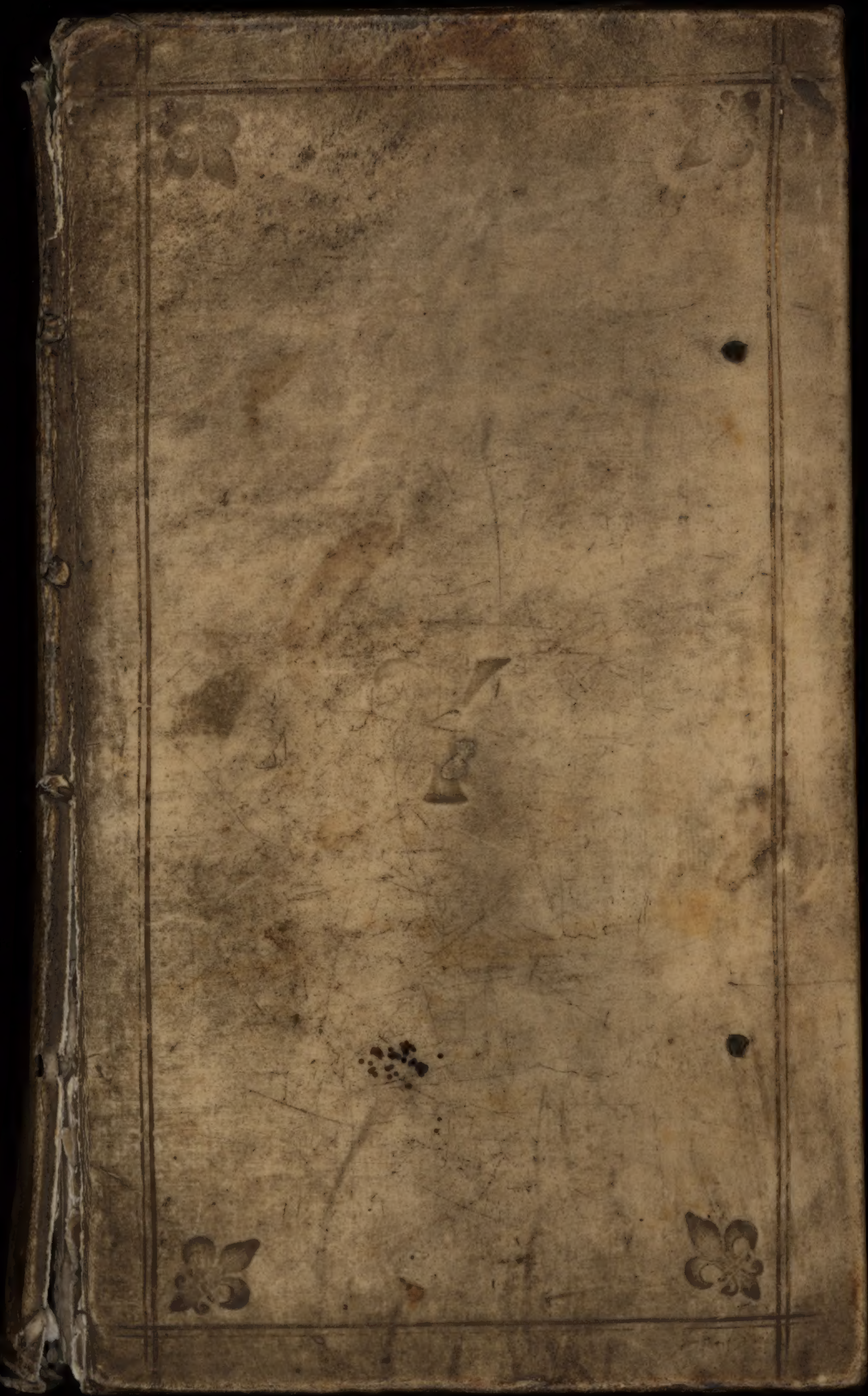

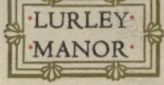
14/6

Harwood says
the Vienna Edition
of 1673 by Elzevir is the
[illegible] & beautiful
but I believe this is the
most perfect as to
supplements &c

This Edition we prefer
to that of 1708 a Rhasci-
ar ~~[illegible]~~ contains every thing
that that has of importance
& more as interpretation of the
Delphin perfect

Grecian History
Archer [illegible]
Custom [illegible]
Jester
[illegible]

Engravings probably by A van Schoonbeeck.
a scholar of R de Hooghe
or J. Laandewoijn
" various de Hooghe school hands.

NVMISMATA ALEXANDRI MAGNI.

Q.CVRTIVS RVFVS
cum Supplementis ac Commentariis
D·D·VIRORVM
et figuris aeneis.
LVGD.BATAV. Apud PETRVM VANDER AA.MDC.XCVI.

Q. CURTIUS RUFUS
DE REBUS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI,

Cum Commentariis

RADERI, SALMASII,
BONGARSII, GRONOVII,
POPMAE, LOCCENII,
& FREINSHEMII,

hujusque & vetustioribus supplementis,

nec non locorum difficiliorum interpretatione, & indice Philologico locupletissimo rerum & verborum.

Accedunt figurae aeneae ad Historiam Alexandri Magni apud Curtium illustrandam necessariae.

LUGDUNI BATAVORUM.

Excudit PETRUS VANDER AA, Bibliop.

CIↃ IↃCC XCVI.

GRAVISSIMO
CONSULTISSIMO, AMPLISSIMO VIRO
DOMINO
CONRADO RUYSCH, J. U. D.
REIPUBLICÆ LUGDUNO-BATAVÆ
QUARTUM CONSULI
UT ET
CONCILII DELEGATORUM
ORDINUM HOLLANDIÆ ET WEST-FRISIÆ
NUPER ASSESSORI,
ET QUONDAM AD REI MARITIMÆ PRÆFECTURAM,
QUÆ AMSTELODAMI EST,
DEPUTATO,

HANC NOVAM Q. CURTII EDITIONEM,
CUM SUPPLEMENTIS
ET COMMENTARIIS CELEBERRIMORUM,
DOCTISSIMORUMQUE HUJUS ÆVI VIRORUM,
UT ET
MULTIS FIGURIS ÆNEIS ILLUSTRATAM
IN ΤΕΚΜΗ΄ΡΙΟΝ GRATÆ MENTIS
OB MULTA IN SE CUMULATA BENEFICIA,
UT RESPONDEAT ALIQUANTO MERITORUM MAGNITUDINI,
SUMMO CUM HONORE,
ET DEBITA CUM OBSERVANTIA

DICAT INSCRIBITQUE

CIVIS ET CLIENS

PETRUS VANDER Aa.

BENEVOLO LECTORI

S. D.

PETRUS VANDER Aa.

HAud unquam defuêre, qui vitas Maximorum Virorum ſcriptis ſuis celebrarunt, rerumque ab iis geſtarum memoriam æternitati, & immortalitati conſecrarunt, ut poſteros haud lateret præteritarum rerum cognitio, & incitarentur eorum veſtigiis inſiſtere, atque exempla imitari. Fidelem hac in re ſe præbuit *Q. Curtius*, qui elegantiſſimo, veriſſimo, & nitidiſſimo ſtylo Alexandri Magni natales, ortum, ſtratagemata, conſilia, prælia, victorias, vitam, & mortem conſcripſit. Tantâ enim pollet elegantiâ, amænitate, reconditâ eruditione, & ſententiis, ut omnibus doctis arrideat, ita ut merito dicatur *hiſtoriarum ocellus*, & *Rutgerſio* tantô in pretiô erat, *ut nunquam eum de manibus deponeret, neque ullum, quem ei præponeret, haberet.* Verus enim ubique in narrationibus reperitur, vitia Alexandri non celans, ſed ea detegens, ut alii iis deterrerentur; virtutes vero ſummis cum laudibus ad imitandum proponens; adſtrictus, & profluens; cujus rei quoque (præter innumeros ſcriptores) teſtes ſunt viri de republicâ literariâ maxime meriti J. Lipſius, *in annot: ſuis ſub lib.* 1. *c.* 9. *de politic.* & Eryc. Puteanus *in ſua præfatione ſuper Curtium.* Sed quoniam bellorum, armorumque ſtrepitus omnia ferro, & igni devaſtent, doctrinamque haud intactam relinquant, ſed depopulatores ſummo honori ducant antiqua, libros, ſcriptaque veterum ex orbe ſuſtuliſſe, conſumpſiſſe, atque in exilium redegiſſe (quot enim libri non interierunt, quot non conflagrati, teſtantur hoc devaſtationes, incenſiones, prioribus ſeculis Romæ,

Cartha-

Carthagini, aliisque in locis excitatæ; quæ tempora nobis summopere sunt dolenda, licet eo parum, vel nihil proficere possimus.) Hunc quoque casum Auctor noster expertus est, uti *M. T. Cicero*, *C. Tacitus*, *T. Livius*, aliique celeberrimi historiographi, quorum scripta vix dimidia ad nostras pervenerunt manus. Hanc itaque ob causam opus hoc perfectius lucem aspicere non potuit, quam hic traditur. Attamen confidemus lectori haud fore ingratum, si hic breviter enarremus, quæ ad hanc historiam elucidandam fuêre addita. Longo ab tempore desudarunt Viri Magni ad *Q. Curtium* illustrandum, defecta supplenda, obscuraque dilucidanda. Summam in hisce meruit laudem, Vir omnibus doctis magni æstimandus *J. Freinshemius*, qui indefesso labore, summa cum laude hoc perfecit, ita ut omnes veritatis, & historiarum patroni gratam semper ejus memoriam circumferre debeant. Historiam enim Alexandri M. ex pluribus auctoribus excerptam magnâ industriâ in unum redegit. Huic itaque novæ editioni inseruimus supplementa vetustiora, ut & *Freinshemii* ejusque commentarios: ita ut opus omni ex parte videatur perfectum; præterea exhibemus hic annotationes, notasque celeberrimorum nomine, ac famâ seculi hujus Virorum, *Raderi*, *Bongarsii*, *Popmæ*, *Salmasii*, *Gronovii*, *Loccenii*, *aliorumque*, quos lector in notis passim offendet; porro editionem hanc non parum illustravimus, ac locupletavimus figuris æneis, quas summam habere utilitatem, ad meliorem hujus historiæ intellectum nemo facile inficias ibit: harum explicatio postea tradetur; indicem Philologicum verborum, rerumque notatu dignarum prolixum ac locupletissimum subjecimus. Hisce in præsens, lector benigne, fruere, & nostro labore, conatibusque pro animi tui candore fave: si hæc grata erunt, propediem alia exspecta, & sic incitabimur ut majora, hactenusque abscondita cum tempore in lucem proferamus. Vale.

Explanatio figurarum, quas ad CURTII RUFI vel lectionem necessarias vel illustrationem opportunas apposuimus.

ANte titulum. *Effigies Alexandri Macedonici petita en F. Ursinô, & Thesaurô numismatum Palat. Begeri.*

Pag. 1. *Tabula Geographica expeditionis Alexandri Magni in lucem primò edita a Matth. Raderô.*

Pag. 18. *Quia occurrit mentio & uberior descriptio Marsyæ, juvabit cognoscere, quomodo populus iste fluvium istum suum consideraverit; id quod nobis nunc licet beneficio Cl. Morellii, ex cujus specimine tab. XI. hunc petiimus, ut & Lycum, quem memorat sequens pagina.*

Pag. 21. *Ad Midæ historiam pertinere ipsum putavimus commodatum ab J. Sponio in* Miscellaneis *pag.* 130.

Pag. 23. *Quum multa agat Curtius, ut fecerunt quoque alii multi, de jugo plaustri Gordii, attulimus ex alio plaustro formam antiqui jugi in Columnæ Trajanæ tabula XLI.*

Pag. 35. & 271. *quos Thessalos equites vocat Curtius, en tibi tum equum solum ex Thesauri Palatini pag. 262. tum equites ipsos ex Goltzii Græciæ tabula XXI.*

Pag. 53. *Imaginariam Cydni pulchritudinem ab Tharsensibus creditam celebratamque aspice in vultu puerili ex ejusdem Morellii specim. tab. XI.*

Pag. 64. *Hæc figura monstrat interritum Alexandri animum in hauriendo poculo a Philippò Medicô præscriptô; quanquam a Parmenione (sed falsò) monitus erat, quod veneno dilutum esset.*

Pag. 108. *Alexander ab Hephæstione comitatus, post victum Darium, captas mulieres visit, benigneque cum iis agit.*

Pag. 110. & 751. *Liber Pater & gloria ejus ut scripto jactatur, sic ex marmore & nummis species triumphi ejus spectata non displicebit, marmor præbentibus Antiquitatibus Romanis tab. 54. & 55. nummorum primum Angelomo pag. 122. n. 33. alterum Seguino in Selectis numismatibus pag. 157.*

Pag. 142. & 209. *quem refert Herculem Tyrium, eum specta ope ejusdem Seguini pag. 164.*

Pag. 153. *Obsidio & deditio Tyri cum omnibus machinis bellicis tunc temporis usitatis illustratur.*

Pag. 160. *Apollinem Tyrium dum laudat, ejus in urbe Tyro culti memoriam eduximus ex nummo Caracallæ apud Cl. Vaillant tom. II. de Coloniis pag. 71.*

Pag. 192. *Incliti per gentes Jovis Hammonis facies præbetur ex familiis Romanis, Antonia, Cornificia, Pinaria, item ab Cl. Patino in thesauro pag. 115. & 152. Morelliano specimine tab. XVI. denique ex itinerario Wheleri num. 15.*

Pag. 198. *Jovis Hammonis templi figura.*

Pag. 200. *Solemnia apud Jovem Hammonem celebrata, ubi Alexander Jovis filius appellatur.*

Pag.

Pag. 223. *Mors uxoris Darii, & Alexandri luctus.*

Pag. 267. *Prælium ad Arbela inter Darium & Alexandrum, hujusque victoria, illius clades & fuga.*

Pag. 303. *Magnæ Olympiadis vultum habe ex nummo Trajani apud Angelomi pag.* 122. *& ex gemma Leon. Augustini num.* 76.

Pag. 319. *Captivi Græci variis suppliciis a Persianis affecti amputatione manuum, pedum, auriumque occurrunt Alexandro, quibus agros, pecuniam & vestes dari jubet.*

Pag. 366. *Polystratus siti maceratus invenit Darium in curru confossum multis vulneribus, sed tamen spirantem; cujus mortem Alexander lacrimis prosequitur, & regiô more sepelire corpus jussit.*

Pag. 399. *Thalastris regina Amazonum cupidine visendi Alexandrum accensa, fœminarum comitatu ad ipsum pervenit, & consumit tredecim dies cum Rege.*

Pag. 453. *Philotas & alii ob conjurationem erga Alexandrum saxis obruti.*

Pag. 471. *Camelos, ut Græcis dicebantur, dromadas ad itinera depictos præbet primum Caracalla, alterum Commodus ex Patini thesauro pag.* 264. *&* 304.

Pag. 500. *Alexandri expeditio in Sogdianos, & aquæ penuria in exercitu summam ipsi creat molestiam.*

Pag. 524. *Quum fiat mentio tropæi ab Alexandro erecti, ne id dubitetur, habe præsens ex Goltzii Græcia tab. XXXI.*

Pag. 546. *Triginta nobilissimi ex captivis Sogdianis damnati ad ignem, lætantium more carmen canunt, & lascivô corporis motu gaudium ostentant, quos Alexander vitâ donat.*

Pag. 580. *Spitamenes uxorem interfecti mariti caput adferentem ob magnitudinem facinoris castris excedere jubet.*

Pag. 628. *&* 677. *Rhinocerotis vultum exhibet hic nummus ab Erizzo publicatus pag.* 163.

Pag. 631. *Indorum Regum luxuria, quum se in publicô conspici patiuntur.*

Pag. 640. *&* 751. *quum Alexandri milites describat similes bacchantibus spectatos ab Indis, cernat igitur etiam Curtianus lector ritum & ludibrium bacchationis in marmore superstitis ex Admirandis Romanarum antiquitatum tab. LII. & LIII. Sed & præsidem ejus Bacchum Indicum ex Thesauro Palatino pag.* 30.

Pag. 672. *Pori captivi & ad Alexandrum perducti interrita animi magnitudo & fortitudo, quem Rex in numerum amicorum recipit, & donat ampliore regnô, quam tenuerat.*

Pag. 740. *Alexandri classis celeritate fluminum in summum discrimen venit, quo tandem liberatur.*

Pag. 764. *Seuthem quem in historiam retulit, depictum vide ex nummo Seguini in selectis pag.* 31. *tanto notabilius, quod hæc Curtiana ejus regis memoria ipsum illum eruditissimum virum fugerit.*

Pag. 781. *Mors Alexandri, luctusque militum.*

In Supplementis Freinshemii.

Pag. 2. *Philippus Macedo est ex nummis & lapidibus Fulvii Ursini, & thesauro numismatum Begeri.*

Pag. 8. *Exprimitur Aristoteles Alexandri Praeceptor ex imaginibus Belorii.*

Pag. 10. *Ostenduntur effigies Magni Homeri, ejusque numismata ex Bellorio.*

Pag. 12. *Figura haec ostendit Alexandri adhuc juvenis insignem dexteritatem, & futuram magnitudinem in tractandô & domandô equô Bucephalô.*

Pag. 30. *Alexander in Craneô Corinthi suburbiô Diogenem Cynicum invisit.*

DE Q. CURTIO RUFO TESTIMONIA.

C. Suetonius Tranquillus in Indice excellentium Rhetorum, libello ejus mutilo in MSS. præposito:

Q. CURTIUS RUFUS·]

C. Cornelius Tacitus, Annal. XI.

NE tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque trium & viginti millium spatio, fossam perduxit (*Corbulo*) qua incerta Oceani vetarentur insignia tamen triumphi indulsit Cæsar (*Claudius*) quamvis bellum negavisset. Nec multo post Curtius Rufus eundem honorem adipiscitur, qui in agro * Mattiaco recluserat specus quærendis Venis argenti: Unde tenuis fructus, nec in longum, fuit. At legionibus cum damno labor; effodere rivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri, quîs subactus miles, & quia plures per provincias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercitum, precantium imperatorem, ut quibus permissurus esset exercitus, triumphalia ante tribueret. De origine † Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falsa promserim; & vera exequi pudet. Postquam adolevit, sectator quæstoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus secretus agitat, oblata ei species muliebris ultra modum humanum, & audita est vox: *Tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro consule venies.* Tali omine in spem sublatus, digressusque in Urbem, & largitione amicorum, ‡ simulacri ingenio, quæsturam, & mox nobiles inter candidatos, præturam Principis suffragio assequitur: cum hisce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velavisset, Curtius Rufus videtur mihi ex se natus. Longa posthæc senecta,

* Al. Maciaco, vel Mazyaco. Vide Lips. Saturn. 11. † QUINTI addit Catanæus. ‡ Singulari citat Catanæus.

necta, & adversus superiores tristi adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis. Consulare imperium, triumphi insignia, ac postremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale præsagium implevit.

C. Plinius Cæcilius Secundus Epistol. lib. VII. Epist. XXVII. ad Suram, De Curtio Rufo.

ET mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes inane: seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse CURTIO RUFO. *Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. Inclinato die spatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura humanâ grandior, pulchriorque perterrito, Africam se futurorum prænuntiam dixit: iturum eum Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave eadem figura in litore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, projecit.*

SYNOPSIS RERUM AB ALEXANDRO GESTARUM PER OLYMPIADAS ET ANNOS DIGESTA.

Natalis Alexandri & pueritiæ anni.

ALEXANDER Pellæ Macedoniæ urbe, ex Philippo & Olympiade, Anno Mundi 3698. uti Salianus numerat, ante Christum 355. Olympiadis CVI. anno primo; post urbem conditam 397. (alii 396. alii 395. alii 400. alii alios signant) natus est, sexto Hecatombeonis, qui dies apud nos ultimo Junii respondet, prætore Athenis Elpino, seu Elpinico: M. Fabio Ambusto II. & M. Popilio Lænate II. Coss. quo tempore duæ aquilæ toto die præpetes supra culmen patris ejus sederunt, omen duplicis imperii Asiæ Europæque præferentes. Eadem die Dianæ Ephesiæ templum ab Herostrato incensum, Asiæ exitium portendit. Eodem tempore & die Philippus pater duarum victoriarum nuncium accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus (equo celete sive singulari vicisse alii tradunt) miserat, *quod omen*, inquit Justinus, *universarum terrarum victoriam infanti portendebat*, De Olympiadis dracone alio loco referetur.

Pæ-

Pædagogus.

Pueri mores formavit Leonides.

Præceptor Rhetorices.

Ab Anaximene Rhetore acerrimis literarum ſtudiis uſque ad annum ætatis 15. eſt eruditus.

xv. annus ætatis.

Exacta pueritia, per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclito omnium philoſophorum crevit. Halicarnaſſeus & Laertius octo annos tribuunt Ariſtoteli docenti Alexandrum. Plura de his annis noſter Schottus in vitis comparatis Ariſtotelis & Demoſthenis Olympiad. CIX. an. 2. ubi Plutarchum, Dionem, Bruſæum, D. Hieronymum ad Lætam, & Zonaram laudat.

Olympiad. cx. anno 3. Alexand. 18.

Pugna ad *Chæroneam* adverſus Athenienſes commiſſa, in qua Alexander alterum cornu defendit, & victoriæ maximum momentum attulit, uti Siculus in 14. teſtatur: & Alexander apud Curtium lib. 8. victoriam illam ſui operis fuiſſe gloriatus eſt.

xx. an. æt. Regni 1.

Olympiade CXI. anno 11. Philippus Alexandri pater à Pauſania nobili quondam ephebo occiſus, regnum Alexandro filio reliquit.

xxi. an. æt. Regni 2.

Olympiade cxi. an. 11. Alexander juſtis patri perſolutis, Illyricum, Triballos, Thraces armis domat, Græciam in fidem recipit, Thebas evertit.

xxii. an. æt. Regni 3.

Olympiade cxi. anno 111. in Aſiam cum triginta millibus peditum, quatuor equitum & quingentis contendit (qui maximè augent, quadraginta millia memorant) hæc tam parva manu, inquit Oroſius (qui 32000. ped. 4500. equit. naves 800. ponit) univerſum terrarum orbem utrum admirabilius ſit quod vicerit, an quod aggredi auſus fuerit, incertum eſt. Ad Granicum amnem ſexcenta millia Perſarum cum ducibus profligavit.

Olympiade cxi. an. 4.

xxiii. æt. an. Regni 4.

Occupata minori Aſia, Phrygia, Lycia, Caria, Pamphilia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Darium ad Iſſum vicit, ubi Perſarum centum viginti millia peditum, decem equitum cæſi, Darius fuga elapſus, Damaſcus Syriæ caput cum theſauris Alexandro tradita.

Olympiade cxii. an. 1.

Al. xxiv. an. æt. Regni 5.

Tyrum ingenti mole in peninſulam redactam poſt ſeptimum demum ab obſidione menſem, vi & virtute expugnat. Gaza inde poſt bime-

bimestre potitur. Judæam adit, Jaddum Pontificem Maximum adorat: Hierosolymis Deo litat.

Olympiade cxii. an. 2.
xxv. an. æt. Regni 6.

Ægyptum invadit, templum Ammonis petit. filius Jovis à vate per impiam adulationem salutatur. Alexandriæ ad Nilum fundamenta jecit Plancio Proculo, P. Cornelio Scapula Coss. non, Pætilio, Luc. Papirio, ut alii ex Livio, Solino, & Cassiodoro docere conantur, cùm illis Coss. absoluta sit, non cœpta. Eodem anno congressus cum Dario ad Gaugamela haud procul Arbelis, stravit hostium quadraginta millia, Darium rursus in fugam conjecit: Halicarnasseus numerat hunc annum octavum.

Olympiade cxii. an. 3.
xxvi. an. æt. Imp. i. Regni 7.

Babylonem cùm thesauris occupat. Susianum aurum rapit, Persepolim flammis abolet. Darius reparatis copiis, perfidia suorum, opera Bessi & Nabarzanis proditorum capitur, vincitur, occiditur, ab Alexandro reperitur & regiè sepelitur.

Olympiade cxii. an. 4.
xxvii. an. æt. Imp. ii. Regni 8.

Dum Bessus Darii proditor & percussor in Bactris regiam induit fasciam, & copias in Alexandrum parat, Macedo Mardos & Hircanos adit. Dein Philotam cum Parmenione patre, Eurilochum & Attalum conjuratos damnatosque interficit. Præterea Arimaspes, Cedrosios, Arachosios aliasque gentes sub imperium redigit. Hoc demum anno Alexandria C. Petilio & L. Papirio Coss. biennio post, quàm cœpta erat, est absoluta, & initiata.

Olymp. cxiii. an. i.
xxviii. an. æt. Imp. iii. Regni 9.

Alexander populo Paropamisadum subacto, adductum sibi Bessum fratri Darii Oxathri excruciandum & in crucem agendum tradit. Inde in Sogdianos, Scythas, Bactrianos copias ducit. In solenni epulo Clitum quòd Philippum patrem celebraret, & filii laudes deterer et, sua manu temulentus hasta trajicit, Hermolaum ephebum & Callisthenem philosophum diu excruciatum interficit: quod futurum præviderat Aristoteles cum ex Homero abeuntem monuit:

ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι οἷ᾽ ἀγορεύεις.
Mors te nate manet cita, sic cum rege loquentem.

Olymp. cxiii. anno 2.
xxix. an. æt. Imp. iv. Regni 10.

Macedo Aornin inexpugnabilem prope petram expugnat, ad Indos proficiscitur. Taxilus rex in Alexandri fidem concedit. Harpalus

lus custos regii thesauri à Babylone in Græciam Athenas profugit, à quibus ejectus in Cretam trajicit, ibique à Thibrone amico e medio tollitur.

Olymp. cxiii. an. iii.
xxx. an. æt. Imp. v. Regni xi.

Porum regem in India magno prælio vincit; ipse quoque equo dejectus, vitaque periclitatus, & ab armigeris cædi ereptus est. Porus multis vulneribus acceptis, captus, & regno ampliori etiam donatus, suoque restitutus. Macedo Bucephalon urbem condit, & equi sui nomini consecrat. Oxydracos & Mallos ipse propè oppressus expugnat.

Olymp. cxiii. an. iv.
xxxi. an. æt. Imp. vi. Regni xii.

Alexander Cossæis invicta antè gente victis, omnique India armis peragrata, ad Oceanum usque ultra Gangem progressus, aris, expeditionis monumento terminoque positis, Susa Ecbatanaque reversus, Statiram Darii natu majorem filiam, minore Hephæstioni in matrimonium collocata, duxit. Hephæstioni extincto ambitiosissimè, velut Achilles suo Patroclo, parentavit.

Olymp. cxiv. an. i.
xxxii. an. æt. Imp. vii. Regni xiii.

Babylonem redit, ubi omnium propè gentium legatos præstolantes offendit: ipse vel crapula & vino, vel morbo, vel stygiæ aquæ veneno extinguitur. Imperium in satrapas dividitur, corpus Alexandriam in aureo solio defertur. Halicarnasseus anno xiii. mortuum tradit in Rhet.

Apud Curtium anni regni non respondent annis ætatis, quòd ille primum Alexandri annum, quo regnum suscepit, numeret eundem, quo pater interiit, alii sequentem (lib. 9. p. 265. edit. Antverp.) cum Curtio facit emendator temporum, sed aliorum usum sequitur. Ita xiii. Imperii esset mortuus. Cæterum Alexander omnium Imperatorum maximus, ut qui nec ante se majorem agnoverit, nec post se parem habuerit, plura intra duodecim annos, quam alii quadraginta vel quinquaginta, adeoque tota vita gessit, urbes amplius septuaginta, quod nullus aliorum fecit, condidit, & inter has duodecim, imò octodecim, ut infrà ostendetur, Alexandrias. Miles illius, illo præsente, nullius hostis arma, quamvis inermis timuit. Ipse cum nullo hoste est congressus, quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnarit: nullam gentem adiit, quam non calcarit. ut multo verius de Alexandro, quàm Pompeio dictum Ciceronis accipi possit: *Qui sæpius cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico certavit: plura bella gessit, quam alii legerunt, plures provincias confecit, quam alii concupierunt.* Quos tamen omnes etiam cupiditate longè superavit: ut verissimè Satyricus de illo:

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis.

EPI-

EPIGRAMMATA
IN
ALEXANDRUM MAGNUM.

Πελλαῖος Μακεδὼν ὅτι κήρυκος οὔποθ' ἐμήρυ
Ἑλλακεν ἐ προγόνοις ἔργματ' ἀεισομένε,
Ἄχνυτο θυμὸν ἑὸν, μάκαρόν τ' Ἀχιλῆα δοκεύσας,
Τὴν αὐτῦ ἀτελῆ ᾤετ' εὐτυχίην.
Ἀῤῥιανȣ̃ δὲ τυχὼν τόσσῳ πλέον ἔλλαβεν εὖχος
Ὅσσῳ μυθολόγων κρείσσονες ἱστορικοί.

Εὐτυχίȣ Ἡφαιστίωνος Βρȣγιέως.

Idem Latinè.

Magnus Alexander præconem haud nactus Homerum,
Qui caneret laudem in postera secla suam;
Felicem præ se meritò censebat Achillem,
Fortunæque suæ laudis inesse minus:
At præcone isto tanto est plus laudis adeptus,
Quam præstant vanis vatibus historici.

Bonavent. Vulcanii Brugensis.

Henrici Stephani.

Ἀῤῥιανὸς μεγάλȣ μεγάλας μεγάλως τὲ ἄνακτος
Πρήξιας ἱστορέων φήμῃ μέγαν ὃν καλέεσκε,
Πᾶσιν ἔδειξε μέγιστον, ἔδειξε τρὶς ὄντα μέγιστον.

Ejusdem.

Ὅσσον Ἀλέξανδρος μέγας ἔπλετο ἐν βασιλεῦσι,
Τόσσον ὅδ' ἐν πάντεσσιν (ἑκὰς φθόνος) ἱστορικοῖσι.

In Clariſſimi Scriptoris
Q. CURTII RUFI
Hiſtoriam de rebus geſtis Alexandri, nova recenſione editam.

QUI populos, qui regna ferox ſibi ſubdidit orbis
  Primus, & incubuit gentibus, Aſſur erat.
Prævaluit mox Perſa potens; & Martia tandem
  Perſarum tumidas Græcia vertit opes.
Gens genti ceu latro fuit. raptoque triumphans
  Quilibet in ſocios miles & hoſtis iit.
Iſte furor Pellæ dominum ſuccendit. Et enſes
  Strinxit, ALEXANDER ſanguinolente, tuos.
Noluit Emathiis claudi tua gloria terris.
  Effera trans Hellen caſtra Duceſque rapis.
Non ſatis Europa eſt juveni. Troëſque Phrygeſque
  Et debellatos ſubruit ira Syros.
Imperii ſitis Euphratem trajecit, & ipſa
  Viſa minus Babylon ambitioſa tibi.
In Carras Petramque furis, Medoſque Scythaſque.
  Et ſpolium dextræ Bactra fuere tuæ.
Darium Porumque premis. Regumque Ducumque
  Purpura veſano rapta furore fuit.
Jamque Clitum rabies, nunc ſuſpicioſa Philotam
  Mens necat. & vivo Parmenione vales
Exſtincto minus. in terras graſſaris & urbes,
  Sceptraque piratæ plurima more rapis.
Lyſimachus Pythonque favent, Perdicca, Seleucus,
  Antipatrumque tui cauſa laboris agit.
Arrogat inviſas auguſtâ ſuperbia voces,
  Et ſobolem ſummi te cupit eſſe Jovis.
Rex moreris. Ducibus victus diſcerpitur Orbis.
  Inque novæ partis nomina mundus abit.
Hæc facunda refert laudati pagina Curtî,
  Nec Marcetûm ingentes vult latuiſſe vices.
Rege triumphavit Magno res Theſſala. magni
  Scriptoris faſtos belliger orbis habet.
Vos, quibus hæc Curti purgantur ſcrinia, Regem
  Jurabo Macetis reſtituiſſe ſuis.

CASPAR BARLÆUS.

SUP.

ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS EXPEDITIO.
EVROPÆ
Scythæ Europæi.
1 Eleus
2 Parium
3 Lampsacus
4 Abydus
5 Ilium
6 Arisbe
7 Percote
Danubius sive Ister flu.
Getæ.
Autariatæ
Triballi
Amphipolis
Autonomi
MACEDONIA
Pella
Pontus Euxinus.
Cercetæ.
COLCHIS.
PAPHLAGONIA
PHRYGIA
Sardis
ÆOLIA
ASIA MINOR.
Heneti. Chalybes
Leucosyri
Chorasmeni.
Mossini
Amazonum Campi.
Capadocia
Cyprus
MARIS MEDITERRANEI PARS.
LIBYÆ sive AFRICÆ PARS.
Alexandria
Ammonis oraculũ
Marcotis palus
Memphis
ÆGYPTUS
Memnonium
Elephantine.
PHŒNICIA
Damascus
SIRIA
PALÆSTINA
ARABIA.
Bythemanei.
Orcheni
ARMENIA MAIOR.
MESOPOTAMIA
Gaugamela
ASSYRIA
Arbela
BABILONIA
MEDIA.
Cadusi
SATRAPENA
Ecbatana
Mare Hyrcanum sive Caspium, Magnum etiam Arriano 3.
Mardi
HYRCANIA
PARTHIA
Paritacæ.
Cossæi
PERSIS
Persepolis
CARMANIA
Chelonophagi.
Orxantes fl. Tanais ab Alexandri militibus. A Scythis Silyn vocari scribit Plinius.
Alexandria
SOGDIANA
GABASA
Memaceni
Cyropolis
Dai.
Sacæ.
Oxus flu.
BACTRIANA
Bactra
MARGIANA
Maracanda
Ariaspi
Alexandria
ARIA
Zarangæ
Drangæ et Dragogi
PAROPAMIS.
Agriaspæ
Assaceni
Thyræi
ARACHOSIA
Sogdij
DRANGIANA
GADROSIA
Oritæ
Arabitæ Indi Maritimi.
PEVCELIOTIS
DÆDALA
Adraistæ
Malli
Oxydracæ
Brachmanes
Porus
Abastani.
Xatri.
Sambastæ.
INDIÆ INTRA GANGEM PARS.
Massani.
Sodræ, qui et Sabracæ.
Indus flu.
Alexandria
Patala
Præstæ.
Musicani et Dachinabades.
Sinus Persicus
ARABIÆ FELICIS PARS.
Scythæ Asiatici
Abij Scythæ, omnium barbarorum iustißimi.
Paropamisus mons quem Macedones Caucasum in Alexandri gloriam vocabant. nulli in Asia altitudine secundus in quo præter terebinthum et silphium nihil nasci tradit, Aristobalus.
✡ Erythræum sive Rubrum. Mare. sic dictum non à colore sed ab Erythro rege. Extatq; haud procul à continenti insula quædam, palmetis frequentibus consita. et in medio ferè nemore columna eminet regis Erythri monumentum, litteris gentis ejus inscripta. testis Q. Curtius. Oaracta vocatur. hæc insula. apud Arrianum. Hec mare margaritiferum eße scribunt Plinius. Aelianus. Philostratus, alijq;.
50
60
70
80
90
100
110
120
30
40
20

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI,

LIBER PRIMVS.

PHILIPPVS MACEDO (*qui primus omnium regum ejus gentis, Macedoniæ regnum, subacta tota Græcia, ad summam potentiam evexit*) *Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque imperatoriis virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios susceperat; Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni patrem; atque filiam, Euryonem. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Post mortem Amyntæ, Alexander, major natu filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis, pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura, Epaminondæ, strenuissimo Thebanorum duci,*

duci, atque philosopho præstantissimo, hac conditione demandata est, ut commissum sibi puerum diligenter servaret, & summo studio in id juxta incumberet, ut moribus principe dignis atque honestis disciplinis quam optime inbueretur. Fovebat ea tempestate laudatissimus princeps domi filio suo Epaminondæ præceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, insidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehensæ propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosum fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdiccas, simili insidiarum fraude, relicto parvulo filio decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus, diu, non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serumque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum philosophiæ præceptis præmunitus, adprehendit, anno CCCC *ab urbe condita, Olympiade* CV. *Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diversas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque veluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans, (omnibus enim par esse non poterat) alia interposita pactione composuit, alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis, metu gravioris belli cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam & gratiam & auctoritatem conciliavit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hostium millibus cæsis, Larissæam urbem nobilissimam cepit.*

Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus

quam

quam bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improviso præoccupatis, atque in potestatem redactis, jungendo equitum peditumque fortissimas turmas & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiada, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum, qui sororem Olympiadis, Troadam, in matrimonio habebat: quæ causa illi exitii malorumque omnium fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, cujus sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati: Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde, cum Philippus urbem Methonem expugnaret, jactu sagittæ dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisque etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio suo adjecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, invadens omnia, uno velut impetu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedoniæ regno, cum domum rediisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VIII *idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti: quod sane, cujus sit error, dubium est. Porro Philippus, veluti è specula quadam, libertati omnium insidiatus, Græcorum civitates, qua dominandi libidine singulæ imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, omnibus ad invicem callide incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur) contra Lacedæmonios & Phocenses, qui templo Apollinis spoliato, milites conduxerant, necessitate urgente, dux electus, oppressis sacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus,*

omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores servitutem subire coëgit. Inde in Cappadociam trajiciens, captis & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniæ adjecit. Olyntho quoque expugnata Thraciam invasit. Nam, cum eum fratres duo Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, disceptationum suarum judicem eligerent, Philippus ad judicium velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumque regno, de quo disceptabant, spoliavit. Omnes sane principes docens, concordiam maximum ad conservanda imperia atque principatus stabiliendos adminiculum esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsæ indolis manifestissima proferre indicia cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid stadium libens decertaret (plurimum enim pedum celeritate pollebat?) Libens equidem, inquit, si decertaturos mecum reges sim habiturus. Olim cum forte absente Philippo legati a Persarum rege venissent, eos cum hospitio, tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit: admirantes quod is nihil aut humile aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat, multa super rege qualis in hostes esset, nunc super Persis, quæ vires, aut quæ esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffusam Philippi gravitatem, nihil præ hujus pueri indole, & majore quam ætas pateretur, animi magnitudine duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nunciabatur, haud magnopere lætabatur, ceterum ad suos aiebat æquales, Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiscum grande ullum ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum. Non enim ipsum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoque majores à patre facultates acciperet, eo se minora gerere

posse

posse existimabat. Quocirca, crescente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum usus, verum certamina & pugnas ardebat, & principatum, unde sibi virtutum gloriam, nominisque immortalitatem (quæ spes nec Alexandrum, nec quemquam alium bonum, unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipsius cura, compluribus (uti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus est demandata: inprimis tamen Aristoteli, ex cujus disciplina decem ferme annis informatus est. Eodem fere tempore Philippus Delphos misit consulens de successore; responsumque tale accepisse ferunt: Is demum tuo imperio omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus sessorem passus fuerit. Erat autem Bucephalus equus forma spectabilis atque ferocissimus, quem Philonicus Thessalus Philippo XIII *talentis emerat. Hunc diu Philippus sub claustris præferratis asservari jussit: mansit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare factum est, ut eum Philippus removeri atque abjici jusserit. Alexander vero dum forte adesset: Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti nesciunt? Cumque mira arte sine verberibus tractasset equum, tandemque conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est, ac molliter flexis habenis, quum equum reduxit, descendentis caput exosculatus pater, emissis lacrymis, Aliud, inquit, ô fili, tibi par regnum quære, quando te jam Macedonia non capit. Præsagiit vir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit. ad quod percommodum ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandem sibi resistentem obsidione cinxit: relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum* XVI *annos nato. Hæc urbs a Pausania Spartanorum rege condita, à Constantino postmodum gloria opibusque aucta, atque renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta, circiter* MCL *annos sacratissimi Imperii sedes totiusque Orientis*

caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdissimæ atque impiissimæ Turcarum gentis imperio subjacet. Sed, ut ad Philippum redeam; Exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumque septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit; filium deinde Alexandrum XVIII *annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militia tirocinii rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Scythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil,* XX *millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc jurgium, mox & prælium, in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Quam primum ex vulnere convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert. Cujus causa Thebani se junxere, metuentes, ne victis Atheniensibus, veluti vicinum belli incendium, ad se transiret. Inita societate inter civitates paulo ante infestissimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hostem communibus viribus summovendum putantes. Quædam civitates motæ, Atheniensibus sese jungunt: quasdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Ubi laudatissimi heroïs virtus clarissime emicuit. Talem enim in eadem pugna se præstitit, ut non inferior patre, imo etiam nulli secundus extiterit: postea quoque eam victoriam sibi invidia ac fraude patris præreptam fuisse conquestus sit. Commisso itaque apud Chæroneam prælio, etsi Athenienses numero militum longe præstarent, a Macedonibus tamen, continuo ac diuturno bellandi usu exer-*

exercitatiſſimis, vincuntur. Non autem immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies univerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiit. Ceterum cum Philippus ſemper erga Alexandrum optime affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra noverca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Attalus avunculus Cleopatræ: qui cum in nuptiis Macedones exhortaretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſſionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crearetur heres; excandeſcens Alexander: O improbum caput! inquit, nos vero tibi nothi videmur? ſimulque in eum conjecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexandrum, ſtricto cum petiit ferro, ictus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptam Olympiadem matrem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, paulo poſt multis precibus ægre revocavit. Inter hæc nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri fratris Olympiadis, quem pulſo Ariſba regem Epiri fecerat; Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, inſignis. Sed nec ludorum celebritas deerat. ad quorum ſpectaculum Philippus, cum ſine cuſtodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, procederet, Pauſanias, nobilis ex Macedonibus nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum in tranſitu obtruncavit, diemque lætitiæ deſtinatum fœdum luctu funeris fecit. Hic puer ſtuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat, qui eum etiam poſtea, tanquam vile ſcortum, libidini convivarum ſubjecit. De quo, Philippo conqueſtus, qui multum quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo, ob magnam familiaritatem, & quod ejus opera tunc uteretur, ut noceret induci haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram, proxime a rege in matrimonium acceptam, arctiſſima ei junctus cognatione, copiarumque in Aſiam præmiſſarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius; ut Pauſaniæ

animum justissimo dolore incensum mulceret, est conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insuper honestiori, inter corporis sui custodes, honoravit. Sed ille implacabili ardens ira, decrevit, non tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed & qui ulcisci illatam noluisset, pœnam sumere. Vixit Philippus annos XLIII, *regnavit* XXV, *Macedonum rex* XXIII: *cui maximæ opes erant instrumenta bellorum; divitiarum quæstu quam custodia solertior: Itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter & insidiosus alloquio: qui plura promitteret, quam præstaret: in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus.*

LIBER SECVNDVS.

Nno ab urbe condita CCCCXXVI *mortuo Philippo, Alexander filius (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus,) vigesimo ætatis anno plenum invidia, & gravissimis odiis ac periculis undique circumseptum assequutus est imperium. Nec enim vicinæ barbarorum provinciæ & nationes modeste servitutem ferebant, avita vero dominia patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem quotquot paternæ cædis causa fuerant, gravibus affecit pœnis. Deinde sepulturæ ejusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius, quam quisquam existimasset, confirmavit. Iuvenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum*

huma-

humanissimis sermonibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem maximam omnibus faceret, & metum simul atque contemptum sui universis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem, alii vero nomen regis solum immutatum esse dicerent. Et quum initio tumultus undique contra ipsum exorti essent, audacia & animi constantia incredibili citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contra Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus afflixerant) Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu nunciatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse. Quibus motibus occursurus, tanta celeritate, instructo paratoque exercitu, Græciam oppressit, ut quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusque humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis dux crearetur, omniaque vectigalia atque reditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque sicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt; pueritiam Alexandri antea spretam, supra virtutem veterum ducum extollentes: missisque legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis & graviter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt, sed cum ceteris ad Alexandrum non pervenit: siquidem à Cytherone Athe-

nas reversus est: sive correptus timore, quod frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset; sive ut regi Persarum (a quo magnam auri summam, ut Macedonum causam oppugnaret, accepisse dicebatur) omnem de se suspicionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Æschine exprobratum aiunt; qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præsens sane regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander sedatis motibus qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam quod regno ejus tum finitimi, tum maxime infidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas a domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thraces (quos Græci Autonomos vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios) decem dierum itinere ad Hæmum montem pervenit: ibi, circa aditus angustias, negotiatorum atque Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Insederant montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, utebantur: inde pugnaturi, si necessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri. quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contegentes, periculum omne devitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavere. Alexander, protinus superato jugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is cognito Alexandri adventu, uxores ac pueros, ceteramque imbellem turbam, ad Danubium in insulam Peucam confestim misit. quo & Thraces Triballis finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat,

lerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander moverat, sitam. Alexander Triballos repetens, hostes ex sylvis in aperta provocatus superat, tribus millibus cæsis, reliquis in fugam conjectis, paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad insulam in quam Triballi ac Thraces confugerant, contendit: cui tamen barbari summa vi restiterunt; quod erat iis facilius, quoniam & naves paucæ erant, & insulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis cursus, utpote in angusto conclusus, concitatior. Quapropter Alexander abductis inde navibus, trajecto noctu flumine, MCCCCC equitibus, peditibusque IV millibus, Getas (quorum circiter IV millia equitum, peditumque supra X millia prohibendi animo in adversa ripa armatos viderat) petiit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem impetum sustinuere. Res prorsus ingentis audaciæ iis visa, Alexandrum tam facile unica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplissimum atque altissimum, nullo ponte injecto, transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum solitudines atque latebras, Rex urbem vacuam nactus, cœpit, soloque æquavit. Huc loci venere legati a cæteris Danubii accolis, à Syrmo Triballorum rege, atque Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis, è Germanis quæsivit, Quidnam in humanis rebus præ ceteris extimescerent? ratus nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se in primis timere responderunt, ne forte in sese aliquando cælum rueret. Alexander nihil motus responsi superbia, tantum adjecit, Germanos superbos esse, eosque domum remisit. Inde in Agrianos & Pæonas iter persequenti nunciatum est, Clytum Bardiles ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum regem se ei conjunxisse. Erant & qui nunciarent fore, ut Autariatæ ipsum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro, Agrianorum regi (qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, insuper Cyna sorore, ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem pro-

promissa, ipse ad Clytum Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario prælio vicit atque prostravit. Hæc agenti, superveniunt nuncii, multos in Græcia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Qua re motus Alexander, in Macedoniam est reversus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem, conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque præaltis fossis, & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis cum omnibus copiis insedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare cœperunt. Omnibus tandem consentientibus belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium pœnitendi mutandique consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultra XXX *mill. peditum, equitumque ad* III *millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat. Sane si Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petissent, rex eorum postulatis libentissime annuisset. Nam tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis non precibus uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longe superiores, summis viribus atque impigre decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodiæ Cadmeæ arcis præerant, à tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta civitas & direpta, urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes idque consilium extitit Alexandro, ut hujusmodi casu ac terrore compressi Græci, quietius, dum abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Platæensibus morem gerere gratificarique concupisceret. Plures sex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringen-*

dringentorum quadraginta talentorum argenti summam coëgit. Pindari vatis tamen stirpi pepercit; summum in doctos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omittendum videtur, quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timoclea referunt, quam insignem Thebanam fœminam Thracius quidam dux constuprasse dicitur. Quumque post id eam posceret pecuniam, solus a muliere ad puteum seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causa inclinatum, illa in profundum detrusit; superneque injectis lapidibus oppreßit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quænam esset? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus imperator fortiter pugnans pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste & cum summa commiseratione ferentes, profugis portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione, denuo bellum deprecantibus, ita demum remiserit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur. qui confestim ad Darium regem Persarum profecti sunt. Ceterum coactis in Isthmo Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures Philosophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum versabatur Corinthi, & Alexandrum parvi faciens, in cranio habitabat: miratus Alexander, ad eum in sole apricantem venit, rogans, reine cujusquam indigeat? at ille, Vt paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

Rebus Græciæ compositis, adventante vere, ipsaque Græcia cum Macedonia Antipatro (cui ex amicis maxime fidebat) commissis, ad Hellespontum cum exercitu profectus, in Asiam incre-

dibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusque, de navi, tripudianti similis, prosiluit, atque ita hostias cædit, precatus, ne se regem illæ terræ invitæ accipiant. Inde hostem petens, milites a populatione Asiæ prohibuit; parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint. In exercitu ejus fuerunt XXXII *millia peditum, non supra* V *millia equitum, navesque* CLXXX. *Hac tam parva manu universum terrarum orbem, utrum sit admirabilius quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore, sed veteranos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit; ut non tam milites, quam militiæ magistros, electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit, ut si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus priscæ Reipubl. videre diceres. Itaque nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Alexander deinde passim peractis sacrificiis, maxime apud Troiam ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex materna linea referebat, eum ob id felicissimum adolescentem prædicans, quod suarum virtutum præconem Homerum invenisset, ad interiora Darii regis Persarum contendit. Hunc Darium Arsani filium, qui decimusquartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod à patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem, missa prius superba, contumeliosa, atque imperiosissima legatione, se regem regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum suum, appellans, Satrapis suis id negotii dederat, ut insanientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter cæsum, indutumque post veste purpurea, sibi vinctum traderent, navibusque una cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora maris rubri transportarent.*

tarent. Qui mandatum regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem a Propontide disterminat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obsederunt. Alexander, etiamsi præsentissimum periculum instare cerneret: quippe cum suis ex inferiore atque instabili loco (erat enim cum udus, tum cœno lubricus) utpote ex flumine adversus hostes in eminenti ripa stantes, dimicandum foret: suæ tamen fortunæ ac virtuti, simulque fortitudini militum confisus, amnem trajecit. Et primo quidem non spernenda difficultate pressus, tandem tamen hostes, non tam sua arte, quam virtute Macedonum, vicit atque prostravit. in eo conflictu Persarum viginti millia peditum, & CCL equites, cæsa; Macedonum non plus XXXIX interfecti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardeis enim maritimi barbarorum imperii propugnaculum cepit, iisque ac ceteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, lapso inde præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes; ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit: eaque potitus, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem permunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressus Cariam, Ada Cariæ regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, ejus provinciæ urbem munitissimam, tenebat) Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem fœminæ, nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adæ imperio

perio subjecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima ad Phœniciam & Ciliciam usque in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisidiæ populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER III.

CAP. I.

Celænarum urbe & arce recepta, primariam Phrygiæ urbem Alexander ingreditur: in qua fatalem Gordii nodum solvit. ac deinde obviam Dario ire statuit.

NTER hæc Alexander, ad conducendum ex Peloponneso militem, Cleandro 1
cum pecunia misso, Lyciæ Pamphyliæque rebus

NOTÆ.

1 *Nter hæc*] præcesserunt, opinor, proxime Memnonis molitiones & obitus, quæ Græcis, qui supersunt, modice delibata, hic forte plenius exposuerat. De Alexandri quidem rebus modo non fuisse dictum, tota loquendi ratio transitionis manifesta, coarguit. *Freinsh.*

Alexander] Arabes eum, Golio teste, ذو القرنين Bicornem vocant, non tam ob partum Orientis & Occidentis Imperium, quam à cornuta Alexandri effigie, nummis exhibita, ut Iovis Ammonis filius agnosceretur. *Blanckardus.*

Ad conducendum] *Namque præliis etiam secundis atterebantur copiæ, devictarumque gentium militi minor quam domestico fides habebatur.* Infra 4.6,31. Et necesse quidem erat, *tot acies, ut horum exercitus delessent, ita victoris etiam copias parte aliqua minuisse:* ut apud Livium 23.12,1. Mago Carthaginensibus suis inculcat. Scilicet hoc ipsum est, quod evenire solet in alieno orbe bellantibus, ut, ejusdem Livii 9.19,6. verbo, propter inopiam supplementi *consenescat exercitus.* Freinsh.

Peloponneso] Peninsula est, totius Græciæ velut arx ac munimentum, angustis faucibus adhæret continenti, ubi Isthmus est: folio platani similis, æque fere patet in longum atque latum, stadiis 1400. Hæc itaque Isthmo, seu tenui quasi cervice terræ, divortium facit inter mare Ægæum & Ionium, quatuor non amplius millibus passuum utrumque mare dispescens. *Raderus.*

Cleandro] Scelerato latrone, qui jussu Alexandri, Parmenionis latus hausit, sacra profanavit, fanda infanda fecit. Demum ab Alexandro occisus. Plura lib. 7. & 10. cognosces. *Rad.*

Lyciæ, Pamphyliæque] Lycia, Pamphylia, Caria, Lydia, &c. sunt provinciæ minoris Asiæ, ab Alexandro post Granicum prælium occupatæ. Vide Arrianum libr. 1. Pamphylium mare Alexan-

rebus compositis, ad urbem Celænas exercitum admovit.
2 Mediam illa tempestate interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclutus. Fons

NOTÆ.

Alexandro cessit; sicut rubrum Israëlitis, ut Flavius autumat. Plutarchus tamen supra veri fidem ait à scriptoribus relatum. Arrianus non sine divino numine illud iter superatum narrat. Tacitus Etesiarum flatibus assignat, à quibus littora nudantur. *Idem*. Strabo libr. XIV. testatur, maris Pamphylii littora, observato æstu, temerario quidem, sed felici ausu, immissis umbilico tenus militibus, oblique legisse & superasse.

Rebus compositis] Nova enim à Duce non tentanda sunt, nisi veteribus firmatis, & tutis à tergo relictis. Sic paulo infra noster: *Cum Darium occupare statuisset, ut à tergo tuta relinqueret*. Et libr. 9: *Ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur*. Tacit. 12. Annal.: *Orta apud Brigantes discordia retraxere ducem destinationis certum, ne nova moliretur, nisi prioribus firmatis*. Inde Fabius apud Livium suadet, Annibalem Italia prius expelli, quam bellum in Africam transferatur. Natura enim prius est, tua cum defenderis, aliena ire oppugnatum. *Pax*, inquit, *ante in Italia, quam bellum in Africa sit; & nobis prius decedat timor, quam ultio aliis inferatur*. Hic ergo Princeps aut Dux bifrontem aget, ut non modo quæ ante ipsum, sed etiam quæ post tergum sunt, intueatur, dirigat, ac constituat, ne domesticum magis aut in propinquo, quam externum ac remotum hostem timere necesse habeat: & non solum procedendi; sed & recedendi, quoties necessum est, spatium inoffensum & expeditum ipsi relinquatur. *Loccenius*.

Celænas] Celænæ urbs, caput quondam Phrygiæ fuit; migratum inde haud procul veteribus Celænis: novæque urbi Apameæ nomen inditum ab Apamea, sorore Seleuci regis. Et Marsyas amnis haud procul à Mæandri fontibus oriens, in Mæandrum cadit; famaque ita tenet, Celænis Marsyam cum Apolline tibiarum cantu certasse. *Livius lib.* 38. vide Salmas. ad Solin. cap. 40. pag. 831.

2 *Mediam illa tempestate*] Tempore, inquit, illo, quo Alexander Celænarum arcem exercitu obsedit, mediam urbem interfluxit amnis Marsyas. Nam postea, &c. Recte, *media illa tempestate*, quia postea desertis veteribus Celænis, migratum est Apameam. Curtii ævo jam Celænæ veteres nullæ erant. Igitur videtur medium tempus vocasse, quod est ab U. C. usque ad Alexandrum, & ab Alexandro usque ad suam ætatem, quadringentorum fere ante, totidemque post, annorum spatio interjecto. Sed verius leges, *media mœnia interfluebat*, & conjungatur cum voce *mœnia*, non cum *tempestate*, hoc sensu; Marsyas media mœnia Celænarum interfluebat. *Raderus*.

Freinshemius legendum censet: *Mediam illa tempestate interfluebat*, &c, quippe Palatini codices non habent *mœnia*. & ipsius etiam Curtii auctoritate firmatur hæc lectio: sic enim mox 3.5,1. de Tarso: *Mediam Cydnus amnis interfluit*. Porro ista verba, *illa tempestate*, ideo inserit, quod dirutæ Celænæ, postmodo alia sede propinquo loco instauratæ sunt, quæ urbs *Apamea* dicta est.

Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclutus] Laudarunt Marsyam non Græci tantum Poëtæ, sed & Latini. Neque Poëtæ tantum, sed & Geographi, ac Historiarum scriptores. Marsyas autem Hyagnidis tibicinis filius, tibias à Minerva projectas invenit: & non procul à Celænis lacus est, ex quo Marsyas & Mæander flumina extant, ubi cum Apolline in certamen musicum descendit Marsyas, victusque, ac exuviis corporis exutus, in fluvium sui nominis est mutatus. *Raderus*.

3 Fons

Pag. 19

Pag. 53

Pag. 21

Pag. 18.

Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in 3
subjectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde
diffusus, circumjectos rigat campos, liquidus, & suas
duntaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari 4
similis, [a]locum Poëtarum mendacio fecit: quippe tradi-
tum est, *Nymphas amore amnis retentas, in illa rupe conside-
re.* Ceterum, quamdiu intra muros fluit, nomen suum 5
retinet: at quum extra munimenta se evolvit,[b] majore vi
ac mole agentem undas *Lycum* appellant. Alexander 6
quidem urbem [c] destitutam à suis intrat: arcem vero, in
quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem
præ-

INTERPRETATIO.

a *Occasionem dedit fabulis poëtarum.*
b *Majore impetu atque copia volventem undas.*
c *A civibus desertam urbem ingreditur.*

NOTÆ.

3 *Fons ejus ex summo, &c.*] Hoc est quod ait Herodotus, eum fluvium καταῤῥάκτην ἀνατέλλειν ἐξ ἄκρης τῆς Κελαινέων.

Undas trahens] Sic lib. 10. Suas tantum aquas vehens: ut Tibull. lib. 1. eleg. 4. dist. 33. *dum vehet amnis aquas.*

4 *Nymphas*] Ad ejusmodi fabulam respiciunt illa Ovidii Met. 6. v. 396. de Marsya:

Illum ruricolæ, sylvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt. ——

Amore amnis] Ut qui ex illarum lacrymis creverit.

5 *Quamdiu intra muros fluit, nomen suum retinet, &c.*] Non dubium est ergo, hallucinatum esse Curtium, qui Marsyan cum Lyco eundem putavit, quod uterque in Mæandrum cadat. Sic Organ alium fluvium, quem recipit Marsyas, priusquam in Mæandrum influat, confundit cum eodem Marsya. Sic enim scribit: *Inde diffusus circumjectos rigat campos, liquidus & suas duntaxat undas vehens.* Hæc Orgæ conveniunt. Lyci meminit Strabo inter amnes, qui Mæandrum reddunt auctiorem & ampliorem; quem alium facit à Marsya, eumque ex monte Cadmo exoriri dicit, qui Laodiceæ superimminet. Nugatur igitur Curtius, qui Lycum & Marsyan confundit, quum Marsyas Apameam adluat, vel interfluat; Lycus Laodiceam. utraque urbs Phrygiæ, quas fere semper jungit Strabo. *Salmasius.*

6 *Arcem*] Hanc mille Cares cum mercenariis Græcis centum defenderunt. *Arrianus.*

Adortus] Raderus mavult legere *adorsus*, ut habent antiquiores codices: ab *adordior*, non *adorior*. Rarius tamen est *adorsus*, quam *adortus*; sed habet & alia quædam rara Curtius, ut suo loco monet.

Caduceatorem] Legatum, conciliandæ pacis missum; à *caduceo*, quem manu gestabat: sicut Fæcialis erat, qui bellum denunciabat. *Caduceus* ergo seu *caduceum*, Mercurii virga fuisse fertur, qua ille ad dissidia & discordias tollendas utebatur. Non immerito itaque Mercurio, qui orationis Deus, & Deorum nuncius habebatur, assignatum est *caduceum*, quod dissidentium

 animi

præmisit, qui denunciaret, *ni dederent, ipsos ultima esse pas-*
7 *suros.* Illi caduceatorem in turrim, & situ & opere mul-
tum editam, perductum; *quanta esset altitudo, intueri* ju-
bent, *ac nunciare Alexandro,* [a] *non eadem ipsum & incolas
æstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse.*
8 *ad ultimum, pro fide morituros.* Ceterum ut circumsideri
arcem, & [b] omnia sibi indies arctiora viderunt esse: *sexa-
ginta dierum inducias* pacti, *ut nisi intra eos auxilium Da-
rius ipsis misisset, dederent urbem:* postquam nihil inde
præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permisere se
9 regi. Superveniunt deinde legati Atheniensium, peten-
tes,

INTERPRETATIO.

a *Diversis judiciis ipsum ac cives æstimare* arcis *munitiones.*
b *Omnes commeatus ipsis quotidie magis ac magis deficere.*

NOTÆ.

animi oratione præcipue sedentur. *Caduceum* Ægyptii in speciem duorum draconum maris & fœminæ figuraverunt, qui parte media sui voluminis, nodo, quem *Herculeum* vocant, sibi alligantur, primisque partibus reflexi, in modum circuli oscula jungunt. Hanc virgam Apollo dicitur invenisse & Mercurio donavisse, lyra vicissim ab illo accepta.

Ni dederent] Simile quid in Memacenis, in Naurensibus libr. VII. & aliis tentavit. Licet autem inferre bellum, quam minari gloriosius esse videatur; tamen est minus difficile, & magis humanum, ab ipso quoque Deo præceptum, tentare prius spontaneam deditionem, quam vim adhibere. Vnde hæc ducum solent esse tentamenta in obsidione urbis; primo blandis promissis, deinde minis & ostentatione periculorum, obsessos ad deditionem compellere. Hoc est, secundum proverbium, *altera manu caduceum, altera hastam præferre.* Si ille rejiciatur, hæc succedit. Vide Gell. l. 10. c. 27. *Loccen.*

7 *In turrim perductum*] Sicut in rebus bellicis, magnæ prudentiæ habetur, si inopiam atque infirmitatem tuam celes; ita contra quibus fidis, ostentanda sunt ad terrorem atque desperationem hostium. quo consilio apud Tacitum H. 3. 54. *duces* Flaviani *agenda fama* non *deerant, captos Vitellii exploratores, circumductosque ut robora victoris exercitus noscerent, remittendo.*

Sexaginta dierum, &c.] Solent sæpe se dedere obsessi ita, si intra tantum temporis auxilia ipsis non advenerint: ut observat Gentilis de jure belli 2. 17. ubi plura ejus rei exempla.

8 *Darius*] Semel monendum, in plerisque manuscriptis legi *Dareus*: quam lectionem, eruditorum plerique probant: nec tamen altera ideo in vitio est, nisi breviter pronuncietur media; qui error vulgo in aliis etiam talibus, verbi gratia, *Alexandria*, obtinet; nam & illius penultima longa est: cum diphthongo enim scribuntur, Ἀλεξάνδρεια, Δαρεῖος. *Freinsh.*

Dederent urbem] Est qui legendum credit, *arcem*, quod jam antecessisset, urbem occupatam fuisse. recipi posset, si qui codices adsentirentur.

9 *Superveniunt legati*] Arrianus refert, quod legati Gordiis Alexandrum convenerint.

Capti] In acie pro Dario contra Alexandrum pugnantes arma tulerant. *Arrianus.* Gra-

tes, *ut capti apud Granicum amnem redderentur ſibi.* Ille
non hos modo, ſed etiam ceteros Græcos reſtitui ſuis juſſurum
reſpondit, *finito Perſico bello.* Ceterum, Dario immi- 10
nens, quem nondum Euphratem ſuperaſſe cognoverat;
undique omnes copias contrahit: totis viribus tanti
belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quam du- 11
cebatur exercitus; pluribus vicis, quam urbibus fre-
quens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ re- 12
giam; *Gordium* nomen eſt urbi, quam Sangarius amnis
interfluit,

NOTÆ.

Granicum] Aſię minoris fluvius, ex Ida monte profluens. *Granicus* Ptolemæo.

Ille non hos modo, &c.] Quos *vinctos in Macedoniam ad ergaſtula miſerat, quod contra communem Græcorum ſententiam, Græci quum eſſent, in Græcos pro barbaris arma cepiſſent.* Arrianus 1. 5, 29. quem non intellexit, qui *communem Græcorum ſententiam* interpretatus eſt. Nam apud Arrianum τὰ κοινῆ δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν, nihil aliud ſignant, quam commune Græcorum decretum de bello Perſis inferendo, quod factum eſt Corinthi in ſolemni totius Græciæ concilio; ut cum multis aliis ipſe Arrianus ſtatim ab initio hiſtoriæ ſuæ tradidit. Ceterum, captivos eos omnes liberavit Alexander, infra 4. 8, 12. Arrian. fine libr. 1. Eaque Arriam. 3. 5. 7. τὰ δόγματα τῶν Ἑλλήνων vocans. Δόγμα eſt ſcitum, ſententia lege ſancita: inde *Senatuſconſulta* ſemper appellantur δόγματα apud Græcos juriſprudentes. *Freinsh.*

Finito Perſico bello] Fecit hoc Alexander, ut Græcos in metu & officio contineret, quoad Perſicum bellum conficeret, hiſce velut obſidibus retentis. *Raderus.*

10 *Nondum Euphratem*] Euphrates in Aſſyria Babylonem interfluit; & Darius copias ad Babylonem collegit; ut occurreret Alexandro ad Iſſum, trajiciendus erat Euphrates, ultra quem Darius cum exercitu verſabatur. *Rad.*

12 *Midæ regiam*] Hic ille Midas eſt omnium poëtarum fabulis decantatus, cui omnia tacta in aurum verſa, &c. Huic etiam Epitaphium conſcripſit Homerus, quod Gordii cippo inſcriptum fuit: ut videre eſt apud Raderum. Vide & Reineccii tom. 1. in quo de regno & regibus Phrygum, quæ apud alios auctores ſparſim extant, ordine digeſta reperies.

Gordium nomen, &c.] Pretium eſt ſubjicere Gordii oppidi deſcriptionem ex Livio, 38. 18. 13. *Id haud magnum quidem oppidum eſt, ſed plus quam mediterraneum, celebre & frequens emporium. Tria maria pari ferme diſtantia intervallo habet: Helleſpontum, Pontum ad Sinopen* (ita legit Freinshemius) *& alterius ora littora, qua Cilices maritimi colunt: multarum magnarumque præterea gentium fines contingit, quarum commercium in eum maxime locum mutui uſus contraxere.* Tria hic maria nominat, Curtius duo: bene uterque propoſito ſuo ſerviens. quippe Livius, cum celebre emporium dixiſſet, nihil prætermiſit eorum, quæ fidem ei dicto facerent; atque ita non omnia tantum maria vicina, ſed & gentes advocavit: Curtio, qui præter ſitum nihil hic indicaturus erat, ſuffecit duo iſta maria nominare, quæ ab utroque latere ſui ingentia Aſiam, recto fere itinere, medium habent hoc oppidum, quod utique non ad montem Sipylum, ſed in Phrygia collocandam eſſe contra Herwartum recte diſputat Raderus. *Freinsh.*

Sangarius] Ex Adoreo monte per

interfluit, pari intervallo Pontico & Cilicio mari distan-
13 tem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, [a] utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet; ac [b] nisi tenue discrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit,
14 committeret. Alexander, urbe in suam ditionem redacta, Jovis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium

INTERPRETATIO.

a *Utroque* mari *coarctante terram in angustum Isthmum.*
b *Nisi breve* terrarum *spatium interponeret.*

NOTÆ.

Phrygiam fluens miscetur ad Bithyniam Tymbreti fluvio. inde major jam geminatis aquis per Bithyniam fertur, & in Propontidem se effundit. *Livius.* De hoc amne multa collegit Stuckius in Periplum Arriani p. 125.

Interfluit] Freinshemius assentitur Radero, malenti hanc lectionem, quam aliam *præterfluit*: quum & Mss. auctoritate, & testimonio Strabonis juvetur.

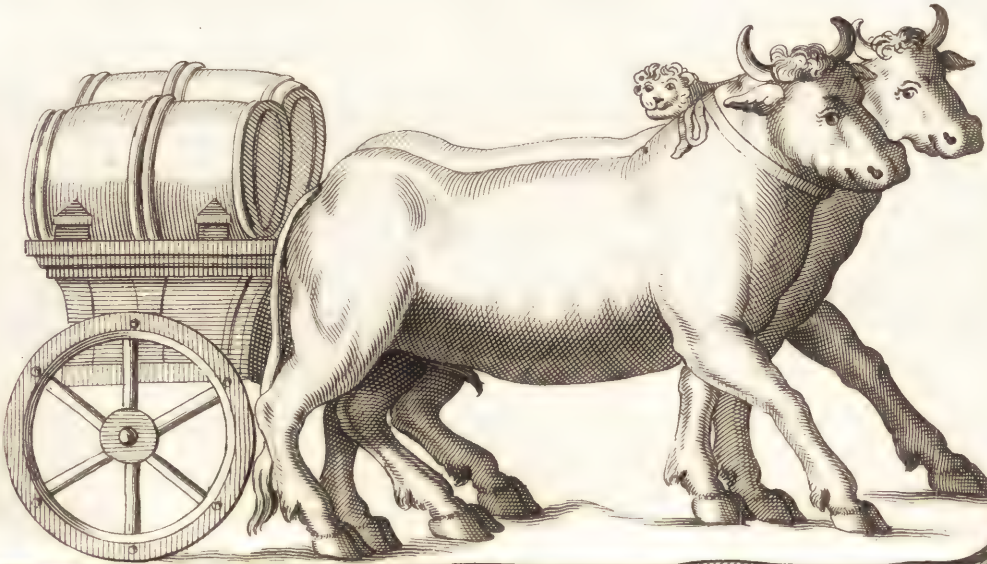
Pari intervallo] Minus recte Herwartus posuit Gordium ad montem Sipylum, haud procul Sardibus & Magnesia. Verius collocabimus Gordium supra Marsyam, & intelligemus esse Gordiucomen seu Gordii castrum, quod Livius Gordiutichos appellat, & à Cleone munitum est, & Iuliopolis appellata in Phrygia minore, & Asia proprie dicta. Nam occupatis Celænis Alexander recta contendit Gordium, non regressus ad Sipylum vel Sangarium. Porro Γορδίυ κώμη juste medio intervallo abest à tribus maribus, Hellespontico, Euxino & Cilicio. *Raderus.*

Pontico & Cilicio] Recte duo maria nominat; si Hellespontum, unde profectus Alexander, non respexeris. *Raderus.*

14 *Intrat*] Si legas *intrans*, quomodo certe infra 3. 12, 15. pro *intrat* B. legit *intrans*, rectius omnia cohæreant: sed quia nullus Ms. hic adstipulari proditur, sine auctoritate nihil, nisi evidentissima ratione persuasi, mutabimus, præsertim quum & hæc lectio ferri possit. *Freinsh.*

Gordium] Lucem dabit Arrianus, qui notat, Gordium fuisse quendam ex veteribus Phrygibus, hominem tenuis fortunæ, exiguum agrum colentem, & juga boum duo; quorum altero ad arationem, altero ad vecturam uteretur. Eo aliquando aranti, aquilam in jugo consedisse; ibique in id tempus, usque quo bobus juga demuntur, constitisse. Gordium spectaculo attonitum, Telmissenses vates communicandæ rei caussa adiisse (esse enim Telmissenses peritissimos prodigiorum interpretes & vaticinandi scientiam ipsis pariter atque uxoribus & liberis ab ortu insitam esse), quumque ad vicum quendam venisset, juvenculæ cuiquam ad fontem eunti obviam venisse, eique quid sibi evenisset narrasse. Hanc vero quod & ipsa ex vatum progenie esset, ut ipsorum oppidum repetens Iovi regi sacrificaret, jussisse. Gordium contra ut ipsum comitaretur, & sacrificii modum rationemque doceret, eam rogasse. Illum à puella edoctum, conjugem sibi cœpisse, puerumque ex iis procreatum, Midam nomine. Qui quum jam in virum forma virtuteque præstantem evasisset; Phrygas interea gravi inter se seditione laborasse, eosque oraculo monitos fuisse, currum iis regem allaturum esse, qui

Nodvs Jvgi.

dium Midæ patrem vectum esse constabat, adspexit, [a] cultu haud sane à vilioribus, vulgatisque usu abhorrens. Notabile erat jugum adstrictum compluribus no- 15
dis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. In- 16
colis deinde adfirmantibus, *editam esse oraculo sortem; Asiæ potiturum, qui inexplicabile vinculum solvisset:* cupido
[b] incessit animo sortis ejus implendæ. Circa regem erat 17
& Phrygum turba, & Macedonum: illa exspectatione suspensa, hæc solicita ex temeraria regis fiducia. Quippe serie vinculorum ita adstricta, ut unde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione, nec visu percipi posset, solvere adgressus; injecerat curam, ne

INTERPRETATIO.

a *Forma & ornatu non discrepans à vulgaribus* plaustris.

b *Cepit* ejus *animum desiderium implendi oraculi.*

c *Metum attulerat* Macedonibus *ne conatus* ejus, si *irritus* esset, *in præsagium* infaustum *acciperetur.*

NOTÆ.

qui seditionem tolleret. his vero adhuc hisce de rebus inter se consultantibus, venisse Midam, ipsumque currui insidentem concilium Telmissensium adiisse. Illos, vaticinium interpretatos, hunc nimirum esse illum, quem Deus monuerat curru advehendum esse, extemplo Midam regem creasse. Hunc itaque seditionem sedasse, paternumque currum Iovi, pro aquila missa, gratiarum loco in arce suspensum consecrasse. Hactenus Arrianus; cum quo in partibus historiæ hujus non convenit Iustinus, quem vide lib. XI. cap. VII.

Midæ patrem] Raderus *patrem* in omnibus codicibus editis legisse dicit; *Midæ*, in quibusdam desiderari. mavult itaque vel utrumque tollere, vel *patrem* retinere, omisso *Mida*.

Vulgatisque usu] Recte meo judicio Rutgersius scribit, *vulgatique usus*.

15 *Iugum*] Alii *vinculum*, quod non damnem: nisi illud potius videatur. nam & Ausonius epist. 23. 48. sic appellat:

Ocius illa jugi fatalis solvere lora
Pellæum potuisse ducem reor, abdita opertis
Principiis, & utroque caput celantia nodo.

Sed & in præfatione Bissulæ, quod est Eidyll. 27, iisdem verbis *fatalis jugi lora* vocat. *Iugum* nominavit & Iustinus II. 7. & sane cum mox *vinculi* vocabulo utatur Curtius, verisimile est, ad evitandum repetitionis tædium, alio verbo supra uti maluisse, præsertim, cum ad ipsius rei accuratam descriptionem significantior sit, quam generalis illa vox *vinculi*. Arrianus, 2. 1, 17. τὸν ζυγοῦ τῆς ἁμάξης τὸν δεσμὸν, *jugi quod in curru erat nexum*, appellat. *Freinsh.*

17 *Quippe series vinculorum*] Mire turbant hic libri & interpretes: sed ipsam Curtii scripturam esse quam exhibemus, haud difficulter consentiet qui formam orationis ejus familiariter habet cognitam. Iuvat infra 3. 5, 14. *Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas ejus.* Freinshemius.

18 ne in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequaquam diu luctatus cum latentibus nodis; *nihil*, inquit, *interest quomodo solvatur:* gladioque ruptis omnibus loris, oraculi sortem vel elusit, vel im-
19 plevit. Cum deinde Darium, ubicumque esset, [a] occupare statuisset; ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti, copiis autem

INTERPRETATIO.

a *Prior aggredi decrevisset.*

NOTÆ.

18 *Nequaquam diu*] Ita malui, quam *nequidquam* recentium editionum; quod libris, & ingenio Alexandri non æque convenit. *Freinsh.*

Gladioque ruptis] Si Aristobulo credendum, non *elusit*, sed solvit, & *implevit.* Major auctorum numerus resectum gladio vinculum & elusum oraculum affirmavit. Arrianus in medio relinquit, satisfactum tamen oraculo dicit: *Quod quidem & tonitrua & fulgura*, inquit, *& nocte excitata satis declararunt; eaque de causa postero die diis sacrificavit; tum ob prodigia edita, tum ob rationem solvendi nodi ostensam.* Curtii sententia communis est. quæ & in Proverbium abiit, quo præter alios Ausonius etiam locis paulo ante citatis usus est. Vide parœmiographos. *Aristobulus vero auctor est, Alexandrum exempto paxillo temonis (erat is clavus ligneus per medium temonem trajectus, cui vinculum adstrictum erat) jugum temoni detraxisse*, inquit Arrianus 2. 1. & Plutarchus in vita cap. 28. *Freinsh.*

19 *A tergo*] A tergo reliquit Hellespontum & Græcum mare cum minori Asia, à fronte habebat Armeniam, Euphratem & Darium, à latere sinistro Paphlagoniam & Cappadociam, à dextro Ciliciam & Babylonem. *Rad.*

Tuta relinqueret] Inter præcipuas militiæ cautiones hanc quoque observarunt peritissimi duces. Qua mente Antiochus apud Livium 35.13. Pisidas oppugnaturus, *Antiochum filium misit in Syriam; ad custodiam ultimarum partium regni, ne quid absente se à tergo moveretur.* Vespasianus apud Iosephum de bello Iudaïco, caput gentis Hierosolymam aggredi tutum non censet, nisi perdomitis à tergo urbibus. Quam belli gerendi rationem qui spernunt, sæpissime quidem in difficultatem commeatuum incidunt, interdum autem & *eo procedunt, unde invito hoste regredi nequeant*, ut verbis Livii 44. 6. utar: nec raro à ceteris rebus gerendis alienissimo suo tempore revocantur. cui rei providens Alexander apud nostrum 8. 5, 1. *Indiam & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo*, quod destinata impedire posset, *moveretur; ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, &c.* Sed an non jubentur imperatores protinus occupare caput hostium? Verum est, si hostes incuria vel imperitia sua casum insidiantibus aperiant: vel aliquis hostium imbecillitati viribusve suis ita fidat, ut certam sibi victoriam polliceri audeat. Alioquin enim si res non cesserit, non in præsens modo damnum cum ignominia feret; sed ad reliquas etiam res gerendas impedimentum non vulgare sentiet: cum, ex mente Agricolæ apud Tacitum nostrum, nemo fere dubitare soleat, *prout prima cessissent, fore universa.* Freinsh.

Amphoterum] Vix est, ut credam Radero, hunc esse, in quem cum fratre

tem præfecit Hegelochum; Lesbum, & Chium, & Con præsidiis hostium liberaturos. His talenta ad belli usum quingenta adtributa: ad Antipatrum, & eos qui Græcas urbes tuebantur, sexcenta missa: ex fœdere naves sociis imperatæ; quæ Hellesponto præsiderent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat: in quem omnes intenderat
20
21

NOTÆ.

tre Hecatero comparatum, dictum illud Plutarcho in apophth. relatum Philippus jecerit: *Hecaterum* (hoc est alterutrum) *quidem amphoterum* (notat utrumque) *esse*, *Amphoterum autem udeterum* (hoc est neutrum), quod nimirum hebes & ignavus esset; frater ejus ingenio vivido, & ad res gerendas apto. Præterquam enim quod de nostri Amphoteri fratre nihil, quod sciam, legitur: etiam ingenium illud fatuum, quod exprobrat Philippus, in hoc nostro minime repertum fuisse, evidens argumentum est, quod Alexander optimus fortium virorum æstimator, inter tot egregios duces hunc idoneum duxerit, cui non minimi momenti negotia committeret: quæ prudentia virtuteque sua haud segnius judicio speque Alexandri sustinuit. *Freinsh.*

Lesbum, & Chium, &c.] Alexander enim post victoriam ad Granicum, omnem oram maritimam occupaverat; insulasque Lesbum, Chium & Coum in potestate habuerat. Memnon vero Rhodius, à Dario imperator declaratus, bellum decrevit Macedoniæ & Græciæ inferre, adeoque ex Asia in Europam transferre, insulasque prædictas occupare; & per mare Ægæum terrorem classe circumtulit. In hoc conatu Memnon cum versaretur, decedit, & cum illo, quia parem non habebat, Darii regnum ruere cœpit. Igitur ne Memno quicquam moveret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti præfecit, & copiis Hegelochum, qui insulas occupatas reciperent, & in Asiam expeditionem præstarent. De Macedonia propter Antiochum, non erat sollicitus. *Raderus.*

20 *His*] His, Amphotero scil. & Hegelocho. *Talenta*] Talentum commune accipio, quod sexcentis est Philippæis; quingenta respondent trecentis millibus Philippæorum: uti sexcenta, trecentis sexaginta millibus.

Ad belli usum] Nervum belli pecuniam esse non ambigitur. qua de re multa multorum pulchre dicta factaque.

Sociis] Socii sunt Græci, Athenienses, Argivi, Ætoli, Phocenses, Bœoti, Elæi, Thessali, Platæenses, Thespienses, Orchomenii.

Imperatæ, quæ, &c.] Sic distinxi atque scripsi, volentibus membranis. nam editio Mscripto Pithœi collata præfert, *imperat eque.* quomodo & Cl. Faucheti MS.: Bongarsianorum alter, *imperat æque:* alter exserte, *imperatæ quæ.* de cujus scripturæ sinceritate non fuit quod dubitaremus. *Freinsh.*

21 *Memnonem*] Rhodium illum Darii ducum præstantissimum, quem ob industriam & peritiam rei bellicæ solum verebatur Alexander. Ejus res gestas lege apud Diodorum libr. 17. cap. 7. Arrian. 2. 1. & sequentib. Brevem vitæ ejus epitomen contexuit Reineccius tom. 3. ubi de ducibus Rhodiis agit. *Freinsh.*

Vita excessisse] Ad Mytilenam morbo exstinctum.

Omnes intenderat curas] Modius sine cura, *curas* in crucem ablegat, corrigitque, *omnis intenderat:* sed omnes codices veteres & recentes, etiam Mss. retinent,

derat curas; ſatis gnarus, cuncta in [a] expedito fore, ſi
22 nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem Ancyram ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat: huic juncti erant Eneti, unde quidam Ve-
23 netos trahere originem credunt. omniſque hæc regio paruit regi: datiſque obſidibus, *tributum*, [b] *quod ne Perſis quidem tuliſſent, pendere ne cogerentur*, impetrave-
24 runt. Calas huic regioni præpoſitus eſt: ipſe, adſumptis qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Omnia facilia fore, modo nihil ab iſto tentaretur.*
b *Quod ne* ipſis *quidem Perſis ſolverant.*

NOTÆ.

nent, *omnes intenderat curas*; nec ſcio cur explodatur, quum non minus Latine ac alterum dicatur. Livius, 37. 36, 9. *omiſſa in præſentia pacis mentione, totam curam in belli apparatum intendit.* Cura de Memnone liberatus, quem acceperat occupatis inſulis Chio, Lesbo, Mitylene, cum trecentarum navium claſſe, & ingenti peditum numero, in Macedoniam velle tranſire. Vide Indicem, *intendere curas.* Raderus.

Satis gnarus, &c.] Quæ proclivia ſunt, ſi cum ignavo aut imprudenti Duce hoſtili nobis res ſit, ea, virtus illius ac prudentia, ſæpe ardua ac difficilia reddit. Non abs re dictum Floro; *tanti eſſe exercitum, quanti eſt imperator.* Loccenius.

22 *Ancyram*] Calabriæ urbem. Eo venerunt Paphlagonum proceres & legilli, qui gentem ſuam dediderunt; quam ille Calæ Phrygum Satrapæ juſſit parere. *Raderus.*

Eneti] De his Livius libr. 1. 2. & Strabo lib. 5. & Plinius 6. 2. qui omnes ſtant à Q. Curtio, Henetorum gentem ex Paphlagonia, duce Antenore, in Italiam profectam, ibi ſedes poſuiſſe, & mutata prima litera, pro Henetis Venetos appellatos. Homerus & Mæandrius, Henetos à Leucoſyris profectos Trojanis ſuppetiatum iviſſe tradunt; indeque cum Thracibus avectos, ſedes poſuiſſe in intimo ſinu Adriæ, reliquos qui cum Pylemene erant profecti, reſediſſe in Cappadocia. Quare omnino in eam ſententiam deſcendo, illa verba, quæ in Curtio ſequuntur, non eſſe ex gloſſemate adjecta, ſed legitima & genuina Curtii, cui ſubſcribunt omnes quos codices vidi. Strabo libr. 4. pag. 134. ſentit, Venetos Adriatici maris accolas ortos à Venetis Gallis, Cæſaremque reprehendit, qui horum originem ab iſtis repetit. Porro, ſi ab *Ænetis* deducantur *Veneti*, vox efficta eſt ad eum modum quo ex οἶνος vinum, ex ἦρ ver, &c. deducta ſunt: idque more antiquitus Græco, ut obſervat Dionyſius hiſtor. 1. 20. *Solebant enim*, inquit, *priſci Græci nominibus à vocali incipientibus præponere ſyllabam ου ſcriptam uno charactere: is erat ſimilis* Γ *duplici, ad rectam lineam duabus obliquis additis*, ſic Fελένη, Fάναξ, Fοῖκος, Fαὴρ, *& multa ſimilia.* Reineccius tamen, in regno Paphlagonico, Enetos ſeu Henetos deducit ab indigena voce *Honati*, quod ſit *diſcurſare*: Venetos à noſtro *wenden*, à vertendo, nempe ſedes, id eſt, vagando, ut in utraque lingua veniant νομάδες. Quæ ſane notio non ſpernenda; multoque mihi potior eſt, ea quam Iornandes

de

de rebus Geticis comminiscitur, cui Heneti dicuntur quasi *αἰνετοὶ laudabiles*. Freinsh.

24 *Calas*] Thessolorum equitum ductor, Harpali filius, *Arrian.* 1. 5. postea Phrygiæ & Paphlagonum Satrapa. *Idem* 2. 1. Diodoro 17. 17. est Κάλας.

Qui ex Macedonia, &c.] Supplementum exercitus pedites mille, equites sexcenti quinquaginta, ut Arrianus: ut Callisthenes, peditum millia quinque, equites octingenti. *Raderus.*

Cappadociam] Quam totam cis Halyn, partem etiam trans flumen occupavit, quibus præfecit Sabictam Satrapam. *Arrianus.*

CAP. II.

Exercitus Persici lustratio. de quo quum Darii jussu Charidemus Atheniensis verum liberumque protulisset judicium, capite multatus est.

AT Darius, nunciata Memnonis morte haud secus quam par erat, motus; omissa omni alia spe, statuit [a] ipse decernere: quippe quæ per duces suos acta erant, cuncta damnabat; ratus, pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igi- 1

INTERPRETATIO.

a *Bellum per se gerere.*

NOTÆ.

1 *Haud secus quam par erat, motus*] Nobilissimum enim ducem (sic appellatur infra 3. 13, 14.) amiserat; & quem, ut modo, 3. 1, 21. dictum est, solum verebatur Alexander. *Frensh.*

Omissa omni alia spe] Non reponendum *amissa.* Sic enim usurpant hoc verbi principes Latini fori, *omittere tristitiam, spem &c.* quamvis diserte Iustinus 11. 12, 5. *tum spe pacis amissa.* sed vere ibi legitur *amissa*, quod spem illi pacis Alexander negarat. *Rad.*

Statuit ipse decernere] Quæritur apud studiosos rei bellicæ, utrum conducat, ut summus Imperator ipse in discrimen belli descendat, an per duces suos id administret? In hanc omnino distinctionem concludendum videtur, quam Alexandri nostri duces infra 9. 6, 14. proponunt: *Obscura bella & ignobiles pugnas nobis deposcimus, temetipsum ad ea serva, quæ magnitudinem tuam capiunt vel exposcunt.* Sic *decernere* hoc loco, certare significat, dimicare, bellum gerere.

Damnabat] Variam vim hujus verbi Nonius exprimit. Hic idem quod *reprehendere* valet.

Ratus pluribus curam, &c.] Quamquam ut est in rebus humanis nihil certi; sed omnia imperscrutabili Dei judicio reguntur: tamen cura opus est Duci in rebus fideliter & caute aggrediendis: fortuna in iisdem ad exitum bene perducendis. Sic de Inguiomero Tacitus 2. Annal. *Tota volitantem acie, fortuna magis, quam virtus deserebat.* Ita hodieque nonnulli, quantum in ipsis, non desunt in bello sibi suisque; sed fortuna deest illis. forte quod successum à sua prudentia & industria, non à Dei favore exspectant. *Loccenius.*

Fortunam] Quæ nec ipsi Dario adfuit: oportebat enim Asiæ imperium Persis à Macedonibus adimi, quemadmodum Persæ Medis, ac prius Medi Assyriis ademerant. *Arrianus.*

2 Ba-

2 Igitur castris ad Babylonem positis, quo majore animo capesserent bellum, universas vires in conspectum dedit: & [a] circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo,
3 numerum copiarum iniit. Orto sole ad noctem agmina, [b] sicut descripta erant, intravere vallum. inde occupaverunt emissa Mesopotamiæ campos: equitum peditumque propemodum innumerabilis tur-

INTERPRETATIO.

a *Planitie vallo clausa.*
b *Eo ordine quo distributa erant.*

NOTÆ.

2 *Babylonem*] Campos Babylonios intellige.

Et circumdato vallo, quod decem millium, &c.] Cum in vetustis & impressis codicibus optime sic legeretur, non defuere tamen, qui pro decem millium, *decies centenum millium*, non recte reposuerunt. Ad quid enim tam capax vallum; cum summa totius exercitus fuerit quadringenta, aut summum, ut Arrianus & Plutarchus referunt, sexcenta millia armatorum? Deinde Xerxes, cujus exemplo numerum copiarum Darius iniit, cum decies centenûm millium multitudinem haberet, in loco Dorisco, qui decem mille hominum capax erat, circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, recensuit copias. Plin. 4. 11, 1. *Tum locus Doriscus X. M. hominum capax. ita Xerxes ibi dinumeravit exercitum.* Aristides tom. 1. Orat. 13. *Quum autem conaretur insolens iste rex, exercitus sui numerum recensere; metiri potius eum quodammodo, quam numerare coactus est; ita ut muro, cujus ambitus decies mille viros caperet, exstructo, suos ad mensuram numeraret.* Darius ergo exemplo Xerxis recensuit suas copias circumdato vallo, quod decem millia caperet armatorum. *Freinshemius.*

3 *Orto Sole*] Persæ enim nunquam ante ortum solem exercitum moverunt. Ubi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare apud solem vota concepit, ne quid sibi adversi contingeret, &c. *Raderus.* Rationem instituti non absurde credas fuisse, quod deum, quem præcipua religione colebant, itinerum actionumque suarum ducem habere vellent. Eo forte tendebat Germanarum matrum familias opinio, apud Cæsar. Gall. 1, 50. *non esse fas Germanos superare, si ante novam Lunam prælio contendissent.* Ceterum, non videtur satis consistere locutio ista, *Orto sole ad noctem,* nisi scribas; *Ab orto sole.* magnitudo enim exercitus, etiam duratione tractuque temporis, quod dinumerando impensum est, exprimitur. *Freinsh.*

Vallum] Non castrorum munimenta, sed vallum Dorisci, nulli rei nisi copiis numerandis, vel potius dimetiendis, effectum.

Mesopotamiæ] Sic appellatur regio, quæ duobus amnibus Tigri & Euphrate clauditur: prope Babylonem rursum coëunt, ac in mare Persicum evolvuntur. Ejus incolæ vocantur Arriano, 3. 2, 21. οἱ ἐκ τ̃ μέσης τ̃ ποταμῶν. *Terras interamnas* Mesopotamiam interpretatur Alexander Imp. apud Lamprid. *Freinsh.*

Majo-

turba, [a] majorem quam pro numero ſpeciem gerens. Perſarum erant centum millia: in quîs eques 4
triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Barcanorum equi- 5
tum duo millia fuere; armati bipennibus, levibuſque ſcutis [b] cetræ maxime ſpeciem reddentibus: peditum decem millia pari armatu ſequebantur. Armenii qua- 6
draginta millia miſerant peditum; additis ſeptem millibus

INTERPRETATIO.

a *Major* adhuc *apparens quam reipſa erat.*
b *Cetræ prope formam referentibus.*

NOTÆ.

Majorem quam pro numero] Ut plures viderentur, quam eſſent, licet reveta eſſent permulti.

4 *Perſarum &c.*] Sequitur ſyllabus nationum variarum, quæ in exercitu Darii militarunt. Et obſervant hoc hiſtorici & poëtæ bella deſcripturi, ut numerum, & gentes, & populos deſcribant. Summam ex partibus collectam accipe: Peditum ducenta quinquaginta millia; equitum mille centum ſupra ſexaginta millia. Arrianus tamen & Plutarchus, ſexcenta millia univerſe tribuit Dario. Eſt autem non prætereunda obſervatio deſcriptionis, ordinis ac ſeriei, quæ difficultatem parit narranti, niſi modum variandæ orationis teneat. *Raderus.* Perſas à Medis diſtinguit, non quia Medi à Perſis diverſi, ſed quod alio indigitentur nomine. Tota quippe Medorum gens in Perſarum poteſtatem tranſiit, unde apud Græcos Medi pro Perſis, & econtra ponuntur. *Blanck.*

5 *Barcanorum*] Sunt qui legant *Bactrianorum*, male; & refutat ipſe Curtius, num. 9. *Bactrianos* (quam tamen ipſam vocem in *Arachoſios* mutarunt eadem temeritate) *feſtinatio prohibebat acciri.* non igitur hi in hac expeditione; ſed Barcani *gens Hyrcanis vicina.* Steph. Βαρκάνοι ἔθνος τοῖς Ὑρκανοῖς ὅμορον. *Freinsh.*

Bipennibus] Bipennis, Nonius id dici ait, quod ex utraque parte ſit acutum. Eſt forma eadem cum Romana ſeu Amazonia ſecuri, niſi quod hodie haſtilia imitentur longitudine manubrii, & mucrone ultra ſecurim procurrente. *Raderus.*

Levibuſque ſcutis, cetræ maxime ſpeciem reddentibus:] Freinshemius ſcribendum cenſet *brevibus*. Scutum autem παρὰ τὸ σκῦτος, id eſt, à loro, è quo factum, recte contra Varronem & Iſidorum, deducit Lipſius. Differt à clypeis, quia hi εὔκυκλοι, at ſcuta longa, ut idem ex Marcellino aliiſque probat. Cetras ῥομβοειδεῖς putant optimi ſcriptores; & ſi vera dicunt, falſi ſint, oportet, Varro & Nonius Marcellus, qui cetris circularem figuram aſſignant; niſi dicamus, cetrarum formam pro nationum diverſitate variam fuiſſe, ſicut in peltis, quæ cetris haud diſſimiles, contingit. Levia dicuntur ſcuta, quia geſtari ſolita è loro ex collo propendula, contra ictus aut tela incidentia: ac ut ad motus concurſuſque milites eſſent promptiores. Barcanis equitibus ac peditibus tribuit auctor. Non tamen iis tantum in uſu fuere, ſed & Afris, Perſis, Gallis, Hiſpanis, imo & Britannis, Tacito teſte. Pelta pro eodem genere ſcutorum variis in locis habetur à Livio. Peltarum forma ex marmore ab interna parte ita ſe habet. Vide Lipſ. in analectis ad Milit. Rom. lib. 3. Dial. 1. *Blanck.*

6 *Armenii*] Admodum populoſi: Tauro

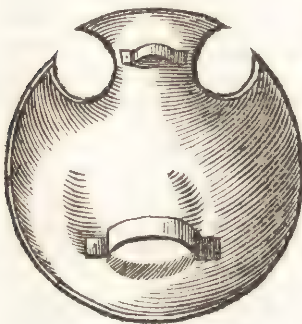
libus equitum. Hyrcani [a] egregii, ut inter illas gen-
7 tes, sex millia expleverant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant; pluribus [b] hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni duraverant. hos quoque duo millia equitum ex eadem
8 gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat; ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes; duo millia peditum; equitum

INTERPRETATIO.

a *Strenui, quantum in illis nationibus* esse possunt.

b *A plerisque gerebantur hasta ferro armata: quidam contos igne induratos* attulerant.

NOTÆ.

Tauro monte à Mesopotamia dividuntur.

Hyrcani egregii] Valent equitatu. Xenophon libr. 1. παιδείας. *Hyrcani sunt Assyriis finitimi, natio non illa quidem magna: qua etiam de caussa imperio Assyriorum subjecti erant: sed equestris tamen & tunc fuit habita, & adhuc habetur.*

7 *Derbices*] In Asia ad Orum flumen, qua in mare Hyrcanum exoneratur, siti. Dercebii aliis vocantur.

Lignum igni duraverant.] Usitatum teli genus apud gentes quibus ferri usus incognitus, aut copia rarior. Sic majores nostri apud Tacit. 2. 14. *primam utcunque aciem hastatam* habebant, ceteris *prausta aut brevia tela* erant. Ideo autem oburebant sudes, quod ea res extracto humore, restringit lignum & indurat; unde non minima vis sudibus præustis: ideo præsertim in obsidiis urbium frequens earum fuit usus propugnantibus. *Freinshemius.*

8 *A Caspio mari*] Recte Raderus contra Ortelium hoc mare diversum putat à Pontico, cum nihil verius.

Ignobiles Asiæ] Quamvis pleraque edita volumina hanc scripturam præferant; veteres tamen codices (si Modio creditur; nam mei omnes *Asiæ* legunt, non *aliæ*.) *aliæ* pro *Asiæ* habent, & vere, meo judicio; quum omnes, quas hactenus indigitavit Curtius, fuerint Asiæ gentes, & facilis est unius in alteram literæ migratio. *Raderus.* Tum recte meo judicio interpungit hunc locum Modius: *A Caspio mari*

tum duplicem paraverant numerum. His copiis trigin- 9
ta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ juventutis, adjecta sunt. Nam Bactrianos, & Sogdianos, & Indos, ceterosque rubri maris accolas, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quidquam illi minus, quam multitudo mili- 10
tum defuit. cujus tum universæ adspectu admodum lætus, purpuratis solita vanitate spem ejus inflantibus; conversus ad Charidemum Atheniensem belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro (quippe Athenis jubente eo fuerat expulsus) percontari cœpit: satisne

NOTÆ.

mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites cum his erant. Ignobiles, &c.

9 *Mercede conducta*] Quos Græci μισθοφόρους appellant. Ergo Persæ & reliquæ Asiæ gentes, regibus Persarum subjectæ, nulla mercede aut stipendio militabant, sicut Romani. unde ergo vivebant? Ex præda. Sed audiamus Florum, qui, ubi de bello cum Etruscis, Faliscis, &c. agens, diserte dicit: *Tunc primum hiematum sub pellibus: taxata stipendio hiberna.* Ergo æra in stipendium militibus constituta, qui antea suo ære militabant. Stipendium primo peditibus constitutum est ann. U.C.CCCLVII. Equitibus CCCL. cum ad Veios infeliciter pugnatum esset. *Blanck.* Vide de Mercenariis multa cognitu non injucunda Alexand. Genial. 6. 22. ibique doctiss. commentator.

Nam Bactrianos] Bactriana regio, mille urbibus inclyta.

Rubri maris] In hoc mari aquis coëuntibus periit Pharao. Sed ultimus, ut spectato prius suorum interitu cruciaretur.

Ignota etiam ipsi gentium nomina,] Sic Xenophon 1. παιδείας princip.: ὧν οὐδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν. *quarum ne nomina quidem referre quis possit.* simile est infra, 7. 3, 5. *gentes ne finitimis quidem satis nota.*

10 *Nec quicquam illi minus,* &c.] Iustinus de Xerxis apparatu loquens, 2. 10,21. subjungit: *Huic tanto agmini dux defuit.* Idem lib. 11. refert, Alexandrum viros, Darium homines in exercitu suo habuisse. Sed ut Vegetius libr. 3. cap. 1. indicat: *præstat eruditos armis, quam numerosos exercitus habere.* cap. 26. *Amplius juvat virtus, quam multitudo.* Non enim turba, sed animi faciunt viros & victores. *Loccenius.*

Purpuratis] Satrapis: sic enim, qui Romanis provinciarum præsides, prætores, proconsules; regni & imperii proceres, duces, principes appellantur. *Rad.*

Spem ejus inflantibus] Hic morbus plerosque Regum cum regnis perdidit, quum sibi lethale mulsum ab adulatoribus propinatum avidi hauriunt. *Raderus.*

Ad Charidemum] De hoc Arrianus, 1.3,29. *Alexander humaniter ad eorum* (Atheniensium) *legationem respondens, epistolam ad populum Atheniensem scripsit, qua Demosthenem, Lycurgum, Hyperidem, Charetem,* Charidemum, &c. *sibi dari postulabat.* Athenienses missa rursus legatione petiverunt, ut ignosceret iis, quos sibi ad supplicium dedi postularat. Ignovit Alexander; solum *Charidemum* voluit eximium esse; quem jussit exulare; qui mox ad Darium se contulit. Male quidam editi *Eudemum* vocant.

Satisne

11 *satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem?* At ille & suæ sortis, & regiæ superbiæ oblitus; *Verum*, inquit, *& tu forsan audire nolis; & ego, nisi nunc dixero,*
12 *alias nequidquam* [a] *confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis: nitet purpura auroque, fulget armis & opulentia, quantam qui oculis non subjecere, ani-*

INTERPRETATIO.

a *Frustra aperiam.*

NOTÆ.

Satisne videretur instructus, &c.] Huic affinis est inanis Antiochi regis Syriæ fastus: qui exercitum in Romanos paratum, atque auro argentoque fulgentem, Annibali ostendit, percontatus, *an satis instructus videretur?* cui Annibal Punice pro ingenio: *Satis*, inquit, *ô Rex, quamvis hostes avarissimi sint.* Raderus.

11 *Suæ sortis*] Quod exul esset, inque Regis superbissimi fide & patrocinio degeret. Itaque Diodorus 17.30. hanc Charidemi libertatem ἄκαιρον παῤῥησίαν vocat. Non oblitus hoc est Pompeius, sed, velut instantem exitum prævideret, in regiam naviculam transcendens, recitavit Sophocleum istud:

Etenim tyranni quisquis intrat in domum
Servus fit illi, liber etsi venerit.

AuctorPlutarch.in vita,c.129.*Freinsh.*

Verum, inquit, &c.]Hæc prima oratio est Q.Curtii; de qua, ut aliis omnibus quæ sequuntur, ita sentio, ut existimem, nullum esse Curtio parem, aut certe neminem illi superiorem. Livius unus est, qui orationis majestate Curtium post se reliquit; acumine ingenii & sententiarum nervis Curtius illi vel par est, vel etiam superior. *Raderus.*

Audire nolis]More *Principum*, quorum *aures ita formatæ sunt, ut aspera quæ utilia, nec quicquam, nisi jocundum & læsurum, accipiant*, ut ait Tacitus H.3.56.6. quo sensu Iuvenalis sat. 4.86.*quid violentius aure tyranni*? Quo respexisse putem Aristotelem, cum *Callisthenem auditorem suum ad Alexandrum dimittens monuit, ut cum eo aut rarissime, aut quam jucundissime loqueretur.* Freinsh. Licet veritas sit odiosa principibus illis, qui magis cupiditati quam rationi obsequuntur: boni tamen veritatem, ut consiliorum & actionum decus optimum admittunt; adulationem ut venenum fugiunt. Agesilaüs rex Spartanorum, nemini illorum, qui libertate in dicendo utebantur, infensus erat: ab iis vero tanquam ipsis insidiis sibi cavebat, qui mentem astute premerent. ut Xenophon in ejus vita. *Loccenius.*

Nequidquam] Freinshem. legit *nequaquam.* hoc sensu: Monita ista, quæ nunc usui esse possunt, nisi jam proferantur, post acceptam. quæ, nisi provideretur, immineret, cladem, nihil esse profutura. Sic infra, 3.4.3. *Arsanes quondam salubre consilium sero exequi statuit.* Ea enim est occasionis vis, ut prudentissimorum hominum consultis pondus & effectum, sola, si negligatur, eripiat. *Freinsh.*

12 *Nitet purpura, &c.*] Malim sic cum Modio legere: etiam Raderus auctoritate cod. S. Udalrici hunc locum ita interpunxit: Sed Blanckardus legit: *nitet purpura, aurumque fulget, armis & opulentia, &c.* & sic vulgatam lectionem retinendam censet, cum nulla plane ratio sit, quare loco suo debeat removeri. Non enim errat auctor, dum dicit, *aurum, armis & opulentia fulgere*, cum Samnitum & Antiochi regis more Persis quoque aurea arma fuerint, cete-

animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies [a] *torva* 13 *sane & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & consertarobora virorum tegit. Ipsi* phalangem *vocant peditum stabile agmen. vir viro, armis arma conserta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare dicere.*

INTERPRETATIO.

a *Macedonam exercitus feroci* vultu, veste *aspera, teget sarissis & clypeis agmina* sua *immota, & robustissimos viros* inter se *cohærentes*.

NOTÆ.

ceterarumque rerum tantus splendor ac apparatus, ut nemo, nisi qui oculis subjiceret, animo concipere posset. Neque verendum est, ut male Freinshemius putat, vocem *aurum* in casu recto positam, ad aciem non posse referri, cum hic de acie sermo sit, ut apparet ex antithesi periodi sequentis.

Armis] Ita constanter omnes editiones; nec de sinceritate scripturæ quisquam dubitat. Non placet tamen ista vox hoc loco, eo quod luxum armorũ taxet hic Charidemus, non ipsa. Fulgor enim armorum non laudatus modo in militibus bonis, sed jussus etiam & exactus. hinc Onosander c. 28. *Videat etiam imperator, ut exercitus armis splendentibus fulgeat.* Et hinc adeo aciem Macedonum commendat ipse hic auctor mox, 3, 3. ab *equis virisque, non auro, non discolori veste, sed ferro atque ære fulgentibus.* Præterea hic recensentur *aurum, purpura, opulentia,* quorum in censu quid *arma* faciant, non intelligo. Suspicor itaque, pro *armis* legendum aut *gemmis*, aut aliud non absimile. Firmat noster infra. 3, 3. *vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas.* Freinsh.

Animis concipere, &c.] Splendorem exercitus Persici tantum, tantumq; apparatum fuisse; nemo nisi oculatus testis, & qui oculis suis obierit, sibi persuadere poterit. Ergo Darii copiæ laudantur, aut potius vituperantur, tantum à numero, & cultu corporis & equorum. Macedonum vero phalanx, à corporum robore & horrido cultu, ab armis, usu, & scientia rei militaris, quum dicit tot esse duces, quot milites. Laudat eandem à contemptu opum, vitâ dura, & aspera. Docetque tandem auro & argento Persarum, conducendum peregrinum militem ex Græcia, qui Macedonum phalangi objectus, pari robore possit obsistere. *Raderus.*

13 *Clypeis*] Clypeus optimus Macedonicus censetur ex ære, non admodum cavus, diametrum habens octo palmorum. tum clypeus rotundus, scuta oblonga.

Hastisque] Hasta contus est cum ferro; contus, sine ferro; unde contati, hastati. Hic sarissas (quæ fiebant ex fraxino, & non breviores erant 14 cubitis) pro hastis accipe, quibus phalangitæ usi. Sarissis stataria phalanx, hastis (quæ non breviores 8 cubitis) equites instruebantur. *Raderus.*

Immobiles cuneos] Cum scilicet densantur; ita ut non possit vir in acie se convertere, nisi tota acies & phalanx simul moveatur, unde *conserta robora* vocat. Sensus ergo horum verborum est: Macedonum acies, quam *phalangem* nominat, torva & formidabilis, teget clypeis & hastis robustissimos viros in phalange confertim firmiterque constantes, quia loco & gradu moveri non possunt.

Ad nutum] Signa, quibus miles in acie se jubetur movere, sunt vel ὁρατὰ, quæ possunt videri, ut vexilla, alites, vestes à contis suspensæ, ducum nutus, qui manibus fiunt, &c. vel φωνικὰ, ut classica, tubæ, cornua. Hoc vero loco nutus nihil est aliud, quam quodlibet leve voluntatis indicium. In hoc quoque sensu vox *nutus* est apud Florum 4. 3, 6. *unius præsidis nutu*, *quasi*

14 *dicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt:* [a] *obsistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam,*
15 *non duces magis, quam milites callent. Et ne auri argentique studio teneri putes,* [b] *adhuc illa disciplina paupertate magistra*

INTERPRETATIO.

a *Milites non minus quam duces sciunt gradum sistere, circumvenire* hostem, *ad* alterum *cornu transire,* situm *pugnandi mutare.*

b *Illa* militaris *vitæ forma hactenus viguit paupertatis studio.*

NOTÆ.

quasi anima & mente regi.

Ordines servare] Non hoc est, quod Raderus autumat, cui opponitur *deserere stationem in præsidio, vel locum in acie, aut profugere*; in quorum criminum reos, fustis pœna constituta erat. Ordines itaque servare hoc loco est, compositos incedere. iisque qui hoc didicerunt, non opponuntur, qui per metum aut perfidiam stationem suam deserunt; sed qui nondum ad hoc exerciti, per *imperitiam, vagis incursibus* aut disjectas per catervas acies dirigunt: quales plurimi barbarorum.

14 *Exaudiunt*] Hoc est, attento & obedienti animo accipiunt. Ἀκέειν apud Græcos eandem vim habet.

Obsistere] Raderus exponit, densata clypeis phalange simul in hostem velut una mole incumbere. Sed melius Freinshemius, qui *obsistere* interpretatur *consistere*, ut obhærere, obtegere, obtorpescere, occanere, quandoque idem valent, quod simplicia à quibus deducuntur. Infra lib. 4. 12. *Alexander cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari jubet.*

Circumire] A primo statu ordinis ad clypeum, sive sinistram; & totidem conversionibus se obvertere ad hastam, sive dextram. *Circuire* etiam pro circumvenire tota Phalange hostem. *Raderus.*

Discurrere in cornu] Codices veteres, quos vidi, omnes hunc locum ita interpungunt: *obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam.* Tum *discurrere* accipiendum de conversionibus duabus in dextrum latus & sinistrum, seriatim, non viritim. Cæterum, cornua erant duo, dextrum, quod & princeps, sinistrum alterum: constabat utrumque è lectissimo milite, eratque robur totius phalangis, adeoque exercitus universi. Cornua firmabantur, cum ex inferioribus ordinibus series aliquot jubebantur transire ad cornua, quorum numerus tum duplicabatur; & hoc duplici fiebat nomine, vel ut hostes circumvenirentur, &c.

Mutare pugnam] Mutatio fit, cum vel singuli viritim à tergo in faciem vertuntur; vel tota acies simul circumagitur; ita tamen ut habitus exercitus sit idem qui ante. Omnis mutatio duplicem habet conversionem; vel cum series ad latus dextrum vel sinistrum vertitur, vel cum à latere in tergum circumagitur. Vtraque rursum duplex; vel ab hoste, vel ad hostem. Cum viritim mutantur, appellatur μεταβολή. cum tota acies flectitur, περισπασμός. Mutatur autem necessario pugna, cum hostis vel à latere, vel à tergo, vel ex obliquo occurrit, tum enim fit phalanx transversa, recta, vel obliqua. *Raderus.*

Non duces magis quam, &c.] Non abit à Curtio Iustin. 11. 6, 4. qui militi Alexandri hoc elogium condidit: *Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, sed veteranos; plerosque etiam emerita militia, qui cum patre patruisque militaverant, elegit: ut non tam milites, quam magistros militiæ electos putares.*

15 *Disciplina paupertate*] tantum virtutis paupertas adversus insolentes divitias habet. Iustin. 20. 5, 3. Vnde Iuvenal. Sat. 6. vers. 292.

Nul-

THESSALICUS EQUUS.

THESSALI EQUITES.

gistra stetit. fatigatis humus cubile est: [a] *cibus quem occupant satiat: tempora somni arctiora, quam noctis sunt. Iam Thessali equites, & Arcarnanes, Ætolique, invicta bello manus, fundis credo, & hastis igne duratis repellentur?* 16

pari

INTERPRETATIO.

a *Cibo, quem* fortè *nanciscuntur, contenti sunt.*

NOTÆ.

Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit.

Et Florus 3. 12, 7. *Opes atque divitiæ afflixere sæculi mores.*

Humus cubile est] Quemadmodum & Romanis. Talis enim lectus decet fortem & generosum militem, vel humus, vel gramen collis, vel pellis tauri. *Ælian.* var. hist. 9. 24. Seneca ad Helviam 10. 3. *majores nostri, qui sibi manu sua parabant cibum, quibus terra cubile erat.* Id vergente disciplina mutasse queritur Marcellinus 22. 6. *non saxum erat ut antehac armato cubile, sed pluma, & flexiles lectuli.* Sed idem iste Macedonum exercitus quantum à dura hac virtute recessit post Persica spolia, ostendit ipse Alexander infra, 8. 8, 9. *Totum exercitum adspicite, qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis.* Freinsh.

Cibus quem occupant, satiat] Nec milites tantum, sed & ipsum Alexandrum. Vnde & regina Cariæ Ada fercula exquisite confecta ad eum aliquando mittente: *meliores*, inquit, *obsoniorum structores habeo, ad prandium antelucanam expeditionem, ad cœnam frugale prandium.* Plutarch. in Apophth. Hæc tamen continentia postea nimis soluta est deliciis. *Loccenius.* Iactatur & altera lectio: *cibus quem occupati parant*, longius à sensu & dictione Curtii. Nam *quem occupant*, id est, quem primum inveniunt, in quem incidunt. Nihil enim ita firmat exercitum ac disciplina sobriæ vitæ, nihil adeo exhaurit robur militis atque luxus & voluptates.

Tempora somni] Idem de Taprobanæ incolis Plinius 6. 22. *Nulli in diem, aut interdiu somnus.*

16 *Iam Thessali equites*] Sequitur elegans Ironia, qua irridet Charidemus funditores & contatos barbarorum; extollitque equitatum Thessalonicum, Acarnanum, & Ætolorum, atque illos his impares esse armis & viribus. Quod Thessali equites magni æstimati fuerint, ex actione callidi istius Philippi, indicat Iustinus, 9. 6, 8. *Thessaliam non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat; nihil minus quam bellum metuentem, improvisus expugnat. unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus fecit.* Adde Livium 9. 14, 9. Cæterum, equitatus Thessalicus omnibus sæculis fuit laudatus. Virtutem Thessalorum infra 3. 11, 14. collaudat Curtius, uti & Plutarch. in Alex. cap. 40. ubi prælium ad Issum descripsit. Thessalia, regio Græciæ, ex una parte Bœotiam, ex altera Macedoniam habens, ad mare inter Peneum amnem & Thermopylas extensa. Inde Thessali.

Acarnanes] Acarnania regiuncula pars Epiri est, mersa medio sinu Ambracio. Hinc Acarnanes; quam bellicosi fuerint, vide Liv. 26. 25, 7.

Ætolique] Ex Ætolia orti, quæ est Achaiæ regio, Epiro, Acarnaniæ & Locris finitima.

Fundis] Funda dicta, quod ex ea fundantur lapides. De *inventione* variant. Communiter *Balearibus* tribuitur. *Materies* fundæ triplex. Prima Melanchræna, quod est spartum, cujus copia in Hispania, estque junci acuti species, atq; eo nomine linum & cannabin etiam comprehendimus. Altera, pili vel setæ. Tertia, nervi. *Forma* talis: Funiculus in medio latior ovali forma,

pari robore opus est. in illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda sunt: argentum istud atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tra-
17 ctabile ingenium, NISI suam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaque, veritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maxime uti-
18 lia suadentem, *abstrahi* jussit *ad capitale supplicium.* Ille ne tum quidem libertatis oblitus, *habeo,* inquit, *paratum mortis meæ ultorem: expetet pœnas mei con-*

NOTÆ.

ma, & paulatim in strictius abit. At medium & fundum, ut sic dicam, fundæ circinat. Rotabant enim circum caput, & vires ita dabant. Duo fundis missa, Lapides & Glandes. Ad hos lapides, & ut frequentare possent ictum, sacculos pelliceos ferebant iis implendos: Telum alterum *Glandes*, atque eæ è plumbo. Funda *variis gentibus in usu,* quia prompta, iteratu facilis; tum etiam, quia longe & fortiter feriret. Nam sæpe adversum bellatores cassidibus, cataphractis, loricaque munitos, teretes lapides de funda vel fustibalo destinati, sagittis sunt omnibus graviores: cum membris integris lethale tamen vulnus importent, & sine invidia sanguinis, hostis lapidis ictu intereat. Ergo per ipsa arma interfecit, etsi sine sanguine: quia contusio plerumque & confractio ex ictu lapidis. Glans tamen profecto penetrabat. Quod cum ita sit, telum tamen hoc parum honestum habitum, & junioribus aut vilioribus assignatum. Itaque ipsi Romani rare usi, inter Auxilia habebant. *Lipsius.* Funditorem Balearem ex Stewechio hic exhibemus.

Pari robore] Paribus armis, viris, animis, arte militari.

Argentum istud] Quod in pompam, cultum corporum, armorum splendorem, &c. impendere soles; in mercenarium militem è Græcia evocandum confer.

17 *Erat Dario mite ac tr. ing. nisi suam natur.*] Faber legend. credit: *nisi etiam bonam naturam,* &c.

Nisi suam naturam, &c. Naturam suam fortuna corrumpit; quamcunque naturam nacta depravat: in quodcunque, quantumvis sanum sanctumque ac mite ingenium inciderit, violat ac vitiat. Modius pro *suam* legit *etiam.* alii *suam etiam nat.* Acidal.

Fortuna corrumperet] Suppetunt multa Regum & Imperatorum documenta, qui ex bonis naturæ seminibus, in prava declinarunt. Potentia enim impoten-

consilii spreti is ipse, contra quem tibi suasi. Tu [a] *quidem licentia regni tam subito mutatus, documentum eris posteris, HOMINES, cum se permiscere fortunæ, etiam naturam dediscere.* Hæc vociferantem, quibus erat impera- 19
tum, jugulant. Sera deinde pœnitentia subiit regem, ac *vera dixisse* confessus, *eum sepeliri* jussit.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Tu quem Regia potestas tam citò mutavit, exemplo tuo posteros docebis, homines etiam* suæ *indolis oblivisci, cùm se* prospera *fortuna efferri passi sunt.*

NOTÆ.

potentiam gignit: ut in Tiberio, Nerone, & aliis videre est.

Veritatis impatiens] Obsequium enim amicos, veritas odium parit.

Hospitem ac supplicem] Emphatica verba: Nam hospitii jus inviolabile habebatur, & in supplicem sævire inhumanum. *Freinsh.* Nota præmium salutaria suadentium, non solum tyrannis, sed etiam affectuum impotentibus, & veritatis impatientibus: ut, pro qua re beneficium reportare fas erat consulentes; pro ea non solum odium, sed & vitæ discrimen incurrant. Exemplo sint præter Charidemum, Prexaspes apud Cambysem, Ioh. Baptista apud Herodem, aliique. Cæterum, ut hos præsens vitæ discrimen à vera dicendo non deterruit; ita nec alios absterrebit, cogitantes, melius esse, ut Augustinus dicebat, pro veritate supplicium pati, quam pro adulatione beneficium recipere. tanti enim constare debuit veritas. *Loccenius.*

Abstrahi jussit ad capitale supplicium] Zona seu baltheo comprehensum, quod est moris Persarum, apparitoribus interficiendum tradidit.

18 *Licentia regni*] Ejusmodi documenta multi dedere, effusius quam ut aut sibi expediret, aut suis: sic Arruntio apud Tacit. 6. 48, 3. *Tiberius post tantam rerum experientiam, vi principatus convulsus & mutatus* dicitur. *Freinsh.* Cum tamen in maxima fortuna sit minima licentia, si Salustio credimus: & non minus affectuum atque fortunæ, quam subditorum regem esse oporteat Principem. *Loccenius.*

Naturam dediscere] E priscis codicibus legi posse credunt: *à natura desciscere* minime profecto inepte, ac nescio, an non vulgato, non dicam equidem aptius, sed fortius, imo vero & venustius: si rem quidem ipsam, & simul phrasin spectes. A se quippe desciscit, qui se totum alteri permittit. Exit è sua, qui transit in alterius potestatem. Naturam suam exuit, qui induit alienam. Sed hæc eadem confluunt interpretatione commoda etiam è vulgato. Nec ausim ipse, nec alii suaserim mutare. *Acidalius.*

10 *Sera deinde pœnitentia*] Quæ ut stolida, ita nocens & exitiosa est: idcoque viris prudentibus diligentissime præcavenda. Vnde Tacitus 4, 11. *Quis enim mediocri prudentia, nedum Tiberius tantis rebus exercitus, inaudito filio exitium offerret, idque sua manu, & nullo ad pœnitendum regressu?*

Sepeliri jussit] Hinc colligas, moris fuisse Persis, ut cadavera punitorum fere insepulta abjicerentur. Sed tamen ea cognatis petentibus non negasse, Augustus l. 10. de vita sua scripsit, ut refert Vlpianus in leg. 1. de cadav. punit. Seneca de Tranquil. animi 14. 4. *Freinsh.*

CAP. III.

Thymodes Pharnabazo; hic Memnoni succedit. Darii somnium. ejusque varia interpretatio. Pompa Persarum regum, orto Sole demum procedentium. tum copiarum Alexandri descriptio.

1 THYMODES erat, Mentoris filius, impiger juvenis; cui præceptum est à rege; *ut omnes peregrinos milites*, in quîs plurimum habebat spei *à Pharnabazo acciperet*; opera eorum usurus in bello; ipsi Pharnabazo tradit imperium,
2 quod ante Memnoni dederat. [a] Anxium de instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminentium rerum; sive illas ægritudo, sive divinatio ani-
3 mi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore conlucere ei visa sunt: & paulo post Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset: equo

INTERPRETATIO.

a *Darium sollicitum curis præsentium* rerum, *etiam futuræ cladis imagines in somnis turbabant*: *sive sollicitudo, sive vaticinatio mentis præsentientis* futura, *illas excitat.*

NOTÆ.

1 *Thymodes*] De hoc Thymode seu Thymonda, ejusque patre Mentore, nobilissimo duce, vide Reineccii tom. tert. ubi de ducibus Rhodiis agit: & de hac historia Arrianum 2. 1, 7.

Omnes peregrinos] Græcos mercede conductos, robur exercitus Darii: sic & infra Curtius: *Iamque Græci milites, quos Thymodes à Pharnabazo acceperat, præcipua spes & propemodum unica ad Darium pervenerat.* Raderus.

Imperium] Maritimæ nimirum oræ, cujus Satrapam Sardibus morari consuevisse Pausanias docet in Laconicis: *Sardes divitiis & apparatu excellebant: nam & ei qui imperium maris obtinebat, ea sedes erat constituta; quemadmodum ipsi regi Susiorum urbs.*

2 *Sive illas, &c.*] Somnia alia divina sunt, alia naturalia. Divina, alia vera, alia falsa; vera à Deo vel bonis mentibus suggeruntur; falsa & mala à malis geniis excitantur. possunt & à spiritibus impuris subinde vera offerri. Auctor eodem modo species in somno objectas, vel ad naturam, vel ad divinitatem refert. cum dicit: *sive illas ægritudo, sive divinatio animi præsagientis accersit.* Raderus. Multa autem de somniis, eorumque opinione apud Romanos veteres, collegit Dempsterus ad Rosini antiquitates. Rom. 22.

3 *Vestis habitu*] Vestis fuit servi regii, cursoris nempe publici, seu veredarii, qualis erat Darius, Arsis & Ochi regum. Is autem veredarius dicebatur Persis Angarus & Astandes. Suidas: Ἀστάνδαι οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι, οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ Ἄγγαροι. τὰ δὲ ὀνόματα Περσικά. *Astandæ sunt tabellarii sibi jure succedentes, qui & Angari dicuntur. Sunt autem nomina Persica.* Ab

An-

equo deinde per Babylonem vectus, subito cum ipso
equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia inter- 4
pretatione curam distrinxerant: alii *lætum id regi som-
nium esse* dicebant; *quod castra hostium arsissent, quod A-
lexandrum, deposita regia veste, in Persico & vulgari ha-
bitu perductum esse vidisset.* Quidam contra auguraban- 5
tur: *quippe inlustria* [a] *Macedonum castra visa, fulgorem
Alexandro portendere: quem regnum Asiæ occupaturum es-
se, haud ambigere; quoniam in eodem habitu Darius fuisset,
quum appellatus est rex.* Vetera quoque omina, ut fit,
sol-

INTERPRETATIO.

a *Quæ igne fulgentia apparuerant.*

NOTÆ.

Angaris deducunt *angarias*, quæ sunt impositæ onerum vehendorum necessitates. Vnde *angariare*, vi cogere ad onus subeundum. *Raderus.*

4 *Curam distrinxerant*] Contrariis enim & diversis interpretationibus, regis animum in diversa traxerant, ut ex eo curæ Dario augerentur.

Alii lætum id regi, &c.] Vel adulatores; vel etiam quibus probabilis ratio occurrebat. Somnia enim quisque pro ingenio suo explicat: quia ante eventum obscura & abdita. Poterat enim videri felix somnium, quod castra hostium ardere visa; ac proinde hostes perituros, & bello tanquam incendio depastos, exhaustum iri. Sic eodem modo de veste. *Raderus.*

5 *Fulgorem Alexandro portendere*] Operæ pretium est adnotare locum Dion. 5. 45. *Ex pilis Rom. circa summa verucula emicabant flammæ, totisque castris fulgorem, non aliter ac faculæ, ad multam noctem reddebant. ex hoc ostento colligebant (ut & talium portentorum interpretes affirmabant, & facile quivis conjicere poterat) citam sibi & splendidam à* DEO *portendi victoriam: quandoquidem igni cedunt omnia, & nihil est quod non igni absumatur.* Florus de Servio Rege 1. 6. *clarum fore, visa circa caput flamma promiserat.* Sic apud Virg. Æn. 7. 79. cum Laviniæ caput arsisset, sequitur:

Fore illustrem fama fatisque canebant.

Occupaturum esse, haud ambigere] Plerique Mss. cum editione Aldina scribunt, *occupare habuissent haud ambigua rei:* unde Acidalius ἀναμφισβήτως scribere ait, *occupaturum haud ambigue.* quæ lectio quamvis ratione non careat, mihi tamen cum Radero vulgata præplacet. *Freinsh.*

6 *Vetera quoque omina*] Sunt qui legant: *omnia*: male.

Vaginam acinacis] Ὠκυάκη Herodoto dicitur; quod ὠκεῖαν ἔχῃ ἀκὴν, quod aciem habeat celeriter ferientem & penetrantem; Forsan Turcico gladio persimilis fuit, à fine modice reflexus versus aciem, non falcis instar, sed in tergum recurvus. Non longum fuisse ostendit Ioseph. antiq. 20. 7. cum latronum sicas cum acinace Persarum componit. Turcæ acinacem sua lingua *Kilitsch* vocant. *Raderus.* Sed quomodo figura acinacis mutata fuit in eam formam, qua Græci utebantur. an si vaginam mutavit, & gladium mutatum oportuit? cum sequatur vaginam. Sed si gladium mutasset Darius, non dixisset Curtius, vaginam, sed gladium mutatum, cum potior sit gladius theca & vagina. Videtur tamen modum vaginæ cum gladio Persicæ in Græcam mutasse.

sollicitudo [a] revocaverat: *Darium enim in principio imperii vaginam acinacis Persicam jussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur; protinusque Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma*
7 *esset imitatus.* Ceterum ipse & vatum responso quod edebatur in vulgus, & specie quæ per somnum oblata erat, admodum lætus; castra ad Euphratem moveri
8 jubet. Patrio more Persarum traditum est, orte Sole demum procedere. die [b] jam inlustri, signum è tabernaculo

INTERPRETATIO.

a *In mentem reduxerat.*
b *Luce jam aperta.*

NOTÆ.

Chaldæos] Sectæ nomen fuit, quæ in gentem excrevit postea, Marcellino teste. Arabes, ut Cl. Golius indicat, peculiariter الخلف انبيين vocant, qui stellas venerabantur & colebant, vocati etiam الصابة والحرانيين fuerunt Sabę & Harani, quoniam primarium templum suum in Haran sive Carris habuere.

Ad eos transiturum] Simile est quod de Andronico Duca narrat Gregoras lib. 2. in fine. *De capitis tegumento apud superiores Imperatores moris erat, ut ætate provectiores aulici proceres pileis turbinatis uterentur; serico tectis, pro dignitate cujusque: adolescentes vero omnes prorsus nudis essent capitibus. Illo vero Imperatore, is mos usque adeo obsolevit, ut omnes simul & adolescentes & senes pileis uterentur, non minus in palatio quam in agris: iisque multiformibus & peregrinis, & quales cuique probabantur: alii Latinis, alii Mysiis & Triballicis, alii Syriis & Phœniciis, suo quisque arbitratu. Eodem more in vestibus etiam usi sunt, ut prudentiores novitatem aliquam & destructionem Imperii, & finem institutorum ac morum illis divinarent.* Respexit huc Curtius 6. 6. de Alexandro: *vestem Persicam sumpsit, ne omen quidem veritus, quod à victoris insignibus in devicti transiret habitum.*

7 *Vatum responso*] Intellige Sophistas, Philosophos, Magos, ἐπαοιδοὺς incantatores, φαρμακοὺς veneficos, augures & aruspices. *Raderus.*

Edebatur in vulgus] Nota hæc ars lætos spargendi rumores, & tristissima quæque premendi; ne vulgi animi mutabiles subitis terreantur aut mutentur; sed potius bona spe pleni, promptè atque alacriter jussa obeant. *Freinsh.*

Euphratem] Mesopotamiam & Syriam à Cilicia distinguit.

8 *Patrio more Persarum*] In vulgatis insertum reperias *quod*: unde suspicatur Acidalius, sic potius hoc orationis filum texendum esse. *Castra ad Euphratem movere jubet, patrio more Persarum, quo traditum est, orto Sole demum procedere, die jam illustri. Signum è tabernaculo regis buccina dabatur: super tabernaculum,* &c.

Signum è tabernaculo regis buccina dabatur.] Hoc signum fuit profectionis, quod è tabernaculo regis seu prætorio buccina dabatur. *Buccina* non eadem cum tuba; etsi nonnunquam permisceantur. *Tuba*, quæ directa est, appellatur; *Buccina*, quæ in semet æreo circulo flectitur, Vegetio teste. Germani quoque & Græci diversis nominibus exprimunt. *Buccina* etiam pro classico

naculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago Solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat ta- 9
lis. Ignis, quem ipsi *sacrum* & *æternum* vocabant, argen-

NOTÆ.

claßico ponitur; & est lituus, genus buccinæ. Inter cornu & buccinam, olim nullum discrimen; fuit enim bubulum cornu, unde & nomen accepit. Est enim instrumentum, quod *bubus* canit, aut quod *boves* canit & vocat. Varro tamen *buccinatorem* à vocis similitudine & cantu dictum mavult, quod *bou bou* canat. *Raderus.*

Super tabernaculum] In castris Tabernacula oportuno loco collocabantur, tentoriaque figebantur; quibus Duces, militesque, hiberno & æstivo tempore continerentur. Quemadmodum autem & his qui ad victum necessaria parabant, ita in castrorum ambitu & cancellis sua ac certa tam equitatui, quam peditatui, loca adtributa erant, in quæ equitum peditumque quisque sese reciperet ac conferret. Habuerunt etiam Tabernacula vestibula sua ac recessus, ut ex hoc libro patet, quorum magnificentiam Regii Satrapæ æmulabantur.

Imago Solis crystallo inclusa fulgebat.] Sol à Persis pro Solis auctore & numine cultus. Addunt hostiam Solis *equum*, propter celeritatem. *Ovid.* lib. 1. Fastor. dist. 193.

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Sed quo metallo fuit imago Solis expressa, aut qua gemma lapideve pretioso? Tertullianus in Apolog. suis temporibus in linteo depictum & adoratum ait à Persis. Crediderim, ab regibus in crystallo circumlatum, ex puro auro fuisse expressum, cælatum, elaboratum, & expolitum, crystalloque veluti sacello clausum, ut oriente vero Sole, & in crystallum aurumque incidente, accenderetur, & ex repercussu Solis per anaclasim incensus, alter Sol videretur, oculosque intuentium perstringeret. Aurum enim maxime Solem æmulatur & ignem. Solis imaginem insigni artificio fabrefactam coluit Chosroës Gazaci, quam cum templo ejus, aliisque insignibus ornamentis delevit Heraclius imperator, ut auctor est Cedrenus. Porro, hanc imaginem, de qua Curtius, non alio fini super Tabernaculum regis collocatam fuisse arbitror, quam ut signum esset vel profectionis, vel pugnæ. quamquam enim, ut ait noster, *signum buccina dabatur*, exaudiri ab universo exercitu non poterat, præsertim in tanta hominum multitudine. Vt vel hinc mutuatus videri possit Alexander institutum suum, quod narrat Curtius, 5.2: *Tuba, cum castra movere vellet, signum dabat, cujus sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. observabatur ignis noctu, fumus interdiu.* Sed & aliis gentibus haud dispar consuetudo. Romanis erat *tunica coccinea, quæ supra prætorium* itidem *expandebatur*, si Plutarcho credimus in Fabio cap. 26. de qua multa Lipsius ad Tacit. 1.39. & de Militia Rom. 4. 12. *Freinsh.*

9 *Ordo autem agminis*] Confer cum hac descriptione Herodotum Xerxis iter depingentem lib. 7. cap. 40, &c.

Ignis, quem ipsi sacrum & æternum vocabant] Sacer ille æternusque ignis in focis pro Lare familiari adorabatur, ac Rege vita functo extinguebatur. *Diod. Sic.* 17. Huic dicata Sacraria quædam, quæ πυρεῖα & πυραθεῖα vocantur: quorum custodia Magorum fidei, curæ ac vigilantiæ credebatur. *Strabo* 15. Suidas πυρεῖον interpretatur θυμιατήριον. Vsque adeo autem ignem coluerunt, ut eo nomine quælibet πυρειδῆ

genteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium
10 carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque juvenes ſequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Perſis quo-
11 que in totidem dies deſcriptus eſt annus. Currum deinde

N o t æ.

εὐειδῆ venerarentur. Hinc factum, quod pyropo, ceu flammas imitanti, honorem exhibuerint. *Strabo* 15. Ab hoc Perſarum cultu fluxit mos apud poſteriores Imperatores, ut iis ignis præferretur. Huic ſimilis fuit Veſtalium ignis apud Romanos, de quibus eximia habet Cl. Lipſius. vide & Briſſon. de regno Perſar. à princ. lib. 2.

Argenteis altaribus] Altaris baſes planæ fuerunt, in medio tamen fortaſſe cavæ, ubi ignis aleretur. Putarem etiam, à lateribus tribus tabulas argenteas creviſſe, ſuperne velut in tholum ritu ædiculæ coëuntes, ſed ab una parte apertas. *Raderus*.

Magi] Magi vox à barbaris profecta: Erant enim ſacrorum antiſtites, regum moderatores, & ſapientiæ divinæ & humanæ periti habebantur. Inde ſenſim cœpit in infamiam vergere, peſſimiſque artibus aſſignari. Ita cuncti venefici, incantatores, Theſſali, Arioli, Aruſpices, Chaldæi, Genethliaci, necromantici, præſtigiatores, lamiæ, ſagæ, & hoc genus alii, aliæque peſtes generis humani, Magis accenſi, & execrati. *Magorum triplex genus* erat. *Primi* fuere ſapientiæ magiſtri, doctiſſimi juxta ac plane ſobrii ſiccique, ut qui præter farinam & olera nihil ad menſam adhiberent. *Alii* Antiſtites & Sacerdotes, qui in Perſide ſuam ſectam perſeverarunt, quos Perſæ *Magos* vocarunt. *Extremi*, qui malorum geniorum ope & opera variis præſtigiis animos mortalium ſuſpenderunt, luſerunt, ſæpius etiam anteverterunt; quorum magia malas artes continet. *Inventionem Magiæ* Zoroaſtro Bactrianorum regi certatim adſcribunt. *Rad.*

10 *Trecenti & ſexaginta*, &c.] Ad numerum dierum per annum recurrentium. Nec mirum id eos potuiſſe, quum eſſent in ſiderum diſciplina accuratiſſime verſati. Hodie annus deſcribitur in dies 365, horas ſex, quæ quarto quoque anno diem integrant, qui intercalaris eſt: momenta vero quæ ſuperſunt, certis annorum ſæculis etiam horas & dies conficiunt. Vnde tot faſtorum & temporum emendationes natæ, naſcunturque hodie. *Rad.*

In totidem dies, &c.] Chaldæi, Perſæ, Armenii, Hebræi, Ægyptii, annum trecentis ſexaginta quinque diebus circumſcriptum habebant; niſi quod in illis quinque extremis variarent, quos alii aliis temporibus addebant. Perſæ veteres hodieque annum NEVRVZ nuncupant, quod ſolenne verni tempus ſignificat. Et hodie illud nomen NEVRVZ non ſolum apud Perſas plurimum eſt in ore; ſed etiam apud alias nationes: adeo ut Turcæ annum ſolarem *Neuruz* vocent: & quum ætatem alicujus indicare volunt, tot *Neuruz* dicunt eum habere, quot annos natus eſt. Romani ſero admodum ad Perſarum & reliquorum in Oriente populorum, rationem temporum acceſſerunt; quum ab uſque Romuli & Numæ ævo perturbata annorum, menſium, dierumque via progrederentur. *Rad.*

11 *Currum*] Perſarum Imp. nunquam progrediebantur in publicum, ſive ad bellum proficiſcerentur, ſive ad ſacrificium irent, quin currus Solis & Iovis præmitterent; & hoc ex Cyri inſtitutione. *Xenophon*. De his aliiſque ad Perſas pertinentibus, quæ ad auctoris noſtri explicationem facere videbuntur; non eſt ut quiſquam poſt ſummum virum BRISSONIVM quicquam dicat, qui hæc omnia accuratiſſime ſimul doctiſſimeque tribus de regio

inde Iovi ſacratum albentes vehebant equi: hos eximiæ magnitudinis *equus*, quem *Solis* appellabant, ſequebatur. aureæ virgæ, & albæ veſtes, regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, mul- 12
to auro argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, variis armis & moribus. Proxi- 13
mi ibant quos Perſæ *Immortales* vocant, ad decem millia. cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honeſtabat: illi aureos torques, illi veſtem auro diſtinctam habebant, manicataſque tunicas, gemmis etiam adornatas.

NOTÆ.

gio Perſarum principatu complexus eſt libris; quem ideo cuivis hiſtoriæ Perſicæ vel etiam Curtianæ ſtudioſo, diligenter evolvendum eſſe cenſeo.

Albentes vehebant equi] Erant albi equi in deliciis antiquitati: quem ſingulari honore mactare volebant, albis quadrigis excipiebant. unde & reges maxime hac ambitione capti. Platoni ſapientiæ *antiſtiti*, inquit Plinius, *Dionyſius tyrannus, alias ſuperbiæ ſævitiaque natus, vittatam navem miſit obviam: ipſe quadrigis albis egredientem in littore excepit*. Apud priſcos Romanos non niſi Deorum cultui nivei equi transſcripti. quæ cauſa fuit, ut Camilli albis equis triumphantis gloria clarior quam gratior P.Romano fuerit. *Raderus*. Vide Florum de Tarquinio Priſco.

12 *Duodecim gentium*] Supra hos cenſuit cum armis; ſed tantum ſeptem exerte poſuit; reliquos in turbam ignobilium gentium conjecit. Perſas, Medos, Barcanos, Armenios, Hyrcanos, Derbices, Caſpios, Græcos expreſſit. Bactrianos vero & Sogdianos, Indos, alioſque præteriit. Plinius, 4.10. duodecim gentes numerat ab Alexandro devictas, Aſiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurum, Caucaſum, Bactrianos, Medos, Perſas.

13 *Immortales*] Hos immortales per duces ſuos mori docuit Theodoſius, Theodoſii magni nepos: *Hi erant*, inquit Herodotus, *Imperatores omnium pedeſtrium copiarum, præter illa delecta Perſarum decem millia, quibus praerat Hydarnis filius, qui vocabantur* immortales *ob hoc, quod ſi quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius ſufficiebatur: nec unquam plures paucioreſve erant decem millibus*. Auctor horum videtur fuiſſe Cyrus. Erant robur exercitus Perſici ſelecti ex nobiliſſimis & fortiſſimis Perſarum. *Raderus*. Alii ſunt apud Herodotum, 4.93. immortales, Γέ) nimirum, *οἱ ἀθανατίζοντες*, ideo ſic vocati, *quod mori ſe non putent: ſed eum qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin*. Freinsh.

Cultus opulentiæ, &c.] De his potiſſimum illa Curtii accipienda ſunt ſupra: *nitet purpura auroque, fulget armis & opulentia*, &c.

Manicataſque tunicas] Vt mollitiem Perſarum notaret. Militaribus enim viris parum conveniebant manuleatæ tunicæ. Eas apud Romanos veteres habere, flagitium erat, Auguſtino teſte. Tunica proprie eſt veſtimentum ſine manicis. eſt tamen aliud genus cum manicis, cujus ſpecies ſunt *μαχάλιοι, ἀμφιμαχάλιοι καὶ ἑτερομαχάλιοι*. Amphimaſchalus eſt tunica manicata ingenuorum, ut Plato docet, duas manicas habens, quas hodie *Maſchulas* vocant. Lege & more Perſarum quicunque in oculos regum incurrebant, manicis manus inſerebant, quo rex tutus illos tranſiret, aut in conſpectum illorum prodiret. Quod uſque

14 natas. Exiguo intervallo, quos *cognatos regis* appel-
lant, decem & quinque millia hominum. Hæc vero
turba [a] muliebriter propemodum culta, luxu magis
15 quam decoris armis conſpicua erat. *Doryphori* vo-
cabantur proximum his agmen, ſoliti veſtem ex-
cipere regalem. hi currum regis anteibant; quo
ipſe

INTERPRETATIO.

a *Veſtita fere mulierum more.*

NOTÆ.

uſque adeo ſevere cuſtodiebatur, ut morte plecteretur, ſi quis contra feciſſet. Eodem modo debebant & equites manus intra candyas & veſtes continere. *Raderus.*

14 *Cognatos regis appellant*] Revera enim non fuerunt, ſed honoris cauſſa ita dicti. Vide Briſſon. l. 1. pag. 132. Cui pag. 71. ubi de convivio cognatorum, quod *συγγενικὸν ἄριστον* Athenæus appellat, addendus eſt locus ejuſdem, dipnoſophiſtæ 3. 28. *Φιλήτας δ' ἐν τοῖς Ἀτάκτοις, σπολέα καλεῖσθαί τινα ἄρτον, ὃν ὑπὸ τῶν συγγενῶν μόνον κατεσθίεσθαι.* *Philetas in Atactis ſpolea vocari panem tradit, quo ſoli cognati veſcuntur.* quomodo & ſupra l. 1. *γάμβρειον στολὴν* nominat, quæ ſecundum Caſaubonum c. 23. ſolis Magni Regis generis proprie competebat. Idem ad Athenæi, animadverſ. 2. 9. falſum putat, appellationem cognatorum honorariam tantum fuiſſe, ſine ulla rei veritate. De qua re ita ſentio, fuiſſe qui revera regis cognati & eſſent, & dicerentur: indeque etiam præcipuis honoribus & emolumentis gauderent; at in horum poſtea nomen & veluti gradum, honoris & virtutis cauſſa adſcitum eſſe magnum aliorum numerum, qui dicerentur cognati Regis, non eſſent, atque ita prout quæq; occurrunt, vel de his, vel de illis accipienda eſſe: inter quæ & convivium, & imprimis panem cognatorum ad priores pertinere arbitror. hanc differentiam inculcare videtur ipſe Curtius: cum enim hic *cognatos*, honorario vocabulo uſurpaſſet, mox num. 21. ſubjicit: *dextra lævaque regem ducenti ferme nobiliſſimi propinquorum comitabantur*: ex quibus etiam fuiſſe puto *decem* illos *legatos*, quos *cognatorum principes* appellat infra, 4. 11, 1. *Freinsh.*

15 *Doryphori*] Ex his, qui in *Immortalium* numeros relati erant, Doryphori, ſeu haſtati legebantur, qui, quod aurea mala, haſtis præfixa, ferrent, *Μηλοφόροι* vocabantur: Non temere autem, aut ſorte, conſcriptos fuiſſe, verum *ἀριστίνδην*, Athenæus ait. Hoc quid valeat, explicat Moſchopulus *περὶ σχεδῶν· Ἀριστίνδην ἐκλέγει, ὅταν κατὰ τοὺς ἀρίστους ποιεῖται τὴν ἐκλογήν.* Hi in aula Regis excubabant. Perſarum porro Reges, latus tam ab externis quam domeſticis hoſtibus, magno ſtipatorum ſatellitumq; agmine muniebant, qui *Δορυφόροι* & *Αἰχμοφόροι* vocabantur. Hujuſmodi cohortes ex Perſarum potiſſimum gente conſcribebantur. His cuſtodibus etiam Præfectus dabatur. Porro, honori non modico ducebatur, in hujuſmodi ſpiculatorum numeros referri. Ex illis *Δορυφόροις* unus, ſellæ aureæ pedibus Regis, è curru deſcendentis, ſubjiciendæ cauſa, regium currum ſequi ſolitus, ut Athenæus lib. 12. docet. Regii autem ſtipatores, æs non merebant, ſed à Rege annonas capiebant, eiſque ex Regalis menſæ reliquiis cibaria præſtabantur. *Briſſonius.*

Proximum his agmen, &c.] Totumne agmen in regia veſte portanda occupatum? Certe enim, cum rex ornatu cultus fuerit, qui 12 millibus talentorum æſtimaretur, quæ ſummam implet ſeptingenties bis centenûm millium Philippæorum. *Raderus.*

Currum regis] Auguſtin. quæſt. ex utroque teſtam. cap. 115. *Regibus Judæo-*

ipse eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum simulacra ex auro argentoque expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmæ jugum; ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum alterum Nini, alterum Beli gerebat effigiem. inter hæc auream aquilam pinnas extendenti similem sacra- 16

NOTÆ.

daorum mulæ placuerunt ad sessum: Romanorum autem non mulæ, sed equi: Persarum vero reges vehiculis feruntur. Nam veteres reges Persarum nec videbantur à populis.

Ipse eminens] Triumphantis ritu magis quam belligerantis, idque veteri Persarum more.

16 *Deorum simulacra*] Iovem haud dubie innuit, & Mithram seu Solem (qui à Persis in antro colebatur,) Oromagdam, Arimanum seu Plutonem, qui patrii dii erant Persarum, ut ex Græcis Latinisque scriptoribus liquet. *Blanckardus.*

Iugum] In curru nullum jugum agnoscere licet, cum ea equorum jumentorumque collis imponantur, ac juxta extremum temonem imposita alligentur.

Cubitalia] Quæ intus cava fuerunt, ne præ nimio pondere equos gravarent. Cubitus vero sesquipedem explet.

Alterum Nini, alterum Beli] Cum veteres plerique habeant *alterum in, alterum belli* (ex quo correctores fecerunt, *alterum pacis, alt. b*), & in auctorem nostrum, & in magnum Scaligerum injurium me fore credebam, si certissimam ejus emendationem non reciperem. Quamquam, ne quid dissimulem, moveri quis possit eo, quod Arrianus 3. 3, & 7. 3. scribit, Alexandrum, Babylonem ingressum, instaurasse templum Beli, quod Xerxes diruisset. unde suspicari possis, Persas haud magnopere honorasse Belum istum, neque perinde Darium ejus effigie currum suum exornari voluisse. Sed dici possit, etiamsi pro Deo forte non habuerit, habuisse tamen pro viro magni & excelsi animi, adeoque pro fundatore imperii, in quod ipsi successerint. Potest & videri Xerxes, etiamsi pro Deo eum coluisset, ira atque indignatione infelicis expeditionis, desertorum conatuum à Deo suo pœnas exegisse, evertit enim eam ædem, ut Arrianus ait, cum ex Græcia rediisset. Per Ninum ergo Assyriæ, per Belum Babyloniæ imperium conjunctum innuebant. *Scaliger.* Belus antiquissimus Rex vocatur à Sulpitio Severo. cui consentiunt Hieronymus & Lactantius. Belum arbitror Nimrodum fuisse, quia huic regni principium in terra Senoar Babylon fuit, ut est Genes. 10. 10. De Beli hujus cultu insignis est locus Claudiani in primo de laudibus Stiliconis:

—— Rex ipse micantem
Inclinat dextra pateram, secretaque Beli,
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.

Vbi de Mithra sive Sole conjungit, quia Belus cum Sole cultus.

Auream aquilam] Signorum militarium, & insignium regibus primum, & antiquissimum, reor aquilam avium reginam fuisse. Iovem imaginis auctorem ferunt, cum illam adhibuit in bello contra Titanas, inde ad Getes, ab his ad Trojanos, à Trojanis in Latium demum ab Ænea deportatam. Aldrovandus Lipsium secutus, Romanos inventores hujus imaginis & usus constituit. Delrius à Persis Romanos aquilarum usum sumsisse censet, quod nec Lipsius inficiatur. Quod mihi vero non procul videtur, cum Persæ multis ante Romanos annis aquila sint usi. Xenophon in Cyro minore:

17 craverant. [a] Cultus regis inter omnia luxuria notaba-
tur. purpureæ tunicæ medium album intextum erat:
18 pallam auro diſtinctam aurei accipitres, [b] velut roſtris
inter ſe conruerent, adornabant, & zona aurea mu-
liebriter cinctus acinacem ſuſpenderat, cui ex gem-
19 ma erat vagina. *Cidarim* Perſæ regium capitis voca-
bant

INTERPRETATIO.

a *Luxu notabilis erat ſuper cætera ornatus Darii.*
b *Quaſi roſtro ſe invicem appeterent.*

NOTÆ.

nore: *καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν ἀετόντινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλον ἀνατεταμένον.* *Raderus.*

Cultus regis] Cum Artaxerxis cultus fuerit 12. millium talentorum, credibile Darii luxum non fuiſſe minorem. Hunc ſi componas cum Romanorum magnifico apparatu, paupertas potius fuit ac quædam quaſi parſimonia. Integræ civitates, provinciæ, regiones, vectigales erant mundo muliebri Perſicarum reginarum. Sic una civitas redimiculum præbebat, alia in collum, alia in crines quædam ſuppeditabat. Ita populos habebant univerſos non ſolum conſcios libidinis, ſed etiam adminiſtros. *Raderus.*

Purpureæ tunicæ] Auctor totius ornatus traditur Cyrus, qui conditor imperii Perſici princeps induit *χιτῶνα πορφυροῦν.* quem ubique deinceps reges ſecuti, & ipſe quoque Alexander. Fuit hæc tunica regibus in Oriente paſſim uſitata. Hanc tunicam *candyn* vocabant, etſi certo diſcrimine Regis & Procerum fuerit diſtinctus. Quod vero Alexander tunicam induerit Perſicam, & tamen Candyn reſpuerit, oſtendi, diverſum fuiſſe Candyn & tunicam. Lucianus tamen & Suidas pro eodem habent. *Raderus.*

Medium albo, &c. Hoc eſt, *πορφυροῦς χιτὼν μεσόλευκος ἦν.* *Sparſas albo pelles*, apud poëtam legere eſt. Vt igitur in veſte *τὸ μεσόλευκον* dicitur, quum media ejus area albo colore intexta eſt: ita quoque in lapidibus & quibuſcumque aliis rebus. *Salmaſius.*

Pallam auro diſtinctam] Hac extima veſte totum voluit regem, imo etiam proceres tegi Cyrus, ut vitia corporis, ſi quæ eſſent, tegerentur. Quidam pallæ repertricem Semiramidem faciunt, licet alii Medeam. Auro diſtincta fuit, gemmata item ac belluata, ut nihil auguſtius videri potuerit. Quadratam format Dionyſius, cujus formæ erat pallium Græcorum. Pallii extrinſecus habitus, & ipſe quadrangulus, ab utroque laterum regeſtus, & cervicibus circumſtructus, in fibulæ morſu humeris acquieſcens. Auctores alii hanc veſtem, non pallam, ſed Perſicam, Barbaricam, Medicam vocant, & muliebrem ſtolam potius, quam virilem affirmant. *Raderus.*

Accipitres] Quia Darius prior omen imperii ex accipitribus accepit. *Herodotus.* 3. 76.

Adornabant] Adde auro, & ſignis, etiam gemmas, & nobiliſſimos lapides.

19 *Cidarim Perſæ*] Non reges tantum cidarim geſtabant, ſed & proceres, imo etiam milites Perſæ, hoc diſcrimine, ut regis apex eſſet acutus inſtar metæ, aut inverſi turbinis, reliquorum in frontem flexus curvabatur. Figuram habet crinium in acutum deſinentium. Cidari probe munitum fuit caput Perſarum, adeo ut & tempora cingerentur. Erant quippe eorum capita admodum debilia, eoque bene munita, & quia bene tecta, fortaſſis debilia. ex pannis, non lanis & villis coactæ. *Raderus.*

Hoc

bant insigne; hoc cærulea fascia albo distincta circum-
ibat. Currum decem millia hastatorum sequeban- 20
tur: hastas argento exornatas; spicula auro præfixa
gestabant. Dextra lævaque regem ducenti ferme nobi- 21
lissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen
claudebatur triginta millibus peditum, quos equi re-
gis quadringenti sequebantur. Intervallo deinde unius 22
stadii, matrem Darii Sysigambim currus vehebat: &
in alio erat conjunx. turba feminarum reginas comi-
tantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas 23
arma-

NOTÆ.

Hoc cæruleum fascia, &c.] Omnia, quæ vidi exemplaria, etiam MSS. habent, *hoc cærulea fascia albo distincta circuibat*. Modius errorem silentio transmisit vel dissimulavit. Acidalius, ex *cærulea*, facit *erubea*. alii conjiciunt legend. *hocce rubea:* nam quid est *erubea*, an vox in Latio cognita? cum nec *rubeum* Latina civitate sit donatum. Lipsius ad Tacit. 6. 26, 2. vel *coccinea* pro *cærulea*, vel *cæruleum*, ut referatur ad cidaris insigne, scribi posse existimat. & sic insigne regium tribus coloribus illustre magis eminebat; albo, inquam, rubro, & cæruleo. Iam de Diadematis origine pauca addamus, quod à *διαδέω, revincio, cingo, redimio*. Forma diadematis non fuit nisi fascia candida & tenuis, qua regum frontes cingebantur, qualis in priscorum regum iconibus visitur. Lucian. Τ*αινίαν λευκήν*, *candidam tæniam* seu *fasciam* dicit. Silius, *vittam albentem*. Ammianus, *fasciolam candidam*. Tacit. Livius, *Regium insigne ac decus*. Freinsh.

20 *Hastatorum*] Herodotus videtur pedites fecisse *αἰχμοφόρους*.

Hastas argento exornatas] Monuerat olim Philippum Apollo:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

Hastis argento munitis omnia vinces. Sed aliorsum duxit hoc oraculum, ut argento corrumperet hostium ministros, & futurum ut vinceret. *Raderus.*

21 *Propinquorum*] Distinxit Curtius à cognatis propinquos, ut supra monui.

Quos equi regis, &c.] Ad omnem usum regis parati, in prælio & fuga.

22 *Intervallo deinde, &c.*] Ne Veneris turba cum horrido Martis satellite misceretur. *Raderus.*

Sysigambim] Sequitur totum Darii Gynæceum, mater Regis & uxor, cum aulico famulatu: & nec pellices quidem 360 desunt, genus ad colum natum. Cetera Sysigambis feminarum præstantissima, utramque fortunam virili animo tulit. quod infra victo Dario, captiva te docebit. *Rad.*

Conjunx] Eademque soror.

Turba feminarum] Darius tanta cum pompa, tantoque feminarum agmine processit, quasi ad nuptias, non bellum; thalamum, non campum cum suis profecturus esset. Ridiculum est, ut dixit Plutarch. in Crasso, cap. 64. quum priora omnia in exercitu terribilia sint, equi, hastæ, arcus, scuta, viri: posteriora desinere in meretrices. Quin hoc turpe & perniciosum: quum iste sexus castra luxu ac libidine, bellum formidine sæpe moretur, ut ex Tacito scimus. *Loccenius.*

Reginas] Matrem & uxorem opinor tantum reginas appellat. Quamvis enim legibus Persarum Regi, proceribus etiam, fas fuerit, non solum quot vellent pellices legere, sed legitimas uxores ducere (uti Cicero in Verrem lib. 5. confirmat, & Herodotus lib. 3. cap.

armamaxas appellant, ſequebantur. in his erant liberi regis, & qui educabant eos, ſpadonumque grex,
24 haud ſane illis gentibus vilis. Tum regiæ pellices tre-

NOTÆ.

cap. 88. Dario quatuor uxores fuiſſe narrat); Dario tamen huic ultimo, non niſi unicam fuiſſe intelligo. *Raderus.*

21 *Armamaxas*] Perſicæ mulieres & lecticis, & carruchis, quas proprio ac ſpeciali nomine Harmamaxas vocant, vehebantur. Maximus Tyrius ſermone 34. *θαυμάζεις τιάραν Μηδικὴν, καὶ τράπεζαν βαρβαρικὴν, καὶ Ἁρμάμαξαν Περσικήν. miraris tiaram Medicam, & menſam Barbaricam, & harmamaxam Perſicam.* Xenophon lib. 3. *παιδ. ἀναβάντες ἐπὶ τὰς Ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξίν. adſcendentes in harmamaxas cum uxoribus.* Cujuſmodi harmamaxas mulis jungi ſolitas, ex Cteſiæ fragmentis colligimus. *Briſſon.* lib. 2. pag. 239. Opertis autem, non patentibus lecticis, geſtatas, ita ut haud ullas corporis partes conſpiciendas præberent, Diod. 16. ſignificat. Idem tradit, pretioſis tapetibus veliſque ornatas & conſtratas fuiſſe. Ceterum curruum hoc genus ad mulieres, alioſque molles proprie pertinuiſſe, exinde apparet, quod in omnibus Xenophontis locis, ubi harmamaxarum, ibidem & mulierum eſt mentio. Harmamaxam ſane apparet ita fuiſſe comparatam, ut molliter in ea vehi liceret. *Freinsh.*

Liberi] Duæ filiæ, Saptina & Dryperis, cum Ocho puero.

Qui educabant eos] Mulieres & ſpadones. Quamquam illas removeat Plato in Alcib. 1. *Puer* (regius) *educatur, non à muliercula quadam nutrice vili & obſcura, ſed ab eunuchis iis, qui in aula regia optimi cenſeantur; quibus, præter reliquam educationis curam, hoc etiam demandatur, uti dent omnem operam, omnique ratione provideant, quo puer quam pulcherrimus evadat, atque adeo componunt atque dirigunt pueri membra: iſtiſque officiis in magno ſunt pretio.* Dio Chryſoſtomus Orat. 31. Perſas ait *μέχρι πολλοῦ τρέφεσθαι ὑπό τε γυναικῶν καὶ εὐνούχων τῶν πρεσβυτέρων, diu* (ad ſeptimum uſque annum, ut auctor eſt Plato in Alcibiade I.) *educari à mulieribus & eunuchis.* Et pro *educabant,* alii leg. *educebant.*

Haud ſane illis gentibus vilis] Tacitus, 6. 31. *non deſpectum id* (ſpadonem eſſe) *apud barbaros, ultroque potentiam habet.* Cum enim haberentur pro fidelibus, non tantum cuſtodia regis, educatio liberorum, ſed exercitus & præfecturæ ipſis mandabantur. quod & poſterioribus temporibus apud Chriſtianos etiam principes factitatum eſt, clariſſimo omnium Narſetis exemplo. De Spadonibus vide Briſſonium, lib. 2. pag. 224. Herodotus, 8. 105. *apud quosdam barbarorum in majori pretio ſunt eunuchi, quam integri, propter fidem.* Ratio videtur hæc fuiſſe, quod uxoribus atque liberis carentes, nec in præſens ita magnos ſumptus facere ſoleant, nec, ut patres, teſte Apoſtolo 2 Cor. 12. 14. *θησαυρίζειν τοῖς τέκνοις, theſauros colligere liberis* ſtudeant. Quo inter alia conſilio hodieque eos, qui ex voto cælibatum ſectantur, magnis rebus admoveri cernimus. Cauſa caſtrandi Medis fuit *τρυφὴ,* quo lævitas vultus proferretur, formoſioreſque diutius permanerent. licet Seneca putet id fieri, ut ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei eſſent. à qua ſententia non abit Petronius. *Raderus. Freinsh.*

24 *Regiæ pellices*] Gr. *παλλακή. ſuccuba, pellex. πάλλαξ pupa, pupulus,* ſeu juvenculus & juvencula. Gloſſ. Cyr. Euſtath. interprete, *πάλλαξ* eſt *νέος* & *νέα.* & dicit, apud veteres non fuiſſe *ἐφύβριστον ὄνομα,* contumelioſam vocem. Si hæc vera ſunt: ab ætate vox ad conditionem eſt tranſlata, quod tali ætate *πάλλακες* & *παλλακαὶ* eſſe ſolerent. Antiqui ergo, eam proprie

trecentæ ſexaginta vehebantur, & ipſæ regali cultu ornatuque. poſt quas pecuniam regis ſexcenti muli, & trecenti cameli vehebant; præſidio ſagittariorum proſequente. Propinquorum amicorumque conjuges 25
huic agmini proximæ; lixarumque & calonum greges vehebantur. [a] Vltimi erant cum ſuis quiſque ducibus qui cogerent agmen, leviter armati. Contra ſi quis 26
aciem Macedonum intueretur, diſpar acies erat: equis viriſque non auro, non diſcolori veſte; ſed ferro, atque

INTERPRETATIO.

a *Poſtremi ibant levis armaturæ* milites, *ut agmen urgerent, ac dilabi prohiberent.*

NOTÆ.

prie pellicem nominabant, quæ uxorem habenti nubebat, cui generi mulierum etiam pœna conſtituta eſt à Numa Pompilio, hac lege: PELLEX ARAM IVNONIS NE TANGITO. SI TANGET, IVNONI CRINIBVS DEMISSIS AGNVM FEMINAM CÆDITO. A pellicio *pellex*, quia blandiendo virum ab uxore ſeducit: eſt enim pellex quæ cum eo corpus miſcet, qui habet uxorem: ſicut concubina, quæ cum cælibe viro ſine nuptiis locum tenet uxoris. Nam & hodie gentibus orientalibus illis multæ ſunt pellices, non proceribus tantum, ſed privatis quibuſque. quod ipſum veteres apud Perſas ita obtinuiſſe probat Briſſonius, lib. 2. pag. 238.

Trecentæ ſexaginta] Et Plutarchus tradit in Artaxerxe, c.43. Artaxerxem Perſarum regem, quamvis haberet Atoſſam filiam, quam contra leges duxerat uxorem, aluiſſe inſuper trecentas & ſexaginta præcellentiſſima forma pellices. Dicæarchus, lib. 3. vitarum Græciæ, apud Athenæum, 13. 1. refert trecentas ac quinquaginta pellices Darium in omnia bella traducere conſuevisse. quæ etiam, quoties venatum exibat, cum eo proficiſcebantur. Cauſam autem hanc in rebus Perſicis refert Dion, cur regina apud Perſas multarum pellicum copiam perpetitur, quod Rex velut dominus imperat uxori; & idcirco etiam, quia pellices ſerviunt Reginæ, eamque adorant.

Regali cultu] Nec honoris fuere expertes, quin antequam ex Ionia aut aliunde apportarentur, 12 prius menſibus clam in gynæceo poliebantur, ungebantur, atque ornabantur. Nullum fere diſcrimen inter παλλακίδας regias, & reginas uxores, niſi quod illæ diademate carerent. *Raderus.*

25 *Lixarumque*] Lixa veteribus aqua dicebatur. Lixæ militum ſervi, qui aquam militibus vehebant ad caſtra, vel ad tentoria. A calonibus differunt, quia lixæ quæſtus ſui gratia caſtra ſequebantur.

Calonum greges] Xenophon libr. 4. παιδείας. *Hyrcani quod ultimo loco iter facturi erant, etiam currus ſuos, & domeſticos, ultimos habebant. Nam pleraque nationes Aſiaticæ in expeditionibus, eos quos habent in familia, ſecum ducunt.* & mox: *Aſiatici cum expeditiones inſtituunt, ſic eas hodieque ſuſcipiunt, ut res maximi pretii ſecum ſumant.* Illis ergo cuſtodiendis neceſſarii calonum greges. Κᾶλα Græcis ligna; calones ſervi qui militibus ligna ſubminiſtrant. *Rad.*

26 *Non auro*] Ita rectius cum melioribus libris; nam alii præferebant *non aurea.* Quintilian. inſtitut. cap. 1. poſt pr.: *Neque ego arma ſqualere ſitu*

que ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi: nec turba, nec sarcinis prægrave: intentum ad ducis, non signum modo; sed etiam nutum. & castris locus, & exercitui commeatus suppetebant.
28 Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat.

NOTÆ.

ac rubigine velim, sed fulgorem his inesse, qui terreat, qualis est ferri; quo mens simul visusque perstringatur: non qualis auri argentique imbellis, & potius habenti periculosus. Sic Livius, lib. 9. *Horridum militem esse debere, non auro argentoque, sed ferro & animis fretum.* Ferrum enim & animum fortis adversus hostem; aurum & argentum pro hoste miles gerit, si sit ignavus. *Loccen.*

27 *Nec turba nec sarcinis prægrave*] Turbam hoc loco capio non de alia quam militum. nam calones, & lixæ, & hujusmodi alia in impedimentis sunt: utriusque igitur excessus inefficax, incommodus, obnoxius confusioni & insidiis hostium. vide auctores, quos collegit in Politicis suis Lipsius, lib. 5. cap. 8. & inprimis Vegetium de re militari, 3. 1. Hinc, ut ait Salust. Catil. cap. 7. *Multis in locis maximas hostium copias populus Rom. parva manu fudit*; Caussas ei rei assignare promptum est: omnium autem sufficientissima magni illius Dei exercituum voluntas & arbitrium, *cui non est difficile salvare vel in multis, vel in paucis.*

28 *Alexandro in acie miles*] Sequitur Epiphonema capitis hujus, & utriusque exercitus comparatio.

Non defuit] Pro loci natura Alexander satis magnum exercitum; Darius nimis magnum, quo propter faucium angustias uti non potuit, eoque ad paucos redactus. Quod primum Darii fuit peccatum, quum etiam ea de re monitus, non didicit parere. *Raderus.*

CAP.

CAP. IV.

Desertas ab Arsane Darii præfecto Ciliciæ fauces, Alexander opportune occupat.

INTEREA Alexander Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens cum omnibus copiis, regionem, quę *castra Cyri* appellatur pervenerat. stativa ibi habuerat Cyrus, quum adversum 1

NOTÆ.

1 ABistamene Cappadociæ] Eam enim quæ cis Halym fluvium est, omnem, & partem ulterioris, occupaverat. nondum tamen perdomita gente, quippe quam in duabus Darii pugnis postea à Persis stetisse legimus apud Arrianum 3. 2. & nostrum 4. 12. quin & post prælium Issicum Lydiam recuperare tentavit, infra 4. 1. Et sane non diu in fide atque ditione Alexandri mansisse ostendemus, Deo volente, infra 10. 10. Porro, qui hic *Abistamenes* legitur Cappadociæ Satrapa, eum Arrianus citato loco Σαβίκταν appellat. in quibusdam Mss. Curtii, divisâ voce est, *ab Histamene*. Aldi editio habet, *Aristamene*. Ex qua variatione colligas, locum non omnino sanum esse, ut vel Arriano potius accedas, cujus de scriptura non ambigitur. Cappadocia, à Cappadoce amne nominata, occasu minorem Armeniam claudit; à septentrione longo littore in Euxinum expanditur: à meridie angusto excursu Ciliciam attingit, ut ab occasu rursus Galatiam & reliquam Paphlagoniam finit; ab oriente magnam habet Armeniam, juxta Euphratem. *Geographi. Freinsh.*

Ciliciam] Ab Cilice Phœnice, Agenoris filio, dicta. Ab occasu habet Pamphyliam, ab ortu Syriam, à meridie Issicum sinum, à septentrione Cappadociam, qua venit Alexander. *Geographi.*

Castra Cyri] Noster Curtius hic abit à mente Arriani, 2. 1, 21. qui castra Cyri à Cyro minore dicta ait: Curtius à majore, qui Crœsum cepit. Modius negat sibi liquere, uter recte sentiat. Ego haud dubius pro Arriano steterim, cui Xenophon favet. Nam de Cyri majoris, contra Crœsum euntis, castris hisce, vix ulla mentio, nisi cum in Pteriam venit, regionem Cappadociæ, non procul Sinope ad Pontum Euxinum sita; qui locus erat munitissimus. Eodemque loco sua Cyrus major castra metatus est. Sed enim cum Pteria recedat ad Pontum Euxinum, & juxta Sinopen, quæ procul abest ab aditu Ciliciæ, sita sit, hæc Cyri majoris castra huc non pertinebunt, cum hæc à Pylis Ciliciæ non amplius quinquaginta stadiis absint, quæ paulo amplius sesquimilliari efficiunt. Nec lego usquam hic habuisse Cyrum majorem stativa: sed de Cyro minore ex Xenophonte, ἀναβάσ. lib. 1. res certa est, ut omnino concedam in Arriani partes. Ad hunc plane locum, & castra Cyri minoris, venit, ut Arrianus docet, Alexander, antequam Pylas seu angustias exploraret & ingrederetur. Aberant castra Cyri à portis Ciliciæ, quinquaginta stadia in campo sita, ut monui. Strabo, l. 12. emendandus videtur ab operarum macula, cum ita scribitur, καὶ Κυρίνε στρατόπεδον διὰ Τυάνων, *Et Cyrini (Cyri legendum) castra per Tyana.* Raderus.

Quum adversum Crœsum] De Crœso, Lydorum rege opulentissimo, à Cyro majore capto, copiose Herodotus, Xenophon, Iustinus, & alii tradidere.

2 sum Crœsum in Lydiam duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu quo Ciliciam intramus: *Pylas* incolæ dicunt; arctissimas fauces, munimenta,
3 quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid initio belli Memnon suasisset; quondam salubre consilium sero exsequi statuit: igni ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quidquid usui esse potest, corrumpit; sterile ac nudum solum, quod tueri nequi-
4 bat, relicturus. Sed longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, [a] valido occupare præsidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere; unde inultus subeuntem aut prohibere aut opprimere hostem

INTERPRETATIO.

a *Occupare impendentem viæ montem, ex quo impunè hostem arcere, aut obruere potuisset ascendentem.*

NOTÆ.

In Lydiam duceret] Ita scripsi, expuncta voce *exercitum*, ut supervacua: quam nec Danielis MS. nec duo Palatini agnoscunt. *Freinshemius.*

3 *Quinquaginta stadia*] Paulo plus quam sesquimilliare.

Pylas] Cilicia tres memorabiles angustias habet. Quarum prima adeo arcta, ut formam portarum referat; unde Græcorum Πύλαι. Secunda non procul distat ab Isso, qua per Amani montis portas, unde Amanicæ dictæ, aditur in Syriam. Tertia circa sinum Issicum est. *Geographi.*

3 *Memnon*] De hoc, ejusque molitionibus, & morte, prolixe narratum supr. cap. 3. & apud Arrianum, 1. 5, 19.

Quondam salubre] Occasio præterita frustra revocatur. Arsanes enim sero exsecutus est consilium, hoste super caput illorum imminente, ut Arrianus testatur. *Raderus.*

Sero exsequi] Sic sero sapiunt Phryges,

Quicquid usui esse potest] Non solum hostium, sed & propria sata, si defendi nequeant, ad famam subiti adventus, aut obsessionis hostilis, comburi solent. vel, si tempus permittit, ante irruptionem, quicquid in pecore, frugibus, vino, & aliis rebus usui esse queat obsessis, ex agris in castella aut urbem transfertur: ut commeatus penuria, vires hosti accidantur: ejusdem copia nostræ stabiliantur. Vegetius, libr. 4. de re milit. cap. 7. *Nihil, quod usui proficiat, hostibus relinquendum.* Loccenius.

4 *Sed longe utilius*] Eventum magistrum esse stultorum, Arsanes sensit; qui sibi plus quam hosti nocuit. *Raderus.*

Angustias aditus] Quas si custodisset Arsanes, saxis obruere subeuntem Alexandri militem, ipso Alexandro teste, poterat.

Iugumque] Tauri montis, quo Cilicia clauditur.

Vnde inultus] Nempe à loco superiore, & montis jugo, pugnantes.

5 *Tunc*

ſtem potuiſſet. Nunc paucis, qui callibus præſiderent, 5
relictis, retro ipſe conceſſit populator terræ, quam à
populationibus vindicare debuerat. Ergo, qui reli-
cti erant, proditos ſe rati, ne conſpectum quidem
hoſtis ſuſtinere voluerunt; cum vel pauciores locum
obtinere potuiſſent. Namque perpetuo jugo montis 6
aſperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à
mari ſurgat, veluti ſinu quodam flexuque curvatum,
[a] rurſus altero cornu in diverſum littus excurrit. Per 7
hoc dorſum, [b] qua maxime introrſum mari cedit; aſ-
peri tres aditus, & peranguſti ſunt: quorum uno Ci-
licia intranda eſt. campeſtris eadem qua vergit ad ma-
re, planiciem ejus crebris diſtinguentibus rivis: Py-
ramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non
[a] ſpa-

INTERPRETATIO.

a *Altero extremo* partem *ejuſdem littoris* longè *diſtantem attingit.*
b *Qua longius intra* terras *à mari recedit.*

NOTÆ.

5 *Tunc paucis*] Validum præſidium agnoſcit Arrian. 2. 1. nempe loci naturam reſpiciens, *quem*, ut noſter ait, *vel pauciores obtinere potuiſſent*. Curtius paucos intellexit, collatos ad numerum eorum, qui cum Arſane diſceſſerant.

Callibus] Viarum anguſtiis.

Retro ipſe conceſſit] Tarſum verſus, ad interiorem Ciliciam.

6 *Namque perpetuo jugo*] Deſcriptio Ciliciæ.

7 *Tres aditus*] Per Ciliciæ portas, qua caſtra Cyri fuere à Septentrione, ut dictum; & Amani pylas, quibus exitur in Armeniam. Tertium ad Syriæ portas.

Quorum uno] Ex Cappadocia à Septentrione; nam à Syria & ortu per pylas Amanicas aditur, qua nempe venit Darius. *Raderus.*

Campeſtris] Xenophon: *Hinc deſcendit in campum ingentem, amœnum, & irriguum, omnique genere arborum & vitium plenum.* Planities hæc Pyramo, Savo, & Cydno, fluviis irrigatur.

Pyramus] Strabo lib. 12. *per Cataoniam Pyramus navigabile flumen decurrit, mediis in campis ſcaturiens.* & ſubjicit Strabo: *eſt autem foſſa memorabilis, per quam aqua pura longo ſpatio infra terram fertur, ac deinde in ſuperficiem erumpit. ſi quis jaculum in foſſam contorqueat, adeo reſiſtit vis aquæ, ut ægre mergatur.* Multa dein Strabo memoranda refert, & concludit: *Per montes elapſus Pyramus tantum ſecum arenæ affert à Cataonia, partim è Cilicum campis, ut oraculum quoque feratur.*

Iſthæc evenient, vaſtis quo Pyramus undis
Tempore profuſo continget littora Cypri.

Cydnus] Strabo libr. 14. *Tarſon,* inquit, *Cydnus mediam perfluit juxta Gymnaſium Iuniorum. Ejus ortus non procul eſt, alveus vero per profundam vallem illatus, recta in urbem ingreditur. Aqua eſt rapidiſſima & frigida,*

 qua-

[a] spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe [b] leni tractu è fontibus labens, puro solo excipitur. nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum
9 turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe [c] multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit.
10 Multa in ea regione monumenta, vulgata carminibus, vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes, Lyrnessi & Thebes; Typhonis quoque specus, &

INTERPRETATIO.

a *Non latitudine alvei, sed limpitudine* aquarum *insignis.*
b *Placido cursu.*
c *Vmbrâ* arborum *ripis* imminentium *ad amœnitatem tectus.*

NOTÆ.

quapropter hominibus ac bestiis auxiliatur, quæ nervos crassiores habent. Arrianus, 2. 1. *Cydnus autem cum ex Tauro monte oriatur, & puro solo excipiatur, fit, ut unda ejus incorruptissima, simulque frigidissima sit.* Vitruvius, 8. 3. Cydnum podagræ mederi docet, cruribus eo mersis. Solinus, cap. 38. *Hunc Cydnum,* inquit, *alii præcipitari Tauro, alii derivari ex alveo Choaspis. Qui Choaspes ita dulcis est, &c. Ex illo igitur parente Cydnus miram trahit suavitatem. Quidquid candidum est, Cydnum gentili lingua Syri dicunt.* Dionysius Alexandrinus de situ orbis: *Atque huic* (mari Issico) *multorum fluminum miscetur unda, è longinquo orientium, Pyramique & Pinari Cydnique flexuosi mediam per Tarsum euntis.* Ex his emendes licet, qui duorum fluminum nomina per ignorantiam miscent, Pyramum & Pinarum, cum diversa fuerint, ut hic discis. Stephanus Cydnon Bithyniæ flumen facit. *Raderus.*

10 *Monumenta*] Quæ sint illa monumenta, ipse subjecit, quum urbes, & sylvas, & specus indigitat.

Lyrnessi & Thebes] Iam pridem deletarum urbium nuda loca, neque vestigia ulla præter nomina extantia. [Turnebus adversar. 13. 15.] Curtius secutus est Dionysium Periegetem, qui in Cilicia quoque Lyrnessum ponit, uti Strabo, lib. 13. Lyrnessum & Theben in Pamphylia extra Taurum juxta Ciliciam. nec credo, de aliis quam Homericis urbibus hic esse sermonem. quod & apparet ex illis: *vulgata carminibus.* Quæ verba efficiunt, ut nec Salmasio plenam adhibere fidem audeam. quamquam ille ad hunc Solini locum conetur ostendere, Curtium has urbes, non ex Troïca regione Cilicum, sed ex Pamphylia in Ciliciam suam transtulisse. Nam & in Pamphylia, eo nomine urbes fuisse, ab iis, quos Achilles ex antiquis Lyrnesso Thebeque ejecerat, conditas, auctoritate Strabonis asserit. Ceterum hoc loco vetustiores edd. habent, *Lyrnesi & Tebesti, specus quoque.* MSS. fere omnes, *Lirnesi & Thebesthi pontis quoque specus.* manifestis veræ lectionis vestigiis. quam qui primus restituerit, non reperio. *Freinsh.*

Typhonis quoque specus] Typho Græcis est procella turbinis. Plinium lege. Iam ex hoc poëtæ gigantem ædificarunt, quem aiunt è terra natum, ἑκατοντακάρηνον, centicipitem, ab Apolline interfectum, Ætnæ à Iove subjectum expirare ignes. Alii fabulas rursum ad naturam referunt, & fabularum

& Corycium nemus, ubi crocum gignitur: ceteraque in quibus nihil præter famam duraverat. Alexander 11 fau-

NOTÆ.

rum ænigmata exponunt, quod in plerisque locis ex terræ spiritibus terræmotus gignantur, ignesque erumpant, quibus montes franguntur; & hos esse Encelados Ætnæos, hos Briareos, hos Typhœos, hos Typhonas. quæ poetis & Mythologis relinquo. Strabo, lib. 16. specum Typhonis apud Antiochiam quoque ostendi scribit. Est & aliud antrum Corycium in Phocide juxta Parnassum, apud Herodotum, 8.36. Quin & *Erythrai Corycum montem & in eo antrum ostendunt, in quo natam* Herophilen (Sibyllam) *dicunt*, apud Pauf. lib. 10. Apuleius princ. libri de Mundo ostendit, id antrum à multis curiose descriptum fuisse. ipse *penetralia Coryci* vocat. *Freinsh.*

Corycium] Mela: *Non longe hinc Corycos oppidum portu saloque incingitur, angusto tergore continenti adnexum. Supra, specus est nomine Corycius, singulari ingenio, ac supra, quam ut describi facile possit, eximius. Grandi namque hiatu patens, montem littori appositum, & decem stadiorum clivo satis arduum, ex summo statim vertice aperit.* Confundit Mela Corycium specum cum Coryco promontorio, quod mari adpositum erat. Vult quippe summum illius promontorii verticem cavatum fuisse in specum, qui & *Corycius* dicebatur. Aliter Strabo, qui *Κώρυκον ἄκραν*, & *Κωρύκιον ἄντρον* aperte distinguit, his verbis: *Καὶ Κραμβοῦσα νῆσος καὶ Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἐστὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον.* Ergo *Κώρυκος ἄκρα* ad mare: supra eam, id est, à mari introrsum recedens viginti stadiûm spatio distat antrum Corycium. Non aliter capere licet hæc verba, *ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἄντρον Κωρύκιον.* Eum specum ibi seorsim describens, ait esse, *κοιλάδα κυκλοτερῆ, ἔχουσαν περικειμένην ὀφρὺν πετρώδη, πανταχόθεν ἱκανῶς ὑψηλήν.* Quod ut scias esse verissimum, addit ibidem Strabo, in eo specu Corycio, specum alterum inferius patere, qui fontem habeat, unde fluvius effunditur, puram & perspicuam aquam vehens. Hunc fluvium statim in cuniculum mergi; ubi aliquantisper subterraneo meatu iverit, in mare exire. longiuscule igitur à mari submotum oportet fuisse specum istum Corycium, unde amnis ille erumpit. Corycius ergo mons, *ἄκρα* est, promontorium scilicet vel prominentia mari incumbens. At, Corycius specus, convallis est, in rotunditatem satis alte assurgente supercilio cincta undique. Tum viri docti, in verbis illis Melæ, *clivum*, male interpretantur descensum: imo ascensus est. Glossæ: *clivus, ἀνάβασις.* Inde proverbium, *adversus clivum equum agitare*, id est, contra ascensum, in quo laborant equi. Ovid.

In clivo noster sæpe laborat equus.

De re ardua ac difficili, quæ enitenda est. Non itaque in ipso monte Coryco, qui in mare prominet, crocum nascitur; sed in illa valle, vel specu, quæ viginti stadiis ab eo monte abest. Curtius vocat *Corycium nemus*, in quo crocum gignitur. Corycos ergo mons ad mare: at Corycia vallis viginti supra eam stadiis introrsum à mari recedit, & Seleuciam accedit. *Salmas.*

Crocum] Vide auctores modo citatos, & Salmasium ad Solini cap. 38. De Corycio croco etiam Martialis epigram. 22. 65. 11. Sallust. H. 1. 4. *Iter vortit ad Corycum urbem incultam, pastusque nemore, in quo crocum gignitur.* Freinsh.

Ceteraque] *Arati* nempe *poëta monumentum. Id eo referendum*, inquit Mela, 1. 13. *quia ignotum, quam ob caussam jacta in id saxa dissiliant.* Atque alia.

Nihil præter famam] Pulche Strabo, lib. 2. *Naturales quidem oportet referre locorum conditiones; cum permaneant, mutationi obnoxiis iis, quæ sunt adscititia: quanquam harum quoque pleraque non sunt*

fauces jugi, quæ *Pylæ* appellantur, intravit. Contemplatus locorum situs, non alias magis dicitur admiratus esse *felicitatem suam, obrui potuisse vel saxis* confitebatur, *si fuissent, qui in subeuntes propellerent.*
12 Iter vix quaternos capiebat armatos: dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modo, sed plerumque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radici-
13 bus montium manant. Thracas tamen leviter armatos *præcedere* jusserat, *scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet.* sagittariorum quoque manus occupaverat jugum; intentos arcus habebant,
14 moniti, *non iter ipsos inire, sed prælium.* Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subjiciebant ignem; ne opulentum oppidum hostis

NOTÆ.

sunt prætereunda, quæ aliquanto saltem tempore permansura sunt, ac quibus aliquid famæ & nobilitatis adhæret, &c. Tali itaque studio cognoscendæ antiquitatis Alexander tenebatur; ut patet etiam infra, 4. 8. quemadmodum & æmulus ejus Germanicus apud Tacitum, 2. 54. testatur; *ardebat cupidine veteres locos & fama celebratos noscendi.*

11 *Locorum situs*] Quem locorum situm, paulo ante ex Xenophonte, Strabone, & aliis descripsimus.

12 *Imminebat viæ*] Supra, *jugumque opportune itineri imminens,* &c.

Præruptæ] Præcipites, arduæ, & sæpe interlabentibus rivis abrasæ.

13 *Thracas tamen*] Caute incedendum est militibus in locis infestis aut suspectis, & præmitti expedit levis armaturæ milites, ad scrutandum, in progressu, & à tergo, dextra lævaque vias; & præcavendum hostiles insidias. *Veget.* lib. 3. cap. 6.

Leviter armatos] Illyrii enim & Thraces rapto vivere assueti, ad fugam & cursum debebant esse expediti; ad quem usum gravis armatura non serviebat.

Scrutarique calles] Sic Germanicus apud Tacit. 1. 61. *præmisso Cæcina, ut occulta saltuum scrutaretur.* Levis autem armatura ad explorandum ejusmodi loca, semper visa fuit aptissima, cum & impeditis locis facilius se reciperet, &, si interciperetur, ad summam rei minus damni esset.

Intentos arcus habebant] Ita Cæsar apud Suetonium in Iulio, cap. 65. & Corbulo apud Tacit. 13. Annal. *viæ pariter & pugnæ componunt exercitum,* Et hoc è re militiæ est, ut, si qua vis hostium ex insidiis erumpat; miles, tam prælio quam itineri accinctus, ad repellendam vim promptus sit, nec subito hostium assultu opprimatur. *Loccen.*

14 *Tarson*] Tarsus caput Ciliciæ, omnium fere literis monumentisq; celebrata, sed hoc uno felicissima, quod orbis doctorem nobis S. Paulum in lucem protulerit, vel potius educarit, Actor. 21. 39. facta parens tanti alumni. De qua Solinus: *Matrem urbium habet Tarson, quam Danaës proles nobilissima Perseus locavit.* Ammianus, 14. 25. *Ciliciam vero, quæ Cydno amne exultat, Tarsus nobilitat, urbs perspicabilis.* (Salmas. ad Solin. legit, *perspicua, nobilis.*) *hanc condidisse Perseus memoratur, Iovis filius, & Danaës, vel certe ex Æthiopia*

hoſtis invaderet. At ille Parmenione ad inhibendum 15
incendium cum expedita manu præmiſſo, poſtquam barbaros adventu ſuorum fugatos eſſe cognovit, urbem à ſe conſervatam intrat.

NOTÆ.

thiopia profectus, Sandan quidam nomine, vir opulentus & nobilis.

15 *Parmenione*] Hic prima eſt mentio Parmenionis; primis tamen libris celebratum fuiſſe, non ſinunt dubitare bella Alexandri cum Græcis, Thracibus, Illyriis, Triballis & aliis geſta, ut ſit ab aliis Hiſtoricis. Laudabitur frequenter infra. Fuit proximus à rege dux, & major ipſo rege. Nam hoc elogium eſt de illo infra, 7. 2, 33. *Multa ſine rege proſpere, rex ſine illo nihil magna rei geſſerat.* Raderus.

CAP. V.

Cum in Cydnum Alexander abluendi corporis gratia intempeſtive deſcendiſſet, graviſſimo morbo corripitur Rex ipſe.

MEDIAM Cydnus amnis, de quo paulo an- 1
te dictum eſt, interfluit, & tunc æſtas erat, cujus calor non aliam magis quam Ciliciæ oram vapore ſolis accendit: & diei fervidiſſimum tempus cœperat. pulvere ac ſudore ſimul perfuſum 2
regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc cor-

NOTÆ.

1 *Mediam Cydnus*] Omnes ſcriptores & Geographi teſtantur, Cydno mediam dividi Tarſon. Rhemmius Palæmon.

Flexilis & Cydnus, dirimit qui flumine Tarſon.

Et Dionyſius, interprete Avieno:

Cydnus idem mediæ diſcernit mœnia Tarſi.

Cydnum ſupra deſcripſimus, ejuſque egelidos liquores, hoc eſt, frigidiſſimos eſſe monuimus. undam tamen affectis & podagricis ſalutarem, infeſtam Alexandro κτ᾽ συμβεβηκὸς, ut philoſophi loquuntur, quod madens, & toto corpore incenſus, in gelidiſſimum amnem inſiliret. De Cydni frigore, & quomodo Alexandro nocuerit, adi medice diſputantem Mercurialem Var. Lect. 4. 2.

Ciliciæ oram] Aperiuntur cauſſæ, ob quas inæſtuarit Alexander, regionis ingenium, tempus anni, & itineris labor. amplius enim quindecim milliaria noſtratia nonnunquam intermiſſo curſu confecit, ut Tarſum incenſam occuparet & ſervaret. De æſtu Ciliciæ Solinus, cap. 38. *à Ciliciæ finibus, Aſiaticum limitem deſpicit* (Taurus), *quantus meridiem videt, ſole æſtuat.* Properat Alexander à ſeptentrione ad meridiem. Iam, ſi tota illa pars meridiana calet, quis æſtus erit æſtate? & quis ipſo meridie diei? Quæ omnia conjungit Curtius, cum ſcribit: *tunc æſtas erat, cujus calor, &c. & diei fervidiſſimum tempus* (quæ vox non placet Modio. Aldus tamen, & Florentinus, & reliqui etiam vetuſtiſſimi codices omnes eam ſervant) *exceperat.* Palatinus primus habet *tempus cœperat.* reliqui Mſſ. *tempus exceperat.* ego illam lectionem meliorem arbitror.

corpus ablueret. Itaque veste deposita in conspectu agminis; decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis levi [a] ac parabili cultu corporis se esse con-
3 tentum; descendit in flumen. vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor
4 reliquit. Exspiranti similem ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens solicitudo, & pene jam luctus, in castris erat.
5 Flentes querebantur *in [b] tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem, non in acie saltem, non ab hoste dejectum; sed abluentem aqua cor-*
6 *pus, ereptum esse & extinctum. Instare Darium, victorem antequam vidisset hostem. sibi easdem terras, quas victo-*

INTERPRETATIO.

a *Exigua & vulgari cura corporis.*
b *In tam præcipiti rerum* secundarum *cursu.*

NOTÆ.

2 *Levi ac parabili cultu corporis*] Raderus hæc accepit de vestitu. quod ego secus puto. nec enim, si talis fuisset cultus, ad eum ostendendum opus esset *veste deposita. cultus corporis* hic intelligitur, quod alias *cura* & *curare corpus* dicitur. *Freinsh.* Principis est magis animum, quam corpus curare, ut prudentiam ac fortitudinem, quarum custos est temperantia, ad res arduas excogitandas & exsequendas afferat. Cato solitus est dicere: *Non posse hujusmodi corpus publico fructuosum esse, cujus inter guttur & inguen cuncta sub ditione ventris posita essent.* Loccenius.

Descendit in flumen] Negant tamen natare scivisse, memoraturque apophthegma ejus, quod, cum flumine opposito prohiberetur hostem aggredi, exclamaverit, *ô me pessimum, qui natare non didicerim!*

3 *Subito horrore &c.*] Plutarch. in præcept. sanit. & Hier. Mercurialis, lib. 4. Var. Lect. cap. 2. monent, ne quis, dum magnopere calet, frigida lavetur: quia tunc corporis meatus, vel pori magis aperti, ingressum facilem noxio humoris frigori permittunt, quo nervi calorve nativus non parum offenduntur. *Loccenius.*

4 *In tabernaculum*] Castra intellige, non urbem, licet postea in eam sit relatus, Val. Maximo teste.

Ingens solicitudo] Signum amoris. Coluerunt suos maxime reges, Ægyptii, Lydi, Parthi, Medi, Macedones, & imprimis Persæ.

5 *In tanto impetu*] Vere M. Tullius de Orat. lib. 3. cap. 2. *O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio sæpe spatio franguntur & corruunt, & ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicere potuerunt!*

Non in acie saltem] Quæ mors viro & rege digna, præ illa *obscura* & *ignobili*, ut vocatur mox, 3. 5, 10. Senserunt idem Numantini à Scipione circumsessi, *orantes prælium, ut tanquam viros occideret.* Florus, 2. 18, 13.

6 *Easdem terras*] Ciliciam, Cappado-

victores peragrassent, repetendas. omnia, aut ipsos, aut hostes populatos. per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes, fame atque inopia debellari posse. 7
Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? [a] *Iam ut ad Hellespontum fuga penetrarent; classem, qua transeant, quem præparaturum?* [b] Rursus in 8
ipsum regem misericordia versa; *illum florem juventæ, illam vim animi, eumdem regem & commilitonem, divelli à se & abripi*, immemores sui querebantur. In- 9
ter hæc liberius [c] meare spiritus cœperat: adlevabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat laxataque vis morbi ob hoc solum vide-

INTERPRETATIO.

a *Deinde quamvis ad Hellespontum fugiendo pervenirent.*
b *Obliti sui* ipsorum.
c *Respiratio liberior esse cœperat.*

NOTÆ.

padociam, Paphlagoniam, Lyciam, Pamphyliam, Lydiam, Phrygiam, totam denique Asiam minorem cum Hellesponto. *Raderus.*

7 *Fugientibus*] Adeo omnium salus ab uno Alexandri spiritu pendebat, ut illo ægro se omnes victos putarent, ut nihil aliud spectare, quam fugam, viderentur.

Classem qua transeant] Quam victis ad Granicum Persis, remisit in Græciam, ficta causa, quod res magnorum esset sumptuum; revera ut suis omnem ex acie & prælio fugiendi spem adimeret. [alias caussas assignat Arrianus, 1. 6, 31.] Addit Diodorus, 17. 23. hoc Alexandri consilium etiam posteros esse secutos. Alexander autem ipse secutus videtur exemplum Corcyræorum apud Thucydidem 3. 13.

8 *Commilitonem*] Sic ipse se vocat infra, 9. 2. & revera erat. quare ipse mox 4. 14. *nec postulare se, ut fortiter capesserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum.* Suetonius in Iulio cap. 67. *Nec milites eos pro concione, sed blandiori nomine* commilitones *appellabat.*

Et abripi] Raderus legendum censet, *abrumpi*, quod non spernam, si auctoritate libri alicujus nitatur. *Freinshemius.*

Immemores sui] Obliti suæ infelicitatis & futurarum, quæ morituro Alexandro augurabantur, ærumnarum, ipsius dolebant & deplorabant vicem regis. *Raderus.*

9 *Liberius meare*] Intercepta anima sensim eluctari, & ægroto redire mens & sensus cœpit. *Raderus.*

Ob hoc solum] Alii, *ad hoc solum:* Modius utramque illam particulam eliminans, *hoc solum*; sicut & infra, 4. 1, 30. *hoc ipsum* concurrunt. Mens Curtii est: scilicet ex hoc solo visum esse Alexandrum commodius se habere, quod vim morbi sentiret. Ipsum autem sensum hujus dicti explicare est ex verbis Senecæ Epist. 6. 1. *Hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, quod vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Quibusdam ægris gratulatio fit, cum se ipsi ægros esse senserunt.*

10 *Ani-*

10 videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. [a] Animum autem ægritudo corporis urgebat; quippe *Darium quinto die in Ciliciam fore* nunciabatur. *vinctum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus; obscuraque & ignobili morte in tabernaculo suo extingui se*
11 querebatur. Admissisque amicis pariter & medicis, [b] *in quo me*, inquit, *articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mihi videor,* [c] *& qui ultro intuli bellum, jam pro-*
12 *vocor. Darius ergo quum tam superbas literas scriberet, fortunam meam* [d] *in consilio habuit: sed nequidquam, si mihi*

INTERPRETATIO.

a *Mentis anxietas* ipsi *corpori nocebat.*
b *In quo rerum mearum statu adversa fortuna me interceperit.*
c *Ego qui prior sum aggressus* Darium, *nunc* ab eo *lacessor.*
d *Sociam & adjutricem consiliorum habuit.*

NOTÆ.

10 *Animum autem ægritudo corporis*] Alii, *animi autem ægritudo corpus.* inter utramque lectionem non multum referre primo aspectu cum Radero putes; sed, si solertius expendas, melior est, quam retinuimus. nam, quæ Alexandri erat conditio, corpus ejus animum affecit, non vicissim: hic enim nullam ante molestiam senserat, quam corpus affligeretur: accepit ergo ægritudinem, non dedit quomodo apud Livium, 1. 31. Hostilio regi longinquo morbo implicito *fracti simul cum corpore sunt spiritus illi feroces.* Alias enim tam animi mœstitia corpus, quam hujus incommodis animum affici posse in confesso est.

In Ciliciam fore] Sic Cicero: *Cum vestros portus, atque eos portus, quibus vitam ac spiritus ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis.* Sic Plaut. in Amphit. & Bacchid. *Ecquid in mentem est tibi?* Et Terent. in Eunuch. *ubi videt, me esse in tantum honorem.*

Obscuraque & ignobili] Fortes & præclari duces, obscuram & ignobilem fere mortem duxerunt, quam alibi quam in acie & inter arma, ubi clarus virtuti campus, oppeterent. Cimbri & Celtiberi in acie exultabant, tamquã gloriose & feliciter vita excessuri: lamentabantur in morbo, quasi turpiter & miserabiliter perituri. Valer. Max. 2. 6, 11. *Loc.*

11 *Amicis*] Cratero, Perdicca, Ptolomæo, & aliis.

Medicis] Quorum princeps fuit Philippus Acarnan.

In quo me, inquit, articulo &c.] In statu & conditione miserabili versantem. Amo certe Curtii orationes; superant meo animo omnes omnium auctorum, sive spectes verum, sive acumen; nec interim linguæ candor & munditics, sine ulla comparatione, aut cura deest. *Raderus.*

12 *Tam superbas literas*] Puto intelligi, quas ad Satrapas suos scripserat, jubens, ut *insanientem istum Philippi adolescentulum* (sic enim eum per contemptum vocabat) *verberibus puerilibus graviter cæsum, indutumque post veste purpurea sibi vinctum traderent, navibusque una cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora Maris rubri transportarent.* Freinsh.

Fortunam meam &c.] Infra: *Ita suam*

mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes me- 13
dicos non expetunt [a] *tempora mea. vel mori strenue, quam*
tarde convalescere mihi melius est. Proinde, si quid opis, si
quid artis in medicis est; sciant, me non [b] *tam mortis, quam*
belli remedium quærere. Ingentem omnibus incusserat 14
curam tam præceps temeritas ejus. ergo pro se quisque
precari cœpere; *ne festinatione periculum augeret, sed es-*
set in potestate medentium. inexperta remedia haud injuria 15
ipsis esse suspecta, quum ad perniciem ejus etiam à latere [c] *ipsius*
pecunia solicitaret hostis (quippe Darius *mille talenta inter-* 16
fectori Alexandri daturum se pronunciari jusserat): *ita-*
que ne ausurum quidem quemquam arbitrabatur *experiri*
remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Non patitur præsens rerum mearum status.*

b *Non tam ad* vitandam *mortem, quam ad bellum* conficiendum, *medicinam optare.*

c *Ipsius familiares.*

NOTÆ.

suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat. Ex statu infelici rerum mearum, & morbi, Darius consilium sibi cepit, & quæ antea decreverat, mutavit. Statuerat me operiri in Syriæ campis: nunc, ubi ægrum à corpore & animo cognoscit, insequitur & contemnit.

Sed nequicquam] Sed frustra spem aliquam ex meo morbo concipiet, modo mihi arbitrio meo curari licet.

13 *Expetunt*] Raderus legendum censet, *exspectant.*

Belli remedium] Non quod pacem optet, aut conditiones pacis; sed ut quāprimum convalescat, quod decernere cum Dario possit. Belli ego statim ineundi & committendi vias quæro per valetudinem; aut, si absumpta salus, quamprimum moriendi. *Raderus.*

14 *Præceps temeritas*] Visa amicis temeritas, & præceps consilium; quod tamen eventus docuit fuisse & necessarium, & felix, ac salutare. nempe etiam in morbis curandis, tam ægros, quam medentes sæpe audaciores fortuna juvat, quæ sæpe omnibus consiliis est potentior. *Raderus.*

In potestate medentium] *Nam ea una artium Imperatoribus quoq; imperat,* verbis Plin. 24. 1. Ergo totum hoc Medicorum curæ ac diligentiæ committeret.

15 *Etiam à latere ipsius*] Familiares, medicos, stipatores, & quicunque latus regis cingunt, vel à latere ejus nunquam discedunt.

16 *Mille talenta*] Sexcenta millia Philippæorum seu coronatorum, vel octingenta millia florenorum. Vnum talentum est sexcentis Philippæis, sive octingentis florenis.

Arbitrabatur] Rectius alii, *arbitrabantur.* Ego, si quisquam librorum astipularetur, & hoc eliminassem. *Freinsh.*

Propter novitatem] Nec enim ita liberum est Medicis, regum periculo, ut vilium capitum, *experimenta per mortes agere,* ut loquitur Plinius, 29. 1. quin sæpius, etiam cum abunde expleverunt officium, ab iratis & superbis regibus, naturæ imperia suo exitio luunt. vide infr. 10. 4. 12. *Freinsh.*

1 *Custos*

CAP. VI.

Rex à fido sapientique medico Philippo, cui à toto exercitu ingentes gratia habentur, pristina valetudini mox restituitur.

1 ERAT inter nobiles medicos è Macedonia regem sequutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes & [a] custos salutis datus, non ut regem modo, sed etiam ut alum-
2 num, eximia caritate diligebat. Is [b] *non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potione medicata levaturum esse* promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum, cujus periculo pollicebatur.
3 Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat: arma & acies in oculis erant; & victo-

INTERPRETATIO.

a *Curator valetudinis* ejus *adjunctus.*
b *Non violentius, sed efficax.*

NOTÆ.

1 C*Vstos salutis*]. Non qui armis illum defenderet, sed qui sanitatis ejus curam ageret, & verbis Taciti, 6. 50, 5. *Valetudines ejus regeret.* Quales antiquitus, hodieque magnates alere consueverunt. *Freinsh.*

Vt alumnum] Quem ut nutricius educarat. Virgil. Æneid. 11. vers. 33. *Alumnum* dominum.

——— *caro datus ibat alumno.*

2 *Præceps se*] Sed cura confectum, efficacissimum, præsentaneum, ac quod confestim juvet.

3 *Omnia quippe facilius*, &c.] Non uno loco noster laudat miram Alexandri celeritatem, quæ ex igneo animi vigore. Magna enim & heroïca ingenia quod volunt, hoc valde & cito volunt. De Ænea Virgil. Æneid. 12. vers. 430.

Ille avidus pugnæ, suras incluserat auro
Hinc atque hinc; oditque moras, hastamque coruscat.

Post maturam quidem deliberationem in pacis bellique negotiis multum potest celeritas, quæ longe dissita quasi conjungit, vel propius admovet, arduaque superat. quæ, quo minus exspectatur, eo magis terret hostem, eique aufert animum & spatium firmandi tuendique sua; nobis virtutem & opportunitatem urgendi nostra suppeditat. Hic tamen providentia Ducis opus est, cavendumque ne, ut inutili mora, rerum agendarum occasio negligitur; ita nimia ac temeraria festinatione præcipitetur ac corrumpatur. Vide Lipsii Politic. 5. 15, 15. &c. *Loccenius.*

Arma & acies in oculis] Quum Antiochus Scipionis filium captum ad patrem ægrotum ultro remisisset, Scipio ad illos, qui adduxerant, *Renunciate*, inquit, *gratias regi me agere, referre gratiam aliam nunc non posse, quam ut suadeam, ne ante in aciem descendat, quam ut in castra rediisse me audierit.* quod etiam fecisse Antiochum, auctoritate viri motum, scribit Livius, lib. 37. Equidem magnanimorum Du-

victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, *quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset* (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc à Parmenio- 4
ne, fidissimo purpuratorum, literas accipit, quibus ei denunciabat, *ne salutem suam Philippo committeret. mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis ejus esse corruptum.* Ingentem animo solicitudinem literæ in- 5
cusserant; & quidquid in utramque partem aut metus, aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat, [a] *Bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit,* 6
ne

INTERPRETATIO.

a *An*, inquiebat, *in bibendæ potionis consilio permaneam?*

NOTÆ.

Ducum, corpore ægrorum, animis nihil ægrius est; & nihil minus illis vacat quam diu in morbo decumbere: quibus gloriosum est, & ad animos militum erigendos fortunamque belli, validum in acie stare; imo stantes potius mori, quam decumbentes. *Loccenius.*

Victoriam in eo positam] Quamquam nec manu, ut solebat, exemplum facere militi, nec voce accendere posset, sola præsentia animaturus. quæ in duce magno, & qui multa virtutis suæ documenta dederit, tantum valet, ut, cum eum modo vident milites hostesque, non ex præsenti eum æstiment, sed totum adesse credant, quantus unquam animo, vigore, consilio, manu fuit. Exemplo sit apud Livium, 6. 8, 2. *Camillus jam ad munera corporis senecta invalidus,* quo invadente hostes, *nec vis tantum militum movebat excitata præsentia ducis, sed quod Volscorum animis* (quippe admiratione & terrore viri, ex antecedentibus ejus gestis, plenis) *nihil terribilius erat, quam ipsius Camilli forte oblata species.* Altera causa est in eo, quod alacrius pugnant milites, inspiciente, qui & præmia meritis, & ignavis pœnas irrogare potest, & verbis Annibalis apud Livium, 21. 44. *virtutis spectator ac testis.* ideoque pericula minus pavent. *nam,* ut ait noster infra, 4. 15. *ante oculos sui quisque Regis mortem occumbere ducunt egregium.* præsertim, cum & infamia stimulet, ducem in periculo relinquendi. *Freinsh.*

4 *A Parmenione*] Seneca de ira, 2. 23. epistolam eam ab Olympiade matre fuisse scriptam prodit. quo loco Lipsius. Plerique omnes *Parmenionis* epistolam, non *matris* produnt. Arrianus, 2. 1. Diodorus in hac re silet: at sub idem tempus accusatum à matre Alexandrum Lyncestis facit.

Sororis ejus] Plutarchus filiæ, θυγατρὸς, scripsit. Sufficiebat Medico & proditori empto soror. *Raderus.*

5 *In utramque partem*] Eleganter infra, 6. 6, 27. similem sensum expressit: *Versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud* (*ut solet, ubi prima quæque damnamus*) *subjiciente animo.*

Secreta æstimatione pensabat] Elegans fluctuantis animi descriptio, apud Virgil. Æneid. 4. vers. 285.

Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat.

6 *Bibere perseverem*] Quid? nondum cœperat bibere. Perseverare ergo hoc in loco nihil aliud, quam in proposito seu decreto permanere.

Ne

ne immerito quidem, quidquid acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est alieno me mori scelere, quam
7 *metu meo.* Diu animo in diversa versato, nulli, quid scriptum esset, enunciat: epistolamque, sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumbebat, sub-
8 jecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, inluxit à medico destinatus dies. & ille cum poculo, in
9 quo [a] medicamentum diluerat, intravit. Quo viso Alexander levato corpore in cubitum, epistolam, à Parmenione missam, sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus; tum *epistolam* Philippum *legere* jubet: nec à vultu legentis movit oculos, ratus, aliquas conscientiæ notas in ipso ore pos-
10 se deprehendere. Ille, epistola perlecta, plus indignationis

INTERPRETATIO.

a *In quo pharmacum miscuerat.*

NOTÆ.

Ne immerito] Meritas me pertinaciæ & temeritatis pœnas dedisse dicent, qui fideliter monentibus non obsequutus fuerim.

In tabernaculo] Val. Maximus Tarsi ægrum jacuisse scribit.

At satius est] Vide inf. l. 5. 11, 11.

9 *Levato corpore in cubitum*] Qui repente erant ex somnio quodam turbulento excitati, erigebantur in cubitum. Homer. Iliad. κ. vers. 80. ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος. Æmil. Prob. in Attic. *hos ut venisse vidit, in cubitum nixus.* Sic Hercules depingi solitus. Lucian. Lapithis, κείσομαι ἐπ' ἀγκῶνος, οἷοι τὸν Ἡρακλέα γράφουσιν· *incumbam cubito, qualem Herculem depingunt.* Val. Max. de hoc ipso Alex. 5. 1, 1. ext.: *quanquam violentia morbi dilabebatur, in cubitum tamen erectus.*

Tum epistolam] Valer. Max. 3. 8. discedit à narratione aliorum, & ab Alexandro, hausto demum poculo, ait, Philippo Parmenionis literas porrectas. *Quas cum* (Alexander) *legisset, sine ulla cunctatione medicamentum hausit, ac tunc legendas Philippo tradidit.* Arrianus, 2. 1, 26. contra legendas ait tradidisse Philippo, & ipsum interea, dum alter legeret, hausisse. Plutarchus, in Alex. cap. 30. cum Arriano facit simul & lectam Philippo epistolam, & haustum ab Alexandro poculum.

Conscientiæ notas] Ovid. lib. 2. Met. vers. 447.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!

Iuvenalis, 1. vers. 167.

— rubet auditor, cui frigida mens est,
Criminibus, tacita sudant præcordia culpa.

Et Terent. Adelph, 4. 5. 9. *Erubuit: salva res est.* Fallor in plerisque sequitur majorum scelerum consciis. Horatius Epist. 1. 1.

——— hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Raderus. Cicero de Orat. 3. cap. 59. *imago animi vultus est, indices oculi.*

10 *Plus indignationis*] Indignantur in-

ALEXANDER POCVLVM A PHILIPPO ACCEPTVM HAVRIT.

tionis quam pavoris ostendit: projectisque amiculo & literis ante lectum; *Rex*, inquit, [a] *semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc vere, arbitror, sacro ac venerabili ore trahitur. Crimen parricidii, quod* 11
mihi objectum est, tua salus diluet. servatus à me vitam mihi dederis, oro, quæsoque; amissoque metu patere medicamentum [b] *concipi venis. laxa paulisper animum, quem intempestiva solicitudine amici sane fideles, sed moleste seduli turbant.* Non securum modo hæc vox, sed etiam lætum regem, ac plenum bonæ spei fecit. Itaque, 12
[a] *si*

INTERPRETATIO.

a *Semper quidem vita mea ex tua salute pependit; sed nunc maxime, ut spero, &c.*

b *Diffundi in venas pharmacum.*

NOTÆ.

insontes, pavent nocentes. Plautus Amphitruone, act. 2. Scen. 2. vers. 251.

——— *qua non deliquit, decet*
Audacem esse, & confidenter pro se & proterve loqui.

Mala conscientia timidissimum facit, ut nescio quis apud Stobæum loquitur: *Sibi conscium, licet virum audacissimum, timidissimum facit ipsa conscientia.* Raderus.

Nunc vero arbitror] Placet Acidalii emendatio: *nunc vere ab isto sacro, &c.* Primum enim rectius scribitur *vere*; quam, ut habent alii, *vero.* Id enim dicit, semper quidem suam incolumitatem annexam fuisse regia: Iam autem demum *vere*, id est, unice, & proprie; ita ut isto sacro ore, non magis regis, quam ipsius Philippi, spiritus atque vita trahatur; quem, si rex perisset, ne quadrigis quidem albis Iupiter supplicio eripere potuisset. *Trahendi* enim verbum hic ad spiritum, seu animam, vel si mavis, aërem, qui hauriendo reciprocatur, pertinet: non, ut Raderus interpretatur, ad haustum medicamenti. hoc enim ineptum fuisset dicere: os tuum perinde spiritum meum trahit, quomodo hanc potionem, quam absorbes. Sed hæc est sententia elegantissimi sensus: Vita mea in tua salute posita est, nec os tuum, quo vitalem spiritum trahis, tibi magis quam mihi vitam prorogat: quo clauso, tam mihi, quam tibi necessario moriendum erit. *Freinsh.*

11 *Crimen parricidii*] Parricidium Isid. lib. 5. Etymol. cap. 26. dici putat, quasi parentis cædium. Cicero primo parricidam vocat, qui *parentem* occidit: deinde, lege Pompeia qui *propinquum quemvis*: postremo, ex Numæ Pompilii lege, qui *liberum hominem* morti sciens dederit. *Patriæ* etiam [imo & *principum*] oppressor parricida jure vocatur: quia patria parens uniuscujusque est.

Patere medicamentum] Curæ, præsertim graves, avocant calorem à stomacho in caput, ut suum munus fungi stomachus non possit; nec cibum, aut potionem, pharmacumve ullum digerere, & in venas spargere; adeoque ἀχρεῖον redditur medicamentum, & plus nocet quam prodest. *Raderus.*

Amici sane fideles] Hoc dicit, ne odium in se Parmenionis concitet, viri principis, & ab Alexandro secundi. poterat alioqui retorquere criminationem

[a] *si dii*, inquit, *Philippe, tibi permisissent, quo maxime modo animum velles experiri meum; alio profecto voluisses: sed certiorem quam expertus es, ne optasses quidem. hac epistola accepta, tamen,* [b] *quod dilueras, bibi. & nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea salute es-*
13 *se solicitum.* Hæc eloquutus dextram Philippo offert. Ceterum, tanta vis medicaminis fuit, ut quæ sequuta
14 sunt, [c] criminationem Parmenionis adjuverint. interclusus [d] spiritus arcte meabat. Nec Philippus [e] quidquam inexpertum omisit. ille fomenta corpori admovit; ille torpentem, nunc cibi, nunc vini odo-
15 re excitavit. Atque, ut primum mentis compotem esse

INTERPRETATIO.

a *Si Dii tibi facultatem dedissent* eligendi *quâ ratione potissimùm velles meum* in te *animum explorare; utique alia* ratione experiri *maluisses*, quam qua expertus es.

b Pharmacum *quod paraveras, hausi.*

c *Accusationem credibiliorem fecerint.*

d *Interclusus halitus ægrè commeabat* per respirationem.

e *Nihil intentatum reliquit.*

NOTÆ.

nem in ipsum Parmenionem, qui mortem forte Alexandri optet, ut ipse in locum succedere posset.

12 *Si dii,* inquit, *Philippe, tibi permisissent, quo maxime,*&c.] Hoc est: si tibi superi fecissent copiam explorandi meum erga te animum, qua tu potissimum ratione velles, voluisses meo animo hac tam periculosa & dubia via salutis, ad animi mei sensa penetrare: Sed profecto modus hic, quo meum erga te animi sensum deprehendisti, unus omnium certissimus fuit, ut nec optare quidem potueris certiorem; cum salutem meam tuæ fidei posthabui, maluique me ultimo periculo offerre, quam tibi me vitamque meam non credere.

13 *Dextram*] Quæ ut in deditos supplices, aut fœdus jungentes, fidei, sic alias favoris & benevolentiæ est tessera. ea enim tantum ad eos, qui in fidem, hoc est patrocinium, recipiuntur, attinet. Sic hospites inter se jungunt dextras, ut ex Cicerone pro Dejotaro cap. 3. est colligere.

14 *Arcte meabat*]. Vt solet animam agentium.

Nunc cibi,&c.] Exspirat enim & exhalat id quod in cibo vinoque præstantissimum & subtilissimum est: unde est, quod coquos aiunt odore pasci. Certe Democritus, è philosophorum senatu non postremus, recens cocti panis odore, toto triduo fugientem animam retinuit. Megasthenes apud Plinium, 7, 2. ponit, *ad extremos fines Indiæ ab Oriente circa fontem Gangis, Astomorum* (id est, ore carentium) *gentem sine ore, corpore toto hirtam: vestiri frondium lanugine, halitu tantum viventem, & odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumque potum: tantum radicum florumque varios odores & sylvestrium malorum, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfa-*

esse sensit; modo *matris sororumque*; modo *tantæ victoriæ adpropinquantis* admonere non destitit. Vt vero 16
medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto
[a] corpore salubritas percipi potuit; primo animus
vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione
maturius recuperavit: quippe post tertium diem,
quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum
venit. Nec avidius ipsum regem, quam Philippum 17
intuebatur exercitus: pro se quisque dextram ejus
amplexi grates habebant velut præsenti deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga reges suos venerationem, quantum hujus quoque regis vel admirationi dediti fuerint, vel caritate

INTERPRETATIO.

a *Et per totum corpus salubris virtus* pharmaci *diffundi potuit*.

NOTÆ.

olfactus: graviore paulo odore haud difficulter exanimari.

15 *Matris, sororumque*] Quas ille impense amabat. nam infra, 10.5, 30. *Olympiada immortalitati consecrare decreverat.* sed in sorores, Cleopatram imprimis, tantum nimia indulgentia fuerat. recte ideo reprehensus à Plutarcho in præceptis Reipublicæ gerendæ, cap. 17. *Freinsh.*

17 *Velut præsenti Deo*] Veteres omnino medicinæ repertores excultoresq; divorum numero accensuerunt, divinisq; honoribus mactarunt, Apollinem, inquam, Mercurium, Arabum, Dioscuros, Cadmum, Chironem, Apim, Æsculapium, Podalirium, Machaonem, qui & Homero, Il. δ. 212. ἰσόθεος φὼς laudatur, & alios; quod crederent, tam excellentem disciplinam non potuisse humanis ingeniis excogitari. proinde à Luciano Abdicato appellatur *Deorum doctrina*. Rad.

Præter ingenitam &c.] Ingenuis subditis erga reges suos ingenua veneratio, ut apibus erga suum regem; gregi erga suum ducem est naturalis amor. Alibi eruditus Politicus Arnisæus: *Proprium accidens regis, & quantum est ex natura rei inseparabile, amari à suis subditis.* Loccenius.

Erga reges suos] Tales fuerunt Cappadoces, qui libertate à Romanis donati, negarunt, *vivere gentem sine rege posse*, referente Iustino, 38.2.8. Tales omnes ad Orientem populi. unde *suetus regibus oriens*, Tacito H.4.17. immo *omnibus gentibus*, ut M. Tullius pro L. Manilia, c.9. ait, *regale nomen magnum & sanctum videtur.* Sed omnes fere gentes superabant Persæ, quibus nomen regis pro numine erat. Apud Brissonium, l.1. latæ leges, quomodo Deorum honoribus colebantur, eos adeuntes humi prosternebantur, aliaque in hunc modum. Longe autem maximum ejus venerationis argumentum legitur apud Herodotum, 8.118. Cum Xerxes navi, in qua erat, ob multitudinem vectorum laborante, de vita periclitaretur, magnum Persarum, qui cum eo erant, numerum sponte se in mare præcipitasse, ut sua morte vitam regis emerent. *quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est.* infra, 5.10. *Freinsh.*

Venerationem] Hæc veneratio nascitur

18 te flagraverint. Iam primum nihil nisi divina ope adgredi videbatur. nam, quum esset præsto ubique for-
19 tuna, [a] temeritas in gloriam cesserat. Ætas quoque vix tantis matura rebus, sed abunde sufficiens, omnia [b] etiam ejus opera honestabat. Et quæ leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora vulgo sunt: exercitatio corporis inter ipsos; cultus habitusque
20 paululum [c] à privato abhorrens; militaris vigor: [d] queis

INTERPRETATIO.

a *Temeritas in gloriæ* materiam *versa erat.*
b *Omnia ejus facta commendabat.*
c *Non multum à privatorum habitu discrepans.*

NOTÆ.

tur ex auctoritate, auctoritas ex metu & admiratione. Erga Alexandrum accessit etiam caritas militum, firmissimum regni præsidium. Nec Macedones tantum, sed omnes gentes, bello etiam subactæ, colebant amabantque Alexandrum, nec vivum tantum, sed mortuum etiam, adeoque sorores propter Alexandrum. *Raderus.*

18 *Nisi divina ope*] Alii, *sine divina ope.* quod probem, quamquam utrobique idem sensus est.

Præsto ubique fortuna] *Quam solus mortalium in potestate habuit,* infr. 10. 5, 35. Sed ex vulgi mente. Vulgo rectius judicat Livius, l. 27. *Nihil iniquius quam ex eventu famam habere.* Nam illa vulgi fama sæpe vanitate nititur, fluxa ac fugax est. at sapientum, qui facta non ex eventu, sed virtute, proposito, & consiliis æstimant, fama ac judicium plus ex solido trahit. *Loccenius.*

Temeritas in gloriam cesserat] Plautus Pseudolo, act. 2. sc. 3. vers. 23.

——— ut quisque fortuna utitur,
Ita præcellit, atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem illum, cui vertit male.

Simili fortuna Marii, *omnia non bene consulta modo, verum & casu data, in virtutem trahebantur,* teste Sallustio Iug. & Ceriali apud Tacitum, H. 5. 21. *subito consiliis, sed eventu claro, aderat fortuna, etiam ubi artes defuissent.* Curio apud Cæsar. de bello civ. 2. 31. *quasi non & felicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam imperatoribus, & res adversæ odia concilient.*

19 *Plerumque in re* &c.] Bene se habet hoc, & tot Mss. fide nititur; contra quos hic nec Modii, nec Acidalii conjecturis faveam. Modius omittit duas illas voculas, *in re:* Acidalius illas mutat *in rege.*

Gratiora vulgo sunt] Cujus favor merito quærendus, quantum bonis artibus potest. Impense tamen prospiciendum est, ut prudentia, quæ sola actiones distinguit, adsit. nam qui absque ea humanitati studere voluerunt, pro charitate popularium contemptum invenere. Hanc Alexandri humanitatem perperam carpi, eique conjurationes, seditionesque, quæ postea extiterunt, frustra adscribi puto. nam ipsa res id evincit. donec enim humanum atque facilem se præbuit, *ut pariter carus ac venerandus esset,* effecerat: postquam in superbiam lapsus est, *immortalitatem affectantem contumacius quam aut ipsis expediebat, aut regi, aversati sunt.* infra, 4, 5. *Freinsh.*

Exercitatio corporis inter ipsos] *Pompeius* apud Sallust. Hist. fragm. incert. 4. 46. *cum alacribus saltu, cum velocibus*

a queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

INTERPRETATIO.

a *His ille seu* veris *animi dotibus, seu fictis arte* virtutibus *effecerat, ut, &c.*

NOTÆ.

bus cursu, cum validis vecte certabat. Sic de M. Valerio Corvo Livius, 7, 33. *Non alias militi familiarior dux fuit, omnia inter infimos militum haud gravate munia obeundo. in ludo præterea militari, quum velocitatis viriumque inter se æquales certamina ineunt, comiter facilis: vincere ac vinci vultu eodem, nec quemquam aspernari parem qui se offerret.*

20 *Vel animi artibus*] Explicet hunc locum ille Livii, 26. 19. *Fuit enim Scipio non veris tantum virtutibus mirabilis, sed arte quoque quadam ab juventa in ostentationem earum compositus.* & quæ sequuntur.

CAP. VII.

Vegetior factus, Darium aggredi cogitat, Sisinemque Persarum imprudentia delinquentem, occidi jubet.

AT Darius, nuncio de adversa valetudine accepto, celeritate, quantam capere tam grave agmen poterat, ad Euphratem contendit: junctoque eo pontibus, quinque tamen 1

NOTÆ.

1 CElerìtate quanta, &c.] Non exspectandum, donec hostis viribus & incrementis potens in venas ac viscera alienæ reipubl. penetret; nam tunc sero & difficulter ejicitur: sed celeritate prævertendus, transitus ac progressus ei intercludendus est: ut ipsi, tanquam flumini ab ostio tenuius mananti quam in progressu, ita in principio facilius occurritur, quam si viribus ac successu creverit; aut commoditate loci nobis potior sit. *Loccenius.* Sed Freinshemius consensu Mss. tam Bongarsii, quam Modianorum edd. legendum censet, *quantam capere tam grave,* &c.

Junctoque eo pontibus] Cyrus minor cum ex Cilicia Babylonem proficisceretur, ubi ad Euphratem pervenit, reperit latum stadia tria. Non improbabile est, à Dario in Ciliciam movente haud procul ab eo loco, pontibus stratum fuisse. *Raderus.* Xenephon, ἀναβάς. 1. Cyrum transisse Euphratem dicit ad Thapsacum: *Cyrus ad Euphratem fluvium procedit, cujus erat quatuor stadiorum latitudo. Ibidem urbs ampla & locuples erat, cui nomen Thapsacus.* quod oppidum suo tempore, *Amphipolin* vocatum fuisse, Plinius scribit, 5. 21. appellatione haud dubie inde ducta, quod ab utraque fluminis ripa habitaretur. Eodem loci Darius pontem struxit, ut ex Arriano, 2. 3. liquet: *ad Thapsacum urbem & Euphratem* (nimirum per pontem suum regressurus) *cum equitatu contendit, ut, quam citissime posset, Euphratem inter se atque Alexandrum medium relinqueret.* Nisi tamen iste pons non ad tempus à Dario structus, sed perpetuo ibi fuit. quod innuere videtur Strabo lib. 16. *juxta Thapsacum antiquus Euphratis pons erat ad Tigris transitum: ubi Alexand. cum exercitu trajecit.* Porro, Arrianus Romanos etiam *per Euphratem quoties necesse fuit, pontem duxisse* asserit, 5, 1. ubi & rationem illorum struen-

men diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare
2 festinans. Iamque Alexander viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat: cujus potitus, ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium
3 militum imposuit. ᵃ Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque ocium reddens, ostendit, quanta fiducia Barbaros sperneret. Æsculapio & Minervæ ludos

INTERPRETATIO.

a *Vota quæ pro* recuperanda *valetudine fecerat.*

NOTÆ.

struendis pontibus explicat. addit autem, *quoties necesse fuit.* alias enim ad Zeugma transire sunt soliti, ut Crassus apud Appian. de bell. Parth. *Freinsh.*

Ciliciam occupare] Vt Alexandrum aditu Syriæ prohiberet, angustiis Ciliciæ veluti cavea inclusum & captum.

2 *Ad urbem Solos*] De Solis urbe passim scriptores, & antiquior omnibus Herodotus. [apud quem tamen non reperio Solos, præter urbem Cypriam, hoc nomine.] Ego ex Laërtio in *Solone*, ipsius natalem aperiam: *inde Solon* (à Crœso) *dimissus venit in Ciliciam, & urbem condidit, à se Solos appellatam.* Addit Laërtius, paucos ibi Atheniensium collocatos, eosque sensim patriæ linguæ inter barbaros oblitos cœpisse σολοικίζειν. Alii ab aliis barbaris affirmant Atticam linguam ibi depravatam, indeque natum Solœcismum, qui colonias in omnes prope gentes & posteritatem scholasque deduxit. Solinus & Mela *Solæ* non *Soli* scribunt. Sed nusquam legi Solas, sed Solos. Servo itaque cum Curtio *Solos*, à Soli Solorum. Alexander autem, præmisso ad aditus Ciliciæ extremæ occupandos Parmenione, ipse Tarso profectus primo die Anchialon oppidum à Sardanapalo intra unum diem una cum civitate Tarso conditum pervenit, inde Solos. Ita fere. *Arrianus.*

Nomine mulctæ] Quia Dario Persisque plus favisse videbantur. Captis vero Solis, & præsidio firmatis, circumtulit bellum in montana Ciliciæ, quæ omnia intra 7 diem occupavit, Solosque rediit. *Arrianus.*

3 *Vota deinde pro salute*] A milite, vel Alexandro, vel utrisque. & hoc pro more, ut in Romana quoque Imperatorum, & Græca historia passim cognosces. Votorum antiquissima est origo, ut ex historia sacra patet. eaque in omni necessitate & desiderio concipiebantur.

Quanta fiducia Barbaros sperneret] In hoc videri possit imitatus Cleomenem. in cujus vita Plutarch. cap. 15. *Populabundus fines Megalopolitanos ingressus, &c. exhibitisque quadraginta minarum sumptu ludis, sedit illic ad eos spectandos unum diem: non quo duceretur eo spectaculo, sed ut hostibus quasi insultaret, & quam longe illis esset superior, cumulate illorum demonstraret despicientia.*

Æsculapio, & Minervæ] Illi, quod Numen peculiare salutis crederetur, eoque nomine à Romanis, pestilentia laborantibus, Epidauro accitus est, ut apud Livium fine lib. 10. Val. Max. 1. 8. & alios. Minervam autem præcipue semper Alexander coluit. cui & ante ad Ilium sacrificavit, 1. 4. eique arma sua suspendit: & pollicitus est, templum se illustrissimum conditurum. Strabo lib. 13. Et infra, 3. 12. aram sacrat: quam & 4. 13. propitiat: & 8. 2. victimis cæsis honorat. quod & Arrianus notat 4. 4. *Freinsh.*

Ludos celebravit] Æsculapio ludos celebravit, quo vota Tarsi suscepta redderet. Erant hi ludi Gymnici & Musici,

ludos celebravit. Spectanti nuncius lætus adfertur 4
ex Halicarnasso; *Persas acie à suis esse superatos : Myndios quoque, & Caunios, & pleraque tractus ejus suæ facta ditionis.* Igitur edito spectaculo ludicro, castris- 5
que motis, & Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit : inde alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem 6
præ-

NOTÆ.

sici, Arriano teste. Inter Gymnicos, sive qui nudi se exercebant, erant Pentathli seu quinquertiones & Pancratiastæ : hi pugilatu, & lucta; illi omni genere Gymnico, cursu, saltu, disco, lucta, pugilatu nobiles. Musici continent theatra, ludos, scenas, comœdias & tragœdias, satyras, divortia seu exodia, & quidquid deniq; ad theatrum pertinet. Minervæ ludos theatrales & gymnicos instituit velut bellorū ac sapientiæ simul antistiti. dein quod illa Græcis singulari cultu sacrosancta, semper eisdem favisse canatur ab Homero contra Trojanos. *Raderus.*

5 *Spectanti nuncius lætus adfertur Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos* Halicarnassus caput Cariæ, Mausolæi opus. Herodoto, Dionysio, & aliis inclyta miraculis, præsertim Salmaci fonte. Sed quomodo ex Halicarnasso nuncium accepit Alexander, cum urbem multo labore captam à fundamentis exciderit? Vrbem evertit, sed non arces, in quas profugerant hostes: quas tamen ipsas postmodum recepit. *Raderus.* Sed audiamus Arrianum. *Hic Orontobaten Persam (qui Halicarnassi arcem, & Myndum, & Caunum, ac Theram & Calliopolim tenebat) à Ptolomæo & Asandro victum cognovit. Accesserat ad victoriam & Cos & Triopium. Hunc* (Orontobatem) *magno prælio victum perscribebant, cæsis peditum circiter 700, equitum 50, vivis non infra 1000 captis.*

Myndios] Ἔστι καὶ πόλις Καρίας. *Diogenes*, Εἰς Μύνδον ἐλθὼν, καὶ θεασάμενος μεγάλας τὰς πύλας, μικρὰν δὲ τὴν πόλιν, Ἄνδρες Μύνδιοι, ἔφη, κλείσατε τὰς πύλας, μὴ ἡ πόλις ὑμῶν ἐξέλθῃ. *Laërtius.* Quorum oppidum ipse spe proditionis tentaverat, sed irrito successu. vide Arrian. 1. 7.

Caunios Caunus oppidum Cariæ. *Dicta à Cauno, à Biblide sorore dilecto, sed aversante illam & fugiente, unde nata Parœmia, Caunius amor.* Stephan. Porro, hoc oppidum tam aliis pomis, quam præcipue ficubus nobile fuit. vide Ath. 3. 3. *Quæ conscendenti navim adversus Parthos omen fecêre M. Crasso, venales prædicantis voce Caunea.* Plin. 15. 19. Vbi forte legend. *Caueneas*, ut exprimatur omen *cave ne eas.* Caunum imprimis nobilitavit Protogenes, celeberrimus pictor, qui originem inde duxit. Plin. 35. 10. Ceterum, plerique libri hoc loco *Canyndios* legunt, unde mihi suspicio est scripsisse Curtium *Cnidios.* Freinsh.

Pleraque tractus ejus] Theram, Calliopolim, Con, Triopium. *Arrian.*

5 *Mallon*] Vbi *Amphilocho ut heroi parentavit: quumque cives seditione laborantes offendisset, ea sedata, tributa, quæ Dario regi pendere soliti erant, iis remisit, quod Malli Argivorum coloni essent, ipseque ab Heraclidis Argivis oriundum se perhiberet.* Arrian. 2. 1.

Inde alteris castris] Vsitatus historicis loquendi modus, primis, alteris, tertiis, quartis, &c. castris, hoc est, diebus, etsi non continuis semper intelligendum, quum sæpe in castris unum, duos, tres, pluresve dies morarentur. Græci σταθμοὺς appellant. *Raderus.*

Castabalum] *Castabala* numero multitudinis scribunt Geographus [Strabo lib. 12.] & Plinius 5. 27. Stephan. Καστάβαλα πόλις Κιλικίας, καὶ Φοινίκης, ἣ καὶ Περασία ἐκαλεῖτο. *Castabala urbs est Ciliciæ, & Phœnicis, quæ & Perasia vocabatur.* Hic aiunt gesta, quæ de Oreste & Pylade feruntur.

6 *Ibi*] Arrianus, 2. 1. leviter dissentit,

præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad
7 urbem *Isson* nomine penetrandum erat. Atque ille an-
gustiis ejus occupatis, & præsidio modico relicto,
Isson quoque desertam à Barbaris ceperat. Inde pro-
gressus, deturbatis, qui interiora montium obside-
bant, præsidiis cuncta firmavit: occupatoque itine-
re, sicut paulo ante dictum est, [a] idem & auctor &
8 nuncius venit. Isson inde rex copias admovit: ubi
consilio habito, *utrumne ultra progrediendum foret; an
ibi opperiendi essent milites novi, quos ex Macedonia ad-
ventare constabat:* Parmenio *non alium locum prælio aptio-*
9 *rem esse* censebat. *quippe illic utriusque regis copias nu-
mero futuras pares, quum angustiæ multitudinem non ca-
perent. planitiem ipsis camposque esse vitandos, ubi circum-
iri, ubi ancipiti [b] acie opprimi possent. Timere, ne non
virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur. Persas*
10 *recentes subinde successuros, si laxius [c] stare potuissent.* Fa-
cile ratio tam salubris consilii accepta est. itaque *in-
ter angustias saltus hostem opperiri* statuit. Erat in exer-
citu

INTERPRETATIO.

a *Idem qui rem gesserat,* illius gestæ *nuncium attulit.*
b *Vndique circumfuso exercitu* hostium.
c *Si copias extendere possent.*

NOTÆ.

senti', *quum adhuc apud Mallos esset.*

Isson] Mirum dictu; Xenophon l.1. ἀναβάσ. Diod. Siculus, 17.32. & Mela, 1.13. Isson *ingentem urbem.* Strabo, lib.14. πολίχνιον *oppidulum cum statione* appellat. Stephan. autem, *Issus*, inquit, *urbs inter Syriam & Ciliciam, ad quam Alexander Darium vicit, eoque dicta est Nicopolis ab illo.* Ptolomæus tamen Nicopolim diversam facit ab Isso, ut revera est. *Raderus.* Hic Cicero postea castra habuit, se teste. Sic epist. ad Atticum, 5.20. *Castra paucos post dies habuimus ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander.* quem & aras ibidem collocasse discimus ex eodem Cicerone ep. fam. 15. Alexander ergo ingressus Issum, occupatam à Parmenione, cœpit de summa rerum consilia in medium ponere; utrumne Syria adeunda, & Dario in apertis occurrendum campis, an potius in Cilicia ad Isson, & in angustiis hostis exspectandus. Vbi in sententiam Parmenionis descensum est, hostem in angustiis exspectandum.

8 *Ex Macedonia adventare*] Alexandro Ciliciam intranti advenerunt ex Macedonia supplementi loco peditum 5000, equites 800. *Callisthenes apud Polybium.*

Parmenio non alium locum] Livius, lib.35. *In eo victoriam verti, si & loca opportuna & socii praoccupentur.* præser-
tim

citu regis Sisines Perses: quondam à prætore Ægy-
pti missus ad Philippum, donisque & omni honore
cultus; exilium patria sede mutaverat: sequutus de-
inde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios ha-
bebatur. Huic epistolam Cretensis miles, obsigna- 12
tam annulo, cujus signum haud sane notum erat, tra-
didit. Nabarzanes prætor Darii miserat eam, horta-
baturque Sisinem; *ut dignum aliquid nobilitate ac mo-
ribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore.*
Has literas Sisines, utpote innoxius, ad Alexandrum 13
sæpe deferre tentavit: sed quum tot curis apparatu-
que belli regem videret urgeri; aptius subinde tem-
pus exspectans, suspicionem initi scelesti consilii præ-
buit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in 14
manus Alexandri pervenerat, lectamque eam, ignoti
annuli sigillo impresso, *Sisini dari* jusserat, ad [a] æsti-
mandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies 15
non

Interpretatio.

a *Ad explorandam Sisinis fidelitatem.*

Notæ.

tim si hostis multitudine & viribus sit superior, ut hic Darius erat. Vnde Onosander, cap. 31 Strategici: *Imperator si hostium copias multitudine* (imprimis equitum) *suis fore potiores animadvertat, seligat, si possit, loca ardua & angusta, & montibus adjacentia: aut pugnam, quantum poterit, subterfugiat, donec in opportuna suis rebus loca pervenerit.* Vegetius de re milit. 3. 26. *Sæpe locus amplius prodest, quam virtus.* Locc.

11 *Sisines Perses*] Apud Arrian. 1. 8. memoratur Asisines Persa. de quo quidem aliqua dissimilia narrantur: sunt tamen quæ persuadeant, eundem videri debere, quem Curtius hic nominat.

Exilium patria sede] Id est, patriam exilio mutavit, vel exilium patriæ prætulit. Sic Horat. lib. 3. Od. 1. duobus ultimis versibus: *Cur valle permutem Sabina Divitias operosiores?*

12 *Cretensis miles*] Aptus sane ad fallendum & mentiendum; ut tota gens; quid enim est Græcis κρητίζειν, quam mentiri & fallere? Nota est parœmia πρὸς Κρῆτα κρητίζειν adversus Cretensem cretizare, seu mentiri. Hic observa, epistolam non ab Nabarzane missam Sisini per Cretensem militem; sed ab Alexandro per Cretensem Sisini redditam. Alexander enim prior epistolam acceperat, & signatam rursus ignoto signo, reddi per Cretensem Sisini curarat. *Raderus.*

Nabarzanes Prætor Darii] Chiliarcha Darii & Drangarum Satrapes, Besso parricidii adversus regem Darium particeps, donatus tamen vita ab Alexandro, propter Bagoam puerũ, quem munus Alexandro attulerat. Diffisus tamen ei propter conscientiam malefactorum in Indiam profugit. *Raderus.*

Ac moribus] Et hic variant Codices. Theocrenus scribit, *majoribus suis*; & Aci-

non adierat regem; ſceleſto conſilio eam viſus eſt ſuppreſſiſſe, & in agmine à Cretenſibus, haud dubie juſſu regis, occiſus eſt.

NOTÆ.

& Acidalius, ſuſpicione ductus, ita ſcribendum conjecerat. Verum eſt, *majoribus* apte jungi *nobilitate*, ut aliquid dignum ſua nobilitate, dignum majoribus ſuis deſignet, interficiendo Alexandro, *moribus ſuis* generoſis, audacibus, & facinoribus & factis olim haud imparibus perpetratis. Ego etiam ſubdubitarem de vocula *ederet*, num magis *auderet* ſcripſerit noſter. vox ea familiaris, ſi qua alia, Tacito noſtro. Iuvenal. Sat. 1. verſ. 73.

Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum.

Raderus. Freinsh.

15 *A Cretenſibus*] Quibus Sitalces præfuit. Cretenſes ſagittarios in exercitu hoc laudat *Arrianus*.

CAP. VIII.

Darii ante pugnam conſilia: tum exercitus Perſici conſternatio, proximæ internecionis præſagium.

1 IAM Græci milites, quos Thymodes à Pharnabazo acceperat, præcipua ſpes & prope-
2 modum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere ſuadebant, *ut retro abiret, ſpatioſoſque Meſopotamiæ campos repeteret. Si id conſilium damnaret; at ille divideret ſaltem copias innumerabiles, neu ſub* [a] *unum for-*
3 *tunæ ictum totas vires regni cadere pateretur*. Minus hoc conſilium regi, quam purpuratis ejus diſplicebat: [a] *anci-*

INTERPRETATIO.

a *Vnius pugnæ diſcrimini exponi ſineret.*

NOTÆ.

1 I*Amque Græci milites*] Triginta millia, ut infra Curtius numerat: robur exercitus Darii.

Thymodes] Mentoris filius, impiger juvenis, Græcus erat, & transfuga ab Alexandro, in Ægypto periit. *Arrian.*

Præcipua ſpes] Conducendos hoſce & his pares, antea Charidemus ſuaſerat: *Pari robore,* inquit, *opus eſt: in illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt.*

2 *Vt retro abiret*] Iam Amyntas apud Arrianum monuerat Darium, ut in Meſopotamiæ campis exſpectaret Alexandrum. Et perſuaſerat; ſed cunctante in Cilicia Alexandro propter morbum, abductus à ſana mente, promovit exercitum Ciliciam verſus, ratus, Alexandrum timore perculſum non audere progredi. *Raderus.*

Neu ſub unum fortunæ ictum] Tacitus: *Dare in diſcrimen legiones, haud Imperatorium.* Vnde Ludovicus XI, rex Galliæ, nolebat totis viribus dimicare; ne ſuas Galliæque fortunas in dubium vocaret, ut eſt apud Cominæum, lib. 1. Ho-

[a] *ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem immi-*
nere; & dividi non ob aliud copias velle, quam [b] *ut ipſi in*
diverſa digreſſi, ſi quid commiſſum eſſet, traderent Alexan-
dro. Nihil tutius eſſe, quam circumdatos eos exercitu to- 4
to obrui telis, [c] *documentum non inultæ perfidiæ futuros.* At 5
Darius, [d] ut erat ſanctus & mitis, *ſe vero tantum fa-*
cinus negat *eſſe facturum, ut ſuam* [e] *ſequutos fidem, ſuos*
milites jubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum ex-
terarum ſalutem ſuam crediturum ſibi, ſi tot militum ſan-
guine imbuiſſet manus? Neminem ſtolidum [f] *conſilium ca-* 6
pite

INTERPRETATIO.

a *Perfidiam* Græcorum *& proditionem, pecunia emptam ab* Alexandro, *brevi erupturam.*

b *Ut poſtquam à ceteris diviſi eſſent, ſi quid ipſorum* cuſtodiæ *creditum eſſet, dederent Alexandro.*

c *Ut vindicatæ proditionis exemplo eſſent.*

d *Cum eſſet religioſus ac manſuetus.*

e *Qui ipſius fide* freti *venerant.*

f *Minus prudentis conſilii pœnas morte ſolvere.*

NOTÆ.

Horum exemplo præſtat in ſubitam neceſſitatem & ad tutiorem receptum plura ſubſidia reſervare, quam, ut ſolent prodigi aleatores, uno jactu totius fortunæ ſummam periclitari, & cum univerſo ſimul exercitu, ancipiti diſcrimine pugnare. *Sub unum fortunæ ictum*, exponendo nempe totum ſimul exercitum aleæ dubiæ Martis, & ferali fortunæ nutui; ut loquitur Apuleius. *Loccenius.*

3 *Ancipitem fidem*] Acidalius legendum cenſet: *Ancipitem fidem, mercede venalem proditionem: dividi non ob aliud*, &c. Modius legit, *imminui & dividi*, &c. Vel hoc ſenſu, *Fidem ancipitem* (Græcorum) *mercede venalem proditionem* dividi velle copias Darii; non aliam ob cauſam, quam ut ipſi à toto exercitu disjuncti, & cum parte copiarum duntaxat conjuncti, ſi quid ſibi creditum aut commiſſum eſſet, illud poſſint tradere Alexandro. *Rad.*

4 *Documentum*] Exemplum aut admonitio, quemadmodum Cæſar & Cicero hoc ſenſu uſurpant.

5 *Ut erat ſanctus*] Id eſt, innocens, integer, æquus, bonus, & juſtus. Alia ſignificatione ſumitur in Digeſtis Iuſtinianeis.

Suam ſequutos fidem] Haud minus memorabili exemplo Zuleman rex Arabum in Hiſpania, quodam ſuadente, ut auxilia Chriſtiana deleri pateretur, reſpondit: *In ſecuritate mea fidei advenerunt, & ideo nunquam hoc facinus perpetrabo.* Roderic. Tolet. hiſt. Arab. c. 13.

Tot millium] Alii, *tot militum.*

6 *Neminem ſtolidum conſilium*] Thucyd. 3. 7. Cicero ad Attic. 16. 8. *Quid debet, qui conſilium dat, præſtare, præter fidem?* Dion. lib. 52. ubi egregie Mæcenas ad Auguſtum: *Liberam dandi tibi ex animi ſui ſententia conſilii omnibus poteſtatem facies, propoſita ſecuritate. nam &, ſi cujus tibi ſermo probabitur, multum inde utilitatis ad te, &, ſi non placebit, nihil incommodi redibit. quorum conſilium ſe-*

pite luere debere; [a] *defuturos enim, qui suaderent, si suasisse periculum esset. Denique, ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere; nec* [b] *tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint.* Itaque *Græcis nunciari* jubet; *ipsum quidem benevolentiæ illorum gratias agere; ceterum, si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. fama* [c] *bella stare, & eum, qui*

INTERPRETATIO.

a *Nullos fore qui consilium darent, si dare periculosum esset.*

b *Nec tamen eos* ab ipso *fideliores existimari, qui utilius consilium attulerint.*

c *Ex fama pendere bellorum* successus.

NOTÆ.

sequendum existimaris, eos collauda ac honora. (nam illorum inventis gloriam tibi paries.) quorum vero rejicies, nequaquam eos aut ignominia afficies, aut culpabis, quum ad eorum tibi voluntatem, non successum ejus, sit respiciendum. Auctor aulici inculpati c. 26. monet politicum, ut caveat ancipitium consiliorum esse auctor; quorum adversus exitus, culpæ suasoris; prosper, fortunæ principis imputatur. Sed si fidelis rectique consilii conscientiæ sit certus, ejus, quod anceps fuisse demum eventus indicavit, aut fortuna fecit, non jure culpam præstat. Vt enim Demades dicebat, æquum est, eum, qui consilium dat, perinde ut Medicum, non de morbo accusare, sed de sanatione ei referre gratiam. *Loccenius.*

Defuturos] Quis enim cum capitis periculo, ut ille Charidemus, id faciat? Vere ergo M. Tullius præcipit consilia dantibus: *In omnibus consultationibus neque gratiam spectandam, neque odia, existimo; sed eam unumquemque dicere sententiam debere, quam ipse optimam censeat.*

Ipsos quotidie ad se vocari] Attende, Princeps, Persarum in consultando assiduitatem, & imitare. Atque utinam tam felices sint reges, ut ex multis, quod optimum est, possint eligere.

Variasque sententias dicere] Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι. ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ ἔστι ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον. αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. *Rex, nisi diversæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea, quæ dicta est, uti: at, cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere; quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero, discerni potest.* Artabanus apud *Herodot.* lib. 7. non longe ab initio.

7 *Si retro ire pergat*] Turpe sibi Darius, tantus rex, putabat futurum, si, unde venerat, rediret, quod ipse fugam interpretabatur. (& habebat speciem fugæ.) hostem inde animum sumpturum, suos posituros; se timoris, quod in rege turpissimum est, ipsaque morte dirius, insimulatum iri. Itaque multis aut mutatio castrorum, aut abitus, aut regressus parum feliciter cessit; ut Livius, lib. 22. 23 & 44 narrat. De Pyrrho Iustinus, 23. *Raderus.*

Fama bella stare] Famæ serviendum est studiosissime, eademque sæpe negligenda & contemnenda, ne vanis rumoribus turberis. prius affirmat noster, & hic, & aliis locis. Livius accedat, 27. 47. *Famam bellum conficere, & parva momenta in spem metumque impellere animos.* Nec Tacitus dissentit, 13.

8. *fama*

qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam 8
esse rationem. tantæ enim multitudini, utique quum jam
hyems instaret, in [a] *regione vasta, & invicem à suis atque*
hoste vexata, non suffectura alimenta. Ne dividi quidem 9
copias posse servato more majorum, qui universas vires sem-
per discrimini bellorum obtulerint. Et hercule terribilem an- 10
tea regem, & [b] *absentia sua ad vanam fiduciam elatum, po-*
steaquam adventare se senserit, cautum pro temerario fa-
ctum.

Interpretatio.

a *In Provincia deserta, & à Persis atque Macedonibus alternatim direpta.*

b Alexandrum *propter ipsius* Darii *absentiam inani spe inflatum, ex quo istum appropinquare cognovit, prudentem ex temerario redditum, &c.*

Notæ.

8. *fama in novis cœptis validissima est*, & Agr. 18. 5. *instandum fama, ac prout prima cessissent, fore universa.* Contra tamen sæpe animus adversus rumores firmandus. Livius, 22. 39. *adversus famam rumoresque hominum si satis firmus steteris.* Fama vero consiliis, virtute & successu adquiritur.

Qui recedat, fugere credi] Facit huc sententia Curionis apud Cæs. de Bel. Civ. 2. 31. *Castrorum mutatio quid habet nisi turpem fugam, & desperationem omnium, & alienationem exercitus?* Herod. 1. 14. *Bellum relinquere inchoatum; præterquam quod indecorum videtur etiam periculosum est. Quippe audaciam Barbaris injiciemus: neque enim remeandi cupiditate decessisse nos, sed aufugisse metu perculsos arbitrabuntur.* Quamvis, ut Fabius apud Livium, lib. 10. monet, non semper utile sit, uno loco diu sedere exercitum; sed itineribus ac mutatione locorum nobiliorem ac salubriorem esse: tamen famæ interest, ne castrorum & loci mutatio fugæ speciem habere videatur, nec famę solum, sed etiam fortunæ interest. Qui enim ante congressum ex acie recedit, & suis fiduciam minuit, & inimicis addit audaciam; ut ait Vegetius de re mil. 3. 22. Itaque consilium & causa abitus, militi in tempore significanda, ne quid per errorem committatur. Tum etiam expedit postremum agmen firmius effici, si forte sit insecuturus hostis; ut & pontes, per quos iter fit, rescindantur; aut via reddatur impedita, ut insequendi facultas hosti adimatur. *Loccenius.*

8 *Hyems instaret*] Erant Persæ impatientes frigoris, & ob id hiberno tempore bello abstinebant. Quamquam ista huc proprie non pertineant, ubi saltem de annonæ difficultate, quæ per hyemem multo gravior esse solet, agitur; ut ostendunt sequentia. *Freinshemius.*

Non suffectura alimenta] Summa cura Reges Persarum in expeditionem parabant commeatum, cui ἐπιτρόπους præficiebant, & pro ratione temporis, quod in bello posituri erant, alimenta parabant. de quo Herodotus & Xenophon copiosi testes tradiderunt, veriti Cambysis casum & imprudentiam ab Herodoto reprehensam, & à Seneca exagitatam. *Raderus.*

9 *Servato more majorum*] Sic enim Cyrus, Darius, Xerxes, maximis copiis collectis, ipsi præsentes neminem abire patiebantur, & universas vires in præliis adhibuerunt. *Herodot. Xenophon, & alii.*

10 *In-*

ctum, delituisse inter angustias saltus ritu ignobilium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito, sylvarum latebris
11 *se occuluerunt. Iam etiam* [a] *valetudinis simulatione frustrari suos milites. sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. in illo specu, in quem pavidi recessissent,*
12 *oppressurum esse cunctantes.* Hæc magnificentius jactata quam verius. Ceterum, pecunia omni rebusque pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen conjuge & matre. virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem. Forte

INTERPRETATIO.

a *Simulato morbo fallere* ac morari *suos milites.*

NOTÆ.

10 *Inter angustias*] Montis Amani & portarum Syriæ ad Issum: de quibus mox copiosius.

Ritu ignobilium ferarum] Tacitus Agric. *Quomodo sylvas saltusque penetrantibus, fortissimum quodque animal robore: pavida & inertia ipso agminis sono pelluntur.*

Se occuluerunt] Cum Modius legat *occulerent.* Acidal. *occulerint.* Bongarſ. *occuluerint.* adhærendum putavi Aldo, quum certe nulli aliarum sit posthabenda. *Freinsh.*

11 *In illo specu*] Ita vocat angustias montium, in quas more ferarum se abdidisse supra dixit.

Cunctantes] In Cilicia morantes, & Darium exspectantes.

Hæc magnificentius jactata] Ejusmodi suspicionem amovet ab se Scipio, Livii 21.41. *Non vereor, ne quis me hoc vestri adhortandi caussa magnifice loqui existimet, ipsum aliter animo affectum esse.* Solent enim quandoque duces confirmandi militis caussa, premere metus suos, & de suis viribus magnifice prædicare. Sic Æneas apud Virgil. 1.212.

Talia voce refert, curisque ingentibus æger
Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Idque est, verbis Senecæ ad Polyb. 24. 5. *quod duces magni faciunt, rebus affectis, ut hilaritatem de industria simulent, & adversas res adumbrata lætitia abscondant, ne militum animi, si fractam ducis sui mentem viderint, & ipsi collabantur.* Freinsh.

12 *Pecunia omni*] Arrian. 2. 2. verisimilius scribit, *majorem pecuniæ partem.*

Damascum] Vide infra 3. 12. 27.

In Ciliciam] Cilicia ab occasu habet Pamphyliam, ab ortu Syriam, à meridie Issicum sinum, à Septentrione Cappadociam, qua venit Alexander.

More patrio] Persæ in exercitum proficiscentes, Conjuges, Liberos, Matres, Pellices, ducere consueverunt, ut hic, quod eorum conspectus animos illis adderet: simulque quod pro rerum carissimarum tutela acrius & ardentius dimicarent, Xenophon, Diodorus, Herodotus, observarunt. Neque ab hoc more Germani alieni, Historico teste in Germania. Apud Romanos primitus ita constitutum erat, ne uxores maritos, vel ad bellum vel ad administrationem provinciæ abeuntes, comitarentur, nisi mariti vellent teneri ex delictis uxorum. Vide Brisson. lib. 3. pag. 312.

13 *Ad*

Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus 13
Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem *Amanicas Pylas* vocant, pervenit. Nec dubitavere Persæ, 14
quin Isso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam & invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos 15
omnes, [a] instinctu purpuratorum, barbara feritate sævientium, *præcisis adustisque manibus circumduci, ut*

Interpretatio.

a *Suasione procerum.*

Notæ.

13 *Ad fauces*] Cilicia tres habet aditus perangustos. Primus, quo ex Cappadocia Tarsum versus tenditur, qui tam arctus est, ut similitudinem portarum referat. Et de his faucibus & ingressu in Ciliciam supra 3. 4, 2. sermo est. Alter est, quo ex Cilicia per portas Amani montis in Syriam exitur, haud procul Isso. Tertius, ad portas Syriæ est. Media, post aditum est campestris, per quam Pyramus & Cydnus fluit. Ternæ pylæ sunt auctoribus nominatæ: pylæ seu portæ Ciliciæ à Septentrione, quibus per angustias venitur in campestrem Ciliciam: alteræ ad Amani montis radices, quibus in Syriam aditur, & Cilicia finitur: tertiæ portæ Syriæ seu Ciliciæ sunt extremæ ad sinum Issicum, quem attingunt juxta mare. Ciliciæ ergo portæ, quas Alexander ingressus, suam felicitatem & hostium stultitiam admiratus est, sunt, quibus ex Cappadocia, ut dixi, aditur campestris Cilicia. Amanicæ, quibus exitur in Syriam. Syriæ seu Ciliciæ sunt tertiæ, quibus finitur Cilicia versus orientem, diversæ ab Amanicis. *Raderus.*

14 *Nec dubitavere Persæ*] Quin & alii istarum partium omnes. De Sanaballete Iosephus, 11. 8. *Persuasum erat, non ipsi tantum, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas.* de Cilicibus Diod. 17. 32. *suis præjudiciis victoriam Barbaris despondent.* Sed fefellit hoc loco Persas conversio Macedonum.

Quam ceperant] Dubia oratio in verbis, *quam ceperant:* ceperunt Macedones, & ceperunt Persæ: illi prius; hi posterius.

Non poterant] Leve est, sed sinceritatis tamen interest, ut *potuerant* scribatur. In eadem voce sæpe deinceps itidem erratum: quod indicasse hic semel suffecerit, ne ubique semper iteremus. *Acidal.*

15 *Præcisis adustisque manibus*] Curt. 5. 5. 6. *Captivi erant Græci ad 4 millia fere, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant,* &c. Porro Persæ pro delictorum modo, pœnas statuebant. Sontibus autem, morti addictis, vita non uno modo adimebatur. Itaque summa supplicia erant hæc; Decollatio, Crux, Crematio, vivi hominis sepultura, Pellis detractio, lapidatio. Mediocribus autem delictis leviores pœnæ irrogabantur. Nam vel exiliis sontes multabant, vel aliqua corporis parte mutilabant. Quanta autem hæc sit feritas, expressit Florus, 3. 4. ubi de bello Thracio: *Nec aliter cruentissimi hostium quam suis moribus domiti. quippe in captivos igne ferroque sævitum est. Sed nihil Barbaris atrocius visum est, quam quod abscissis manibus relicti, vivere superstites pœnæ suæ jubebantur.* Ex Carthaginensis autem speculatoris supplicio apud Livium, 22. 23. non absurde colligas, hanc ordinariam fuisse exploratorum pœnam.

n

ut copias suas noscerent; satisque omnibus spectatis, nuncia-
16 *re quæ vidissent regi suo*, jussit. Motis ergo castris, su-
perat Pinarum amnem, [a] in tergis, ut credebat, fu-
gientium hæsurus. At illi, quorum amputaverat ma-
nus, ad castra Macedonum penetrant, *Darium quam*
17 *maximo cursu posset, sequi* nunciantes. Vix fides habe-
batur. itaque speculatores in maritimas regiones
præmissos *explorare* jubet, *ipsene adesset, an præfectorum*
18 *aliquis speciem præbuisset universi venientis exercitus.* Sed
quum speculatores reverterentur, procul ingens mul-
titudo conspecta est. ignes deinde totis campis con-
lucere cœperunt, omniaque velut continenti incen-
dio ardere visa: [b] quum incondita multitudo, maxi-
19 me propter jumenta laxius tenderet. Itaque *eo ipso loco*
metari suos castra jusserat; lætus, quod omni expeti-
verat

INTERPRETATIO.

a Macedonum, *ut putabat, fugientium terga* insequendo *pressurus.*
b *Quia male dispositus barbarorum exercitus, latius spatium tentoriis occupabat.*

NOTÆ.

Vt copias suas noscerent] Ita Valerius Lævinus Cos. cum intra castra sua exploratorem hostium deprehendisset, magnamque copiarum suarum fiduciam haberet, circumduci eum jussit, terrendique hostis caussa exercitus suos visendos speculatoribus eorum, quoties voluissent, patere. Idem olim fecerat Xerxes Græcis exploratoribus in castris deprehensis, ut Herodotus, lib. 7. cap. 146. refert. *Raderus.* Vide & supra, 3. 1. Pertinet huc Plutarchi Demetrius, cap. 26. qui Lysimacho, ex omnibus regibus sibi infestissimo, quique contra se, ad solvendam Solorum obsidionem, in Ciliciam venerat, oranti, ut machinas suas & classem ostenderet, concessit.

16 *Pinarum amnem*] Locum ita depingit Raderus: Secundum Issum ex monte Pinarus cadebat inter Ægeas & Issum, mareque Cilicium recto cursu petebat. Darius ultra Pinarum constitit, cis Alexander, qui & mare habebat à sinistro latere, ut Darius à dextro, montem Alexander à dextris, à sinistris Darius. Pinarus medium utriusque exercitum dividebat.

17 *Speciem præbuisset*] Curio apud Cæsar. de bell. Civ. 2. 38, errorem cum suo legionumque exitio luit, quod Saburam tantum, Iubæ præfectum, non ipsum etiam Iubam adesse crediderat. Apud Livium circa fin. lib. 27, deceptus hoc modo Annibal, cum Neronem consulem in oppositis sibi castris adhuc agere persuasum haberet, sero fatum Carthaginis agnovit.

18 *Sed cum speculatores reverterentur*] Acidalius alibi se vidisse dicit; *sed quam specul.* Et à librario forte omissa est, particula *ante.* ut valeat, priusquam reverterentur. Vel *reverterentur* sumatur, pro, cum in reditu essent, nondum reversi.

19 *Lætus, quod,* &c.] Apud Arrianum

verat voto, in illis potiſſimum anguſtiis decernendum eſſe. Ceterum: ut ſolet fieri, quum ultimi diſ- 20
criminis tempus adventat; in ſolicitudinem verſa fiducia eſt. Illam ipſam fortunam, qua adſpirante res tam proſpere geſſerat, verebatur; nec injuria, ex his quæ tribuiſſet ſibi, quam mutabilis eſſet, reputabat. *unam ſupereſſe noctem, quæ tanti diſcriminis moraretur eventum.* rurſus occurrebat, *majora periculis præmia:* 21
& ſicut dubium eſſet, an vinceret; ita illud utique certum eſſe, honeſte, & cum magna laude moriturum. Itaque 22
a *corpora milites curare* juſſit, *ac deinde tertia vigilia inſtructos*

Interpretatio.

a *Milites juſſit corpora cibo & quiete reficere.*

Notæ.

num Alexander ſuos cohortatus, ait: Deum pro ipſis pugnare, qui Darium impulerit, ut & exercitum ex ſpacioſiſſimo campo, in illas anguſtias adduceret: ut Macedonibus commodus ad explicandam phalangem locus eſſet; hoſtibus vero tanta multitudo ad pugnandum inutilis. Plutarchus addit, Darium ſero intellexiſſe, Amyntam vera monuiſſe, & mox voluiſſe errorem corrigere, & exercitum in Meſopotamiæ campos reducere. *Raderus.*

20 *Vt ſolet fieri*] Illud *fieri*, juxta cum Modio exiſtimo eſſe gloſſema. Pulchre Veget. 3. 12. *Animis pene omnium hominum hoc naturaliter evenit, ut trepident, cum ad conflictum venerint.*

Vltimi diſcriminis tempus] Onoſander Strat. c. 36. Φόβος ὁ ἔγκαιρος ἀσφάλεια προμηθὴς, ἡ καταφρόνησις ἄκαιρος εὐεπιβούλευτος τόλμα. *Tempeſtivus metus eſt prudens ſecuritas, & intempeſtivus contemptus eſt temeritas inſidiis patens.* Vegetius, l. 3. c. 11, monet, quando inſtat publicus conflictus, hoc tempus eſſe, quo tanto magis duces debeant eſſe ſoliciti, quanto major ſperatur diligentibus gloria; & majus periculum comitatur ignavos: in quo momento peritię uſus, pugnandi doctrina, & conſilium dominatur. Quamvis autem Dux ſecum multa metuat, tamen coram milite plenus omni fiducia apparebit. *Locc.*

Illam ipſam fortunã] Nimia fortuna ſuſpecta haberi ſolet. Florus, l. 4. 2. 79, de Cæſare: *Ante aciem mæſtior, non ex more, ſive reſpectu fragilitatis humanæ: ſive nimiam proſperorum ſuſpectam habens continuationem: vel eadem timens, poſtquam idem eſſe cœperat quod Pompeius.* Quem etiam in ſenſum eleganter Plin. 7. 40. *Quippe ut alia non ſint, certe ne laſſeſcat fortuna, metus eſt.* Loccenius.

21 *Honeſte & cum*, &c.] Eadem Dario mens infra, 5. 8, 15. Ita Saxones à Francis oppreſſi, *in eo conveniũt atq; perſiſtunt univerſi, eſſe potiorem mortem dedecore; internecionem ſervitute.* Eodem tendunt illa Cottæ apud Sal. *Cui miſero, ſenecta jam ætate, ne mortem quidem honeſtam ſperare licet.* Pertinet etiam huc querela militum Alexandri ſup. 3, 5, 5. ubi vide.

22 *Corpora milites curare juſſit*] Non educendus in hoſtem exercitus, niſi auxilio divino votis advocato, & corporibus militum modico cibo curatis; ut felicius ac expeditius pugnent, vireſque corporis longiori conflictui ſufficiant. Sic Martius ad milites apud Livium, lib. 25. *Ite, Diis bene juvantibus, corpora curate, ut integri vigenteſque eodem animo in caſtra hoſtium irrumpatis, quæ veſtra tutati eſtis.* Loccenius.

Tertia vigilia] Nox in quatuor vigilias

structos & armatos esse. ipse in jugum editi montis adscendit, multisque conlucentibus facibus patrio mo-
23 re sacrificium diis præsidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: *strenueque* jussi *procedere*, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas
24 occupare decreverant. *Darium triginta inde stadia abesse* præmissi indicabant. tunc *consistere agmen* jubet; armisque ipse sumptis, aciem ordinabat. Dario adventum hostium pavidi agrestes nunciaverunt, vix credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur.
25 Ergo non mediocris omnium animos formido[a] incesserat: quippe itineri quam prælio aptiores erant, raptimque

INTERPRETATIO.

a *Ingens timor omnium mentes occupaverat.*

NOTÆ.

lias militiæ dividebatur; singulæ vigiliæ tribus horis ad clepsydram emensis definiebantur. Vegetius 3. 8. *In quatuor partes ad clepsydram sunt divisæ vigiliæ, ut non amplius quam tribus horis nocturnis necesse sit vigilare.* Singulis vigiliis è singulis centuriis quaterni equites & quaterni pedites excubabant. Nox incipiebat cum sole occidente, uti cum eodem nascente dies, & in horas 12, uti dies, dividebatur, longiores ac breviores, pro ratione anni, sive hyemis & æstatis. Tuba vocabat vigiles, cornu seu buccina dimittebat.

Diis præsidibus loci fecit] Genium loci vocabant, ex Pythagoræ disciplina, qui singulis locis genium præesse docuit. eo factum est, ut qui novam regionem ingrederentur, præsidem & genium loci adorarent.

23 *Tertium signum*] Tertium signum initium dabat tertiæ vigiliæ, ad quam omnes instructos & armatos esse præceperat. Ergo ex castris exercitus omnis media nocte processit, & Dario ad Pinarum amnem occurrit. *Raderus.*

Ad angustias] Sinus montium & valles intelligit, ex quibus in planum campum, ubi prælium est commissum, descendebatur. Illæ tamen angustiæ tam spatiosæ erant & laxæ, ut tricenos binos armatorum, uno versu per latum incedentes, caperent; mox plures, ut infra audies. *Raderus.*

Occupare] Ne hostis anteverteret: locus enim in bellis, maximum sæpe momentum adfert victoriæ.

24 *Triginta inde stadia*] Stadium continet passus centum viginti quinque: triginta ergo stadia passus efficient ter mille septingentos quinquaginta.

Pavidi agrestes] Vt solet improviso hostis adventu. nam & illi haud dubie cum ceteris persuasum habebant, Macedones fugere; ideoque sine metu in agris versabantur. Sic apud Livium, 3. 3. *Nec opinata etiam res plus trepidationis fecit, quod nihil minus quam ne victus ac prope in castris obsessus hostis, memor populationis esset, timeri poterat. agrestesq; pavidi incidentes portis, non populationem, nec prædonum parvas manus, sed omnia vano augentes timore, exercitus & legiones adesse hostium, & infesto agmine ruere ad urbem clamabant.* Freinsh.

Occurrere etiam] Id quidem & ante affir-

que arma capiebant. sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, majorem metum incussit. Alii in jugum montis evaserant, ut hostium agmen 26
inde prospicerent: equos plerique frænabant. discors exercitus, nec ad [a] unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis ju- 27
gum cum parte copiarum occupare statuit, & à fronte & à tergo circumiturus hostem: à mari quoque, quo dextrum ejus cornu tegebatur, alios objecturus, ut

INTERPRETATIO.

a *Nec ad unius* ducis *signum* accipiendum *intentus.*

NOTÆ.

affirmaverat Amyntas transfuga, *Alexandrum, ubicunque is Darium esse audiret, venturum:* sed noluerat credere Darius, purpuratis solita vanitate spem ejus inflantibus. Vide Arrian. 2. 2..

25 *Sed ipsa festinatio,* &c.] Hujus festinationis & trepidationis exemplum habes apud Cæsarem; qui in Nervios profectus, ex itinere quoque fuit oppressus. *Cæsari,* inquit, *uno tempore omnia erant agenda: vexillum proponendum, signum tuba dandum, ab opere revocandi milites, qui paullo longius processerant, arcessendi, acies instruenda, milites cohortandi, signum dandum; quarum rerum magnam partem temporis brevitas, & successus & incursus hostium impediebat.* Raderus.

26 *Discors exercitus, nec*] Tacitus hist. 3. *Furens miles, ullo duce, sibi quisque auctor.* Idem ibid. *In rebus perditis omnes præcipere, nemo exsequi.*

27 *Darius initio*] Ex Herodiano, lib. 3. cap. 12. colligi potest, fuisse planitiem ad mare Cilicium instar stadii cursorii porrectam, in qua utrimque stetit equitatus; trans Pinarum Darii; cis, versus Syriam, Alexandri; locumque totum monte Tauro velut theatro clausum. Testatur dicto loco Herodianus, suo tempore adhuc stetisse tropæum, seu urbem Alexandriam, in colle sitam, & æneum Alexandri simulacrum. Addit quædam distinctius Callisthenes, spatium illud, in quo decertatum est inter Alexandrum & Darium, à mari usque ad montem, patuisse quatuordecim stadia in latitudinem, & inter castra Alexandri & Darii Pinarum amnem interfluxisse, alta crepidine, spinisque septum. Hæc Callisthenes, comes Alexandri, & spectator loci, quem de intervallo spatii redarguit Polybius, 12. 8. non potuisse aciem explicari eo numero, quem ipse posuisset Callisthenes; & hoc geometrica & tactica ratione ostendit. Mare autem sinistrum Alexandri cornu, dextrum Darii tegebat: ita ut collecta ex dictis summa, mons cinxerit utramque fere aciem, è cujus regione erat sinus Issicus, & porrectum planumque littus, ubi maxime eques depugnabat. Pinarus amnis medius utramque aciem à montibus usque ad mare distinguebat, quem primus cum suis ingressus Alexander Darium est aggressus. *Raderus.*

A mari quoque] Per classem, quam habebat in Issico sinu, ut inde latus sinistrum Alexandri incesserent. quod tametsi plerique historici tacent, tamen & Curtius hic docet, & Iustinus, 11. 10, 4. signate post victoriam ait, *Parmenionem ad occupandam Persicam classem missum.* Raderus. Classem autem istam haud valde magnam fuisse, tum aliis ex notis apparet, tum maxime

28 ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, *Pinarum amnem*, qui duo agmina interfluebat, *transire*, *& objicere sese Macedonum copiis* jusserat; *si id præstare non possent, retrocedere*
29 *in montes*, *& occulte circumire ultimos hostium.* Ceterum, [a] destinata salubriter OMNI ratione potentior fortuna discussit: quippe alii præ metu imperium exsequi non audebant; alii frustra exsequebantur:
30 quia, VBI [b] partes labant, summa turbatur.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Sed sors*, *omni consilio efficacior*, *irrita reddidit* quæ *utiliter à* Dario *constituta* fuerant.

b *Cum partes* aliquæ *deficiunt*, *totum perturbatur.*

NOTÆ.

me inde, quod Tyrum obsessurus Alexander *procul habuit classem*. infra, 4. 2. Denique, in tota illa obsidione, nulla classis mentio est, nisi Cypriæ, & navium, quibus Cleander supplementum advexit.

28 *Viginti millia*, &c.] Transisse dicit Arrianus, & quidem plures ante adventum Alexandri ad Pinarum, ut posset secure aciem ordinare; tramissosque postea revocavit. Sic enim Arrianus: *Darius, postquam ei nunciatum est, Alexandrum instructa acie adventare 30 millibus equitum, & 20 millibus expeditorum, Pinarum flumen transit, ut reliquum exercitum securius instruat.*

Præstare] Spuria & subjecta vox præter genium Curtii videtur.

29 *Cæterum, destinata salubriter*] Et hinc est, quod consiliis fere ex eventu laus est, aut infamia. Nam, ut ait Thucydides, 1. 20, 13. *Multa male consultata feliciter evenerunt; & plura, quæ recte instituta videbantur, turpiter in contrarium eventum relapsa sunt.* Freinsh.

30 *Vbi partes labant*] Et hoc effatum Curtii ut oraculum Delphicum notandum. In instrumento musico si una vel altera chorda sit dissona, tota turbatur harmonia: ita in statu militari ac civili, si potiores partes inclinent, totus tandem ordo turbatur, nisi tempestiva compositione prævertatur. Hinc prisci dixere, rempubl. constare harmonia, qua dissoluta & illam dissolvi. Et harmonia est consensus membrorum cum capite, partium cum corpore. *Loccenius.*

CAP. IX.

Vtriusque exercitus membra præcipua & collatio.

ACIES autem hoc modo ſtetit. Nabarzanes 1
equitatu dextrum cornu tuebatur; additis
funditorum ſagittariorumque viginti fere
millibus. In eodem Thymodes erat Græcis peditibus 2
mercede conductis triginta millibus præpoſitus. hoc
erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ
phalangi acies. In lævo cornu Ariſtomedes Theſſalus 3
viginti millia Barbarorum peditum habebat. In ſubſi-
diis pugnaciſſimas locaverat gentes. Ipſum regem in 4
eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum
equi-

NOTÆ.

1 D*Extrum cornu*] Perite & ſapienter aciem diſpoſuit Darius; modo tam exercitatum habuiſſet militem, quam habuit numeroſum.

2 *In eodem*] Reſcriberem *in medio*; ſic enim alii locant: niſi putem, ab ipſo Curtio ſic eſſe, quando nulli codices diſcrepant: quem ego certe in acierum deſcriptione haud accuratum fuiſſe cerno; atque id omnino accidiſſe ei crediderim; quod hujuſcemodi rerum haud magnopere peritus eſſet. Niſi forte dicamus, eum ita deſcripſiſſe ex aliquo Græculo, qui hoc modo tradiderit; quod non abludit à ratione. *Freinsh.*

Thymodes] Sic malim quam Thymondes: qui ſupra ſuaſerat Dario, ut rediret in latos Meſopotamiæ campos. *Raderus.*

Par Macedonicæ, &c.] Quod accipiendum de virtute militum Græcorum; quum dicit, robur fuiſſe totius exercitus.

Ariſtomedes] Phæreus patria, &, ut Arrian. auctor eſt, & transfuga.

In ſubſidiis] Optima ratio eſt, & ad victoriam plurimum confert, ut lectiſſimos de peditibus & equitibus, cum vicariis, comitibus, tribuniſque vacantibus, habeat poſt aciem in ſubſidiis præparatos, alios circa cornua, alios circa medium, ut, ſicubi hoſtis vehementius inſiſtit, ne rumpatur acies, provolent ſubito, & ſuppleant loca, additaque virtute, inimicorum audaciam frangant. *Vegetius.* Addit Lacedæmonios inventores, alios populos imitatores, docetque, ad omnem uſum prælii neceſſaria eſſe ſubſidia.

4 *Ipſum regem*] Hunc locum Briſſon. ita citat: *Ipſum Regem dimicaturum*; omiſſis verbis intermediis *in eodem cornu.* quod forte fecerit, quia propoſito, cui advocabatur locus, non ſerviebant. forte etiam vitium iis ineſſe credidit. certe enim, cum in neutro cornuum, ſed in media acie pugnare conſueverint Perſæ reges, Darius hic, antiqui moris obſervantiſſimus, ut ſupra 3. 8, 9. vidimus, non alibi collocandus erat. Dici tamen poſſit, non ſemper mediam aciem expreſſe nominari, ſed totam in duas partes, ſeu cornua quandoque dividi. Tamen ob exercitus hujus magnitudinem, & moris inculcandi cauſſa, diſtinctius hæc erant proponenda. Atque ita fecit Arrian. 2. 2, 23. qui & morem eum, & narratorem ejus inculcat: *Darius medium aciei tenebat,*

equitum, adſueta corporis cuſtodiæ; & pedeſtris acies
5 quadraginta millia ſequebantur. Hyrcani deinde, Medique equites: his proximi cæterarum gentium, dextra lævaque diſpoſiti. Hoc agmen, ſicut dictum eſt, inſtructum, ſex millia jaculatorum funditorumque
6 antecedebant. Quidquid in illis anguſtiis adiri poterat, impleverant copiæ; cornuaque hinc à jugo, illinc à mari ſtabant; uxorem matremque regis, & alium feminarum gregem in medium agmen accepe-
7 rant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte conſtituit. dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi ſtabant Cœnos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus,
8 & Amyntas, ſui quiſque agminis duces. in lævo, quod ad mare [a] pertinebat, Craterus & Parmenio erant; ſed Craterus Parmenioni parere juſſus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Theſſalis adjunctis; lævum Peloponnenſes tuebantur.
9 Ante hanc aciem poſuerat funditorum manum, ſagittariis

INTERPRETATIO.

a *Quod verſus mare collocatum erat.*

NOTÆ.

tenebat, Perſarum regum in exercitus ordinatione veteri more obſervato. Eam itaque conſuetudinem non attendiſſe Curtium, aut alios auctores ſecutum eſſe credam. quamquam, ut eum conformarē reliquis, aliquando tentarim legere, *eodem curru*, nempe quo ſupra vectum ſcripſerat: in ea pugna *quippe Darius curru ſublimis eminebat*, ut dicet noſter infr. 3. 11, 12. ſed tamen in poſteriori pugna iterum lævum cornu tenuiſſe Darium, Curt. 4. 14, 8. ſcribit: hic quoque contradicente Arrian. 3, 2. qui ex ipſa aciei deſcriptione poſt pugnam reperta, tradit in medio ſtetiſſe. *Freinsh.* Vel *in eodē cornu*, ſc. lævo, quod dextro Alexandri erat objectum: ita ut rex contra regem eſſet dimicaturus.

Adſueta corporis cuſtodiæ] De hac regum Perſarum cuſtodia, copioſe Briſſonius de regno Perſarum.

7 *Alexander phalangem*] Ex Appiani libro de bellis Syriacis optime cognoſci poteſt phalangis Macedoniæ in campo ſtantis ordo & facies. ſic enim ille de Antiochi phalange contra Cn. Domitium: *Robur erat phalanx* XVI M *Macedonum ornata ex inſtituto regum priſcorum Alexandri Philippique. Hæc media acies fuit in decem partes diviſa. earum ſingulæ in fronte quinquagenos armatos habebant: à fronte introrſus, in duos & triginta ordines patebant acies (in ſingularum partium lateribus duo & viginti). phalanx muri ſpeciem præ ſe ferebat, elephantis inter partes eminentibus, tanquam turribus.* Raderus.

8 *Equites ab utroque*] Idem noſter lib.

tariis admixtis. Thraces quoque & Cretenſes ante
agmen ibant, & ipſi leviter armati. At iis, qui præ- 10
miſſi à Dario jugum montis inſederant, Agrianos
oppoſuit ex Græcia nuper advectos. Parmenioni au-
tem præceperat, *ut quantum poſſet, agmen ad mare ex-
tenderet; quo longius abeſſet montibus quos occupaverant
barbari.* At illi neque obſtare venientibus, nec cir- 11
cumire prætergreſſos auſi; funditorum maxime ad-
ſpectu profugerant territi: eaque res tutum Alex-
andro agminis latus, quod ne [a] ſuperne inceſſeretur
timuerat, præſtitit. Triginta & duo armatorum or- 12
dines ibant; neque enim latius extendi aciem patie-
bantur anguſtiæ. paulatim deinde ſe laxare ſinus mon-
tium, & majus ſpatium aperire cœperant; ita ut non
pedes ſolum pluribus ordinibus incedere, ſed etiam
à lateribus circumfundi poſſet equitatus.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Eaque res Alexandro reddidit ſecurum latus* dextrum *aciei, quod metuerat ne* ab hoſtibus *ex ſuperiore loco* montis *impeteretur.*

NOTÆ.

lib. 4. *Duo cornua diviſa erant peditum, in utrumque latus equite circumdato.* De aciei equeſtris ordinatione, fuſius Herman. Hugo. lib. 4. de militia equeſtri cap. 5. & 6.

10 *Agrianos*] Gens Pæoniæ inter Hæmum & Rhodopen.

12 *Triginta & duo armatorum*] Arrian. 2, 2. *Quandiu magna erat viarum anguſtia, anguſtam etiam aciem ducebat: ubi vero laxare ſe ſinus montium cœperunt,* (ſic appoſite verbis Curtianis utitur eruditiſſimus interpres, ſed ſequentia potius ita vertam) *explicuit ſubinde cornu, alium atque alium ordinem armatorum in phalangem adducens.* Porro *ordines* hoc loco intelligendi ſunt à fronte ad tergum. ſeries enim quælibet, in quantamcumque longitudinem porrigatur, *ordo* dicitur: atque ita triginta duo ordines capiendi ſunt, totidem viri, qui in prima fronte aciei ſimul progrediebantur: quos deinde cæteri ſeriatim ita ſubſequebantur, ut ordines in profundum conſtarent ex quingentis militibus, ſiquidem phalangem 16000 computemus. Vide Lipſii Milit. Rom. 4, 8. Cæterum, Glareanus hoc loco legit: *Duo & triginta* ob rationem quam promſimus infra, 3. 11, 29. ad verba *triginta omnino & duo.*

Equitatus] Qui jam ante ab utroque cornu locatus, propter anguſtias locum nondum occupaverat.

CAP. X.

Alexandri oratio ad milites.

1 IAM in conspectu, sed extra teli jactum, utraque acies erat; quum priores Persæ incon-
2 ditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus major, [a] exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumjecta nemora petræque, quantamcumque accepere vocem, multiplicato sono re-

INTERPRETATIO.

a *Ne propter velociorem cursum vehementiùs incitato anhelitu ad prælium languidiores accederent.*

NOTÆ.

1 CLamorem] Hic edebatur in ipsa imminente jam conjunctione & conflictu, incitatio pariter animi & virium, atque hostilis terror. Nam hos habebat fines. Itaque ante, & cum eminus, silentium vastum erat; incursus & impetus duntaxat cum clamore factus. Vetus hercle hoc institutum, & Romuli ævo usitatum. clamor est, qui ipso fervore certaminum à tenui susurro exoriens, paulatimque adolescens, ritu extollitur fluctuum cautibus illisorum. Nec solum clamore usi Romani, sed strepitu etiam & concussione armorum. Quod ipsum usurpabant etiam nondum vicino hoste, & dum duci in eum vellent. Hic clamor tanti apud eos æstimatus, ut ex eo dijudicarent de eventu pugnæ; nam momentum habet ea res etiam à naturalibus causis. Quippe duo sensus in nobis, per quos timor maxime in animum penetrat, Oculi & Aures: alterutrum igitur illorum qui turbat, næ ille victoriæ suæ multum confert. Clamore jam olim & aliæ usæ gentes, idque Pane inventore, unde, *Terrores Panici*, proverbium fecerunt. Græcis τὸ ἀλαλάζειν passim tribuitur, aut τὸ παιανίζειν. Duos enim Pæanas norunt Græci: Vnum ante prælium, Marti; Alterum post prælium, Apollini. Illum ἐμβατήριον παιᾶνα, *Congressorium Paana.* hunc ἐπινίκιον παιᾶνα, *Victorialem Paana dixerunt.* Videntur cum cantu aut rhythmo quodam fuisse, atque ideo Pæanes dicti. *Lipsius.* De hoc more vide prolixe differentem Camerar. subseciv. cap. 77. cent. 1. Grut. in Tacit. cap. 12. Brisson. lib. 3.

2 *A Macedonibus major*] Diodorus, 17, 33. aliter, nec sine ratione: quippe cuncta invertit, & Macedonas prius exclamasse tradit; Persas, ob numerum, validius. Noster autem echus auxilio se tuetur, cujus naturam eleganter describunt Radero citati. Lucretius lib. 4. vers. 571:

Pars solidis adlisa locis, rejecta sonorem
Reddit: & interdum frustratur imagine verbi.

Virgil. 4. Georg. vers. 48.

——— *Vbi concava pulsu*
Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.

Idem Georg. 3, 45.

Et vox assensu nemorum ingeminata remugit.

Ostendit & Aristoteles, de anima l. 2, cap. 8, quo pacto fiat Echo.

3 *Manu*

referunt. Alexander ante prima ſigna ibat, idemti- 3
dem manu ſuos inhibens; ne ᵃ ſuſpenſi, acrius ob nimiam feſtinationem concitato ſpiritu, capeſſerent bellum. Cumque agmen obequitaret, varia oratio- 4
ne, ut cujuſque animis aptum erat, milites adloquebatur. Macedones, *tot bellorum in Europa victores, ad ſubigendam Aſiam atque ultima Orientis, non ipſius magis, quam ſuo ductu profecti, inveteratæ virtutis* admonebantur. *Illos terrarum orbis liberatores, emen-*ᵃ 5
ſoſque olim Herculis & Liberi patris terminos, non Perſis modo, ſed etiam omnibus gentibus impoſituros jugum: Ma-

INTERPRETATIO.

a *Poſtquam Herculis & Bacchi limites aliquando prætergreſſi forent.*

NOTÆ.

3 *Manu ſuos inhibens*] Senſus eſt, non placuiſſe Alexandro, properare militem, dum adhuc extra teli jactum erat, ne, antequam cominus fieret, ſpiritus eum deficeret. non quod eum, cum in manibus eſſet pugna, acri impetu curſuque in hoſtem irruere nollet. Hoc igitur eſt quod Alexander cavit: ſimul, ut Arrianus 2, 2. *ne nimia contentione feſtinationeque inceſſus, fluctuans phalanx diſſiparetur.* impetum autem illum committendi cominus prælii adeo non inhibuit, ut etiam præciperet. Sic Clearchus, dux Spartanorum (teſte Diodoro) ſuos milites primo ſilentio & ſenſim incedere ordinavit antequam appropinquarent hoſti: ut ſic integras vires ad prælium adferrent: propinquantes vero, hoſtem concitatiore invadere gradu; ut ſagittarum & miſſilium ictibus minus ſubjecti eſſent, & acrius hoſtem peterent. Ita ob quatuor cauſas citato curſu milites inferebant ſe hoſtibus: ut terrorem iis incuterent: ut procurſu tela concitarentur: ut ab hoſtium telis minus eſſet periculi: ut denique citius ad gladios deveniretur. *Freinsh. Loccenius.*

4 *Varia oratione, ut cujuſque,*&c.] Neceſſarium id Duci; nam in exercitu ex variis gentibus compoſito, quemque *propriæ cauſſæ ſtimulant.* Tacit. 2, 46. Itaque eo loco *Arminius equo conluſtrans cuncta, ut quoſque advectus erat, recuperatam libertatem,* &c. ingerebat. Ita Antonius *alios pudore & probris; multos laude & hortatu, omnes ſpe promiſſiſque accendere,* &c. *ut quoſque acceſſerat,* deſcribitur Tacito H. 3, 24. Ita Iugurtha apud Saluſtium, pro cujuſque ingenio, pollicendo, minitando, obteſtando, alium alio modo excitando.

Non ipſius magis, quam ſuo ductu] Ambiguam orationem declinavit in vocibus *ipſius* & *ſuo*, ita ut *ipſius* referatur ad Alexandrum, *ſuo* ad ipſos milites; hoc intellectu: Macedones tam prompte ad expeditionem Aſiaticam & Perſicam profectos, ut ſua & ipſorum potius voluntate profecti ſint, quam Alexandri impulſu. quo ipſo declarat ſtudium Macedonum bellandi, & jam uſitatam notamque virtutem: qua re ſibi conciliavit benevolentiam exercitus. adjungit acta & agenda ab eiſdem. *Raderus.*

5 *Orbis liberatores*] Mox tamen ſubjicit; *omnibus gentibus impoſituros jugum.*

Macedonum Bactra & Indos fore. minima esse, quæ
6 *nunc intuerentur; sed omnia victoria parari. Non præruptis petris Illyriorum & Thraciæ saxis sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus; totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse pro-*
7 *pelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater* invocabatur: *domitæque nuper Bœotiæ, & urbis in ea nobilissimæ ad solum dirutæ,* species repræsentabatur animis.

NOTÆ.

gum. nisi tuearis: orbem superba Persarum dominatione liberatum, justo mitique imperio complexuros esse. Ceterum, longe aliud judicium Ennodii fuit, in vita B. Epiphanii: *Pellæus princeps Alexander, quem pacatorem orbis vocavit vana laudatio.* Freinshemius.

Herculis & Liberi patris, &c.] De his, ut & Bactris Indisque, sigillatim infra.

6 *Non præruptis petris Illyriorum*] Illyria regio Pangæo proxima, ab Illyrio Cadmi filio dicta est. *Steph.* Illyrici loca quædam prorsus aspera sunt, ἐκλελαχύνεται τελέως. Cetera terra fertilis est ac opima, nisi, qua montosa est, & Borea tunditur. *Strabo.* Continebat olim quidquid est à Danubio ad Italiam, usque ad oram Istri; hodie Sclavoniam dicunt. Erat Illyrici nomen prius aliis locis tributum, post in superiorem continentem, & Thracias intra Hæmum & Rhodopen transiit. Deinde situm fuit Illyricum inter dictos montes circa Hæmum atque Istrum usque pontum Euxinum. *Zonaras.* Auctor eam intelligit, quæ est supra Macedoniam & Thracias, infra Hæmum & Rhodopen. *Raderus.*

Thraciæ] Cujus olim caput Byzantium.

Totam aciem &c.] Sic Darius lib. 4. de militib. Alexandri: *Obteri mehercule equorum ungulis possunt.* Virium hostilium extenuatio, facere quidem videtur ad minuendum nostris terrorem; sed aberit nimia jactatio, prudentibus suspecta, modestis invisa. Præstat suas & hostium vires recte æstimare, quam illas plus æquo extollere: has nimis deprimere. *Loccen.*

Vmbonibus] Vmbo est media illa pars scuti, quæ protuberat & inseritur cum rotundo tumore. Ideo *Vmbo*, quod Græcis est ἄμβων. Vsus, ad avertendos vehementiores ictus lapidum & sarissarum, & cujuscumque violenti teli. Eo etiam hostes avertebant: nam in conflictu & pugna cominus utebantur eo ad impulsum. *Lipsius.* Nonnunquam pro cubiti ansati condylo sumitur. Sic Martialis:

In turbam incideris, cunctos umbone repellet.

7 *Philippus pater invocabatur*] Sic Germanicus legitur *precatus Drusum patrem, ut se eadem ausum, libens placatusque exemplo ac memoria consiliorum atq; operum juvaret.* Tacit. 2. 8. Quamquam hic loci vocabulum *invocandi* non aliter ceperim, quam pro advocare: advocabat eum exemplo, res ejus gestas memorando, usitatissimo ejusmodi hortationum loco, à majorum præclare factis, maxime, si qua recentia sunt, animos militum exstimulando. *Freinsh.*

Domitæque nuper Bœotiæ] In prælio contra Bœotos Alexander alterum cornu duxit, cum annum 18 ageret, Olymp. 110. ann. 3. Hæc pugna ad Choronæam pugnata est. *Raderus.*

Ad solum dirutæ] Thebas intelligit, Causa eversionis fuit, quod ab Alexandro defecissent, & Macedonicum præsidium ejicere statuissent, totamque Græciam ad defectionem sollicitarent.

mis. *jam Granicum amnem, jam tot urbes, aut expugnatas, aut in fidem acceptas; omniaque, quæ post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subjecta* memorabat.
Quum adierat Græcos; admonebat *ab iis gentibus illata Græciæ bella Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam terramque postulantium: ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent.* Dein *deûm templa ruinis* 8 9

NOTÆ.

tarent. *Raderus.* Thebæ ab Alexandro instauratæ in gratiam Clytimachi athletæ. *Tzetzes.* Alii à Cassandro instauratas putant. *Pausanias.*

Granicum amnem] De hoc amne supra dictum.

8 *Aquam ipsam terramque postulantium*] Nobilis hic locus, & diversis Criticorum argutiis indigne habitus. Cum enim Modius nescio quo in codice reperisset *poscentium*, eam lectionem arripuit: sed de tributo pro aqua & terra solvendo interpretatus est. quem eo nomine recte reprehendens alius, fervore disputationis eo prolabitur, ut veram quoque sententiam pervertat, & retento *populantium*, ridicule exponat de fluviis, quos ab exercitu Xerxis siccatos esse prodiderunt. Persarum reges, quibus populis bellum indicebant, aut à quibus alias volebant tradi sibi rerum omnium potestatem, ab iis per legatos terram & aquam poscebant. Id nempe συμβολικῶς. cum eo se argumento dominos vellent omnium, quæ terra marique tenerentur. Et hoc igitur & illam qui quasi darent, accipere se imperium ultro significabant: qui negarent, ab iis mox vi & bello repetebant. Fortissimum autem argumentum est in ipso more atque historia. Haud enim dubium est, quin de more Persico terram & aquam petendi senserit Alexander atque Curtius. quapropter verissimam esse scripturam, quam Florentina aliæque edd. & jam nostra, proferunt. Vide, quæ de isto more Persarum notavit Brisson. lib. 3. cui adde ex Aristidis Panath. præter locos à Brissonio citatos, eum quoque, quo tradit, Xerxem iterum Salaminem ad Athenienses misisse, aquam & terram, ut antea, petitum. Hæc igitur est insolentia, quæ non tantum Alexandro indigna, sed Atheniensibus atque Spartanis adeo intoleranda visa est, ut potius jus gentium violandum, quam istam superbiam perferendam putarent. Per aquæ autem & terræ petitionem, absolutam dantium deditionem significabant, tanquam rerum ad humanam vitam maxime necessariarum. quod pulchre indicat Taxiles apud Plut. Alexand. cap. 103. *Quum neque aquam nobis ademptum, neque victum necessarium, veneris, pro quibus solis necesse habent homines sani decertare.* Freinsh.

Vt neque fontium haustum, &c.] De Turcis quoque circumfertur & illud: Qua Othomannicus aliquis transit, ibi neque folia, neque gramen provenire. quod Christianos propius experiri (ut minæ belli videntur) Deus benigne prohibeat. Sed Curtius ad Persicum morem de deditionis signis respicit, ut viri docti volunt; etsi alii aliter. *Loccenius.*

9 *Templa ruinis*] Non desunt, qui Xerxem templa Græcorum incendisse aiunt, quod à Iudæis veram religionem edoctus, ex præcepto divino Deut. 7. 5. id sibi faciundum putaret. Sed constat ex Pausania in Arcad. & Val. Max. l. 2. c. 10. ext. 1, eum statuas Deorum non, ut ibi jubetur, confregisse; sed potius in Persidem deportasse. Cicero, de leg. 2, 10, persuasum à Magis ait, Græcos criminantibus, *quod parietibus includerent Deos, quibus omnia deberent esse patentia.* Strabo, lib. 14. omnia templa à Xerxe, quocunque adisset,

nis & ignibus esse deleta: urbes eorum expugnatas: fœdera humani divinique juris violata referebat. Illyrios vero & Thracas, rapto vivere adsuetos, *aciem hostium auro purpuraque fulgentem intueri* jubebat, *prædam, non arma gestantem. Irent, & imbellibus feminis aurum viri eriperent. aspera montium suorum juga, nudosque calles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisque mutarent.*

NOTÆ.

adisset, incensa fuisse scribit, præter Ephesium Dianæ: quibus addunt alii & Delium. *Freinshemius.* Contra fas belli credebant etiam ethnici cultiores, militem manus sacris & delubris haud abstinere. Et Florus lib. 3. cap. 5. *Tum quidem domus, templa & aræ, humana omnia atque divina jura violata sunt.* quid hic, qui Christiani esse volunt, cogitabunt? Sed Persas templa delevisse, vult Asconius Ded. ad. 3. Verrin. Cic. quia non solum hostes erant, utpote barbari, verum etiam more gentis suæ nulla diis in terris templa condenda esse credebant; præsertim quum uni Soli, quem venerarentur, vix mundus ipse sufficeret: *Loccenius.*

Esse deleta] Modius ex vestigiis membranarum suarum edidit, *Dedita deis templa.* legendum *dedicata.* Rutg.

Fœdera humani divinique] Divini autem juris fœdera violarunt, cum templa diripuerunt. *Raderus.*

Rapto vivere adsuetos] Idem affirmat Strabo lib. 7. *δια τὴν ἀγριότητα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ λῃστρικὸν ἔθνος,* *quod eam homines sævi, & latrociniis dediti tenebant.* De Illyriorum rapinis, & bello inde cum Romanis exorto, Florus 2, 5. & late Polyb. à princ. l. 2. In Strabonis loco legam, *καὶ τὸ λῃστρικὸν τοῦ ἔθνους.*

Prædam, non arma gestantem] Livius 9, 17. de hoc Alexandro: Darium *mulierum ac spadonum agmen trahentem inter purpuram atque aurum, enervatum fortunæ suæ apparatibus, prædam verius quam hostem, nihil aliud quam bene ausus vana contemnere, incruentus devicit,* De aureis atque argenteis armis, vide, si tanti sunt, quæ notavi ad Florum, 1, 16. 7.

10 *Nudosque calles*] Sic malui cum aliquot libris; quam cum aliis *colles*, cum modo de montibus præcesserit; & hoc vocabulum aptissimum sit huic loco. *Freinsh.*

Ditibus] *Mitibus* scriptum se Acidalius reperisse affirmat, quod asperis jugum montibus non male respondet. Sed nec alterum respuendum. *ditibus* ergo pro divitibus. *Raderus.*

CAP. XI.

Pugna cruenta, in qua 100000 *peditum ac* 10000 *equitum Persarum occumbunt: reliquis fusis fugatisque.*

1 IAM ad teli jactum pervenerant; quum Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium invecti sunt. Quippe Darius eque-

NOTÆ.

1 *Iam ad teli jactum*] Tam prope utraque acies accesserat, & tantillo intervallo ab se mutuo aberat, ut alteram altera sagittis, plumbeis glandibus & missilibus posset contingere ac impetere. Vegetium, 2, 23. audi: *Sa-*

equeſtri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur eſſe conjectans. jamque etiam dextrum Alexandri cornu circumibatur. Quod 2
ubi Macedo conſpexit: duabus alis equitum *ad jugum montis* juſſis *ſubſiſtere*, ceteros in medium belli diſcrimen ſtrenue transfert. Subductis deinde ex acie 3
Theſſalis equitibus, præfectum eorum *occulte circumire tergum ſuorum* jubet *Parmenionique conjungi*, & *quod is imperaſſet, impigre exſequi.* Iamque ipſi in ᵃ medium 4
Perſarum undique circumfuſi egregie ſe tuebantur; ſed

INTERPRETATIO.

a *In medio Perſarum ex omni parte* cingentium *incluſi.*

NOTÆ.

Sagittarii & funditores ſcopas, hoc eſt, fruticum vel graminum faſces, pro ſigno proponebant, ita ut ſexcentos pedes removerentur à ſigno, ut ſagittis vel certe lapidibus ex fuſtibalo deſ[...]natis ſignum tangerent.

Equeſtri prælio] Qua parte virium maxime fidebat. Perſæ enim,ut & ſucceſſores ipſorum Parthi, rei equeſtris peritiſſimi ſemper ſunt habiti. nec mirum: nam pene à pueritia, in equos aſcendere, in equis ſedere, equos flectere, iis vehi, ex equis pugnare, jaculari, ſagittaſque mittere, diſcebant. *Briſſon.* lib. 3. pag. 299.

Conjectans] Non quod neſciret robur phalangis,ſed quod phalangem in dextro cornu cum Alexandro eſſe, ut erat, conjectaret. equitatus enim præmiſſus proſpectum impediebat. Nec enim ipſe adhuc expertus erat. ſcire quidem ex aliorum relatu potuit. Vnde Acidalius tentabat legere,*robur detrectans*.ſed ipſe Acidalius vidit hanc conjecturã ſuam non nimis fido tibicine niti. *Freinsh.*

Iamque etiam dextrum Alexandri cornu] Satis confuſe prælia ſua narrat Curtius, adeoque in hac re longe prætulerim Arrianum. quem non intelligo quomodo noſtro hic conciliet Raderus. Et ſi quis putat injuriam fieri Curtio, interpretetur mihi, quid ſibi velit, quod dextro Alexandri cornu ab hoſtibus fere circumvento,duabus alis equitum ad jugum montis juſſis conſiſtere, ceteros in medium belli diſcrimen transfert. Iam primum Alexandri dextrum cornu montibus tegebatur, ergo ab eo latere circumiri non potuit: ſupereſt, ut factum ſit ab altero. ſed ne id quidem potuit, niſi Parmenione, qui agmen ad mare extendere ob hoc ipſum juſſus erat, jam circumdato. nihil autem tale hic legitur. Reliqua latius exequitur Freinshemius, quæ brevitatis ergo omiſi.

2 *Duabus alis*] Socii dicebantur *Alæ*, ſeu *Cornua*, quia plurimum ut alæ in avibus, corpus illud legionum tegebant ſocii: hinc *Ala dextra,& ſiniſtra.* Habebat Ala Equites & Pedites; *Equites* numero duplo: quia late ſocii per oppida & agros ſparſi, eoque facilius habere iis equos & tolerare: at Romani, nec cenſu,multi nimis equites tunc erant, & in una urbe haud tam commode habebant. Erant ergo 600. *Lipſ.*

Ceteros] Equites Theſſalos & alios.

4 *Iamque ipſi in medium*] Video Curtium hic voluiſſe dicere non de Theſſalis equitibus, nec enim ii miſſilibus pugnaverunt; ſed de ipſo Alexandro. clarum hoc ex hoc capite: *Macedones, ut circa Regem erant. Iamque,* dum ad Parmenionem abeunt equites, *ipſe*, Alexander, *in medium Perſ. und. circumfuſus, egr. ſe tuebatur.*

Con-

sed conserti, & quasi cohærentes, tela vibrare non poterant: simul erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur, levique & vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. ergo cominus pugnam coacti conserere, gladios impigre strin-
5 gunt. Tum vero multum sanguinis fusum est. duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent; mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare tum licuit: conlato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant,
6 donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, quum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos: nec vulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere, quum hostis instaret à fronte, à tergo sui
7 urgerent. Alexander non ducis magis, quam militis mune-

NOTÆ.

Conserti] Hoc jam ad utrosque exercitus pertinet, ut ostendunt sequentia, non ad Persicum tantum, quod volebant alii. *Lipsius.*

Vibrare non poterant] Quod spatium non esset contra adversarium tendendi: vibrare non poterant Macedones, inquam, circumfusi à Persis, & inter se conferti & densati. Cæsar, lib. 1. de bello Gallico: *ut spatium pila in hostes conjiciendi non daretur. Rejectis pilis cominus gladiis pugnatum est.* Raderus.

Simul] Pro *simul ac.*

In eosdem] Falsum hoc. non enim potuerunt in eosdem incidere, quæ mutuo occursu intercepta. *plura in humum innoxia cadebant.* Modius & ex eo Raderus *in eodem* scribunt: quomodo olim etiam mihi videbatur, priusquam eos vidissem; præferebam tamen, *in idem:* sed neque huic neque illi lectioni quisquam codicum adstipulatur. *Lipsius.*

5 *Acies ita cohærebant*] Sic Curtius supra, 3.2, 13. *Vir viro, armis arma conserta sunt.* Sic & Virgil.

—— *hæret pede pes, densusque viro vir.*

Mucrones in ora dirigerent] Hæc nullo alio aspectu posuit Curtius, nisi ad ostendendam propinquitatem pugnantium. Alias enim videri possit allusisse ad præceptum Cæsaris, *Miles, faciem feri.* Flor. 4. 2, 50.

Non ignavo cessare] Cogebantur ergo acriter pugnare, quia spes fugiendi illis erepta erat. Sic necessitas ignaviam acuebat, & desperatio fugæ, spem adferebat.

7 *Alexander non ducis magis, quam militis*] Nam juvenis iste suopte ingenio præliorum avidus erat, nec tantum ex auspicio ductuque suo, quam opere manuum gloriam venabatur: nec in eo suorum magis utilitatem, quam suam cupiditatem sequebatur. Clarum id ex eo, quod ducibus suis respondit, in Mallis prope occisus, infra, 9. 6, 17. Ergo hunc præcipue versum Homeri laudavit; Il. γ. v. 179.

Idem Rex bonus, & bellator strenuus idem.

Nec sane indigna Rege ea laus est; sed prudentia requiritur, ut in omnibus, quæ definiat, virtutis ostentandæ modum

munera exsequebatur; opimum [a] decus cæso rege expetens. quippe Darius curru sublimis eminebat; & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum, ingens incitamentum. Ergo frater ejus Oxathres, quum Alex- 8
andrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum regis objecit: armis & robore corporis multum super ceteros eminens; animo vero & pietate in paucissimis. illo utique prælio clarus, alios improvide instantes prostravit, alios in fugam avertit. At Macedones, ut circa regem 9
erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen inrumpunt. Tum vero similis ruinæ strages erat. Circa currum Darii jacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, adverso corpore vulneribus acceptis. Inter 10
hos

INTERPRETATIO.

a *Præcipuum* pugnæ *honorem Darii cæde* referre *cupiens.*

NOTÆ.

dum tempusque commonstret. *Lipsius.*

Opimum decus] Spolia opima Romani moris alludit: de quibus ad Florum, 1. 1, 11. diximus. Ceterum, Drusus Alexandro huic similem se præbuit, quem Sueton. Claudio, 1. 11. scribit, *Ex hoste super victorias, opima quoque spolia captasse, summoque sæpius discrimine duces Germanorum tota acie insectatum.*

Curru sublimis eminebat] Vide Brisson. lib. 1. pag. 83. f. quamquam Arrian. & quidem vero similius, dicat, eum postea fugæ tantum causa currum conscendisse. nisi tamen concilies ex Diodoro, 17. 34. fuisse in curru, eumque quatientibus equis, alio conscenso fugisse. Alexander autem eques pugnam iniit.

Ingens incitamentum] Præsentia Principis est anima exercitus. Alexander supra, in eo positam victoriam arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset. *Raderus.*

8 *Oxathres*] Sæpius hic Oxathres infra recurret, cum inter captivos ab Alexandro electus, & inter amicos & custodes corporis adhibitus fuit; eique Bessus fratris proditor & percussor est ad supplicium deditus. *Raderus.*

In paucissimis] Hic loquendi modus prope singularis est Curtio; *in paucis bonus, fortis,* &c. ut qui paucos vel paucissimos habeat pares.

9 *Similis ruinæ strages erat*] Macedones, ut fulmina belli, sternebant omnia. hoc impetu fundamenta victoriæ jecit Alexander. *Raderus.*

Omnes in ora proni] Vide Flori caput 1 lib. 4. in fine; & lib. 1. cap. 18. sic Arrian. fin. lib. 2. de Gazensibus: *ἀπέθανον πάντες αὐτοῦ μαχόμενοι, ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, eo ipso loco quo quisque constiterat, vitam pugnans amisit.* Adversa porro vulnera honesta, aversa

hos Atizyes, & Rheomithres, & Sabaces prætor Ægypti, magnorum exercituum præfecti noſcitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitumque obſcurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, ſed promptiſſimi tamen cæſi ſunt: inter quos Alexandri dextrum femur leviter mucrone perſtri-
11 ctum eſt. Iamque qui Darium vehebant equi, confoſſi haſtis & dolore efferati, jugum quatere, & regem

NOTÆ.

averſa pudenda. Hoc argumento eſt, militem ad mortem uſque fortiter pugnaſſe, ſi adverſo, non averſo corpore vulneribus acceptis occubuerit. L. Sicinius in hiſtoria Rom. laudatur, quod cum centies & vicies acie concertaſſet, octo hoſtium ex provocatione interfeciſſet, quinque & quadraginta vulnera pectore exceperit, tergo nullum. Francorum ille Baiardus dicere ſolitus eſt, Militis generoſi eſſe, ſeu ſtet, ſeu cadat, hoſtem adverſum ſpectare ſemper. *Loccenius.*

10 *Atizyes, & Rheomithres, & Sabaces*] Arrian. 2. 2. Ἀρσάκης καὶ Ῥεομίθρης καὶ Ἀτιζύης. Diod. 17. 34. Ἀντιζύης, καὶ Ῥεομίθρης, καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου Σατράπης Τασιάκης. Supra tamen, eodem libro, cap. 21. ſcribitur Ἀτιξύης. Fuerunt autem hi iidem Satrapæ, qui primo prælio ad Granicum contra Alexandrum contenderunt, ut adjicit Arrianus; qui etiam 1. 1. Atizyem Phrygiæ ſatrapam fuiſſe tradit. Rheomithris nomen neſcio an corruptum dicam apud Xenophontem, ubi quidam eſt Leomithres ἀναβάσ. lib. 8. *Sabaces*, de quo infra, 4. 1. nonnullis codicibus eſt *Sataces*, aut *Sathaces*. Ceterum, quod in multis editionibus pro Rheomithre *Trountem* reperio, facit ut ſuſpicer, aliud ibi nomen latere, & forte legendum eſſe *Orontem*.

Non quidem multi, ſed promptiſſimi] Arrianus 20 nominat, interque eos Ptolomæum Seleuconatem. Ita ſolet Cæſar, de bell. Civil. 3. 97. *In eo prælio non amplius 200 milites deſideravit; ſed centuriones, fortes viros, circiter 30 amiſit. Interfectus eſt etiam fortiſſime pugnans Chraſtinus.* Et plerumque accidit in cruentis præliis optimos virorum deſiderari. Sic Tacit. Hiſt. 2. 25, 5. *promptiſſimos prætorianorum equitum interfecere.* Pertinet huc proverbium, *Timidi matrem non flere.*

Alexandri dextrum] Infra, 3. 12. *quippe ſumma cutis in femore perſtricta.* Chares apud Plutarch. in vita, cap. 33. auctor eſt, Alexandrum à Dario vulneratum eſſe, vulnere tamen non gravi. Sed Alexander in Epiſtola ad Antipatrum, læſum & perſtrictum telo femur in prælio ſcribit, auctorem tacet. Accipe ipſa Alexandri verba: Συνέβη δέ μοι (φησὶ) καὶ αὐτῷ ἐγχειριδίῳ πληγῆναι εἰς τὸν μηρὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον οὔτε παραχρῆμα, οὔτε ὕστερον, ἐκ τῆς πληγῆς ἀπήντησεν. *Contigit, inquit, mihi pugione ſauciari in femur adacto, ed unde nulla pernicies aut illico, aut poſtea ſecuta eſt.* Chares ait, duos reges manus inter ſe conſeruiſſe, ſed hoc mihi ἄπιστον, quod Darius tam propinquum Alexandrum non expectarit, à quo niſi perempto non abiiſſet Alexander. Veriſimilius ergo ab incerto equite per ingruentem impetum perſtrictum eſſe. quod non obſcure docet Diodor. 17. 34. *Accidit, inquit, & ipſum Alexandrum, cum ſe magna vis hoſtium in illum infunderet, in femore vulnerari* Raderus.

11 *Iugum quatere*] Sequitur miſerabilis fuga Darii, & Regem ſecuti exercitus. Equi enim vulnerati jugum excutere cervicibus, regem curru conabantur. quare coactus ipſe Darius præter morem Perſarum & dignitatem regiam

gem curru excutere cœperant; quum ille, veritus ne vivus veniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc sequebatur, imponitur: insignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecore abjectis. Tum vero ceteri dissipantur 12
metu; & qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt, arma jacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporum sumpserant: [a] adeo pavor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenio- 13
ne missus, & forte in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer

INTERPRETATIO.

a *Tantopere pavidus* eorum *animus* illa *ipsa metuebat quæ præsidio erant.*

NOTÆ.

regiam habenas arripere, & coërcere impetum equorum, quoad aliæ quadrigæ adducerentur, quibus periculum evaderet. Vti est apud Diodor. 17. 34.

In equum] Arrian. 2. 2. αὐτὸς δὲ ἵππου ἐπιβὰς ἔφυγε, *conscenso equo fugit*. sed vox illa communis patiebatur, ut feminino genere exponeretur, *conscensa equa fugit.* ἵππον ἀνέβη θήλειαν, ait Ælian. Histor.animal.6.48.*equam conscendit, quæ, quod relicti memoriam pulli recordaretur, quanto maximo potuit studio & celeritate, eum ipsum prædicatur ex periculis eripuisse.* Vt hinc vel apud Curtium tentari possit, *in equam, quæ ad hoc sequebatur.* præsertim, cum & posteriora hæc verba innuant, fuisse aliquid non vulgare aut consuetum in eo jumento. Nostris quidem moribus haud decorum habetur equa vehi, minus etiam Hibernicis. *Freinsh.*

Insignibus quoque imperii] Tacitus H. 1. 81. *Magistratus projectis insignibus, &c. latebras petivere.* Dio, lib. 45. de Asinio Pollione: *quo facilius in fuga lateret, paludamentum abjecerat.* Xiphilinus simile quid de Trajano narrat, sed non fugæ caussa factum: *quamquam vestem regiam deposuerat, ne ex ea agnosceretur, tamen vix vulnera effugit.* Addi potest & Tigranis exemplum qui à Lucullo superatus, cum fugeret insignia regia filio suo lacrymans tradidit.

12 *Tum vero ceteri dissipantur*] ita solet fieri, ut Vegetius ait: *Necesse est ad fugam parati sint, qui ducem suum sentiunt desperare.* Sic infra, 5. 13, 18. *Barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur.*

Ad tutelam corporum] Salust. Cat. cap. 58. *in fuga salutem sperare, quum arma, queis corpus tegitur, ab hostibus averteris, ea vero dementia est.* Et in Iugurth. cap. 107. *Neminem decet, qui manus armavit, ab inermis pedibus auxilium petere: in maximo metu nudum & cæcum corpus ad hostes vertere.*

Auxilia formidabat] Sed quæ prosunt in acie pugnantibus, hæc obsunt ex acie fugientibus. Plures enim occidit timor in fuga, quam gladius in pugna.

13 *At in dextro Persæ Thessalos*] Lævum cornu Darii versus montem collocatum, jam à dextro Alexandri cornu prope fusum erat. cum interim Nabarzanes equitum præfectus in lævum Alexandri cornu, quod propter mare stabat, invectus in Thessalos ex dextro

 Alexan-

14 ter urgebant. jamque una ala ipso impetu proculcata erat: quum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt; sparsosque & incompositos victoriæ fiducia barbaros ingenti cæde
15 prosternunt. Equi pariter equitesque Persarum serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, [a] ægre moliebantur. quippe in circumagendis

INTERPRETATIO.

a *Difficile in agmen se componebant*, (*en escadron.*)

NOTÆ.

Alexandri subductos, & cum Parmenione conjunctos, gravissime premebat; primam enim alam (ala enim tredecim supra centum continebat equites) primo congressu obtriverat. Quod ubi reliqui veluti fugituri, equos momento circumegerunt, genusque pugnæ mutarunt; ut incompositos dissipatosque invaderent; quod illis feliciter cessit; in ea enim equitatus celeri conversione, primum hostium vim elisere; & mox ultro invaserunt, pressique ante multo gravius premere cœperunt. Nec tamen ante Persæ cesserunt quam viderent Darium in fugam conjectum, tum demum qua data via omnes à pedibus salutem quæsierunt. *Raderus.*

14 *Incompositos victoriæ fiducia*] Iisdem prope verbis, in re simili, usus Livius, 21. 52. *Ii sparsos & incompositos oneratosque præda plerosque cum inopinantes invasissent, ingentem terrorem cædemque ac fugam usque ad castra stationesque hostium fecere.* Ea res multis eripuit victoriam.

15 *Equi pariter*] Veteres editiones ante Modianam sic legebant: *Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum ob id genus grave agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant.* Lego, *serie laminarum graves, id genus agminis, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur, quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Genus agminis quod celeritate maxime constat*, est id, quod Græci μεταβολὴν vocant, aut certe simile. Est autem usus voce *occupo* eodem modo, quo Varro apud Nonium: *Quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non nugax saltatoribus in Theatro fieret.* Hoc ergo dicit, Barbaros ferreis tunicis graves equos suos ægre circumegisse, quod tam expedite faciebant Thessali, ut longe Barbaros anteverterent. *Rutgersius.*

Serie laminarum graves] Hamabantur laminæ ferreæ, & ordine inter se connectebantur, totumque & equitem & equum tegebant, sic tamen, ut facile se & equites extendere, brachia movere, hastas vibrare possent. Eum locum apud nos obtinent cataphracti, & olim loricati. Ammianus: *Praxitelis manu polita crederes simulacra, non viros, quos laminarum circuli tenues apti corporibus, flexibus ambiebant, ut quocunque artus necessitas commovisset, vestis congrueret junctura congruenter aptata.* Equorum & equitum cataphractorum hodie rarior usus apud nos; quia ob pondus laminarum inhabiles equites ad inferendum ictus; & lapsantibus equis ad resurgendum, & faciles captu. Herm. Hugo lib. 2. de milit. equest. cap. 3.

Quippe in circumagendis] Hæc vox *quippe* Acidalio non sine causa plurimum hic turbare videtur. Et sane, si quid liceat mutare, faciam: *ideoque* vel *eoque i. c. e. s. T. m. occupaverunt.* Iidem mox

dis equis suis Thessali multos occupaverant. Hac tam 16
prospera pugna nunciata, Alexander non ante ausus
persequi barbaros, utrimque jam victor instare fu-
gientibus cœpit. Haud amplius regem quam mille 17
equites sequebantur, quum ingens multitudo ho-
stium caderet. sed quis aut in victoria, aut in fuga
copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis peco-
rum modo; & idem metus, qui cogebat fugere, fu-
gientes morabatur. At Græci, qui in Darii parti- 18
bus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri
fuit, nunc transfuga) abrupti à ceteris, haud sane
fugientibus similes evaserant. Barbari [a] longe diver- 19
sam

INTERPRETATIO.

a *Valde diversam* alii ab aliis *viam fugiendi ceperunt*.

NOTÆ.

mox pro *multos* legunt *multi*, quod haud sane displiceat, si cetera possim constituere. *Freinsh.*

Equis suis] De Persis accipe, non de Thessalis.

Occupaverant] Quo sensu *occupare* hic sumatur, vide notulas præcedentes.

16 *Alexander non ante ausus persequi barbaros, utrimque jam victor instare fugientibus*] Hostis non ante persequendus, quam plane depugnatum, & victoria obtenta sit; & caute persequendus, non sparsim & dissipatis tuis, ne quam accepisti, adversario reddas victoriam; nec nimis acriter: ne pertinacia insequentium irritatus in ipsos convertatur; neve latentibus forte insidiis non satis prospectis *habeat fortuna regressũ*. Israelitæ, urbẽ obsessuri, non circumquaq; illam cingere sunt soliti, sed spatium relinquere, quo cives elaberentur: ne ex desperatione animos reciperẽ, &, ut humano sanguini parceretur. Schickard. c. 5. de jur. reg. the. 18. Spartani fusos hostes insequebantur eousq; dum eorum fuga victoriam suam confirmarent. Inde statim se recipiebant: neq; generosum, neque Græcæ virtutis esse rati; cædere eos qui victoriam concessissent, ut scribit Plutarchus in vita Lycurgi; additque; non honestum hoc solum & magni animi, sed etiam utile fuisse. qui enim cum ipsis prælio contenderent, intelligentes, resistendo se occisum iri, cedentibus parci, fugam quam dimicationem malebant. *Locc.*

Utrimque] Ab utroque cornu, dextro & lævo.

Haud amplius regem] Alexandrum, qui Dario fugienti imminebat.

17 *Caderet*] Recte sic; nam scilicet fugientes cædebantur. Acidalius tamen voluit *cederet*.

Metus, qui cogebat fugere, fugiẽtes morabatur] Pulchre mehercule, & ex intima natura. Sic enim fit occulto, nec quo, satis scio, modo. In trepidatione, metu impellimur ad fugam, quam nitentes tamen eodẽ retinemur. Eleganter hoc idem fere Latinus Pacatus, Theodosii Panegyrico, c. 38. *Ut clausæ cassibus feræ quæsito diu exitu desperatoque consistunt, & præ timore non fugiunt: ita ille ipso quo agitabatur metu alligatus, in oppidum semet Aquileiense præcipitat.* Acidalius. Arrian. l. 5. *quorum agmen eodem loci ubi consistere jussum erat, stupore potius inopinati eventus, quam certa aliqua ratione se continebat.* Freinsh.

18 *Haud sane fugientibus similes*]

ſam fugam intenderunt: alii, qua rectum iter in
Perſidem ducebat; quidam circumitu rupes, ſaltuſ-
que montium occultos petivere; pauci caſtra Darii.
20 Sed jam illa quoque hoſtis victor intraverat, om-
ni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique
pondus, non belli, ſed luxuriæ apparatum, diri-
puerant milites. quumque plus raperent, paſſim ſtra-
ta erant itinera vilioribus ſarcinis, quas in compara-
21 tione meliorum avaritia contempſerat. Iamque ad fe-
minas perventum erat: quibus, quo cariora orna-
menta ſunt, violentius detrahebantur: nec corpo-
22 ribus quidem vis ac libido parcebat. Omnia planctu
tumultuque, prout [a] cuique fortuna erat, caſtra re-
pleverant, [b] nec ulla facies mali deerat, quum per
omnes ordines ætateſque, victoris crudelitas ac li-
23 centia vagaretur. Tunc vero [c] impotentis fortunæ
ſpecies conſpici potuit: quum ii, qui tum Dario
tabernaculum exornaverant, omni luxu & opulentia
in-

INTERPRETATIO.

a *Prout quæque fortunam experiebatur.*
b *Nec ullum calamitatis genus aberat.*
c *Inconſtantis fortunæ ſpecimen.*

NOTÆ.

Quia ſervatis ordinibus ſenſim ceſſerunt, ac Tripolim confugerunt.

20 *Luxuriæ apparatum*] Erant holcia, croſſi, ampullæ, alabaſtri, ex auro fabrefacta. *Plutarch.* Inter hæc vaſa, non fuit ſcrinium illud, Græcis & Latinis celebratum, in quo Homeri carmina repoſuit. De eodem Plin. 7.29, his verbis: Itaque A. Magnus inter ſpolia Darii Perſarum regis unguentorum ſcrinio capto, quod erat auro gemmiſque ac margaritis pretioſum, varios ejus uſus amicis demonſtrantibus (quando tædebat unguenti bellatorem & militia ſordidum): imo hercule, inquit, librorum Homeri cuſtodiæ detur, ut pretioſiſſimum humani animi opus quam maxime diviti opere ſervetur.

In comparatione meliorum] Idem adnotavit Gablman in Mansfeld. militia Hungara, de præda ad Strigonium parta: *ex rerum multitudine ſubito quis optimum melioris ſpe faſtidit: incerto certum vendens.* Belle etiam Aventinus, lib. 1. ubi de ſucceſſoribus Alexandri: *Adverſus immodicas cupiditates nullus ſtat terminus, & difficile eſt eo contentum eſſe, quod offert occaſio: ſordent prima, quum majora ſperantur.* Freinshemius.

22 *Nec ulla facies mali deerat*] Vt moris eſt in expugnationibus urbium, quibus hæc caſtra ſimilia erant, ob fæminas præcipue & pueros quos ſecum duxerunt Perſæ: quorum etſi magna pars Damaſcum conceſſerat: neceſſe tamen

instructum; eadem illa Alexandro, quasi veteri domino reservabant. namque id solum intactum omiserant milites, ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos 24
animosque in semet converterant captivæ, mater, conjunxque Darii: illa non majestate solum, sed etiam ætate venerabilis; hæc formæ pulchritudine, [a] nec illa quidem sorte corrupta. Acceperat in sinum filium nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam paulo ante pater ejus amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant 25
adultæ virgines duæ, non suo tantum, sed etiam illius

Interpretatio.

a *Quam ne tanta quidem calamitas minuerat.*

Notæ.

tamen fuit, non levem numerum remansisse cum reginis & virginibus regiis.

23 *Quasi veteri domino*] Tanquam jam inde à principio ad Alexandrum pertinuisset, hique custodiæ ejus ab ipso præpositi fuissent. Aldina & Florent. scriptura ponit, *venturo domino.*

Intactum omiserant] Quasi proprie ad Regem pertinens, cui hoc eximium merito servatur. Verum enim est, *non æqualia singulis tribuenda; sed præstantissimos quosque magis etiam præ ceteris cum honoribus, tum donis augendos esse.* Sic castris Assyriorum captis, *Cyro pulcherrimum selegerant tabernaculum.* Idque nunc quoque solet observari: quomodo Turcis ad Strigonium cæsis, *Beglerbegi papilio cessit Mansfeldio. cujus elaboratum opus decem millibus talerorum æstimabatur.* Gablman in Mansfeld. milit. Hungara. Vide ea de re disserentem, ut solet, virum magnum, Hugonem, inquam, Grotium de jure belli, 3.6. Non omittenda sunt quæ hic addit Diodor. 17.36. *Tum regis ministri, occupato Darii tabernaculo, balneas & mensas, quibus ille usus fuerat, apparabant, accensisque tædis bene multis regem exspectabant, ut ab insectatione reversus, omnem Darii apparatum occuparet, Asiaque totius imperium felici hoc augurio capesseret.* Freinsh.

24 *Conjunxque*] Eadem & soror. quod hic notavit Arrianus, 2. 2. καὶ ἡ γυνὴ, αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἀδελφὴ Δαρείου. quamquam illa particula ἡ induxerit in errorem interpretes, ut una ex muliere duas facerent: *mater Darii & uxor, soror etiam ac filius, &c.* Sororem enim suam, pulcherrimam mulierum, incesto quidem, sed inde à Cambyse patrio Persis more, uxorem duxerat. Vertendum igitur fuit cum Orosio, 3. 16. *Inter captivos castrorum mater, & uxor eademque soror, & filiæ duæ Darii fuere.* Ea res exemplo fuit Græcis Ægypti regibus, aliisque, ut & ipsi sorores ducerent. *Freinsh.*

25 *Non suo tantum*] Nam ubi sincerus est amor, haud perinde sua cuivis incommoda, quam amatorum dolent. Expressit hoc elegantissime Martialis, 1. 14.

Casta suo gladium cum traderet Arria Pæto;
Quem de visceribus traxerat ipsa suis.
Si qua fides, vulnus quod feci, non dolet, inquit;

lius mœrore confectæ. ingens circa eam nobilium feminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris immemores, *reginas, dominasque*, veris quondam, tunc alienis nominibus
26 invocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, *utro cornu Darius stetisset; quæ* [a] *fortuna discriminis fuisset?* requirebant. negabant *se captas, si viveret rex.* sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstule-
27 rat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia, decem vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucii fue-

INTERPRETATIO.

a *Quis pugnæ eventus fuisset.*

NOTÆ.

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Sic Plutarch. Antonio cap. C. de Cleopatra: *suorum pene malorum est illius miseratione oblita.* Freinsh.

Circa eam] Putem legendum *circa eas.* & necesse est ob sequentia: *Reginas, dominasque.*

25 *Laceratis crinibus, abscissaque veste*] More gentis, ut infra sparsim. Secutus idem A. Magnus in Hephæstionis funere. Nam cum dolorem nullo modo ferre posset, extemplo equos omnes & mulos jussit tonderi, & urbium circumjacentium propugnacula dejici evertique, ut Plutarchus docet. Omitto Hebræorum aliorumque populorum ritus. *Raderus.*

26 *Illæ suæ calamitatis oblitæ*] Tantus amor veneratioque reginarum erat adversus Darium regem suum, ut suæ fortunæ rationem nullam ducerent; tantum de rege solicitæ.

27 *Cæsa sunt Persarum*] Diodorus, 17. 36. numerat peditum 120000. equitum 10000. Arrianus, 2. 2. peditum 90000. equitum 10000. universe 100000. non amplius. Iustinus, 11.9. rursum aliter: *Cæsa sunt peditum unum & sexaginta millia, equitum decem millia: capta quadraginta millia.* Orosius, 3. 16. iterum ab omnibus aliis abit: *ibi tunc,* inquit, *peditum octoginta millia, equitum* x *millia cæsa sunt: capta autem quadraginta millia.* Plutarchus Alex. cap. 33. generatim ὑπὲρ ἕνδεκα μυριάδας ponit cæsas, hoc est, super centum & decem millia, sine equitum peditumve discrimine: tanta est varietas scriptorum in unico cæsorum numero. Obiter adnoto, Iustini locum, supra citatum, corruptum videri; nec enim placet illud *unum & sexaginta*: potius crediderim, in Iustino scribendum *centum & sexaginta.* Freinsh.

At ex parte Alexandri] Historia Miscella, 2, 15. *Scriptorum omnium veterum mos est, ex ea parte, quæ vicerit, occisorum non commendare numerum, ne victoriæ gloriam maculent damna victoris: nisi forte, cum adeo pauci cadunt, ut admirationem terroremque virtutis augeat paucitas perditorum. sicut in prima congressione Persici belli apud Alexandrum Magnum fuit, cum inter quadringenta ferme millia hostium interfecta, centum viginti equites, & novem tantummodo pedites in ejus exercitu defuisse referuntur.* Atque ita Orosius, 4, 1. unde hæc exscripta sunt. Sed videlicet manifestus est error in prægrandi illo numero *quadringenta millia*, quot certe

fuere; triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt: equitum centum quinquaginta interfecti. tantulo impendio ingens victoria stetit.

CAP.

NOTÆ.

te nullo uno prælio, quæ Alexander pugnavit, interierunt: nedum *in prima congressione Persici belli*, nimirum ad Granicum. Ergo pro quadringentis millibus utique reponenda erunt *quadraginta*. Sic tamen satis esset memorabilis victoria. E diverso triginta tantum peditibus, equitum supra octoginta quinque cæsis, ut quidem Arrianus 1, 5. scribit: quem eadem opera duplici errore interpretum liberabimus: quos & Lipsium, ad Vellei. 1, 11. advertisse postea reperi, cum ibi in historiam hanc inquireremus. Sciendum igitur, verba τῶν μὲν ἑταίρων non esse reddenda, *ex auxiliaribus copiis*; sed, sive Velleium sequaris, *ex ipsius turma*: sive Plin. 34. 8. *ex amicis ejus*. Auxiliares equites Arriano semper sunt vel μισθοφόροι, vel ξύμμαχοι. Alios ab his fuisse apparet τοὺς ἑταίρους καλεομένους, ut iterum Arrianus Indic. 3, 14. ubi itidem interpretes non recte, *& equitatum sociorum* 8 *millium*, pro his, *& equites, quos sodales appellant, omnes* (nimirum cum hypaspidibus, & omnibus sagittariis, quos tum secum ducebat) *ad 8 mill.* hi igitur sunt ex *turma regia*, quomodo Plinius interpretatur τῆς ἴλης βασιλικῆς, cujus frequentissima apud Arrianum & exacta mentio.

Triginta omnino & duo] Assentior Modio & Glareano, *trecenti* legendum pro *triginta*. Nimis enim ille angustus numerus: neque movere debet ἐπιφώνημα, quod subjunctum, *Tantulo impendio ingens victoria stetit*. Nam etiam sic impendium satis leve. *Acidalius*. Velim hic simpliciter legi *trecenti*; sublato *& duo*; sic enim respondebit numerus illi Diodori 17, 36. *Ex Macedonum peditibus*, inquit, *trecenti, &* 150 *equites defuere*. In Iustino, 11, 9. item emendarim, pro peditum 130. *peditum* 300. *Loccenius*. Hos sequitur Raderus, cum alii quoque auctores ampliorem occisorum prodant numerum. Negat insuper Glareanus ex Valla, *triginta & duo* Latine dici, sed præponendum esse numerum minorem, adeoque errorem eum ex notis numerorum natum. quæ res suspicionem facit, alio forsitan exemplari usum Sabellicum, propius ad veram lectionem accessisse. sic enim ille in narratione hujus prælii, Ennead. 4, 4. *Macedonum, quorum fides sit apud autores ipsos, equites centum quinquaginta, pedites duodetriginta desiderati.*

Tantulo impendio] Illis tamen, qui ceciderunt, jactura sat magna fuit, qui victoria frui non potuerunt. Vt Fabius Maximus filium consulem, dicentem, paucorum jactura collem posse occupari, interrogavit, an ipse vellet esse de illis paucis. *Raderus*. Memorabilis in eam sententiam est Scipionis vox, *Malle se unum civem servare, quam mille hostes occidere*. Hæc igitur est illa nobilis ad Issum victoria, de cujus tempore disquirit Raderus. Diem, inquit, signavit Ælianus Hist. Var. 2, 25. Octavum Idus Febr. qui sextus est Februarii. Sed meo judicio Ælianus non loquitur de pugna ad Issum, sed ultima, qua victus est & omnino debellatus Darius. De mense constituamus, quem Arrianus Μαιμακτηριῶνα appellat, & Suidas Ianuarium interpretatur. Sed pugnam mense Ianuario non commissam, ex illo ostendi potest, quod supr. 3. 8. dixerat Curtius: *Vtique cum jam hyems instaret*. Ianuarius non inchoat hyemem, sed prope finit. Et hæc, quæ narrat Curtius, circa adultum jam Octobrem contigisse, ubi jam annus in hyemem vergit. Μαιμακτηριὼν enim à turbido jam & hiberno Iove, qui Μαιμάκτης Græcis, hoc est, furore correptus & turbidus, appellatur, quod hyems, ut ait Lysimachides, hoc mense, & aër turbari incipiat. Intelligamus ergo hic adultum Octobrem

 jam

NOTÆ.

jam in hyemem & Novembrem inclinantem, immo Novembrem ipsum, ut meliores auctores sentiunt. Atheniensibus enim itanu merabantur menses à solstitio æstivo: ἑκατομβαιὼν, μεταγειτνιὼν, βοηδρομιὼν, πυανεψιὼν, μαιμακτηριὼν, ποσειδεὼν, γαμηλιὼν, ἀνθεστηριὼν, ἐλαφηβολιὼν, μουνιχιὼν, θαργηλιὼν, σκιρροφοριὼν. qui hoc ordine respondent mensibus Iulianis: Iulius, Augustus, September, October, November, December, Ianuarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Iunius. Vides, Mæmacteriona respondere Novembri, qui certe mensis hiemat. De Anno & Consulibus sequitur. Atque Alexandri quidem regni fuit tertius, & tertius ac vigesimus ætatis, Athenis prætore Nicocrate, Romæ Valerio Cæsone, & Lucio Papirio, Coss. Diodor. 17. 29. auctore.

CAP. XII.

Matris & uxoris Darii, nec non aliarum captivarum, luctum levat Alexander.

1 REx diu Darium persequendo fatigatus, postea quam & nox appetebat, & eum adsequendi spes non erat; in castra paulo ante
2 à suis capta pervenit. [a] *Invitari deinde amicos*, quibus maxime adsueverat, jussit: quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta non prohibebat in-
3 teresse convivio: quum repente è proximo tabernaculo lugubris clamor, barbaro ululatu planctuque permistus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita ne majoris motus principium esset, armare se cœperat.
4 Caussa pavoris subiti fuit, quod mater uxorque Darii cum captivis mulieribus nobilibus, regem, quem in-

INTERPRETATIO.

a *Ad convivium vocari* eos *quibus familiariter utebatur.*

NOTÆ.

1 REx diu] *Ducenta stadia progressus flexit iter media nocte in castra versus.* Diod. 17. 37. Ducenta stadia continent sex milliaria nostratia cum quadrante: ex quo intelligis, quantopere urserit Darium Alexander, & cur tam sero ad suos reditarit: in capto enim Dario belli finem sperabat. *Rad.*

2 *Invitari*] Diodorus: *Ministri ergo Alexandri tabernaculum Darii & lavacra cœnasque apparabant; crebrisque lampadum ignibus, ingentique pyra excitatis expectabant Alexandrum, ut à persequendo Dario reversus, veniret in plenam rerum omnium Darii, velut Asiæ regni occupandi augurium, possessionem.*

Amicos] Hephæstionem nempe, Perdiccam, Parmenionem, Craterum, &c.

3 *Cohors quoque*, &c.] Nihil parvum, quod spretum majoris mali caussam

interfectum esse credebant, ingenti gemitu ejulatuque deflebant. Vnus namque è captivis spadonibus, 5
qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, [a] quod Darius, sicut paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abjecerat; in manibus ejus qui repertum ferebat, adgnovit: ratusque interfecto detractum esse, falsum nuncium mortis ejus attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexan- 6
der fortunæ Darii, & pietati earum inlacrymasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Persicæ linguæ, *ire ad consolandas eas* jusserat. veritus deinde [b] ne proditor captivarum iram 7
doloremque gravaret; Leonnatum ex purpuratis suis misit, jussum indicare, *falso lamentari eas Darium vivum.*

INTERPRETATIO.

a *Quod Darius projecerat, ne ex ornatu* regio *agnosceretur.*
b *Ne perfidi conspectus illarum indignationem luctumque augeret.*

NOTÆ.

sam dare possit, spernendum. Imprimis res bellicæ (ut monet Polybius lib. 8.) parvo momento possunt impelli, ut vel hunc, vel contrarium exitum sortiantur. *Loccenius.*

5 *Amiculum*] Verior conjectura Horatiæ fuit, paludamentum quod ipsa sponso neverat, in manibus fratris cernentis. vide Livium 1, 26.

6 *Alexander fortunæ* &c.] Nec Alexandri æmulus Cæsar hoc lacrymarum officium in fortuna Pompeii Magni prætermisit. vide Valer. Max. 5. 1. Sunt tamen qui negant, Principes, Heroas, & viros militares decere lacrymas. Vnde & Plato in Homero reprehendit, quod Heroas aliquando flentes induxerit. Et Ennius Iphigenia dixit: *Licet lacrymare plebi, regi honeste non licet.* Sed his reponimus, an Heroas & Reges non etiam inter homines referant; an his solis Stoicos aut ferreos animos tribuant? quod humanitati repugnat. Nam si lacrymæ non sint ignavæ mollitiei, sed commiserationis ac justi doloris (quales erant hæ Alexandri) & cum modo sint, humanum utique est, & naturale, humanis casibus humaniter affici. Ita Scipio Carthaginis: Marcellus Syracusarū excidio illacrymasse ferūtur. *Locc.*

Mithrenem, qui Sardeis prodiderat] Arrianus: Αὐτὸς δὲ Σάρδεων προεχώρει, καὶ ἀπέχοντος αὐτῷ ὅσον ἑβδομήκοντα σταδίους Σάρδεων, ἧκον παρ' αὐτὸν Μιθρήνης τε ὁ φρούραρχος τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἐν Σάρδεσι, καὶ Σαρδιανῶν οἱ δυνατώτατοι, ἐνδιδόντες, οἱ μὲν τὴν πόλιν, ὁ δὲ Μιθρήνης τὴν ἄκραν καὶ τὰ χρήματα. *Ipse Sardes versus movit: cumque ab oppido 70 ferme stadiis abesset, obvium habuit Mithrenem, præsidii, quod in arce erat, præfectum, primoribus Sardianorum comitatum: atque hi quidem oppidum, Mithrenes autem arcem & pecuniam dedunt.* Sardes fuit caput Lydiæ, cui Crœsus imperavit, nobili monte Imolo & flumine χρυσοῤῥόᾳ Pactolo. *Diod.*

7 *Ne proditor*] Nec mirum hoc metuisse Alexandrum, quando *proditores etiam iis quos anteponunt, invisi sunt,* ut Tacitus ait 1, 58.

vum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captivæ erant, pervenit, *missumque à rege se*
8 nunciari jubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, *adesse supremam*
9 *horam, missosque qui occiderent captas.* Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent; nullo responso dato, tacitæ [a] opperiebantur victoris ar-
10 bitrium. Leonnatus exspectato diu qui se intromitteret, posteaquam nemo procedere audebat; relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat feminas, quod inrupisse non ad-
11 missus videbatur. Itaque mater & conjunx provolutæ ad pedes, orare cœperunt; *ut, priusquam interficerentur, Darii corpus ipsis patrio more sepelire permitteret: functas supremo in regem officio* [b] *se impigre mori-*
12 *turas.* Leonnatus, *& vivere Darium, & ipsas non incolumes modo, sed etiam adparatu pristinæ fortunæ regi-*

INTERPRETATIO.

a *Expectabant quid victor de ipsis statueret.*
b *Non invitè mortem obituras* esse.

NOTÆ.

Armigeris] Hoc est, armatis. Proprie tamen armiger est is, qui fert in prælio tela domini sui. Dein armiger est miles gravis armaturæ apud Suetonium, Græcis ὁπλίτης. Hoc loco utrumque intellectum videtur vox admittere. *Raderus.*

8 *Qui in vestibulo erant*] Habebant regum reginarumque prætoria seu tabernacula, etiam militiæ suæ vestibula, in quibus officia aulica ad regum imperia excubabant. *Plutarchus.*

De dominis] Ministri reginarum viso Leonnato cum satellitio, nuncium adferunt mortis, adesse armatos, extemplo moriendum. Semper mens timida, deteriora ominatur. *Raderus.*

10 *Procedere*] Alii, *producere* leg.

11 *Provolutæ ad pedes*] Hic supplicandi mos pluribus gentibus communis. Ejus exempla proferunt Livius 45, 7. de Paulo & Perseo: *summittentemque se ad pedes sustulit.* Apulei. lib. 6. non procul à princ. *Psyche pedes ejus advoluta, & uberi fletu rigans deæ vestigia, humumque verrens crinibus suis,* &c. Cic. in Orat. ad Pop. & Equ. Rom. antequam iret in exsilium: *Oro atque obsecro, quibus singillatim sæpe supplex ad pedes jacui, ut eum, quem singuli stratum atque abjectum sublevastis, nunc universi conservatum velitis.* Hinc *abjecti* nomen significationem invenit, pro vili & humili. Nam iste habitus extremam habet submissionem. Unde antiquis etiam Hebræis in usu fuit, in faciem procidere, nempe ad pedes ejus, cui supplicabant, vel quasi ad pedes, cum

reginas fore. Tum mater Darii adlevari se passa est.
Alexander postera die cum cura sepultis militibus, 13
quorum corpora invenerat; *Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi* jubet, *matrique Darii permitti, quos vellet, patrio more sepeliret.* Illa paucos ar- 14
cta

Notæ.

cum Dei pacem exorarent. Cæterum, ita procidentes genua eorum, quibus advolvebantur, complecti solebant. Tacit. 1,13. *Cum deprecandi causa palatium introisset, ambulantisque Tiberii genua advolveretur, prope à militibus interfectum. quia Tiberius casu, an manibus ejus impeditus prociderat.* Freinsh.

Patrio more] Et hoc ipsi, beneficio Alexandri, concessum. Dario autem ταφὴν βασιλικὴν contigisse, Arrianus 3 testis. Persarum utique Reges sua habebant Mausolea seu Regia monumenta, quibus corpora eorum inferri & condi consueverant. Post excessum vero Regum, pro maximi luctus publici argumento, Ignem sacrum æternumque extingui solitum constat. At quo in loco Conditoria Regum habebantur? Persepolitanam arcem assignat Strabo, licet idem & Arrianus Pasagardis Cyri monumentum fuisse putent. Loculo autem aureo vel arcula aurea, Cyri corpus conditum, iidem opinantur. Strabo in eo πύελον χρυσῆν inventam ait: Πύελον autem Suidas θήκην interpretatur. Hesychius vero λάρνακα exponit. Sed de his ad cap. 1. lib. 10. Cæterum, Persis in more positum fuit, cadavera humi condere, neque immittere cremanda rogo, quod Ignem inter Deos colerent, & indignum judicarent humanis corporibus pascere Deum. Sicut autem Ægyptii variis aromatibus ac unguentis cadavera condiunt, eaque domi servant, sic (ut quam maxime maneant diuturna) Persæ cera oblinunt, Cicerone in Tusculanis autore. Tumulis vero Regum, Titulos superaddi, carminaque incidi consuevisse, ex Nini Epitaphio, quod ex Phœnice Golophonio exscripsit Athenæus, abunde probatur. Hunc morem Persæ imitati, eodem postea honore Cyrum, Darium, aliosque Impp. condecorarunt, sicut Strabo docet.

12 *Reginas fore*] Quippe cum nullæ inimicitiæ adversus Darium susceptæ, sed omne certamen cum eo de imperio Asiæ esset, & hoc, ferro cernendum esse, non sibi cum feminis prælium, sed cum viris bellum esse. *Arrianus.*

13 *Cum cura sepultis militibus*] Ut edito hoc benevolentiæ in suos specimine, omnium animos ad obeunda discrimina alacriores redderet. vid. Diodor. Sic. 17, 21. Infeliciter eum imitatus Philippus ultimus apud Livium 31, 34. qui *aliquid & ad charitatem suorum, & ut promptius pro eo periculum adirent, ratus profecturum se, si equitum, qui ceciderant in expeditione, sepeliendorum curam habuisset: afferri eos in castra jussit, ut conspiceretur ab omnibus funeris honos.* & certe apud Appian. lib. 1. de bell. Civ. Rutilii Cos. corpore aliorumque nobilium in urbem ad sepulturam reportato, *SCto decretum fuit: ut postquam defunctorum in bello corpora ibi humarentur, ubicunque cecidissent: ne ob eorum conspectum reliqui segniores ad militiam fierent. id decretum mox cognitum & hostes imitati sunt.* sed ibi aliæ caussæ suberant, quæ Alexandro non erant metuendæ; igitur ante quoque ad Granicum cæsos *cum armis & reliquo cultu sepeliri jussit*, ut scribit Arrian. 1, 5. *Freinsh.*

Persarum quoque] Idem priori quoque pugna fecerat. Arrianus 1, 5. *Persarum etiam duces sepelit: ad hæc mercenarios Græcos, qui hostibus merentes, cæsi fuerant.* Vide H. Grotium lib. II. de jure belli ac pacis, cap. 19. parag. 3.

Patrio more] Augustin. Tract. 120. super caput 20 Ioannis. *Non mihi videtur*

cta propinquitate conjunctos, *pro habitu præsentis fortunæ humari* jussit; *adparatum funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent*, [a] *invidiosum fore* existimans,
15 *quum victores haud pretiose cremarentur.* Iamque justis defunctorum corporibus solutis, præmittit ad captivas, qui nunciarent *ipsum venire:* inhibitaque comitantium turba, tabernaculum cum Hephæstione in-
16 trat. Is longe omnium amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter educatus; [b] secretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius jus

INTERPRETATIO.

a *Invidiæ obnoxium fore, cum* Macedones *victores non splendido apparatu cremarentur.*

b *Omnium* Alexandri *arcanorum conscius.*

NOTÆ.

detur Euangelistæ frustra dicere voluisse, sicut mos est Iudæis sepelire: ita quippe (nisi fallor) admonuit, in hujusmodi officiis quæ mortuis exhibentur, morem cujusque gentis esse servandum.

14 *Pro habitu*] Id inculcat Curtius ad laudem prudentiæ simul, modestiæque illius Reginæ; quæ mox quoque 3. 12. dicet: *Et præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis jugum pati possum.* Similis moderatio gravissimæ itidem matronæ apud Liv. 26, 49. *quid enim huic fortunæ non satis est?*

Quo Persæ] De Persarum apparatu in funeribus, vide Brissonium lib. 2. in fine.

Haud pretiose cremarentur] Alexander ad Granicum 25 equitibus primo conflictu occumbentibus statuas ex ære posuit in templo Iovis à Lysippo factas, reliquos equites 60, pedites 30 cum armis condi præcepit, parentibus eorum ac liberis vectigalium immunitatem concessit, omniaque quæ corpore præstantur officia, remisit. Non videtur locus aut tempus concessisse, ut idem omnibus fieret ad Issum. *Raderus.* Arrianus tamen μεγαλοπρεπῶς sepulta affirmat. Et Diodorus magnificentissimis hostiis Diis ait litatum.

15 *Iamque justis*, &c.] Bongars. pro *justis* habet *bustis.* Merulæ editio voci *solutis* alteram agglutinat *exsequiis:* cum jam tum, ut vereor, aliena vox *solutis*, in textum irrepserit, tanquam umbra vitiosæ *justis.* Nisi fallor, Curtius scripsit; *Iamque ustis defunctorum corporibus, præmittit*, &c. Si quis tamen nimium pro vulgari lectione nitatur, non magnopere repugnem, præsertim, cum ita loqui videam Curtium, infr. 4. 12, 2. *Fremsh.*

Præmittit ad captivas, &c.] Hoc illud est opus Alexandri πολυθρύλλητον, omnibus aliis factis illius tanto longius anteponendum, quanto illustrior est omnibus victoriis victoria sui ipsius. Alias enim alios vicit invictus semper Alexander: hic ipse, se ipso fortior, se ipsum vicit. Vide Freinshemium latius ea de re disserentem.

Ipsum venire] Ita frequenter Curtius, pro *se.* lib. 10. *Illi tentari ipsos rati:* tentari se dixissent alii.

Hephæstione] Hic est ille Hephæstio alter Alexander, tam charus nempe illi, ac ipse sibi erat, in regia cum puero puer versatus, educatus, &c.

16 *Libertatis jus*, &c.] Libertatem dicendi suadendique tutius usurpabit consiliarius, si non usurpet ut rem sui arbi-

ALEXANDER TABERNACVLVM CAPTIV INTRAT.

jus habebat; quod tamen ita uſurpabat, ut magis à
rege permiſſum, quam vindicatum ab eo videretur:
& ſicut ætate par erat regi; ita corporis habitu præ-
ſtabat. Ergo reginæ illum regem eſſe ratæ, ſuo mo- 17
re veneratæ ſunt. inde ex ſpadonibus captivis, quis
Alexander eſſet monſtrantibus, Syſigambis advoluta
eſt pedibus ejus, [a] *ignorationem nunquam antea viſi regis*
excuſans. quam manu adlevans rex, *non erraſti*, inquit,
mater;

INTERPRETATIO.

a *Excuſans quod Alexandrum non noſſet, quem nondum conſpexerat,*

NOTÆ.

arbitrii, ſed à Principe ipſi reſpectu officii commiſſam & approbatam. quod ut recte perficiat, duo extrema vitabit; primo, ne loquendi libertatem cum immodeſtia & intemperantia linguæ conjungat: dein, ne ſub ſpecie libertatis aduletur, ſed in libere dicendo bonum publicum reſpiciat, ſalva tamen reverentia Principi ſuo debita. Non ſunt contraria (recte & prudenter ait Hippolytus à Collibus in Conſiliario) ſumma reverentia & obſervantia Principem ſuum colere, & nullo metu ab officio diſcedere. *Loccen.* Hic itaq; Hephæſtion libertatem monendi temperavit obſequio, &, quod rerum omnium primum eſt, in tempore adhibuit, ut primas obtinuiſſe videatur inter rariſſima exempla eorum, qui ex regia amicitia non ſpeciem tantum, ſed vim uſque tenuere, & ad extremum potentia gratiaque perviguere; quod ne Mæcenati quidem contigit. Quicquid id eſt, certe laudatiſſimus iſte modus & integerrimus, gratia potentium utendi. *Freinsh.*

Ita corporis habitu præſtabat] Idem alii tradunt, ut Arrianus 2. 3. & certe infr. 6. 5. *habitus ejus haudquaquam rerum fama par* traditur. ut mirer, quid in mente fuerit Solino cap. 14. ſcribenti, fuiſſe *forma ſupra hominem auguſtiore.* niſi forte conciliemus, non defuiſſe Alexandro formæ dignitatem: Hephæſtionem tamen aliquanto præſtitiſſe. Sed & reliquis Alexandri amicis idem Iuſtinus 13. tribuit: *Ejus virtutis erant ac venerationis, ut ſingulos reges putares.* (diceres huc alluſum) *quippe ea forma pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos eſſe judicaret.* Vide plura infra 6, 5. *Freinsh.*

17 *Veneratæ*] Dio Chryſoſtomus Orat. 64. de Fortuna: Δαρείου δὲ ἡ μήτηρ καὶ Ἀλέξανδρον προσεκύνησε, καὶ τὸ ἀτιμώτερον, Ἡφαιστίωνα. *Darii mater Alexandrum adoravit, &, quod fœdius, Hephæſtionem.*

Ex ſpadonibus] Cum enim *Reginas apparatu priſtinæ fortunæ fore* ſpopondiſſet, reliquit iis ſpadones, qui inſervirent. quorum & ſupra mentio, & infr. 4. 10. *E ſpadonibus qui circa reginam erant.* ubi vide. Quæ verbo adſcribo ad firmandam emendationem Arriani, 2. 3. καί τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν, τὸν Ἀλέξανδρον δείξας. *quidam eorum, qui circa eum erant, Alexandrum monſtrans.* legendum eſt enim, τῶν ἀμφ' αὐτήν, ut referatur ea vocula ad præcedentia τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου. quod tamen ex ſolo Arriano facile quis conjiciat, conſiderato expreſſe eum dicere, cum ſolo Hephæſtione intraſſe regem, ne quis credat, præiſſe regem (ut moris eſt, puto in Italia) nonnullos ex familiaribus, inter quos erat Hephæſtion. *Freinsh.*

18 *Equi-*

18 *mater; nam & hic Alexander est.* Equidem, si hac
continentia animi ad ultimum vitæ perseverare po-
tuisset; feliciorem fuisse crederem, quam visus est
esse, quum Liberi patris imitaretur triumphum, ab
Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victo-
19 ria emensus. Vicisset profecto superbiam atque iram,
mala invicta: abstinuisset inter epulas cædibus ami-
corum: egregiosque bello viros, & tot gentium se-
cum domitores, indicta caussa veritus esset occide-
20 re. Sed nondum fortuna se animo ejus infuderat: ita-
que [a] orientem eam moderate & prudenter tulit; ad
21 ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tum qui-
dem ita se gessit, ut omnes ante eum reges & conti-
nentia & clementia vincerentur. Virgines enim regias
ex-

INTERPRETATIO.

a *Nascente fortuna modeste usus est*, sed *tandem* nimiam *ejus amplitudinem moderari non potuit*.

NOTÆ.

18 *Equidem, si hac continentia*] Ferme initia imperii meliora, sed finis inclinat, ex effato Taciti. Non vero satis est cœpisse in bono; perseverandum est. Non est bonus cursor, qui deficit, antequam ad metam perveniat. *Locc.*

Ab Hellesponto usque ad Oceanum] Oceanus Indicus intelligendus, ubi Alexander aras posuit, sicut è contra Hercules ad occidentem in Oceano Atlantico, quod Europam Africamque ab America aliquatenus distinguit, columnas: unde & columnæ Herculis appellantur.

19 *Vicisset profecto superbiam*] Alexander aliorum victor, nondum sui erat. Id enim egerat, inquit Seneca Epist. 113. *ut omnia potius haberet in potestate quam affectus*. At ille optimus victor, qui domesticos, & quos intus secum habet hostes, pravas cupiditates vincit. Isocrates oratione ad Nicoclem: *Impera tibi ipsi non minus quam & cæteris: idque maxime regium putato, si nullis libidinibus servias, sed cupiditates magis in potestate habeas, quam cives tuos.* Loccen. Freinshemius abolendam putat particulam *si*, & ab indocto quopiam inculcatam, farciendo sensui; quæ postea Acidalium & Raderum frustra torsit.

Cædibus] Clitum vult, Parmenionem, Callisthenem, &c.

20 *Sed nondum fortuna*, &c.] Optimus fuit Alexander, nondum secundis rebus mersus.

21 *Ante fuit*] Nec tamen sua laude privandus Cyrus, qui Pantheam pulcherrimam mulierem, marito servavit. vide suavissimum Xenoph. παιδ. l. 5. Tum insignis maxime Scipio memoratur Polybio 10, 18. Vide Marcellinum 24. 16. Alexandrum & Scipionem imitatus est Iulianus, auctore Marcellino 24, 16. Laudat & Plinius Alexandri continentiam, propter Campespen Apelli donatam.

Virgines enim Regias] Vulgo *virgines & reginas*. Primus Rutgersius emendandum vidit *regias*, eoque conjunctione expulsa scripsit: *virgines regias*. optime. vulgatum tamen Loccenius tenuit;

BACCHI ET ARIADNE CHORVS.

LIBERI PATRIS TRIVMPHVS.

excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem quo ipse parente genitæ forent: Conjugem ejusdem, 22
quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam ne quis captivo corpori inluderet: *Omnem cul-* 23
tum reddi feminis jussit, nec quidquam ex pristinæ fortunæ magnificentia captivis, præter fiduciam, defuit. Itaque Sysigambis, *rex*, inquit, *mereris*, *ut* 24
ea precemur tibi, quæ Dario nostro quondam precatæ sumus. &, ut video, dignus es, qui tantum regem non felicitate solum, sed etiam æquitate superaveris. Tu qui- 25
dem matrem *me*, & reginam *vocas: sed ego me tuam famu-*

NOTÆ.

tenuit, & explicat *reginas* Darii matrem & conjugem. Omnino Rutgersii correctio proba est. exponitur enim, quomodo omnes Reges continentia vicerit Alexander. Itaque nullæ hic matris Darii partes sunt, ut ejus caussa vox *reginas* servari debeat: si enim id voluisset auctor, non separatim conjugem Darii nominasset, postquam exposuit de filiabus. deinde *excellentis formæ*; quod ad matrem Darii vix referas, quam *anum* supra vocavit: & *quam si eodem parente genitæ forent*, omnia pro hac sententia faciunt. Quibus rationibus addo & Bongarsii auctoritatem, qui in suo codice sic notaverat. *Freinsh.*

23 *Cultum*] Corporis, mundum muliebrem.

Præter fiduciam] Nesciebat enim, quamdiu hæc Alexandri clementia esset duratura; nihil enim inconstantius fortuna, quæ solum constans in levitate sua est. *Raderus.*

24 *Æquitate*] Darius Macedonas crudeliter vel mactavit, vel mutilavit, supra 3.8,15. at hoc ante prælium Alexander totum ipsius gynæceum sacrosanctum servavit. Darius percussorem mille talentis in Alexandrum immittere conabatur, cum æger Tarsi decumberet, supra 3.5,15. hoc nunquam fecit Alexander, qui aperta semper virtute & Marte grassabatur ad gloriam. præterea, ut ex epistola Alexandri ad Darium infra 4.1,12. disces, parens Alexandri, Persarum impulsu, ut ipsi gloriabantur, interfectus est: Græci sollicitati, ut Alexandro bellum inferrent, socios ab Alexandro abalienarent. Æquior ergo Alexander Dario. Intulit Dario bellum Alexander: sed majores etiam suos & universam Græciam à priore Dario & Xerxe populatam ultum ivit. Repelli ergo à se bellum, non inferri dixit. *Raderus.*

25 *Ego me famulam tuam esse confiteor*] Civiliter regia mater scenæ & tempori servit, satis gnara, quid præsentem ejus fortunam deceat. mox tamen, ne quid se indignum loquuta videatur, animum revocat, & utriusque fortunæ se capacem ostendit: & quum nunc sit famula fortunâ & captivitatis necessitate, tamen animo liberam & generosam esse. Quibus nobilis est spiritus, in adversis utiliter modestiam animique generositatem miscent, ut Hortalus apud Tacitum. Seneca:

Fortuna opes auferre, non animum potest. Loccenius.

Et præterita fortuna, &c.] Nec secundis antea rebus elata; nec adversis nunc abjecta, præsertim tam clementem dominum experta.

Tua

famulam esse confiteor. [a] *Et præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis jugum pati possum:* [b] *tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quam*
26 *sævitia, vis esse testatum.* Rex *bonum animum habere* eas jussit. Darii deinde filium collo suo admovit. atque nihil ille conspectu tunc primum à se visi conterritus, cervicem ejus manibus amplectitur: motus ergo rex constantia pueri, Hephæstionem intuens, *quam vellem*, inquit, *Darius aliquid ex hac*
27 *indole hausisset!* Tum tabernaculo egressus, tribus aris in

INTERPRETATIO.

a *Prioris fortunæ sublimitate non efferor, & præsentis* calamitatis *pondus ferre valeo.*

b *Tua refert ut clementia magis* parcendo, *quam duritia velis esse notum, quid in nos* facere *potueris.*

NOTÆ.

Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia quam sævitia vis esse testatum] Vere interest victoris, quantum ipsi in devictos & captivos licet, si id potius jure humanitatis quam rigore faciat testatum. Moderatio enim & clementia servant fortunam, sævitia perdit. *Loccenius.*

26 *Darii filium*] Ochum sexennem, ut auctores tradunt; solus Galterus septennem facit:

Septennem puerum in natum sibi mitis adoptat.

Diodor. 17. 38. signate sexennem affirmat. *Idem.* supra etiam noster, 3. 11. *filium nondum sextum ætatis annum egressum.*

Ex hac indole] Generosioris aliquid spiritus, qui in Ocho puero elucebat.

27 *Tribus aris*] Errare videntur, qui negant, Macedonas trophæa posuisse. dubito quidem, eos Pausaniæ auctoritate niti, qui libro 9 exserte id scribit, etiam addito hunc Alexandrum *neque de Dario, neque de Indicis victoriis trophæum ullum erigendum curasse.* sed quid si & hunc erroris arguam? id certe malim quam Arrianum, 1. 5. quam Plutarchum in vita cap. 26. qui etiam ipsam inscriptionem, & quidem totidem uterque verbis referunt, in parva tantum circumstantia variantes. Idque sequutos fuisse alios ex Macedonibus reges, exemplo est Antiochus, qui trophæum erexit, ubi Indatem Parthorum ducem profligaverat, ut apud Ioseph. 13. 16. auctor est Nicolaus Damascenus. Quin & ex Himerio non leve argumentum capio, ipsum etiam Alexandrum erexisse trophæa. sic enim ille in excerptis apud Photium Cod. 243. *Cur ergo non tollo trophæa?* (Alexandri nimirum. & Demosthenes ibi loqui fingitur.) *cur columnas non everto? cur inscriptiones non expungo?* Et certe, hæ ipsæ aræ quid aliud sunt, quam superbissima trophæa? ut ita ratio quoque Pausaniæ subvertatur, ob quam Macedonibus erecta trophæa neget, ne videlicet perpetua hac victoriæ exprobratione, hostibus locum secum in gratiam redeundi præcluderent: certe enim, aræ illæ diutius perstiterunt; quam ulla alterius generis trophæa. Nam & Ciceronis ætate fuerunt post annos fere trecentos. ipse meminit Epist. fam. 15. *castra in radicibus Amani habuimus, apud Aras Alexandri.* Quid autem, quod

in ripa Pinari amnis, Iovi atque Herculi Minervæque sacratis, Syriam petit; Damascum, ubi regis gaza erat, Parmenione præmisso.

NOTÆ.

quod urbes adeo condidit in victoriarum suarum monumenta? non ea sunt quibusvis trophæis durabiliora & superbiora documenta? vide infra ad 9. 3. Nam & hac victoria potitus, de nomine suo condidit urbem, cujus meminit Plin. 5. 27. & Stephanus in Ἀλεξάνδρεια. quam Herodian. 3. 12. adhuc suo ævo testatur extitisse. *Freinshemius.*

Iovi atque Herculi Minervaque] *Iovi*, ut principi Deorum, & Divum hominumque patri O. M. ut veteres vocabant, & quod maxime faveret & favisset Græcis etiam bello Trojano. Eodemque nomine *Minerva*, quam præcipue colebant. *Herculi* autem, quod ex Heraclidarum stirpe se prosatum sciret. *Raderus.*

Damascum] Hæc Syriæ metropolis, ac velut oraculum Orientis. Syris *Darmsuc*, Arabibus *Sciam* & *Demasc* dicitur, ut observat Drusius. Sita est in amplissimo campo ad radices Libani montis. unde nec rhedis, nec vehiculis locus est, sed omnis victus per mulos vel camelos infertur. Chrysoroas ex Libano ortus mediam interfluit. Eliezerum Abrahami patriarchæ vernam, qui Hebræis *Damaseck* dicitur, Damasci conditorem faciunt Arabes; quibus etiam D. Hieronymus consentit. Dicunt tamen, hic antea consedisse عوص Ebræis עוץ, & locum vocasse Aram, Golio teste. Ejus arcem ex porphyretico lapide à Florentino constructam hodie videri à quibusdam affirmatur. *Blanckardus.*

Gaza] Vox hæc Persica est, posteaque ad alias gentes transiit. Habebant Persæ in singulis provinciis suos thesauros, qui *Gaza* dicti. Servius interpretatur *census* & divitias, Hesychius *βασίλεια*, Mela *ærarium*, Probus & Curt. sæpe *pecuniam regiam*. A gaza dicuntur *γαζοφύλακας* & *γαζοφυλακοῦντες*. *Raderus.*

CAP. XIII.

Darii gazam immensam, cum ingenti nobilium numero, Parmenioni proditorie Damasci præfectus tradit.

ATQVE is, quum præcessisse Darii satrapam 1
comperisset: veritus ne paucitas suorum sperneretur, accersere majorem manum statuit.
Sed forte in exploratores ab eo præmissos incidit 2
na-

NOTÆ.

1 *SAtrapam*] Id magistratus nomen neque Romanum, neque majorum nostrorum, sed ex altero imperio traditum fuit. *Iustinianus* Nov. 31. 2. Per *alterum imperium*, innuit Persicum. Vsurpata tamen hæc vox Terentio Plinioque. Satrapæ provinciis præerant, eorumque fidei & curæ committebantur. Horum utique muneri & officio incumbebat, provincialibus imperare, eorum utilitatibus prospicere, tributa cogere, primisque custodibus stipendia exsolvere: & quicquid insuper facto opus esset, effectum dare. Hujusmodi

natione Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexandrum à præfecto Damasci missas tradit ei; *nec dubitare eum, quin omnem regiam supellecti-*
3 *lem cum pecunia traderet*, adjecit. Parmenio *adservari eo* jusso; literas aperit: in queis erat scriptum; *ut mature Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret, cum manu exigua.* Itaque re cognita, Mardum datis
4 comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parmenionis animum, insidias timentis; & ignotum iter sine duce non audebat ingre-

NOTÆ.

modi provinciarum Præsides, Regem de toto provinciarum quas regebant statu, certiorem faciebant: litterisque & per nuncios, ut se res haberent, significabant.

2 *Natione Mardus*] Mardus gentile nomen est, non proprium. οἱ Μάρδοι, inquit Stephanus, ἔθνος Ὑρκανῶν, ex Apollodori secundo de terra, prædones & sagittarii sunt. Strabo quoque lib. 2. ex Nearcho, Mardos unam ex quatuor gentibus prædando vivere consuetis esse finitimos Persis. Sed hos infra noster Curtius, 5.6,17. & 6.5,11. copiose describit. Gentem hanc ante Alexandrum nemo adortus vicerat. Nonnulli codices habent *nomine Mardus*, non *natione*. Sed antiquissimus liber, *natione*, melius. quam scripturam etiam Modius sequitur. *Raderus.* Cui cum adstipularentur Bong. & Merula, facile assensus sum: duplici insuper ratione ductus. nam & indignum Curtio videbatur, omisso Satrapæ nomine, nuncii nomen expromere; & reminiscebar, alibi quoque similia peccari: sicut infra, 10. 4. *Freinsh.*

Traderet] Post hoc verbum, veteres libri omnes addunt, *adjecit*: videtur tamen ex ora & glossemate, in codices irrepsisse: quod tamen ex mente Freinshemii textui etiam inseruimus.

3 *Literas aperit*] Quamquam ad Regem scriptas: quia tamen à præfecto Damasci missæ erant, cujus recipiendæ cura ipsi commendata fuerat, nec res moram patiebatur (aliter enim aut munire diligentius urbem eam poterant Persæ, aut gazam avehere), merito literas aperuit; ut quid sibi agendum esset, inde cognoscere posset. *Freinsh.*

Cum manu exigua] Non opus futurũ amplioribus copiis; ita sua opera provisum esse, ne quis auderet defensionem.

Ad proditorem] Præfectum Damasci, qui mox, ut solet, proditionis pœnas dedit.

Custodientium lapsus] Mardus fefellit comites, & solus Damascum rediit, ut hoc minus, reor, proditio observaretur: nam si comitatus advenisset, peregrini suspicionem aliis movissent. Custodes ergo, amisso duce itineris, haud dubie ad Parmenionem regressi, rem exposuerunt. *Raderus.*

4 *Ignotum iter*] Apud Curtium, 9.1. in urbe Sophitis *dubitabant Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occultarent.* Nec injuria. Ita apud Florum, 1.13. *Aderant interim Galli, apertamque Urbem, primo trepidi, ne quis subesset dolus, mox ubi solitudinem vident, pari clamore & impetu invadunt.* Sic & apud Livium 44 Cos. Marcius Dium urbem à Macedonibus relictam ingressus, *vix satis* poterat *credere, in tantis rebus sine causa relictis, non aliquem subesse dolum.* Freinsh.

Feli-

gredi: felicitati tamen regis sui confisus, *agrestes, qui
duces itineris essent, excipi* jussit. quibus celeriter re-
pertis, quarto die ad urbem pervenit: jam metuen-
te præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur 5
quasi parum munimentis oppidi fidens; ante solis
ortum *pecuniam regiam*, quam *gazam* Persæ vocant,
cum pretiosissimis rerum efferri jubet: fugam simulans;
re vera, ut prædam hosti offerret. Multa millia vi- 6
rorum feminarumque excedentem oppido sequeban-
tur; omnibus miserabilis turba, præter eum, cujus
fidei commissa fuerat. quippe quo major proditoris
merces foret, objicere hosti parabat gratiorem omni
pecunia prædam, nobiles viros, prætorum Darii
conjuges, liberosque; præter hos urbium Græca-
rum legatos: quos Darius velut in arce tutissima, in 7
proditoris reliquerat manibus. *Gangabas* Persæ vo-
cant humeris onera portantes: hi quum frigus to-
lerare non possent (quippe & procella subito nivem
effu-

Notæ.

Felicitati tamen regis sui] Iunge his quæ observavimus supra ad 3, 2, 1. *pluribus curam, omnibus absfuisse fortunam.* ubi diximus putari, ministrorum fortunam pendere ex fortuna dominorum; nec immerito quidem: cum enim omnia horum gesta ad damnum commodumve Principis pertineant, nemo felix possit esse Princeps, qui infelices ministros habeat.

6 *Quo major proditoris merces foret*] Reputabat enim quod Abelox apud Liv. 22. 22. qui *transfugam sine magna rei proditione venientem ad hostes, nihil aliud quam unum vile atque infame corpus esse ratus, id agebat, ut quam maximum emolumentum novis sociis esset.* & apud Cæsarem de bel. Civ. 3. 60. Roscillus & Ægus, Cæsare deserto, *conati sunt præfectum equitum C. Volusenum interficere, ut cum munere aliquo perfugisse ad Pompeium viderentur.* atque id appellat Livius, 22. 2. *cum mercede magna fallere.* Sic apud Appian. lib. 1. de bell. civil. Albinovanus ad Syllam transiturus, nobiles quosdam interficit. *Freinsh.*

Gratiorem omni pecunia prædam] Merito. nam & si pecuniæ cupido fuisset, magno pretio captivos illos suis potuissent reddere; &, si major utilitas optaretur, per hæc nobilissimorum potentissimorumque hominum pignora eorum fides solicitari, certe audacia virtusque frangi poterat, metuentium ne in suos vindicaretur, si quid hostibus damni intulissent. Ea mens, in simili fere proditione, ludimagistro Faliscorum fuit: cum diceret; *Falerios se in manus Romanis tradidisse, quando eos pueros, quorum parentes capita ibi rerum sint, in potestatem dediderit.* Liv. 5. 27. Infinita ad hanc rem dici posse quis nescit, qui considerat, cujus rei caussa obsides imperari soleant? Igitur hæc missa faciamus. sed sequentia

effuderat; & humus rigebat gelu) tum adstrictas vestes, quas cum pecunia portabant auro & purpura insignes, induunt: nullo prohibere auso; quum [a] fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam
8 faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentiore cura suos, quasi ad

INTERPRETATIO.

a *Cum Darii calamitas vel abjectissimis adversus ipsum licentiam daret.*

NOTÆ.

tia me offendunt: *nobiles viros.* at quinam illi? certe infra, cum captivorum istorum nomina tradit, ne unius quidem viri mentionem facit, præter legatos Athen. Spartanorumque; quos tamen hic non intelligi, constat ex eo, quod statim diserte sequitur; *præter hos, urbium Græcarum legatos.* His ita præstructis, confidenter lego; *nobilium virorum pratorum Darii, &c.* nec est, ut moveamur eo quod infra refertur, *ille cultus tot nobilium virorum:* nec enim sequitur, ipsos adfuisse; imo res tantum suas eo misisse; nemine id dedecus subituro, ut, dum Rex cum hoste decernit, ipse interim muliebri more alibi delitesceret. Vide Herodot. 7. 11. *Freinsh.*

7 *Humus rigebat,* &c.] Varie legitur hic locus. Deinde etiam abundare *tum* videtur, quod addi non solet, nec debet semper. *Adstricta* autem *vestes* non male sane dicuntur: imbibi tamen & altius, quam ut refundere possim, non ad vestes eam vocem referendam, sed ad humum: atque ita ex animi sententia rescribo: *& humus rigebat gelu tum adstricta: vestes, quas cum pecun. &c.* Acidalius.

Adstrictas vestes] Collectas accipe in sarcinas, ut humeris ferri possint.

Auro & purpura] Hæ enim vestes non ab ipso tantum Rege, sed & proceribus ejus gestabantur: unde *Purpuratorum* nomen. Sane, apud Constantinop. Impp. purpuræ usu interdictum fuit privatis, idque innumeris constitutionibus, ut adfirmat l. fin. C. de vestib. holosericis. lib. 11. qua de caussa etiam in l. 7. C. de excusat. mun. lib. 10. *Purpurarii* dicuntur *inservire devotioni* Principis. De isto autem vestium Persicarum luxu consule Brisson. lib. 2. *Freinsh.*

Quum fortuna regis etiam] Licet rebus adversis superiorum, dignitatis prioris & majestatis reverentia ac memoria in animis fidorum bonorumque civium non aboleatur; adversa tamen auctoritatem vulgo minuunt, quam ex fortuna plebs metitur. Hoc Phædrus, lib. 1. fab. 21. insinuat apologo vel fabula leonis senis & ægroti; cui per illam occasionem non solum taurus & aper, sed etiam asinus impune insultat: unde auctor addit:

Quicunque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.

Id præter Darium & alios, expertus Iobus, cap. 29. & 30. & expertus hoc est Regum maximus David, cum Absalonem fugeret. 2 Sam. 16. Sic & Perseo à Rom. victo, *quidam ausi sunt media ex concione succlamare, Abite, hinc, ne, qui pauci superſumus, propter vos pereamus.* Factum in Amphipoli, Liv. 44. 45. Principes hinc cogitent, cum omnia incerta, quantoque plus adeptus quisque, hoc magis in lubrico sint, ita sibi instituenda esse omnia, ut in utraque fortuna, firmum in animis atque fide subditorum habeant præsidium. Contraria autem sententia & exemplum est infra, 3. 13. *Freinsh.*

Humillimis] Abjectissimis & vilissimis.

9 *Omis-*

ad justum prælium, paucis adhortatus, *equis calca-*
ria subdere jubet, *& acri impetu in hostem invehi.* At 9
illi, qui sub oneribus erant, omissis per metum, ca-
pessunt fugam: armati, qui eos persequebantur, eo-
dem metu arma jactare, ac nota diverticula petere
cœperunt. Præfectus quasi & ipse conterritus simu- 10
lans, cuncta pavore compleverat. Iacebant totis cam-
pis opes regiæ: illa pecunia stipendio ingenti mili-
tum præparata: ille cultus tot nobilium virorum;
tot inlustrium feminarum: aurea vasa: aurei fræni:
tabernacula regali magnificentia ornata: vehicula 11
quoque à suis destituta, ingentis opulentiæ plena.
facies

N o t æ.

9 *Omissis*] Recte Acidalius auguratur deesse vocem *illis.* scil. *oneribus.* Elegans Parmenionis strategema recenset in hoc opere Polyænus, lib. 4. nam *cogitans se non posse conservare tantam impedimentorum multitudinem, si calones barbari se fuga traderent, missis ad eos tribus equitum turmis, promulgavit: Quicumq; non propriis manibus sua jumenta apprehenderit, trucidabitur. Hanc promulgationem veriti barbari, ipsi ad jumenta accesserunt, & impedimenta transportarunt.* paulum à Curtio dissentiens, qui illa direpta vult à militibus: nam Arrianus neutrum tradens, magis tamē inclinare videtur ad sententiam Polyæni, ex cujus verbis precedentibus deforme mendum tollo. narrat enim nobis, Parmenionem missum fuisse *Damascū ad impedimenta peditū*, ἐπὶ τ̀ ἀποσκευὴν τ̀ πεζῶν. quis non videt auctorem scripsisse τ̀ Περσῶν: ut non sit exponendum *peditum* sed *Persarum.* Freinsh.

Persequebantur] Sic plerique omnes. Modii vero scriptura magis arridet, legentis *prosequebantur.*

10 *Præfectus quasi & ipse conterritus simulans,* &c.] Sic omnes fere libri: & Viri docti delent vocem *simulans.* Videtur legendum: *quasi & ipse conterritus simulato cuncta pavore compleverat.* Erat enim proditor, sed inter suos speciem paria timentis & ignari sumebat. Nisi malis: *Præfectus se & ipse conterritum simulans.*

Conterritus simulans] Faveam codicibus, si qui deleant vocem *simulans,* quæ est ipsa expositio verborum, *quasi & ipse conterritus.* Idem judicium est de voce *ingenti,* quæ *stipendio* adglutinatur; quam utique non vereor ne Curtius agnoverit. *Freinsh.*

Aurei fræni] Notissimum est, & à Brisson. lib. 1. & lib. 3. traditum, apud Persas multa ejusmodi auro solida fieri consuevisse, insequentibus etiam temporibus. unum tamen hic adnotandum duxi, quod mihi quidem maxime mirum est visum, pugionem totum aureum Comitis Persici, quem occiso ereptum scripsit Cedrenus in anno 17. Heraclii. Ὁποῖα τοὺς Πέρσας φασὶν ἐπιτηδεύειν. *Quibus summopere Persas studere aiunt.* Dio Chrysost. Orat. 2. ubi dicit, Homerum quoque non probare ejusmodi ornatum in bellis. Id autem istis nationibus aliter placuit. Sed & nunc antiquum obtinent: quomodo & de Turcis constat, & præsertim in prælio Varnensi, *aurea equorum frena multorum visa, & multis galearum argenti atque gemmarum nitor; ipsas quoque gladiorum vaginas prægrandes uniones ornabant.* Æneas Silvius hist. de Europa cap. 5. *Freinsh.*

11 *Vehicula quoque à suis destituta,* in-

facies [a] etiam prædantibus triſtis, SI QUA res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia ſtirpibus lacerata, alia in cænum demerſa eruebantur:
12 non ſufficiebant prædantium manus prædæ. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat: feminæ pleræque parvos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui ante Darium re-

INTERPRETATIO.

a *Spectaculum vel ipſis prædantibus lugubre.*

NOTÆ.

ingentis opulentia plena] Mod. Ed. *gentis opul.* Lego, *Vehicula quoque ſuu deſtituta agentibus.* Tantum enim terrorem Barbarorum fuiſſe vult,ut omnia, etiam vehicula, quibus eorum opes portabantur, reliquerint, id ſolum agentes,ut ſeipſos fuga ſervare poſſent. Dixit autem *agentes* pro aurigis: eodem modo, quo Ovidius in Phaëthontis fabula, l. 2. Metam. verſ. 62. *Non aget hos currus.* Rutgerſius.

Si qua res avaritiam moraretur] Avaritię nihil nefas,nec ulla commiſeratio: itaque, ſi qua res poſſet impedire Avaritiam,poterat certe & debebat miſerabilis facies populi, feminarum, liberorum nobilium, ſupellectilis regiæ per omnes vias ſparſæ, lacrymæ, fuga, & hoc genus ſexcenta. *Raderus.*

Fidem excedente Fortuna] Fortuna hic non idem eſt quod opes aut divitiæ;ſed quod ſucceſſus proſper, & perpetua felicitas. Deſignat magnitudinem opum earum hoc argumento,quod & multis annis, & rebus ex voto fluentibus collecta fuerant: unde facile quilibet colligat,utique fuiſſe maximas. *Freinsh.*

12 *Feminæ pleræque*] Præter illas, quæ hic memorantur nobiliſſimæ, fuerant & aliæ: nam Parmenio ad Alex. ſcripſit: captas *pellices regias, quæ callerent muſicam, trecentas viginti novem.* Extat excerptum ejus epiſtolæ apud Athenæum, lib. 13. *Freinsh.*

Parvos trahentes] Parvuli enim parentum paſſus æquare non poterant, eoque tracti potius, quam ducti. Virg. Æn. 2. 723.

——— *dextræ ſe parvus Iulus*
Implicuit, ſequiturque patrem non paßibus æquis.

Ochi, qui] Tametſi liberi ei complures attribuuntur,& conjugem una cum filiabus aliquot captam hic affirmat Curtius;nominantur tamen ſoli,Arſames,Biſthanes,& Paryſatis. Cum Diodorus hoc quoque impugnans, fratres Arſamis, qui jam juvenes eſſent, ad unum omnes cæſos à Bagoa dicat. Interim genitam fratribus hiſce reor filiam ἀνώνυμον, quæ empta Hyſtaſpi propinquo, cum poſt victum Darium inter captivos conviviorum ludibrio adhiberetur,pudore formaq; Alexandro ad genus ipſius percontandum occaſionem præbuiſſet,dimittitur honorifice, & facultates ſuas retinere, & redire ad maritum jubetur. Curt. 6. 2, 7. Arſames ſucceſſit patri,ſed poſt quadriennium à Bagoa extinguitur. Biſthanes contulit ſe in fidem Alexandri, & fugam Darii ex Ecbatanis illi nunciat. Arrian. 3. 4. Paryſatis ducitur in matrimonium ab Alex. nuptiis regio luxu Suſis celebratis. Arrianus, 7. 1. *Reineccius.* Ochus idem eſt quod magnus. Fuit hic Ochus, Aſſuerus, Eſtheris poſt repudiatam Vaſtim maritus. *Raderus.*

Ante] Interjuncto Arſe ſeu Arſame.

Olim ex faſtigio] Talis eſt fortunæ rota, ut aliquando ſumma mutet imis. Ennius, lib. 8.

Haud-

regnaverat, filiæ, olim quidem ex [a] fastigio paterno rerum mutatione detractæ; sed tum sortem earum crudelius adgravante fortuna. In eodem grege 13
uxor quoque ejusdem Ochi fuit, Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, & conjux Artabazi principis purpuratorum, & filius, cui *Ilioneo* fuit nomen.
Pharnabazi quoque, cui summum imperium mariti- 14
mæ oræ rex dederat, uxor cum filio excepta est: Mentoris filiæ tres: ac nobilissimi ducis Memnonis conjux & filius. vixque ulla domus purpurati fuit

INTERPRETATIO.

a *Ex culmine paterni* imperii *dejecta, rerum* Persicarum *vicissitudine.*

NOTÆ.

Haudquaquam quemquam semper fortuna secuta est.
Quin & mortalem summum fortuna repente
Reddidit è summo regno ut famul infimus esset.

Famul Osca lingua pro *famulo.* Saluſt. bell. Iugurth. cap. 62. *Gravis casus in servitium ex regno.* Ancipites rerum vices hic timendæ, & fortuna moderate habenda est. *Loccen.*

Sed tum sortem earum crudelius aggravante fortuna] Modius: *aggravante natura*, membranæ, male, ut apparet. Sed sic & Dan. & Pal. & omnium optimus Florentinus: & fortasse non male. *Natura* enim hic significat sexum, cujus otium & mollities tanto labori impar erat, eoque calamitatem earum graviorem faciebat. *Gronovius.*

Sortem crudelius, &c.] Iam antea ex regio fastigio detractæ, nunc etiam captivæ. Adeo fortuna, quem semel affligere cœpit, non cessat, donec elidat. *Raderus.*

13 *Vxor Ochi*] Dubium, an Esther hæc fuerit.

Oxathrisque filia] Amastrice.

Conjux Artabazi] Hanc ejusque luxum memorat Clearchus Solensis apud Athen. lib. 6. ubi dicit, ei, nec non uxori Mentoris (cujus filiæ hic etiam captæ) fuisse mulieres Climacidas appellatas: ideo, *quod illu, à quibus fuerant accersitæ, quidvis adblandientes, & obsequentes, pro scalis offerebant ita seipsas, ut per earum tergum in currum quo vehebantur, dominæ conscenderent, ex eoque descenderent.* Subjicitque, *his modis; cum antea mollissime vixissent, dura tandem vitæ sorte consenuisse*, amissis fortunis omnibus in Macedoniam trajectas. Vnde non obscure apparet, de hac femina, deque hac ejus captivitate Clearchum intelligere. Erravit ergo vir doctus ad Athenæum, qui ea referenda putavit ad uxorem Artabazi Armeniæ regis, cujus meminit Plutarchus in Crasso. Non ita judicasset, si meminisset, verba, quæ apud Athenæum eo loco referuntur, esse Clearchi Solensis, qui, ut Alexandri temporibus vixit, quippe Aristotelis discipulus, ita longe prius diem obiit, quam Artabazus ille Armenius nasceretur. *Freinsh.*

14 *Memnonis conjux*] Quam cum liberis pro obsidibus Persæ transmiserant. Diod. 17. 23. quod prius fecerat Nicostratus Argivus apud Theopomp. lib. 18. histor. quem citat Athenæus lib. 6. Sed conjugi Memnonis nomen fuisse Barsine, pater Artabazus, cujus

 modo

15 fuit tantæ clades expers. Lacedæmonii quoque &
Athenienses societatis fide violata Persas sequuti; Ari-
stogiton Dropides & Iphicrates, inter Athenienses ge-
nere famaque longe clarissimi: Lacedæmonii, Pausip-
pus & Onomastorides, cum Monimo & Callicratide,
16 ii quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit
ta-

NOTÆ.

modo facta mentio, à Plutarcho Alex. cap. 36. traditur: ubi nupsisse dicitur Alexandro. Sed & Iustinus, 11. 10. tradit, ex Barsine natum ipsi fuisse Herculem, quomodo & noster infr. 10. 6. neuter autem patrem ejus commemorat, ut sic æqua videatur futura pugna Plutarcho Arrianoq;. nam hic Barsinen Darii, non ut ille Artabazi filiam facit, cum ejus nuptias narrat, 7. 1,18. *Fre.*

15 *Lacedæmonii quoque*] Videtur Curtius in unum confudisse, quæ diverso tempore acciderunt. nam Arrianus, cui plurimum in hac historia tribuo, ad Damascum captos prodit Græcorum legatos, *qui ad Darium ante prælium advenerant.* sic ille auctor, 2. 3. *Euthyciem Lacedæmonium, Thessaliscum Ismeniæ, Thebanos: Iphicratem autem, Iphicratis filium, copiarum ducem* (nisi tamen legendum *ducis*, στρατηγοῦ, pro στρατηγὸν), *Atheniensem.* Iterum, 3. 5. 10. post pugnam ad Arbela in Mardis reperisse Alexandrum *Lacedæmoniorum legatos, qui ad Darium missi fuerant.* hi erant *Callistratidas, Pausippus, Monimus, Anomantus; ac Dropides Atheniensium, quos comprehensos in custodiam tradidit.* quæ sane nomina non minimam cognationem habent cum iis, quæ in Curtii codicibus leguntur, quos inde emendare posse autumo: Callicratides, Perisippus, Omaius, Onomastorides, & partim, ubi astipulabantur variæ lectiones, aut ratio firmior, emendavi. Diversis ergo temporibus hi legati capti sunt. *Freinsh.*

Athenienses] Qui fidem societatis violarunt, & absente Alexandro, rebus novis studebant.

Aristogiton] An ille fuit, in quem Demosthenis duæ extant orationes? ita videtur. *Raderus.*

Iphicrates] Alii *Eleutherius.* sed plurimi codices vestigia referunt veræ lectionis. quam, auctoritate insuper Arriani nixus, intrepide recepi. Hujus Iphicratis (verba sunt Raderi) pater est ille clarissimus Atheniensium dux, quē certatim laudant omnes scriptores.

Genere famaque] Atqui Iphicrates ignobilis fuit, si genus spectes, cerdone natus, ut Plutarchus tradit. Sunt ergo illa de genere ad Aristogitonem & Dropidem referenda: fama, ad Iphicratem. *Raderus.*

Pausippus] Omnino sic rescribendum fuisse credent, qui & Arrianum sic vocare, & hoc nomen Græcum esse, & Curtianos codices eo alludere, considerabunt. eisdem fere de caussis pro *Omaio* scribendum putavi *Monimo*, quo nomine circa eadem tempora fuit & alius Pythionis filius, in quem, Panticam Cypriam formosam, sed petulantem, in uxorem ducturum, nobile Olympiadis apophthegma, oculis, eum, non animo nec ratione uxorem ducere, apud Athenæum, libr. 13. legitur. Certe, facile pro *Monimo* scribi potuit *Onimo*, quod nomen cum *Omaio* eosdem fere literarum ductus habet, adeoque paulo negligentius scriptum, aut alio quo casu obscurata scriptura, facile sic legi potuit. Quin & *Callicratidem* fere eliminabamus, si Græciam tam parum saperet, quam superiora.

Ii quoque domi nobiles] Domi nobilis est, qui extra patriam vulgo nobilis non habetur. Nobilis ubique, qui legibus & moribus gentium ubique nobilis habetur, ut qui regibus aut aliquo antiquo sanguine sunt procreati. *Rad.*

16 *Pecuniæ signatæ*] Quoniam pecuniæ signatæ sæpius facit mentionem Curtius, non omiserim, quo notæ genere Persæ nummos signabant, ostendere. Persæ quidem nummis aureis Darii

talentorum duo millia & sexaginta; facti argenti pondus quingenta æquabat. Præterea triginta millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. Ceterum, dii tantæ fortunæ pro- 17
ditorem sepulturæ celeriter debita pœna persequuti sunt.

NOTÆ.

Darii forma percussis utebantur, qui, quod Darii imaginem insculptam haberent, *Darici* dicti sunt. nam, cum Darius nominis sui memoriam insigni aliquo opere ad posteros transmittere vellet, ex auro purissimo monetam percussit. Darici autem *aurei stateres* erant. Hesychius, *Darici, stateres aurei appellati sunt* (*ut quidam aiunt*) *à Dario Persarum Rege.* Persarum etiam nummos sagittarii nota signatos fuisse, & sagittarium dici numisma Persicum, elegans illud Agesilai dictum declarat, quem, cum magistratus Lacedæmoniorum ex Asia revocaret, ferunt, discedentem ad amicos dixisse, *se triginta sagittariorum millibus ex Asia à rege Persarum expelli. hac enim nota erat Persicum numisma.* Tot enim delatis Athenas & Thebas, divisisque inter illos, quorum summa esset in civitatibus auctoritas, bellum in Lacedæmonios totius Græciæ concitarunt, ut Plutarchus in Agesilao, cap. 25. & Artaxerxe, cap. 31. refert. Herodotus in Thalia stateras quoque Persicos nummos fuisse auctor est. At stater quadratum numisma erat, ut Suidas ait. *Popma.*

Talentorum duo millia & sexaginta] Alii *sexcenta:* sed illud, præter nostros, etiam Budæus in membranaceo legisse testatur, lib. 4. de Asse. quæ Raderus, si talenta Attica intelligantur, ad 1560000 philippicorum, si Babylonica, ut fuisse vero simile est ipsi, ad 1820000 computat. Mihi tamen Arrianus suspicionem facit, longe majorem pecuniam ibi fuisse repertam. scribit enim, 2. 2. Darium *majorem pecuniarum partem* misisse Damascum. imo Curtius, 3. 8, 12. *pecuniam omnem:* qui idem toto hoc capite magnitudinem ejus mire exaggeravit: *adeo,* subjungit Arrianus, *ut in exercitu ultra millia talentorum inventa non fuerint.* Scilicet, cum omnia hoc genus corruptioni sint obnoxia, in nullam fere scriptorum partem plus fortunæ licuit, quam in numeros; quod, cum multis aliis, conqueritur Altissiod. Chronologiæ auctor, his verbis: *Nihil æque facile, vel antiquitas variat, vel scribentium manus imperita depravat.* Facile ergo intelligi potest, majorem multo summam fuisse repertam, ut apud regem prædivitem (vide Brisson, lib. 2. & Budæum lib. 4. de Asse) & qui ad quingenta hominum millia in exercitu habens, eorum *stipendio* hanc *pecuniam præparaverat*, ut loquitur Curt. supra 3.13. nisi quis forte dicat, exteros tantum mercede militasse; Persis, & qui sub imperio eorum erant, præter victum nihil fuisse collatum. nam hoc nondum satis mihi compertum, in medium relinquam. *Freinsh.*

Facti argenti] Factum argentum est, quod neque in massa, neque in lamina, neque in signato, neque in supellectili, neque in mundo, neque in ornamentis insit. *Vlp. lib.* 33. *π. leg.* 27. §. *ult.* vide Flor. 1. 18. 22.

17 *Ceterum dii t. fort. prod. sepulturæ celeriter deb.*] Faber sic leg. *Ceterum dii* &c. *securum sceleris debita pœna persecuti sunt.*

Ceterum, dii tantæ fortunæ proditorem &c.] Ab omnibus bonæ notæ MSS. abest vox *Dii.* Scribe: *Ceterum tantæ fortunæ proditorem celeriter superi ultores debita pœna prosecuti sunt.* Gronovius.

Sepulturæ] Religio fuit omittere vocem, quam omnes MSS. plurimique impressi retinere dicuntur. ut enim corrupta sit, certe non temere huc invasit,

 vasit,

ſunt. namque unus è conſciis ejus, [a] credo, regis vicem, etiam in illa ſorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum ſolatium prodito: quippe & ultus inimicum erat; & nondum in omnium animis memoriam majeſtatis ſuæ exoleviſſe cernebat.

INTERPRETATIO.

a *Regis, ut opinor, majeſtatem etiam in illa calamitate veneratus.*

NOTÆ.

vaſit, & ſananda potius videtur, quam recidenda. ego tamen id præſtare non poſſum, niſi forte cui placeat, quod nec mihi omnino: *Dii tantæ fortunæ proditorem ulturi.* nam *ſepulturæ* vocem ſi quis retinet, non intelligit, plus in ea præmii gratiæque ineſſe, quam pœnæ.

Q. CVR-

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER IV.

CAP. I.

Alexander literis à Dario superbe scriptis regie respondet. Abdolominum Sidoniis regem præficit. Amyntas transfuga miro modo à Persis occiditur. Variæ variis locis præfectorum Darii clades.

DARIVS tanti modo exercitus rex, qui 1
triumphantis magis, quam dimicantis more, curru sublimis inierat prælium; per loca, quæ prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci regem sequebantur: nam nec eodem 2
omnes fugam intenderant; & deficientibus equis, cursum eorum, quos rex subinde mutabat, æquare non

NOTÆ.

1 D*Arius*,&c.] Noster supra: *Darius curru sublimis eminebat.* Auctori consentit Arrianus, lib. 2. Diodorus Siculus, lib. 17. τέθριππον ζυγὸν vocat. unde constat, quadrijugum currum fuisse. Ceterum, similis potentia Xerxis, justo Dei judicio eversa, Iustino teste, num. 13. *Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat, carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant.* Florus, lib. 4. 2. de Pompeio: *Superstes dignitatis suæ vixit, ut cum majore dedecore per Thessalica Tempe equo fugeret, ut una navicula Lesbon applicaretur,* &c.

Triumphantis magis] Alludit Romanum morem.

Loca, &c. *jam inania*] Δαρεῖος δὲ τὴν μὲν νύκτα ξὺν ὀλίγοις τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἔφυγε, &c. *Darius noctu paucis comitatus fugerat: postridie vero recolligens Persas exterosque, qui ex eo prælio evaserant, quatuor in universum millia habens, ad Thapsacum urbem & Euphratem contendit, ut quam citissime posset, Euphratem inter se & Alexandrum medium relinqueret.* Arrianus, lib. 2. Darius vero per Amanicas Pylas egressus est, cum Syriacas Alexander teneret.

3 Vnchas

3 non poterant. Vnchas deinde pervenit, ubi excepere eum Græcorum quatuor millia: cum quibus ad Euphratem contendit; id [a] demum credens fore
4 ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, jussum *eam ipsam, & captivos, diligenti adservare custodia*, Syriæ, quam *Cœlen* vocant, præ-

INTERPRETATIO.

a *Ratus id solum mansurum in sua potestate quod celeritate prior occupare potuisset.*

NOTÆ.

3 *Vnchas*] Alii libri *Vnchas*, alii *Orchas* nominant. Est locus inter Pylas Amanicas & Thapsacum fere medius. bidui itinere abest à Pylis Amanicis; *Sochos* Arrianus, 2, 2. haud dubie appellat. Nam, cum Darii expeditionem in Ciliciam describit, ab Euphrate Sochos pervenisse dicit: *Est is Assyriæ locus ab angustiis, seu Pylis Assyriæ, bidui itinere dissitus.* Raderus.

Græcorum quatuor millia] Arrianus 2.3. Græcos barbarosque hoc numero fuisse *in universum* tradit.

Id demum credens] Si uspiam, certe in bello sera plerumque pro nullis sunt. Vnde Martius apud Livium: *Si in occasionis momento, cujus prætervolat opportunitas, cunctatus paululum fueris, nequicquam mox amissa queraris.* Et prudenter ea de re ad suos cives disseruit Demosthenes, Philipp. 1. cujus hæc sententia est: *Turpe esse sibimet ipsi fraudi esse, & quæ molesta videntur differendo, pulcras rei gerendæ occasiones negligere. ac ne illud quidem in animum demittere eorum esse officium, qui bellum administrant, non res subsequi, sed antecedere: &, quemadmodum receptum est, ut exercitum ducat imperator; sic à cordatis viris res ducendas esse, ut quæ ipsis ex usu esse videntur, gerantur, non ut eventum persequi cogantur.* Itaque, quod occasione ac celeritate præripere potes, hoc tuum crede. quod inutili cunctatione ac securitate differs, id hostium erit. *Loccenius.*

4 *Parmenionem*] Non Parmenio, si Arriano, 2, 3. fides habenda, sed Menon præfectus est Cœlesyriæ, ab Alexandro Cerdimas cognominatus, qui postea defecit ab Alexandro in Thracia, ut noto lib. 6. initio. *Loccenius.* Credo, Curtium propter affinitatem istorum nominum aut memoria lapsum, aut forte vitioso exemplari usum, pro ignotiori Menone scripsisse nobilissimum Parmenionem. quem errorem semel erratum, non mirum est eum tueri infra, 4.5. Certe, diligentiæ Arriani tum alibi plurimum tribuo, tum hic ab errore remotiorem esse, persuadeor eo, quod non contentus proprium præfecti nomen exprimere, etiam cognomen addidit. *Freinsh.*

Recepta erat præda] *Recepta* pro *capta.* alioqui recipitur, quod prius est amissum. *Receptam*, non captam dixit, quamquam capi, & recipi, de re una eademque aliquando dicitur. Sic est in Augusti numis, *Armenia capta, Armenia recepta.* Possis tamen hic interpretari *receptam* pro *acceptam*, quod proditor eam tradidisset, & Parmenio nomine Alexandri accepisset.

Syriæ, quam Cœlen vocant] Syria pluribus distincta nominibus. Pomponius Mela, 1. 11. *Syria*, inquit, *late litora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus. Nam & Cœle dicitur & Mesopotamia, & Damascene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene.* Plinius. 5. 12. Syriam terrarum maximam vocat, pluribus distinctam no-

præfecit. Novum imperium Syri, nondum belli cla-
dibus satis domiti, aspernabantur: sed celeriter sub-
acti obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque
insula deditur regi. Maritimam tum oram, & pleraque 6
longius etiam à mari recedentia, rex ejus insulæ
Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra mo-
vit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ à Dario red- 7
duntur: quibus ut superbe scriptis vehementer of-
fensus est. præcipue eum movit, quod Darius sibi
regis titulum, nec eundem Alexandri nomini ad-
scripse-

NOTÆ.

nominibus. Strabo, lib. 16. ita describit: *Duo montes sunt, qui Syriam concavam* (hoc enim est Cœlesyria) *includunt, Libanus & Antilibanus. Cava* ergo dicta est, quod quasi quædam amplissima vallis inter duos montes sita sit, Plin. 5. 20. Libanus & Antilibanus olim muro erant conjuncti, ut Cœlesyria esset undique clausa. *Rad.*

5 *Novum imperium*] Vide notas ad ista lib. 6. *In novo imperio adhuc jugum rigida cervice subeuntibus*, &c.

Aradus quoque insula] *Arados, etiam in Phœnice, est parva, & quantum patet tota; oppidum frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet.* Mela lib. 2. Plin. l. 5. 31. prius Pariam ait dictam: *In Phœnicio*, inquit, *mari est ante Ioppen Paria tota oppidum, in qua objectam belluæ Andromedam ferunt.* Alto mari, ut auctor est Mutianus, è fonte dulcis aqua tubo coriis facto usque à vado trahitur. *Raderus.*

6 *Strato*] Non est hic idem cum Stratone Sidoniorum Rege, de quo mox. Singulis enim tum suus rex erat, Arado, Byblo, & Sidoni: sed Aradi regem Arrianus. 2. 3. non Stratonem, sed Gerostratum, patrem Stratonis, tum absentem fecit. Strato ergo regnum pro patre prorex administrabat. Gerostratus cum Autophradate classis regiæ Darianę præfecto. Habuit tamen ratam Gerostratus filii deditionem, & ipse quoque re cognita, desertis Darii partibus se cum Alexandro conjunxit. *Rad.*

Marathon] Μάραθος Geographo, l. 17. πόλις ἀρχαία Φοινίκων. Arrianus illam ex adverso Aradi in continente ponit, & πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα laudat. De eadem Plinius, lib. 5. 20. *Marathos centrum Aradum Antarados.* Stephano est etiam urbs Acarnaniæ.

7 *Quibus ut superbe scriptis vehementer offensus est*] Darius haud dubie fiducia & ostentatione potentiæ adhuc incolumis, & supra fastigium atque titulos Alexandri, ut sibi persuadebat, elatæ, superbas ad Alexandrum scripsit literas; non satis memor, quanto cum heroë, rege & victore ageret: cujus humanitatem quam iram provocare, præsertim in adversis, satius fuisset. Non quidem degener & abjectus plane fortunæ habitus sermoque, sed nec superbus devicto erga victorem sumendus est; sed præsenti statui, suæque & ejus, quocum ipsi res est, personæ accommodatus. ita æquum illius erga se experietur animum; nisi plane sit tyrannus; aut fortuna ad vim & ambitionem abuti velit. fastu vero & contumacia magis illum irritabit. *Loccenius.*

Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat] Ita Cn. Domitius Cleopatram solo nomine, nunquam reginam salutavit; apud Velleium Cl. Boecleri, 2. 84. 3. Sed quum auctoritas sit majestatis fulcrum, apex, & telum rerum gerendarum, non patiuntur Reges & Principes ei aliquid detrahi:

8 scripserat. [a] Postulabat autem magis quam petebat; *ut accepta pecunia, quantamcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac conjugem liberosque restitueret:*
9 *de regno,* [b] *æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset;* [c] *contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. in*
10 [d] *ea se fidem & dare paratum & accipere.* Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit; *Rex Alexan-*

INTERPRETATIO.

a Quasi *jubebat potius quam rogabat.*
b *Pro imperio, si vellet, justo bello dimicaret.*
c *Contentus Macedonico* regno, *exiret Persici terris.*
d *Paratum se* esse, *ad hæc* præstanda, *suam* Alexandro *fidem dare, & ab eo* vicissim *acceptare.*

NOTÆ.

trahi: facilius maximam jacturam facultatum, quam minimam existimationis ferunt. Illius autem pars etiam in debitis titulis, qui publicæ dignitatis notæ censentur; ut hanc, sic & illos tuentur; & literas quibus illi, vel rejiciunt, vel cum protestatione (nisi præjudicium majorum rerum subsit) accipiunt. Vide & Clapmar. de arcan. rerump. pag. 6. 6. Fuit ergo & olim, & hodie, magna superstitio titulorum: idque est, quod Patres Romani maluerunt communicare plebi consularem potestatem, quam consulum nomen, teste Dionysio, 1. 59. Arrianus vero non meminit hujus rei, cujus mentionem hic facit Curtius; imo contra, 2. 3. Darium scripsisse dicit; *se regem à Rege ista petere*; Alexandrum id tantum moleste tulisse, quod ei parem se facere videretur. *Loccenius.*

8 *Postulabat autem magis, quam petebat*] Minus enim & modestius est petere, quam postulare, quod jus quoddam præ se fert. Postulatur tamen aliquid honeste, poscitur improbe: plus ergo est poscere, quam postulare, plus postulare, quam petere. Sæpe tamen alterum pro altero usurpatur.

Pecunia] Ardentiorem adhuc erga caritates suas adfectum ostenderunt Armeniæ rex ejusque filius, apud Xenophontem παιδ. 3. quorum ille pro uxore, à Cyro capta, tantum pecuniæ, quantum in potestate esset, daturum se promisit, & tantumdem pro liberis; hic autem suam uxorem vel animæ pretio redempturus fuit. *Freinshemius.*

9 *Fidem & dare*] Vide infra, 6. 4. *fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare.*

10 *Rex Alexander Dario*] Majores vestri, Macedoniam, reliquamque Græciam ingressi, damnis nos affecerunt, cum ipsi nulla prius à nobis accepissent. Ego Græcorum imperator creatus, Persarum injuriam vindicare volens, in Asiam trajeci, à vobis lacessitus. Tum etiam Darium percussorem in se immisisse: ergo se vim vi repellere, non inferre. Matrem, uxorem, liberos se redditurum gratis pollicetur, si ipse velit supplex ad se accedere. Monet postremo de titulo regio sibi adscribendo, cum meliore jure possit ipse, quam ille, Rex appellari; cum illius & victor & Rex sit.

Celes]

lexander Dario. Celes, cujus nomen sumpsisti Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent; coloniasque Græcorum Ionias, omni clade vastavit: cum magno deinde exercitu mare trajecit, inlato Macedoniæ & Græciæ bello.
Rursus rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos 11
cum immanium barbarorum copiis venit: qui navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia; ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum 12
vero parentem meum quis ignorat ab iis interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe solicitaverant vestri? impia

NOTÆ.

Celes] Persuasit mihi omnino Raderus, vocem hanc non de nihilo hic comparere: quod & Glareanus antea senserat, quamquam inridente Modio. *Celes* enim, ut citati à Radero docent, *est equus unicus, & equo vehens, quem sellarium vocant.* Suidas. *Celes est equus & eques.* Hesychius. *Celes est equus una freni habena rectus, cursor, hodie sellarius dictus, & singularis: κελητιᾶν & κελητίζειν, idem est quod equitare.* Phavorinus. cujus verbi mentio apud Homerum Il. ο. versu 679. & Odyss. υ. & Eustathius ad dictum Homeri locum. *Nec dubito dicere, à verbo κέλλω seu κελέω deduci nomen κέλης, quod equum injugem, seu non junctum jugo sonat.* Latini vocem neglexerunt. Plinius & *celetem*, 4.4. & *celetizontas*, 34. 8. 30. & 34. dixit. Curtius quoque loco cognominis potuit usurpare. Sed doce, vocatum Darium Celetem, & vicisti. doceo, fuisse equitem præstantem, & appellatum ἱππέα, quod idem est τῷ κέλητι. Audi ex Athenæo, Eustathio in Odyss. 6. hujus Darii Hystaspis F. Epitaphium, *Celes, seu eques & sagittarius optimus fui.* Lector arbiter esto. Cui forte occurret, videri potius Celetem dictum, quod equæ hinnientis auspicio sit creatus rex Persarum. Hactenus *Raderus*. At, si conjecturæ locus est, hunc ultimum Darium potius hoc nomine fuisse illusum ab Alexandro, crediderim, & sic scribere debere: *Rex Alex. Dario Celeti. Ille, cujus nomen sumpsisti*, &c. Vt hac ratione superbiam ei suam simul & prioris conditionis vilitatem improbraret. Darius ita scripserat: *Rex Darius Alexandro.* Hic offensus, suo nomini regis titulum non additum, ita rescribendo ostendit, sibi quidem regis convenire nomen longa serie majorum regibus edito: Dario Celetis potius, quippe qui ante regnum Astandes, id est, cursor, sive veredarius, fuisset, quod ipse celetis voce Græca exprimere maluit. Est & alia conjectura, exprobrasse ei hoc nomine fugam, quod deserto curru, quo sublimis inierat prælium, solitario equo insidens periculo se eripuisset. Nihil tamen in re obscura, cum ab aliis auctoribus non juvemur, adfirmare possumus. *Freinsh.*

Cujus nomen sumpsisti] Iustinus, 10. 3, 5. Herodot. 6. 98.

Græcos] Hæc & sequentia copiosissime perscribuntur ab Herodoto & Diodoro. Sed & Iustinus plurima memorat.

11 *Cum immanium*, &c.] Si mei sit arbitrii, faciam, *cum immanibus barbarorum copiis.* Freinsh.

12 *Philippum*] Idem Arrian. 2. 3. Scilicet conatur Alexander transferre paternæ cædis invidiam in Persas, cum ipse, certe mater Olympias, eo crimine suspecti haberentur. *Freinsh.* Omnia certe alia Iustinus, Orosius, aliique de cæde Philippi narrant à Pausania nobili adolescente, hortatu Hermonatis Sophi-

impia enim bella suscipitis, & quum habeatis arma, licitamini hostium capita. sicut tu proxime talentis mille,
13 *tanti exercitus rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero: & diis quoque pro meliore stantibus caussa; magnam partem Asiæ in ditionem redegi meam: te ipsum acie vici.* [a] *Quem etsi nihil à me impetrare oportebat; utpote qui ne belli quidem in me jura servaveris: tamen, si veneris supplex; & matrem, & conjugem, & liberos sine pretio recepturum te esse promit-*
14 *to. &* [b] *vincere & consulere victis scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cete-*

INTERPRETATIO.

a *Etsi autem nihil à me obtinere debueras.*
b *Non modo vincere, sed etiam cum victis humaniter agere novi.*

NOTÆ.

Sophistæ, propter stuprum ipsi ab Attalo illatum, nec à rege punito, in apparatu nuptiarum interempti.

Impia enim bella] Paucis, sed nervose Ennius: non cauponandum bellum, sed belligerandum. Confer Clapmar. de arcan. rerumpub. 3. 17. & Zevecor. in Flori lib. 1. cap. 10. circa finem.

Licitamini hostium capita] Discrimen adhibendum, inter percussores, qui fidem expressam vel tacitam violant, ut subditi in regem; milites in eum, cui militant; recepti, ut supplices aut advenæ aut transfugæ in eos qui receperunt; an vero nulla teneantur fide. Postremi omnino jure agunt, quia hostem occidere ubivis licet, non naturæ tantum, sed & gentium jure. Neque tantum, qui hæc faciunt, sed & qui aliis faciendi auctores sunt, jure gentium inculpati habentur. Verum est, quod deprehensi tales, exquisitis suppliciis afficiantur. Sed id ideo, quia eodem jure gentium quidvis in hostem licet: gravius autem aut levius malum statuit quisque pro sua utilitate. At de his, quorum facto perfidia inest, aliter censendum. neque enim ipsi tantum contra jus gentium faciunt, sed &, qui eorum utuntur opera. Negabat Eumenes credere, *se quenquam ducum sic velle vincere, ut ipse in se pessimum exemplum statueret.* Grotius, iis, qui ad occidendum aliorum operas conducunt. *Assassini* vocantur, ab Assassinis Phœniciæ gente.

13 *Repello igitur bellum*] Majoris quidem animi esse videtur, inferre bellum quam repellere: unde Annibal apud Livium, lib. 21. ad suos milites: *Inferimus bellum, infestisque signis descendimus in Italiam, tanto audacius fortiusque pugnaturi, quanto major spes, majorque animus inferentis est, quam vim arcentis.* tamen gloriosius est, & naturæ jure convenientius, vim removere quam facere: nisi ab hoste facta non aliter quam armis vindicari possint. *Loccenius.*

Diis pro meliore, &c.] Bonitas caussæ fiduciam favoris divini habet, si quis magis Deo quam caussa nitatur. In omni tamen antiquitatis memoria cognoscimus, injusto sæpe appetitos bello succubuisse; quod cum cæleste numen permittat, ipsius sanctioribus arcanorum mysteriis nobis ignotis, justis tamen, est adscribendum. *Loccenius. Freinshemius.*

Tamen, si veneris supplex] Postulat ergo,

cetero quum mihi scribes, memento non solum regi te; sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Thersip- 15
pus missus. Ipse in Phœnicem deinde descendit: & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum est, urbem vetustate famaque conditorum in-

NOTÆ.

ergo, ut ipse Darius ad se veniat. nec Arrianus aliter tradit. quo magis mirum apud eum, 2. 3. scribere Darium, *φιλίαν ἐλθεῖν ποιήσασθαι πρὸς Ἀλέξανδρον, amicitiam se cum Alexandro initurum venire.* non certe ea Dario mens. quippe cum, ut apud Arrian. est, ex æquo cum Alexandro agere vellet; ut apud Curtium, etiam ut superior & major; nunquam certe ad eum venisset: quæ nota est reverentiæ atque honoris, potentiori honoratiorique delati. Sic certe accepit ille ferox Ariovistus apud Flor. 3. 10. *quum legati dicerent, Veni ad Cæsarem: Quis est autem Cæsar? &, si vult, veniat, inquit.* Hodie etiam in eo multum est superstitiosæ cautelæ, quoties aut principes viri, aut eorum legati uno loco conveniunt. Cum considero, non adducor ut credam, ita scripsisse Darium, ut nunc in Arriani scriptis legitur, sed proclivi, & alibi à me notato lapsu transpositas fuisse literas, esseque legendum, *φιλίαν θέλειν ποιήσασθαι πρὸς Ἀλέξανδρον, amicitiam cum Alex. jungere velle.* Freinsh. Non oportunius visus est Alexander posse Darium in ordinem cogere; quam si eum, qui se supra Alexandrum extulerat, infra se atque ad pedes provolutum videret; atque ex contemptore deprecatorem faceret: deprecatoris tamen humilitatem gratuita matris, conjugis, & liberorum restitutione solaretur, secundum illud Claudiani de bello Get.

——— *Ignoscere pulchrum*
Iam misera, pænaque genus vidisse
precantem. Loccen.

15 *In Phœnicem deinde descendit*] A Phœnice Agenoris filio dicta, prius Rabbothin & Colpites. Duplex est hæc: una, quæ ab Orthosia Berytum usque pertendit: altera post Berytum, quæ Sidonem & Tyrum complectitur. *Geograph.*

Byblon] Arrianus, pactionibus ait traditum: *Βύβλον τε λαμβάνει ὁμολογίᾳ ἐνδοθεῖσαν*, absente tamen rege Enylo, qui cum Autophradate Satrapa Darii versabatur.

Ad Sidona ventum est] De Sidone Iustinus lib. 18. 3. *A piscium ubertate, Sidona appellaverunt: nam piscem Phœnices* Sidon *vocant.* Licet autem hæc urbs à primogenito Chananæi filio, cui hoc nomen, condita sit; non tamen inde sequitur, erroris Iustinum insimulandum; cum utrumque verum esse possit. Namque, non conditoribus tantum, sed à præcellentibus qualitatibus nomina sua urbes acquirunt. *Blanck.* Sidon ergo vetustate, amplitudine, nobilitate cum Tyro comparanda: poëtis etiam amplius quam Tyrus celebrata, cum Tyri nusquam meminerit Homerus, Sidonas vero seu Sidonios laudat ab ingenio & artificio, cum *πολυδαιδάλους* appellat Il. ψ. Quos prolixe laudat Eustathius, cum *πολυτέχνους καὶ καλλιτέχνους καὶ χαλκωτικῆς τεχνίτας* nominat. Addit Strabo peritos Arithmeticæ & Astronomiæ, à ratiocinationibus & nocturna navigatione ducto initio. Moschus philosophus Sidone natus est ante bellum Trojanum; postea & Boëthus & Diodorus floruerunt. Distat Sydon Tyro ducentis stadiis, nostratibus milliariis sex, & stadiis quatuordecim. *Raderus.* Hoc loco refellendi sunt duo præclarissimi historici, Diodorus, inquam, & Plutarchus. Nam Diodorus, 15. 47. quæ hic Curtius Sidone accidisse narrat, ad Tyrum transfert: erroris, non ex auctoritate tantum Curtii, quam & Iustin. 11. 10. 8. suffulcit, convictus, sed aliis quoque rationibus; quarum

16 inclutam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adjutus; sed [a] quia deditionem magis popularium, quam sua sponte fecerat, regno visus indignus, Hephæstionique permissum, *ut, quem eo fastigio Sidones*
17 *dignissimum arbitrarentur, constitueret regem.* Erant Hephæstioni hospites clari inter suos juvenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negaverunt, *quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe*
18 *ortum.* Admiratus Hephæstio magnitudinem animi sper-

INTERPRETATIO.

a *Quia civium* voluntate *potius quam sua sponte deditionem fecerat.*

NOTÆ.

haud postrema, quam observavit Loccenius, quod regi Tyriorum Azelmico veniam concesserit Alexander. apud Arrian. 2.4.31. maxime tamen urget, quod ex ipsius Diodori historia satis constat, ut & ex dicto Arriani loco, Tyriis, utpote plurimis eorum occidione cæsis, reliquis in servitutem redactis, non opus fuisse rege. Deinde, ridicule facit, qui, cum ista modo scripsisset, exemplo subjicit *Ballonymum* (sic enim quem noster *Abdolominum* vocat) repertum fuisse in horto quodam mercede aquas haurientem. At Plutarchus, hæc in Papho accidisse vult, in Orat. de Fort. Alex. 2.19. *Freinsh.*

16 *Strato*] Usitatum illis regionibus nomen. Et Tyrii Stratonem habuere regem post dominorum cædem. Et supra, Aradi rex Strato vocatur. *Raderus.*

Darii opibus adjutus] Habet hoc qualemcumque sensum. at, quanto præstantior exibit, si legas, *Darii opibus addictus, & quia, &c.* Quam enim exile hoc & putidum, memorare nobis aliquem Sidonis regem adjutum opibus Darii, quem scimus una cum ceteris imperio Persarum fuisse subditum? Sed hoc notat Curtius, eum studuisse rebus Darii, ut strueret caussam, unde demotus dejectusque regno fuerit. quam eandem affert Diod. 17.47. in reliquis omnibus nostro consentiens, nisi quod pro Sidone Tyrum substituit. sic igitur ille: *rex superior ob amicitiam cum Dario imperio exutus fuerat.* Freinsh.

Sed quia, &c.] Simili animo Theogenes l. 4. Æthiop. Heliodori ait: *Non se laudare posse eam voluntatem, qua metu potentioris coacta esse videatur.* Sic apud Appian. de bell. civ. lib. 1. Sylla Nolam *necessitate potius quam benevolentia sibi obsequentem prædæ exposuit.*

16 *Hephæstionique permiss. ut quem eo fastigio Sidones, &c.*] Scribendum puto: *Quem eo fastigio è Sidoniis dignissimum arbitraretur.* Non enim quemcunq; aut undecunq; ortum, sed civem & ipsorum generis voluit præfici. *Gron.*

17 *Erant Hephæstioni hospites*] Hospes est, qui notum, familiarem, aut amicum excipit. Hospites erant sæpe principes civitatum, & magistratus accipiebant, aut reges, aut honestissimos: erantque alii publici, alii privati: privatorum vox tam de excipiente quam excepto usurpatur. Inde sunt illa: renovare hospitium, id est, amicitiam, & tessera hospitalis, & tesseram frangere, & quæ sunt generis ejusdem.

18 *Admiratus, &c.*] Sic etiam affectus fuit Celerinus, apud Claudianum in epithalamio Palladii.

Cum sibi post domitas, & Parthica fulmina, Carrhas,
Sceptra daret miles, rebusque imponere vellet,
Despexit fremitus, & pratulit otia regno, &c.

Ter

spernentis, quod alii [a] per ignes ferrumque peterent; *Vos quidem* [b] *macti virtute*, inquit, *estote, qui primi intellexistis, quanto majus esset, regnum fastidire quam accipere. Ceterum, date aliquem regiæ stirpis, qui meminerit, à vobis acceptum habere se regnum.* At illi 19
[c] quum multos imminere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexandri, ob nimiam regni cupiditatem, adulantes; statuunt, *neminem esse potiorem quam Abdolominum quemdam*, [d] *longa quidem cognatione stirpi regiæ adnexum, sed ob inopiam suburbanum hor-*

INTERPRETATIO.

a *Per* medias *flammas* mediaque *tela quærerent.*
b *Crescite virtute, & felices estote.*
c *Cum viderent multos avida spe* regnum *ambire.*
d *Per longam avorum seriem oriundum ex regia stirpe.*

NOTÆ.

Per ignes ferrumque, &c.] Ob conditionem vivendi ut splendidissimam; ita, si sapienter æstimes, longe miserrimam, tot ac tanta scelera commissa esse, atque adeo etiamnum committi sentio, ut me, ista reputantem, haud minus stultitiæ nostræ, quam perfidiæ, superbiæ atque immanitatis pigeat. Crudelissima belluarum homo, quis tibi dementiæ scelerumque aut finis est, aut modus, ubi semel cæca regnandi sitis, inane honesti, virtutumque & pietatis pectus occupavit! Merito igitur laudavit hospites suos vir prudentiss. Hephæstio; digni certe sunt, qui nunc quoque tantæ moderationis præmio encomioque fruantur. *Freinsh.*

Quanto majus esset, regnum, &c.] Illud esse majus hoc, etiam alii auctores censent. Macrobius, 1. Saturn. 11. *Duas virtutes, quæ inter nobiles quoque unice datæ sunt, in uno video fuisse mancipio (Anaxilio Messenio) imperium regendi peritiam, & imperium continendi magnanimitatem.* Claudianus, d. loco:

——— *Magnum delata potestas,*
Majorem contempta probat.

Rite tamen designatus, si potest imperare, & velle debet, ne se publico commodo subtrahat, *Loccenius.*

19 *Abdolominum quemdam*] Plutarch. de fort. Alex. 2. 19. corruptissime legit *Alynomum*; in historia etiam falsus. nam Paphi regnum accepisse scribit. Curtii tamen scriptura præ ceteris placet: præsertim, cum *Abdellæ* nomine istis in oris vulgatissimo ita respondeat, ut sane idem videatur, cum additione cujusdam cognominis, fortasse à paupertate ejus orti. nam עני *ani*, vel *oni*, pauperem & humilem notat. Abdalla idem sonat, quod aliud iis locis usitatum nomen *Obadia*, servum Dei, quod majoribus nostris fuit *Godschalck*, Persis *Hodabendes*. Certe, tot codicibus adjutus ausim affirmare, quodquod illud nomen alias fuit, incepisse saltem à litteris *Ab*, ut infinita alia eo in tractu, Abraham, Absalon, Abimelech, Abgarus. nam & hoc nomen ita scribi debere, ad Tacit. 12, 12. tento, quo loco jam legitur Abbarus, & in jure Canon. dist. 15. cap. 3. propius ad veram lectionem *Abbacarus*. proxime autem Dioni lib. 40. Αὔγαρος. *Freinsh.*

Longa quidem cognatione] Doctissimus Adversariorum scriptor putat, excidisse hic particulam *haud*, & fuisse, *haud*

20 *hortum* [a] *exigua colentem ſtipe.* Cauſſa ei paupertatis, ſicut pleriſque, probitas erat: intentuſque operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam con-
21 cuſſerat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum eſt, cum regiæ veſtis inſignibus hortum intrant, quem forte ſteriles herbas eligens Abdolomi-
22 nus repurgabat. Tunc *rege* eo ſalutato, alter ex his; *habitus*, inquit, *hic*, *quem cernis in meis manibus*, *cum* [b] *iſto ſqualore permutandus tibi eſt. Ablue corpus inluvie*

INTERPRETATIO.

a *Tenui mercede excolentem in ſuburbio hortum.*
b *Pro ſqualidis hiſce* pannis *induendus tibi eſt.*

NOTÆ.

haud longa q. cogn. ſic apertiorem fore antitheſin, & melius intellectum iri, quod Alexander dixerit, infra 4. 1, 22. *habitum famæ generis non repugnare.* Mihi vulgata eſt veriſſima: & omnia hoc volunt. nam, quod de fama generis dixit Alexander, eo factum eſt, quod, quamvis per longam cognationem, regiæ tamen ſtirpi annexum audiverat; imo hoc longe melius famam nominavit; quæ proprie dicitur de iis, quorum non eſt memoria, aut certa cognitio. Deinde, non videtur hominem regiæ ſtirpi arctius conjunctum, propinquis ſuis regnum obtinentibus, in fœdam adeo paupertatem dilapſurum fuiſſe, qui, ut certe hujus mores hic deſcribuntur, nullo crimine id meruerit. *Freinsh.*

20 *Cauſſa ei paupertatis*] Non eſt probitas per ſe cauſſa paupertatis, quum aliquot probi fuerint ditiſſimi, quales Abraham, Ioſephus, David, alii. Sed quod Ariſtoteles de Philoſophis dixit, eos raro eſſe divites, quia eſſe nolint; aut, quod ſtudium ſapientiæ prius & antiquius quam divitiarum habeant. idem de pleriſque probis licet affirmare; qui animi bona externis præferunt. Et ſterilitate fortunæ ſæpe animi bona exercentur, ut alibi locutus eſt Plinius. *Loccenius.*

Intentuſque operi diurno] Bene ille, qui intentus præclaro operi, in ipſo mundi tumultu ac ſtrepitu nullum mentis ſtrepitum ſentit. Virgilius in Culice.

Quis magis optato queat eſſe beatior ævo,
Quam qui mente procul pura ſenſuque probando,
Nõ avidas agnovit opes, non triſtia bella:
Nec funeſta timet validæ certamina claſſis?

Seneca: *Sapiens eſt, quem non tela vibrantia, non arietata inter ſe arma agminis denſi, non urbis impulſæ fragor territat.* Epiſt. 56. quæ tota de hoc argumento lectu digna eſt.

Strepitum armorum] Non exaudierat, hoc eſt, nihil eo movebatur, tanquam ad ſe non pertinente. ut enim omnino non audierit, impoſſibile eſt. nec enim tanta animi intentione avocabatur, quanta Archimedem intentum lineis ſuis, negant ſenſiſſe captarum Syracuſarum ſtrepitum, apud Liv. 25. 31. Hunc ſenſum eſſe verborum Senecæ Epiſt. 17. *paupertas expedita eſt, ſecura eſt. Cum claßicum cecinit, ſcit, non ſe peti*, teſte Lipſio, recte vidit Gruterus. *Freinsh.*

22 *Habitus*] Pro cultu corporis & veſte hic accipitur, uti nunquam, quod meminerim, apud Ciceronem, ſed Livium, Plinium, & alios. *Raderus.*

Æter-

vie [a] *æternisque sordibus squalidum :* [b] *cape regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam profer. Et quum in regali solio residebis, vitæ necisque omnium civium dominus, cave obliviscaris hujus status, in quo accipis regnum ; immo hercule, propter quem.* Somnio similis res Abdolomino videbatur : inter- 23
dum, *satisne sani essent, qui tam proterve sibi inluderent*, percontabatur. Sed ut contanti squalor ablutus est ; & injecta vestis purpura auroque distincta ; & fides à jurantibus facta ; serio jam rex, iisdem comitan-

INTERPRETATIO.

a *Iamdiu contractis sordibus.*

b *Sume dignum rege animum & tuam hanc frugalitatem in* regia *fortuna retine.*

NOTÆ.

Æternisque sordibus] Palmerius scribit *veternoque & sordibus*. Sed inepte ac contra fidem manu typisque descriptorum exemplarium. Nec melius se expedit Acidalius. Retinenda igitur vetus scriptura, quam veram genuinamque judico. Per *æternas sordes* intellige perpetuas assiduasq;quomodo *æternas curas* Manilius, *æterna consilia* Horatius, *æternas rosas* Martialis, &c. pro vitæ perpetua elegantia,appellarūt.

Vitæ necisque] Quod est summæ in cives potestatis. Seneca de Clem. 1. 1. *Ego vitæ necisque gentibus arbiter, qualem quisque sortem statumque habeat, in manu mea positum est,&c.* & in Thyeste, versu 607.

Vos, quibus rector maris atque terræ,
Ius dedit magnum necis atque vitæ.

Hujus testimonium sive insigne, apud Impp. Romanos erat pugio,& gladius. Tacit. 3. Hist. *Vitellium, solutum à latere pugionem Cæcilio Simplici Consuli in concione reddidisse, tanquam Ius vitæ & necis.* In inauguratione enim Principi pugio tradebatur. Quo nomine Commodus Imp. à militibus salutatus, & circumlatus est per celeberrimos vicos, strictum D. Iulii gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum sibi à quodam. Vnde existimo, consuetudinem curiæ mansisse, ut regna per gladium traderentur. *Clapmarius.*

Cave obliviscaris hujus status] Modeste fecit Gordius, qui plostrum, quo ad regnum fuit evectus,publicum monumentum prioris fortunæ, in publico Iovis posuit templo.supra 3.2. Modestus & Agathocles Syracusorum tyrannus, an rex, qui semper vesci è fictilibus consuevit, ne primæ paupertatis oblivisceretur. Plut. in Apophth. cap.26. Quod quidem satis rarum est: ut nimis verum illud Catuli apud Dion. lib. 36. *Magni honores immodicæque potestates etiam optimorum hominum animos ad fastum extollunt atque corrumpunt.* Eodem pertinet admonitio mortalitatis, qua olim Romæ triumphantibus à tergo ingerebatur, *Respice post te, hominem esse te memento.* Lib. 10. Curtii, Alexander de militibus suis : *Obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo.* Qui ex humili & obscuro ad majora rite evectus est, non obliviscatur Dei, qui ipsum ita extulit ; nec sui,qualis ante fuerit,& nunc sit,& imposterum esse debeat ; ita constantius magnam fortunam sustinebit. *Loccen.*

23 *Serio jam rex*] Sequi amicum monentem debuit Modius, qui *serio* (non

24 mitantibus, in regiam pervenit. Fama, ut solet,
strenue tota urbe discurrit: [a] aliorum studium, alio-
rum indignatio eminebat: ditissimus quisque *humi-
litatem inopiamque ejus* apud amicos Alexandri crimi-
25 nabatur. *Admitti eum* rex *protinus* jussit; diuque con-
templatus, [b] *corporis*, inquit, *habitus famæ generis
non repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tu-
leris?* Tum ille, [c] *utinam*, inquit, *eodem animo re-
gnum pati possim.* [d] *hæ manus suffecere desiderio meo:
26 nihil habenti nihil defuit.* Magnæ indolis specimen
ex

INTERPRETATIO.

a *Aliorum favor, aliorum indignatio se prodebat.*

b *Forma corporis non repugnat famæ de* tua *origine* vulgatæ.

c *Vtinam eadem constantia regiam fortunam ferre valeam.*

d *Istæ manus suppeditarunt quidquid optabam: cum nihil haberem,* tamen *nulla re indigui.*

NOTÆ.

(non *sero*) cum hac distinctione volebat, & recte interpretabatur. Hoc apud ipsum vide. Serum ut factum sit longo sermone, fieri potest: verum & ambiguum; & quid ad rem? Ad rem autem quanto minus, si quid in Suetonio simile? *Acidalius. Serio rex,* qui sumpserat jam fidem & auctoritatem regiam, fortunæ obsecundans; ut rectissime explicat Barthius adversariorum. 28. 7. nam Raderus illud *serio* conjungit cum præcedenti voce *jurantibus*, haud perinde apte.

24 *Ditissimus quisque,*&c.] Ita est, ut Lucretius ait:

Macerat invidia ante oculos illum esse potentem,

præsertim ditiores male habet, si sibi pauperes præferri videant. Vna enim re superiores, nimirum divitiis, omni esse volunt: dum divitiis omnia deberi aut parabilia esse putant. *Loccen.*

25 *Sed libet scire,*&c.] Multis commodior est fortuna angusta quam laxa; illa comprimit, hæc diffundit spiritus. Tacitus de Galba: *Major privato visus, dum privatus erat, & omnium consensu capax imperii, nisi imperasset.* Athenione, dum pauperem & privatam agebat vitam, nemo blandior & obsequentior fuit: at vocatus ad imperium Atheniensium, omnes sui temporis avaritia & crudelitate superavit, ut Athenæus lib. 5. de eo scribit. *Loccenius.*

Hæ manus suffecere] Plutarchus in libello de vitando ære alieno: *Dices, quomodo alar? Hoccine te rogare æquum est, qui habeas manus, pedes, vocem? qui homo sis?* Seneca in fine epist. 20. *Nemo nascitur dives, quisquis exit in lucem, jussus est lacte & pane esse contentus. ab his initiis nos regna non capiunt.* Tales fuere præter Abdolominum senex Corycius apud Virgil. 4. Georg.

——— *qui rarum in dumis olus albaque circum*
Lilia, verbenasque premens vescumque papaver,
Regum æquabat opes animis.

Nihil habenti nihil defuit] Avaro semper deest, tamque eo caret, quod adest, quam quod abest. Omnia possidet, qui nihil petit. Legendum ultimum Ciceronis Paradoxum: ὅτι μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος, *Solum sapientem esse*

ex hoc ſermone Abdolomini cepit. Itaque, non *Stratonis* modo *regiam ſupellectilem adtribui ei* juſſit; *ſed pleraque etiam ex Perſica præda:* regionem quoque urbi adpoſitam ditioni ejus adjecit. Interea Amyntas, quem 27
ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus; cum quatuor millibus Græcorum, ipſum ex acie perſequutis, fuga Tripolim pervenit. inde in naves militibus impoſitis Cyprum transmiſit: & quum in illo ſtatu rerum id quemque, quod occupaſſet, habiturum arbitraretur, velut certo jure poſſeſſum; Ægyptum petere decrevit: utrique regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens. hortatuſque

NOTÆ.

eſſe divitem. Magnum, inquit, *vectigal parſimonia eſt. non eſſe cupidum, pecunia eſt: non eſſe emacem, vectigal. contentum vero ſuis, maximæ certiſſimæque divitiæ.* (Sapientes) *ſatis eſſe putant quod eſt, nil appetunt, nulla re egent, nihil ſibi deeſſe ſentiunt, nil requirunt.* Et apud Senecam poetam:

Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit.

26 *Ex hoc ſermone*] Eſt enim haud fruſtra dictum: ψυχῆς χαρακτὴρ ἐστι ἀνθρώπου λόγος, *Animi character eſt hominis oratio.* Celebratur & illud Socratis: *loquere ut te videam.* quare diligenter monet Cicero, Offic. 1. 17. providendum eſſe, *ne ſermo vitium aliquod indicet ineſſe moribus.* Freinsh.

17 *Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus*] Dixerat hoc ſupra lib. 3. *At Græci, qui in Darii partibus ſteterant, Amynta duce, (prætor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga) abrupti à ceteris, haud ſane fugientibus ſimiles evaſerant.* De Amynta & Thymonda eadem Arrianus, qui tres Amyntas cognomines ponit, Arrabæi filium, alterum Andromenis, tertium hunc Antiochi, cujus interitum cum exercitu infra audies. *Raderus.*

Cum quatuor millibus] Arrianus octo millia cenſet. Diodorus cum Curtio facit, vel potius hic cum illo.

Tripolim pervenit] In variis regionibus hoc nomine civitates reperiuntur. Eſt Phœnices, eſt Macedoniæ, Perrœbea Cariæ, Meſſeniæ, Arcadiæ, Epiri, & in Ponto, uti Stephanus tradit. Hoc loco de Phœnices accipienda, quo Amyntas ante Alexandri adventum pervenit, ut auctor eſt Diodorus: nomen accepit à colonis ex tribus illuc civitatibus miſſis, Arado, Tyro, & Sidone. Melas: à tribus oppidis, ſingulis inter ſe ſtadiis diſtantibus, Tripolimais nomen inditum. Tripolitanum navale Amyntas occupavit, & navibus, quibus uti non poterat, incenſis, ne Alexander fugientes poſſet aſſequi, fugit. *Raderus.*

Cyprum tranſmiſit] Regia inſula è regione Cilicii ſinus poſita.

In illo ſtatu rerum] Simile eſt illud Flor. 3. 5. 4. *Spem ac fiduciam dabant noſtra vitia: quippe quum civilibus bellis disjungeremur, invitabat occaſio.* Suetonii Cæſ. 15. de Pharnace, *occaſione temporum bellantem.* Proprie autem huc ſpectat legatorum Romanorum expoſtulatio cum Antiocho apud Livium 33. 25. 4.

Semper ex ancipiti] Tale vulgi & levium hominum eſt ingenium, ut inſtar faſciarum à vento agitatarum, ad quam-

tusque milites ad spem tantæ rei, docet, *Sabacem prætorem Ægypti cecidisse in acie: Persarum præsidium & sine duce esse, & invalidum: Ægyptios semper prætoribus eorum infensos, pro sociis ipsos, non pro hostibus æstimaturos.*

29 Omnia experiri necessitas cogebat: quippe QUUM pri-

NOTÆ.

quamcunque fortunæ auram sint mobiles. Ovid. 1. Trist. eleg. 8.

Vtque comes radios per Solis euntibus umbra est:
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit.
Mobile sic sequitur fortunæ numina vulgus,
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.

Talis describitur Acedux à Liv. lib. 22. *qui cum fortuna mutavit fidem.* Talis Varro Pompeii legatus apud Cæsarem lib. 2. bell. civ. *qui se movit ad motum fortunæ.* Tales Cretenses. Liv. lib. 28. de Castulonensib. *Cum prosperis rebus socii fuissent, post cæsos cum exercitibus Scipiones, defecerant ad Pœnos.* Loccen.

28 *Sabacem*] Recte animadvertit Glareanus, nomen hoc, licet unius viri (quod tamen confunditur cum alterius nomine, ut mox videbimus) non semel variare in Curtio. nam & hoc & lib. 3. *Sabaces* vocatur, mox vero *Mazaces*, rursus *Astaces*. Sed, ut reddamus verum nomen Prætori, hic & supra 3. 11, 10. recte vocatur *Sabaces*. nam eadem est persona, &, quod firmat nostram sententiam, utrobique dicitur in acie cecidisse. Nec aliter Arrianus 2. 2. ubi de pugna ad Issum: *cecidit etiam Sabaces prætor Ægypti.* Ibi vides, Arrianum etiam Σαβάκην vocare, non vero Μαζάκην, ut Glareanus vult. Verum quidem est, ab Arriano 3. 1. Μαζάκην (ut recte habet editio Vulcanii) adduci, sed ab hoc diversum, de quo mox. Negat autem Glareanus, Diodorum quoque mentionem facere hujus prætoris, cum tamen ille 17. 34. *Tasiacen*, licet depravato nomine, vocet, ubi æque ac Arrianus cæsos primates Persarum in pugna ad Issum refert. Porro, quod Glareanus Mazacem illum, de quo Curtius, 4. 1, 32. eundem esse contendit cum Sabace, non potest; cum Sabaces jam obierit, ut dictum, in bello ad Issum. Et, ut nullus dubitationi sit locus, Arrian. 3. 1. tradit, Mazacen, ubi certior factus de grandi clade Darii ad Issum, ex desperatione se dedidisse Alexandro. De qua deditione Curtius 4. 7, 4. agit, ubi pro *Astaces* leg. *Mazaces.* quod etiam vidit I. Gebhardus. Idem Arrianus, ubi de expeditione Alex. in Ægyptum, Prætorem Ægypti *Mazacen*, non *Astacen* appellat. hinc & eod. lib. recte emendat Gebhardus Μαζάκης pro Μαζαῖος, nam Mazæus Babyloniæ prætor erat, non Ægypti. Quod denique addit Glareanus, non potuisse Darium tam cito in fuga cæso Sabaci alium substituere, hunc quoque scrupulum illi eximet Arrian. ubi dicit, 3. 1. Μαζάκης ἐκ Δαρείου καθεστηκώς. *Mazaces à Dario constitutus.* & Curt. 4. 7. *in cujus præsidio Mazaces prætor Darii relictus.* Loccenius. Sciendum est, eandem Persis olim fuisse providentiam, quæ hodie omnibus est gentibus, ut nempe summo magistratui substituerint, qui per ejus absentiam videret ne quid Resp. detrimenti caperet. *Freinsh.*

Sine duce esse] Mentitur esuriens Græculus, qui mox Mazacen prætorem occisum sensit.

29 *Quum primas spes,* &c.] Sed & *spes incerta futuri.* ut Maro Æn. 8. loquitur. unde non minus illa animum torquere potest, quam præsentium fastidium aut frustratio. Vt ergo animus sit tranquillior, *præstat esse præsentibus æquum*, ut Aristippum fuisse Horat. lib. 1. epist. 17. & Ælianus Var. hist. lib. 14. cap. 6. testantur, & quæ adsunt boni

primas spes fortuna destituit; futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, *duceret quo videretur*. Atque ille [a] VTENDVM animis dum spe calerent ratus; ad Pelusii ostium penetrat: simulans *à Dario se esse præmissum*. Potitus ergo Pelusii Memphim copias promovit: ad cujus famam Ægyptii, [b] vana gens, & novandis quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis urbibusque, ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum. qui territi, tamen [c] spem obtinendi Ægyptum non amiserunt.

INTERPRETATIO.

a *Putans utendum ardore* militum *quandiu spe animarentur.*

b *Ægyptii levis natio, & novis rebus suscipiendis quam exequendis aptior.*

c *Spem Ægypti conservandæ.*

NOTÆ.

boni consulere, nec de crastino esse sollicitum, uti Christus ipse docet; sed adversus quamcumque sortem bene præparatum & munitum pectus gerere. *Ille* enim *ex futuro suspenditur, cui irritum est præsens. Quid autem varietas mutabilitasque casuum perturbabit, si certus sis adversus incerta?* ut Seneca epist. 101. & alibi monet. *Loccenius.*

Futura præsentibus] Tacitus, H. 3. 85. *natura pavoris est, ut omnia metuenti præsentia maxime displiceant.*

Atque ille utendum animis] Sic infra, hoc lib. auctor: *Rex impetu animorum utendum ratus, secunda vigilia castra movit.* lib. 6. *Summa militum alacritate jubentium quocunque vellet duceret; oratio excepta est. nec Rex moratus impetum.* Hoc congruit Cæsaris monito, lib. 3. de bello civ. *Est quædam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quæ studio pugnæ incenditur; hanc non reprimere, sed augere Imperatores debent.* Lucanus, lib. 1. de Cæsare, vers. 39.

Cæsar ut acceptum tam prono milite bellum
Fataque ferre videt; ne quo languore moretur
Fortunam, &c. *Loccenius.*

Ad Pelusii ostium] A Cypro enim naviganti versus meridiem, primum ad Ægyptum occurrit Pelusium oppidum, & portus, ubi Nili ostium exoneratur in mare, & angulum ex Δ delta tertium Pelusiacum efficit. de quo infra ex Callisthione & Strabone prolixe. Pelusium cæde Pompeii Magni nobilitatum est, ut Cæsar lib. 3. de bello civ. notat. *Raderus.*

30 *Memphim*] Caput Ægypti & regia, *Caira* hodie.

Vana gens] Synesius in encomio Calvitii per translationem *αἰγυπτιάζειν* pro dolose agere usurpat. Strabo, lib. 17. *ἀνθρώπους ἀπολέμους* vocat, *homines imbelles*, ad rem gerendam ineptos. Polybius, 15. 31. ait esse *hoc Ægyptiis hominibus innatum, ut dum fervent ira, mirum in modum sint crudeles.* Plinio in Paneg. appellatur *ventosa & insolens natio.* Philo in Flaccum scribit, esse Ægyptios natura irritabiles, & e minima scintilla suetos magnas seditiones accendere. Et Vopiscus in Saturnino: *Sunt Ægyptii viri ventosi, furibundi, jactantes, injuriosi, atque adeo vani, liberi, novarum rerum usque ad cantilenas publicas cupientes.* & mox ex epistola Ariani: *Ægyptum totam di-*

31 runt. Sed eos Amyntas prælio superatos, in urbem
compellit; castrisque positis; victores ad populan-
dos agros eduxit: a ac velut in medio positis omni-
32 bus hostium cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quam-
quam infelici prælio suorum animos territos esse co-
gnoverat; tamen *palantes, & victoriæ fiducia incautos*
ostentans, perpulit *ne dubitarent ex urbe erumpere, &*
33 *res amissas recuperare.* Id consilium non ratione pru-
dentius, quam eventu felicius fuit: ad unum o-
mnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas Amyn-
tas utrique regi dedit; nihilo magis ei ad quem trans-
34 fugerat fidus, quam illi quem deseruerat. Darii præ-
tores, qui prælio apud Isson superfuerant, cum o-
mni manu, quæ fugientes sequuta erat, adsumpta
etiam Cappadocum & Paphlagonum juventute,
35 Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor A-
lexandri,

INTERPRETATIO.

a *Et quasi omnia prædæ exposita forent, cuncta hostium* bona *diripiebantur à* Græcis.

NOTÆ.

dici levem, pendulam, ad omnia famæ momenta volitantem. &, *Genus hominum seditiosissimum.* Ergo Suetonio teste Cæs. 35. veritus est Cæsar *Ægyptum provinciam facere, ne quandoque violentiorem præsidem nacta, novarum rerum materia esset.*

31 *Sed eos Amyntas prælio superatos*] Præsidium Persarum accipe Memphi impositum, cui præfectus erat Mazaces Sabacis vicem prætura fungens.

Velut in metu positis, &c.] Ilias hic variarum lectionum occurrit. Aliter editi, aliter membranæ, aliter Modius, aliter Acidalius curat affectum & depositum locum. Freinshemius legendũ censet: *Velut in metu positis.* Ea enim causa negligentiæ, credere nihil ausuros hostes adverso prælio perculsos. Porro, similem ex Iustino locum adnotare non pigeat. Sic enim ille 24. 7. de Gallis: *Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino, ceterisque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia quam victoria latum, per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur.* Freinshemius.

32 *Palantes, & victoriæ fiducia*] Res prosperæ plerumque & tantum non semper negligentiam pariunt. Recte enim Claudianus experientia teste:

Sæpius incauta nocuit victoria turbæ.

Proinde cautione & ordine etiam post victoriam opus est, si eam retinere cupis. Vide Veget. de re milit. lib. 3. c. 25. & 26. *Loccenius.*

33 *Nihilo magis ei ad quem*] Transfugæ plerumque fidem fugacem ac desultoriam, quales ipsi sunt, habent. Asclepiodorus apud Procopium, lib. 1. de bello Gothorum. *Qui inconstabilis est, & inconstantia morbo laborat, simul ac timere inceperit, vel suimet amantissimis debitam negaturus est fidem.* Loccen.

35 *Ly-*

lexandri, Lydiæ præerat : qui, quamquam plerosque militum ex præsidiis ad regem dimiserat; tamen barbaris spretis, in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit, tribus præliis alia atque alia regione commissis, Persæ funduntur. Eo- 36
dem tempore classis Macedonum ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellesponti oram recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut mersis navibus superat. A Milesiis deinde Pharnabazus præ- 37
fectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum petiit. eas quoque insulas præsidiis occupat; pecunia multat. Magnitudo belli, quod 38
ab opulentissimis Europæ Asiæque regibus, in spem totius orbis occupandi gerebatur; Græciæ quoque & Cre-

NOTÆ.

35 *Lydiæ*] Arrian. I. 8. *Phrygiæ*. Potest utramque obtinuisse.

36 *Classis Macedonum*] Ducibus Amphotero & Hegelocho.

37 *Pharnabazus*] De quo supra : *Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat*, &c. Hic, cum accepisset nuncium de clade Issica, cum duodecim triremibus atque exterorum stipendiariorum mille quingentis Chium repetit, veritus ne audita strage Persarum defectionem molirentur. Milesiis pecuniam in classem Persicam imperavit. Miletus caput Ionum in Caria. *Raderus*.

Centum navibus] *Pharnabazus autem & Autophradates aliquandiu apud Chium moram fecerunt, præsidioque in insula collocato, nonnullis in Con atque Halicarnassum navibus missis, ipsi centum navibus optime ad navigandum instructis Sipheum appellunt.* Arrianus. Chios autem nobilissima maris Ionii insula est. *Idem*.

Andrum] Ex Cycladibus una, ab Andro Eurymachi F. dicta. Plura Stephanus cum aliis Geographis. Ex hac est Andria Terentii.

Syphnum] Insula in Cretico mari à Siphono Sunii F. prius Metope dicta. Has omnes insulas Pharnabazus cum Autophradate occupavit.

38 *Magnitudo belli*] Persici inter Alexandrum & Darium. gerebatur eo fine, ut victor simul orbem occuparet, quem spe devoraverat Alexander. *Raderus*.

Græciæ quoque & Cretæ] Non quod Cretenses non Græce loquerentur, sed quod Creta Græciæ non esset subjecta, suisque legibus viveret, quas Minos tulerat. Est insula, non in Ægeo mari, ut Eudoxus censuit, sed, ut Strabo docet, inter Cyrenaïcam & Græciam sita, longa stadiis minus duobus duo milliaria supra septuaginta, lata milliaria septem minus triente. dicta ἑκατόμπολις à civitatibus centum, de quibus copiose Strabo lib. 10. *Raderus*.

Arma commoverat] Græci Cretenses, cum viderent, Alexandrum nisi confecto bello Persico non reversurum, ausi sunt se commovere, nec tamen omnes, immo soli Lacedæmonii, qui in Alexandrum regem nunquam consenserant. *Raderus*.

39 *Agis*,

39 & Cretæ arma commoverat. Agis, Lacedæmoniorum rex, octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis; bellum An-
40 tipatro Macedoniæ præfecto [a] moliebatur. Cretenses has aut illas partes sequuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. [b] Sed leviora inter illos fuere discrimina, unum certamen, ex quo cetera pendebant, intuente fortuna.

INTERPRETATIO.

a *Inferre aggrediebatur.*

b *Sed levis momenti fuere hæc certamina*, *cum fortuna* quasi *intenta esset in unum* illud *bellum ex quo reliquorum* exitus *pendebat.*

NOTÆ.

39 *Agis, Lacedæmoniorum rex*] Quæras quis iste sit Agis Lacedæmonius: an Eurysthenes F. Agesilai frater, quem suis monumentis celebrat singulari libro Xenophon; à quo Agidæ: an ille posterior Agis: an tertius denique interfectus, quem cum Cleomene laudat Plutarchus. Hic Agis inter primum & ultimum medius, an ille, quem cum Gracchis componit Plutarchus? Haud dubie medius hic est inter extremos, ab Antipatro ad Megalopolim cæsus. Nec turbet te, quod apud Arrianum Agesilaus nominetur Agidis frater: & primus ille fratrem habuit, & iste Agesilaum, &c. Vide Arrianum II. 3.

Ex Cilicia profugi] Ex triginta millibus à Dario mercede conductis, alii Amyntam in Ægyptum secuti erant; alii in acie ad Issum ceciderant; alii ad Agidem venerant, qui cum illo plerique perierunt.

Bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur] Prælium inter Antipatrum & Agidem commissum, describitur infra initio libri sexti. Arrianus, lib. 2. docet, Agidem ad Autophradatem in Syphnum insulam pervenisse, ibi triginta accepisse talenta, & decem triremes, quas cum Hippia ad Agesilaum miserit, cum mandatis, ut in Cretam cum illis navigaret, ad res illius insulæ constituendas. Diodorus paucis: *In Europa*, inquit, *Agis Lacedæmoniorum rex, receptis octo millibus ære merentium militum, qui ex prælio adverso ad Issum evaserant, novis rebus in gratiam Darii, animum intendit. A quo naves & pecuniam magnam cum obtinuisset, in Cretam transmisit. Vbi urbes complures captas, in Persarum partes traxit.* Iustinus de eodem Agidis & Antipatri bello narrat, lib. 2. ipso initio.

CAP.

CAP. II.

Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.

IAM tota Syria, jam Phœnice quoque, ex- 1
cepta Tyro, Macedonum erant; habebat-
que rex castra in continenti, à quo urbem
angustum fretum dirimit. Tyrus & claritate, & ma- 2
gnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœnicesque memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream legati donum adferebant; commeatusque large &

NOTÆ.

1 *Tota Syria*] Præter Palæstinam tamen & Gazam, quæ pars Syriæ est. Iaddus enim, Hebræorum id temporis Pontifex, salutatus ab Alexandro per legatos, uti Iosephus est auctor, & monitus ut se dederet Macedoni, & quæ dependisset antea Dario, illa sibi penderet, auxilia mitteret, commeatum, arma, aliaque quæ postulasset, suppeditaret: negavit Pontifex se vivo Dario id præstare posse, quod jurasset, se contra Darium salvum, nunquam arma laturum. Iratus rex juravit, se, occupata Tyro, exercitum Hierosolymis admoturum, docturumque, adversus quem jusjurandum esset custodiendum. *Raderus.*

Angustum fretum] Quatuor stadia latum inter urbem & terram. Stadia autem duo & triginta, unum milliare Germanicum faciunt. Est ergo octava pars milliaris, quingenti nempe passus.

2 *Tyrus*] Hodie *Suri* audit. olim Hebræis & Syris צור Sor, Zor, Tsor, & Tzor, *rupes, saxum, angustia.* Pœnis *Sar,* Latinis *Sarra.* Tyrus vero, à Tyra Noachi nepote, Iapheti filio, septimo loco nato, qui *Tyras* dictus, & urbem paulo post diluvium condidit, & à suo nomine cognominem fecit. Tyrus in alto saxo è mari extante fixa, undique mari cincta ac tota insula. Continebat in ambitu passus 2750. Ambitus vero insulæ complectebatur 19 millia passuum. Recedebat à continenti passus 10. Angustiæ freti erant ad orientem urbis. Mare circumfusum, procellosum, & latentibus scopulis periculosum, ut ignari locorum adnavigantes, sæpe in ipso portu facerent naufragium. Templa erant magnifica, & pervetusta, Iovis Olympii, Herculis *Tyrii* dicti, & Astartes. Oppugnata ante Alexandrum sæpius & expugnata est Tyrus. Et sane excisa postremo à Turcis est, nihilque jam superest, quam portus de Sur. *Raderus*

Facilius societatem] Vt suis legibus viveret, socia & amica regi esset; ceterum, in omnibus suo arbitrio tanquam libera, nec ullius imperio obnoxia civitas ageret. sicut paulo ante Pisidæ Selgenses, *imperata se ut amicos* (non ut subditos) *facere velle significarunt.* Ita lib. 8. *Sisymethron cepit hortari, ut fidem quam vim Macedonum mallet experiri.* Scipio apud Livium, l. 28. ad Oringianos: *Vt amicitiam potius quam vim experirentur Romanorum.* Societas merito præfertur imperio, quod illa relinquit sociis æquale jus, quod vis & imperium sæpe vel adimit, vel minuit. Annius Setinus prætor Latinorum apud Livium, lib. 8. *Si fœdus est, si societas, æquatio juris est.* Loccenius.

Coronam igitur auream] *Magni ponderis,*

& hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille *dona ut ab amicis accipi* jussit; benigneque legatos adloquutus,
3 *Herculi, quem præcipue Tyrii colerent, sacrificare velle se* dixit. *Macedonum reges credere, ab illo deo ipsos genus ducere: se vero ut id faceret etiam oraculo monitum.*
4 Legati respondent, *esse templum Herculis extra urbem, in eam sedem quam Palætyron ipsi vocant: ibi regem deo sacrum*
5 *rite facturum.* Non [a] tenuit iram Alexander, cujus alioquin potens non erat. Itaq; *vos quidem*, inquit, *fiducia loci, quod*

INTERPRETATIO.

a *Non potuit iram comprimere cui alioqui valde obnoxius erat.*

NOTÆ.

deris, inquit Iustinus, *coronam, ut regi, & victori.*

3 *Vt ab amicis*] Ita amicos habuisset, & reliquisset, si portas illi aperuissent; sed punire Tyrios Numen per Alexandrum, ut ante per Nabuchodonosorem, volebat, præsertim propter scelus dominorum à servis occisorum, idololatriam, luxum, superbiam. *Raderus.*

Herculi] Dubitatur tamen quisnam hic Hercules fuerit. nam plures numerabant. Cicero de Natura Deor. 3.16. *plures tradunt nobis. Antiquissimum, Iove natum, sed antiquissimo item Iove. Nam Ioves quoque plures in priscis Græcorum literis invenimus. Ex eo igitur & Lysito est is Hercules, quem concertavisse cum Apolline de Tripode accepimus. Alter traditur Nilo natus Ægyptius. Tertius est ex Idæis indigetis, cui inferias offerunt. Quartus Iovis & Asteriæ ex Latona sororis, quem Tyrii maxime colunt, cujus Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus hic ex Alcmena, quem Iupiter genuit, sed tertius Iupiter.* Loccenius. Vide & dies geniales Alexand. 2. 14.

Genus ducere] Ab Hercule, non tamen Tyrio, nisi hic idem cum Argivo fuerit.

Oraculo monitum] Hercules illi per noctem, quæ obsidionem præcessit, dextram porrexit, & in urbem introduxit, ut narrat Arrianus, lib. 2. De sacrificio tamen nihil ibi, sed eo potuit traxisse Alexander.

4 *Extra urbem*] Quod libertati suæ periculosum arbitrarentur, si Regem armatum intra muros acciperent: forsã & Darii respectu id declinare maluerunt, ne pendente adhuc bello, si ab eo stetisset victoria, indignationem ejus incurrerent. qua mente apud Plutarch. Demetrio, cap. 39. Athenienses Demetrium *oraverunt, ut urbe abstineret; quod scivisset populus, ne quis ex regibus urbe acciperetur.* Mediam itaque gerere se maluit. quæ res plurimis male cessisse multoties adnotatum est. *Freinsh.*

Palætyron] Strabo 16. μετὰ τὴν Τύρον ἡ Παλαίτυρα ἐν τριάκοντα σταδίοις. *Post Tyrum est antiqua Tyrus triginta stadiis distans.*

5 *Fiducia loci*] Quum in parvo quodam castello Græci ab Antigono Rege Macedonum obsiderentur, & *fiducia loci contemnentes hostem*, multa in deformitatem Antigoni jocarentur; & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum irriderent: *Gaudeo*, inquit, *& aliquid boni spero, si in castris meis Silenum habeo.* Cum hos dicaces fame domuisset, captis sic usus est, ut eos, qui militiæ utiles erant, in cohortes describeret, ceteros præconi subjicere: id quoque negavit se facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam ma-

Pag. 142.

HERCVLES TYRIVS

Pag. 160.

APOLLINIS TYRII MEMORIA

quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis, sed brevi ostendam in continenti vos esse. proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem; aut oppugnaturum. Cum hoc responso dimissos monere amici cœ- 6
perunt, *ut regem, quem Syria, quem Phœnice recepisset; ipsi quoque urbem intrare paterentur.* At illi lo- 7
co satis fisi, obsidionem ferre decreverunt. Namque urbem à continenti quatuor stadiorum fretum divi-

NOTÆ.

malam haberent linguam. Senec. lib. 3. de ira, cap. 21. Itaque fiducia loci & contemptus hostis, incolas & auctores plerumque ferit. Corn. Nepos: *Nimia fiducia, magnæ solet esse calamitati.* Loccen. Tales enim, dum in situ locorum ad arcendam vim hostilem satis sibi putant esse præsidii, libertatem suam ferociter tutari solent: ut contra, quibus ea munimenta non sunt, obedienter imperata facere consueverunt. Inde factum, ut quorum rebellio metueretur, ex superioribus locis in æqua digredi cogerentur. Quomodo Augustus perdomita Hispania, *fiduciam montium timens, in quos se recipiebant* Astures, *castra sua, sed quæ in plano erant, habitare & incolere jussit.* Flor. 4. 12. *Freinsh.*

Quod insulam incolitis] Insula nomen traxit à Salo, quasi in Salo vel Solo insula, quod mari cincta sit. quicquid enim vel à fluminibus, vel mari eminet, *Insula* proprie dicitur. A similitudine inde maritimarum insularum, etiam in urbibus dicuntur insulæ, domus ab aliis sejunctæ, hoc est, ut Festus docet, quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, sed circuitu publico aut privato cinguntur. Ergo in civitate insula dicitur, quicquid viis, aut plateis cinctum est. *Raderus.*

In continenti vos esse] Et hoc egregie ostendit, cum jacta ingenti mole operum in obsidione Tyri, ex insula continentem fecit. unde & Ovid. Metamorph. 15. 287.

Fluctibus ambita fuerant Antissa Pharosque,
Et Phœnissa Tyros, quarum nunc insula nulla est.

Lege quoque Pomponium Melam, cap. 12. & Plinium, 5. 19. *Loccenius.* Eo autem confidentius hoc minabatur Alexander, quod & prius jactam ibi molem à Nabuchodonosore fuisse scire poterat, de qua re Hieron. in cap. 26. Ezech. lege. Alexandri molem aliasque similes respexit Florus, 2. 2. cum sic scriberet: *Vt quatenus nec mole jungi* (Italiæ Sicilia) *nec pontibus posset, armis belloque jungenda, & ad continentem suam revocanda videretur.* Freinsh.

Aut oppugnaturum] Quod quidem futurum non putabant Tyrii. nec enim credere poterant, Alexandrum post clarissimam victoriam, cum hostem persequi opportunum esset, omissa occasione rerum amplissimarum, ad unius urbis obsidionem hæsurum esse. Quem errorem in Bardane, haud dissimilis ingenii Rege, graviter notat Tacitus, 11. 8. *neque cunctatur quin proximas præfecturas corripiat, solis Seleucensibus dominationem ejus abnuentibus; in quos, ut patris sui quoque defectores, ira magis quam ex usu præsenti accensus, implicatur obsidione urbis validæ, & munimentis objecti amnis, muroque & commeatibus firmatæ. Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renovat.* Freinsh.

6 *Syria*] Præter Palæstinam.

Phœnice] Præter Tyrum.

7 *Fretum dividit, Africo maxime objectum*] Angustiæ freti quatuor stadiorum erant, Tyro ab oriente, Africus ventus ab occidente flabat, & recta mare

dividit, Africo maxime objectum, crebros ex alto
8 fluctus in litus evolvens. Nec [a] accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus obstabat. quippe vix leni & tranquillo mari moles agi possunt; Africus vero [b] prima quæque congesta pulsu inlisa mari subruit: nec ulla tam firma moles est, [c] quam non exedant undæ per nexus operum manantes; & ubi acrior flatus exstitit, summi operis fastigio superfu-
9 sæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat; muros

INTERPRETATIO.

a *Nulla res magis obstabat moli* in mare *jacienda.*

b *Quacunque primum injecta sunt, impulsu fluctuum concussa in mare disjicit.*

c *Quam non* alluvione *deterat aqua inter juncturas operum se insinuans; imo, quando ventus validior est, supra ipsius molis cacumen assurgens.*

NOTÆ.

mare in angustias propellebat, & fluctus decumanos ciebat. Africus porro Græcis Λίψ dictus, & Vulturno orientali erat objectus: Vulturnus ab oriente hiberno spirabat inter Eurum & Notũ, Græcis Εὐρόνοτος. Africus ergo ob occidente hiberno ortus, Vulturnum oppugnabat, uti Virg. in tempestatis descriptione, cum luctantes inter se ventos committit, Africum contra Eurum & Notum collocat. Æneid. 1. 84.

Incubuere mari, totumque à sedibus imis
Vna Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis
Africus, & vastos volvunt ad litora fluctus.

[Hunc ultimum versum in animo habuisse videtur Curtius cum ista scriberet.] De ventis hisce plenius cognosce apud Gellium, item Senec. Nat. qu. 5. 16. Porro, angustias fuisse ab oriente postea continenti commissas, facile ex Gulielmo seu Willelmo Tyrio disces, Hist. Hierosol. 13. 5. Qui addit, mare vicinum urbi, periculosum ignaris fuisse, propter latentes passim scopulos. Nam & urbs rupi & scopulo maximo imposita est. *Raderus.*

8 *Per nexus*] Qui huic lectioni anteponunt, vel etiam componunt aliam, *per enixus operum*, potius delectantur inveniendis quibus paginas impleant, quam conservata puritate textus. Ad minimum advertere debuerant, *enixus* ut maxime ita legendum esset, aquæ non tribui, sed operibus: *enixus operum*; quomodo si Curtium scripsisse putant, haud levem injuriam faciunt majoris elegantiæ judiciique historico. *Nexus* autem *operum*, quid sint, præter quod candidissime dictum, sponte patet; ipse subinde explicat mox 4. 2. *nondum commissum opus.* & 4. 3. clarissime: *crebrisque fluctibus compages operis verberata se laxavere; saxaque interfluens* (an *interluens*) *unda medium opus rupit.* mox 9. *velut quodam nexu continens opus junxerant.* Freinsh.

Summi operis fastigio] Insuavis iteratio *operum*, & mox *operis*. Vide ne omittendum posterius, legendumque *summo fastigio.* Acidal. Nihil tamen temere mutandum in his talibus, nisi certior adsit ratio.

9 *Præter hanc difficultatem, &c.*] Men-

muros turresque urbis præaltum mare ambiebat: non tormenta, nisi è navibus procul excussa, emitti; non scalæ mœnibus adplicari poterant: [a] præceps in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex; [b] &, si admovisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ parva

Interpretatio.

a *Muri in mare usque procurrentes peditibus intercluserant iter.*

b *Quamvis* naves *appulisset* ad muros, *poterant telis repelli*, utpote *instabiles & suspensæ* fluctibus.

Notæ.

Mendum leve est, eoque non animadversum. Scribendum: *non tormento, nisi è navibus procul, excussa mitti*, &c. Ex quibus, *mitti*, jam exhibuit Modius, nec in ea voce Dan. & Pal. 1. collatio ex illis libris quidquam edit differentiæ. Vtrumque autem ratio & usus loquendi flagitat. Infra, hac ipsa in narratione; *quum tormento asseres promovissent.* lib. 7. *Tormenta saluti fuere, quibus in consertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela.* libr. 8. *Interim ad augendam formidinem & turres admovebantur, & excussa tormentis tela emicabant.* Gronovius.

Præaltum mare] Idem dicit Plin. 5.19. *Præalto*, inquit, *mari septingentis passibus divisa.* Sed quam erat altum? Curtius ὑπερβολικώτερον dixit *præaltum.* Arrianus 2. 4. non nisi tres ulnas, & quidem quà profundissimum est, altum affirmat, ut Vulcanius interpretatur. Verba Arriani sunt: τὰ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει, ἵνα τὸ βαθύτατον τοῦ διάπλου, τριῶν μάλιστα ὀργυιῶν τὸ βάθος. *Vbi urbem attingit, qua quidem profundissimus trajectus est, tres summum ulnas altum est.* Profecto exigua altitudo, in qua superanda, non fuisset septem mensibus Alexandro laborandum. Hesychius ὀργυιὰν ἔκτασιν ἀμφοτέρων χειρῶν *distensionem ambarum manuum vocat.* Herodotus sex pedum facit ὀργυιάν. ita octodecim erit pedum altitudo maris. Nihil hactenus nimis. Plin. 5. 4. ex Theophrasto orgyiam decempeda metitur. Ita fierent tres orgyiæ, triginta pedes, tolerabili altitudine maris. Accipiamus ergo hic mare altum fuisse triginta pedes, ut Curtius speciem veri obtineat, qui præaltum mare ait fuisse ad muros. Ὀργυιὰ ἡ ἀμφοτέρων ἔκτασις. Quam mensuram quatuor cubitis determinarunt, aut quod idem est, sex pedibus. Quantus autem modus à vertice ad calces patet, tantum esse constat inter longissimos digitos utriusque manus expansæ. Hæc extensio & expansio manuum Græce proprie dicitur ὀργυιά. Suidas: ὠργυιωμένοις, ἐκπεταμένοις. Inde apud Ctesiam in Indicis homines ὀργυιώμενοι qui manus expandunt & extendunt ad aliquid amplectendum. Imperite vero faciunt, qui ὀργυιὰν *ulnam* Latine reddunt. Duas habet ulnas homo. unde *ambabus in ulnis.* ut duo brachia, & duo cubiti. utriusque ulnæ extensio ὀργυιά est. ulna autem est cubitus. *Vlnam* tamen hodie dicimus, quæ longe cubito major est. *Salmasius.*

Non tormenta, nisi è navibus, &c.] Vera lectio: *non tormento, nisi è navibus procul excussa mitti, nec scalæ mœnibus adpl.* Infra: *quum tormento asseres promovissent.* Gronov.

Præceps in salum murus] Et mœnia fuere alta, & turres. νῆσός τε γὰρ αὐτὴ ἡ πόλις ἦν, καὶ τείχεσιν ὑψηλοῖς πάντη ὠχύρωτο. *Insula erat ipsa civitas, altis mœnibus undequaque cincta.* Arrianus *Et muri recto limite descendebant in al-*

parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginenſium legati ad celebrandum anniverſarium ſacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, ſemper [a] parentum loco
11 culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, *ut obſidionem forti animo paterentur; brevi Carthagine auxilia ventura.* namque ea tempeſtate magna ex parte Punicis
12 claſſibus maria obſidebantur. Igitur bello decreto, per muros turreſque tormenta diſponunt: arma junioribus dividunt: opificeſque, quorum copia urbs abundabat, in officinas diſtribuunt. Omnia belli ad-

INTERPRETATIO.

a *Et quaſi parentes honorati ſunt* ab illis.

NOTÆ.

tum mare, ut nullus eſſet per terram aditus ad civitatem mari ambitam. Murus aggeri objectus, erat altus pedes centum & quinquaginta, ut Arrianus eſt dimenſus, craſſus, ut Diodorus, 17.43. (cui tamen alius paulo ſenſus) cubita quinque, id eſt, ſeptem pedes & ſemis, quem mox duplicavit & medium ſpacium aggere & lapidibus impleverunt.

Parva dictu res] Alii cum negatione, *haud parva.* quam, cum bene omnia conſidero, puto ab alio intruſam. quod ita ſolent hiſtorici adnotare, quando aliqua res non maximi momenti, cauſſam præbet magnis eventibus. Et ſane *parva dictu res* erat, quum Carthaginenſium legati, non aliam ob cauſſam, quam celebrando annuo ſacro, miſſi erant, ut ob eorum pollicita tam gravem obſidionem ſuſtinendam eſſe arbitrarentur Tyrii. Quid enim aut ad præſens opis in illis erat? & quod à Carthaginenſibus ob conſanguinitatis memoriam ſperabatur, nonne à quibuſvis Tyriorum legatis peti poterat? His rationibus cum accederent etiam codd. nonnulli, inter quos eſt & ille Danielis, haud poſtremæ auctoritatis, expungendum omnino τὸ *haud*, ut inſititium, credidi. *Freinsh.*

Anniverſarium ſacrum] Ad Aſtartes ſive Vraniæ ſacra, quæ Dido Phœniſſa ſecum Tyro Byrſam avexerit, aut ad Tyriorum ſimilitudinem Carthagine à ſe condita ſanciverit atque dedicarit, locum hunc eximium referendum cenſeo. Quamquam ſi de ſacris Herculis (de quibus hujus capitis initio à nobis actum eſt) Curtii verba malit aliquis accipere, non repugnabo. *Faber ſemeſtr.* 3.2. cujus poſteriorem ſententiam amplector.

Parentum loco culti] Ipſique contra ſervantes mutuum affectum. nam imperante Cambyſe, Tyrii expeditionem in Carthaginenſes detrectaverunt, dicentes eſſe liberos ſuos. Herodot. 3.19. Timæus apud Locros in Græcia vidiſſe tabulam refert, cujus principium fuerit: *ut parentes erga liberos decet.* Ὡς πρέπει γονεῦσι πρὸς τέκνα. relatione facta ad Locros qui in Italia ſunt. Sic Ilienſes à Romanis culti apud Liv. 38.39. *Ilienſibus Rhœteum & Gergithum addiderunt, non tam ob recentia ulla merita quam originum memoria.* Contra, qui eam reverentiam conditoribus ſuis non exhiberent, impietatis arguebantur.

12 *Opificeſque*] Quorum gloria antiquitus præcelluiſſe Tyrum; vel conſtructio templi Hieroſol. abunde probat:

adparatu strepunt: ferreæ quoque manus (*Harpagonas* vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed quum fornacibus ferrum, [a] quod excudi 13

Interpretatio.

a *Ex quo* arma *fabricari opus erat.*

Notæ.

bat. Vid. 1 Reg. 3. 5. Sic & coloni eorum Carthaginenses à Romanis obsessi, cum arma tradidissent, pauculos intra dies nova fabricaverunt. Flor. 2:15,10. & inprimis Appianus in Libycis. *Fre.*

Ferreæ quoque manus] Ferreas manus cum harpagonibus confundit: alii distinguunt. Livius lib. 30. harpagones ita describit: *Postremo asseres ferreo unco præfixi (harpagones vocant milites) ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti, quos tum neque ipsos, neque catenas, quibus suspensi injiciebantur, incidere possent.* Quæras, quæ sint catenæ? intelligo ego vincula seu laminas tenues per asseres, sive hastilia, contosve, seu perticas ex omni latere demissas, ne lignum incidi posset, ut hodie videmus in bipennibus & hastis: nisi dicas, circulos catenarum ultra asserem procurrisse, extremoque uncum adhæsisse. Stewechius eleganter ferream manum ab Archimede excogitatam describit: *In eas*, inquit, *naves tollendas, desuper murum eminentem ferrea manus firmæ catenæ illigata, cum injecta proræ esset, gravique libramento plumbi revelleret ad solum, suspensa prora, navim in puppim statuebat: dein remissa subito, velut ex muro cadentem navim cum ingenti trepidatione nautarum, ita unde affligebant, ut etiamsi recta recideret, aliquantum aquæ reciperet. Ita maritima oppugnatio elusa.*

Corvique] Corvorum diversa fuere genera, diversæ formæ. Hunc Diades invenit, illum Tyrii, alium Cn. Ovellius. De primo Vitruvius, lib. 10. c. 19. *Invenit etiam* (Diades) *corvum demolitorem* (alii *deprædatorem* legunt), *quem nonnulli gruem appellant.* C. Duillius adversus classem Carthaginensium κόρακα seu corvum invenit, prorsus diversum ab hoc & Curtiano; quem Polybius describit. Dissimiles ab his Curtiani corvi, quos neque Lipsius in Poliorcet. lib. 5. dial. 8. neque Bernardinus Baldus commentario Vitruviano est assecutus, quando eosdem cum Polybianis scripserunt Curtianos, quamque Lipsius cautius mox corrigit sententiam. Vicinior est corvo Curtiano lupus Liv. lib. 28. & Vegetianus, qui jam erexerant ad murum scalas: in alios lupi superne ferrei injecti, ut in periculo essent, ne suspensi in murum traherentur. Vegetius: *In modum forficis dentatum ferrum, quem Lupum vocant.* Hi Curtiani è mœnibus in naves tormento, tanquam ballista, emittebantur sine milite, & naves lacerabant, & propugnatores intra mœnia trajiciebant. Sic enim infra Curtius: *Namq; ad implicanda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus corvos & ferreas manus illigaverant, ut, cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia lacerabant.* Dio in Severo propius accedit, qui Byzantinos affirmat habuisse inter machinas harpagones, quos emittebant & reducebant celeriter. Plane descripsit hos corvos Tac. 4. Hist. *Præcipuum terrorem intulit suspensum & nutans machinamentum, quo repente demisso, præter suorum ora, singuli pluresve hostium sublime rapti, verso pondere intra castra effundebantur.* Rad.

13 *Sed quum fornacibus*] Recenset omina, quæ excidium urbis præcesserint. Et sane, si advertimus animum, verum esse deprehendimus illud Herodoti, 6. 27. *Quoties ingentes sunt eventuræ*

di oportebat, impositum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent; *sanguinis rivi sub ipsis flammis exstitisse* dicuntur, [a] idque omen in Macedonum
14 metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque, quum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt. territoque rege, Aristander peritissimus vatum respondit; *si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum: contra quum ab interiore parte manaverit, urbi, quam ob-*
15 *sidere destinassent, exitium portendere.* Alexander, quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore: caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. atque ille suorum tam indigna nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed

INTERPRETATIO.

a *Id prodigium in Macedonum perniciem interpretati sunt.*

NOTÆ.

turæ calamitates vel civitati vel nationi, solent signis prænunciari. Inter quæ à Curtio omissum, quod Alexander per quietem viderit Satyrum alludentem sibi, & post multas ambages in manus venientem. unde Aristander respondit, post aliquantulum laborem, Tyrum in potestatem Alexandri futuram. id enim velle id insomnium, quo repræsentatum erat, Σάτυρος. quod nomen si dividas, exit, Σὰ Τύρος, *tua Tyrus.* Meminerunt ejus Plutarchus in Alexand. cap. 41. Artemidorus, 4. 26. Zonaras. Cedrenus. Qui duo postremi germanum huic somnio imaginatum esse scribunt Imperatorem Constantem, ante pugnam cum Mabia Saraceno: visus enim sibi fuerat venisse Thessalonicam. Θεσσαλονίκην conjector dividens exponebat. Θὲς ἄλλῳ νίκην, *alteri cede victoriam.* Freinsh.

Sanguinis rivi] Ætate nostra, ante cruenta aliquot prælia, aquam in sanguinem non semel in Germania versam scimus. Ad avertenda mala, quæ hujusmodi signis prænunciantur, deprecatione apud Deum & seria pœnitentia opus est. *Loccenius.*

15 *Quum & classem procul haberet*] Iterum ostendit futuræ obsidionis difficultatem, propter salum urbis alto mari ambitæ, & classis absentiam, & molem à continenti ad urbem usque per septingentos aut certe quingentos pedes perpetuandam, & freti sævientis illic assiduos fluctus & altitudinem. *Raderus.*

Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum] Iure gentium sancitum est, ut inviolabiles sint Legati, etiam hostium ipsorum præsidio, atque adeo, ut ne hostes quidem censeantur, qui hostium sunt legati. Illi enim virorum bonorum officio funguntur, & suæ patriæ negotia procurant. Vnde, qui eorum fiduciæ tabulas violat, Majestatis læsæ, fideique & publicæ auctoritatis prostitutæ fit reus. Cum

Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, cernentium *profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium* [a] *aggeraretur. & exæstuare semper fretum,* [b] *quoque arctius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius furere.* At ille haudquaquam rudis 17
tractandi militares animos, *speciem sibi Herculis in somno oblatam esse* pronunciat, *dextram porrigentis: illo duce, illo aperiente in urbem intrare se visum.* Inter hæc, *caduceatores interfectos, gentium jura violata,* referebat: *unam esse urbem, quæ cursum victoris morari ausa esset.* Ducibus deinde negotium datur, *ut* [c] *suos* 18
quisque castiget: satisque omnibus stimulatis, opus

orsus

Interpretatio.

a *Aggere impleretur.*
b *Et quo angustiore spatio volvitur.*
c Milites *suos singuli* verbis *reprehendant.*

Notæ.

Cum legatis ratione contendendum est, non vi aut armis, quod injurias ulcisci ipsi non possunt. Vid. H. Grotium, lib. 2. de jure bel. ac pac. cap. 18. ubi de Legationum jure.

16 *Sed ante jacienda moles erat*] Id quantæ molitionis res fuerit, disci potest ex conatu Nabuchodonosoris, qui primum aggerem jecit, cum urbem 13. annis arctissima obsidione terra marique premeret. Id quod sanctissimus & verissimus vates Ezech. 29. 18. narrat, cum exponit militum laborem, ex quo affirmat, omnibus defluxisse capillitium, & calvitio deformatos depilatosque humeros onera portantium. *Raderus.*

17 *At ille haudquaquam rudis,&c.*] Ars tractandi militares animos, & bona spe implendi, in duobus potissimum versatur: primo, certos eos reddere de auxilio & præsentia Dei. nam vera in verum Deum fiducia omnem expellit animo timorem. deinde, justitiam causæ illis commendare, & injuriæ illatæ justam ultionem, quæ erectas facit mentes. *Loccenius.*

Herculis] Unde ita conjectores sunt interpretati, cessuram Alexandro urbem, sed post ærumnosam obsidionem; quod & Herculis omnia opera laboriosa fuissent. *Plutarch.*

18 *Ducibus,&c.*] Id crebro factum observavi, quoties nimirum Imperatores, postquam milites allocuti erant, sensissent, esse adhuc aliquid in animis eorum, aut timoris, aut erroris, aut denique contumaciæ. *Friensh.*

Opus orsus est] Ipse primus moliri cœpit, manibus etiam ad opus admotis. Polyænum, lib. 4. περὶ Ἀλεξάνδρου audi: Ἀλέξανδρος πολιορκῶν Τύρον, βουλόμενος χῶμα τοῖς τείχεσι τῶν Τυρίων μεταβαλεῖν, πρῶτος αὐτὸς κόφινον λαβὼν χοῦν πληρώσας προσήνεγκεν. οἱ Μακεδόνες ὡς εἶδον αὐτουργοῦν-

τα

orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, [a] Tyro vetere præbente: materies ex Libano monte ratibus & turribus faciendis vehebatur. Iamque à fun-
19 do maris in [b] altitudinem montis opus excreverat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat; &, quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quidquid
20 ingerebatur præaltum absorbebat mare: quum Tyrii parvis navigiis admotis, per ludibrium exprobrabant, *illos armis inclutos, dorso sicut jumenta onera gestare:* interrogabant etiam, *num major Neptuno esset Alexander?* hæc ipsa insectatio alacritatem militum
21 accendit. Iamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbique admovebatur, quum Tyrii magnitudine molis,

INTERPRETATIO.

a *Antiquæ Tyri* ruinis *suppeditantibus.*
b *Instar montis moles assurgebat.*

NOTÆ.

τὰ τ̃ βασιλέα, παραχρῆμα τὰς χλαμύδας ἀπορρίψαντες, τὰ χωρία διὰ τάχυς ἤγειραν. *Alexander Tyrum obsidione cincturus, aggeremque mœnibus Tyriorum commissurus, primus ipse cophinum terra fartum gestavit. quod ubi Macedones viderunt, ipsum, inquam, regem suum onus gestantem, projectis chlamydibus, brevi spacium maris terra complanarunt.* Erubuit nempe miles, quem præire decuerat, non sequi imperatorem. Sic apud Tac. 1, 62. *primum extruendo tumulo cespitem Cæsar posuit.* Iustinianus templum Constantinopoli; *& Murates aliud Hadrianopoli struentes, itidem prima fundamenta jecerunt.*

Ex Libano] Libanus mons à tergo Sidonis nascens, orientem versus crescit, & ultra Damascum porrectus stadiis mille quingentis, ad Simyram usque & Palmirenam regiones pertinet, omnibus naturæ opibus auctus & cumulatus. Qua altissimus, æternis candicat nivibus, abundat incolis, arbore Cedro, Abiete, Cupresso, Pino, Buxo, Olea, odoriferis aliis, & thuriferis; ut ingentem Solomoni, Hiramo, Alexandro materiam potuerit suppeditare. *Raderus.*

Ratibus & turribus] Verius meo animo *ratibus*, quam *cratibus*, tametsi & hæ possent habere locum in obsidionibus: libro tamen 5. dixit, *cratibus ac pluteis*, sed hic mare cogita. Rates porro vel pro temere compactis trabibus, & tumultuario navigio, vel longa nave ponuntur; quas à raresceudo dictas Varro, lib. 6. docet. Rates schediæ dictæ, de quibus multa Gyraldus, voce *Schedia.* Poterat & cratibus esse locus ad muniendum vel turres vel aggeres struendis vel firmandis. Sed retineo *rates*, quibus opus. *Raderus.*

19 *In altitudinem montis*] Hoc retinui, quia valde augebat rem, quod dixit supra 4. 2, & mox hac ipsa periodo, *præaltum mare.* non adhunc sensum editiones aliæ, *in altitudinem modicam.* Freinsh.

21 *Iamque paululum moles aquam emine-*

lis, [a] cujus incrementum eos ante fefellerat, conspecta, levibus navigiis [b] nondum commissum opus circumire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune 22
vulneratis, [c] quum & removere & adpellere scaphas in expedito esset; ad [d] curam semet ipsos tuendi ab opere converterant. Igitur rex *munientibus coria ve-* 23
laque

INTERPRETATIO.

a *Cujus incrementa non adverterant.*

b *Nondum* satis *cohærentem aggerem circumire cœperunt*, *ac telis appetere milites in mole positos.*

c *Cum facile esset* Tyriis & *applicare navigia* ad molem, & ea *reducere*,

d Illos *coëgerant omisso labore ad curam tuendi sese converti.*

NOTÆ.

eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbique admovebatur] MSS. alii, *ubique*, alii, *admovebantur*: nihil quidem juvantes, sed indicio quod jam olim hic hæsitatum. Etenim, si recte inspicias, nec *moles*, nec *agger*, nec *latitudo* satis commode subaudiri potest in verbo *admovebatur*. Si Curtii elegantiam noris, non dubitabis, scriptum ab eo fuisse: *urbsque admovebatur*. Nam ea, quibus nos appropinquamus aut admovemur, sic nobis admoveri dicuntur. Sic Plinius, lib. 12. *arbore sulcamus maria, terrasque admovemus*. Statius in via Domitiana: *& æstuantes septem montibus admovere Baias*. Vbi plura hujusmodi attulimus. *Vrbs admovebatur*, est, continenti & castris propinquior fiebat. *Gronovius*.

22 *In expedito esset*] Promptum & expeditum erat Tyriis fugere, si Macedones ingruerent; accedere ad operas, si defensores abessent, quæ res operas convertebat ad semet tuendos. *Raderus*.

23 *Rex munientibus*] Gronovius in litteris ad Berneggerum: MSS. alter, *ex munientibus*, alter, *ex eminentibus*. Scribendum, *Igitur rex munientibus*. Quam emendationem, ut nec dubiam, recepimus.

Coria velaque] Ballistis, catapultis, & toti generi levium telorum unicum fere obstaculum & oppositio, *Coria, Cilicia, Vela*. His enim vim excipiebant & frangebant, molliter ita suspensis: imo & ignita jacula repellebant. In urbe, extra urbem utebantur, quia utrimque scilicet periculum & metus ab istis. Tegumenta & vela e caprillis pilis, *Cilicia* vocabant. Ea justa & sufficiente crassitie ac longitudine suspendebant à proceris lignis, & ante se prætendebant. Ita nec ignita jacula, nec alia tela eos attingere poterant, sed in ipsis ibi tegumentis sistebant & hærebant. Sed & in alio opere usurpabant; tum ne conspici ab hoste possent; tum & tela sic eludi. Commodum inventum, & à nostra hodie militia non alienum. Imo vero sistebant etiam lapides Ballistarum. Aqua quoque centones aut cilicia aut coria humectabant, contra ignes aut ignita, quo minus corriperent aut corrumperentur. Et proprie huic rei acetum habebant. *Lipsius*. Citat autem Lipsius & locum Diodor. 17. 45. Πρὸς δὲ τούτοις βύρσας καὶ διπλᾶς διφθέρας πεφυκωμένας καταρράπτοντες, εἰς ταύτας ἀπεδέχοντο τὰς ἀπὸ τῶν πετροβόλων πληγὰς, quem locum olim suspectum mihi reddidit in-

laque jussit *obtendi, ut extra teli ictum essent:* duasque turres [a] ex capite molis erexit, è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent.
24 Contra Tyrii navigia procul à conspectu hostium litori adpellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedonas adgressi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

INTERPRETATIO.

a *In fronte aggeris extruxit.*

NOTÆ.

interpres, reddendo: *Ad hæc coria pellesq; duplicatas, & fuco oblitas, consuunt. His ballistarum ictus excipiunt.* Non enim reperiebam, quid iste fucus ad excipienda tela profuerit obsessis. Advertebam igitur, in textu vitium esse, & non πεφυκωμένας scribi debere, sed πεφυρμένας. idque inventum ad ignem extinguendum pertinuisse. At verbum φυράω egregie id significat. Præter alia exempla quæ in promptu sunt, unicum, quod hanc etiam correctionem mihi suggessit, adferam, illud nobile apud Sueton. Tib. 57. 1. *Sæva ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor & perspexisse primus & assimilasse aptissime visus est: subinde in objurgando appellans eum* πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, lutum sanguine maceratum. *Freinsh.*

Extra teli ictum essent] Sic vere Lipsius poliorc. 5. 9. cujus scripturam confirmat Acidalius. cujus verba subdimus: Nescio an temere discriminanda in genere isto locutionis, *ictus* & *jactus teli.* Differre merito videantur: ac vereor, ne sæpe loco alterius alterum legamus. Etenim vis eorum diversa nonnihil, si penitus introspiciamus. Extra *teli jactum* est, quo pertingere jacta nequeunt. *extra ictum,* quo perveniunt, sed sine noxa, prohibito illapsu aut tactu. Quod si admittitur, hic nempe legendum potius *ictum.* Neque enim aberant hi tam procul, ut jaci in eos tela non possent. ictui saltem eorum obnoxii non erant coriis velisque obtentis. Quæ eadem ratio infra 5. 3. *Cæsaque materies cratibus & pluteis faciendis, ut qui turres admoverent, extra teli ictum essent.* Contra mox, 4. 3. *Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio excitatæ procul teli ictu abessent.* Sic enim editio Modiana exhibet, ubi vulgares haud dubie melius *jactu.* Sensus enim ille adjectam aggeri latitudinem tantam, ut excitatæ in medio turres ab extremo aggeris abessent teli jactu, id est, spatio tanto, quo jacta tela pertingere non possent. *Acidalius.*

Duasque turres ex capite molis erexit] Καὶ οἱ Μακεδόνες πύργους ἐπάνω τοῦ χώματος, ὅπερ προκεχωρήκει αὐτοῖς ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης, ἐπέθεσαν δύο, καὶ μηχανὰς ἐπὶ τοῖς πύργοις. *Macedones duas ligneas turres aggeri, qua plurimum in mare productus erat, imponunt, machinasque in iis disponunt.* Arrianus. Quum enim ad defensionem operis construerentur, facile quivis conjiciat, positas fuisse eo loco, unde vis hostilis metuebatur.

CAP.

TYRVS OBSESSA ET CAPTA AB ALEXANDRO.

CAP. III.

Dubiis belli eventibus Tyri obsidio nobilitatur.

EA res Alexandrum dividere copias coëgit: 1
& [a] ne segniter adsidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque præfecit; ipse cum expedita manu Arabiam petiit. Inter hæc Tyrii na- 2
vem magnitudine eximia, saxis arenaque à puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure inlitam remis concitaverunt; & [b] quum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit: tunc prora ejus accensa, 3
remiges desiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. navis autem igne concepto latius

INTERPRETATIO.

a *Ne otiose ad unius urbis* obsidionem *morari videretur.*

b *Cum vela etiam valido vento inflata essent, velociter ad aggerem appulit.*

NOTÆ.

1 *EA res Alexandrum*] Hæc periodus utiq; conjungi debebat anterioribus, ut novum caput hinc inciperet: *Inter hæc Tyrii.* Sed ob vitandā confusionem & perturbationem, quæ ex hujuscemodi mutationibus nasci solet, divisionem solitam reliquimus. *Frein.*

2 *Navem magnitudine eximia*] Tyrii contra hujuscemodi quid machinati sunt? Navem hippagogam aridis sarmentis, aliaque materia, quæ facile ignem concipit, onerant, & malis duobus ad proram erectis, quam latissime possunt, in orbem circumsepiunt, ut fasces facesque quam plurimas capiant. Adhæc picem & sulphur, ad flammam accommoda, accumulant. Præterea ad utrumque malum binas antennas extenderant, atque ex iis in lebetibus suspendunt, quæcumque aut infusa, aut immissa vehementer flammam augere possent. Dehinc omnia nautica instrumenta in puppim transferunt, ut eorum pondere gravata puppis, proram altius erigat. Dein observato vento, qui aggerem versus spiraret, navem triremibus alligatam, in mare protrahunt. Postquam vero moli turribusq; appropinquaverunt, immisso in materiam igne, quanta maxima vi possunt, navem triremibus protrahentes, ad molis caput impellunt. At, qui in navi jam succensa erant remiges, facile enatarunt. Interea ingens incendium turres comprehendit, & antennæ confractæ, quæcunque ad augendum incendium præparata erant, effundunt. *Arrianus.* Cassius magno vento & secundo completas onerarias naves tæda, & pice, & stupa, reliquisq; rebus quæ sunt ad incendia, in Pompeianam classem immisit, atque omnes incendit. *Cæsar de bell. civ. 3.*

3 *Navis autem igne concepto*] De navibus

tius fundere incendium cœpit: quod, priusquam posset occurri, turres & cetera opera in capite mo-
4 lis posita comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, faces, & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: quum ii, qui in turribus erant, partim [a] haurirentur incendio; partim armis omissis, in
5 mare semet ipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mallent; natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati, im-
6 pune navigiis excipi possent. Nec incendio solum opera consumpta; sed forte eodem die vehementior ventus motum [b] ex profundo mare inlisit in molem, crebrisque fluctibus compages operis verberatæ se laxavere, saxaque interluens unda medium opus ru-
7 pit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus injecta terra sustinebatur; præceps in profundum ruit: tan-

INTERPRETATIO.

a *Flammis absorberentur.*

b *Mare à fundo* usque *commotum impulit in aggerem.*

NOTÆ.

vibus incendiariis legi potest præter alios, etiam Olaüs Magnus lib. 10. rerum Septentr. cap. 12. 13. & fuse etiam Freinshemius in comment. Curtii.

4 *Alendo igni aptum erat*] Modius expungit *aptum*, cum sufficiant sensui reliquæ voces; & reperit qui consentiant. Sed Acidalii judicium placet Freinshemio, & nos subscribimus.

Summa tabulata] Tecta turrium, ut sub igneo imbre propugnarent Macedones, donec grassante incendio, projectis hasta, clypeo & armis, se non magis fido committerent mari. Summa tabulata possis accipere pro tecto totius etiam operis, vel operarum, sub quibus molem promovebant, ut aggerem porrigerent. *Raderus.*

5 *Qui capere eos*] Ad consilia Alexandri exploranda, ad cruciandos, vel permutandos cum captivis, si casus ferret, vel legatis mittendis, si usus esset. nam suos mittere non audebant, qui Alexandri caduceatores crudeliter interfecerant.

6 *Se laxavere*] Inepte, inquit vere hoc loco ineptus Modius, quasi Curtius non alias ita sit locutus, ut vere observavit Acidalius. & oblitus erat Modius præteriti loci lib. 3. de Alexandro ad Issum regrediente: *Paullatim deinde laxare se sinus montium, & majus spacium aperire cœperunt.* Et hoc genus loquendi frequentissimum est. *Laxavere* παθητικῶς rarissimum. Livius tamen lib. 26. quem sæpe noster expressit: *Annona haud multum laxaverat.* id est, caritas annonæ parum laxata erat, nihil fere remiserat.

Interluens] Ex duabus lectionibus hæc

tantæque molis vix ulla vestigia invenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in adversis rebus solet fieri, ALIUS in alium culpam referebat; quum omnes verius de sævitia maris queri possent. Rex [a] no- 8
vi operis molem orsus, in adversum ventum non latere, sed recta fronte direxit; quod cetera opera, velut sub ipso latentia, tuebatur: latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio erectæ procul teli jactu abessent. Totas autem arbores cum ingen- 9
tibus ramis in altum jaciebant; deinde saxis onerabant; rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant: tum humus adgerebatur; superque alia strue saxorum arborumque cumulata, [b] velut quodam nexu continens opus junxerant. Nec Tyrii, quidquid ad

INTERPRETATIO.

a *Novæ formæ aggerem extruere aggressus*, ejus *frontem, non latus, adverso Africo opposuit.*

b *Totam molem quasi aliquo vinculo colligatam coagmentaverant.*

NOTÆ.

hæc præplacuit: nam alii lentius, *interfluens.*

7 *Arabia rediens*] Post undecimum diem, quam exierat, reversus, quæsierat causam dissoluti aggeris.

Hic, quod in adversis rebus solet, &c.] *Quis adeo iniquus*, inquit Tacit. 14. Annal. *ut sceleri hominum assignet, quod venti & fluctus deliquerunt?* Licet autem periculum procellæ ac sævitiæ maris homines præstare nequeant, tamen ex Sapient. cap. 5. vers. 18. scimus, vim divinam suas etiam creaturas in pœnam delictorum humanorum armare, *Loccenius.*

8 *Quod cetera opera*] *Quod* refertur ad vocem *opus*. præcessit enim, *novi operis molem*. at, qui ad hanc ultimam referendum putarunt, pro *quod* scripserunt *ea*, atq; reliqua proinde mutarunt.

Procul teli jactu abessent] Sic omnino bene: longius enim ita aberant turres in medio aggere locatæ, quam fuerant prius à capite molis. Nec hoc vult, ut extra teli jactum omnino essent, sed, quo magis ex longinquo mitterentur, eo imbecilliora acciderent. atque hæc lectio multis modis verior est Modiana, *procul teli ictu.* Nam si dicas, ob longinquitatem exemptas fuisse telorum ictui, eadem ratio pertinebit etiam ad jactum: sin aliam ob caussam, nimirum, quod munitiones essent oppositæ, ut in superiori opere; facile intelligis, nihil huc facere *latitudinem aggeri adjectam*, nec opus fuisse dicere *procul* à telis abfuisse, cum ita protectæ, ne ex propinquo quidem lædi potuissent. Quin & telorum appellatione hic non ea accipienda putem, quæ tormento jaciuntur, sed quæ emittuntur manu. iis enim maxime infestabant munitores, levibus navigiis opus circumeuntes Tyrii. supr. 4. 2. *Freinsh.*

9 *Superque*] Sic lego (nam vulgo, *super qua*). & verborum nimium sim prodigus, ei si probando unū adeo impendā. *Acidalius*. quem sequuti sumus, quamquā Radero placeret, *super quam.*

Nec Tyrii, quidquid, &c.] Nunquam huma-

ad impediendam molem excogitari poterat, ſegniter
10 exſequebantur. [a] Præcipuum auxilium erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, occultoque lapſu ad molem uſque penetrabant; falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes: quæ ubi ſequutæ erant, pleraque ſecum [b] in profundum dabant; tum levatos onere ſtipites truncoſque arborum [c] haud ægre moliebantur: deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo
11 ſequebatur. Ægro animi Alexandro, & utrum perſeveraret, an abiret, ſatis incerto, claſſis Cypro advenit: eodemque tempore Cleander cum Græcis

INTERPRETATIO.

a *Præcipue proderant qui procul &c. & occulta natatione ad aggerem ſubibant.*
b *In altum mare trahebant.*
c *Non difficile disjiciebant.*

NOTÆ.

humani ingenii vis & divinitas clarius apparet, atque cum urbes obſidentur ab ingenioſo hoſte, & à ſolerti cive defenduntur. Multa furor, plura neceſſitas arma invenit. *Raderus.*

10 *Subibant aquam*] Tantum poteſt conſuetudo, ut etiam homini multa liceant in alieno elemento. ut taceantur vetera, nunc etiã quotannis ſunt, qui dũ Veneti duces priſco more ſibi deſpondent maria, annulũ in undas conjectũ extrahant. Pulchre Manil. Aſtro. 5.428.

Illis in ponto jucundum eſt quærere pontum,
Corpora qui mergunt undis, ipſumque ſub antris
Nerea, & æquoreas conantur viſere Nymphas,
Exportantque maris prædas, & rapta profundo
Naufragio, atque imas avidi ſcrutantur arenas.

Cujus rei & Calliſtratus meminit, in lib. 4. §. 1. de lege Rhod. *mercatorum merces per urinatores extractæ ſunt.* Præ cæteris autem memorabile eſt, quod de Cola, cui ob eam rem *piſcis* cognomen indiderunt, à Ioviano Pontano relatum Alexander dier. genial. 2. 21. adnotavit, *qui plus in aquis degere, quam in terris victitare ſolebat.* Freinsh.

11 *Cleander*] Arrianus, 2. 4. καταλαμβάνει Ἀλέξανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐκ Πελοποννήσου ἥκοντα, &c. ubi non recte interpres doctiſſimus: *Alexandrum Polemocratis F. ex Peloponneſo venientem cepit.* nam hoc recte de hoſte diceretur, non autẽ de homine earundem partium. καταλαμβάνειν hic eſt *aſſumere*, quomodo eo verbo Curtius utitur ſup. 4. 1. *aſſumpta Cappadocum juventute.* Sed credo fefelliſſe hominem doctum, ignoti iſtius Alexandri nomen. Sane enim ita ſcribendum nõ eſt apud Arrian. Sed Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους. non ex hoc tantum Curtii loco, ſed ex ipſo Arrian. 1. 7. ἔπεμψε δὲ καὶ Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐπὶ ξυλλογῇ στρατιωτῶν εἰς Πελοπόννησον. quod Curtius ſtatim in principio l. 3. effert: *Ad conducendum ex Peloponneſo militem Cleandro cum pecunia miſſo.* Idem.

Cen-

cis militibus in Asiam nuper advectus. Centum & octoginta navium classem in duo dividit cornua; lævum Pnytagoras, rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur; Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrii, quamquam classem habe- 12
bant, ausi navale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt: quibus rex invectus ipsas demersit. Postera die classe ad mœnia admota; 13
undique tormentis, & maxime arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrii [a] raptim obstructis saxis refecerunt; interiorem quoque murum, [b] ut si prior fe-

INTERPRETATIO.

a *Festinanter compositis lapidibus.*
b *Si exterior dejectus esset.*

NOTÆ.

Centum & octoginta] Arrianus, 2. 4. singillatim singulorum naves exprimit. Phœnicum naves 80. Rhodiorum 10. inter quas una Peripolus dicta, de qua voce multa Suidas & alii. Ex Solis & Mallo tres, ex Lycia decem. Ex Macedonia navis una quinquaginta remorum, Protea duce. E Cypro centum & viginti. Plutarchus Alex. cap. 41. triremibus oppugnatam ait Tyron. *Raderus.*

Pnytagoras] Alii libri *Pythagoras.* Arrianus in multitudinis numero, *Cypriorum reges*, dixit. Et erant plures. Plinius novem reges narrat. Pnytagoram etiam Arrianus, 2, 4. appellat, à πνυτὸς quod est prudēs, & ἀγορὰ forū. *Rad.* Meminit ejus & Athenæus 4. 19.

12 *Triremes omnes*] Hæc vetus lectio. Modius ita interpolat: *Tres omnino naves.* Confirmatum it suo MS. & Arriani Diodorique locis. Verum est quidem, tres demersisse naves Alexandrum, plures tamen quam tres ante mœnia positæ fuerunt, ut ex Arriano, 2. 4. patet. cujus verba non recte considerasse videtur Modius. Ille sic: *quodque multis triremibus adversas proras ostendentibus aditus obstructus esset, tres, quæ ad extremas fauces positæ erant triremes, adversis proris in eas latas, demersit.* Tres in extremo ostio positas demersas fuisse ait, cum plures in ipso portu essent. nec aliter Diodorus, 17. 43. *Loccen.* Ut plene consentiat Græcis Curtius, levi mutatione consequemur, si legamus, *triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt: tribus rex invectus, ipsas demersit.*

13 *Maxime arietum pulsu muros quatit*] Origo *Arietis* vetus, sed parum certa, cum pars ad Græcos, & Epeum, pars ad Tyrios sive Carthaginenses referant. Aries iste non uniformis aut simplex, sed *triplex* fuit. Est *Rudis*, & à prima inventione, quem manibus lacertisque validi homines sustinent & agunt. Est *Compositus*, qui trabem quoque alteram jungit & statuit, à qua pendulus, vi majore, conatu leviore libratur. Hic in plurimo usu, & inter Romanorum opera ex professo Iosephus descripsit. *Est*, inquit, *Aries trabs prægrandis*, quæ malum navis adsimilat. (Imo ex ipsis malis navium interdum lecta & assumpta; genus vero abies vel ornus: longitudo 80. pedum Vitruvius & Græci formant pedum 160 & 120). Caput arboris ferro tegitur, & affigitur laminis paulo longius: an-

14 fefelliſſet, illo ſe tuerentur, undique orſi. Sed undique vis mali urgebat; moles [a] intra teli jactum erat; claſſis mœnia circumibat: terreſtri ſimul navalique clade obruebantur. Quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita junxerant, ut proræ cohærerent; [b] puppes intervallo quantum capere poterant diſta-
15 rent. hoc puppium intervallum antennis aſſeribuſque validis deligatis, ſuperque eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleverant: ſic inſtructas quadriremes ad urbem agebant: inde miſſilia in propugnantes [c] ingerebantur tuto, quia proris miles te-
16 gebatur. Media nox erat, quum claſſem, ſicuti dictum

INTERPRETATIO.

a *Minus teli jactu à* muris *aberat.*

b *Puppes eo ſpatio ab invicem remotæ eſſent, quod inter eas eſſe poterat.*

c *Tela conjiciebantur tuto in Tyrios.*

NOTÆ.

antrorſus in acumen producitur, quod *Cornu* Hegeſippus dixit; Græci ἐμβολω, ſive *Roſtrum*; iidem communius & κεφαλω, ſive *Caput*, ſicut Latini: & fuit interdum trifidum, quadrifidum, in mucrone, ut ſolent navium roſtra. Finis & opus præcipuum Arietis fuit, cum grandiores firmioreſque lapides, more priſco, muris inderentur, juncturas penetrare ac findere, & lapides emoliri. *Dependet medius funibus ſuſpenſus ex alia trabe* (vel etiam catenis) *velut trutina; quæ trabs tignis utrimque firmis munita eſt & fulta. Repulſus porro magna virorum manu retrorſum* (quantam ſcilicet admittebat longitudo: ſed recens manus manui ſuccedebat, eratque perpetuus is ictus), *iiſdemque antrorſum ſtatim & cum impetu reflectentibus, quatit muros prominulo ferro. Neque eſt ulla turris tam valida; aut mœnia tam lata, quæ, ut primas maxime plagas tulerint, ſuſtinere & ſubſiſtere aſſiduas eas poſſint.* Ideo Diaconus *Exterminatorium inſtrumentum* dixit. quia is admotus ſignum erat perdendæ urbis. Vti hodie mos aut lex eſt, durius in eos conſuli, qui tormenta exſpectarint: ſic olim qui arietem.

Interiorem quoque murum, &c.] Diodorus quinque cubitos craſſum ait fuiſſe murum, hoc eſt, pedes ſeptem cum ſemiſſe, poſtea duplicatum fuiſſe: *Deliberant*, inquit, *Tyrii mœnia urbis duplicia facere, quod non crederent, quinque cubitorum murum ſufficere oppugnationi ſuſtinendæ. Itaque murum altero tanto latum extruere cœperunt; inter quem, & priorem, quod erat intervalli, aggere & lapidibus complebant.* De interiore muro ſubſtruendo, ſi prior cæſus ſit, Livius lib. 21. adfert exemplum Saguntinorum: *Saguntini murum interiorem ab nondum capta urbis parte ducunt, utrumque ſumma vi & muniunt, & propugnant. Sed interiora tuendo, minorem indies urbem Saguntini faciunt.* Rad.

Vndique orſi] Mallet Acidalius omitti vocem *undique*, cum ſtatim redeat: ſed, ut ſupra monui, ſcriptoribus ea repetitio non inſolens eſt. *Freinſh.*

16 *De-*

ctum eſt, paratam, *circumire urbem* jubet: jamque
naves urbi undique admovebantur, & Tyrii deſpe-
ratione torpebant; quum ſubito [a] ſpiſſæ nubes in-
tendere ſe cœlo, & quidquid lucis internitebat, ef-
fuſa caligine exſtinctum eſt. [b] Tum inhorreſcens ma- 17
re paulatim levari, deinde acriori vento concitatum,
fluctus ciere, & inter ſe navigia conlidere. Iamque
ſcindi cœperant vincula, quibus connexæ quadrire-
mes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore
in profundum ſecum milites trahere. neque enim 18
conſerta navigia ulla ope in turbido regi poterant:
miles miniſteria nautarum; remiges militis officia
turbabant: &, quod in hujuſmodi caſu accidit, pe-
riti ignaris parebant. quippe gubernatores, alias im-
perare ſoliti, tum metu mortis juſſa exſequebantur.
Tandem remis pertinacius everberatum mare, velu-
ti eripientibus navigia claſſicis ceſſit: adpulſaque
ſunt litori, lacerata pleraque. Iiſdem diebus forte 19
Carthaginenſium legati triginta ſuperveniunt, ma-
jus obſeſſis ſolatium, quam auxilium: quippe *dome-
ſtico bello Pœnos impediri; nec de imperio, ſed pro
ſalute*

INTERPRETATIO.

a *Denſa nubila obduxere cœlum.*
b *Mare cum fremitu paulatim intumeſcere, &c.*

NOTÆ.

16 *Deſperatione torpebant*] Quod agger jam mœnia contingeret, urbſque peninſula eſſet ex inſula facta, ut turres urbi imminerent: & ſimul claſſis parata eſſet in exitium urbis; ut in inopes conſilii Tyrii, deſperata prope defenſione, nullam viderent viam expediendæ ſalutis. *Raderus.*

Quum ſubito] Elegantiſſima tempeſtatis vel potius naufragii imminentis deſcriptio, cujus generis apud poëtas haud paucas reperies.

Spiſſæ nubes] Denſæ. Nulla tempeſtas ſine piceis nubibus, ex quibus nox, pluvia, venti, fulgetra, & fulmina prorumpunt. Virgilius Æn. 1. 92.

Eripiunt ſubito nubes cœlumque, diemque.
——— *Ponto nox incubat atra.*
Et, ——— *inhorruit unda tenebris.*

19 *Carthaginenſium legati, &c.*] Solebant Carthaginenſes ex præda, ſi quam bello cepiſſent, tum ex annuis proventibus, Herculi Tyrio decimas mittere, ut conſtat ex Iuſtino, 18. 7. 7. & Diodoro, 20. 14. Vtrum autem hi legati, an magis priores, quorum ſupra, 4. 2. 10. facta fuit mentio, ejus rei cauſa advenerint; an hi magis, ut cogno-

20 *salute dimicare* nunciabant. Syracusani tunc Africam urebant; & haud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quamquam ab ingenti spe destituti erant; sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt: fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent.
21 Quumque unus è civibus concioni indicasset; *oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis*, quem eximia religione colerent, *urbem deserentis*; *molemque à Macedonibus jactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam:*

NOTÆ.

cognoscentes Tyrii, nihil in Carthagine esse præsidii, suis rebus ipsi consulerent, statuere non possumus, quamquam huc potius inclinemus. *Freinsh.*

20 *Syracusani*] Hi nunquam leguntur prope Carthaginem castra posuisse, præterquam apud Iustin. 22. 6. duce Agathocle. Sed hic Alexandro posterior fuit. ut Curtii hic error non immerito notetur à Reineccio tom. 2. ubi de Carthag. Republica, & à Radero hoc loco. Fuerunt quidem circa id tempus in Africa turbæ, sed Syracusanorum partes ibi nullæ.

Conjuges liberosque, &c.] Idem memorat Diodorus, puerorum, feminarum & senum magnum numerum Carthaginem devectum esse. *Raderus.*

Fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent] Tres inprimis causæ, ob quas, si obsidio alicujus loci arctior & diuturnior futura videatur, imbellis sexus urbe in tempore emitti, & ad tutiora loca traduci solet. Prima, ut virorum animi in quacunque sorte & eventu magis adquiescant, & expeditius dimicent, sepositis justæ formidinis causis. Altera, ut in tardiore obsidione, quo minor est numerus comedentium, eo diutius sufficiat commeatus. Tertia, ne fœminæ ob imbecillitatem animi ac metum, aut, ab hoste forte muneribus corruptæ indignum quid tentent, & lenocinentur animis maritorum, eosque sollicitent ad aliquam perfidiam aut proditionem, aut temerariam & intempestivam deditionem. Vide Veget. 4. 7. Onosand. Strategici cap. 42. *Loccen.*

21 *Speciem Apollinis*] De prodigiis urbi exitium portendentibus supra dictum. Hic vero stulta paganorum superstitio merito omnibus ridenda proponitur; peinde quasi superum mentes catenis, ut mortalium corpora, possent in custodia retineri. Sed quales cultores, talia numina. Simulacris vincula injiciebant, & vinctus credebatur Deus. Apud Sinas idola sæpe jurgiis, sæpe etiam verberibus male accipiuntur; imo & aquis merguntur, & igni amburuntur, quando voventium nutibus non addicunt. *Raderus.*

Vrbem deserentis] Tacit. Hist. 5. 13. de obsidione Hierosolymorum: *Expassæ repente delubri fores, & audita major humana vox, Excedere deos. simul ingens motus excedentium.* Proditum est antiquis, cum Troja excidio propinqua esset, visos esse deos è suis templis sua exportare simulacra. Sic cum Alexander M. Tyrum obsideret, *Tyriorum multis visus in somniis Apollo est dicere, ad Alexandrum se transire. neque enim sibi cordi esse ea quæ in urbe agerentur.* Plutarch. Alex. cap. 41. *Freinsh.*

22 *Ad*

tatam: [a] quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu, aurea catena devinxere simulacrum, aræque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inseruere vinculum; [b] quasi illo deo 22

INTERPRETATIO.

a *Et si erat parum* fide *dignus qui id affirmabat.*
b *Quasi vellent hujus Dei* ope *Apollinem detinere.*

NOTÆ.

22 *Ad deteriora credenda*] Livius, lib. 27. *Metus semper in deteriora inclinat.* Claudianus bello Get.

Sed malus interpres rerum metus omne trahebat
Augurium pejore via.

Onosander Strategici cap. 42. *Metus falsus vates esse solet, quæque timentur, ea priusquam fiant, facta esse creduntur.* Præstat animum in statione tenere, nec deteriora augurari, nisi res & causæ suadeant, eaque sana mente rectisque consiliis pro virili prævenire. *Loccenius.*

Aurea catena] De hac cæca Ethnicorum superstitione eleganter Augustinus, lib. 1. de civit. Dei, cap. 2. *Non homines,* inquit, *à simulacro, sed simulacrum ab hominibus servabatur: quomodo ergo colebatur, ut patriam custodiret & cives, qua suos non voluit custodire custodes?* Hæc cæcitas nobis incitamento erit, ad gratos animos uni & vero Deo præstandos pro luce veritatis, nobis, quorum majores in iisdem tenebris quondam hæsere, divinitus ac gratiose accensa. *Loccenius.*

Devinxere simulacrum] Væsana superstitio, & semet ipsam destruens. Si enim diis suis tantam tribuebant potestatem, quantam Deo tribui fas est; quo fine suscipiebant cum ipsis imparem contentionem? sin autem credebant à se in ordinem cogi posse, cur eos divino cultu honorandos esse existimabant? Atque hoc quidem dilemmate adversus gentilium cæcitatem Tertullianus, Augustinus, Arnobius, aliique Patrum efficacissime sunt usi. Nec enim Tyriorum tantum ea fuit credulitas, sed communis omniũ opinio. Sic apud Pausaniam lib. 3. traditur, Spartanos coluisse Martem compedibus irretitum, quo vinculo proprium sibi ac perpetuum bellorum illud numen haberent. Athenienses Victoriæ simulacro alas adimebant, ne scilicet urbem desereret. Quomodo & apud Romanos, cum Victoriæ alas decussisset fulmen, sic exposuit omen Pompeius:

Roma potens, alis cur stat Victoria lapsis?
Urbem ne valeat deseruisse suam.

Ratio autem vinciendi fuit, ut quum esset pignus imperii, perpetuo permaneret, ubi collocare libuerat Heliogabalo. *Freinsh.*

Araque Herculis] Non enim simulacrum ibi Herculis erat, sed ara tantum. Herodot. 2. 44. cum templi Tyrii meminit, nullius simulacri mentionem facit. quod argumentum per se infirmum roboratur ex eo, quod in Herculis Gaditani templo (erat autem eadem ibi religio) nullum simulacrum fuisse dicit Silius 3. 30.

Sed nulla effigies, simulacrave nota deorum.

Alias enim manui potius Herculis quam aræ vinculum illud inseruissent Tyrii. *Freinsh.*

Urbem dicaverant] Utitur in hac significatione verbo *ἀνακεῖσθαι* Arrianus in Bithynicis apud Photium Cod. 93. ubi scribit, Nicomediam patriam suam Cereri Proserpinæque sacram esse. Tutelares ejusmodi multi enumerantur in hoc epigrammate ad custodem hortorum.

Dodona est tibi Iupiter sacrata,
Iunoni Samos, & Mycena Diti,

L 3 *Unda*

deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum devexerant Pœni, & in majore locaverant patria: multisque aliis spoliis urbium, à semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant.
23 Sacrum quoque, quod quidem diis minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum [a] repetendi auctores quidam erant, *ut ingenuus puer Saturno immolaretur*: quod sacrilegium verius quam sacrum, Car-

INTERPRETATIO.

a *Quidam suadebant renovare sacrificium quod, &c.*

NOTÆ.

Vnda Tænaros æquorisque Regi,
Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis umbilicum,
Cretem Delia, Cynthiosque colleis,
Faunus Mænalon Arcadumque Silvas.
Est tutela Rhodos beata Solis,
Gades Herculis, humidumque Tibur.
Cyllene celeri Deo nivosa,
Tardo gratior æstuosa Lemnos.
Ennææ Cererem nurus frequentant,
Raptam Cyzicos ostreosa divam,
Formosam Venerem Cnidos, Paphosque:
Mortales tibi Lampsacum sacrarunt.

Eo more superioribus seculis etiam apud Christianos, passim regnorum, populorum, urbium varii patroni allecti sunt; & adhuc hodie à plerisque magna asseveratione coluntur. *Freinshemius.*

Syracusis] Cartalo videtur detulisse, indice Iustino, 18.7.7. Ceterum, Diodorus 13. 108. simulacrum hoc non Syracusis, nec sane eas unquam à Pœnis captas fuisse memini, sed à *Gelois* abductum scribit. qui ex Timæo subjicit, Tyrum, ubi hæc statua locata fuerat, eadem die horaque ab Alexandro occupatam, qua in eam statuam olim id sacrilegium Carthag. commiserint. quo tempore dux Carthag. non Maleus, sed Imilcar fuit. Itaque magis cum Diodoro sentio, quem & Cicero adjuvat in Verrem, 4.33. ubi expugnata Carthagine, Siculis reddita fuisse signa dicit, quæ à Pœnis in urbem suam translata fuerant. inter quos & *Gelensium* est mentio, & Segestanorum, & Agrigentinorum: nulla autem Syracusarum, quam urbem longe nobilissimam haud certe prætermisisset si hunc ad catalogum pertinuissent. *Freinsh.*

23 *Vt ingenuus puer Saturno immolaretur*] Carthaginenses certe tam sacrilega sacra coluisse Iustin. testatur: *Cum inter cetera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immolabant, & impuberes* (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) *aris admovebant, pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.* Subjicit Iustinus ingratas Diis victimas fuisse, magisque irritatos, quam placatos; punitosque Carthaginenses maximis cladibus. Tum & Tyriis persuadere tam impia sacra non potuerunt. Ceterum, non Carthaginenses tantum humanas hostias faciebant; sed Phœnices etiam & Arcades; Romani quoque in Pantheo, Druidæ, Galli, Scythotauri advenas immolabant; tum & aliæ multæ barbaræ gentes: imo & Iudæi, contra decem tabularum legem, pueros vivos igne, ingenti cum supplicio concremabant. *Raderus.*

Car-

Carthaginenſes à conditoribus traditum, uſque ad excidium urbis ſuæ feciſſe dicuntur. ac niſi Seniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebantur, humanitatem dira ſuperſtitio viciſſet. Ceterum, effi- 24
cacior omni arte imminens neceſſitas [a] non uſitata modo præſidia, ſed quædam etiam nova admonuit. Namque [b] ad implicanda navigia, quæ muros ſubibant, validis aſſeribus corvos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant; [c] ut, quum tormento aſſeres promoviſſent, ſubito laxatis funibus injicerent. Vnci quoque & falces ex iiſdem aſ- 25
ſeribus dependentes, aut propugnatores, aut ipſa navigia lacerabant. Clypeos vero æneos multo igne

INTERPRETATIO.

a *Non modo conſueta* propugnationis *adjumenta, ſed etiam non uſitata aliqua uſurpare* docuit.

b *Ad corripiendas naves quæ muris appropinquabant.*

c *Vt aſſeres baliſtâ excuſſos in naves immitterent explicatis repentè funibus.*

NOTÆ.

Carthaginenſes] Plin. 36. 5. dicit: *Ad Herculis* (quod nota. nam alii de Saturno tantum tradunt) *ſtatuam Pœni omnibus annis humana ſacrificaverunt victima.* Freinsh.

Vſque ad excidium urbis,&c.] Intermiſſum tamen ſemel atque iterum, juſſu regum qui ab ejuſmodi immanitate abhorrebant, Darii Perſæ, atque Gelonis Syracuſani. de quo capienda verba quæ leguntur in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ. *Gelon Syracuſ. rum tyrannus Carthaginenſibus magna navali pugna victis, ceſſare fecit apud eos humanas hoſtias.* Quin & poſtea inſtiterunt eidem ſacrilegio, ut liquet ex Tertulliano Apol. c. 8. quo loco ſcribit Tiberium id vetuiſſe, crucifixis etiam ſacerdotibus: quod alii Claudio tribuunt. Sed animadvertere licet, hos Imperatores, quod utrique Tiber. Claudio nomen fuerit, ſæpe confundi. ut in gemina narratione apud Plin. 30. 1. legitur, Tib. Cæſ. ſuſtuliſſe Druidas: quod à Claudio factum tradit Sueton. in vita, 25. Nec eſt, ut diſſenſum inter eos auctores imaginemur; aut credamus alterutrum in re recenti & illuſtri hallucinatum eſſe. *Freinsh.*

24 *Neceſſitas*] Vere Carchedonius: χρεία διδάσκει κ᾽ ἂν ἄμουσος ᾖ σοφόν. *Catum è rudi reddit magiſtra neceſſitas.* Et Euripides in Helena: Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχυρότερον. *Gravi nihil neceſſitate fortius.* Durum ergo telum neceſſitas, ultima tentat, omneſque ingenii vires explorat. *Raderus.*

Validis aſſeribus] Non puto hoc nomine venire perticas, quod nec ſequentia facile admittant. Diodorus tamen 17. 44. κεραίας *antennas* vocat.

25 *Clypeos*] Diodorus 17. 44. Idem prorſus de clypeis æneis & arena. Multa præterea effuſa paſſim in urbes oppugnantes, oleum fervens, pix, ſulphur, bitumen, plumbum fluens, ferrum,

igne torrebant, quos repletos fervida arena, cœno-
26 que decocto, è muris subito devolvebant. ª nec ulla pestis magis timebatur; quippe ubi loricam corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid adtigerat, perurebat: jacientesque arma, laceratis omnibus, quîs protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corvi vero & ferreæ manus tormentis emissæ plerosque rapiebant.

INTERPRETATIO.

a *Nec ullum vulneris* genus *graviùs metuebatur.*

NOTÆ.

rum, arena, & alia: de quibus Poliorcetico, 5. 2.

Igne torrebant] Nonnunquam etiam sartagines subjecto igne calcis vel alterius materiæ pulte repletas, in hostes murum ascendentes, cum non levi eorum noxa, solere effundi experientia testis est. *Loccen.*

26 *Corpusque*] Acidalius ingeniose, *corpus usque* cum arenam hoc etiam penetrasse credi non debeat.

Inulti patebant] Simile Liv. 21. 8. 11. de falarica Saguntinorum: *id telum, etiamsi hæsisset in scuto, nec penetrasset in corpus, pavorem faciebat: quod cum medium accensum mitteretur, conceptumque ipso motu, multo majorem ignem ferret, arma omitti cogebat, nudumque militem ad insequentes ictus præbebat.* Freinshemius.

CAP. IV.

Tandem Tyrus, vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso deformatur incendio.

1 HIc rex fatigatus, statuerat soluta obsidione Ægyptum petere. quippe quum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum oppor-

NOTÆ.

1 *HIc Rex fatigatus, statuerat soluta obsidione Ægyptum petere*] Satius esse non cœpisse, quam semel cœpta dimisisse Ducem, si in eo fama ejus periclitetur, statuunt. Perseverantia in omni quidem genere militiæ, maxime tamen in obsidendis urbibus necessaria est: quarum plerasque munitionibus ac naturali situ inexpugnabiles, fame sitique tempus ipsum vincit atque expugnat, veluti Appius Claudius differit apud Livium lib. 5. Si vero res factu difficilis ac longi temporis futura sit; interea majorum & utiliorum rerum occasio ardorque militum intercidant; nonne tunc præstat prævisis difficultatibus in tempore absistere incepto, vel in commodius tempus reservare,

opportunitate dimiſſa. Ceterum, [a] tam diſcedere in- 2
ritum, quam morari pudebat. Famam quoque, qua
plura, quam armis, everterat, [b] ratus leviorem fo-
re, ſi Tyrum, quaſi teſtem ſe poſſe vinci, reliquiſ-
ſet. Igitur ne quid inexpertum omitteret; *plures na-*
ves admoveri jubet, *delectoſque militum imponi.* Et 3
forte bellua inuſitatæ magnitudinis, ſuper ipſos flu-
ctus dorſo eminens, ad molem, quam Macedones
jecerant, ingens corpus adplicuit; diverberatiſque
fluctibus adlevans ſemet, utrimque conſpecta eſt:
deinde à capite molis rurſus alto ſe immerſit; ac 4
modo ſuper undas eminens magna ſui parte, modo
ſuperfuſis fluctibus condita, haud procul munimen-
tis urbis emerſit. Vtriſque lætus fuit belluæ adſpe- 5
ctus:

INTERPRETATIO.

a *Tam pudebat abire infecta re, quàm hærere* diutiùs.

b *Putabat imminutum iri famam, qua &c.*

NOTÆ.

ſervare, vel longiorem obſidionem periro ac fido vicario committere, & magis neceſſariarum rerum opportunitatem arripere? Sic Sulpicius apud Livium, lib. 28. Cæcina apud Tacitum 2. Hiſtor. fecere. Aliquando, ſi quis ſimulet abitum, eo hoſtis credulus circumveniri poteſt, de quo Frontinus lib. 3. Strateg. cap. 6. §. 2. & 4. Si vero reipſa ſit diſceſſurus, tamen famæ cauſa ſpeciem perſeverantis aut mox rediturí præbebit. Alexander, quum nulla ſpes occupandæ petræ Aorni offerretur, tamen ſpeciem perſeverantis in obſidione oſtendit, lib. 7. *Loccenius.*

2 *Se poſſe vinci*] In quo quantum ſit momenti, optime explicat Livius 23. 16. de Annibale modico prælio a Marcello victo: *ingens eo die res, ac neſcio an maxima illi bello geſta ſit* (leg *eſt.*) *non vinci enim ab Annibale vincentibus difficilius fuit, quam poſtea vincere.* Sic Plutarchus de ira cohibenda cap. 5. ſcribit: *Thebanos, cum primum Lacedæmonios ante invictos creditos pepuliſſent, nullo unquam deinde ab iis victos eſſe prælio.*

3 *Bellua inuſitatæ magnitudinis*] Diodorus, κῆτος ἄπιστον μέγεθος. ut è verbo videatur expreſſiſſe Curtius. Solent præludere hujuſmodi feræ marinæ ſecuturis exitiis, ut in Epiſtolis Indicis memini legere, pro claſſibus nataſſe, mox in Syrtes impactas. Tempeſtatum quoque indices tradunt auctores, cum ſubſiliunt. Sed de ceti magnitudine varia priſci tradidere. Ælian. de animal. 16. 12. *Cete in mari Indico quintupla ad elephantum vel maximum magnitudine degunt. Nam etiam coſta Ceti ad viginti cubita accedit. Labrum habet quindecim cubitorum: pinnam ad utramque branchiam ſeptem cubitos longam,* Sed hæc magnitudo parvitas videri poteſt, præ illa, quam ponit Plinius, 2. 3. *balænæ quaternum jugerum, priſtes ducenum cubitorum.* Olaus ad Nortwegiæ littora balænas centum ulnas longas expelli ſcribit: ulna quatuor continet cubitos, cubitus ſeſquipedem: 600. ergo pedum erit balæna. Petrus

 Sicu-

ctus: Macedones [a] *iter jaciendo operi monstrasse eam* augurabantur; Tyrii, [b] *Neptunum occupati maris vindicem arripuisse belluam, ac molem brevi profecto ruituram.* lætique omine eo ad epulas dilapsi oneravere se vino; quo graves, orto sole navigia conscendunt, redimita coronis floribusque: adeo [c] victoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant.
6 Forte rex *classem in diversam partem agi* jusserat, *triginta minoribus navigiis relictis in litore*; è quibus Tyrii duobus captis, cetera ingenti terruerant metu: donec suorum clamore audito Alexander, classem
7 litori, [d] è quo fremitus acciderat, admovit. Prima à Macedonum navibus quinqueremis velocitate in-

INTERPRETATIO.

a *Iter aggeri* ad urbem *perducendo designavisse.*

b *Neptunum oppleti aggere pelagi ultorem cetum* in aquas *præcipitasse.*

c *Non solum vincendi* spem ceperant, *sed etiam victoriæ lætitiam anticiparant.*

d *Vnde clamor* ad ipsum *pervenerat.*

NOTÆ.

Siculus historia de Manichæis tradit, tam immania cete versari in aquis, ut procul spectantibus insulæ speciem referant. ad quam appellunt nautæ, ut palos defigant. focum excitant: donec ignem sentiens bellua secum omnes profundo mergat. *aspidochelone* nomen est belluæ. *Raderus.*

5 *Arripuisse belluam*] Acidalius vellet, *arguisse*; ut esset sensus, belluam id significasse, Neptunum maris esse vindicem, & molem ruituram. Mihi placet *arripuisse*, vel *abripuisse*: eodem enim utrumque recidit. & hanc fuisse Tyriorum mentem: belluam vastæ molis assimilabant operi Macedonum, hoc & illa ob magnitudinem occupabant mare; ergo quod à capite molis se immersisset alto bellua, ipsi etiam aggeri præsagire similem in mare ruinam interpretabantur & hactenus ad se trahebant omen Tyrii: reliqua enim, quod *modo super undas, &c. haud procul munimentis urbis emersit*, ad Macedonum spem pertinebant. *Freinsh.*

Redimita coronis] Tanquam victores ex veteri more.

Præceperant] Triumphum ante victoriam cecinere, quod est in parœmia πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις.

6 *In litore*] Ex adverso Sidonii portus. Tyrus enim duos portus habet, alterum clausum & angustis faucibus obversum Sidoni; alterum apertum versus Ægyptum. Strabo, lib. 16. Tyrii tamen etiam Ægyptium portum in obsidione claustris munierant, ne Macedones irrumperent. Triginta naves Sidonio obversæ erant, reliqua classis in altero portu versus Ægyptum stativa habebat. Ea gratia dixit supra 4. 4. Alexandrum desperatione urbis obtinendæ Ægyptum voluisse petere. *Rad.*

Duobus captis] Androclis ac Pasicratis.

inter ceteras eminens occurrit: quam ut conspexe-
re Tyrii, duæ è diverso in latera ejus invectæ sunt;
in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, &
[a] ipsa rostro icta est, & illam invicem tenuit. Iam- 8
que ea, [b] quæ non cohærebat, libero impetu eve-
cta, in aliud quinqueremis latus invehebatur; quum
opportunitate mira triremis è classe Alexandri in eam
ipsam, quæ quinqueremi imminebat, tanta vi im-
pulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excutere-
tur è puppi. Plures deinde Macedonum naves su- 9
perveniunt, & rex quoque aderat; quum Tyrii in-
hibentes [c] remis, ægre evellere navem quæ hærebat,
portumque omnia simul navigia repetunt. Confe-
stim rex insequutus; portum quidem intrare non po-
tuit, quum procul è muris missilibus submoveretur;
na-

INTERPRETATIO.

a *Ipsa percussa est* Tyriæ navis *prorâ rostratâ; sed illam vicissim* harpagone *corripuit.*

b *Altera* triremis *quæ implicata non erat, libero cursu circumacta, in alterum quinqueremis* Macedonicæ *latus ruebat.*

c *Remos in contrarium vertentes.*

NOTÆ.

cratis. Arrian. 2. 4. qui & depressarum confractarumque plurium meminit.

7 *Rostro icta est*] Prora rostrata Tyriæ navis icta est Macedonica, quæ implicuit Tyriam, seu uncis, seu manibus ferreis, seu ipsis remis. *Raderus.*

Invicem tenuit] Plane geminus huic locus est apud Livium, 37. 30. de Rhodia navi, *capta memorabili casu. nam quum rostro percussisset Sidoniam navem, anchora ictu ipso excussa è nave sua, unco dente velut manu ferrea injecta, alligavit alterius proram: inde tumultu injecto quum divellere se ab hoste cupientes inhiberent Rhodii, tractum anchorale & implicitum remis latus alterum detersit: debilitatam ea ipsa qua icta cohæserat, navem cepit.* Idem casus Dinocratem apud Polyb. 16. 2. implicuit: *Dinocrates cum Octere congressus, ipse quidem vulnus accepit ea parte navis qua extra aquam extabat, quod proram vehementer erexerat, hostilem autem navem læsit qua parte infra aquam est: primum quidem ab hostili nave separari non poterat, quantumvis sæpe conatus esset remos inhibere.* Raderus. Simile narrat & Lucanus, 3. 563. ex emendatione Rutgersii Var. Lect. 1. 12.

Tunc quæcunque ratis tentavit robora Bruti,
Ictu victa suo, percussa & capta cohæsit.

Ex quo ipso loco expressa Curtii verba, jurare ausit Rutgersius. nam Lucano posteriorem esse pro comperto habet.

Inhibentes remis] Retinui hanc scripturam, suadente Gronovio. Non placet Acidalii: *innitentes remis.*

 10. *Ipse*

10 naves autem omnes fere aut demersit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, jussisque & *classem & machinas pariter admovere, ut utrimque territis instaret*; ipse in altissimam turrem adscendit, in-
11 genti animo, periculo majore. quippe regio insigni & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur. & digna prorsus spectaculo edidit: multos è muris propugnantes hasta transfixit; quosdam etiam cominus gladio clypeoque impulsos præcipitavit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris
12 hostium propemodum cohærebat. Iamque crebris arietibus saxorum compage laxata, munimenta defecerant; & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: quum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in tem-

NOTÆ.

10 *Ipse in altissimam turrem*] Illud Tullii lib. 1. Officior. hic notandum: *Nunquam omnino periculi fugâ committendum est, ut imbelles timidique videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa.* Loccen.

Ingenti animo] Magis ad animum Alexandri: *ingenti periculo, animo majore.* Major enim ille semper omni periculo: etsi infra, 8, 14. *Tandem*, inquit, *par animo meo periculum video.* Acidalius.

11 *Vnus præcipue*] Quippe in quo occidendo, maximum operæ pretium facturi essent hostes.

12 *Iamque*] Proxima Curtio habent Arrianus, 2. 4. & Diodorus 17. 16. nam Plutarchus Alex. cap. 43. narratiunculam memoratu dignam inserit: Alexandrum (quod & Curtius refert) exercitum otio dato refecisse, paucis mœnia oppugnare jussis, ne quiescere possent Tyrii. Interea Aristandrum victimis cæsis, inspectisque extis affirmasse, urbem haud dubie illo mense expugnandam. quæ vox irrisu adstantium excepta est, cum ultimus tum mensis dies ageretur, nec appareret spes tam promptæ victoriæ. Alexandrum autem vaticiniis faventem, jussisse ut pro trigesimo mensis die, numeraretur vigesimus octavus, simul muros hostiles acriter oppugnare cœpisse, ita accursu totius exercitus effectum, ut Aristandri vaticinium exitum haberet. Iustinus, 11. 10. longe abit ab his omnibus, *per proditionem* captum fuisse Tyrum dicens, quod illorum nemo. Sed & Polyænus 4. 3. seorsim à ceteris asserit occupatam. Sed & alterius etiam incogitantiæ Iustinum olim arguit, qui eodem loco addit, *non magno post tempore*, quam scilicet cœpisset obsidio, captos esse Tyrios, cum Curtius mox & Plutarchus Alex. cap. 41. adserant, ipsos septem menses eo in obsidio fuisse consumptos. *Freinsh.*

Classis intraverat portum] Vtrumque portum, Ægyptium, inquam, & Sidonium. Ita enim Arrianus: οἱ δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν οἵ τε Φοίνικες κατὰ τὸν λιμένα τὸν πρὸς Αἴγυπτον (καθ' ὅνπερ καὶ ὁρμοῦντες ἐτύγχανον) βιασάμενοι, καὶ τὰ κλεῖθρα διασπάσαντες, ἔκοπτον τὰς ναῦς ἐν τῷ λιμένι, τὰς μὲν μετεώροις ἐμβάλλοντες, τὰς δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξωθοῦντες. Καὶ

οἱ

templa confugiunt; aut foribus ædium obſeratis [a] occupant liberum mortis arbitrium: nonnulli ruunt in hoſtem, haud inulti tamen perituri. magna pars ſumma tectorum obtinebat, ſaxa, & [b] quidquid manibus fors dederat, ingerentes ſubeuntibus. Alexander, *exceptis qui in templa confugerant, omnes* 13
interfici, ignemque tectis injici jubet. His per præco- 14
nes pronunciatis, [c] nemo tamen armatus opem à diis petere ſuſtinuit: pueri virgineſque templa compleverant; viri in veſtibulo ſuarum quiſque ædium ſtabant, parata ſævientibus turba. Multis tamen ſaluti 15
fuere

INTERPRETATIO.

a *Liberum mortis genus* ultrò *eligunt.*

b *Quidquid ſortè occurrebat ad manum projicientes* ex alto *in ſubeuntes* Macedonas.

c *Nullus qui arma geſtaret, ſalutem in Deorum* templis *quærere voluit.*

NOTÆ.

οἱ Κύπριοι κατὰ τὸν ἄλλον λιμένα τὸν ἐκ Σιδῶνος φέροντα, οὐδὲ τοῦτον κλεῖθρόν γε ἔχοντα, εἰς πλεύσαντες, εἷλον εὐθὺς ταύτῃ τὴν πόλιν. *At qui in navibus erant, una cum Phœnicibus in portum, qui Ægyptum ſpectat (quem obſederant), impetu facto, clauſtriſque revulſis, naves in portu confregerunt, in alias remotiores à terra magna vi delati, alias ad ipſam terram allidentes. Cyprii per portum, qui Sidonem reſpicit, nullo clauſtro ſeptum, ſed faucibus anguſtis & navibus obſeſſum immiſſi, ſtatim ex ea parte urbem capiunt.*

Foribus ædium obſeratis] Ut Romæ plebs Gallis urbe potitis apud Liv. 5. 41. Similia legas de Norbanis apud Appian. bellorum civilium libro primo.

Haud inulti] Edd. *haud inulte.* Sed inuſitatum opinor eſt hoc adverbium; & reſpexit hic quoque, ut ſæpe, Curtius Virgilium Æn. 2. 133. à fine.

——— *numquam omnes hodie moriemur inulti.* Freinsh.

13 *In templa*] Alexander cum in Aſiam tranſiſſet, *de hominibus quidem dignas rebus ab iis patratis pœnas ſumpſit; à templis vero deorum prorſus abſtinuit: quamquam Perſæ circa hanc partem maxime in Græcia deliquerant;* ut Polyb. 5. 10. refert. *Popma.* Idem ad Megabyzum ſcripſit de ſervo, qui in templum confugerat, evocatum ex templo, ſi poſſet, caperet; in templo manum non adferret. Plut. Alex. cap. 75. Imitatus auctorem generis ſui (ſic Plut. de fortuna Alex. 1. 15.) Liberum, quem & ipſum bello apud Epheſum victorem, *ſupplicibus Amazonum, quæ aram inſederant, ignoviſſe* narrant Epheſii apud Tacit. 3. 61. *Freinsh.*

Ignemque tectis, &c.] Stewechius ad hæc Veget. 4. 25. *innumerabilibus declaratur exemplis, ſæpe cæſos ad internecionem hoſtes, qui invaſerant civitatem,* ſic notat: Militibus imprimis ſeditioſis Romæ id uſui veniſſe, teſtatur Herodianus, 1. 38. hi cum à civibus, qui domibus clauſis in tecta & culmina evaſerant, lapidibus teguliſque deſuper inceſſerentur, terga fugæ mandare coacti ſunt. Huic rei facile tamen remedium opponitur; ut videlicet januis, ac

ligneis

fuere Sidonii, [a] qui intra Macedonum præsidia erant. hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant) multos Tyriorum etiam protegentes, ad sua perduxere navigia: quibus occultatis, Sidona devecti sunt. quindecim
16 millia hoc furto subducta sævitiæ sunt. quantumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta urbis sex millia armatorum
17 trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira

INTERPRETATIO.

a *Qui in Macedonum exercitu erant.*

NOTÆ.

ligneis ædificiorum projecturis, quales in urbibus plurimæ visuntur, ignem ilico admoveas. Appianus, lib. 1. bellor. civil. narrat, Syllam, cum urbem hostiliter ingressus, à quibusdam desuper tela emittentibus arceretur, eos hac denunciatione terruisse, incensurum se domos eorum, ni quiescerent. *Freinsh.*

14 *Per pracones*] Solebant callidi imperatores desperationem hostium prævenire, aut frangere talibus præconiis. Ita apud. Liv. 26. 12. Flaccus cos. edixit, *ut qui civis Campanus ante certam diem transisset, sine fraude esset.* Apud Xenoph. lib. 7. παιδ. Cyrus occupata Babylone *cohortes equitum per vias passim dimittebat, edicens, ut si quos extra domos invenirent, occiderent: at illis, qui adhuc in ædibus essent, per Syriacæ linguæ peritos decunciari præconio jussit, ut intus manerent.* Quo etiam pertinere nobilem & variis interpretationibus vexatam Cæsaris vocem, *Miles, faciem feri,* haud temere quis suspicetur ex Lucano, 7. 318. qui sic effert:

——— *nec cadere quisquam*
Hostis terga velit.

quasi diceret, non esse occidendos nisi resistentes: *ut resistere desinant, fugiendi potestate concessa.* quæ verba sunt Vegetii, 5. 25. ad quæ Stewechium vide. *Freinsh.*

15 *Vtramque urbem*] Dissentire videtur Iustinus, 18. 3. qui Sidonem prius conditam; & *post multos deinde annos* (quibus verbis longius tempus complecti solet, quam unius hominis ætas protenditur) à Sidoniis Tyrum, idque, ne quod dubium restet, *ante annum Trojanæ cladis.* Tamen vel sic de cognatione Tyriorum & Sidoniorum constat. Curtio consentit Cedrenus, Tyrum ab Agenore exstructam fuisse, additque nomen id indidisse urbi ab uxore Tyro. Cum Stephanus velit à Tyro Phœnicis filio (sic enim Stephanum interpretor) denominatam. Iosephus antiq. 8. 2. & Euseb. num. 744. scribunt, conditam fuisse 240. anno ante templum Hierosolym. quæ fere media esset ætas inter Agenorem & bellum Trojanum. *Freinsh.*

Quindecim millia] Hoc neque in Arriano, neque in Diodoro sciptum, & numerus est ingens. Glareanus 5000 putat rescribendum, quamquam & hoc nimium videri velit. Sed codices conjurant in 15000. & quam facile hoc in turba, & tanto tumultu, cum naves ad manum? *Raderus.*

17 *Triste deinde spectaculum*] Auctor ante suo loco hujus iræ causas refert; cujus tamen immodicum fuisse Alexandrum constat, immemorem Philisci moniti, ut magis saluti quam pesti

ira præbuit regis. duo millia, in [a] quibus occidendi defecerat rabies, crucibus adfixi per ingens litoris ſpatium pependerunt. Carthaginenſium legatis 18
pepercit; addita denunciatione *belli quod præſentium rerum neceſſitas moraretur*. Tyrus ſeptimo menſe, quam 19
oppugnari cœpta erat, capta eſt; urbs & vetuſtate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam poſteritatis inſignis. Condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modo, ſed quodcumque claſſes ejus adierunt, ditionis ſuæ fecit. &, ſi famæ libet credere, hæc gens litteras prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certe ejus pene orbe toto diffuſæ ſunt: Car-

INTERPRETATIO.

a *Quibus occidendi furor* exhauſtus *pepercerat*.

NOTÆ.

ſti hominibus eſſet. Vide Ælianum Var. hiſt. 14. 11. Lipſ. lib. 1. de Cruce cap. 15. Seneca Troad. verſ. 278.

Regi frænis nequit, & ira & ardens hoſtis.

Sed ut Beliſarius apud Procopium lib. 11. dixit: *Indecorum eſt, cum hoſtes viceris, ira vinci.* Loccen.

Crucibus adfixi] Crucis pœna omnium graviſſima eſt habita, &, ut D. Auguſtinus ait, *illa morte pejus nihil inter omnia genera mortium.* Herodotus, in Thalia, refert, Darium, cum Babyloniam cepiſſet, Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixiſſe, data ceteris venia urbem incolendi. Crucis vero ſupplicium à Conſtantino Chiſti veneratione ſublatum eſt; cujus loco Tribonianus furcam repoſuit. *Topma.* Sed Tyrios ab Alexandro crucifixos prodit Iuſtinus, 18. 3. *ob memoriam veteris cædis*, quod ſcilicet orti eſſent ex ſervis antiquorum Tyriorum, qui cæſis dominis remp. ſibi attribuerant. crux enim ſervile ſupplicium eſt, ut Lactantius, 3. 26. firmat his verbis: *Indignum enim homine libero, quamvis nocente, ſupplicium eſt viſum.* Sic & Spartaci reliquias crucifixit Craſſus. *Freinsh.* Cetera quæ de cruce ſcire cupis, vide Salmaſium, in epiſtolis ad T. Bartholinum.

19 *Capta eſt*] Per proditionem captam putat Iuſtinus; per ſtratagema Ælianus; per vim Polyænus. Factum hoc Olymp. 112. an. 1. ætatis Alexandri 23. regni 3.

Diu mare] Vnde & proverbium natum, *Tyria maria.*

Litteras] Camerar. merito Adamo tribuit. quem ſane tot ſeculis rem tam neceſſariam non inveniſſe, præſertim cum eſſet ſumma prudentia præditus, mihi non fit veriſimile. Vnde probo judicium Altiſſiod. Chronici: *liquido ab ipſo primo homine exordium literarum cœpiſſe.* Lipſius, ad Tac. 11. 14. citat conſentientes Curtio Tacitum, Clementem Stromat. lib. 1. Iſidorum, Plinius 7. 56. & Suidam in φοινικήια. qui fere Cadmum auctorem nominant, aut certe doctorem, à quo Græci acceperint: alluditque eo idem Plinius, 5. 12. Chronicon Stadenſis Abrahamo tribuit inventionem Hebraicarum literarum. *Freinsh.* Vide Hermannum Hugonem Ieſuitam, in libello de prima ſcribendi origine, & rei literariæ antiquitate.

20 *Coloniæ*] Præter has, quas recenſet

20 Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo libero commeantes mari, sæpiusque adeundo ceteris incognitas terras; elegisse sedes juventuti qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ, nam hoc quoque traditur, cultores ejus fatigati, nova & externa domicilia armis sibi-
21 met quærere cogebantur. Multis ergo [a] casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis adquiescit.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Multas clades passa, & post eversionem instaurata.*

NOTÆ.

set Curtius, memorantur ad Septentrionem *Tyros, quam præstringit fluvius Tyras*. Ammian. 22.18. Leptis & Vtica in Africa. Plin. 5. 19. De Africanis Tyriorum coloniis sunt hæc Tertulliani de pallio cap.1. *Sic & in proximo soror civitas vestiebat, & sicubi alibi in Africa Tyros.* Freinsh.

Iuventuti] Sallust. Iugurth. *Phœnices, alii multitudinis domi minuendæ gratia, pars imperii cupidine, sollicitata plebe, & aliis novarum rerum avidis, Hipponem, Hadrumettum, Leptin, aliasque urbes in ora maritima condidere.*

Motibus terræ] Scribit Strabo. lib. 16. Tyrum propter altitudinem ædium maximam labem ex terræ tremoribus accepisse. Et alias Syria obnoxia terræ motibus, uno fere tempore 170000. hominum perdidit. Iustin. 40. 2. Posidonius apud Strabon. lib. 1. urbem hiatu terræ moventis haustam in Phœnice supra Sidonem sitam, ipsiusque Sidonis fere bessem interiisse testatur. Aristoteles 2. Meteor. docet, ea loca maxime tremoribus obnoxia, quæ mare fluxile accedunt, aut spongiosa sunt. *Raderus.*

21 *Multis ergo casibus defuncta*, &c.] Colonos in eam deductos à Romanis innuit: quod perspicue ostendit Vlpianus: *Siendum est, esse quasdam colonias juris Italici, ut est in Syria Phœnice, splendidissima Tyriorum colonia, unde mihi origo est, nobilis regionibus, serie seculorum antiquissima, armipotens, fœderis, quod cum Romanis percussit, tenacissima. Huic enim Divus Severus, Imperator noster, ob egregiam in rempubl. imperiumque Romanum insignem fidem, jus Italicum dedit.* A deducta autem colonia annos suos putabant Tyrii, eaque epocha Fastos suos, & omnes actus legitimos signabant, non aliter ac pleræque aliæ coloniæ.

Nunc tamen longa] Bongarsius libro suo sic adscripserat; Immo *tandem*: quomodo legendum quoque videbatur Sebisio.

Sub tutela Romanæ mansuetudinis adquiescit. Tyrus jam Strab. & Augusti ævo libertate donata à Romaris & regibus Syriæ. Strabo: *οὐχ ὑπὸ τ̃ βασιλέων δι' ἐκρίθησαν αὐτόνομοι μόνον, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μικρὰ ἐναλλάσαντες, βεβαιωσάντων τ̃ ἐκείνων γνώμην.* Socii ergo & amici pop. Romani fuere: amiserunt tamen libertatem, alioqui pecunia non redimendam; vel certe, ne amitterent, periclitatam. Et hoc est, quod Curtius dicit: Tyrios sub tutela Romanæ mansuetudinis (liberos tamen) quievisse. Solet enim sub magnis imperiis aliquanto

NOTÆ.

quanto certior atque fidelior esse securitas: quando mole sua ab exterorum concussionibus facilius defenduntur. Phrasi Curtianæ similis est in Livio, 34. 9. 10. de Emporiis: *erant etiam eo tutiores, quod sub umbra Romanæ amicitiæ latebant.* Sic ergo & Tyrii sub Rom. à quibus suis legibus utendi potestatem, quam & sub regibus retinuerant, impetraverunt. *Freinsh.*

CAP. V.

Darii iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio. qua repudiata, Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem, per præfectos, multas in potestatem suam redigit provincias.

IISDEM ferme diebus Darii litteræ adlatæ 1
sunt, tandem ut regi scriptæ. Petebat *uti filiam suam*, Statyræ erat nomen, *nuptiis Alexander sibi adjungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Halyn amnem sitam*; [a] *inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubi-* 2
taret quod offerretur accipere: nunquam diu [b] *eodem vestigio stare*

INTERPRETATIO.

a *Provinciis ab Haly* fluvio *Orientem versus pertinentibus.*
b *Vno statu perseverare.*

NOTÆ.

1 *Statyra*] Variant in hujus loci scriptura impressi codices: in quibusdam *Sartinæ*, in aliis, *Satyriæ*, in nonnullis autem *Statyra* legitur. At ex Plutarcho, & Iustino, 12. 10. *Statyra* reponendum. Statyram enim majorem natu Darii filiam legitimo sibi copulavit matrimonio Alexander, juniorem Drypetim Hephæstioni uxorem dedit. Arrianus, 7. 1. refert, Alexandrum tres uxores duxisse, & majorem natu Darii filiam, quam matrimonio sibi junxit, non Statyram, sed Barsinem vocatam fuisse: & præter hanc aliam Parysatin, ex filiabus Ochi natu minimam: sed & antea Roxanem Oxyatris Bactrii filiam. Sed Arriano non assentior. nam Barsine Artabazi filia fuit principis purpuratorum, ex qua Alexander filium suscepit Herculem; & quo tempore ceteras quoque Persidas distribuit, & amicis in matrimonium collocavit, alteram sororem Apamam Ptolemæo, Eumeni Bersinem, ut in Eumene cap. 2. refert Plutarchus. *Popma.*

Inter Hellespontum & Halyn] Herodotus, 1. 72. *Imperium Medicum & Lydium disterminabat fluvius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas*, &c. *interfluit.* Deinde concludit. *Ita flumen Halys cuncta fere superiora Asiæ, à mari, quod Cypro objectum est, ad Euxinum usque Pontum dirimit. Est autem totius regionis longitudo quinque dierum itineris viri expediti.*

2 *Nunquam diu eodem*, &c.] Vt fortuna sit stabilior, fundum faciat virtus: quam in quadrato lapide pingebat antiquitas, ut ejus stabilitatem notaret; fortunam in rotundo lapide, vel sphæra, vel rota, ut notum est; quod

stare fortunam; semperque homines, quantamcumque felicitatem habeant, [a] *invidiam tamen sentire majorem.*
3 *Vereri; ne se avium modo,* [b] *quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis adfectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa ætate tantam capere fortu-*
4 *nam. Multas se adhuc* [c] *reliquias habere; nec semper in angustiis posse deprehendi: transeundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque & Araxem, & Hydaspem, magna munimenta regni sui. veniendum in campos, ubi*
5 *paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas quando aditurum? vel Sogdianos & Arachosios, nomine tantum notos, ceterasque gentes ad Caucasum & Tanaïm pertinentes? Sene-*
6 *scendum fore tantum terrarum vel sine prælio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret: namque illius exitio esse*
7 *venturum.* Alexander iis illis, qui literas attulerant, respondit, *Darium* [d] *sibi aliena promittere: quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ioniam,*

INTERPRETATIO.

a *Majori invidiæ patere.*
b *Quæ innatâ levitate ad cælum sese attollunt.*
c *Magnam* imperii *partem sibi superesse.*
d *Darium polliceri quæ jam ipsius non essent.*

NOTÆ.

quod secundum illud Tibulli:
Versatur celeri sors levis orbe rota. Loc.

Semperque homines, &c.] Invidia cum felicitate crescit, ut lolium cum segete; & quo major felicitas, eo acrior invidia. Quod firmat illud Livii: *Intacta invidia media sunt, ad summa ferme tendit.* Horat. lib. 1. Sat. 6.
Invidia accrevit, privato quæ minor esset. Nervose Francisc. Baco serm fidel. eth. *Invidia more radiorum Solis in clivo ardentior est, quam in plano.* Idem.

3 *Vereri, ne se avium* &c.] Qui desultoriis ingeniis vane se efferunt, avibus natura levibus, modo huc, modo illuc transvolantibus, scite comparantur. Talis apud Homerum Telemachus, magna temere moliens illisque se efferens, quem poëta avi componit, Od. 1. vers. 320.
Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο.
Instar avis liquidas subito discessit in auras.

Boëth. lib. 4. de consol. philos. pros. 3. *Levis ac inconstans studia permutat: Nihil ab avibus distat.* Plerumque juventus huic vitio affinis est. Inde illud Euripidis Phœniss. p. m. 240. νεανίζειν, *juveniliter se efferre.* Et Tacit. 2. Hist. *Iuvenes improvidi & faciles inanibus.* Loc.

Nihil difficilius esse] Oportet esse fortem, usu subactum & placidum animum, qui magnæ capax sit fortunæ: cui juvenilis ætas per imperitiam & fastum sæpe impar est. *Idem.*

5 *Euphratem, Tigrimque*] Quæ duo flu-

*niam, Æolidem, Hellesponti oram, victoriæ suæ præ-
mia. leges* [a] *autem à victoribus dici, accipi à victis. In
utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimum
Marte decerneret. Se quoque quum transisset mare, non* 8
*Ciliciam, aut Lydiam (quippe tanti belli exiguam hanc
esse mercedem), sed Persepolim caput regni ejus, Bactra
deinde, & Ecbatana, ultimique Orientis oram imperio
suo destinasse. Quocumque ille fugere potuisset, ipsum se-
qui posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret ma-
ria transisse.* Reges quidem invicem hæc scripserant. 9
Sed Rhodii urbem suam portusque dedebant Alex-
andro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat: Philota *re-
gioni circa Tyrum* jusso *præsidere.* Syriam quæ *Cœle*
adpellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, bel-
lo quod supererat interfuturus. Rex Hephæstione 10
Phœnicis oram classe prætervehi jusso, ad urbem Ga-
zam cum omnibus copiis venit. Iisdem fere diebus
so-

INTERPRETATIO.

a *Conditiones* pacis *à victoribus decerni, à victis acceptari.*

NOTÆ.

flumina Mesopotamiam efficiunt.

7 *Leges autem à victoribus dici*] Ita Annibal ad Scipionem apud Livium, lib. 30. *Est ejus qui dat, non qui petit, conditiones dicere pacis.* Dat autem victor. Plurima similia loca jam alii notarunt. *Loccenius.*

8 *Bactra deinde, & Ecbatana*] Bactrianorum princeps civitas. *Ecbatana,* Regia Mediæ. *Raderus.*

9 *Rhodii*] Adde Oros. 3. 17. Quo tempore suspicari licet, eos munera misisse Alexandro, inter quæ fuerit & pretiosum illud ἐπιπόρπωμα, cujus Plut. in vita cap 60. meminit. Rex autem vicissim Rhodios armavit atque auxit, ut videre est ex Diodoro, 20. 82. Nec diu tamen illi in fide: quippe intellecta morte Alexandri, præsidium Macedonum, cujus infr. 4. 8. meminit noster, ejecerunt, seque in libertatem vindicarunt. Diodor. 18. 8. *Freinsh.* Strabo 14. *Rhodiorum urbs sita est in promontorio versus ortum porrecto. portubus, viis, muris, alioque apparatu tantum aliis urbibus præstat, ut non modo meliorem nullam, sed ne parem quidem ullam ei dicere possimus.*

Andromacho] Hunc ab ipso Alexandro præfectum locis illis scribit Euseb. num. 1685. *Alexander capta Tyro Iudæam invadit, à qua favorabiliter exceptus DEO victimas immolavit, Pontificem Templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiunt,* &c. Quam historiam cum alibi, quam apud Eusebium, non legi diceret Scaliger, apparet virum summum, id temporis hujus loci Curtiani, & item alterius infr. 4. 8. non fuisse recordatum. Sed & Cedrenus rei meminit: ἧς καὶ ἐπιμελητὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν. ὃν ἂν
ἀνε-

[a] solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum [b] temporaria ingenia, decernunt, *ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas, coronam auream donum victoriæ ferrent.*
12 Iidem paulo ante [c] incertæ famæ captaverant auram,

INTERPRETATIO.

a *Celebrabantur solennes Isthmiorum ludi.*
b *Pro tempore mutabilia.*
c *Dubia adhuc fama rumores aucupati fuerant, ut sortem sequerentur quamcumque in partem incertos animi inclinasset.*

NOTÆ.

ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμάρειαν οἰκοῦντες, δίκας ἔτισαν. *Cujus Curatorem cum locis vicinis constituit Andromachum: quem interfecerunt Samariam habitantes, pœnasque dederunt.*

11 *Isthmiorum*] Ludos Isthmicos à Sisypho institutos tradit Plinius, in cultum Melicertæ pueri à Delphino in Isthmo expositi, & à Sisypho sepulti, araque in ejus memoriam excitata. Theseum tamen plerique Isthmiorum auctorem prodiderunt, Neptuno, vel Melicertæ, vel Palæmoni sacrorum. Fuere porro quatuor sacra certamina, Græcis celebrata, quæ tetrasticho comprehendit Archias l. Anthol.

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα. τέσσαρες ἱροί,
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τ', κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor in Græcis certamina quatuor illa,
Sacra duo superis, sunt duo sacra viris.
Sunt Iovis hæc, Phœbique, Palæmonis, Archemorique.
Præmia sunt oleæ, pinea, mala, apium.

Vtebantur ludis quinque, unde *Pentathlon*, Latinis *quinquertium*, & pentathli *quinquertiones*. certabant saltu, cursu, disco, jaculo, & lucta. Vno etiam verbo περίοδος vocabatur: quique Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicisset, *periodon* vicisse dicebatur. Isthmia tempore Herculis ter acta scribit Apollodorus. Isthmia erant trieterica, uti & Nemea, ita ut una Olympiade bis agerentur Isthmia, primo & tertio anno. Vnde Ausonii errorem notabis, qui perinde ac Olympia quinquennalia scripsit. *Raderus.*

Temporaria ingenia] Cicero pro Flacco cap. 4. *Testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit.* Euripides ipse de suis Græcis: *Græcia nihil fidum novit.* Raderus.

Duodecim Diodor. 17. 48. quindecim legatos fuisse scribit. Datum id etiam honori regis, ut multi legarentur: nam inde quoque elucere credunt, quanti quisque à quoque fiat. unde Demetrius offensus fuit, quod Lacedæmonii unum tantum ad se misissent; ejusdem Laconica responsione perstrictus, *Nempe ad unum.* Plutarch. Demetr. cap. 56. Contra Æneas, auctore Virgil. 7. 152.

——— delectos ordine ab omni
Centum oratores augusta ad mœnia regis
Ire jubet.

Inf. 7. 8. ab Scythis viginti mittuntur: rursum 9. 7. 12. duarum gentium legati centum adeunt Alexandrum, Lycophr. sub fin. Cassandræ. *Freinsh.*

Coronam auream] Hæc enim sunt munera ac dona, quæ bene rebus gestis Im-

auram, ut quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Ceterum, non ipse modo rex obibat urbes, imperii jugum adhuc recusantes; sed prætores quoque ipsius, egregii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam: Balacrus Idarne prætore Darii superato Miletum cepit: Amphoterus & Hegelochus centum 14
sexaginta navium classe insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedon quoque receptum, incolis ultro vocantibus. Statue- 15
rant & Chion occupare: sed Pharnabazus Darii prætor, comprehensis [a] qui res ad Macedones trahebant; rursus Apollonidi & Athanagoræ suarum partium

Interpretatio.

a *iis qui civitatem in Macedonum* partes *impellebant.*

Notæ.

Imperatores ab amicis accipere consuessent. Hirt. de bell. Alex. cap. 7. ubi statim subjicit: *miserat enim Pharnaces coronam auream.* Adde supr. 4. 2. 2. & apud Liv. 7. 38. 2. *Carthaginenses quoque legatos gratulatum* (de victoria Samnitica) *Romam misere, cum corona aurea dono.* Ejus rei, præsertim in historia Rom. infinita occurrunt exempla; ut in singulis fere triumphis ejusmodi coronarum ingens multitudo fuerit translata. cum enim vetus mos fuerit coronandi victores, aurum omnium metallorum præcipuum habebatur, ejusmodi coronæ mittebantur, quibus & à veteri more commendatio, & à materia pretium esset. *Freinsh.*

12 *Animos tulisset fortuna*] Sic multo melius, quàm cum aliis, *quocunque pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur.* Animi illorum pendebant in ancipiti: atque ita comparati erant, ut quocunque verteret fortuna, ut solent mortales, eo ipsi quoque inclinarent. At altera lectio, si bene examines, vana est: *quocunque pendentes animus tulisset.* Si animum sequuturi erant, haud sane pendere poterant: statim enim suscepissent eorum partes quibus amplius faverent: sed Curtius vult, nihil in consilio habuisse præter fortunam partium. *Freinsh.*

13 *Cepit*] Malim *recepit.* tum quod ita se res habet. prius enim in potestatem redacta, ista omnia defectio aut hostis alienaverat: Arrian. 4. 3. tum etiam quod Curtius non videtur facile dicturus, *capere Paphlagoniam, Lycaoniam,* &c.

14 *Tenedon quoque receptum*] Sic fecisse dicitur Modius, cum esset, *Tenedon quoque receptam.* & sane vocem *hostium* etiam priscorum quidam omittunt. Possis defendere, *Tenedon receptum* dici, quomodo illud, *Centauro invehitur magna,* ut scilicet subaudias oppidum. *Freinsh.* Sed nec Tenedon nom. casu fero, & intellectum talem vocis *oppidum* sine exemplo esse puto. Repetenda lectio vetus. Ex Dan. & Pal. 1. notavit Gruterus: *Tenedon quoque receptaculum, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare.* Vbi vides deesse illa, *& Chion,* quæ nec fuerunt in scriptis Modii, nec in editione Gymnici, ut testatur idem Modius. Ea sine

tium viris, urbem cum modico præsidio militum tra-
16 dit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant; non tam suis viribus, quam ipsorum qui obsidebantur voluntate. Nec fefellit opinio. namque inter Apollonidem & duces militum orta sedi-
17 tio, inrumpendi in urbem occasionem dedit. Quumque porta effracta cohors Macedonum intrasset; oppidani, olim consilio proditionis agitato, adgregant se Amphotero & Hegelocho, Persarumque præsidio cæso, Pharnabazus cum Apollonide & A-
18 thanagora vincti traduntur. Duodecim triremes cum suo milite ac remige; præter eas triginta naves & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. his in supplementum copiarum suarum distributis; piratisque supplicio adfectis: ca-
19 ptivos remiges adjecere classi suæ. Forte Aristonicus,

NOTÆ.

dubio interposuerunt recentiores ex Arriani libro tertio; qui ostendit, quæ sequuntur, ad Chium pertinere; & de utraque urbe continenter memorat. Habuerunt etiam editiones illud *receptaculum*, sed cum id solum sine sensu esset, addiderunt, *hostium*. Nos ex scriptura veteri facile restituimus: *Tenedo quoque recepta, Chium, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare*. Vides, ut se det res ipsa sine ulla violentia. Ex, *Receptaculum*, fecimus, *recepta Chium*: verba autem illa, *incolis ultro vocantibus*, tam referri bene ad Chion quam ad Tenedon, quæ sequuntur demonstrant. *Gronovius*.

16 *Inter Apollonidem & duces*] Non sperno conjecturam Acidalii: *Apollonidem & Athanagoram duces militum*. Vulgatam si retineas, capies, ortam dissensionem inter Apollonidem Chium, cui simul cum Athanagora patriæ imperium tradiderat Pharnabazus, & duces præsidiariorum militum, qui nimirum præerant, ut Apollonides popularibus suis. Nam ita sæpe evenit, ut oriatur dissidium inter principes civitatis, & militum præsidiariorum duces: quo pertinet exemplum Palæpolitanorum apud Liv. 8. 25. & alia similia. Atque hæc opinio verior est. Fallitur Raderus, qui putat, per duces hos militum intelligi Phisinum & Megareum, de quibus Arrian. 3. 1. nam & illi non militum duces, sed popularis defectionis auctores adjutoresque fuerunt. Multo autem gravior error est, quod eodem Aristonicum trahit. quamquam enim Arrianus eum simul cum Chiis istis ad Alexandrum pertractum narret; tamen de his posterioribus tantum intelligit, quod addit de defectione concitata. *Freinsh.*

17 *Pharnabazus*] Hic tamen custodibus elapsus est, ut tradit Arrian. 3. 1.

18 *Triginta naves*] Non abs re est, quod nonnullæ edd. habent *inanes*, nempe sine milite ac remige. Possis tamen non incommode retinere *naves*, nimirum alterius, haud triremes. Vt exempli caussa, apud Diodor. 18. 4. Sunt *naves longe triremibus grandiores*. Freinsh.

Piratici lembi] Naves piraticæ non unum

cus, Methymnæorum tyrannus, cum piraticis navibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit : interrogatusque à custodibus *quis esset? Aristonicum ad Pharnabazum venire* respondit. Illi *Pharnabazum quidem* 20
jam quiescere, & non posse tum adiri; ceterum patere socio atque hospiti portum, & postero die ᵃ *Pharnabazi copiam fore* adfirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare : sequuti sunt ducem piratici lembi. ac 21
dum adplicant navigia crepidini portus, objicitur à vigilibus claustrum; & qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur : nulloque ex his auso repugnare, omnibus catenæ injectæ sunt. Amphotero deinde Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones transie- 22
re Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam, duorum millium Persarum præsidio tenebat : sed quum obsidionem tolerare non posset; urbe tradita pactus *ut incolumi abire liceret*, Imbrum petit. deditis Macedones pepercerunt.

INTERPRETATIO.

a *Pharnabazi* alloquendi *facultatem datum iri*.

NOTÆ.

unum habuere nomen, aut speciem : Fuere lembi, lenunculi, celoces, myoparones, Liburnicæ; *πλοῖα λῃστρικὰ καὶ λῃστρίδες νῆες.* Ceterum, lembus proprie navicula brevis piscatoria est, Marcello auctore; serviunt tamen apud Livium & Polybium belli quoque usibus. Cyrenenses invenere. Fulgentius: *Lembi*, inquit, *navicula genus velocißima*, quam *δρομάδην* dicimus. *Raderus.*

19 *Methymnæorum tyrannus*] Scylax: *κατὰ ταῦτά ἐστι νῆσος Αἰολὶς, Λέσβος, ἡ πόλεις ἔχουσα ἐν αὐτῇ τάσδε, Μήθυμναν, Ἔρεσον, Πύῤῥαν, καὶ Μιτυλήνην λιμένας ἔχουσαν δύο. Secundum hæc loca insula est Æolide, Lesbus, quinque oppidis nobilis, Methymna, Antissa, Eresso, Pyrrha, Mitylene; quæ duos habet portus, uti Pyrrha unum.* Plin. lib. 5. c. 31. Methymnam & Antissam in Caria ponit, duasque in unam coaluisse. Mela lib. 3. cap. 7. in Troade Lesbos, & in ea quinque oppida : Antissa, Pyrrha, Eressus, Cirava, Mitylene. Magnitudine Scalaci septima est : colligit in circuitu stadia centum supra mille.

Prima vigilia] Prima vigilia incipit cum ipsa prima hora noctis ineuntis, desinit tertia. Omnis enim vigilia tribus finitur horis; tota nox duodecim, vigiliis quatuor. *Raderus.*

20 *Crepidini*] Terræ, summo litori, proximo mari.

CAP. VI.

Ad bellum sese accingit Darius. Alexander Gazam expugnat: ejusque præfectum Batim crudeli afficit supplicio.

1 DARIUS desperata pace quam per literas le-
gatosque impetrari posse crediderat; ad re-
parandas vires bellumque impigre renovan-
2 dum intendit animum. *Duces* ergo *copiarum Babylo-
niam convenire; Bessum quoque, Bactrianorum ducem,
perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se*
3 jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes [a] promp-
tissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum
luxu abhorrentibus: siti haud procul Scytharum bel-
licosissima gente, & rapto vivere adsueta: semper-
4 que in armis errant. Sed Bessus suspecta perfidia,
haud sane æquo animo [b] in secundo se continens
gradu,

INTERPRETATIO.

a *Audacissimi, feroci indole.*
b *In loco* post Regem *primo.*

NOTÆ.

1 D*Uces ergo copiarum Babyloniam convenire; Bessum quoque Bactrianorum ducem, perquam maximo* &c.] Quum non placeret illud; *perquam maximo posset*, recurri ad variantes, ubi τὸ *ducem* Dan. & Bong. exsulare vidi. Recte: scripserat enim Curtius: *Bessum quoq; Bactrianorum P. R. quam maximo posset, exercitu coacto.* Hoc est, *prætorem*, unde imperiti librarii fecerunt *per.* Gronovius.

3 *Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi; horridis ingeniis*] Tam horridis, ut senes aut ægros canibus vorandos objiciant, quos ἐνταφιαστὰς, (sic enim legendum, non ἐνταφιστὰς) quasi vespillones appellant. Itaque intra Bactra omnia plena humanis ossibus spectabantur. *Raderus.*

4 *Suspecta perfidia*] Quærit Glareanus, cur descendere jussus sit ad Darium suspectus proditionis? quia absens magis timebatur quam præsens, notandus & coërcendus, si quid præsens moliretur; quod non poterat fieri in absente, rege tam occupato. *Rad.*

Haud sane æquo animo, &c.] Haud æquo animo in secundo se continent gradu, qui supremum affectant. De his cape illud Taciti: *Imperium cupientibus nihil medium inter summa & præcipitia.* Exemplo sint præter Bessum Absolon, Haman, Seianus, alii. Barclaius Argenid. lib. 1. p. m. 10. hunc Curtii locum respexisse videtur: *Lycogenes priscis Regibus suæ stirpis auctoribus ferox, nunquam secundi gradus satis patiens fuit.* Sed qui ad majora sibique negata adscendere pararunt, velut ad lubricum & præceps enisi non descenderunt, sed deciderunt, & quidem gravi lapsu. nec mirum, quum non sit inferioris mem-

gradu, regem terrebat. nam quum regnum adfectaret; proditio, qua sola id adsequi poterat, timebatur. Ceterum Alexander, quam regionem Darius 5
petisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana regum mira celantium fide. non metus, non spes elicit vo- 6
cem qua prodantur occulta. [a] vetus disciplina regum silentium vitæ periculo sanxerat. [b] lingua gravius castigatur quam ullum probrum: NEC magnam rem sustineri posse credunt ab eo cui tacere grave sit; quod homini facillimum voluerit esse natura. Ob 7
hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gere-

INTERPRETATIO.

a *Antiqua regum edicta taciturnitatem* proposita *mortis pœna indixerant.*

b *Linguæ* impotentia *rigidius plectitur quam ullum* aliud *flagitium.*

NOTÆ.

membri, capitis eminentiam extra metas vocationis affectare, aut si stolide affectet, cum sui capitis periculo id faciet. *Loccen.*

5 *More quodam Persarum*] Idem Marcellinus, 21. 26. *Speculatores & transfugæ subinde venientes repugnantia prodebant: ideo futurorum incerti, quod apud Persas nemo consiliorum est conscius, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos Silentii quoque colitur numen.* Nec Romani prodebant, quæ in sanctiore senatu de magnis rebus in medio ponebantur. Pompeius testis est, qui ab hoste captus, & rogatus, quid senatus decrevisset, minimum digitum in præsentem focum injecit; ut regem doceret, frustra à se arcana senatus exquiri, qui paratus esset totum etiam corpus flammis urere, quam consilia efferre. Certe Valer. Maxim. 2. 2. testatur, tam sancto patrum conscriptorum consilia silentio fuisse custodita, ut multis seculis nemo senator quicquam enunciarit. Peccatum semel à Q. Fabio Maximo, qui tertium bellum Punicum in senatu decretum P. Crasso nondum senatori in itinere domum rure revertenti significarat, eoque à Coss. vehementer objurgatus est. Laudata fides & silentium Papyrii prætextati matrem fallentis, à Gellio 1. 23. *Raderus.* Par taciturnitas in Hispanis à Iustino, lib. 44. laudatur. quæ virtus si unquam utilis, certe tempore belli est: ubi nulla consilia meliora sunt, quam quæ ignoraverit hostis, antequam facias, monente Vegetio. Ignorata quoque magis terrent, dum minus præcaveri possunt. *Loccen.*

6 *Nec magnam rem sustineri*] Ita puta scripsisse Curtium. Glossa τῷ *sustineri* fuit olim *agi.* id cum in textum ab imperitis librariis esset relatum, ascivit unam litteram ex voce præcedente, unam ex subsequente, & factum ita: *rem magis sustineri.* Importunum hic de Magis quod Rutgersius voluit. *Gronovius.*

Ab eo cui] Quomodo enim rem magnam sustineat, qui exiguum membrum linguam continere nequit?

Facillimum] Dissentiunt hic à Curtio, seu potius à Persis, omnes ubique sa-

gererentur, ignarus, urbem Gazam obſidebat. Præerat ei Betis, eximiæ in regem ſuum fidei; modicoque præſidio [a] muros ingentis operis tuebatur.
8 Alexander [b] æſtimato locorum ſitu, *agi cuniculos* juſſit; [c] facili ac levi humo acceptante occultum opus: quippe multam arenam vicinum mare evomit: nec ſaxa coteſque, [d] quæ interpellent ſpecus, obſta-
9 bant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere

INTERPRETATIO.

a *Mœnia vaſti circuitus defendebat.*
b *Conſiderato.*
c Cum *humus levis & facile foſſilis pateretur ſubterraneam foſſionem.*
d *Quæ cuniculorum* progreſſum *intervertant.*

NOTÆ.

ſapientes, qui nihil æque arduum ac difficile arbitrantur. Certe Pythagoras diſcipulos ſuos primum docuit *res omnium rerum difficillimas tacere, audireque.* Agell. 1.9. Homini ſcil. ſapienti, qui linguæ uſum in ſua poteſtate habet, facile eſt: ſed ſtolido & dulcedine ſermonis nimis capto, eoque ſibi aliiſque promiſcue placere cupienti, difficile. Seneca Epiſt. 105. *Eſt quædam dulcedo ſermonis quæ irrepit & blanditur: & non aliter quam ebrietas aut amor ſecreta producit.* Huc alluſit Owenus.

Inſipiens linguam laxat, ſapienſque refranat;
Quis minor aut major quam tacuiſſe labor?

7 *Vrbem Gazam obſidebat*] Gazam nemo melius Arriano oculis ſubjicit: Ἀπέχει δὲ ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα εἰς αὐτὴν ἡ ἄνοδος, καὶ ἡ θάλασσα ἡ κατὰ τὴν πόλιν τεναγώδης πᾶσα. μεγάλη δὲ πόλις ἡ Γάζα ἦν, καὶ ἐπὶ χώματος ὑψηλοῦ ᾤκιστο, καὶ τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ ὀχυρόν. ἐσχάτη δὲ ᾠκεῖτο ὡς ἐπ' Αἰγύπτου ἐκ Φοινίκης ἰόντι ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρήμου. *Abeſt Gaza mari ſtadia ſummum viginti, & eſt ad eam acceſſus propter arenæ altitudinem difficillimus, & mare juxta urbem limoſum undique. Vrbs ipſa ampla erat, & in edito colle ſita, validiſque mœnibus cincta. Vltima è Phœnice in Ægyptum eunti, ad initium ſolitudinis poſita.* Non ex Ægypto in Phœnicem, ut Caſaubonus interpretatur, ſed e Phœnice in Ægyptum tendenti. Gazæ prima mentio eſt Gen. 10. dein ſæpius. Iudic. 2. Iudas cepit Gazam. Hæc eſt illa Gaza, cujus portas Samſon tulit in verticem montis. Gazæ demũ captus idẽ eſt, & exoculatus.

Betis] Ioſepho, 11.8. eſt *Babemeſes.* Eunuchum Arrianus vocat.

Modicoque præſidio muros ingentis operis tuebatur] Arrianus mercenarium ex Arabia conductum à Beti narrat, qui urbi præſidio eſſet, magnumque numerum frumenti collectum, ut diuturnæ obſidioni ſufficeret.

8 *Agi cuniculos*] Antiquiſſimum uſum cuniculorum ſeu ſubterranearum foſſarum fuiſſe, conſtat ex Heronis vetuſtiſſimi ſcriptoris mechanicis, qui primo capite hæc de cuniculis monet. *Operæ pretium eſt autem, eos etiam qui ſub terra prope murum aguntur cuniculos occultos, profundoſque, juxta fundamenta, & non in terræ faciem fieri: ne cum hoc hoſtes deprehenderint, intus è diverſo fodiant, murumque ipſum cum contra perforaverint, eos, qui cuniculum agunt,*

re non possent, opus orsus; [a] ut à sensu ejus averteret, *turres muris admoveri* jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, [b] desidente sabulo agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat; multique vulnerabantur impune, quum idem recipiendis, qui admovendis turribus labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, 10
postero die muros [c] *corona circumdari* jussit. Ortoque sole, priusquam admoveret exercitum; opem deum exposcens, sacrum patrio more faciebat. Forte 11
præ-

INTERPRETATIO.

a *Ut à cuniculorum notitia illos abduceret.*
b *Arena cedente* sub rotis.
c *A militibus in orbem dispositis cingi.*

NOTÆ.

agunt, fumo & aqua perimant. A cuniculis animalibus didicere mortales terram effodere. Martialis Epigr. 13. 60.

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris:
Monstravit tacitas hostibus ille vias.

Vide & Stewechium in Veget. 4. 24.

9 *Ut à sensu ejus averteret*] Cuniculos enim agentes in urbem vel arcem, solent quasi aliud agendo, specie prælii aut oppugnandi muros, à sensu cuniculorum avertere hostes: ut felicius citiusque distincta perficiant. *Loccen.*

Turres muris admoveri jubet] In Aggere *Turres*, & statim structæ, imo & tunc, cum is nondum perfectus: & tutelæ operis ministrorumque causa imponebantur. Vineæ enim primum factæ, ut sub iis commeare miles & aggerere posset: sub eas (id est, altius quam eæ) ipse Agger, & in eo denique Turres. Hæ igitur statim structæ, sed paulo ab urbe longius, & ne tela vitiarent aut impedirent. Gallis, Indis, Barbaris ignotæ, & stupori erant, qui divinum quid esse rati. Has forte Appianus vocat ἐπτυγμένας, plicatiles, quia per partes scilicet tollebantur, ponebantur, reponebantur. Agebantur rotis ad minimum 4. sed & 6. aut 8. etiam subditas, prout turrium modus esset legimus. Et oportebat sane humum æquabilem densamque huic rei esse. Turres autem triplices, majores, minores, mediæ. *Minores* erant 60 cubitorum in altitudine, basi quadrata; unumquodque latus 17 cubitorum: 10. tectorum: supremum tectum quintam partem basis habebat. *Majores* autem & harum sesquialteras, 15. tectorum faciebant, in altitudine cubitos 60. Proceritas autem ipsarum tanta fuit, ut non solum muros, sed etiam turres lapideas altitudine superarent. Plura de his qui desideret, adeat Lipsium latius ea de re disserentem.

Desidente sabulo]. Arena cedente molibus turrium. At quomodo cuniculos egere in arenis? Arenas altius effodere; donec ad solidam glebam descenderent; quæ tamen ipsa ex arena, sed concreta jam & longo ævo durata constabat. *Raderus.*

10 *Corona*] Oppugnatio est vel subita vel diuturna. Subita est, cum impetu, nec circumvallatione adhibita incurrunt. Ad hanc rem leviores machinæ adhibitæ. Primum usi *Corona*, ad terrendum aut claudendum, sed & ad distinguendum. Hinc sæpe occur-

prætervolans corvus glebam, quam unguibus ferebat, ſubito amiſit; quæ quum regis capiti incidiſſet, [a] reſoluta defluxit: ipſa autem avis in proxima turre conſedit. Inlita erat turris bitumine ac ſulphure: in qua alis hærentibus, fruſtra ſe adlevare
12 conatus à circumſtantibus capitur. Digna res viſa, de qua vates conſulerentur. & erat non intactus ea ſuperſtitione mentis. Ergo Ariſtander, cui maxima fides habebatur, *urbis quidem excidium augurio illo por-*

INTERPRETATIO.

a *In particulas comminuta diſſiliit.*

NOTÆ.

rit, *Corona cingere urbem*; *Corona capere*, *expugnare*. Fuit interdum ſpiſſa, id eſt, duplex, triplex, aut ſupra, ut numerus militum, aut magnitudo loci oppugnandi erat. In Corona introrſum erant pedites, quorum invadere; extrorſum equites, quorum inſpectare & tueri. *Lipſius.*

11 *Prætervolans corvus*] Arrianus & Plutarchus narrant hoc omen; ſed Arrianus pro *gleba*, lapidem ponit: Plutarchus itidem ut Curtius, *glebam*, *βῶλον* vocat.

Bitumine ac ſulphure] Plutarchus *νδρείνοις κεκρυφάλοις*, *nervorum reticulis* ſeu laqueis irretitam tradit in machina confidentem, quam Alexander ad urbem oppugnandam excitarat. Sed cur *bitumine & ſulphure*, alimentis ignium, illitam? An ut urbem incenderet? Quomodo turri urbem incenderet, ex qua pugnabant Macedones? Illitas alumine lego in aliis hiſtoriis turres, ne ignem conciperent. Ammian. 20. 29. *Machinas Romanorum Perſæ exurere vi magna nitebantur, & aſſidue malleolos, & incendiaria tela torquentes laborabant incaſſum. ea re, quod humectis ſcortis & centonibus, erant opertæ materiæ plures, aliæ unctæ alumine diligenter, ut ignis per eas laberetur.* Denique inungendi alumine materias mos inolevit. Hæc primum occurrebant de alumine contra bitumen. Sed neſcio, an tam viſcoſum alumen, ut tenere aves poſſet. Et ea tempeſtate nondum reor fuiſſe artificium cognitum. Vt proinde nihil in Curtio mutandum putem; præſertim codicibus novis & antiquis in *ſulphur* & *bitumen* conſpirantibus. Turrim ergo non ex materia, neque mobilem (niſi tamen obſtet num. 9. hoc cap.) ut alias, latere coctili, aut lapide factam, bitumine & ſulphure pro cæmento interlitam putarim, tegulaſque ſupremas pice inunctas. *Raderus.*

Conatus] Glareanus *conata*, quod referenda eſſet hæc vox ad præcedentem *avis*. Raderus parentheſi interpoſita ſalvam præſtare ait verborum compoſitionem, hoc modo: *Reſoluta defluxit (ipſa autem avis in proxima turre conſedit.) Illita, &c.* Vix dubito, Curtium in animo habuiſſe corvum, adque id conformaſſe hoc participium, cujuſmodi multa paſſim occurrunt ſcriptorum *παροράματα*.

12 *Non intactus*] Quidam Mſſ. *non intacta*. legerim *non intactæ à ſuperſtitione mentis.*

Vrbis quidem excidium] Antehac 3. 3. 3. dixi, ſolitos fuiſſe homines iſtos interpretari auguria ex ſimilitudine rerũ. Hic urbem corvo aſſimilat Ariſtander, qui tacto Alexandro mox captus. ſic Alexandro ab urbe periculum; urbi captivitatem imminere. *Freinſh.*

13 *Vnam*

portendi, *ceterum*, *periculum esse*, inquit, *ne rex vul-*
nus acciperet. itaque monuit, *ne quid eo die inciperet.*
Ille quamquam unam urbem sibi, quo minus secu- 13
rus Ægyptum intraret, obstare ægre ferebat; ta-
men paruit vati, signumque receptui dedit. Hinc
animus crevit obsessis: egressique porta receden-
tibus inferunt signa; cunctationem hostium fore
suam occasionem rati. Sed acrius, quam constantius 14
prælium inierunt: quippe [a] ut Macedonum signa
circumagi videre, repente sistunt gradum. Iamque
ad regem præliantium clamor pervenerat; quum de-
nunciati periculi haud sane memor, loricam tamen,
quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit; &
ad prima signa pervenit. Quo conspecto Arabs qui- 15
dam Darii miles, [b] majus fortuna sua facinus ausus;
clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus re-
gis advolvitur. ille *adsurgere supplicem*, *recipique inter*
suos jussit. At gladio barbarus strenue in dextram 16
translato, cervicem adpetit regis: qui exigua cor-
poris declinatione evitato ictu, in vanum manum
bar-

INTERPRETATIO.

a *Simul ac Macedonum signa* in ipsos *converti aspexerunt.*

b *Majus*, quam ferebat *ejus conditio*, *cæptum aggressus.*

NOTÆ.

13 *Unam urbem, &c. obstare*] Erat enim Gaza ultima in Palæstina Ægyptum petentibus.

14 *Loricam*] Plerique militum non habebant loricas hamatas, sed partem æris aut ferri procusam, quæ summum pectus tegeret: nam ima ventris satis scutum muniebat. *Lipsius.*

15 *Arabs quidam*] Betis enim ad tuendam urbem Arabes conduxerat. Arrianus, 2. 2. adde infra 4. 6.

16 *In vanum manum*] Nec manum amputavit, nec in vanum lapsam, si fide dignus Hegesias Magnes, cujus fragmentum servavit Dionys. περὶ συνθέσ. ὀνομ. cap. 71. sic enim ille. ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων εἰς γόνατα συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τῷ τ' Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἱκετείας ἕνεκα πρᾶξαι. προσέμενος δ' ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ἐνεγκάμενος ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε γενέσθαι τὴν πληγὴν οὐ καιριωτάτην. ἀλλὰ τοῦτον μὲν αὐτὸς ἀπώλεσε, κατὰ κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ. *Vir enim quidam ex hostium numero in genua subsidens, fidem fecit Alexandro supplicandi animo id egisse. Eum ergo admittens propius, vix declinavit gladium, quem transfuga sub ipsius loricæ pinnulas intulerat, ut non acciperet lethale vulnus. Sed eum quidem impacta in caput machæra ipse Rex interemit.*

Gladio] Quem insigni tinctura & levi-

barbari lapſam amputat gladio, denunciato in illum
17 diem periculo, ut arbitrabatur ipſe, defunctus. Sed
ut opinor, INEVITABILE eſt fatum. quippe dum
inter primores promptius dimicat, ſagitta ictus eſt:
quam per loricam adactam, ſtantem in humero me-
18 dicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde ſan-
guis manare cœpit; omnibus territis, quia nunquam
tam alte penetraſſe telum, lorica obſtante, cogno-
verant. ipſe nec oris quidem colore mutato, *ſup-*
19 *primi ſanguinem, & vulnus obligari* juſſit. Diu ante
ipſa ſigna vel diſſimulato, vel victo dolore perſtite-
rat; quum ſuppreſſus paulo ante ſanguis medica-
mento, manare latius cœpit: & vulnus quod recens
adhuc dolorem non moverat, frigente ſanguine in-
20 tumuit. [a] Linqui deinde animo, & ſubmitti genu
cœpit: quem proximi exceptum in caſtra recepe-
runt. & Betis interfectum ratus urbem ovans victo-
21 ria repetit. At Alexander nondum percurato vulne-
re, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret,
exſtruxit; & *pluribus cuniculis muros ſubrui* juſſit. Op-
pidani

INTERPRETATIO.

a *Deliquium animi pati, & in genua collabi.*

NOTÆ.

levitate habebat, Citicorum regis donum. *Plutarch.*

17 *Inevitabile*] *Quæ fato manent, quamvis ſignificata non vitantur.* Tacit.

In humero] Conſentit Arrian. 2. 5. nam Plutarch. in Or. 1. 2. de fortuna Alexand. in malleolo pedis, τῷ σφυρῷ, vulneratum fuiſſe ſcripſit.

18 *Nunquam tam alte*] Novum & mirum viſum Macedonibus, quod per loricam ita adacta ſagitta eſſet, ut in ipſo humero exſtaret; qui numquam ante cognoviſſent, illa obſtante, tamen adeo alte telum penetraſſe. Ex ea vulneris inſolentia terrorem animis concipiebant. Sic exploſa Modii correctione, locum hunc interpretatur. *Acidalius.*

19 *Quod recens*] *Tepens* legit Acidalius: nec tamen ergo *recens* damnarim, cum utriuſque ſit eadem vis. *Rad.*

20 *Et ſubmitti genu*] Legendum puto, *ſubniti.* Rutgerſ.

Quem proximi] Literula una minus hoc recte. quamquam ſic etiam recte. Sed auctor omnino *quum* non *quem* ſcripſit. *Acidalius.*

21 *Aggerem*] Fuit terreus quidam, & alia materie mixta, mons & elevatio: quem paulatim verſus urbem producebant & attollebant, ut ex alto pugnarent, & *Turres* ibi conſtituerent, ſed & *Tormenta.* Agger vocabatur ab ipſa re: quia aggerebant & cumulabant.

pidani ad priſtinum faſtigium mœnium novum exſtruxere munimentum : ſed ne id quidem turres aggeri impoſitas æquare poterat. itaque [a] interiora quoque urbis infeſta telis erant. [b] Vltima peſtis urbis 23
fuit cuniculo ſubrutus murus; per cujus ruinas hoſtis intravit. Ducebat ipſe rex anteſignanos; & dum incautius ſubit, ſaxo crus ejus adfligitur. innixus ta- 24
men telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat : ira quoque accenſus, quod duo in obſidione urbis ejus acceperat vulnera. Betim, egregia edita pugna, multiſque vulneribus 25
confectum deſeruerant ſui : nec tamen ſegnius prælium capeſſebat, lubricis armis ſuo pariter atque hoſtium ſanguine. Sed quum undique *** adducto, 26
in-

INTERPRETATIO.

a *Etiam urbis interiora miſſilibus* Macedonum *infeſtabantur.*
b *Extrema pernicies* Gazæ *fuit.*

NOTÆ.

bant. E terra, lapide, ligno congeriem ſtruebant : Virgulta etiam & faſces maxime hic uſui, ſive ad implendum & attollendum, ſive ad ligandum. Arbores quoque requirit Agger, non ob virgulta ſolum, & tenuia ramorum, ſed ob ipſos truncos. quia illa in mediam molē ſtipabant, hos & ad latera applicabant, firmando & coërcendo. Struebant enim latera, & cancellatim tignis directis tranſverſiſque varie ligabant. Aggeres vulgo alti, & id fere pro muris, in quos ſtruebantur. Aggerebant paulatim & promovebant, in foſſas ipſas, deniq; ad muros. Dum id fieret, nihilominus Turres in aggere impoſitæ, quæ adminiſtrantes aut operantes tuebantur. Contra Aggeres oppugnati utebantur cuniculo, igne, alio aggere oppoſito; vel corbibus terra aut arena repletis, & in faſtigium ſic exſtructis. *Lipſius.*

26 *Inſolente gaudio*] Acidalius mutat, *inſ. incendio mentis efferatus*, adco licenter, ut ne ſibi quidem probet : ideo mox tentat *inſol. odio. Gaudium* enim locum hic habere poſſe negat : in quo me facile habet adſentientem. Sed nec illa placent, *undique telis circumducto*: & ſane totus hic locus clamat ſe paſſum aliquid à mala manu. Quod ſi mihi dicenda ſit ſententia, ſic ſtatuam, ope variarum ex Mſſ. enotatarum: *Sed cum undique* *** (Credo enim deeſſe quædā, ut multis hujus hiſtoriæ locis. Senſus facile expleri poteſt: unus omnium telis peteretur, ad poſtremū exhauſtis viribus quibus in poteſtatem hoſtiū pervenit. quo ad Regem) *adducto, inſolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiā in hoſte mirator, Non ut voluiſti, inquit, &c.* Et ſane ſic feci. mutet qui volet, dum ſciat, me temere nihil ſtatuiſſe, ſed ex codicum ſententia. De *gaudio* addendum eſt, locum ei utique hic eſſe. gaviſus enim eſt Alexander vivum ſibi adduci, in quo libidinem vindictæ pro arbitrio expleret. Adductus autem fuit à Leonato & Philota, ſi Hegeſiæ fides eſt. *Freinsh.*

Vir-

insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator, *non ut voluisti*, inquit, *morieris, Beti: sed quidquid tormentorum in captivum inveniri po-*
27 *test, passurum esse te cogita.* Ille [a] non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens regem, nul-
28 lam ad minas ejus reddit vocem. Tum Alexander; *videtisne obstinatum ad tacendum?* inquit, *num genu posuit, num supplicem vocem misit? vincam tamen silentium,*
29 [b] *& si nihil aliud, certe gemitu interpolabo.* Ira deinde vertit in rabiem: jam [c] tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt; religatumque ad currum traxere circa urbem

INTERPRETATIO.

a *Non tantum intrepido, sed etiam feroci vultu.*

b *Quamvis nihil aliud profecero, saltem cogam* illud *abrumpere suspirius.*

c *Iam tum barbaricos mores admittente nova* ejus fortuna.

NOTÆ.

Virtutis etiam in hoste] Virtus, quum per se sit æstimanda cujuscunque animo insit, etiam in hoste laudanda est. Hinc Polybius lib. 1. monet, etiam insignia, quæ in hoste, sua laude, quæ in amicis vitiosa, sua reprehensione non esse defraudanda. *Loccen.*

28 *Ad tacendum*] Hegesias tamen non modo non tacuisse, sed miserabili voce veniam petivisse scribit, additis & aliis multis. ob quæ merito deridet eum Dionysius *περὶ συνθέσ. ὀνομ.*

Vincam tamen] Ovid. ad Liv. 5. 273.

Aspiciam, regum liventia colla catenis,
Duraque per sævas vincula nexa manus:
Et tandem trepidos vultus: inque illa ferocum
Invitis lacrymas decidere ora genis.

29 *Ira deinde vertit in rabiem*] Ita habet MSta Scheda Coloniensis, vulgo, *iram*, quod minus longe venustum. *Vertit* pro vertitur usurpatum Curtio. Ita Rutilius Lupus l. 11. *quum ab ea sententia, quam proposuimus, convertimus ad aliquam personam.* Ita Vetus Editio Basileensis, quam architectatus est Magnus Erasmus. Priscianus in Periegesi Dionysii:

Marmaridæ post hos Ægypti ad flumina vertunt.

Ita plurimi scriptores activæ potestatis verba pro passivis ponunt, ut in Apuleium frequentibus exemplis notamus. Cui in ceteris assensus, hoc unum excipio, quod ille videtur sic intelligere verba Curtii, *ira vertit in rabiem*, ac si diceret, Alexander ira in rabiem vertitur ut *ira* sit novissimo casu positum. ponitur enim primo, eundemque efficit sensum, quem infra, 10. 4. *Sed in rabiem ira pervenerat.* Freinsh.

Per talos] Achilleum supplicium, quo Hectorem affecerat Achilles. Sed Achillem Alexander vicit crudelitate: ille enim mortui talos trajecit, à curru suspendit, & circum mœnia raptavit. hic per adhuc spirantis talos lora trajecit; circumque urbem traxit. De Hectore Homerus, Iliad. 10. vers. 395.

Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,

Ἀμ-

bem equi: gloriante rege *Achillem, à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in hostem capienda.* Cecidere Persarum Arabumque circa decem mil- 30
lia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est; quam geminato periculo regis. qui Ægyptum adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Nam- 31
que præliis etiam secundis adterebantur copiæ; devictarumque

NOTÆ.

Α᾽μφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ε᾽ς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ᾽ ἐξῆπτεν ἱμάντας,
Ε᾽κ δίφροιο δ᾽ ἔδησε, κάρη δ᾽ ἕλκεσθαι ἔασεν.

Virgilius eleganter, ut omnia, expressit:

In somnis ecce ante oculos mæstissimus Hector
Visus adesse mihi, largosque effundere fletus,
Raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
Pulvere, perque pedes trajectus lora tumentes, &c.

Idem primo Æn. vers. 487.

Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros. Rad.

Haud insolitum est facta sua majorum exemplis protegere, ad amoliendam invidiam. sic apud Tacit. 2. 53. Athenienses Germanicum *excepere quæsitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet.* Freinsh.

Achillem, à quo genus] Velleius 1. 6. 5. *Caranus vir generis regii, sextus decimus ab Hercule profectus Argis, regnum Macedoniæ occupavit. à quo M. Alexander tum fuerit septimus decimus, jure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus est.* Vide ibi Lipsium. *Loccen.* Ita postea Philippus & Perses ultimi Macedonum reges apud Silium 15. 291.

His gente egregius, veterisque ab origine regni,
Æacidum sceptris proavoque tumebat Achille.

Et Propertium lib. 4. eleg. ult. dist. 20.

Et Persen proavi simulantem pectus Achillis. Rad.

Obiter moneo, in Propertio legendum, *proavo stimulantem pectus Achille*, sensu, quo exponit Scaliger; quomodo apud Iustin. 29. 3. *Philippus studio Alexandri æmulationis incensus.* Freins.

30 *Decem millia*] Hegesias *sex millia* trucidata scribit. Idque magis accedat ad *modicum præsidium*, de quo Curtius, 4. 6. 7.

31 *Devictarum gentium*] Inter quas & Iudæorum, *quibus facta potestate, si qui vellent, salvis suis ritibus sequi militiam ejus, multi dederunt nomina.* Ioseph. 11. 8. ubi & de Samaritanis Alexandrum sequentibus. quibus Iudæis etiam Alexandriam à se conditam, quod eorum opera Ægyptum pacaverat, bona ex parte dedit habitandam, ut quidem scribit Iosephus de bello Iud. 2. 21. nam antiquit. 12. 1. sentire videtur, Iudæos Alexandriam à Ptolemæo fuisse deductos. ipse tamen se explicat lib. 2. contra Appionem, ab Alex. eo primitus deductos, ab ejus successoribus auctos fuisse. Vtut sit, certe post Gazam occupatam Hierosolymam divertit Alexander. quam historiam cur hic omiserit Curtius, id causæ habuisse Raderus putat, quod post Christi necem, omnium gentium ludibrio ea gens fuerit propinata, Curtius autem cum cæteris, qui supersunt, Alex.

rumque gentium militi minor quam domestico fides habebatur.

NOTÆ.

Alex. histor. scriptoribus, post Christum crucifixum, diruta jam urbe scripserint. Quæ quidem res de Curtio adhuc incerta est. & tamen non absimile videtur, eum odio fœdæ gentis, sic enim externis habebatur, reticuisse narrationem, in qua non potuisse dissimulare honorem sacris eorum ab Alexandro habitum. Sed quoniam semper procliviores esse debemus ad absolvendum, libet credere, tetigisse Curtium ista in amissis: eaque caussa, cum eo ventum erit, suscitare conabimur. *Freinsh.*

Minor quam] Recentibus enim adhuc victoriis, pro victis potius quam domitis habendi sunt nuper subacti. & fere vivit in mentibus eorum, cum ereptæ libertatis desiderio, odium oppressoris. Et hoc est argumentum, quo nullum fortius urget Alexander, domuitionem sperantes milites retenturus, infra 6. 3. &c. & Galgacus apud Tacit. Agric. 32. Quo sensu & Scythæ infra, 7. 8. nostrum monent: *Quos viceris, amicos tibi esse cave credas*. Nec sane mirum est, victis non haberi fidem, cum ne mercenariis quidem habenda sit, ut supra ad 3. 2. notavimus. Adde Grut. ad Liv. 25. 33. *Idem.*

Domestico fides habebatur] Vnde & Alexander in orat. ad milites libr. 9. Curtii: *Nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt, Dacæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem rerum quas gesturus sum, vadem prædemque habeo.* Minor itaque devicto, præcavendi caussa, quam domestico fides habenda est; ita tamen, ne facile sentiat, sibi parum credi, nec infestior inde evadat. *Loccen.*

CAP. VII.

Profectio, & varia Alexandri quæsita, ad Iovis Hammonis oraculum.

1 ÆGYPTII [a] olim Persarum opibus infensi, QVIPPE avare & superbe imperitatum sibi esse credebant; ad spem adventus ejus erexe-

INTERPRETATIO.

a *Iampridem inimici Persicæ potestatis.*

NOTÆ.

1 *Avare & superbe*] Scilicet hæc duo sunt, quæ solent avertere subjectorum animos. Nihil enim verius est, quam quod olim in Senatu Romæ dictum Livius 8. 21. refert: *nullum populum aut hominem denique, in ea conditione, cujus eum pœniteat, diutius quam necesse sit, mansurum.* De Ægyptiis præter Curtium, Diodor. 17. 49. notat: *quod Persæ multa nefaria in sacra eorum commiserant* (vide Strab. lib. 17. Iustin. 1. 9.), *& violenter imperitarant, animo lubente Macedones recepere.* Sic lib. 8. noster: *Convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à prætoribus suis avare ac superbè imperabatur.* Hæc duo vitia, superbia & avaritia, à dominantibus plerumq; conjunguntur. Nam primo ex effreni dominatione superbia: quam ut commodius fo-

erexerant animos: utpote qui Amyntam quoque transfugam, & [a] cum precario imperio venientem, læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua 2
intraturus rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam à Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc *Castra Alexandri* vocant, pervenit. Deinde, pedestribus copiis *Pelusium* 3
petere jussis, ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus est: nec sustinuere adventum ejus Persæ; defectione quoque perterriti. Iamque haud 4
pro-

INTERPRETATIO.

a *Cum potestate* quasi *emendicata*.

NOTÆ.

foveant auctores, manus injiciunt provincialium fortunis. inde avaritia; ex utroque odium subditorum, & tandem pestis auctoribus. *Loccenius*.

2 *Castra Alexandri*] Sic quidem impressi omnes: at D. Hieronymus pro *castra Alexandri* legit *claustra Alexandri*. quam lectionem Isidorus lib. 9. Originum confirmat. cujus sunt hæc in dictione *Vgnos* verba: *Deinde pernicibus equis Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibentia ruperunt*, &c. *Popma*. Quem decepisse videtur Erasmus, qui ad hunc auctorem sic notat: *Castra Alexandri. In Hieronymo legitur Claustra Alexandri, & fortassis sic hoc loco legendum est*. Sed errant viri docti, confundendo *castra Alexandri*, de quibus hic, & *claustra*, quorum infra ad 6. 4. larga habebitur mentio. Nullum ergo dubium est, quin hic retinendum sit *castra*. Oros. 1. 2. *loca quæ accolæ Catabathmon vocant, haud procul à castris Alexand. Magni*. Et ne quis propter vocum Latinarum vicinitatem hic quoque mendum suspicetur, Ptolemæus omnem amputat dubitationem, qui & ipse circum ea loca habet τὴν Ἀλεξάνδρου παρεμβολήν. Ita supr. 3. 4. habuimus *regionem, quæ castra Cyri appellatur*. Sed & multæ civitates eo nomine fuerunt, quarum certe unus Stephanus numerat quatuor, voce Χάραξ, interque eas item unam *Alexandri*. Sic enim ibi legendum. Χάραξ Ἀλεξάνδρου τόπος περὶ Κελαινὰς τῆς Φρυγίας, ἔνθα Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Φιλίππου ἐστρατοπεδεύσατο. *Castra Alexandri, regio ad Celænas Phrygiæ, ubi Alexander Philippi filius castra habuit*. Liv. 32. 13. *Rex primo die ad Castra Pyrrhi pervenit. locus, quem ita vocant, est in Triphylia terra Melotidis*. an *Melottidis*, aut *Molossidis*, ut vocat 8. 24. an potius leg. *Elidis*, ubi Triphyliam constituit Eustath. Lego & *Castra Corneliana* in Cæsare de bello Civ. 2. 24. haud dubie nominata à Scipionum altero. Sic in universa Europa plurimæ passim sunt urbes, quæ ut originem debent castris, ita & nomen receperunt. *Freinsh*.

3 *Nilo amne*] Quo tempore credo accidisse, aut saltem paulo post, quod narrat Lucanus 10. 272.

Summus Alexander regum quos Memphis adorat,
Invidit Nilo, misitque per ultima terræ
Æthiopum lectos: illos rubicunda perusti
Zona poli tenuit; Nilum vidêre calentem, &c.

Scilicet origine, cujus pervestigandæ gratia missi fuerant, non reperta. Alexander enim summo studio inquisivit in caput ejus amnis. adeo ut Maximus Ty-

procul Memphi erat: in cujus præsidio Mazaces prætor Darii relictus, Orio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam supellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat, compositisque rebus ita, ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret; adire Iovis Hammonis oraculum statuit.

NOTÆ.

Tyrius pr. Serm. 25. prodiderit: *nihil consuluisse Hammonem, præterquam de Nili fontibus.* Certe ad Olympiadem matrem postea scripsit; *existimare se, repertos esse.* teste Arrian. 6. 1.

4 *Memphi erat*] Vbi & ludos edidit, *cum reliquis diis, tum Apidi.* Arrian. 3. 1. Sed & in honorem atavi sui Persei: coronari jussis victoribus Persea, quam Perseus Memphi sevisse traditur. cum alias laurum amaret, quæ Daphnoïdes appellatur, & ab ea Ἀλεξάνδρου στέφανος. Vide Plin. 15. 13. & 15. 30. nam alii ad Alex. Paridem id referunt. *Freinsh.*

Mazaces prætor] Editi *Astaces.* supra, 4. 1. 32. Prætor urbis Mempheos nominatus est *Mazaces* seu *Mazeces.* An Astaces fuit totius Ægypti præses, Mazaces tantum urbi præfectus? an interim extinctus est Mazaces? *Raderus.* Ego sequutus Loccenium, *Mazacem* hoc loco reponendum esse arbitratus sum: hoc magis, quod alias etiam editiones huc alludere conjiciam, ex eo quod Buntingus in Chronolog. ad Olymp. 112. proposuit: *Alexander Magnus descendit in Ægyptum. Fuit autem illo tempore præfectus ibi Mazabes,* &c. forte typothetæ errore ex loculorum vicinia nato, pro *Mazaces.* qua in re Freinsh. assentior.

Orio amne superato] Iunii scriptura est sine amnis nomine. vetustissimus codex Augustanus S. Vdalrici, & Mss. Constantiensis, nomen præfert, quod Modius posuit, *Oron.* Glareani editio *Oxio amne* legit. *Raderus.* Sed Ortelius in voce *Oron,* vitiosum locum esse censet, & sic restituendum: *ocius amne superato*, Nilo nempe. de eo enim, ait, hic sermo. neque alium hoc tractu ullum esse, quo Memphi ad interiora Ægypti navigari possit, omnes Geographiæ periti mecum confiteantur, necesse est. Quia

Vnicus in terris Ægypti totius amnis,

teste Lucretio 6. 680. Pro *ocius*, qui malit, *hocce* legat. Hactenus Ortelius. Ego ex eadem ratione cogitabam rescribi posse; *ostio amnis superato.* amnem enim simpliciter vocavit, securus nisi de Nilo accipi non posse.

5 *Compositisque rebus*] Persæ tenuerunt Ægyptum annos 112. post Cambysem, usque ad Darium Nothum Artaxerxis filium. Recessit tamen ante à Dario Hystaspis F. Olymp. 73. Sed post quadriennium per Xerxem recepta est Olymp. 74. defecit iterum à Dario Notho anno regni 11. Olymp. 91. ann. 3. Recepit Ochus Rex Persarum Olymp. 107. anno 3. pulso inde Nectanebo in Æthiopiam, ut alii, in Macedoniam; unde fabula nata de Olympiade & dracone, quod Nectanebus magicam exercuerit. Sed jam natus erat Alexander Olymp. 106. anno 1. septem annis prius quam Nectanebus ex Ægypto fugerat. Ægyptum Persis extorsit Alexander Olymp. 112. anno 2. Macedones tenuerunt ad Cæsarem Augustum annos 295. Augustus in formam provinciæ redegit. *Raderus.*

Hammonis oraculum statuit] Vt sic potius scribendum credam, quam Ammonis, facit inter alia & Festi epitoma, quæ serie literarum concepta, adspirationem inesse voci aperte testatum facit: nec valde moveor, quod vox ἄμμος; quod arenã signat, unde nomen de astro factum volunt, adspirationem non

CAPITA JOVIS HAMMONIS.

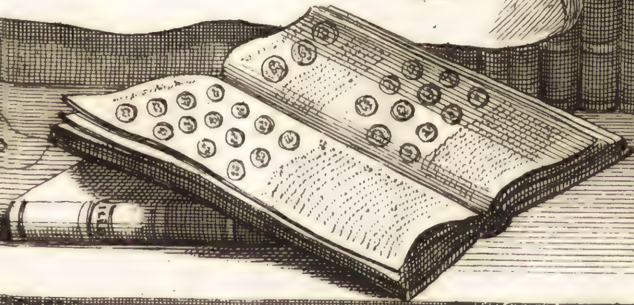

tuit. [a] Iter expeditis quoque & paucis vix tolerabi- 6
le ingrediendum erat: terra cœloque aquarum penuria est: steriles arenæ jacent; quas ubi vapor solis accendit, fervido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus existit. luctandumque est, non tantum 7
cum ardore & siccitate regionis; sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod [b] præaltum, & vestigio cedens, ægre moliuntur pedes. Hæc [c] Ægyptii vero 8
majo-

INTERPRETATIO.

a *Via ægre tolerabilis vel paucis* viris, *& impedimentorum vacuis.*
b *Quo pedes difficile se expediunt*, utpote *prealto & sub plantis cedente.*
c *Ægyptii* passim *ista referebant majora* quam pro *veritate.*

NOTÆ.

non agnoscit. Scimus enim, in nominibus haud paucis idem accidisse, postquam aliam in linguam migraverunt. sunt qui ab ejusdem nominis pastore deduxere, ut auctor est Eustath. ad Dionys. v. 212. Herodotus ab Ægyptiaca voce. Ἀμὲν enim illos vocare, quem Græci Δία. Quod fortassis nonnihil juvet Melanchthonem, Reineccium, & eos quos innuit Boissardus de divinatione, quo loco de Hammone agit, qui consentaneum esse censent, *Hammonis appellationem fuisse eandem, quæ est Cham.* Quod eo magis accedit ad veri similitudinem, quo certius constat, posteritatem Chami ea loca occupasse: ipsam quoque Cyrenen, nomen habere mere Hebraïcum; *fontis* enim *urbem* sonat. nec futilis esset conjectura, ita appellatam à fonte Solis, ad Hammonis delubrum, qui est in Cyrenaïca regione. Chamum autem illum esse Hammonem, etiam hoc argumento dubites, quod Diodor. 3. 68. scribit, Ammonem fuisse regem Libyæ: item quod fabulæ de Saturno, qui patrem castraverit, non temere aliam originem quis adsignaverit, quam factum illud Chami, quod refertur Gen. 9. 22. Atque huic opinioni firmamentum ingens accedit ex traditione qualicunque Berosi lib. 3. qui scribit, Chamum, qui odio haberet patrem, apud quem alios filios post ipsum genitos potiore loco videbat esse, in ebrietate jacentis virilia comprehendisse, & magicis susurris eum effecisse sterilem: quod ipsum, quid aliud est quam Græca fabula, castratum ab Saturno patrem fuisse: scilicet ab hoc ipso Chamo, quem & Saturnum ab Ægyptiis appellatum fuisse, eodē Berosi loco refertur. Nec valde obest, quod hic Hammon, non Saturnus vocetur, sed Iupiter. Nam & inter Ioves Cœlo patre editum fuisse, Cicero de nat. deor. 3. 31. tradit. Non ignoro tamen, ab eodem Beroso patrem Hammoni tribui Tritonem, sed posset dici, idem nomen commune fuisse diversis. *Freinsh.*

6 *Iter*] Hoc rerum scriptores, aliique testantur. Præter hos Seneca Nat. quæst. 2. 30. 2. de Cambyse signate narrat, quam male expeditio illi Æthiopica cesserit. quam historiam ex Herodoti 3. 26. descripsit, & quodammodo interpretatus est Iustinus, 1. 9. compendio: *Ad Hammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit* (Cambyses) *qui tempestatibus & arenarum molibus oppressus interiit.*

Terra cœloque] Hoc sumsit à Sallustio, qui in Iugurthino 17. 5. de Africa;

majora jactabant. Sed ingens cupido animum ſtimulabat adeundi Iovem, quem generis ſui auctorem, haud contentus mortali faſtigio, aut credebat eſſe, aut
9 credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere ſecum ſtatuerat, ſecundo amne deſcendit ad Mareotim paludem. eo legati Cyrenenſium dona adtulere; *pacem, & ut adiret urbes ſuas*, petentes. Ille, donis acceptis, amici-
10 tiaque conjuncta, deſtinata exſequi pergit. Ac primo quidem & ſequenti die tolerabilis labor viſus: nondum tam vaſtis nudiſque ſolitudinibus aditis; jam ta-
11 men ſterili & emoriente terra. Sed ut aperuere ſe campi alto obruti ſabulo; [a] haud ſecus quam profun-

INTERPRETATIO.

a *Non aliter quam qui altum mare ingreſſi ſunt.*

NOTÆ.

Cœlo terraque penuria aquarum. Popma. Hinc *Libya*, quaſi λειπυία *egens pluvia*, ut videtur Varroni apud Servium in Æn. 1. 26. Malchus in vita Pythagoræ narrat, Herculem στελλόμενον εἰς τὴν Λιβύην τὴν ἄνυδρον, *miſſum in Libyam aqua carentem*, inſtructum fuiſſe a Cerere quadam τροφῇ ἀδίψῳ, *nutrimento quodam quod ſitim arceret.*

Steriles arenæ] Lucanus, 9. 382.

Vadimus in campos ſteriles exuſtaque mundi,
Qua nimius Titan, & raræ in fontibus undæ.

Sic Gellius 16. 11. ex Herod. 4. 173. narrat, Pſyllos illis in arenis periiſſe, cum arma in Auſtrum ſumerent. Eſt elegans fabella. *Raderus.* De hac igitur dici poteſt, quod Poëta quidam de ſiticuloſa regione:

Ipſe parens rerum quondam infelicibus arvis
Addidit, & multa ſterilem damnavit arena.

Sic apud Claudian. de IV. Conſ. Honorii verſ. 436. legimus.

——— *Libya ſqualentis arenas.*

8 *Ingens cupido*] Calliſthenes apud Strab. lib. 17. φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον φιλοδοξῆσαι μάλιστα ἀνελθεῖν ἐπὶ χρηστήριον, ἐπεὶ καὶ Περσέα ἤκουσε πρότερον ἀναβῆναι καὶ Ἡρακλέα. *narrat Alexandrum ambitione, qua maxime ardebat, inductum, ad id oraculum contendiſſe, quod intelligeret, Perſeum & Herculem prius eo adſcendiſſe.* Idem Arrian. 3. 1. & copioſius Strabone, qui addit, Alexandrum genus etiam à Perſeo & Hercule duxiſſe. *Raderus.*

9 *Ad Mareotim*] Duo maria locum (deſignatum pro Alexandria) undique alluunt, alterum à Septentrione, quod Ægyptium dicitur; alterum à Meridie, quod *Marea* lacus, & *Mareotis* appellatur. Eum Nilus multis foſſis, tum è ſuperioribus partibus, tum à lateribus, actis, implet. *Strabo:* Μάρεια πόλις καὶ λίμνη τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρακειμένη, ἡ καὶ Μαρεῶτις λέγεται, ἀφ᾽ ἧς καὶ Μαρεώτης οἶνος. *Marea civitas & lacus eſt, Alex. adjacens, & Mareotis dicitur, unde vinum Mareoticum.* Stephan. περὶ πόλεων.

Cyrenenſium] Diod. 17. 49. tum demum narrat occurriſſe, cum dimidium itineris jam ad Hammonem confeciſſet. Arrian. 3. 1. Memphi auditos ait, priuſquam deſcenderet ad Mareotim. *Raderus.*

10 *Primo quidem & ſequenti die*] Quæ-

fundum æquor ingreſſi, terram oculis requirebant.
Nulla arbor, nullum culti ſoli occurrebat veſti- 12
gium. aqua etiam defecerat, quam utribus cameli
devexerant: & in arido ſolo ac fervido ſabulo nul-
la erat. Ad hæc ſol omnia incenderat, ſiccaque & 13
aduſta erant omnia; quum repente, ſive illud deo-
rum munus, ſive caſus fuit; obductæ cœlo nubes
condidere ſolem: ingens æſtu fatigatis, etiamſi aqua
deficeret, auxilium. Enimvero, ut largum quoque 14
imbrem excuſſerunt procellæ; pro ſe quiſque exci-
pere eum, quidam ob ſitim impotentes ſui, ore
quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per 15
vaſtas ſolitudines abſumptum eſt. Iamque haud pro-
cul oraculi ſede aberant; quum complures corvi
agmini occurrunt, modico volatu prima ſigna ante-
cedentes: & modo humi reſidebant, quum lentius
agmen

NOTÆ.

Quæro, quot dierum iter fuerit à Mareotide lacu ad Hammonis templum? Variant etiam hoc loco auctores. Plinius à Memphi ad Hammonem 12. dierum iter ponit. Diod. 17. 49. inter arenas Alexandrum ait hæſiſſe octo dies, primis quatuor diebus uſum aqua à camelis devecta, reliquis quatuor cœleſti imbre adjutum, poſtea ducibus corvis veniſſe ad regionem habitatam. Plutarchus Alexand. cap. 47. non diſtinguit iter. Arrianus 3. 1. ex Ariſtobulo docet, Alexandrum primis diebus iter haud procul à mari Parætonio feciſſe per regionem non omnino ſiccam, ſtadiis mille ſexcentis, hoc eſt, quinquaginta milliaribus Germanicis, quando triginta duo ſtadia unum milliare ex noſtratibus conficiunt. Dein Ariſtobulus affirmat, petiiſſe Alexandrum Meſogabam, ubi Oraculum eſt Hammonis, per regionem omnino ſterilem, ſabuloque impeditam, & aquæ inopem, ſed cœleſtibus aquis effuſis recreatum eſſe exercitum. Strabo à Parætonio ad Hammonem numerat ſtadia 1300. milliaria quadraginta cum ſemiſſe & octava. *Raderus.*

12 *Culti ſoli*] De hac Libya Claudian. de raptu Proſerp.

——— *torrida ſemper*
Solibus, humano neſcit manſueſcere cultu.

13 *Sol omnia incenderat*] Bong. *ora inc.* Certe videtur aliquid latere; vix enim eandem vocem, *omnia*, ſtatim tam inepte repetiviſſet.

15 *Complures corvi*] De corvis conſentiunt Ariſtobulus, Calliſthenes, Diodorus, Plutarchus. Ptolemæus corvos in *dracones* transformat, quos ait clamore edito agmen præceſſiſſe. Arrianus, 3. 1. prodigium quidem aliquod oſtenſum putat, ſed cujuſmodi fuerit, propter ſcriptorum variantes ſententias cunctatur dicere. *Rader.* Sic Africam peragrante Libero, cum exercitus ejus ſiti premeretur, arietem ducem ſequuti milites, eo ipſo loco, quo poſtea Hammonis delubrum fuit, ingentem aquarum vim repererunt. Quæ quidem aut fabuloſa merito creduntur, aut ex ſtulta atque nefaria ſuperſti-

agmen incederet; modo se pennis levabant, ante-
16 cedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad
sedem consecratam deo ventum est. Incredibile di-
ctu, inter vastas solitudines sita, undique ambien-
tibus ramis, [a] vix in densam umbram cadente sole
contecta est: multique fontes dulcibus aquis pas-
17 sim manantibus alunt sylvas. Cœli quoque mira
temperies, verno tempori maxime similis, [b] omnes
18 anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ se-
dis sunt ab Oriente proximi Æthiopum: in Meri-
diem versus Arabes spectant, *Troglodytis* cognomen
est:

INTERPRETATIO.

a Solis *radiis vix inter spissas frondes penetrantibus.*
b *Æqualiter salubris per omnes anni tempestates durat.*

NOTÆ.

stitione orta: quod etiam in Christianæ professionis plebecula graviter notat Albertus Aquensis, extremo lib. I. expeditionis Hierosolym.

16 *Vndique ambientibus*] Alios hic nihil offendisse non miramur. est enim non sane nimis asperum; quod meas tamen aures radit. Lævigabis unius adjectione literulæ, quæ geminanda, geminæ suæ occasione periit: *Incredibile dictu, inter vastas solitudines sita, undique ambientibus ratus*, &c. *Sita*, nempe sedes. *Ita* supervacuum, nisi ita mutes. *Acidal.* Ego superiora quoque sic scribam; *Tandem ad sedem d. c. ventum. ea (incredibile dictu) int. v. sol. sita*, &c.

Sylvas] Lucanus 9. 522.

Esse locis superos, testatur sylva per omnem
Sola virens Libyen: nam quicquid pulvere sicco
Separat ardentem tepida Berenicida Leptim,
Ignorat frondes; solus nemus extulit Hammon
Sylvarum fons caussa loco.

18 *Accolæ sedis*] *Non satisfacit* (inquit Glareanus) *hæc descriptio Geographiæ perito, quamquam eam ego corruptam & mutilam, denique male distinctam puto. Priorum enim versuum sensus de ortu & meridie, ubi distinguendus est, nescitur, Æthiopum, Troglodytarum & Arabum.* Sed nec corruptus locus est, & distinctu facilis. Ita ergo interpunge: *Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum; in meridiem versi* (alii *versus*) *Arabes spectant,* (malim *spectat*, ut referatur ad sedem) (*Troglodytis cognomen est:*) *horum*, &c. Raderus.

Arabes] Qui Homero Ἐρεμβοί. Nam certo certius est, qui Homero vocantur Ἐρεμβοὺς, esse ipsissimos eos, quos posterior Græcorum ætas Ἄραβας vocavit. Rursus vetus poëta apud Galenum, Ladanum ἐν γαίᾳ Ἐρεμβῶν nasci tradit, qui sunt Arabes. Celebre quippe est Ladanum Arabicum. *Salm.* Ego potius censeo, primum *Arabas* dictos qui Arabiæ desertum incolunt: hinc nomen etiam aliis tributum. Quamquam non absurde dixeris, sic vocari Arabiam, quasi colluviem hominum. Quippe etiam ערב *mistio, mixtura.* Vossius.

Troglodytis] Hos enim etiam Arabum esse partem atque consanguineos, ex Iosepho patet, qui Antiq. I. 16.

est: quorum regio usque ad rubrum mare excurrit.
at qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, 19
quos *Scenitas* vocant: à Septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica, [a] navigiorum spoliis quæstuosa.
quippe obsident litora, [b] & æstu destituta navigia 20
notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos *Hammonios* vocant, dispersis tuguriis habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam 21
clausit: in proxima conjuges eorum cum liberis & pellicibus habitant; hic quoque dei oraculum est: ultima munimenta satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus: in medio 22
habet

INTERPRETATIO.

a *Gens ex navium* interceptarum *spoliis ditescens.*

b *Per vadosa loca ipsis cognita invadunt naves, quæ recedente* maris *fluctu hærent* in brevibus.

NOTÆ.

1. 16. scripsit Abrahami filios è Cetura occupasse Troglodyticam, & Arabiæ felicis partem. Raderus ait, hodie *Abaßinos* dici; regum *Barnagas* indigenas nominare.

29 *Scenitas*] Quidam libri *Symnos*, quos Raderus ait posse videri *Simos*, quorum mentio apud Diodor. Ego vero nullos ibi reperio *Simos*, sed *Symen* quandam insulam, quæ tamen huc pertinere non potest.

Nasamones] Hunc locum Curtii aperiunt nobis versus Lucani 9. 438.

Hoc tam segne solum gratas non exserit herbas,
Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto
Nudus rura tenet, quam mundi barbara damnis
Syrtis alit, nam litoreus populator arenis
Novit opes: sic cum toto commercia mundo
Naufragiis Nasamones habent.

21 *Veterem*] Sebisius malebat *veterum.*

Dei oraculum est] Cujus originem Nigidius apud Cæsarem Germanicum ad Arati arietem, refert ad arietem, qui subito ex arenis extitit, cum Bacchus illac exercitum duceret. Immortali autem, inquit, honore donatum, (inter astra nempe Zodiaci seu signiferi) quod cum Liber exercitum in Africam duceret, & aquæ inopiam pateretur, subito aries ex arena exivit, & Liberum cum suo exercitu ad aquam divinitus perduxit. Hoc facto Liber cum arietem Iovem Hammonem appellavit, eique fanum magnificum fecit, eo in loco, ubi reperta est aqua; & abest ab Alexandria itinere dierum novem; locus arenosus, & serpentum multitudine plenus, & ab arena Ammon est nominatus. Ita fere quoque apud Hyginum volum. 2. in ariete. Diod. 17. 50. templum ejus ab Ægyptio Danao conditum prodidit. Idem 3. 73. Hammonem Libyæ regem fuisse scribit. Idem. *Traditur,* inquit, *Ammon galea in bellis usus cujus insigne fuit arietis caput. Sunt, qui ipsum affirment natura in utroque tem-*

habet fontem, *aquam Solis* vocant: sub lucis ortum tepida manat; medio die, quum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit; inclinato in vesperam calescit; media nocte fervide exæstuat; quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit; donec sub ipsum diei ortum [a] adsueto tepore languescat.
23 Id quod pro deo colitur, non ean-

INTERPRETATIO.

a *In solitam temperiem defervescat.*

NOTÆ.

pore parvula habuisse cornua, propterea filium ejus Dionysium (Bacchum) *pari fuisse aspectu, posterisque traditum, deum hunc cornua gestasse.* Idem 1.13. Suidas à pastore vocatum vult, qui id templum primus erexerit. *Freinsh.*

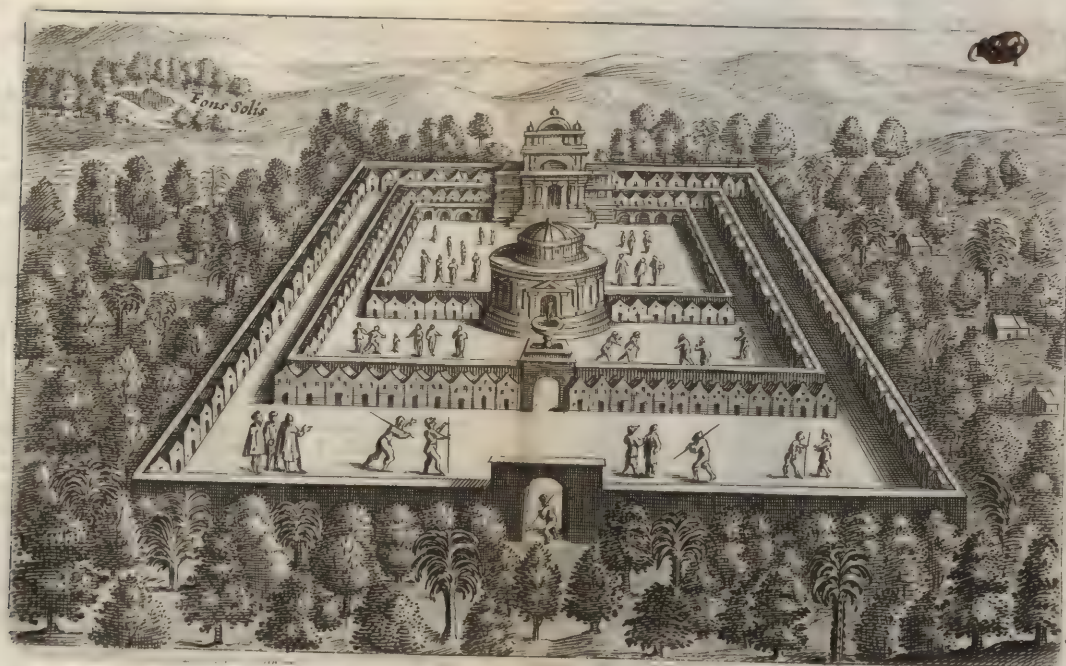
22 *Aquam solis vocant*] Forte leg. *fontem quem solis*, &c. præsertim cum ita videam legere Pal. 1. & ceteros quoque scriptores sic vocare. Meminit ejus præter historiæ nostræ scriptores Solinus cap. 27. Plinius, 2. 103. qui ex uno hoc fonte duos videtur facere. Scilicet legerat, Hammonis fontem hac natura esse: deinde, apud alium auctorem, hujusmodi fontem esse in Troglodytis: ergo pro duobus habuit, cum non succurreret, hunc, quisquis est, ipsum fontem Hammonis adnumerasse Troglodytis ob vicinitatem locorum. Quam ob caussam Garamantidi regioni eum adnumerare videtur Altissiod. Chronol. ad Africa: *Garamantis regio, ubi est fons, qui friget calore diei, & calet frigore noctis.* Sed & Lucan. 9. 511. Garamantis eum fontem tribuit. Quanquam, quum in oppido *Debris* fuisse Solinus ait, cap. 29. ex Plin. 5. 5. videatur abire ab illa sententia. Hunc enim fontem Solis in hujus nominis oppido fuisse, nemo ex histor. Alexand. scriptoribus dicit. Benjaminus urbem hoc nomine *fons Solis* sive *Ein-Schemes* collocat in Ægypto; quam doctissimus ejus interpres conjicit esse Heliopolin. Ipsius vero rei caussam nititur reddere Lucretius, 6. 848. Ovidius Metam. 15. 309.

——— Medio tua, corniger Hammon,
Vnda die gelida est, ortuque obituque calescit.

23 *Id quod pro deo colitur, non eandem effigiem habet*] A descriptione loci, transit ad exprimendam formam Iovis Hammonis, qua colebatur; & sane multum abit Curtius à plerisque aliis scriptoribus, qui arietina fronte, & ore cornuto, umbilico tenus Hammonem exprimunt. Curtius lapidem, umbilico similem, pro Deo cultum affirmat. Pleraque exemplaria, sic hæc verba legunt: *Vmbilico maxime similis est, Habitus smaragdo & gemmis coagmentatus.* Franc. Modius eum Palmerio legit: *Vmbilico tenus arieti similis est.* Certe, Modii verba speciem veri habent. Sextus Pompeius: *Hammo*, inquit, *cognominatus, quia in arena putatur inventus, quæ Græce hoc nomine ἄμμος appellatur. Cui cornua affinguntur arietis à genere pecoris, inter quod inventus est.* Græci quoque Ammonem κερατοφόρον nuncupant. Luctatium Planciadem vide ad illa Statii,

——— licet aridus Hammon
Invideat.

Simulacrum, inquit, ejus adjectis cornibus arietinis confectum est. Servius ideo arietino capite fingi solitum ait, quod ejus essent involuta responsa. Oportuit ergo Modium ad duplicem Hammonis faciem animum & oculos advertere; alteram, quæ pro icone ipsius ha-

Fons Solis

eandem effigiem habet, a quam vulgo diis artifices adcommodaverunt: umbilico maxime similis est habitus, smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, 24
quum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes; multis argenteis pateris ab utroque navigii

INTERPRETATIO.

a *Qualem plerumque opifices* simulacrorum *Diis tribuerunt.*

NOTÆ.

habebatur; alteram, quæ pro ipso numine colebatur. Illa specie arietina fuit; hæc umbilici, quem hoc loco delineat Curtius. Mens ergo Curtii, Quod pro Deo colitur, formam habet umbilici; vestis, habitus, non alius, quam materia umbilici est, ex smaragdo & variis gemmis compositus. Vel *umbilico similis est habitus, smaragdo & gemmis coagmentatus.* Hæc interpunctio est omnium antiquorum Codicum, quæ refert hunc intellectum verborum: umbilico similis est habitus. seu forma, species, modus, facies ejus, quod pro deo colitur; lapidis, inquam, qui constat ex smaragdo & aliis gemmis, sed factus in modum umbilici. *Rad.*

Vmbilico, &c.] *Vmbilicum hic interpretor rem aliquam eminentem* (ut umbilicus in concharum genere, aut in corpore humano) *metæ instar, veluti conum, aut quadratum, aut rotundum: quemadmodum voluminibus jam fere absolutis (teste Porphyrio) ornamento & usui apponi solent, atque etiamnum hodie extrinsecus globi dimidiati forma apponuntur. Priscæ enim gentilitatis homines hac informi forma non raro deos suos indicasse potius quam effigiasse, documenta sunt multa. In templo Delphico, ut refert Strabo l.6. umbilicus conservabatur fasciis velatus, ad demonstrandum, quod hic locus in umbilico, hoc est, medio terrarum esset. Eratque, ut Pausanias l.10. refert, ex candido marmore. Veneris deæ enim signum, apud Cypri Paphum, auctore Tacito H.2.3. continuus erat orbis, latiore initio, tenuem in ambitum, metæ modo, exsurgens. De eadem fere idem Maximus Tyrius Orat.38. nisi quod albæ Pyramidi similem fuisse dicit. Idem ibidem scribit, Arabes deum suum tetragono lapide significare, &, ut Suidas in* Θεὸς Ἄρης *habet, nulla figura incisa. qui hoc de Arab. Petræis dicit, quorum hunc deum, Martem ait. Informem lapidem facit eundem Minutius Felix. Pessinuntios quoque in Phrygia, lapidem pro matre deorum habuisse auctor est Liv.29.11. De solis sive Heliogabali figura Herod. 5. 5 lapis est maximus ab imo rotundus, & sensim fastigiatus propemodum ad coni formam.* Herwart. lib. de magnete, inquit, *nullo negotio ostendam, oraculum Iovis Ammonis nihil aliud fuisse, quam chartam, quam vocant marinam, pyxidi nauticæ seu magneticæ rite junctam. idque hac ratione Q. Curtius inquit,* Vmbilico maxime similis est (*ergo chartam marinam & pyxidem nauticam præsentavit*) habitus, smaragdo & gemmis coagmentatus. *Quippe lineæ illæ, earumque extremitates, circumferentiam circuli contingentes, qua vel cardines quatuor mundi, vel reliquos octo rhombos principales, vel denique residuos ventos intermedios designabant, aliis gemmis & coloribus, ut fit, fuerant insignitæ.* Hunc (*Iovem Hammonem*) cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes, cum multis argenteis pateris ex utroque navigii latere pendentibus. *Cum itaque Iupiter iste Hammon: ut responsum det, navigio fuerit gestandus, quis jam amplius dubitabit, ad rem nauticam pertinere?*

Smaragdo] Circum ea enim loca nascitur. Plin. 37. 5. vide.

24 *Quum responsum petitur*] Hoc observandum ex Diodoro, 17.50. Herodoto, Homero, & aliis, multa oracula

gii latere pendentibus. sequuntur matronæ virginesque patrio more [a] inconditum quoddam carmen canentes, quo *propitiari Iovem* credunt; *ut certum edat*
25 *oraculum.* At tum quidem regem propius adeuntem maximus natu è sacerdotibus *filium* adpellat; [b] *hoc nomen illi parentem Iovem reddere* adfirmans. Ille *se vero* ait, *& accipere*, *& adgnoscere*; HUMA-
26 NÆ sortis oblitus. Consuluit deinde, *an totius orbis imperium fatis sibi destinaret pater?* vates, æque in adulatio-

INTERPRETATIO.

a *Immodulatum quendam concinentes hymnum.*
b *Testatus patrem* Regis *Iovem hoc ipsi nomen attribuere.*

NOTÆ.

la nutu duntaxat esse data à diis paganorum, ut & hoc Hammonis. Tamen Boissardus nonnulla Hammonis oracula refert, tanquam voce reddita: quem adi in oppido de divinatione.

25 *Filium*] Eustath. narrat, videri nonnullis errorem id antistitis fuisse, qui Græcæ linguæ non satis peritus, quum Alexandrum blande παιδίον *filiolum*, appellare vellet, sic dixit, παῖ Διὸς, *fili Iovis.* Quam tamen opinionem vix sane probabilem, non sequutus est Curtius. ne enim errore lapsus videretur, addit: *hoc nomen illi parentem Iovem reddere.* Verisimilius Orosius ex Iustino, 11. 11. subornatum ab Alexand. sacerdotem regi volentia respondisse. quod magis adhuc credibile faciunt multa circa ea tempora corruptæ Pythiæ documenta, ut responderet quod cuique corruptorum expetitum esset. Vide Herod. 5. 63.

Accipere] Cujus rei non unam caussam habuisse comperio: primum enim præter insitam animo vanitatem & fastum ob res secundas famam ejus rei multum valituram credebat ad debellandos hostes, ut ipse innuit infra, 8. 8. Deinde etiam *ignominiam sibi patris incerti & infamiam adulteræ matris abolere* voluit, ut Orosius. 3. 16. judicat. Sic enim jam olim natalium suorum dedecora velavisse didicerat omnes fere eos, qui deorum aliquem patrem sibi mentiebantur. Hanc igitur originem, quacunque caussa ambitam, variis postea modis ostentavit Alexander. Nam inde est quod, teste Clemente Alexand. in admon. adversus gentes, *pulchrum hominis vultum cornu dedecoravit:* Inde quod in Ægypto *Ammoniam* urbem condidit, postea *Paratonium* vocatam, ut auctor est Strabo lib. 17. *Freinsh.*

Humanæ sortis oblitus] Quamquam vulnera, venena, mors, illum sæpe suæ sortis admonuerunt. Pater Alexandri, Philippus, ut nunquam se hominem in tanta felicitate oblivisceretur, quotidie præcepit ephebo, ut mane ingressus Regis conclave, proclamaret: *Philippe, memento te hominem esse.* Quin & ipse *Alex. duabus rebus commoveri se dicebat, quo minus fidem haberet his, qui sese deum esse prædicarent, nempe somno & Veneris usu: quod in his degeneraret, plusque solito afficeretur.* Plut. de discr. adulator. & amici, c. 53. Idem scribit: *jaculo crus ictum, multis concurrentibus eorum, qui ipsum sæpenumero solebant deum salutare, dixisse: hoc quidem sanguis est, ut videtis, non ille* (versus est Homeri Il. ε. v. 340.)

Humor, qui superûm manat de corpore divûm.

Quod tamē dictū diversimode refertur.

26 *Vates, æque in adulationem compositus*]

ALEXANDER A SACERD·APPELLAT·FIL·IOV·HAMM.

lationem compositus, *terrarum omnium rectorem fo-*
re ostendit. Post hæc institit quærere, *an omnes pa-* 27
rentis sui interfectores pœnas dedissent? Sacerdos *paren-*
tem ejus negat *ullius scelere posse violari: Philippi autem* 28
omnes interfectores luisse supplicia. adjecit; *invictum fo-*
re, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto,
dona & sacerdotibus & deo data sunt, permissum-
que amicis, *ut quoque consulerent Iovem.* Nihil am-
plius quæsiverunt, quam, *an auctor esset sibi divinis hono-*
ribus colendi suum regem? Hoc quoque acceptum fore Iovi
vates respondit; *ut ipsi victorem regem divino honore co-*
lerent. [a] Vere & salubriter æstimanti fidem oraculi va- 29
na profecto responsa videri potuissent: sed FORTUNA,
[a] quos

INTERPRETATIO.

a *Recte & sapienter consideranti* quæ *fides* esset *responsi.*

NOTÆ.

positus] Si recte percipio Curtium, ostendit, alium fuisse maximum natu sacerdotem, qui Alexandrum filium Iovis appellavit, alium hunc vatem, æque ac illum compositum in adulationem. Quod notandum investigando istius pseudohierarchiæ ordini. *Freinsh.* Quod olim Demosthenes teste Tullio de Pythia à Philippo corrupta dixit, eam φιλιππίζειν, idem de hoc Iovis sacerdote affirmes, illum Ἀλεξανδρίζειν, id est, munerum causa ad nutum & voluntatem Alexandri loqui. Verum dictum Ciceronis pro Plancio: *Nullum esse* (aut videri) *officium tam sanctum atque solenne, quod non avaritia comminuere ac violare soleat.* Loccenius.

27 *Posse violari*] Potuerunt tamen ejusdem farinæ alii. Nam & Diomedes Venerem vulneravit; apud Homerum. Il. ε. vers. 336. Recenset deinde, Martem ab Oto & Ephialte ligatum; Iunonem ab Hercule, quin & Plutonem, sagitta percussos. Sic apud Pausanium, libr. 8. Minerva à Thetide in femore percussa legitur, & alibi similia multa.

Omnes] Sic quidem & Appianus testatur libr. 2. de bello civili in fine. hic quidem fortasse vere: sed falso vates Ammonis. nondum enim eo tempore pœnas dederat Alexander Lyncestes, quem *in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausania pro comperto fuit.* Curtius. 7. 1.

29 *Fortuna*] Hæc sententia non alium quam ipsum Alexandrum respicit; ad quem etiam priora referenda: *æstimanti fidem oraculi vana responsa videri potuissent.* nec quicquam apertius. non enim finit dubitare Curtius, addens, eam *avidos potius gloriæ quam capaces facere*; hoc est, vesanos atque vanos reddere: quo certe pacto quanto avidiores fiunt gloriæ, tanto indigniores minusque capaces ejus sunt. Est tamen qui sic interpretetur: Fortunam Alexandri plerisque persuasisse, cum aliquid majus homine habere, quamquam agnoscerent, falsum fuisse oraculum. *Freinsh.*

[a] quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte avi-
30 dos gloriæ magis, quam capaces facit. *Iovis* igitur *filium* se non solum adpellari passus est; sed etiam jussit: rerumque gestarum famam, dum augere vult
31 tali appellatione, corrumpit. Et Macedones, adsueti quidem regio imperio, sed majore libertatis [b] umbra, quam ceteræ gentes; immortalitatem adfectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut
32 regi, aversati sunt. Sed hæc suo quæque tempori reserventur. nunc cetera exsequi pergam.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Quos* prospera *sors sibi soli fidem habere compulit*, eos *ut plurimum reddit magis gloriæ cupidos, quam ad eam moderatè ferendam idoneos.*

b *Specie.*

NOTÆ.

Quos uni sibi credere coëgit, &c.] Simile & utile monitum Senecæ epist. 98. *Nunquam credideris felicem quemquam ex felicitate suspensum, fragilibus innititur & in diem bonis. Quid ergo, non usui bona fortunæ? quis negat? sed ita, si illa ex nobis pendent, non ex illis nos.* Idem de tranquill. anim. *Tutissimum sibi nihil de fortunæ fide promittere.* Et epist. 19. *Avida felicitas est, & alienæ aviditati exposita, quamdiu tibi satis nihil fuerit, ipse & aliis non eris.*

30 *Sed etiam jussit*] Non quidem statim, sed *Persarum regno in suam potestatem redacto.* Ælian. hist. nat. 2. 19. Vnde ista quæ passim memorantur à scriptoribus: *Gorgum armorum præfectum custodia, re cum Alexandro* (qui tum Baccho sacrificaverat in Ecbatanis) *communicata, jussisse proclamari, se Alex. Ammonis filium tribus aureorum millibus coronare.* Sic infra, 8. 5. ex compacto res ab Agide & Cleone geritur, Rege post aulæa stante, ut persuaderetur Macedonibus adorandi regis ritus; cum jam *Iovis filium non dici tantum se, sed etiam credi vellet.* Verum ut tunc temporis Callisthenes, & alii semper non defuere, qui vecordi ambitioni obviam irent. Sic *Anaxarchus cognomento Eudæmonicus, cum aliquando in morbum incidisset Alexander, & ei medicus sorbitionem imperaret fieri, ridens Anaxarchus: At nostro deô (inquit) in cochlearis sorbitione spes sita est?* Non defuerunt tamen vilia capita, qui amentiam hominis, fœdissima simul & nefaria adulatione stimularent. Nam, eundem illum Anaxarchum, Satyrus apud Athen. 6. 13. tradit, iter cum Alexandro facientem, *cum subito tonuisset, dixisse: nunquid tu hoc fecisti, ô fili Iovis?* Ex ejus successoribus solus Antipater vocare noluit deum, ut auctor est Suidas.

Corrumpit] Vere judicat Curtius, quasi diceret: Opera Alexandri, si juxta humanæ virtutis modum æstimes, grandia sunt & admirabilia: si quasi à Deo profecta, ut ipse videri voluit, multum de claritudine sua perdunt.

31 *Adsueti quidem regio imperio,* &c.] Lucanus lib. 3. v. 146. pari modo *libertatis umbram* dixit:

Libertas, inquit, populi, quem regna coërcent,
Libertate perit; cujus servaveris umbram,
Si quidquid jubeare, velis.

Taci-

NOTÆ.

Tacitus fin. 1. Annal. *imaginem libertatis* vocat. Clapmarius libr. 6. de arcan. imper. cap. 3. *simulacrum democraticum in regno:* ut videatur habere populus libertatem, quam tamen revera non habet. Macedonas tamen majorem libertatis speciem sub regio imperio, quam alias gentes habuisse, Curtius testatur. *Loccenius.*

CAP. VIII.

In Ægypto Alexandria condita; variæque Alexandri bellicæ expeditiones.

ALEXANDER ab Hammone rediens, ut à 1
mari ad Mareotim paludem, haud procul
insula Pharo sitam, venit; contemplatus
loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ 2
sedis

NOTÆ.

1 AB *Hammone rediens*] [Male Cedrenus μετὰ τὴν ἀπὸ Βραχμάνων ἀποστροφὴν; *à Brachmanibus reversus.* cum ipse paulo ante diversum scripsisset.] Alexandria ab Alexandro condita. Salianus Annal. Eccles. Tom. 5. tempus ædificatæ Alexandriæ ita diserte explicat: *Annus,* inquit, *mundi* 3722. *sextæ ætatis, imperii Persarum* 207. *Darii* 8. *Ieddoæ* 34. *Alexandri* 6. (sextum accipe inchoatum, non finitum) *Olym.* 112. 2. *Archonte Aristophane. Vrbis conditæ* 422. *Coss. M. Claudio Marcello, T. Valerio Potito. ante Christum natum* 330. vide & Scaliger. animadvers. ad Eusebium M. DC. LXXXVI. *Mira hallucinatio apud Velleium* I. 14. Fundani & Formiani in civitatem recepti eo ipso anno, quo Alexandria condita est. *Ergo condita numero* M. DCXCIX. *annorum* XXIV. *metachronismo. quod absurdum.* Qui plenam velut panegyrim & laudationem Alexandriæ quærit, apud Marcellin. 22. 40. &c. reperiet, qui *verticem omnium urbium* appellat. *Raderus.* Circa hæc tempora papyri usum fuisse repertum Varro tradidit, apud Plin. 13. 11. quod hic referre non visum est alienum, *cum,* ut Plinius ibi loquitur, *chartæ usu maxime humanitas vitæ constet & memoria.* Freinsh.

Statuerat] Sed postea mutavit opinionem, monitus somnio, quo Homerum imaginatus est, ostendentem urbi condendæ locum. *Plutarch. Alexand. cap.* 45.

Vrbem novam] Chronicon Alexandrinum duodecim ab eo urbes ex suo nomine conditas recenset: Ex quibus Stephanus præter secundam & octavam, quæ est Troadis, vix ullam agnoscit: præter autem istas duas recenset adhuc sedecim. Notandum, quod ait Salmas. ad Solini cap. 38. Stephanum *multas Alexandrias quasi diversas memorare, quæ eadem sunt.* Et de Alexandria quidem Ægypti dubitare neminem sinit urbis claritudo. De Troade scrupulum movet Strabo. cum enim Chronicon exserte dicat ab Alexandro conditam; nec dissentiat Stephanus: Geographus lib. 13. originem ejus Antigono videtur tribuere, ac ab eo Antigoneam fuisse vocatam, postea Alexandriam à Lysimacho, in honorem Alexandri: Ego crediderim, ab Alexandro conditam, postea ab Antigono incrementum & nomen accepisse. Et eruditissimus Scholiastes ad Dionys. perieg. v. 254.

ſedis inſulam haud capacem; elegit urbi locum ubi nunc eſt Alexandria, adpellationem trahens ex nomine auctoris. Complexus quidquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorum muris ambitum deſtinat; &, qui ædificandæ urbi præeſſent, re-
3 lictis, Memphim petit. Cupido, haud injuſta quidem, ceterum intempeſtiva inceſſerat, non interiora modo Ægypti, ſed etiam Æthiopiam inviſere. Memno-

NOTÆ.

v. 254. adnotat, *numerari in hiſtoriis Alexandrias ſupra octodecim.* Inter eas, quarum nullum apud Curtium exſtat veſtigium, eſt Alexandria ad Pallacopam in Arabia, de qua Arrian. 7. 4. Alexandropolis, Plin. 6. 25. Heraclea in Matianis, Plin. 6. 16. Alexandria Carmaniæ, Plin. 6. 23. Smyrna inſtaurata, Plin. 5. 29. Nicephorium, Plin. 6. 26. Xylenopolis, Plin. 6. 23. & ibid. neſcio quod Cadruſi oppidum. *Freinsh.*

2 *Locum*] Strabo lib. 17. docet, eo in ſolo ab antiquis Ægypti regibus exſtructam fuiſſe Rhacotin, quæ poſtea Alexandriæ pars fuerit. quæ verba arguunt, Strabonem haud recte intellectum fuiſſe à Mario Nigro. Ex eo Strabonis loco colligimus, cur inter hujus urbis nomina legatur apud Stephanum Ῥακῶτις. Apud Cedrenum vitioſe legitur Ῥακάςη. Rectiſſime igitur conjecerunt Ianus Parrhaſius in Claudianum, & Pintianus in Plinium 10. 5. legendum eſſe, *qui locus antea Rhacotes nominabatur.* Hieronymus in Epitaphio Paulæ ſcribit, *urbem No poſtea verſam eſſe in Alexandriam.* & in commentario ad Nahum. 3. 8. addit, Alexandriam ſemper fuiſſe metropolim Ægypti ſub primo nomine, ſcilicet No. *Freinsh.*

Ex nomine auctoris] Fulgoſus 8. 15. *Vrbes ab Alexandro nominatæ in India, apud Aſſyrios, Ægyptum atque Aſiam, item à Seleuco Seleuciæ, Antiochia ab Antiocho, Cæſareæ quoque per terrarum orbem à Cæſaribus conditæ, quid aliud indicant, niſi immenſum famæ deſiderium? quia ſperabant hujuſmodi urbium conditores, ea appellatione, additis ſimul præclare geſtis, ſe æternitati nomina ſua conſecraturos.* Suberat tamen & alia Alexandro tot urbium condendarum cauſa, ut eſſent *veluti freni domitarum gentium.* infra, 7. 10.

Vrbi præeſſent] Ædificandæ urbi præfectum eſſe tradit Plutarch. *Staſicratem.* Strabo lib. 17. & Ælianus, *Chinocratem*; quamquam apud Strab. legatur *Chiromocratem*, alii *Cherſimocratem*, ut notavit Xylander. Plinius 4. 10. *Dinocratem* refert. Adde Amm. Marcellin. 22. 40. & Valer. Max. 1. 4. ext. *Raderus.*

3 *Cupido, haud injuſta quidem*] Pulchre Seneca epiſt. 22. *Nihil eſſe tentandum, niſi cum apte poterit tempeſtiveque tentari. Sed quum illud tempus diu captatum venerit, exſiliendum. Etiam ex difficillimis ſalutaris exitus; ſi nec properemus ante tempus, nec ceſſemus in tempore.* Loccen.

Æthiopiam inviſere] Æthiopum nomen in antiquiſſima Geographia latiſſime ſumptum, complectitur omnes auſtrales populos; ut Scytharum, quidquid in Septentrione gentium. Cush ſive Æthiopia duplex. Africana ὑπὲρ Αἰγύπτου, & Aſiatica. Hanc diſtinctionem Herodotus tradit, deſcribens expeditionem Xerxis, ubi eos diſtinguit in Orientales & Libycos. Et ſic in ſcriptura Cush denotat Æthiopiam Aſiaticam, quæ complectitur majorem Arabiæ partem inter ſinum Perſicum & Erythræum. *Horn.* Æthiopes autem حبشة Abyſſini, ita dicti Arabibus ſunt,

Memnonis Tithoniq; celebrata regia cognoſcendæ vetuſtatis avidum trahebat pene extra terminos ſolis. Sed 4
imminens bellum, cujus multo major ſupererat moles; otioſæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; Ægypto præfecit Æſchylum Rhodium, & Peuceſten Macedonem; quatuor millibus militum in præſidium regionis ejus datis. *clauſtra Nili fluminis Polemonem tueri* jubet: triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ 5
Ægypto juncta eſt, præpoſitus Apollonius: vectigalibus ejuſdem Africæ, Ægyptique, Cleomenes. Ex

NOTÆ.

ſunt, quaſi ἐπίμικτοι. حبش enim eſt promiſcue congregare. vel ab Ægyptia voce Αὐάσεις, qua Æthiopum habitationes denotantur, teſte Strab. Eorum Imperator hodie dicitur Presbyter Ioh. Origo vocis inde, quia à Perſis vocatur بر شكار خان Præſtat Chan, id eſt, *Mancipiorum Rex*. Siquidem hujus gentis mancipia toto Oriente notiſſima. *Golius*.

Memnonis] Andreas Schottus hunc locum illuſtrat, *Hanc Memnonis regiam, in Abydo Ægypti urbe, deſcribunt Strabo lib.* 13. *Solin. cap.* 32. *& Plinius* 5. 9. *In hac regia* ſtatuam *fuiſſe Memnonis ait Plinius*, 36. 7. Coloſſum *facit Strabo. Erat enim ex lapide, eoque ſolido, coloris nigri. Sedentis hominis formam habuiſſe, ſcribunt dictus Pauſanias, & Philoſtratus. Hujus partes ſuperiores, à ſede ſua divulſas, ſe vidiſſe, refert Strabo: quod & Pauſanias conteſtatur, teſtis & ipſe oculatus: reliquamque partem adhuc ſedere, videri. Hanc ſtatuam omnes dicti ſcriptores ajunt quotidie ſole exoriente* (&, ut ait Philoſtrat. dum Sol radiis ſuis ſtatuam tangit) ſonum edere, *eumque* vocalem, *eſſeque* qualem vel cithara vel lyra edere ſolerent. *Et Calliſtis ſcribit, ſole huic proximante hilarem, abeunte vero mœſtum edere ſonum. De hac autem vociferante audiamus potius Strabonem, hujus miraculi digniſſimum contemplatorem.* ipſe, cum Ælio Gallo adeſſem, & cum reliqua multitudine amicorum, ac militum, qui cum eo erant, circiter horam primam ſonitum audivi, utrum à baſi ſive à coloſſo, an vero ab eum circumſtantium aliquo editus fuerit, non habeo affirmare: cum propter incertitudinem cauſæ, quidvis potius credere ſubeat, quam ex lapidibus ſic compoſitis ſonitum edi. *Hujus etiam mentio fit à Iuvenale Sat.* 15. 5.

Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ.

Dimidium *dicit, uti exiſtimo, quia ejus pars ſuperior* (ut ſupra auditum) *à corpore revulſa. quod Cambyſi tribuit Pauſanias, terræ motui Strabo. Atque hactenus de hac Memnonis ſtatua, cujus* cognoſcendæ avidum *fuiſſe Alexandrum inſit Curtius.* Hæc & plura Schottus.

4 *Polemonem*] Duos Polemones Arrianus Ægypti præſides nominat: alterum Peluſii oppidi cuſtodem: alterum claſſi præfectum: illum Pellæum Megaclis filium; hunc Theramenis.

5 *Ejuſdem Africæ*] Illud *Africæ* gloſſema eſt; ideoque ex mente Rutgerſii delendum.

Cleomenes] Hunc Iuſtinus 13. 4. 11. nominat architectum Alexandriæ. Pauſanias in Atticis: *Cleomenem hunc poſt Alexandri mortem Ptolemæus Lagi interfecit, quod Perdiccæ ſtuderet.* Quamobrem vero Alexander tam multos præſides Ægypti conſtituerit, aperit Arrian. 3. 1. *Ægypti*, inquit, *imperium in plures*

Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis,
6 novam urbem magna multitudine implevit. Fama est; *quum rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset; avium greges advolasse, & po-*

NOTÆ.

plures præsides partitus esse dicitur, naturam regionis admiratus & munimenta, neque tutum ratus, universum Ægypti imperium uni committere. Quod quidem Alexandri consilium imitati Romani in tuenda Ægypto mihi videntur, neminem senatorii ordinis, sed equestris, proconsulem eo mittere soliti. Observandum præterea, multos ab Arriano præsides Ægypti indigitari, Curtio pretermissos. *Rad.*

Ex finitimis] Suspicor fuisse: *Rex fin.* alioqui vix habeat sequens *jussis* unde se sustentet.

Commigrare] Id enim ad frequentandas novas urbes instituerunt conditores, adeo, ut interdum finitimos non invitarent tantum ad transmigrandum, commodis immunitatibusque propositis, sed etiam vi cogerent. Antiochus restituta Lysimachia *partim redemit servientes Lysimachienses: partim fuga sparsos per Hellespontum Chersonesumque conquisivit, contraxitque: partim novos colonos, spe commodorum proposita, adscripsit, & omni modo frequentavit.* Apud Diod. 20. 3. *Dium & Orchomenon Thebas commigrare jussit Cassander.* Hoc igitur & Alexander fecit. Rem miram narrant Suidas in Ἀργόλαι, & Chronic. Alexandrinum, non tamen incredibilem (similes enim στοιχειώσεις Constantinopoli, Neapoli, &c. fuisse legimus,) injectas in flumen serpentum imagines Argo petitas, prohibuisse serpentes, ne urbem infestarent. Ibidem & de Ieremiæ prophetæ cineribus, Alexandriam illatis, habetur mentio. *Freinsh.*

6 *Fama est, quum rex urbis futuris muris,* &c.] Florentinorum optimus, cum duobus aliis ejusdem Bibliothecæ: *cum rex urbem futuris muris polenta. &c. destinasset.* Quæ fortassis omnibus aliis præferenda lectio. *urbem destinavit*, id est, designavit & metatus est urbis condendæ locum. quatenus? *futuris muris*, hoc est, ea parte, qua muri ducendi essent, seu locis futurorum murorum. qua nota destinavit? *polenta* sparsa. Virgil. lib. 5. Æneid. v. 116. à fine. *urbem designat aratro.*

Vt Macedonum mos est] Hoc alibi non reperies. Marcellin. 22. 40. *penuria calcis* id accidisse scribit. Val. Max. 1. 4. *cum cretam non haberet.* Certe Eustath. ad Dionys. v. 254 diserte scribit, *ex more fuisse, ut creta designaretur ambitus urbis.* Atque id magis credibile est ex communi sensu. si tamen aliter Macedonibus placuisse Curtius reperit, nobis nihil est, quod contra urgeamus. *Id.*

Destinasset] Hanc lectionem retinendam censet Gebhardus. Loccenius tamen cum Modio vult; *muros polenta, &c. designasse*: Ita enim Virgilius Æn. 7. 157.

----- *ipse humili designat mœnia fossa.*

Et Æn. 5. 755.

Interea Æneas urbem designat aratro.

Nam *designare* proprie est περιγράφειν, vel ὑπογράφειν. Alia tamen est opinio Gronovii, quam ipsius verbis adscribo: Vera lectio est: *cum rex urbis futuræ muros polenta, &c. destinasset. Destinare,* quod fugit Modium, designare est. ut infra. Virgilius Culice vers. 390.

——— *locum capit, hunc & in orbem Destinat.*

Sic Veget. 2. 10. de præfecto castrorum: *ad quem castrorum positio, valli & fossæ destinatio pertinebat.* ibi male Lipsius, *designatio.* Livius: *ex his 225. qui omnium consensu destinabantur & infandæ cædis & defectionis auctores.*

Avium greges] Arrianus 3. 1. Ammianus & Strabo de avibus omnino tacent. Cum Curtio plane consentiunt Val. Max. 1. 4. Plutarch. & Stephanus in Ἀλεξάνδρεια.

Fro-

& polenta esse pastas : quumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum; respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta præbituram. Regem, quum secundo 7
amne deflueret, adsequi cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit, pluribus, quam capere posset, impositis. itaque mersa navis omnes destituit : Hector, diu flumini obluctatus, 8
quum madens vestis, & adstricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit; & [a] ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus & periculum intenderant, [b] nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex amissi ejus desiderio vehementer adflictus est: 9
repertumque corpus magnifico extulit funere. [c] Oneravit hunc dolorem nuncius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ : vivum Samaritæ cremaverant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta ma- 10
xima celeritate potuit, contendit. advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho de- 11
inde,

Interpretatio.

a *Statim atque respirationis* meatum *aperuit, quam periculi metus comprimere* coëgerat.

b *Cum nemo esset qui opem ferret.*

c *Auxit hunc luctum.*

Notæ.

Frequentiam] De advenarum frequentia & opibus conveniunt scriptores prodigio explicato. Diodor. 17. 52. cum in Ægyptum trajecisset, notavit Alexandriæ liberorum hominum capita censa fuisse plus 300000. Vectigalia capta ex Ægypto ultra 6000 talentum; quæ summa efficit 3600000 Philippicorum. Philippicum 20. victoriatis æstimamus. Sed Strabo lib. 17. ex Cicerone docet, vectigal fuisse 12500 talentorum; quæ sors excessit ad 7500000. Certe Romam postea Ægyptiæ & Alexandrinæ naves aluere. *Raderus.*

7 *Pluribus, quam,* &c.] Nimis inconsiderate ruentium onere subsidere naves hauririque ab undis passim obvium est. Vide Gell. 10. 26.

9 *Samaritæ*] Linguæ Assyriorum custodes *Samaritas* vocant. *Sulpitius Severus.* Huic consentiunt Eusebius, Epiphanius. Ceterum *Samar,* ut observat Drusius, verbum est Ebraïcum, non Assyrium. Assyrii & Chaldæi pro eo *Natar* usurpant. Vnde in ea lingua custo-

inde, Memnona ſubſtituit: adfectis ſupplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos, inter eos Methymnæorum Ariſtonicum & Chryſolaum, popularibus ſuis tradidit: quos illi è muris ob injurias tortos necaverunt. Athenienſium deinde, Rhodiorumque & Chiorum legatos audit.
12 Athenienſes *victoriam* gratulabantur; &, *ut captivi Græcorum ſuis reſtituerentur*, orabant: Rhodii & Chii *de præſidio* querebantur. omnes æqua deſiderare viſi, impetrave-
13 runt. Mitylenæis quoque, ob egregiam in partes ſuas fidem & pecuniam, quam in bellum impenderant; obſides reddidit: & magnam regionem fini-
14 bus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro merito honos habitus eſt.

Am-

NOTÆ.

cuſtodes potius *Natarita* dicerentur.

11 *E muris*] Hanc lectionem omnes quos vidi codices exhibent. Modius e ſuo illa, *è muris*, emunivit. quod ego cum omnibus cautis nec laudo, nec damno. Redundant illa quidem, ut nobis parent: ſed quid, ſi vox alia vel deſideretur, vel pro *necaverunt*, legendum *ſuſpenderunt*, vel *præcipitaverunt?* Rad. Forte ſic poſſit: *quos illi prius ob injur.* &c. quomodo inf. 8. 8. Reineccius in Tyrannide Lesbia, ubi Chryſolai ſtirpem exponit, veterem ſcripturam retinet. Forte quid ſimile fuerit, quod de Duſme ſeu Pſeudo-Muſtapha narrant annales Turcorum apud Leunclavium; *Hadrianopolim ad Sultanum Muratem perductum, illius juſſu de pinna quadam ad murum urbis ſuſpenſum, laqueo vitam finiiſſe.* Freinsh. Quid, ſi verba tranſponantur, & levi mutatione ſic conſtituas locum: *quos illi ob injurias tortos in muris necaverunt?* Qua ratione tyrannos palam & in conſpectu civium occiſos voluerit Curtius: id quod incredibile non eſt. *Blanck.*

12 *Athenienſes*] Quorum preces ante diſtulerat. vide Arrian. fine l. 1. Nunc autem conceſſit, advectis nave ſacra legatis. Quærenti, quæ ſit illa navis? abunde ſatisfacere poterat Suidas, & Harpocrat. in πάραλος. Igitur honoris cauſa, forte etiam ideo, quod jam inaudiverant de Hammone, πάραλον ipſi ſacram navem miſerunt, quæ alias Θεωρὶς dicebatur, quaſi ludis ſacris atque ſacrificiis ſerviens. Hunc intellectum habet, quod Plutarch. Demet. c. 13. tradit, haud diu poſtea decreviſſe eos, ut, qui ad Antigonum & Demetrium publico nomine irent, *non legati, ſed Theori dicerentur.* & de fortuna Alex. 2. 12. *πρέσβεις πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔπεμπον ἀλλὰ θεωροὺς αἱ πόλεις, καὶ τὰς ἀποκρίσεις χρησμοὺς προσηγόρευον. non legatos ad eum mittebant urbes, ſed conſultores numinis, reſponſaque illius oracula dicebantur.* Freinsh.

Omnes] Conjunxit Athenienſium aliorumque Græcorum legationes, quaſi eodem tempore adveniſſent. at illos Arrianus Tyrum veniſſe ſcripſit, hos Memphim 3. 1.

Æqua] Alii *ea quæ*, & Raderus id habet pro genuino. mihi non placeret, quod ſequitur, *viſi*, niſi ſcribas *æqua*.

Amphoterus deinde, classis præfectus, ad liberandam Cretam missus (namque & Persarum & piratarum armis pleraque ejus insulæ obsidebantur) *ante omnia mare à piraticis classibus vindicare* jussus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque rege converso. 15
His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram, cum triginta pateris dicavit: [a] imminensque Dario, *iter ad Euphratem pronunciari* jussit. 16

INTERPRETATIO.

a *Et in Darium properans.*

NOTÆ.

15 *A piraticis classibus*] Hac forte occasione perductus ad eum est pirata, cujus liberum cum Rege colloquium vide infra. 7. 8. 19.

CAP. IX.

Darius ad Arbela pervenit, eoque invito Alexander Granicum superat.

AT Darius, quum ab Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset; dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret: haud dubie [a] potentior auctor præsens futurus ultimis gentibus impigre bellum capessendi, quas ægre per præfectos suos moliebatur. 1
Sed ut [b] idoneis auctoribus fama vulgavit, 2 *Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adis-*

INTERPRETATIO.

a *Potentius incitaturus per se ipse, ad arma celeriter capienda, remotas nationes, quas difficile movebat ope Satraparum.*

b *A nuntiis fide dignis* profectus *rumor.*

NOTÆ.

1 HAud dubie potentior, &c.] Quod motus corpori, hoc præsentia Ducis militi. Noster lib. 10. de Alexandro: *Tantam sui fiduciam militibus fecit, ut illo præsente nullius hostis arma nec inermes timuerint.* Plura Lipsius Polit. lib. 5. 14. & seqq. *Loccenius.*

adiſſet regionem, petiturum: haud ignarus quam cum ſtrenuo res eſſet; *omnia longinquarum gentium auxilia Babylonium contrahi* juſſit. Bactriani, Scythæque, & Indi convenerant: nam & ceterarum gentium co-
3 piæ [a] partibus ſimul adfuerunt. Ceterum, quum dimidio ferme major eſſet exercitus, quam in Cilicia fuerat; multis arma deerant: quæ ſumma cura com-

INTERPRETATIO.

a *Ad exercitum* Darii *ſeſe unà adjunxerunt.*

NOTÆ.

2 *Bactriani*] Lego cum Acidalio vere conjectante: *Bact. Scythæque & Indi convenerant jam, & ceterarum,* &c. Poteſt tamen *Iam* puncto ſeparari, & necti cum ſeqq. *Iam & cet. gentium copiæ,* &c. *Raderus.* Tamen ſervata veteri ſcriptura, non incommode locum explicari ſic putem poſſe. *Bactriani,* &c. *convenerant. nam & ceterarum gentium,* quæ videlicet primo prælio non interfuerant, ſupra 3. 2. tum *affuerunt partibus, ſimul* cum his, qui prius depugnaverant. Perſis videlicet, Medis, Armeniis, Derbicibus, &c. Atque hunc ferme ſenſum hujus loci exiſtimaviſſe Bongarſium colligo ex eo, quod codici ſuo adſcripſiſſe dicitur, pro *ceterarum* videri legendum *exterarum.* Et firmat id Arrianus 3. 2. *Conjunxerant ſeſe his etiam Sacæ ex Scythis oriundi, iis qui Aſiam incolunt: non imperio Beſſi ſubjecti, ſed Dario confœderati.* Freinshemius.

Scythæque] Vnde nomen illud fluxerit, incertum. Ex Salmaſii ſententia, à Getis: unde præpoſito Σ more Æolum fecerunt Σκύτας. Getæ, Gotthi, Gitæ, Kitæ, Scytæ, unius nominis gens, in multos populos diviſa. Denique illi, quibus bellum Cyrus intulit, Scytæ fuerunt inter Tanaïm & Iaxartem, ſupra mare Caſpium, quæ Scytia ante CCC annos, Timuri ævo, dicta fuit deſertum Kafrack & Barca; hodieque *Tataria deſerta* dicitur. Qualis illa gens fuerit, & quam egregia armis moribuſque, Hiſtoria Timuri Arabica oſtendit. Ita igitur illa: *Termini ejus, ad auſtrum mare Hyrcanum & Pontus Euxinus, interjacenteſque Circaſſiorum montes. Ad Orientem Choraſmios, Atrar & Schagnatchabent. Donec per multas gentes in Turqueſtanam uſque & Cataiam protenſi, cum Sinis, Mogolibus, Catainis, terminos jungant. In Septentrione Hiberia eſt, & vaſtæ incultæque regiones. Hinc in occidentem Ruſſia, Bulgaria, Græcum Ottomannicumque Imperium jacet. Gens ipſa moribus, forma, armiſque egregia eſt. Paucæ illis urbes ſunt. In plauſtris per aperta camporum. vagis ſedibus, degunt. Tribus eorum plurimæ, lingua, ut Arabum gentes, diviſæ. Summa omnibus ſimplicitas & integritas. Fraudes & aliæ fallendi artes ibi exulant.* Ceterum, illa Scytia ſempet inacceſſa & fatalis Regibus Perſiæ fuit, adeo ut nunquam ultra Iaxartem vel Tanaïm fines imperii ſui protulerint.

3 *Arma*] Vulgaria arma, ſive ad nocendum, ſive ad tegendum, erant, Acinaces, Copis, Sagaris, Lorica, Gerra, Pelta, Teia, Iacula, Arcus, Sagittæ, Fundæ. Acinacem ſupra vidimus. Copis erat gladius falcatus, & leviter curvatus, quo violentius plaga, quam enſe, infligebatur. Sagaris iis communis fuit cum Amazonibus. Lorica eorum erat ſquamis conſerta, priſcis vero temporibus linea, poſtea ex ære ferroque cudi cœpit. Hanc ab Ægyptiis mutuati ſunt. Præterea Gerra, id eſt, è cratibus contexta ſcuta, clypeorum vice, geſtabant. Crates è vimine texebantur.

Ea

comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant
ex ferreis laminis serie inter se connexis : queis an-
tea præter jacula nihil dederat, scuta gladiique adji-
ciebantur : equorumque domandi greges peditibus 4
distributi sunt, ut major pristino esset equitatus :
ingensque, ut crediderat, terror hostium, ducen-
tæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxi-
lium, sequutæ sunt. Ex summo temone hastæ præ- 5
fixæ ferro eminebant : [a] utrimque à jugo ternos di-
rexerant gladios : & inter radios rotarum plura spi-
cula eminebant in adversum : aliæ deinde falces sum-
mis rotarum orbibus hærebant ; & aliæ in terram
dimissæ, quidquid obvium concitatis equis fuisset,
amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu ac perar- 6
mato, Babylone copias movit. A parte dextra erat
Tigris, nobilis fluvius ; lævam tegebat Euphrates :
agmen Mesopotamiæ campos impleverat. Tigri de- 7
inde superato, quum audisset, *haud procul abesse
hostem*;

INTERPRETATIO.

a *Ex utraque jugi parte tres enses affixerant directos* antrorsum.

NOTÆ.

Ea gerra scutis Romanorum & Gallorum similia, ac plane totum corpus operuisse ea, ac ad pedes pertinuisse, pertigisseque, Xenophon testis est. Pelta cetræ haud dissimilis erat, de qua supra. *Paltum* jaculum, seu hastile est, diversum à pelta. Arcus & pharetræ sub gerris & scutis ex humero pendebant. Ceterum haud imprudens armorum Dario cura erat, quippe experientia docuit, multoties exercitum animis & viribus parem, vel etiam superiorem cæsum fuisse ab hoste nulla re magis, quam armorum præstantia, præcellente. Exempla præbent Tacit. 2. 21. *Nec minor Germanis animus ; sed genere pugnæ & armorũ superabantur.* Polyb. l. 2.

Tegumenta] Adi Stewechium ad Veget. 3. 23.

4 *Major pristino esset equitatus*] Ea enim parte virium magis fidebat.

Falcata quadriga] Quarum mentio est primum in literis Iudicum c. 1. & 4. dein apud Livium 37. 41. Diodor. 17. 58. Veget. 3. 24. Appianus de bellis Syriacis & Mithridaticis docet, armatas has quadrigas magnam & horrendam stragem edidisse in exercitu. *Rad.* Optima eorum curruum est descriptio apud Xenoph. l. 6. παιδείας. ubi Cyro inventionem eorum, ut quidem postea à Persis usurpati sunt, tribuit. Vide omnino Brisson. lib. 3. p. 308. & seqq. Dempsterus ad Rosini antiquit. 10. 10. producit locum ex incerto auctore de Reb. Bellic. ubi itidem describuntur hæ quadrigæ. *Falciferos currus* appellat Lucret. 3. 746.

5 *Summis rotarum orbibus*] Hoc non promptum est assequi. nam si ea fuit species falcium, quam Stewechius ad Veget. 3. 24. expressit, quomodo potue-

hostem; Satropatem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo prætori sex millia data,
8 quibus transitu amnis arceret. eidem mandatum, *ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur atque ureret.* quippe credebat, inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset: ipsi autem commeatus alii terra, alii Tigri amne sub-
9 vehebantur. Iam pervenerat ad Arbela vicum, [a] nobi-

NOTÆ.

runt circumagi rotæ? Ergo Curtium hic intelligo, summæ curvaturæ rotæ, ut eam Ovid. Metam. 2. 108. appellat, fuisse insertas falces, quæ extra rotam in latera porrectæ nunc sursum spectabant, qua incurvantur; nunc deorsum: sed quas deorsum, ad axem versas, quas sursum, aversas ab axe fuisse. *Raderus.*

7 *Satropatem*] Nomen hoc varie scribitur; ego sic malui cum melioribus Mss. præsertim cum videam, aliis etiam auctoribus ita fere scribi. Athenæus *Satrabatem* appellat, Arrian. 7. 1. *Atropatem* vocat, quomodo & Strabo, qui & inde Atropatiam scribit vocatam fuisse, Mediæ partem. Quod autem ex hoc Satrapæ Medi nomine, Curtiani Satropatis appellationem investigo, recte atque ordine facio. nam & iste Medus fuit, teste Arrian. 3. 2. *Freinsh.*

8 *Quippe credebat, inopia debellari*] Qui fame potius quam ferro debellare potest hostem, gloriam servati militis, nec tentatæ temere ancipitis belli fortunæ reportat. Sed & tutior fatigat hostem, & sedendo vincit. Hinc Cæsaris illud dictum: Idem sibi consilium adversus hostem, quod plerisque medicis contra vitia corporum esse, fame potius quam ferro superandi. *Loccen.*

Rapiendo] Livius 22. 40. *Annibal, quamquam parte dimidia auctas hostium copias cernebat, tamen adventu consulum mire gaudere. non solum enim nihil ex raptis in diem commeatibus superabat; sed ne unde raperet quidem, quicquam reliqui erat.*

9 *Arbela*] Locus hic lectori dubius & ambiguus occurrere possit, primum, *quod auctor videatur in se pugnare: cum Arbela modo cis, modo trans Tigrim videatur ponere.* Nam hic Curtius docet, Darium superato Tigri ad Arbela pervenisse: infra autem mox 4. 9. narrat, Alexandrum *præter Arbela ad Tigrim* demum *penetrasse.* Sed hoc dicit Curtius: Alexandrum non trajecisse Tigrim eo loco, quo trans Tigrim Arbela sunt, sed Arbela è regione Tigris transiisse, & vada quæsiisse, per quæ Tigrim trajiceret. Certum est ergo, Ptolemæo, Strabone lib. 16. Arrian. 3. 2. ipsoque Curtio testibus, trans Tigrim, Orientem versus, Arbela sita fuisse. Cum enim Darium omnes ex prælio fugientem Arbela properasse tradant, nec tamen Tigrim trajecisse, sed Lycum, & versus Mediam Ecbatana fugisse, dubitari non potest, quin Arbela fuerint trans Tigrim ex Mesopotamia venienti. Alterum est, quod Curtius *apud Arbela prælium commissum scribat, & tamen Darium media demum nocte ex fuga Arbela pervenisse affirmet*, cum alii plerique omnes, Arrian. 3. 2. Plutarch. & Ptolemæus, prodant, pugnam factam non ad Arbela, sed Gaugamela. Interim Curtius non negat, prælium ad Gaugamela commissum, sed Arbela, tanquam locum celebriorem, & Gaugamelis non longissime, si nostras terras respicias, distantem, nominat. Alioquin ipse Curtius infra narrat, Darium ab Arbelis movisse castra Lycum versus, illoque trajecto ad Boumellum [nos alias edd. sequuti Bumadum scribemus] flumen, quod 80 stadiis inde distat, venisse, atque ibi totis castris decer-

[a] nobilem sua clade facturus. hic commeatuum sar-
cinarumque majore parte deposita, Lycum amnem
ponte junxit, & per dies quinque, sicut ante Eu-
phratem, trajecit exercitum. Inde octoginta fere sta- 10
dia progressus, ad alterum amnem, *Bumado* nomen
est, castra posuit. [b] Opportuna explicandis copiis
regio erat, equitabilis & vasta planicies. ne stirpes
quidem & brevia virgulta operiunt solum: [c] liber-
que prospectus oculorum etiam quæ procul recesse-
re, permittitur: Itaque si qua campi eminebant,
jussit *æquari*, [d] *totumque fastigium extendi.* Alexandro, 11
qui numerum copiarum ejus, quantum procul con-
jectari poterant, æstimabant, vix fecerunt fidem, tot
millibus cæsis, majores copias esse reparatas. Cete- 12
rum omnis periculi, & maxime multitudinis con-
tem-

INTERPRETATIO.

a Quem *sua strage celebrem redditurus* erat.

b *Idoneus extendendæ aciei locus erat, & aptus equitatui campus.*

c *Visus nulla re prohibitus, etiam ea, quæ longe remota sunt, pertingit.*

d *Omnem* collium *eminentiam complanari.*

NOTÆ.

certatum. Id flumen *Bumandum* appellat Arrian. 3. 2. distareque Arbelis ait stadiis 600. h. e. 19. milliaribus, & paulo amplius quadrante. Nec tamen videntur inter se pugnare, cum Curtius à Lyco 80 stadia numerat ad Boumellum, Arrianus ab Arbelis 600 stadia. Tacit. 12. 13. *Ninos vetustissima sedes Assyriæ, castellum insigne fama, quod postremo inter Darium & Alexandrum prælio, Persarum illic opes conciderant.* Ergo, ut vides, Tacitus ad Ninum factum prælium dicit, quia non procul inde fuerat commissum. *Raderus.* Sed bene notat Lipsius, scribendum, *sedes Assyriæ, & castellum,* &c. ut intelligantur, non Arbela quidem; nam ea urbs magna erat; sed *Gaugamela.* quæ sita in Aturia, ubi & Ninus.

Nobilem sua clade] Florus 2. 6. *Cannæ ignobilis Apuliæ vicus: sed magnitudine cladis* (Romanæ) *emersit: & 4000. cæde parta nobilitas.* Sed cur Arbela *vicum* nominat Curtius, quæ alii urbem insignem? an hoc argumento est, eum non *Arbela*, sed potius *Gaugamela* scripsisse, vel intellexisse?

10 *Bumado*] Quidam impressi *Bumello:* alii *Bumado.* quomodo & in Arrian. 3. 2. legitur. at Arrian. 6. 2. Ptolemæum & Aristobulum sequutus hunc amnē *Bumelum* vocat. quare non multū interest quę lectio recipiatur. *Popma.*

Equitabilis] Quædam edd. habent *æquabilis.* non recte. *Equitabilis est* ἱππάσιμος. *Loccenius.*

Permittitur] Modius *permetitur,* non male, & fere inclino, ut sic fuerit. alii vulgarem lectionem fulciunt, inditis voculis, *ad ea quæ pr. rec. permittitur.* Sed in melioribus & pluribus libris non comparent, *ad ea.* Freinsh.

 12 Pon-

temptor, undecimis castris pervenit ad Euphratem: quo pontibus juncto *equites primos ire, phalangem sequi* jubet: Mazæo, qui ad inhibendum transitum ejus, cum sex millibus equitum occurrerat, [a] non au-
13 so periculum sui facere. Paucis deinde, non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit: metuens, ne interiora regni sui peteret, sequendusque esset per loca
14 omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbela penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio: quippe Mazæus, quæcunque adierat, haud secus quam hostis urebat.
15 Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit: deinde ut speculatores præmissi *tuta omnia* nunciaverunt; paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit: cujus altitudo primo summa equorum pectora; mox, ut in medium alveum ventum est, cervices quoque
16 æquabat. [b] Nec sane alius ad Orientis plagam tam vio-

INTERPRETATIO.

a *Cum Mazæus non esset ausus vires suas experiri.*
b *Nec ullum* aliud *flumen in Oriente, tam rapide fertur.*

NOTÆ.

12 *Pontibus juncto*] Confer Arrian. 3.2. De alia expeditione intelligendum est, quod scribunt nonnulli eum transivisse ad Zeugma, ut Plin. 34. 15. Dio lib. 40.

14 *Quarto die præter*] Mirum hoc de quarto die. Nam Strabo lib. 2. iter ex Eratosthene à Thapsaco seu Euphrate ad Tigrim numerat stadia 1400. quæ nostratia efficiunt milliaria 40. cum triente, sive passuum 255000. *Raderus*. Sed notum est de celeritate Alexandri: cujus & alia quamplura exempla tradit Curtius.

Effuderat] Bongarſ. haud male conjecit *offuderat*.

16 *Tigri*] Per Armeniam majorem primum fluit, ubi ortum habet, priusquam ad Tauri occursum mergatur in specum ac subterlabatur. postquam Taurum subterlapsus est, per Assyriam currit, non per Mediæ fines, & Mesopotamiam facit. per Armeniam fluens habet ab oriente Armeniæ regiones, quæ Mediam ad latus habent conterminam. post exitum Tauri Assyriam ab oriente præterfluit. Ceterum, quod Medi sagittam *Tigrim* vocant, & amnis Tigris ita vocatur propter celeritatem, non ideo sequitur, per Mediæ fines fluere. Strabo, qui fontes Tigridis ab latere Niphatis australi deducit, Tigrim statim ab exordio nominari intelligit. Plinius, antequam Taurum subter penetrarit, etiam dum per Armeniam fluit, ita vocatum innuit. Sic porro

violentus invehitur; multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. itaque à celeritate qua defluit *Tigri* nomen est inditum: quia Persica lingua *Tigrim* sagittam adpellant. Igitur pe- 17
des, velut divisus in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites rex egressus in 18
ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. [a] sed gradum firmare vix poterant, quum modo saxa lubrica vestigium fallerent;

INTERPRETATIO.

a *Sed firmo gressu niti ægre poterant, quod nunc saxa levia subducerent se pedibus, nunc violentior aqua* illos *disturbaret.*

NOTÆ.

porro vocatus dominantis populi lingua, qui totum eum terrarum tractum, per quem fluit Tigris, tenuere ditione, licet Mediam sic specialiter dictam regionem nusquam intret Tigris. Hesychius: Τίγρις, ποταμὸς Περσῶν. Sic posset & ποταμὸς Μήδων, ut Medi dici pro Persis passim apud veteres.

17 *Igitur pedes*] Diodor. 17. 55. paulo aliter: *Alexander, ut vehementiæ undarum obsisteret, manus inter se arcte conserere, totamque corporum molem veluti jugo connexam habere jussit.* Nescio quo auctore Patricius Senensis 3. 4. de regno scripsit, Alexandrum in hoc transitu, cernentem omnibus militibus suis id flumen ingressu esse formidabile, exclamasse: *O me deterrimum, qui nunquam nare didicerim!* Certe nihil tale Curtius: cujus tamen verbis ut plurimum ibi Patricius utitur. Plane Zonaras tomo 1. hoc Alex. apophthegma memorat, sed fluvii nomine non edito. At Plut. c. 102. *ad Nysam* accidisse tradit. Porro rationem Alexandri, traducendi copias, imitatus videatur Perdiccas apud Diodor. 18. 35. non ita felici eventu, quam Demetrius apud Polyæn. 4. 7. qui in Lyci transitu equites, qui robustissimos equos habebant, triplici ordine opposuit fluctibus. *his facta rapiditas fluminis transitum peditibus faciliorem prabuit.* Cæsar apud Lucan. 1. 220. in transitu Rubiconis:

> *Primus in obliquum sonipes opponitur amnem*
> *Excepturus aquas: molli tum cetera rumpit*
> *Turba vado fracti faciles jam fluminis undas.*

Et ipse Cæsar de bello civ. 1. 64. *magno numero jumentorum in flumine* (Ibero) *supra atque infra constituto, transducit exercitum. pauci ex his militibus vi fluminis abrepti ab equitatu excipiuntur, ac sublevantur. interiit tamen nemo.* Eodem fere modo Rhodanum trajecit Annibal, apud Liv. 21. secundum Cœlium, Padum quoque; quod tamen non credit Livius 21. 47.

19 *Dum sua quisque spolia*] Quod in hoc periculo Macedones, idem in hostili fecerunt Pœni, apud Liv. 21. 33. *plusque inter ipsos sibi, quoque tendente* (sic lego) *ut periculo prius evaderet, quam cum hostibus certaminis erat.* Et apud Tacit. 1. 65. *ut tali in tempore sibi quisque properus, & lenta adversum imperia aures.* Procop. lib. 2. de bell. Gotth. in fuga Gotthorum ad Ariminum: *vasis raptim collectis tanto cum tumultu atque clamore discesserunt* (lego enim ᾤχοντο, significantius, & narratio-

19 rent; modo rapidior unda ſubduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe quum ſemetipſos regere non poſſent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. & dum ſua quiſque ſpolia conſequi ſtudet; major inter ipſos, quam cum amne orta luctatio eſt: cumulique ſarcinarum paſſim fluitantes pleroſque percule-
20 rant. Rex monere, *ut ſatis haberent, arma retinere; cetera ſe redditurum.* Sed neque conſilium, neque imperium accipi poterat: obſtrepebat hinc metus; præter hunc, invicem natantium mutuus clamor.
21 Tandem, qua leniore tractu amnis aperit vadum, emerſere: nec quidquam præter paucas ſarcinas de-
22 ſideratum eſt. Deleri potuit exercitus, ſi quis auſus eſſet vincere: ſed perpetua fortuna regis avertit inde hoſtem. Sic Granicum tot millibus equitum peditumque in ulteriore ſtantibus ripa ſuperavit: ſic anguſtis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem
23 hoſtium. [a] Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio

INTERPRETATIO.

a *Nimiæ quoque fiduciæ culpa minui* ex eo *poteſt, quod nunquam* hoc *in quæſtionem venit, an ſine ratione* aliquid *ſuſcepiſſet.*

NOTÆ.

rationi aptius, quam εἴχοντο) *ut neque imperium accipere poſſent, neque quicquam aliud in animo haberent, præter qua ratione quiſque primus deſertis his caſtris in ea quæ ad Ravennam erant, perveniret.*

20 *Hinc metus*] Tentat hanc lectionem Acidalius, *hinc metus, hinc invicem,*&c. Non tamen inſolens eſt ſcriptoribus deflectere nonnunquam ab uſitatis formulis, quod in Tacito præſertim ſæpe eſt animadvertere. *Freinsh.*

Invicem natantium] Non intelligo, quomodo hæc duo verba conjunctim explicari poſſint. plane fuit, *invicem vocantium.* idque volunt quæ ſtatim ſubjicit, *mutuus clamor.*

23 *Audaciæ quoque*] Raderus, exploſa Acidalii conjectura, qui ſic emendabat, *audacia quoque,&c. ratione niti poteſt:* retinet, *audaciæ ratio minui poteſt,* & ſic explicat, ut *rationem* pro cauſa: *cauſam* pro culpa accipi velit: ut tandem fiat, non magnam fuiſſe Alexandri culpam, in tanto fortunæ obſequio temerarios conatus. Sed non admitto, non utique magis, quam alium Virum doctum, qui reſcribit: *audaciæ ratio iniri poteſt.* hoc eſt. inquit, facile ratiocinari queas, quantæ audaciæ fuerit Alexander, cum nunquam dubitavit, ſe temere feciſſe, licet interdum temeritas interveniret. Sed valde fallor, aut longe diverſus eſt Curtio animus: quem olim hac correctiuncula evidentiorem feci: *audaciæ,&c. admiratio*

ratio minui poteſt; quia nunquam in diſcrimen venit, an temere feciſſet. Mazæus, qui, ſi tranſeuntibus flumen ſuperveniſſet, haud dubie oppreſſurus fuit incompoſitos; in ripa demum, & jam perarmatos, adequitare cœpit. Mille admodum equites 24
præmiſerat. quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta; præfectum Pæonum equitum Ariſtona *laxatis habenis invehi* juſſit. Inſignis eo die 25
pugna equitum, & præcipue Ariſtonis fuit: præfectum equitatus Perſarum Satropatem, directa in gutture haſta transfixit; fugientemque per medios hoſtes conſequutus, ex equo præcipitavit, & obluctanti caput gladio dempſit: quod relatum magna cum laude ante regis pedes poſuit.

NOTÆ.

tio minui poteſt. nec ſane novum in Mſſ. exemplaribus, nonnunquam antiquitatem detergere nonnullas literulas, præſertim ſi temere marginibus hæſerint, quod & Floro 2. 7. vitium oblatum fuiſſe exiſtimavi. Senſus igitur eſt: Nullo magis quam audaciæ nomine celebris fuit. Sed ita in poteſtate habuit fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui poſſit. Nemo enim merito audax dicitur, qui nullo periculo, quicquid vult, conficit. Iam autem Alexandro ita ſucceſſerunt omnia, ut ex eventu rem æſtimantibus, omnia ejus opera videantur facilia fuiſſe. Poſſet tamen eadem forte ſententia erui, nihil mutata lectione priſtina, ſi *rationem* capias pro calculo, ſumma, æſtimatione, notione ſatis uſitata, ut ſcilicet de ea detrahatur nonnihil, nec tanta fuiſſe videatur hominis audacia, quanta utique apparuiſſet, ſi inimicam etiam fortunam ſæpius eſſet auſus laceſſere.

Nunquam in diſcrimen venit] Annibal ad Scipionem apud Liv. lib. 30. Quod ad me attinet, jam ætas ſenem in patriam revertentem, unde puer profectus ſum, jam ſecundæ, jam adverſæ res ita erudierunt, ut rationem ſequi, quam fortunam malim. Tuam & adoleſcentiam, & perpetuam felicitatem, ferociora utraque quam quietis opus eſt conſiliis, metuo. NON TEMERE INCERTA CASVVM REPVTAT, QVEM FORTVNA NVNQVAM DECEPIT. *Loccen.*

Perarmatos] Alii dividunt, *per armatos.* Sed jungenda in unam eſſe vocem, recte vidit Acidalius. Ego præterea diſtinctione, & alterius voculæ diviſione, alterius additione, perſanabo locum. ſcribe: *Mazæus, qui* (voculam hanc agnoſcunt merito plerique libri) *ſi tranſeuntibus flumen ſuperveniſſet* (vide Cæſarem de bello Gall. 2. 20. Livium 21. 5.), *haud dubie oppreſſurus fuit incompoſitos, in ripa demum, & jam perarmatos, adequitare cœpit.* Quod quia ſat certa ratione nititur, in textum recipiendum exiſtimavimus. *Freinsh.*

25 *In gutture*] Similis eventus certaminis ſingularis, quo Satibarzanes occidit, infra 7. 3. forte etiam ſimilis conditio hic fuit, ut nudo capite pugnaverint.

CAP. X.

Milites, ob Lunæ defectum turbatos, per Ægyptios vates confirmat Alexander: Persas vastatores conjicit in fugam. Darii uxor captiva, mærore confecta, supremum diem claudit. unde Alexandri lacrymæ. Darii suspiciones, luctus, & vota.

1 BIDVO ibi rex stativa habuit: [a] in proxi-
2 mum deinde iter pronunciari jussit. Sed prima fere vigilia luna deficiens, primum nitorem sideris sui condidit; deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdavit: [b] solicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex

INTERPRETATIO.

a *In crastinum* diem.

b *Cum jam essent anxii propter* imminens *tanti prælii periculum, vehemens religionis sensus, atque ex eo natus pavor quidam* eos *invasit.*

NOTÆ.

1 ITer] Vocem hanc merito & Mss. & Editis nonnullis inseri, præter Acidalii Raderique consensum, docebit etiam Curtianæ phraseos observatio.

2 *Luna deficiens*] Illustrant has lunæ tenebras Cicero de divinatione 1. 53. Plin. 2. 70. Manil. Astron. 1. 220. Lucret. 5. 746. Arrian. 3. 2. Plutarch. cap. 56. Ptolem. Geograph. 1. 4. Ἀναγεγραφὴ Ὀλυμπιάδων. Quos fere explicat Scaliger de emend. temp. lib. 5. & Canon. Isagog. lib. 3. pag. 293. ubi scribit, contigisse hanc defectionem die 20. Septembris. Vide etiam Petavium.

Formido] Hoc factum & apud barbaros, ut narrat Ioannes Roianus in hæc verba: *Colones* (sive *Columbus*), *ductor exercitus Ferdinandi regis Hispan. superioribus annis, quibus novus orbis Indiæ Occidentalis detectus est atque exploratus, apud Iamaicam insulam totum exercitum Christianorum ab imminente morte hujus divinæ disciplinæ auxilio eripuit. Cum enim universus Hispanorum exercitus ultimo jam vitæ periculo esset constitutus, neque Dux à Iamaïcensibus alimenta ullo posset modo impetrare (hac enim ratione sperabant barbari exercitum Christianorum facile sine armis posse expugnari), rectoribus Iamaïcensium renunciari jubet, ni sibi, suisque omnibus, necessaria ad victum subministrent, plurima illis ac suprema mala imminere: In cujus rei testimonium non multo post lunam eos obscuratam esse visuros quam quidem ipse in Astronomia eximie versatus, jamjam defecturam cognoscebat. Contemserunt quidem primo barbari jussa ducis Christiani, ac minas: At cum ad constitutum ab ipso tempus lunam deficere sensim conspicerent, neque hujus rei causam intelligerent, illius tum verbis primum fidem præbentes, & commeatum Christianis affatim subministrarunt, & ad ipsius ducis, ceterorumque militum pedes provoluti, uti sibi ignoscerent, obnixe efflagitarunt.* Rad. Defectu solis perculsum etiam fuisse Annibalem, ante ultimum cum Scipione prælium, tradit Zonaras tom. 2. Similique postea causa turbatæ sunt Macedonum mentes, quo tempore Perseus bellum cum pop. Rom. gerebat.

ex ea formido quædam incussa est. *Diis invitis in ultimas* 3
terras trahi se querebantur. *jam nec flumina posse adiri; nec sidera pristinum præstare fulgorem : vastas terras, deserta omnia occurrere : in unius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi. fastidio esse patriam ; abdicari Philippum patrem ; [a] cælum vanis cogitationibus peti.*
Iam [b] pro seditione res erat; quum ad omnia inter- 4
ritus, *duces principesque militum frequentes adesse prætorio; Ægyptiosque vates*, quos cœli ac siderum peritissimos esse credebat, *quid sentirent, expromere* jubet.

INTERPRETATIO.

a *Divinos honores insana spe* ab eo *affectari.*
b *Instar seditionis habebat* ille motus.

NOTÆ.

bat. Livius 44.37. Sed causarum ignaros percelli nihil mirum: cum *defectum siderum paveant & quadrupedes.* Plin. 8. 54.

3 *Diis invitis*] Ex sideris luctu putarunt iratos sibi deos. *Raderus.*

Adiri] Vane nimium exaggerant, si ita dixerunt, *adiri:* Neque enim verum: quid enim adire prohibuerit? Sed non id verbi Curtius iis tribuit. à librario affictum querelæ augendæ. *Vadari*, credo, auctor scripsit, aut *transiri.* sed illud potius, quod ad literas propius. Ad recentem quidem in transeundo Tigri casum respicitur saltem, in quo firmare gradum non potuerant propter & fluminis rapacitatem & saxorum lubricitatem. *Acidalius.*

Iactationem] Recte hanc scripturam præferunt Modianæ; *unius hominis jactatione.* Acidalius & Rad. At enim, *Humanum paucis vivit genus :* ut asseverat apud Luc. 6.343. Iulius Cæsar. *Freinsh.*

4 *Iam pro seditione res erat*] Legend. credo : *res erat prope seditionem.* Faber.

Peritissimos] Ægyptii enim sibi sideralis scientiæ inventionem arrogarunt. Astronomiæ certe Theutem Plato in Phædro nominat auctorem. Aristoteles Ægyptiis tribuit Mathematicas disciplinas, hoc est, Astrologiam. Pythagoras, Plato, Democritus, aliique complures Ægyptum petivere Astrologiæ & Geometriæ causa. Plato 10. de legibus Ægyptum opportunam affirmat astris considerandis. Idem Picus Mirandula propter plana camporum docet. Alii Chaldæis primam siderum cognitionem assignant. Ioseph. contra Appion. lib. 1. pr. ab Abrahamo siderum disciplinam Ægyptiis traditam narrat: ab his ad Chaldæos, inde ad Græcos profectum. Poetæ Atlantem conditorem fingunt Astrologiæ, eoque pingunt humeris cœlum sustinere. Certum est, ex cœlestium literarum doctoribus, & Iosepho, cognitionem siderum ab ipso primum Adamo traditam literis, à Setho & posteris ad Noë; ab hoc eam ad Abrahamum pervenisse, à quo ad Ægyptios, ab his ad Chaldæos, Phœnicas, Græcos. *Raderus.* Id autem Alexandrum credo fecisse, non quod ipse veræ ejus causæ ignarus esset; qui enim posset, Aristotelis discipulus, ejusque disciplinis plures per annos imbutus? Sed ut militi eo magis eximeretur metus, quanto à pluribus, & peritioribus, ut ipse quidem opinari poterat, res ea non ominosa judicaretur. *Freinshemius.*

5 *Qui*

5 bet. At illi, qui ᵃ satis scirent, temporum orbes implere destinatas vices: lunamque deficere, quum aut terram subiret, aut sole premeretur: rationem
6 quidem ipsis perceptam non edocent vulgus; ceterum adfirmant, *solem Græcorum, lunam esse Persarum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi.* veteraque exempla percensent *Persidis regum,*
7 *quos adversis diis pugnasse, lunæ ostendisset defectio.* Nulla res efficacius multitudinem regit, quam superstitio: alioqui impotens, sæva, mutabilis; ubi vana religione capta est, melius vatibus quam ducibus suis

INTERPRETATIO.

a *Cum probe nossent annorum periodos perficere ordinatos cursus, & Lunam eclipsim pati cum vel terræ subjacet, vel Soli supponitur; caussam eclipsis sibi notam non aperiunt coram vulgo* militum, *sed, &c.*

NOTÆ.

5 *Qui satis scirent*] Qui germanas & certas defectionum Solis & Lunæ caussas ex Mathematicorum disciplina discere & pernosse desiderat, Ioh. Sacrobosc. evolvat. Non prætereundum, quod Arrian. 3.2. traditum Loccenius ex hac caussa fuisse recte notat: Alexandrum Lunæ, Soli & Terræ fecisse, ut nimirum omnes placaret, qui istius deliquii auctores fuisse viderentur.

7 *Solem Græcorum*] Ex Herodoto 7. 37. apud quem hebescente sole Xerxi Vates responderunt, defectionem Græcarum urbium significari, quod Sol esset præses Græcorum, Luna Persarum. Quod autem solis deficientis labores Græcis exitium portenderint, Lunæ Persis & Barbaris, non semper usuvenit. perinde enim sub defectionibus lunæ Græcos fuisse afflictos ac barbaros intelligo. ut hoc vatum Ægyptiorum commentum videri possit ab Alexandro fortasse dictatum, ut antea Hammonis sacerdotes monuerat, quid sibi vellet sciscitanti responderi. *Raderus.*

Lunam esse Persarum] Nescio an probe ex hoc loco conjiciat Vir doctus de coron. 9.16. Persicum diadema lunatum fuisse. Quod enim hic dicitur; *lunam esse Persarum*, non sic accipiendum est, ut intelligatur symbolum, aut insigne, aut omen.

Veteraque exempla percensent] Anno Mundi 3478. obscurata est luna, quo anno pugna Marath. superati sunt Persę.

7 *Superstitio*] Quomodo hac vulgi inclinatione usus sit idem Alexander, ostendit Polyæn. 4.3. *cum enim ex aruspicibus cognovisset, deos omnia fausta portendere: circumferri hostias jussit, & militibus ob oculos demonstrare, ut non solum ex auditione, verum etiam ex adspectu spem bonam de periculo haberent.* Vide Frontin. strateg. 1.2. inter quæ excellit, quod 14. loco positum recitabo, quia ad Alexandrum pertinet, & forsan idem est, cujus & Polyænus meminit. Ille igitur *sacrificaturus, inscripsit medicamento aruspicis manum, quam ille extis erat suppositurus: literæ significabant, victoriam Alexandro dari, quas cum jecur calidum rapuisset, & à rege militi esset ostensum; auxit animum, tamquam deo spondente victoriam.* Hinc superstitio vere dicitur Curtio lib. 7. *humanarum mentium ludibrium.* Et, *leves hominum animos superstitione terreri* dixit Marcianus IC. in lib. 30. de pœnis.

10 Ex-

ſuis paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum re-
ſponſa, [a] rurſus ad ſpem & fiduciam erexere torpen-
tes. Rex impetu animorum utendum ratus, ſecunda 8
vigilia caſtra movit: dextra Tigrim habebat; à læva
montes, quos *Gordæos* vocant. Hoc ingreſſo iter ſpe- 9
culatores, qui præmiſſi erant, ſub lucis ortum, *Da-
rium adventare* nunciaverunt. Inſtructo igitur mili-
te, & compoſito agmine, antecedebat. Sed Perſa- 10
rum exploratores erant mille ferme, qui [b] ſpeciem
agminis magni fecerant. quippe ubi explorari vera
non poſſunt, falſa per metum augurantur. His co- 11
gnitis, rex cum paucis ſuorum aſſequutus agmen
refugientium ad ſuos; alios cecîdit, alios cepit:
equiteſque præmiſit ſimul ſpeculatum; ſimul ut ignem,
quo barbari cremaverant vicos, extinguerent. quippe 12
fu-

INTERPRETATIO.

a *Iterum ad fiduciam & audaciam traduxerunt eos, qui* antea *languebant* metu.

b *Inſtar magni exercitus viſi fuerant.*

NOTÆ.

10 *Exploratores*] Mſſ. Modii, & unus Gruteri, *moratores.* eo nimirum ſenſu, quo vocem eam ponit Liv. 21. 47. *Prius Placentiam pervenere, quam ſatis ſciret Annibal ab Ticino profectos: tamen aliquot moratorum in citeriore ripa ſegniter ratem ſolventes cepit.* & 21. 48. *quum jam tranſgreſſos Trebiam Romanos, metanteſque caſtra conſpexiſſent, paucos moratorum occiderunt circa flumen interceptos.* Quibus locis, moratores ſunt qui moram nectunt, non qui ad morandum hoſtem relicti ſunt. Sic & hoc Curtii loco, quod ex ipſa re claret. Mazæus trans Tigrim erat (ſupra 4.9.) relictus, ut totam eam regionem vaſtaret, per quam iter futurum erat Alexandro. Ergo à ripa Tigridis ad uſque interiora, omnia vaſtabant, & ut quæque corruperant, recedebant. Alexander contra ſummopere contendebat, ut quanta maxima celeritate poſſet, ſuperveniret hoſtibus, priuſquam omnia corrumperet. ita accidit, ut reliquis cedentibus, mille iſti tardi deprehenderentur ab Alexandro. *Freinsh.*

Augurantur] Modius ex Mſſ. docet, ſcriptum, *falſa per metum augentur.* Codex Auguſtanus S. Vdalrici: *Quippe ubi vera explorare non poſſunt, falſa per metum augurantur.* Certe *augurantur* *παθητικῶς* ego non memini legere. quamvis enim *auguro* apud Ciceronem & alios reperiatur, non perinde tamen patiendi figura *auguror* dici deprehendatur. *Rad.* Mihi prope compertum eſt, fuiſſe; *falſa per metum figurantur.* Sic infra, 7. 1. *Vtinam non inanes quoque ſpecies anxio animo figuraret.* Sic apud Cæſarem de bell. Gall. 8. 22. legimus; *Conſidium timore perterritum, quod non vidiſſet, pro viſo ſibi renunciaſſe.* Ea enim natura metus. unde Tacit.

fugientes raptim tectis acervisque frumenti injece-
rant flammas: quæ quum in summo hæsissent, ad
13 inferiora nondum penetraverant. Extincto igitur
igne, plurimum frumenti repertum est: copia aliarum
quoque rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi
ad persequendum hostem animum incendit. quippe u-
rente & populante eo terram, festinandum erat, ne
14 incendio cuncta prærriperet. In rationem ergo neces-
sitas versa; quippe Mazæus, qui antea per otium
vicos incenderat; jam fugere contentus, pleraque
15 inviolata hosti reliquit. Alexander, *haud longius cen-
tum quinquaginta stadiis Darium abesse* compererat.
itaque ad satietatem quoque copia commeatuum in-
16 structus, quatriduo in eodem loco substitit. Inter-
ceptæ deinde Darii literæ sunt; quibus Græci mili-
tes solicitabantur, *ut regem interficerent, aut prode-
rent*: dubitavitque, *an eas pro concione recitaret*,
satis confisus Græcorum quoque erga se benevolen-
17 tiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit; *non esse talibus
promissis imbuendas aures militum: patere vel unius insi-
18 diis regem: nihil nefas esse avaritiæ.* Sequutus consilii
19 auctorem, castra movit. Iter facienti spado unus ex
captivis, qui Darii uxorem comitabantur, *deficere
eam*

NOTÆ.

Tacit. 2. 24. *miracula narrabant, vim turbinum, & inauditas volucres, &c. vera, sive ex metu credita.*

16 *Recitaret*] Callidum est Eumenis illud apud Iust. 14. 1. qui, conjectis in ejus castra hujusmodi libellis, *vocatis ad concionem militibus* persuasit, *confictas has à se epistolas ad experiundos suorum animos esse. Hoc facto & in futurum providit, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur.*

17 *Sed Parmenio deterruit*] Interdum insidiarum remedium est, si non intelligantur. Tacit. Annal. 14. 6. 7. ad avertendam ulterioris perfidiæ occasionem & contagionem. *Loccenius.*

Vel unius] Tacit. H. 2. 75. *fluxam militum fidem, & periculum ex singulis. Quid enim profuturas cohortes alasque, si unus alterque præsenti facinore paratum ex diverso præmium petat? Facilius universos impelli, quam singulos vitari.* Eumenes apud Iustin. 14. 1. *Salutem suam in omnium potestate esse.*

Avaritiæ] Adeo splendens hoc aurum præstringit oculos. Varro Fragm. & alte impressum omnibus *μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν. nihil esse cum lucro malum.*

18 *Spa-*

MORS VXORIS DARII.

eam nunciat; *& vix ſpiritum ducere.* Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter ſocrus & virginum filiarum manus collapſa erat; deinde & extincta. id ipſum nuncians alius ſupervenit.
Et rex haud ſecus, quam ſi parentis ſuæ mors nunciata 20
eſſet, crebros edidit gemitus: lacrimiſque obortis, quales Darius profudiſſet, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto adſidens corpori, venit.
Hic vero renovatus eſt mœror, ut proſtratam humi 21
vidit. [a] recenti malo priorum quoque admonita, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris ſolatia; ſed quibus ipſa deberet
eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos parvulus, ob 22
id ipſum miſerabilis, quod nondum ſentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipſum redundantem.
Crederes, Alexandrum inter ſuas neceſſitudines fle- 23
re, & ſolatia non adhibere, ſed quærere. cibo certe abſtinuit: omnemque honorem funeri, patrio Perſarum more, ſervavit: dignus hercule, qui nunc quoque tantum manſuetudinis & continentiæ ferat fru-

INTERPRETATIO.

a *Cum nova calamitas præteritorum* malorum *memoriam revocaſſet.*

NOTÆ.

18 *Spado*] Liquet his verbis, eunuchos quoque circa reginas fuiſſe. & infra, 4. 10. Idem probatur Eſther. 4. 5. *Accitoque Athach eunucho, quem rex miniſtrum ei dederat.* Eoque reſpexiſſe videtur Terentius Eunucho 1. 2. cum ait: *Eunuchum dixti velle te: quia ſolæ utuntur his Reginæ.* Hos etiam pellicibus & concubinis regis cuſtodes adhibitos, ſupra oſtendimus.

19 *Itineris*] Plutarch. c. 52. & Iuſt. 11. 12. ſcribunt, ex partu obiiſſe. Et poſt, ut animi ægritudo doloribus partus addita, malum duplicarit. *Loccenius.*

20 *Et Rex haud ſecus*] Hoc ipſe legatus Darii infra fatetur: *Vultum tuum video, qualis Darii fuit, quum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hoſtem luges.* Hinc videmus, hoſtilitatem non tollere naturam; & genuinam miſericordiam, non cauſam, ſed fortunam ſpectare, ut cum Seneca loquar. Vide Val. Max. 5. 3. *Loccenius.*

23 *Tantum*] Bong. conjiciebat, *tanta*, me conſentiente. De re ſimili eſt locus Diodor. 17. 38. *Itaque Alexander, etſi hanc vitæ noſtræ tempeſtatem multis ætatibus praceſſit; juſtam tamen etiam à poſteris dignamque ſuis virtutibus prædicationem nanciſcatur.* Et ſane cum Tacito 3. 65. *præcipuum* hiſtoriæ *reor, ne virtutes ſileantur, utque pravis dictis factiſque ex poſteritate & infamia metus ſit.*

24 Se-

24 fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est; nec ut ipsam, sed ut Darii matrem videret: eximiamque pulchritudinem formæ ejus non libidi-
25 nis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes, [a] inter trepidationem lugentium elapsus per eam portam, quæ, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque à vigilibus, in tabernaculum regis perducitur; gemens & veste la-
26 cerata. Quem ut conspexit Darius, multiplici exspectatione commotus, & quid potissimum timeret, incer-

INTERPRETATIO.

a *Inter tumultum plangentium* mortuam.

NOTÆ.

24 *Semel omnino*] Meminere hujus historiæ A. Gellius 6. 8. & Athenæus 13. 8. Ceteras autem captivas ut vidit Alexander specie & statura eximias, dixit joco, ὡς εἰσὶν μεγάλαι ἀλγηδόνες ὀμμάτων Περσίδες. *Quam magni oculorum dolores sunt Persides!* Plutarch. Alex. cap. 36.

Sed ut Darii matrem videret] Male alii, *viderat*, ut olim vidi, & postea consensu unius atque alterius impressi confirmatus sum. Sic enim & ipse Alexander conciliabitur Curtio, cujus verba Plutarch. c. 37. refert in hunc sensum. *Ego enim non solum non vidisse inveniar Darii uxorem, aut videre cogitasse: verum nec verba facientes de ejus decore, sustinuisse audire.* Concilia, inquam, visam esse semel, non data opera, sed obiter; quia aderat matri Darii, ad quam visendam Alexander venerat. Quomodo etiam explicanda videntur illa Plutarchi de curiositate c. 21. *Alexander Darii uxorem, quia formosissima dicebatur, noluit in suum venire conspectum; sed ad matrem ejus anum accedens, videre juvenem & pulchram non sustinuit.* Freinsh.

Eximiamque pulchritudinem] Simile continentiæ exemplum laudat in Constantino Nazarius paneg. *Nullam matronarum, cui forma emendatior fuit, boni sui piguit, quum sub abstinentissimo Imperatore species luculenta, non incitatrix licentiæ esset, sed pudoris ornatrix.* Et Ammianus Marcellinus Iulianum in hoc Alexandrum & Scipionem imitatum fuisse refert lib. 24. *Ex virginibus autem quæ speciosæ sunt captæ, ut in Perside, ubi feminarum pulchritudo excellit, nec contrectare aliquam voluit, nec videre: Alexandrum imitatus & Africanum, qui hæc declinabant, ne frangerentur cupiditate, qui se invictos à laboribus ubique præstitissent.* Ne vero oculi sint janua illiciti amoris, ratio custos pessulum obdet. P. Syrus. *Nil peccant oculi, si animus oculis imperat.* Loccen.

25 *E spadonibus*] Variat paulisper Suidas in Ἀλέξανδρῳ. Plut. c. 52. *Tyreon* appellat, quem Curtius *Tyrioten.*

Aversa erat] Quomodo in Romanis castris *decumana.* Tacit. 1. 66. *cuncti ruerent ad portas, quarum decumana maxime petebatur, aversa hosti, & fugientibus tutior.* Aversa enim parte eam collocabant, quia omnium erat maxima, & perinde, si vis ingrueret, defensu difficillima. *Freinsh.*

Levius custodiebatur] Quasi extra periculum esset. quod ipsum sæpius maximum

certus; *Vultus tuus*, inquit, [a] *nescio quod ingens malum præfert: sed cave miseri hominis auribus parcas. didici enim esse infelix: & sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & lo-* 27
qui timeo, [b] *ludibria meorum nunciaturus es; mihi, &, ut credo, ipsis quoque, omni graviora supplicio?* Ad hæc 28
Tyriotes, *istud quidem procul abest*, inquit: *quantuscunque enim reginis honor ab iis qui parent, haberi potest; tuis a victore servatus est: sed uxor tua paulo ante excessit è vita.* Tum vero non gemitus modo, sed 29
etiam

Interpretatio.

a *Grande aliquod malum portendit.*
b *Vxoris aut filiarum dedecora, quæ &c.*

Notæ.

ximum negligentibus periculum creavit. Livius 10. 32. ita Romanorum castra ab Samnitibus oppressa ostendit. *Samnites vix dum certa luce, & eam ipsam premente caligine, ad stationem Romanam, in porta segniter agentem vigilias, perveniunt. Improviso oppressis, nec animi satis ad resistendum, nec virium fuit. Ab tergo castrorum, decumana porta, impetus factus.* Raderus.

26 *Didici*] *Qui jam consuevi fortiter esse miser.*
Ovid. lib. 5. Trist. eleg. 12. v. 4.

Sæpe calamitatis solatium est] Vt, secundum Medicorum regulam, nosse recte morbum causamque ejus, primus ad sanitatem gradus est: ita calamitatis remedium quoddam est, recte nosse calamitatem suam. quo sensu Plautus in Trinummo dixit: *Nota mala, res optima.* quia nota magis sanari possunt, & minus angunt animum, quam ignota, metu sæpe deteriorum unde Virgil.
——— *Res animos incognita turbat.*
Scite Plin. l. 8. ep. 17. *Parvulum differt, patiaris adversa, an exspectes: nisi quod tamen est dolendi modus, non est timendi. Doleas enim quantum scias accidisse, timeas quantum possit accidere.* Loccen.

Nosse sortem suam] In clade duo moneo, ut Prudenter eam, & Fortiter feras. Prudenter, hoc sensu: ut noris eam serio, & appendas. Nam quidam *è contrario læta omnia sibi fingunt.* Tacit. Hist. 3. 54. *Et nuncios cladis occultantes, stulta dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala differunt.* Ibid. Quod nulla ratio est ut fiat. Nam primum:
——— *clades scire qui refugit suas,*
Gravat timorem. dubia plus torquent mala.
Seneca Agam. vers. 419. Sicut contra, *sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam.* Curtius. Deinde, profecto
Iners malorum remedium, ignorantia est.
Seneca OEdip. vers. 515. Imo nullum: nec mederi tibi fas, cum nescis. Tu vero agnosce, atque adeo examina & appende. *Lipsius.*

27 *Mihi*] Alium longe horum esse sensum quam vulgata distinctio pariat, ostendit mihi amantissimus Socer, si sic distinguas, *nunciaturus es; mihi, &, ut credo, ipsis quoque, omni graviora supplicio.* Vt istud *mihi*, non pertineat ad præcedentia *nunciaturus es*; sed ad hæc, *graviora omni supplicio.* Confirmatur hæc distinctio verbis Diodori 19. 8. *δεινότερα γὰρ θανάτου τοὺς μὲν ἄνδρας καὶ πατέρας εἰκὸς ἦν πείσεσθαι, γυναικῶν ὕβρεις καὶ παρθένων αἰσχύνας ἀναλογιζομένους. Ipsa enim morte acerbiora passuros viros & patres, si uxo-*

etiam ejulatus, totis castris exaudiebantur: nec dubitavit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati. exclamatque amens dolore; *quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi,* [a] *ut hanc vicem sævitiæ meæ reddas? Odisti me, non quidem provocatus: sed finge, justum intulisse te bellum; cum feminis ergo agere debueras?*
30 Tyriotes adfirmare *per deos patrios,* [b] *nihil in eam gravius esse consultum: ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius flevisse: quam ipse lacrimaretur.*
31 Ob hæc ipsa amantis animus in solicitudinem suspicionemque revolutus est; [c] desiderium captivæ profecto à consuetudine stupri ortum esse conjectans.
32 Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans; *videsne in te, Tyriote,* [d] *locum mendacio non esse? tormenta jam hic erunt; sed ne exspectaveris per deos, si quid tui tibi regis reverentiæ est: nam, quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus, & juvenis?* Ille quæ-
33 *stioni corpus* offerre; *deos testes* invocare; *caste sancteque*

INTERPRETATIO.

a *Ut hoc modo ulciscaris crudelitatem meam.*
b *Nihil in ejus vitam per vim attentatum esse.*
c *Dolorem* Alexandri *de captivæ* morte.
d *Fallendi spem tibi nullam esse.*

NOTÆ.

rum & virginum stupra per contumeliam illata considerarent. Freinshemius.

29 *Totis castris*] Hoc ego vix concoquam. quomodo statim ejulatus *totis castris*? dum ejus cadaver in tabernaculo regis, &, ut credibile est, tantum non soli regi adhuc exponitur. sequitur tamen mox de *submotis arbitris*, qui forte ejulatum concitaverint. *Idem.*

Agere] Malim, *gerere.* Sic mox 4. 11. *bellum cum captivis & feminis gerere non soleo.*

31 *Ob hæc ipsa*] Sic feci, ex quibusdam editis, conjecturam adjuvantibus Bernеggerianam, manifesto melius, quam alii, qui legunt, *Ob hæc ipse animus.*

32 *Tormenta*] Persas quæstionem de reis per tormenta habuisse, testis est & Epiphanius lib. II. contra hæreses cap. de Manichæis. *Popma.*

Si quid tibi] Ratio loquendi postulare videtur: *Si qua tibi tui regis reverentia est.* Quomodo apud Senec. de brevit. vitæ: *Si quis inferis sensus est.* & similia. *Idem.*

34 *Ca-*

que habitam esse reginam. Tandem, ut fides facta est, 34
vera esse quæ adfirmaret spado; capite velato diu flevit: manantibusque adhuc lacrimis, veste ab ore rejecta, ad cœlum manus tendens; *dii patrii*, inquit, *primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me jam transactum est; precor, ne quis Asiæ rex sit, quam iste, tam justus hostis, tam misericors victor.*

NOTÆ.

34 *Capite velato*] Velabant & operiebant se veteres parte vestis, vel propter sacra, vel ob desperatam aliquam rem, aut malum. Plaut. Amphitryone 5. 1.

Invocat deos immortales, ut sibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto.

Seneca, Herc. Furente, versu 355.

Namque ipsa tristis, vestis obductu caput
Velata, juxta præsides adstat deos.

Popma. Aben Ezra morem fuisse ait, ut cui rex irasceretur, ejus statim vultum ministri obnuberent, quasi, qui regem aspiceret, indignus foret. Sed mos fuit communis. Ceterum reis in crucem agendis capita obnubebantur, uti Livius 1. 26. de Horatio docet. Ap. Claudius, metuens vitæ, ex judicio capite velato in propinquam domum se recepit Livius 3. 49. Obnubebantur & novæ nuptæ flammeo: unde & nuptæ dicuntur. Ænea etiam auctore certis hostiis litaturi capita velabant. Plutarch. quæst. Rom. cap. 10. Hebræi quoque in gravi luctu capita velabant. Rex David, cum Absolonis arma fugeret, caput obnupsit, 2 Sam. 15. De Susanna quoque apud Dan. 13. 32. ad tribunal operta legimus. *Raderus.*

Ad cœlum manus tendens] Veteres orasse manibus ad cœlum sublatis, Apuleus in libro de mundo tradit, *Nam habitus*, inquit, *orantium hic est, ut manibus extensis ad cœlum precemur.* Vnde Virg. Æn. 1. 97.

Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas. Popma.

Hinc dicit Apostolus ad Timoth. 1. 2. *levantes puras manus.* Et Tertullian. de oratione cap. 11. *quæ ratio est, manibus quidem ablutis, spiritu vero sordente, orationem obire? quasi nec ipsis manibus spiritales munditiæ sint necessariæ, ut à falso, &c. ceterisque maculis, quæ spiritu concepta manuum opere transfiguntur, puræ alleventur.* Ambrosius reprehendens Theodosium: *Qui, quæso, manus injusta cæde & sanguine respersas extendere audes?* Mos natus ex ipsius naturæ magisterio. cujus instinctu parvuli infantes, in quocunque periculo aut metu, manus ad parentes tendunt, quasi illos apprehensuri, aut petentes, ut arreptis manibus velut extrahantur ex calamitate, in quam inciderint. Sed in Curtio olim blandiebatur hæc conjectura, *ad Solem manus tendens:* Nam ille, ut notum, Persarum deus. Sed Curtius mox Darium facit invocare *deos patrios*, non unum utique Solem. *Freinsh.*

CAP. XI.

Pacem tertio quæsitam Darius non impetrat. imo ad deditionem, aut ad bellum, ab Alexandro provocatur.

1 ITAQVE quamquam pace frustra bis * petita, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen continentia hostis, ad novas pacis conditiones ferendas decem legatos cognatorum principes misit: quos Alexander consilio ad-
2 vocato, *introduci* jussit. E quibus maximus natu; *Darium*, inquit, *ut pacem à te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit: sed justitia & continentia expressit.*
3 *Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit: pudicitiæ earum quæ supersunt, curam haud secus quam parens agens*, reginas *ad-*
4 *pellas: speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit quum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem; tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te sepulturæ ejus moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? quid opus*
5 *est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo destinabat Halyn amnem, qui Lydiam terminat. Nunc*

NOTÆ.

1 *Victus tamen continentia hostis*] Virtus & æquitas hostis non raro bella diremit: ut apud Livium, 5.27.11. Frontin.4.4.& alios, cognosces. singillatim de Camillo apud Plutarch. c.19. Flor.1. 12.5. Val. Max. 6. 5.1. qui Faliscos sibi dedito Magistro proditore conciliavit. *Freinsh.*

2 *Nulla vis subegit*] Rutilius:

Mitigat armatas victrix clementia vires.

Idem in Romanis laudat Quintilianus decl. 3. *Plura pene moribus quam viribus vicimus; dum captivæ quoque sanctæ habebantur, & contumelia etiam hosti aberat.* Quod ergo vis victoris exasperat, hoc benignitas ejus lenit, & multum valet in hostium animis ad pacis consilia flectendis. Vide 2 Reg. 6.23. *Loccenius.*

3 *Agens*] Acidalius malelat, *agis*, ut omnia sint eodem flexu.

4 *Luges*] At Diodor. 17.54. uxorem Darii vult extinctam post hanc legationem, vel certe inter eam eoque nullo verbo ejus meminit, dum exponit mandata legatorum.

Quid opus] Videantur hæc translata ex oratione Calliæ apud Xenoph.Hist. Græc.lib. 6. πῶς ἂν ἐκ εἰκὸς τὰ αὐτὰ

Nunc, quidquid inter Hellespontum & Euphraten est, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit: Ochum filium, 6
quem habes, pacis & fidei obsidem retine: matrem & duas virgines filias redde: pro tribus corporibus triginta millia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem 7
animi tui notam haberem; non dicerem hoc esse tempus, quo pacem [a] *non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris: intuere, quantum* 8
petas! PERICVLOSVM est prægrave imperium: difficile est continere, [b] *quod capere non possis. Videsne, ut navigia,* [c] *quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Darius ideo tam multa amiserit, quia NIMIÆ*

INTERPRETATIO.

a *Non modo concedere* petenti, *verum etiam ultro postulare.*
b *Quæ complecti nequeas.*
c *Quorum nimia amplitudo est.*

NOTÆ.

γιγνώσκοντας, φίλους μᾶλλον ἀλλήλοις, ἢ πολεμίους εἶναι;

6 *Triginta millia talentum*] Diodorus 17. 54. tria millia, Plutarch. vero cap. 51. 10000. talentum oblata fuisse auctor est, non adjecto, auri vel argenti. Vnde Budæus lib. 4. de Asse, corruptum esse hunc locum putat, aut certe *argenti* legendum; non *auri*, quod nullæ opes eam summam æquare possint. Verum, cum varia genera talentum sint, non ejusdem pretii; & immensæ fuerint Persarum opes, longa jam ætate cumulatæ, vulgatam lectionem veterum codicum auctoritate confirmatam servavimus. *Popma.* Leg. *tria millia*, ut Diodorus habet, quod & probat Glareanus. nam 30000. nimis amplus numerus, licet defendat Popma. Sed & amplior in Valerio Max. 6. 4. extr. *decies centum millia.* Puto τὸ *centum* abundare. *Decem millia* quoque habet Arrianus 3. 5. *Loccenius.*

7 *Non dicerem*] Vir doctissimus, mihique longe amicissimus, expunctum ibat negativam: ego puto necessariam, Idque evidens est ex iis quæ sequuntur. si enim legas *dicerem*, certe intelligeres, eum non fuisse tam operose dicturum, ut vero facit, per omnem reliquam orationem. Sensum esse credo: Nisi scirem moderationem tuam, nollem verba tecum hac de re facere, quippe constaret, apud animum ambitione & cupidine præcipitem nihil me profecturum. at cum ita moderatus sis, spes est, si monearis & docearis, fortunam non amplius esse tentandam, locum te daturum esse meis adhortationibus. Ideoque loquar apud te, ut hominem moderatum, quod apud alium, qui ita comparatus non esset, non facerem. Retinenda igitur hic est particula *non*, quam contra obiter inducendam esse moneo apud Hirtium de bell. Alex. c. 70. in his: *neque provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi.* Vult enim dicere, quod apud Iustinum 31. 7. Scipio: *privata beneficia à publicis secreta esse.* Freinsh.

8 *Periculosum est*, &c.] Sic Apuleius apolog. *Immodicæ divitiæ, velut ingentia & enormia gubernacula facilius mer-*

9 *MIÆ opes magnæ jacturæ locum faciunt.* [a] *FACILIUS est quædam vincere, quam tueri: quam hercule expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent. Ipsa mors uxoris Darii te admonere potest; minus jam*
10 *misericordiæ tuæ licere, quam licuit.* Alexander, legatis *excedere tabernaculo* jussis, [b] *quid placeret*, ad consilium refert. Diu nemo quid sentiret ausus est dice-
11 re: incerta regis voluntate. Tandem Parmenio, *ante suasissem*, ait, *ut captivos apud Damascum redimentibus redderes; ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis,* [c] *qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus.*
12 *Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puel-*

INTERPRETATIO.

a *Aliqua sunt quæ facilius acquiruntur* bello, *quam servantur.*
b *In* suorum *consilio quærit, quid* ipsis *optimum videretur.*
c *Quibus captivis* custodiendis *multi fortes viri distinebantur.*

NOTÆ.

mergunt quam regunt. Tum *omnibus ad vitæ munia utendis, quicquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius quam usui exuberat.* quod Curtius mox ita exprimit: *Nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt.* Et Phædrus fab. 38. *Magno periclo sunt opes obnoxiæ.* Locc.

9 *Facilius est quædam vincere*] Themistius in Orat. de pace: Alexandrum magis bellicum Imperatorem, quam Regem fuisse judicat: quam magis de propagando & augendo per arma imperio, quam per pacem finiendo ac retinendo cogitarit. Vera autem magnitudo reipubl. consistit, non tam in acquirendo multa, quam in bene conservando & rite administrando adquisita, nec plura affectando, quam continere possis. *Loccenius.*

Quam tueri] Lipsius Polit. 4. 9. hunc locum citans scribit *tenere*, ex memoriæ, ut opinor, lapsu. Sed ad sententiam eandem pertinent, quam & Florus firmat, 2. 17. *Plus est provinciam retinere, quam facere.* Eandem ejus aliquam ostendunt illa Ovidii de arte 2. 13.

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri:
Casus inest illic; hic erit artis opus.

10 *Diu nemo quid sentiret ausus est dicere*] Ista consilia non possunt non esse obnoxia, quæ voluntas Principis instar machinæ, in quam sibi lubet partem, movet. *Loccenius.*

Incerta regis voluntate] Veriti unusquisque, ne à regis sententia dissentiret. Vt Piso apud Tacit. 1. 74. Tiberio rogante, *Quo loco*, inquit, *censebis, Cæsar? Si primus, habebo quod sequar: si post omnes, vereor ne imprudens dissentiam.* Sed Diod. 17. 54. *propter magnitudinem & momentum propositæ quæstionis* ait neminem ausum respondere. *Raderus.*

11 *Ante suasissem*] Evidens est, quamquam non omnibus, recte censuisse Budæum de Asse pag. 165. orationem hanc oblique referri à Curtio, ut ostendit indubitabili argumento hoc capite, & vero hic ipse, in voce *potuisse*: legique debere: *Ante suasisse*: & convenienter in seqq. *redderet: censere: permutet.* Non accedo Acidalio, qui legit, *Et ante.*

Qui multi vincti virorum, &c.] Non immerito hic offendunt viri docti mirum

puellas, itinerum agminumque impedimenta; triginta millibus talentis auri permutes. Opimum regnum [a] *occu-* 13
pari posse conditione, non bello: nec quemquam alium inter Istrum & Euphraten possedisse terras ingenti spatio intervalloque discretas. Macedoniam quoque respiceret potius; quam Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque, ut finem dicendi fecit; *& ego,* 14
inquit, *pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenio essem. [Nunc Alexander, de paupertate securus sum: & me non mercatorem memini esse, sed regem.] Nihil* 15
quidem habeo venale; sed fortunam meam utique non vendo.

INTERPRETATIO.

a Pacis *conditionibus obtinere sine prælio.*

NOTÆ.

rum enim, si Curtius ita scripsit. Acidalius aliquando volebat, *simul vincti.* Loccenius; *qui vincti viror. fort. manus inulti occup.* Raderus putat, duo verba *multi vincti* ex ora libri, ab aliquo explicationis causa notata, in Curtium irrepsisse. Idem tamen cum Acidalio dubitat, retineri posse vulgatum; quod ibi *multi* videantur opponi *tribus corporibus*; de quibus nunc agitur. Ego suspicor, librarios pro *vincti*, quod fortasse non bene expressum erat, putasse scriptum fuisse *multi.* idque deinceps peperisse variam lectionem, quæ postea à describentibus addita sit veræ. Sensum tamen videre facile est, idque sufficit. *Freinsh.*

13 *Opimum regnum occupari,* &c.] Sic ratiocinabatur Parmenio: quod tutius & compendio fieri potest, cur per discrimina & ambages quæratur, quod incruentis conditionibus obtinere licet, quid opus est ancipiti bello affectare? Velleius l. 2. *Quæ conditionibus sanari possunt, non sunt ferro dijudicanda.* Sed Alexander non erat æqua parte contentus, dum se omnia habiturum confidebat. *Loccen.*

14 *Et ego,* inquit, *pecuniam,*&c.] Alfonsus rex Arragoniæ hoc Alexandri exemplum intuens, ita expressit: *Plurima interdum privatis convenire, quæ regem non decerent. Pecuniam capere Parmenioni licuisse, Alex. non licuisse.*

Si Parmenio essem] Hoc inter apophthegmata Alexandri, maximi regum, dictum plane regium à Plutarcho c. 51. & apophth. cap. 38. Arriano 2. 5. Diod. 17. 45. relatum. Val. Max. 6. 4. ext. vocat *vocem nobiliter editam:* item *vocem duabus victoriis respondentem, dignamque cui tertia, sicut evenit, tribueretur.* Imitatus videri possit Alexander Callicratidam Lacedæmonium, cui cum ex consiliariis Cleander quidam diceret, *Ego hoc facerem, si tu essem: & ego,* inquit, *si tu.* Plutarch. apophth. Lacon. cap. 70. Simile Demosthenis dictum Lucianus in encomio illius refert: *Ego persuaderi mihi paterer, si Archias essem; sed quia sum Demosthenes, ignosce mihi, ô infelix, ad ignaviam non nato.* Freinsh.

Me non mercatorem memini esse] Perseus apud Liv. l. 44. *In tanti nominis regibus* (Macedonum) *turpem ac sordidam accipienti mercedem esse.* Quum Apollonius, rex Tyriorum, Tarsensibus inopia annonæ laborantibus frumentum transmisisset, iique pretium pro frumento remisissent, Apollonius, ne deposita regia dignitate, mercatoris magis

vendo. Captivos si placet reddi; honestius dono dabimus,
16 *quam pretio remittemus.* Introductis deinde legatis ad hunc modum respondit: *Nunciate Dario, [gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse: &] me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ ejus tribuis-*
17 *se; sed naturæ meæ: [nec adversus calamitates; sed adversus hostium vires contendere.] Bellum cum captivis & feminis gerere non soleo. armatus sit oportet, quem oderim.*
18 *Quod si saltem pacem bona fide peteret; deliberarem forsitan an darem. verumenimvero, quum modo milites meos*

NOTÆ.

magis quam donatoris nomen videretur assumere, pretium, quod acceperat, ejusdem civitatis utilitati redonavit, ut est in ejus historia. Magnanimorum sane proprium est, famam opibus potiorem habere; sed abjectorum & plebeiorum rumorem parvi facere, modo sit quo rumen impleant. *Loccenius.*

15 *Honestius dono dabimus*] Pyrrhus apud Ennium lib. 6. de captivis redimendis:

Nec mi aurum posco, nec mi pretium dederitis,
Nec cauponantes bellum, sed belligerantes,
Ferro, non auro, vitam cernamus utrique, &c.
Dono ducite, doque volentibus cum magneis Dis.

16 *Gratiarum actionem*] Toto hoc capite irrepserunt Iustini verba, à Glareano & Iunio, aliisque compluribus, pro legitimis admissa. In Mſ. Constantiensi non apparent, & à Modio quoque ut spuria rejecta sunt. vere. nisi Iustinus (nam posterior fuit) ex Curtio est ad verbum mutuatus, quod vero simile non est, cum sua ex Trogo acceperit. Nec Gualterus, qui Curtium in carmen (sæpius ipsis quoque Curtii verbis in numerum coactis) transtulit, hæc pro Curtianis agnovit. Ea igitur insititia quo dignosci possint à genuinis, uncis includi curamus. *Rader. Freinshem.*

17 *Calamitates*] Non vult Alexander durus esse in hostem, qua calamitosus est, sed qua superbus & viribus minax. Denique paratus est, ut Virg. Æn. 6. 858.

Parcere subjectis, & debellare superbos. Quem sensum amplectitur, qui olim *caritates* legebat: suffragantibus mihi, præter eam rationem, quod *caritatum* nomine venirent utique & adulti liberi, quibus arma in se ferentibus haud equidem pepercerit Alexander. prӕterque omnium codicum consensum, etiam Liv. 42. 8. *Claram victoriam vincendo oppugnantes, non sæviendo in afflictos, fieri.* Istud *calamitates* accipiendum non absolute, sed cum voce sequente *hostium.* Se contendere, non adversus calamitates hostium, sed adversus eorumdem vires. Iustinianus plane loquendi modus. nec enim usquam Curtio similis. *Freinsh.*

Bellum cum captivis] Talem animum etiam in Gustavo Magno laudabit posteritas. Si quid enim in Germania insolentius à milite patratum, ipso invito factum. Et sane, quos ipsa natura fecit inermes, hos armis invadere contra naturam & jus belli est. Vnde per præconem edici mos vetus est; non occisum iri inermes. Onosand. Strateg. Vide & Grotium de jure belli. *Loccenius.*

Armatus sit oportet] Livius 5. 27. *Arma habemus non adversus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur; sed adversus armatos.* Item 28. 23. *Iure belli*

meos literis ad proditionem; modo amicos ad perniciem
meam pecunia ſolicitet: ad internecionem mihi perſequen-
dus eſt, non ut juſtus hoſtis; ſed ut percuſſor veneficus.
Conditiones vero pacis, quas fertis, ſi accepero; victo- 19
rem eum faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter
donat: ubi igitur me adfamini? nempe ultra Euphra-
ten ſum. ſummum ergo dotis quam promittit terminum,
caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, ut ſciam ve-
ſtrum eſſe, quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi fi- 20
liam ſuam: nempe quam ſcio alicui ſervorum ſuorum nu-
pturam, [a] *multum vero mihi præſtat, ſi me Mazæo ge-*
nerum præponit! Ite, nunciate regi veſtro; & quæ amiſit, 21
& quæ adhuc habet, præmia eſſe belli: [b] *hoc regente utriuſ-*
que

INTERPRETATIO.

a *Plurimum ſcilicet mihi gratificatur.*

b *Poſtquam illud definierit amborum imperiorum limites, utrumque* noſtrûm *id poſſeſſurum* eſſe *quod craſtinæ pugnæ ſors adjudicatura eſt.*

NOTÆ.

belli in armatos repugnanteſq; cædes *edebatur.* Tacit. 1. 59. *Non enim ſe proditione, neque adverſus feminas gravidas; ſed palam adverſus armatos bellum tractare.*

18 *Percuſſor veneficus*] Inſerenda copula, *ut percuſſor, & venef.* [Idem ego conjeceram] niſi iterandum potius ipſum *ut*. Nam diverſi veneficus & percuſſor, & utrumque increpat Darium diverſa cauſa; percuſſorem, quia milites; veneficum, quia medicos ſollicitaret. Ac vide ne pro *amicos* hic plane ſcribendum etiam *medicos*: de quo non pugnabo tamen. *Acidalius.*

19 *Liberaliter donat*] Hæc ironice dicta accipe. idemque eorum ſenſus eſt cum eo quem expreſſit Iuſt. 11. 12. *ſua ſibi dari.* Athenienſes apud Thucyd. 4. 20. negant, Bœotiorum eſſe agrum, quem ipſi armis obtinerent Atticis. *Fr.*

20 *Eadem liberalitate*] Hinc diſce, quam vere & apte narrat Patric. de Repub. 4. 6. *Contempſit Alex. Magnus Darii filiam, quamvis dotem haberet regni partem, & magnum auri pondo, maluitque ducere Barſynem Græcas literas optime eruditam ſine dote ulla, quamvis inops eſſet, regio tamen genere oriunda eſſe dicebatur.*

Scio] Acidalius legit, *ſcit.*

Servorum] Sic appellat Perſicos proceres à re ipſa, quam, licet & alias certam, ex lepida narratione colliges, quæ eſt apud Victor. de Cæſar. c. 5. *Legatus Parthorum* ad Neronem, *forte inter epulas, aulicis, uti mos eſt, canentibus, cum ſibi cithariſtam popoſciſſet; reſponſo dato liberum eſſe, adjecerat: ſumeret ipſe quẽ vellet è ſuis: oſtentans, qui convivio aderant, quod liber ſub imperio nullus haberetur.* Idque notum eſt & hodie de Imperiis ad Orientem: quorum reges ſubditis utuntur in modum mancipiorum. Quod aliter apud Romanos ſe habuiſſe, oſtendit Piſo apud Tacit. 2. 57. & Hiſt. 1. 16. Galba: *Neque enim hic, ut in ceteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri ſervi: ſed imperaturus es hominibus, qui nec totam ſervitutem pati poſſunt, nec totam libertatem.* Freinſh.

21 *Hoc regente*] Qui enim de regno cer-

que terminos regni, id quemque habiturum quod proxi-
22 *mæ lucis adsignatura fortuna est. [Et me in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperem; sed ut aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi; facerem forsitan quæ petit. ceterum, nec mundus duobus solibus potest regi: nec duo summa regna salvo statu terrarum potest*
23 *habere. Proinde aut deditionem hodie; aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi quam expertus est, pollicea-*
24 *tur fortunam.*] Legati respondent; *quum bellum in animo sit,* [a] *facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur, ipsos petere, quamprimum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere.* Dimissi nunciant, *adesse certamen.*

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Illum sincere agere,*

NOTÆ.

certant, eorum fines belli fortuna regit.

22 *Vt ab aliis acciperem.* Sen. ep. 53. *cuidam civitati, partem agrorum, & dimidium rerum omnium, promittenti,* respondisse refert Alexandrum: *Eo proposito veni in Asiam, non ut id acciperem quod dedissetis: sed ut id haberetis, quod reliquissem.* Pertinet huc Cæsar de bell. Civ. 3. 10. negans, *esse usurum conditionibus pacis eum, qui superior videretur: neque fore æqua parte contentum, qui se omnia habiturum confideret.* Idem apud Hirt. de bell. Hisp. cap. 13. Cordubensibus *respondit, se conditiones dare, non accipere, consuevisse.* Atque eodem modo Helvetii, de quibus Cæsar bel. Gall. 1. 14.

Duobus solibus] Stultissima comparatio: quam tamen probare videntur non infimi nominis viri. Secuti etiam aliquot tyranni; quorum Suleiman obsessis Viennæ nunciari jussit: *quando unus Deus sit, qui cœlestia moderetur: æquum esse, unum caput, unum principem, orbi terrarum imperare: eum sese esse velle, vitamque acerbam habiturum, quoad illos, universamque Christianorum nationem, armis subegerit, suæque ditioni parere coegerit.* Sed efficere prius debebant homines ambitione amentes; ut quæ saltem Soli est ad orbem terrarum lustrandum fovendumque indefessa & stabilis facilitas, eadem & ipsis foret; quo omnes imperii sui partes pari celeritate & efficacia curare possent. *Freinsh.*

24 *Facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur*] Inficiatores temporum solent spe pacis adversarium frustrari. Sed Alexander potius cito negat, quod minus placet (qui est ejus candor) quam ut ambiguo responso aut incerta exspectatione pacis diu suspensum teneat Darium. Ita secundum illud P. Syri:

Minus decipitur, cui negatur celeriter. Zevecottus in Observat. Politic. ad Flori lib. 3. cap. 10. *Nunquam magis decipitur hostis, quam cum ob injectam pacis mentionem aut spem primum ardorem remittit. Capti fuere fraude Philippi Phocenses* (apud Iustin. lib. 5. cap. 4. & 5.) *Deceptus magnæ Britanniæ Rex Iacobus, qui non ante decipi se sensit, quam perditus esset Palatinatus. Ego il-*

lo:

los prudentes esse judico, qui quod per legatos urgent, vel statim fieri vel statim volunt negari: tempus, quod ad deliberandum petitur, insidiosum plerumque est, & ideo diligenter ante in omnia inquiri oportet, quam id concedatur. Loccen.

CAP. XII.

Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones Panico quodam desuncti terrore, arma alacriter capessunt.

ILLE quidem confestim Mazæum cum tri- 1
bus millibus equitum, ad itinera, quæ hostis petiturus erat, occupanda præmisit.
Alexander, corpori uxoris ejus justis persolutis, o- 2
mnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit.
In duo cornua diviserat peditem; in utrumque la- 3
tus equite circumdato: impedimenta sequebantur
agmen. Præmissum deinde concitis equitibus Meni- 4
dam

NOTÆ.

1 GRaviore comitatu] Non gratis additur, *graviorem* comitatum relictum; impedimenta leviora secuta, ut sequitur. Graviorem comitatum interpretor, qui valde moraturus erat agmen. quo numero sunt pecuniæ, & quicquid multis jumentis opus habet. item captivorum multitudo. eos enim, in quibus plurimum erat momenti, ut matrem, liberosque Darii, secum duxisse ex sequentibus patet. *Freinsh. Rad.*

3 *In utrumque latus*] Pulcherrime alter Mſ *utrimque latera equite circumdato*, Græcismo usitato. Ita scripsisse Curtium putem. Nam illud vulgatum *in utrumque latus*, nec in Modianis, nec in alterutro nostrum reperitur. *Gronovius*. Dubitabam tamen leviter, legendumne esset, *utrimque alario equite circumdato*. Bongarsius sic voluit: *utrimque equite circumdato*. bene, si libri patiantur.

4 *Præmissum*] Sic conjunxi quæ male hactenus dividebantur. Vox enim *præmissum* rectius respondet sequenti *Menidam*, quam præcedenti *agmen*. Freinsh.

Concitis equitibus] Omnia, ante Modianum, exemplaria præferunt hanc scripturam: Modius reponit, *cum Scythis: sic emendo*, inquit, *ex eo quod libri habent* concitus. *& Musis gratia, cum bene ita emendo.* Modianæ emendationi favet Mſ Constantiensis, & editio Antverpiensis anno 1546. ante Modium vulgata, quæ ad oram habet *cum Scythis*. Quid, si legas *concitis equis?* ut alibi Curtius loquitur. Quid enim hic Scythæ equites, cum nullos in exercitu suo Scythas habuerit Alexander? Lego ergo hoc loco, *Menidas cum equitibus*. erat enim præfectus equitum: vel *concitis equis*. Rad. Posset tamen defendi lectio Modiana. nec enim opus est, ut *Scytharum* nomine intelligantur inde oriundi, sed & qui eo armatu utuntur; sicut reperimus equites *Tarentinos*. Sic Astrologis *Chaldæi*, rectoribus elephantorum *Indi* nomen dedere. De Scythis expresse Ælianus tract. 2.13. οἱ δὲ τῶν ἱππέων τόξοις χρώμενοι, ἱπποτοξόται λέγονται· ὑπὸ ἐνίων δὲ Σκύθαι. *Equites, qui arcubus utuntur, equites sagittarii dicuntur: à nonnullis Scythæ.* Inter quos tamen fuisse Curtium vix mihi persuadeo; potius, scripsisse,
cum

dam jubet *explorare, ubi Darius esset.* At ille, quum Mazæus haud procul consedisset, non ausus ultra procedere; nihil aliud, quam *fremitum hominum*
5 *hinnitumque equorum exaudisse* nunciat. Mazæus quoque, conspectis procul exploratoribus, in castra se recipit; adventus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat; *armari*
6 *militem* jubet, aciemque disponit. In lævo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum; Dahæ totidem: & Arachosii Susiique quatuor millia explebant. Hos quinquaginta falcati currus sequebantur. proximus quadrigis erat Bessus, cum octo millibus
7 equitum item Bactrianis. Massagetæ duobus millibus agmen ejus claudebant. Pedites his plurium gentium non

NOTÆ.

cum citis equitibus. Sic Plaut. Amphit. 1. 1.

Equites parent citi. ———

quamquam paulo diverso sensu. propiore Liv. 26. 15. *eques citus ab Roma venit.* Ovid. Fast. 2. 372.

Inde cito passu petitur Lucretia.

Idem, Fast. 2. 124. à fine.

5 *Aciemque disponit*] *Descriptionem aciei post pugnam repertam,* ex Aristobulo refert Arrian. 3. 2. 21. ubi vide.

6 *Dahæ*] Qui ad sinistram mare Caspium naviganti offeruntur, Nomades sunt, quos hodie *Daas* appellant, Aparni cognominati. *Strabo.* Plinius de Scythis: *Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ, Essedomii, Ariacæ.*

Arachosii] Populi Indiæ à civitate Arachosia, quam Semiramis condidit. Arachosia provincia pars Asiæ à Carmania ad Indum flumen porrecta. populi *Arachosii* & *Arachotæ* appellati.

Susiique] Secutus Modium in prima Curtii editione, scripsi *Suanique.* Sed dum volvo scriptores, Strabonem, Ptolemæum, Melam, Arrianum, Solinum, & alios, nullos usquam lego Suanos. Ego ergo ex Suanis feci *Susianos,* ut ab regione Susia, *Susiani* dicantur, quemadmodum cum Plinio 6. 27. Mela 1. 2. appellat. ita syllaba haud dubie interjecta operarum negligentia extrita est. Hos infra 5. 3. 16. Curtius ipse *Susianos* appellat. Aventinus, Boiaricæ mirus conditor historiæ, occasionem sumpsit fingendi, Suevos Germanos fuisse in exercitu: & ulterius progressus, Boios & Noricos Alexandro M. bellum indixisse. Ridicule sane omnium prope nationum historici trahunt ad suam quique gentem, si qua antiquitatis gloriam conciliare posse videantur, aut notam habere virtutis. Ita hæc una prope superest æmulatio decoris, ut quam nobis haud audemus tribuere laudem, vel per mendacium majoribus nostris vindicemus. *Freinsh.*

7 *Massagetæ*] Populi Scythici in Asia ultra mare Caspium, Orientem versus, trans Araxem. Vide Herodot. Strab. Iustin. Diodor.

Pedites] Accipe pro primo casu; ordo est: *Pedites plurium gentium, his* (prædictis) *junxerant copias, non mixtas, sed quisque suæ nationis.* scilicet copias. Vides, non perinde esse, *non mixtas* quis legat, sive *non immixtos.* quod postremum Modius volebat, me-

non mixtas, sed suæ quisque nationis junxerant copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes & Orobates ducebant. Illi partibus co- 8
piarum; summæ Orsines præerat; à septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes, ne sociis 9
quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi, ceterique rubri maris accolæ, [a] nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus 10
quinquaginta: quîs peregrinum militem adjunxerat. Hunc Armenii, quos minores vocant; Armenios Ba-

INTERPRETATIO.

a Inania *potius* gentium *nomina, quam* vera *subsidia.*

NOTÆ.

merito repugnante Acidalio. Raderus, qui utramque lectionem idem velle putat, vocem *pedites* quarto casu accepisse videtur. *Freinsh.*

Mardis] Populi circa Hyrcanum mare, qui per juga Caucasi sparsi ad Bactros usque progrediuntur. vide l. 5.

Orobates] Hic Arriano, 3. 2. 8. est Κουδοβάτης, sicut *Orsines* Ὀξίνης, vitiose. nam apud eundem, 6. 5. 19. scribitur Ὀρξίνης.

8 *Illi partibus copiarum*] Merito vapulat ab Acidalio Modius, qui fœde corrupit hunc locum, deceptus à nescio quibus manuscriptis. legit enim: *Illis partibus copiarum Orsines praerat.* ut verbo dicam, pessime. Sic apud Procop. 1. Pers. ἄρχοντες δὲ ἄλλοι τε ἦσαν, &c. στρατηγὸς δὲ εἷς ἅπασιν ἐφεστήκει.

A septem Persis] Errat scriptor Explanationum, & nescio, quos sibi *septem regni Satrapas* fingit, *per quorum stirpem longa serie ductam ortus Orsines, quoad Cyrum ipsum Persarum primum attingeret.* Quare merito negat, qui illi septem Persæ fuerint, quemquam prodidisse. Nec enim de talibus Satrapis sentit Curtius, sed de septem Persis nobilissimo Magicidii facinore decantatissimis. Ab horum aliquo (potest & à pluribus: quid enim vetat, cognatione & affinitate fuisse junctos? & vero fuisse, partim scimus) hunc Orsinem vult originem habuisse; sed & Cyrum inter majores suos numerasse. cujus forte filiarum aut neptium aliqua cuidam ex Orsinis majoribus denupserit. Atque, ut video, idem de hoc loco sensit Popma. *Freinsh.*

9 *Nomina verius quam auxilia*] Lipsius Polit. 5. 8. *Cui usui quamvis magna equitum peditumque multitudo, si ignava, imperita, & tantum multitudo? Tu scito*, non vires eam habere, sed pondus: *Sen. de benef.* 6. 31. *Et esse* impedimentum majus, quam auxilium. *Liv.* 9. 19. *Græcus ille* (*Synes. Ep.* 79.) *scite monuit:* Χειρῶν δεῖ τῷ πολέμῳ, καὶ οὐκ ὀνομάτων πολλῶν. Manibus opus est bello, non multis nominibus. *Tolle mihi vana, & in oculis vulgi magna, quoniam* in omni conflictu non tam prodest multitudo, quam virtus. Veget. 1. 8. Etiam in multis legionibus pauci sunt, qui prælia profligant. Tacit. 14. 36. *Lipsius.*

10 Be-

Babylonii; utrosque Belitæ, & qui montes Cossæo-
11 rum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gor-
tuæ, gentes quidem Euboïcæ, Medos quondam se-
quuti; sed jam degeneres, & patrii moris ignari.
Adplicuerat his Phrygas & Cataonas. Parthorum de-
inde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi
Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc si-
12 nistri cornu acies fuit. Dextrum tenebat natio ma-
joris Armeniæ, Cadusiique, Cappadoces, & Syri,
& Medi. his quoque falcati currus erant quinquagin-
13 ta. Summa totius exercitus, equites quadraginta
quin-

NOTÆ.

10 *Belitæ*] De his nulla, quod memini, apud Geographos mentio. Sunt fortasse Cœlesyri. Stephanus Belitanorum quidem mentionem facit, sed ii sunt Lusitani, ut ex Artemidoro liquet.

Cossæorum] Cossæi fere sagittarii sunt, sicut & montanicis finitimi, qui semper latrocinia exercent. parvam enim sterilemq; regionem incolentes, ex alieno vivere, & quidem prævalere oportet; omnes enim bello student. *Strabo.*

11 *Gentes quidem Euboïcæ*] Malim *gentis*. Quæ unde sequuta sit Medos, nescio quam causam dubitandi habuerit auctor Explanationum. Apparet enim, sermonem esse de Eubœa Græca insula.

Cataonas] Populi in minore Asia Cappadocibus proximi; quorum fines Halys interluit. vide Strab. 12. init.

Parthorum] Non satis expedio me ex hoc loco. præsertim illud turbat, quod subjicit: *terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti tenent.* quæ vix est ut aliter accipi possit, quam Parthos, qui nunc ibi sunt, post tempora Darii eo venisse. Sed id non patiuntur præcedentia, in quibus & eam gentem, quæ tunc ista loca tenebat, diserte vocat *Parthorum gentem.* & infra, 6. 2. eandem proponit sententiam. Quin & certum est; *etiam inter antiquos barbaros genus eorum fuisse: nam nomen Parthorum etiam sub Persico regno gesserant.* quæ fere verba sunt Dionis lib. 40. nec quisquam aliorum, quod meminerim, dissentit. Quare videndum, si ita possit constitui sensus verior: *terras, quas nunc Scythia profecti tenent.* Verum quidem est, Parthos etiam ex Scythia deduci, auctore Iustin. 41. 1. Sed cum illi sedes jam fixissent, & à conditoribus suis, locis, nomine, & inimicitiis dissiderent, orta inter eos fuisse bella, quorum & Iustin. 41. 1. obiter meminit, per quæ bella haud dubie *Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc ætate Curtii accolæ.* Si verum est quod ille scribit, 6. 2. quisquis es,

——— *Si quid novisti rectius istis,*
Candidus imperti, Freinsh.

12 *Cadusiique*] Ad sinistram maris Caspii degunt. Strabo: *Majorem partem oræ montosæ Cadusii tenent fere ad quinque millia stadiorum.* infra: *Hujus regionis cetera sunt opulenta: quod autem ad septentrionem vergit, montosum, asperum, & frigidum est. Ibi degunt Cadusii montani, &c.*

13 *Summa totius*] Demirari satis non possum, quo pacto error in omnia antiquiora exemplaria & edita & inedita irrepserit. fieri enim non potest, ut numerus iste exercitus Dariani, vel ipso Curtio teste, sit justus. 245000. hic censa sunt. In Cilicia 311200. nu-

quinque millia : pedeſtris acies ducenta millia ex-
pleverat. Hoc modo inſtructi decem ſtadia procedunt : juſſique *ſubſiſtere*, armati hoſtem expectabant. Alexandri exercitum pavor, [a] cujus cauſa 14
non ſuberat, invaſit : quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente.

INTERPRETATIO.

a *Cujus nulla erat* vera *ratio*.

NOTÆ.

numerati. Ad Arbela ſeu Gaugamela dimidio fere major exercitus erat, ut Curt. 4. 9. 3. recenſuerat, & majores prioribus copias fuiſſe oſtendit. Itaque editio Colon. Allobrogum, equitum numerat 145000. peditum 600000. nullo tamen alio codice Curtiano ſuffragante. Iuſtinus 11. 12. 5. narrat, Darium poſtremum occurriſſe cum 100000. equitum, 400000. peditum. Oroſ. 3. 17. 404000. peditum, 100000. equitum recenſet. Diod. 17. 39. & 53. 200000. equitum, 800000 peditum. Arrian. 3. 2. equitum 400000. peditum 1000000. ſub ſignis habuiſſe Darium affirmat. Plutarch. Alexan. cap. 54. univerſim indiſtincte 1000000. ponit. Cum ergo in 1000000 conſentiant, non abſque ratione apud Curtium numerum emendes, & tres nobiliſſimos ſcriptores ſequaris.

14 *Alexandri exercitum pavor*, &c.] Miles Alexandri licet intrepidus adverſus hoſtem; tamen hic Panico terrore percellitur. Hoc eſt, quod Tacitus 15. Annal. dixit : *Etiam fortes viri ſubitis terrentur*. Loccenius. Paulo aliter Polyænus 4. 3. hanc hiſtoriam enarrat : *Alexand. ad fluvium Tigrim prævertere Darium feſtinabat : Panicum ab extrema acie pervaſit univerſum exercitum. Rex mandavit tubicini, ut ſecuritatis ſignum promulgaret, & anteſignanis militibus, ut ante pedes arma projicerent, atque eidem ſequentibus ſe dicerent. Sic omnes ex ordine hoc facientes, cauſam terroris cognoverunt. Cum Panicum ceſſaſſet, milites ſublatis armis proceſſerunt.* Ex quo loco diſcis, pavorem illum ſubitum Græcis Πανικὸν appellari, cujus cauſam idem Polyænus 1. 2. aperit : *Pan Bacchico exercitui noctu ſignum dedit, ut maximum & inconditum clamorem tolleret. His vero clamantibus petræ ſonum exceptum referebant, & cavitas ſaltus longe majorum copiarum fremitum hoſtibus reddebat. Quare metu perterriti, ſe in fugam conjecerunt. Cum igitur Pan hoc ſtratagema uſurparit, Echo Pani gratam & amicam eſſe fingimus : atque vanos nocturnoſque terrores exercituum Panicos appellamus.* Exempla porro copiarum, Panico terrore ſubito ſine cauſa perculſarum, vera non multa proferuntur. Nam quæ literis ſacris produntur, divinitus perpetrata ſunt. eſt in Paral. 2. 20. in Ioſaphato, de Ammonitis, Moabitis, & aliis populis, qui magnis exercitibus regem Iudæ oppugnatum venerant. Nec Panicus timor fuit, cum Rex Syriæ Benadadus Samariam obſedit, territuſque eſt cœleſti curruum, equorum, & exercitus fremitu. Nec cum Romani ex præſidiis fugerunt : cum Hannibal cornibus boum faſces fœni alligavit, & accenſos per noctem adverſus Romanos egit. Livius 22. 17. Cauſa enim ſuberat, ſaltem in ſpeciem vera, quam præſidiarii per tenebras judicare non poterant. *Raderus*. Certe apud Herod. lib. 7. legimus, Πανικὸν φόβον incidiſſe Xerxianis. idem apud Ioſephum : ὡς Πανικῷ δείματι κατασχεθέντες. id eſt, ut noſter loquitur, lymphatis ſimiles.

Cali

rente. Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem; flammasque ex Darii castris splendere, velut inlati temere præsidiis,
15 credebant. Quod si perculsis Mazæus, qui præsidebat itineri, supervenisset; ingens clades accipi potuit. ille segnis in eo quem occupaverat tumulo se-
16 det: [a] contentus non lacessi. Alexander, cognito pavore exercitus, *signum ut consisterent dari; ipsos arma*

INTERPRETATIO.

a *Satis habens si ipse non oppugnaretur.*

NOTÆ.

Cœli fulgor] Ad quem illa refero Aristotelica in libello de mundo, si is Aristotelis est, tamen satis certo; quæ sic Apuleius noster vertit: *Horum pleraque jaculari credas, alia labi, stare alia: Iaculatio igitur tunc fieri putatur, cum meatu aëris impulsi generatus ignis celeritatem sui cursumque rapidæ festinationis ostendit.* De his quidem ardoribus indubitatim locus interpretandus. *Acid.*

Velut inlati temere præsidiis] Causa terroris hæc est. Non ignorabant Macedones se numero à Darii copiis immensum quantum superari. Propinquo igitur summæ rei discrimine dum suam virtutem, hostium multitudinem varie apud animos suos componunt, ἐξ ὑπογυίου undiquaque se ignibus vident esse cinctos. Ita putatum, temere procedentes venisse in loca clausa præsidiis & custodiis subsessisque Persarum, qui latenter circumfusi ignibus excitatis significarent insidias maturatas, captos Macedones & veluti indagine clausos teneri, in eumque locum adductos, ubi neque animus ad pugnam, neque ad recessum spes, cuiquam superessent. *Gronovius.*

Inlati temere præsidiis] Præ hac lectione valide sperno aliorum commenta: hæret enim proxime membranis, & sensum habet commodissimum: Fulgore eo conspecto, Macedones crediderunt, Darii castra in propinquo esse, seque in præsidia hostium temere & nec opinantes incidisse. quicquid alii hoc loco comminiscuntur. Hanc meam conjecturam validissime confirmari postea vidi Doctissimi Gronovii literis ad Amant. Socerum scriptis, ubi sic reperi; *Memini, me tentasse apud te locum Curtii lib. 4. sed postea devenerunt in manus nostras excerpta aliquod MSS. Cod. ex quibus ita legendum est,* Cœli fulgor æ. t. r. i. p. s. flammasque splendere ex Darii castris velut inlati temere præsidiis credebant. *Eam lectionem multis firmant miscella nostra. instar omnium sit locus ex Epist. ad Attic. 8. 15.* Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent. Ego nunc etiam video, plane sic esse in editione Aldina. *Freinsh.*

16 *Ipsos arma deponere*] Ex chartis assumpsi vocem, *ante ipsos*, quæ in editis deest. Acidalius pro *ante* legendum putat *inde.* sed retineo scripturam ex scripto, & Polyæno suffragante, qui hanc historiam 4. 3. attingit & scribit. θέσθαι τὰ ὅπλα πρὸ τῶν ποδῶν, *ante pedes arma ponere.* Raderus. Ista lectio leviter me movebat, ut dubitarem fuisse, *antesignanos arma depon.* cum idem ille Polyænus hoc quoque nominatim tradat,

ma deponere [a] *ac levare corpora* jubet : admonens, *nullam ſubiti cauſam eſſe timoris* ; *hoſtem procul ſtare.*
Tandem compotes ſui, pariter arma & animos re- 17
cepere : nec quidquam ex præſentibus tutius viſum
eſt, quam eodem loco caſtra munire. Poſtero die 18
Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle,
ex quo Macedonum proſpiciebantur caſtra, conſe-
derat; ſive quia *ſpeculari modo* juſſus erat, ad Da-
rium rediit. Macedones eum ipſum collem quem de- 19
ſeruerat occupaverunt : nam & tutior planicie erat;
& inde acies hoſtium, quæ in campo explicabatur,
conſpici poterat. Sed [b] caligo, quam circa humidi 20
effuderant montes ; univerſam quidem rei faciem
non abſtulit : ceterum agminum diſcrimina atque
ordinem prohibuit perſpici. Multitudo inundaverat
campos : fremituſque tot millium etiam procul ſtan-
tium aures impleverat. [c] Fluctuari animo rex, & mo- 21
do ſuum, modo Parmenionis conſilium [d] ſera æſti-
matione perpendere. quippe eo ventum erat, unde
recipi exercitus niſi victor, aut ſine clade non poſſet.
[Mo-

Interpretatio.

a *Cibo & quiete reficere.*

b *Nebulæ quæ ex vicinis montibus humidis ſe diffuderant, non eripuerunt quidem confuſum univerſi exercitus* hoſtilis *aſpectum, ſed aciei diſtributionem ac diſpoſitionem cerni non ſivit.*

c *Alexandri mens* huc illuc *agitari* cœpit.

d Iam *tardiori meditatione conſiderare.*

Notæ.

Levare corpora] Ipſa armorum depoſitione levarunt corpora. Quia tamen adhuc mihi diſplicebat ea verborum ſtructio, divinabam, *levari torpore.* Metu enim *torpere* dicuntur, qui pertimuere. *Freinsh.*

Admonens, nullam, &c.] Quando milites ſunt terrore conſternati, Dux omni ſtudio terroris cauſas adimet, eorumque animos bona ſpe iterum eriget. Vide Front. lib. 1. Strateg. c. 12.

19 *Macedones eum ipſum,* &c.] Commodus locus vel à noſtris occupatur; vel ab hoſte deſertus ideo à noſtris recipitur : ut vel illis contra hoſtem munimento ſit, vel hoſti non ſit receptui. Iugurtha montem à Metello deſertum eodem conſilio occupat apud Saluſt. belli Iugurth. cap. 1.

Tutior planicie erat] Hoc eſt, tutior quam planicies. tutiora enim quæ in arduo ſunt, quam jacentia & plana.

22 [Movebat etiam eum multitudo hoſtium, reſpectu
paucitatis ſuæ gentis: ſed interdum reputabat, quan-
tas res cum hac gente geſſiſſet, quantoſque populos
fudiſſet. Itaque, quum ſpes metum vinceret, peri-
culoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis
creſceret;] diſſimulato eo, *mercenarium equitem ex*
23 *Pœonia præcedere* jubet. Ipſe phalangem, ſicut antea
dictum eſt, in duo cornua extenderat: utrumque
cornu equites tegebant. Iamque nitidior lux, diſ-
cuſſa caligine, aciem hoſtium oſtenderat: & Ma-
cedones, ſive alacritate, ſive tædio exſpectationis,
ingentem, pugnantium more, edidere clamorem.
redditus & à Perſis, nemora valleſque circumjectas
24 terribili ſono impleverat. Nec jam contineri Mace-
dones poterant, quin curſu quoque ad hoſtem con-
tenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo ca-
ſtra munire; *vallum jaci* juſſit: ſtrenueque opere
perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies ho-
ſtium conſpiciebatur, ſeceſſit.

NOTÆ.

22 *Movebat*] Hanc periodum uſque ad vocem *diſſimulato*, ex Iuſt. 11. 9. huc fuiſſe transſcriptam, inter omnes conſtat: etiam Mſſ. falſum prodentibus: itaque incluſi uncis, ut prius alia.

Diſſimulato eo] Pronomen *eo* non habet unde ſuſtineatur. editi nonnulli ſubſtituunt, *diſſim. pavore*. ſi *diſſ. metu* legas, eodem retento ſenſu propius aberis à veſtigiis antiquæ lectionis. *Freinsh.*

Ex Pœonia præcedere] Arrian. 3. 2. *Ante Agrianos poſiti erant equites antecurſores & Pœones, quos Aretes atque Ariſto ducebant. Vniverſis autem præſtituti erant equites mercenarii, Menida duce.*

CAP.

Cap. XIII.

Consilia de nocturno prælio Parmenionis & Polypercontis Alexander damnat: somnoque refectus, interrito vultu suos ad pugnam accendit.

TUm vero universa futuri * discriminis fa- 1
cies in oculis erat: armis insignibus equi
virique splendebant: &, omnia intentio-
re cura præparari apud hostem, solicitudo præto-
rum agmina sua interequitantium ostendebat. ac ple- 2
raque inania; sicut fremitus hominum, equorum
hinnitus, armorum internitentium fulgor, solici-
tam exspectatione mentem turbaverant. Igitur sive 3
dubius animi, sive ut suos experiretur; consilium
adhibet: *quid optimum factu esset*, exquirens. Par- 4
menio, peritissimus inter duces artium belli, [a] *fur-
to, non prælio opus esse* censebat: *intempesta nocte op-
primi posse hostes. discordes moribus, linguis; adhæc
somno & improviso periculo territos, quando in nocturna
trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles oc-* 5
*cursuras facies Scytharum Bactrianorumque: hirta illis
ora,*

Interpretatio.

a *Insidiis, non aperto certamine utendum esse.*

Notæ.

4 F*Vrto, non prælio*] Variat nonnihil in circumstantiis Arrian. 3. 2. quem ipse conferes. Porro, ejusmodi furta non licita tantum & honesta, sed & laude digna probat Lips. Polit. 5. 17.

Intempesta nocte, &c.] Quamvis interdum beneficio noctis à peritis locorum subito possit opprimi hostis, ut Abraham oppressit noctu quatuor reges, Genes. 14. Et Achitophel suadet Absoloni, noctu Davidem, ejusque exercitum defatigatum opprimere; 1 Sam. 17. & hoc consilium bonum vocatur v. 14. extra tamen opportunitatem, præstat de die adoriri hostem, insidiarum hostilium & confusionis in tenebris vitandarum causa. Adde, quod noctu fortis ab ignavo discerni nequit; cum utriusque facinora magis interdiu pateant. Vide Scipion. Ammiratum l. 4. disc. 10. Bernegg. quæst. Polit. in Tacit. 199. *Loccen.*

Nocturna trepidatione] Tacit. 4. 48. *tenebræ insuper delectæ, augendam ad formidinem.* cum seqq.

5 *Terribiles occursuras facies*] De vi terribilis aspectus hostium, operæ erit legisse Cl. Berneggeri Quæst. Polit 162. Remedium huic rei præscribit Vegetius 3. 12. ut frequenter tutioribus lo-

ora, & intonsas comas esse; praterea eximiam vastorum magnitudinem corporum. vanis & inanibus militem magis quam justis formidinis causis moveri. Deinde tantam
6 [a] *multitudinem circumfundi paucioribus posse. non in Ciliciæ angustiis, & inviis callibus; sed in aperta & lata*
7 *planicie dimicandum fore.* Omnes ferme Parmenioni assentiebant: Polypercon *haud dubie in eo consilio po-*
8 *sitam victoriam* arbitrabatur. quem intuens rex; namque Parmenionem nuper acrius quam vellet increpitum, [b] rursus castigare non sustinebat: *latrunculorum*, inquit, *& furum ista solertia est, quam præcipitis mihi: quippe illorum votum unicum est fal-*
9 *lere. Mea vero gloria semper aut absentiam Darii; aut angustias locorum;* [c] *aut furtum noctis obstare non patiar;*

INTERPRETATIO.

a *Macedonas, ut pote pauciores, à tanto Persarum numero circumveniri posse.*

b *Denuo objurgare nolebat.*

c *Aut quod pugna noctu commissa sit.*

NOTÆ.

cis Dux ordinet exercitum, unde videre & agnoscere hostem, nec reformidare consuescat. *Loccen.*

Intonsas comas esse] Plutarch. Crasso, cap. 44. *cum reliqui Parthi, Scythico adhuc more, ad perterrendos hostes comam alerent.* Ita *Lycurgus Lacedamonius cives adsuefecit ad alendam comam; inquiens, ea formosos pulchriores, deformes terribiliores reddi.* Plut. Apophth. 76.

Vanis & inanibus militem] *Sæpe vana pro veris, maxime in bello, valuere.* Liv. 34. 12. Consule Polit. Lipsii 5. 16. *Communi enim fit vitio naturæ, ut invisis, latitantibus atque incognitis rebus magis confidamus, magisque exterreamur.* Cæsar de bell. Civ. 2, 4.

6 *Circumfundi*] Liv. 31. 21. de Gallis: *circumvenire à cornibus, & amplecti hostium aciem (quod multitudini adversus paucos facile videbatur) conati sunt.*

8 *Quam præcipitis mihi*] Gruterus citat: *quam praitis*, approbata etiam à Ms. Bong. altero lectione. Et sane, id verbi non raro simili sensu reperitur. ut observavit Brisson. lib. 1. de formul. Mihi tamen præplacet Pithœani cod. scriptura, *præcipis.* modo enim præcessit, Alexandrum noluisse Parmenionem increpare. igitur intuitum fuisse Polypercontem. at certe, si plurali numero fuit usus, non, ut voluit, pepercisse videatur Parmenioni. *Freinsh.*

9 *Furtum noctis obstare*] Transtulit hæc in suum Panegyricum Claudian. in VI. Honorii consulatum, vers. 477.

Ecce virum, taciti nulla qui fraude soporis
Ense palam sibi pandit iter, remeatque cruentus,
Quantum nox tenebris, manifestaque prælia furtis, &c.

Nec solum inglorium sic vicisse: sed etiam sic cecidisse. Statius Theb. 3. vers. 160.

—— *Sed nec bellorum in luce patenti*
Con-

tiar; palam luce adgredi certum est. malo me fortunæ pœniteat, quam victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit, vigilias agere barbaros, & in armis stare, ut ne decipi quidem possint, compertum habeo. itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimisit. 10
Darius illud, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse conjectans; *frenatos equos stare, magnamque exercitus partem in armis esse, ac vigilias intentiore cura servari* jusserat. ergo ignibus tota ejus castra fulge- 11 12

NOTÆ.

Conspicui fatis, æternaque gentibus ausi
Quæsistis miseræ vulnus memorabile matri:
Sed mortem obscuram, miserandaque funera passi,
Heu quantus furto cruor, & sine laude jacetis!

Porro, quem hic animum Alexandro, Iustin. 11. 6. Dario tribuit, eum *affirmasse suis, occulta consilia victoriæ furtivæ convenire.*

Palam luce adgredi] Claudianus de bello Gildon.

——— *Damnamus luce reperta*
Perfidiam.

Magnanimorum est, aperto Marte, non dolo, nisi per occasionem, aggredi hostem. velut Alexand. libr. 8. Curt. obscuritatis occasione se suosque superfudit Poro. Confer Piccart. dec. 10.. Observ. Histor. Polit. cap. 2. *Loccenius.*

Malo me fortunæ pœniteat] Vinci satius est, inquit Sallustius, quam malo more vincere. quod Nazianzenus hoc Græco versu reddidit:

Καλῶς κατθανεῖν κρεῖσσον ἢ νικᾶν κακῶς.

Claudianus de bello Gildon.

Nonne mori satius, vita quam ferre pudorem?

Camillus apud Plutarchum (in vita Camilli): Apud bonos viros habentur quædam belli leges; nec tantopere victoria expetenda est, ut non fugienda sint officia, quæ per scelus ac malitiam offeruntur. Apud Livium lib. 5. ita Camillus: *Sunt & belli sicut pacis jura: justeque ea non minus quam fortiter gerenda didicimus.* Operæ pretium erit cum his conferre epistolam Consulum Fabricii & Æmilii ad regem Pyrrhum, quæ exstat apud Agellium 3. 8. Ejusdem animi fuit Alfonsus rex Aragon. apud Panormitanum, quando dixit: *Decere regem in re justa invictum animum; at re injusta præstare vinci quam vincere.* Regie profecto. Magnum enim Imperatorem suæ virtutis, non alienæ improbitatis fiducia bellum gerere oportet. *Loccen.*

10 *Vigilias*] Hoc uno verbo Parmenionis consilium evertit Alexander, quod barbarus vigilaret. affirmat idem Arrianus 3. 2. totam noctem exercitum Darii in armis pervigilem stetisse, uti locus nocturnis insidiis nullus esset: eamque rem fatigato per insomnium milite vehementer Dario obfuisse. *Raderus.* Excubitores ac vigiles solebant cantu tempus fallere, cantilenisque, quibus Regis sui justitiam virtutemque efferebant, noctem insomnem traducere. Ammian. Marcellin. lib. 24. *obtruncarunt vigiles omnes, ex usu moris gentici, justitiam felicitatemque Regis sui canoris vocibus extollentes.* Vide etiam Zosimum lib. 3.

Compertum habeo] Abesse possint hæc, nullo sententiæ damno. Sed quãdo in longe pluribus reperi, reliqui.

11 *Ignibus tota*] Vigilum scilicet. Vide Gruter. ad Tacit. 1. 65. *apud Romanos invalidi ignes.*

12 gebant. Ipſe cum ducibus propinquiſque agmina in
armis ſtantium circumibat; *Solem Mithren, ſacrumque & æternum* invocans *ignem, ut illis dignam vetere gloria majorumque monumentis fortitudinem inſpira-*
13 *rent. Et profecto, ſi qua divinæ opis auguria humana mente concipi poſſent; deos ſtare ſecum. illos nuper Macedonum animis ſubitam incuſſiſſe formidinem: adhuc lymphatos ferri agique, arma jacientes: expetere præſides*
14 *Perſarum imperii deos debitas è vecordibus pœnas. Nec ipſum ducem ſaniorem eſſe. quippe ritu ferarum prædam modo, quam expeteret, intuentem; in perniciem, quæ ante prædam poſita eſſet incurrere.* Similis apud Macedones quoque ſolicitudo erat: [a] noctemque, velut
15 in eam certamine edicto, metu egerunt. Alexander, non alias magis territus, *ad vota & preces Ariſtandrum vocari* jubet. ille in candida veſte verbenas manu

INTERPRETATIO.

a *Noctem* in *formidine tranſegerunt, quaſi hæc* ipſa *pugnæ deſtinata eſſet.*

NOTÆ.

13 *Arma jacientes*] Val. Max. 2. 2. de Scæva, viro fortiſſimo: *tragula femur trajectus, ſaxique pondere ora contuſus, galea jam ictibus diſcuſſa, & ſcuto crebris foraminibus abſumpto, profundo te credidiſti, ac duabus loricis onuſtus, inter undas, quas hoſtili cruore infeceras, enataſti: viſoque imperatore, armis non amiſſis, ſed bene impenſis, cum laudem mereris, veniam petiiſti; magnus prælio, ſed major diſciplinæ militaris memoria.*

14 *Prædam modo*] Præda ſæpe ut rete objecta adverſario. vide Piccart. dec. 10 Obſerv. Hiſtorico-Polit. c. 8. itaque non prius rapienda, quam hoſte penitus profligato, pugnaque finita: ut Neſtor monet milites Græcos apud Homerum Iliad. 6. & Hector Trojanos Il. 16. *Loccen.*

Quam expeteret] Acidalius præpoſitionem abjicit, &, *peteret*, contra omnium codicum fidem cenſet: nec male ſentit, quod compoſitum idem paullo ante præceſſerit. Sed nihil muto, cum & hoc ferri poſſit. *Raderus.*

15 *In candida veſte*] Sollennis mos Romanis ſacra ſic peragi. Ovidius Faſtor. 1. 79.

Veſtibus intactis Tarpeias itur ad arces,
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.

Etiam ſpectaculis intererant candidati. Martial. Epigram. 4. 2.

Spectabat modo ſolus inter omnes
Nigris munus Horatius lacernis;
Cum plebs, & minor ordo, maximuſque,
Sancto cum duce, candidus ſederet.

Apud Græcos quoque plurimus uſus albæ veſtis. In Panathenæis nefas atra veſte ſpectare. *Raderus.*

Verbenas] *Sagmina* & *verbenæ* eadem herba. Plin. 22. 1. *Non aliunde ſagmina in remediis publicis fuere, & in ſacris, legationibuſque, verbenæ. Certe utroque nomine idem ſignificatur, hoc eſt, gra-*

nu præferens, capite velato præibat preces regi, Iovem, Minervam Victoriamque propitianti. Tunc 16
quidem ſacrificio rite perpetrato, reliquum noctis adquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec ſomnum capere, nec quietem pati poterat. modo è jugo montis aciem in dextrum Perſarum cornu demittere agitabat; modo recta fronte concurrere hoſti: interdum hæſitare, an potius in lævum torqueret agmen? tandem gravatum animi anxietate corpus 17
altior ſomnus oppreſſit. Iamque luce orta duces ad accipienda imperia convenerant; inſolito circa prætorium ſilentio adtoniti. quippe alias accerſere ipſos, 18
& interdum morantes caſtigare adſueverat; tunc ne ultimo quidem rerum diſcrimine excitatum eſſe mirabantur; & non ſomno quieſcere, ſed pavore marcere

NOTÆ.

gramen ex arce cum ſua terra evulſum: ac ſemper & legati cum ad hoſtes, clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clare repetitum, unus utique verbenarius vocabatur. Ad quem Dalecampius Livio 30. 44. *Nevio, Servio, Turnebo, verbenæ non herbæ privatum genus dicuntur, ſed rami, virgæ, frondes, omnium ſacrarum arborum, ut lauri, olivæ, myrti: quin etiam herbas ex puro loco decerptas, quibus feſtis diebus aræ coronantur.* Terent. in And. 4. 4.

Ex ara hinc ſume verbenas tibi.

Myrtum apud Menandrum fuiſſe, ex quo illa comicus tranſtulit, conſtat. Virgil. ecl. 8. 65.

Verbenaſque adole pingues, & maſcula thura.

Verbenas, *quaſi* herbenas *dictas volunt, illaſque facile accendi, & flammam concipere ob pinguedinem. Apud Tranquillum in Veſpaſ. 7. 2. in Serapidis templo verbenæ, coronæ, & panificia fuerunt.* Guilland. Græcis ἱεροβοτάνη, id eſt, *herba ſacra* dicitur. *verbenaca.* Raderus.

Præibat preces regi] Sic olim conjeci, quomodo poſtea & Acidalium vidi conjeciſſe, & vero Raderum ex MS. edere. qui vere adſtruit ex Briſſonio de formulis, lib. 1. pag. 61. ubi multa hujus phraſeos exempla, conſtare, non aliter legendum eſſe.

Iovem] *Iovem* quod hic addit, inſolitum. Nam alibi *Minervam* ſaltem jungit, & *Victoriam.* infra 8. 2. *Victimis Minervæ Victoriaque cæſis.* 8. 11. *Aræ in petra locatæ ſunt Minervæ Victoriaque.* An ergo Iupiter ex hoc dearum collegio excludendus, alii vidento. *Acidal.*

17 *Altior ſomnus oppreſſit*] Iuſtinus 11. 12. 1. Sueton. de Auguſt. in vita 16. 3. *Sub horam pugnæ tam arcto repente ſomno devinctus, ut ad dandum ſignum ab amicis excitaretur.* Idque evenire poſt graviſſimas curas, quum defeſſam cogitando mentem ſopor oppreſſit, præter hæc exempla oſtendit etiam Otho apud Suet. 11. 2. *Freinsh.*

18 *Alias*] De vigilantia Alexandri ſingulare eſt quod narrat Marcell. 16. 6. *Ille namque ænea concha ſuppoſita, brachio extra cubile prætento, pilam tenebat argenteam, ut cum nervorum rigorem ſopor laxaſſet infuſus, geſtaminis lapſi tinnitus abrumperet ſomnum.*

19 cere credebant. Non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat: & jam tempus instabat; nec miles injussu ducis, aut arma ca-
20 pere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, *cibum ut caperent*, ipse pronunciat. Iamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum: sæpiusque nomine compellatum, quum voce
21 non posset, tacta excitavit. *Multa lux*, inquit, *est*, *instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis exspectat imperium. Vbi est vigor ille animi tui?*
22 *nempe excitare vigiles soles.* Ad hæc Alexander; *credisne, me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum solicitudine, quæ quietem morabatur? si-*
23 *gnumque pugnæ tuba dari* jussit. Et quum in eadem admiratione Parmenio perseveraret [*quod securus somnum cepisset*]; *minime*, inquit, *mirum est. ego enim, quum Darius terras ureret, vicos excideret, alimenta*
24 *corrumperet, potens mei non eram: nunc vero quid metuam, quum acie decernere paret? Hercule votum meum implevit. Sed hujus quoque consilii ratio postea reddetur: vos ite ad copias, quibus quisque præest. ego*
25 *jam adero, & quid fieri velim, exponam.* Raro admodum

NOTÆ.

20 *Ipse pronunciat*] Multo melius sic vulgati, quam Mod. *cibum ut caperent ipsi, pronunc.* ipse ultro jubet, non exspectato amplius Alexandro. *Rader.* Hic quoque providi ducis munere functus est Parmenio, ut quod è re esset administraretur, nec tamen offenderetur Princeps, qui utique hoc volebat fieri, & absque dubio in eam diem pugnam edixerit. Vide Livium 21. 54. Quantum autem in eo sit, ut corpora militum bene curentur, nec labore vel inedia defatigata exponantur laboribus & discrimini, satis approbavit eventus variorum præliorum. *Freinsh.*

23 *Quod securus somnum cepisset*] Observa cum Acidal. illa verba per glossema irrepsisse in contextum. Sed cum in omnibus exemplaribus apparerent, malui illa parenthesi claudere, quam omittere, cum incertum sit irrepsisse, quamvis omnino id factum judicem. *Raderus.*

24 *Quid metuam*] Tetigit hanc historiam Sidonius Carm. 9. 57. ubi de Dario sic:

Qui cum maxima bella concitasset,
Tota & Persidis undique gregata
Vno constituisset arma campo;
Hoc solum perhibetur assecutus,
Dormire ut melius liberet hosti.

Quod fallor si hactenus ita intellectum est vulgo. *Freinsh.*

25 *Raro admodum admonitu*] Hanc lectio-

dum admonitu amicorum, quum metus discriminis aderat, uti solebat. Tunc quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant regem: & vultu ejus interrito, certam spem victoriæ augurabantur. Atque ille *prorupto* 26
vallo exire copias jubet, aciemque disponit. In dextro cornu locati sunt equites, quos *agema* adpellant. præerat his Clitus: cui junxit Philotæ turmas, ceterosque præfectos equitum lateri ejus adplicuit. Vltima Meleagri ala stabat: quam phalanx sequeba- 27
tur. Post phalangem Argyraspides erant. his Nicanor Parmenionis filius præerat. In subsidiis cum 28
manu sua Cœnos: post eum Orestes Lyncestesque. Post illos Polypercon, dux peregrini militis. hujus agminis Amyntas princeps erat. Phi-

N o t æ.

lectionem merito suo traducunt Acidal. & Rader. ut intricatam & vix ferendam. Ille vero multa cum violentia vix tamen verum Curtii sensum deprehendit; quem credo me assequutum esse ex scriptura Vett. Codd. verbis etiam proxime verum constitutis: *Raro admodum, admonitu magis amicorum, quam metu discriminis, quod adeundum erat, uti solebat munimento corporis. tum quoque sumpto, processit,* &c. quo loco ablativus *sumpto* eadem forma ad præcedentia refertur, quomodo *omissis*, supr. 3. 13. *At illi, qui sub oneribus erant, omissis per metum, capessunt fugam.* Freinsh.

Et vultu ejus interrito] Ita omnes edd. & membranæ. Acidalius contendit, legendum esse, *& ex vultu ejus*; clarius quidem sic & liquidius. Sed possis ita accipere verba Curtii, ut intelligas, milites, conspecto ejus vultu, victoriam auguratos esse. *Freinsh.* Fiducia militum animis crescit, si ejus notas in vultu Imperatoris conspiciant: si ipse nihil timere videatur. Inde illud in Gnomologia Gruteri; *Virtutis vultus magna pars victoriæ.* Loccen.

Augurabantur] Vere Senarius; *Vultus ducis, victoriæ augur optimus.* Alterius etiam ominis meminit Plut. in vita cap. 54.

26 *Prorupto vallo*] Vt simul exire versus ordinem possent. res longa fuit, si per portarum angustias singuli cogerentur exire. *Raderus.*

Aciemque disponit] Confer Diodor. 17. 57. & Arrian. 3. 2.

28 *Post eum Orestes Lyncestesque*] Non sunt hæc virorum nomina, sed populorum: qui alias Græca terminatione *Orestæ Lyncestæque* appellantur. Clarum id ex Diod. 17. 57. De ipsis populis vide Strab. lib. 7. Stephanum in Λύγκος. qui gentile format *Lyncistæ* per *i*. Plin. 4. 10. & Ptolemæum. *Freinsh.*

Peregrini militis] Diodor. Polyperconta Stymphæorum ducem facit. Certe, si qua in alia re, in acierum descriptione non satis fido Curtio, vel librariis ejus.

Hujus agminis] Recte vidit Acidalius, hæc nullo modo cohærere præcedentibus: deinde illud *princeps* novo more accipi pro duce: denique *Amyntam*

Philagus Balacros regebat, in societatem nuper adscitos.
29 Hæc dextri cornu facies erat. In lævo, Craterus Peloponnensium equites habebat Achæorumque: & Locrensium, & Malcon turmis sibi adjunctis. hos Thessali equites claudebant, Philippo duce. Peditum acies equitatu tegebatur. frons lævi cornu hæc erat.
30 Sed ne circumiri posset à multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte, sed à latere positis:
31 ut, si hostis circumvenire aciem tentasset, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, quibus

NOTÆ.

tam hic nominari, qui tamen ei prælio non interfuerit. Postremum tamen omnium optime ordinasse videtur Loccenius', cujus verba subjicio: Mirum in modum hic æstuant Acidalius & Modius, incerti quid nominis pro *Amynta* reponant. nam illum plane ex hoc censu ejiciunt, & in Macedoniam relegant. Acidalins modo *Menidam*, modo *Stymphæos*, modo nescio quem vel quos substituit Amyntæ, nullo tamen auctore. Mihi pro *Amynta* placet *Simmias*, quem Amyntæ locum supplere jubeo usque donec alius sese offerat. Et sic jubet Arrian. 3.2. *Ab hoc Amyntæ Philippi F.* (agmen) *Hujus agminis dux erat Simmias, quod Amyntas in Macedoniam ad conscribendum militem missus esset.* Miror, quomodo sese adeo torqueant Modius & Acidalius, cum hæc plana sint omnia. Confirmat nostram lectionem, quod Polypercontem & Amyntam in uno ordine se invicem subsequentes ponit Arrianus æque ac Curtius. Quamvis hic quoque ferri posset *Amyntas*, si per Modium & Acidalium liceret. Nam cum legatio in Macedoniam ipsi commissa esset, jam dux factus erat sui agminis, ut colligere est ex Arriano. Cum autem in eo esset, ut obiret legationem, transtulit agminis sui præfecturam in Simmiam. interim nihilominus forte à veteribus Historicis respectu prioris officii in ducum numerum relatus est. Sed malo abesse *Amyntam* in gratiam Acidalii & Modii.

Philagus Balacros] Omnia hæc sunt obscurissima. nec mirum, si palpamus in his tenebris. At cum idem & alii fecerint, quid vetat, ut & nos tentemus si qua eluctari detur? Nec enim largiar Radero, justam hanc esse scripturam: nec si quædam membranæ sic servent, reliquas consciscere video. Et Raderus nullam gentem, quod hic oportuit, ostendit, Balacrorum nomine notam. nec quisquam scriptorum eos prodit, si Arrianum 3. 2. excipias, mendosum tamen. nam quod ibi leguntur οἱ Βαλάκροι ἀκοντισταὶ, re ipsa sunt οἱ Βαλάκρου ἀκοντισταὶ, *jaculatores quos ducebat Balacrus:* ii, inquam, ipsi, de quibus mox 3. 3. idem auctor, οἱ ξὺν Βαλάκρῳ ἀκοντισταὶ, *jaculatores quibus Balacrus praerat.* Erat autem iste Balacrus Amyntæ filius, præfectus auxiliaribus copiis, ἐπὶ τῶν συμμάχους. hi sunt, quos noster vocat, *in societatem nuper adscitos*, ut me docet Arrian. 1. 8. eam præfecturam in Phrygia nactus est; ut inde suspicio incesserit, Curtium scripsisse, *Phrygas Balacrus regebat, in soc. nup. adscitos.* Certe hominis hoc nomen esse, non nationis, vel ex ipso Curtio constat, qui eum nominat 4. 5. 13. & 8. 11. 22. Est & alius apud Arrian 2. 3. *Balacrus Nicanoris F. Ciliciæ satrapa.* Freinsh.

29 *Malcon*] Græca terminatione, pro

bus Attalus præerat; adjunctis sagittariis Cretensi-
bus. [a] Vltimos ordines avertit à fronte, ut totam
aciem orbe muniret. Illyrii hic erant: adjuncto mi-
lite mercede conducto. Thracas quoque simul obje-
cerat leviter armatos. adeoque aciem versatilem po- 32
suit, ut, qui ultimi stabant, ne circumirentur; ver-
ti tamen, [b] & in frontem circumagi possent. Itaque
non prima quam latera; non latera munitiora fue-
re, quam terga. His ita ordinatis, præcipit *ut, si* 33
*falcatos currus cum fremitu barbari emitterent; ipsi laxa-
tis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent:*
haud dubius [c] sine noxa transcursuros, si nemo se
opponeret. *sin autem sine fremitu immisissent; eos ipsi
clamore terrerent; pavidosque equos telis utrimque suffo-
derent.* Qui cornibus præerant, *extendere ea* jussi, 34
ita ut nec circumvenirentur, [d] *si arctius starent; nec tamen*
me-

Interpretatio.

a *Collocavit aversos à fronte* aciei, *ut totum exercitum in orbem fir-
maret.*

b *Versus* aciei *frontem converti possent.*

c *Absque damno* Macedonum *transituros* esse.

d *Si nimium pressis* ordinibus *consisterent.*

Notæ.

pro *Maliensium.* hos enim equis tum meruisse constat ex Diodoro 17. 57.

31 *Cretensibus*] Nam hos sagittarios optimos fuisse videre est ex auctoribus, quos citat Tiraquellus ad Alexand. Dies Geniales 6. 22.

32 *Aciem versatilem*] Hujus verbi vim ipse Curtius exponit, *versatilis acies*, quæ verti & circumagi potest, ubi usus postulet. Atque ea accedit quidem quam proxime ad ἀμφίστομον. de qua copiose Ælian. Tactic. cap. 28. Sixtus Arcerius ad eundem locum. Frontinus 2. 3. de hac ipsa Alexandri acie: *Alexander ad Arbela, cum hostium multitudinem vereretur, virtuti autem suorum fideret, aciem in omnem partem spectantem ordinavit, ut circumventi, undique pugnare possent.*

33 *Falcatos currus*] Romani aliam rationem adversus falcatos currus pugnandi habuerunt, ut docet Veget. 3. 24. Front. 2. 3. 17. 18. Macedonas autem primos usos esse, non persuadet Ælianus. *Raderus.* Locum Æliani non reperio.

34 *Nec tamen*] Ita ut singuli militum latius spatium in sua quisque statione occuparent, ne densius & arctius comprimerentur & circumvenirentur. e. c. miles, qui prius tres pedes occuparat, sex occupare jussus, manente eodem ordine & numero, in latum & longum, ita fiebat, ut media acies non exhauriretur, sed par ubique esset spatium, quamvis laxius starent. *Raderus.*

Mediam] Modius ediderat *ultimam*;

cx

35 *mediam aciem exinanirent.* Impedimenta cum captivis,
inter quos mater liberique Darii custodiebantur,
haud procul acie in edito colle constituit; modico
præsidio relicto. Lævum cornu, sicut alias, Par-
menioni tuendum datum: ipse in dextro stabat.
36 Nondum ad teli jactum pervenerant; quum Bion
quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat,
ad regem pervenit: nuncians, *murices ferreos in ter-
ram defodisse Darium, qua hostem equites emissurum es-
se credebat: notatumque certo signo locum, ut fraus*
37 *evitari à suis posset. Adservari* transfuga jusso, duces
convocat: expositoque quod nunciatum erat, mo-
net; *ut regionem monstratam declinent, equitemque pe-*
38 *riculum edoceant.* Ceterum, hoc tantus exercitus ex-
audire non poterat; usum aurium intercipiente fre-
mitu duorum agminum: sed in conspectu omnium
duces & proximum quemque interequitans adloque-
batur.

NOTÆ.

ex qua voce conjicit leg. *intimam* Acidalius.

35 *Haud procul acie*] Vulgo *ab acie* legitur apud Modium, *haud procul aciem*; quod Acidalius lapsum operarum censet, & *acie* rescribit. Pro scriptura Modiana, exempla ex Livio lib. 31. Plinio 9.53. & Curtio ab recentioribus Grammaticis adferuntur. sed testimonia sunt intestabilia. nullus veterum ita locutus, nec Priscianus annotavit, nec ullus priscorum. Dicamus ergo *procul acie*, non *aciem*. Apud Livium *procul muros*, rescribendum *procul muro*, ut emendatiores codices docent, ut & apud Plinium *procul Neapoli*, non *Neapolim*. Grammatici recentiores etiam hunc Curtii locum addunt, & mendum mendo confirmant. *Raderus.*

36 *Murices ferreos*] Præterea, quæ de muricibus (sive, ut ibi aliquoties scribitur, nescio qua causa, *rumicibus*) & tribulis sparsis, item sudibus defixis, Lipsius Poliorc. 5. 3. & 2. 2. de stylis cæcis: item Rittershus. ad ista Salviani lib. 6. *exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis intercidere, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur* & Stew. ad Veget. 3. 24. tradunt. addi possunt illa Herodoti 8. 28. de Phocensibus, qui *juxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt.* in quas Thessalorum equi incidentes, crura fregerunt. Cui simile Dio, lib. 40. de Gallis ad Alexiam: *conati noctu per munitiones Rom. in urbem pervenire magnum detrimentum passi sunt, in iis enim locis, quà equitatu accedi poterant, occultas fossas Romani duxerant: defixisque in eas stipitibus, superficie tenus texerant, ut æquales reliquo circumposito solo essent: in eas fossas equi utrique imprudentes delapsi peribant.* Freinsh.

Cap. XIV.

Alexandri ad Græcorum, Dariique ad Persarum exercitus, ante pugnam, orationes.

EMensis *tot terras in spem victoriæ, de qua* 1
dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic *amnem, Ciliciæque montes, & Syriam Ægyptumque præeuntibus raptas,* ingentia spei gloriæque incitamenta, referebat. [a] *Reprehensos* 2
ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent. tertium diem jam metu exsangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio hærere. nullum desperationis illorum majus indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent; quidquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignotarum ne extimescerent. 3
neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythæ, quive

Interpretatio.

a Per vim è *fuga retractos.*

Notæ.

2 R*Eprehensos ex fuga*] Tac. Agric. 34. *quosquos tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissime. ideo extremo metu corpora defixere in his vestigiis, &c.* uter ab utro sumpsit? nec enim, opinor, in idem incidit uterque fortuito: præsertim, cum similitudinem Taciti de feris, noster quoque retulerit supra, 3. 8. 10. Porro affine est illud Arrian. 1. 5. de mercenariis Persarum ad Granicum: *quorum agmen eodem loci ubi consistere jussum erat, stupor potius inopinati eventus, quam certa aliqua ratione se continebat.* Freinsh.

Quod agros suos urerent] Iust. 11. 6. Alexander *hostem petens milites à populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus. nec perdenda ea quæ possessuri venerant.* Adde Arrian. 3. 4. Nullo enim certiore indicio se prodit obtinendi quæ occupaveris desperatio, quam exactionibus, rapinis, atque vastitatibus, quæ edi tum solent maxime, ut à festinantibus. Sic apud Plutarch. Demetrius cap. 8. cum alteram Babylonis arcium, duæ enim erant, occupavisset, & præsidio firmasset, *militibus permisso, ut quantum possent ex agris prædam agerent, confirmavit Seleuco regnum, quod tanquam alienum infestans, videbatur ipsi concedere.* Ceterum, Alexander factum illud Persarum callide detorquet in alienam interpretationem. ipse enim satis noverat, & modo 4. 13. Parmenioni confessus erat, hac ratione Persas vastatione paucorum reliqua conservaturos esse. Id ipsis consilium initio belli dederat Memnon, approbante Curtio supra, 3. 4. Fecerant id ipsum Persæ contra Cyrum minorem, apud Xenoph. *ἀναβάσ.* 1. *Idem.*

3 *Scythæ*] Nomen id suspectum Acidalio & Radero, quia Scythæ, inquiunt, satis noti fuerant Macedonibus. Sed idem etiam de Cadusiis possit dici,

quive Cadusii adpellentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent,
4 *ignobiles esse. nunquam ignorari viros fortes: at imbelles, ex latebris suis erutos, nihil præter nomina adferre. Macedones virtute adsequutos, ne quis toto orbe locus esset, qui*
5 *taleis viros ignoraret. Intuerentur barbarorum inconditum agmen: alium nihil præter jaculum habere; alium funda saxa librare: paucis justa arma esse. Itaque illinc*
6 *plures stare: hinc plures dimicaturos. Nec postulare se, ut fortiter capesserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exem-*

NOTÆ.

dici, quorum & ipsorum mentio est apud vetustiores Alexandro scriptores, siquidem ait nihil interesse, *qui ab his* (sic rectius, quam Acidalii *ex his*) *Scythæ appellentur*. non vult etiam, ipsa nomina esse incognita, sed gentes, quibus ea tribuantur. & quam late patuerit appellatio Scytharum, neminem fugit. ideo præcedit, *vana ignotarum gentium nomina*. ut nomina ipsa non sint ignota, sed gentes, quibus ea induntur: quæ tamen, quocunque vocabulo appellentur, nihilo meliores sint futuræ. Ipsæ, inquit, gentes ignotæ sunt, sed appellantur formidolosis nominibus Scytharum atque Cadusiorum. quid hoc ad discrimen belli, quomodo appellentur? num ideo fortiores erunt, si his vocentur nominibus, quam si quibusvis aliis? Hæc istorum, ni fallor, mens est. Quod autem hos populos nominat, verissimam ex Arriano 3. 4. caussam assigno: quod eo tempore magna de his gentibus fuit opinio apud Asiaticos, eorumque robur haud dubie multum extulerint Persæ. legimus enim ibi, fuso jam ad Arbela Dario, rumorem increbuisse, *Darium Alexandro obviam ire statuisse, denuoque prœlii fortunam experiri velle: Scythas enim & Cadusios ei auxilio venire.* Idem.

Quod ignoti essent] Raro *nobilissimi in ipsis penetralibus siti* sunt, ut de se jactant Britanni in Agric. Taciti 30. 3. sed fere cum nomine dominatum quoque protulerunt. Accidit tamen, in armata quidem virtute perraro, in aliis frequentius, ut alii habeant famam; alii mereantur: & quidam *noti magis, quam nobiles sunt*, ut loquitur Seneca de benef. 3. 28. Sic in libris antiquæ sapientiæ legitimæ, Iustiniano in §. 17. constitutionum de Confirm. Dig. attestante, *multi fuerant & ipsis eruditissimis hominibus incogniti.* Idem.

5 *Saxa librare*] Inermem multitudinem edoceri fundis lapides jaculari Cyrus instituit, Strabone 15. teste. Xenophon παιδ. 7. docet, Funditores, qui soli per se nulli usui sunt, ita demum juvare, si aliis copiis adjungantur. At Rhodii, qui fundis plumbeas glandes jaculabantur, longius feriebant. Atque ita, ut funditoribus Cretensibus Persici superiores erant, ita Rhodiis inferiores. *Brissonius.* Vide lib. 3. ubi ex Lipsio de funditoribus accurate disseruimus.

Illinc plures stare] Hoc sic expressit Iustin. 11. 13. *Dario majorem turbam hominum esse; virorum sibi.* Vbi vide.

6 *Fortiter*] Omnibus magnis Impp. *res* potius quam *verba* cordi fuere, ut Scipioni apud Livium 28. 27. & apud eundem, 28. 40. Fabio Maximo. Hinc ergo maxime solebant hortari suos: ut & Valerius Cos. apud Liv. 7. 32. *Facta mea, non dicta vos milites, inquit, sequi volo: nec disciplinam modo, sed etiam exemplum à me petere.* & Iulianus apud Marcellin. 23. 14. *Adero ubique vobis ad-*

exemplum. se ante prima signa dimicaturum spondere. pro
se, quot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos,
unum pene se prædæ communis exsortem, [a] in illis colen-
dis ornandisque usurpare victoriæ præmia. Hæc se forti- 7
bus viris dicere. si qui dissimiles eorum essent; illa fuisse
dicturum: pervenisse eo, unde fugere non possent. tot
ter-

INTERPRETATIO.

a *Ad illos remunerandos ditandosque se impendere victoriæ fructus.*

NOTÆ.

adjumento numinis sempiterni Imperator, & antesignanus, & conturmalis. Qualem quidem hortationem perspicuum est altissime penetrare militares animos. nam etiam in aliis deliberationibus, multo magis in talibus, *ipse qui suadet considerandus est, adjiciatne consilio periculum suum.* Mutianus apud Tacit. H. 2. 76.

Se ante prima signa dimicaturum spondere] Verbum, *spondere*, sustulit Modius; credo, quia sic visum est, quando nullam MSS. eorum in notis facit mentionem. In Dan. certe & Pal. 1. id Grutero repertum. Igitur vir doctus, cui nec lectio satis placet nec correctio, illam tamen sic tentat explicare, sibi nihil poscere Alexandrum præter gloriam ex vulneribus. At tu distinctionem muta, & sensus erit optimus: *se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se quot cicatrices, totidem corporis decora.* Quia se ipsum proposuerat militibus fortitudinis exemplum, duabus rebus hanc sententiam confirmat: quod sit ante signa dimicaturus, & quod gerat in corpore tot cicatrices, vades obsidesque ac testes suæ virtutis. Quale apud Ciceronem secunda Agraria: *nulli populo Romano pro me majores mei spoponderunt: mihi creditum est.* Neque aliter ipse Curtius lib. 9. *vestras manus intueor: vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo.* Catilinaria quarta: *Habemus à Cæsare sententiam, tamquam obsidem perpetuæ in rempublicam voluntatis.* Sic etiam *spondent* cicatrices de virtute Alexandri apud milites. Spondere, inquit, pro se vulnerum, quæ cominus præliando acceperit, cicatrices; quarum quot notæ sint, totidem in suo corpore decora & vestigia gloriæ numerari. *Gronovius.*

Quot cicatrices] Vulnera averso corpore & in fuga accepta sunt ignaviæ notæ. unde Virgilius 11. Æn. *pudenda* vocat:

——— *At non, Evandre, pudendis*
Vulneribus pulsum adspicies.

Adverso autem corpore vulnera in acie excepta, sunt notæ virtutis. Ulysses apud Ovid. 13. Metam.

——— *Sunt & mihi vulnera, cives,*
Ipso pulcra loco.

Sp. Carvilio graviter claudicanti ex vulnere ob remp. accepto, & ob id verecundanti in publicum exire, mater animum addit his verbis: *Quin prodis, mi Spuri, quotiescunque gradum facies, toties tibi tuarum virtutum veniat in mentem*, ut est apud Ciceronem 2. de Orat. Legatus quidam Hispanus ad Imperatorem Turcarum missus, ob cicatricem in facie insignem derisus à Bassa, & interrogatus, decssentne ipsius Domino alii, quos sine cicatricibus vulnerumque nævis ad Imperatorem mittere potuisset; *Hominum*, inquit ille, *abunde nobis est, sed ob eam causam cum nota hujus vulneris, quod non aversa sed adversa corporis parte accepi, huc accessi; ut nostræ de vobis ad Naupactum victoriæ testimonium ob oculos offerrem. In qua pugna & tu debuisses interfici, nisi pedibus tibi consuluisses.* Kirchnerus de Legato c. 4. In isto responso simul est acutum retorsionis exemplum. *Loccen.*

9 Octa-

terrarum spatia emensis: tot amnibus montibusque post
tergum objectis; iter in patriam & penates manu esse fa-
8 *ciendum.* Sic duces, sic proximi militum instincti
sunt. Darius in lævo cornu erat; magno suorum
agmine, delectis equitum peditumque stipatus: con-
tempseratque paucitatem hostis; vanam aciem esse,
9 extentis cornibus ratus. Ceterum, sicut curru emi-
nebat, dextra lævaque ad circumstantium agmina
oculos manusque circumferens; *Terrarum*, inquit,
quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus,
paulo ante domini, jam non de gloria, sed de salute, &,
10 *quod saluti præponitis, de libertate pugnandum est. Hic*
dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut con-
stituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium par-
te cum hoste certavimus: in Cilicia victos Syria poterat
excipere: magna munimenta regis Tigris atque Euphra-
11 *tes erant. Ventum est eo, unde pulsis ne fugæ quidem lo-*
cus est. omnia tam diutino bello exhausta post tergum
sunt: non incolas suos urbes; non cultores habent terræ.
Conjuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem: parata
hostibus præda, nisi pro carissimis pignoribus corpora oppo-
12 *nimus. Quod mearum fuit partium; exercitum, quem*
pene immensa planicies vix caperet, comparavi: equos,
arma distribui: commeatus, ne tantæ multitudini dees-
sent,

NOTÆ.

9 *Oceanus*] Indicus. ad quem demum penetravit Alex. infr. 9. 9. quemque hodie navigant quotidie Lusitani & Hispani, Batavi, Britanni, multo longius progressi, quam Alex. qui auream Chersonesum, seu Malacam, Molucas & Iaponas, & Sinas, nunquam vel vidit, vel auditione perceperit. *Rad.* Eodem loco pro *domini*, malim *dominis.*

Quod saluti præponitis, de libertate pugnandum est] Hoc convenit isti Sallustii dicto: *Libertatem nemo bonus nisi cum anima simul amittit.*

11 *Conjuges quoque & liberi*] Xenophon παιδ. 4. ubi in pugna cum Crœso tradit fuisse *intercepta carpenta cum præstantissimis mulieribus*, addit: *Nam Asiatici, quum expeditiones instituunt, sic eas hodieque suscipiunt, ut res maximi pretii secum sumant. Aiunt enim, se pugnandi avidiores esse, quum eæ res adsunt, quas sibi carissimas habent.* Forte ex veteri instituto id fecerunt, postquam Persarum aciem duce Cyro trepidantem, feminarum interventus restituit. Iustin. 1. 16. Similia de majoribus nostris memorat Tacitus, Germ. cap. 7. & 8.

12 Le-

sint, providi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra potestate sunt: audete modo vincere; 13
famamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, [a] quam adhuc pro virtute timuistis: quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia amisso aculeo torpet. [b] Hi vero campi de- 14
prehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. videtis ordines raros; cornua extenta; mediam aciem

INTERPRETATIO.

a *Quam hactenus veluti fortitudinem* in hoste *metuistis.*
b *Hæc planities detegit paucitatem* Macedonum.

NOTÆ.

12 *Locum, in quo acies*] Hoc enim vel præcipue ad curam ducis pertinere expertus erat malo suo Darius. Vere Veget. 3. 13. *Bonum ducem convenit nosse magnam partem victoriæ ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere.* Ergo Civilis, apud Tacit. H. 5. 17. similiter hortatur suos; *Quæ provideri actu ducis oportuerit, providisse: campos madentes, & ipsis ignaros, paludes hostibus noxias, &c.* Adde Florum, & Cæsar. de bell. Gall. 7. 52. *exposuit, quid iniquitas loci posset, quid ipse ad Avaricum sensisset, &c.* de bell. Civ. 3. 73. in quo mendum tollo, certe indico; *quod esset acceptum detrimenti, ejus* (fortunæ) *juri potius, quam suæ culpæ debere tribui: locum se tum ad dimicandum dedisse, &c.* Scribam: *locum se aptum* (aut *tutum*) *ad dim. legisse.* Freinsh.

13 *Famamque, infirmissimum*] Magnum quidem famæ in pace belloque momentum est; sed ea, si minus & voto respondeat, non deterrebit à boni publici procuratione, à recte fortiterque agendo. Sic animatus erat Fabius, qui apud Plutarchum (in vita Fab.) ita de se: *Propter hominum de se opinionem calumnias, aut reprehensiones in terrorem venire, id jam non viro, qui tanto sit dignus imperio, convenit; sed qui eorum servus esse velit, quibuscum male sentientibus imperare decet.* Vel, ut Liv. lib. 44. de ipso testatur, firmi & constantis animi contra adversum rumorem fuit: nam suum imperium minui per vanitatem populi maluit, quam secunda fama, male rem gerere. *Loccen.*

Quæ ubi primum impetum] Quem & Germanis tribuunt Tacit. G. 4. 2. Cattos tamen excipiens. & Seneca de ira 1. 11. cum Floro 3. 3. & in primis Gallis Livius 10. 28. & ceteri. Quin & secundum Iustin. 41. 2. Parthi *intolerandi forent, si, quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia esset.* Id. Vt apes & vespæ amisso aculeo torpent; ita temeraria audacia, post effusum primum impetum, Tacit. 3. Hist. *Inconsulti impetus cœpta, initiis valida spatio languescunt.* Liv. lib. 38. *Iam usu hoc cognitum est, si primum impetum, quem fervido ingenio & cæca ira effundunt, sustinueris; fluunt sudore & lassitudine membra, labant arma.* Loccen.

Amisso aculeo] Aristoteles de hist. animal. 3. 12. testatur, apiculam si percutiat & infigat aculeum alteri, vel illi evellatur, mori. cui Menander accinit:

Κέντρον γὰρ πληγῇ πέρι κάλλιπεν ἐμματέουσα.
Κέντρον δὴ ζωήν τε φέρει θάνατόν τε μελίσσῃ.

Alii negant mori, sed torpere, & fucos fieri. Plinium 11. 17. consule. *Raderus.* Atque hanc opinionem, præter Curtium, amplecti videtur Livius, 23. 42. eodem simili utens: & hinc

aciem vanam & exhaustam. nam ultimi, quos locavit aversos, terga jam præbent. Obteri mehercule equorum ungulis possunt; etiamsi nil præter falcatos currus emisero.
15 [a] *Et bello vicerimus, si vincimus prælio: nam ne illis quidem ad fugam locus est. hinc Euphrates; illinc Ti-*
16 *gris prohibet inclusos. Et quæ antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est; illud præda grave. implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res & causa victoriæ erit,*
17 *& fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis movet; cogitet, Macedonum illic arma esse, non corpora. multum*

INTERPRETATIO.

a *Totius belli victores erimus, si hac* una *pugna superiores fuerimus.*

NOTÆ.

absque dubitatione corrigendus: *te ad unum modum ictum vigentem, velut jaculo emisso torpere.* pro *jaculo*, inquam, scribo *aculeo*.

14 *Nam ultimi*] Oratorium videatur hoc, & imprudenti Curtio excidisse, dum ingenio indulget in oratione fingenda. Sane suspectum ea dubitatio facit, qui Darius scire potuerit de ordinibus aversis. Bonis enim oculis & vix humanis necesse est fuisse, qui totam aciem visu permetiretur, & ad ultimos ordines ita penetraret, ut discrimina etiam agminum & positus eorum pervideret. Nisi si à transfugis accepisse credemus, quod solum excusando Curtio dici possit. Ita tamen omnia debebant temperari, ut nihil nisi verisimile dicatur: nihil admittatur, quod vel minimam excitare suspicionem queat dubiæ veritatis. *Acidalius.*

15 *Et bello vicerimus, &c.*] Tullius lib. 10. Fam. epist. 10. *In uno prælio omnis fortuna disceptat.* Confer Vegetium de re Milit. lib. 3. cap. 9. &c. Hinc prudentes & cauti belli Duces, nunquam acie, nisi ex magna rei bene gerendæ occasione aut necessitate pugnant; ne summam rerum ad discrimen adducant. quod Trivultius Gallorum in Italico bello Dux, usu se comperisse fatetur apud Guicciardinum lib. 9. Zevecotius in Flori lib. 1. cap. 13. *Non est quod pugnare festinet, cui clades nocitura plus est, quam victoria profutura.* Loccen.

16 *Implicatos ergo*] Sciendum enim, nimiam impedimentorum multitudinem, necessario maxima comitari incommoda. quæ res quia adhuc hodie sine cura habetur, esse potest initium gravissimæ calamitatis. Ideo apud nostrum infra, 6. 6. 15. Alexander impedimentis ignem subdidit, quippe futuris moram agminum itinerumque. Noverat enim, patrem suum Philippum, cum præda ex Scythis redeuntem à Triballis opportuna loca insidentibus, pene cæsum, certe graviter vulneratum fuisse. Noverat, quid ipsi accidisset sup. 4. 9. 19. quando in transitu Tigris, *dum sua quisq; spolia*, amnis impetu provoluta, *consequi studet, major inter ipsos quam cum amne orta luctatio est.* Noverat, se ipsum, contemnendo sarcinarum damnum, summam rerum tenuisse, supra, 4. 15. 7. *magno consilio*, ut judicat noster, 4. 16. 28. Vide Iust. 9. 3. & Plut. de fort. Alex. 1. 13.

17 *Non corpora*] Macedones omnes bellis prioribus attritos, præsentem Alexandri militem peregrinum

tum enim sanguinis invicem hausimus; & semper gravior in paucitate jactura est. Nam Alexander, quantuscumque ignavis & timidis videri potest; unum animal est: &, si quid mihi creditis, temerarium & vecors; adhuc nostro pavore, quam sua virtute felicius. NIHIL *autem potest esse diuturnum,* [a] *cui non subest ratio. licet felicitas adspirare videatur; tamen* [b] AD *ultimum temeritati non sufficit. Praeterea* BREVES & *mutabiles vices rerum sunt: & fortuna* [c] *nunquam simpliciter indulget. For-*

18
19

INTERPRETATIO.

a *Quod prudentia non agitur.*
b *Demum temeraria coepta destituit.*
c *Nunquam sine aliqua perfidia favet.*

NOTÆ.

num esse, non Macedonicum. *Raderus.*

Et semper gravior in paucitate jactura est] Quo minores enim quis vires habet, eo gravior est earum jactura. Plin. l.6.c.8. *Gravis est vel minima jactura; quum reparare quod amiseris, gravius est.* Ideo Pericles dubiæ pugnæ discrimen non facile subiisse fertur: quod arbores excisæ facile renasci possent, interemptorum vero hominum jactura difficilis esset reparatu. *Locc.* Eundem in sensum Dio l. 40. Galli *ob abundantiam suorum ne sentiebant quidem si quos amisissent: contra Romani, quorum & ante numerus non ita magnus fuerat, & tunc subinde idem decrescebat, facile obsidione coërcebantur.* Idem vult Tacit. H.4.28. *superante multitudine, & facili damno.*

18 *Unum animal est*] Liv. 9. 18. de eodem Alex. *Quantalibet magnitudo hominis concipiatur animo, unius tamen ea magnitudo hominis erit. Animal* per contemptum appellat Darius: sed hircus iste Græcus arietem Persam in terram dicerem *hircavit*, si fas; Curtius, *arietavit*, dixit. *Raderus.*

Quam sua virtute felicius] Id inculcare solent callidi Imperatores, ut eo alacrius fortunam denuo tentent victi. Quousque enim nostra culpa cladem nobis accidisse credimus, remedium aut cautelam in posterum itidem in nostra potestate sita esse opinamur. Sic apud Tacit. Agric. 32. *Nostris illi dissensionibus ac discordiis clari, vitia hostium in gloriam exercitus sui vertunt.* Sic H. 2.76.7. *Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus vi, sed praepropera ipsius desperatione victum.* Ergo Agric. 27. *Britanni non virtute sed occasione & arte ducis se victos rati, nihil ex arrogantia remittere, quo minus juventutem armarent, &c.* Contra ubi confessio imbecillitatis semel expressa est hosti, ut nulla adversarii prærogativa victus, nesciat infortunii sui culpam in quamvis aliam rem quam suammet infirmitatem conferre, non cogitabit amplius de resistendo, sed libenter imperata faciet. exemplo Pori, infra 8. 14. Carthaginenses tum demum bona fide pacem oraverunt, postquam Annibal *fassus in curia est, non proelio modo se sed bello victum: nec spem salutis alibi quam in pace impetranda esse.* Liv. 30. 35.

19 *Nihil autem potest esse diuturnum, &c.*] Idem effatum Livii: *Non semper temeritas est felix: & fraus* (f. fors) *sibi fidem in parvis praestruit, ut cum operae pretium sit, eam mercede magna fallat.* Fabius apud eundem lib. 22. de Minutio magistro equitum temere rem aggrediente: *Nam celerius quam timui, deprehendit fortuna temeritatem.* Locc.

Mutabiles vices rerum sunt] Ergo, ut sapienter monet Tiberius apud Tacit. 1.72.

20 *Forsitan ita dii fata ordinaverunt, ut Persarum impe-*
rium, quod secundo cursu per ducentos triginta annos ad
summum fastigium evexerant; magno motu concuterent
magis, quam adfligerent: admonerentque nos fragilita-
tis humanæ, CVIVS nimia in prosperis rebus oblivio est.
21 *Modo Græcis ultro bellum inferebamus: nunc in sedibus*
nostris propulsamus inlatum, [a] jactamur invicem varie-
tate fortunæ. [b] Videlicet imperium, quod mutuo adfecta-
22 *mus, una gens non capit. Ceterum, etiamsi spes non sub-*
esset; necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema perven-
tum est. matrem meam; duas filias; Ochum in spem hujus
imperii genitum; illos principes; illam subolem regiæ stir-
pis; duces vestros regum instar, vinctos habet: [c] nisi quod
in vobis est, ipse ego majore parte captivus sum. Eripite
viscera mea ex vinculis: restituite mihi pignora, pro qui-
bus ipse mori non recuso; parentem, liberos, nam conju-
23 *gem in illo carcere amisi. Credite, nunc omnes tendere ad*
vos

INTERPRETATIO.

a Vtrique *alternis extollimur, ac deprimimur sortis mutatione.*

b Orbis *dominationem, quam utrique appetimus, unica gens tene-re non potest.*

c *Si id excipiam* mei, *quod in vobis habeo.*

NOTÆ.

1, 72. *cuncta mortalium incerta, quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico.*

20 *Per ducentos triginta annos*] Non tamen ultra ducentos annos regium hoc imperium stetisse, Dionys. Halicarn. lib. 1. scribit. Curtio consentiens D. Hieron. ad Daniel. cap. 9. continua 14. regum serie regnatum in Perside per 230. annos notat. At Strabo lib. 15. permixtis Persarum Macedonumque temporibus, Imperii illius annos paulo longius profert. Clemens vero Alexandrinus lib. 1. Stromat. accuratius subductis temporum rationibus, summam efficit annorum 235. In quo & variari inter alios quoque video. Nam D. Augustin. de Civit. Dei 12. 10. annos colligit 233. Sulpicius autem Severus lib. 2. sacræ histor. 250.

Fragilitatis humanæ, &c.] Lib. 8. *Nunquam erga bona sua satis cauta mortalitas.* Plinius fine cap. 7. lib. 7. nat. hist. *Is demum profecto vitam æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit.* Isocrates ad Dæmonic. *Nihil rerum humanarum esse firmum existima. sic fiet, ut nec in rebus secundis lætitia exultes, nec in adversis consterneris.* Romano Imperatori triumphanti ne insolesceret, vilis conditionis hominem aut servum apponebant, qui illi identidem inculcaret: *Homo es, hominem te esse memineris.* Loccen.

22 *Regum instar*] Quippe opulentis provinciis cum amplissima potestate præfectos.

23 *Omnes*] In Bong. fuit, *omnes hos.* quæ

vos manus; implorare patrios deos; opem vestram, misericordiam, fidem exposcere: ut servitute, ut compedibus, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis æquo animo iis servire, ª quorum reges esse fastidiunt? Video 24
admoveri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo; hoc minus iis quæ dixi, possum esse contentus. Precor vos per deos patrios, æternumque ignem, qui præfertur altaribus; fulgoremque Solis intra fines regni mei orientis; per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit: vindicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres & spe pleni, ut, quam gloriam acce- 25
pistis

INTERPRETATIO.

ª *Quibus imperare dedignarentur.*

NOTÆ.

quæ res facit ut sic ab auctore concepta credam ista: *restituite mihi pignora, pro q. m. non recuso; parentem, liberos. nam conj. in i. c. amisi. Credite, nunc omnes hos t.* &c.

Fastidiunt] Malim, *fastidiant.*

24 *Æternumque ignem*] Æternum ignem habuerunt passim gentiles, omnes ad imitationem Hebræorum; apud quos ex præscripto divino perpetuus ignis alebatur. Vide eruditissimum opus Cunæi de rep. Hebr. 2. 13. Proxime ad morem Persicum Spartani, quorum *Rex in expeditionem proficiscens, primum domi adhuc sacrum Iovi ductori & adjunctis ei diis facit, ac si litatum illic fuerit, ignifer sive fecialis sublato ab ara igne, ad regionis fines præcedit, ubi Rex Iovi Minervæque rursum sacrificat. Vbi diis hisce litatum ambobus est, tum deinde limites regionis transit. Atq; ab his sacris sublatus ignis præfertur, & nunquam extinguitur sequenti omni hostiarum genere.* Xenoph. in Republ. Lacedæm. Sed & aliis Græcis hunc fuisse morem ex Herodoto 8. 6. tibi persuadere possis. ἵνα δὲ μηδὲ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περιγενέσθαι. *quum tamen, ut quidem illi consilium inibant, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret.* Quid si tamen explices τῷ ἐκείνων λόγῳ, *ipsorum verbo?* solet enim hic auctor ostentare barbaricorum rituum, verborum, atque adeo proverbiorum notitiam. ut hoc ita adagii vice apud eos jactatum fuerit, *ne ignifer quidem evasit*, de copiis occidione cæsis. Nec enim absurdum est conjicere, igniferis istis ob reverentiam numinum parci consuevisse: & propterea quoties ipsi quoque interfecti narrarentur, intellectum, omnes hostes ad internecionem fuisse cæsos. Videmus igitur, homines istos, qui ignem præferebant, πυρφόρους à Græcis fuisse appellatos; sic enim & in adducto Xenophontis loco vocantur. *Freinsh.*

In Persidem intulit] Quia Cyrus Persa & Persarum armis in constituenda Monarchia usus est. Facile hinc apparet, quæ de IV Monarchiis vulgo tradunt, ἀσύστατα esse & inconcinna. Nam si Persarum secunda Monarchia, quia ad ipsos à Medis & Babyloniis summa rerum translata est, præcesserint oportet plures Monarchiæ, cum per vices, nunc Assyrii, nunc Babylonii, nunc Medi, rerum potirentur.

25 *Vt, quam gloriam*] Idem inculcaverat suis Xerxes apud Herod. 3. 53. *Viri*

piſtis à majoribus veſtris, poſteris relinquatis. In dextris veſtris jam libertatem, opem, ſpem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quiſquis contempſerit: timidiſ-
26 *ſimum quemque conſequitur. Ipſe non patrio more ſolum, ſed etiam ut conſpici poſſim, curru vehor: nec recuſo, quo minus imitemini me, ſive fortitudinis exemplum, ſive ignaviæ fuero.*

NOTÆ.

Viri præſtantes exiſtatis, neve res hactenus geſtas à Perſis magnas præclaraſque dedecoretis. Hoc & in proverbium abiiſſe diſcimus ex Polyb. 154. φυλάξαι, κατὰ τὴν παροιμίαν, πατέρων δ' κείμενα ἔργα. *ut veteri verbo dicitur. majorum exempla tueri.* Sic Philippus hortatur ſuos apud Iuſt. 30. 4.

In dextris veſtris] Salluſt. Cat. *memineritis, vos divitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam, in dextris veſtris portare.*

Effugit mortem, quiſquis contempſerit] Salluſt. Iug. 3. *Videre fugientes capi, aut occidi, fortiſſimum quemque tutiſſimum.* Item Cat. 58. 9. *ſemper in prælio his maximum periculum eſſe, qui maxime timent.* Livius 22. 5. *quo timoris minus, eo minus ferme periculi eſſe.*

26 *Fortitudinis exemplum*] Nam utraque acie ipſe quoque depugnaſſe legitur apud noſtrum. ex quo Briſſon. lib. 3. notat, ſua ad tempora reſpexiſſe Marcellinum 19. 15. cum ſic ſcriberet: *Rex enim ipſe Perſarum, qui nunquam adeſſe certaminibus cogitur, his turbinum infortuniis percitus, novo & nuſquam antea cognito more, præliatoris militis ritu, proſiluit in confertos.*

CAP. XV.

Cruenti ad Arbela prælii deſcriptio. Victor Alexander Darium victum perſequitur.

1 INTERIM Alexander, ut & demonſtratum à transfuga inſidiarum locum circumiret; & Dario, qui lævum cornu tuebatur, oc-

NOTÆ.

1 VT *& demonſtratum à transfuga*] Sic edidi locum, adjutus excerptis Bongarſ. Codicum: quæ veriſſima & aptiſſima eſt lectio. Peſſime omnes alii: *ut eſt demonſt. à transf. cum inſid.* &c.

Lævum cornu tuebatur] Supr. ad 3. 9. notavimus, Perſarum ex more regem mediam aciem tenuiſſe. Quod ſi lævum cornu hic rexit, eo accidit quod Curtius totam aciem non in tres partes, ſed duas tantum diſpertitus, reperit, eum propiorem fuiſſe lævæ. Poſſit etiam extra ordinem in id tranſgreſſus videri ea cauſa, quod Alexandrum in dextro pugnaturum eſſe compererat. Sic contra Veientes, tanquam acriores hoſtes, in dextro cornu collocatos, conſtitit Tullus in ſiniſtro ſuo, Metio in dextra parte Fidenatibus oppoſito. Liv. 1. 27. *Freinsh.*

Agmen

occurreret: agmen *obliquum incedere* jubet. Darius 2
quoque eodem ſuum obvertit; Beſſo admonito, *ut
Maſſagetas equites in lævum Alexandri cornu a latere
invehi juberet.* Ipſe ante ſe falcatos currus habebat: 3
quos ſigno dato univerſos in hoſtem effudit. ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum ſatis proviſo impetu obtererent. Alios ergo haſtæ multum 4
ultra temones eminentes; alios ab utroque latere dimiſſæ falces laceravere. nec ſenſim Macedones cedebant; ſed effuſa turbaverant fuga ordines. Ma- 5
zæus quoque perculſis metum incuſſit: mille equitibus *ad diripienda hoſtis impedimenta circumvehi* juſſis: ratus, captivos quoque, qui ſimul adſervabantur, rupturos vincula, quum ſuos adpropinquantes vidiſſent. Non fefellerat Parmenionem, qui in lævo 6
cornu erat: propere igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum oſtenderet; &, *quid fieri juberet*, conſuleret. Ille audito Polydamante, *abi*, 7
nuncia, inquit, *Parmenioni, ſi acie vicerimus, non no-*

NOTÆ.

Agmen obliquum] Polyæn. 4.3. *ἐπὶ δόρυ παρήγγειλεν ἀκολουθεῖν.* hoc eſt, *obliquato in latus dextrum agmine ſequi ſe juſſit:* non, ut reddit interpres, *recta juſſit ſequi.*

3 *Signo dato*] *Perſarum uſus invenit, quomodo quod ſolus dux utile judicaſſet, per ſigna totus adgnoſceret & ſequeretur exercitus.* Briſſon. lib. 3. ubi ſigna iſta dividit in vocalia, ſemivocalia, & muta.

4 *Laceravere*] Arrian. 3.3. nullum effectum habuiſſe currus iſtos aſſerit: Diodor. 17. 58. fere cum noſtro conſentit, circa prima ſigna terrorem atque damnum intuliſſe, à phalange fuiſſe eluſos: quod ait noſter infra, 4. 15. 14. Crudele porro fati genus, quod intulerint quibus inciderunt, apud eundem Diodor. & noſtrum hic, & mox 4. 15. deſcribitur. Quo pertinet Plutarchi Artaxerxes c. 8. qui *ante ſuam phalangem Græcæ aciei oppoſuit falcatorum curruum robuſtiſſimum quemque, ut nimirum priuſquam manus conſererentur, vi impetus eorum Græcos ordines diſſiparet.* Freinsh.

5 *Mille equitibus*] Imo *tribus millibus*, ſecundum Diodor. 17.59. & colligi poteſt ex noſtro infr. 4. 15. majorem aliquanto numerum fuiſſe.

7 *Abi, nuncia*] Valde laudat hoc conſilium Alexandri Curtius infra, 4. 16. 28. Apud Plutarch. cap. 59. vehementer exagitatur Parmenio, quod impedimentorum cauſa turbaretur in conflictu. *Rad.* Adde Polyæn. 4.3. Sic apud Liv. 8. 38. in pari cauſa A. Cornelius Arvina: *Sine modo,* inquit, *ſeſe præda præpediant,* &c. & Plutarchi Eumenes cap. 32. ſuos argyraſpidas cordate monet, *non in impedimentis, ſed in armis eſſe victoriam.* Affine dictum eſt Catonis apud Plutarch. cap. 19. qui, Cel-

nostra solum nos recuperaturos; sed omnia, quæ hostium
8 *sunt, occupaturos. Proinde non est quod quidquam virium subducat ex acie: sed, ut me & Philippo patre dignum est, contempto sarcinarum damno fortiter dimicet.*
9 Interim barbari impedimenta turbaverant; cæsisque plerisque custodum, captivi, vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, rapiunt: & adgregati suorum equitibus Macedonas, [a] ancipiti
10 circumventos malo, invadunt. lætique circa Sysigambim, *vicisse Darium: ingenti cæde prostratos hostes; ad ultimum etiam impedimentis exutos esse*, nunciant. quippe eandem fortunam ubique esse crede-
11 bant, & victores Persas ad prædam discurrisse. Sysigambis, hortantibus captivis, *ut animum a mœrore adlevaret*; in eodem, quo antea fuit, perseveravit. non vox ulla excidit ei: non oris color, vultusve mutatus est: sed sedit immobilis ([b] credo, præcoce gaudio verita fortunam inritare) adeo ut quid
12 mallet, intuentibus fuerit incertum. Inter hæc Amyn-

INTERPRETATIO.

a *Duplici periculo* utrinque *implicatos.*

b *Metuens, ut arbitror, ne fortunam infestam* sibi *redderet prœmaturâ lætitiâ.*

NOTÆ.

Celtiberis in auxilium vocatis, cum illi ducenta talenta mercedis nomine poscerent; Romani id aspernarentur: *nihil esse mali affirmavit. victoria enim parta, non de suo, sed de hostilibus bonis mercedem iis soluturum; sin secus evenisset, neque qui poscerent superfuturos, neque unde exigerent.*

8 *Philippo patre*] Oblitus hic est Curtius, Alexand. non amplius Philippum fuisse patrem; sed Hammonem.

Fortiter dimicet] Eo animo erant Cæsaris milites, de quibus ipse l. 5. bell. Gall. *Tanta militum virtus atque animi præsentia fuit, ut cum undique flamma torrerentur, maximaque telorum multitudine premerentur, suaque omnia impedimenta ac omnes fortunas conflagrare intelligerent: sed non modo demigrandi causa de vallo decederet nemo, pene ne respiceret quidem quisquam, ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent.* Præ impedimentis fortitudo & ex hac decus maxime æstimabuntur. *Loccen.*

11 *In eodem*] Sive ad *animum*, sive ad *mœrorem* referas, dura constructio est. Si nihil excidit, quod magis credo, tentem, *eadem qua antea fuit, perseveravit.*

Credo, præcoce gaudio verita fortunam inritare] Huic respondet fere illud P. Syri:

Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.

Et

Amyntas, præfectus equitum Alexandri, cum pau-
cis turmis opem impedimentis laturus advenerat;
incertum suone consilio, an regis imperio. sed non
sustinuit Cadusiorum Scytharumque impetum: quip-
pe vix tentato certamine effugit ad regem, [a] amisso-
rum impedimentorum testis magis, quam vindex.
Iam [b] consilium Alexandri vicerat dolor: & ne cu- 13
ra recuperandi sua militem à prælio averteret; non
immerito verebatur. Itaque Areten, ducem hastato-
rum, quos *sarissophoros* vocabant, adversus Scythas
mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa tur- 14
baverant aciem; in phalangem invecti erant. Mace-
dones confirmatis animis in medium agmen acci-
piunt. Vallo similis acies erat: junxerant hastas; & 15
ab utroque latere temere incurrentium ilia suffodie-
bant. circumire deinde currus, & propugnatores
præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum auri- 16
garumque aciem compleverat. hi territos regere non
poterant: equi crebra jactatione cervicum non ju-
gum modo excusserant; sed etiam currus everterant.
vulnerati interfectos trahebant: nec consistere ter-
riti, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen 17
evasere quadrigæ in ultimam aciem, iis, quibus in-
ciderunt, miserabili morte consumptis. quippe am-
putata

INTERPRETATIO.

a *Spectator potius quam defensor.*
b *Iam Alexandrum consilii inopem fecerat indignatio.*

NOTÆ.

Et illud Senecæ pressius in Thyeste v. 935. & seqq.

Proprium hoc miseros sequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis.
Redeat felix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.

Loccenius.

12 *Amyntas*] Modius *Menidam* substituit, approbante Acidalio & Radero. & certe Menidam eo in prælio vulneratum fuisse discimus mox, 4. 16. sed quando *Amyntam* omnes libri præferunt, nihil hic mutandum censuimus. quippe ex multis, qui tum eo nomine vocari potuerunt, etiamsi unum alterumve huic pugnæ non interfuisse probemus, qui excludemus ceteros? *Freinsh.*

15 *Vallo similis acies erat*] Sic apud anti-

putata virorum membra humi jacebant; & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque & debiles arma non omittebant: donec multo san-
18 guine effuso, exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnæque vertêre fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu ob-
19 triti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ, clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profligatum, incurrunt. Alexander territos castigare; adhortari; prælium, quod jam elanguerat, solus accendere: confirmatisque tandem animis, *ire in hostem* jubet.
20 Rarior acies erat in dextro cornu Persarum, namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. itaque Alexander laxatos ordines invadit,
21 & multa cæde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt: ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis circumfusos regi barbaros adorti essent, [a] aversosque cædendo in se obverti coë-
22 gissent. Turbata erat utraque acies. Alexander à fronte, & à tergo, hostem habebat: [b] qui averso ei in-

INTERPRETATIO.

a *Et illos feriendo à tergo coëgissent in ipsos frontem convertere.*
b *Qui ipsum à tergo urgebant.*

NOTÆ.

antiquos Murus *dicebatur pedestris exercitus.* Veget. 1. 20.

17 *Trunci quoque*,&c.] Viri fortes licet trunci membris, virtute tamen adhuc integri sunt; licet corpore, non tamen animo succumbunt hosti. Præclarum hujus rei exemplum apud Athenienses Cynægirus, apud Romanos Cassius Scæva præbuerunt. vid. Iust. 2. 9. 16. Lipsium lib. 4. Admirand. c. 4. *Loccen.*

19 *Iubet*] Admodum velim exesse hanc vocem.

20 *Ad opprimenda*] Acidalius legebat, *ad obtinenda*, quod jam alii oppressissent, id est, invasissent. ego mutandi recepta causam hic non video. utique enim hi quoque opprimendis im-

PROELIVM AD ARBELAM INTER ALEXANDRVM ET DARIVM ET FVGA EJVS.

inſtabant, ab Agrianis militibus premebantur: Ba-
ctriani, impedimentis hoſtium direptis reverſi, or-
dines ſuos recuperare non poterant: plura ſimul
abrupta à ceteris agmina, ubicumque alium alii
ſors miſcuerat, dimicabant. Duo reges junctis 23
prope agminibus prælium accendebant. plures Perſæ
cadebant; par ferme utrimque numerus vulneraba-
tur: curru Darius, Alexander equo vehebatur: u- 24
trumque delecti tuebantur, ſui immemores. quippe
amiſſo rege nec volebant ſalvi eſſe, nec poterant.
ante oculos ſui quiſque regis mortem occumbere du-
cebant egregium. maximum tamen periculum adi- 25
bant, qui maxime tuebantur; quippe ſibi quiſque
cæſi regis expetebat decus. Ceterum, [a] ſive ludibrium 26
oculorum, ſive vera ſpecies fuit, qui circa Alex-
andrum erant, vidiſſe ſe crediderunt, paululum ſu-
per

INTERPRETATIO.

a *Sive oculorum illuſio fuit, ſive vera* aquilæ *forma.*

NOTÆ.

impedimentis abſceſſerant, cum ii, qui prius id egerant, tenendo propoſito impares eſſent. *opprimere* enim non tantum eſt invadere, ſed etiam effectu conatus potiri. *Freinsh.*

24 *Quippe amiſſo rege nec volebant ſalvi eſſe,* &c.] Sic Craterus ad Alexandrum lib. 9. *Quum tam avide manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in caſum. quis enim tibi ſuperſtes aut optat eſſe, aut poteſt?* Ita priſci Germani animati erant, *quibus infamie in omnem vitam ac probroſum, ſuperſtites Principi ſuo ex acie receſſiſſe.* Tacitus German. 14. 2. Sueci milites amiſſo ſuo rege non prius ex acie receſſerunt, quam incomparabilis Heroïs memoriæ cruenta hoſtium clade parentaſſent; & qui in ſuorum agmine, non tamen inulti caderent. *Loccen.*

Ante oculos] Notavit Herodot. 8. 86. in pugna ad Salaminem barbaros *extitiſſe longe ſe ipſis praſtantiores, Xerxem reformidantes, quod ab eo ſinguli conſpici arbitrabantur.* Item ad Thermopylas acriter ab iis pugnatum fuiſſe ſcribit Diodor. 12. 7. *dum virtutis inſpectorem & teſtem haberent regem ipſum.* Monet Imp. Conſtantius Iulianum Cæſ. prudentiſſime, apud Ammian. 15. 21. ut neceſsitate exigente interſit præliis, *turbatos ſubſidiis fulciens, modeſte increpans deſides, veriſſimus teſtis adfuturus induſtriis & ignavis.* Apud Salluſt. Iug. *qua in parte rex pugnæ adfuit, ibi aliquamdiu certatum: ceteri omnes ejus milites primo congreſſu pulſi fugatique.* Livius 31. 37. *eo quoque ſuperiores Macedones erant, quod & rex ipſe hortator aderat,* &c.

26 *Sive ludibrium oculorum,* &c.] Quum Annibal ante agmen ſuum præmiſiſſet boves, accenſas ſtipulas capitibus præferentes, iiſque terruiſſet à longinquo Romanos, Livius illud quoque *ludibrium oculorum* appellat. quale & illud eſt, quum incenſis funicu-

per caput regis placide volantem aquilam, non sonitu armorum, non gemitu morientium territam: diuque circa equum Alexandri pendenti magis, quam
27 volanti, similis adparuit. Certe vates Aristander, alba veste indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis avem monstravit, *haud*
28 *dubium victoriæ auspicium.* Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam. utique postquam auriga Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. nec aut Persæ, aut

NOTÆ.

niculis, & ex arboribus noctu suspensis, hosti species imminentis exercitus terrorque objicitur. quali strategemate nostrates aliquoties feliciter usi sunt. *Loccenius.*

Aquilam] Seneca Nat.quæst.2.32. *Aquilæ hic honos datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia.* Sidonius Carm. 2. 127.

Multos cinxerunt aquilæ, subitumque per orbem
Lusit venturas famulatrix penna coronas.

27 *Monstravit*] Sciens, gratum id Alexandro fore. nam & ipse, *cum ab aruspicibus cognovisset, deos omnia fausta portendere, circumferri hostias jussit, & militibus ob oculos demonstrare, ut non solum ex auditione, verum etiam ex adspectu spem bonam de periculo haberent.* Polyæn. 4. 3.

28 *Hasta transfixus est*] Ab ipso Alexandro, ut auctor est Diodor. 17. 60. *Dumque Imperator Imperatorem infesto animo petit, misso in Darium jaculo Alexander, ipsum quidem non contingit, sed aurigam illi adsistentem feriens prosternit.* Raderus. Memorabile est quod reperio in Epitome temporum Græca, quam editioni suæ Eusebianæ subjecit Magn. Scaliger in Olymp. 319. Coss. Ioanne Scythopolita & Paulino: ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἱππικοῦ ἀγομένου ἐτείχισε (de Anastasio sermo est) τὸ Δαρειχῶ ὄντα τῆς Μεσοποταμίας μέγα πάνυ καὶ ὀχυρὸν, κείμενον μέσον τῶν ὅρων Ῥωμαίων καὶ Περσῶν. καὶ ἐποίησεν ἐν αὐτῷ δημόσια λουτρὰ β', καὶ ἐκκλησίας, καὶ ἐμβόλους καὶ ὅρια εἰς ἀπόθετα σίτου, καὶ κιστέρνας ὑδάτων. τὸ δὲ αὐτὸ χωρίον διὰ τοῦτο λέγεται κληθῆναι Δοῦρας ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνος, διότι Δαρεῖον τὸν βασιλέα Περσῶν ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐκεῖ δόρατι ἔκρουσεν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔχει μέχρι νῦν. Quæ quia vitiis non carent, prius ut poterimus emaculata, Latine reddemus. Depravatum autem loci nomen est, τὸ Δαρειχῶ ὄντα μέγα πάνυ. in quibus nulla neque constructio est, neque sensus integer. Crediderim fuisse, τὰ Δοῦρα χοῦν ὄντα τῆς Μεσοπ. μέγαν πάνυ καὶ ὀχυρόν. atque sic infra quoque legendum λέγεται κληθῆναι Δοῦρα. Hoc sensu: *His consulibus ludis equestribus editis, muro circumdedit* (Anastasius) *Dura, tumulum Mesopotamiæ admodum magnum atque munitum, situm in limine Romani Persicique imperii. Et construxit ibi balnea publica duo, & ecclesias, & horrea servandis frugibus, & cisternas aquarum. Locus autem ille occasione Macedonis Alexandri vocatus dicitur Dura, quod Darium regem Persarum Alexander ibi hasta percusserit: unde & nomen loco hæsit in hæc usque tempora.* Sic igitur vocatus ille locus ab hasta, quæ Græcis effertur δόρυ. eo nomine regionem Bosphoranam memorat Procopius περὶ κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ. quo minus absurdum credas, etiam urbi hinc impositam appellationem. Atque hanc ipsam su-

aut Macedones dubitavere, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo ululatu & incondito clamore ge- 29
mituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere cognati Darii & armigeri; lævoque cornu in fugam effuſo, deſtituerant currum; [a] quem à dextra parte ſtipati in medium agmen receperunt.
Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fugæ de- 30
decus honeſta morte vitaret. Sed [b] eminens curru non-

INTERPRETATIO.

a *Quem conferti ex dextro cornu Perſæ intra mediam turmam acceperunt.*

b *Cum è curru conſpicuus eſſet*, ipſum *pudebat deſerere ſuorum exercitum, qui nondum totus pugna cedebat.*

NOTÆ.

ſuſpicor fuiſſe urbem, cujus apud Polyb. 5. 52. & 66. eſt mentio, tanquam urbis munitæ. quæ poſterioribus temporibus deſtructa, ſub Iuliano deſertum: *oppidum* vocatur à Marcellino 23.12. & 24. 2. ubi pro *Duram* & *Doram* reſcribendum eſt *Dura* plurali numero, ſi Polybium ſequi velimus, cujus ſcriptura hac in parte extra ſuſpicionem eſt vitii. adſtipulante itidem Zoſimo, qui idem fere quod Marcellin. in Iuliano tradit. Eandem enim eſſe urbem, quam incertus temporum Epitomator indigitat, præter alia hinc quoque conſtat, quod & à Polybio & ceteris in Orientali Rom. imperii limite collocatur: & quod apparet alias eo in loco urbem fuiſſe. nec enim veriſimile eſt, nomen id hæſiſſe loco vacuo, & nullo certo monumento inſignito. Non tamen diu ſubſtitit hæc urbs. quippe. *anno* IIX *Iuſtini* junioris, *Perſæ cum Romanis pacis fœdera rumpunt: & congreſſione facta Daras civitatem fortiſſimam bello ſuperant, & cæſa multitudine Romanorum memoratam urbem ingreſſi depopulati ſunt.* Quomodo iterum Marcellini Chron. Anno 537. *In Oriente quoque Ioannes Scotiſtis arripiens Tyrannidem, antequam adverſi quicquam tentaret, Daras extinctus eſt.* Quod ipſum accidiſſe refert ἐν πόλει Δάρας, Procop. lib. 1. Perſic. in fine. Quo libro meminit etiam, ab Anaſtaſio fuiſſe conſtructam. De eadem, ni fallor, ſentit Euſebius, ubi ſcribit, Aſiæ regem Demetrium Demetrii filium obſediſſe Antiochum Alexandri, εἰς Δάρα καταφυγόντα. *Freinsh.*

29 *Turbavere*] Hunc locum ſic interpolat Acidalius: *Lugubri ergo ululatu & inc. cl. g. t. f. a. a. æ. M. p. turbaverant cognati Darii: & armigeri lævam tuentes in fugam effuſi deſtituerant currum, quem à dextra parte ſtipati in medium agmen receperunt.* Quam emendationem mire commendat Raderus; quamquam faſſus nimis à verbis Curtii recedere. Mihi ne probabilis quidem eſt. Cum & illud *turbavere* fruſtra mutetur, & lectio vulgata, è Mſſorum etiam auctoritate ſubnixa, commodiſſimum habet ſenſum, obſervata ſaltem diſtinctione, quam adhibuimus. *Freinsh.*

Cognati] Hi enim circa ipſum erant in lævo cornu. Diodor. 17. 59. & Arrian. 3. 2. Ergo horum fuga lævum iſtud cornu deſtituit currum regis, quem ideo, qui in dextro ſtabant, in medium ſui receperunt. hæc enim pars aciei pugnabat adhuc, ut ex ſequentibus clarum eſt.

30 *Honeſta morte vitaret*] Iuſt. 11. 14. Da-

nondum omnem ſuorum aciem prælio excedentem
31 deſtituere erubeſcebat. Dum inter ſpem & deſperationem hæſitat, ſenſim Perſæ cedebant, & laxaverant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigaverat, reſiſtentium adverſa ora fodiebat,
32 fugientium terga. Iamque non pugna, ſed cædes erat: cum Darius quoque currum ſuum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor: ſed proſpectum oculorum nubes pulveris, quæ ad cœlum ferebatur, abſtulerat. ergo haud ſecus quam in tenebris errabant; ad ſonitum notæ vocis, ut ſi-
33 gnum, ſubinde coëuntes. Exaudiebantur tantum ſtrepitus habenarum, quibus equi currum trahentes idemtidem verberabantur: [a] hæc ſola fugientis veſtigia excepta ſunt.

INTERPRETATIO.

a *Hæc ſola ſigna ipſius fugæ deprehenſa ſunt.*

NOTÆ.

14. *Darius cum vinci ſuos videret, voluit & ipſe mori: ſed à proximis fugere compulſus eſt.* Suetonius Cæſ. 36. Cæſarem quoque ultimo prælio in Hiſpania de conſciſcenda ſibi nece cogitaſſe refert. Multi alii in extremis ſæpe periculis ſibi ipſi omnino violentas manus intulerunt, M. Brutus, Otho, alii, ut omittam oppida & civitates; caſtra tota apud Cæſarem de bell. Gall. 5. 37. *Raderus.*

33 *Exaudiebantur tantum*] Sic malui cum pleriſque editionum veterum: & cum iiſdem mox, *tantum*, & *trahentes*.

CAP. XVI.

Parmenio, in diſcrimine conſtitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Perſas, multis ſuorum millibus deſideratis, fuga ſibi quærere ſalutem cogunt.

1 AT in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, ſicut ante dictum eſt, tuebatur; longe alia fortuna utriuſque partis res gerebatur. Mazæus, cum omni ſuorum equitatu vehe-
2 menter invectus, urgebat Macedonum alas; jamque abundans multitudine aciem circumvehi cœperat; quum

quum Parmenio equites *nunciare* jubet *Alexandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subveniretur; non posse sisti fugam.* Iam multum viæ processerat Rex, im- 3
minens fugientium tergis; quum à Parmenione tristis nuncius venit. *refrenare equos* jussit, qui vehebantur, agmenque constitit: Frendente Alexandro, *eripi sibi victoriam è manibus; & Darium felicius fugere quam sequi se.* Interim ad Mazæum superati regis 4
fama pervenerat. Itaque, quamquam validior erat; [a] fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnæ remissæ; sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet. 5
Ecquid, inquit, *videtis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre, subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna vincit. omnia Persa-*

INTERPRETATIO.

a *Perculsus* ipse *suorum clade, mollius urgebat territos Macedonas.*

NOTÆ.

4 F*ortuna tamen partium territus*] Ita Brutum scribit Flor. 4. 7. *in Cassio etiam suum animum perdidisse.* Livius 1. 25. Curiatiorum ultimum *victum fratrum ante se strage fuisse.* Magis autem id accidere necesse est ipso capite jam cæso aut pulso, Tacit. H. 4. 34. *Credita* (an *didita*) *fama per utrumque exercitum vulneratum aut interfectum, immane quantum suis paveris, & hostibus alacritatis indidit.*

Sua sponte] *Omissa cunctando victoria erat.* Liv. 7. 24.

5 *Ad se vocari jubet*] Quid? ad se vocari jubet equitatum? totum, an duces modo? quod si hoc, cur non expressit? immo cur subjicit, unde colligas, cum universis esse locutum? At hoc sane quam putidum est. Equites enim in ipso pugnæ discrimine constitutos Imperator ad se vocet, hortandi causa? non certe, si sapiat. Si quid video, fuit, *Thessalos equites advectus, Ecquid: inquit, &c.* Tacitus 2. 46. de Arminio: *equo collustrans cuncta, ut quosque advectus erat, recuperatam libertatem, &c.* ingerebat. Livius 7. 24. *Consul vulnere alligato, revectus ad prima signa, Quid stas miles? inquit, &c.* Ita scilicet duces militibus in acie stantibus advectos passim legimus; non contra. Sed nimirum ista vox, cum forte legi non posset, imposuit divinatori non optimo, qui cum de vocando aliquid hic esse conjiceret, non gravatus est aliam insuper voculam, *jubet*, inculcare. quæ & ipsa qua jure, qua injuria, multa hujus scriptoris loca obsedit. De ipso autem Parmenionis hoc strategemate vide infra ad 4.16. *Freinshemius.*

6 Vera

ſarum cæde ſtrata ſunt. quid ceſſatis? an ne fugientibus
6 *quidem pares eſtis?* Vera dicere videbatur, & ſpes
languentes quoque erexerat. ſubditis calcaribus pro-
ruere in hoſtem. & illi jam non ſenſim, ſed citato
gradu recedebant, nec quidquam fugæ, niſi quod
terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen,
ignarus quænam in dextro cornu fortuna regis eſſet,
7 repreſſit ſuos: Mazæus, dato fugæ ſpatio, non re-
cto itinere; ſed majore & ob id tutiore circumitu
Tigrim ſuperat: & Babylonem cum reliquiis de-
8 victi exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus
ad Lycum amnem contenderat, quo trajecto dubita-
vit an ſolveret pontem, quippe *hoſtem jam adfore*
nunciabatur. Sed tot millia ſuorum, quæ nondum
ad amnem pervenerant, ponte reciſo, prædam ho-
9 ſtis fore videbat. Abeuntem, quum intactum ſine-
ret pontem, dixiſſe conſtat, *Malle inſequentibus iter
dare; quam auferre fugientibus.* Ipſe ingens ſpatium
fuga emenſus, media fere nocte Arbela pervenit.
10 Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumque cæ-
dem multiplicem, devictorum fugam, clades nunc
ſingulorum, nunc univerſorum, aut animo adſequi
queat, aut complecti? Propemodum [a] ſæculi res in
unum

INTERPRETATIO.

a *Quæ toto ſeculo contingere poſſent, in unicum illum diem collegit.*

NOTÆ.

6 *Vera dicere videbatur*] Tacitus H. 4. 78. *Vera erant, & à tribunis præfectiſque eadem ingerebantur.*

8 *An ſolveret pontem*] Sæpe factum ad præcidendum hoſtibus aditum, ut portæ civitatum clauderentur, magno interim excluſorum ſociorum damno. Livius 25. 15. Thurini *conclamant, inſtare Pœnum: permiſtoſque hoſtes urbem invaſuros, ni propere portas claudant. ita excluſos Roman. præbuere hoſti ad cædem.*

9 *Abeuntem, quum intactum*] Iuſtinus lib. 11. ſic enarrat: *Suadentibus deinde quibuſdam, ut pons Lyci (pro Cydni) fluminis ad iter hoſtium impedientibus intercluderetur: non ita ſe ſaluti ſuæ velle conſultum ait, ut tot millia ſociorum hoſti objiciat: debere & aliis fugæ viam patere qua patuerit ſibi.* In quo boni Imperatoris officium fecit Darius qui non ſolum ſuam, ſed & ſuorum vitam, quantum in ipſo eſt, ſervatum ibit. Seneca: *Imperatorium eſſe alieno ſanguini tanquam ſuo parcere, & ſcire quemvis debere, homini non eſſe homine prodige utendum.* Loccen.

12 Mi-

unum illum diem fortuna cumulavit. Alii qua bre- 11
vissimum patebat iter; alii diversos saltus, & igno-
tos sequentibus calles petebant. Eques pedesque
confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles
implicabantur. Deinde, misericordia in metum ver- 12
sa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus
deserebantur. Sitis præcipue fatigatos & saucios per-
urebat, passimque omnibus rivis prostraverant cor-
pora, præterfluentem aquam hianti ore captantes.
quam quum diu avidi turbidam hausissent, [a] tende- 13
bantur extemplo præcordia premente limo; resolu-
tisque & torpentibus membris, quum supervenisset
hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam, oc- 14
cupatis proximis rivis, diverterant longius, ut,
quidquid occulti humoris usquam manaret, excipe-
rent. nec ulla adeo avia & sicca lacuna erat, [b] quæ
vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri 15
vicis senum ululatus feminarumque exaudiebantur,
barbaro ritu *Darium* adhuc *regem* clamantium. A- 16
lexander, ut supra dictum est, inhibito suorum cur-
su ad Lycum amnem pervenerat. ubi ingens multi-
tudo fugientium oneraverat pontem, & plerique,
quum hostis urgeret, in flumen se præcipitaverant,
gravesque armis & prælio ac fuga defatigati gurgiti-
bus hauriebantur. Iamque non pons modo fugien- 17
tes;

INTERPRETATIO.

a *Distendebantur confestim viscera, limo adhærente.*
b *Quam inquirentium aviditas non deprehenderet.*

NOTÆ.

12 *Misericordia*] Amat hunc sensum Curtius, ideoque sæpius expressit. Fecit & Cæsar de bel. Gal. 7.26. *plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit.*

Omnibus rivis] Sic malui cum paucis. ita mox. & certe, si omnibus viis fuisset reperire præterfluentem aquam, non ita sitissent.

14 *Avia*] Modius *Avida*: unde Acidalius tentabat *arida*. non inepte. nec tamen ipse vulgatam lectionem damnat; & ego præfero. *Freinshemius.*

S 17 *Im-*

tes; ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua
improvide ſubinde cumulantes. quippe, ubi intra-
vit animos pavor; id ſolum metuunt, quod pri-
18 mum formidare cœperunt. Alexander inſtantibus
ſuis, *impune abeuntem hoſtem ſequi permitteret. hebe-
tia tela eſſe, & manus fatigatas; tantoque curſu cor-
pora exhauſta, & præceps in noctem diei tempus* cauſa-
19 tus eſt. Re vera de lævo cornu, quod adhuc in acie
ſtare credebat, ſolicitus, reverti ad ferendam opem
ſuis ſtatuit. Iamque ſigna converterat; quum equites,
à Parmenione miſſi, illius quoque partis victoriam
20 nunciat. Sed nullum eo die majus periculum adiit,
quam dum copias reducit in caſtra. Pauci cum &
incompoſiti ſequebantur ovantes victoria. quippe
omnes hoſtes aut in fugam effuſos, aut in acie cre-
21 debant cecidiſſe; quum repente ex adverſo adpa-
ruit

N o t æ.

17 *Improvide*] Facilius omnino ex vulgatis reſcribi *improvida fuga* poterat, quam *fugæ* ipſum penitus deleri. niſi forte, quia *fugientes* jam anteceſſerat, hoc repeti noluerunt. *Acidalius.* Raderus tamen teſtatur, lectionem eſſe Mſſ. ſuorum *improvide.*

Quippe, ubi intravit] Ita Tacit. 4. Annal. *Quidam regrediebantur, oſtendebantque ſe rurſum, id ipſum paventes quod tenuiſſent.* Haud procul abludit Livius 29. 32. *amnis ingens fugientes accepit (neque enim cunctanter, ut quos major metus urgeret, immiſerant equos) raptique gurgite, & in obliquum relati.*

18 *Impune abeuntem*] Acidalius ex vulgatis bene reduxit voculam *impune abeuntem.* illud non erat neceſſarium, expuncto poſt verbum *cauſatus* ſubſtantivo, omnia unam intra periodum redigere. *Freinshemius.*

Hebetia tela eſſe] Livius 8 38. *Iam viris vires, jam ferro ſua vis deerat.* & 22. 59. *nec ſuperſumus pugnæ, niſi in quibus trucidandis & ferrum & vires hoſtem defecerunt.* Florus 2.6. *duo maximi exercitus cæſi ad hoſtium ſatietatem, donec Annibal diceret militi ſuo,* parce ferro. Lucanus 7. 728.

Cæſar ut Heſperio vidit ſatis arva natare
Sanguine, parcendum ferro, manibuſque ſuorum
Iam ratus.

19 *De lævo cornu*] Non amice ſolum, ſed & prudenter feciſſe hinc judica Quinctium conſulem, referente Livio 34. 70. qui collegæ nunciari juſſit: *victorem ſe jam imminere hoſtium caſtris, nolle irrumpere antequam ſciat debellatum & in ſiniſtro cornu eſſe: ſi jam fudiſſet hoſtes, conferret ad ſigna, ut ſimul omnis exercitus præda potiretur.* Certe ejus rei neglectus præſtantiſſimum ducem Iudam, & victoria privavit, & vita. Machab. 1. 2. *Freinshemius.*

20 *Periculum adiit*] Quale adiit & Maſaniſſa ex prælio, quo Anni-
bal

ruit agmen equitum, qui primo inhibuere curſum, deinde Macedonum paucitate conſpecta, turmas in obvios concitaverunt. Ante ſigna rex ibat 22
diſſimulato magis periculo, quam ſpreto: nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. namque 23
præfectum equitatus avidum certaminis, & ob id ipſum incautius in ſe ruentem, haſta transfixit. quo ex equo lapſo, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit. Invaſere turbatos amici 24
quoque; nec Perſæ inulti cadebant: [a] quippe non univerſæ acies quam hæ tumultuariæ manus vehementius iniere certamen. Tandem barbari, quum 25
obſcura luce, fuga tutior videretur eſſe quam pugna, diverſis agminibus abiere. Rex, extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos reduxit in caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum 26
victores finire potuerunt; millia XL; Macedonum minus quam CCC deſiderati ſunt. Ceterum, hanc 27
victoriam rex majore ex parte virtuti quam fortunæ ſuæ debuit; [b] animo, non ut antea loco vicit.

Interpretatio.

a *Non acrius pugnavere toti exercitus, quam hæc agmina fortuito concurrentia.*

b *Fortitudine vicit, non loci* opportunitate, *ut in priori* pugna.

Notæ.

bal profligatus eſt à Scipione. Nam, ut tradit in Punicis Appianus, vetus ille belli Imperator, *inter fugiendum conſpicatus conglobatos equites Numidas, accurrit, rogavitque ne ſe deſererent: quo impetrato, in perſequentes fecit impetum, ſperans ſe eos in fugam verſurum, &c.*

23 *Ob id ipſum*] Seneca de ira I. II. docet, eam nuſquam minus utilem, quam adverſus hoſtes, licet vulgo contra videatur; idque multis rationibus & exemplis confirmat: quæ cognitu conſideratuque digniſſima, diligentiæ lectoris ex ipſo fonte petenda relinquo.

26 *Finiri*] *Iniri*. Bongarſius.

Millia XL] Si quis reſcribat *quadringenta* M. haud difficulter adſentiar. ſic enim à reliquis ſcriptoribus ipſaque rei magnitudine propius abierimus.

Minus quam CCC] Sic in victoria Marii de Cimbris apud Florum 3. 3. *Millia inde ad ſexaginta ceciderunt; hinc trecentis minus.* Et ſimilia quidem exempla multa paſſim occurrunt, ubi minimo victoris damno, ingentes exercitus conciderunt.

29 *Majore ex parte virtuti quam* for-

cit. Nam & aciem peritissime instruxit: & promptissime ipse pugnavit: & magno consilio jacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, quum in ipsa acie summum rei videret esse discrimen: dubioque adhuc pugnæ eventu pro victore
29 se gessit: perculsos deinde hostes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest,
30 prudentius quam avidius persequutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseverasset; aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. jam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset; victori aut fœde fugien-
31 dum, aut miserabiliter cadendum fuit. Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt; quippe vulnera, quæ quisque excepit, indicia virtutis
32 sunt. Hephæstionis brachium hasta ictum est: Perdic-

NOTÆ.

fortuna sua debuit] Plutarchus de fortuna Alexandri duobus voluminibus ostendit, Alexandrum semper adversa usum fortuna, quam sola virtute ubique superarit, contra, quam multi, non bene, senserunt. Ælianus [immo Polyænus 4.3.] stratagemate Alexandri superatum ait Darium. *Alexander, inquit, cum Dario signa collaturus, præceptum dedit Macedonibus: ubi in Persarum conspectum veneritis, procidentes in genua terram manibus conterite. Vbi vero tuba signum dederit, tum consurgentes strenue & fortiter impetum in hostes facite. Macedones ita fecerunt. Persa formam adorationis conspicati, incitatum ad bellum impetum remiserunt, animisque facti sunt molliores. Darius gloriabatur & gaudebat se absque prælio victoriam obtinere. Macedones ad signum tubæ exilientes vehementi impetu in hostes feruntur, & rupta phalange in fugam convertunt.* Raderus. In extremis verbis Polyæni pro τὴν φάλαγγα ῥήξαντες, *rupta phalange*, legerim, τῇ φάλαγγι, *phalange rumpentes*. Macedonibus enim haud dubie phalangem tribuit.

28 *Pro victore se gessit*] Docet Onosander cap. 23. strategici; *Vtile esse in ipso conflictu Imperatorem fausta & læta militibus inclamare, etsi ea falsa sunt.* Excitantur enim ea ratione animi, & vires pugnantium bona spe geminantur. Fecit hoc in conflictu Parmenio supra 4. 16. Idem narrat Livius 10. 41. de Papirio consule, *clamitante inter prima signa, ita ut vox etiam ad hostes accideret: captum Cominium; victorem collegam adesse: anniterentur vincere prius quam gloria alterius exercitus fieret.* Inprimis memorabilis est locus ejusdem auctoris, 2. 64. *Romani gradum retulissent, ni salubri mendacio consul* (T. Quintius) *fugere hostes ab cornu altero clamitans concitasset aciem: impetu facto, dum se putant vincere, vicere.* Adde eundem 3. 61. *Freinsh.*

31 *Ne duces*] Arrian. 3. 3. Diodor. 17. 61.

33 *Et*

diccas, ac Cœnus, & Menidas, ſagittis prope occiſi. Et, ſi vere æſtimare Macedonas, qui tunc 33 erant, volumus : fatebimur, & regem talibus miniſtris, & illos tanto rege fuiſſe digniſſimos.

NOTÆ.

33 *Et regem*] Æque rotundum illud Ciceronis ultima Philippica: *dignus Imp. legione, digna legio Imperatore.* Virdungus ad illa Taciti Agr. 33. *Neque me militum, neque vos ducis pœnituit.*

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER V.

CAP. I.

Dario Mediæ fines ingresso, Arbela potitur Alexander, & Babylone: cujus situs, amplitudo, & corrupti mores describuntur.

1 QVÆ interim ductu imperioque Alexandri
vel in Græcia, vel in Illyriis ac Thracia
gesta sunt; [a] si quæque suis temporibus
reddere voluero; interrumpendæ sunt res
2 Asiæ. Quas utique ad fugam mortemque Darii uni-
versas in conspectu dari, & sicut inter se cohærent
tempore, ita opere ipso conjungi, haud paulo a-
ptius videri potest. Igitur ante, quæ prælio apud Ar-
3 bela conjuncta sunt, ordiar dicere. Darius media
fere

INTERPRETATIO.

a *Si referre singula juxta temporum* ordinem *voluero.*

NOTÆ.

Q*Væ interim*] Narrata Curtio à principio libri sexti, nunc majori ex parte temporis injuria deperdita.

Quæ interim ductu imperioque Alexandri &c.] Potuit quidem geri bellum in Thracia, Græcia, Illyriis, & ubi gentium voles, Alexandri absentis auspiciis; nam sæpe ductus & auspicia diversorum erant hominum; sed nunquam fando auditum est, bellum illud alicujus ductu & imperio gestum, qui ipse *ad legionem*, ut loquitur Plautus, *non adesset*. At credo esse errorem veterum exscriptorum; nam pro *Alexandri* legi debet, *Antipatri*. Fab.

2 *Haud paulo aptius*] Tacit. 12. 40. *Hæc, quamquam à duobus proprætoribus plures per annos gesta, conjunxi, ne divisa haud perinde ad memoriam sui valerent.* Item 13. 9. *Quæ in alios consules egressa conjunxi.* Sic & Vellei. 1. 14. agnoscit: *quod facilius cujusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis animisque inhæreat.* Itaque Euseb. in Histor. Ecclesiast. prooemio merito sperat, gratum fore, quod aliis *σποράδην*, *sparsim* memorata, unum in corpus redegerit. Vide & notam nostram ad

fere nocte Arbela pervenit: [a] eodemque magnæ par-
tis amicorum ejus ac militum fugam fortuna compu-
lerat. quibus convocatis exponit; *haud dubitare se,* 4
*quin Alexander celeberrimas urbes, agrosque, omni co-
pia rerum abundantes, petiturus esset. prædam opimam
paratamque ipsum & milites ejus spectare. Id suis rebus* 5
*tali in statu saluti fore, quippe se deserta cum expedita
manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta esse; inde
bello vires haud ægre reparaturum. Occuparet sane ga-* 6
*zam avidissima gens, & ex longa fame satiaret se auro,
mox futura prædæ sibi;* [b] *didicisse usu pretiosam supelle-
ctilem, pellicesque & spadonum agmina nihil aliud fuisse,
quam onera & impedimenta,* [c] *eadem trahentem Alex-
andrum, quibus antea vicisset, inferiorem fore.* Plena 7
omnibus desperationis videbatur oratio; quippe Baby-
lonem

INTERPRETATIO.

a *In eumdem locum fortuna direxerat magnum numerum amicorum ac militum* Darii *fugientium.*

b *Se experientia cognovisse &c.*

c *Alexandrum qui iisdem onustus erat, debellatum iri* ob ea ipsa, *propter quæ antea victor fuerat.*

NOTÆ.

ad ista Flori 2. 19. *Quæ etsi juncta inter se sunt omnia atque confusa: tamen quo melius appareant, separatim proferentur*, ubi Sisennæ locum aliter accepi quam oportuit. *Freinsh.*

3 *Media fere nocte*] Ingens certe spatium intra paucas horas emensus, milliaria German. 18. cum triente: 600 quippe stadiis Arbela distant à Gaugamelis, ubi prælium est factum. *Rad.*

5 *Bello vires haud ægre reparaturum*] Acidal. malebat; *belli vires,* &c. *repetiturum*, fretus simili Curtii loco, quem considerabimus, volente Deo inf. 5. 10.

6 *Pretiosam suppellectilem*] Metellus Roman. dux, *adjumenta ignaviæ* appellabat: ideoque castris edicto removit, ut est apud Salust. belli Iugurth. cap. 45.

7 *Babylonem*] Augustinus: *Babylon interpretatur confusio. Unde colligitur, gigantem illum Nemrod fuisse illius conditorem.* Quidam Babylonis conditorem Ninum faciunt, quem cum Nemrodo confundunt. Sed repugnant tempora. Vixit enim certe Ninus post Nemrodum. Forte conditam à Nemrodo, Ninus postea reparavit. Orosius lib. 2. cap. 7. *Babyloniam à Nemrod gigante fundatam, à Nino vel Semiramide reparatam multi prodidere.* Mosis verba, unde id colligunt, habentur Gen. 10. vers. 10. *Fuitque principium ejus regni Babel, Arech,* &c. id est, urbes regni sive imperii ejus præcipuæ. Loquitur autem de Nemrodo. A turri, ut credo, civitas appellata; aut simul nomen acceperunt à confusione linguarum. Babel, quasi Balbel, id est, σύγχυσις, confusio. παρὰ τὸ בלל confundere. *Drus.* Videtur hæc vox servata ex lingua primitiva. unde in variis lin-

lonem urbem opulentissimam dedi cernentibus. jam Susa, jam cetera ornamenta regni, caussamque bel-
8 li victorem occupaturum. At ille docere pergit; *non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non urbium tectis. omnia sequi armatos. Sic majores suos perculsos in principio rerum, celeriter pristinam reparasse for-*
9 *tunam.* Igitur, sive confirmatis eorum animis, sive

NOTÆ.

linguis, βαβάλιον, balbus; balbile. Græcorum fabulas, qui Babylonis structuram Semiramidi adscribunt bene refutat ex Beroso Iosephus contra Appionem. *Grotius.*

Susa] Susa à loci amœnitate & floriditate nomen traxit, quia lingua Persica, *Susum*, lilium significat, teste Athenæo. Stephanus vero περὶ πόλεων, Susa vocata ait ἀπὸ τῶν κρίνων, ἃ πολλὰ ἐν τῇ χώρᾳ πεφύκει ἐκείνῃ. Sita ad fluvium Choaspem, ac à Dario lautius ædificata, & ædium Regiarum magnificentia adornata. Alioquin enim refragaretur vetustas, quæ à Tithono ejusque filio Memnone Susa condita credidit. unde Herodot. Μεμνόνειον ἄστυ vocat. *Brissonius.*

8 *Non speciosa dictu*] Lipsius Polit. 4. 13. vult Principem, alto quidem splendidoque ingenio: sed tamen (ex Agric. Tacit. 8. 1.) *eruditum utilia honestu miscere.* quod mireris in Stoico. illi enim recte sentiebant, *sola honesta esse utilia.* Egregie tamen in viam redit Lipsius in fine dicti lib. 4. Illud jam *honestum* appello, quod unum ita est, non quæ videntur, ut sunt vere omnia ὅσα δὴ (verbis Dionys. Longini) ἔχει πολὺ τὸ ἔξωθεν προσεπιτραγῳδούμενον. Non igitur insipienter Cicero Philip. 2. 15. *incolumitati civium primum, & postea dignitati,* quo tempore Pompeius *præsenti dignitati potius consulebat.* Iustin. 5. 3.

Sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse] Speciosa dictu in rebus adversis solum ad doloris ostentationem faciunt, usu necessaria rei patrandæ inserviunt. *Res* autem *plus valebunt quam verba,* inquit Pompeius apud Crispum fragm. lib. 2. Hist. Annius Setinus prætor Latinorum apud Livium lib. 8. *Magis ad summam rerum nostrarum pertinere arbitror, quid agendum nobis quam quid loquendum sit. Facile erit explicatis consiliis accommodare rebus verba.* Vellei. 2. 110. 3. *Tum necessaria gloriosis præposita.* Turnus apud Virgil. 11. Æn.

——— *Non replenda est curia verbis.*
Loccenius.

Non urbium tectis] Oblique adludit probatam Themistocli sententiam, *patriam municipes esse, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus positam:* Iustin. 2. 12. Vt sic intelligas, verum esse quod apud Aristidem, tomo 3. Orat. 2. legimus: *Themistoclem comprobasse dictum, quod cum Alcæus protulisset olim, multi postea usurparunt: non lapides, nec ligna, nec fabrorum artem civitates efficere; sed ubi viri sint, qui seipsos servare norint, ibidem & urbes esse & mœnia.*

In principio rerum] Non bene qui putat hic esse sermonem de exitio Cyri. item de cladibus Cambysis, Darii, Xerxis. hæ enim nec in principio rei Persicæ acciderunt: illud quem tetigit, pristinam fortunam haudquaquam reparavit. Plane adspicit initia Persarum, cum post victoriam de Medis, Harpagi transitione partam, ab Astyage fusi, mulierum contumelia pudefacti, resumpsere certamen. Vide Iustin. 1. 6. 10. *Freinsh.*

9 *Im-*

ve imperium magis quam conſilium ſequentibus,
Mediæ fines ingreſſus eſt. Paulo poſt Alexandro tra- 10
duntur Arbela, regia ſupellectili, ditique gaza re-
pleta. quatuor millia talentum fuere: præterea pre-
cioſæ veſtes: totius, ut ſupra dictum eſt, exercitus
opibus in illam ſedem congeſtis. Ingruentibus dein- 11
de morbis, quod odor cadaverum totis jacentium
campis vulgaverat, maturius caſtra movit. Eunti-
bus à parte læva, Arabia, odorum fertilitate nobi-
lis

NOTÆ.

9 *Imperium magis*] Conſilium ſejungitur ab imperio: Liv. 1. 29. *Nec imperium illud meum, ſed conſilium & imperii ſimulatio fuit.* & lib. 22. *Non imperio modo, ſed conſilio etiam ac prope precibus agens.*

10 *Quatuor millia talentûm fuere*] 2400000 aureorum Rhenanorum, proxime ad noſtri numiſmatis menſuram. Diodor. 17. 64. 3000. talenta habet: id eſt, aureos noſtrates 1800000. *Freinsh.*

Precioſæ veſtes] Vir Eruditus Adverſar. 52. 16. malebat *precioſa vis veſtis.* Cui adſentior, apud auctores ſæpius reperiri ſingulari numero *veſtem.* ſed ſi id ſequamur in Curtio, ſuffecerat legi *precioſa veſtis.* ut apud Ciceron. Philip. 2. 27. *maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti, precioſa veſtis, multa & lauta ſupellex,* &c. Item in Verrem 1. 10. *argenti veſtiſque ſtragulæ quod fuerit, curaſſe auferendum.*

Ut ſupra dictum eſt] Niſi me memoria fallit, fefellit Curtium, ſi tamen ab ipſo hæc parentheſis. Nihil enim tale ſupra, quod ſciam. Immo contra *majorem ſarcinarum commeatuumque partem* apud Arbela relictam ſupra 4. 9. 9. ſcripſit. Forte tamen capias de alio loco 4. 9. 2. ubi legis, omnes Darii copias Babylonem fuiſſe contractas, ut ex ipſa re conjicias, quod expreſſe non eſt additum, ibi potiſſimum relicta fuiſſe impedimenta. *Freinsh.*

Odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat] Odor aerem infecerat, hauſtus aër viſcera: ita propagata lues, ut ſolet in peſtilitate. Proinde magna ſemper ratio habita eſt, ut caſtra à ſordibus eſſent pura. quod in ſacris paginis à Domino exercituum Moſi præceptum eſt. Et Veget. 3. 2. *Si autumnali æſtivoque diutius in iiſdem locis militum multitudo conſiſtat, ex contagione aquarum & odoris ipſius fœditate vitiatis hauſtibus, & aëre corrupto pernicioſiſſimus naſcitur morbus, qui prohiberi non poteſt aliter, niſi frequenti mutatione caſtrorum.* Raderus.

11 *Euntibus à parte læva*] Sequuti ſumus priſtinam ſcripturam, qualis nimirum fuit, priuſquam interpolaretur à Modio. Eſt enim locus hic à librariis & criticis varie agitatus. Horum primo Glareanum ablego, qui pro *Arabia,* ſubſtituerat *Aturiam.* Sed enim in ipſa Aturia prælium id commiſſum fuiſſe, ipſe, quem Glareanus citat, Strabo à princ. lib. 16. tradidit. Deinde apponit: certiſſima Arabiæ nota, *odorum fertilitate nobilis regio.* Nec placet, quod alii ſejungunt ab invicem hunc ſenſum, *Euntibus campeſtre iter eſt.* Item quod ſimpliciter dicto *Euntibus*, nec deſignato loco quo vel qua eant, ſtatui non poſſit quid lævum dextrumve ſit. Taceo jam, quod de *itinere* novo dicatur *uber eſſe.* Quæ ratio movit Barthium Adverſ. 42. 16. ut reſcribendum crederet, *Eunt. à parte læva Arabiam* (*odorum f. n. r.*) *campeſtre iter eſt. Inter,* &c. quam equidem lectionem (niſi mancus ſit hic locus) proximam eſſe vero putem; unum

12 lis regio, campestre iter est. Inter Tigrim & Euphratem jacentia tam uberi & pingui solo sunt, ut à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, [a] toto fere solo propter venas aquarum resu-
13 dante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cepere,

INTERPRETATIO.

a *Cum tota terra quæ juxta est, humefiat* occultis *rivulis aquarum* penetrantium.

NOTÆ.

obstat, quod repugnat locorum situs. In quo tamen quid prohibet errasse Curtium? nonne erravit & in aliis locorum descriptionibus? Et certe errori ansam præbere potuerit, quod auctores in ipsa Mesopotamia collocant Arabum gentem. Virum Doctum, qui sic faciebat, *Campestre iter est int. Tig. & Euphr. Iacentia tam uberis*, &c. ut *Iacentia* Curtio sint *καθήδρυα*, pascua sive fundi: merito non admittit Sebisius. *Freinsh.* Aliter Modius, aliter Barthius, cujus emendationem proximam vero putat Freinshemius, nisi locus sit mancus. Sed nec mancus est, & Barthii lectio non ob aliud vero proxima, quam quod minus abit à vulgata, quæ vera est. Obscuritatem parit *ἀσύνδετον*, & interjecta laus Arabiæ: ceterum simplex sensus: Euntibus, qua nempe duxit Alexander, à parte læva, Arabia, & iter campestre est. Verbum substantivum pro bis posito accipiendum. Distinctio forte nonnihil juvet: Euntibus à parte læva, Arabia, odorum fertilitate nobilis regio; iter campestre est. *Gron.*

12 *A pastu repelli pecora dicantur*] Ridere sane libet, quoties auctores Latini, terræ fecunditatem commendant, quod à pastu pecora repelli dicantur, ne satietas perimat: quasi pecora per se ipsa nesciant cibi modum, in quantumvis pingui regione. Vtinam multi mortales tam probe nossent sibi temperare. Pomponius Mela de Hibernia simile quiddam scripsit: *est adeo luxuriosa herbis, non latis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant: & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant.* Glareanus. Adde Iust. 44. 4. de parte, nescio qua, Hispaniæ: *In hac tanta pabuli lætitia est, ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur.* In nota ad eum Iustini locum dicitur Curtius idem scripsisse de Arabia: nempe decepit Virum Optimum corruptum, seu mavis correctum à Modio exemplar. Nec enim dubium esse potest, quin id dixerit Curtius de terra interamna, fluminibus Tigri & Euphrate intercepta, quod Arabiæ certe non congruit.

Propter venas] Si hoc communi significatu accipias, aptior certe est lectio Aldinorum & aliorum Vett. Codd. approbante etiam Cl. Barthio 52. 16. Adversar. *per venas*. Sed nempe aliud latet. *propter* hic significat idem quod *juxta* sive *prope*. Sic igitur distinguendum, legendumque: *toto solo propter, venis aquarum resudante.* Freinsh.

13 *Divortio iter*] Eodem enim fonte scaturientes postea divortium faciunt, quod nemo potest, nisi qui antea una fuerunt. Divortium est intervallum amnium profluentium. *Sallustius*, inquit Servius ad Æn. 3. *certissimus auctor asserit, Tigrim & Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diversa euntes longius dividantur spatio medio relicto multorum millium, quæ tamen terra quæ ab ipsis alluitur, Mesopotamia dicitur* [Hoc non exstat in Servio, sed Sen. nat. quæst. 7. 8.] Diversis tamen fon-

re, percurrunt. duo millia & D ſtadia emenſi ſunt, qui ampliſſimum intervallum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem quum Mediæ & Gordianorum 14
terras ſecare cœperunt, paulatim in arctius coëunt, & quo longius manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maxime ſunt his cam- 15
pis, quos incolæ *Meſopotamiam* adpellant; mediam namque ab utroque latere concludunt. Iidem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis caſtris ad Mennim urbem perve- 16
nit.

NOTÆ.

fontibus naſci plerique alii tradidere. Solinus c.40. Euſtath. ad Dionyſ. verſ. 985. *Fontes autem horum duorum fluminum aiunt inter ſe diſtare* 1500. *ſtadiis.* Raderus.

Duo millia] Ex modo relato Euſtathii loco, emendari Curtianum hunc volebat Raderus, ut pro 2500 ſtadiis 1500 reſcriberentur. Sed videntur conciliari poſſe ſcriptores hi, cum Euſtath. loquatur de diſtantia fontium, Curtius de divortio ipſorum fluminum, qua longiſſime invicem diſcedunt. *Freinsh.*

14 *Mediæ & Gordianorum*] Tigris & Euphrates Mediam nuſquam attingunt, tantum abeſt ut ſecent. Ergo pro *Mediæ* legam *Armeniæ*, & pro *Gordianorum*, *Gordiæorum*. Neque id temere, ſi quidem præcipuos in Geographicis viros audire voluerimus. *Glareanus.* Sic equidem credebam animo, recte ſentire Glareanum, & ipſe jam vocem *Mediæ* mutaram in *medias terras*, nempe Gordiæorum. Sed cum locum diligentius inſpicerem, & revolverem auctores, diſpiceremque; falli Glareanum deprehendi, qui nuſquam ab Euphrate & Tigri Mediam attingi putat. Diodorum audiat, qui 2.11. ita tradit: *Poſt Nilum & Gangem, totius prope Aſiæ nobiliſſimi amnes ſunt Euphrates & Tigris, ac fontes ſuos habent ex Armenia montibus: diſtantque à ſe invicem ſtadia* 1500. *Ac per Mediam Paratacenamque delati, Meſopotamiam ingrediuntur.* Rader.

15 *Vicini maxime ſunt his campis*] Ita lege, ſcribe, doce; non ut Modius, *vicina*, nam de amnibus agitur, & perpetuatur oratio, ut vere notavit Acidalius. *Raderus.* Sed & quod ſequitur, *campis*, perperam mutarunt quidam in *campi*. ſenſus eſt, amnes hos poſtquam diu in diverſum ierint, ſenſim deinceps jungi, ſed in Meſopotamiæ campis (ſextus enim caſus eſt) maxime ſibi vicinos eſſe: *Tandem* (ſic putem mox legendum, non *Iidem*, ut putabant Acidal. & Rad. minus etiamnum *Eadem*, ut ceteri) *per Babyl. fines in rubrum mare prorumpere.* Freinsh.

Meſopotamiam] Eſt autem Meſopotamia Græcum nomen, quo illi appellarunt iſtam regionem: ſive ab ipſis incolis vocabulo idem ſignificante vocatam: ſive alio quocunque Alexander Imp. Latina voce reddidit, apud Lamprid. c. 56. *Terras Interamnas.* Fuit & *Interamna* civitas Italiæ, ſimili de cauſa ſic nominata. *Freinsh.*

Mediam] *Media* hic adjectio eſt: ut intelligatur terra hiſce incluſa fluminibus. *Glarean.*

16 *Ad Mennim*] Alii *Memnium*, Modii editio *Mennin.* leg. *Memnonis urbem*, vel *Memniam* [forte *Memnoniam*] *urbem.* ut Strabo lib. 17. *Loccen.* Strabo tamen in hac orbis parte collocat, ubi tum Alexander egit. Quæ cauſa eſt cur nec Ortelio adſentiar, legenti, *Memnonium.* Putes autem, *cavernam* quam urbi illi tribuit Curtius, adſcribere Plutarch. c. 64. *Ecbatanis.* Niſi forte

nit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeo ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis hujus fontis bitumine interli-
17 tos esse. Ceterum, Babylonem procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat; cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seque dedens. Gratus adventus ejus fuit regi. quippe ma-
18 gni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, famaque etiam proximo prælio celebris, & ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc qui-
19 dem benigne cum liberis excepit : ceterum *quadrato agmine*, quod ipse ducebat, *velut in aciem irent*, *ingredi* suos jubet. Magna pars Babyloniorum consti-

NOTÆ.

te ibi legendum *Batanis*. hoc enim nomine locum juxta Euphratem adgnoscit Stephanus. quanquam & duplicia *Ecbatana* probat, altera Mediæ, quorum hæc quidem huc non pertinere constat : de illis etiam merito non creditur, cum in Syria collocet. Vide ipsum in Ἀγβάτανα. Interim sciendum est, non de eadem utramque caverna loqui. Plutarchus enim de caverna narrat, ubi *naphtha* nascatur; Curtius, ubi *bitumen*. non idem autem utrumque; præterquam quod expresse tradit Plutarch. *naphtham similem esse bitumini*. ex eo potest intelligi, quod bitumen id adhibitum fuerit solidandis Babyloniorum mœnibus, ad quod naphtha, cujus natura est, ut facillime flammam rapiat, ineptissima fuisset. Bitumen autem illud non uno certo loco, sed *illis locis passim exæstuare*, Iust. 1. 2. tradit. *Freinsh.*

17 *In urbem*] Deditam Alexandro fuisse Babylonem consentiunt Plut. Alex. cap. 64. Arrian. 3. 3. & Diodor. 17. 64.

Cum adultis liberis] Vetustiores, *cum liberis ejus*. id *ejus* nuper ejecerunt. quod nollet factum scriptor Advers. 52. 16. qui corruptam eam vocem autumat potius, quam spuriam. Sicque tentat, *cum lib geminis*. Sed pace Viri doctissimi, nimis abit hæc lectio à vestigiis scripturæ, sed & ipsa phrasis est horridula. Ego potius nihil mutem, aut leviter : *cum liberis suis*.

18 *Et ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur*] Non potest non esse grata imperatori spontanea deditio munitarum urbium & fortium hostium. Vnde & illorum deditionem primo tentare solent, qua obtenta de minus munitis & infirmis facile est negotium. Minores enim & imbecilliores majorum fortunam plerumque sequuntur. Thucydides lib. 2. de Atheniensibus : *Firmissimos quosque in suas partes alliciebant: ut valentiorum inprimis potentia circumcisa, reliquos, quos postremos reliquerant, oppressu faciliores haberent.*

19 *Quadrato agmine*] Sic fieri solet, ubi metus periculi. Marii quoque circumspectam diligentiam in itinere faciendo, commendat Salust. Iugurth. cap. 45. Livius 24. 35. 7. *agmine ad omnes casus composito ibat.*

In

ſtiterat in muris, avida cognoſcendi novum regem: plures obviam egreſſi ſunt. Inter quos Bagophanes 20
arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coroniſque conſtraverat; argenteis altaribus utroque latere diſpoſitis, quæ non thure modo, ſed omnibus odoribus cumulaverat. Eum dona ſequebantur, greges pecorum 21
equo-

NOTÆ.

In muris] Plinius Panegyr. *Non ætas quenquam, non valetudo, non ſexus retardavit, quo minus oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te parvuli noſcere, oſtentare juvenes, mirari ſenes,* &c.

20 *Et regiæ pecuniæ cuſtos*] Habebant enim Perſarum reges in ſingulis provinciis Ærarium Ærariique præfectos. Et ita Curtius, &c. Extat Darii epiſtola apud Ioſeph. 11.4. qua ſumptus ad templi Hieroſolymitani conſtructionem, ἐκ τῆς βασιλικῆς γαζοφυλακίας τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, *ex regio ærario tributorum Samariæ,* ſuppeditari mandat. Sic & Eſdræ c. 7. ab Artaxerxe edictum ad omnes qui theſauris ſuis, trans flumen, præpoſiti erant, emiſſum, ut quidquid ab eis Eſdras poſtulaſſet, illico præſtaretur. Pecuniæ ergo, quæ theſauris inferebantur, Cuſtodes habebant, qui Γαζοφύλακας vocantur à Ioſepho, & Γαζοφυλακοῦντες à Diod. Sic. lib. 17. *Briſſon.*

Ne ſtudio à Mazæo vinceretur, &c.] Tacit. 3. Hiſt. *Devicti novo obſequio ad cuncta munia ac res*: ut animos fidemque probent victori aut probare videantur, & mite imperium experiantur. Salluſt. bello Iugurth. *Commeatus ſpe amplior: quia Numidæ, ſicut plerique in nova deditione, officia intenderant.* Loc.

Floribus coroniſque] Perſis mos erat, floribus & odoribus vias, quibus Rex incedebat, ſternere. Herodot. 7. 54. de ponte quo Xerxes Helleſpontum continenti junxit; *omnis generis odores in pontibus congerentes, ac myrto iter conſternentes.* Sed & pro lætitiæ publicæ argumento coronis & floribus vias ſtratas fuiſſe, Herodot. 9.99. oſtendit. Nam cum nuncius Suſa de captis ab Xerxe Athenis eſſet allatus: *Adeo,* inquit, *nuncius relictos ibi Perſas affecit, ut vias omnes myrto ſternerent, odoreſque vicatim incenderent.* Briſſon. lib. 2. Eundem morem aliis quoque gentibus fuiſſe apparet ex Caſaubono in Sueton. Calig. 13. Porro reperies etiam, viam nonnunquam *croco*; ut in fragm. Salluſtii 2.2. alias *auroſa arena,* quin & ab Heliogabalo *ſcobe auri atque argenti* fuiſſe ſtratam. *Freinsh.*

Argenteis altaribus] Fœdæ ſed veteris adulationis morem primus, quod ſciam, Lipſius adnotavit ad Tac. H. 2. 70. ex Iuſtino 24.3. Val. Max. Sueton. Calig. 13. Quibus addit Caſaubonus Ciceron. in Verrem 4.35. ex quo probe colligit, honorem eum diis ſuis primitus habuiſſe homines, cum imagines eorum transferrentur: poſtea tranſlatum ad principes oſtendit. Animadverti etiam hic & ſuperiore libro, altaria ea fuiſſe *argentea.* quod non puto temere factum. nam ſi precium metalli ſpectarent, ex auro facerent. forte igitur color hic placuit. ut in equis ſacris, atque veſtibus.

Thure] Thure enim Perſas diis ſuis ſacrificaſſe ex Sidonii Carm. 2. 88.

Fudit thuricremis carcheſia cernuus aris:

& hoc Curtii loco clarum eſt. quod tamen Briſſon. ſe legiſſe non meminit, lib. 2. de reg. Perſarum. *Savaro.*

21 *Dona*] Apud veteres Perſas moris fuit, ut Regem abſque munere adiret nullus: ac vel tenuiorum munuſcula, & quæcunque pro viribus offerebantur, à Rege ſumma facilitate & hu-

equorumque, leones quoque & pardales caveis præ-
22 ferebantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes ii regum canere soliti: Chaldæi siderum motus & statas temporum vices osten-
23 dere. Equites deinde Babylonii, a suo atque equorum cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex, armatis stipatus, *oppidanorum turbam post ultimos pedites ire* jussit:

INTERPRETATIO.

a *Hominum atque equorum ornatu, non tantùm ad splendorem, sed etiam ad luxum facto.*

NOTÆ.

humanitate excipi consueverant. Isque mos apud Parthos post Persas devictos mansit. Regi ergo iter facienti pro se quisque omnes munera ferebant. Item primitias eorum quæ tellus ferret gigneretque, dono dabant: taliaque Regi Persidem peragranti à singulis, quorum fines pertransiret, apponebantur. *Brissonius.*

Leones] Inter regia munera hæc quoque censa. Adnotavit Marcellin. Chron. in anno Chr. 496. *India Anastasio Principi Elephantem, quem Plautus poëta noster Lucam bovem nomine dicit, duosque Camelo pardalos pro munere misit.* Feras enim & olim & hodie nimis adamarunt magnates. Philostrat. in Apollon. 2. 23. narrat, Regem Babylonium in hortis aluisse leones, ursos, pantherasque ad venationem. idque moris etiam veteribus Medis fuisse discimus ex Xenophonte παιδ. l. 1. *Freinsh.*

22 *Canentes*] Vt supra, 3. 3. Vnde colligas, solenne hoc ipsis fuisse in omni insigniore pompa. Carmen autem eorum ad deorum laudes pertinuisse arbitror. & quia inter eos jam haberi volebat Alexander, per metum & adulationem ad ipsum quoque transtulerunt. *Idem.*

Chaldæi] Strabo lib. 16. notat, duplicem intellectum esse hujus nominis. nam & populum esse Babyloniæ, sic appellatum; & Sectam. Quod certum est evenisse ex eo, quod cum essent illi populi deditissimi Astrologiæ, in eorum quasi nomen adoptarentur, qui eadem studia tractarent. Idem accidit in aliis, ut *Iudæi*, *Hellênes*, sive *Græci*, *Nazoræi*, *Samaritani*, *Turcæ*, *Picardi*, *Wallenses*, &c. vocentur, qui institutum cujusque eorum approbant. *Magi*, qui Magorum disciplinam exercent. *Mauri*, qui fusco colore sunt. *Ægyptii*, qui variis præstigiis victum expedientes passim circulantur. iidem à Gallis etiam *Bohemi*, *Scythæ*. & *Peusinii* apud Athen. pro lictoribus, ut notat Salmasius in Solin. cap. 40. pag. 827. ut apud Roman. *Bruttii*, *Helotæ*, pro servis, apud Lacedæm. apud Latin. *Syri*, *Getæ*, *Sardi*. *Samnites*, gladiatorum genus: *Tarentini* & *Scythæ*, equitum. *Atellani*, comœdorum. Sic est & in animalibus, arborumque fœtibus, atque mercimoniis, ut appellentur ab ea regione, unde prima cujusque origo in alias transiit. *Indos* pro rectoribus elephantorum accipi, fortassis haud cuivis notum est. Sic non venit peculiaris aliqua natio, sed sectæ cujusdam consortium. *Freinshemius.*

23 *Ipsæ*

sit: Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam intravit. Postero die supellectilem Darii, & omnem pecuniam recognovit. Ceterum, ipsius urbis pulchri- 24
tudo ac vetustas, non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat; vel, ut plerique credidere, Belus, cujus regia ostenditur. Murus instru- 25
ctus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium

XXX

NOTÆ.

23 *Ipse cum curru*] More triumphantis supra, 4. 1. 1.

Postero die supellectilem] Iust. 11. 14. 34. *continuis diebus prædam recognoscit.* totidem Oros. 3. 17. ponit: alii 40. Curtius mox 5. 1. 34. *dies* in urbe moratum scribit.

24 *Ceterum, ipsius urbis*] Philostratus Apollon. 1. 18. *Regia etiam ære adoperta fulgent: thalami vero & conclavia virorum, porticus atque atria cum argenteis, tum etiam aureis texturis, atque ipso auro tanquam picturis nitent, &c.* Herodotus 1. 178. ἐκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· *ornata est, ut nulla alia urbs, quam nos noverimus.*

Semiramis] Tres Babylonis conditores nominant tam sacræ, quam profanæ literæ. De Nimrodo testatur Moses Genes. 10. 10. quod initium regni ejus fuerit Babylon. Semiramidem conditricem Babylonis jactitant Herodot. 1. 184. Diod. 2. 7. Strab. lib. 16. Daniel vero, cap. 4. introducit Nabuchodonosorem gloriantem: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificavi?* Ceterum Berosus Annianus Semiramidi non adscribit nisi ampliationem urbis. & Pererius Nabuchodonosori restitutionem. Plerumque enim nomen Autoris non soli primo fundatori, sed & restauratori & innovatori attribuitur. Tribuit quidem Curtius Babylonis ædificationem Belo: sed eum à Nimrodo non distinguunt Euseb. in pr. Chron. Hieron. in cap. 2. Ose. August. de Civ. Dei 16. 17. *Arnisæus.* Sed Herodot. 1. 184. inique à Stephano reprehensus, rectissime tradit, Babyloniam à multis Assyriorum regibus conditam fuisse paulatim. Vnde Ammian. 23. 20. *mœnia quidem urbis à Semiramide constructa fuisse* ait: *arcem autem ab antiquissimo rege Belo.* Freinsh.

Regia] Duæ regiæ erant, de quibus Philostr. 1. 18. Sed longe clarius Diodorus 2. 8. *Regias etiam duas ex utraque pontis regione ad fluvium ædificavit, &c.* Raderus. Templum Beli Plin. 6. 26. suo tempore *adhuc durasse* scribit. Nam à Nabuchodonosore conditum auctor est Berosus lib. 3. à Xerxe dirutum Alexander instaurari jussit.

25 *Murus instructus laterculo*] Hunc inter firmissimos omnis ævi primo loco nominat Seneca de Constant. Sap. 6. 6. Nam & inter septem mundi θαύματα secundum obtinebat gradum, apud Nicetam. Hyginus fab. 223. *latere cocto & sulfure vinctum* fuisse scripsit. fortasse, quia teste Plin. 35. 15. *Sulphuris & bituminis vicina est natura.* Eustathius ad Dion. vers. 1005. novam ex aliorum opinione sententiam profert, interprete Radero: *Babylon sacra urbs muro aheneo circumdata, ut quorundam est sententia, &c.* Ceterum, quod ad Babylonem attinet, cum urbs centum habuerit portas, & fores aheneæ essent omnes, quales Virgilius de Carthaginensis ædis, quam Dido moliebatur, cardinibus cecinit Æneid. 1. 450. Ita, reor, à parte mœnium, portarum, inquam, nonnulli tota mœnia ærea dixere. *Raderus.* Eorum senten-

xxx & duorum pedum latitudinem amplectitur: quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare
26 dicuntur. Altitudo muri C cubitorum eminet spatio: turres denis pedibus quam murus altiores sunt. Totius operis ambitus CCCLXVIII stadia complectitur: singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Ædificia non

NOTÆ.

tentia, quæ ænea credidit Babylonis mœnia, forte exinde nata est, quod cum ænea monumenta haberentur pro perennibus; atque aliqua ære exstructa essent, ut templi fores apud Ioseph. de bel. Iud. 6. 6. firmissimi quique muri ænei sunt appellati. Hinc est illud Horatii epist. 1. 1.

——— *hic murus aheneus esto,*
Nil conscire sibi.

De *quadrigis* præter ceteros & Propert. 3. 9. Tzetzes Chil. 9. 275. Epigr. Græc. 1. 54.

Καὶ κραναᾶς Βαβυλῶνος ἐπίδρομον ἅρμασι τεῖχος.
Et robusta Babylonis murus, curruum decursibus aptus.

Latitudinem amplectitur] Forte *in lat. amplect.* Vt hic sit ordo verborum, *Murus amplectitur spacium* 32. *pedum in lat.* Quomodo fere Livius 37. 31. de Phocæa: *In sinu maris intimo posita hæc urbs est, oblonga forma: duum millium & quingentorum passuum spacium murus amplectitur.* Freinsh.

26 C *cubitorum eminet*] Alii habebant L *cubit.* in quam altitudinem cum omnes consentire dicit Raderus, refellitur statim ab omnium præcipuo Herodot. 1. 178. qui eis altitudinem CC *cubitorum regiorum* tribuit. Sed Oros. 2. 6. CC *cubitos* numerat.

Pedibus] *Cubitis* legebat Brisson. lib. 1. ubi describit hanc Vrbem ex auctoritate Strabonis. atque idem etiam tentat apud Plinium 6. 26. 368. *stadia.* Eundem Brisson. etiam, de ambitu ejus Vrbis disceptantem, adi. Tzetzem ex Chil. 9. 275. adscribam: *Omnis autem circuitus fuit Babylonis stadiorum* 360. *Ctesiæ. Secundum vero Clitarchum ipsum, & eum qui post Alexandrum* (immo *eos qui cum Alex.*) *& secundum Diod. ipsum Siculum, trecentorum sexaginta & quinque stadiorum. Coccianus autem Cassius Dion, scripturis Latinis quadringentorum scripsit hanc stadiorum esse. Herodotus autem historicus in Musis novem, & Philostratus ipse in vita Tyanei, stadiorum octuaginta cum quadringentis. Altitudo quinquaginta passuum, murorum, juxta Ctesiam, aliis quinquaginta cubitorum.* Videtur autem Ctesias Tzetzæ veriora describere, quam alii: saltem in iis, quæ scripsit de Babylone. Trecentorum enim ipse sexaginta stadiorum omnem illius perimetrum esse describit. Alii autem augent plus, &c.

Singulis diebus] Non adsentior Brissonio, *hæc verba indicare, numerum stadiorum, dierum, quibus annus constat, numerum æquasse.* quasi necessario hæc verba vertentem annum arguant, & plures paucioresve anno dies cum ratione *singuli* dici non possint? Certe non hoc adspectu adjecit hæc verba Curtius, sed ut doceret, quanto studio atque ardore operi tum institerint, quicumque tandem eos muros eduxerunt. Ita Berosus lib. 3. apud Euseb. indicat, opera Nabuchodonosori, quamquam magna & excellentia, intra 15. dies fuisse perfecta. & Livius 28. 45. Scipionem naves fabricantem *ita institisse operi, ut die 45. quam ex silvis detracta materia erat, naves instructæ armataque in aquam deductæ sint.* Scribit tamen Clitarchus apud Diodor. 2. 7. ambitum urbis continuisse 365. *stadia*

non ſunt admota muris, ſed fere ſpatium unius ju-
geris abſunt. Ac ne totam quidem urbem tectis oc- 27
cupaverunt; per XC ſtadia habitatur; nec omnia
continua ſunt: credo, quia tutius viſum eſt, plu-
ribus locis ſpargi. cetera ſerunt coluntque, ut ſi ex-
terna vis ingruat, obſeſſis alimenta ex ipſius urbis
ſolo ſubminiſtrentur. Euphrates interfluit, magnæ- 28
que molis crepidinibus coërcetur. Sed [a] omnium ope-
rum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes,
in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum flu-
minis; quod ubi adpoſitæ crepidinis faſtigium exceſ-
ſit, [b] urbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus lacuſ-
que, qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt, 29
totum opus bitumine [c] adſtringitur. Pons lapideus,
flumini impoſitus, jungit urbem. hic quoque inter
mi-

INTERPRETATIO.

a *Ingentia hæc opera ambiunt magnæ ſpecus in* ſummam *profunditatem depreſſæ, ad excipiendum flumen exundans.*

b *Vrbis domos,* eluvione *everteret.*

c *Agglutinatur.*

NOTÆ.

dia, quod anni dies ſtadiorum numero æquare ſtuduiſſet Semiramis. Sed Curtium eo collimaſſe non putem. A quo valde diverſum tradit Tzetzes, non uno die ſingula ſtadia fuiſſe perfecta, & omnia uno anno. *Vt celerius opus conſummaretur, cuilibet ex amicis ſtadium, cum impenſis ad id neceſſariis, attribuit, & anni ſpatio negotium peragere juſſit.* Idem.

Vnius jugeris] Diodor. 2. 7. *Inter domicilia & mœnia via relicta erat duorum jugerum.*

27 *Habitatur*] Melius ita quam ſecundum alios *habitabatur:* quamquam id ante habeat Acidalius. Sic & mox in præſenti loqui pergit: *Cetera ſerunt coluntque.*

Tutius] Propter incendia. Tacitus Germ. *Vicos locant, non in noſtrum morem, connexis & cohærentibus ædificiis: ſuam quiſque domum ſpacio circumdat, ſive adverſus caſus ignis remedium, ſive inſcitia ædificandi.*

Cetera ſerunt coluntque] Id ab initio ſic inſtitutum vult Curtius: poſtea ampliavit occaſio. Diodor. 2. 9. *Babylonis exigua quædam portio nunc habitatur maximaque intra muros pars agrorum cultui eſt expoſita.* Accidit id poſt Seleuciam conditam, à qua valde exhauſtam eſſe Babylonem, hominibus illuc commigrantibus, tradit Plin. 6. 26. & Strabo lib. 16. *Freinsh.*

Obſeſſis alimenta ex ipſius urbis, &c.] Quum Cyrus obſidione cingens Babylonem fame debellare tentaſſet, quam armis deſperabat, incolæ ejus obſidionem ludibrio habebant: quod commeatus major quam in viginti annos ſuppeteret; ut ſcribunt Herodotus l. 1. & lib. 7. Inſt. Cyri. Quamvis autem hic tantus commeatus procul dubio non omnis ex ſolo urbano collectus,

mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta jacienda egesto, [a] vix sufficiendo ope-
30 ri firmum reperiunt solum. arenæ autem subinde cumulatæ, & saxis, quibus pons sustinetur adnexæ, morantur amnem; qui retentus [b] acrius, quam si
31 libero cursu mearet, inliditur. Arcem quoque ambitu XX stadia complexam habet. XXX pedes in turrium fundamenta demissa sunt: ad LXXX summum

INTERPRETATIO.

a *Vix ad fundamenta sustinenda stabilem humum inveniunt.*
b *Violentiùs incurrit* in pontem, *quam si &c.*

NOTÆ.

sed ex aliis locis advectus sit, domestici tamen soli fœcunditatem, eum non parum adjuvisse verisimile est. Sane urbi ac reipubl. quidem admodum utile est, præsertim tempore belli ac obsidionis, si intra mœnia sata & agros habeat; amplitudo tamen civitatis spaciosior æquo, & gentem potius quam civitatem referens, se tota commode uti, sibi sufficere, & nota promptaque esse nequit. Vnde factum, ut quum Babylon à Cyro capta esset, quædam civitatis pars, non nisi post triduum illud rescisceret, teste Arist. 3. Pol. 3. Simile quid Livius de Syracusis à Marcello captis scribit lib. 25. *In vasta magnitudinis urbe partium sensus non satis pertingit.* Hinc Plato lib. 4. de Republ. & Arist. 7. Polit. 4. & 9. Eth. 10. requirunt in bene constituta civitate, justam civium multitudinem, quæ sit ad vitæ commoditatem apta, rerum necessariarum copia structa, quæ commode regi, seipsam noscere, se tota uti, & sibi suisque succurrere possit. *Loccen.*

29 *Sufficiendo*] Al. *fulciendo.* ex utrisque conjiciebat Bongars. *suffulciendo*; non male: nec tamen præferam vulgato. *Freinsh.*

Reperiunt] Non recte vir doctus *repererunt*, ut restringat eam rem ad tempus eorum qui pontem exstruxerunt. Sed videlicet fluminis naturam ostendit Curtius, ut inde augeat admirationem operis. Cum Euphratis ea conditio sit, ut altissimum limum vehens, ubicumque aliquid inædificare velis, vix firmum præbeat solum; tamen immensi operis pontem ibi fecerunt. Hoc inquam, miratur, insanam ædificii molem in solo non satis fido. Ostendit eam fluminis naturam Strabo lib. 16. Ad fossas juxta Euphratem faciendas *opera multa opus est. Nam cum terra profunda sit, & mollis, ac facile cedat: nullo negotio ab aquis abripitur, & campos nudat, ac limus fossas implet, eorumque ora obstruit, &c.*

31 XX *stadia*] Ambitus autem tetragonos, ita ut singula ambitus latera, tria continerent plethra, hoc est, 300 pedes; adeoque quatuor latera efficiebant pedum 12000. qui numerus iste 20 stadia explet. unum quippe stadium pedibus 600 definitur, & plethrum unum pedibus 100. sed alii quatuor plethra uni lateri assignant; ita, ut 16000 pedum arcis ambitus contineat. Si Curtius 100 pedes stadio tribuit, salva res. Nec idem plethron quod jugerum; illud Græcum 100 pedes continet: hoc, qua longum, 240. qua latum, 120. quod qui non observarunt, procul à vero repulsi sunt. *Raderus.* Erant duæ arces. Quarum quæ hic describitur, non putem fuisse Beli regiam, sed aliam, à Se-

mum munimenti fastigium pervenit. Super arce vul- 32
gatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles hor-
ti sunt; summam murorum altitudinem æquantes,
multarumque arborum umbra & proceritate amœni.
Saxo pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ 33
sunt: super pilas lapide quadrato solum stratum est,
[a] patiens terræ, quam altam injiciunt; & humoris,
quo rigant terras: adeoque validas arbores susti-
nent moles, ut stipites earum VIII cubitorum spa-
tium crassitudine æquent, in L pedum altitudinem
emineant, & frugiferæ sint, [b] ut si terra sua aleren-
tur. Et quum vetustas non opera solum manu fa- 43
cta;

INTERPRETATIO.

a *Idoneum ferendæ terræ, & aquæ &c.*
b *Quasi nativo in solo consitæ essent.*

NOTÆ.

Semiramide vel regum aliquo recentiore constructam, immo à Nabuchodonosore, ut efferre in promptu est, indicium deferente Iosepho 10. 11. & Beroso lib. 3. apud Euseb. qui & à Iosepho citatur. *Freinsh.*

32 *Pensiles horti sunt*] Et hi inter 7. mira à Lactantio habentur, 3. 13. Patebant in singula latera quatuor jugera: accessus vero montosus erat, habebatque extructiones alias ex aliis aptas, ita ut theatri aspectum referrent: sed extructis autem ascensibus ædificatæ erant testudines, sustinentes totum viridarii pondus, seque invicem sensim paululum exsuperantes accessu. Fornici autem supremo, cujus altitudo erat 50 cubitorum, imposita erat suprema hortorum superficies, ambitui propugnaculorum adæquata. Deinde muri sumptuose firmati & stabiliti crassitudinem habebant pedum 22. Egressus autem quilibet latitudinem habebat 10 pedum. Culmina tegebantur lapideis trabibus, longitudine una cum epibolis pedum 16. latitudine vero 4. Tabulatum autem trabibus impositum, primo quidem substratum habebat calamum multo bitumine illitum, deincepsque laterem coctum duplicem gypso colligatum, tertio superinjectum erat tectum plumbeum, ne aggeris humor altius penetraret: super hæc aggesta erat terræ magna vis, quæ sufficeret alendis maximarum arborum radicibus. Solum autem adæquâtum & complanatum, plenum erat arborum omnis generis. Fornices, lumen excipientes, quod se mutuo excederent, habebant multas & varias Regum diætas: quarum una supremam superficiem multis locis incisam habebat, & machinas ad hauriendas aquas, quibus aquæ magna vis ex flumine sursum attollebatur, quod à nemine externo perspici poterat. *Diodorus.* De hortis pensilibus & Strabo.

33 *Arbores*] Sic terminos cum veteribus construe: *Moles sustinent validas arbores:* si pro *sustinent*, malis *sustinet* me non invito feceris. *Freinsh.*

34 *Et quum vetustas,* &c.] Seneca epist. 91. 15. *Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt, & inter peritura vivimus.* Idem eadem epist. *Nihil privatim, nihil publice stabile est; tam hominum, quam urbium fata volvuntur.* Vtilis & necessaria meditatio adversus

cta; ᵃ sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat. quippe xx lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visenti-
35 bus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ regem, Babylone regnantem, hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est, amore conjugis victum: quæ desiderio nemorum sylvarumque in campestribus locis, virum compulit amœnitatem natu-
36 ræ genere hujus operis imitari. Diutius in hac urbe quam usquam constitit rex: nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius moribus; nec ad inritandas inliciendasque immo-
37 dicas voluptates instructius. Liberos conjugesque cum hospi-

INTERPRETATIO.

a *Sed etiam ipsa naturæ* opera *sensim consumendo destruat.*

NOTÆ.

superbiam atq; cupiditatem cæcæ mortalitatis. Adde Flor. 1. 12. f. *Freinsh.*

35 *Syriæ regem*] Iosephus 10. 11. & Suidas, *Nabuchodonosorem* hortorum pensilium faciunt auctorem. Plin. 19. 5. *Cyrum* vel *Semiramidem.* cui & Eustathius in Semiramide subscribit. *Rad.* *Syrum* etiam *regem*, nomine non edito, hortorum istorum exstructorem, refert Diodorus 2. 10. quem cum Curtio & Iosepho de Nabuchodonosore sentire, credit Rualdus animadvers. cap. 17. in vitas Plutarchi, post Brisson. lib. 1. de reg. Pers. Quibus auctoribus ingens accedit momentum ex consensu Berosi lib. 3. loco, quem Eusebius recitat, & Ioseph. 10. 11. *Freinsh.* Nullus omnino hic obex, si veteres consulamus. Hi enim *Syriæ* nomine eam quæ Cœle dicitur, & Mesopotamiam, & Damascum, & Adiabenen, & Babyloniam, & Iudæam, & Sophenem complexi sunt, ut ex Mela Plinioque manifestum est. Syriæ Regem pro Assyriæ, ac Assyriæ pro Babyloniæ vocavit. eodem modo quo in aliquot veteris fœderis locis fit, ut recte advertit Scaliger. *Blanck.*

Amore conjugis] *Concubinam* facit Diodor. 2. 10. *εἰς χάριν γυναικὸς παλλακῆς, in gratiam mulieris concubinæ,* Ioseph 10. 11. circa finem, simpliciter *γυναῖκα* vocat.

Desiderio nemorum] Celebratos illos pensiles hortos absolvit, eo quod uxor educata in Media concupisset quandam patriæ suæ similitudinem. *Ioseph.*

Amœnitatem naturæ, &c.] Alii: *naturæ genium amœnitate hujus operis imitari.* Venustius sane; sed in illam lectionem tot exemplaria conspirant, ut non possim, quin genuinam esse arbitrer. *Freinsh.*

36 *Disciplinæ militari*] Notum illud proverbii vice jactatum apud Florum 2. 6. 21. *Capuam Hannibali Cannas fuisse.*

37 *Cum hospitibus*] Tertullianus autem in Apolog. cap. 39. commune hoc facit

hospitibus stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt: Babylonii maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Feminarum, convivia ineuntium, 38
in principio modestus est habitus; dein summa quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant: ad ultimum (honos auribus sit) ima corporum velamenta projiciunt. nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virginumque, [a] apud quas co-

INTERPRETATIO.

a *Inter quas urbanitatis loco est pudicitiæ prostitutæ infamia.*

NOTÆ.

facit gentium crimen. *Omnia.* inquit, *indiscreta sunt apud nos, præter uxores. In isto consortium solvimus, in quo solo ceteri homines consortium exercent, qui non amicorum solummodo matrimonia usurpant, sed & sua amicis patientissime subministrant; ex illa, credo majorum & sapientissimorum disciplina, Græci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores suas amicis communicaverunt, quas in matrimonium duxerant liberorum causa & alibi creandorum. nescio quidem an invitas: quid enim de castitate curarent, quam mariti tam facile donaverant? O sapientia Atticæ, ô Romanæ gravitatis exemplum. Leno Philosophus & Censor.* Vbi constat, eruditissimum scriptorem majori Catoni tribuere, quod Lucan. 2. 331. & alii, minori.

Regibus] Malebat Sebis. *regulis.* Sed illud antepono. Movit illum, credo, quod putaret, unum tantum fuisse Persis regem, non plures simul. Hoc tamen nihil obstat, quo minus de pluribus sibi subinde succedentibus Curtius accipiatur. Quin & nihil absurditatis habuerit interpretari hæc de ævo Curtii, ut complura alia hoc capite. Ejus igitur ævo, quamquam unus cum suprema auctoritate esset, quem ideo *regem regum* vocatum fuisse apparet, multi tota Perside fuerunt reges: latius sumpto Persidis vocabulo, ut fecit Eusebius, qui omnes circumvicinas provincias hac appellatione complectitur. In ea igitur numerata sunt *regna duodeviginti*, tempore Plinii, apud ipsum 6.25. Et sane sub ipso Dario, quantum aberat ut præfecti ejus reges dicerentur? Ipse supra, 4.14. *Duces vestros regum instar.* Freinsh.

38 *Pudorem*] Apud majores nostros fœminæ ab illustrissimo scriptore Romano honorificentissimum reportarunt testimonium: *Septa pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptæ.* Tac. Germ. 19. 1.

Virginumque] Nihil video obstare in re manifesta, quin recipiam emendationem indubitatam Cl. Barthii, quam proposuit Advers. 52. 16. cum antea legeretur, *virorumque, apud quos, &c.* Et ne quem moveat, *virginum* eum morem esse non posse, quin statim indignæ sint hac appellatione; notandum est, id verbi non semper integritatem adspicere, sed notare tantum puellas innuptas. adeo ut Iustin. 1. 3. appellet *virgines*, quas modo *scorta* vocaverat. Quin apud Virgil. Eclog. 6. 47. *Virgo* appellatur Pasiphaë, quamvis nupta esset, & jam liberos enixa. quomodo & *puellæ* vocem non raro reperiri, alio loco notavimus. *Freinshemius.*

39 comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per XXXIV dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Ceterum, quo minus damnum sentiret, idemtidem in-
40 cremento novabatur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia ad-
41 duxit : D præterea ejusdem generis equites. Cum his DC Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis III millibus & D. & ex Peloponneso mercenarius miles ad IV millia advenerat, cum CCCLXXX equitibus.
42 Idem Amyntas adduxerat L principum Macedoniæ liberos adultos ad custodiam corporis. quippe inter epu-

NOTÆ.

Comitas] Minutius Felix Octavio; *Ista enim impudicitia eorum forsitan sacra sint, apud quos sexus omnis membris omnibus prostat; apud quos tota impudicitia vocatur urbanitas.*

40 *Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro,* &c.] Et Mss. Dan. ac Pal. & veteres quædam editiones volunt, *Andromeni.* Vidi antiquissimam editionem, sine temporis, loci, aut typographi designatione, sine supplementis vulgaribus, in qua erat : *Andromoni.* Ipsum nomen est *Andromenes,* ut *Eumenes, Anaximenes.* A talibus ejusmodi genitivos formasse veteres notissimum est. Neque ex Terentio *Chremi, Archonidi,* ex Virgilio *Achilli, Vlyssi, Oranti,* tantopere memorabo, quam ex ipso Cicerone, *Themistocli, Socrati, Aristoteli, Theophani, Ariobarzani,* ex Sallustio & Tacito *Persi,* omnia eodem gignendi casu. Sic Iustinus 1.7. *nullus fortunæ Candauli comparandus.* Pro *Candaulis.* quod non adsecutus est vir doctus, qui corrigit, *fortunæ.* Gronovius.

Ejusdem generis] *Genus* hic non familiam, aut cognationem sonat, sed totam gentem complectitur. Sic apud Sallust. Cat. 39.4. *Lentulus sollicitabat, &c. neque solum cives, sed cujusquemodi genus hominum, quod modo bello usui foret.*

42 *Ad custodiam corporis*] Haud tamen hi miscendi cum aliis Somatophylacibus, Ptolemæo, Leonato, &c. Hi enim jampridem ex illo puerorum censu exempti, post magnarum rerum experimenta, in virtutis præmium inter majornm gentium Somatophylacas, sive corporis custodes, ut Curtius vocat, cooptati sunt. Arrian. 6. 5. tradit, Alexandrum *Peucestam in corporis sui custodem adscripsisse, quem quidem jam Persidis satrapam constituere decreverat, sed antequam illi satrapatum deferret, ne hoc quidem honore fideique testimonio carere eum voluit, ob eximiam ejus operam apud Mallos præstitam. Fuisse autem illi tum temporis septem corporis custodes, Leonatum Antei, Hephæstionem Amyntoris, Lysimachum Agathoclis, Aristonem Pisæi filium, hos Tellæos: Perdiccam Orontis ex Orestide, Ptolemæum Lagi & Pythonem Crateæ F. Eordenses : Octavum vero iis accessisse Peucestam, qui Alexandrum scuto suo protexerat.* Vbi vides, in hac classe neminem fuisse præter summos amicorum. Illa autem numerosior corporis custodia, ut functionis plus habebat, ita longissime infra hanc dignitatem erat,

epulas hi sunt regis ministri: iidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur; [a] & vigiliarum vices ante cubiculi fores servant: [b] magnorumque præfectorum & ducum hæc incrementa sunt & rudimenta. Igitur arci Babyloniæ, rex 43
Agathone præsidere jusso, cum DCC Macedonum, trecentisque mercede conductis; prætores, qui regioni Babyloniæ & civitati præessent, Menetem & Apollodorum reliquit. His duo millia peditum dat cum

INTERPRETATIO.

a *Per vices ante cubiculi ostium vigilias agunt.*

b *Hæc* veluti *semina sunt atque initia unde* existunt *magni duces ac prætores.*

NOTÆ.

erat, immo hujus aliarumque similium *seminiarium*, ut vocatur hic, & infra 8. 6. *Freinsh.*

43 *Prætores*] Στρατηγοὺς, ut vocat Diod. 17. 64. qui nimirum præessent militibus: ut Mazæus Satrapa provincialibus. Sic postea sub Impp. Rom. quædam provinciæ simul præsidem atque ducem habuere. Aliud igitur est hoc loco *Prætor*, aliud *Satrapa*. Aliud etiam Φρούραρχος, quem male cum Στρατηγῷ confundit Interpres Arriani 3. 3. Vbi refert similiter ordinatas Susis res: *Abulite homine Persa Satrapa Susianis relicto, Mazaroque uno ex sociis præfecto præsidii arcis, & Archelao Theodori F. constituto.* debuerat: *Maz. uno ex soc. præf. præsidii arcis, & Arch. Th. F. prætore constituto.* Isti præsidiorum præfecti à prætoribus haud aliter differebant, quam in Galliis hodie arcium atque oppidorum à Rege constituti præfecti, à ducibus toti provinciæ præpositis. *Freinsh.*

Et civitati præessent] Nihil absoni habet hæc *lectio*: sed nescio quomodo præplacet alia, *& Ciliciæ*; sive, ut ex Diod. 17. 64. Bongarsius emendabat *ad Ciliciam*. Quid, si sic legas, *qui regionibus à Babylonia ad Ciliciam præessent?* Ex qua abbreviatione usitatissima perfacile nasci potuit illud, *regioni Babyloniæ*. Sic enim sane Diod. *Apollodoro Amphipolitæ, & Meneti Pellæo, Babylonis & Satrapiarum ad Ciliciam usque administrationem* (evidentius, *tutelam*) *commisit.* Nec leve argumentum est, quod, tradente Arriano 3. 4. Alexander Thessalis equitibus domum remissis, *Meneti per literas mandat, ut quum ad mare pervenerint, navibus in Eubœam transvehendos curet.* Quæ quidem res proprie ad Ciliciam spectat, ad Babyloniam neutiquam. Legimus quidem supra 4. 5. *Ciliciam Socrati traditam*: & apud Arrian. 2. 3. *Balacrum Nicanoris F. Ciliciæ Satrapam*: sed interim multa potuerunt mutari. Potuit & ille Satrapa Ciliciæ manere, sicut alias quoque regiones proprios habuisse Satrapas consentaneum est; illi autem duo majus adhuc quoque in illo tractu imperium habuisse. ut Germanicus apud Tacit. 2. 43. Sed omnem omnino dubitationem præcidit Arrian. 3. 3. ubi disertis verbis ὕπαρχον sive *prætorem Syriæ, & Ciliciæ*, vocat Menetem. Atque hanc dispositionem etiam successores ejus servasse apparet. *Idem.*

Menetem] Sic scribo cum Acidalio, à recto *Menes*. Clarum id ex Græcis, qui de hoc homine scripserunt. Porro, tunc accidisse videri potest quod narrat Plin. 9. 8. de puero, in Iasso delphino vehi solito, quem postea *Alex.*

cum mille talentis: utrique præceptum, *ut in supplementum milites legerent.*
44 Mazæum transfugam Satrapia Babyloniæ donat; Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi jussit: Armenia Mithreni Sardium
45 proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus sexceni denarii tributi; peregrinus eques quingenos accepit: Ducenis pedestrium stipendium mensum est.

NOTÆ.

Magnus Babylone Neptuni sacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitii fuisse interpretatus. Quo tempore inter sacerdotes Beli fuit Berosus historicus, ut ex ipsius fragmento constat, quod apud Eusebium legitur.

45 *Ex pecunia deinde*] Numeravit Alex. sub signis equitum 7000, peditum 40000, quando dimicavit cum Dario. Demus ergo, equitum Macedonum fuisse 3500. totidemque peregrinorum. Denarius decem assibus, unde & nomen accepit, permutabatur, hoc est, quatuor sestertiis numis, sive duobus victoriatis, quos barbari *barzios* dicunt. Erit ergo Denarius, ex primo Romanorum pretio, octo crucifeti. Singulis ergo Macedonibus, equo bellantibus, cedebant 80 aurei Germani, qui in 3500 ducti, efficiunt 280000: peregrinis 265, quæ in sorte excrescunt ad 17500: summa equitibus data 45500, peditibus singulis viginti quinque aurei, qui in 40000 ducti, summam reddunt 1000000. tota summa equitibus & peditibus data, 1045000 aureorum fuit. Quantum vero auri è gazophylacio Babylonico exhauserit ipse rex, prodidit nemo. *Raderus.*

Stipendium] Non autem stipendium id fuit, sed donum, ut ratio, & Diodor. 17. 64. docent. Accepit igitur hoc loco stipendium Curtius pro voluntaria largitione. an errore & inadvertentia quadam stipendium fecit, quod liberalitas erat? *Freinsh.*

CAP. II.

Militibus præmia proponit, ut iis otium excuteret. Susianam urbem ac regum Persiæ thesauros recipit, & Sisygambin solatur.

1 HIs ita compositis, in regionem, quæ *Satrapene* vocatur, pervenit. Fertilis terra, copia
2 rerum, & omni commeatu abundans. Itaque

NOTÆ.

1 S*Atrapene*] Hanc etsi nec apud Marcianum, &c. nec quenquam alium legam: & Glareanus omnino *Sitacenem* (quam regionem plerique omnes laudant, & hic Diodor. 17.65. pro *Satrapene* ponit) rescribendum velit: *Satrapenen* tamen apud Polybium & Plutarchum in vita Luculli legi putant, quos *Satrapenes* appellat Plutarchus. cujus locum quem Ortelius laudat, nondum reperi. Polybius lib. 5. *Satrapeios* à Satrapene haud dubie. Est Me-

que diutius ibi substitit; ac ne desides otio dimitterent animos, judices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Novem, qui fortissimi judicati es- 3
sent, singulis militum millibus præfuturi erant; *Chiliarchas* vocabant; tum primum in hunc numerum copiis distributis: namque antea quingenariæ cohortes erant; nec

NOTÆ.

Mediæ regio, cujus cultores pro Tigrane contra Lucullum propugnarunt. Eadem regio *Sitacene*, recentioribus dicitur *Apolloniatis*, ut docet Strabo. De Satrapene nihil: nisi dicas legendum *Sagapenen.* de qua Strabo l. 16. & est in illa vicinia. Certe, quæ de copia rerum & abundanti commeatu affirmantur à Curtio in Satrapene, eadem de Sitacene Siculus narrat. Vel ergo iidem fuere Satrapeni & Sitaceni, vel Curtiana vertenda *Raderus.* Ego puto Diodori auctoritatem hac in re merito magni fieri à Glareano & Freinsh.

2 *Ac ne desides otio dimitterent animos*] Non diu tenendus exercitus in amœnioribus aliisque locis; aut exercitiis militaribus, fossa ducenda, muniendis locis, aliisve operibus occupandus est: ne desides otio solvat animos, aut ex lascivia tumultuetur. Hujus rei pulcrum etiam exemplum præbuit Scipio, dum Carthagine cum suo exercitu moratus est, de quo Livius lib. 26. *Primo die legiones in armis quatuor millium spatio decurrerunt, secundo die arma curare & tergere ante tentoria jussit, tertio die sudibus inter se in modum justæ pugnæ concurrerunt, præpilatisque missilibus jaculati sunt. Quarto die quies data, quinto iterum in armis concursum est. Hunc ordinem laboris quietisque, quoad Carthagine moratus est, servavit. Remigio classici milites tranquillo in altum evecti, agilitatem navium simulacris navalis pugnæ experiebatur.* Fructum hujus rei addit: *Hæc extra urbem terra marique corpora simul animosque ad bellum acuebant.* Tacitus de Corbulone 11 Annal. *Ne miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque viginti trium millium spatio fossam duxit.* Contra de Capuana quiete & otio exercitus Annibalis Liv. l. 23. *Somnus, vinum, epulæ, scorta, balneaque Capuana ita enervarunt corpora animosque, ut magis deinde præteritæ eos victoriæ, quam præsentes tutarentur vires; majusque id peccatum ducis apud peritos rerum militarium haberetur, quam quod non ex Cannensi acie protinus ad urbem Romam duxisset.* Loccen.

Præmiaque proposuit] Multa Agesilai instituta videtur æmulatus hic Alexander, inter quæ & istud. Nam & illum Xenophon, in oratione de laudibus ipsius post initium, tradit *proposuisse turmis equestribus præmia, quæcumque ex iis equitandi artem optime teneret: itidemque pedestribus, quæcumque corporibus esset egregie exercitatis.* Idem auctor de utroque Cyro tradit, eos præmiis propositis suos excitasse. *Freinsh.* Quod institutum Romani serio imitati.

3 *Novem*] Sic hercle retinui cum veteribus, & nota lacunæ quam expressit Aldus mox num. 5. Nihil vidi, quod persuaderet rectius facere, qui *octo* hic reposuerunt. *Freinsh.*

Quingenariæ] Alii male *quinquagenariæ.* Nimia enim & insolens fuisset hæc mutatio à quinquagenis ad millenos, & numerus ille cohortis nomine vix dignus. reponendum igitur olim videbam, *quingenariæ*, hoc est 500 aut circiter militum, quales & Romanis fuerunt, teste Vegetio 2. 6. Et nunc, quia aliquas editiones sic habere, huncque locum à Lipsio, aliisque Viris doctis, citari videam, merito recepi. *Idem.*

4 nec fortitudinis præmia gesserant. Ingens militum turba convenerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cujusque factorum, & de judicibus laturа sententiam. quippe [a] verone an falso honos cui-
5 que haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Halicarnasson à junioribus prælium unus maxime accenderat. proximus ei Antigenes visus est : tertium locum Philotas Angeus obtinuit : quartus Amyntæ datus est : post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit : septimum locum Theodotus : * ultimum obtinuit Hellanicus.
6 In disciplina quoque militaris rei pleraque à majoribus tradita utiliter mutavit. Nam quum ante equites in suam quisque gentem describerentur seorsum à cete-

INTERPRETATIO.

a *Vtrum merito an immerito aliquis præmium ferret.*

NOTÆ.

Gesserant] Ante hac legebatur *cesserant*.

4 *Militum turba*] Quam ipsam judicem fecerat Germanicus in agendo centurionatu. Tacit. 1. 44. vide.

5 *Adarchias*] Hunc Curtius 8. 1. 36. *Athariam* vocat : quare vide an hic etiam ita legendum. *Popma*. De pugna à senioribus instaurata vide Diod. 17. 27. Puto, hominis hujus mentionem etiam habet infra 7. 1. ubi *Apharias* legitur. Denique eundem esse, quem Plutarch. de fort. Alex. *Tarriam* appellat. *Freinsh.*

6 *Equites*] De equitibus disertius Arrianus 3. 3. Κατέστησε δὲ καὶ λόχους δύο ἐν ἑκάστῃ ἴλῃ, οὐ πρόσθεν ὄντας λόχους ἱππικούς. *Instituit autem in singulis turmis decurias duas, cum ante nullæ essent decuriæ.* Sequitur in Arriano : Καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησε τοὺς κατ' ἀρετὴν προκριθέντας ἐκ τῶν ἑταίρων. Vulcanius interpretatur : *Ad hoc munus ex sociis eos, qui virtute bellica præstitissent, elegit.* non proprie. melius Facius : *Quarum ductores delegit ex amicorum numero, lectis, qui maxime virtute præstarent.* Verius tamen transtulisset etiam Facius, si λοχαγοὺς *decuriones* proprie dixisset. sicut λόχος est decuria. *Rader.* Quem tamen verborum nimium tenacem in ipsa re offendisse deprehendo. Dum enim λόχους & λοχαγοὺς præcise *decurias & decuriones* vult reddi, non animadvertit, se turmas seu potius *alam*, quod est ἴλη, viginti hominum constituere, quam scimus longe fuisse plurium. nec certe valde honorasset amicos Alexander, si quemque eorum decem equitibus præposuisset. Scio quidem, aliquando λόχον denotare decuriam, ubi nimirum res coincidit : sed non semper. Frustra sumus, si Græcis nominibus æquipollentia apud Romanos quærimus : cum ipsæ res variaverint. Sufficit, ut quam potest proxime accedentes, ἴλην *alam* vertamus, λόχους *turmas* : *Instituit in singulis alis turmas duas, cum ante nullæ essent turmæ.* Freinsh.

Delectis] Sic feci, cum bene hic inclinarent alii codd. & præsertim Mss. qui

ceteris; exempto nationum discrimine, præfectis, non utique suarum gentium, sed delectis, adtribuit.
Tuba, quum castra movere vellet, signum dabat, cu- 7
jus sonus plerumque, tumultuantium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur: ergo perticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum: observabatur ignis noctu, fumus interdiu. Iamque 8
Susa adituro Abulites, regionis ejus præfectus, sive Darii jussu, ut Alexandrum præda retineret; sive sponte, filium obviam misit, *traditurum se urbem* promittens. Benigne juvenem excepit rex, & eo 9
duce

NOTÆ.

qui iidem paulo supra *præfectis* maluerunt. Idem observavi fieri in Gallico Nanceii præsidio, ut nimirum, quoties stationes atque vigiliæ locabantur, sorte ducerentur qui centuriones cuique cohorti præessent, quo ignaris quos secum habituri forent, nec conspirare inter se, aut cum hoste, nec si conspirassent, exsequi consilia in expedito esset.

7 *Perticam*] De signis pugnæ Lipsius de Mil. R. 4. 12. ubi hunc Curtii locum adducit. *Nec*, inquit, *huic rei aliud legi, nisi si forte in Curtio de Alexandro, qui cum tubæ sonus haud pariter ab omnibus exaudiretur, cum castra movenda essent*, perticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. *Sed id quale fuerit*, inquit Lipsius, *non dicit.* Imo dicit, & statim sequenti versu: *Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.* Hoc erat ergo signum profectionis: quemadmodum Israëlitis, castra moventibus, per diem nubes, per noctem ignis præcedebat, signa à Deo assignata, & nunquam à castris recedentia. Num. 10. 15. De signis aliarum gentium, & Romanorum, Lipsius ubertim. *Raderus.*

Ignis noctu] Tum enim latissime conspicitur. Igitur, ob evidentem usum, consensu receptum hoc signum. Veget. 3. 5. *Si divisæ sint copiæ, per noctem flammis, per diem fumo significant sociis, quod aliter non potest nunciari.* Frontinus 2. 5. elegans ex hoc more stratègema refert: *Arabes, cum esset nota consuetudo eorum qua de adventu hostium interdiu fumo, noctu igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent, praeceperunt: qui cum cessantibus luminibus existimarent ignorari adventum suum, avidius ingressi, oppressique sunt.*

8 *Abulites*] Hæc omnia ex Diodoro 17. 65. non solum expressa; sed propemodum etiam translata ubi *Abuletes* vocatur. ut apud Arrian. 3. 3. 11. Hunc tamen postea Alex. cum ex Indis reverteretur, & inopia pabuli laboraret, quod non cum commeatu necessario occurrisset, in vincula compegit, uti Plutarchus cap. 118. testatur. Arrianus 7. 1. una cum filio occisum tradit, quod res Susianorum male administrassent. *Raderus.*

Filium] *Oxoatham*, ut ex Arriano constat. Hunc Alex. Plutarcho c. 118. teste, postea hasta trajecit. Plutarcho *Oxyartes* dicitur. *Raderus.*

9 *Cho-*

duce ad Choaspen amnem pervenit, delicatam, ut
10 fama est, vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit. Dromades cameli inter dona erant velocitatis eximiæ; XII Elephanti à Dario ex India acciti, non jam terror, ut speraverant, Macedonum; sed auxilium: opes victi ad vi-
11 ctorem transferente fortuna. Vt vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egessit. L millia talentum argenti, non signati forma,
12 sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulaverant liberis posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi regis manus intulit.
13 Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, quam pro

N O T Æ.

9 *Choaspen*] Alii male *Hydaspen*. Vt & Ortelius notavit. quem non intellexit Raderus, cum scriberet, eum *dubitare, idemne sit Hydaspes & Choaspes. sed frustra esse.* nunquam enim id Ortelio in mentem venit: sed hoc, corrigendum esse Curtii locum. Idem vitium advertit correxitque in libris Solini cap. 37. Salmasius in exercit. Plinian. pag. 699. D.

Delicatam] Bongarsius conjiciebat, *regibus dedicatam.* quo sensu retento propius scripturam esset *regi dicatam.* Scimus enim ex Herodoto 1. 188. Strabone, lib. 15. Plinio 31. 3. Solino cap. 33. ex eo solo reges Persarum bibere consuevisse. Ea tamen ipsa res argumento sit, non male scribi *delicatam.* nec enim aliter eam aquam delecturos fuisse credibile est. Non prætereundum videtur, quod Plutarch. de exsilio cap. 8. de eo Persarum more dubitabundus loquitur. *Freinshemius.*

10 *Opes victi*] Livius 45. 27. *Inchoatas in vestibulo columnas, quibus impposituri statuas regis Persei fuerant, suis statuis victor destinavit.*

11 *L millia talentûm*] Totidem Arrianus 3. 3. At Iustinus 11. 14. Diodorus 17. 66. & Plutarch. cap. 66. *LX millia* habent. *Bernegg.* L millia talentûm efficiunt tricies millies centena millia Philippæorum [immo 30000000 tricies millies mille Philippæos], hoc est, ut vulgo loquuntur, triginta milliones. *Raderus.*

12 *Quas una hora in externi,&c.*] Quam fluxa sunt fortunæ bona, & quam parum illi opum possessioni fidendum, quæ multis annis in usum posteritatis collecta, una hora in externas & alienas manus infert. Idem Deus Regi Israëlitarum prædixit Esaiæ 39. 6. Horat. lib. 2. epist. 2. vers. 171.

——— tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis hora,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, & cedat in altera jura. Loccenius.

13 *Regia sella*] Vt opere ipso ostenderet, opes Persarum imperiumque se tenere. Notatum aliquid simile in Hist. Misc. 16. 7. de Belisario: *Carthaginem introivit, & adscendens palatium, in Gelimeris solio sedit.* ostentui nimirum, Vandalis nunc imperitare Romanos, & horum principem Iustinianum. *Freinsh.*

15 *Subiit*

pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex regiis pueris mensam subdidit pedibus. & cum spadonem, qui Da- 14
rii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex; *causam mœstitiæ* requisivit. Ille indicat, *Darium vesci in ea solitum: seque sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem sine lacrymis conspicere non posse.* [a] Subiit ergo re- 15
gem verecundia violandi hospitales Deos. Iamque *subduci* jubebat: cum Philotas; *minime vero hæc feceris rex,* [b] *sed omen quoque accipe; mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subjectam.* Rex, Per- 16
sidis fines aditurus, Susa urbem Archelao & præsidium III millium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est: Macedonum ætate graves, præsidere arcis

INTERPRETATIO.

a *Subortus est Regi pudor, quod violasset Deos hospitiorum præsides.*

b *Sed ut* felix *augurium cape, &c.*

NOTÆ.

15 *Subiit ergo regem verecundia*] Veteribus jus hospitalitatis sanctum erat, eoque violare grande nefas. Inde hospitalitatis commercia *sacra mensæ* Valer. Maximo 4. 2. 3. Senecæ de ira, 1. 2. dicta. Iuvenali *reverentia mensæ.* Cotys à Rhescupore incautus in convivio catenis oneratus, præter alia, *hospitales mensas* obtestatur, apud Tacit. 2. Annal. *Loccenius.*

Hospitales Deos] Mensæ enim (quæ Persis aureæ & argenteæ) diis sacræ, quibus statuæ deorum inferebantur, veluti tutelæ mensarum & conviviorum. Martialis de sigillo Herculis in mensa Alexandri, Epigr. 9. 44. vers. 7.

Hoc habuit numen Pellæi mensa tyranni,
Qui cito perdomito victor in orbe jacet.

Hospitales Deos vocat, quod velut convivæ & hospites ad mensam invitarentur, & in ipsa mensa eorum statuæ collocarentur. *Raderus.*

Libavit] Epulas diis libasse Persas, & velut cœnæ primitias iis dedisse, docet Xenophon pr. lib. 7. παιδ. *Cyrus ita, uti constituerat, delibatis cibis prandebat; & semper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur; quumque post libationem precatus esset, tum ipse bibit, tum ceteri, qui aderant, similiter fecerunt* [Non enim interpreti negligenda erant verba οὕτως ἐποίουν, quæ libationem etiam comprehendunt.] *Brissonius.*

16 *Xenophilo*] Hujus & Callicratis nulla, nec apud Arrianum 3.3. 20. nec Siculum 17. 65. mentio.

Macedonum] Sic malui cum melioribus libris, quam ut exprimerem certum numerum, quem suspicor ab aliis ingeniose magis, quam vere, ex prima vocis istius litera desumptum. Legimus infra quoque, hos in coloniis relinqui solitos. In ceteris etiam hujus periodi magis vett. Codd. & meum

17 arcis custodiæ jussi. Thesaurorum Callicrati tutela permissa: Satrapia regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii & liberos in eadem urbe de-
18 ponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram, dono ex Macedonia sibi missam, cum his, quæ eam confecerant, *tradi Sisygambi* jussit. Omni namque honore eam, & filii quoque pietate
19 prosequebatur. *Admonerique* jussit; *ut si cordi quoque vestis esset; conficere eam neptes suas adsuefaceret, donoque doceret dare.* ad hanc vocem lacrymæ obortæ prodidere animum aspernantis id munus. quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminæ
20 accipiunt, quam admovere lanæ manus. Nunciant qui dona tulerant, *tristem esse Sisygambim*; dignaque res excusatione & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, &, *mater*, inquit, *hanc vestem, qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides.* *nostri*

NOTÆ.

meum judicium sequutus sum. *Freinshemius.*

18 *His quæ* &c.] Sic optime Pal. 1. Fœminas enim fuisse consentaneum est: idque mox patebit ex notatis ad 5. 2. 20.

19 *Donoque doceret dare*] Ne cogitarent, sibi opera sua victum deinceps parandum, sed tantum ut tempus commode exigerent. *Raderus.*

Non aliud magis in contumeliam] Servile enim id munus. Inde quæ in servitutem incidebant, inter cetera vilia ministeria, hoc quoque memorabant. ut Hector ad Andromachen, Homerus Il. 7. 454. *Quando aliquis Achivorum loricatorum Lacrymantem abduxerit, liberum diem eripiens: & Argis agens ad alterius telam texeris.* Et certe, feminam principem juberi cogique manus admovere lanæ, contumeliosum est. Sicque arbitratum Lycurgum eo munere solvisse mulieres suas, idque mandavisse ancillis, tradit Xenoph. in pr. de Lacedæm. republiq. Persides etiam forte nimio luxu opinatæ sunt, fastigio suo indignum esse, si quacunque causa, manus labore occuparent. Sed apud meliores id haudquaquam indecorum fuit, ut mox videbimus. *Freinshemius.* Quasi non magis deceret hunc sexum colus, acus, & stamen, quam varii calamistri, volsellæ, fuci, pigmenta, taxilli, deambulatio, varii generis deliciæ, voluptas & otium. *Loccenius.*

20 *Pervenit*] Malui *perrexit*. Idem.

Etiam opus vides] Salomon Proverb. cap. ult. dum describit operas probæ mulieris: *Cum lana*, inquit, *& lino occupatur, vestem & stragula ipsa sibi texit. Manum suam extendit*, ut legit vulgata, *ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.* Nec dissimilia officia eidem asscribit Virgil. Æn. 8. 410.

——— femina primum,
Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerva,

Im-

OLYMPIAS.

nostri decepere me mores. [a] *Cave, obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt.* 21
Scio, apud vos filium in conspectu matris nefas esse considere, nisi cum illa permisit: Quotiescunque ad te veni, [b] *donec, ut considerem, annueres, restiti. Procumbens venerari me sæpe voluisti; inhibui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo.* 22

Interpretatio.

a *Ne probri loco habeas quod ignarus feci.*
b *In pedes steti, donec tu juberes sedere* me.

Notæ.

Impositum. Græcorum Regum filias & uxores non abhorruisse telas operosæ Minervæ, ex Homeri testimoniis & Penelopes penso notum est. De Romanorum moribus testatur Arnob. lib. 2. *Matresfamilias vestræ in atriis operantur domorum, industrias testificantes suas.* Nam Lucretiam omnes prædicabant, quod, cum ex improviso supervenissent, haudquaquam, ut regias nurus, quas in convivio luxuque viderant tempus terentes, sed sera nocte deditam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium sedentem invenerint. Livius 1. 57. Augustus ad hanc faciem filiam & neptes instituit, ut lanificio assuefaceret. Suet. in August. 64. Cui soli omnes feminas olim studuisse auctor est Plutarch. de clar. mulier. Nec veste temere alia quam domestica usus est Augustus, ab uxore, & filia neptibusq; confecta. Sueton. Aug. 73. *Arnisæus.*

22 *Scio, apud vos filium in conspectu matris nefas esse considere*] Idque reverentiæ causa. Alias patria potestas in liberos apud Persas tyrannica erat. Arist. 7. Ethic. 10. Similem apud Romanos fuisse morem indicant illa Capitolini Gordian. cap. 6. *Socero suo Annio Severo tantum detulit, ut in familiam ejus quasi filium migrasse se crederet, ut nunquam cum eo lavarit, nunquam illo præsente sederit ante præturam.* Et Tertull. de orat. cap. 12. *Irreverens esse adsidere sub conspectu, contraque conspectum ejus, quem maxime revereris, ac venereris.* Quare non frustra monet Curtius 8. 6. *honorem habitum* principum liberis, *quod licebat sedentibus vesci cum Rege.* Pertinet huc, quod eruditissimus Cunæus de Republ. Hebr. 14. probat, *sedendi jus in atrio sacerdotum soli regi datum, non ipsis sacerdotibus, nec aliis.* Freinsh.

Cap.

CAP. III.

Vxiorum regione superatâ, Madatem præfectum, ac deditos & captivos, tum libertate tum immunitate donat: Persidemque intrare cogitans, ab Ariobarzane retrocedere cogitur.

1 MITIGATO animo ejus, rex quartis castris pervenit ad fluvium: Pasitigrim incolæ vocant: oritur in montibus Vxiorum, & per L stadia sylvestribus ripis præceps inter saxa devolvi-
2 tur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alveo præterit, [a] jam navium patiens. DC stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum
3 Persico mari se insinuat. Alexander, amne superato, cum IX millibus peditum, & Agrianis atque Græcorum mercenariis millibus III additis millibus Thracum, in regionem Vxiorum pervenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, ar-
4 ctum inter se & Susianos aditum relinquens. Madates

INTERPRETATIO.

a *Navigiorum* ferendorum *capax*.

NOTÆ.

1 P*Asitigrim*] Ne fallare, non est Tigris ille supra descriptus, qui cum Euphrate Mesopotamiam efficit, &c. *Raderus*. Vide omnino Salmasium in Solini cap. 37. pag. 701. Vbi tamen, quod pag. 702. eundem fluvium *Choaspen* veteribus, recentioribus *Eulæum*, vocari tradit, contra quis putare possit, ex Daniele 8. 2. unde constat, Susa urbem sitam fuisse ad flumen אולי *Vlai*. quod mire congruit cum *Eulæo* seu *Eulaso* Græcorum. ut monet Schickardus in suo Tarich.

Vxiorum] Vxiorum duplex genus, alii plana, alii montana colunt: qui in campis degunt, Persarum Satrapis parent: qui in montib. libera gens est, & à regibus è Susis in Persidem tendentibus, mercedem exigunt. Vxii campestres statim se Alexandro dediderunt: sed montani miserunt qui dicerent, nunquam se passuros, ipsum angustias penetrare, nisi penderet ipsis, quantum Persarum reges dependissent. Itaque recta in illos movit Alexander. *Raderus*.

3 *Agrianis*] Hæc satis corrupta sunt in Codicibus. Alii *Satrianos* addunt, quos ut Agrianorum istorum illegitimum partum, exesse jubeo. reliqua sic constituam: *atque Græc. mercenariis militibus, tribus additis millibus Thracum*. Freinsh.

4 *Madates*] Hinc corrigi potest Diodor. 17. 67. in cujus exemplarib. legitur ὑπὸ Μέτου. in aliis, ὑπὸ Μαδέτου scribe ὑπὸ Μαδάτου. facit hanc correctionem certiorem Xenophon, ex cujus παιδ. lib. 5. conjicere liceat, hoc nomen esse Persicum. Quid autem in

tes erat hujus regionis præfectus, [a] haud sane temporum multorum homo. quippe ultima pro fide experiri decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent, 5
occultum iter esse per calles, & aversum ab urbe. si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fue- 6
runt duces. M & D mercede conducti, & Agriani fere M. Tauroni præfecto dati, ac post *solis occasum iter ingredi* jussi. Ipse tertia vigilia castris motis circa 7
lucis ortum superaverat angustias, cæsaque materia cratibus & pluteis faciendis, ut qui turres admoverent, extra teli ictum essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia, saxis & cotibus impedita. 8
mul-

INTERPRETATIO.

a Homo *nequaquam temporariæ fidei.*

NOTÆ.

aliis auctoribus addatur dematurve huic narratiunculæ, quilibet harum rerum studiosus ex ipsa collatione perfacile deprehendere poterit. Tangit & Strab. lib. 15. *Sunt & alia complures angustiæ Uxios transeunti juxta Persiam, quas Alexander vi permeavit.* Idem.

Madates, &c. temporum homo] Curtius hominem temporum dixit, qui totus ad temporum varietatem se componit ac mutat. *Gronovius.*

Haud sane temporum multorum homo, &c.] Modius auctoribus Mss. sustulerat τὸ *multorum*; neque ullam varietatem à Modiano contextu hic exhibent codices Gruteri. Et elegantissimum esse illud, *homo temporum*, pro eo, qui ex fortuna & tempore pendet, & cum eo mutatur, dictumque ut apud Appuleium, *homo morum*; Tertullianum, *homo jocorum*; apud Aristeam, ἄνθρωποι βρωτῶν καὶ ποτῶν. in sacris libris, ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, satis docuimus 1 Observ. cap. 24. Quod miror, diligenti Freinshemio, nisi oblitus est, fastidio fuisse. Vulgatum olim, quod ille post Modium explosum reduxit, sensu caret. *Gronov.*

5 *Super capita hostium*] Quod optimum in tali rerum statu, vel etiam unicum est consilium. Ita visum Xenophonti lib. 4. ἀναβάσ. *Multo potius fuerit, aliquam deserti montis partem clam ipsis furtim nos occupare,* &c. Feciteque Alex. cum hic, tum alibi apud Curtium. Ita liberatos exercitus Romanos à Decio primum, mox à Calpurnio, meminimus ad Florum 2. 2. Germanis, Cæsar de bel. Gal. 7. 67. Idque observari præcepit Onosander, strateg. cap. 7. *Freinsh.*

7 *Tertia vigilia*] Quæ incipiebat media nocte.

Angustias] Quæ ad urbem ferebant.

Cratibus] Hæ in duplici usu: sive ut tegerent ante latæ: sive ut fossas iis explerent, & mixto aggere quasi per pontes irent. Crates autem, quibus fossas explebant, non fuerunt elaboratæ ad modum stabilium, quas in obsidione defigebant; sed leviores: fortasse nec tecto aut lateribus, sed simplici textu vimineo, quem ante se ferebant. *Lipsius.*

Pluteis] Plutei fuere olim è tabulis & asseribus. quod ipsa vox dicit. nam id *Plutei* Latinis: & distincti erant à cratibus, & vineis. Postea faciebant

Plu-

multis ergo vulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset,
9 subibant tamen : quia rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores; *an erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis?* simul jam inter hæc eminus petebatur; quum testudine objecta milites, qui ut inde discederet, perpellere nequive-
10 rant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit : ad cujus conspectum & animi hostium labare; & Macedones acrius
11 prælium inire cœperunt. [a] Anceps oppidanos malum urgebat; nec sisti vis hostium poterat. paucis ad moriendum ; pluribus ad fugam animus fuit : magna pars in arcem concessit. Inde XXX oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à rege red-
12 ditur; *non esse veniæ locum.* Itaque suppliciorum metu perculsi, ad Sisygambim, Darii matrem, occulto itinere, ignotoque hostibus, mittunt, qui peterent, *ut ipsa regem mitigaret* : haud ignari, parentis eam

INTERPRETATIO.

a *Vtrinque imminens periculum.*

NOTÆ.

Pluteos è cratibus, corio intentos. Formam describit Vegetius : *Plutei dicuntur, qui ad similitudinem apsidis contexuntur è vimine: & ciliciis vel coriis proteguntur, ternisque rotulis, quarum una in medio, duæ in capitibus apponuntur, in quamcumque partem admoventur, more carpenti.* Cedrenus *Lesas* vocat. sub id ævum etiam *Spallionæ* dictæ. Hæc sunt nomina, res eadem, & finis suffodiendi muros. *Idem.*

9 *Iam inter hæc,*&c.] Alii leg. *Simul admonens jam.* ex quo conjecerat Bongars. *Simul admonens.* Eam vocem omnino sustulerat Modius. Sed intercedit Acidalius, glossam potius ista arbitratus, *inter hæc.* Nam inquit, *simul admonens jam,* valet, interea dum admonet etiam, dum milites adhuc instigat. Ego tamen cum Modio vocem *admonens* exturbare malim. *Freinsh.*

Testudine] Testudinum plura genera & formæ. sed præcipua tria, quæ proprie *Testudines* dicuntur. *Prima* Vitruvio *ad congestionem fossarum* quadrata fuit, habens quoquoversus latera singula pedum 25. *Altera* Vitruvio *ad fodiendum comparata*, fossoria, rostrata ; nam frontem habet, sicut anguli trigonorum ; ut, à muro tela cum in eam mittuntur, non planis frontibus excipiat plagas, sed ab lateribus labentes, sine periculoque fodientes, qui intus sunt, tueatur. *Tertia* denique *Arietaria*, in qua Aries suspenditur. *Lipsius.*

Qui, ut, &c.] Sebis. legebat, *quem ut,*&c.

13 *Sa-*

eam loco diligi colique. & Madates ſororis filiam
ſecum matrimonio junxerat : Darium propinqua
cognatione contingens. Diu Siſygambis ſupplicum 13
precibus repugnavit, abnuens, *deprecationem pro il-*
lis convenire fortunæ, in qua eſſet : adjecitque, metuere
ſeſe, ne victoris indulgentiam fatigaret. ſæpius cogitare,
captivam eſſe ſe, quam reginam fuiſſe. Ad ultimum 14
victa, literis Alexandrum ita deprecata eſt; *ut ipſam*
excuſaret quod deprecaretur. petere ſe, ut illis quoque;
ſi minus, ſibi ignoſceret. pro neceſſario ac propinquo ſuo;
jam non hoſte; ſed ſupplice tantum vitam precari. Mo- 15
derationem clementiamque regis, quæ tunc fuit, vel
una hæc res poſſit oſtendere, non Madati modo
ignovit; ſed omnes, & deditos, & captivos liber-
tate atque immunitate donavit : urbem reliquit in-
tactam : agros ſine tributo colere permiſit. A vi-
ctore Dario plura mater non impetraſſet. Vxiorum 16
deinde gentem ſubactam, Suſianorum Satrapiæ con-
tribuit : diviſiſque cum Parmenione copiis, illum
campeſtri itinere procedere jubet; ipſe cum expedito
agmine jugum montium cepit, [a] quorum perpetuum
dor-

INTERPRETATIO.

a *Quorum continua ſeries in Perſidem* uſque *extenditur.*

NOTÆ.

13 *Sæpius cogitare, captivam eſſe ſe*] Ita Tacitus 12. Annal. de Mithridate: *Cultu vultuque ad præſentem fortunam accomodato.* Si vero non ſalva dignitatis, tamen virtutis fama cordatis animis erit : qua vel ſuperent vel ferant quamcunque ſortem. Ea ſe erexit Tullius ad Attic. lib. 3. Epiſt. 5. *Inimici mei mea mihi, non meipſum ademerunt.* Loccenius.

14 *Vt ipſam*] Qui vim verbi *excuſaret* non perceperunt, ſic mutavere : ſed recte ſe habet vetuſtior lectio, *ut ipſum:* melius etiam ſi facias, *id ipſum.* Freinsh.

15 *Sine tributo*] Contra Arrianus narrat, *tributum annuum impoſitum, equos centum, jumenta quingenta, pecudũ* 30000. *quod pecunia ſignata carerent.*

16 *Contribuit*] Ab uno Satrape interdum plures provinciæ regebantur. Sic Lydiæ Ioniæqne totiuſque Phrygiæ eundem Satrapam, Æmylius Prob. in Datame, & Arrian. 1. commemorat. Herodotus quoque 5. 127. Orœtem, νόμον τόν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικὸν, obtinuiſſe refert. Apud Arrian. 6. Staſanor, ὁ Ἀρείων, καὶ ὁ Σαγάρτων Satrapes Ibidem Phrataphernes Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίων Satrapes. Sed &, Xerxe regnante, unum eundemque τῆς Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ

17 dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem; quinto angustias, quas illi *Susidas Pylas* vocant, intrat. Ariobarzanes has cum XXV millibus peditum occupaverat rupes, abscissas, & undique præruptas, in quarum cacuminibus extra teli jactum barbari stabant, de industria quieti, & paventibus similes; donec in arctissimas
18 fauces penetraret agmen. [a] Quod ubi contemptu sui pergere vident; tum vero ingentis magnitudinis saxa [b] per montium prona devolvunt: quæ incussa sæpius subjacentibus petris majore vi incidebant, nec
19 singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides & sagittæ ingerebantur undique. nec id miserrimum fortibus viris erat; sed quod inulti ferarum ritu velut in fovea deprehensi cæderen-

INTERPRETATIO.

a *Quod cum cernunt* præ *ipsorum contemptu progredi.*
b *Per montium declivitatem.*

NOTÆ.

Σαμαρείας ἔπαρχον fuisse, ex Iosepho XI. 8. & Esdra 3. 6. patet. quibus in locis *ἔπαρχος* appellatur, qui alias *Satrapes*. Brisson.

17 *Persidem*] At quomodo Persidem prius intrare potuit, quam Susidas pylas? Certe, latet hic ingens vitium aut scriptoris, aut voluminis. Ego magnopere velim exsectis duabus vocibus legere: *Omni hac regione vastata, die quinto* (*die quinti* diceret Agellius) *angustias, &c. intravit.* Freinshemius.

Pylas] An & sic legendum in Diodoro 17. 68. *τὰς Συσιάδας κεκλεισμένας πύλας*, pro *πέτρας*.

De industria quieti] Simulationis hujus multa passim exempla. Livius 29. 34. *Masanissa ex composito, nunc terrentis, nunc timentis modo, aut ipsis obequitabat portis, aut cedendo, cum timoris simulati specie audaciam hosti faceret, ad insequendum temere eliciebat.* Proprium id esse Parthorum, notavi ad Flor. 4. 10. *Freinsh.* Frequens hoc strategema, silentio & pavoris simulatione hostem securum in insidias pertrahere. de quo plura Frontinus lib. I. Strateg. cap. 6. lib. II. cap. 5.

19 *Nec id miserrimum*] Hic imitatio Sallustii, ut videtur, apud quem Catilina sic milites suos hortatur: *Quod si virtuti vestræ fortuna inviderit, cavete inulti animam amittatis; neu capti potius sicut pecora trucidemini, quam virorum more pugnantes, cruentam atque luctuosam victoriam hostibus relinquatis.* Illud enim honestæ mortis est solatium, non inultum in bello occumbere. Vide Freinsh. in Florum 3. 3. 17. *Loccen.*

Inulti ferarum ritu] Habent hic quidam libri vocem abundantem, *quod inulti quidem ferarum ritu.* quod non incommodo mutari possit ex Bongar. *quod inulti, quod fer. ritu.*

20 *Alius*

rentur. Ira igitur in rabiem verſa, eminentia ſaxa 20
complexi, ut ad hoſtem perveniant, alius alium levantes, conabantur adſcendere : ea ipſa multorum ſimul manibus correpta & convulſa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec ſtare ergo; nec ni- 21
ti, nec teſtudine quidem protegi poterant, quum tantæ molis onera propellerent barbari. Regem non dolor modo, ſed etiam pudor temere in illas anguſtias conjecti exercitus angebat. Invictus ad eam diem 22
fuerat, nihil fruſtra auſus : impune Ciliciæ fauces intraverat : mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat : [a] tunc hæſitabat deprehenſa felicitas; nec aliud remedium erat, quam reverti qua venerat. Itaque ſigno receptui dato *denſatis agminibus,* 23
ſcutiſque ſuper capita conſertis, retro evadere ex anguſtiis jubet. xxx fuere ſtadia, quæ remenſi ſunt.

INTERPRETATIO.

a *Tunc* Alexandri *felicitas intercepta vacillabat.*

NOTÆ.

20 *Alius alium levantes*] Cæſar de bel. Gal. 7. 47. *L. Fabius, &c. tres ſuos nactus manipulares, atq; ab iis ſublevatus, murum adſcendit. eos ipſe rurſus ſingulos exceptans, in murum extulit.* Xenoph. ἀναβάσ. *Cheriſophi copia quum tubam audiiſſent, mox ſurſum via manifeſta tendebant, pratoribus ceteris per tramites non tritos, qua quiſque forte fortuna pervenerat, pro viribus ſurſum pergentibus, haſtiſq; ſe mutuo ſublevantibus.* Adjiciemus Livii locum de arce Illiturgitana capta, 28. 20. *Levium corporum homines, & multa exercitatione pernicium, clavos ſecum ferreos portantes, qua per inaqualiter eminentia rupis poterant, ſcandunt. Sicubi nimis arduum & leve* (ſic ſcrib.) *ſaxum occurrebat, clavos per modica intervalla figentes, quum velut gradus feciſſent : primi inſequentes extrahentes manu, poſtremi ſublevantes eos qui pra ſe irent, in ſummum evadunt.* Quem locum compara cum Curtiano infra 7. 11. *Freinsh.*

21 *Tantæ molis*] Quibus etiam in oppugnationibus urbium, non homines modo, ſed & machinæ comminuuntur. Vide Lipſii Poliorc. 5. 4.

Pudor] Qui hercle non minus urit animos generoſos : ut aliquando vel mortem præoptent. ſic apud Flor. 2. 6. *Paulum puduit.* & 4. 2. *Curioni pudor ſuaſit, ut amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſequeretur.*

22 *Ad eam*] Ex Pal. 1. eſt, quod prætuli vulgato; *ante eam diem.*

23 xxx *fuere ſtadia*] Quid eſt, quod Sicul. 17. 68. unde totus hic locus expreſſus, *trecenta ſtadia regreſſum* dicat? longa locorum intercapedo eſt 300. ſtadiorũ. Trecenta efficiunt 9 mill. Germanica cum ſeſquiquadrante; triginta autem non plenum milliarium. Nullũ tamen reor mendũ intercedere, eo quod Curtius tantum de anguſtiis loquatur, per quas ad unum prope milliare Alex. ingreſſus; Siculus vero de toto itinere & loco caſtris in campo delectis. *Rad.*

CAP. IV.

Captivo quodam iter paucis cognitum aperiente, Persarum exercitum, ipso Ariobarzane occiso, delet Alexander.

1 TVM castris undique aperto loco positis, non consultare modo *quid agendum esset*; sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione
2 animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, *peritos locorum convocari* jubet. *Per Mediam iter* ostendebant *tutum aper-*
3 *tumque*; sed rex dimittere milites insepultos erubescebat: ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam
4 solenne esset munus, quam humandi suos. *Captivos* ergo, *quos nuper exceperat*, *vocari* jubet; inter quos erat quidam Græcæ Persicæque linguæ peritus, qui *frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere* adfirmat; *sylvestres esse calles*, *vix* [a] *singulis pervios: omnia contegi frondibus*, [b] *implexosque arborum ramos sylvas*

INTERPRETATIO.

a *Per quos vix singuli homines ire possint.*
b *Implicatis inter se arborum ramis sylvas continuari.*

NOTÆ.

2 PEr *Mediam iter*] Extremæ dementiæ damnant Alexandrum, qui *medium iter*, sic enim vulgo legitur, interpretantur *regiam popularemque viam per campos*, *Græcis* λεωφόρον. si enim tale iter ea parte patuisset, Alexander cum aperto discrimine, nulla urgente necessitate, nullo temeritatis præmio, impeditos illos arduosque calles eligeret? Quanto æquiorem judicem habuit Bongarsium, qui & veram lectionem divinavit, adjutus MSS. suis, in quibus erat *per medium iter*. quam lection. & alii MSS. fovent. Et sane apertior Persis, qua Medos adspicit. Situm locorum, atque descriptionem, quæ mox subjicitur, introspice. Hinc apud Diod. 17. 68. periti locorum negant, *alibi patere iter*, ea scilicet parte, qua ingredi conatus erat Alex. Vbi igitur ista via regia? *Multorum tamen dierum circuitu intrari posse.* Curtius etiam addidit qua intrari possit, *per Mediam* scilicet. *Freinsh.*

3 *Sed rex dimittere milites insepultos erubescebat*] Indignum sit, & contra fas naturæ bellique; quum vivi milites terram, in qua steterunt, tam fortiter aut presserint aut defenderint; & occumbentes corporibus suis texerint, si eos mortuos terra iterum honeste non tegat. *Loccenius.*

5 Per-

sylvas committere. Namque Persis ab altero latere 5
perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia, in latitudinem CLXX [a] procurrit. Hoc dorsum à Caucaso monte ad rubrum
mare pertinet; quaque deficit mons, aliud muni- 6
mentum, fretum objectum est. Planicies deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis
terra, multisque vicis atque urbibus frequens. Ara- 7
xes amnis per hos campos multorum aquas torrentium

INTERPRETATIO.

a *Extenditur.*

NOTÆ.

5 *Persis*] Persidem Strabo quoque lib. 15. descripsit, & post hunc Plin. 6. 27. Solinus cap. 54. Ammianus Marcellin. 21. 18. Sed parum inter se & cum Curtio consentiunt. Quicquid est terrarum & montium inter mare Caspium à Septentrione, & sinum Persicum, seu mare rubrum à Meridie, Persidi assignatur. Hodie tractus ille, qui est inter Tigrim, sinum Persicum, mare Indicum, seu rubrum, Indum & Iaxartem & Caspium mare, à Sophis Persiæ regibus possidetur. quam terrarum portionem Agrippa apud Plin. 9. 27. Medis, Parthis & Persis attribuit. *Raderus.*

MDC *stadia*] Longitudo ex Erathosthenis apud Strabo. lib. 15. sententia ad Caspias portas 8000 stadiorum est, milliaria nostratia 250. Reliqua non est supra 2000 stadiorum, milliaria nostratia 62 & semis. Longitudo in mediterranea à Susis Persepolim stadiorum 4200. milliaria nostratia centum & unum supra triginta. Hinc usque ad Carmaniæ fines 1600 stadia; milliaria nostratia 50. Et hanc postremam dimensionem accepit Curtius tantum, qua regio porrigitur in longum. *Idem.*

Hoc dorsum] Ab Occidente ergo ad Orientem per juga & dorsa montium tendamus, Susis ascendamus, per Persidem transeamus, Carmaniam superemus, Drangianam percurramus, ac tandem in Paropamisum altissimum & asperrimum montem enitamur. qui Ptolemæo Caucasus est, totius Asiæ eminentissimus, glacialis & calvus. de quo infra copiosius. Ad hunc, Larnacem Noachi applicitam ait Goropius in Indo-Scythicis pag. 473. hanc montium catenam intelligit hic, quam dorsum appellat Curtius, per quod post terrarum inundationem reliquiæ humani generis in Larnace servatæ paulatim ex Oriente & Paropamiso seu ad Babylonem sunt profectæ, seseque tandem in campos demisere, & Babylonem condidere. Est enim Caucasus mons Goropio ex antiquis id docenti tam longe extensus, ut Taurum etiam, qui à Pamphylia surgit, ab eodem derivari dicant, & alios quamplurimos montes ingentes, qui pro diversitate gentium diversas sortiuntur appellationes, quos Plin. 5. 26. unius Tauri nomine complexus est. *Raderus.*

7 *Araxes*] De hoc vide Plut. de fluminibus cap. 23. Strab. lib. 15. Observandum, ab Herodoto 1. 202. Araxen nunc Istro majorem, nunc etiam minorem dici. Nam Ister Araxe haud dubie major est circa ostia, minor circa fontes. Mela 3. 5. graphice nobis fontes, cursum & ostia Araxis proponit. Solin. c. 15. cum Plin. 6. 9. fontes Araxis ex Heniochorum montibus, brevibus ab Euphrate intervallis derivat, atque in Caspium mare exonerat. *Idem.*

tium evolvit in Medum: Medus à mari, & ad Meridiem versus, minor amnis eo quem accepit, eve-
8 hitur; gignendæque herbæ non alius est aptior, quidquid adluit floribus vestiens. Platani quoque & populi contegunt ripas; ita ut procul visentibus continuata videantur montibus nemora riparum. quippe obumbratus amnis [a] presso in solum dilabitur alveo; imminentque colles, ipsi quoque frondi-
9 bus læti: [b] radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur; temperatum cœlum: hinc perpetuum jugum opacum & umbrosum, [c] quod æstus levat: illinc mare adjunctum, quod
10 modico tepore terras fovet. His expositis captivus interrogatus à rege, *auditu ne, an oculis comperta haberet, quæ diceret? pastorem se fuisse, & omnes eos calles*

INTERPRETATIO.

a *Fluvius alte cavato intra terram canali decurrit.*
b *Ad* ipsorum *radices permeante aqua,*
c *Quod ardorem mitigat.*

NOTÆ.

In Medum] Rara Medi fluminis apud alios scriptores & geographos mentio. Strabo tamen lib. 15. non præterit, quem Araxe excipi affirmat, non Araxen Medo ut Curtius tradit. Ferri à mari, ait Curtius, ad Meridiem: à Septentrione ergo & Caspio mari. *Minor amnis*, inquit, *eo quem accipit*. Araxes enim major. Sed cum à mari in Meridiem fluat, quomodo rursus in Septentrionem versus in Caspium exoneratur? cum enim Araxen excipiat, & Araxes in Caspium delabatur, ubi hæret Medus? Strabonem sequamur, qui Medum in Araxen decidere docet, per quem rursus ad Septentrionem in Caspium devehitur. Quæ sequuntur apud Curtium de Medo apto ad herbas gignendas, &c. omnia rectius Araxi adscribuntur. *Raderus.*

A mari] Alii *à mare.* quomodo potuisse dicere Curtium, ostendit Raderus exemplis Ovidii in Ibin, vers. 198.

Et summam Libyco de mare carpat aquam. Atacini:

Cingitur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.

Et Plauti:

Dicant in mare Commani captos.

Ipse tamen malit legere: *ad mare meridiem versus,* quod Medus in montibus Septentrionalibus ortus ad mare Persicum, quod è regione Caspii est, versus, iterumque flexus, in Caspium demum delabitur. Habent & Imp. quidam, *ad mare & ad Merid. versus.* mihi tamen Freinshemioque vulgata longe videtur potior.

8 *Platani*] A foliorum latitudine sic dictæ. amant fontes & fluminum ripas, & vina etiam. Vide Plin. l. 12. cap. 1.

Populi] Et populus aquas sitit, & ripas amat.

11 *Ly-*

les percurrisse, respondit: *bis captum, semel à Persis in*
Lycia; iterum ab ipso. Subit animum memoria regis 11
oraculo editæ sortis, quippe consulenti responsum
erat, *ducem in Persidem ferentis viæ Lycium civem fo-*
re. Igitur promissis, quanta & præsens necessitas 12
exigebat, & ipsius fortuna capiebat, oneratum; *ar-*
mari jubet *Macedonum more, &, quod bene verteret,*
monstraret iter; quamvis arduum & præceps, evasurum
se esse cum paucis. nisi forte crederet, quo ipse pecoris cau-
sa isset; Alexandrum pro gloria & perpetua laude ire non
posse. Etiam atque etiam docere captivus, *quam dif-* 13
ficile iter esset, maxime armatis. tum rex, *prædem me*,
inquit, *accipe, neminem eorum, qui sequuntur, recu-*
saturum ire qua duces. Cratero igitur ad custodiam 14
castrorum relicto cum peditibus, quîs adsueverat;
& iis copiis, quas Meleager ducebat; & sagittariis
equitibus M præcepit; *ut castrorum specie manente,*
plures de industria ignes fieri imperet: quo magis barba-
ri

NOTÆ.

11 *Lycium civem fore*] Civem ergo non cognomento *Lycium*, ut perperam putavit vir doctus. Similem historiam, ut fere solent variis accommodari miracula, de Cyro Iustin. 1. 6. *Somnio monito, ut quem primum postera die obvium habuisset, socium cœptis assumeret.*

12 *Monstraret*] Rectius legas, *monstrare.*

Nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, &c.] Sic Appius Claudius apud Livium lib. 5. ad populum: *Obsecro vos: venandi studium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes silvasque rapit. belli necessitatibus eam patientiis non adhibebimus, quam vel lusus ac voluptas elicere solet?* sed Alexandri.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Ita noster de eo lib. 9. *Avaritia gloriæ & insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum videri sinebat.* Loccenius.

13 *Eorum*] Impense placeat *meorum*, si absint & illa, *qui sequuntur.*

14 *Et sagittariis equitibus*] Inseritur alicubi, & *sagittariis (ducentis)* & *equitibus.* Male. Non noverant illi genus hoc equitum, non temere quidem alias Curtio etiam nominatum. Apud Arrianum frequentius est, qui ἱππακοντιστὰς vocat, ut lib. 3. Ἀναλαβὼν δὲ τούς τε ἑτέρους ἱππέας καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς, καὶ τοὺς τοξότας dicit enim, & alios equites, & hos sagittarios sive jaculatores, cum peditibus etiam sagittariis assumptos. *Acidalius.* Id genus equitum alii vocant ἱπποτοξότας, ut Hirtius de bell. Afric. cap. 19. *Sagittariis ac funditoribus, hippotoxotisque quamplurimis.*

Plures de industria ignes fieri imperat: quo magis barbari crederent, ipsum regem in castris esse.] Idem Demetrius tentavit contra Ionatham, 1 Mach. 12. v. 28. 29. Et Darius, ut falleret discessu Scythas, canes atque asinos in castris reli-

ri crederent, ipſum regem in caſtris eſſe. Ceterum, ſi forte Ariobazanes cognoviſſet, per callium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter ſuum partem copia-
16 *rum tentaſſet opponere; Craterus in eum inlato terrore* [a] *retineret ad propius periculum converſum agmen:* [b] *ſin autem ipſe hoſtem fefelliſſet, & ſaltum occupaſſet; quum trepidantium barbarorum tumultum exaudiſſet perſequentium regem, id ipſum iter, quo pridie pulſi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hoſtibus in ſe-*
17 *met averſis.* Ipſe tertia vigilia ſilenti agmine, ac ne tuba quidem dato ſigno, pergit ad demonſtratum iter callium. *tridui alimenta portare* militem juſſerat
18 leviter armatum. Sed præter invias rupes ac prærupta ſaxa, veſtigium ſubinde fallentia, nix cumulata vento ingredientes fatigabat: quippe velut in foveas delati hauriebantur; & quum à commilitoni-

INTERPRETATIO.

a *Diſtineret* hoſtium *copias in diſcrimen vicinius intentas.*
b *Ipſe ab hoſte conſpectus non eſſet.*

NOTÆ.

reliquit: quos cum latrantes rudenteſque hoſtis audiret, remanere Darium credidit, teſte Frontino. *Loccen.* Imitatus id eſt Eumenes apud Plutarch. cap. 28. apud Liv. 21. 32. & 22. 42. Hannibal 36. 10. *Ap. Claudius caſtra metatus latius quam pro copiis, & plures quam quot ſatis in uſum erant, ignes quum accendiſſet, ſpeciem quam quæſierat, hoſti fecit: omnem ibi Romanum exercitum cum rege Philippo eſſe.*

15 *Craterus in eum inlato,* &c.] Scitum ſtrategema de traducendo exercitu per infeſta loca: ita ut Dux, per unum locum irruptionem ſimulans, & eo hoſtem avocans, per alium tranſeat. aut pars exercitus velitationibus quibuſdam in ſe convertat agmen hoſtile: interim major pars per diverſa & occulta tranſeat. vide Frontin. l. 1. Strateg. c. 5. Gell. l. 3. Noct. Attic. cap. 7. *Loccen.*

16 *Ne dubitaret ingredi*] Lectionum diverſitatem apud Modium vide. Nos ex iis hoc exſculpimus, quando pertinaciter libri ſcripti vocem *regem* habent, ab ea fontem omnis variationis eſſe. Hæc corrupta ſcholiis & additamentis occaſionem dedit. Emendanda autem iterum *relegere.* Quod ex animi ſententia dico, ac ſerio, ſpretis reliquis, ita ſcribo: *cum trepidantium b. t. exaudiſſet, relegere idipſum iter q. p. p. f. ne dubitaret.* Non proprie, non venuſte magis potuit: & inficete præ illo, non *perſequi* tantum, vel *ingredi.*, ſed quidquid aliud excogitare ingenioſi gloſſographi potuiſſent. *Acidalius.*

17 *Tridui alimenta*] Nec hoc mirandum. uſuvenit, ut 30 dierum, & totius menſis cibaria ſuis humeris ferre cogerentur. quod plurium auctoritate confirmat Lipſ. Mil. Rom. 5. 2.

18 *Nix cumulata*] Livius 21. 35. de copiis Hannibalis, in Alpium tranſitu: *Feſſis*

nibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, quam
ſequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac 19
dux, ᵃ incertum an ſatis fidus, multiplicabant me-
tum: *ſi cuſtodes fefelliſſet; quaſi feras beſtias ipſos poſſe
deprehendi. ex unius captivi vel fide, vel anima, pen-
dere & regis ſalutem, & ſuam.* Tandem venere in ju- 20
gum. à dextera iter ad ipſum Ariobarzanem erat:
hic Philotam & Cœnon cum Amynta & Polyper-
conte, expeditam habentes manum, reliquit, mo-
nitos; *ut quia eques pediti erat mixtus; qua pinguiſſi-
mum eſſet ſolum, & pabuli fertile, ſenſim procederent:*
duces itineris de captivis dati. Ipſe cum armigeris & 21
ala, quam *Agema* appellant, ardua ſemita, ſed lon-
gius à ſtationibus hoſtium remota, multa cum vexa-
tione proceſſit. Medius erat dies, & fatigatis neceſ- 22
ſaria quies; quippe tantumdem itineris ſupererat,
quan-

INTERPRETATIO.

a *De quo dubitabant ſatiſne fidelis* eſſet.

NOTÆ.

Feſſis tædio tot malorum, nivis etiam caſus, occidente jam ſidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit, &c.

19 *Incertum*] His enim hominibus temere fides habenda non eſt, qui ſæpius vel cum ipſius vitæ diſcrimine patriæ conſulentes, hoſtem in impedimenta & avia loca perductum, in maximas anguſtias conjecerunt: qualia exempla multa leguntur. Ita & Dani *ductore Saxone Harwaro pervenerunt in difficillima loca, caſique ſunt ad unum omnes.* Krantz. Wandal. 2. 40. Vide & Freinsh. in Flor. 3. 11. 7. 1.

Si cuſtodes fefelliſſet] Recte ſic legendum vidit Sebiſius: nam profecto de duce itineris hic ſermo eſt. Duces itineris, ſuſpecti præſertim, & ignoti, aſſervabantur. quod ſatis conſtat, additis ſc. cuſtodibus. Quamobrem duo hæc verba conjungi amant. ut apud Cicer. ad Attic. 10. 20. *cuſtodia, quibus aſſervor.* Liv. 24. 45. *cum interdiu ſolutum cuſtodes ſequebantur, nocte clauſum aſſervabant.* Id etiam morum Alexandri fuiſſe, ſatis conſtat ex Curtio infra 9. 9. *duces ſocordius aſſervati profugerant.* Freinsh.

20 *Eques pediti*] Vix hic capio, cum pedites ægerrime ex his locorum teſquis & rupibus eniterentur, quomodo equites fuerint ſecuti. Videtur Curtius non ſine auxeſi invium iter prorſus inexplicabile reddidiſſe, præſertim equiti. *Raderus.* Pro Curtio reſponderi poſſit, habuiſſe equos locis aſperis innutritos, quales deſcribuntur Numidæ apud auctores, item Hiſpani, quorum certe multa millia per Alpes traduxit Hannibal, & ne hoc mireris, etiam elephantos. ut noveris, verum dicere Tacit. 15. 59. *multa experiundo confieri, quæ ſegnibus ardua videantur.* Certe, in Romanis equitibus neceſſitas & timor id docuit, apud Livium 22. 15. *qui prope inviis callibus ad dictatorem perfugerunt.* Freinsh.

27 *Eva-*

quantum emenſi erant; ſed minus præcipitis atque
23 ardui. Itaque refectis cibo ſomnoque militibus, ſecunda vigilia ſurgit. & cetera quidem haud ægre præteriit. ceterum, qua ſe jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concurſu
24 cavata torrentium iter ruperat. ad hæc arborum rami alius alio implicati & coëuntes, ut perpetuam objecerant ſepem. Deſperatio igitur ingens, adeo
25 ut vix lachrymis abſtinerent, inceſſerat. Præcipue obſcuritas terrori erat: nam etiam ſi qua ſidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conſpicere prohibebant. ne aurium quidem uſus ſupererat, ſylvas quatiente vento; quæ concutientibus ramis majorem quam pro flatu ſonum reddebant.
26 Tandem exſpectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit: [a] circumiri brevi ſpatio poterat eluvies; & ſibi quiſque dux itineris cœperat fieri.
27 Evadunt ergo in editum verticem: ex quo hoſtium ſtatione conſpecta, ſtrenue armati, à tergo ſe oſtendunt nihil tale metuentibus; quorum pauci, qui
28 congredi auſi erant, cæſi ſunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad ſuos recurrentium miſerabilis facies, [b] integros quoque, antea quam diſcrimen

INTERPRETATIO.

a *Brevi circuitu* declinari *poterat vorago.*
b *Etiam incolumes fugere coëgit priuſquam, &c.*

NOTÆ.

27 *Evadunt ergo in editum verticem*] Ibi Alexander cippum, ſeu arcum, ſeu abſidem erexit, in qua viatorem ſecuturum admonuit de lævo viæ latere ſequendo, dextro velut invio vitando. Extat inſcriptio in vita S. Macarii Romani apud Roſweid. lib. 1. vitæ Patrum, pag. 226. *Abſidem iſtam fecit Alexander Philippi* [Ego tamen dubito, an eo tempore hujus nomen adſcripturus fuerit Alex.] *Macedo Imperator, quando perſecutus eſt Darium, regem Perſarum. Qui terram hanc ingredi voluerit, ad manum ſiniſtram vadat. Ad dexteram enim terra invia, & rupibus & anguſtiis eſt plena.* Hanc è Græco tranſlatam nemo dubitabit, qui auctores vitæ, non interpretes legerit. *Raderus.*

Strenue armati, à tergo ſe oſtendunt nihil tale metuentibus] Hic eſt modus hoſtem circumeundi, & à tergo invadendi.

men experirentur, in fugam avertit. Fremitu dein- 29
de in castra, quîs Craterus præerat, inlato; ad oc-
cupandas angustias, in quibus pridie hæsitarat, mi-
les educitur. simul & Philotas cum Polyperconte 30
Amyntaque & Cœno diversum iter ingredi jussus,
alium terrorem intulit barbaris. Ergo undique Ma- 31
cedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi,
memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, igna-
viam quoque necessitas acuit; & sæpe desperatio spei
causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingen- 32
ti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipso-
rum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen, 33
XL ferme equitibus & quinque millibus peditum sti-
patus, per mediam aciem Macedonum cum multo
suorum atque hostium sanguine erupit; Persepolim
urbem caput regionis occupare festinans. Sed à cu- 34
stodibus urbis exclusus, consequutis strenue hosti-
bus, cum omnibus fugæ comitibus renovato prælio
cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto super-
venit.

NOTÆ.

dendi. de quo plura Frontin. lib. 2. Strateg. cap. 4.

31 *Ignaviam quoque necessitas acuit*] Statius 10. 487.

Est ubi dat vires nimius timor.

Silius 1. 557.

—— *clausos acuunt extrema pericli,*
Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Tacitus H. 3. 60. *esse adhuc Vitellio vires acres, si desperassent.* & 12. 31. *illi obseptis effugiis, multa & clara facinora fecere.* Sallust. Cat. *Necessitudo etiam timidos fortes facit.* Vide Lipsium Polit. 5. 18. Veget. 3. 21. *ex desperatione crescit audacia.* Hannibal hinc stimulat suos apud Liv. 21. 44. *vobis necesse est fortibus viris esse, & omnibus inter victoriam mortemve certa desperatione abruptis, aut vincere, aut, si fortuna dubitabit, in prælio potius, quam in fuga, mortem oppetere.* Seneca de clem. 1. 12. *Acerrima virtus est, quam ultima necessitas extundit.* De Curione Lucanus lib. 4. *Fortis virtute coacta.* In prælio Flandrico inter Hispanos & Batavos, cum Mauritius Princeps naves solvi, pontem rescindi jussisset, ut nullum esset elabendi spatium, virtus fortes, necessitas ignavos prospere pugnare fecit. de quo plura Reidanus in Annal. Belgic. *Loccenius.*

CAP.

CAP. V.

Ad Persepolim properans, captivorum Græcorum IV M liberat.

1 REx eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra communivit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant; tamen præaltæ præcipitesque fossæ, pluribus locis objectæ, abruperant iter: sensimque & caute progrediendum erat; [a] jam non hostium, sed loco-
2 rum fraude suspecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tiridate, custode regiæ pecuniæ, indicantes, *eos, qui in urbe essent, audito ejus adventu, diripere velle thesauros; properaret occupare: expeditum iter esse,*
3 *quamquam Araxes amnis interfluat.* Nullam virtutem re-

INTERPRETATIO.

a *Cum jam non hostium insidiæ, sed locorum* difficultas *timeretur.*

NOTÆ.

1 L*Ocorum fraude suspecta*] Hoc μεταφορικῶς. fraus enim non cadit, nisi in hominem, & humani generis hostes stygios genios: nam cœlestes non fallunt. Poterant tamen & loca esse suspecta, ab hostibus ad perniciem aliorum comparata & instructa, cum sæpe in pontibus, silvis, campis, montibus fiunt, quando scrobes fodiuntur, murices & stimuli, tribulique & pali defodiuntur. *Rader.* Fraudem locis tribuit Curtius, ob fossas præaltas, sive eas ad impedienda itinera hostes effecissent, sive ipsius naturæ impetus, ut supr. 5. 4. Simili figura dici solent *infida* loca. ut apud Flor. 3. 4. *infidum glacie flumen.* in Tacit. 1. 61. *fallaces campi,* &c. *Freinsh.*

2 *Occupare*] Insertæ vulgo binæ voces, *thesauros dimissos*: quas plane insititias non Modius, non alius mihi persuadebit. Emendo ego: *properaret occupare thesauros ditissimos; expeditum iter esse.* Invitabat & incitabat eum, quod cum iter facile, tum præda esset maxima. *Acidal.* Putarem tamen, contra Acidalium, vulgatam lectionem bene se habere. *Blanck.*

Quamquam Araxes] Valde dubito de scriptura hujus loci. nec enim ita in levi habendum puto hunc fluvium, ut diceretur *expeditum iter esse, quamquam interfluat amnis*, quem propter copiam aquarum nec nando superare possis, nec vado. Id autem sic fuisse, clarum ex sequentibus. nam Alexander ibi pontem struere necesse habuit. Scripsit omnino Curtius: *expeditum iter esse, quam qua Ar. amnis interfluit.* Hoc est, si inire rationem possit trajiciendi fluminis, ceterum iter in expedito fore. Et sane apparet, Alexandrum non temere ad fluvium procurrentem, ibi substitisse hiantem & circumspicientem, quomodo transiret, sed ante capto consilio, à peritis locorum edoctum, eo animo processisse, ut ad pontem fabricandum vicorum istorum, de quibus Curtius, materia uteretur. Vnde facile intelligitur, fabros etiam aut

EXANDRO GRÆCI CAPTIVI SAVCII OCCVRRVNT.

regis istius magis, quam celeritatem laudaverim. relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus, itineris tanto spatio fatigatis, ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo; qui- 4
bus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum,
subditis saxis, [a] strenue induxit. Iamque haud pro- 5
cul urbe erant; quum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ

INTERPRETATIO.

a *Admodum diligenter construxit.*

NOTÆ.

aut præmisisse, aut secum deduxisse: denique omnia ex præparato fuisse gesta. *Freinsh.*

3 *Celeritatem*] In celeritate itinerum conficiendorum nullum ex omni memoria antiquitatis & posteritatis Alexander habuit parem præter Iulium Cæsarem, cui plerumque etiam celeritas peperit victoriam. ut verum sit, quod Vegetius 5. 1. pro oraculo dixit, *quia in reb. bellicis celeritas amplius solet prodesse, quam virtus.* Cicero, in epist. ad Attic. 8. 9. Cæsaris commendat celeritatem, quando dicit, *τέρας illud est incredibili celeritate.* Vnde ejus dictum, *Veni, vidi, vici.* Celebrat & Arrianus 3. 4. 7. & 20. incredibilem Alexandri celeritatem. Ælian. histor. Var. 10. 4. eandem prædicat: *Alexander Philippi ter quadringenta stadia continuo itinere armatus confecit, & antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus congressus eosdem vicit. Quadringenta stadia* conficiunt novem nostratia milliaria ferme cum triente. Illud *τρὶς* seu *ter*, accipe pro diversis temporibus. *Freinsh.*

4 *Pontem*] Hic ad Augusti fere ævum permansit, nisi quod fluminis incrementa valde ruperunt. postea Augustus firmiorem subjecit. *Servius.* Dubitat tamen Sebisius, an eousque durare potuerit, tumultuario tantum opere constructus. Ego plane alium pontem fuisse credo, de quo Virgilius: imo & alium fluvium. Nam de Armenio Araxe Virgilius Servio; Curtius de Persico: quos non pro uno fluvio habendos, etiam Salmasio ad Solinum cap. 1201. placuit, & multis rationibus ostendi potest. *Freinsh.*

5 *Quatuor millia*] Diod. 17. 69. & Iustin. 11. 14. non nisi *octingentos* recensent. Apud Plutarchum & Arrianum nulla horum mentio. *Raderus. Octingentos* numerat & Suidas in Ἀλέξανδρος.

6 *Alios pedibus*] Ita beatos Christi martyres in Cappadocia & Ponto cruribus debilitatos fuisse tradit Euseb. hist. Eccl. 8. 18. & Sozomenus 1. 10. Sic & Andronicus Imp. in Prusaënses sævit, *quorundam pedibus amputatis, nonnullis oculo dextro & pede sinistro mutilatis, aliis contra.* Eam pœnam servorum fugitivorum Constantius esse voluit, *ut pede amputato debilitentur.* l. 3. C. de serv. fugit. alterutro scil. non utroque. id enim fieri prohibuit Iustinian. Nov. 134. c. 13. Similem in modum scribit Seneca, quendam Persarum regem totius populi nares recidisse in Syria, inde *Rhinocoluram* loci nomen esse lib. 3. de ira c. 20. In Walachia prisci moris esse ferunt, ut affectati Principatus rei, recisa nare dextra, in perpetuum infamiæ signum notentur; & hac deformitate oris, spes omnis

6 Persæ vario suppliciorum modo adfecerant. alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, inustisque barbararum literarum notis, in longum sui ludibrium reservaverant; & quum se quoque alienæ ditionis esse cernerent; volentes regi occurrere non
7 prohibuerant. Inusitata simulacra, non homines videbantur; nec quidquam in illis præter vocem poterat adgnosci. plures igitur lachrymas commovere, quam profuderant ipsi. quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis

NOTÆ.

mnis imperii illis præcidatur. Gotharzes Meherdatem, apud Tacit. 12. Annal. *auribus decisis vivere jubet, ostentui clementiæ suæ, & in reo dehonestamento.* Tyrannus ille quondam Russorum Iohannes Basilides, Cancellario suo ad se vocato, quasi aliquid in aurem dicturus, eandem ipsi ex gratia amputavit. Nam gratiæ apponi voluit, quod non totum caput præcidisset. Sed talem gratiam hosti precari solent homines. Quin in hostem sic grassari, quod etiam nostræ ætatis memoriæ non ignotum, ferinum esse censetur, & paris vel majoris ultionis aliquando fuit irritamentum. Quid? quod una plagarum divinarum humanis delictis debita: Ezech. c. 23. vers. 25. *Ponam zelum meum in te, nasum tuum & aures tuas præcident.* Loccen.

Manibus] Diodor. 1. 78. ubi falsariis Ægyptiaca *lex utramque manum præcidi jussit, ut qua quisque corporis parte in legem peccasset, hac ad finem usque irreparabili cum damno & ipse culpam lueret, & alios, pœna hac sua commonefactos, ab id genus facinore deterreret.* Plurima etiam alia delicta manuum amputatione coërcebantur, ut ex infinitis Historicis patet.

Auribusque] Idem quoque supplicium inter alia pertulisse Christianos Martyres, ex Euseb. hist. Eccles. 8. 24. discimus. Et illi quidem immerito: ceterum justissimo jure Iudæi sub Constantino, quos ille, patriam armis repetentes, hac rebellionis impressa nota passim dissipavit. De aliis ejusmodi mutilationibus causisque ex quibus irrogabantur, vide præcipue eruditiss. Fabrum semestr. 3. 19.

Inustisque] Mos notandi frontes & inurendi, non Persis tantum & barbaris usurpatus, sed Græcis etiam & Romanis usitatus. Multa nos passim de stigmatis ad Martialem. Lipsius Electorum 2. 15. plurima de eodem argumento. *Raderus.*

7 *Similes quidem*] Propter Acidalii conjecturam, etiam Radero probatam, explanandum hic est necessario, quid simile distet à pari. *Par* enim esse dicitur, quod tantundem habet virium, aut magnitudinis, quamquam alia sit forma aut specie: ut contra simile, quod eandem figuram habet, magnitudine dispari. puta, duobus angulis rectis pares sunt qui triangulum constituunt: quamquam dissimiles. quadrato quadratum simile: quamquam possit esse dispar. Sic itaque, in hac miserorum turba, similis erat omnium pœna, quippe mutilatio: sed tamen dispar: levius enim afflicti erant qui aures puta, quam qui manus, pedesve, aut oculos perdiderant. & quamquam revera erat calamitatis diversitas, tamen tristi hoc spectaculo subito offuso,

rabilis esset, liquere non poterat. Ut vero *Iovem* il- 8
li *tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos* conclamavere; omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur. Rex abstersis, quas profuderat, lachrymis, *bonum habere animum* jubet; *visuros urbes suas conjugesque:* & castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci ex- 9
cesserant vallo, deliberaturi, quid potissimum à rege peterent: quumque aliis *sedes in Asia rogare*; aliis *reverti domos* placeret; Euthymon Cymæus ita locu- 10
tus ad eos fertur. *Hi qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia, (quorum nos pudeat magis an pœniteat, incertum est) ostentare Græciæ velut lætum spectaculum cupimus. At ii* 11
optime

NOTÆ.

so, non liquere poterat intuentibus, quis maxime esset miserabilis in tanta turba miserorum. His igitur sic, ut debent, acceptis, inepte subjiceretur: *omnes pari supplicio affecti sibi videbantur.* quod tamen Acidal. ea adseveratione volebat, ut si hic falleret aut falleretur, nec credere ultra quicquam, nec credi velle pacisceretur. Ego vero potius omnia alia credam. quis enim ferret ita loquentem, in *disparibus pœnis pari calamitate affecti sibi videbantur?* Deinde, si sic volebat, cur retinuit illud *sibi?* quo expuncto, illud *videbantur* rectius retulisset ad præcedens *intuentibus*. Sed fefellit Virum eruditum & acutum, tum mens Curtii, tum ipsa vis verborum. Utraque hoc volunt: agmen hoc miserorum ipso conspectu movisse lachrymas procul visentibus. dein, postquam propius suggressum, etiam clamorem cum sustulisset, mixtum commemoratione malorum suorum, & congratulatione vindictæ, sic tetigisse animos audientium, ut non secus affircerentur, ac si ipsi idem supplicium in suis corporibus pertulissent. *Freinsh.*

11 *At ii optime miserias ferunt, qui abscondunt*] Seneca Thyeste v. 318.

Tacere multis discitur vita malis.

Cæcilius apud Gell. 2. 22. *Is demum miser est, qui ærumnam suam nequit occultare.* Cicero Philipp. 12. *Vincam,* inquit, *animum, mihique imperabo. dolorem justissimum, si non potero frangere, occultabo.* Sed si quis occultet dolorem, cui non ferendo sit, quid aliud, quam medicinam ejus respuit, & cor suum mœrore macerat atque tandem conficit? quod est desperantis, & invisam quærentis abrumpere lucem, contra divinas & naturæ leges. Quidni ergo præstet, doloris partem in amici sinum exonerare; ut ita divisa sarcina fiat levior; aut verbis lachrymisque vel explere quodammodo vel egerere dolorem; quam cor illo tacite exedere? Ovid. lib. 5. Trist. eleg. 1. v. 49.

At poteras, inquis, melius, mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis ut nulli gemitus tormenta sequantur,
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri, &c.
Est aliquid fatale malum per verba levare;
Hoc querulam Prognen Halcyonemque facit.

optime miserias ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, & status prioris oblivio. Nam qui multum in suorum misericordia po-
12 *nunt, ignorant, quam celeriter lachrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit; nam & calamitas querula est; & superba felicitas. Ita* [a] *suam quisque fortunam in consilio habet, quum de aliena deliberat: & nisi mu-*

INTERPRETATIO.

a *Sua quisque fortunæ rationem habet.*

NOTÆ.

Strangulat inclusus dolor atque exæstuat intus:
Cogitur & vires multiplicare suas.

Ita Severus in carm. bucol.

Nam divisa, minus sarcina fit gravis:
At quicquid tegitur, sævius incoquit
——— *Prodest sermo doloribus.*

Nonnunquam tamen utile est, dissimulare dolorem: ut si Dux militum causa simulatâ lætitiâ res adversas tegat, donec eis remedium aptum invenerit. velut Æneas apud Poëtam:

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Interdum etiam potest quis tali dolore premi, quem exprimere apud amicos non audet, vel quod suspecta eorum fides; vel quod apud alium prohibet dignitas, apud alium ipsius facti pudor, ut Chremes apud Comicum de se loquitur. Tunc vero tutissimum est Deo aperire, & cum optimum medicum patienter in spe & silentio præstolari.

Quam celeriter lachrymæ inarescant] Hoc ad Apollonium rhetorem, ut primum auctorem refert Tullius lib. I. de invent. *Commotis animis diutius in conquestione morari non oportebit. quemadmodum enim dixit rhetor Apollonius Lachryma nihil citius arescit.* Vid. & 10. ad Attic. ep. 16. Cur autem lachrymæ cito arescant, causam affert Cl. Vossius lib. 3. Comment. Rhet. cap. 6. §. 4. partim quod lachrymæ sunt salsæ & calidæ: partim quia aliena mala non adeo in pectus descendunt, ut diu durent. Vnde Cicero in Partit. *Cito arescit lachryma, præsertim in alienis malis.*

12 *Nemo fideliter diligit*, &c.] Par illud lib. 10. *Neminem ei satis fidum esse quem metuat.* ubi plura.

Calamitas querula est] Videtur expressum ex illo Ciceronis l. 12. ep. 40. ad Attic. Scis, quam sit φιλαίτιος συμφορὰ, id est *querula calamitas.* Alibi noster: *Modum verborum tenere misero difficile.* Tullius pro Sulla: *Difficile est tacere quum doleas.* Causa est, quod ex questu quædam doloris levatio speratur. cui addas illud Plinii l. 8. ep. 16. *Est quædam etiam dolendi voluptas: præsertim si in amici sinu defleas, apud quem lachrymis tuis vel laus sit parata vel venia.* Loccenius.

Superba est felicitas] Quæ fastidit abjectas voces & humilem querelam. Quæ moleste fert, obtundi se querelis miserorum: in quorum fortuna horret fragilitatis humanæ speculum, & dedignatur, occursu eorum tanquam sævo omine, interpolari sua gaudia. *Freinsh.*

Ita suam quisque fortunam, &c.] Recte & utiliter quis suæ sortis justus æstimator erit, animoque propriam volvet, quoties alienam cogitat. si enim in utraque, quam incerta & lubrica sint humana recognoscat, non aliter potest, quin ad modestiam alliciatur. Seneca lib. 3. de ira, cap. 26. *Ad rerum humanarum conditionem respiciendum est, ut omnium accidentium æqui judices simus.* Hoc in captis quatuor Regibus Sesostris, in capto Crœso Cyrus fecit. *Locc.*

Et nisi mutuo essemus miseri] Vulgo in solatii parte solet poni, socios calamitatis nactum esse: quod ita quis non

mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fasti-
dio: Quid mirum est, fortunatos semper parem quære-
re? Obsecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum, 13
in quo hæc semesa membra obruamus: ubi horribiles ci-
catrices celet exilium. Grati prorsus conjugibus, quas ju-
venes duximus, revertemur! Liberi in flore & ætatis &
rerum adgnoscent, & fratres ergastuli detrimenta? Et 14
quota pars nostri tot obire terras potest? procul Europa in
ultima Orientis relegati, senes, debiles, majore membro-
rum parte mulctati, tolerabimus scilicet, quæ armatos &
victores fatigaverunt. Conjuges deinde, quas captis sors 15
& necessitas unicum solatium adplicuit, parvosque liberos,
trahimus nobiscum, an relinquimus? cum his venientes
nemo adgnoscere volet. relinquemus ergo extemplo præ- 16
sentia pignora, quum incertum sit, an visuri simus ea quæ
petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse
cœperunt. Hæc Euthymon. Contra Theætetus A- 17
theniensis orsus est dicere. *Neminem pium habitu cor-*
poris

NOTÆ.

non videatur conditione pejor aliis: nec fastidiat illam sortem, quam cum pluribus communem habet: nihilque in eo præcipue dolendum esse sciat, quod accidit ceteris: Ovid. 15. Metam. Fab. 44.

——— *Quoties flenti Theseïus heros,*
Siste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est, similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres.

Verum hic non solum externa calamitatis societas respicienda est, sed imprimis internæ ejus causæ & finis: ita patientius feretur. *Loccenius.*

13 *Grati*] Reduximus veram lectionem ex MSS. nonnullis. Per ironiam autem hæc dicta, aculeum habent: quod qui non receperunt in gratiis, mutaverunt, *ingrati*. Freinsh.

Et fratres] Hanc & copulam in membranis non esse Modius notat: & videri sibi aliud omnino latens ulcus subesse. Recte suspicatus ille: nobis ipsum ulcus magis notum, quod & sanamus levi manu. scribemus: *Liberi in flore & ætatis & rerum, patres agnoscent ergastuli detrimenta?* Quod si copulam obteri non pateris, muta in *ut*: *ut patres agnoscent.* quomodo Vellei. 2. 20. *At nunc si quis tanti habitet, vix ut senator agnoscatur.* Acidalius.

16 *Præsentia pignora*] Male interpreteris, (si cum vulgatis *præsentium* retineas) præsentium conjugum; frustra, præsentium nostrum. Omnino *præsentia* scribendum. Voce *pignorum* conjuges hic simul & liberi veniunt. alibi nec hi tantum, sed necessarii quicunque. *Acidalius.*

17 *Neminem pium*, &c.] Arist. 3. Eth. 5. *Nemo oculis per naturam, morbum, aut vulnus hostile, privato, aliove cor-*

poris suos æstimaturum; utique sævitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuita: tristem enim de mortalitate ferre sententiam; & desperare misericordiam, quia ipse alteri denegaturus
18 *sit. Deos, quod ipsi nunquam ausi optare forent; offerre patriam, conjuges, liberos, &* [a] *quidquid homines vel*
19 *vita æstimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent,* [b] *alium domi esse cœli haustum; alium lucis adspectum: mores, sacra, linguæ commercium*

INTERPRETATIO.

a *Quidquid homines æque ac vitam diligunt, vel mortis* periculo *tuentur.*

b *Iucundiùs in patria duci spiritum.*

NOTÆ.

corporis vitio laboranti probrum objicit, sed misericordia potius commovetur. cui autem ex vinolentia aut alia intemperantia hoc evenerit, is culpatur ab omnibus.

Et desperare misericordiam] Seneca lib. 2. de Ira, cap. 34. *Cogitemus, quotiens ad ignoscendum difficiles erimus, an expediat, omnes nobis inexorabiles esse. quam sæpe veniam qui negavit, petit? quam sæpe pedibus ejus advolutus est, quem à suis repulit?* Ipse Spiritus S. Iacobi 2. vers. 13. *Iudicium absque misericordia* minatur illi, *qui non præstiterit misericordiam.*

19 *Alium domi esse cœli haustum*] Hoc in lib. 23. Cod. de pœn. ita imitatione expressum est: *Privati auræ communis haustu & lucis aspectu.* Vbi de carcere detentis sermo est. Quamvis solum patrium forte asperius, & cœlum non satis clemens alicui contigerit, tamen, secundum proverbium, *Domus chara, domus optima.* Loccen.

Mores, sacra, linguæ, &c.] Lib. 6. noster: *Non sacris, non moribus, non linguæ commercio nobiscum cohærentes.* Sacrorum, morum, & linguæ commercium, firmum est unionis vinculum. Vnde Livius lib. 28. non abs re miratur, qui potuerit Annibal, tam procul à patria in Italia, solo hostili, per tredecim annos, tot milites, gente, lingua, moribus, sacris diversos, in officio & quiete continere. *Nescio,* inquit Livius, *an mirabilior fuerit Annibal adversis, quam secundis rebus. quippe qui cum & in hostium terra per annos tredecim, tam procul ab domo, varia fortuna bellum gereret exercitu non suo civili, sed misto ex colluvione omnium gentium, quibus non lex, non mos, non lingua communis; alius habitus, alia vestis, alia arma, alii ritus, alia sacra, ita quondam uno vinculo copulaverit eos, ut nulla nec inter ipsos, nec adversus ducem seditio extiterit; cum & pecunia sæpe in stipendium, & commeatus in hostium agro deessent.* Quis non cogitet, hic singulari virtute, solertia & moderatione opus fuisse? quas etiam in nostris imperatoribus miramur, dum exercitum, patria, moribus, lingua discretum ita continent. *Loccen.*

A barbaris expeti] Hoc non intellexit Raderus, ut nuper ex vastis ejus commentariis didici. Egregie explicat Nicias apud Thucydidem 7. 11. *Quotquot antea pro Atheniensibus, quamvis non essetis, habebamini, & cum ob sermonis peritiam, tum ob institutorum imitationem, toti Græciæ summo in pretio eratis.* Et Aristides rhetor in panathenaïco: *Tota vestram sapientiam & consue-*

tu-

cium etiam à barbaris expeti; quæ ingenita ipsi omissuri
sint sua sponte; non ob aliud tam calamitosi, quam quod
illis carere coacti essent. Se certe rediturum ad penates & 20
in patriam; tantoque beneficio regis usurum: si quos con-
tubernii, liberorumque, quos servitus coëgisset adgnosce-
re amor detineret; relinquerent, quibus nil patria carius
est. Pauci hujus sententiæ fuere; ceteros consuetu- 21
do, natura potentior, vicit. Consenserunt, *pe-*
tendum esse à rege, ut aliquam ipsis adtribueret sedem.
Centum ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, 22
quod

Notæ.

tudinem terra affectat, vestrumque sermonem toti hominum generi communem judicant. Ita factum est, ut per vos orbis totus in unum sermonem consenserit, &c. Gronovius.

Ingenita ipsi omissuri sint sua sponte] Sic legendum videram, soceroque nunc meo ante hoc novennium Vormatia scripseram, his verbis: Ingenita *hic legendum, non* ingentia, *ut cuivis liquere potest.* & vero nuper Gronovius in eruditis ad socerum meum literis, indicato Ignatium Hannielem voluisse, *quæ in Græcia nati*, vel *qui ipsi in Græcia nati*; subjicit: *Quis dubitabit, hic Curtium scripsisse*: quæ ingenita ipsi omissuri: Quo minus veritus sum suum Curtio tribuere. Notissima hæc phrasis, & usu trita. Apuleii lib. 9. *ingenita mihi curiositate recreabar.* Arnobius l. 1. *Quisquamne est hominum, &c. cui non sit ingenitum, non affixum, imo ipsis pene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum quæcumque sunt moderatorem?* Sic *vetera & ingenita odia.* Seneca de benef. 5.16. Hoc ergo loco suadet Theætetus, non esse deserenda patria & ingenita bona, cum etiam barbari, quibus nativa non sunt, ea summopere appetant. Ita noster supra 3. 6. *ingenitam* Macedonibus *erga reges suos venerationem* dixit. Multo enim flagitiosius est, deesse bonis, velut ipso successionis jure ad nos devolutis, quam alienis & aliunde petendis. Hinc in omnibus fere adhortationibus promptissimus locus est, à majorum virtutibus quosque excitandi. *Freinsh.*

20 *Detineret*] Vulgati quidam auctores uno verbo, *amor detineret; haberent, relinquerent.* Vnde fortassis emendandum: *si q. c. l. q. s. c. a. amor detineret, manerent: reliqui irent, quibus nil patria carius est*, vel *esset.* Sed fortassis, inquam; nec enim certo scio. *Acidalius.* Ego potius nihil mutem, *si quos, &c. amor detineret, haberent: relinquerent, quibus patria, &c.* si qui amarent tantopere conjuges, liberos, haberent sibi, fruerentur: alii, qui patriam præponerent, relinquerent serviles istas necessitudines. aut si *relinquendi* verbum pro dimittere accipis, quædam divortii species fecit, ut *habendi* verbo usus, solenne illud tangeret: *res tuas tibi habe.* Freinsh.

21 *Consuetudo, natura potentior*] Multa, quæ natura jucunda non sunt, assueta placent. & consuetum quasi naturæ jam insitum sit. Arist. 1. Rhet. cap. 10. 11. Est autem consuetudinis non solum in bonam, sed etiam malam partem vis magna. Cicero lib. 1. de LL. *Tantam esse corruptelam malæ consuetudinis, ut ab ea tanquam igniculi extinguantur à natura dati, exoriantur-que & confirmentur vitia contraria.* Quod autem consuetudo sit natura potentior, patet etiam in feris, quæ quasi exuta feritate mitem naturam induunt erga homines, à quibus bene

quod ipse præstare cogitabat, petituros, *jumenta*, inquit, *adsignari quæ vos veherent: & singulis vestrum mille denarium dari jussi. Quum redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absit,*
23 *vestro credat esse meliorem.* Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant: tandem rege tristitiæ causam exigente, Euthymon similia iis, quæ in consilio dixerat, re-
24 spondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ misertus; *terna millia denarium singulis dari* jussit: denæ vestes adjectæ sunt; & armenta cum pecoribus ac frumento data: ut coli serique adtributus iis ager posset.

NOTÆ.

bene habitæ atque educatæ sunt. vide Gellium lib. 5. cap. 14. Solinum cap. 18. Ovidium lib. 1. de Ponto el. 4. Ex eadem consuetudine fit, ut diversi generis animalia societatem quandam inter se jungant. vid. Bodin. Theatr. nat. lib. 3. p. m. 307. *Loccen.*

23 *Terram intuebantur*] Vt solent, quos fortunæ suæ pœnitet pudetve. Sic apud Livium 45. 8. Perseus *terram intuens, diu tacitus flevit.*

24 *Pœnitentiæ*] Crediderat enim, eos, cum antea reditum in patriam mallent, nunc accuratiori sortis suæ contemplatione sententiam mutavisse. *Freinsh.*

Terna millia denarium singulis dari jussit] Singulis 300 Philippæos. summa 1200000 Philippæorum sive 1600000 florenorum. *Raderus.* Insignis liberalitatis fuit Alexander. Si fides illi, qui scripsit vetera Scholia in Dionem, habenda est, eo animo fuit, ut si quo die non benefecisset alicui, seipsum reprehendens exclamaret: ΣΗΜΕΡΟΝ ΟΥΚ ΕΒΑΣΙΛΕΥΣΑΜΕΝ: HODIE NON REGNAVIMUS. vid. Morell. in Scholia ad Dionem pag. 13. Inprimis illa beneficentia Alexandri laude digna est, quam exercuit in milites bello mutilatos, iisque victum præbuit; ut hodieque à bene constitutis Rebuspubl. tales ex publico ali solent. quod etiam naturalis æquitas suadet, nimirum ut qui pro Republ. ac patria defendenda impenderunt annos suos ac valetudinem, pensationem aliquam jacturæ istius fructumque laborum recipiant. Siracides cap. 26. v. 32. *Duobus nominibus afficitur tristitia cor meum: Si vir bellator inopia deficit, & viri intelligentes floccifiunt.* Loccen.

CAP.

CAP. VI.

Opulentissima Persepoli direpta, interiorem Persidis regionem petit, ac Mardorum domat gentem.

POSTERO die convocatos duces copiarum docet; *nullam infestiorem urbem Græcis esse quam regiam veterum Persidis regum. hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius; deinde Xerxem Europæ impium intulisse bellum. excidio illius parentandum esse majoribus.* Iamque barbari, deserto oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant; quum rex phalangem nil contatus inducit. Multas urbes, refertas opulentia regia, partim expugnaverat; partim in fidem acceperat: sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. In hanc totius Persidis opes congesse- 1 2 3

NOTÆ.

1 P*ostero die*] De hac urbe ejusque divitiis & excidio consule Brisson. lib. 1. pag. 47. In ea fuisse columnam eam æneam credo, in qua inscriptum fuerat juxta leges Cyri, quid singulis diebus in prandium cœnamque regis insumendum esset. Vide Polyæn. 4. 3. 32. Admodum apposite huc transtulit Raderus, quod de Troiæ ruinis exclamaverat Poëta Æn. 2. 361.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis æquare dolorem!
Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos. Freinsh.

Regiam] Regia in arce sita erat; quæ triplici muro cincta fuit, Diodoro teste. Horum primus immenso sumptu extructus erat, altitudine cubitorum 16. exornatus pinnis. Secundus, fabrica priori assimilis, duplo altior erat. Tertii ambitus figura erat quadrilatera: ejus autem murus altitudinem habebat cubitorum 60. duro lapide, & ad perpetuitatem appositissimo, ædificatus. Latera singula æneas habebant portas, quibus valli ænei 20. cub. longitudine. Hi quidem ad percellendos spectantium animos, illæ ad firmitatem comparatæ. Qua parte arx ad Orientem spectabat, aberat ab ea 4 jugeribus mons, qui *Regius* vocabatur, in quo erant sepulcra Regum. In eadem arce etiam erant Regiæ mansiones complures, extructæ sumptuose: & thesauri ad pecuniarũ custodiã accommodate fabricati.

Parentandum] Sic & Strabo lib. 15. Speciosum hoc dictu, re inane, imo perniciosum fuisse, postmodum agnovit ipse Alexander mox 5. 7. & apud Plut. cap. 69. *Ceterum neque mihi hoc prudenter ab Alexandro factum videri potest, neque ulla de veteribus Persis hac ratione ultio sumpta fuisse.* Arrian. 3. 4. Neque enim jam Persarum urbem excidebat, sed suam: ut prudenter de Sardibus captis Cyro respondisse Crœsum refert Herodot. 1. 88. *Freinsh.*

3 *Opes*] Inter quas etiam fuisse dubitat Freinshemius statuas excellentium artificum, inductus loco Plin. 34. 8. *Harmodium & Aristogitonem tyrannicidas, quos à Xerxe Persarum rege captos*

ferant barbari. aurum argentumque cumulatum erat: [a] vestis ingens modus: supellex non ad usum modo,
4 sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur; pro hoste erat, qui preciosiorem occupaverat prædam: & quum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent; jam [b] res non
5 occupabantur, sed æstimabantur. Lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris preciosæ artis vasa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur; abrupta simulachrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat.
6 Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est: auro argentoque onusti vilia captivorum corpora trucidabant; passimque obvii cædebantur, [c] quos antea precium sui miserabiles fece-
7 rat. Multi ergo [d] hostium manus voluntaria morte oc-

INTERPRETATIO.

a *Magna vestium* preciosarum *copia.*
b *Res non* temere *rapiebantur, sed æstimato* precio *deligebantur.*
c *Quos precii spes misericordia dignos antea effecerat.*
d *Præverterunt hostium gladios.*

NOTÆ.

captos victa Perside Atheniensibus remisit Magnus Alexander. Sic & Carthaginenses utramque patriam suam captis statuis exornavisse, supra 4.3. legimus. Nec tamen negat, alibi quoque collocare eas statuas potuisse Xerxem, ut Susis, Ecbatanis, Persagadis, &c.

Ad usum modo] Ita Florus 1. 16. scribit, fuisse Samnitium *gentem aureis & argenteis armis, discolori veste, usque ad ambitum armatam.* & 3. 12. Romanos, *Armenios & Britannos, ut non in usum, ita ad imperii speciem magna nomina acquisisse.*

4 *Itaque inter ipsos,* &c.] Quid enim in animis cupiditate amentibus non possit avaritia? Notarunt idem & alii. In occupatione Constantinop. Silvius Æneas cap. 7. de Europa: præda *ipsos postremo direptores in mutuam perniciem agebat, &c.* His enim Taciti in direpta Cremona verbis, H. 3.33.3. secure utitur. Vide Quintil. 9. 3. 50.

Iam res] Ita rectius, quam ut vulgo, *nam res.*

Non occupabantur] Quod alias fieri solet in ejusmodi direptionibus, ut proxima quæque invadantur, metu ne cunctando amittatur opportunitas rapiendi, dum ceteri impigre quæ possunt sibi vindicant. At in tanta rerum copia, cum viderent plus esse prædæ, quam ut omnis absportari posset, elegerunt preciosiora, dispexeruntque ne frustra se vilibus sarcinis onerarent. Ita supra 3. 13. factum. *Freinsh.*

6 *Vilia captivorum*] Tac. H. 3. 33. 3. *viles ad prædam, in ludibrium trahebant.*

Precium sui miserabiles fecerat] Nec enim aliam ob causam miserebantur eo-

occupaverunt; preciosissima vestium induti, è muris semetipsos cum conjugibus ac liberis in præceps jactantes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem *suis rex corporibus, & cul-* 8
tu feminarum, abstinere jussit. [a] Ingens pecuniæ captivæ modus traditur, prope ut fidem excedat. cete- 9
rum, aut de aliis quoque dubitamus; aut credimus, in hujus urbis gaza fuisse c & xx millia talenta: ad quæ

INTERPRETATIO.

a *Ingens captæ pecuniæ summa* fuisse *dicitur.*

NOTÆ.

eorum victores, quam ut ex distractione corporum istorum rem facerent. *Freinsh.*

8 *Suis*] Acidalius malebat *suos*: quod accusandi casu plerumque cum *jubere* verbo Latini usi sint, si infinitivum, ut loquuntur, aliquem adderent. Sed defendit receptam lectionem Gronovius similibus exemplis Curtii 7, 1. *armigero lanceam ei dare jussit* (qui tamen locus adhuc dubius est) & §. 1. Inst. de fideic. hered. *jussit consulibus auctoritatem suam interponere.*

Corporibus] Quibus? feminarumne tantum? at quanta hæc inæqualitas, his non corpora tantum salva esse, sed & cultum: viris ne vitam quidem? at illis certe abunde præstitisse putari poterat, si incolumitatem concessisset meliori sexui negatam. Credo, voluisse abstineri corporibus in universum, præterea feminarum cultu; ut ita cædibus finem imponeret, rapinis modum. Quamquam eum præcipue feminarum etiam pudicitiæ consuluisse non inficior, in hanc laudem alias ambitiosum, ut supra 3. 12. 22. Nam *captivis mulieribus cum ipse abstinuit, tum vim facientes punivit.* Plutarch. pr. de fortuna. *Idem.*

9 c *&* xx *millia talenta*] Diodorus 16. 57. scribit; *non deesse auctores, qui non minus sacrilegio* Phocensium ex templo Delphico *abreptum fuisse tradant, quam Alexander in Persarum thesauris postea acquisivit.* Non adsentior eruditissimo Viro, qui lib. 4. de Asse, *non* centum & viginti millia talenta *legit, refragante loquendi consuetudine dictorum, sed* centum millia & viginti talenta. Id quidem haud difficulter largiar, *talenta* sic non recte dici. quomodo & Acidalius hic adnotat; & ipse Budæus sub fin. lib. 1. legendum monet *talentûm.* Sed nimirum id potius reformandum erat, quam numerus iste tantopere minuendus, ut viginti talenta superent de viginti millibus. hic enim per millena talenta computare videmus Curtium, ut in immensa opulentia; ad quam indicandam præfatione opus sibi putavit. non itaque hic enumerasset singularia talenta, nec certe adjecisset viginti talenta centum millibus, nec plura quidem, ut arbitror. *Freinsh.* Centum & viginti millia talenta facere nostrorum aureorum, seu scutatorum, seu coronatorum, seu Philippæûm (nam hæc vocabula promiscue hac in re usurpantur) *septuagies bis millies centena millia,* censet Raderus. Immo Freinshemius, *septuagies bis millena millia,* 72000000. Quibus si addas quinquaginta millia talentûm, Susis excepta, fore *centies bis millies centena millia,* rursum Raderus. Iterumque Freinshemius, immo *bis & centies millena millia,* 102000000. Denique sex millibus talentûm, quæ efficiunt 3600000. & rapta sunt à Pasar-

quæ vehenda (namque ad usus belli secum portare decreverat) *jumenta & camelos à Susis & Babylone*
10 *contrahi* jussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam captis Persagadis sex millia talentorum. Cyrus Persagadum urbem condiderat, quam Alexandro præ-
11 fectus ejus Gobares tradidit. Rex arcem Persepolis, III millibus Macedonum præsidio relictis, *Nicarthidem tueri* jubet: Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Darium habuerat: magnaque exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterumque præfecit.
12 Ipse cum mille equitibus, peditumque expedita manu,

NOTÆ.

gadis, insuper adjectis, conficiunt summam positam *centum & octo millionum*, seu *centies octies millenûm millium Philippeûm*, ut alibi reddit Freinshemius. Sic illi. Sed & error calculi est, & summæ parum Latine pronunciantur. Primam dicerent Romani, *septingenties vicies centena millia*: alteram, *millies & vicies centena millia* Quibus junctis si insuper addas tricies sexies centena millia, conficiunt Latine enunciata *millies quinquagies sexies centena millia*, 105600000. vulgo, *centum & quinque milliones cum sexcentis millibus aureorum*. Sic & quingenta millia talentûm, quæ Cyrum devicta Asia reportasse testatur Plinius, aureorum nostrorum non *trecenties millena millia*, sed *ter millies centena millia* numerarent Romani; sive *centies vicies millies sestertiûm*. I. Fr. Gronov.

10 *Persagadis*] Sic omnino tenui cum multis & bonis libris; quamquam alii præferant *Pasargadis*: quomodo nomen hoc scribi solitum à Græcis, indubitabili testimonio est Dionysius Alex vers. 1069. sicque reperitur apud Herod. 1. 125. Arrian. 3. 6. Strabon. l. 15. & Ptolemæum. quamquam Stephano Πασσαργάδαι sint geminato ς. quomodo & Solini nupera editio habet c. 55. Plin. 6. 26. *Passagardas* appellat, proxime à vera lectione. Appian. in Mithridat. *Parsargadas*. Verum enim urbis nomen esse *Parsagada* facile credent, qui Hebraicam linguam à primo saltem limine salutarunt: viam prælucent e etymo; nam *Persarum castra* significare, Diotimus ex Anaximene apud Stephanum, & Eustath. ad Dionys. vers. 1069 scribunt. adsignata etiam causa, quod bello Cyri contra Astyagem, ibi Persarum castra fuissent. quod & Strabo lib. 15. confirmat. ita *Castrorum* nomen multis civitatibus fuisse, supra ad 4. 7. 2. dictum. quibus adde *Characem Spasinis*, apud Plin. 6. 27. *Persagada* igitur, vel *Parsagada*, levi, nec Hebræis etiam inusitata, literarum transpositione, in *Pasargada* transiit. quomodo Ciliciæ urbs, quæ Marcellino 14. 25. ab auctoris nomine *Anazarbus* est, in *Anavarzam* mutatur cum alibi, tum in Hist. Hierosol. Willermi Tyrensis 3. 18. *Idem*. Curtius vocat *Pasargadum* urbem: incolas ipsos τοὺς Πασαργάδας. Non dubium ergo est, huic genti nomen dedisse antequam urbem Πασαργάδας à Cyro conditam; in qua post mortem & ipse conditus sepulchro. lib. 5. 6. 10.

Gobares] Rutgersius legendum censet, *Chobaros*: ut lib. 7. 4. 8.

11 *Arcem*] Quam describit Diodorus 17. 71. & nos in pr. hujus capitis delineavimus.

12 Ver-

nu, interiorem Persidis regionem, [a] sub ipsum Ver-
giliarum sidus, petiit: multisque imbribus & pro-
pe intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen,
quo intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter 13
perpetuis obsitum nivibus, quas frigoris vis gelu ad-
strinxerat. Locorum squalor & solitudines inviæ fa-
tigatum militem terrebant, *humanarum rerum ter-
minos se videre* credentem. Omnia vasta, [b] atque si-
ne ullo humani cultus vestigio adtoniti intuebantur;
& *antequam lux quoque & cœlum ipsos deficerent*, re-
verti jubebant. Rex castigare territos supersedit: 14
ceterum ipse equo desiliit, pedesque per nivem &
concretam glaciem ingredi cœpit. erubuerunt non
sequi, primum amici, deinde copiarum duces; ad
ultimum milites. Primusque rex dolabra glaciem
perfringens, iter sibi fecit: exemplum regis ceteri
imi-

INTERPRETATIO.

a *Sub ipsum sideris Pleiadum* occasum.
b *Sine ullo humanæ habitationis signo.*

NOTÆ.

12 *Vergiliarum*] Curtius hic de occasu Pleiadum seu Vergiliarum intelligendus: nam quando Sol cum Scorpione adscendit, Taurus cum Pleiadibus suis & Suculis descendit, & hyemem inchoat: est enim Taurus Scorpioni oppositus. Plinius 2. 47. *Vergiliarum occasus hyemem inchoat, quod tempus in III. Idus Novembris incidere consuevit.* Et cum Curtio mire facit hæc explanatio Vergiliarum occidentium. Quæ enim hic ab Alexandro gesta narrantur, per hyemem facta, sequentia mox verba testantur: *multisque imbribus*, &c. Raderus. Sic intelligendus geminus Livii locus 21. 35. *Fessis tædio tot malorum, nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit. Per omnia nive oppleta, &c.* Freinshemius.

14 *Rex castigare territos supersedit: ceterum ipse equo desiliit*, &c.] Milites aut territi, aut belli itinerisve laboribus fatigati, si forte obmurmurent, non ideo statim sunt castigandi, ne ad impatientiam plane adigantur; sed exemplo potius & vigore Ducis ad superandas difficultates sunt excitandi. Noster lib. 8. *Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, regem deserere erubescebant.* Confer Onosandrum Strategici capite 42. §. 2. ubi ostendit, militum vulgus non adeo potentiorum comminationibus cogi, quam exemplis verecundiam pulsantibus.

Erubuerunt] Vide pulcherrimum cap. 15. discursum Gruteri in Taciti verba, 14. 24. 1. *Sola ducis patientia mitigabantur, eodem plura quam gregario milite tolerante.*

Dolabra] Hæc distincta à securi, li-
cet

15 imitati sunt. Tandem propemodum invias sylvas emensi, humani cultus rara vestigia & passim errantes pecorum greges repperere: & incolæ, qui sparsis tuguriis habitabant, quum se callibus inviis septos esse credidissent; ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui comitari fugientes non poterant; devios montes, & obsitos nivibus petive-
16 runt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidere se regi. [a] nec in dedi-
17 tos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem; ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, & multum à ceteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos seque ac conju-

INTERPRETATIO.

a *Nihil acerbè factum adversus eos qui se dediderant.*

NOTÆ.

cet forma sit securis, sed unica & simplici acie, parte altera in mucronem acuminata, quæ serviebat maxime muris diruendis, ut securis vallo & lignis cædendis. Eo sensu Corbulo dicebat, *Hostem dolabra vincendum esse*, id est, opere & munitionibus. *Lipsius*.

15 *Comitari*] Alii *sequi*. quod istius interpretamentum est.

17 *Mardorum*] Recte viderunt viri eruditi pugnam inter hunc locum, & alium infra 6, 5. ubi tradit, Alexandrum tum primum invasisse Mardos. eaque in re assertorem habet Arrianum 3. 5. & Diodor. 17. 77. præsentis autem expeditionis neminem, quod sciam, habet testem. Nec placet, cum Radero, conjectura Glareani, qui alteribi censet legendum *Margi*, cum Margiana longe diversa fuerit à Mardorum terra, situ cultuque, & incolarum moribus. Neque tamen accedo Radero, qui conciliandis his locis ait, videri sibi duplices fuisse Mardos, cognomines voce, sed terris longe inter se diremptos: quod nimirum Suidas, ubi de Mardis agit, duabus sectionibus, utrique nomen præmittit: *Mardi Gens tota latrociniis dedita*, &c. & iterum *Mardi gens hominum multitudine abundans*, &c. Sed hoc videlicet indicio est, à diversis auctoribus, sed de una eademque gente, hæc hausisse Suidam. quod vel sexcentis aliis ipsius exemplis certissime affirmare promptum esset. sic statim seq. pagina, ubi de Marino, idem facit: quo loco qui duos Marinos vellet comminisci, valde falleretur. Nondum ergo defensus est Curtius: nec ergo sane reperio, quod pro hoc loco adferam: nisi forte per incuriam uno tempore gesta divisit, diversos auctores sequutus. Potest etiam dici, Mardos devictos postea rebellasse, eaque ratione de novo vinci debuisse. Hoc aliquo modo probatur ex cap. seq. *nuper subactis quos vicerat, novumque imperium aspernantibus*, &c. Blanckardus.

Po-

juges & liberos condunt : pecorum, aut ferarum carne vefcuntur. Ne feminis quidem pro natu- 18
ræ habitu molliora ingenia funt : [a] comæ prominent hirtæ : veftis fuper genua eft: funda vinciunt frontem; hoc & ornamentum capitis & telum eft.
Sed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus 19
domuit. Itaque trigefimo die, pofteaquam à Perfepoli profectus erat, eodem rediit. Dona dein- 20
de amicis ceterifque pro cujufque merito dedit. propemodum omnia, quæ in ea urbe ceperat, diftributa.

INTERPRETATIO.

a *Hirfuti* earum *capilli eriguntur*, *veftis ad genua non defcendit*.

NOTÆ.

Pecorum aut ferarum carne vefcuntur] Intellige, *tantum* : non cum pane, ut aratores populi. fic majores noftros victitaffe retulit Cæfar de bell. Gall. 6. 22. Sic Polyb. 2. 17. Gallis tribuit τὸ κρεωφαγεῖν, *carnibus vefci*, tanquam proprium morem : quamquam etiam agriculturæ non expertes ibi faciat, quod mitioribus populis adeo barbarum vifum, ut propemodum fame fe premi putarent, in quantalibet carnium copia, fi deeffet panis. Xenophon Ἀναβάσ. lib. 1. *Iam frumentum milites defecerat*, &c. *quamobrem fe carnibus milites fuftentabant*. Tacit. 14. 24. *Ipfe exercitufque, ut nullis ex prælio damnis, ita per inopiam & labores fatifcebant, carne pecudum propulfare famem adacti*. Freinsh.

18 *Funda*] Strabo lib. 3. de Balearibus. *Tres fundas circum caput habent. unam longioribus habenis, ad longiores jactus : alteram brevibus, ad breviores : tertiam mediis, ad medios.* De difcrimine & caufa, bene & vere : ambigo, an de pofitu. & an non melius Diodor. 5. 18. qui difponit *unam circa caput, alteram circa ventrem, tertiam in ipfa manu?* Commodius hoc videatur, aptiufque. Et de capite, non novum: cum etiam Mardis, genti Perficæ, fimile Curtius fcribat factitatum. *Funda vinciunt frontem*. Sed funda, non fundis : & vidi imaginem in columna veteri Antonini, in qua Balearis capite, & ventre, & humeris eam geftat. *Lipfius*.

CAP.

CAP. VII.

Alexander in convivio, à Thaide aliisque castrensibus scortis impulsus, Persarum regiam incendit: deinde persequi Darium statuit.

1 CETERVM ingentia animi bona; illam indolem, qua omnes reges antecessit; illam in subeundis periculis constantiam; in rebus moliendis efficiendisque velocitatem; in deditis fidem; in captivis clementiam; in voluptatibus permissis quoque & usitatis temperantiam; haud tolerabili vini cupiditate fœdavit.
2 Hoste & æmulo regni reparante tum quum maxime bellum; nuper subactis, quos vicerat, novumque imperium aspernantibus; de die inibat convi-

NOTÆ.

1 *Ceterum ingentia animi bona,* &c.] Præter veteres notosque scriptores, qui facinus hoc Alexandri narrant & vituperant, vide Cæl. Rhodig. var. lect. 14. 15.

In captivis clementiam; in voluptatibus permissis quoque & usitatis temperantiam] Veterum dictum, *Sapientiam vino obumbrari.* Plin. lib. 23. cap. 1. Cyclops vino obrutus, oculo privatur: ita ebrii oculo mentis intellectu. Agnovit ipse Muhammedes, quamvis voluptatibus deditissimus, non facile posse strenuum imperatorem esse, qui simul sit strenuus potator ideo suis militibus vinum dissuasit, in Sureta Baccara. vers. 220. *Loccenius.*

2 *De die inibat convivia*] *De die convivia*, sunt tempestiva: quæ nimirum, ut longius luxui atque voluptatibus ocium esset, temporius inibantur. De his prolixe Lipsius ad Annal. 14. Taciti, Excursu A. Ceterum, ut de tempestivis conviviis protinus adsentior magno Lipsio; sic est, quod de intempestivis dubitem. sunt enim quæ suadent non opponi tempestivis, ut quomodo illa de die fuerint inita, sic hæc noctu: sed intempestiva capiamus, quæ temporibus, hoc est, rerum publicarum privatarumque statui non conveniunt. Atque hoc malint ipsa duo exempla ex tribus quæ adducit Lipsius. Caligula apud Suet. cap. 45. *Senatum populumque objurgavit edicto, quod Cæsare præliante intempestiva convivia,* &c. *celebrarent.* quid enim? non objurgasset, si tempestiva celebravissent? Audis, quo sensu intempestiva vocet, nimirum tempori non congruentia *Cæsare præliante:* ergo & ceteras voluptates jungit; *circum, & theatra, & amœnos secessus.* Sic & Curt. 6. 2. *intempestiva convivia* objicit Alexandro, quia rebus gerendis, quæ tum urgebant, impedimento futura. Eodem certe loco statim repetit hanc vocem, additis aliis, quæ Lipsianam interpretationem minime omnium patiuntur? ait enim, *quum intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret.* Vides ergo, intempestiva convivia tam diei tribui, quæ alia significatione proprie *tempestiva* dicuntur, quam etiam nocti. *Freinsh.*

Fe-

vivia, quibus feminæ intererant : non quidem quas
violari nefas esset; quippe pellices licentius quam
decebat cum armato vivere adsuetæ. Ex his una 3
Thaïs & ipsa temulenta, *maximam apud omnes Græ-
corum initurum gratiam* adfirmat, *si regiam Persarum
jussisset incendi. exspectare hoc eos, quorum urbes barba-
ri delessent.* Ebrio scorto de tanta re ferente senten- 4
tiam, unus & alter, & ipsi mero onerati, adsen-
tiunt. rex quoque fuit avidior, quam patientior:
quin igitur ulciscimur Graciam, & urb faces subdimus?
Omnes incaluerant mero : itaque surgunt temulen- 5
ti ad incendendam urbem; cui armati pepercerant.
Pri-

NOTÆ.

Feminæ] Quod turpe Græcis habitum, ex Æmilii Probi exordio disce: *Quem enim*,ait,*Romanorum pudet uxorem ducere in convivium ? &c. quod multo fit aliter in Gracia : nam neque in convivium adhibetur,nisi propinquorum*, &c. Apud Babylonios id in usu fuisse, supra vidimus. Quos imitari cum voluissent Persæ ad Macedonum regem Amyntam missi, debitum petulantiæ suæ præmium retulerunt, astu Alexandri interfecti. Vide Iustin. 7. 3. Nec enim, ut illi fingebant, Persicum eum fuisse morem, ostendit eo loco Berneccerus. In qua historia Herod. 5. 18. etiam sic introducit loquentem: *Nobis, Persa, ista consuetudo non est,sed viros à feminis semovendi.* Verum Curtius innuit, Alexandrum Babylonica convivia jam celebrare occepisse. Id Verri patrique ejus objicit Cicero Verr.3.68. *qui in patris luxurie sic vixerit, ut nullum unquam pudicum neque sobrium convivium viderit.* Hujusmodi convivia etiam Augusto cordi fuisse, ex ejus vita apud Sueton.cap. 69. constat. *Idem.*

4 *Ebrio scorto de tanta re ferente*,&c.] Meretrices turpi obsequio amantium animos facile invadunt, quos dum possident,quo volunt traducunt: nec e plebe solum, sed etiam superiores, si illis sint addicti. qui dum alios regunt, à solis meretricibus pro lubitu reguntur. Unde Diogenes dixit: *Scorta regum esse reginas : petere enim quodcunque eis videretur.* Et Lucret. lib. 4. de scorti amore. *Adde quod alterius sub nutu degitur atas.* Loccenius.

Subdimus] Veram lectionem arbitror Pal. 1. *subicimus* pro *subjicimus*: quomodo in Curtianis codd. perpetuo scribi monuerunt, qui eos inspexerunt. *Freinsh.* Non dubito,quin verbum *fuit* ab inepto homine fuerit insertum,& Curtius scripserit: *Rex quoque avidior quam patientior. quin igitur ulciscimur Graciam, & urbi faces subdimus?* In quibus auctor intelligi voluit per artem omissum, *inquit*. Quo nihil frequentius in narrando. Nec video, quare veram lectionem *subjicimus*, quod in uno est codice, potius quam *subdimus*, arbitretur Freinshemius. Certe & lib. 6. est,*suisque primum sarcinis face subdita.* I F. Gronovius.

5 *Pepercerant*] Sic est, nec te moveat quod supr. 5. 6.legis: *excidio illius parentandum esse majoribus.* Non enim tum statim illud sequutum vult intelligi Curtius. Cujus hæc verba esse potius arbitror, quam Alexandri: qui forte nihil in eum sensum dixit; aut si dixit, fuit id accendendis militum ani-

Primus rex ignem regiæ injecit; tum convivæ & ministri, pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia: quæ celeriter igne concepto, late fudit incen-
6 dium. Quod ubi exercitus, [a] qui haud procul ab urbe tendebat, conspexit; fortuitum ratus, ad o-
7 pem ferendam concurrit. Sed ut ad vestibulum regiæ ventum est; vident regem ipsum adhuc adgerentem faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua; aridam materiam in incendium jacere cœpe-
8 runt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, [b] unde tot gentes ante jura petebant: patria tot regum; unicus quondam Græciæ terror; molita mille navium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est; contabulato mari molibus, perfossisque mon-

INTERPRETATIO.

a *Qui non longe à Persepoli castra habebat.*
b *Ex qua tot populi antea leges accipiebant.*

NOTÆ.

animis, ad contemnenda pericula. quæ in oppugnatione urbis haud immerito suspicari poterant esse subeunda. Sed neque supr. 5.6. ubi dicit, Persas ipsos ædibus suis ignem subjecisse, statim intelligendum est, totam urbem periisse. *Freinsh.*

Cedro] Quæ *non sentit cariem nec vetustatem,* Plinio 16. 40. teste, proinde [immo *inopia abietis,* ait Plinius.] classes quoque è cedro in Ægypto & Syria ædificatæ. *Memorabile,* inquit Plinius, *& Vticæ templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita ut positæ fuere prima urbis ejus origine, annis mille centum octoginta octo.* Ingens est arbor, Dioscoride etiam teste. *Maxima* (Plinii verba sunt) *ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrii succisa, centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum.* Salomon etiam, ut est in 3. 5. Regum, multam cedrum ad templi molitionem & laquearia, domumque regiam, adhibuit, ita ut vix nobilior cedro materia fuisse videatur. *Rad.* Sic in regia Ecbatanis *universa materia erat è cedro, aut cupresso.* Polyb. 10. 24.

8 *Contabulato mari molibus*] Sueton. Calig. 19.5. de Baiano sinu ponte juncto: *Scio, plerosque existimasse, talem à Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorem Hellespontum contabulaverit.* Pete eam historiam ab Herodoto 7. 33.

Perfossisque montibus] Xerxes Atho Thraciæ montem perfodit, non tam commodioris navigationis ergo, quam jactantiæ gratia, ut conjicit Herod. 7. 24. Quo ex facto ingens postea campus declamationum. Himerius apud Photium Cod. 243. τό τε ἐκεῖνος παρανομεῖν οὐκ ἀπὸ ῥημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως ἤρχετο. ἐπειδὴ γὰρ θαλάττῃ μὲν ἤπειρον, διὰ ὀρῶν δὲ μέσων ἐναυτίλλετο θαλάττῃ μὲν ὅσα γῇ, γῇ δὲ ὅσα θαλάττῃ χρώμενος. quod fragmentum evidenter ad Xerxem spectat: quem dicit non ἀπὸ ῥημάτων (quod corruptum esse arbitror) sed ab ipsa natura incepisse ostentare insolentiam suam,

montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium ejus se- 9
quuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi, hujus vestigium non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. haud procul mœnibus fluxerat, inde urbem fuisse xx stadiis distantem, credunt magis quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones, tam præcla- 10
ram urbem à comessabundo rege deletam esse. Itaque res in serium versa est; [a] & imperaverunt sibi, ut

INTERPRETATIO.

a *Et sibi ultrò persuaserunt ut putarent, &c.*

NOTÆ.

suam, mari terram imponentem, per medios autem montes navigantem, ut ita mari tanquam terra, terra tanquam mari uteretur. Vide Senecam suasoria secunda. Tangit eam historiam & Marcianus Geographus:

Τὸν Ἄθω δὲ παραπλέουσιν τι παράλιος πόλις
Ἄκανθός ἐστιν Ἀνδρίων ἀποικία.
Παρ' ἣν διῶρυξ δείκνυται τετμημένη
Ἑπτὰ σταδίοις. Ξέρξην δὲ λέγετ' αὐτὴν τεμεῖν.

Atho montem prælegenti maritima civitas occurrit, Acanthus, Andriorum colonia. Iuxta quam ostenditur fossa septem stadiorum, ubi Xerxes montem secuisse dicitur. Eum montem cum Dinocrates (sic enim potius, quam Strasicrates) in Alexandri imaginem redigere vellet, ita regem ei respondisse fingit Plut. de fort. Alex. 2. 6. *Tu tamen, Atho montem intactum relinque. Satis est, eum esse monimentum petulantiæ, quam unus in eum rex* (Xerxes videlicet) *exercuerit.* Freinsh.

9 *Longa quidem ætate*] Quadringentorum circiter annorum ad Curtium.

Resurrexit] Machab. 1. 6. urbs ista vocatur *Elymaïs*, quomodo & apud Ioseph. 12. 13. nisi forte perinde est, & *Elymaïs* idem quod *Persepolis*, ab *Elam*, qua voce Persis significabatur. Vtut sit, sane permagna apud me in talibus est auctoritas Curtii, quem ex historia nihil temere adfirmare video. & vero cum latuisset instauratio tam præclaræ urbis, si qua interim fuisset subsecuta? haud sane arbitrer. Itaque, si qua postea hoc nomine urbs fuit, vocabulum potius idem, quam idem solum habuisse crediderim. Nec enim adsentiar Sansovino, qui eam urbem alio nomine adhuc scribit esse caput Persiæ. sic enim lib. 6. *Idem.*

Macedonum] Divinabam, *Medorum.* ut scilicet simul intelligantur & Persæ. Sic mox de *Ecbatanis capite Mediæ: Vrbem hanc nunc tenent Parthi.* Et sane jure quæras, cur hoc loco, ubi de Persepoli sermo est, mentionem faciat urbium, quæ Macedones tenuerint. Si tamen *Macedonum* retineas; intelliges de successoribus Alexandri, non qui Macedoniam, sed qui has terras tenuerunt, usque ad Arsacis tempora. hoc est, de Nicanore Seleuco, Antiocho Seleuci, Seleuco Antiochi, à quo defecere Parthi. *Idem.*

Vestigium] Sic de Veiis Florus 1. 12. *Hoc tunc Veientes fuere: nunc fuisse quis meminit? quæ reliquiæ? quodve vestigium? Laborat annalium fides, ut Veios fuisse credamus.* Sic Carthaginis solo aratrum inductum esse, à Modestino in lib. 21. quib. modis usus fr. amitt. di-

11 ut crederent, *illo potissimum modo fuisse delendam.* Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse; *majores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent.* Postero die Lycio,
12 itineris, quo Persidem intraverat, duci, XXX talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum à Cilicia occurrit. peditum erant quinque millia, equites mille: utrisque Plato Atheniensis præerat. his copiis auctus, Darium persequi statuit.

NOTÆ.

didicimus. Iosephus de bell. Iud. 7. 1. *ambitum civitatis* (Hierosol.) *ita complanavere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent.*

11 *Vt primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit*] Quamquam, ut Laberius ait:

Homo ebriatus somno sanari solet.

non tamen evaporatis per quietem fumis crapulæ, statim excutitur ægritudo animi, si quid per ebrietatem commiserit, cujus vera æstimatio post discussam temulentiam, & pœnitentia subit animum. Scaliger, 3 Epidorp.

Nostratia carnalia specular parumper,
Vt postridie lachrymas pœnitentiamque
Insania componat, & oscitet dolores.

Loccenius.

CAP.

CAP. VIII.

Darii, suos ad pugnam hortantis, oratio.

ILLE jam Ecbatana pervenerat caput Me- 1
diæ. urbem hanc nunc tenent Parthi, [a] eaque æstiva agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat: sed veritus, [b] ne celeritate Alexandri occuparetur; consilium iterque mutavit. Abe-

INTERPRETATIO.

a *Hic locus est in quo æstatem degunt.*
b *Ne Alexandri diligentiâ anteverteretur.*

NOTÆ.

1 ILle jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbem] Sic expedirem distinctione: *ille jam Ecbatana pervenerat. Caput Mediæ urbs hæc: nunc tenent Parthi.* Gronov.

Ecbatana] Herodot. 1.98. *Dejoces igitur imperio potitus, Medos compulit unum oppidum condere: ut hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, &c.* Plin. 6.14. contra: *Ecbatana caput Mediæ Seleucus condidit.* Ego interpretor prius diruta, postea à Seleuco instaurata. neque dubitandum. Alii Dario Hystaspis F. attribuunt. Est & aliud oppidum in Syria huic amplissimæ civitati cognomine. Herod. 3.62. Ἐγβάτανα τῆς Κυρίης. Est autem nomen compositum. prius membrum monosyllabum est, nomen fortasse proprium. Nam id asserere meum non est. Alterum constanter asserimus Chaldaïcum esse, & *palatium*, sive *regiam* significare. ביתן *Bethan*, aut *Baithan*. Vnde & illa urbs sine priore membro dicitur Βαθάνεια, vel Βατάνεια, auctore Stephano. Βάτανα bis legitur apud Isidorum Characenū. Demetrius apud Stephan. *Agbatana duplicia sunt: alia quidem Mediæ, alia vero Syriæ.* Diversitas prioris membri ΑΓ-Βάτανα, & ΕΓ-Βάτανα, satis ostendit, vocem esse compositam. *Scaliger* ad Num. Euseb. 1309. ubi *Dejoces Ecbatanam condit.* Diodor. 2.13. antiquiorem eam urbem facit Semiramide, & propterea multo magis Dejoce. Historia Iudith. cap. 1. quendam *Arpaxad* ejus conditorem tradit. Ceterum, pro *Ecbatana* in Curtianis Codd. aliquot locis scriptum est *Batana* & *Batava*. ut non immerito dubites sic scripsisse Curtium: quando & in aliis auctoribus ita reperiri ex Scaligeri verbis didicimus, eoque modo apud Nonium in *Cercurus* ex Lucillio scriptum fuisse tradit Bapt. Pius, Annotat. poster. sylloge 3. c. 130. *Bathanam & Babylonem ibo.* quamquam ibi rescribendum omnibus etiam Curtianis locis putaverit *Ecbatana* vel *Ecbatanam*. Freinsh.

Vrbem hanc] Plures MSS. *Vrbs hæc*: manifesto indicio, nihil horum esse à Curtio.

Æstiva agentibus] Alii *gentibus*: omissis quæ sequuntur, *sedes est.* pro quo Raderus mallet *regibus*. Acidal. *genti.* sed rectum est *agentibus*, ut intelligantur Parthi, non quilibet, sed reges. Ceterum, æstiva ibi habuere, quia Ecbatana Aquiloni obversa, per æstatem frigent, cum in Asia passim vapor solis omnia accendat. Athenæus 12.2.

2 Aberat ab eo Alexander ſtadia MD, ſed jam nullum
intervallum adverſus celeritatem ejus ſatis longum
videbatur. Itaque prælio magis, quam fugæ ſe præ-
3 parabat. XXX millia peditum ſequebantur, in qui-
bus Græcorum erant quatuor millia, fide erga regem
4 ad ultimum invicta. funditorum quoque & ſagitta-
riorum manus quatuor millia expleverat, præter
hos III millia & CCC equites erant, maxime
Bactrianorum. Beſſus præerat, Bactrianæ urbis re-
5 gioniſque præfectus. Cum hoc agmine Darius pau-
lum declinavit via militari, juſſis præcedere lixis im-
6 pedimentorum cuſtodibus. Conſilio deinde advoca-
to: *ſi me cum ignavis*, inquit, *& pluris qualemcum-
que vitam honeſta morte æſtimantibus, fortuna junxiſſet;*
7 *tacerem potius, quam fruſtra verba conſumerem. Sed
majore, quam vellem, documento, & virtutem veſtram,
& fi-*

NOTÆ.

Perſarum reges Suſis hyemarunt, æſtivarunt in Ecbatanis, in Perſepoli per autumnum morati, Babylone vero anni reliqua parte. Parthorum etiam reges ver traducunt Rhagis, hyemant Babylone: in Hecatompylo, quod ex anno ſupereſt, tranſigunt. Hic igitur *Rhagas* pro Ecbatanis nominat.

2 *Stadia* MD] Quadraginta ſeptem (ſtadiis minus quatuor) milliaria Germanica, Italica centum & octoginta ſeptem, eoque amplius.

3 XXX *millia peditum*] Mihi fide hic dignior Arrian. 3. 4. Darium ab Ecbatanis fugiſſe, *cum exercitu equitum trium millium, peditum ſex millium.*

4 *Funditorum*] Peculiaris iſta manus, non comprehenſa numero 30000 ſuperiorum. levis nimirum hæc armatura. Adde infra ad 5. 12. 4. *Freinsh.*

5 *Impedimentorum cuſtodibus*] Alii *impedimentorumque*: quod ſcilicet lixis ea noilent committi: ſed nihil mutandum puto. Hi enim jumentorum, curruum, &c. cuſtodes rectoreſque erant, nec tamen obſtabant, quin ubi res poſceret, extra ordinem militare præſidium adderetur. *Idem.*

Conſilio] Ne te fallat Vir Doctus in Hiſt. Fori Rom. 3. 13. qui putat, fuiſſe hic *gregarios ſimul cum illuſtribus convocatos.* Certe enim non fuerunt. non hoc ex ſua majeſtate duxiſſet Darius. Et ut hoc parum validum arbitreris, ipſam hiſtoriam inſpice, nullam de cujuſquam gregarii admixtione ſuſpicionem ibi reperies. niſi id unum, quod ſequitur: *ex multis millibus, &c.* ſed ea oratio etiam ſibi conſtat, ſi ad duces præſentes, quamquam abſentibus eorum copiis, referatur. Sane, fraudi fuit Erudito Viro lectio alia & deterior. quorundam codicum: *Concilio*, quod, ut ibidem ille oſtendit, *ad plebeculæ temere coactæ turbam fere refertur.* Scio tamen, ſæpe confundi, ſeu quod promiſcue uſurpari ſolita eſſent, ſive proclivis unius literæ error multis in locis obſervatum ab auctore diſcrimen ſuſtulit. *Idem.*

6 *Si me cum ignavis*, inquit, *& pluris qualemcumque*, &c.] At ſtrenuis honeſta

& fidem expertus; magis etiam conniti debeo, ut dignus
talibus amicis sim, quam dubitare, an vestri similes ad-
huc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo, 8
bis me victum, bis fugientem persequuti estis. Fides ve- 9
stra & constantia, ut regem me esse credam, facit. Pro-
ditores & transfugæ in urbibus meis regnant: non hercu-
le qui tanto honore digni habeantur; sed ut præmiis eorum
vestri solicitentur animi. meam tamen fortunam quam vi-
ctoris maluistis sequi; dignissimi, quibus, si ego non pos-
sim, dii pro me gratiam referant. & me hercule referent.
Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama; 10
quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque,
etiamsi consilium fugæ, à qua multum abhorret animus,
agitassem; vestra tamen virtute fretus, obviam issem ho-
sti. Quousque enim in regno exsulabo, & per fines im- 11
perii mei fugiam externum & advenam regem? quum
liceat experto belli fortunam, aut reparare quæ amisi; aut
honesta morte defungi. Nisi forte satius est exspectare 12
victoris arbitrium; & Mazæi & Mithrenis exemplo
precarium accipere regnum nationis unius. ut jam malit
ille

NOTÆ.

sta mors turpi vita potior est, ut Agricola apud Tacit. ait.

7 *Etiam*] Vide legendumne, *id jam*. Acidalius.

8 *Fides vestra & constantia*, &c.] Dum constans est subditorum erga regem suum fides, etiam sua vi nititur regnum. Senec. Trag.

Ferrum tuetur Principem. melius fides.

Loccen.

9 *Non hercule*] *Nam proditores etiam iis quos anteponunt, invisi sunt.* Tacit. I. 58.

Dignissimi, quibus, si ego non, &c.] Seneca lib. 4. de Benef. cap. 11. *Ignoto naufrago navem, qua revehatur, & damus & instruimus. Discedit ille vix satis noto salutis auctore, & nunquam amplius in conspectum nostrum reversurus, debitores nobis deos delegat, precaturque illi pro se gratiam referant.* Ita hodieque solent, qui acceptis beneficiis se referendæ gratiæ impares indicant. Sane, qui verum & unum Deum precatur alicui beneficiorum remuneratorem, ille optime precatur. Nemo enim sic remunerari potest, atque Deus: à quo & qui dat & qui accipit beneficia, omnia sua habet. *Loccen.*

11 *In regno*] Eadem fortuna Mithridatis fuit, eadem Iugurthæ: quem Florus 3. 1. *finium suorum regnique fugitivum* venuste appellat: quomodo fere Cyprianus libro 4. de idol. vanit. Iudæos *soli & cæli sui profugos*. Quo loco male distinguitur: *Dispersi & vagabundi vagantur soli. Et cæli sui profugi per hospitia aliena jactantur.* Freinshemius.

13 *ille gloriæ suæ, quam iræ obsequi.* [a] *Nec dii siverint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam aut condonare possit: nec hoc imperium vivus amittam, idem-*
14 *que erit regni mei, qui & spiritus, finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum; nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem tot malorum pa-*
15 *riet; aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum.* [b] *nec immerito mitiores vices ejus exspecto. Sed si justa ac pia bella dii aversantur; forti-*
16 *bus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora majorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt; per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit; per tot navium classes in Græciam missas; per tot trophæa regum oro & obtestor, ut nobili-*
17 *tate vestra gentisque dignos spiritus capiatis: ut eadem con-*

INTERPRETATIO.

a *Nec Dii patiantur ut hoc* diadema *frontis meæ ornamentum, aliquis mihi detrahere possit, aut reddere* amissum.

c *Nec sine ratione spero favorabilem ejus mutationem.*

NOTÆ.

13 *Vivus*] Sic apud Sueton. cap.42. Nero querebatur, se *inaudita & incognita pati, qui imperium suum vivus amitteret.* Id enim nondum acciderat Romæ: qui enim id tenuerant, non nisi cum spiritu posuerunt, excepto Sylla, qui sponte abdicavit. reliquis cordi fuit, quam apud Liv. 24.22. marito Demarata sæpe ingerit, Dionysii tyranni vox: qua *pedibus tractum, non insidentem equo, relinquere tyrannidem dixerit debere.* quod quidem aliter alii referunt. *Freinsh.*

14 *Sua cuique dextra*, &c.] Sunt Agricolæ apud Tacitum: *Nobis sunt manus & arma: & in his omnia.*

15 *Equidem quam versabilis fortuna sit*, &c.] Inde Livius l. 9. Darium vocat *exemplum casuum humanorum.* quibus documento fuit, non præsenti fidere fortunæ: quæ etiam summos dignitatum apices à se tenui filo suspendit, & cum ita visum est, vel meruerunt, abrumpit. *Loccen.*

16 *Gentisque*] Cujus autem gentis nobilitatem laudat Darius? An Persarum? atqui illos notaverat voce *vestra.* an Macedonum? at quid de horum nobilitate & fortitudine sentiat, cum in aliis orationibus, tum in præcedentibus verbis satis docuit. Lego indubitato: *nobilitate vestra gestisque.* Isocrates ad Philippum. *μεγάλην τὴν δόξαν καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις καὶ τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν πεπραγμένοις· magnam gloriam decentem & te & majores tuos, resque à vobis gestas.* Gronovius. Ita supra 3. 7. Sisinem Nabarzanes stimulat, *ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet.* Ceterum, si quis malit retinere *gentisque*, habet quo defendat. *nobilitate vestra, gentisque,* hoc est.

constantia animorum, qua præterita tolerastis, experiamini, quidquid deinde fors tulerit. Me certe in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

NOTÆ.

est, qua privatim quisque ob genus aut facta pollet, quaque gens universa ob imperii magnitudinem atque diuturnitatem celebris est. Hac forma legimus aliquoties in hoc auctore, *se urbemque dedere*, cum tamen incolis deditis, urbs utique dedita intelligeretur. item *se gentemque*; ut non solum princeps gentis suo nomine se dedidisse putetur, sed & se, & simul totam gentem in fidem victoris tradere. Præsertim autem in illa exhortatione magnam vim habet utriusque argumenti conjunctio, ut non à privata tantum virtute, sed & gentis gloria quisque stimuletur. Sic apud Senec. suasor. 2. *Trecenti sumus: sed viri; sed armati; sed Lacones.* Ita Livius conjungit *viros & Romanos.* Freinsh.

CAP. IX.

Variæ Magnatum sententiæ ac tumultus, ob Nabarzanis, qui cum Besso proditionis societatem inierat, consilium.

HÆC dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat, aut vox; quum Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe diximus, *Nos vero*, inquit, *preciosissima vestium induti,* 1

NOTÆ.

1 SÆpe diximus] Ait sæpe dixisse: nec vel semel invenio in hoc & superioribus libris, quos habemus. in amissis primo & secundo an usquam meminerit, quis scire potest? Credere tamen id liceat: at sæpe ibi fecisse, non hoc etiam licet. Igitur, si cui ita videatur, in locum τῦ *sæpe*, reponam *supra*, quod respiciat ad priores duos, aut alterum eorum, & magis secundum, in quo conjicere possumus locum fuisse potius ei mentioni. Si minus aliis hoc videtur, at illos delere penitus jubebo. Infra 6. 5. 2. scio idem dici. *Acidalius.* Non tamen impossibile est, duobus istis libris crebram hujus hominis factam fuisse mentionem. erat enim occasio narrandi, quo tempore quave causa patria pulsus Philippum adjuverit, quæque interim, dum ibi esset, egerit, quomodo deinde redierit. Consentaneum enim est, Curtium utique primo libro de prædecessoribus Darii, deque Alexandri patre Philippo, nonnulla, & utique extrema tradidisse, ut ad sequentis historiæ planiorem intellectum necessariæ narrationes præstruerentur. *Freinsh.*

Preciosissima vestium induti] Xenophontis ἀναβάσ. lib. 3. locus huic valde est similis: postquam enim recitasset ultima verba ex oratione Cleano-

ti, armisque quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur: ea quidem mente, victoriam
2 *ut speremus, mortem non recusemus.* Adsensu excepere ceteri hanc vocem. sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Besso, inauditi antea facinoris societate inita, regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincire decreverant: ea mente, ut si Alexander ipsos insequutus foret, tradito rege vivo, inirent gratiam victoris, [a] magni profecto cepisse Darium æstimaturi; sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, regnum sibi occuparent, bellumque renovarent.
3 Hoc parricidium cum diu volutassent, Nabarzanes [b] aditum nefariæ spei præparans; *Scio, me,* inquit, *sententiam esse dicturum, prima specie haudquaquam auri-*

INTERPRETATIO.

a Qui *haud dubiè plurimi faceret* quòd *Darium vivum obtinuisset.*
b *Viam nefario consilio exequendo quærens.*

NOTÆ.

noris; *ubi fortissimis animis dimicaverimus, quicquid diis visum fuerit, feramus.* subjicit: *Hinc Xenophon surgit, quam elegantissime potuit, ad pugnam ornatus. Existimabat enim, si dii victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoria convenire: sin moriendum esset, elegantissimo se dignum cultu judicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet.* Sic & M. Curtium *equo quam poterat maxime exornato insidentem armatum se in specum immisisse,* Livius 7. 6. 5. tradit. De Cleopatra ad Flor. 4. 11. 11. diximus. Mos exinde fluxit, quod hominum alii crederent, ista sibi apud inferos profutura (unde apud multos barbaros ea quæ vivis acceptissima erant, in rogum aut sepulcrum immittuntur) aut per invidiam secum asportarent quæ possent, ne inimici iis potirentur. *Idem.*

2 *Inauditi antea facinoris societate inita*] Simpliciter indicat, istam perfidiam ante ea tempora nunquam in Persis fuisse auditam, apud quos semper *regum eximia majestas,* ut infra, 5. 10. dicit, fuerat.

Regem suum per milites] Horrendum est parricidium, *beneficia in scelus verti, & sanguini ejus non parci, pro quo sanguis effundendus erat,* ut alibi Seneca loquitur. *Loccen.*

3 *Scio, me,* inquit, *sententiam esse dicturum,* &c.] Nota hic fœdam adulationis artem in Nabarzane, quam specie libertatis incrustat, ut ex animo loqui videatur. Hoc est, quod Tacitus dixit: *Malignitati falsa species libertatis inest.* Conf. Aulic. inculp. cap. 7. §. 2. & seqq. *Loccenius.* Secundo opponit religionem & infelicitatem, ad deterrendum Darium, quo prætextu ambitiosi & improbi, ut videre est in variis historiis, sæpe abuti solent: quippe *nil efficacius multitudinem regit.* (Curtius supra 4. 10. 7.) &, ut ait Iustinus 8. 2. 7. *Iure ille à diis proximus habetur, per quem deorum majestas vindi-*

ribus tuis gratam. Sed medici quoque graviores morbos asperis remediis curant; & gubernator, ubi naufragium timet, jactura, quidquid servari potest, redimit. Ego 4
tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo; sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus; & pertinax fortuna Persas urgere non desinit. novis initiis & ominibus opus est. Auspicium & imperium alii trade interim, qui tamdiu rex adpelletur, donec Asia decedat hostis, victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra 5
intacta sunt: Indi & Sagæ in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent; ut major belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu 6
in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis

NOTÆ.

dicatur. Verum hujusmodi homines prætextu cœli, captant terras. Tertio addit fraudi suæ delinimenta, & spes præclaras in posterum colligit ex adjunctis, si Darius tantisper huic infelicium rerum velut effuso torrenti se subtrahat. Quarto, quod vafræ artis est, etiam sententiosus est insidiator, quo sincerius loqui videatur, & facilius in errorem inducat. Sed χρυσὸν κεκλέντων suspecta prudentibus oratio. Ad summam, rem de compacto gerunt perfidiosi, ut in Velabro olearii:

Sic multi, animus quorum atroci junctus malitia est,
Composita dicta ex pectore evolvunt suo,
Quæ cum componas dicta factis, discrepant.

Accius in Eumenidib. *Raderus.*

Medici] Plutarch. apophth. de Scipione: *Bonum imperatorem is idem, ut medicum, ad malum curandum ultimo demum loco ferrum adhibere.* Tac. 3. 54. *ne corporis quidem morbos, veteres, & diu auctos, nisi per dura & aspera coërceas.*

Gubernator] Cyrillus, in cap. 16. cap. 1. quæst. 7. *Sicut ii, qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante anxiati, quadam exonerant, ut cetera salva permaneant: ita & nos, cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex eis quadam, ne cunctorum patiamur dispendia.* Ex hac causa orta est Lex Rhodia de jactu, cujus adhuc in Digestis nonnulla superant vestigia.

6 *Quid ruimus belluarum ritu, &c.*] Belluarum est cæco impetu ruere in perniciem, hominum vero fortium nec occupare nec metuere periculum. Iuvenalis Sat. 10.

Fortem posce animum mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores. Loccenius.

Fortium virorum est] Hæc illa sunt, quibus jugulare Stoïcos adversa omnis manus solet: pro quibus scutum habeo equidem quod opponam, nisi religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucan. 7. 105.

 —— *for-*

7 *gis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe tædio laboris* [a] *ad vilitatem sui compelluntur ignavi: At virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors*
8 *est,* [b] *ad quam non pigre ire satis est. Proinde, si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus; præfectum regionis ejus Bessum, regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus justo regi tibi fiduciarium restituet imperium.*
9 Haud mirum est, Darium non temperasse animo, quamquam tam impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. itaque, *pessimum,* inquit, *mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires!* stri-
10 ctoque acinace interfecturus videbatur: ni propere Bes-

INTERPRETATIO.

a *Ad contemptum suæ* vitæ.
b *Ad quam sufficit nos ire non invitos.*

NOTÆ.

——— *fortißimus ille est,*
Qui promptus metuenda pati, si comminus instent,
Et differre potest.

Illa virgo apud Statium:

Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam: sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retro dare.

Cæsar, de bel. Gal. 7. 77. *Animi est ista mollities, non virtus, inopiam paulisper ferre non posse. Qui se ultro morti offerant, facilius reperiuntur, quam qui dolorem patienter ferant.* Curtius; *Fortium, &c.* Biberunt omnes è patera Aristotelis; cujus hoc scitum in Ethicis 3. 7. *Mori autem fugiendæ paupertatis, aut amoris, aut molestiæ causa, id vero non est animi virilis, sed potius vilis & ignavi.* Lipsius ad ista Taciti H. 2. 46. *Majore animo tolerari adversa, quam relinqui.* Quo loco defensurus videtur αὐτοχειρίαν, quam tamen aperte damnat tota dissertat. 23. lib. 3. manuductionis ad StoïcamPhilosoph. Contra Stoïcos tamen hac etiam in parte facere videtur ipse Seneca Epist. 78. *Aliquando & vivere, fortiter facere est.* & Epist. 104. *Qui perseverat mori, delicatus est.* Et inprimis epist. 24. *In utrumque monendi, &c.* sic legenda arbitror, *In utrumque muniendi ac firmandi sumus, & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.* Vere pro se Iosephus de bel. Iud. 3. 14. *Itidem timidus est habendus, qui mori non vult cum opus est; & qui vult, cum oportet, &c.* Debebant meminisse Stoïci Imperatoris sui jussis in omnibus obsequi. Sicut igitur non inutilis tantum miles esset, sed & facto, & vero magis exemplo perniciosus, qui cum maxime in hostem esset pugnandum, in sua viscera ferrum mergeret: ita pro transfuga est quilibet homo, qui quamcumque stationem, in qua Deus eum collocaverit, injussu summi istius Imperatoris deserit. Et certe omnia exempla, qui sibi manus intulerunt, profecta sunt ex quadam animi mollitie, cum officii sui contemptu, quod ab unico illo bono magistro nondum didicerant, aut si didicissent, flagitiose neglexerant. Sed ô miseros, qui sero deprehendunt, infinitis partibus majora pluraque supplicia in immortali ista morte, ubi nihil præter pœnam vivit, esse deferenda, quorum effugium alia ulterior mors non reperiat. *Freinsh.*

7 *Ita-*

Beſſus Bactrianique, triſtium ſpecie; ceterum, ſi perſeveraret, vincturi, circumſtetiſſent. Nabarza- 11
nes interim elapſus, mox & Beſſus ſequutus, copias, quibus præerant, *à cetero exercitu ſecedere* jubent; ſecretum inituri conſilium. Artabazus con- 12
venientem præſenti fortunæ ſententiam orſus, mitigare Darium temporum identidem admonens cœpit. *Ferret æquo animo qualiumcumque, ſuorum tamen, vel ſtultitiam, vel errorem. Inſtare Alexandrum* [a] *gravem, etiamſi omnes præſto eſſent; quid futurum, ſi, perſequuti fugam ipſius, alienentur a rege?* Ea re paruit Arta- 13
bazo; & quamquam movere caſtra ſtatuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. ſed adtonitus mœſtitia ſimul & deſperatione, tabernaculo ſe incluſit. Ergo in caſtris, quæ nullius re- 14
gebantur imperio, varii animorum motus erant; nec in commune, ut antea, conſulebatur. Dux Græco- 15
rum militum Patron *arma capere* ſuos jubet, *paratoſque eſſe ad exſequendum imperium.* Perſæ ſeceſſerant: 16
Beſſus cum Bactrianis erat; tentabatque Perſas abducere, *Bactra, & intactæ regionis opulentiam, ſimulque quæ manentibus inſtarent pericula*, oſtentans. Perſarum

Interpretatio.

a *Qui metuendus* erat, *etiamſi* Darium ſui *omnes comitarentur.*

Notæ.

7 *Itaque ultimum*] Acidalius aptius credit *Vtique*. Freinshemius *Itaque* mavult, optime cohærens præcedentibus. cui merito aſſentior. *Virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors eſt.* non ergo præcipienda, aut priori loco tentanda, quam ea, quæ ordine præcedunt. quæ ſi omnia exhauſta ſint, tum demum tempus eſt *non pigre eo ire.*

12 *Suorum tamen*] Hoc *tamen* omittunt quidam impreſſi, & mox alieno loco inferciunt: *Inſtare tamen Alexandrum, &c.*

13 *Ea re paruit*] Alii leg. *à rege? & ii? ægre paruit.* Haud dubito, quin veriſſime emendaverit Acidalius: *alienentur? Ægre paruit &c.* Sic etiam ſub fin. hujus cap. *ægre à Dario impetravit.*

Sed adtonitus mœſtitia ſimul & deſperatione, &c.] Sed mox *ſolitudinem, quam pro ſolatio petiverat, peroſus.* Seceſſus quidem, precum, ſtudiorum & conſiliorum cauſa utilis. Sed animum mœrore affectum ſæpe magis turbat, quam ſolatur. vid. Horat. lib. ep. 1. 11. Senec. epiſt. 10. 25. 28.

ſarum omnium eadem fere fuit vox, *nefas eſſe deſeri regem.* Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. ille Perſarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc univerſos, non ante deſtitit, quam ſatis conſtaret, imperata facturos. Idem ægre à Dario impetravit, *ut cibum caperet*, [a] *animumque regis.*

INTERPRETATIO.

a *Et regiam conſtantiam* reſumeret.

NOTÆ.

25. 28. 55. Scaliger 3. Epidorp. *Si prudentia, ſi ratio, non loca curas Delent; decet haud loca, ſed mutare teipſum.* Loccenius.

CAP. X.

Beſſi & Nabarzanis de Dario prodendo aut occidendo neſaria deliberatio; quam miris artibus occultant.

1 AT Beſſus & Nabarzanes olim agitatum ſcelus exſequi ſtatuunt, regni cupiditate accenſi: Dario autem incolumi tantas opes
2 ſperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum eximia majeſtas eſt. ad nomen quoque barbari conveniunt; & priſtinæ veneratio fortunæ ſequitur
3 adverſam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis viriſque & ſpatio locorum nulli earum gentium ſecunda. tertiam partem Aſiæ tenet: multitudo juniorum, exercitus, quos amiſerat Darius, æqua-

NOTÆ.

2 QVippe in illis gentibus] Tetigimus ſupra ad 3. 6. 17.

Et priſtinæ veneratio fortunæ ſequitur adverſam] Merito fides ſubditorum erga Magiſtratum in utraque fortuna eadem erit, ſi veram ſubjectionem & amorem ſuo capiti probare velint. Nam ut Nazarius in paneg. ait; *quos impenſe amamus, obſervantia illorum integra eſt, etiamſi fortuna delapſa eſt.* Sed cum hac dilapſa cuſtodes corporis regii, & non pauci Perſæ, tandem perfide dilapſi ſunt. *Loccenius.*

4 Vi-

quabat. Itaque non illum modo; ſed etiam Alexan- 4
drum ſpernebant : [a] inde vires imperii repetituri,
ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, 5
placuit per milites Bactrianos, ad omne obſequium
deſtinatos, regem comprehendere; mittique nun-
cium ad Alexandrum, qui indicaret, *vivum adſer-*
vari eum. ſi, id quod timebant, proditionem aſper- 6
natus eſſet; occiſuri Darium, & Bactra cum ſuarum
gentium manu petituri. Ceterum propalam com- 7
prehendi Darius non poterat; tot Perſarum millibus
laturis opem regi: Græcorum quoque fides timeba-
tur. Itaque quod non poterant vi, fraude adſequi 8
tentant: pœnitentiam ſeceſſionis ſimulare decreve-
rant, & excuſare apud regem conſternationem ſuam.
Interim qui Perſas ſolicitarent mittuntur: hinc ſpe, 9
hinc metu militares animos verſant; [b] *ruinæ rerum*
illos ſubdere capita; *in perniciem trahi*; *cum Bactra pa-*
teant, exceptura eos donis & opulentia quantam animis
concipere non poſſint. Hæc agitantibus Artabazus ſu- 10
pervenit, ſive regis juſſu, ſive ſua ſponte: adfir-
mans, *mitigatum eſſe Darium, & eundem illis amici-*
tiæ gradum patere apud regem. Illi lachrymantes nunc 11
purgare ſe, nunc Artabazum orare, *ut cauſam ipſo-*
rum tueretur, preceſque perferret. Sic peracta nocte, 12
ſub

INTERPRETATIO.

a *Ex ea regione vires* ad recuperandum *imperium accepturi.*
b *Illos* ſuas *cervices ſupponere ruenti imperio.*

NOTÆ.

4 *Vires imperii repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet*] Totius Aſiæ, Perſidis, Babyloniæ, Mediæ, & quicquid Dario paruiſſet, recuperaturi, ſi Bactrianam regionem occupaſſent, ſibique parere coëgiſſent. Vel, inde vires bello acciſas inſtauraturi. *Rad.* Forte legend. *vices imperii repetituri,* hoc eſt, viciſſim repetituri imperium orbis terrarum, quod jam Alexander occupaverat. hoc enim eorum conſilium fuiſſe, ſupra quoque 5. 9. 2. oſtendit: cogitabant enim idem, quod ſic expreſſit Lucan. 2. 12.

——— *Fors incerta vagatur,*
Fertque refertque vices.

9 *Ruinæ rerum illos*] Similitudine eadem aliter utitur Barclaius lib. 1. Argenid. *Iuſſus eſt nihil movere Gelanorus; ſed tanquam à convulſæ domus exci-*
dio

ſub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis millitibus in veſtibulo prætorii aderat, [a] titulum ſolennis officii occulto ſceleri præferens. Darius ſigno ad eun-
13 dum dato, currum priſtino more conſcendit. Nabarzanes ceterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant, [b] ſuſtinuere venerari, lachrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt. adeo humanis ingeniis parata ſimula-
14 tio eſt. [c] Preces deinde ſuppliciter admotæ, Darium, natura ſimplicem & mitem, non credere modo quæ
15 adfirmabant, ſed etiam flere coëgerunt. Ac ne tum quidem cogitati ſceleris pœnituit, quum intuerentur, qualem & regem & virum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi quod inſtabat, Alexandri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat.

INTERPRETATIO.

a Sub *ſpecie obeundi conſueti obſequii arcanum crimen tegens.*
b *Auſi ſunt adorare.*
c *Poſtea preces quas ſupplicum more adhibuerunt.*

NOTÆ.

dio cervices ſubtrahere. quem locum longe diverſum in ſenſum detorquet interpretatio Germanica. *Freinsh.*

Donis] Alii leg. *bonis.*

12 *Nabarzanes cum Bactrianis militibus in veſtibulo prætorii aderat, titulum ſolennis officii occulto ſceleri præferens*] Et paulo poſt: *Nabarzanes ceterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant, ſuſtinuere venerari, lachrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt. adeo humanis ingeniis parata ſimulatio eſt.* Hæ ſunt deteſtandæ artes perfidorum & inſidiatorum, ut ſolenne officium occulto ſceleri prætexant, ficto obſequio, ficta fronte, crocodyli lachrymis eum, cui inſidias tendunt, nihil tale exſpectantem perdant. Sic Abner à Ioab occiſus eſt ſimulatione blandæ ſalutationis. Spitamenes ab uxore ſimulato captus eſt obſequio apud Curtium lib. 8. Dion circumventus & interfectus eſt à Callicrate ſimulatione officii. Treveris fuit ſimulatum obſequium erga Voculam, quo incautiorem opprimerent, apud Tacitum 4. Hiſt. Veriſſimum de his Ciceronis effatum 1 in Verrem: *Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quam quæ latent in ſimulatione officii aut in aliquo neceſſitudinis nomine. nam cum qui palam eſt adverſarius, facile cavendo vitare poſſis. hoc vero occultum, inteſtinum, domeſticum malum non modo non exiſtit, verum etiam opprimit antequam perſpicere atque explorare potueris.* Sedula itaque hic cautione opus eſt, ne ſub ficta amici perſona peſſimus obrepat inimicus. Simile de Cæſaris nece Suetonius cap. 82. *Aſſidentem conſpirati ſpecie officii circumſteterunt.*

CAP. XI.

Insidiæ proditorum Dario aperiuntur. qui Græcorum præsens tutumque respuit auxilium; paratus perire, si salvum esse nollent sui milites.

PATRON autem, Græcorum dux, præcepit 1
suis, *ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent; ad omne imperium suum parati & intenti.* Ipse currum regis sequebatur, occasioni im- 2
minens adloquendi eum: quippe Bessi facinus præsenserat. sed Bessus, id ipsum metuens, custos verius, quam comes, à curru non recedebat. Diu er- 3
go Patron cunctatus, ac [a] sæpius sermone revocato. inter fidem timoremque hæsitans, regem intuebatur,
qui ut tandem advertit oculos; Bubacem spadonem 4
inter proximos currum sequentem *percontari* jubet, *numquid ipse velit dicere.* Patron, *se vero, sed remotis ar-*

INTERPRETATIO.

a *Sæpe inhibita voce* sua.

NOTÆ.

1 PAtron] Meminit hujus Arrianus, quamquam *Taronem* pro Patrone vocet. Phocensem patria fuisse, idem tradit.

In sarcinis] Tanquam omnibus ad iter potius fugamque quam ad prælium paratis. Nec enim fere expediebantur, hoc est, ex sarcinis atque tegminibus proferebantur, aptabanturque arma, quam ubi prælium speraretur. De quo more Lipsium in Analect. ad Milit. Roman. dial. 2. vide. Sic ergo & alia hujus auctoris loca capienda. ut sup. 3. 8. *itineri quam prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant.* & de Alexandri militibus in transitu Tigris supr. 4. 9. *cumulis sarcinarum passim fluitantibus rex monet, ut satis haberent arma retinere*: tanquam quæ & ipsa inter ceteras sarcinas erant. Idque magis etiam intelligetur ex Xenophontis loco lib. 4. ἀναβάσ. Atque hinc ex contrario cognoscitur, quid sit *itineri simul & prælio paratum esse*: nempe armis non in sarcinas colligatis, sed aptatis corpori, & ad congressum paratis iter facere. *Freinsh.*

2 *Custos*] non ut corpus ejus tueretur; sed ne qua elaberetur, quem vel capere vel mactare cupiebat. *Raderus.*

3 *Revocato*] Sic olim legendum conjeceram, & postea expressum vidi in uno Elzeviriano posteriore: nescio, quid sibi velint alii, *sermone revocatus.* at *revocato sermone* est, cum sæpe dicturus toties se repressisset, vocemque jam prodire valentem quasi reprehendisset. *Freinsh.*

4 *Bubacem*] An è Bubacene natum? multi enim peregrini à patria nomen traxerunt. Est autem Bubacene Asiæ haud procul ab Indis à Polyperconte subacta, ut inf. 8. 5. Curt. docet. *Rad.*

Ipse] Pal. 1. *ipsi.* probe.

Loqui velle cum eo] Acidalius de his quoque verbis dubitat, sed cum sensum

arbitris, loqui velle cum eo respondit. Iussusque *propius accedere*, sine interpete, nam haud rudis Græcæ
5 linguæ Darius erat; *Rex*, inquit, *ex L millibus Græcorum supersumus pauci, omnis fortunæ tuæ comites; &*
a in hoc tuo statu iidem, qui florente te fuimus: quascumque sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri.
6 *Secundæ adversæque res tuæ copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam; nulla Bactra sunt nobis; spes omnis in te, utinam & in ceteris esset. Plura dici non adtinet. custodiam corporis tui externus & alienigena non*
7 *deposcerem, si crederem alium posse præstare.* Bessus, quamquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia indicium profecto Patronem detulisse

INTERPRETATIO.

a *Æquè fidi atque extitimus te felice.*

NOTÆ.

sum habeant, inque omnibus libris reperiantur, & vero si iste mos admittatur, nihil unquam suspicione vacuum sit futurum; merito ferimus.

5 *Haud rudis*] En & barbari reges Græce discebant. quod hodie miraculum, si quis principum, regum, Cæsarum, Græce vel discat, vel sciat. quam tamen linguam Carolus Magnus, omnis Germaniæ & Occidentis imperator, optime percalluit, cum Michaëlis Rangabæ legatos Græce perorantes humanissime audivit, & Cuspiniano teste, magnis muneribus prosecutus est. Mithridates, rex Ponti, duarum & viginti linguarum idiomata percalluerat, quot nempe gentibus imperitabat. Romani Cæsares omnes Græce norant. Sane Darium Græce scivisse haud valde mirandum est, quippe cui cum Græcis, florentissimo tum temporis literis armisque populo, plurimum erat commercii, quique suo sub imperio nationis ejus linguæque civitates haberet haud paucas.

Ex L millibus] Persarum *copiis* 30000 *Græcorum, mercede conducta, adjecta sunt*, ut supr. 3.9. refert Curtius. posset igitur non injuria cuiquam, rem attentius consideranti, oboriri suspicio, ut pro *quinquaginta*, *triginta* legendum crederet. *Popma.* Si tamen omnes ad Granicum, ad Issum, ad Gaugamela colligas, facile quinquaginta millia conficias. *Raderus.* Imo multo plura: quando Leosthenes *Græcos conductitios, qui Persis stipendia fecerant, ad quinquaginta prope militum millia in naves impositos, invito etiam Alexandro, in Græciam incolumes reportavit.* Pausan. l. 8.

7 *Bessus, quamquam erat Græci sermonis ignarus, interpretis Græci relato sermone*, &c.] Besso, ut vides, omnis dubitatio exempta est, *relato sermone interpretis.* Sed qui tandem, cum nullius interpretis opera usum fuisse regem dicat? Quamobrem rescribendum puto, *Interpretis Græci remotione.* Faber.

Stimulante conscientia indicium] Mens, male sibi conscia vel jam perpe-

tulisse credebat: & interpretis Græci relato sermo-
ne exempta dubitatio. Darius autem, quantum ex
vultu concipi poterat, haud sane territus, percon-
tari Patrona *causam consilii*, *quod afferret*, cœpit. Ille 8
non ultra differendum ratus, *Bessus*, inquit, *& Na-
barzanes insidiantur tibi*, *in ultimo discrimine & fortunæ
tuæ & vitæ. Hic dies aut parricidis aut tibi futurus ulti-* 9
mus. Et Patron quidem egregiam conservati Regis
gloriam tulerat. [a] Eludant licet, quibus forte ac te- 10
mere humana negotia volvi agique persuasum est.
[b] Equidem æterna constitutione crediderim, nexu-
que causarum latentium, & multo ante distinata-
rum,

INTERPRETATIO.

a *Esto, hoc irrideant qui putant res humanas casu & fortuito evenire.*

b *Ego quidem existimo unumquemque* hominum *implere vitæ modum sibi constitutum immutabili* fatorum *lege*.

NOTÆ.

petrati vel mox perpetrandi sceleris, nunquam est quieta & secura: quod enim secum animo versat, non tam audet quam timet: ne, vel antequam perpetretur, notitia & indicio alterius detegatur, vel postquam perpetratum est, pœna comes premat. Vnde Stat. 2 Thebaïd.

——— *O cæca nocentum*
Consilia! ô timidum scelus!

Et 3 Thebaïd.

——— *scelerisque patrati*
Supplicium exercent curæ: tunc plurima versat
Pessimus in dubiis augur timor.

8 *Et fortunæ*] Non audio Acidalium, qui *es* pro *&* velit: nec in anterioribus potius *concipi* quam *conspici* legendum arbitror: cum enim utrumque recte dicatur, unus, puto, librorum consensus est, qui monstrare possit utrum utri præferri debeat.

9 *Tulerat*] Hoc est, laturus fuerat, si scilicet paruisset Darius. Hujus formulæ in priscis scriptoribus occurrunt exempla. Ammianus 21.25. *Si permeato flumine nullum qui resisteret invenisset, absque difficultate penetrarat* Euphraten. & 19. 13. *ni obstitisset violentior cursus, in ipsis tentoriis obtruncarant.* & 26. 15. *cuncta confuderat, ni gladio perisset ultore.* Liv. 34. 29. *difficilior facta oppugnatio erat, ni T. Quintius, &c. supervenisset.* Florus 4. 2. *peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundisii opprimere potuisset. & ceperat. sed, &c.* Tac. 1. 63. *trudebanturque in paludem, &c. ni Cæsar productas legiones instruxisset.*

10 *Eludant licet*] Sic plane Liv. 6. 41. *Eludant nunc licet religiones, quid enim,* &c.

Suum quemque ordinem] Merulæ editio, *quæque.* quam lectionem præfert Acidalius, nimirum quia omnia fato regantur. *Freinsh.* communem veram putat, ut ad homines, quorum præcipua in hoc theatro scena est, tantum respexerit Curtius. Vtraque lectio legitima est, si ad res, quibus accommodatur, rite referatur. Propius tamen accedo posteriori sententiæ. *Blanckardus.*

rum, ſuum quemque ordinem immutabili lege per-
11 currere. Darius certe reſpondit; *quamquam ſibi Græcorum militum fides nota ſit; nunquam tamen à popularibus ſuis receſſurum. difficilius ſibi eſſe damnare, quam decipi. quicquid fors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quam transfugam fieri.* [a] *Sero ſe perire, ſi ſalvum eſſe ſui mili-*

INTERPRETATIO.

a Iam *tardius ſe moriturum* eſſe, *ſi proprii milites ipſum perire vellent.*

NOTÆ.

Immutabili lege percurrere] Hic Curtius vitato defectu, dum negat, forte ac temere res humanas volvi, incidit in exceſſum cum Stoicis, ſtatuendo immutabilem fati neceſſitatem: cum tamen quoddam ἐνδεχόμενον ac libertas actionum in rebus externis ac civilibus detur; divina autem providentia tanquam prima cauſa per medias ad ſecundas cauſas agat, & omnia juſte ad bonos fines ordinet. Hoc ergo exitium non ex irrevocabili fati lege evenit Dario; quum vel potuiſſet ordinaria media ſe ſervandi, à Patrone & aliis oblata, complecti: vel ſi finis imperii ac vitæ violentus manebat Darium, manebat ob antegreſſa ejus & populi delicta. Vide hic Rader. & Lipſ. l. 1. de Conſtantia c. 20. *Loccen.* De Fato vide etiam Lipſium Polit. 1.4. ſatis prolixe & accurate diſſerentem. Auctoribus ibi relatis compara Marcellin. 23. 11. *Poſthabito tamen ſuaſore cautiſſimo* (non ſecus atque Darius Curtianus) *fidentius ultra tendebat: quoniam nulla vis humana vel virtus meruiſſe unquam potuit, ut quod præſcripſit fatalis ordo, non fiat.* Aurel. Victor, in Numeriano: *Arduum fatalia devertere: eoque futuri notio ſuperflua.* Senecam ſuaſor. 3. *Hoc Ceſtius diligenter diviſit dixit enim, deos rebus humanis non interponere arbitrium ſuum: ſi interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi: ut intelligatur, non poſſe fata revocari. Si non ſint fata, ſacra profutura: ſi ſint, non poſſe mutari.* ex Homer. Od. 3. verſ. 147.

Οὐ γὰρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων,

Non etenim divûm mens vertitur æternorum.

11 *A popularibus*] Neque id ſine ratione: nam eo facto maximopere eos offendiſſet: &, ut ſeq. cap. loquitur, *parricidio excuſationem obtuliſſet.* Nam quanta cum invidia res iſta conjuncta fuerit, ſatis apparet ex eo, quod infra 6. 4. 3. Nabarzanes non aliud magis prætexit facinori. Sic & Macedones, infr. 10.4.5. nihil moleſtius tulerunt, quam regem cuſtodes corporis ex Perſis delegiſſe. Sertorium multi, qui cum eo fugerant, Romani, poſtea deſeruerunt; *hac præcipue cauſa, quod is cuſtodes à Celtiberis undique acciverat, & Romanis à corpore amotis, eorum loco exteris ſe crediderat. Non enim milites æquo animo perferre poterant, ſe infidelitis ab eo argui.* Appian. lib. 1. civil. *Freinsh.*

Sero ſe perire] Similiter Scipio apud Liv. 28. 27. *Equidem ſi totum exercitum meum mortem mihi optare crederem, heic ſtatim ante oculos veſtros morerer,* &c. ad quem locum nos ex Iſocrate, Cicerone, Seneca, Plutarcho, Caſsio, aliiſque plura. Gruterus ad iſta Suet. Calig. 56. *ſponte ſe periturū, ſi & illis morte dignus videretur.* Tiberius, qui inter initia imperii, *quoties caſus ita tuliſſet, precari ſolitus eſt tantum ſibi vitæ & imperii tempus, quantum reipubl. conduceret:* poſtea quoque accuſato Lentulo, quaſi vitæ principis inſidias ſtrueret; *vita ſe jam dignum amplius negavit, ubi Lentulus quoque ipſi infenſus eſſet.* Dio, lib. 57. Gelon

milites nollent. Patron desperata salute regis, ad eos, 12
quibus præerat, rediit; [a] omnia pro fide experiri paratus.

INTERPRETATIO.

a *Certus quidlibet tentare ad fidelitatem Dario* approbandam.

NOTÆ.

Gelon comperta conjuratione armatus in concionem ascendit; mox exutis armis, dedere se, vitamque suam universis dixit; occiderent, si ita videretur. *Ælian. hist. Var.* 13. 37.

Milites] Posset quidem abesse hæc vocula, sed cum in omnibus libris compareat, nec lædat sententiam, aut structuram verborum, quis spuriam cum Acidalio pronunciet?

CAP. XII.

Bessus Darium fictis verbis & lachrymis delusum comprehendit; aureisque vinctum compedibus, in sordido vehiculo ad Alexandrum deduci curat.

AT Bessus [a] occidendi protinus regis impetum 1
conceperat. sed veritus ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset; dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, *quod perfidi hominis insidias, jam* [b] *Alexandri opes spectantis, prudenter cauteque vitasset. donum eum hosti laturum fuisse regis caput. nec mirari,* 2
hominem mercede conductum omnia habere venalia: sine pignore, sine lare, [c] *terrarum orbis exsulem; ancipitem hostem;*

INTERPRETATIO.

a *Darii confestim necandi præcipitem cupiditatem sensit.*

b *Quem Alexandri felicitas jam alliciebat.*

c Illum *toto orbe exulem*, *utriusque* simul *partis hostem, ad eorum arbitrium huc illuc moveri, qui plus offerrent.*

NOTÆ.

1 *Conceperat*] An *ceperat?* quomodo & alibi non semel legitur. Putaverim utrumque constare. *Blanckardus.*

Agere gratias incipit] Et hic perfidæ simulationis exemplum in Besso occurrit, *suum flagitium aliis objectare.* ut loquitur Tacitus, 2 Hist. de quo plura exempla notavit Muretus, lib. 1 Var. lect. cap. 12. & sic,

Quum magna malæ superest audacia causæ,
Creditur à multis fiducia.

ut loquitur Iuvenalis Sat. 13. *Loccen.*

3 *hostem; ad nutum licentium circumferri.* Purganti deinde se, *deosque patrios testes fidei suæ* invocanti, Darius vultu adsentiebat, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis; sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis; quam deci-
4 pi. xxx millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur; iv millia Patron habebat: quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fi-
5 de, [a]parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quam jure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit; *Alexandri sibi non minus justitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium exspectent; violatæ fidei neminem acriorem fore vindicem ulto-*

INTERPRETATIO.

a *Rationem suppeditari excusandæ cædis* Darii.

NOTÆ.

3 *Sed eo rerum ventum erat, &c.*] Tunc est tam periculosum non credere suis quam decipi, quum re quidem suspecta, sed nondum manifesta, diffidens animos suspectorum magis à se avertere, & sceleri occasionem alicujus excusationis aperire potest. Livius lib. 3. *Multi & varii timores. inter ceteros eminebat terror servilis, ne suus cuique domi hostis esset, cui nec credere, nec non credendo, ne infestior fieret, fidem abrogare, satis tutum erat.* Seneca lib. 2 de ira, cap. 23. *Plurimum mali credulitas facit. Sæpe ne audiendum quidem est: quoniam in quibusdam rebus satius est decipi, quam diffidere.* Verum ubi manifesta perfidiæ quorundam exstant argumenta & certa indicia, tamen adhuc diffidere velle, infelicis est simplicitatis & stoliditatis. quæ etiam Dario fraudi fuit & malo, sed pessimis auctoribus. Vide Cl. Boecleri Characteres Politicos Velleianos, eruditæ prudentiæ scriptum, c. 11. §. 29. 30. *Loccen.*

4 *XXX millia erant*] Totus igitur exercitus erat, ne Græcis quidem exclusis, 1. 8. 3. Quid, si rescribamus, *tria millia*, ut de Bactrianis intelligatur. nam ceteros innocentes fuisse, sequentia probant. *Sebisius.* Cui ne adsentiar, facit quod tota ista argumentatio concideret, qua Darium Curtius ostendit noluisse paucorum societatem amplecti, multo pluribus neglectis offensisque. Quod autem triginta potius millia, quam triginta tria & trecentos nominavit (ad eum enim numerum superiori loco relata ratio consurgit) more consueto auctorum fecit, qui rotundo numero uti gaudent. Græcis autem exceptis, tamen adhuc triginta millia barbarorum fuisse, & supra ad 5. 8. ostendimus, & hoc etiam loco adjuti evidenter confirmare possumus. *Freinsh.*

5 *Violatæ fidei neminem acriorem fore vindicem ultoremque.*] Quod Alexander re ipsa præstitit, dum Bessum fratri Darii plectendum dedit, & cruci affigi jussit. de quo plura ad lib. 7. *Loccen.*

6 *More*

ultoremque. Iamque nox adpetebat, quum Persæ 6
more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani, ut imperatum erat à Besso, armati stabant. Inter hæc Darius 7
Artabazum acciri jubet; expositisque, quæ Patron detulerat, *haud dubitare* Artabazus *quin transeundum esset in castra Græcorum. Persas quoque periculo vulgato sequuturos.* Destinatus sorti suæ, & jam nullius 8
salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem Artabazum ultimum illum visurus amplectitur; perfusisque mutuis lachrymis, *inhærentem sibi avelli* jubet: *capite deinde velato*, ne inter gemitus digredientem velut à rege intueretur; in humum pronum corpus abjecit. Tum vero custodiæ ejus adsueti, 9
quos regis salutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapsi

NOTÆ.

6 *More solito*] Nec Parthis patrium aut consuetum fuisse, noctu pugnare, Plutarchus in Crasso cap. 57. tradit. Cujus locum huic nostro comparat Brisson. lib. 3. de regno Pers.

8 *Perfusisque*] Rutgersius legendum censet, *profusisque.*

Velut à rege] Alii *velut à rogo.* Quæ ego apta non negem plane, neque eo minus à nasutulo aliquo interpolata constanter ausim affirmare. De rogo sit aliquid; atque ipse scio, quid dici, qui interpretari, qui defendi possit. Verum enimvero Curtius aliter scripsit. ac vera lectio non diu quæsita, fæliciter inventa nobis. Nam vel quovis sacramento contenderim rescribendum: *vel à tergo.* Hæc Curtii mens, hic Darii adfectus. qui abeuntem amicum nec à tergo sustinebat intueri. Sic *Radero* probante *Acidalius.* Fatuum illud, *velut à rege*; nec magis profecto falsum, *vel à tergo*, quo juveniliter se effert Acidalius. Unica & vera lectio est à libris Modii: *velut à rogo*: quam ille frustra traducit. & miror, potuisse in partes Raderum trahere. De Artabazo loquitur digrediente ab Dario: quomodo? non tanquam à rege, ne quidem ut à vivo, sed velut à funere aut rogo vel busto, inter gemitus aut lachrymas. Ex ritu antiquis usitato. Tibullus: *Et fleat effusis ante sepulchra comis.* Petronius, cum *lachrymarum ubertim manantium* & aniculæ *fletu confusa* mentionem fecisset: *Quid vos in cellam meam tanquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident.* Hoc non est aliquid quod dici, qui interpretari, qui defendi possit: sed hic est solus & verus Curtii sensus. Nam Darius velavit caput, more etiam inter antiquos usitato, de rebus suis desperantium & quasi fortunæ se dedentium, ne intueretur amicum discedentem inter gemitus & lachrymas, sive ominis & religionis causa, sive quod turpe judicaret cum Tito, quemquam, nedum tam fidum ac probatum, à sermone principis tristem discedere. *I. F. Gronovius.*

dilapsi sunt; cum armatis, quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus, quia quo discederent, non habebant, circumstantibus re-
10 gem. At ille remotis arbitris, diu aliud atque aliud consilium animo volutabat. Iamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus; *Bu-*
11 *bacem vocari* jubet. quem intuens, *Ite*, inquit, *consulite vobis, ad ultimum regi vestro, ut decebat, fide exhibita. ego hic legem fati mei exspecto. forsitan mireris quod vitam non finiam? alieno scelere, quam meo mori*
12 *malo*. Post hanc vocem spado gemitu non modo tabernaculum; sed etiam castra complevit. Inrupere deinde alii, laceratisque vestibus lugubri & barbaro
13 ululatu regem deplorare cœperunt. Persæ, ad illos clamore perlato, adtoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent; nec quiescere audebant,
14 ne impie deserere regem viderentur. Varius ac dissonus

NOTÆ.

9 *Armatis*] Alii auctores: *tum vel cum armati*, forte non frustra ibi inserta vocula; & potest fuisse *tot armatis*.

Non habebant] Quippe viles apud alios & contempti, quæ inter ceteras causa Cyrum movit, ut ejusmodi homines sibi fidissimos futuros crederet. si Xenophonti in lib. 7. παιδ. fides habenda. *Freinsh.*

10 *Perosus*] Simile illud Tac. 2. 31. in extrema anxietudine Libonis, *ipsis, quas in novissimam voluptatem adhibuerat, epulis excruciatus.*

11 *Alieno scelere*] Sic Florus lib. 4. cap. 7. in fin. de Bruto & Cassio, illos in abolitione animarum suarum suo judicio, *alieno scelere* usos scribit. Seneca epist. 70. *Stultitia est timore mortis mori. Venit qui occidat. Exspecta: quid occupas? quare suscipis alienæ crudelitatis procurationem?* Ib. Scribonia gravis femina ad Drusum Libonem, secum agitantem, an ipse sibi consciscerет mortem, an exspectaret ab aliena manu: *Quid te delectat alienum negotium agere?* Non solum autem scelestus, sed etiam nimis sævus in se ipsum est, qui sua manu corpus & animam suam perdit. *Loccen.*

Quam meo] Non audio Acidalium, qui inserta vocula malit, *quam metu meo*. Sane potuisset ita scribere Curtius, sed voluisse, quis monstret? & tamen sic concepta sententia Dario non indigna, ipsa autem structura verborum etiam elegantior. At supra 3. 6. de Alexandro sic locutus est, *satius est alieno me mori scelere quam metu meo?* scilicet pro subjectæ materiæ ratione aliter ibi loqui non poterat. quæ hic longe diversa, aliam quoque sententiam postulavit. Sic Carthaginenses apud Flor. 2. 15. *patriam suam malebant hostium manibus, quam suis everti.* Freinsh.

16 *Dea-*

sonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris
referebatur. Besso & Nabarzani nunciaverant sui,
regem à semetipso interemptum esse. planctus eos dece-
perat. Itaque citatis equis advolant, sequentibus 15
quos ad ministerium sceleris delegerant: & quum
tabernaculum intrassent, *quia regem vivere* spadones
indicabant, *comprehendi vincirique* jusserunt. Rex 16
curru paulo ante vectus, & deorum à suis honori-
bus cultus, [a] nulla externa ope admota, captivus ser-
vorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus
undique contectum imponitur. Pecunia regis, & 17
supellex, quasi jure belli diripitur, onustique præ-
da, per scelus ultimum parta, fugam intendunt.
Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Græcis- 18
que militibus Parthienem petebat, omnia tutiora
parricidarum contuitu ratus. Persæ, promissis Bessi 19
onerati; maxime quia nemo alius erat, quem seque-
rentur; conjunxere se Bactrianis, agmen eorum ter-
tio adsequuti die. Ne tamen honos regi non habe- 20
retur;

INTERPRETATIO.

a *Nulla externi* hostis *illata vi.*

NOTÆ.

16 *Deorum*] Post hanc vocem intrudunt libri *auspiciis.* quod videtur Freinshemio ex inepta glossa marginali, volenti explicare, quid sint deorum honores, in textum irrupisse.

Nulla externa ope admota] De hujus quoque loci integritate multum dubitat. nec abest multum, quin mutilum pronunciet, &c. Et tamen integer etiam videri locus, si recte capias, possit. *Non admota externa ope,* cujus jam scilicet egebat, à suis plane destitutus. Infra 6.3. *regem suum etiam externæ opis egentem.* Acidalius. Melius tamen illud *nulla externa ope,* cum Berneggero retuleris ad *captivus.* Darius fuit à servis propriis captus, nulla externa ope admota, hoc est, ut servi non juvarentur juberenturve ab hostibus. *Freinsh.*

17 *Pecunia*] Strabo lib. 15. de thesauris Alexand. *Nonnulli omnia undique Ecbatano comportata; dicunt fuisse* 100 & 80 *millia talentorum;* 8 *millia vero, quæ cum Dario è Media fugiente exportata, ab iis direpta fuerunt, qui eum necaverunt.* Arrianus 3. Darium Ecbatanis *ad* VII M *talentûm abstulisse* scribit. uter horum verius narret, nostra parum interest.

19 *Persæ, promissis Bessi onerati*] Sceleratis omnia sunt honesta cum pretio, ut Crispus ait.

Nemo alius erat] Tum enim facile est exercitu vel regno potiri. vide Tacit. 6.34. 3. *inanem mox regiam Æetæ, vacuosque Colchos repetivit.* Freinsh.

retur; aureis compedibus Darium vinciunt: nova ludibria ſubinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio poſſet adgnoſci; ſordidis pellibus vehiculum intexerant: ignoti jumenta agebant, ne percontantibus in agmine monſtrari poſſet; cuſtodes procul ſequebantur.

NOTÆ.

20 *Aureis compedibus Darium vinciunt*] Dio Chryſoſtomus oratione ultima, & Iuſtinus 5.11. narrat hujuſmodi vinculis oneratos etiam à Cyro Aſtyagen, ab Artaxerxe Cyrum fratrem. Antonius quoque regem Armeniæ *Artavaſdem fraude deceptum, catenis, ſed ne quid honori deeſſet, aureis vinxit.* ut Velleius 2.82. refert. *Popma.* Ad hæc fortaſſis exempla alludens Tertul. de cultu feminarum 1.6. *Apud barbaros quoſdam, quia vernaculum eſt aurum & copioſum, auro vinctos in ergaſtulis habent, & divitiis malos onerant tanto locupletiores, quanto nocentiores.* Quem locum illuſtrat alius ex Heliodori Æthiop. lib. 9. ubi de Theagene. De Dario & Iuſtinus 11.15. Sic in Appiani Mithrid. rex ille filium cognominem *vocatum ad ſe vinxit aureis compedibus, nec multo poſt necavit.*

Procul ſequebantur] Eundem nimirum ad finem, ne inde ſuſpicio oriretur, regem eo curru vehi. *Freinsh.*

CAP. XIII.

Alexander, audito Darii periculo, ad Perſarum exercitum contendit. Beſſus autem cum parricidis aliis arma vultumque metuens victoris, Darium, multis confoſſum vulneribus, relinquit, fugaque ſibi conſulere conatur.

1 ALEXANDER, [a] audito Darium moviſſe ab Ecbatanis; omiſſo itinere, quod patebat in Mediam, fugientem inſequi pergit ſtrenue.
2 Tabas oppidum eſt in Parætacene ultima: ibi transfugæ

INTERPRETATIO.

a *Ubi nunciatum eſt Darium Ecbatanis diſceſſiſſe.*

NOTÆ.

1 *Patebat*] Alii petebat. Forſan legend. *parabat.*

2 *Tabas*] Non auſim adfirmanti Radero credere, vere emendare Glareanum *Ragas*. præterquam enim quod ea Mediæ urbs non *Ragas* nominatur recto caſu, ſed *Rhaga*; etiam ſupra veri fidem non eſt, aliam ibi fuiſſe, *Tabas*. nec ſane multum ad rem facit, quod Stephanus tres hoc nomine urbes alibi, nullam in Parætacene nominet. Scribit quidem Arrianus 3.4.16. Alexandrum Rhagas perveniſſe, ſed in tota iſta narratione ſæpius à Curtio diſſidet, ut hunc ex illo corrigere non ſatis tutum ſit, aut integrum. *Freinsh.*

3 *Ba-*

fugæ nunciant, *præcipitem fuga Bactra petere Darium.* Certiora deinde cognoſcit ex Bagyſthene Baby- 3
lonio, *non equidem vinctum regem, ſed in periculo eſſe aut mortis, aut vinculorum.* Rex ducibus 4
convocatis; *maximum*, inquit, *opus, ſed labor breviſſimus ſupereſt; Darius haud procul deſtitutus à ſuis, aut oppreſſus. In illo corpore poſita eſt victoria noſtra: & tanta res celeritatis præmium.* Omnes pariter concla- 5
mant, *paratos ipſos ſequi; nec labori, nec periculo parceret.* Igitur raptim agmen curſus magis quam itineris modo ducit: ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta ſtadia 6
proceſ-

NOTÆ.

3 *Bagyſthene Babylonio*] Rectum videatur hic cum Radero ſequi Arrian. 3.4.12. qui Biſthanem hunc appellat, Ochi, qui ante Darium regnaverat, filium. Sed ſunt quæ diſſuadent, tum, quod modo dixi, perpetuus fere horum auctorum in iſta narratione diſſenſus: tum etiam quod hic additur *Babylonio*, quod cur illi Biſthani tribui debeat, docendum erat. Raderus *Megiſthane* edidit: atque ita Modii codices habuiſſe affirmat. Certe Briſſonius lib. I. *Megiſtanem Babylonium* hic reperit, atque ſic Perſarum Parthorumque proceres purpuratoſque interdum appellari, non paucis Græcorum Latinorumque ſcriptorum locis oſtendit. Supra etiam 5.1.20. habuimus *Bagophanem Babylonium*, quo & ipſo loco dubitabam, an *Megiſtanem* legi rectius foret, cum aliæ edd. *Bagiſtanem* habeant. Eſt & *Megiſtanum* mentio in Sirac. 23.19. *ἀνὰ μέσον γὸ μεγιστάνων συνεδρεύσεις, nam inter purpuratos conſidebis.* Item in adjunctis Euſebianis: Μετὰ ἢ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν διαιροῦντες τὴν βασιλείαν οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ· *Poſt Alexandri vero finem dividentes imperium proceres ejus.* Et aliquanto poſt: Καὶ εἰσῆλθεν οἱ μεγιστᾶνες Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν. *Et ingreſſi ſunt Megiſtanes Nabuchodonoſoris urbem* Hieroſolyma. Inter Latinos eſt & Frontinus ſtrategem. 2.9. *in quendam ex Megiſtanis* (Armeniis) *quos ceperat, animadvertit.* Idem.

4 *Supereſt*] Hæc ita edidimus volentibus bonis Codd. & egregio ſenſu. Ipſum quippe Darium vocat maximum opus, & breviſſimum laborem, eadem figura, qua infra 7.5. *Spitamenes eum* (Beſſum) *tenebat, collo inſerta catena, tam barbaris, quam Macedonibus, gratum ſpectaculum.* Hic loquendi modus paulo ignotior, corrupit hunc locum, quem præ manibus habemus: itidem ut alium Livii, quem ad Flor.4.2. emaculavimus. *Idem.*

In illo corpore poſita, &c.] Imperator ſupremus cæſus vel captus eſt maximum cladis ſuorum & victoriæ hoſtium momentum: quum paſtore cæſo grex plerumque diſſipetur: Vel ut Virgilius de navi quæ caret gubernatore, loquitur: *Cedit, quoniam ſpoliata magiſtro eſt.* Vide & Gruteri diſcurſ. cap. 10. ad illa Taciti 4. 25. 5. *Non niſi duce interfecto, requiem belli fore.* Loccenius.

5 *Nec labori*] Forte fuit, *ne labori, neu periculo parceret.*

 6 *Vi-*

processit: perventumque erat in vicum, in quo Da-
7 rium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darii interpres excipitur. corpore non potuerat agmen sequi, & deprehensus celeritate regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. sed fatigatis
8 necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus, trecentos, quos *Dimachas* appellant, adjungit: dorso hi graviora arma portabant, ceterum equis vehebantur; quum res locusque posceret, pedestris

NOTÆ.

6 *Vicum*] Nomen non exprimit. Iustinus, 11. 15. *in vico Parthorum Thara* vinctum fuisse scribit; non etiam ibi interfectum.

7 *Interpres excipitur*] Reges, Persici sermonis ignaros, Græcos per interpretem audiebant: atque ita, Sylosontis Samii verba à Dario exaudita Herodotus 3. 140. refert. Themistoclem quoque, ubi primum in Artaxerxis conspectum colloquiumque venit, per interpretem locutum, Plutarch. in Them. cap. 47. scribit. Sic etiam cum peregrinis egisse reges indicat Herod. lib. 3. sermones à Dario, coram Græcis, habitos cum Indis narrans. *Brisson.*

8 *Dimachas*] Alexander maximus Imperatorum invenit, ut apud Sixtum Arcerium pag. 156. not. ad Ælian. Iulius Pollux testatur. cujus hæc verba sunt: *Erat & aliud equitum genus*, Dimachæ *dicti, ex inventione Alexandri, armorum apparatu instructi leviore, quam qui est peditum gravis armaturæ, graviore vero, quam qui est equitum: exercitati in utramque, & pedestrem, & equestrem pugnam: ut & in locis equitatui aptis equis utantur: & ut ne, si in loca devenirent iniqua, & minus apta, omnino ad pugnandum inepti essent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit. Equum autem apprehendebat ac custodiebat famulus aliquis, qui in solum eum usum una sequebatur: iste qui ex equo descenderat, confestim inter pedites armatos pugnabat.* Annotavit etiam Arcerius ex Hesychio eosdem dictos ἁμίππους· *Dimachæ sunt, qui Hamippi dicti, qui quidem interdum pedites, interdum equites pugnant.* Hamippi autem, quasi dicas, *pedes simul & eques.* Non absimiles ab isto genere sunt equites, qui hodie in militia nostra *Dragons* nuncupantur, bombardas gestantes oblongas ex humeris dependentes. *Raderus.* Dimachas istos eo demum tempore instituisse Alexandrum, ex Arriano 3. colligas: *quum intelligeret, non posse pedites se festinanter equitantem sequi, equites circiter quingentos equis desilire jubet, & duces peditum aliosque præstantissimos quosque, ita ut pedites armati erant, equos conscendere.* Quam rem, licet alia de causa, imitatus Cæsar de bel. Gall. 1. 42. *commodissimum esse statuit, omnibus equis Gallis equitibus detractis, legionarios eo milites legionis decimæ, cui quam maxime confidebat, imponere.* Hamippos autem istos ex equis pugnavisse, ex Isæo; quam inter pedites, ex Thucydide & Xenophonte, Harpocrationis Lexicon notat: additque, à Philochoro eosdem προδρόμους sive *antecursores* vocari. Valde falsus est Vir doctus in Miscellaneis, qui apud Curtium pro *Dimichas*, ut falso edebatur, dubitavit legere *Dimoiritas*, aut *Dioctinitas*: cum hæc ipsa posterior vocula in Marcellino 27. 20. & Capitolini M. Antonino cap. 21. corrupta sit, legendumque pro ea, *Diogmitæ*, ut ostendit *Cl. Salmasius* ad dictum Capitolini locum. *Freinsh.*

10 *Ipse*

destris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt 9
Orsillos & Mythracenes; qui Bessi parricidium exo-
si transfugerant; nunciabantque, *stadia* D *abesse Per-*
sas; ipsos brevius iter monstraturos. Gratus regi adven- 10
tus transfugarum fuit. Itaque prima vespera ducibus
iisdem cum expedita equitum manu monstratam viam
ingreditur; Phalange, *quantum festinare posset, sequi*
jussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum
regebat, ut primi conjungi ultimis possent. CCC 11
stadia processerant, quum occurrit Brocubelus Ma-
zæi filius, Syriæ quondam prætor. is quoque trans-
fuga nunciabat, *Bessum haud amplius quam* CC *stadia*
abesse. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, incom-
positum inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri pe-
titurus. si festinaret sequi, palantibus superventurum. Da-
rium adhuc vivere. [a] Strenuo alioqui cupiditatem con- 12
sequendi transfuga injecerat. itaque calcaribus sub-
ditis, [b] effuso cursu eunt. Iamque fremitus hostium
iter ingredientium exaudiebatur; sed prospectum
ademerat pulveris nubes. paulisper ergo inhibuit cur-
sum, donec considerct pulvis. Iamque conspecti à 13
barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant;
nequaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuis-
set

INTERPRETATIO.

a Alexandro *jam satis* sua sponte *diligenti desiderium attulerat persequendi illos.*
b *Celerrimo.*

NOTÆ.

10 *Ipse quadrato*] Vereor ut hæc bene sana sint. Dixit eum cum expeditis equitibus iter ingressum, phalangem sequi jussisse quantum posset: nunc statim subjungit, *ipsum* quadrato agmine incessisse. Quid, si fuerit, *sequi jussa quadrato agmine. Incedens, &c.* Phalangem nimirum quadrato agmine sequi jussit, ut Arrianus monstrat. 3. τὸν δ' ἄλλον πεζὸν, phalangem nimirum, ἐν τάξει ἕπεσθαι. ubi illud ἐν τάξει reddidit Doctiss. interpres, *quadrato agmine*, ex ipsa mente auctoris. *Idem.*

11 *Brocubelus*] Alii *Proculus*, quod Romanum nomen est: at illud & barbaricum; & propius accedens ad id quod ei homini imponit Arrian. 3. *Antibelum* appellans. *Idem.*

13 *Si Besso tantum animi fuisset ad prælium*] Ad mala facinora proditores & improbi solum strenui sunt. Macro-

ſet ad prælium, quantum ad parricidium fuerat.
Namque & numero barbari præſtabant, & robore:
ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant.
14 Sed nomen Alexandri, & fama, [a] maximum in bel-
lo utique momentum, pavidos in fugam convertit.
15 Beſſus, & ceteri facinoris ejus participes, vehicu-
lum Darii adſequuti, cœperunt hortari eum, *ut con-*
16 *ſcenderet equum, & ſe hoſti fuga eriperet.* Ille *deos ul-*
tores adeſſe teſtatur, & *Alexandri fidem* implorans,
negat, *ſe parricidas velle comitari.* Tum vero ira quo-
que accenſi, tela injiciunt in regem; multiſque con-
17 foſſum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque, ne
longius proſequi poſſent, convulnerantur; duobus
18 ſervis, qui regem comitabantur, occiſis. Hoc edi-
to

INTERPRETATIO.

a Cujus *magna vis eſt in bello.*

NOTÆ.

crobius lib. 2. Saturn. cap. 1. de Alcibiade. *Tantum fortis fuit ad crimina.* Iuvenalis de ſcortis:

Fortem animum præſtant rebus quas
turpiter audent. Loccen.

14 *Nomen*] Sic apud Claud. de bello Gild. v. 384. Stilico ad Honorium:

——— *plus nominis horror*
Quam tuus enſis aget.

Tacit. in Germania: *Expetuntur legationibus, & muneribus ornantur, & ipſa plerumque fama bella profligant.* Loquitur autem de Principibus ſive Iuridicis, quorum inter alias officium erat *jura per pagos vicoſque reddere.* Blanck.

16 *Deos ultores*] Nihil huc facit aut *Arimanes* Perſarum, aut *malus genius*, ex Agathia & Plutarchi Alexand. c. 52. Nam in hoc loco ὁ *δαίμων* Περσῶν, nihil aliud eſt, quam *pertinax* illa *fortuna*, quæ, Curtii verbis, *Perſas urgere non deſinebat.* eademque vi eſt exclamatio illa Darii, quæ Annibalis, apud Liv. 27. 53. *agnoſco fortunam Carthaginis.* *Arimanem* autem quamvis pro principio mali haberent Perſæ, forte poſt Manichæorum inſaniam, quæ in illis partibus plurimum polluerat, non tamen ſequitur, eum potius vindicem malorum ſtatuiſſe, quam bonum aliquem deum. Vindicta enim ſcelerum, cum ex juſtitia oriatur, ad finem bonum, & mortalitati ſalutarem, non certe adſcriptam fuiſſe ab hominibus, ratione non omnino deſtitutis, credibile eſt, malo genio: quem & ii non per juſtitiam, tanquam delicta ulciſceretur, ſed quod calamitatibus humanis delectaretur, mala immittere credebant, ut *Vejovem* ſuum Romani, & modo Indi ſuos *Aygnanos*, quos ideo venerantur, ne noceant. At bonis geniis ultionem tribuerunt omnes gentiles, adeoque iſtud in ore vulgi erat, Deus, ſcilicet ille verus & unus (hoc enim eſt illud teſtimonium animæ, de quo Tertullianus librum compoſuit) ultor erit. Ergo & ex ſuis diis, quos pro bonis habebant, Iovi, *Vindicis* cognomen Romani indiderunt; *Vltoris*, Marti. Flor. 3. 11. *dii fœderum ultores.* Vide Plut. de Cleomene c. 73. apophth. Lacon. *Freinsh.*

Tela injiciunt in regem] Perditiſſimorum hominum perfidiam magis etiam
aggra-

to facinore, [a] ut vestigia fugæ spargerent, Nabarza-
nes Hyrcaniam, Bessus Bactra, paucis equitum co-
mitantibus, petebant: barbari ducibus destituti,
qua quemque aut spes ducebat, aut pavor, dissipa-
bantur: D tantum equites congregaverant se, in-
certi adhuc, resistere ne melius esset, an fugere. A- 19
lexander, hostium trepidatione comperta, Nicano-
rem cum equitum parte ad inhibendam fugam præ-
mittit: Ipse cum ceteris sequitur. III ferme mil-
lia resistentium occisa sunt; reliquum agmen more
pecudum intactum agebatur, jubente rege, *ut cæ-
dibus abstineretur*. Nemo captivorum erat, qui mon- 20
strare Darii vehiculum posset: singuli, ut quæque
prehenderant, scrutabantur; nec tamen ullum ve-
stigium fugæ regis exstabat. Festinantem Alexan- 21
drum vix tria millia equitum persequuta sunt. at in
eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa
fugientium agmina. vix credibile dictu, plures ca- 22
ptivi, quam qui caperent, erant: adeo omnem sen-
sum territis fortuna penitus [b] excusserat, ut nec ho-
stium

INTERPRETATIO.

a *Vt fugæ suæ signa dividendo* fallerent *hostes*.
b *Ademerat*.

NOTÆ.

aggravat canis exemplum, qui parricidis istis longe melior, prosperiorem quam illi meretur memoriam. *Nam Dario cum à Besso multis vulneribus confossus esset, & jaceret stratus, omnibus mortuum relinquentibus, canis ab eo educatus solus permansit fidelis, cumque, tametsi non amplius ab eo nutriretur, eodem affectu observavit, ac si adhuc viveret.* Ælian. hist. anim. 6. 25. *Idem.*

18 *Qua quemque*] Flor. 3. 11. *Reliquiæ infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, &c. distractæ.*

Incerti adhuc] Sic bene conjungitur *adhuc*. nam Acidal. jungebat voci *resistere*, vel etiam *melius*: utrumque sensus penitius introspectus renuit.

20 *Singuli*] Freinshemius mavult *singulos, ut quemque prehenderant*. Quod si ei accedas, exponendum erit de captivis, ex quibus sciscitabantur de Dario rege. Si lectionem veterem præferas, de vehiculis locus intelligendus. Mihi tamen utraque lectio placet, cum suis rationibus historiæ accommodatis suffulciatur. *Blanck.*

22 *Territis*] Plutarchus extremo lib. 1. de fort. Alexand. *Rationes periculo imminente franguntur, atque imaginationibus judicium expellitur, ubi prope adsunt res terribiles. Metus enim non solum memoriam consternat, ut ait Thucydides; sed & institutum animi omne, & laudabilem conatum incitationemque.*

24 Ga-

ſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cer-
23 nerent. Interim jumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente deceſſerant militari via, & errore delata per IV ſtadia, in quadam valle conſtiterant, æ-
24 ſtu, ſimulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum à peritis Polyſtratus Macedo ſiti maceratus acceſſit: ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela jumentorum deficien-
25 tium corporibus infixa conſpexit. Miratuſque confoſſa potius, quam abacta eſſe, ſemivivi ***

Veteres ſcripti cuſique hic deficiunt. quæ in recentioribus adtexuntur, ut à genuinis dignoſci poſſint, minori typo ſubjiciemus. Et quamquam alibi nova ſupplementa ſuis quæque locis inſerenda promiſerim: quum ob alias cauſas; tum etiam inprimis, ne ſi recepta mutarentur, plus ex ea re confuſionis, quam commodi naſceretur; quando etiam verſiculi & Index ad recentiora exemplaria reſponderent: ſupplementa noſtra in calce Curtiani operis ſeparatim proponi, conſultius viſum eſt: Inde, qui volet, petat.

* hominis corpus, cum propius acceſſiſſet, in ſordido vehiculo pellibus contecto ſitum reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantem, eſſe cognovit. Qui adplicito captivo, quum civem ex voce cognoviſſet, *id ſaltem*

NOTÆ.

24 *Galea*] Quia militis poculum galea. Tibullus lib. 2. eleg. 6. verſ. 7.

Quod ſi militibus parces, erit hic quoque miles
Ipſe levem galea qui ſibi potet aquam.

25 *Semivivi*] *Hæc ultima*, inquit Modius, *hujus libri vox in membranis fuit, niſi quod quæ deeſſe videbantur, à neſcio quo, ex Iuſtino velut ſupplementum adjecta erant. ſed hæc talia ſatius erit apud ipſos auctores legere, quam Curtio temere aliena, ut pannum purpuræ aſſuere.* Idem finis eſt in Conſtantienſi codice. Nos igitur non vulgare tantum ſupplementum, ſed etiam noſtrum, auctoris verbis ſubjecimus, ne lectorem interrupta hiſtoriæ ſeries moraretur: & tamen alio charactere expreſſimus, addita etiam monitiuncula, ne quis amplius exiſtimaret habenda pro Curtianis, quod video retro doctiſſimis viris accidiſſe, non quin ſtatim videre potuerint aliena eſſe, ſi diſquirendum putaſſent, ſed quoniam iiſdem typis ſtatim textui ſubnexa erant, feſtinantes facile fefellerunt.

29 *Iam-*

ARIVS CONFOSSVS IN VEHICVLO MORITVR.

tem præsentis fortunæ solatium se habere dixit, quod apud intellecturum loquuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus. Hæcque 27
Alexandro perferri jubet: Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias, pro beneficiis in matrem, conjugem, liberosque suos impensis: iis enim vitam, & pristini status reverentiam dignitatemque concessam: sibi autem à cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit, illa omnia erepta esse. precari se, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Vltionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, 28
sed exempli, omniumque regum causa, non negligere, illi quum decorum, tum utile futurum. Iamque deficiens aquam poposcit: quam adla- 29
tam postquam bibit, Polystrato, qui eam tulerat: *Quisquis es mortalium*, inquit, *hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam;*
at referat Alexander: Alexandro vero dii, pro ejus summa in meos 30
humanitate ac clementia. Cui hoc fidei regiæ unicum dextræ pignus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. 31
Quibus Alexandro nunciatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem, lachrymis prosequutus est. demptaque sibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Sysigambim, patrio regioque more sepeliendum, atque regiis majorum suorum tumulis inferendum, misit.

NOTÆ.

29 *Iamque deficiens aquam poposcit*] Cicero lib. 5. Tusc. Quæst. *Darius in fuga cum aquam turbidam & cadaveribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius: nunquam videlicet sitiens biberat.*

31 *Lachrymis*] Notatum id in aliis quoque, eos illachrymasse victis hostibus. Sic Eumenes *cæde Crateri nunciata advectus ad eum, atque ubi spirantem & mentis compotem vidit, equo delapsus illachrymavit, dextramque ei injecit*, &c. Plutarchus Eum. cap. 13. Nec alienum est quod de M. Marcello refert Valer. Max. 5. 1. eum captis à se Syracusis *fletum cohibere non potuisse: quem si quis ignarus vir* (forte *viri*) *aspexisset, alterius victoriam esse credidisset.* Atque idem etiam de Scipione in excidio Carthaginis proditur.

Chlamyde] Idem in Marcello fecit Annibal apud Plutarch. Marc. cap. 53. & Val. Max. 5. 1. ext. *Punicoque* (id est *puniceo*) *sagulo, & corona donatum lautea rogo imposuit.* Vbi obiter rescribe *aurea.* sic enim Plutarchum in libris Valerii, nam ipsum inspexit, legisse, ex Græcis verbis ambiguum esse non potest, *καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον.* Sed de chlamyde, pridem Annibal Æmilium funerans, apud Silium 10. 569.

——— *fulgentia pingui*
Murice, suspirans, inicit velamina, & auro
Intextam chlamydem.

Sic Antonius Brutum honoravit. Plutarch. Ant. c. 28. & Bruto c. 78. Alexandri tumulum Caracallus apud Herod. 4. 15. *Freinsh.*

Q. CVRTII RVFI, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER VI.

CAP. I.

Prælii inter Lacedæmonios atque Macedones descriptio, & pax ab Alexandro victore Græcis, qui eo absente defecerant, concessa.

1 PVGNÆ discrimen immisit, obtruncatisque,
qui promptius resistebant, magnam par-
2 tem hostium propulit. Cœperant fugere
victores: & donec avidius sequentes in
planum deduxere, multi cadebant; sed ut primum
locus, in quo stare posset, fuit, æquis viribus di-
3 micatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex
eminebat, non armorum modo & corporis specie;
sed etiam magnitudine animi, [a] quo uno vinci non
4 potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus pete-
batur;

INTERPRETATIO.

a *Quo solo invictus fuit.*

NOTÆ.

PVgnæ] Hanc quoque lacunam explere tentamus. Interim consulatur Diodor. 17. 48. & 17. 63. Ceterum adsentior Radero, capienda hæc de Agide; qui cum videret suos laborantes & prope jam victos, *immiserit se in medium pugnæ discrimen.* quæ fere verba supra quoque 3. 11. 2. leguntur: *ceteros in medium belli discrimen strenue transfert.* Freinsh.

3 *Magnitudine animi*] Vnde cum corpus deficeret, & jam de genu pugnaret Agis (ut & Alexander libr. 9.) animus tamen non defecit, qui viros fortes invictos præstat. Ovid.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit:
Ille etiam vires corpus habere facit.

Furius apud Gellium lib. 18. cap. 11. *virescunt vulnere vires.* Loccenius.

4 Cir-

batur; diuque arma circumferens, alia tela clypeo
excipiebat, corpore alia vitabat: donec hasta femo-
ra perfossa plurimo sanguine effuso destituere pu-
gnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri ra- 5
ptim in castra referebant, jactationem vulnerum
haud facile tolerantem. Non tamen omisere Lace- 6
dæmonii pugnam; & ut primum sibi quam hosti æ-
quiorem locum capere potuerunt; densatis ordini-
bus effuse fluentem in se aciem excepere. [a] Non aliud 7
discrimen vehementius fuisse memoriæ proditum est.
Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus [b] pa-
ri Marte pugnabant. Lacedæmonii vetera; Macedo- 8
nes præsentia decora intuebantur: illi pro libertate;
hi pro dominatione pugnabant: Lacedæmoniis dux;
Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam 9
multiplex casus modo spem, modo metum utrius-
que partis augebat, velut de industria inter fortissi-
mos viros certamen æquante fortuna. Ceterum angu- 10
stiæ

INTERPRETATIO.

a *Nullum aliud certamen.*
b *Æquis viribus.*

NOTÆ.

4 *Circumferens*] Quia ubique expositus periculo. Sic in nocturna pugna, & ancipiti discrimine, Tac.H.4.29. 3. *unde clamor acciderat, circumagere corpora.*

6 *Effuse fluentem*] Sic scribendum esse ipsa res indicat, dein Acidalii lectio, quam & Raderus approbat.

8 *Vetera*] Nam in veteri quoque fama multum roboris. Simillimus huic locus est in Iustino 30. 4. 15. ubi jam & Macedonum gloria consenuerat, Romana vigente: *utrinque concitati milites prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes; ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem.*

Libertate] Tacit.2.46.4. *His vocibus instinctos exercitus propria quoque causa stimulabant, cum à Cheruscis Longobardisque pro antiquo decore aut recenti libertate, & contra, augendæ dominationi certaretur.* Sed libertas fortiores stimulos habere debet. Philippus apud Iust. 30. 4. 7. *tanto fortius hoc bellum quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio carior.*

10 *Angustiæ loci*] Sic apud Senec. suasor. 2. Pompeius Silo: *Xerxes multos secum adducit; Thermopylæ paucos recipiunt. nihil refert, quantas gentes in nostrum orbem Oriens effuderit, quantumque nationum secum Xerxes trahat; tot ad nos pertinent, quot locus ceperit.*

ſtiæ loci, in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. ſpectabant ergo plures, quam inierant prælium, & qui extra teli jactum erant, cla-
11 more invicem ſuos accendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma ſudore vix ſuſtinens; pedem deinde referre cœpit urgente hoſte, ac aper-
12 tius fugere. Inſequebatur diſſipatos victor, & emenſus curſu omne ſpacium, quod acies Laconum ob-
13 tinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, ut fugam ſuorum, & proximos hoſtium conſpexit, *deponi* ſe juſſit: expertuſque, membra an impetum
14 animi ſequi poſſent, poſtquam deficere ſe ſenſit [a] poplitibus ſemet excepit; galeaque ſtrenue ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra vibrabat, ultro vocans hoſtem, *ſiquis jacenti ſpolia demere aude-*
15 *ret.* Nec quiſquam fuit, [b] qui ſuſtineret cominus congredi; procul miſſilibus adpetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens: donec lancea nudo pectori infixa eſt: qua ex vulnere evulſa inclinatum ac defificiens caput clypeo pauliſper excepit; deinde linquente ſpiritu pariter ac ſanguine, moribundus in
16 arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum v. millia, & CCCLX. ex Macedonibus haud amplius CCC. ceterum vix quiſquam niſi ſaucius revertit in caſtra. Hæc victoria non Spartam modo, ſocioſque ejus; ſed etiam omnes, [c] qui fortunam belli ſpectaverant,
17 fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis

INTERPRETATIO.

a *In genua ſe ſuſtinuit.*
b *Qui auderet propius* cum eo *pugnare.*
c *Qui belli exitum expectaverant.*

NOTÆ.

Clamore] Vt fieri ſolet à ſpectantibus. Livius 1. 25. *clamore, qualis ex inſperato faventium eſſe ſolet, Romani adjuvant militem ſuum.*

16 *Haud amplius CCC*] Edd. aliæ cIɔ·

17 *Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis*] Nihil hic deeſt; ne fallere. Sed Curtius hæc ita ſtricte propoſuit,

mis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti opus erat decipi. & quamquam fortuna rerum placebat; invidiam tamen, [a] quia majores res erant,
quam quas præfecti modus caperet, metuebat. quip- 18
pe Alexander hostes vinci voluerat; [b] Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur: suæ demptum gloriæ existimans, [c] quidquid cessisset alienæ.
Itaque Antipater, [d] qui probe nosset spiritum ejus, 19
non est ausus ipse agere arbitria victoriæ: sed concilium Græcorum, *quid fieri placeret*, consuluit. A quo

INTERPRETATIO.

a *Quia illustriores erant res* ab eo gestæ, *quam præfecti fortuna postularet.*

b *Non dissimulanter dolebat Antipatrum esse victorem.*

c *Quidquid in alterius* gloriam *cessisset.*

d *Quia recte perspexerat ejus indolem, non est ausus quidquam statuere, ut victor, ex arbitrio* suo.

NOTÆ.

fuit, ut tamen non deessent verba pleno sensui, si cum judicio legantur. Ita sæpissime optimi quique scriptores volunt quædam intelligi ex consequentia verborum, quæ ipsi non aperte dixerunt. Sic apud Tacit. 2. 46. *missus Drusus, ut retulimus, pacis firmator.* cum id nullo expresso verbo retulisset, sed ita indicasset, ut lectori rerum simul orationisque non imperito facile intelligi potuerit. Sic apud Liv. 36. 13. *ad recipienda oppida,* &c. *ierunt. Erant autem hæc Æginium, Ericinum, Gomphi, Silana, Tricca,* &c. *Inde Pellinaum,* &c. Vbi supra nominata oppida non expresse quidem scripsit esse recepta, sed tamen ex dictis, & præsertim vocula *Inde*, intelligi voluit. Hic itaque pari modo cum de *gratulantium vultu* loquatur, ipse intelligere per te potes, eos & coram ipso stetisse, & ut ipsum convenirent, profectos esse, idque ex eorum civitatibus & ædibus adeo: sed ista omnia commemorare putidum & puerile foret. Sic in fine hujus capitis non exserte tradit, Lacedæmoniorum Megalopolitanorumque legatos ad Alexandrum profectos fuisse (quæ etiam causa fuit cur Vir quidam Eruditus putaret ibi quoque aliquid deesse) sed ex omnibus circumstantiis ab attento lectore facile colligi posse, sufficere putavit. *Freinsh.*

Opus erat] Eodem modo simulaverunt apud Tacit. 1. 11. *Patres, quibus unus metus si intelligere viderentur.*

Invidiam] Ex hoc aliisque compluribus exemplis demonstrat Gruter. discurs. in Tacit. 33. 8. & seqq. *quam stet in lubrico Dux regius, qui necessario utique subvertatur, si res ei cum principe iniquiore.*

18 *Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur*] Antipatri prælium etsi felix adeo extenuavit, ut μυομαχίαν, murium pugnam, teste Plutarcho, appellaret. Princeps alia victoriæ præmia ceteris communia, sed titulum & decus rerum bene gestarum sibi proprium ac primum esse cupit. Plura ad lib. 8. Interim inspiciantur Aulicus inculpatus cap. 33. §. 3. 4. 5. 6. & Zevecotius in Flori lib. 4. cap. 9.

Sua demptum gloria existimans] Inde *Perdiccam oderat, quod esset bellicosus: Lysimachum, quod imperatoriæ artis peritus: Seleucum, quod forti animo esset: Antigoni vero liberalitas eum offendebat,* &

20 A quo Lacedæmonii, *nihil aliud quam ut oratores mittere ad regem liceret* precati, veniam defectionis præter auctores impetraverunt. Megalopolitani, quorum urbs erat obsessa à defectione, Achæis & Ætolis CXX talenta dare jussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbela superaret.
21

NOTÆ.

& Attali imperatoria dignitas, & Ptolemæi prosperitas. Ælian. hist. var. 12. 16. Turpis nævus in tanto principe; & indicium animi non vere magnanimi.

20 *A quo Lacedæmonii, nihil aliud, &c.*] Scribend. existimo: *precati, gratis veniam defectionis, præter auctores impetraverunt. Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa, defectionis rei Achæi & Elei* CXX *talenta dare jussi.* Achæi nempe & Elei conjuncti Lacedæmoniis fuerunt, & Megalepolitanos desciscere nolentes obsederunt, agro haud dubie vastato & direpto. pro quibus detrimentis illa exacta est pecunia. Lacedæmonios *gratis* ait impetrasse veniam, dicturus contrarium de ceteris. *Gronovius.*

Mittere ad regem liceret precati] Ita postea fere observatum apud Romanos, ut Imperatores ducesque de pace cum hostibus suo arbitrio non agerent, sed annuerent petentibus, ut legatos Romam mittere liceret. Vide Liv. 10. 5. 26. 27. 37. 7. 38. 10. & passim. *Freinshemius.*

Veniam defectionis] Omisi duo verba *non gravate*, quæ inculcaverat Modius, volente cum libris veteribus Acidalio.

Præter auctores impetraverunt] Sic fere semper statutum à prudentissimis quibusque. Eximia illa consultatio apud Livium 28. 26. *utrum in auctores tantum seditionis (erant autem hi numero non plus quam quinque & triginta) animadverteretur, an plurium supplicio vindicanda tam fœdi exempli defectio magis quam seditio esset? Vicit sententia lenior, ut unde orta culpa esset, ibi pœna consisteret: ad multitudinem castigationem satis esse.* Nam si ultra punias, *haud* fere *medicina, sed clades est,* verbis Germanici apud Tacitum 2. 49. 3.

A defectione] Forte *pro defectione,* hoc est, ut alii legunt, *ad defectionis mulctam.* Si tamen *à defectione* retineas, recte cum præcedenti *obsessa* junges: capiesque, urbem à defectione, id est, post defectionem, obsessam fuisse. Prior tamen expositio forte probabilior ex mente Blanckardi.

CAP.

CAP. II.

Alexander bello invictus, otio & delitiis frangitur. unde rumor in castris, qui torpentem excitat.

SED ut primum instantibus curis laxatus est 1
animus, *militarium rerum quam quietis otiique patientior; excepere eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, & perpotandi per- 2
vigilandique insana dulcedo, ludique, & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem. quem æmulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos

INTERPRETATIO.

a *Bellicis laboribus* ferendis, *quam otio* fruendo *aptior*.

NOTÆ.

1 *Sed ut primum instantibus curis*] *Amisso* videlicet, *cui æmulari consueverat*, ut de Atheniensium civitate loquitur Iustin. 6. 9. Mature tamen excussit istum torporem Alexander. *Freinsh.*

Et quem arma Persarum non fregerant] Ita Seneca de Hannibale hybernis Campaniæ fracto: *Armis vicit, victus est.* ep. 51. Sic solet usuvenire militaribus viris, ut belli negotiis assueti, quietis non satis capaces sint; nisi ad eam ferendam se ratione & usu attemperaverint.

2 *Intempestiva convivia*] *Eum singulis diebus in cœnam, ad quam vocavit sexagenos, aut summum septuagenos convivas, expendisse centenas minas Ephippus Olynthius tradidit, ut est apud Athenæum lib. 4. Hæ vero efficiunt aureos Vngaricos* 848. *semuncialem unum, duodenarios quinque, duplos duos, simplum unum.* Agricola.

Lapsa sunt] Alii omittunt, *sunt*: propius, opinor, à vero Freinsheimius etiam altius metuit, & ita potius olim hæc concepta fuisse suspicatur: *quem arma Persarum non fregerant, vicerunt intempestiva convivia, & p. p. i. d. l. e g. p. o. in externum lapsa morem, &c.* Non male profecto, licet alia interpunctio tolerari possit. *Blanck.*

Quem æmulatus quasi potiorem suo] Ex illa superiorum levi & promiscua externi moris æmulatione, spreto patrio more, popularium animorum aversio nasci solet. Tacitus de Parthorum regulo Vonone externa adsciscente: *Qui ipsorum moribus aliena, perinde odium pravis & honestis.* Ex constanti vero principum observatione domesticorum morum amor civium erga eosdem, ipsis & Principatu, firmus oritur. Plutarchus de Agesilao: *Reduxi*, inquit, *in patriam, mox in oculis fuit civium, ex vita victuque suspiciendus.* Neque enim, ut plerique omnes imperatores, alius quam profectus erat rediit; vel alienis motus ritibus fastidivit & rejecit domesticos: sed perinde ac illi qui nunquam transiverant Eurotam, patrios colens & amplectens mores; non cœnam variavit, non balneum, non uxoris cultum, non ornatum armorum, non supellectilem. *Loccen.*

animos oculoſque pariter offendit, ut à pleriſque
3 amicorum pro hoſte haberetur. Tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, [a] ſolitoſque parco ac parabili victu ad implenda naturæ deſideria defungi, in peregrina &
4 devictarum gentium mala impulerat. Hinc ſæpius comparatæ in caput ejus inſidiæ: ſeceſſio militum: & liberior inter mutuas querelas dolor: ipſius deinde nunc ſuſpiciones; quas excitabat inconſultus pavor:
5 ceteraque his ſimilia, quæ deinde dicentur. Igitur quum intempeſtivis conviviis dies pariter noctéſque conſumeret; [b] ſatietatem epularum ludis interpolabat: non contentus artificum, quos è Græcia excitaverat, turba. quippe captivæ feminarum jubebantur *ſuo ritu canere*, inconditum & [c] abhorrens peregrinis auribus

INTERPRETATIO.

a *Tenui ac vulgari cibo ad ſuppeditanda corpori neceſſaria uti aſſuetos, peregrinis devictorum Perſarum vitiis injecerat.*

b *Convivia ad ſatietatem* agitata, *intermiſcebat ſpectaculis.*

c *Ingratam exterorum* Macedonum *auribus cantilenam.*

NOTÆ.

5 *Contentus artificum*] Giſanius in obſerv. in Ling. Lat. *Contentus alicujus rei: pro, re aliqua. Claud. I C. lib. 37. Cum quis decedens. §. Nuptura. in fine de leg. 3. Quoniam in his expreſſit, ut contentus eſſet partis dimidiæ dotis. Sic Curtius, Contentus artificum. ubi vulgo tamen contra vet. lib. addunt, opera.* Hactenus Giſanius. qui ſi ita in Mſſ. reperit, mirum à nullo alio unquam hactenus animadverſum fuiſſe. Sane in omnibus quos vidi, aut de quibus relatum mihi eſt, vel *turba* adjectum eſt, vel *turbæ*, nullibi, quod ſciam, omiſſa iſta voce. Ego quidem in his talibus memini diffidere. Ejuſdem generis eſſe arbitror quod infra 9. 4. volunt ſcripſiſſe Curtium, *majora omnium. In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt.* Qui terſiſſimum auctorem tam horridi ſermonis reum faciunt, næ illis aut judicium deeſt, aut voluntas vere de antiquorum geniis ſentiendi. Sed de eo loco infra pluribus. *Freinſh.*

È Græcia] Livius 45. 32. de Pauli Æmilii ludis: *Nam & artificum omnis generis, qui ludicram artem faciebant, ex toto orbe terrarum multitudo, & athletarum, & nobilium equorum, convenit; & legationes cum victimis: & quidquid aliud deorum hominumque cauſa fieri magnis ludis in Græcia ſolet.* Ibi enim ejuſmodi hominum maxima erat copia, quia *ibi ludicras quoque artes exercere honeſtum erat.* Auctor de Cauſſ. corruptæ Eloq.

Feminarum jubebantur] Lubenter cum lib. Bong. exeſſe jubeam hanc vocem. nam video inde receptam fuiſſe, quod in aliquibus ſcripſerant *turbæ* pro *turba.* quam vocem proinde non ad *artifices* referendam putarunt, ſed ad *captivas*: & cum à *turbis captivis* non admodum ſuave carmen expectarent delicati homines, reſtrinxerunt eum chorum adjectione voculæ, ad feminas. *Freinſh.*

6 *Vero-*

auribus carmen. Inter quas unam rex ipſe conſpexit 6
mœſtiorem quam ceteras, [a] & producentibus eam verecunde reluctantem. excellens erat forma, & formam pudor honeſtabat; dejectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, ſuſpicionem præbuit regi, nobilorem eſſe, quam ut inter convivales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata *quænam eſſet?* 7
neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio ejus genitam eſſe, reſpondit, *uxorem Hiſtaſpis fuiſſe.* propinquus hic Darii fuerat, magni & ipſe exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ priſtini 8
moris hærebant. itaque fortunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre nomen reveritus; *non dimitti modo captivam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes* juſſit: *virum quo-* 9
que requiri, ut reperto conjugem redderet. Poſtero autem die præcepit Hephæſtioni, *ut omnes captivos in regiam juberet adduci.* ubi ſingulorum nobilitate ſpectata,

INTERPRETATIO.

a *Cum pudore reſiſtentem iis qui ipſam in medium pertrahebant.*

NOTÆ.

6 *Verecunde reluctantem*] Sic de Aſpaſia *ad cœnam Cyri inter alias mulieres introducta,* Plutarch. Artaxerxe cap. 42. *parantibus adducere ipſam cubiculariis: Væ ei, inquit, mihi qui admoverit manus.* Additque, Cyrum inde etiam indolem mulieris perſpexiſſe atque æſtimaſſe.

Et formam pudor honeſtabat] Virginalis ac matronalis verecundia etiam deformes ornat, formoſas elegantiores reddit. Ælianus lib. 13. Var. hiſt. cap. 1. τί δ' ὅτως ὡραῖον γένοιτ' ἂν ἄνθος, ὥσπερ οὖν καλὸν τὸ πρόσωπον αἰδεῖσθαι πεπαιδευμένης παρθένου; *Qui flos tam pulcher aut elegans inveniri poteſt, quam vultus virginis ad verecundiam compoſitus?* Virgilius 11. Æn. de Lavinia virgine.

—— *Oculos dejecta decoros.* Loccen.

Nobiliorem eſſe] Quo majore vituperio dignus ſceleſtus ille Nero, qui, natus in urbe Severa, ubi iſtarum artium ſtudium infamia ſequebatur, non ſolum ipſe cecinit, ſaltavit, aurigavit, ſed & *nobilium familiarum poſteros, egeſtate venales, in ſcenam deduxit,* Tacit. 14. 14. *Freinsh.*

7 *Filio ejus*] Vide ſupra ad 3. 13. 12.

8 *Fortunam regia ſtirpe genitæ,* &c.] Vere regium eſt, reges ac principes regio ſanguine ortis, ſed faſtigio dejectis, vel ob ſimilitudinem ſanguinis ac priſtinæ fortunæ, vel quod rerum viciſſitudinem in conſilio habent, ſuccurrere. Cicero pro lege Manilia: *Hoc jam fere ſic fieri ſolere accepimus, ut Regum afflictæ fortunæ, facile multorum opes alliciant ad miſericordiam, maxime eorum qui aut reges ſunt, aut in regno vivunt: quod regale nomen iis magnum & ſanctum videtur.* Loccen.

ctata, [a] ſecrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Decem hi fuerunt; inter quos repertus eſt Oxathres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi
10 ſui clarior. Sex & viginti millia talentum proxima præda redacta erant: è quîs duodecim millia in congiarium militum abſumpta ſunt. par huic pecuniæ
11 ſumma, cuſtodum fraude ſubtracta eſt. Oxydates erat nobilis Perſes, qui à Dario capitali ſupplicio deſtinatus, cohibebatur in vinculis; huic liberato ſatrapeam Mediæ adtribuit: fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, omni vetuſtæ claritatis honore
12 ſervato. Hinc in Parthienen perventum eſt, tunc ignobilem gentem; nunc caput omnium, qui poſt Euphra-

INTERPRETATIO.

a *Sejunxit à vulgari* captivorum *turba* illos, *quorum ſtirps* nobilitate *excellebat*.

NOTÆ.

10 *Viginti millia talentûm*] Acidalius hunc & ſequentem numerum tranſpoſitos fuiſſe judicat, & omnino cohærere vult de Oxathris & Oxydatis fortuna narrationem. quem plane ſecutus eſt Raderus. Aldus totum cum verſum aut non reperit in libris ſuis; aut ſi reperit, pro ſpurio habuit: omiſit enim. Hoc quidem patet, etiam ita ut illi volunt tranſpoſitum, non admodum concinnum eſſe aut congruum antecedentibus & ſequentibus verbis. Sane de Oxydatis fortuna diu ante tradidit Arrian. 3. 4. cum adhuc viveret Darius. Et ſi hæc non reſecemus ad vivum, tamen vitioſus adhuc eſſe videtur. apparet enim, totam eam pecuniæ vim, ex Curtii ſententia, tum fuiſſe alienatam atque exhauſtam. ea ratio ut conſtet, aut pro 26. legendum eſt 24. aut 13 pro 12. *Freinsh.*

Proxima præda redacta] Nam præda non pro militum lubitu diripienda eſt, ſed ad totam civitatem, aut ad regem, cujus auſpiciis bellum geritur, pertinet. Niſi quod leviora nonnulla, & alia aliis etiam de cauſis militi permittuntur. qua de re præclare, ut ſolet, diſſerentem vide Grotium de jure belli 3.6. & deinceps.

Congiarium] Quintilianus: *Congiarium, commune nomen eſt liberalitatis, atque menſuræ.* Male Vir doctus exiſtimat, congiarium ſemper eſſe munus imperatorium, quo donabatur populus: ut ex hoc Curtii loco manifeſtum. Non tamen diffiteor, apud Plinium Secundum, immo & Tacitum, ſic accipi. *Blanckardus.*

Cuſtodum fraude] Diodorus 17. 74. *A gazarum cuſtodibus* IIX M *talentûm acceperat. Præter hæc in militem diſtributa, cum ornamentis & poculis,* 13 *millia talentum efficiebant. Summa autem furto ſublatorum, & per vim abſtractorum, longe amplior cenſebatur.*

11 *In vinculis*] Seneca ep. 91. *ſæpe majori fortunæ locum fecit injuria.* Porro de carceribus Perſarum Briſſon. lib. 2.

12 *Caput*] Iuſtinus 41.1.1. *velut diviſione orbis cum Romanis facta, imperium Orientis* eis aſſerit: Tacit. 2. 60. Parthis *vim*, Romanis *potentiam* tribuit. Vt mirari Livii 9.18. ſtomachum libeat, *repertos ex Græcis qui Parthorum contra nomen Rom. gloriæ faverint.* Nec ambi-

Euphratem & Tigrim amnes siti, rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem oc- 13
cupaverunt; [a]graves adhuc accolæ. sedes habent & in Europa, & in Asia: qui super Bosphorum colunt, adscribuntur Asiæ; at qui in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque inde ad Tanaïm alium amnem, recta plaga adtinent. Tanaïs 14
Europam & Asiam medius interfluit. nec dubitatur, quin Scythæ, qui Parthos condidere; non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, con- 15
dita

Interpretatio.

a *Vicini etiamnum importuni* Persis.

Notæ.

ambigam, hos Græcos Strabonem imitatum lib. 11. ubi Parthos *tantum possidere terrarum, tot gentibus dominari* affirmat, *ut ob imperii magnitudinem, Romanorum potentiæ quodammodo pares sint*. Reineccius de regno Parthico.

13 *Graves adhuc accolæ*] De Scythis intellige, qui accolæ tum Parthorum, nec imperio eorum subjecti, & sæpius hostes. Iustinum lib. 41 & 42. & Tac. 6. 36. 6. 44, &c. inspice. Proinde jocabatur Acidalius, cum emendandum suspicaretur, *gnavi adhuc agricolæ*. Nec serio rem dispexit Raderus, qui accolas Romanis fuisse tradit Parthos; cum Curtio de Scythis Parthorum accolis sit sermo. *Freinsh.*

Borysthenem] *Tricosi sunt qui negant Borysthenem esse, qui hodie* Neper, *aut* Nieper *vocatur. Nam de Borysthene ita scribit Periegetes Dionysius:*

Vbi Borysthenis fluvii extensa aqua
Miscetur Euxino, Arietis ante frontem.

(promontorio nomen est.) *Hodie in toto illo tractu nullus magnus fluvius in Euxinum exoneratur è regione* τοῦ κριοῦ μετώπου (Frontis arietis) *in fine Tauricæ peninsulæ, præter* Neper. *Ergo* Neper *est Borysthenes. Et* Bog, *qui in illum illabitur. is est Hypanis: quod & doctis quoque placere video.* Scalig. in Eus. num. 1362.

14 *Medius*] Inde *terminus gentium*, hoc est Europæarum atque Thracicarum, appellatur Floro 3. 4.

Parthos condidere] Persas etiam à Scythis conditos Marcellinus 31. tradit. Quod non quidem est impossible: tamen magis Parthos ab eo, vel auctore certe, quem ibi sequitur, intelligi, credibile est. Et vulgo notum, circum ea tempora Persarum Parthorumque nomina promiscue à Græcis Latinisque fuisse usurpata, sicut etiam aliquanto prius Persarum & Medorum, ex eadem causa. Vide eruditissimas Cl. Salmasii notas in Tertullian. de pallio cap. 2. ubi *Scythæ exuberant Persas*. Et ipse Marcellin. præced. cap. dixerat, Persas vicinos populos *in gentilitatem nominis sui traxisse*. Freinsh.

15 *Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos*] Vox ipsa Græca est, & è Græcia profectos conditores ostendit. urbem significat, quæ centum habeat portas. Sed Polybius 10. 25. aliam etymi causam adfert: *In media Parthia hæc urbs sita est: cum autem diverticula viarum ad omnes regiones ibidem coëant, ex eventu ipso centum portarum nomen locus invenit.* Strabo lib. 17. à Caspiis portis ad Hecatompylon regiam Parthorum (ita appellat) 1260 stadia auctore Apollodoro numerat, hoc est, 12 stadia supra 39 milliaria Germanica.

dita à Græcis: ibi ſtativa rex habuit, commeatibus undique advectis. Itaque rumor, otioſi militis vitium, ſine auctore percrebruit; *regem contentum rebus, quas*
16 *geſſiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe.* Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineri ſarcinas aptant: ſignum datum crederes, ut vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra, per-
17 fertur ad regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, *redire* juſſi *domos*, quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat.
18 Ipſis quoque finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus quam par erat territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragrare ſtatuiſſet; præfectos copiarum in prætorium contrahit: obortiſque lachrymis, ***ex medio gloriæ ſpatio revocari ſe, victi magis, quam vi-***
19 ***ctoris fortunam in patriam relaturum*** conqueſtus eſt. ***nec ſibi ignaviam militum obſtare, ſed deorum invidiam; qui fortiſſimis viris*** [a] ***ſubitum patriæ deſiderium admoviſſent, paulo poſt***

INTERPRETATIO.

a *Repentinam patriæ* reviſendæ *cupiditatem immiſiſſent.*

NOTÆ.

* *Raderus.* Quod Strabo regiam eam Parthorum vocat, id confirmat lectionem Mſſ. apud Athen. 12. 2. *Parthorum reges, &c. hyemant Babylone.* ubi vulgo lacuna eſt, χειμάζουσι δ' ἐν Βαβυλῶνι [.... τὸ λοιπὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ.] quam optime explent. καὶ διάγουσι δ' ἐν Ἑκατομπύλῳ τὸ λοιπόν. *in Hecatompylo autem reliquum anni exigunt.* Fuit & Thebarum cognomen *Hecatompylos*, à centum portis quas habebant: quod cum hac urbe Parthica non eſt confundendum. *Idem.*

Vitium] haud dubie vera hæc eſt ſcriptura, quam in Cod. Sigebergenſi Modio repertam merito vulgatæ præfert Acidal. Raderus etiam ex Conſtantienſi codice firmat. Sic apud Tacit. 14. 58. *Hæ more famæ, credentium odio augebantur.*

16 *Signum datum*] Polybius. 6. 38. de Romana diſciplina: *E caſtris ſuis diſcedunt hunc in modum. Cum primum ſignum datum eſt, tabernacula ſua detendunt, & ſarcinas componunt omnes, &c.* Quem ad locum vide Lipſium de Mil. Rom. 5. 12.

17 *Sena millia*] Diodorus 17. 74. ἐδωρήσατο δὲ τῶν μὲν ἱππέων ἑκάστῳ τάλαντον, τῶν δὲ πεζῶν μνᾶς δέκα. *Equitibus ſingulis talentum dono dedit, peditibus denas minas.* Adde Plut. Pompeio cap. 56. Talentum igitur, & ſena millia denariorum, eandem ſortem efficiunt. De peditibus autem tacuiſſe Curtium, cum equites nominaſſet, mirum mihi fit; & libenter hominum aut temporum injuriam incuſem. *Freinsh.*

20 *Apta*

post in eandem cum majore laude famaque redituris. Tum 20 vero pro se quisque *operam suam* offerre: difficillima quæque poscere; polliceri *militum quoque obsequium, si animos eorum leni & apta oratione permulcere voluisset. Nunquam infractos & abjectos recessisse, quoties ipsius alacritatem & [a] tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse* respondit. *Illi vulgi aures præparent sibi.* satisque omnibus, quæ in rem videbantur esse, compositis; *vocari ad concionem exercitum* jussit, apud quem talem orationem habuit.

INTERPRETATIO.

a *Tam alacris animi sensus percipere.*

NOTÆ.

20 *Apta oratione*] *Oratio ducum ad milites nihil non perficit.* Grut. discurs. ad Tacit. cap. 54. Quare merito Vitellium culpat Tacit. H. 3. 36. hac etiam de causa, quod *alloquio militem non firmaret.*

21 *Aures præparent sibi*] Sic apud Tac. 1. 28. 6. in seditione militari: *accitur centurio Clemens, & si alii bonis artibus grati in vulgus: ii vigiliis, stationibus, custodiis portarum se inserunt, spem offerunt, metum intendunt, &c.* Ioseph. 15. 8. *Ita affectos rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando illis animum addere. cumque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset: tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere.*

CAP. III.

Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum, in Asia inchoatum, persequantur & absolvant.

Magnitudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ occurrere. Vt 2 *omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum: quorum* [a] *alia ductu meo, alia*

INTERPRETATIO.

a *Alia per me ipse, alia per meos Prætores subegi.*

NOTÆ.

2 *Alia ductu meo*] Sueton. in Augusto 211. *Domuit autem partim ductu, partim auspiciis & suis, &c.* Apud Plin. 3. 20. extat de eodem Augusto vetus inscriptio: *Quod ejus ductu auspiciisque gentes Alpinæ omnes, qua*

3 *alia imperio auspicioque perdomui. ecce orsi bellum ad Hellespontum. Ionas Æolidem servitio barbariæ impotentis exemimus; Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pisidas, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam, Persidem, Medos,*
4 *Parthienem habemus in potestate. plures provincias complexus sum, quam alii urbes ceperunt. & nescio, an enumeranti mihi, quædam ipsarum rerum multitudo subdu-*
5 *xerit. Itaque si crederem, satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus; ego vero, milites, ad penates meos, ad parentem sororesque, & ceteros cives, vel renitentibus vobis erumperem: ut ibi potissimum parta vobiscum laude & gloria fruerer; ubi nos uberrima victoriæ præmia exspectant: liberorum, conjugum, parentumque lætitia; pax; quies; rerum per virtutem par-*
6 *tarum secura possessio. Sed* [a] *in novo, & (si verum fateris volu-*

INTERPRETATIO.

a *In recenti, & adhuc* quasi *voluntaria dominatione, cujus jugum barbari nondum subacto collo perferunt.*

NOTÆ.

quæ à mari supero ad inferum pertinebant; sub imperium pop. Rom. sunt redacta. Ductu, id est, per se ipsum; auspiciis, quando per legatos bellum agitur, ut notum est. Tamen apud Plautum confunduntur. Sosia enim de hero Amphitruone loquens, Amphitr. 1. 1. qui contra Theleboas militaverat, ait: *ut gesserit remp. ductu, imperio, auspicio suo.* & ipse Amphitruo 2. 2. *eos auspicio meo, atque ductu, primo cœtu vicimus.* Nam vere Creontis Thebani regis auspiciis bellum patratum fuerat. *Pichena.* Lipsius ostendit Curtium hoc loquendi genus ad res Græcanicas transtulisse à more Romano, quem ipse diligenter explicat in opere de Militia Rom. 2, 12.

4 *Quædam*] Malim *quasdam*, nisi intelligas loca vel regna. Lycaoniam certe prætermisit, nisi sub Cappadocia comprehendas. prætermisit & Lyciam, cujus mentio supra 3. 3. *Rad. Quasdam* etiam hic edidit olim Frobenius.

6 *Sed in novo*, &c.] Ergo illi populi videntur Alexandro *jam domiti ut pareant, nondum ut serviant*. Quod de Britannis recens subactis Tacit. Agric. 13. Interim experientia testatum postea fecit, gentes illas Asiaticas, utpote servitio suetas, adeo de Alexandri jugo depellendo non cogitasse, ut etiam diu postea, in medio rerum cursu, nullo certo herede, rege mortuo, satrapis ducibusque ejus promptissime paruerint. Multarum itaque gentium spiritus alieni imperii impatientes sunt, at sane non omnium. Sciverunt hoc veteres Galli. quorum Civilis apud Tacit. Hist. 4. 17. accurate distinguit inter nationes: *Servirent Syria, Asiaque, & suetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia vivere ante tributa genitos.* Ita Florus lib. 4. cap. 12. de

volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cer-
vice subeuntibus barbaris, tempore, milites, opus est,
dum mitioribus ingeniis imbuantur, & efferatos mollior
consuetudo permulceat. Fruges quoque maturitatem sta- 7
tuto tempore exspectant : adeo etiam illa sensus omnis
expertia, tamen [a] *sua lege mitescunt. Quid? creditis* 8
tot gentes alterius imperio ac nomine adsuetas, non sa-
cris, non moribus, non commercio linguæ nobiscum
cohærentes; eodem prælio domitas esse, quo victæ sunt?
Vestris armis continentur, non suis moribus; & qui
præsentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris
bestiis res est, quas captas & inclusas, quia ipsarum na-
tura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, 9
tamquam omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in di-
tione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit; Ba-
ctra non possidet solum parricida Bessus; sed etiam mi-
natur: Sogdiani, Dahæ, Massagetæ, Sacæ, Indi sui
juris sunt. Omnes hi, simul terga nostra viderint, se-
quentur. Illi enim ejusdem nationis sunt; non alienigenæ 10
& externi. suis autem quique parent placidius : etiam
quum

INTERPRETATIO.

a *Suo tempore* paulatim *maturescunt.*

NOTÆ.

de exteris gentibus : *Necdum assueta frenis servitutis tumidæ gentium inflataque cervices ab imposito nuper jugo resiliebant.* Quos ergo natura sua nequit, ingenium commode tractantium, dies & consuetudo mitigabit. Seneca lib. 3. de ira cap. 17. *Mansuete immansueta tractanda sunt.*

Precario] Quamquam enim Persarum rex magnis aliquot præliis victus erat; multas tamen nationes habebat id imperium, quarum unaquæque suis viribus bellum contra Macedonas gerere potuisset: itaque recte dicit, precario potius imperio eas teneri, quam vi, si verum fateri oporteat. quanquam enim postea de armis suis subjiciat; intelligit tamen, in illis ad obtinendum tantum imperium plus terroris esse, quam virium. *Idem.*

7 *Statuto*] Numquid melius *stato*? ut alibi in his libris.

9 *Simul terga*] Hunc quoque locum occupaverat nullo jure *si* particula: ut notavit Raderus. item Amst. & Lugd. edd. prætermissam video. aliæ habebant, *simul si terga, &c.*

10 *Suis autem quique parent placidius*] Noster lib. 7. *Alienigenam dominum nemo pati vult.* Causa est major notitia & reverentia domestici etiam qualiscunque imperii, quam externi & novi. Livius lib. 42. scribit, Græcos prætulisse rigidum Persei indigenæ imperium, miti Eumenis exteri imperio, & inter alias hanc causam af-

11 *quum is præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda sunt; aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt; sic nos quidquid obstat imperio, recidamus. Parva sæpe scintilla contempta magnum excitavit incendium. Nihil tuto in hoste despicitur: quem spreveris, valentiorem negligentia facies.*

12 *Ne Darius quidem hereditarium Persarum accepit imperium:*

NOTÆ.

affert: *Seu fama & majestate Macedonum regum præoccupati, ad spernendam originem novi regni.* His paria dixit Aristides Oratione Sicula posteriore: *non jam illos magis oderunt, quam nos metuunt: sicut a nobis inter se sint conciliati. Mallent enim profecto domesticos ac pares, etiamsi nonnihil sit illis concedendum, quam alienos & advenas.* Hinc est cur maximi fieret Annibali Pyrrhus apud Livium 35.14. *Artem etiam conciliandi sibi homines eam habuisse, ut Italicæ gentes regis externi, quam populi Rom. tam diu principis in ea terra, imperium esse mallent.*

Timeri] Sensus: etiam asperum & immitem principem, dum indigena sit, tolerari præ externo & alieno, quantumcunque humano & leni. *Freinsh.*

11 *Medici relinquunt*] Hausit ex Hippocrate Epidemion 6. 2. cujus hic est aphorismus: *Quæ relinquuntur in morbis post crisin, recidivas facere consueverunt.* Atque idem & Avicennæ scitum est.

Parva sæpe scintilla contempta, &c.] Cicero Philip. 5. *Omne malum nascens facile opprimitur: inveteratum, fit plerumque robustius.* Curtiana similitudine utitur & Florus 3. 5. *incendia parum fideliter extincta majore flamma reviviscunt.* Idem proverbium apud Siracidem c. 11. & alios occurrit. cujus sententiam aliis verbis expressit Latinus Pacatus paneg. *Ex quam parvis veniunt mala* (sæpe) *principiis.*

Nihil tuto in hoste despicitur, &c.] Securitas fugienda. *Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet; & frequentissimum initium calamitatis, securitas.* Vellei. 2. *Sæpe & contemptus hostis cruentum certamen edidit; & inclyti populi regesque perlevi momento victi sunt.* Livius 21. 43. *Nihil tuto, &c.* Itaque ego *ut nihil timendi, sic nihil contemnendi auctor sim.* Liv. 25. 18. *Quo magis præceptum illud in omnium animis esse debet: Nihil in bello oportere contemni, nec sine causa dici: Matrem timidi flere non solere.* Probus in Thrasyb. *Incredibile est, nimia fiducia quantæ calamitati soleat esse.* Lipsius. Sic apud Tacit. 2. 40. cautissimus imperator in motu servi *nihil spernendum reputabat.* Romani multos ex contemtu sui superarunt. Plinius paneg. *Non unquam nisi ex contemtu imperii nostri factum est ut vinceremur.* Qui enim in alterius contemtu, in sui nimia fiducia &, quæ inde, securitate versatur; quæ eum præcipitat. Spinæus lib. 2. de tranq. anim. p. m. 62. de Gallis suis: *In nostra natione quæ clades acciderunt, eæ maxima ex parte nostræ arrogantiæ sunt. Nihil enim est quod sæpius hostes nobis effecerit superiores, quam eorum contemtus, & nimia nostræ virtutis confidentia, quæ nos plerumque fefellit & præcipites dedit: teste Cotræa pugna cum Belgis, Pictonica cum Anglis, Iuberolica cum Lusitanis, & Nicopolitana cum Turcis.* Pastorius Flori Polon. lib. 3. cap. 3. ubi de adverso prælio Polonorum cum Cruciferis, sub Casimiro tertio, agit, non minus erudite, ut cetera, quam succincte: *Hæc omnia ex contemtu fere hostis orta; quum ante prælium quidam flagellis aurigarum fugaturos*

rium: ſed in ſedem Cyri, beneficio Bagoæ caſtrati homi-
nis, admiſſus, ne vos magno labore credatis Beſſum va-
cuum regnum occupaturum. Nos vero peccavimus, mi- 13
lites, ſi Darium ob hoc vicimus, ut ſervo ejus tradere-
mus imperium. qui ultimum auſus ſcelus, regem ſuum,
etiam externæ opis egentem, certe, cui nos victores pe-
perciſſemus; quaſi captivum in vinculis habuit: ad ul-
timum, ne a nobis conſervari poſſet, occidit. Hunc vos 14
regnare patiemini? quem equidem cruci adfixum vide-
re feſtino, omnibus regibus gentibuſque fidei, quam vio-
lavit, meritas pœnas ſolventem. At hercule, ſi mox 15
eumdem Græcorum urbes aut Helleſpontum vaſtare nun-
ciatum erit vobis; quo dolore adficiemini, Beſſum præ-
mia veſtræ occupaſſe victoriæ? Tunc ad repetendas res
feſtinabitis; tunc arma capietis. Quanto autem præſtat 16
territum adhuc & vix mentis ſuæ compotem opprimere?
Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcavimus ni-
ves; tot amnes ſuperavimus; tot montium juga tranſ-
currimus. Non mare illud, quod exæſtuans iter flucti-
bus occupat, euntes nos moratur; non Ciliciæ fauces &
anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt. In ipſo 17
limine victoriæ ſtamus. pauci nobis fugitivi & domini ſui
interfectores ſuperſunt. Egregium me hercule opus, &
inter prima gloriæ veſtræ numerandum poſteritati famæ-
que tradetis, Darii quoque hoſtis, finito poſt mortem
ejus

NOTÆ.

ros ſe jactaverant. Vſque adeo nec in bello cuiquam bene cedit arrogantia, & vel minimus hoſtis tum maxime contemnendus eſſe deſinit, cum contemnitur. Loccenius.

12 *Sedem Cyri*] Quod Plut. lib. 2. de fort. Alexand. in Darii precatione *Cyri thronum* dixit. Horat. Od. 2. 2. *Cyri ſolium.* Curtius *Cyri ſedem* vocat. *Briſſon.*

13 *Certe, cui nos victores peperciſſemus*, &c.] Indigniſſimum & valde atrox facinus, eum cui ipſi hoſtes peperciſſent, ab intimo amicorum occidi: quemadmodum Sulpitius queritur Marcello ad Tullium 4 fam. ep. 12. *Cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus eſt amicus, qui ei mortem afferret.* Idcirco fallax ſimulataque amicitia nocentior eſt aperta inimicitia. *Loccenius.*

17 *Prima*] Alii; *præmia.* non iſtud quidem male, ſed tamen illi non prætulerim.

Darii] Multi & meliores libri: *Darium quoque hoſtem*: & ſane oritur dubita-

ejus odio, parricidas esse vos ultos, neminem impium ef-
38 *fugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, quum intellexerint, vos pia bella suscipere; & Bessi sceleri, non nomini suo, irasci?*

NOTÆ.

bitatio sic fuisse, omissa voce *parricidas*, quæ mox sequitur. *Freinsh.*

Finito post mortem, &c.] Salvianus l. 2. contra avaritiam: *Omnis inimicitia morte dissolvitur.* Hoc dictis & exemplis variorum auctorum satis illustrarunt Camerar. 1. Horar. subcis. cap. 3. Piccartus observat. dec. 6. c. 6. *Loccen.*

CAP. IV.

Zioberis miri fluminis descriptio. Alexander Nabarzani per literas salutem quærenti veniam pollicetur. Deinde mari Caspio & Hyrcaniæ proximus, quosdam Darii præfectos recipit in gratiam.

1 SVMMA militum alacritate, jubentium, *quocumque vellet, duceret*; oratio excepta
2 est. nec rex moratus impetum; tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat; Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, & ea manu, quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis: ut ab incur-
3 sione barbarorum Parthienem tueretur. Erygyium *impedimenta*, modico præsidio dato, *campestri itinere ducere* jubet. Ipse cum phalange & equitatu CL stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus præaltis densisque arboribus

NOTÆ.

1 ALacritate] Sequuto effectu, quem supr. 6. 2. 20. ei promiserant duces. Ea re nihil non effici posse imperatoribus, ex Grutero cognosces.

2 *Ea manu*] Non dubito sic scribendum supr. 5. 4. *Cratero relicto cum peditibus quîs adsueverat, & eis copiis quas Meleager ducebat.* Et de hac ipsa re Arrian. 3. Κράτερον δὲ τήν τε αὐτοῦ τάξιν ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀμύντου, &c. *Craterum cum suo & Amyntæ agmine, cum equitibus*, &c. Et vero absurdus vulgatorum sensus *ex manu*, qui vellet sexcentos, seu, ut alii codd. habent, sex ista millia equitum, &c. fuisse ex manu quam Amyntas ducebat. quod ita non fuisse constat. *Freinsh.*

Sexcentis] Ita melius, quam aliorum, *sex millibus*. Arrianum 3. vide.

3 *Erygyium*] Hic à Sabellico Ennead. 4. 5. vitiatos codices sequuto, per-

ribus umbrosum est, pingue vallis solum rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex i- 4
psis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem universus fluit; deinde [a] saxo, quod alveolum interpellat, repercussus, duo itinera velut dispensatis aquis aperit.
[b] Inde torrens & saxorum, per quæ incurrit, aspe- 5
ritate violentior, terram præceps subit. Per CCC stadia conditus labitur: rursusque [c] velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum intendit; priore sui parte spatiosior. quippe in latitudinem 6
XIII stadiorum diffunditur: [d] rursusque angustioribus coërcitus ripis iter cogit; tandem in alterum amnem cadit, cui *Rhidago* nomen est. Incolæ adfir- 7
mabant,

INTERPRETATIO.

a *A rupe quæ tenuem ejus alveum interrumpit, resiliens; duos canales* sibi *facit, quasi ex æquo divisis undis.*

b *Postea rapidior* factus, &c. *subter humum repentè conditur.*

c *Velut ex alia scaturigine natus oritur, & novum canalem ingreditur, latior quàm priùs fuerat.*

d *Iterumque coarctatus ripis minus distantibus, alveum contractiorem habet.*

NOTÆ.

perperam appellatur *Phrygius*. De aliis edd. vide in variis.

Imminentibus manant] Ita supra 3. 4. 12. *Dorsum montis imminebat viæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant.* Sane Gebhardus in Crepund. 3. 23. citans hunc locum, ait: Sic eleganter Curtius, *imminentes petras* dixit. Sunt tamen qui *eminentibus* legant. *Freinsh.*

4 *Sioberis*] Diodoro 17. 75. est *Stibœtis, Στιβοίτης*. Cujus quidem vocis ductus etiam in Curtiano nomine apparent, quod facilius corrumpi potuit, quam illud Græcum. Certe non longe abludit *Zibetis*, quomodo Boccatium legisse pro Zioberi Raderus ait. Item *Ziobetis* & *Obetis* Manuscriptorum. Ceterum multorum fluminum par natura proditur, *qui se cuniculis condunt vel in partem, vel in totum, de quibus Georgius Agricola* lib. 3. *de natura eorum quæ effluunt ex terra.*

Interpellat] Constantiensis manu exaratus Radero teste exerte habet *interpellat*, quomodo etiam Acidalius legendum putat, non *interpolat*.

6 *Rhidago*] Nec hoc nomen apud alios memini legere. Nam quod nonnulli Rhindacum ex Rhidagone [videntur igitur illud *Rhidago* pro primo casu accipere, quod ego cum Sabellico, Enn. 4. 5. pro tertio habebam] faciunt, procul à vero abeunt. Rhindacus enim Stephano est civitas inter Hellespontum & Phrygiam, unde Rhindaceni populi seu cives. Plinio idem nomen est fluvius inter eundem Hellespontum & Phrygiam: sed hic no-

mabant, *quæcumque dimiſſa eſſent in cavernam, quæ propior eſt fonti, rurſus ubi* [a] *aliud os amnis aperit, exiſtere.* Itaque Alexander *duos tauros, qua ſubeunt aquæ terram, præcipitari* jubet, quorum corpora ubi rurſus erumpit, expulſa videre, qui miſſi erant, ut ex-
8 ciperent. Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat; quum literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit; quarum ſententia hæc erat: *Se Dario non fuiſſe inimicum; immo etiam quæ crediſſet utilia eſſe ſuaſiſſe: & quia fidele con-*
9 *ſilium regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui, contra jus faſque, peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inviolatam regibus ſuis præ-*
10 *ſtitiſſent.* [b] *Se in præcipiti & lubrico ſtantem conſilium à præſenti neceſſitate repetiſſe. Darium quoque cum occidiſſet Ba-*

INTERPRETATIO.

a *Vbi fluvius novum exitum habet, emergere.*
b *In periculoſo & ancipiti ſtatu poſitum.*

NOTÆ.

noſter mille prope paraſangis abeſt ab Helleſponto & Phrygia. Glareanus *Syderin* à Plinio dictum putat, conjectura dubia & incerta. *Raderus.*

Quacumque dimiſſa eſſent] Sic malui, ſenſu, & nonnullis editt. volentibus, longe melius, quam ut habebant alii; *quicumque dimiſſi.*

9 *Ducentos & triginta annos*] Hoc *Q. Curtius juſtiſſimo & ne minimum quidem fallente calculo tradidit: cui etiam adſentitur B. Hieron. ad IX cap. Danielis.* Atlas Major Mercatoris, in regno Perſico.

10 *Se in præcipiti & lubrico ſtantem conſilium à præſenti neceſſitate*] Sic l. 7. *Conſilium quod neceſſitas ſubjecerat, init.* Hoc Tacitus dixit, *Conſilium è re capere.* quod prudentis eſſe, quis inficias eat? Plin. lib. 6. epiſt. 29. *Neceſſitati parere, pars rationis eſt.* Eſcovedus apud Stradam de bell. Belg. prudenter: *Non ſemper in conſultationibus rationi permittitur eligere. interdum neceſſitate circumſcribimur quo tempore qualibet ſtatio, ceu tempeſtatem fugientibus pro portu habenda eſt.* Guicciardinus alibi: *Conſilia quæ neceſſario capiuntur, excuſationibus non indigent.* Loccenius.

Repetiſſe] Prorſus (cum Modio) & ipſe malo *repetiſſe*, præ vulgatorum *reperiſſe.* quod tamen neque ipſum inelegans præpoſitione mutata: *conſilium è præſenti neceſſitate reperiſſe.* id eſt, quæſiſſe & inveniſſe conſilium è re nata, atque ut præſens neceſſitas ſubjiciebat. *Acidalius.* Excuſat autem ſe à neceſſitate, quæ ſummum quibusvis factis præſtare creditur patrocinium. Sic apud Thucyd. 1. 12. Athenienſes: *Nec invidioſum eſt, aliquem qui in ſummum periculum deducatur, conſulere utilitatibus ſuis.* Poplicola apud Dionyſ. 5. *Neceſſitati impares ſunt humani in-*

Bagoan, hac excusatione satis fecisse popularibus, quod insidiantem sibi interemisset. *NIHIL esse miseris* 11
mortalibus spiritu carius. amore ejus ad ultima esse propulsum. sed ea magis esse sequutum, quæ coëgisset necessitas, quam quæ optasset. In communi calamitate suam 12
quemque habere fortunam: Si venire se juberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex violaret: deos à deo falli non solere. Ceterum si, 13
cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti: patriam esse, ubicumque vir fortis sedem elegerit. Nec dubitavit Alexander, fidem, 14
* quo

NOTÆ.

ingenii vires: omnesque tum demum de decoro dispiciunt, cum jam versantur in tuto.

Insidiantem] Sic etiam facinus suum excusavit Tissaphernes, ducibus Græcorum cæsis. *Xenophon ἀναβάσ.* lib. 2. Ratio autem, cur Darius occiso Bagoa satisfaciundum popularibus putaverit, est, quod Bagoas potentia & gratia apud populum plurimum pollebat, tum etiam ipsi illi Dario imperium dederat: purgandus igitur erat, ne pro summo beneficio necem reddidisse videretur, atque ex eo facto odium gentis incurreret, animum regis subdolum & crudelem odiis & fortasse seditionibus agitaturæ. *Freinsh.*

11 *Nihil esse miseris mortalibus spiritu carius*] Amorem ac desiderium vitæ naturale esse scimus: quia natura amat sui conservationem, aversatur sui destructionem. Tullius lib. 1. de LL. *Mors fugitur quasi dissolutio naturæ; vita expetitur, quia nos, in quo nati sumus, continet.* Inprimis qui Christiani sumus, ex verbo Dei non ignorare debemus, hominem à Deo ad vitam, non mortem creatum esse. Mortem autem per peccatum in mundum venisse, Rom. 5. 12. Et quum nobis Christus sit vita, mors lucrum, vita altera præ hac maxime desiderabilis esse debet, mors vero terribilis esse nequit. *Loccenius.*

Amore ejus ad ultima esse propulsum] Nimirum spiritus atque vitæ suæ, non sane Darii, quod persuadere nobis vult Raderus.

In communi calamitate suam quemque habere fortunam] Vt qui in una navi eadem bona ac mala plerumque communi sorte ac discrimine versantur. Cicero 4 fam. epist. ult. *In magno omnes, sed tamen communi periculo sumus. quare non debes aut propriam & præcipuam postulare, aut communem recusare.* Vid. Val. Max. lib. 7. cap. 2. *Loccenius.*

13 *Multa exilia patere fugienti: patriam esse*] Prosper:

Non metuo exilium, mundus domus omnibus una est.

Plura hujusmodi apud Muretum Var. Lect. 2. 3. *Loccenius.* Ovid. Fast. 1.

Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ.

Tencteri apud Tacit. H. 4. 64. *Quomodo lucem diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris natura aperuit.*

14 *Nec dubitavit Alexander fidem*] Miror Sabellicum Enn. 4. 5. cum Nabarzanis literas verbis Curtianis recitasset, contra manifestam auctoris mentem subjicere: *Ad hac nihil Macedo respondit.* cum Curtii verba eundem

[a] quo Persæ modo accipiebant, dare, *Inviolatum, si venisset, fore.* Quadrato tamen agmine & composito ibat; speculatores subinde præmittens, qui explo-
15 rarent loca. levis armatura ducebat agmen; phalanx eam sequebatur; post pedites erant impedimenta. & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, [b] cu-
16 ram regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, usque ad mare Caspium patens. Duo terræ ejus velut brachia excurrunt: media flexu modico sinum faciunt, lunæ maxime similem, quum eminent
17 cornua nondum totum orbem sidere implente. Cercetæ, Mosyni, & Chalybes à læva sunt: ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi; & illos qua vergit ad Septentrionem; hos ad occasum conversa
18 prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris, ingentis magnitudinis serpentes alit: pisces longe diversi ab aliis

INTERPRETATIO.

a *Data fide* polliceri *futurum* ipsum *incolumem si* ad Regem *accessisset.*
b *Alexandri solicitudinem auxerat.*

NOTÆ.

plane sensum habeant, quem illa Virgil. Æn. 3. 610.

Ipse pater dextram Anchises haud multa moratus,
Dat juveni, atque animum præsenti pignore firmat.

Quo Persæ modo accipiebant] Scilicet ut dextram rex daret, aut præsenti, aut per internuncium. vide Brisson. lib. 1. pag. 107.

Quadrato tamen agmine] Liv. 35. 3. 2. *inde quadrato agmine ad Pisas duxit.* Contra ibid. 35. 1. 4. *Superior aliis: nam & acie frequenti armatis adversus longum & peditum turba decorum agmen, & recenti milite adversus fessos longo itinere concurrerat.* Quæ addenda notatis supra ad 5. 1. 19.

16 *Lunæ*] Strabo lib. 11. an de hoc situ locutus? *Sequitur Hyrcania, exinde mare altum jam fit, donec Medicos & Armenios attingant montes. Horum montium radices in lunæ formam curvantur, quæ ad mare desinentes, intimum maris sinum efficiunt.* Sic & Plinius 6. 13. *ubi cœpit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus.*

17 *Mosyni*] Sic potius quam *Mossini*, scribendum certum est. quantum quidem ad priorem syllabam attinet, ex Tibullo 4. 1. vers. 146.

Quaque Hebrus, Tanaïsque, Getas rigat atque Mosynos.

A Græcis fere *Mosynæci* dicti sunt, quod in turribus habitarent, quæ gentili lingua *Mosyni* dicerentur. *Freinshemius Mosyni* etiam habet Carolus Stephan. licet *Mossini* teneat Ortelius. *Blanck.*

18 *Pisces*] Valde hic turbant libri: planum est fuisse: *serpentes alit, & pisces longe diversi ab aliis coloris.*

Qui-

aliis coloris. quidam *Caspium*, quidam *Hyrcanum* ad-
pellant: alii sunt qui *Mæotim paludem in id cadere* pu-
tent: & argumentum adferunt; *aquam, quo dulcior sit*
quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere. A 19
Septentrione ingens [a] in litus mare incumbit, longe-
que agit fluctus, & magna parte exæstuans stagnat.
idem alio cœli statu recipit in se fretum, eodemque
impetu,

INTERPRETATIO.

a *Pelagus in vastum littus effunditur, & procul impellit undas; sed magna ejus pars, postquam exæstuando* diffusa est, *in modum stagni* remanet.

NOTÆ.

Quidam Caspium] Hæc verba omittuntur in quibusdam editt. quæ res movit Sebisium, ut reliqua quoque delenda opinaretur, præsertim cum crederet, Caspium & Hyrcanum mare non pro uno eodemque usurpare auctorem, infr. 7. 3. 21. ubi certe manifestam antithesin instituit inter Caspium & Hyrcanum. Sed possit dici, cum ex diversis auctoribus ea hausisse, & cum alii Caspio, alii Hyrcano mari, eandem rem adscriberent, etiam re, ut nomine, separatos istos sinus, cum ista scriberet, credidisse, præsentis loci immemorem. Sic supra etiam nobis in Mardos duplicem Alexandri expeditionem ex una fecerat. Vel potius cum Mela 3. 5. dicemus, Caspium mare interdum generaliter sumi, ut & Caspius sinus proprie ita dictus, & Hyrcanus, & vero Scythicus eo nomine comprehendatur: interdum primum horum sinuum *proprie & totius nomine Caspium appellari.* Et hoc verum est. Vtcunque autem ea se habeant, illud utique constat, idem mare ab aliis Caspium vocatum, ab aliis Hyrcanum. Plut. Alex. Sic Arrian. 7. Corrigendus leviter idem Arrian. 5. 4. *Indicum sinum cum Persico confluere, Hyrcaniam cum Persico sinu conjungi.* lege, τὸ δ᾽ Ὑρκάνιον τῷ Ἰνδικῷ· *Hyrcanium* (nempe sinum) *cum Indico.* Adde Strab. lib. 11. Qui Hyrcanium mare pro Pontico accipiunt, non mihi magis, quam Radero ad 3. 1. 12. & Sebisio persuadent. Cum aliis etiam facit Dionys. vers. 49. *Caspio profundum fluentem intromittit mari: Quod etiam Hyrcanium alii nuncuparunt.* Zonaras in Alex. *barbari quidam circa pelagus Hyrcanum, quod & Caspium dicitur.* Sic & hodie multis nominibus vocari ab accolis gentibus Indicis, apud Ortelium, & in Atlante Mercatoris leges. *Freinsh.*

Mæotim] Hanc credo fuisse rationem, propter quam nonnulli Caspium mare cum Pontico confuderint, quod viderent Curtium illi tribuere Mæotidis influxum, quem constat ad Ponticum spectare: deinde etiam dulcius ceteris facere; quod itidem Ponto convenit. Sed enim id ex aliorum opinione se scribere testatur Curtius. Eos autem Macedonas fuisse, cum Alexandro militantes, prodit Strabo lib. 2. qui multa finxerint, quo latius orbem domuisse viderentur; Iaxarti Tanaïs nomen, Caucasi Parapaniso indiderint. Idem & Plutarchus arguit, in Alex. De argumento autem, quo illi apud Curtium contendunt, Mæotim illabi Caspio mari, dulcedine nimirum aquarum, vide prolixe differentem Stuckium in Periplum Ponti Euxini ab Arriano scriptum, ubi de sapore Pontici maris. *Idem.*

impetu, quo effusum est, relabens, [a] terram naturæ suæ reddit. & quidam credidere, non Caspium mare

INTERPRETATIO.

a *Terram* retegens, *pristino in statu* illam *relinquit*.

NOTÆ.

19 *Non Caspium*] Dubitatio orta, quod longinqua loca sint, & feris gentibus habitata. Quæ eadem causa confudit veram de *portis Caspiis* narrationem. Quæ quoniam & ipsæ ad res Alexandri pertinent, hoc loco tractari potest. Nam, ut Æn. Silvius c. 33. de Asia fatetur, *de portis Caspiis multa memoria est. Nemo tamen satis explicat, ubi terrarum existant.* Et sane fallitur Raderus, quod in prolegomenis c. 8. *perpetuam vallem*, cujus hoc in Curtii capite ter recurrit mentio, pro Caspiis pylis accipit. Primo igitur in Ptolemæi tabulis inter Mediam & Parthicam collocantur. Ibidem ponit eas & Strabo l. 22. & Arrian. 3. cui consentiunt Diognetus & Beton itinerum Alex. mensores apud Plin. 6. 17. circa fin. & Eratosthenes apud Strab. lib. 11. Item Plin. 6. 14. Solin. cap. 47. Duris apud Strab. l. 1. Hi ergo omnes Caspias portas inter Mediam atque Parthiam constituunt. ubi cum nulli habitent Caspii, causam nominis non reperio. nisi forte cum Silvio dicas ideo sic vocatas videri, quod per eas nonnullis gentibus transitus sit ad mare Caspium. Quod ipsum etsi veteribus scriptoribus traditum sciam, tamen quomodo accipiam, non dispicio. *Babyloniis* enim *& Persis*, nam ii nominantur, via alia longe propior & commodior eo est, nisi tabulæ Geographicæ fallunt. Cum autem longe hinc Caspii montes absint, quo loco mare istud maxime ad Occidentem vergit, ibi quoque alias angustias Caspiarum portarum nomine indigitatas reperio. Is enim locus ad prohibendum septentrionalium gentium transitum idoneus est, eoque portis occlusus ab Alexandro traditur. At in prioribus Caspiis pylis, quæ nec ad Septentriones vergunt, si idem tentasset, etiam insanire videretur, qui Parthos Medosque, utrosque ipsius in imperio sitos, inexpugnabili munitione secluderet. Quæ ratio, conjuncta aliis, efficit, ut non dubitem, omnes eos, qui Alexandri claustra in Caspiis pylis nominant, de eo loco accipiendos esse. Abruptæ Caspii montis rupes, usque adeo ad mare coarctant iter, ut exesi fluctibus, devoratique in profundum ejus litoris margines, vix duorum stadiorum aditum transeuntibus relinquant. Ea enim forma Derbenthum in edita montium crepidine situm est, ut duobus ex quadrato lapide muris, ad mare deductis, inferiora ædificia, & navigiorum stationem, tanquam duobus brachiis complectatur, non majore quam trecentorum passuum intervallo. quod spacium singulis utrimque ferreis portis, superstantibusque propugnaculis, ita munitur, ut perpetuis custodiis, nisi clara luce & explorato littore, viatores nec admittantur, nec recepti intra portam, altera prius emittantur, quam portorium persolvant. *Schickardus.* Hunc esse locum quem *Caspiam viam* appellat Tacitus, firmiter mihi persuadeo. *Hiberi*, ait 6. 33. *locorum potentes Caspia via Sarmatam in Armenios raptim effundunt.* Deque eodem iterum loqui credo H. 1. 6. *numeri, quos idem Nero electos præmissosque ad claustra Caspiarum* (scil. portarum) *& bellum quod in Albanos parabat*, &c. cum Suetonio loquens in Nerone 10. 4. atque iis, *qui in Armenia cum Corbulone res gessere*, ut constat ex Plin. 6. 13. quamquam hic contendat, non *Caspias* eas *portas*, sed *Caucaseas* dici bebuisse. Sane turbavit Plinium, quod sciret, alias illas Caspias portas, quæ à plurimis veterum ita vocarentur, longe ab iis regionibus distare; Albaniam autem Caucaso connecti noverat. Et sane ab eo

mare esse; sed ex India in Hyrcaniam cadere, cujus
[a] fastigium, ut supra dictum est, perpetua valle sub-
mittitur. Hinc rex xx stadia processit semita prope- 20
modum invia, cui sylva imminebat, torrentesque &
eluvies iter morabantur. nullo tamen hoste obvio,
penetravit; tandemque ad ulteriora perventum est.
Præter alios commeatus, quorum tum copia regio 21
abundabat, pomorum quoque ingens modus nasci-
tur, & uberrimum gignendis uvis solum est. Fre- 22
quens arbor faciem quercus habet, cujus folia mul-
to melle tinguntur: sed nisi [b] solis ortum incolæ oc-
cupaverint, vel modico tepore succus extinguitur.
xxx hinc stadia processerat; quum Phrataphernes ei 23
occurrit, seque & eos, qui post Darii mortem pro-
fugerant, dedens: quibus benigne exceptis ad op-
pidum Arvas pervenit. hic ei Craterus & Erigyius
occurrunt. Præfectum Tapurorum gentis Phrada- 24
tem adduxerant. hic quoque in fidem receptus, mul-
tis

INTERPRETATIO.

a *Quæ à montibus in continuam planitiem extenditur.*

b *Nisi solis ortum anteverterint, quamvis exiguo calore mel in vapores solvitur.*

NOTÆ.

eo demum tempore angustias montis Caspii, Caspias portas vocari cœpisse, videre videor: cum ii qui res ibi gererent, nomen aliud aptius non invenirent, quam ut à Caspio monte Caspias dicerent, sicut ab Amano Amanicas. *Freinsh.*

Ex India in Hyrcaniam cadere] Hoc putabat & Arrian. 5. quamquam 7.3. dubie sentiens. Varias veterum ea de re sententias necessario omittimus, & jam relatæ sunt aliquæ sup. ad 6.4. Antiquissimam autem Herod. 1.203. *Hoc mare per sese est, nec cum ullo alio commiscetur:* recentiores approbant. *Id.*

22 *Quercus*] Idem Diodor. 17.75. Forte eo respexit Virg. ecl. 4.

Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

24 *Hic quoque in fidem receptus,* &c.] Ita Scipio in Hispaniam tendens, quoscunque potest sibi socios benigne adsciscit, & provinciales humaniter tractat: hac clementiæ fama sibi plures adjunxit, quam vi & armis, ut legere est apud Livium lib. 21. Idem Scipio Sueticus GUSTAVUS MAGNUS feliciter in Germania expertus est, ut de eo testatur Petr. Baptista Burgus lib. 1. belli Succ. p. m. 69. & addit: *Inter militaria axiomata non spernendum duxerim, reddere sibi amicos illius provinciæ incolas, in qua bellum gerendum.* Certe clementia victoris est magnes ferrum Martiale trahens, & ipsos armatos exarmans, partesque victoris sponte sequi jubens. *Loccen.*

25 tis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. exul hic regnante Ocho ad Philippum pervenerat: Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit.

NOTÆ.

25 *Menapim*] Arrianus 3. *Post hæc Ammynapem Parthum, qui sibi una cum Mazæo* (scribe Μαζάκη *Mazace*) *Ægyptum tradiderat, Parthorum & Hyrcanorum satrapem constituit. Amynapes* Arriano, qui *Menapis* Curtio. adjectione literæ *A*, quæ in ejusmodi nominibus est frequentissima. Sic *Axuerses* & *Amistris* alibi vocantur; qui frequentius *Xerxes*, & *Esther*. quod me docuit Scaliger in Eusebium. Apud Stephanum in Ἀμαζόνιον *Mazaum* pro *Amazæo*. apud Strab. & Plin. 6. 14. *Amardi* & *Mardi*. apud Plin. 6. 7. *Riphai*, *Arimphai*. Sic *Derceto* aliis *Atergatis* est. Vt propemodum suspicer, illud *A*, ubi præter rationem additum est, nihil aliud esse quam articulum, qui Hebræis fere est ה. & in illas quoque gentes pervenisse videtur, si non eadem scriptura, certe vicino sono. Ejusmodi vitia in Cedreno & aliis ejusdem commatis Græcis scriptoribus non pauca corrigit Leuncl. in Pandect. Turcic. quæ res opinionem meam haud mediocriter firmat. Contra accidit, ut, qui in uno aut altero ejusmodi vocabulo falsi fuerunt, si moneantur id eo accidisse, quod articulum voci junxerint, deinceps omnia ejusdem soni vocabula suspecta habeant, & interdum etiam radicales literas detrahant. quod accidisse credo in iis, quibus *A*, quod habebant, violenter ademptum est. *Freinsh.*

CAP. V.

Artabazo summa cum animi benevolentia excepto, Græcis, qui Darium adjuverant, parcit Alexander, & Mardorum gente debellata, Amazonicæ cujusdam reginæ petitioni satisfacit.

1 IAMQVE rex ultima Hyrcaniæ intraverat, quum Artabazus (quem Dario fidissimum fuisse supra diximus) cum propinquis Darii ac suis liberis modicaque Græcorum militum manu
2 occurrit. Dextram venienti obtulit rex; quippe & hospes Philippi fuerat, quum Ocho regnante exularet; & [a] hospitii pignora in regem suum ad ultimum fides

INTERPRETATIO.

a *Fidelitas ad mortem usque* ab eo *servata in Darium*, *hospitii gratiam adhuc superabat*, &c.

NOTÆ.

2 HOspes Philippi fuerat] Historiam pete ex Diodoro 16. 53.

Et hospitii pignora in regem suum ad ultimum] Fidei integritas suo regi probata,

fides conservata vincebat. Comiter igitur exceptus, 3
Tu quidem inquit, *rex perpetua felicitate floreas. ego ceteris lætus, hoc uno torqueor, quod præcipiti senectute, diu frui tua bonitate non possum.* nonagesimum & quintum annum agebat. Novem juvenes, eadem matre 4
geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dextræ regis admovit, precatus *ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro essent.* Rex pedibus iter plerumque faciebat: 5
tunc

NOTÆ.

bata, etiam exterorum regum favorem in adversis meretur. Contra qui suis fidus non fuit, suspectus etiam erit aliis. Hinc Cæsar longe pluris fecit eos qui in fide Pompeii perstiterant, quam qui eum deseruerant. illos erga se quoque fidos fore putavit: hos minus; teste Dione lib. 41. *Loccen.*

Fides conservata vincebat] Hoc est, præpollebat apud Alexandrum, ut ob hospitii memoriam eum amaret, & magis etiam propter fidem in regem suum. Eo magis, quod etiam apud Græcos id usu receptum esset. Vnde Agesilaüs ad Pharnabazum, referente Xenoph. lib. 4. Ἑλλην. *Non ignorare te arbitror, etiam Græcis in urbibus hospitiorum necessitudines inter homines contrahi. Nihilominus ubi bellum inter urbes ipsas geri cœptum est, una cum patria quilibet hospitibus bellum facit. Quin etiam si res ita ferat, nonnunquam mutuo se hospites occidunt.* Causam reddit Badius apud Livium 25. 18. *publicis fœderibus ruptis dirempta simul & privata jura esse.* ubi itidem pugna hospitis cum hospite narratur. *Freinsh.*

3 *Senectute*] Similis oratio Berzellai ad Davidem Sam. 2. 19. v. 35. *Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut adscendam cum rege in Ierusalem? &c.*

Nonagesimum & quintum annum] De macrobiis vide Plin. hist. nat. 7. 48.

4 *Eadem matre*] *Artabazo è Mentoris & Memnonis sorore undecim filii, & decem filiæ prognati fuerant.* Diodor. 16. 63. De simili matrimonii fœcunditate Phlegon; *Antigonus narrat, Alexandriæ mulierem quandam quatuor partubus viginti fœtus edidisse, quorum major pars enutrita sit. Eademque in urbe alia mulier quinque infantes una peperit, tres masculos, duas feminas; quos suis sumptibus ali jussit Trajanus imperator. eademque mulier, circumacto exinde anno tres infantes peperit. Hippostratus in libello de Minoë, Ægyptum perhibet ex una uxore Europa, Nili filia, quinquaginta filios procreasse. Itemque Danaüs, ex unica Europa, Nili filia, quinquaginta tulit filias.* Hoc postremum pro fabula videtur habuisse Eusebius. eam enim liberorum multitudinem adscribit pellicibus. At de Alexandrina muliere quod narratum est, confirmatur & ab Iuliano in l. 36. de solut. Quem locum opinor respexisse Augustin. cap. 115. quæst. ex utroque testam. *Legitur cautum in quodam juris libello, mulierem aliquando quinque peperisse.* Nisi forte magis Gaium in l. 7. de reb. dubiis, qui eam feminam (eandem enim fuisse, verosimile est) ad D. Hadrianum perductam narrat. *Freinsh.*

5 *Rex pedibus iter plerumque faciebat*] Non enim erat ex iis quos *usum pedum amisisse* cavillatur Plin. Paneg. sed Plutarcho teste, in vita, cap. 39. *si iter faceret minus urgens, discebat simul in progrediendo aut jaculari, aut in currum concitatum insilire & desilire.* Sic & ille Rom. Alexander *in agmine nonnunquam equo, sæpius pedibus, anteibat.* Sueton. 57. Plinii locum citatum sic constitui posse putamus: *Te ad sidera tollet humus; te communia & confusa privatis vestigia.* Quod equidem insigne laboris militaris ac tolerantiæ regiæ

tunc *admoveri sibi & Artabazo equos* jussit; ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret.
6 Deinde ut castra sunt posita, *Græcos*, quos Artabazus adduxerat, *convocari* jubet: at illi, *nisi Lacedæmoniis fides daretur*, respondent, *se quid agendum ipsis*
7 *foret, deliberaturos.* Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium, quo victo [a] adplicaverant se Græ-
8 cis mercede apud Persas militantibus. Rex *omissis sponsionum fideique pignoribus, venire eos* jussit, *fortunam quam ipse dedisset habituros.* Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem *venturos se* polli-
9 centur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obstiterat; venia desperata, gladio se transfigit. ceteri, sicut constituerant, ditio-

INTERPRETATIO.

a *Adjunxerant se Græcis.*

NOTÆ.

giæ exemplum fuit. quod etiam imitatus est Trajanus, de quo Plinius in paneg. *Per hoc omne spatium cum legiones duceres, seu potius (tanta velocitas erat) raperes, non vehiculum unquam, nec equum respexisti.* Isti patientiæ opponitur Μαλακία vel mollities illorum, qui nunquam nisi equo vel curru incedunt: quasi pedum usum amisissent: de qua Aristoteles 7. Eth. 9. Et Seneca epist. 55. Eo nomine Cicero salse perstringit Verrem 5. Verrin. *In labore atque itineribus usque eo se præbebat patientem atque impigrum, ut eum nemo unquam in equo sedentem videret. Nam, ut mos fuit Bithyniæ regibus, lectica hexaphoro ferebatur, in qua pulvinus erat perlucidus, Melitensi rosa farctus.* De Fabio Dictatore narrat Plutarchus in ejus vita: Quod primus omnium à Senatu petierit, ut sibi in bello liceret equo vehi; idque antiquitus lege prohibitum erat: ut cum in peditatu maximum exercitus robur poneretur, ei Dux semper in acie adstaret. *Loccen.*

6 *Lacedæmoniis*] Vera haud dubie lectio est, quam exhibet optimus Cod. Dan. *nisi fid. Laced. est inopensibus daretur*: si leviter emendes, *& Sinopensibus.* de quibus Arrian. 3. si tamen id recipimus, eliminanda est ex seq. vers. vox *Lacedæmoniorum.* Freinsh.

8 *Quam ipse dedisset*] Vide supra ad 4. 11. ubi ait, *se in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperet, sed ut aliis daret.* quibus in verbis excidisse unum puto, *ut ab aliis leges acciperet.* Idem.

9 *Democrates*] An Demochares frater Demosthenis? de quo Plutarchus in Demosthenis vita. Nam de Democrate nihil memini legere. *Rad.* At ille Democrates neque frater fuit Demosthenis, sed ex sorore nepos, ut in Cic. de orat. 2. 23. & Bruto cap. 83. ὁ τοῦ Δημοσθένους ἀδελφιδοῦς est Æliano hist. var. 3. 7. ex quo capite liquet, eundem esse quem Parrhesiasten vocatum adfirmat Seneca de ira 3. 23. Sed & ipse Plutarch. in vita Demosth. c. 9. in libello de decem oratoribus, expresse tradit, sorore ejus genitum fuisse. ubi etiam ait, Antipatro oratori, ab Atheniensi petenti restitisse. Superfuit igitur Alexandro. nam id post mortem

ditioni Alexandri se ipsos permittunt. mille & D mi- 10
lites erant. præter hos legati ad Darium missi XC.
In supplementum distributus miles; ceteri remissi
domum, præter Lacedæmonios, quos *tradi in custo-*
diam jussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, 11
cultu vitæ aspera, & latrociniis adsueta. hæc sola
nec legatos miserat; nec videbatur imperata factura.
Itaque rex indignatus, si una gens posset efficere, ne
invictus esset; impedimentis cum præsidio relictis,
invicta manu comitante procedit. Noctu iter fece- 12
rat, & prima luce hostis in conspectu erat: tumul-
tus magis quam prælium fuit. Deturbati ex colli-
bus, quos occupaverant, barbari profugiunt; pro-
ximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora 13
regionis ejus haud sane adire sine magna vexatione
exercitus poterat. Iuga montium præaltæ sylvæ ru-
pesque inviæ sepiunt; ea quæ plana sunt, novo mu-
nimenti genere impedierant barbari. Arbores densæ 14
sunt ex industria consitæ, quarum teneros adhuc ra-
mos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt
terræ; inde velut ex alia radice [a] lætiores virent
trunci. hos [b] qua natura fert, adolescere non sinunt; 15
quippe alium alii quasi nexu conserunt, qui ubi mul-
ta

INTERPRETATIO.

a *Viridiores repullulant stipites.*

b *Hos crescere non patiuntur quocunque* ramorum *indoles posceret.*

NOTÆ.

tem regis accidit, ut ex ejusdem libri cap. 7. constat. Immo ex cap. 10. diu postea vixisse. Ergo non potest substitui huic Democrati. *Idem.*

10 *Mille & D milites erant*] Sic legendum, licet reclament vulgati codices fere omnes. Nam Curtius paulo ante 6. 5. refert, Artabazum *cum modica Græcorum militum manu* Alexandro occurrisse; & Arrianus 3. Græcos mercenarios, qui cum Artabazo erant, circiter 1500 fuisse ait, qui se ipsos Alexandro permiserint. *Popma.* Consentit & Diodor. 17. 76. Hunc etiam numerum exprimunt Stockholmianæ & Elzevirianæ edd.

Ceteri] Pertinet hæc vox ad legatos, quos domum remisit, exceptis Laced. Arrianum, ubi modo, vide.

11 *Rex, &c. invicta manu comitante procedit*] Lege: *Rex, expedita manu comitante procedit.* Faber.

Invicta] Repetita videtur hæc vox ex superiore linea; sane aliud hic fuit,
quod

ta fronde vestiti sunt, operiunt terram. itaque occulti nexus ramorum velut laquei perpetua sepe iter
16 cludunt. Vna ratio erat cædendo aperire saltum: sed hoc quoque magni operis. [a]crebri namque nodi duraverant stipites, & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes, [b]lento vimine frustraban-
17 tur ictus. Incolæ autem, ritu ferarum virgulta subire soliti; tum quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem lacessebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosque confodit: ad ultimum *circumire saltum milites* jubet, *ut si qua pateret,*
18 *irrumperent.* Sed ignotis locis plerique oberrabant. excepti sunt quidam; inter quos equus regis, *Bucephalam* vocabant: quem Alexander non eodem quo

INTERPRETATIO.

a *Frequentes nodi induraverant truncos.*

b *Flexibilibus flagellis* cedentibus *irritos reddebant* securium *ictus.*

NOTÆ.

quod jam non divino, nisi cui placeat, *reliqua manu*, quod equidem sensus videtur requirere. *Freinsh.*

16 *Duraverant*] Vulgo *nodaverant.* Sed & hoc, & illud aliorum, *nodaverant,* pariter ineptum. Quis nodos nodare dicat? quid autem ad rem, si nodi stipites nudarunt? quos tamen illi quomodo nudarunt? Emendo, *duraverant.* Acidalius. Cujus conjecturam optimis libris confirmari videns recepi. Rutgersius dicit delendum esse τὸ *nodi.* & librarium ob sequentis vocis similitudinem importune iterasse. Sed retinet *nodaverant.*

17 *Venantium*] Tacit. Agric. 37. 5. *Agricola validas & expeditas cohortes indaginis modo, & sicubi arctiora erant, partem equitum, dimissis equis, simul rariores silvas equitem persultare jussit.*

18 *Bucephalam*] Aliæ editiones *Bucephalum* habent. Græcis vel Βουκέφαλος vel Βουκεφάλας. ita Latinis utrumque expressum. De hoc Bucephalo plura in prolusionibus cap. 8. Hic de aliis hoc genus equis eruditis, variasque artes doctis traderem, nisi jam pridem Lipsius epistolarum volumine ad Belgas tertio, epistola 56. ad contubernales, bene longa, laborem meum occupasset, memorandaque è variis scriptoribus prodidisset, quo lectorem etiam curiosissimum remittimus, ubi de hoc ipso Bucephalo narrat. Sed miror ab ipso hunc Curtii locum non animadversum. *Raderus.* Vide Plutarch. Alex. cap. 9. Plin. 8. 42. Agell. 5. 2. Strab. lib. 15. Solin. cap. 47. Plutarch. de Solert. animal. cap. 34. Festum, Etymologicum Græcum, ubi nominis ratio redditur; Arrian. 5, &c. ubi inter alia, non à *Mardis*, ut Curtius, sed ab *Vxiis* exceptum fuisse scribit. Illud notatu dignum, Romæ collem Quirinalem, hodie *montem Caballum* dici: quæ appellatio sub Impp. cœperit, *à duabus statuis marmoreis Alexandri Magni*

quo ceteras pecudes animo æſtimabat. nam ille nec
in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium; & regem,
quum vellet adſcendere, ſponte ſua genua ſubmit-
tens excipiebat, credebaturque ſentire quem vehe-
ret. Majore ergo quam decebat, ira ſimul ac dolo- 19
re ſtimulatus, *equum veſtigari* jubet; *& per interpre-
tem pronunciari, ni reddidiſſent,* [a] *neminem eſſe victurum.*
Hac denunciatione territi, cum ceteris donis equum
adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus, *cædi ſylvas* 20
jubet, [b] *adgeſtaque humo è montibus planiciem ramis
impeditam exaggerari.* Iam aliquantulum altitudinis 21
opus creverat, quum barbari, deſperato regionem,
quam occupaverant, poſſe retineri, gentem ſuam
dedidere. Rex obſidibus acceptis *Phradati tradere
eos* juſſit. Inde quinto die in ſtativa revertitur. Ar- 22
taba-

Interpretatio.

a *Nullum illorum non trucidatum iri.*
b *Congeſta terra impleri.*

Notæ.

Magni regis Macedonum, equum Bucephalum domantis, quas Alexandria Conſtantinus Imp. Romam tranſtulerit, atq; in medio thermarum à ſe in Quirinali extructarum collocaverit, ut Onuphrius & Georgius Fabricius adnotant. Eum etiam in nummis ſuis exprimi curaſſe Alexandrum, colligo ex Zamoſii analect. Antiquit. Daciæ c. 11. ubi dicit: *equum habet Alexandri in moneta.* Sed & Lazius rer. Græcar. lib. 1. nummi talis effigiem exhibet.

Sentire] Ita de elephanto Martialis Epigr. 1. 17.

Quod pius & ſupplex elephas te, Cæſar, adorat,
Hic modo qui tauro tam metuendus erat:
Non facit hoc juſſus; nulloque docente Magiſtro,
Crede mihi, numen ſentit & ipſe tuum.

Nec illud ejuſdem eſt abs re de ſpectaculo etiam aliarum ferarum, Epigramm. 1. 149. verſ. ult. & penult.

Hæc clementia non paratur arte:
Sed norunt cui ſerviant leones.

De elephante Pori regis mira narrat Curtius ipſe 8. 14. 39. *Rad.* Plurima ejuſmodi obſervarunt Ælianus in hiſt. anim. Plutarch. de ſolertia anim. & alii complures, veteres, novique.

20 *Exaggerari*] Congeſta humo exæquari, obtectis ramis qui prius eminentes iter impeditum reddiderant. *Freinsh.*

21 *Aliquantulum*] Addenda præpoſitio: *in aliquantulum.* ſup. 4. 2. *in altitudinem montis opus excreverat.* Acidalius.

Tradere] Immo *tradi* potius, ſi conſuetum loquendi morem attendas. Sed ne id quidem huic loco accommodum. quem enim id juſſerit, & cur non potius ipſe præſens traderet? mirum, ni ſcripſerit Curt. *Phradati parere eos juſſit.* De re vide Arrian. 3. cui hic Satrapa, eo loco, & paulo ſupra eſt *Autophradates.* Freinsh.

22 *Ge-*

tabazum deinde, geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darii fuit, ventum erat. ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia fe-
23 rens. inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atque in ipſo flore pueritiæ; cui & Darius fuerat adſuetus, & mox Alexander adſuevit: ejuſque ma-
24 xime precibus motus Nabarzani ignovit. Erat, ut ſupra dictum eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ in-
25 colentium campos. Reginam habebant Thaleſtrim, omni-

NOTÆ.

22 *Geminato honore*] Geminis provinciis præfecit. *Rad.* Quæ explicatio nullo certo fundamento nixa, mihi non ſatisfacit; & tamen non habeo melius dicere. *Freinsh.*

Vrbem Hyrcaniæ] Modus loquendi qualis apud Virgil. Æn. 3. 293.

——— *Buthroti aſcendimus urbem.*

vulgo, *Buthrotum.* Hyrcania enim non eſt gentis & provinciæ, ut ſupra, ſed civitatis nomen. Multæ enim regiones communia habent nomina cum ſuis urbibus primariis. [ut Babylonia, Bactra, &c.] Proinde Hyrcaniam hanc Ptolemæus metropolim appellat in Hyrcania. Arrian. vero 3. eandem ſuo proprio nomine dictam ait *Zadracarta*, & *Zeudracarta. Motis inde caſtris in Hyrcaniam progreſſus Zadracarta urbem petit.* Et infra 3. 4. diſertius: *His rebus peractis, ad Zeudracarta maximam Hyrcaniæ urbem, ubi regia erat, exercitum duxit.* Eadem ergo urbs & *Zadracarta*, & *Zeudracarta* (niſi codices fallunt) & *Hyrcania* dicta. *Raderus.* Hujus urbis iterata mentio eſt apud Iuſtin. 38. 9. De ea igitur capiendus Appian. fine Syriac. de Demetrio: *captus vixit in Phraatæ regia.* A Scythis *Cariath* dici, Thevetus apud Ortelium tradit. *Freinsh.*

23 *Adſuevit*] Hunc tamen Plutarchus à ſcelere hoc excuſat. quod tamen aliis merito ſuſpectum. Auctor noſter lib. 10. cap. 1. *Bagoa ſpadoni, qui Alexandrum obſequio corporis devinxerat ſibi, nullum honorem habuit.* Ibidem vocatur *ſcortum regis.* Additur denique *exercuiſſe potentiam, flagitio & dedecore quæſitam.* vide Athenæum. *Blanck.*

24 *Erat, ut ſupra dictum eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, &c.*] Male Curtius gentem Amazonum Hyrcaniæ finitimam affirmat. Error ex eo originem trahit, ut optime Freinshemius vidit, quod non procul mari Caſpio (quod etiam Hyrcanum dicitur) ab antiquis collocentur; eoque, quia huic finitima, juxta Hyrcaniam colere debere. Themiſcyra autem fuit metropolis Amazonum, Strabone in Ponti & Amiſi civitatis deſcriptione auctore. An vero Amazones fuerint unquam, diſputare ſuperſedeo. Licet enim de iis plurima fabulis involuta ſint, non tamen diffitendum, ea originem trahere è fonte aliquo veritatis. Vide Goropium Becanum libr. 8. qui Amazonica inſcribitur. & Freinshemium in hanc notam. *Blanck.*

25 *Thaleſtrim*] Sive *Minotheam.* nam binominem faciunt Iuſtin. 12. 3. & Oroſius 3. 18. Straboni lib. 11. eſt *Thaleſtria.* Ottoni Friſingenſi 2. 25. corrupte *Aleſtra.* Cedreno *Thaleta.* Freinsh.

Hac

THALESTRIS AMAZONVM REGINA ALEXANDRVM VISIT.

omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem
imperitantem. Hæc cupidine viſendi regis accenſa
finibus regni ſui exceſſit; & quum haud procul ab-
eſſet, præmiſit indicantes, *veniße reginam adeundi ejus*
cognoſcendique avidam. Protinus facta poteſtate ve- 26
niendi, ceteris juſſis ſubſiſtere, CCC feminarum
comitata proceſſit. Atque ut primum rex in con-
ſpectu fuit, equo ipſa deſiliit duas lanceas dextra
præferens. Veſtis non toto Amazonum corpore ob- 27
ducitur; nam læva pars ad pectus eſt nuda, cetera
deinde velantur. nec tamen ſinus veſtis, quem nodo
conligunt, infra genua deſcendit. Altera papilla in- 28
tacta ſervatur, qua muliebris ſexus liberos alant;
aduritur dextra, ut arcus facilius intendant, & tela
vibrent. Interrito vultu regem Thaleſtris intueba- 29
tur, ᵃ habitum ejus haudquaquam rerum famæ pa-
rem

INTERPRETATIO.

a *Staturam* corporis *non æqualem famæ rerum* ab eo geſtarum.

NOTÆ.

Hæc cupidine viſendi regis accenſa finibus regni ſui exceßit, &c.] Regina Arabiæ accendebatur cupidine laudabili ſapientiam Salomonis coram auribus accipiendi, eaque animum fœcundandi. Hæc vero Thaleſtris accenſa fuit turpi cupidine ſuſcipiendæ ex Alexandro extra matrimonium prolis. Et Cleofis Indorum regina concubitu redemit regnum ab Alexandro: unde *ſcortum regium* ab Indis appellata eſt. Iuſtin. 12. 7. 11. Curt. lib. 8. p.m. 275. Numquid hodieque non plures excitat feminas cupido ſpectandi formam, decus & ſplendorem externum magnatum (nonnullas etiam libido) quam ſtudium & admiratio virtutum?

26 *Duas lanceas*] Sic & apud Virgil. Æn. 1. 317. deſcribitur Æneas:

Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.

29 *Habitum*] Non reſpicit ad *venuſtatem* formæ, ſed *dignitatem*, ut diſtinguit Cicer. Offic. 1. quæ non eſt niſi in iis qui præter reliquam corporis ſymmetriam, etiam eminenti ſtatura ſunt. hos igitur præcipue venerabantur barbari, εἶδος illud ἄξιον τυραννίδος, *formam imperio dignam* cum Euripide vocare ſolent. Inde & ſupra 3. 12. 17. Syſigambis, mulier, ut omnia docent, haudquaquam rudis ſenſus, Hephæſtionem pro rege habuit, quod habitu corporis Alexandro præſtaret. Apud Romanos *ætas Galbæ & irriſui & faſtidio erat, aſſuetis juventæ Neronis, & imperatores forma ac decore corporis (ut eſt mos vulgi) comparantibus.* Tacit. Hiſt. 1. 7. Contra Ariobarzanes *ob inſignem corporis formam, volentibus Armeniis præficitur.* apud eundem 2. 4. Nec omiſit id in Trajano extollere Plinius paneg. *jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honor capitis, & dignitas oris, nonne longe lateque principem oſtentant?* Nec in ſuo rege Samuel 1. 10. *Stetitque in medio populi* (Saul,) *& al-*
tior,

rem oculis perlustrans. quippe hominibus barbaris in corporum majestate veneratio est; magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos
30 eximia specie donare natura dignata est. Ceterum interrogata, *num aliquid petere vellet:* haud dubitavit fateri, *ad communicandos cum rege liberos se venisse: dignam, ex qua ipse regni generaret heredes. feminini se-*
31 *xus se retenturam; marem redditurum patri.* Alexander, *an cum ipso militare vellet?* interrogat: & illa, causata, *sine custode regnum reliquisse;* petere persevera-

NOTÆ.

tior fuit universo populo ab humero & sursum. Et ait Samuel ad omnem populum. Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Recte igitur in politissimo opere de Rep. Hebræor. 1. 14. Cunæus, Curtium tacite reprehendens, cum locum Samuelis supra relatum recitasset: *Quare profecto non jam barbarorum illud duntaxat, sed hominum etiam excultissimorum est, majestatem corporis venerari, magnorumque operum illos capaces putare, quos eximia specie natura donavit. Aristotelis, maximi auctoris, scitum est, si qui nascantur tanto aliis corpore excellentiores, quanto simulacris hominum antecellunt deorum imagines, dignos videri reliquos, qui his serviant.* De Pori regis forma narrabit Curtius infra 8. 14. 13. Sæpe tamen falluntur qui ex solo adspectu judicant. Pulchre Tac. Agric. *adeo ut plerique quibus magnos viros per ambitionem æstimare mos est, viso adspectoque Agricola, quærerent famam, pauci interpretarentur.* Freinsh.

Barbaris in corporum majestate veneratio est, &c.] Nonnunquam quidem natura (vel naturæ auctor Deus) magnis mentibus digna corporum domicilia metatur, & ex vultu hominis ac decore membrorum colligi potest, quantos illos cœlestes spiritus intrarit habitator, ut oratorie loquitur Eumenius in paneg. Sed Deus etiam quoties ipsi placet, in exili vase ingentes thesauros recondere potest. At barbari de animi præstantia plerumque ex corporis præstantia judicant. unde & hanc in rege eligendo inprimis spectare solent, teste Aristot. 7. Polit. cap. 14. Dextre vero judicantes non externa specie, sed dotibus animi maxime, æstimant homines.

30 *Haud dubitavit*] Diversum plane narrat Arrianus, Alexandrum jussisse reginæ nunciare, *se ad eam generandæ prolis causa profecturum.*

Redditurum] Ex more Amazonum, si fides Philostrato in fine Heroicorum, & Iornandi de reb. Get. cap. 7. propius vero, quam alii, qui debilitasse eas mares liberos aut interfecisse tradunt. Cui affine est quod narrat M. Paul. Venetus 3. 37. de duabus insulis inter Soccoteram & Chesmacoram, quarum incolæ Christiani sint: nam alteram earum à viris, alteram à mulieribus habitari: has nunquam insulam virorum ingredi: illos autem quotannis per tres menses quemvis cum uxore sua degere, dehinc sua in loca reverti. Liberos mares apud matres ad duodecimum usque ætatis annum educari, postea ad patres transmitti. *Idem.*

31 *Causata*] Cedrenus tamen ait, Alexandrum eam *sociam belli adscivisse.*

32 *Acri-*

verabat, *ne* [a] *se inritam spei pateretur abire.* Acrior ad 32
Venerem feminæ cupido quam regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. XIII dies in obsequium desiderii ejus absumpti sunt. Tum illa regnum suum; rex Parthienem petiverunt.

INTERPRETATIO.

b *Spe sua frustratam discedere permitteret.*

NOTÆ.

32 *Acrior ad Venerem feminæ cupido*] Hæc fidem fecit dicto veteri de levibus feminis amore ardentibus, quod est apud interpretem veterem Iuvenalis in Sat. 6. *Vna uncia libidinis in masculis, undecim in feminis.* quod dictum Tiresiæ attribuit Cælius Rhodiginus lib. 14. Antiq. lect. cap. 14. Confer Scaligerum de Subtilit. exerc. 131. 9.

Quam regis] *Ob immodicam forte illam vini appetentiam, ad Venerem ideo proclivis non fuit, quoniam, ut explicat Aristoteles in quæstionibus physicis* (quæst. 11. & 32. sect. 3.) *hominum ejusmodi genitura in aquam eliquescat. Hieronymus in Epistolis Theophrastum referre tradit, Alexandrum ad Venerem ignavum fuisse. Cum ergo mater Olympias curasset, &c.* Athenæus 10. 10. Cui adde Plutarch. Sympos. 1. 6.

XIII *dies*] *Trogus* XXX *scribit: quod tempus ad conceptum deprehendendum magis idoneum fuisse mihi videtur, quam quod Curt. posuit.* Sabel. Ennead. 4. 5. Sed hodie etiam apud Iustinum *tredecim dies* eduntur: & Diod. 17. 77. cum Curtio consentit.

Regnum suum] Placet hic adnotare, quod alibi non reperi, ex Mart. Capellæ lib. 9. de nupt. Philol. *Quid Amazones? nonne ad calamos arma tractabant? quarum una, quæ concipiendi studio venerat, cum Alexandrum salutaret, donata tibicine, ut magno munere, gratulata discessit.* Freinsh.

CAP. VI.

Macedones Alexandri offenduntur moribus, qui ut seditionem averteret, ad bellum Besso inferendum mentem convertit. quod & strategemate inchoat: ac Satibarzanem, quod defecisset, primum persequitur: Babaros a montibus dispellit: Artacacnam expugnat.

1 HIc vero palam cupiditates suas solvit; continentiamque & moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in super-
2 biam ac lasciviam vertit. Patrios mores disciplinamque Macedonum regum salubriter temperatam, &
a civilem habitum, velut leviora magnitudine sua du-

INTERPRETATIO.

a *Popularem* vivendi *modum*.

NOTÆ.

1 H*Ic vero palam cupiditates suas*] Concinunt in hanc rem præter proprios hujus historiæ conditores, Athenæus lib. 12. *Alexander Asia subjugata Persica stola est usus.* & mox: *Ephippus scribit, Alexandrum sacras etiam vestes in convivio gestasse, nunc quidem Ammonis purpuream, per ambitum divisam, & cornua, tanquam deum: nunc vero Dianæ, cum curru vectaretur. sæpius sub extima veste stolam Persicam ostentasse, ab humeris superne; cum arcu, & sibyne: aliquando & indumentum Mercurii: cetera, ferme quotidie chlamydem purpuream, tunicam albo distinctam: causiam, quæ diadema regium sustineret: & amicis ad eum convenientibus, talaria, petasum in capite, in manibus caduceum, nonnunquam leonis pellem, & clavam, ut Herculem.* Ioannes Antiochenus in excerptis Valesii: *Alexander Macedo extincta Persarum dominatione, atque occiso Dario, mente corruptus ad voluptates corporis declinavit. Nam & Persicam vestem induit, ac decem mille juvenes corporis custodes habuit. ac trecentis pellicibus est usus: adeo ut Macedonici imperii forma in Persicam migrasse videretur.* Ælian. hist. var. 9. 3. post descriptionem tabernaculi custodumque ejus: *neque quisquam facile ad regem accedere audebat. Magnus enim timor existebat ex eo, quod superbia & fortuna in tyrannidem elatus esset.* De tabernaculo ejus barbaricæ opulentiæ, luxu decantatissimo, varii passim: quibus jungi potest Plinius 34. 8. *Idem.*

Continentiamque & moderationem] Idem Tullii judicium pro Dejotaro, modestiam & temperantiam non privatas solum, sed & regias virtutes esse. Eo vero commendatiores erunt hæ virtutes magnatibus, quo proclivior in maximæ fortunæ abusu ad libidinem ac superbiam lapsus est. *Loccenius.*

2 *Civilem habitum*] Vide quæ huc pertinentia veterum monita affert Iustus Lipsius lib. 3. Civilis Doctrinæ cap. 15. & in Notis ad idem illud caput: ubi etiam ex Synesio addocet, plerosque illos veteres leviter & sine cura seipsos habuisse, non ab apparatu, sed ab animo reges; & introrsum à plebe differentes, extrorsum vel gregariis similes visos. Cujus quidem Synesii verbis fidem astruunt, apud

ducens; * Persicæ regiæ, par deorum potentiæ fasti-
gium æmulabatur. Iacere humi venerabundos pati 3
cœpit: paulatimque servilibus ministeriis tot victo-
res gentium imbuere, & captivis pares facere expe-
tebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, 4
quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestem-
que Persicam sumpsit; ne omen quidem veritus,
quod à victoris insignibus in devicti transiret habi-
tum. & ille se quidem Persarum spolia gestare dice- 5
bat: sed cum illis quoque mores induerat; su-
perbiamque habitus animi insolentia sequebatur.
Lite-

INTERPRETATIO.

a *Persicorum regum arrogantiam divinæ magnitudini se exæquantem imitabatur.*

NOTÆ.

apud Xenophontem, Plutarchum, Corn. Nepotem, & alios, Agesilaus, Aristides, Epaminondas & Phocion: apud Q. Curtium Alexander Magnus, antequam in externos desciscerct: apud Polybium, Philopœmen: apud Livium Hieron, ejusq; filius Gelon, reges Syracusani: apud Suetonium Augustus; apud Tacitum Vespas. Ac ne longum faciam, tales exinde exstitere fere optimi Principum, Trajani, Adriani, Antonini, Pertinaces, Severi, Alexandri, &c. *Virdung.*

3 *Pati cœpit*] Sic edidi, Veteres sequutus. quæ verba recentiores sine causa eliminarunt, cum potius extrema hujus periodi vocula *expetebat*, ejicienda foret. *Freinsh.*

4 *Vestemque Persicam*] Quam eandem fuisse cum Medica, quantum quidem tum temporis regium ornatum contingebat, facile ostendi potest. ut argutari videatur Plutarchus, alias quoque amori hujus regis nimium deditus, in excusationem ejus adferens, non Medicum vestitum, quod plane barbaricus esset, adscivisse, sed eum cum Persico temperasse, quasi hic minus barbaricus fuerit. Olim certe Persas Medis frugaliores fuisse, in confesso est; sed nemo negat, cum imperio & luxum ad eos transiisse. Xenophontem fine Cyropæd. & Strab. l. 11. circ. fin. vide. Atq; hinc est, ut nihil referre putarint auctores, Medicam eam vestem appellarent, an Persicam. Immo Arrianus, acerrimi vir judicii, interdum *Medicam* vocat, ut 4. Interdum *Persicam*, ut 7. Et Ælianus, quam, hist. var. 1. 22. *Medicam stolam*; eam, 1. 32. *Persicam* appellat. *Freinsh.*

Ne omen quidem veritus] Sensum hunc attigit & Iustin. 12. 3. *velut in leges eorum quos vicerat, transiret.* Arrian. 4. *Cidarim Persicam, iis quos prælio vicerat ademptam, cum eo ornatu, quem ipse olim victor gestare solebat, commutare non erubuit.* Tertullian. de pallio cap. 4. *vicerat Medicam gentem, & victus est Medica veste: triumphalem cataphractam amolitus, in captiva sarabara decessit.* Pertinet huc Polybii judicium 9. 10. *Quoties aliquis relictis populi vincentis institutis, eorum qui vincuntur mores æmulatur, sine controversia dici potest, delictum heic versari ejus qui ita faciat: quum præsertim simul illa subeunda sit, quæ talia solet comitari, invidia: res una omnium maxime potentatu præditis fugienda.*

5 *Superbiamque habitus animi*, &c.]

 Ex-

6 Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat: iis, quas in Asiam scriberet, Darii annulus imprimebatur; ut appareret,
7 [a] unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero & equites, cumque his principes militum, aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Per-

INTERPRETATIO.

a *Vnius mentem non sufficere utriusque imperio.*

NOTÆ.

Exemplum in Herode Act. 12. 21. in Hieronymo Hieronis Syracusanorum regis nepote, de quo Livius lib. 21. *Superbum ejus habitum convenientes sequebantur mores.* Et Tacitus: *Serica vestis viros fædabat.* Superbia autem illa non in filo aut lana, non in veste hominis, sed ipso homine sita est: si cum novo & insolenti habitu, ut sæpe fit, novus ac insolens induatur animus, aut hic in illo ostentetur. *Loccenius.*

6 *Literas*] Huic affine est quod Plut. in Phocione cap. 22. & Ælian. hist. var. 1. 25. narrant, *nulli, per Phocionem cum scriberet*, τὸ χαίρειν, id est, salutem, *apposuisse.* Alexand. in diebus Genial. & Antipatrum addit. Simillimum autem, quod, Polyæno 4. 3. teste, *si in Macedonibus, aut etiam Græcis judicium exerceret, mediocre vulgareque forum probabat: sin inter barbaros, splendidum & imperatorium.* Item quod *cernens Hephæstionem ad institutum suum se accommodantem, Craterum vero patriis insistentem moribus, hoc interprete Græcis & Macedonibus responsabat, illo barbaris.* Plutarch. cap. 83. Hujus rei vera causa fuit, quod nondum volebat supra Græcos & Macedonas, libertati aut civili imperio adsuetos, tam superbo & dominico verius quam regio fastigio se efferre. Sed ita *paulatim*, ut loquitur supra, sibi struebat gradum, ut quæ in aliis diu vidissent, postea in se quoque experirentur, non ita haberent pro novo & inaudito more. Populos enim illos, tot per annos civiliter habitos, non audebat ad duriora subito vertere. Sic fere Augustus in provinciis templa sibi decerni passus est: *in urbe pertinacissime abstinuit hoc honore.* Sueton. Aug. 52. immo & in Italia, secundum Dionem lib. 54. abstinuit. *Freinsh.*

Darii annulus imprimebatur] Brisson. lib. 1. consule, & Kirchm. de annulis cap. 6. de Philippi sigillo Plut. cap. 14.

Vnum animum duorum, &c.] Par illud Taciti: *Vnum imperium, unius animo regendum.*

7 *Aspernantes*] Non tamen omnes: quippe certum est, Peucestam non sprevisse. Ceterum valde hic pugnant auctores. Iustinus 12. 3. 9. cum nostro consentit, amicos Alexandri Medicas vestes accepisse. Verum Arrianus & Diodorus scribunt, unum omnium Macedonum Peucestam Persicum habitum sumpsisse: & ipsi nonnihil inter se diversi. Nam Arrian. extremo lib. 6. scribit, eum collaudatum *recepta Medica veste*; sic enim potius interpretandum, quam cum aliis *mutata.* forte in ipso quoque textu μεταλαβὼν potius τὴν Μηδικὴν scribendum est, quam μεταβαλὼν, nisi forte & hoc eundem sensum reddat, ut Latinorum *mutare.* Curtius supra 3. 7. *exilium patria sede mutaverat.* hoc est, relicta patria in exilio remanserat. sic etiam mutare Medicam vestem fortasse recte dixeris; durum tamen certe est. At Diod. 19. 14. ait dici *Alexandrum huic soli ex Macedonibus indulsisse, ut Persicam gestaret stolam.* qui si ita scripsit, falsus est. Sed quod hi de *solo* Peucesta narrant, confutat Plut. cap. 83. qui Hephæ-

Persicis ornaverat vestibus. Pellices CCC & LX, 8
totidem quot Darii fuerant, regiam implebant; quas
spadonum greges, & ipsi muliebria pati adsueti, se-
quebantur. Hæc luxu & peregrinis infecta moribus 9
veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates,
palam aversabantur; totisque castris unus omnium
sensus ac sermo erat, *plus amissum victoria, quam
bello quæsitum esse. Tum maxime vinci ipsos, dedique* 10
alienis moribus & externis: [a] *tantæ moræ precium, domos
quasi in captivo habitu reversuros. pudere jam sui, re-
gem victis quam victoribus similiorem, ex Macedoniæ
im-*

INTERPRETATIO.

a Pro *tam diuturnæ expeditionis præmio.*

NOTÆ.

phæstionem ea quoque instituta sequutum ait, adjecta insigni veritatis nota, ea de causa Alexandrum ad responsa barbaris danda, illo potissimum interprete usum. Porro etiam diu ante Alexandrum, *Pausaniam abjecto popularium & gentilium pallio stolam Persicam induisse*; & mox ejus exemplo Alcibiadem, apud Athenæum libro 12. traditur. Aliis etiam Græcis, si legationem apud Regem obirent, solebat dono dari Medica stola. Auctor Ælian. hist. var. 1. 22. *Idem.*

8 *Pellices* CCC *&* LX] Ad numerum dierum anni: in tot enim dies annum Persæ dividebant. Diodor. 17. 77. *Concubinas insuper, prout Darius consueverat, circumducere secum cœpit: quarum turba dierum numero haut inferior erat.* Hic tamen observa, Curtium de annis Persarum inconstanter loqui, aut certe mendum chartas ejus occupasse. nam supra 3. 3. 10. numerat distincte 365 dies, cum dicit: *Magos trecenti & sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero.* Hoc capite rursus pellices 360 rotundo numero posuit. Ita quinarium vel neglexit, vel certe sibi ipse non constat. *Raderus.* Scaliger de emend. temp. lib. 3. docet, Persis, Chaldæis, Armeniis, Syris, Hebræis, Ægyptiis, unum eundemque annum fuisse, numero dierum parem nostro. Vnde videretur hoc in loco Curtii vitium esse scripturæ, nisi defendi posset eo, quod tantum numerum pellicum hic indicaverit, nullo ad dies anni respectu habito. Et quamquam hoc Diodorus fecerit, necesse tamen non est idem & in Curtio tradi. Accedit quod & ab aliis, quorum ad lib. 3. habita est mentio, in pellicum numero variant. Ergo nihil hic muto. Quamvis & Reineccius in regno Macedonico Diodori verba de 365 pellicibus accipiat: cujus verba adpingam. *Concubinas Diodorus Alexandro tribuit 365. in quibus commemorantur: Thaïs Attica, quæ postea nupsit Ptolemæo Lagi: Campaspe Larissæa, Æliano Pancasta: qui quidem addit, eam primam fuisse mulierum, cujus commercio Alexander uteretur. Hanc concessit postea Apelli, &c.* Plin. 35. 10. vide *Freinsheim.*

9 *Plus amissum victoria*] Licet multum lucreris felici bello, plus tamen amittis victoria non recte usurpata. Vere dictum Sallustio de Republ. ordinanda: *Qualicunque modo victoriam composueris, ita alia omnia futura.* Loccenius.

11 *imperatore Darii Satrapen factum.* Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat. sed, opinor, liberis precium servitutis ingratum
12 est. Igitur ne in seditionem res verteretur; [a]otium interpellandum erat bello; cujus materia opportune
13 alebatur. Namque Bessus veste regia sumpta, *Artaxerxen adpellari se* jusserat; Scythasque & cæteros Tanaïs accolas contrahebat. Hæc Satibarzanes nunciabat: quem receptum in fidem, regioni, quam
14 antea obtinuerat, præfecit. Et quum grave spoliis adparatuque luxuriæ agmen vix moveretur; *suas primum*,

INTERPRETATIO.

a *Quies interrumpenda erat* renovato *bello*, *cujus occasio commode parabatur.*

NOTÆ.

11 *Gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat*] Sed Philippus Alexandrum filium eo nomine reprehendit apud Tullium 2. Offic. *Quæ te malum*, inquit, *ratio in istam spem adduxit, ut eos fideles putares fore, quos pecunia corrupisses, & ad amorem tui compulisses? id à charitate præstatur.* Largitio quidem, si absit à suspicione corruptionis, nec sit extorta; & in tempore & cum judicio erga bene meritos exercita, multum quidem valet ad conciliandum animos. sed ne licentiam vulgo cuivis sceleri præbeat, severitate disciplinæ temperatam esse oportet. Lucullus in hoc rigidus, in altero nimis remissus, milites in quiete & amore tenere nequivit. Dio lib. 52. Confer Bœcl. in Velleium pag. 131. 132. *Loccenius.*

Liberis precium servitutis ingratum est] Sic Arminius Taciti 2. 9. *irridet* in flavio fratre *vilia servitutis præmia:* irrisurus quidem haud minus, etiam si majora frater nominasset. Comparavimus olim hunc Curtii locum cum Floro 4. 2. 92. *gravis erat liberis ipsa beneficiorum potentia*, &c. vide ib. Freinsh. Nobile est symbolum egregii populi:

Non bene libertas vel toto venditur auro. Idem.

12 *Alebatur*] Inepte sic edi vidit Sebisius, qui rescribit *habebatur.* Ab eo abit Freinshemius, ac reponit *dabatur.* Ego emendationem utramque non rejicio, propius tamen posteriori accedo. *Blanck.*

13 *Artaxerxen*] Quod nomen ante eum & Ochus adsumpserat; apud Ctesiam. Consilii rationem aperit Iustin. 10. 3. *Darii nomine, ne quid regiæ majestati deesset, honoratus.* Sic apud Diodor. in excerptis belli servilis, duo mancipia, alter *Antiochum* se vocari jussit, alter *Tryphonem.* Est enim in ea re nonnihil momenti. adeo ut Regillianum solius occasione nominis ad imperium evectum legamus in Pollionis XXX tyrannis, loco nono. *Freinsh.*

14 *Luxuriæ agmen*] Illustre exemplum apud Ælian. hist. var. 9. 3. *Perdiccam & Craterum deditos arti pugilandi, sequebantur stadiales magnitudine diphtheræ, quibus amplissimum locum comprehendebant in castrametationibus, ut in eo se exercerent: sequebatur etiam eos multus pulvis per jumenta*

mum, *deinde totius exercitus ſarcinas*, *exceptis admo-*
dum neceſſariis, *conferri* juſſit *in medium.* Planities 15
ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta perduxerant.
Exſpectantibus cunctis, quid deinde eſſet imperatu-
rus; *jumenta* juſſit *abduci*; *ſuiſque primum ſarcinis fa-*
ce ſubdita, *ceteras incendi* præcepit. Flagrabant exu- 16
rentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus ho-
ſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant; nullo
ſanguinis precium audente deflere, quum regias
opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mi- 17
tigavit dolorem; habileſque militiæ & ad omnia pa-
rati, lætabantur, *ſarcinarum potius*, *quam diſciplinæ*
feciſſe jacturam. Igitur Bactrianam regionem pete- 18
baat. Sed Nicanor, Parmenionis filius, ſubita
morte correptus, magno deſiderio ſui adfecerat
cunctos. Rex ante omnes mœſtus, cupiebat qui- 19
dem ſubſiſtere funeri adfuturus; ſed penuria com-
mea-

NOTÆ.

menta vectus, *qui ad exercitiorum certamina pertinebat. Leonnatum & Menelaüm*, *venandi ſtudio deditos*; *aulæa centum ſtadiorum ſequebantur. Ipſi vero Alexandro tabernaculum erat centum lectorum ſpatii capax*, &c.

Conferri juſſit] *C. Marius*, inquit Frontius 4. 1. *recidendorum impedimentorum gratia*, *quibus maxime exercitus agmen oneratur*, *vaſa & cibaria militum in faſciculos aptata furcis impoſuit*, *ſub quibus & habile onus*, *& facilis requies eſſet*: *unde & in proverbium tractum eſt*, *Muli Mariani. Philippus etiam pater Alexandri*, *cum primum exercitum conſtitueret*, *vehiculorum uſum omnibus interdixit*, *equitibus non amplius quam ſingulos calones habere permiſit*: *peditibus autem denis ſingulos*, *qui molas & funes ferrent in æſtiva exeuntibus*: *triginta dierum farinam collo portare imperavit.* Alexandræi hujus facti meminit & Polyæn. ſtrat. 4. 3. Sic etiam ante Alexandrum Græci à Xenophonte perſuaſi: *Plauſtra tentoriaque cremarunt. Deinde vaſa ſupervacanea cum indigentibus communicant*: *cetera in ignem abjiciunt.* Xenoph. *ἀναβάσ.* lib. 3. Scipionis imperio ad Numantiam *ſcorta*, *calones*, *ſarcinæ*, *niſi ad uſum neceſſariæ*, *amputantur.* Flor. 2. 18. *Freinſh.*

15 *Suiſque primum*] Sic apud Tacit. 1. 67. Cæcina legatorum tribunorumque equos fortiſſimo cuique bellatori diſtribuens, *orſus* legitur *à ſuis.*

16 *Sanguinis precium*] Animæ & corporis apud Tacit. 1. 17. *denis in diem aſſibus animam & corpus æſtimari.*

17 *Diſciplinæ*] Quæ certe valde laborat in militari otio. ſæpius id noſtro tactum graviter exprimit Buchananus hiſt. Scot. lib. 5. ubi de Arcturo. *Fracti voluptatibus Brittones*, *cum ſegnius militiæ munera obirent*, *nec iidem viderentur*, *qui tot præliis Saxones fuderant*, *tantumque per otium luxurioſum viderentur ad temeritatem adjeciſſe*, *quantum de ſeveritate diſciplinæ detraxiſſent*, &c.

 20 *Sa-*

meatum festinare cogebat. Itaque Philotas cum II millibus & DC relictus, ut justa fratri persolveret:
20 ipse contendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei adferuntur à finitimis Satraparum; è quibus cognoscit, *Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: ceterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse*
21 *præfecisset, defecisse ab eo.* Itaque [a] quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam & equestres copias educit, totaque nocte strenue facto iti-
22 nere, improvisus hosti supervenit. Cujus cognito adventu Satibarzanes cum II millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra per-
23 fugit, ceteri proximos montes occupaverunt. præarupta rupes erat, qua spectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem [b] leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem,
24 ex quo largæ aquæ manant. Circumitus ejus XXX & II stadia comprehendit. in vertice herbidus campus. *In hoc multitudinem inbellem considere* jubent: ipsi, qua rupes erat, arborum truncos & saxa obmo-

INTERPRETATIO.

a *Etsi in Bessum* ire *properabat.*
b *Magis acclivi jugo depressa.*

NOTÆ.

20 *Satrapem*] Si hæc vox loco suo maneat, pro sequente *præfecisset*, simpliciter *fecisset*, scribendum judicat Acidalius. Idem quoque pro *Satrapem* non incommode *Satrapiæ* substituendum opinatur, ac tum verbo *præfecisset* jungendum. Longe melius cum Freinshemio legerem, *Satrapem*, &c. *refecisset*, cum antea Ariorum præfectus fuisset, ut supra in hoc capite dicit. *Blanck.*

24 *Qua rupes erat*] Qua aditus erat ad rupem; vel qua rupes erat, id est, per totam undique rupem, & omnes ejus partes, ut quidem Raderus explicat. Melius Acidalius: *nulla munitione opus rupes ipsa satis arduum munimentum. Contra potius, qua rupes deerat, illic natura deficiente, manu & arte subveniendum fuisse. Sed non ita tamen auctor scripsit. cujus hæc à conjectura nostra non arbitraria, sed certa lectio,* qua rupes sederat. *hoc est*, ubi leniore fastigio *erat* submissa, *quomodo paulo ante locutus; in ipsa descriptione.* Bongarsio videbatur post vocem *rupes* aliquid deesse.

26 *In-*

moliuntur. XIII millia armata erant. In horum 25
obsidione Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi
festinat. & quia longius eum abesse cognoverat; ad
expugnandos eos, qui edita montium occupaverant,
redit. Ac primo *repurgari* jubet, *quidquid ingredi pos-* 26
sent: deinde ut occurrebant inviæ cotes, præruptæque
rupes; inritus labor videbatur obstante natura. Ille, 27
[a] ut erat animi semper obluctantis difficultatibus; quum
& progredi arduum, & reverti periculosum esset,
versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud,
ita

INTERPRETATIO.

a *Ut erat ingenio adversus omnia impedimenta pugnante.*

NOTÆ.

26 *Ingredi possent*] Vir doctus corrigit *ingeri*, & accipit de saxis & lapidibus, aliis, quæ barbari in subeuntes ingerere potuissent, ea removeri repurgarique jussisse Alexandrum. Sed quis repurgatoribus iis securitatem præbuit, ut barbari illi placati & propitii aspicerent se exarmari, neque telis suis in ipsos illos repurgatores uterentur? Rectum haud dubie est *ingredi*, ut & Raderus bene sentit. nempe, *qua via patebat, priusquam ad cautes & rupes accederetur, repurgari jubet: exscindi sylvas, fruteta, senticeta, ut non singuli, sed plures una simul incedere possent.* Est ergo hic *quidquid* pro *quousque*, vel *quacunque* positum, aut *quacunque* (loca scil.) ingredi possent. Quo exemplo supra 3. 9. *quicquid in illis angustiis adiri poterat.* Livius 8. 39. *quicquid progrediebantur, magis magisque turbatos hostes cernebant.* qui hoc *quicquid* alibi reddit per *quoad.* 34. 47. *Boiorum Ligurumque agros populatum esse quoad progredi silvæ paludesque passæ sint.* Iustinus per *quatenus* 12. 10. *Quatenus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt.* Non ergo est quod Acidalio accedamus defectum hunc locum habenti. Nam ad illud, quod pro argumento adfert, mox dici, Craterum in obsidione Artacacnæ relictum fuisse, quod ante nullibi sit expressum, jam supra ad 6. 1. 17. respondimus, multa apud auctores proponi tanquam dicta, quæ intelligenda sint ex consequentibus, disertis verbis non tradita. De repurgando itinere similiter Livius 44. 4. 8. *per invia transgressus præmissis qui repurgarent iter, Attalum & Misagenem, cum sua gentis utrumque auxiliaribus, præsidio esse saltum aperientibus jubet.* Freinsh.

Inritus labor videbatur obstante natura] Quædam ignavis fieri non posse videntur, si difficulter fiant; quæ tamen consilio & pertinaci labore tandem vincuntur & perficiuntur. Si vero quid invita natura tentetur, in tempore desistere præstat, quam irriti laboris ludibrio & impensarum dispendio temere moliri. Quidam hîc inanem magnitudinis gloriam captant; ut Caligula, *qui nihil tam efficere concupiscebat, quam quod effici posse negaretur*; non attento quid publice expediat.

27 *Versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud,* &c.] Hoc est argumentum perplexæ mentis, rursus ac prorsus meare; ut Varro in Satyra Andabatæ loquutus est: *Mortales multi rursus ac prorsus meant.* Hoc scite Comicus expressit in Phædria, Eunu-

ita ut fieri ſolet ubi prima quæque damnamus, ſubjiciente animo. hæſitanti, quod ratio non potuit;
28 fortuna conſilium ſubminiſtravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus. [a] hæc vapore torrida ina-
29 ruerat. Ergo *adgeri alias arbores* jubet; *& igni dari alimenta:* celeriterque ſtipitibus cumulatis faſtigium
30 montis æquatum eſt. tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit. flammam in ora hoſtium ventus ferebat; fumus ingens velut quadam nube abſ-
31 conderat cœlum. ſonabant incendio ſylvæ; atque ea quoque, quæ non incenderat miles, concepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum ultimum, ſi qua intermoreretur ignis, effugere tentabant; ſed qua flamma dederat locum, hoſtis
32 obſtabat. Varia igitur cæde conſumpti ſunt. alii in medios ignes; alii in petras præcipitavere ſe; quidam manibus hoſtium ſe obtulerunt: pauci ſe-
33 miuſtulati venere in poteſtatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obſidebat, redit. Ille, omni-

INTERPRETATIO.

a *Hæc* ligna *ardore* Solis *exſiccata erant.*

NOTÆ.

chi a. 4. ſc. 2. *Dum rus eo, cœpi egomet mecum inter vias, ita ut fit, ubi quid in animo eſt moleſtiæ, aliam rem ex alia cogitare.* Et in Pamphilo, Andr. a. 1. ſc. 5. *Tot impediunt curæ quæ meum animum divorſim trahunt.* Et mox: *Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur.* Apud Virgil. Laomedontius heros

Cuncta videns magno curarum fluctuat æſtu:
Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In parteſque rapit varias, perque omnia verſat.

28 *Inaruerat*] Sebiſius malebat *inarſerat.* Materiem aridam concepiſſe ignem fortuitum: quo viſo Alexander putaverit occaſionem expugnandæ rupis ſibi dari, atque incendio alimenta ſuggeri juſſerit. Id mihi jam minus, quam olim, diſpliceat, reputanti multoties factum narrari, ut ſpontaneo incendio per nimii æſtus vaporem ſilvæ conflagraverint. niſi mox ſequeretur ſtipitibus cumulatis ignem demum injectum. Sed hercle modo etiam *igni dari alimenta* juſſerat, quod quî potuit, ſi nullus adhuc ignis fuit excitatus? *Idem.*

32 *Varia igitur cæde*] Alii legunt *clade.*

33 *Artacacnam*] Variant hic impreſſi codices. In nonnullis eſt, *Artacanam*, in aliis *Artacnam.* quam lectionem ut veriorem ſecuti ſumus, cujus

omnibus præparatis, regis exſpectabat adventum, ᵃcaptæ urbis titulo, ſicut par erat, cedens. Igitur 34
Alexander *turres admoveri* jubet; ipſoque adſpectu territi barbari; è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, *iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſervaret; ſupplicibus ſemet dedentibus parceret.* Rex data venia, non obſidionem modo ſolvit, ſed omnia ſua incolis reddidit. Ab hac urbe digreſſo, 35
ſupplementum novorum militum occurrit. Zoilus D equites ex Græcia adduxerat: III millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites C & XXX cum Philippo erant: Ex Lydia II millia, & DC pere-

INTERPRETATIO.

a *Gloriam expugnatæ urbis* Alexandro *reſervans.*

NOTÆ.

jus & Plinius in Commentatione Indiæ lib. 6. cap. 13. meminit: tametſi Diodorus 17. 78. hanc urbem ejus regionis inſignem & ſitu munitiſſimam *Chortacana* vocat. Arrian. 3. 5. *Artacoanam.* in qua regia Areorum erat. *Popma.* Cod. Conſtantienſis præfert *Artacrana.* apud Strabonem lib. 2. eſt *Arctacana. Articaudnam* putant apud Ptolemæum. *Raderus.*

Cedens] Id poſtea quoque Agrippæ præceptum fuit; hominis, elogio Velleii 2. *parendi, ſed uni, ſcientiſſimi,* apud Dion. lib. 49. *Duo hæc, eum qui ſua ipſius incolumitatis curam gereret, obſervare; ut negotio præfectus difficultatem rerum ipſe amoliretur* (ſic vertit Lipſ. Polit. 3. 11.): *alterum, ut rei bene geſtæ nomen iiſdem principibus reſervaret.* Principes enim ſuſpicioſi ſunt, & præterea bellorum decora non ad alium pertinere debere arbitrantur: *& cetera utcunque facilius diſſimulari, ducis boni imperatoriam virtutem eſſe.* Prudens ejus rei idem Agrippa apud Tacit. Agr. 8. *nunquam in ſuam famam geſtis exultavit, ad auctorem & ducem, ut miniſter, fortunam referebat.* Sic & Ioab ad Davidem, Samuel. 2. 12. Ioſeph. 7. 7. exemplo, huic Curtiano ſimillimo. Idem Germanorum olim mos: principem *defendere, tueri, ſua quoque fortia facta gloriæ ejus aſſignare.* Tacit. Germ. 14. *Freinsh.* Qui enim fortunam ad imperatorem refert, ut miniſter, fortunam magis ſibi devincit quam imperator. Quippe non manet non noſtrum, quod quia noſtrum, alteri, qui major & ſub quo ſumus, liberaliter imputamus. In laudes ſuas liberalis eſt, qui eas aliis impendit; & fortunæ ſuæ tenax, qui eam in auctorem transfundit. *Boxhornius.*

34 *Iram in Satibarzanem defectionis auctorem reſervaret*] Plut. Apophth. Rom. cap. 34. Pompeius *cum Mamertinos univerſos conſtituiſſet necare, quod ſtetiſſent ab adverſariis, Sthenis injuſte Pompeium agere dixit, qui ob unum ſontem, multos innocentes occidere vellet, ſe ſolum in culpa eſſe, qui amicis perſuaſiſſet, inimicoſque vi adegiſſet ad factionem Marianam.* quo dicto ſibi & civitati veniam impetravit.

35 *Ab hac urbe digreſſo, ſupplementum novorum militum occurrit*] Difficilis me hercle locus, & à ſubtiliſſimis varie agitatus. Antequam Alexander Artacacnam in ſuam poteſtatem redegiſſet, ab eaque eſſet digreſſus, ſupplemen-

peregrinus miles advenerant: CCC equites gentis
36 ejusdem sequebantur. Hac manu adjecta Drangas pervenit. bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaëntes, sceleris in regem suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu profugit in Indiam.

NOTÆ.

mentum novorum militum occurrit. Horum duces præcipui Zoïlus & Philippus erant. Thessali equites cum hoc erant, qui pro novis militibus habentur, quod ab Alexandro Ecbatanis in maritimam oram remissi de novo militiæ nomen dedissent. Peregrinus miles pro pedite habendus, quia alias sic ab equitibus discernitur. *Blanck.* vide Arriani locum 3. 5. 13.

CAP. VII.

Conjurationem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Cebalinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipse sibi manus refert.

1 IAM nonum diem stativa erant, quum [a] externa vi non interritus modo rex, sed invi-
2 ctus, [b] intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem auctoritatis & gratiæ, exoleti, cui

INTERPRETATIO.

a Ab hostium *externorum viribus.*
b *Domesticorum scelere periclitabatur.*

NOTÆ.

1 NOn interritus modo] Vulgo, *non tutus modo.* Sed statim se prodit ejus lectionis tepor, quamquam Aldi judicio bonæ: ideo mutarunt varie. Acidal. invertit ordinem, *non invictus modo, sed tutus.* quod quidem meliorem paulo sensum habet, atque à Radero receptum est. Idem Acidal. ex vet. lectione, *non interritus modo*, cum recenti conjuncta, excudere tentat *intentatus.* Sed hoc à scriptura longe abit, & longius adhuc à bono sensu. Non enim *intentatus* externa vi fuit. unde enim tot prælia, vulnera, pericula? deinde ridicule hæc opponentur, *intentatus* & *invictus.* Quidam Mss. habere dicuntur, *non territus modo.* Sed vera lectio est, *non interritus modo.* Alexandrum nulla vis externa terruit; nec hoc solum, sed etiam ubi ingruisset, non vicit. Idem jam petitur domesticis insidiis, & quod hostes non potuerunt, amici moliuntur. Ita justa verba sensus, & justum ordinem verba consequuntur. Nam *interritum* esse, minus est, quantum ad hunc locum attinet, quam *invictum.* Multos enim vis hostilis etsi non terruit, obruit tamen & oppressit. At hunc, quem tantum extulerat animi magnitudo, ut periculum omne despiceret; tantum fortuna, ut nulla vi superaretur,

cui *Nicomacho* erat nomen, amore flagrabat; obse-
quio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vul- 3
tu quoque perspici poterat, similis adtonito, remo-
tis arbitris cum juvene secessit in templum, *arcana*
se & silenda adferre præfatus: suspensumque expecta- 4
tione *per mutuam caritatem & pignora utriusque animi*
rogat, *ut adfirmet jurejurando*, [a]*quæ commisisset, silen-*
tio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum 5
perjurio detegendum foret, indicaturum, *per præ-*
sentes deos jurat. Tum Dymnus aperit, *in tertium* 6
diem insidias regi comparatas, seque ejus consilii forti-
bus viris & illustribus esse participem. Quibus juvenis au- 7
ditis,

INTERPRETATIO.

a Ea *quæ* Dymnus ipsi *aperiret.*

NOTÆ.

tur, intestinum facinus petit. Inducta est hæc comparatio ad duplicem finem: ut videamus, nihil in humanis rebus tutum esse, &, ut huc trahere liceat verba Livii 30. 44. *qui foris hostem non habet, domi invenire:* deinde ut ipsa facinoris magnitudo objiciatur animis, ex præstantia viri, contra quem admittebatur. Similis illa periodus Ammiani 29. de Valentiniano: *securus interim hostium externorum, intestini: pene perierat fraudibus.* Freinshemius.

2 *Victus*] Melius cum membranis Modianis *vinctus.* Nam ea metaphora frequens in amoribus. Sic apud Tacit. 4. 10. *corrupta ad scelus Livia, Sejanum Lygdi quoque spadonis animum stupro vinxisse.* Ovid.

Ipse ego præda recens factum modo vulnus habebo,
Et nova captiva vincula mente feram. Idem.

8 *Pignora utriusque animi*] Vir Doctus Advers. 27. 15. suspicatur leg. *pign. unius utriusque an.* cui non accedo. Simplicius est explicare de benevolentia, utriusque mutuis officiis testata. sic mox, ut hoc loco *pignora animi* vocat, *benevolentiæ pignus* dixit. Altera ejus conjectura probabilior, qua mox pro *commisisset*, malebat *commissa essent.* Sed tamen vulgatum rectum est: & ejusmodi temporum enallage alibi quoque in his libris defenditur.

5 *Per præsentes deos*] Nicomachus ratus nihil dicturum, quod cum perjurio, seu violato etiam jurisjurandi sacramento, esset aperiendum, jurat per *præsentes deos*, qui in illo templo, ad quod deductus erat, colebantur. Non est assecutus vim verborum Glareanus, quod ingenue fatetur. Ferebat ita veterum consuetudo Macedonum, uti ducti ad templum tactis altaribus & simulacris jurarent; quod erat per præsentes deos jurare. Iustin. 24. 2. *Quo perducto in sanctissimum Iovis templum veterrimæ Macedonum religionis, Ptolemaus, sumptis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimisque execrationibus adjurat, se sincera fide matrimonium sororis petere.* Videtur & Ovidius de Trist. 2. 53. ad formulam per præsentes deos jurandi alludere, quamvis Augustum alloquatur:

Per

ditis, [a] *se vero fidem in parricidio dedisse* constanter ab-
8 nuit, *nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constrin-
gi.* Dymnus, & amore & metu amens, dextram
exoleti complexus, & lachrymans, orare primum,
9 *ut particeps consilii operisque fieret. si id sustinere non pos-
set; attamen ne proderet se, cujus erga ipsum benevolen-
tiæ præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus,*
10 *quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ.* Ad
ultimum aversari scelus perseverantem metu mortis
terret: *ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus*
11 *inchoaturos.* Alias deinde *effeminatum & muliebriter
timidum*, alias *proditorem amatoris* adpellans, nunc
ingentia promittens, interdumque regnum quoque,
versabat animum tanto facinore procul abhorren-
12 tem. Strictum deinde gladium modo illius, modo
suo admovens jugulo; [b] supplex idem & infestus ex-
pressit tandem, *ut non solum silentium, sed etiam ope-*
13 *ram* polliceretur. namque [c] abunde constantis animi,
& di-

INTERPRETATIO.

a *Negat se fidem obstrinxisse ad* celandam *conjurationem* in regem.

b *Idem orans & minitans* simul, *extorsit* ab eo, *ut &c.*

c *Vt erat mente admodum firma.*

NOTÆ.

*Per mare, per terras, per tertia numina
juro,
Per te præsentem conspicuumque
deum.* Rad.

7 *In parricidio*] Acidalius cum Radero non venustius tantum, sed & rectius scribendum putat, *in parricidium.* Freinshemius vulgatum tuetur. Ego prioribus accedo, licet librorum auctoritate non suffulciatur. Aliquo tamen modo communis lectio subsistit. *Blanck.*

Nec ulla religione, &c.] Turpis promissi aut flagitii fides non stringit aut obligat, etiamsi juramentum accesserit; quod scelere non debet impleri. Conferatur etiam Aulici inculpati cap. 36. §. 7. & Mynsinger. cent. 2. obs. 78. *Loccenius.* Graviter C Claudius apud Dionys. 9. 19. *Quod si vos clandestino fœdere obstrinxistis, fideique mutuæ deos testes ac vindices adhibuistis (forsitan enim & tale quidpiam à vobis factum est) cogitate, fœdus illud, si servetur, impium esse, ut contra patriam ac cives initum: si vero violetur, pium. dii enim ad honesta & justa, non ad turpia & injusta pacta adhiberi amant.*

9 *Si id sustinere non posset*] Alii leg. *Si id non sustineret.*

13 *Namque*] Optime hæc vox connectit sequentia superioribus. Respondet enim tacitæ objectioni, aut dubitationi, & explicat, quo consilio silen-

& dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat. sed, *se captum Dymni amore*, simulabat *nihil recusare*. Scissitari inde pergit, *cum qui-* 14
bus tantæ rei societatem iniisset. plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille, 15
& amore & scelere male sanus, simul gratias agit, simul gratulatur; *quod fortissimus juvenum non dubitasset se jungere Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. adjicit his Aphœbetum, Loceum, Dioxenum, Archepolim, & Amyntam.* Ab hoc sermone dimissus 16
Nicomachus ad fratrem, *Cebalino* erat nomen, quæ acceperat, defert. Placet *ipsum subsistere in tabernaculo; ne si regiam intrasset, non adsuetus adire regem, conjurati proditos se esse resciscerent.* Ipse Cebalinus an- 17
te vestibulum regiæ, neque enim propius aditus ei patebat, consistit; operiens aliquem ex prima cohorte amicorum, quo introduceretur ad regem.
Forte ceteris dimissis, unus Philotas Parmenionis fi- 18
lius, incertum quam ob causam, substiterat in regia.

NOTÆ.

lentium & operam spoponderit ille, quem toto animo ab eo scelere abhorruisse dixerat. Nihil ergo deest ante istam particulam, quod putaverat Adversariorum scriptor. *Freinsh.*

17 *Ex prima cohorte amicorum*] *Nam plures fuisse amicorum cohortes, & quasi gradus*, aliis scriptorum exemplis docet Lipsius ad illa Taciti 6. 9. *quem Druso fratri percarum, in cohortem suam transtulerat.* quem vide. Eundem morem Euseb. de vita Const. 4. 1. respexisse his verbis, *Comitum alios in primo ordine collocavit, alios in secundo, alios item in tertio,* probat Salmasius ad Pollionis Macrinam, in fine. De eodem Sueton. Tib. cap. 46. *tribus classibus facttu pro dignitate cujusque, primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, sed Græcorum appellabat.* Vbi vide, an rectius sit scrib. *sexcena, quadringena, ducena.* Ejus gradus amicos, τοὺς μεγίστους φίλους vocat Plutarch. Alex. cap. 83. Ab his ergo cohortibus nomen diu post invenerunt *cohortalini.* de quibus tit. Cod. lib. 12. quod scilicet in præsidum cohortibus ministrarent. Est enim ea rerum humanarum mutabilitas, ut & nomina summis rerum hominumve tributa, tractu temporis sensim devolvantur ad infimos. Nam ut quisque propior cuidam dignitati sibi videtur, ita nomen ejus affectat: & cum hoc à multis fit, tanquam sede sua emotum usque transfertur ad viliores. dum ii qui primi id gesserant, cernentes, fraudi sibi esse, si, quos ordine antistent, ab iis nomine non distinguantur, nova subinde vocabula excogitant: donec omnibus exhaustis tandem redeatur in orbem. Atque idem in vestitu animadvertas, ut illustrium pompam imitentur nobiles,

gia. huic Cebalinus, [a] ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferens, aperit, quæ ex fratre compererat; & *sine cunctatione nunciari regi* jubet.
19 Philotas laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum; multoque invicem de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum, quæ ex Cebalino cognoverat,
20 nunciat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiæ excipit juvenis; *an mandatum exsequutus fo-*
21 *ret* requirens. Ille, [b] *non vacasse sermoni suo regem*, causatus, discessit. Postero die Cebalinus venienti in regiam præsto est: intrantemque admonet *pridie communicatæ cum ipso rei.* Ille *curæ sibi esse* respondit: ac ne tum quidem regi, quæ audierat, aperit. Cœ-
22 perat Cebalino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni, *Metron* erat ei nomen, [c] super armamentarium posito, *quod scelus*
23 *pararetur*, indicat. Ille Cebalino in armamentario abscondito, protinus regi, corpus forte curanti,
24 *quid ei index detulisset*, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus; armamentarium intrat. ibi Cebalinus gaudio elatus, *habeo te*,
25 inquit, *incolumem ex impiorum manibus ereptum.* Percontatus deinde Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quærere, *quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indi-*

INTERPRETATIO.

a *Perturbato vultu.*
b *Causam afferens quod Regi non vacasset* attendere *suæ delationi.*
c *Armamentarii præfecto.*

NOTÆ.

biles, horum plebeii cives: donec illi abstineant profanato & vulgato jam cultu, aliumque inceptent, idem mox passurum. *Freinsh.*

22 *Metron erat ei nomen*] Raderus cum Acidalio legit, *Metroni*; cum & in Constant. Mſ. legatur, *Metron ei.* Idque præferam vulgato, *Metron erat nomen ei*, in quo nulla Curtianæ venustatis in oratione disponenda vestigia. Ita bis hoc ipse capite, *Nicomacho erat nomen: Cebalino erat nomen.* Freinsh.

27 *Decurrisse*] Alii *detulisse* legunt.

28 *Rex*

indicium? Atque illo fatente, *jam tertium esse*; exi- 26
stimans, haud incorrupta fide tanto post deferre quæ
audierat, *vinciri eum* jussit. Ille clamitare cœpit, 27
eodem temporis momento quo audisset, ad Philotam de-
currisse: ab eo percontaretur. Rex item quærens, *an* 28
Philotam adisset? an instituisset ei, ut perveniret ad se?
perseverante eo affirmare quæ dixerat; manus ad
cœlum tendens, manantibus lachrymis, *hanc sibi à*
carißimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur.
Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob cau- 29
sam accerseretur à rege; gladio quo forte erat cinctus,
graviter se vulnerat, occursuque satellitum
inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex, 30
quod, inquit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas; ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum jam defecerat vox. itaque edito gemitu, vultuque à conspectu regis averso, subinde
collapsus exstinguitur. Rex, Philota *venire in regiam* 31
jusso, *Cebalinus*, inquit, *ultimum supplicium meritus, si in caput meum præparatas insidias biduo texit;* [a] *hujus criminis reum Philotam substituit: ad quem protinus indicium detulisse se adfirmat. quo propiore gradu amicitiæ*
me contingis, hoc majus est dissimulationis tuæ facinus; 32
& ego

INTERPRETATIO.

a *Philotam suo loco reum sceleris fecit.*

NOTÆ.

28 *Rex item quærens*] Forsan *iterum.* Acidalius. Quem sequutus Raderus sic expressit. Sed certe fuit *item item*, hoc est, *identidem*, ut nunc malunt scribere. Sæpius enim quæsiit, ut solet, ubi objicitur animo res inopinata, & minime exspectata. *Idemtidem* est subinde, repetitis vicibus. sic infra 6. 9. *Soletis idemtidem à me petere.* Firmat emendationem & quod sequitur: *perseverante eo affirmare.* quod arguit, non semel interrogatum fuisse. *Freinsh.*

Carißimo] Vt patet ex Plutarcho cap. 16. & 19.

32 *Hoc majus est dißimulationis tuæ facinus*] Infra in sua orat. ad milites Alexander: *Subest nimirum silentio facinus.* Qui conscius est conjurationis, & vel dolo dissimulat, vel negligentia transmittit, quod ad Regis caput spectat, majestatis quoque reus censetur, etiamsi ex eo audierit, de cujus fide dubitare queat. Vnde Isocrates orat. 3. ad Nicoclem ait, Eadem pœna dignos esse supprimentes hujusmodi facinus,

 qua

& ego Cebalino magis, quam Philotæ id convenire fateor. Faventem habes judicem, si quod admitti non oportuit,
33 *saltem negari potest.* Ad hoc Philotas haud sane trepidus, si animus vultu æstimaretur, *Cebalinum quidem scorti sermonem ad se detulisse; sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse* respondit; *veritum ne jurgium inter amatorem & exoletum, non sine risu aliorum, de-*
34 *tulisset. Quum Dymnus interemerit se ipsum, qualiacumque erant, non fuisse reticenda.* complexusque regem, orare cœpit, *ut præteritam vitam potius quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur.* Haud

NOTÆ.

qua facinorosos. Quantum enim in illis est, silentio vires conjurationi addunt; quamvis ipsius facti non sint forte participes. Vide lib. 5. §. 6. Cod. ad leg. Iul. Majest. lib. 6. D. de pœnis, & Elberti Leonini Consilium 89. n. 3. Scip. Gentilis de Conjur. lib. 1. c. 9. §. consciis. *Loccen.*

33 *Vultu*] Seneca Controv. 2. 13. *Magna consilia non bene vultus tegit.*

Levi auctori] non tamen Philotæ conveniebat ponderare auctoritatem indicis, sed regi, ad quem illum audita detulisse oportuit. Nam levibus momentis summa verti constat, & *vel unius insidiis patere regem.* Ergo Claudio apud Suet. 37. *Nulla adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, à quo non mediocri scrupulo injecto ad cavendum* (hactenus bene) *ulciscendumque compelleretur.* Hæc igitur ad Principem deferenda: cujus prudentiæ est dispicere, quam similitudinem veri habeat indicium. Qua in re laudabilis est Iuliani prudentia, apud Marcell. 22. 23. A quo delator ejusmodi, qui municipem quendam rerum novarum apud Imp. arguebat *jussus est ut vilis, arduæ rei vilem incusans, abiret tacitus & innoxius.* Freinsh.

34 *Non fuisse reticenda. complexusque regem*] Valde hic festinantur omnia, defensio, objectorum remotio, preces, complexus etiam; atque interim nullæ Alexandri partes. Ego nihil video, quod mutare sententiam cogat, qui olim ante verba, *cum Dymnus,* aliquid intercidisse credidi. Nam quomodocumque interpreteris, non sane cohæret oratio, & omnino non omisit Curtius interserere verba regis. Deinde quid hoc, quod nulla dum impetrata venia in amplexus regis ruit? itane solent supplices, quibus læsæ majestatis crimen intenditur? Si genua complecti fecisset, scirem quid diceret. At hoc, quod dicit, valde dubito, an licuerit etiam *carissimo quondam amicorum.* Ipse quidem infr. 6. 10. 11. non regem se amplexum dicit, sed *dextram* ejus. Sane pro Tiridate magni regis fratre, rege ipso, anxie paciscebantur Parthi apud Tac. 15. 31. *ne complexu provincias obtinentium arceretur.* Severus teste Spartiano c. 2. *quum eum quidam municipum suorum Leptitanus, præcedentibus fascibus, ut antiquum contubernalem, ipse plebeius, amplexus esset, fustibus eum sub elogio ejusdem præconis cecidit, Legatum P. R. homo plebeius temere amplecti noli.* Tanti amplexus præsidum æstimabatur erga provinciales: immo erga regem exterum. Idne temere licuisset subdito adversus suum regem, eumque Alexandrum, supra mortale fastigium se efferentem, nec jam Philippi, sed Hammonis filium? Ego geminas hic lacunas intercedere suspi-

Haud facile dixerim, crediderritne ei rex, an altius 35
iram suppresserit; dextram reconciliatæ gratiæ pignus
obtulit; & *contemptum magis, quam celatum indicium esse videri sibi* dixit.

NOTÆ.

suspicor; alteram ante *cum Dymnus*; alteram ante *complexusque*. Idem.

35 *Haud facile dixerim*, &c.] Sed vero est similius, quod altius iram suppresserit, dum ut paulo infra narrat auctor, *non cœnare modo, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit.* Similia de simulato Tiberii affectu erga Libonem majestatis accusatum: *Interim Libonem ornat prætura, convictibus adhibet, non vultu alienatus, non verbis commotior; adeo iram condiderat.* Iram Principes hic supprimere sueti, vel quod nolunt statim videri erraffe in eo amando, qui nunc odio dignus haberi cœpit. Vel si se prorsus indignum Principis amore fecerit, ante rem non penitus exploratam; vel potentiæ amici metum restinctum, immatura adhuc videtur ulciscendi puniendive occasio. *Loccenius.*

Videri sibi dixit] Si tollas illud *sibi*, ex vulgari usu vocem *videri* transfers ad forensem, quo & usus Curtius tam hic, quam infra 6. 11. *satis quæsitum videri*. *Videri* enim judicis vox est, causa cognita pronunciantis. Clarum id ex Cicer. Academ. quæst. 2. ubi, *quæ jurati judices cognovissent, ut ea non esse facta, sed ut* videri *pronunciarent*, à majoribus institutum ait. Sic apud Festum; *parum cavisse* videri *pronunciat magistratus, cum de consilii sententia capitis quem condemnaturus est.* Sic intelligendus Cassius apud Tacit. 14. 43. *Pronunciemus ultro, dominum jure cæsum videri.* l. 4. C. ad l. Corn. de Sicar. *eum qui inferendæ cædis voluntate præcesserat, jure cæsum videri.* Plin. 14. 13. *Cn. Domitius judex pronunciavit, mulierem videri plus vini bibisse, quam valetudinis causa.* Vide omnino Cujac. observ. 3. 26. *Idem.*

CAP. VIII.

Amicorum regiorum consilio Philotas, Parmenionis filius, conjurationis auctor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.

DVOCATO tamen consilio amicorum, cui 1
tum Philotas adhibitus non est, *Nicomachum introduci* jubet. Is eadem, quæ detu- 2
lerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi carus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem di-

NOTÆ.

2 IN *paucis*] Adeo ut æquipararet cum Hephæstioni, quem quantum dilexerit, satis ostendit Curtius infra, 10. 4. hunc φιλαλέξανδρον, *Alexandri amantem*, Craterum φιλοβασιλέα *regis amantem* appellans. Plutarch. c. 83. Diodor. 17. 114. *Idem.*

Philotæ ob æmulationem dignitatis adver-

3 dignitatis adverſus. neque ignorabat, ſæpe Alexandri auribus [a] nimia jactatione virtutis atque operæ gravem fuiſſe: & ob ea non quidem ſceleris, ſed
4 contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam [b] premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferens ſpeciem; *Vtinam*, inquit, *in*
5 *principio quoque hujus rei nobiſcum deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, patereris potius ignorare eum quantum deberet tibi; quam uſque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi pote-*

INTERPRETATIO.

a *Nimia oſtentatione fortitudinis meritorumque* ſuorum odioſum fuiſſe.

b *Perdendi Philotæ opportunitatem.*

NOTÆ.

verſus] Quid frequentius in aula, quam odium ex æmulatione dignitatis? contra eum remedia in Aulico inculpato Paſtorii cap. 20. vide.

3 *Iactatione virtutis*] Idem attulit perniciem Silio: de quo Tacit. 4. 18. *Credebant plerique auctam offenſionem* (Tiberii) *ipſius intemperantia, immodice jactantis, ſuum militem in obſequio duraviſſe, cum alii ad ſeditionem prolaberentur.* De Philotæ jactantia etiam apud Plutarch. cap. 86. cum apud Damaſcum recepta eſſet præda. quo tamen loco Plut. fugit ratio, eodem tempore illud, atque hoc, de quo nunc agimus, accidiſſe. Ioſephus 19. 7. de Sila: *in familiaribus colloquiis moleſtus erat regi Agrippæ, interdum extollens ſe immodice, & ſæpe prioris fortunæ adverſitates in memoriam revocans, ut oſtentaret, quam ſtudioſus ipſius cultor fuerit, nunquam non labores in ejus gratiam exhauſtos memorans, &c.* Idem.

4 *Premendi inimici occaſionem*] *In conſilium atrocius* merito vocat l. fin. C. de malef. & mathem. *proprium inimicum ſub hujuſmodi vindictæ nomine conficere.*

Odio ſuo pietatis præferens ſpeciem] Non ſpecioſior ars tegendi odium quam pietatis & ſtudii erga Principem velum ac prætextus. notum hoc nimis aulis artificium. *Loccen.*

5 *Quantum*] Salutem, famam, dignitatem; quæ omnia incolumia præſtitiſſet rex ignoranti, ſi compertam ſibi conjurationem diſſimulaſſet. *Freinsh.*

De periculo ſuo] Plutarch. Artaxerxe cap. 3. de fratre ejus Cyro: *Non acquieſcens illa in provincia, neque indulgentiæ memor fraternæ* (nam inſidianti pepercerat) *ſed vinculorum, ira conſultrice acrius quam ante ad regnum geſtivit.* Scilicet *ingrata res eſt malitia nacta veniam*, ut ait Appianus in Mithridat. de Pharnace, qui obtenta à patre venia, tamen eum ad necem adegit. Sic enim intelligendum, quod ibi legitur: *Ac ne inſidiæ quidem eum fefellerunt, niſi noviſſimæ: tum quoque ultro circumventus periit.* Senſu auctoris non ſatis expreſſo. qui hic eſt: *Ac ne inſidiæ quidem eum fefellerunt, ne noviſſimæ quidem: ſed ſponte auctorem earum venia proſecutus, per eas periit.* ἑκὼν ταύτης ὑπεριδών. quæ vox poſita videtur pro *ignoſcere*. Hoc enim ab eo factum pau-

poterit; tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est 6
quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. scit eos, [a] *qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse* 7
vel pœnitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet; patrem ejus Parmenionem, tanti ducem exercitus, & inveterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi. QUÆDAM 8
beneficia odimus. meruisse mortem confiteri pudet. Superest, ut malit videri injuriam accepisse, quam vitam. proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium 9
superest, ad quos persequendos ituri sumus: latus à domesticis hosti-

INTERPRETATIO.

a *Qui gravitate* criminis *clementiam omnem exhauserunt.*

NOTÆ.

paulo ante, narraverat, & seqq. postulant. statim enim subjicitur ea gnome, *Ingrata res, malitia nacta veniam.* Ergo infr. 7. 2. simili fere sensu Amyntam & fratres compellat Alexander: *Vos autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse.* Ergo & Celsum, Galbæ fidum, Otho statim inter intimos amicos accepit, *non quasi ignosceret*, ut ait Tacit. Hist. 1. 71. Plutarch. etiam Othone c. 1. sensu eodem quo Curtius, jussisse scribit, ut *causæ potius oblivisceretur, quam veniæ meminisset.* Idem.

6 *Nec est quod existimes, eum, &c.*] Noster lib. 7. *Nullis meritis perfidia mitigari potest.* ubi vide Notas. Sed & operæ erit, ad hunc locum vidisse Cl. Barthium lib. 27. Adversf. cap. 15.

7 *Parmenionem*] Arrian. 3. scribit, propter eum metum maxime interfectum mox fuisse Parmenionem.

8 *Quædam beneficia odimus*] Quod fit præsertim in magnis beneficiis, & quæ gravant capientem. Tacit. 4. 18. *Beneficia eo usque læta sunt, dum videntur exsolvi posse: ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur.* De iisdem Curtius, &c. Lipsius ad ista Senecæ de benef. 2. 24. *Tutius est quosdam offendere, quam demeruisse. argumentum nihil debentium, odio quærunt.* Interdum etiam *gravis est ipsa beneficiorum potentia*, ut ait Florus 4. 2. Evenit ergo quandoque, *ut quosdam habeamus infestissimos, non post beneficia tantum, sed propter beneficia.* Seneca de benef. 3. 1. Illa beneficia odio sunt, quæ habent invidiosam causam, aut in quibus gratia est oneri. Vide Senecam lib. 2. de benefic. cap. 19. lib. 5. cap. 10. Quum Carolus V Francisco I. Rege Galliæ capto deliberationem instituisset, an mitioribus an vero durioribus conditionibus cum eo agendum esset. Albæ Dux duriores suasit: quod qui eo redacti sunt, ut eos beneficio opus habuisse pudeat, iidem illud se accepisse indignentur. *Loccen.*

hostibus muni. hos si submoves, nihil metuo ab ex-
10 *terno.* Hæc Craterus. Nec ceteri dubitabant,
quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, ni-
si auctor aut particeps. Quem enim pium & bonæ
mentis, non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis
quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cur-
11 *surum? Ne Cebalini quidem exemplo, qui ex fratre com-*
perta ipsi nunciasset, Parmenionis filium, præfectum equi-
tatus, omnium arcanorum regis arbitrum? simulasse etiam
non vacasse sermoni suo regem, ne index alium internun-
12 *cium quæreret. Nicomachum, religione quoque deûm*
adstrictum, conscientiam suam exonerare properasse:
Philotam, consumpto per ludum jocumque pene toto
die,

NOTÆ.

9 *Hostibus*] Illud *hostibus* futilis glossa est librarii, qui *domesticos* non omnes hic censeri putabat; recte quidem, si acumen in repetitione ex superiori eadem voce petendum animadvertere potuisset. *C. Barthius.*

10 *Suppressurus*] Rectissima præsumptio, quamquam (ut sunt res hominum) non ubique certa. Reperitur enim, qui nullo malo consilio pressit, sed ut diligentius rem exploraret. quod de Marcello scribit Procopius lib. 3. Gotth. in conjuratione contra Iustinianum. Sed ibi omnia cum fide prudenter acta, simile nihil habent cum Philotæ negotio, cujus summa defensio est, *se non credidisse tam levi auctori.* Cur enim ab ipsius incredulitate, cum summa negligentia conjuncta (ut jam abfuisse dolum largiamur) incolumitas regis pendeat? Certe legi Iuliæ olim æquum visum est, in adulterio uxoris dissimulato *puniendum esse maritum, cum excusare ignorantiam suam non potest, vel adumbrare patientiam prætextu incredibilitatis,* ut est in l. 29. de adult. Hoc in privato crimine, si cum Majestate compares, cujus incolumitati totius reipubl. salus innititur. Nullo igitur modo excusandus est Philotas, aut pro insonte habendus. Iurisconsultorum aliqui nulla distinctione omnes, qui insidias in principem reticeant, eadem pœna afficiendos putant, qua sceleris complices; *quando maleficium committitur in personam, cujus potestati debet esse subjectus* ille qui rescivit de facinore. Licet autem, pro diversitate circumstantiarum, alii atque alii gravius puniendi sint, merito tamen Impp. in l. Quisquis. §. penult. C. ad L. Iul. Maj. eandem pœnam interminati sunt *conscius*; ut vicissim indicibus impunitatem & præmia.

11 *Nunciasset*] Sola interpunctione lucem reddimus loco parum alias intellecto. Comparationem enim odiosam instituit inter quemvis ex vulgo, & Philotam, ea nobilitate, ea apud regem gratia, tot præmiis auctum, tot honoribus: ut appareat, gravissimum esse delictum, quod tamen multiplici nexu regi devinctus, quæ ad caput illius pertinebant, texisset: cum alii omnes, quamquam longe minori vinculo adstricti, pro nefario scelere id habituri fuissent. *Ne Cebalini quidem exemplo* (sic enim cum Mss. legendum) motum fuisse Parmenionis filium. nam hæc ita cohærent, *fuisse cursurum? Ne Ceb. quidem exem. qui ex fr. comp. i. nunciasset, Parm. fil. Pr. equ. o. a. regis arbitrum? simulasse etiam,* &c. Confer Tac. 1. 42. *Freinsh.*

14 Quum

die, [a] *gravatum esse pauca verba ad caput regis pertinentia, tam longo & forsitan supervacuo inserere sermoni.*
At enim non credidisse talia deferentibus pueris! cur igi- 13
tur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? dimittendum fuisse Cebalinum, si delationem ejus damnabat. IN SVO quemque periculo magnum animum ha- 14
bere; quum de salute regis timeretur, credulos esse debere; vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur 15
quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex, admonitos, *ut consilium silentio premerent*, dimittit. *Pronunciari* deinde *iter in posterum diem* jubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ulti- 16
mas ipsi epulas, & non cœnare modo, sed etiam familiariter conloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Se-

INTERPRETATIO.

a *Non esse dignatum.*

NOTÆ.

14 *Quum de salute regis timeretur*] Imitabimur hic liberos de salute parentum interdum nimis sollicitos: quod tamen excusat redundans affectus. Tullius etiam scorto credit de conjuratione Catilinæ, additque orat. 3. in Catil. *Ego non arbitrabar, in tantis reipub. periculis mihi esse nimiam diligentiam pertimescendam.* Laurentius Medices prudenter dixit; *Nullam suspicionem superfluam putandam, quæ vitæ Principatusque salutem respiceret.* ita tamen, ut suspicio facinoris ad cavendum, facinus ipsum ad ulciscendum valeat. secus atque Claudius Imp. qui hic præceps erat. *Nulla adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, à quo non mediocri scrupulo injecto, ad cavendum ulciscendumque compelleretur*, ut refert Sueton. *Loccen.*

16 *Invitatus*] Ne quicquam de mutato regis animo suspicaretur. Domitianus *Actorem summarum* pridie quam in crucem ageret, sibi familiariter in toto assidere jussit, partibus etiam cum de cœna dignatus, securumque & hilarem dimisit. Eadem benevolentiæ signa erga Aretinum Clementem indemnatum exhibuit. Suet. c. 11. Vt & Mithridates tetrarchas Galatiæ uno convivio omnes trucidavit, præter tres qui effugerunt, ut est apud Appianum in Mithridaticis. Absalomus sanctissimi regis degener & impius filius per speciem convivii Ammonem fratrem interemit. *Raderus.* Tiberius, tollere constituens *Libonem, ornat prætura, convictibus adhibet, non vultu alienatus, non verbis commotior; adeo iram condiderat.* Tacit. 2. 28. Idem Asinium sic adortus est. *Quum enim is legatus ad Tiberium venisset: convivio acceptus est: literæque ad senatum simul à Tiberio missæ, quibus eum accusabat. ita res inexpectata ac inusitata Gallo accidit, ut eadem die Tiberii conviva esset, cum eoque amice compotaret, & in senatu damnaretur: misso etiam ad hoc prætore, qui eum vinctum ad supplicium duceret.* Dio lib. 58.

17 Secunda deinde vigilia, luminibus exſtinctis, cum paucis in regiam coëunt Hephæſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erigyius: hi ex amicis; ex armigeris autem Perdiccas & Leonnatus. Per hos imperatum, *ut, qui ad prætorium excubabant, armati vigi-*
18 *larent.* Iam ad omnes aditus diſpoſiti milites; *equites quoque itinera obſidere* juſſi; ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magniſque copiis præerat,
19 occultus evaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam: huic decem ſatellites traduntur, quorum ſingulos deni armigeri ſequeban-
20 tur. Ii ad alios conjuratos comprehendos diſtributi ſunt: Attarras, cum trecentis ad Philotam miſſus, [a] clauſum aditum domus moliebatur, quinquaginta juvenum promptiſſimis ſtipatus. nam ceteros cingere undique domum juſſerat, ne occulto aditu
21 Philotas poſſet elabi. Illum, [b] ſive ſecuritate animi, ſive fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſſe-
22 rat; quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſſo quum injicerentur catenæ; *VICIT*, inquit, *bonitatem tuam, rex, inimicorum acerbitas.* nec plura loquutum capite velato in regiam

INTERPRETATIO.

a *Occluſam domus januam convellebat.*

b *Sive fiducia conſcientiæ* ſecurum, *ſive laſſitudine languentem.*

NOTÆ.

19 *Singulos deni*] Primo electi fuerant decem, quibus maxime fidebatur, ii deinde jubebantur ſinguli denos alios ex amicis notiſque ſuis adſciſcere. Hoc & alibi factum, fictumve. Nam & Xenophon in Cyropæd. & Livius, & alii, ſimilia exempla habent, quod ſatis ſcio. Eſt is *mos militaris, quo vir virum legit*, de quo ad Tacit. H. 1. 18. *Freinsh.*

22 *Vicit*, inquit, *bonitatem tuam, rex*, &c. Ita Florus 4. 2. 93. *Clementiam Cæſaris vicit invidia.* Quod & de ſuis inimicis metuens Demoſthenes ad Athenienſes ep. 2. ſcribit: Μὴ κυριωτέραν τ' τούτων ἔχθραν τῆς παρ' ὑμῶν χάριτός μοι γένεσθαι. *Ne committatis ut iſtorum odia plus valeant, quam veſtra benevolentia.*

Capite velato] Non ex more quodam,

giam adducunt. Postero die rex edixit, *omnes* 23
armati coirent. Sex millia fere militum venerant:
præterea turba lixarum calonumque impleverant
regiam. Philotam [a] armigeri agmine suo tegebant, 24
ne ante conspici posset à vulgo, quam rex adlo-
quutus milites esset. [b] De capitalibus rebus vetusto 25
Macedonum modo inquirebat exercitus: in pa-
ce, erat vulgi. nihil potestas regum valebat; nisi
prius valuisset auctoritas. Igitur primum Dymni
cada-

INTERPRETATIO.

a *Sua turma incluserant Philotam.*

b *Antiquo Macedonum more milites judicabant de criminibus* belli tempore: *in pace* jus hoc *plebis erat.*

NOTÆ.

dam, sed ne agnitus, nondum comperta causa cur comprehensus esset, vulgi ceterorumque consternationem concitaret. *Idem.*

23 *Sex millia*] Quid ita? sex millia tantum habuit sub signis Alexander, cum paulo ante 6. 6. plures sex millibus in supplementum Zoilo duce acceperit: Codices nonnulli, quod deterius est, tantum quinque millia numerant, & quidem MSS. sed nullum, ut reor, mendum in numero, nullus error in scriptura, si recte attendas. Nam quamvis præceperit rex, ut omnes armati convenirent, intelligendi sunt tamen Macedones potissimum, quorum judicio stabant rei. lege enim Macedonica judicati sunt, non aliorum Græcorum, nec peregrinorum militum, aut mercede conductorum. Interfuere tamen alii, præsertim ex ducibus, non Macedones, ut infra 6. 9. ipse Philotas testatur. Rex ipse Macedones judicaturos affirmat infra 6. 9. eoque rogat Philotam, qua lingua uti velit in dicenda causa. *Raderus*

25 *De capitalibus rebus vetusto, &c.*] Idem suo testimonio firmat Polybius lib. 6. & Cornelius Nepos in vita Eumenis: *Hic, qui defe-ruerant, exercitu* (Macedonico) *suffragium ferente, capitis absentes damnantur.* Hinc mixti status regni Macedonici notas colligit Grotius de jure belli & pac. 1. 3. 20. *Loccen.*

In pace, erat vulgi] Mirum interpretamentum horum verborum est in Radero: Apud Macedonas rex ipse populum seu exercitum foris, plebem domi consulere debebat, in cujus pace, auctoritate, potestate reus erat, donec juberet reum vivere vel mori. At ego sic capiebam, quasi dixisset, *in pace, erat vulgi:* quam tamen voculam pro more suo omisit. *Id*, ea res, nimirum ut judicaret in capitali causa. *In pace*, dixit, hoc est, tempore pacis, vulgi id erat. Exemplum ejus apud Probum, Eumene; *Hic, qui desciverant, exercitu suffragium ferente, capitis absentes damnantur; in his Eumenes.* Idem & Diodor. 18. 37. narrat. *Freinsh.*

Nisi prius valuisset auctoritas] Cicer. offic. 3. de Regulo, qui captivos negabat reddi debere; *Cujus cum valuisset auctoritas:* hoc est, cum persuasisset patribus ita faciundum. Hujus igitur loci sensus hic est: Rex pro potestate necem reo inferre non poterat, nisi prius populo approbasset sententiam.

cadaver infertur, plerisque, quid patrasset, quove casu exstinctus esset, ignaris.

NOTÆ.

Sic apud Sulpic. Sever. lib. 2. hist. sacr. hæc opponuntur: potestate *regis usuri, ubi auctoritate sua parum* valuissent. Oppositio etiam horum vocabulorum fit a Livio, ubi de Romulo agit: *Evander tum ea, profugus ex Peloponneso, auctoritate magis quam imperio regebat loca.* Auctoritas vero est eminentia quædam singularis, virtutibus honoribusque adepta, unde dictis factisque plurimum defertur. Apud Ciceronem & Tacitum auctoritas plerumque senatui tribuitur, apud Plinium etiam Principi. Sic & in inscript. Brixiensi: EX SENATVS CONSVLTO, ET EX AVCTORITATE CÆSARIS, *Blanckardus.*

CAP. IX.

De conjuratione, adversus Philotam, expostulatoria Alexandri ad milites oratio. coram quibus Philotas adductus, defensionem parat.

1 REx deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia exspectationem haud parvam
2 rei fecerat. Diu rex demisso in terram vultu adtonito stupentique similis stetit. tandem recepto animo; *Pene*, inquit, *milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deûm providentia & misericordia vivo. Conspectusque vestri venerabilis cogit, ut vehementius parricidis irascerer; quoniam spiritus, immo unus vitæ meæ*

NOTÆ.

1 *HAud parvam rei fecerat*] Sic esse legendum non dubitabis, cum Variarum libellum introspexeris. Ego libens etiam præcedens vocabulum mutem, *haud parvæ rei.* Freinsh.

2 *Vestri*] Excerpta Var. Lect. Bongars. notant in MSS. esse *vestri*: adscriptumque est nomen *Gellius*. opinor, Virum illum Clarissimum id adnotasse, quod pro vera haberet eam lectionem, *conspectus vestri*, pro *conspectus vester*, & ex Agellio defendere statueret, in cujus Noct. Attic. 20. 6. ejus generis exempla reperiuntur. Atque sic etiam locum hunc scripsit C. Barth. Advers. 20. 6. apud quem bonos scriptoris hujus Codd. fuisse novimus. Item Rubenius Elector. 1. 33. Ut putem, genuinam esse lectionem, præ illa editionum, *vester*. Ita supr. 4. 12. dicere maluit *originem sui* quam *originem suam*. Freinsh.

Spiritus] Supposititium est, libenterque verbum vicarium eidem, *supremus*. Ruben. d. l. at Barthius *speratus* legit: ego illud longe præferam, qui sciam, eo ordine sæpe consurgere orationem. *Freinsh.*

4 Au-

meæ fructus est, tot fortissimis viris, & de me optime meritis, referre adhuc gratiam posse. Interrupit ora- 3
tionem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lachrymæ. Tum rex, *quanto*, inquit, *majorem in animis vestris motum excitabo, quum tanti sceleris auctores ostendero: quorum mentionem adhuc reformido; & tanquam salvi esse possint, nominibus abstineo? Sed* [a] *vin-* 4
cenda est memoria pristinæ caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus 5
Philotas Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus adspicitis, cæterosque ejus amentiæ in caput meum subornavit. Fremitus undique indignantium 6
querentiumque tota concione obstrepebat: qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris; [b] ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & 7
Metron, & Cebalinus producti, quæ quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas [c] particeps sceleris destinabatur. itaque [d] indignatione pressa vox indicum silentio excepta est. Tum 8
rex, *qualis*, inquit, *ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium ad ipsum suppressit? Quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam* 9
rem

INTERPRETATIO.

a *Superandus est sensus prioris* mei in illos *amoris.*
b *Cum amore vel odio incitatur.*
c *Designabatur conjurationis socius.*
d *Sedata* militum *ira*, *testimonium delatorum auditum est* cum *silentio.*

NOTÆ.

4 *Autem*] Malo *enim*. Bongarsius.

7 *Particeps*] Ita in Codice Constantiensi exaratum est, & Modius legit. vulgo *inparticipes*. Scriptum cum Acidalio reor, *inter participes*. Raderus. Sic mox 6. 9. *inter conjuratos*. Mss. lectio est *inparticeps*. unde fieri quidem posset *in parte cœpti scel.* sed non placet Freinshemio, ut nec mihi.

9 *Me-*

rem deferens, tormenta non timuit Cebalinus: Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare
10 *se, ut eo, ubi lavabar, inrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. ô magni animi virum! Iste, si regis periculo commoveretur, vultum non mu-*
11 *taret? indicem tantæ rei solicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. ipse apud multos copiarum duces meis*
12 *præpotens viribus, [a] majora, quam capit, spirat. Orbitas quoque*

INTERPRETATIO.

a *Plura, quam quorum capax sit, affectat.*

NOTÆ.

9 *Metron*] Certissimam Acidalii correctionem sequuti sic edidimus, quod & Raderus jam fecerat. Omnia urgent & postulant ita legi: etiam illud, *Philotas solus nihil timuit:* quod *solus* valde tepidum foret, si unum tantum nominasset, qui timuerit. Sed robustissimum hoc, quod dicitur irrupisse quidam ad regem, ubi lavabatur; quod non Cebalino, sed Metroni convenire, ex ipso Curtio satis perspicue constat.

10 *Solus*] Invidiose hoc & acerbe. Cato apud Sallust. Cat. in Cæsarem: *Sin in tanto omnium metu solus non timet, eo magis refert, me mihi atque vobis timere.*

Nihil timuit] Cave negationem tollas, ni sententiam deteriorem velis reddere. Cebalinus rem detulit, etiam cum periculo tormentorum, per quæ inquiri poterat, si quid in ejus delatione suspectum fuisset: quod evincunt etiam illæ voces, *incertam rem deferens.* Nisi enim statim patuissent insidiæ, torqueri potuisset, ut cujus ope, consilio, quibus indiciis tantam rem detulisset, cognosceretur. *Freinsh.*

Iste] Veram puto lectionem, quam & libri præferunt: *Iste si regis periculo commoveretur, &c.* Longe certe deterior illa: *Iste regis per. cum moneretur.* Hoc enim vult efficere: Philotæ non esse curæ salutem regis, atque id deinde trahit in crimen conjurationis.

11 *Et avida spes regni præcipitem animum, &c.*] Videtur Curtius ante oculos habuisse illud Sallustii: *Natura mortalium avida imperii, & praeceps ad explendam animi libidinem.* quæ & multos præcipitavit.

Meis præpotens viribus] Hic oblitus Alexander arcani politici præceptoris sui: *Communem regni regisque tutelam esse, non ad unum omnia deferre.* Arist. 5. Polit. 11. *Loccen.*

Spirat] Hoc malui, quod calidius est, & *avidæ* illi *spei* magis congruit: lentius erat illud vulgatorum, *sperat.* Freinsh.

12 *Orbitas*] Nam illa contempta, & injuriæ obnoxia, tanquam nullo vindice. Vt contra liberi *subsidia* sunt *dominationi,* ut vocantur Tacito 1. 3.

Τύραννοι παῖδες, ἔρυμα δώμασι. id est, vertente Lipsio; *Munimen aulæ regii sunt liberi.* Suetonius de Galba 17. *Despectui esse non tam senectam suam, quam orbitatem ratus, Pisonem, &c. filiumque appellans, perduxit in castra.* Et de eodem Tacit. H. 1. 16. *Hac de causa Nerva, qui propter senectutem minime honorabatur, sed contemptus erat, in Capitolium conscendit, ibique magna voce, Quod felix, &c. Trajanum adopto.* Xiphilin. ex Dione.

Quod

quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. in vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: VOBIS salvis, orbus esse non possum. Epistolam de- 13
inde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat; haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque 14
summa ejus hæc erat: *primum vestri curam agite: deinde vestrorum: sic enim quæ destinavimus, efficiemus.*
Adjecitque rex, *sic esse scriptam, ut sive ad filios per-* 15
venisset; à consciis posset intelligi: sive intercepta esset; [a] *falleret ignaros. At enim Dymnus, quum ceteros par-* 16
ticipes sceleris indicaret, Philotam non nominavit. hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quod sic ab iis timetur etiam, à quibus prodi potest, ut quum de se fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi con- 17
sobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparа-

INTERPRETATIO.

a *Non intelligeretur* ab iis qui *conscii non erant.*

NOTÆ.

Quod sine liberis sum] Annon hæc est explicatiuncula vocis *orbitas?*

In vobis liberos, parentes,] Sic Clearchus ad suos milites: *Vos mihi patriam, vos amicos, vos socios duco; vobiscum, ubicumque fuero, honoratum me fore existimo.* Xenoph. lib. 1. ἀναβάσ. Huc allusit Thomas Morus eleganti epigrammate:

Princeps pius nunquam carebit liberis:
Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo felicissimus
Tot liberis, quot civibus.

17 *Consobrinus*] Amyntas Perdiccæ Maced. regis F. fuit sub tutela Philippi patrui. Filiæ nuptiis ab eo honoratus, Alexandro successori vitæ insidias parat, cæde ejus regnum ad se retracturus: quibus detectis, & pœnas scelerati conatus luit, & in amicum Philotam Parmenionis F. occultum Regis odium concitat. *Polyænus* 8. 59. *Iustinus, Orosius* 3. Curtius pro sororio *consobrinum* Alexandri vocat, corruptis haud dubie exemplaribus. *Reinec.* Quod de *consobrino* apud Curt. dicit, idem & apud Iust. 12. 6. & Oros. 3. 18. exstat. Ergo nullum in scriptura mendum est; sed *consobrinus* pro patruele ponit; quod à plerisque, & Trebatio, factum testatur Paulus in l. 10. de gradibus. Fallitur ergo & Raderus, qui inde argumentatur, Amyntam Olympiadis sorore & Arisba rege Molossorum genitum. Nam Perdiccæ filium diserte facit Polyænus, & ipse Curt. 6. 10. Non autem est Amyntas, qui Dario militavit. nam ille apud Memphim occisus est, alterum Alexander sustulit, ut ex Iustino constat. Ille Antiochi filius fuit, Arrian. 1. hic Perdiccæ. An autem idem sit, qui cum Parmenione & Attalo in Asiam à Philippo præmittitur, apud Iust. 9. 5. & Oros. 3. 14. dubitari potest. *Freinsh.*

At-

paravit insidias, socium se & conscium adjunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, sororem
18 *suam in matrimonium dedit. Hic, quum scripsissem ei, pro jure tam familiaris usus atque amicitiæ,* [a] *qualis sors edita esset Iovis Hammonis oraculo, sustinuit rescribere mihi* : se quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus essem : ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, [b] qui modum hominis
19 excederet. *Hæc sunt etiam animi pridem alienati à me & invidentis gloriæ meæ indicia; quæ quidem, milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere; si, in quos tam*
20 *magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba*

INTERPRETATIO.

a *Cujusmodi responsum datum fuisset ab,&c.*
b *Qui humanæ sortis* conditionem *superare* vellet.

NOTÆ.

Attalo] Hujus Attali sororem Philippus pater, expulsa cum filio Olympiade, in matrimonium accepit. Plut. cap. 15. non sororem Attali, sed sororis filiam Cleopatram ductam ait, ita ut Attalus Cleopatræ avunculus fuerit. Odium autem Alexandri in Attalum inde exarsit, uti tradit Plutarchus: In nuptiis Cleopatræ, quam Olympiadi superinduxit, Attalus seu frater, seu patruus, seu avunculus sponsæ, in epulo nuptiali, cum vino incaluisset, hortatus est Macedones, ut justum à diis ex Philippo & Cleopatra regni exposcerent heredem & successorem. quo dicto non immerito inflammatus Alexander: *Quid, inquit, scelus? nos tibi spurii videmur?* simulque cum dicto, craterem, Lapitharum ritu, in os Attali jaculatus est. Qua re incensus ipse Philippus, filium stricto ferro insecutus est, sed felici per iram & vinum casu, pede offenso prolapsus, Alexandro spatium dedit se subducendi. qui interim in patrem jocatus: *Hic*, inquit, *Macedones parabat ex Europa in Asiam transmittere, qui è lecto in lectum sine lapsu transire non potuit.* Indeque cum matre patria excessit, & Olympiadem in Epiro collocavit, ille in Illyricum se contulit, ægre inde à patre etiam vocante reductus. Idem Athenæus 13. 1. Attalus interim cum Parmenione & Amynta in Asiam adversus Persas missus, occiso Philippo, res novas moliri cœpit, & regno tendere insidias. quod non ignorabat Alexander. qui illum submisso cum armatorum manu (immo dolo, non vi, cæsus est Attalus) Hecatæo in Asia sustulit. Quod describit Diodorus 17. 5. Idem Attalus, impurissimum monstrum, Pausania juvene ludibrio convivarum objecto, occasionem præbuit Philippi regis occidendi, qui cum vindicare injurias Pausaniæ de Attalo sæpius questi negligeret, pro reo ipse reus pœnas morte luit, ut Iustinus 9. 7. prolixe denarrat. *Raderus.*

20 *Linguæ temeritas*] Quam fere semper præcedere Lipsius Polit. 10. 4. notat. Eademque est sententia Cassii apud Tacit. 14. 44. *Creditisne servum interficiendi domini animum sumpsisse, ut non vox minax excideret? nihil per temeritatem*

ba punienda sunt; [a] *linguæ temeritas pervenit ad gladios.*
Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit. Id si ipse ad- 21
misit, quo me conferam, milites? cui caput meum cre-
dam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus no-
bilissimæ juventutis unum præfeci; salutem, spem, victo-
riam meam fidei ejus tutelæque commisi. Patrem [b] *in idem* 22
fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi: Mediam,
qua nulla opulentior regio est; tot civium sociorumque
millia imperio ejus ditionique subjeci. [c] *VNDE præsi-*
dium

INTERPRETATIO.

a *Sermonis procacia processit* usque *ad arma.*
b *Ad eundem gradum proxime evexi.*
c *Ab iis periculum* mihi *creatum est, à quibus tutamen quærebam.*

NOTÆ.

ritatem proloqueretur? Sunt tamen exempla in contrarium, sed non hujus loci. *Freinsh.*

Id si ipse admisit] Pronomen à præcedenti voce repetii, cetera à Mss. Editi, *si ipsum dimisero*; sensu non quidem inepto, sed qui longius abit à libris. Quem nos elicimus, Antipatri est apud Plutarch. Apophthegm. cap. 50. *occisum ab Alexandro Parmenionem cum audivisset, dixit: Si Parmenion insidiatus est Alexandro, cui tandem credendum erit?*

21 *Equitatui*] In prælio Issico, *universo equitatui sociorum Philotas Parmenionis F. præerat.* Arrianus 3. 2. qui tamen τ̃ ἑταίρων dixit, quod interpretes *sociorum*. Sed illud ἑταίρων *amicorum* reddere debuerant, ut in aliis ejusdem auctoris locis jam inter has notas animadverti. Idque vel ex hoc Curtii loco clarescceret, *optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ juventutis.* Vides, de Macedonibus sentire regem. Ergo & apud Arrianum evidenter distinguuntur. cum enim hunc *amicorum* τ̃ ἑταίρων equitatum jam in dextro cornu collocasset; statim *socios* equites, τοὺς ξυμμάχους, posuit. *Freinsh.*

Vnum] Addit hoc non temere diligentissimus auctor: sed quia post Philotæ necem duos deinceps rex præposuit, idem consilium sequutus, quo & Ægypti administrationem pluribus credidisse supra notavimus. Docet hoc unus, quod sciam, Arrian. 3. 5. 24. *Post hac Alexander equitatui duos ex amicis, Hephæstionem Amyntoris filium, & Clitum Dropidis præfecit, divisisque in duas partes sociorum copiis (neque enim Philotam volebat tot equitibus, qui alioqui præstantissimi totius equitatus & dignitate, & bellica virtute erant, solum præfectum esse) ad eos pervenit, &c.* Vbi iterum pro *sociorum* copiis, *amicorum* lege; & adverte simile Curtianæ observationi de eorum dignitate & præstantia elogium. Ceterum, quid est illud de Philota, quem jam occisum narraverat? De eone ultra jam quæstio esse potest, quotæ copiarum parti præponatur? ὅτι ἐδὲ Φιλώταν ἂν ἠβέλετο ἕνα τοσέτων ἱππέων, &c. ἐξηγεῖσθαι. Vanum est, dicere, ne Philotæ quidem, dum viveret, totum eum equitatum commisisse: contrarium enim & ipse Arrianus jam affirmavit, & ad finem Philotæ sic fuisse Curtius indicat. Hoc quoque loco de ea re non cogitare Arrianum, patet. nam Philotæ morte exposita, tum demum de successoribus ejus, & divisa in duos potestate loquitur. Credo scripsisse; ὅτι ἐδὲ φίλων ἂν ἠβέλετο ἕνα, &c. *neque enim quemquam*

23 *dium petieram, periculum exstitit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis præda, quam civis victima? nunc servatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi,*
24 *quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut saluti meæ parcam. Ipsi mihi præstare potestis, quod suadetis faciam. ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis salvus esse nolo; volentibus, non*
25 *possum, nisi vindicor.* Tum *Philotam*, religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum, jussit *induci.* facile adparebat, motos esse [a] tam miserabili
26 habitu, non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant; sciebant, regis interfuisse convivio. repente non reum modo, sed
27 etiam damnatum, immo vinctum, intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis, fortuna: qui modo duobus filiis, Hectore

INTERPRETATIO.

a *Adeo lugubri specie* Philotæ, *quem non multo ante felicem, cum invidia viderant.*

NOTÆ.

quam amicorum volebat unum tot equitibus, &c. præfectum esse. Nimirum Philotæ negotio monitus, nolebat in unius deinceps manu tantam esse vim copiarum, ut si movere quid vellet, regi possit esse formidabilis. *Idem.*

22 *Petieram*] Bong. *petieram in periculo*, auctius: &, opinor, melius.

24 *Invitis vobis salvus esse nolo*] Ita Nicocles apud Isocratem. p.m. 65. ait: quo ipse tutior fuerit, eo securiores fore subditos. *Loccen.*

26 *Immo vinctum intuebantur*] Hoc enim aliquanto amplius est, quam damnatum. Damnati enim demum vinciebantur exsecutionis gratia, si soluti causam dixissent. Vnde intelligas, cur Philotas infra 6. 10. dicat: *vincti hominis non supervacuam solum, sed etiam invisam defensionem esse, quæ judicem non docere videatur, sed arguere.* quippe qui jam prædamnasset reum. Et Amyntas 7. 1. *sine præjudicio dicimus causam, liberis corporibus.* Sæpe tamen & ex vinculis causam dicebant, præsertim in gravioribus criminibus: & ubi suspicio suberat ne fugeret reus, aut per vim eximeretur. Cæsar de bel. Gal. 1. Helvetii *moribus suis Orgetorigem ex vinculis causam dicere coëgerunt.* Quod quamquam moribus Helvetiorum tribuat, idem tamen & apud Romanos sæpe observatum est. Sane D. Paulum, quanquam civis Roman. esset, ex vinculis causam dixisse, constat ex Actor. 26. 29. Item Vibium Serenum ex Tac. 4. 28. Sueton. Nerone, cap. 36. *Conjurati è vinculis triplicium catenarum dixere causam.* Sic l. Cornelia cavebatur, ut occiso domino, *de his, qui ante quæstionem habitam fugerint, si aperto testamento liberi scripti inveniantur, lege de Sicariis judicium fiat, ita ut ex vinculis causam dicant.* Et l. 2. de cu-

ctore & Nicanore, orbatus; [a] cum eo, quem reli-
qùum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam. Ita- 28
que Amyntas, regis prætor, inclinatam ad miſe-
ricordiam concionem rurſus aſpera in Philotam ora-
tione commovit. *Proditos eos eſſe barbaris: neminem
ad conjugem ſuam, neminem in patriam, & ad paren-
tes fuiße rediturum. velut truncum corpus dempto capi-
te, ſine ſpiritu, ſine nomine, aliena terra ludibrium ho-
ſtis futuros.* Haudquaquam proſper ipſius, Amyn- 29
tæ oratio grata regi fuit: quod conjugum, quod
patriæ admonitos, pigriores ad cetera munia ex-
ſequenda feciſſet. Tunc Cœnus, quamquam Philo- 30
tæ ſororem matrimonio ſecum conjunxerat; tamen
acrius quam quiſquam in Philotam invectus eſt:
parricidam eſſe regis, patriæ, exercitus clamitans: ſa- 31
xumque, quod forte ante pedes jacebat, eri-
puit, emiſſurus in eum; ut plerique credidere,
tor-

INTERPRETATIO.

a *Cum Philota, quem ſolum adverſa fortuna patri reliquerat ſuperſtitem, defendere ſe in judicio capitis abſens* cogebatur.

NOTÆ.

cuſtod. reor. ſervus capitali crimine poſtulatus, ſi non defendatur, ex vinculis cauſam dicere jubetur. Ex quibus tamen animadvertas, regulariter non ita fuiſſe, ſed ut ſoluti reſponderent. Hinc igitur illa Philotæ vincula, quod jam judicio regis prædamnatus eſſet: hinc & obſoletum illud amiculum, cui falſo aliam cauſam attribuunt. *Freinsh.*

28 *Amyntas*] Si diligenter rem introſpicias, ſatis apparebit, non eſſe pro eodem habendum, qui infra ab initio lib. 7. cauſam dicit. Eſt & alius Amyntas Arrhabæi filius apud Arrian. 1. & 5. ubi de pugna ad Granicum.

29 *Haudquaquam proſper ipſius,*&c.] Alii leg. *pro ſpe*, alii *pro re*, alii *proſpereo.* Elegans character pigri militis, domum magis quam bellum reſpicientis, depingitur ab elegantiſſimo Terentio in ſocio Thraſonis Sanga, quem ita ſcilicet animat Gnatho. Eunuchi a. 4. ſ. 7. in fine: *G. Sanga, ita uti fortes decet milites, domi focique fac viciſſim ut memineris.* Ad quæ Sang. *S. Iamdudum animus eſt in patinis. G. Frugi es.* Et Vlyſſes apud Homerum Il. 2. v. 236. de Achivis domuitionem urgentibus; *Eos tanquam pueros tenellos & feminas deſiderio redeundi domum flagrare.* Quam cordate Appius Claudius apud Liv. lib. 5. *Si ad ipſum bellum nihil pertineret, ad diſciplinam certe plurimum intereſt, inſueſcere militem non ſolum parta victoria frui; ſed ſi res etiam lentior ſit, pati tædium, & quamvis ſera ſpei exitum exſpectare. & ſi non ſit æſtate perfectum bellum, hyemem opperiri: nec, ſicut æſtivas aves, ſtatim autumno tecta ac receſſum circumſpicere.* Loccenius.

tormentis ſubtrahere cupiens. ſed rex manum ejus inhibuit, *dicendi prius cauſam debere fieri poteſtatem*
32 *reo, nec aliter judicari paſſurum ſe* adfirmans. Tum dicere juſſus Philotas, ſive conſcientia ſceleris, ſive periculi magnitudine amens & adtonitus; non ad-
33 tollere oculos, non hiſcere audebat. Lachrymis deinde manantibus, linquente animo in eum, à quo tenebatur, incubuit: abſterſiſque amiculo ejus oculis, paulatim recipiens ſpiritum ac vocem,
34 dicturus videbatur. Iamque rex, intuens eum, *Macedones*, inquit, *de te judicaturi ſunt: quæro, an*
35 *patrio ſermone ſis apud eos uſurus.* Tum Philotas, *præter*

NOTÆ.

31 *Tormentis ſubtrahere*] Sive ipſius Philotæ miſeratione, ſive ne tormentorum cruciatu victus plures, & forte Cœnum quoque ipſum nominaret. quomodo apud Tacit. 2. 68. 3. *Remmius evocatus priori cuſtodiæ regis adpoſitus, quaſi per iram gladio eum tranſigit. unde major fides, conſcientia ſceleris, & metu indicii, mortem Vononi inlatam.* Cujus rei metu conſtituerunt Impp. pereleganti l. 7. fin. C. de malef. & mathem. ut, *ſi quiſquam clandeſtinis ſuppliciis etiam manifeſtum reum maleficæ artis oppreſſerit, ultimum ſupplicium non evadat, geminæ ſuſpicioni obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeveritati legum & debitæ ſubtraxerit quæſtioni, aut proprium fortaſſis inimicum ſub hujuſmodi vindictæ nomine conſilio atrociore confecerit.* Ceterum priori potius ſuſpicioni poterat obnoxius eſſe Cœnus. Ei artificio adfine eſt, quod in Valerio Pontico vindicatum ait Tacit. 14. 11. qui & ipſe, ſpecie accuſandi, reos ſubtrahebat acriori cognitioni, *quod reos*, ait auctor, *ne apud præfectum urbis arguerentur, ad prætorem detuliſſet, interim ſpecie legum, mox prævaricando, ultionem eluſurus.* Vnde fluxit illa quorundam ſcriptis tradita cautela, ut vocant: *ultimo ſupplicio damnatum, graviori aliquo crimine: unde atrocior pœna irrogari debeat, poſtulare.* Sed ut ad Curtium redeamus, fere conſilium, quod Cœno hic tribuitur, apud Dionem lib. 40. cujuſdam Romani fuit, qui Craſſum occidit, *ne vivus in hoſtium manus veniret.* Quomodo C. Vettii ſervus dominum poteſtati hoſtium eripuit, ut Seneca de benef. 3. 23. narrat. & alius C. Marium. de quo Valer. Maxim. 6. 8. Sic apud Tacit. H. 3. 65. *obvius è Germanicis militibus Vitellium infeſto ictu, per iram, vel quo maturius ludibriis eximeret. an tribunum appetierit, in incerto fuit.* Freinsh.

Dicendi prius] Si ſecus fiat, tyrannicum eſt. Plutarchus pulchre: *Vt in vulnere prius apparet ſanguis quam plaga, & ut prius emicat fulgur, quam audiatur tonitru: ita apud tyrannos prius erumpit condemnatio quam probatio; & perit delatus antequam convincatur.* Loccen.

Cauſam dicendi] Hoc malui. ſic ſupra 4. 3. *ſacrum repetendi.* Freinshemius.

34 *Patrio ſermone*] De Macedonum lingua Athenæus 3. 33. *Atticos etiam pleroſque novi, eo quod cum Macedonibus verſati ſint & permixti, à Macedonicis vocibus & loquendi proprietate non abhorrere.* Strabo quoque, cum ſubjectas

ter Macedonas, inquit, *plerique adsunt, quos facilius,*
quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero
usus, qua tu egisti. non ob aliud, credo, quam ut ora-
tio tua intelligi posset à pluribus. Tum rex, *ecquid vi-* 36
detis, odio etiam sermonis patrii Philotam teneri? solus
quippe [a] *fastidit eum dicere. Sed dicat sane utcumque*
cordi est; dum memineritis, æque illum à nostro mo-
re, atque sermone abhorrere. Atque ita concione ex-
cessit.

Interpretatio.

a *Dedignatur illo uti.*

Notæ.

ctas Macedonibus gentes enumerat, pleraſque duplici ſermone uſas ſcribit, patrio nempe, & Macedonico. Quod vero Lazius de Græcia tradit, parum à vero arbitror, Macedonum & Græcorum linguas tam diſtinctas fuiſſe, quam ſint hodie Latina & Germanica. Omnes ſcriptores, qui de dialectis Græcæ linguæ agunt, Macedonicam inter Græcas numerant, niſi quod ſingulari dialecto, ut Laconica, Bœotica, Sicula, cum reliquis uteretur. Facile tamen conceſſerim, rudes literarum Macedones elegantem & Atticum ſermonem non intellexiſſe, nec Atticos Macedonum. ut hodie, qui in principum palatiis verſantur, ægre Helvetiorum, qui in agris duntaxat vixerunt, nuſquam unquam emigrarunt, aut peregrinati ſunt, voces aſſequuntur; nec Helvetii Palatinorum. Quemadmodum & vulgaris Græcorum hodierna non parum diſtat ab erudita, ut ægre ſe mutuo intelligant: videturque communis Græcorum, ἡ κοινή. *Raderus.* Vide Cl. Salmaſium in libro de dialectis Græcorum.

36 *Sermonis patrii*] Cujus uſum diligenter retineri, ex dignitate populorum eſt, ut oſtendit Clapmar. de arcan. rerumpubl. 3. 22. De Latinæ linguæ obſervantia apud Romanos Lipſ. de recta pronunc. Lat. ling. cap. 3.

Teneri] Freinshemius putat, veram ſcripturam aliorum Codd. *Ecqui videtis, adeo etiam ſermonis patrii Philotam tædere?* Certe rotundior eſt, & omnino melior: ideo recepit. Vt prius fuerit, in variis reperies.

Eum] Non damno *eum*, malo tamen *eo*. *Dicere* eſt cauſam agere. Nolebat ſcilicet agere patrio ſermone. Acidalius, approbante Radero. Quin lege *faſtidit eum*, expuncto *dicere*. Freinshemius.

CAP. X.

Apologetica Philotæ oratio, qua conjurationis accusationem pro lite refellit.

1 TVM Philotas, *VERBA*, inquit, *innocen-*
ti reperire facile est; modum verborum misero
2 *tenere difficile. Itaque inter optimam conscien-*
tiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro, [a] quo-
3 *modo & animo meo, & tempori paream. Abest quidem*
optimus causæ meæ judex: qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito; quum illi utrimque cognita causa tam damnare me liceat quam absolvere; non cognita vero liberari ab absente non possum, qui à præsente
4 *damnatus sum. Sed quamquam VINCTI hominis non super-*

INTERPRETATIO.

a *Qua ratione & indoli meæ & præsenti statui* orationem *accommodem.*

NOTÆ.

1 M*Odum verborum misero tenere difficile*] Tacit. 4. 69. *Quando mœsta, ubi semel prorupere, difficilius reticentur.* App. in Punic. de Hammone: αἵτε γὰρ συμφοραὶ ποιοῦσι μακρολόγους, *miseria disertos* (loquaces) *faciunt.* Sic apud Thucyd. 3. 9. Platæenses: *Hominibus in hanc conditionem redactis, ut necessarium, ita difficillimum est finem loquendi facere, quia cum fine loquendi finiri vita periclitatur.* Synesius epist. 119. οὐδὲν γὰρ ἂν γένοιτο τοῦ παθόντος ῥητορικώτερον. *Nihil enim possit eo esse, qui perpessus sit, disertius.* In eandem sententiam Nazianzenus: οὐδὲν τοῦ πάσχειν εὑρετικώτερον. *Freinsh.* Livius lib. 29. *Dant animum ad loquendum libere ultimæ miseriæ.* Vlysses de se apud Ovid. Metamorph. 13. 140.

——— *Dolor ipse disertum Fecerat.*

3 *Vtrimque*] Legerim cum Acidalio *utique.* Possit tamen ferri etiam Modiana scriptura, *utrimque.* hoc sensu; cum illi utrimque ex accusatione & defensione cognita, seu ab accusatoribus & defensoribus agitata causa. Et ita quidem opinatur Raderus, cujus sententiæ accedo, quia utraque lectio satis sibi constat. Aliquanto tamen plus tribuo lectioni Modianæ. *Blanck.* Alias de Alex. tradit ex Plutarcho Zonaras, tomo 2. eum consuevisse, dum accusator diceret, aurem altera manu obstruere, reo se illam servare professum. Cujus hic non fuit memor. *Frein.*

4 *Vincti hominis*, &c.] Quia odio adversariorum jam prædamnatus erat Philotas. Et fac, illud non fuisse, tamen tantæ existimationis virum inter vincula & lictorum manus versari, non parum ipsi detrahit honoris & famæ. *Alligati vinculis sine dedecore in publico comparere non possunt*, ait Vlpianus in l. 10. ex quib. caus. maj. *Quantum autem de honestate & auctoritate ejus qui arguitur detractum est, tantum de facultate totius defensionis est diminutum*, ut loquitur Tullius l. 2. de inventione. *Locc.*

Su-

supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, quæ judicem non docere videtur, sed arguere; tamen utcumque licet dicere, memet ipse non deseram, nec committam, ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem cujus 5
criminis reus sim, non video. inter conjuratos nemo me nominat: de me Nicomachus nihil dixit: Cebalinus plusquam audierat, scire non potuit. Atqui conjurationis ca- 6
put me fuisse credit rex! potuit ergo Dymnus [a] *eum præterire, quem sequebatur? præsertim quum quærenti socios, vel falso fuerim nominandus; quo facilius, qui verebatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præ-* 7
teriit, ut posset videri socio pepercisse; sed Nicomacho, quem taciturum arcana de semetipso credebat, confessus, aliis nominatis, me unum subtrahebat. Quæso, commi- 8
litones, si Cebalinus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset; num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane & vivat adhuc, & velit mihi par- 9
cere. quid cæteri? qui de se confitebuntur, me videlicet subtra-

INTERPRETATIO.

a *Me prætermittere quem habebat* conjurationis *ducem.*

NOTÆ.

Supervacua solum] *Sera post damnationem innocentiæ defensio est*, ait Quintilianus declam. 372. Seneca Medea vers. 198. *Vox constituto sero decreto venit.* οὐ γάρ ἐστιν ἐν καιρῷ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀντιλογία, *Intempestiva enim est miseris verborum contentio*, ait Appiani verbis Hanno.

Arguere] Injustitiæ, si prædamnavit indicta causa, qui innocentiam suam docere potest. Eleganter id transfert ad eos, qui intemperantiæ luxuique dediti sunt, Chrysost. serm. 1. de non frequentandis theatris, quibus si de virtute loquaris, offenduntur eo sermone, καὶ ῥημάτων ἀπεχθῶς ἀκούσῃ τῶν περὶ σωφροσύνης, τῶν περὶ σεμνότητος. οὐκέτι γὰρ ἔσται σοι διδασκαλία, ἀλλὰ κατηγορία τὰ λεγόμενα. *Verba de temperantia & severitate vitæ adverso animo excipies: quæ enim ita dicentur, non docere te videbuntur, sed arguere.* Freinshemius.

Mea sententia videar] Quod erat futurum si agnosceret crimen: nam *Confessus quodammodo sua sententia damnatur.* l. 1. de confess. Is αὐτοκατάκριτος est S. Paulo ad Titum 3. 11. *Idem.*

6 *Vel falso*] Sic Catilina *nominat socios: præterea multos cujusque generis innoxios, quo legatis animus amplior esset.* Sallust. Cat.

Verebatur] Sic Aldus. quod retineo. Sensus est, eum qui dubitabat, metuebat se jungere. *Freinsh.*

7 *Sed Nicomacho*] Pal. 3. habet, *si Nicomachus.* Amst. *Nicomacho.* Vulgatæ edd. *pepercisse Nicomachus.* Acidalii scripturam approbante etiam Freinsh. in textum merito recepi, propter certissimam historiæ necessitatem.

 9 *Cru-*

ſubtrahent! MALIGNA eſt calamitas; & fere no-
10 *xius quum ſuo ſupplicio crucietur, [a] adquieſcit alieno. Tot conſcii, ne in equuleum quidem impoſiti verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro; nec cuiquam moritu-*
11 *rus ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? hoc qualecumque eſt, confeſſo mihi ubicumque es Alexander, remiſiſti: dextram tuam amplexus*
12 *reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidiſti mihi; abſolutus ſum: ſi pepercisti; dimiſſus. [b] vel judicium tuum ſerva. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te, mutavit animum tuum? gravi ſopore adquieſcebam, quum me [c] malis indormientem meis inimici vin-*
13 *ciendo excitarunt. Vnde & parricidæ & proditori tam alta*
14 *quies ſomni? SCELERATI conſcientia obſtrepente quum*

INTERPRETATIO.

a *Alterius* ſupplicio *ſublevatur.*
b *Saltem mane in ſententia quam tuliſti.*
c *In* medio *periculo conſopitum.*

NOTÆ.

9 *Crucietur*] *Naturali quodam deploratæ mentis affectu, morientibus gratiſſimum eſt commori.* Seneca Controverſ. 9. 6.

10 *Moriturus*] Veriſſime diluit quod ſupra 6. 9. 16. jaciebatur, metu potentiæ ejus Philotam à conſciis non nominatum. moriturus enim, cum jam ultra nihil pati poſſit, nullius potentiam curare poteſt. Ita Caligula *ſciebat innumerabilia eſſe, quæ objicere illi nemo, niſi periturus, auderet.* Seneca de ira 3. 19. Sic Virgil. Æn. 4. 604.

Quem metui moritura?

Certe per amicitiam aliquando accidit, ut conſcii celarentur. quomodo in conjuratione contra Claudium, *de ſe Novius confeſſus, conſcios non edidit.* Tacit. 11. 22. Apud Liv. 24. 5. Theodorus *de ſe ipſo haud cunctanter faſſus, conſcios celabat.* Freinsh.

11 *Revertendum*] Modius cum Acidalio legit *prævertendum:* Freinshemio mihique vulgata placet.

Reconciliati] Ioſeph. 15. 2. *Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, ut tum videbatur, ſuſpicione ſublata.*

13 *Et proditori*] Acidalius conjicit legendum *& prodito. Non cadit,* ait idem, *ſecuritas, & ſecuritas uſque ad ſomnum, & ſomnum denique tam profundum, non hæc, inquam, cadit in parricidam, & parricidam quidem, qui ſe proditum jam ſciat & delatum.* Quod ſi ſyllabam abjici nolis, inquit Freinshem. eodem ſenſu fieri poſſit, *& prodita re.*

14 *Scelerati conſcientia obſtrepente*] Horat. lib. 2. Carm. ode 16. verſ. 15.

Leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.

At

quum dormire non possint; agitant eos furiæ, non cogitato modo, sed & consummato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea; deinde dextra tua obtulerant: non timui, ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quam clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad

NOTÆ.

At somnus *innoxiæ securitatis index*, ut ait Val. Max. 8. 1. 13. non tamen *certissimus*, uti addit. Nam obrepere etiam scelerato aliquando potest ex defatigatione, vel induratione animi, aliave causa. *Loccenius.*

Quum dormire non possint] Eodem modo Cicero pro Roscio cap. 23. docet, Clœlii Tarracinensis filios de cæde patris delatos publico judicio fuisse absolutos, quod *aperto ostio dormientes*, in eodem conclavi *reperti* essent. cui narrationi subjicit hæc verba: *Nolite enim putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis; eos qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari & perterreri furiarum tædis ardentibus. sua quemque fraus & suus terror maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit; suæ malignæ cogitationes conscientiæque animi terrent: hæ sunt impiis assiduæ domesticaeque furiæ, quæ dies noctesque parentum pœnas à consceleratissimis filiis repetant.* Idem narrat Valer. Max. 8.1. Nero matrem occisurus insidiis, *cum magna trepidatione vigilavit, operiens cœptorum exitum.* Sueton. 34. *Raderus.* Cæterum, de argumento somni, quo maxime nititur Philotas, operæ precium esse duxi adscribere quæ notat Gruterus ad ista Livii 1. 51. *Turnum ex somno excitatum circumsistunt custodes. Ex somno* additum haud sine causa. nam, ut Tibullus ait lib. 3. eleg. 4. vers. 20.

Somnus sollicitas deficit ante fores.

Et alioqui:

——— *quis alta tuenti Somnus?*

Argumento isti nixa oratio Philotæ, &c. Addatur Plutarch. Brutus. c. 18. m. Ceterum, simulari posse hujusmodi securitatem animi; pulchre deduxere Quintilianus senior Declamatione altera. Libaniusque Declamat. 44. Quin imo, curis gravissimis vexatos, tandem arcto somno devinciri, exemplo Alexandri Magni ostendit Curtius 4. 13. Octavii Augusti Suetonius 16. Othonis, idem 11. Hactenus *Gruter.* Similis fere est Demetrii defensio apud Livium 40. 14. *miseria hæc & metus crapulam facile excusserunt, quæ si non intervenissent, insidiatores nos sopiti jaceremus.* Et 40. 15. *E convivio & comessationibus prope semisomnus raptus sum ad causam parricidii dicendam.* Philotam autem gravat suus etiam somnus. Si enim verum esset, magnis cogitationibus vacantem somnum non capere, unde tanto viro parricidii in regem insimulato, etiamsi innocens fuisset, tam alta quies? quin gesta revolveret, & quid in futurum condita forte regis ira gignere, quibusque remediis obviam iri posset, expenderet. *Freinsh.*

Furiæ] Sallust. de Catilina. *Animus impurus, diis hominibusque infestus, neque vigiliis, neque quietibus sedari poterat, ita conscientia mentem excitam vastabat, &c.*

Crudelitati] Apud Acidal. verba ista recitantem excusum est *credulitati*: quod ut sæpe factum in his vocibus errore mutatum credidi. Si enim consulto mutasset, indicaturus fuit. Retinendum ergo *crudelitati*, & est ipsa sententia, quam expressit supra 6. 8. quod & Raderus vidit.

15 *Sed ne te mihi*] Simplicissimus sensus: Ne te pœniteat excusanti tum mihi credidisse, sive ne temere aut frustra credidisse videaris, iterabo hic excusationem apud Macedones, ut constet & his, merito habitam mihi fidem, nec sine vera causa, quæ audieram, silentio me pressisse. *Acidalius.*

 16 *Ama-*

ad me deferebatur à puero, qui non testem, [a] *non pignus*
indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœ-
16 *pisset audiri. Amatoris & scorti jurgio interponi aures*
meas credidi infelix, & fidem ejus suspectam habui, quod
non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. timui,
ne negaret mandasse se Cebalino; & ego viderer multis
17 *amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoque quum*
læserim neminem, inveni, qui mallet perire me, quam
18 *incolumem esse.* [b] *quid inimicitiarum creditis excepturum*
fuisse, si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occi-
dit? num igitur facturum eum divinare potui? minime.
19 *Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, quum à Ce-*
20 *balino interpellatus sum, movere non poterat. At hercu-*
le, si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo
proditos esse nos, dissimulare non debui; Cebalinus ipse
21 *tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde post delatum*
indicium, quo periturus eram, cubiculum regis solus in-
travi, ferro quidem cinctus. cur distuli facinus? an sine
Dymno non sum ausus? ille igitur princeps conjurationis
22 *fuit. sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedo-*
nicum adfecto. Et quis è vobis corruptus est donis? quem
ducem,

INTERPRETATIO.

a *Nec certum argumentum* suæ *delationis.*
b *Quantum odii putatis* me *passurum fuisse.*

NOTÆ.

16 *Amatoris*] Ex eodem fonte elevatur Æbutii indicium apud Liv. 39. 13. *orare cœpit, ne mulieris libertinæ cum amatore sermonem in rem non seriam modo, sed capitalem etiam verti vellet: terrendi ejus causa, non quod sciret quicquam, eam locutam esse.*

21 *Quo periturus eram*] Alii *quid opperiturus.* quam lectionem laudat Acidalius. Ego cum Modio illam malim, quæ MSS. firmata, vim etiam ex eo capit, quod supra dixerat, *moriturum nemini parcere.* Indicium ait, delatum est, quo, nisi innocens essem, periturus eram; quid igitur distuli facinus occasione oblata? scilicet quod innocentiæ meæ fiderem.

22 *Donis*] Quod certe solent solenniter, qui res novas moliuntur. Id Pisoni objectum Tacitus 3. 13. refert, *rerum novarum studio Pisonem vulgus militum per licentiam & sociorum injurias eo usque corrupisse,* ut parens legionum *à deterrimis appellaretur.* Sed inprimis *animosus corruptor* fuit Otho, de quo Sueton. 4. *Nullo igitur officii aut ambitionis in quemquam genere omisso, quoties cœna principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim dividebat: nec eo minus alium alia via militum*

ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem
objicitur, quod societatem patrii sermonis asperner; quod
Macedonum mores fastidiam. [a] *sic ergo imperio, quod*
dedignor, immineo. Iam pridem nativus ille sermo com- 23
mercio aliarum gentium exolevit; tam victoribus, quam
victis peregrina lingua discenda est. [b] *Non me hercule ista* 24
me magis lædunt, quam quod Amyntas, Perdiccæ filius,
insidiatus est regi; cum quo quod amicitia fuerit mihi,
non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi
à no-

INTERPRETATIO.

a *Sic ambio regnum* Macedonum *quod contemno.*
b *Ista nihilo plus mihi nocent.*

NOTÆ.

militum demerebatur, &c. & Tacit. H. 1. 24. Denique idem advertes in omnibus, qui plus quam civilia agitabant. *Freinsh.*

23 *Tam victoribus*, &c.] Vtilitas peregrinarum linguarum ex commercio & usu publico satis evidens est. non tamen nimio linguarum exoticarum amore fastidiemus & contemnemus vernaculam: ne cum eadem mores vernaculos ac domesticos spernamus; atque sic nobis accidat, quod de Philota ante dixit Alexander: *æque illum à patrio more atque sermone abhorrere.* qua de re plura Berneggerus quæst. Polit. in Tacitum 195. Piccart. dec. 3. cap. 10. Boecler. in Velleium pag. 280. *Loccenius.*

24 *Defendere*] Satis vexatus est hic locus. nam alii negationem tollunt ex illis, *non oportuit.* alii ex prioribus, *non recuso.* frustra. Verissime Rubenius elector. 1. 33. *dependere*, literula immutata, sed longe commodiore sensu. Ego paratus sum, inquit, luere hanc culpam, & pœnas pendere, si nefas amare eum, quem rex amat. Quam emendationem nullo merito improbat Vir Doctus Adversf. 28. 6. nec enim nesciebat vim vocis *defendere* Rubenius, sed propter sequens membrum, *sin autem*, locum hunc tueri non posse animadvertebat. Quapropter etiam omnino retinenda *si* particula: *si fr. regis non oportuit diligi.* quamquam etiam Mss. habeant, *sed fratrem.* Nec cum aliis admittam eam notionem verbi *defendere*, ut sit, *pro ea culpa satisfacere, si culpa sit.* Idem.

Si fratrem regis] Vt hic locus probe intelligatur, removenda necessario sunt Raderi errata. quibus multipliciter obscurat verum ejus sensum. Vide suo loco totam ejus notam. Ergo *fratrem matris novercæ Cleopatræ, avunculum Alexandri* minime dicemus, *si recte loquamur.* Verum Attalus nequaquam frater regis fuit, sed Amyntas, qui hic nomine fratris intelligitur. frater enim patruelis fuit. patrueles autem supra ad 6. 9. 17. interdum solo fratrum nomine venire notavimus, quo loco de Attalo nobis inquisitum est. Quem neque Curtius hoc loco fratrem regis intelligit, neque adeo Iust. 9. 7. 3. sed Caranum, ut diserte idem auctor 11. 2. 3. *Æmulum quoque imperii Caranum fratrem ex noverca susceptum, interfici curavit, qui paucis ante regis obitum diebus è Cleopatra Philippo natus erat.* ut mirum sit, confundi cum Attalo, à quo nomine, genere, ætate, denique aliis omnibus tam erat diversus. Denique satis elumbis esset argumentatio, si frater regis Attalus diligendus fuit; ergo & Amyntas con-

25 *à nobis. ſin autem IN ILLO fortunæ gradu poſitum*
etiam venerari neceſſe erat; utrum, quæſo, quod non di-
vinavi, reus ſum? an impiorum amicis inſontibus quoque
moriendum eſt? Quod ſi æquum eſt, cur tamdiu vivo?
26 *ſi injuſtum, cur nunc demum occidor? At enim ſcripſi,*
miſereri me eorum, quibus vivendum eſſet ſub eo, qui ſe
Iovis filium crederet! Fides amicitiæ, veri conſilii pericu-
loſa libertas, vos me decepiſtis! vos, quæ ſentiebam, ne
27 *reticerem, impuliſtis! ſcripſiſſe me hæc fateor regi, non*
de rege ſcripſiſſe. [a] *non enim faciebam invidiam, ſed pro*
eo timebam. dignior mihi Alexander videbatur, qui Io-
vis ſtirpem tacitus adgnoſceret; quam qui prædicatione ja-
28 *ctaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt; ſit deus cau-*
ſæ meæ teſtis. retinete me in vinculis, dum conſulitur
Hammon in arcanum & occultum ſcelus. Interim, qui
regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum,
29 *qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latere patietur. Si certiora*
oraculis

INTERPRETATIO.

a *Non odium* illi *conflabam*, *ſed* ne incurreret, illi *metuebam*.

NOTÆ.

conſobrinus: præſertim ſi perpendas, qua occaſione proferatur. Sic igitur habe, verba iſta, *regis fratrem*, non ad alium quam Amyntam pertinere, fratrem regis, nempe patruelem. *Freinsh.*

25 *Vtrum*] Ὕπουλον iſtud. Emendo veriſſime *iterum*. Reſpicit ad illud prius: *Num igitur facturum eum hoc divinare potui?* Acidalius. Si cui tamen adhuc placeat vulgata lectio, me adſentientem habet: nam neſcio, quomodo vox ſequens, *quæſo*, repudiat alteram.

27 *Scripſiſſe*] Nihil erat neceſſe geminare verbum *ſcripſiſſe*: quod vulgati poſteriore loco venuſtius omittunt. At ſententia duplex poteſt eſſe. Ad regem ſcripſi, non ad alium de rege: quod ſi factum, invidiam iſſe factum videri queam. Nunc quia ad ipſum, pro fama ſcilicet ejus timuiſſe me & de exiſtimatione fuiſſe ſollicitum apparet. Aliter paulo & multo fortaſſe verius ita: ſcripſi regi, ſed non regi; nec de rege, ſed amico. Id præcedentia videntur poſcere: *Fides amicitiæ*, &c. Acidalius. Prior interpretatio vera eſt. Illud etiam *ſcripſiſſe* recte repeti Radero placet, & auctoritate Mſſ. defenditur.

28 *In Arcanum*] Freinshemius hanc lectionem ſuſpectam non habet, niſi quod vox *Interim*, quæ & Modium offendit, locum ſuum non digne tueri videatur. Acidalius tamen ejuſdem non inelegantem eundem uſum & apud alios ſæpe, & apud Senecam unum frequentiſſime reperiri affirmat. Illud ei non concesſerim ſupra 4. 13. pro *& vultu ejus interrito*, &c. legend. *& ex vultu ejus interim*, &c.

30 *Ad-*

oraculis creditis esse tormenta; [a] ne hanc quidem exhiben-
dæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis abhibere vo- 30
bis parentes. duos fratres ego nuper amisi; patrem nec
ostendere possum, nec invocare audeo; quum & ipse tan-
ti criminis reus sit. Parum est enim tot modo libero- 31
rum parentem in unico filio adquiescentem, eo quoque or-
bari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo, carissime 32
pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam
adimo, ego senectutem tuam exstinguo! Quid enim me
procreabas infelicem adversantibus diis? an ut hos ex me
fructus perciperes, [b] qui te manent? Nescio, adolescentia 33
mea miserior sit, an senectus tua: ego in ipso robore ætatis
eripior; tibi carnifex spiritum adimet, quem si fortuna ex-
spectare voluisset, natura reposcebat. Admonuit me patris 34
mei mentio, quam timide & contanter, quæ Cebalinus detu-
lerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, quum au-
disset, venenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum
voluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet,
quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri
meo? num ullam auctoritatem ejus literæ habuerunt? Ego 35
ipse

INTERPRETATIO.

a *Non recuso hanc quoque rationem* inire *probandæ veritatis.*
b *Qui tibi impendent.*

NOTÆ.

30 *Adhibere vobis parentes*] Nihili verbum in hac re, *adhibere*. Mihi liquet, *exhibere* corrigendum: cui respondet, quod hic jam habes, *ostendere*. Sic & 7. 2. in simili pene caussa: *Iussus est fratres suos exhibere*. Nec in dissimili adeo, quamquam non eadem, supr. 6. 10. *pignus indicii exhibere*. Ceterum hic an non adstricte nimis scriptum, *solent exhibere parentes?* Non hercle vero parentes tantum, sed omnino propinquiore cognatione reum contingentes: & statim subditur de ipsis fratribus. Vnam alteramque voculam puto periisse, quam conjectura quilibet facile revocarit. *Acidalius*. Hujus priorem emendationem, licet Radero probatam, non admittit Freinsh. Præsertim cum loca, quæ firmandæ suæ sententiæ adducit, de alia longe causa dicant. Posteriorem plane rejicit; nam *parentes* etiam largius pro cognatis propinquisque sumuntur. Exempla autem rei, ex Cic. pro Sylla cap. 31. pro Flacco cap. ult. & pro Sextio cap. ult. Val. Max. 8. 1. (nam illud ex Lipsii Monitis de Eponina huc non pertinet) adducit Raderus.

Duos fratres ego nuper amisi] Hectorem in Nilo submersum 4. 21. Nicanorem hoc libro commemoratum.

Patrem] In Media versantem.

35 *In-*

ipse, quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si & quum indicamus, invisi; & quum tacemus, suspecti sumus; quid facere nos oportet?
36 Quumque unus è circumstantium turba exclamasset, *BENE MERITIS non insidiari.* Philotas, *Recte,*
37 inquit, *quisquis es dicis. Itaque si insidiatus sum, pœnam non deprecor; & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt visa auribus vestris.* Abducitur deinde ab iis qui custodiebant eum.

NOTÆ

35 *Invisi*] Freinsheimio non displicet conjectura fratris Melchioris, *irrisi*, quo participio & Tacit. usus 4. 9. *ad vana & toties irrisa revolutus.* Aut si quis participium spernat, fieri possit *irrisui.* quod firmatur fere simili loco Plinii: *Plerisque ultro etiam irrisui sumus, ista commentantes, ac frivoli operis arguimur.* nam ineptam diligentiam contemptus potius sequitur quam simultas. Volunt hoc & præcedentia: *cum ludibrio credulitatis repulsus sum.* Sic supra 6. 8. ait, *veritum ne jurgium inter amatorem & exoletum* non sine risu *aliorum detulisset.*

37 *Vestris*] Nondum video, cur voculam hanc expunctam velint, & generalem hanc sententiam, non ad præsentem concionem restringendam: *ultima verba gravia sunt auribus.* Immo potius grata sunt, si impatientiam auditoris sine molesti sermonis solantur. Respicit Philotas ultima sua verba, quibus succlamatum est. Ego sane tantum absum, ut libris habentibus hoc pronomen adimi censeam, ut potius addendum putem non habentibus. *Freinsh.*

CAP. XI.

Concio à quodam Belone accensa, in Philotam surgit. Is paulo post, ut se cruciatibus liberaret, fictæ conjurationis circumstantias aperit. cumque aliis, qui accusantur, saxis à Nicomacho obruitur.

1 ERAT inter duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium & [a] civilis habitus rudis, vetus miles; ab humili ordine ad eum gra-
2 dum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris, stolida audacia ferox, admonere eos cœpit; *quoties quisque diversoriis, quæ occupassent, proturbatus esset, ut purgamenta servorum Philotæ reciperentur* eo

INTERPRETATIO.

a Politioris vitæ ignarus.

3 Vicina

eo unde commilitones expulisset. Auro argentoque vehicula ejus onusta totis vicis stetisse: ac ne in vicina quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse; sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa murmurantium inter se silentio verius, quam sono excitaretur. 3
Ludibrio ei fuisse 4
rusticos homines, Phrygasque & Paphlagonas *adpellatos: qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Hammonem consuli* 5
vellet? eundem Iovis arguisse mendacium, Alexandrum filium adgnoscentis: scilicet veritum ne invidiosum esset, quod dii offerrent. Quum insidiaretur capiti regis & ami- 6
ci, non consuluisse eum Iovem: nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus solicitaretur, qui præsit in Media; & pecunia, cujus custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, 7
non qui Iovem interrogent, quod ex rege cognoverint; sed qui gratias agant: qui vota pro incolumitate regis optimi

NOTÆ.

3 *Vicina*] Cum sic haberet Aldus, non potui mutare: est enim hoc huic loco præ ceteris accommodatissimum.

4 *Fuisse rusticos*] Sic recte: quamquam Acidalius mallet, *fuisse se: rustic.* Quo sane facto periret elegantia sensui. Nec quidquam ad rem facit Philippi jocus, qui rusticos esse Macedonas dicebat, & scapham scapham appellabat, in Plutarch. apophth. cap. 31. illud enim ad laudem potius pertinebat. Philotas opprobrii causa aliena vilium & rudium populorum nomina iis indidit. *Idem.*

Per interpretem] Quod quidem majorem dignitatis speciem conciliat magnis potestatibus, in Philota tamen excusari non debet, qui id sibi tribueret apud cives suos, quod ne reges quidem usurpasse apparet ex eo, quod passim tradunt auctores, eos *magna libertatis umbra* præfuisse, ut Curt. 4. 7. & hunc ipsum Alexandrum comem admodum fuisse supra infraque aliquoties prolixe narrant. Ea igitur res valde aggravat Philotæ superbiam. Non certe superbius fecit Pallas, si Philotam & Macedones compares cum Pallante liberto quidem, sed & ipso præpotente, & ipsius libertis. Tamen apud Tacit. 13. 23. *nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis superbia fuit: quippe nominatis libertis ejus, quos conscios haberet, respondit; nihil unquam se domi, nisi nutu aut manu significasse, vel si plura demonstranda essent, scripto usum, ne vocem consociaret.*

6 *Pecunia*] Quæ sane ingens erat, centum octoginta millia talentum, hoc est, centies octuagies millies centena millia Philippæorum: Centum & octo milliones. *Raderus.* ex Diod. 17. 80. & lib. 15. Strabonis. Ceterum 108. milliones enunciantur centies octies millia. Sequentia hujus numeri verba constituimus, ut esse dicuntur in MSS.

9 *Rex*

8 *timi persolvant.* Tum vero universa concio accensa
est; & à corporis custodibus initium factum, cla-
mantibus, *discerpendum esse parricidam manibus eorum.*
Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metue-
9 ret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in con-
cionem reversus, sive ut in custodia quoque tor-
queret, sive ut diligentius cuncta cognosceret; con-
cilium in posterum diem distulit: & quamquam in
vesperam inclinabat dies, tamen *amicos convocari* ju-
bet. & ceteris quidem placebat, *Macedonum more*
10 *obrui saxis*; Hephæstion autem & Craterus & Cœ-
nus *tormentis veritatem exprimendam esse* dixerunt: &
illi quoque, qui aliud suaserant, in horum senten-
11 tiam transeunt. Consilio ergo dimisso, Hephæstion
cum Cratero & Cœno ad quæstionem de Philota
12 habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, &
sermone habito, [a] cujus summa non edita est; in in-
timam diversorii partem secessit, & remotis arbitris
in multam noctem quæstionis exspectavit eventum.
13 Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis
14 instrumenta proponunt. Et ille ultro, *quid cessatis*,
inquit, *regis inimicum, interfectorem, confitentem oc-
cide-*

INTERPRETATIO.

a *Cujus argumentum vulgatum non est.*

NOTÆ.

9 *Rex*] An repeti placet ex præcedenti dictione, *At rex*? profuerit hoc vinciendæ sententiæ: cujus tamen rei non admodum studiosus est Curtius.

In vesperam] Simili phrasi utitur Historicus Ann. I. *Flexo in vesperam die.*

10 *Cœnus*] Mirum hoc de Cœno, qui modo ipsum tormentis subtrahere volebat, eum jam contra aliorum sententiam suadere quæstionem. Nisi forte hoc voluit ad purgandam suspicionem, quam incurrere illo consilio potuisse, supra ad 6. 9. notavi. nescio quid pro illo, à Curtio dici possit. *Freinsh.*

12 *In intimam*] Plutarch. cap. 88. narrat, non quidem interfuisse quæstioni, sed exaudivisse foris, velo discretum, *quod visum arceret, auditum non adimeret*, ut loquitur Tacit. 13. 5.

13 *In conspectu*] Hoc ita nunc observatur, si forte reus apparatu tam atroci territus, tormentorum cruciatus spontanea confessione præveniat. *Freinsh.*

15 *Ob-*

cidere? quid quæstione opus est? cogitavi, volui. Cra-
terus exigere, *ut quæ confiteretur, in tormentis quoque*
diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, 15
dum vestis exuitur, *deos patrios, gentium jura,* ne-
quidquam apud surdas aures invocabat. Per ulti-
mos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimi-
cis in gratiam regis torquentibus laceratur. Ac pri- 16
mo quanquam hinc ignis; illinc verbera, jam [a] non
ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur; non
vocem modo, sed etiam gemitus [b] habuit in potesta-
te: sed postquam intumescens corpus ulceribus, fla- 17
gellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non po-
terat; *si tormentis adhibituri modum essent, dicturum*
se, quæ scire expeterent, pollicetur, sed finem quæstioni
fore, jurare eos per Alexandri salutem volebat, *remove-* 18
rique tortores. Et utroque impetrato, Cratero in-
quit,

INTERPRETATIO.

a *Non ad inquirendam* veritatem, *sed ad* eum *cruciandum adhibebantur.*

b *Repressit.*

NOTÆ.

15 *Obligantur oculi*] Vt feralibus istis tenebris magis etiam angeretur, & admota crudelitatis tormenta, quanto inopinata, vehementius pavesceret. Hodie iis, qui gladio percutiuntur, integuntur oculi, mitiorem ob causam: ne scilicet adspectu carnificis perterriti, preces ultimas turbatiori mente profundant. deinde ne spiculatorem forte subducto capite, aut projectis manibus frustrentur, vel impediant. De qua re notabilis Bironii historia. Tamen & antiquitus id etiam observatum vel ex Iosepho de bel. Iud. 7. 14, & Hegesippo 5. 47. constat: *dum percussor moratur, clausis jam fasciola oculis, sese proripuit ad Romanos.* Idem.

16 *In potestate*] Vt nec clamaret, nec ingemisceret, ut *plerique* in l. 1. §. 23. de quæstion. Philotas ergo primum sano adhuc & integro corpore fortissime & constantissime verbera, faces, & cruciatus pertulit; at ubi corpus exulceratum est, cœpit fateri. His plane contraria scripsit Plutarchus Alexand. cap. 88. *Inde correptum torserunt assistentibus quæstioni regis amicis & Alexandro pone obtensam aulaam exaudiente. Quo tempore eum dixisse aiunt, cum miserandis & abjectis vocibus precibusque Philotas Hephæstionem compellaret; adeone mollis tu, Philota, & effœminatus tantas res moliebare?* Alias cap. 85. ut strenuum, ferreum, laborum tolerantem laudarat Plutarchus. Ne tamen videantur pugnare inter se Curtius & Plutarchus, dici potest, primum tormenta fortiter à Philota exantlata, dein lacerato & exulcerato corpore ad preces descendisse. *Raderus.*

18 *Per Alexandri salutem*] Per genium seu τύχην regis aut Cæsaris jurabant

19 quit, *dic quid me velis dicere.* Illo indignante, *ludificare eum*, rursusque revocante tortores; *tempus petere* cœpit, *dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret,*
20 *indicaturus.* Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati erant,

NOTÆ.

bant veteres pagani; per salutem principis, Christiani. ut in Apolog. cap. 32. docet Tertullianus. Imperatores Arcad. & Honor. in l. si quis major. 41. C. de transact. *Eos etiam hujus legis vel jactura dignos esse jubemus, vel munere, qui nomina nostra placitis inserentes* SALUTEM PRINCIPUM *confirmationem initarum juraverint esse pactionum.* Ita Theodosius minor Eudociam conjugem suam adegit, ut per salutem suam juraret, se comedisse pomum. Aula S. cap. 17. *Rad.* De Eudocia narrat Græca temporum Epitome, quam Eusebio conjunxit Scaliger.

20 *Legem*] Sic Athenienses Arthmium, quod aurum corrumpendis Græcis ex Persia attulisset, ignominiosum & hostem populi Ath. & sociorum esse jusserunt, *ipsum & genus ejus*, Demosth. & Aristid. Panath. Merito Marcellin. 23. 31. Persarum eas leges, *per quas ob noxam unius propinquitas perit*, vocat *abominandas*. Ut enim, ad coërcendam hominum malitiam pluribus adstrictioribusque vinculis, hanc quoque legem haberi fortassis salubre fuerit, ita eam, si casus inciderit, præfracte exequi, extremæ foret injustitiæ. Quod si Deus quid in contrarium olim jussit, scimus id eum fecisse justissimis de causis, etiamsi quænam illæ fuerint, nesciamus. Merito autem laudat Areopagitas Ælian. hist. var. 5. 18. quod gravidas damnatas non punirent, nisi edito partu, *solventes à damnatione innocentem infantem, & eam, quæ commeruerat supplicium, solam morte mulctantes.* quod etiam nostris moribus laudabiliter obtinet. Exsecranda è contrario est sententia, quæ *in omnes qui vel in carceribus tenebantur, vel in exilium acti erant, in omnes eorum cultores & cognatos, capitalis lata est & in libellos relata* sub Andronico, ut testatur Nicetas lib. 2. de imperio illius. Injustum est eos manere pœnas, quorum non sunt peccata, ac iniquus haberetur à Patribus Deus, si damnaret innoxium. Ultra metus progredi non debet, quam reperitur delictum. Insanæ temeritatis vitium est, ob incertum metum ad certissimum exitium properare. Intolerabilis ergo Arcadii & Honorii lex ad Eutychianum Præfectum Prætorio, ubi filiis reorum perduellionis imperatoria lenitate vita conceditur, cum paterno deberent perire supplicio. An quæso lenitas, concedere vitam, & affligere perpetua egestate? an quæso clementiæ locus, cum vita ipsis supplicia, mors autem solatia largiatur? Nescio, inquit clarissimus Grotius, quis Christianorum ausus sit Imperatoribus hæc dictare. Optime profecto, naturalis enim æquitas in hac causa ita perspicua, ut ab Ethnicis etiam sit observata. Pulchre Cicero lib. 4. de nat. deorum: *Ferretne ulla civitas latorem istiusmodi legis, ut condemnetur filius aut nepos, si pater aut avus deliquissent?*

Ut propinqui eorum, &c.] Hanc legem ut nimis rigidam postea abrogavit Alexander. Unde auctor subjungit: *Legem se supplicii conjunctis sontium remittere.* Et lib. 8. ad Hermolaüm Alexander. *Olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque*

erant, cum ipſis necarentur; alii ſe interficiunt; alii in devios montes vaſtaſque ſolitudines fugiunt: ingenti per tota caſtra terrore diffuſo, donec rex, tumultu cognito, [a] *legem ſe ſupplicio conjunctis ſontium remittere* edixit. Philotas, verone an mendacio libe- 21
rare ſe à cruciatu voluerit, anceps conjectura eſt, quoniam & vera confeſſis, & falſa dicentibus, idem [b] doloris finis oſtenditur. Ceterum, *Pater*, inquit, 22
meus Hegelocho quam familiariter uſus ſit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit: ille omnium malorum nobis cauſa fuit. Nam quum primum 23
Jovis filium *ſe ſalutari juſſit rex, id indigne ferens ille*, hunc igitur regem agnoſcimus, *inquit*, qui Philippum dedignatur patrem? actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. NON HOMINES ſolum, ſed 24
etiam deos deſpicit, qui poſtulat deus credi. Amiſimus Alexandrum, amiſimus regem: incidimus in ſuperbiam, nec diis quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtrone 25
ſanguine deum fecimus, qui nos faſtidiat, qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, ET NOS, ſi viri ſumus, à diis adoptabimur. Quis proavum 26
hujus

INTERPRETATIO.

a *Se mortis lege eximere reorum cognatos.*
b *Eadem tormentorum ceſſatio proponitur.*

NOTÆ.

que ſolvi. quod etiam juſtitiæ convenientius eſt, ut pœna teneat ſolos delicti auctores. *Loccen.*

21 *Et vera confeſſis, & falſa dicentibus, idem doloris finis oſtenditur*] Ulpianus in l. 1. §. 23. de quæſt. Val. Max. lib. 8. cap. 4. & Langlæus lib. 9. Semeſtr. cap. 1. & 2. plura notarunt de quæſtionum & tormentorum lubrico & ancipiti modo: qui etiam effecit, ut in regno Sueciæ illorum non ſit uſus. *Loccen.*

25 *Et nos*] Alludit dictum, quod Alexandro tribuit Plutarch. cap. 49. *Cunctorum quidem eſſe mortalium Deum communem parentem, ſed peculiariter ſibi adoptare optimum quemque.*

26 *Proavum hujus Alexandrum*] Duos hoc nomine Macedoniæ reges offert hiſtoria, ad quos iſta trahi poſſint, Alexandrum cognomento Divitem, & alium, Philippi fratrem, hujus Alexandri patruum. De hoc Raderus accipit, & ut omnia rectius quadrent, miram genealogiæ rationem comminiſcitur, proavum dici contendens, qui tot

hujus Alexandrum, quis deinde Archelaüm, quis Perdiccam occisos ultus est? hic quidem interfecto-
27 ribus patris ignovit. *Hæc Hegelochus dixit supra cœnam: & postera die prima luce a patre accersor. Tristis erat, & me mœstum videbat. audieramus enim, quæ*
28 *solicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrum ne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio; accersiri eum placuit. Venit: eodemque sermone ultro repetito adjecit*, se sive auderemus duces esse, [a] proximas à nobis partes vindicaturum; sive deesset ani-
29 mus, consilium silentio esse tecturum. *Parmenioni*, vivo adhuc Dario, intempestiva res *videbatur*; non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario vero sublato præmium regis occisi Asiam, & totum Orientem interfectoribus esse cessurum. *Ad-pro-*

INTERPRETATIO.

a *Primum post nos* conjurationis *curam suscepturum.*

NOTÆ.

tot ante gradibus regnum tenuisset, quasi contendas, Vespasiani patrem recte dici Vitellium, avum Othonem, proavum Galbam. Verum etiam sic opus habet ejecto Ptolemæo Alorite, quod ille non fuerit, ut illi quidem fingere lubet, ex genere Carani. At si genus aspiciendum est, cur à successionibus regum appellationes cognationis trahit? aut si attendenda successio, cur generis requirit propinquitatem? Certe, si nullum aliud esset argumentum, hunc Alexandrum à Curtio non indigitari, nisi hoc unum, quod tam male asseritur, sufficere potuisset. Sunt autem præter id duo satis valida. primum, quod ante ceteros hujus casum ponit, etiam vocula *deinde* innuens, priorem interfectum. alterum, quod posterioris Alexandri mors non neglecta, sed vindicata fuit à fratre Perdicca, qui percussorem ejus Aloriten Ptolemæum regno simul vitaque privavit, ut apud Diod. 15.77. legimus. Ergo potius ad Alex. Divitem, qui & Philellen, ista verba pertinere videntur. quem quod *proavum* appellat Curtius, cum esset abavus; nihil mirum aut insolens facit. Inculcandum enim est denuo, quod de confusis cognationum vocabulis supra semel iterumque monuimus. Eadem plane videtur esse causa Libanii Declam. 16. qui eum Alexandrum, quem nostri proavum vocat Curtius, *avum Philippi* appellat, *πρόγονον*. hæc enim vox etiam pro ulterioris gradus avis accipi potest. quomodo & Latina apud Iuven. 8. vers. 133.

De quocunque voles proavum *tibi sumito libro.*

Archelaüm] De rege Archelao Curtium sentire necesse est, cum hic exempla eorum referat, qui reges impune occiderunt. De Perdiccæ nece diversa sentiunt auctores, quos vide in Reineccii regno Macedonico. *Freinsh.*

Interfectoribus] Soli Alexandro Lyncestæ. Iustinus 11. 2. *Ante omnia cadis conscios ad tumulum patris occidi jussit, soli Alexandro Lyncestarum fratri pepercit.*

probatoque consilio, in [a] *hæc fides data est & accepta. Quod* 30
ad Dymnum pertinet, nihil scio; & hæc confessus intelli-
go non prodesse mihi, quod prorsus sceleris expers sum.
Illi rursus tormentis admotis, quum ipsi quoque ha- 31
stis os oculosque ejus everberarent; ut hoc quoque
crimen confiteretur, expressere. Exigentibus dein- 32
de, *ut ordinem cogitati sceleris exponeret; quum diu Ba-*
ctra retentura regem viderentur, timuisse respondit,
ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux, tantæ
pecuniæ custos, interim exstingueretur, ipsique, spoliato
tantis viribus, occidendi regis causa non esset. Festinasse
ergo se, DUM præmium haberet in manibus. Repræ- 33
sentasse consilium, cujus patrem fuisse auctorem nisi cre-
derent, tormenta quamquam tolerare non posset, tamen
non recusaret. Illi conlocuti *satis quæsitum videri*; ad 34
regem revertuntur. qui postero die & *quæ confessus*
erat Philotas recitari; & *ipsum* quia ingredi non po-
te-

INTERPRETATIO.

a *Ad ea* præstanda *fides utrimque obligata est.*

NOTÆ.

cit. Et ipse Curtius 4. 7. *Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia.* Iustinus tamen 7. 9. etiam Olympiadem, adeoque ipsum Alexandrum conscium fuisse cædis Philippi testatur, imo Pausaniam percussorem Philippi ab Olympiade fuisse subornatum & immissum in Philippum conscio etiam ipso Alexandro. Quæ omnia Alexander dissimulavit. *Raderus.* Intelligit igitur hic solum Lyncestem Alexandrum, de quo mox 7. 1. Quod autem *interfectoribus* de uno plurative dixit, facit ad intendendam vim orationis. Tale est illud apud Tacit. 1. 10. *Interfectos Egnatios, Iülos, &c.* cum unus Egnatius, unus Iülus fuisset interfectus; & alia sexcenta. *Freinsh.*

30 *Prorsus*] Alii leg. *prorsus*.

33 *Patrem fuisse auctorem*] Melioribus libris constanter abest vox *auctorem*. quod suspicionem mihi non ineptam, ut puto, parit, esse eam glossema vocis *patrem*, quam non vulgari significatu hic positam, aliquis adpicta receptiore vocabulo exponere voluerit. Sensus igitur est: Totum se consilium *exposuisse*, suum illud esse: nec quemquam alium auctorem ejus nominare posse: nimirum illius ultimi, quo occupare destinaverat patris obitum. At si alios forte conscios aut suggestores ab eo velint exprimere, nec se *patrem* (hoc est auctorem) ejus fuisse credant, non se recusare tormenta. Ea notione Ovid. de Ponto 4. 5. vers. 29.

Quidque parens ego vester agam.

Græco more. Athenæus princ. operis: Ἀθηναῖος μὲν ὁ τῆς βίβλου πατήρ. Maximus Tyrius sermone octavo: ἀλλὰ εἴτε μαντικὴ, εἴτε καὶ λεσβία τίς ἐστιν ἡ τοῦ λόγου μήτηρ. *Freinshemius.* Freinshemius hic *repræsentare consilium* interpretatur exponere, & quasi re figura-

35 terat, juſſit *adferri.* Omnia adgnoſcente eodem; Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur: multa adfirmatione, animique pariter conſtantia, & vultu abnuens, *quidquam ſibi in regem cogitatum eſſe, tormenta etiam* depoſcebat
36 *in ſemetipſum.* [a] quum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam, haud procul ſtantem, *propius eum* juſſit *accedere.* Illo perturbato, & recuſante tranſire ad eum, *patieris*, inquit, *Demetrium*
37 *mentiri, rurſuſque me excruciari?* Calin vox ſanguiſque defecerant; & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, quum torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens. qui ut præfectos regis circum-

INTERPRETATIO.

a *Cum Philotas oculos circumquaque volvens,* eos *conjeciſſet in Calin, &c.*

NOTÆ.

æ, in rem præſentem deducere: dein quia libris quibuſdam abeſt τὸ *auctorem, patrem conſilii* dixiſſe putat Curtium pro auctore. Ego ut de poſteriore valde dubito, an Curtius ita fuerit locuturus, ita priorem illam interpretationem hic non competere ſcio. *Repræſentare conſilium*, eſt exſequi, in opus & effectum adducere. Cæſar lib. 1. Gall. *Itaque ſe, quod in longiorem diem collaturus eſſet, repræſentaturum, & proxima nocte de quarta vigilia caſtra moturum.* Cicero 5. famil. *neque exſpectare temporis medicinam quam repræſentare ratione poſſimus.* Et lib. 16. *dies promiſſorum adeſt, quem etiam repræſentabo ſi adveneris.* id eſt; non exſpectabo, ſed præveniam, & habebo quaſi ille ſit, quo aderis. Seneca epiſt. 91. *Petis à me, ut id quod in diem ſuum dixeram debere differri, repræſentem.* Sic & *repræſentare ſupplicia* apud hunc Curtium. Porro meliores Codd. habent *repræſentare*. non *repræſentaſſe*: atque hæc vera lectio eſt diſtinctione mutata. *Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium in manibus haberet, repræſentare conſilium.* hoc eſt, voluiſſe properare ſcelus & exſequi deſtinata, dum pater viveret. Quæ ſequuntur, fortaſſis non tam ingenium quam librum aliquem meliorem deſiderant: verum eſt enim abeſſe fere à ſcriptis τὸ *auctorem.* Duo Grutero viſi codices: *cujus patrem non fuiſſe niſi crederent.* Alius, quem Pal. 1. vocat: *conſilium patrem, non fuiſſet niſi.* Duo præterea: *fuiſſe niſi cred.* Vide an fuerit: *conſcium patrem non fuiſſe* (nempe hujus poſtremæ conjurationis) *niſi crederent, tormenta, quamquam jam tolerare non poſſet, tamen non recuſare.* I. F. Gronovius.

35 *Demetrius*] Omnia quæ ad hanc conſpirationem pertinere videbantur, contraxiſſe Curtium apparet. Nam Arrianus 3. non eodem loci, quo Philotæ detecta fuerat conjuratio, hoc eſt, apud Zarangæos, ſed in Arimaſpis fuiſſe comprehenſum tradit, ſuffecto in locum ejus Ptolemæo Lagi filio. *Idem.*

36 *Incideret*] Alii *ut incideret.* unde Acidalius, *ut inciderat*, forte pro *incidere* leg. *incidens* arbitratur. *Freinsh.*

37 *Vox ſanguiſque*] Scilicet *clauden-*

te

PHILOTAS ET ALII SAXIS OBRVTI.

cumstantes se vidit, *Demetrium & semetipsum id fa-*
cinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nico- 38
macho nominatos, more patrio, dato signo, saxis
obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiam 39
vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe
Parme-

NOTÆ.

te noxarum conscientia linguam, ut de Chonodomario loquitur Marcellin. 16.33. & 17.25. de Zizai: *amisso vocis officio præ timore.* Quod ipsum attendi jubet, sed caute, l.10. §. 5. de quæst. *Plurimum quoque in excutienda veritate etiam vox ipsa, & cognitionis subtilis diligentia affert. nam & ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt.* Aliud exemplum suppeditat Tacit. 15. 66. *Non vox adversum ea Fenio, non silentium, sed verba sua præpediens, & pavoris manifestus, &c.* Adde infr. 7.1. Ita fere *Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, turba querelarum confusum repente obticuisse* narrat Iustin. 32. 2.

Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est] Ex hoc rei judicatæ exemplo liquet, etiam cogitationem, sed consilio participatam & actui destinatam, capitis pœnam mereri. sic enim hic voce COGITASSE usum Curtium, notat Scipio Gentilis ad leg. quisquis. C. ad leg. Iul. majest. 59. Majestatis. 6. Cod. ad leg. Iul. Majest. *Ex eo tempore quo hanc cogitationem subiit, propter cogitationem dignus est pœna.* Et Apuleius 4. Florid. *In* (hujusmodi) *maleficiis etiam cogitata scelera non adhuc perfecta judicantur, cruenta mente, pura manu.* Locc.

38 *Omnes ergo à Nicomacho nominatos*] Adversus molitiones Acidalii, qui argutatur, Curtium hic duplici nomine accusari posse negligentiæ, quod omnes à Nicomacho nominatos saxis obrutos scripserit, quasi aut omnes illi, aut præter eos nemo fuisset punitus; bene tuetur auctorem Raderus: nihil hic esse mutandum, nec pro *à Nicomacho nominatos*, audacissima conjectura legendum *à Macedonibus damnatos*, neque *etsi à Nicom. non nominatos.* Sed & Amyntam, quem à Nicomacho nominatum Acidal. evasisse supplicium putat, non esse eum, cujus statim libro seq. ampla habetur mentio. Deinde hic dici, *omnes à Nic. nominatos*, non propter Calin & Philotam, de quibus jam per se constabat, sed Demetrium & alios cum eo antea nominatos. *Freinsh.*

Saxis obruerunt.] *Apud Persas quoque lapidibus obrui interdum nocentes solebant*: & *ita Bagorasus, ut Ctesias refert, jussu regis lapidibus est obrutus. Idemque passum Pharnacyam Eunuchum, idem Ctesias scribit.* Briss. Athenienses etiam Æschylum hac morte damnasse Ælian. hist. var. 5. 19. scribit. Per seditionem militum idem accidit Posthumio, *inficianti, quas promiserat, prædas*, ut ait Florus 3. 22. apud Livium 4. 50. & postea Q. Pompeio, testibus Valer. Max. 9. 7. Velleio 2. 20. Liv. epit. 77. Quod autem Curtius hic ait *more patrio*, ei similis locus est in Marcellino 26. 26. *eos qui inter Constantianos merebant, prisco more militibus dedit occidendos.* De lapidatione est & apud Euripidem Oreste vers. 48.

——— *Hæc dies autem est dicta,*
In qua ferent sententiam Argivi,
An oporteat nos mori lapidante saxo,
An acuto ense feriri collum.

Ceterum, ut notavit Popma, de supplicio Philotæ dissentitur. nam Diodor. 17.80. capitali supplicio affectos, generaliter; Arrianus 3. à Macedonibus jaculis confossos narrat. *Freinsh.*

39 *Et invidiæ*] Insignis hæc est correctio Rubenii Elect. cap. 33. *non modo sa-*

Parmenio & Philotas, principes amicorum nisi palam sontes, sine indignatione totius exercitus non
39 potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit: dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur: post confessionem, Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

NOTÆ.

do salutis, sed & invidiæ. Alexander, inquit, non solum salutis & capitis discrimen effugit, sed etiam invidiæ & calumniarum flammam, per confessionem hanc Philotæ. Quod egregie firmant sequentia, & simillimus iste locus Taciti 15. 73. *Nero, vocato senatu, oratione inter partes habita, edictum apud populum, & collata in libros indicia, confessionesque damnatorum adjunxit. Etenim crebro vulgi rumore lacerabatur, tamquam viros insontes ob invidiam aut metum exstinxisset.* Idem nostro ævo factum videmus. Non enim falso conquerebatur Domitianus apud Suet. 21. *Conditionem principum miserrimam, quibus de conjuratione comperta non crederetur, nisi occisis.* Certissima igitur est emendatio Viri ingeniosissimi: quamquam eam refellere conetur Doctus Adversariorum scriptor lib. 28. cap. 6. defensa vulgari lectione *etiam vitæ.* Ei jam respondimus quærenti, cur post salutem Curtius demum dicat de invidia. Quod autem ipse vitam sic distinguit à salute, ut totius vitæ cursum atque ordinem designare dicat, id vero non magnopere ad rem facit. nec à vita sufficienter distinguit salutem. nam si semel salutis fecisset naufragium, certe jam de eo vitæ tempore atque ordine supervacaneum erat quærere. Post hæc scripta, cum viderem jam in Edit. receptam esse Rubenii correctionem, ego quoque exprimendam putavi. *Idem.*

Philotas] Hic vero dele vocem *Philotas*, quæ tam manifesta temerariæ glossæ, ut mirum sit haud etiam pridem deprehensam. Curtius quidem si addidisset, non eo quo nunc est loco, sed initio statim posuisset. Sed nec addidit, nec opus fuit, cum in medio, non alium quam Philotam, designari. *Acid.* Eademque erat Bongarsii sententia, vocem eam aut ex glossa esse, aut lineæ superiori proximæ interjiciendam. Cui etiam supra eliminandum id nomen videbatur, in his; *nec ab ipso Philota.*

Q. CVR-

Q. CVRTII RVFI, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER VII.

CAP. I.

Alexander Lyncestem majestatis reum interfici curat. deinde in Amyntam & Simmiam Philotæ amicos inquirit, qui suam innocentiam gravi oratione tuentur.

PHILOTAM sicut recentibus sceleris ejus vestigiis jure adfectum supplicio censuerant milites; ita POSTQVAM desierat esse quem odissent, invidia in misericordiam 1
vertit. Moverat & claritas juvenis; & patris ejus 2
senectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat regi 3
omnium periculorum ejus particeps; semper alterum in

NOTÆ.

1 *Postquam desierat*] Livius pari modo de vulgi animis erga Manlium ob crimen perduellionis saxo Tarpeio dejectum lib. 6. *Populum brevi postquam periculum ab eo nullum erat, per se ipsas recordantem virtutes, desiderium ejus tenuit.* Cornelius Nepos in Dione: *Hujus de morte ut palam factum est, mirabiliter vulgi immutata est voluntas. nam qui vivum eum tyrannum vocitarant, eundem liberatorem patriæ, tyrannique expulsorem prædicabant. Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acherunte cuperent redimere.* Ita vulgus sæpe affectibus est euripus. *Loccenius.*

Invidia in misericordiam] Affine est illud Livii 29. 22. de Pleminio: *jam senescente invidia, molliebatur ira.*

Vertit] Editiones aliæ habent *vertitur.* Non male, si ad præsens tempus referatur. Imo sic pari passu cum alia lectione ambularet. Prætulerim tamen cum Modio, Manutio, & Freinshemio *vertit*, sicut in textu edimus. Apparet enim, præterito tempore ab auctore nostro concepta esse.

3 *Primus*] Philippi patris Alexandri missu. Diod. Siculus 16. 92. *Hoc anno Philippus rex summus belli dux à Græcis factus, bellum Persicum inchoavit, ac statim Attalum & Parmenionem, cum parte copiarum & mandatis, ut urbes ibi Græcas liberarent, in Asiam præmisit.* Adde Iustin. 9. 5. 8. Gemistum lib. 2.

in acie cornu defenderat: Philippo quoque ante omnes amicus; & ipsi Alexandro tam fidus, ut oc-
4 cidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum; seditiosæque voces referebantur ad regem. quîs ille haud sane motus, [a]satisque prudens, OTII vitia negotio discuti, edicit, *ut omnes in vestibulo regiæ præsto adso-*
5 *rent*. quos ubi frequentes adesse cognovit; in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare cœpit, *ut Lyncestes Alexander, qui multo*

INTERPRETATIO.

a *Cum probè sciret* nata *ex quiete vitia labore depelli.*

NOTÆ.

Philippo] Quanti fecerit Parmenionem Philippus, docet in apophthegmatis Plutarch. c. 29. *Philippus Atheniensium laudabat fortunam, qui quotannis decem imperatorum deligendorum copiam haberent: se dicebat intra multos annos unum modo ducem reperisse Parmenionem.*

Non alio] Quam Parmenione. Errat enim, qui putat, Philotam hic signari. Cædem autem Attali non Parmenioni, sed Hecatæo adscribit Diodor. 17. 2. Videntur conciliari posse, ut Hecatæi opera magis, Parmenionis vero consilio, perpetratum sit facinus. *Freinsh.*

4 *Satisque prudens, otii vitia*] Vitia quæ per otium contrahuntur, negotio discutiuntur, ut situs & rubigo instrumentorum usu exercitioque quo in castris quiescentibus maxime opus est, ad otii militaris comites, securitatem, lasciviam ac tumultum repellendum. Vide Senec. ep. 56. *Loccen.* Contra militare otium multa collegit Gruterus discurs. ad Tac. cap. 39. quem adi. Ceterum mirum est, eadem hæc verba & apud Senecam legi epist. 56. *Nunquam vacat lascivire districtis: nihilque tam certum est, quam otii vitia negotio discuti.* Sic infr. 7. 3. noster; *nationem ne finitimis quidem satis notam.* at Sen. ep. 59. *gentes ne finitimis quidem satis notas.* Vter ab altero mutuatus est? an uterque potius ab alio? hoc credam. Revolutus ad otium militum, adscribam insignem locum Cæsar. de bel. Civ. 2. à Grutero prætermissum: *Erant sententiæ, quæ conandum omnibus modis, castraque Varri oppugnanda censerent: quod hujusmodi* (seditiosis) *militum consiliis, otium maxime contrarium esse arbitrarentur.* Vbi vox *consiliis*, ultimo casu accipienda. Sensus: Inter hæc militum consilia, nihil magis esse contrarium & noxium rationibus belli, quam otium. *Idem.*

5 *Lyncestes Alexander*] Iust. 11. 2. est *Alexander Lyncestarum frater.* Vide Diodor. 17. 32. Arrian. 1. in quo illa, ἐν πρώτοις τε ἀφίκετο τῶν φίλων πρὸς αὐτὸν, ex Curtio & Iustin. verti poterant: *quod primus amicorum ad se venisset.* à quo sensu longe abit illud interpretum: *quod inter præcipuos amicos ad se ven.* nam vocabulum πρώτοις ibi non ad dignitatem referendum, sed temporis ordinem. Ita, Sam. 2. 19. v. 21. Simei: *Agnosco enim servus tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni de omni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei regis.* Quo facto veniam à Davide consequutus est: ut contra exempla sunt eorum, qui quod sero gratulatum venerant principibus, offensam illorum incurrerunt. *Idem.*

6 Sup-

multo antequam Philotas regem voluisset occidere, exhi-
beretur. A duobus indicibus, sicut supra diximus; 6
delatus, tertium jam annum custodiebatur in vin-
culis, eundem in Philippi quoque cædem conju-
rasse cum Pausania, pro comperto fuit: sed quia
primus Alexandrum *Regem* salutaverat; supplicio
magis quam crimini fuerat exemptus. Tum quo- 7
que Antipatri soceri ejus preces justam regis
iram morabantur. [a] Ceterum recruduit soporatus
dolor. quippe veteris periculi memoriam præsen-
tis cura renovabat. Igitur Alexander ex custo- 8
dia educitur, jussusque dicere, quam toto triennio
medi-

INTERPRETATIO.

a *Sed ira* jam *sopita*, tunc *renovata est*.

NOTÆ.

6 *Supplicio magis*] Sic apud Liv. 36. 35. Epirotis *responsum datum est, quo veniam impetrasse, non causam probasse videri possent*. Sic apud Iustinum 32. 1. *Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit. quod ipsum decreto senatus significatum est, ut appareret, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem.* Ex contrario Lucretia 1. 58. *ego me, etsi peccato absolvo, supplicio non libero.* Valde enim differunt probare, & ignoscere: quod merito notat in Planco Vellei. 2. 83. *qui clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur; dictitans id probatum à Cæsare, cui ille ignoverat.*

7 *Antipatri soceri*] Diodor. 17. 80. *propter necessitudinem, quæ cum Antigono ipsi intercedebat.* At nulla ei cum Antigono fuisse necessitudo memoratur: deinde credibilius est, Antipatri precibus id datum, qui tum per Alexandri absentiam Macedoniæ præpositus erat; quam Antigoni, viri quidem jam tum illustris, sed nondum eo provecti, ut suspicari debeamus, id eum ab Alexand. petere ausum. Vide igitur num in Diodoro scribendum, *διὰ τὴν πρὸς Ἀντίπατρον οἰκειότητα. Freinsh.*

Soporatus] Satis elegans lectio, sed cui antehabet Freinshemius B. 1. *suppuratus dolor.* Sane eadem translatione Seneca utitur, epist. 80. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est: aut gravis & suppurata tristitia.*

8 *Toto triennio*] Computavit simul annum currentem, nec dum exactum: quod frequentissime fieri, præsertim in annis imperiorum recensendis, non uno loco ostendit Scaliger ad Eusebium. Sic & Diodor. 17. 80. *τριετῆ μὲν χρόνον ἐν φυλακῇ τετηρημένος.* At infr. 8. 8. *per biennium dilatus* dicitur, nimirum non computatis mensibus qui excedebant. quamquam non dissimulo, ibi quoque libros nonnullos habere triennium. sic paulo ante. Eadem ratione Tacitus ann. 1. *neque Decemviralis potestas ultra biennium.* Quasi dixisset, non pluribus annis, quam duobus, non habita ratione dierum, nec mensium, sed annorum tantum. non valuit tribus annis, ergo non ultra duos. Sic aliquando secula enumeramus, nullo adspectu annorum qui supersunt. Vt cum Florus septingentis annis includit vitam Pop. R. ad Augustum usque, cum tamen supersint adhuc 9 aut 10 anni. *Freinsh.*

meditatus erat defensionem, hæsitans & trepidus pauca ex iis, quæ composuerat, protulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit.
9 Nulli erat dubium, quin TREPIDATIO conscietiæ indicium esset, non memoriæ vitium. itaque ex iis qui proxime adstiterant, [a] obluctantem adhuc
10 oblivioni lanceis confoderunt. Cujus corpore sublato, rex *introduci jussit Amyntam & Simmiam*: nam Polemon, minimus ex fratribus, quum Philotam
11 torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant: ad magna & honorata ministeria, illius maxime suffragatione producti: memineratque rex, summo studio ab eo conciliatos sibi. nec dubitabat, *hujus quoque ultimi*
12 *consilii fuisse particeps.* Igitur, *olim esse sibi suspectos matris suæ literis, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur. Ceterum [b] se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indiciis victum, jussisse vinciri.*

INTERPRETATIO.

a *Cum adhuc conaretur memoriæ vitium vincere.*
b *Se, qui non libenter mala crederet.*

NOTÆ.

9 *Trepidatio conscientiæ indicium*] Tacit. 3 Hist. de T. Ampio Flaviano: *Tanquam nimius pavor conscientiam argueret.*

10 *Profugerat*] Quæ res suspicionem criminis & conscientiæ movet. Ideo Senatusconsulti Syllaniani interpretibus placuit, ut *qui ante quæstionem habitam fugerint, si aperto testamento liberi scripti inveniantur*, multo duriore conditione causam dicant, quam si non fugissent. l. 25. §. 1. ad S C. Syllan. *Confitetur enim de omnibus, quisquis se* subterfugere judicium dilationibus putat. cap. nullus. de præsumpt. ubi late Felinus.

11 *Amicorum*] *Considera quomodo Alexander tractaverit Philotæ atque Parmenionis amicos atque familiares: utque Dionis amicos Dionysius, Plauti Nero, Sejani Tiberius torserint atque necaverint*, &c. Plutarch. cap. 10. de multitud. amicor. Docens, non temere sapientem illigari debere potentium hominum amicitiis.

12 *Se invitum deteriora credentem*] Princeps non erit pronus ad deteriora credenda de subditis, nisi isthæc probentur, quo sibi subditos maxime devinciet: nec facile dabit patulas aures calumniatoribus, aut cuivis suspicioni. Iacobus Rex in Dono Regio sic hortatur filium suum: *Quum hereditarius tyrannorum morbus sit suspicio, exulceratæ conscientiæ fructus, in alteram partem peccato potius: ne cuiquam crimen suspiciose affingas, qui illius semper antea inscius fuerit atque ignarus.* Loccenius.

13 *Fu-*

ciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ scelus, quin in 13
secreto cum ipso fuissent, non posse dubitari. fratrem vero,
qui profugerit, quum Philotas torqueretur, aperuisse fu-
gæ causam. Nuper præter consuetudinem, officii specie, 14
amotis longius ceteris, [a] *admovisse semetipsos lateri suo,*
nulla probabili causa: seque mirantem, [b] *quod non vice*
sua, tali fungerentur officio; & ipsa trepidatione eorum
perterritum; strenue ad armigeros, qui proximi seque-
bantur, recessisse. Ad hoc accedere, quod quum Anti- 15
phanes, scriba equitum, Amyntæ denunciasset, pridie
quam Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis
more solito daret iis, qui amisissent suos; *superbe re-*
spondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum quis
ipse esset. *Iam linguæ violentiam, temeritatemque ver-* 16
borum, quæ in semetipsum jacularentur, nihil aliud esse,
quam scelesti animi indicem ac testem. quæ si vera es-
sent, idem meruisse eos, quod Philotam; si falsa, exi-
gere ipsum ut refellant. Productus deinde Antipha- 17
nes, *de equis non traditis, & adjectis etiam superbe mi-*
nis, indicat. Tum Amyntas, facta dicendi potestate; 18
sini-

Interpretatio.

a *Accessisse ad ipsius latus, nulla verisimili ratione* adductos.
b *Quod extra suum tempus tale obsequium exhiberent.*

Notæ.

13 *Fugæ causam*] Cujus fugæ? suæ ipsius: nec enim de alia hic agitur. at quid hoc est, aperuit fugæ suæ causam fugiendo? quis credat auctorem sic loqui? Sane, nisi quid aptius comminiscantur alii, ego vocem illam *fugæ* remittam iis à quibus initio intrusa est: qua sublata recte se habebunt omnia. Pridie quam detegeretur Philotæ scelus, Amyntam in secreto fuisse: ejus secreti causam, quidque ibi actum sit, aperuisse fratrem Amyntæ qui profugerit, eoque modo palam fecerit, se fratresque suos in eodem cum Philota consilio fuisse. *Freinsh.*

14 *Amotis*] Quidam editi, *amoris.* quæ lectio speciem veritatis habet, ipsam non habet.

15 *Respondisse*] Ordo postulat, *respondisset.* nisi hoc argumento est, initio hujus numeri inculcata esse duo verba spuria: *accedere, quod.*

16 *Iam linguæ violentiam,* &c.] Exempla, sed detestanda non imitanda, Doëg & Simei; qui quo animo essent erga Davidem, linguæ virulentia testabantur. *Loccenius.*

18 *Tum Amyntas*] Sic feci, clare præeuntibus libris: *Inde captus* (alii, *captum*) *Amyntas.* leg. enim *indicat. Tum Amynt.* quæ particula hic necessaria est. Ita supr. 6. 9. 6. 10. *Tum Philotas: Tum rex, &c.* Idem.

Ar-

si nihil inquit, *interest regis: peto, ut dum dico, vinculis liberer.* Rex *solvi utrumque* jubet: [a] desiderantique Amyntæ, *ut habitus quoque redderetur armigeri,*
19 *lanceam dari* jussit. Quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat; *Qualiscumque*, inquit, *exitus nos manet, rex: confitemur, prosperum eventum tibi debituros;*
20 *tristiorem fortunæ imputaturos. Sine præjudicio dicimus causam,*

INTERPRETATIO.

a *Roganti ut etiam* lancea *insigne armigeri restitueretur.*

NOTÆ.

Armigeri] Alii, *armigero.* quam pro vera lectione habens Gronovius, jungit cum verbo sequente *jussit:* eoque firmat lectionem Curt. 5. 6. 8. ut eo loci meminimus. At hic malim *armigeri* legi, vocemque eam hærere præcedentibus; *ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam dari jussit.* Quæ levissima distinctiuncula, duarum rerum scitu non indignarum nos admonet: *ut suspicemur armigerum fuisse hunc Amyntam:* deinde *armigerorum insigne*, vel, ut hic vocat, habitum, *fuisse lanceam.* Prius exinde conjicere licet, quod utique constat, honoratioris militiæ virum fuisse hunc Amyntam. Honoratissimos autem omnium fuisse corporis custodes, supra notavimus, inter illos non fuisse hunc Amyntam, ex Arriano, qui custodum nomina prodit, apparere potest. Fuit ergo, ut omnia credere jubent, inter armigeros: quos proximo honore post custodes fuisse vel ex hoc constat, quod sæpe junguntur corporis custodibus. Ergo Perdiccas & Leonnatus, viri egregii, ex armigeris erant tum temporis, ut ex Curtio 6.8.17. didicimus. Lanceam autem habitum horum, haud dubie autem & corporis custodum fuisse, ex aliquot hujus auctoris locis claret. Ita supr. 6.11.31. amici regis Philotæ *os oculosque hastis everberant;* quod de his lanceis intelligo, quæ perpetuo ipsis ad manum. modo 7.1.9. Alexandrum Lyncestem, *qui proximæ adstiterant, lanceis confoderunt,* quos autem putamus proximos adstitisse, nisi hos, qui haud dubie produxerunt eum in concionem, ut supr. 6. 8. 24. Philotam? reliqui enim milites phalangitæ lanceas non habebant, sed sarissas. Sic apud Persas fuisse ex Herodoto 3.128. constat: *Darius rex interdicit vobis, ne apud Orœtem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerunt.* Fuerunt enim nihil aliud quam Persarum Doryphori, sive satellites. Inde & aliis ducibus, ut Parmenioni infr. 7.2.28. tribuuntur *armigeri.* Clarissimum autem testimonium subministrat Curt. infr. 8.1.45. ubi de nece Cliti: *Alexander rapta lancea ex manibus armigeri,* &c. hic est igitur habitus, *quo Alexandrum comitari solebat,* ut mox dicit. Sic enim, & non *in quo*, legendum esse, ex dictis certum est. Sed qui de veste acceperunt habitum, particulam istam interposuerunt. Sed enim *habitus* hic est modus, seu forma, ut in illis Marcellini 17. 29. *quem habitum caput porci simplicitas militaris appellat.* Freinsh.

20 *Sine præjudicio dicimus causam*] Omnino sine præjudicio & dicenda & audienda causa est: ne præjudicium corrumpat ipsum judicium. Augustinus epist. 137. *Potestati sub cujus examine causa pendet, facit injuriam, qui illius*

causam; liberis corporibus animisque. habitum etiam, quo te comitari solemus, reddidisti. [a] *Causam non possumus;*
fortunam timere desinemus. Te quæso, permittas mihi id 21
primum defendere, quod à te ultimum objectum est. Nos, rex, sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem jampridem, vicisse te invidiam, nisi periculum esset, NE ALIA maligne
dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum etiam- 22
si militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox asperior esset accepta; merueramus fortibus factis, [b] *ut malles ea tempori nostro imputa-*
re, quam animo. Quum quid accidit tristius, omnes rei sunt: 23
corporibus nostris, quæ utique non odimus, infestas admovemus manus; parentes liberis si occurrant, & ingrati & invisi sunt. Quum donis honoramur; quum præmiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacri-

INTERPRETATIO.

a *Causæ nostræ nequimus diffidere.*

b *Vt velles ea potius tribuere temporis* conditioni, *quam nostræ* in te *voluntati.*

NOTÆ.

illius judicium suo vult judicio prævenire. Loccen.

22 *Si militis tui, vel in agmine deficientis & fatigati*] Hujus rei illustre dedit exemplum Antigonus rex Maced. qui quum noctu quosdam ex militibus suis exaudisset omnia mala imprecari sibi, quod ipsos in difficile iter & inextricabile lutum deduxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant, & cum ignorantes à quo adjuvarentur, explicuisset: *Nunc,* inquit, *maledicite Antigono, cujus vitio in has miserias incidistis: ei autem bene optate, qui vos ex hac voragine eduxit.* apud Senecam lib. 3. de ira cap. 21. De Tiberio Velleius 2. 114. 3. *Non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignovit; admonitio frequens inerat, & castigatio, vindicta rarissima: agebatque medium, plurima dissimulantis, aliqua inhibentis.* Non omnia militum dicta factaque ad vivum ab imperatore resecanda sunt; nisi ex malitia profecta fuerint; sed aliquid meritis antegressis dandum; quædam temporis causa dissimulanda sunt. *Loccen.*

Accepta] Etsi nec scripti nec cusi libri aliter, legendum tamen *excepta,* opinatur Acidalius. Non plane assentitur Freinshemius. Ego veram emendationem judico.

23 *Corporibus nostris*] A corporis sui odio abhorret natura. Ita S. Paulus ad Ephes. cap. 5. vers. 29. οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν. *Nullus unquam suam ipsius carnem odio habuit.*

Donis honoramur] Stewechius in Arnob. lib. 4. corrigit *oneramur.* quod non placet, ob mox sequentem vocem *onusti.* Berneggerus.

24 *Mi-*

24 *alacritatem continere? MILITANTIVM nec indignatio, nec lætitia moderata est. ad omnes adfectus impetu rapimur. vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcunque præsens movit adfectio. Modo Indiam adire & Oceanum libet; modo conjugum & libe-*
25 *rorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se conloquentium voces, signum tuba datum finit: in suos ordines quisque currimus, & quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Vtinam Philotas quoque* [a] *intra verba peccasset.*
26 *Proinde ad id revertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non eo inficias,*
27 *ut expetisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium,* [b] *omnes pene amicos tuos*
28 *dignatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu her-*

INTERPRETATIO.

a *Vtinam non ultra sermonis* libertatem *deliquisset.*
b *Qui universos fere superabat gratia* apud te.

NOTÆ.

24 *Militantium nec indignatio,* &c.] Eodem modo Tacit. 2. Hist. ubi de Valente: *Vulgus utroque immodicum:* dum ad affectus impetu rapitur.

Modo] Sic distinxit Freinshemius, admonitus ipsa sensus hujus structura, quam & Acidalius animadvertit.

25 *Quidquid irarum in tabernaculo conceptum est*] Ita Germanicus ad seditiosos milites apud Tacit. 1. Annal. *Quos jam pudor & gloria intrat, eluant hanc maculam, irasque civiles in exitium hostibus vertant.*

In hostium effunditur capita] Sic Germanicus post seditionem militarem precatur deos suos; *eluant hanc maculam, irasque civiles in exitium hostibus vertant.* Tacit. 4. 43.

26 *Revertar*] Recte hoc contra Acidalium tuetur Raderus. nam ille hic, & supra 6. 10. *prævertar* legit. Revertendi autem verbum aptius est. reditur enim ad id quod supra jam tactum, at nondum satis pertractatum erat. *Præverti* autem est, sepositis interim aliis, rem certam exequendam sibi sumere. Sicut in ipso Taciti exemplo, quod pro sua sententia adducit Acidalius, ex 2. 56. *præverti ad Armenios*, est *Armenios prius adire,* quam reliqua negotia adgrederetur. ibi enim non poterat dici *reverti* Germanicus ad Armen. apud quos nondum fuerat. Sed hic longe diversa res est: & ni has emendationes admittimus verbi *revertendi*, perierit: quid enim obstet, quin ubicunque repertum alteri cedere cogatur? *Freinsh.*

Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit,&c.] Tota hæc Amyntæ oratio, ut & causa, simillima est illi Terentii apud Tacit. 6. 8. Et membra sane aliquot sunt, quæ Lipsio videntur hinc translata. Apud principem gratiosos in florenti eorum fortuna ostendere, vertente eadem sectari, utrumque periculosum. Senec. epist. 55. *Quoties aliquos amicitia Asinii Galli, quoties Sejani*

hercule, si verum audire vis, rex, hujus nobis periculi
causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam de-
currerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi ad
hunc gradum amicitiæ tuæ adscendimus. Is apud te fuit,
cujus gratiam expetere; & iram timere possemus. Annon 29
propemodum in tua verba, tui omnes te præeunte jura-
vimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros
esse, quos tu haberes? *hoc sacramento pietatis obstricti*
aver-

NOTÆ.

ni odium, deinde amor merserat. aeque enim offendisse illum, quam amasse periculosum fuit. Themistoclem etiam innoxium amicitiæ cum Pausania usus & missi crebro nuncii ac literæ, in suspicionem proditionis vocaverunt, ut est apud Plutarchum in lib. de utilit. ex inimic. Idem periculum subiere Phocionis amici, teste eodem. Et Cælius propter amicitiam Catilinæ, conscius conjurationis & particeps habitus; à qua tamen eum purgatum it Cicero in orat. pro Cælio. Quamvis autem ex reorum crimine insontibus amicis periculum creari non debeat, quum hi ab illis sint separandi, ut lex 22. C. de pœnis loquitur; tamen amici quoque sedulo cavebant, ne suspicionem de se talem præbeant, quasi conscii esse, aut consentire videantur crimini amici; quod non absque discrimine futurum esset. *Loccen.*

29 *In tua verba*] Multis millibus hæc melior lectio præ ista quorundam librorum: *an non propemodum tuo verberatu:* è qua ineptissima tamen affirmare pene ausim, in hac meliore etiamnum reliquam vocem *propemodum*, quæ delenda sit & abolenda, nisi mutanda verius, ut *pridem* rescribatur. Ego deleri malim, cui persuasum, alienam, atque inde natam. Cum primum non intellectum illud esset *in tua verba*, & corruptum in *tuo verberatu*, nimium id alicui & indignum visum, verberibus adactos ad juramentum; eoque ut mitigaret, eam vocem addidit: qua nunc reparata vera lectione nihil opus. *Acidalius.*

Juravimus] Sacramenti militaris formula erat, *omnes se pro Imp. casus, quoad vitam profuderint, perlaturos.* Huc respexit Arrian. 1. 14. Epict. *Deo quoque vos oportet sacramentum dicere, quale milites Cæsari. Illi autem captis stipendiis jurant, salute Cæsaris nihil antiquius sibi fore.* Illud utique dissimulare non possum, formulam eam *eosdem inimicos amicosque habituros esse*, non propriam fuisse sacramentis militaribus. quamquam sic quoque jurasse Lacedæmonios, scripserit Alexand. ab Alexand. 1. 20. quem non alium locum, quam hunc Curtii in animo habuisse putaverim. quo autem modo pro Macedonibus Lacedæmonios aut legerit, aut scripserit, nescio: id scio, duo illa nomina sæpius invicem se pepulisse loco. Curtius autem, quia hic de amicitia sermo erat Amyntæ, paulo violentius ad militare sacramentum traxit verba coëundis fœderibus solennia. Livius 29. 23. *societas inter populum Carthaginensem regemque, data ultro citroque fide, eosdem amicos inimicosque habituros, jurejurando affirmatur.* & 38. 11. *hostes eosdem habeto, quos popul. Romanus.* Lentulus in epist. fam. Ciceron. 12. 15. *juraverant Rhodii, eosdem hosteis se habituros, quos S. P. Q. R.* Xenophon hist. Græc. lib. 2. inter conditiones pacis Athen. cum Lacedæmoniis fuisse refert: *τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας, Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι. Freinsh.* Finita conscriptione, Tribuni suæ cujusque legionis milites congregantes, & unum ex omnibus maxime idoneum eligentes, sacramento

30 *aversaremur scilicet, quem tu omnibus præferebas. Igitur si hoc crimen est; tu paucos innocentes habes: immo hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt: sed totidem, quot volebant esse, non poterant. ita si à consciis amicos non dividis; nec ab amicis quidem separa-*
31 *bis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiæ adfertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter & sine arbitris locutus est nobiscum? At ego purgare non possem, si pridie quidquam ex vetere vita ac more mutassem. nunc vero, si ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus, CONSVETVDO diluet*
32 *crimen. Sed equos Antiphani non dedimus? & pridie quam Philotas detectus est, hæc mihi cum Antiphane res erat? qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederimus; semetipsum, quod eos desideraverit, pur-*
33 *gare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinen-tem*

NOTÆ.

mento adigunt: is singula juramenti verba concepit & præivit, alii deinde secuti hoc saltem dicebant, *Iurare se idem*. Et hoc vocabant *Prajurationes facere*, cum ille præiret, & conceptis verbis ante alios jurantes, dicebant tantum, *idem in me*. Iurabant autem viritim ut plurimum; an semper, dubium. *Lipsius.*

Aversaremur] Faber in Comment. de Magistrat. Rom. qui est in fine lib. 1. Semestr. ita legit: quod & aptius esse putem hoc loco. quanquam nec illud aliorum, *adversaremur*, sensu commodo careat. Sæpe autem invicem commutantur hæc duo verba, & in uno Tacito non unum exemplum reperias. Freinshemius judicium eruditissimi viri, confirmatum uno Ms. Bongars. sequutus est.

30 *Ita si à consciis*] Magnus Vir [ad Tacit. 6. 8. 2.] tenuiter hic argutatur, & legendum ait: *sed totidem quot volebant esse non poterant. Ita. Sed si à consciis amicos.* & id esse ex Amyntæ mente; quod facile visurum, qui ipse eam habeat. Ego non habuero igitur, qui non video. Et illam tamen habere videor, & hoc certe video, contra prorsus esse. Nihil, inquam, mutandum. Quid enim verbis sensuque clarius sit & elegantius? Vtriusque utrumque obscuraveris ac fœdaveris particulæ adversantis insertione, & illa solitaria nescio cujusmodi affirmatione. Valet hic *ita*, ex eo consequitur, inde fit. Amicitiæ Philotæ si crimen est, pauci tuorum extra crimen, imo nemo. quippe idem in hac causa, fuisse amicum ejus, & esse voluisse. Iam omnes idem esse eodem studio affectarunt. Ita si conscios habes, qui amici, & necesse est eosdem habeas, & qui non amici. Et re & voluntate amici, iidem; si conscii, omnes ergo tui conscii. *Acidalius.*

31 *Si ut*] Æque bona lectio Mss. Grut. omnium, si sic distinguas: *nunc vero sicut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est fecimus. consuetudo diluet crimen.*

32 *Suspectos*] Non sane *quasi voluerint equis effugere supplicium*, ut explanant; sed quod pro spe magnarum opum,

tem & exigentem; nisi quod MELIOR est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, 34
rex, equos decem habui, è quis Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos quum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo loquutum es- 35
se me cum ignavissimo; & [a] *hoc unum militiæ suæ usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore, & Alexandro excusem, & Antiphani. At hercule mater de* 36
nobis inimicis tuis scripsit. Utinam PRUDENTIUS esset solicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique, non ostendit auctorem, quo facto dictove nostro mota tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram con- 37
ditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere. Sed utcumque cessura res est, MALO tibi defensionem meam displicere, quam causam. Adnosces autem quæ dicturus sum; quippe meministi, quum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, mul-

INTERPRETATIO.

a *Qui id solum de militaribus* laboribus *præstat.*

NOTÆ.

opum, quas, occiso rege, ex amicitia Philotæ habituri essent, jam tum ferocissent. eam enim superbiam pro argumento habebant plusquam civilia cogitantium. Ergo & cum Amyntas regerit crimen, non sane suspectum facere conatur Antiphanem, *perinde quasi & ipse voluerit indicium effugiendo declinare*; quod sane quam perinepte fecisset: sed quod esset ipse, ut mox loquitur, *homo superbissimus, certe iniquissimus*. Quamquam enim multa ejusmodi prudentes scientesque præterimus, interdum non possumus, quin à Curtii nostri mente manifestam vim defendamus. *Freinsh.*

33 *Melior est causa*] Ita leges juris tradunt: *In pari causa, potior est conditio possidentis.* l. 95. de R. I.

35 *Et Antiphani*] Homini vili, nec cum rege solum meo, sed nec mecum usquam comparando.

36 *Inimicis*] Forte, *ut inim.* Bongars.

Et non inanes quoque species, &c.] Seneca epist. 13. *Nonnunquam nullis apparentibus signis, quæ mali aliquid pronuncient, animus sibi falsas imagines fingit.* quod inprimis in amore ac desiderio ardentis maxime matris erga liberos deprehendimus. Cicero lib. 2. epist. 24. ad Attic. *Non ignoro, quam sit amor ad omnia sollicitus.*

 37 *In-*

multos [a] integros juvenes in domo tuæ matris abſcondi;
38 *præcepiſti igitur mihi*, ne quem præter te intuerer, ſed detrectantes militiam perducerem ad te. *Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, exſequutus ſum imperium tuum. Gorgian, Hecateum & Gorgatan; quo-*
39 *rum bona opera uteris, inde perduxi. QVID igitur iniquius eſt, quam me, qui ſi tibi non paruiſſem, jure daturus fui pœnas; nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt, quam quod*
40 *utilitatem tuam muliebri præpoſuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC equites adduxi, quorum pars ſequutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere voluiſſem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc cauſam iraſcitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ ejus nos obtuliſti.*

INTERPRETATIO.

a *Laboris expertes.*

NOTÆ.

37 *Iuvenes*] Diodor. 17.49. *Alexander res ad Gazam exſecutus, Amyntam 10 navium claſſe inſtructum in Macedoniam miſit, cum mandato, ut qui inter juvenes eximii haberentur, ad militiam deligeret.* Meminit & noſter ſupra 4. 6.

39 *Quia parui*] Ejuſdem argumenti defenſio eſt apud Senec. Epiſt. Controv. 3, 9. *Ergo nihil intereſt, venenum domino aliquis dederit, an negaverit?*

40 *Sex millia*] Nihil tam opportunum corruptionibus, quam notæ numerorum. Quæ hoc loco mire fœdarunt editionem Merulæ, alioquin etiam ſatis mendoſam. Nam ibi ἐπίσημα tranſierunt in literas, ut pro *VI. M. Macedonum peditum*, legatur *Vim Mac. ped.* non tam inepto ſenſu, quam falſo. Idem caſus & alios corrupit auctores, & quod nunc reminiſcor Probum in Eumene extremo: *cum ab anno viceſimo (ut ſupra oſtendimus) ſeptem annos Philippo apparuiſſet, & tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuiſſet, in his uni equitum alæ præfuiſſet.* Apparebit enim, ſimul dixero, legendum, *in his*, (ſcilicet annis) 8 (nempe annos) *equitum alæ præfuiſſet.* Freinsh.

CAP.

Cap. II.

Amynta & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à rege jussus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat. Unde indignatio & seditio. quæ tandem extinguitur.

Dum hæc Amyntas agit, forte supervene- 1
runt, qui fratrem ejus Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consequuti vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit; quin protinus suo more saxa in eum jaceret. Atque 2
ille sane interritus, *nihil*, inquit, *pro me deprecor; modo ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. horum ob idipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum.* At hæc eloquuto universa concio adsensa est. La- 3
chrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis; [a] ut solum pro eo esset, quod maxime læserat. Iuvenis erat primo ætatis flo- 4
re pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui sequuti erant occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os suum converberare: 5
mœ-

Interpretatio.

a *Ut nihil aliud ipsius causæ faveret, quam quod* antea *gravissime* ipsos *offenderat.*

Notæ.

1 *Dum hæc Amyntas agit*] Longe aliter Arrianus 3. 5. 23. Amyntam ipsum, jam absolutum, ad fratrem reducendum esse profectum, eodemque die reduxisse.

2 *Suspectus sum*] Ergo illi suspecti non debent esse, qui non fugerunt.

3 *Solum*] Ipsum crimen, quod ei intendebatur, fuga nimirum, quæ ut in juvene, cui justus fuisset metus, ut primo ira, sic deinceps per misericordiam accepta est. *Idem.*

5 *Et os suum converberare:*] Quod ita solitum in dolore notat Cresollius Vacat. Autumn. 2. 2. Sic infra 8. 2. *Laniare deinde os unguibus.* Apud Virg. aliquoties, ut 4. 673. & 12. 871.

Unguibus ora soror fœdans & pectora pugnis.

Et 11. 85.

Pectora nunc fœdans pugnis, nunc unguibus ora.

mœstus, non suam vicem; sed propter ipsum peri-
6 clitantium fratrum. Moveratque jam regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater; qui terribili vultu intuens eum, *Tum*, ait, *demens, lachrymare debueras, quum equo calcaria subderes, fra-*
7 *trum desertor, & desertorum comes. Miser quo, & unde fugiebas? Effecisti, ut reus capitis, accusatoris uterer verbis.* Ille *peccasse se; sed gravius in fratres, quam in semetipsum*, fatebatur. Tum vero neque lachrymis, neque adclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Vna vox erat pari emissa consensu, *ut insontibus & fortibus viris parceret.* Amici quoque, data misericordiæ occasione,
8 consurgunt, flentesque regem deprecantur. Ille silentio facto, *& ipse*, inquit, *Amyntam mea sententia fratresque ejus absolvo. Vos autem, juvenes, MALO beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum; qua ipse vo-*
9 *biscum revertor. Nisi quæ delata essent, excussissem; valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse,*

NOTÆ.

Mœstus, non suam vicem;] Hoc adscribendum exemplis amoris fraterni. Sallustius: *Quis amicior quam frater fratri?*

6 *Tum, ait, demens*] Sic apud Livium 30. 44. Hannibal suos cives castigat de intempestivo fletu: *Vestræ istæ absurdæ atque abhorrentes lachrymæ sunt. Tunc flere decuit, quum adempta nobis arma, incensæ naves, interdictum externis bellis. illo enim vulnere concidimus.* Simile quid habent illa in Senecæ Contr. Epit. 3. 7. *non perdidisti tunc filium, sed tunc extulisti.* Et hoc Syphacis apud Livium 30. 13. *Tunc se insanisse, quum hospitia privata & publica fœdera omnia ex animo ejecisset, &c.* cum præcedentibus.

Accusatoris] Melius forte *accusatoris.*

8 *Vos autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci*, &c.] Sic Craterus apud Curt. lib. 6. *Patereris potius ignorare quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo suo quam tuo cogitare beneficio.* Videtur expressisse Curtius ex illo Sallustii in bello. Iug. *In Republ. multo præstat beneficii quam maleficii immemorem esse.* Loccen.

9 *Suspecta esse potuisset.*] Tacitus Hist. 11. *ne dissimulans suspectior foret, paucos incusavit.* Ceterum Palmerius & Modius legunt *suspectari.* quæ vox Radero mihique suspecta, neque unquam apud auctorem nostrum reperitur. Quare scribendum censet *suspecta haberi.* Constantiensis codex habet *supputare* à qua lectione non longe absunt

posse, [a] *nisi qui dixerit causam. Tu Amynta ignosce fra-* 10
tri tuo. erit hoc [b] *simpliciter etiam mihi reconciliati ani-*
mi tui pignus. Concione deinde dimissa, *Polydamanta* 11
vocari jubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat,
proximus lateri in acie stare solitus. Et quamquam 12
conscientia fretus, in regiam venerat; tamen ut jus-
sus est *fratres suos exhibere*, admodum juvenes, &
regi ignotos ob ætatem: fiducia in solicitudinem ver-
sa trepidare cœpit, [c] sæpius quæ nocere possent, quam
quibus eluderet, reputans. Iam armigeri, quibus
im-

INTERPRETATIO.

a *Nisi qui se in judicio defenderit.*

b *Sincere.*

c *Magis cogitans ea quæ* ipsi *obesse poterant, quam quibus* illa *purgare* posset.

NOTÆ.

eunt excerpa Manuscriptorum codicum Freinshemii, habentium *superare*. *Suppurare* vehementer probat Klokius.

10 *Mihi reconciliati,* &c.] Demiror vero quid Iustino & Orosio fuerit in mente, cum scripsere, ille 12. 6. hic 3. 18. Amyntam consobrinum interfectum, cum interim Alexandrum Lyncestem omittant, cui succidaneam hostiam substituunt Amyntam, cum Amyntas, Curtio & Arriano testibus, fuerit absolutus: Plutarchus & Diodorus nullam Amyntæ faciant mentionem: sed hujusmodi labes Iustinus plures contraxit. *Rad.* Cujus ego potius demiror ἀβλεψίαν, deinde inconstantiam, denique securitatem sui alienique judicii. Amyntam hunc Andromenis confundit aliquoties cum aliis cognominibus: deinde iterum separat: interdum alium à se ipso facit. Quod tamen eram dissimulaturus, nisi ad falsa & toties obtrusa revolutus, etiam suæ negligentiæ dicam impingeret vetustis scriptoribus, Recte enim scripsisse Iustinum & Orosium, ex iis quæ ad Curt. 6. 9. notata sunt, intellectu promptum est. Non enim de hoc Amynta loquebantur, sed de Amynta Perdiccæ: ac ne de hac conspiratione quidem; sed ex rebus longe ante gestis crudelitatis ejus argumenta conquirebant. *Freinsh.*

12 *Fiducia in solicitudinem versa trepidare*] Fiducia bonæ causæ in solicitudinem verti ac trepidare tunc solet, quum quis capitis causam agens vel defendens, reputat sæpe, quid sibi, vicibus scilicet rerum humanarum incertis, vel ob judicem male affectum, vel ob dubium causæ eventum nocere, quam quibus causam suam præsidiis tueri & obtinere possit. Tullius eadem sententia in orat. pro P. Quintio: *Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sæpius illud cogitant, quid possit is, cujus in ditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere.* Et Quintilianus declam. 266. *Aliquando reo nocet & ipsa fiducia.*

Eluderet] Mira codicum varietas, & nullus prope consensus. Hadrianus Iunius edidit, *illuderetur*, & ante Iunium Erasmus. Constantiensis Ms. præfert *eluderet*. Modius, *aut legendum*, inquit, elueret, *aut certe*, quibus eluderet. *nam vulgata illa* eluderetur *&* illuderetur, *quicquid Glareanus cum* Hut-

imperatum erat, produxerant eos; quum exsanguem metu Polydamanta *propius accedere* jubet. submotisque omnibus, *scelere*, inquit, *Parmenionis omnes pa-*
14 *riter adpetiti sumus, maxime ego ac tu; quos AMICITIÆ specie fefellit. ad quem persequendum puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro*
15 *uti statui. obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. velocitate opus est, qua celeritatem famæ antecedas. noctu pervenire illuc te volo, postero die,*

NOTÆ.

Hutteno suo deliret, ferri non debent. Hoc enim vult dicere Curtius; magis ea agitasse animo Polydamanta, quibus sive dictis, sive factis regem aut læsisset, aut in læsæ majestatis suspicionem venire potuisset, quam illa quibus hæc dilui & excusari solent. Mihi nec Modianum *elueret* nec *eluderet*, nec Erasmianum *illuderetur*, nec Glareanianum *eluderetur* satis placet; sed Acidalianum *fideret*, quod prorsus ad rem est. *sæpius*, inquit Curtius, *quæ nocere possent, quam quibus fideret, reputans.* quæ nocere? familiaritas Philotæ, dicta temere olim vel prolata, & ad regem delata, vel facta quædam, quæ in suspicionem cadere possent præ bona conscientia, qua sola niteretur. & fortasse pro *illuderetur* legendum erat *niteretur*, quod nunc occurrit, & perinde ad rem facit ac *fideret*. Rad. Sed Loccenius conjecerat *eluderet* vel *elaberetur*. Ex omnibus istis lectionibus putat Freinshemius scripsisse Curtium *dilueret*. quod per incuriam transpositis, ut solet, literis, deinde *iluderet, eluderet, illuderet*, & similia peperit. Similis huic loco Ciceronis sententia pro Quintio cap. 2. *Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sæpius illud cogitant, quid possit is cujus in ditione ac potestate, quam quid debeat facere.*

13 *Parmenionis*] Non inficiabor, quoties necessitas flagitat, licere principi limen juris ordinarium excedere, & de facto reum capi, & incognita judicibus causa eum necari jubere, si modo viam ordinariam damnosam esse, vel indubitatum periculum afferre posse, cognoverit. Neque princeps fere ullus est, qui ad hos nonnunquam modos confugere non cogatur. Sic Alexander à Parmenione se tutum præstitit. Sic Tiberius à Sejano. Sic à duce Guisio Henricus III. Galliæ rex. cum in similibus, & cum hujusmodi hominibus, alia consilia capere, arduum sit. Quod reip. temporibus Servilius magister equitum contra Sp. Melium pariter effecit. *Amirat. differt. polit.* 12. 1.

Ac tu] Qui, ut mihi fidissimus, me sublato, non minus periclitaberis. Solent enim fere in regum cædibus involvi & illi, ex quibus conjurati periculum & ultionem metuunt. Deinde eam ob rationem tu maxime Parmenionis scelere appetitus es, quod in communi omnium discrimine, quamquam par esset exitium, tua tamen fortuna gravior fuisset futura per amicitiæ speciem decepti. *Freinsh.*

14 *Obsides*,] Hoc quidem non satis apte subjicitur tam propinquis illis: *vide quantum fidei tuæ credam.*

15 *Velocitate opus est*] Tacitus 5. Annal. *Sabinum capere festinavit, quo vera seu falsa anteiret.* vid. Boecler. ad Velleium 2. 88. 3.

16 *Si-*

CAMELI DROMADES.

die, quæ scripta erunt, exsequi. Ad Parmenionem quo- 16
que epistolas feres; unam a me; alteram Philotæ nomine scriptam. signum annuli ejus in mea potestate est. sic pater credens à filio impressum, quum te viderit, nihil metuet. Polydamas, tanto liberatus metu, impensius 17
etiam, quam exigebatur, promittit operam. Conlaudatusque & promissis oneratus, deposita veste quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, 18
quorum interim conjuges ac liberi, vinculum fidei obsides apud regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis, undecima die, quo destinaverat, perveniunt. Et prius quam ipsius 19
nunciaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (prætor hic regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad 20
Parmenionem coïre. Namque ceteris quoque literas regis adtulerat. Iam ad eum venturi erant, quum Parmenioni *Polydamanta venisse* nunciaverunt. qui 21
dum lætatur adventu amici, simulque noscendi, quæ rex

Notæ.

16 *Signum*] Eodem dolo usus est Annibal annulo Marcelli potitus, non tamen pari successu. Livium 27.30. vide. Felicius apud Diod. 16.53. annulo Hermeæ Mentor Rhodius. *Idem.*

17 *Deposita veste quam habebat*] Precium est conferre totum hoc negotium cum eo quod prius acciderat, Arriano descriptum: ubi Alexandrum Lyncestem, qui tum in parte exercitus Parmenioni credita aberat, comprehendi rex curavit. *Amphoterum Alexandri quidem filium, Crateri autem fratrem, ad Parmenionem mittit, Pergensibus aliquot, qui itineris duces essent, adjunctis. Amphoterus, patrio atque assueto illi regioni habitu assumpto, ne in itinere agnosceretur, clam ad Parmenionem pervenit: ac nihil quidem ab Alexandro literarum adfert (nihil enim hac de re literis committendum judicarat) sed verbis mandata exponit, atque ita Alexander hic capitur, & custodiæ traditur.*

18 *Vndecima die*] *Hos aiunt camelis cursoriis (dromedarios appellant) XXX, XL ve dierum itinere diebus undecim peracto, rem confecisse.* Strabo lib. 15. in descript. Arianæ. Vide Gesnerum & Aldrovandum.

19 *Polydamas*] Abundare censeam nomen Polydamantis, quod addi nihil necesse, cum de alio nemine agatur. Venustior omnino sermo, si deleatur. *Acidalius.*

20 *Namque*] Lectionem hanc ineptam judicat Acidal. concinnam aliam: *Nam ceteri quoque quibus literas regis attulerat, ad eum venturi erant, cum Parm.* Mihi contra videtur. Nam hoc *cum*

rex ageret, avidus (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) *Polydamanta requiri* jubet.
22 Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu consitis; ea præcipue
23 regum satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, *quum Parmenion à*
24 *Polydamante literas traditas legere cœpisset.* Polydamas procul veniens, ut à Parmenione conspectus, vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit; mutuaque gratulatione functi, Polydamas
25 epistolam ab rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epistolæ solvens, *quidnam rex ageret?* requierebat. Ille *ex ipsis literis cogniturum esse* respondit.
26 Quibus Parmenion lectis; *Rex*, inquit, *expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem & nunquam cessantem! Sed tempus saluti suæ tanta jam parta gloria par-*
27 *cere.* Alteram deinde epistolam, Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus

NOTÆ.

cum non recte sic cohæret. ut alia omittam. Vulgatam sic explico. constituerunt coïre ad Parm. omnes simul, non modo Cleander & Polydamas, sed ceteri quoque, Sitalces puta, Menidas. & alii. nam ad illos etiam habuerat literas Polydamas. Ergo dum eunt, nunciatur Parmenioni Polydamantis adventus. *Freinsh.*

22 *Præcipue*] Quid dubitamus legere *præcipua?*

23 *Literas traditas legere cœpisset*] Sic Domitianus interficitur apud Suetonium in vita 17. Cassius Longinus apud Hirtium de bel. Alex. sic C. Cæsar Augusti nepos vulneratur apud Florum 4. 12.

25 *Solvens*] Explicat hunc locum cap. 4. Instit. epistolicæ Lipsius: & uberrime Kirchmannus de annulis c. 7. Vnde locum Plauti Pseud. 1. 1. 40. *Per ceram & linum, literasque interpretes*, contra Mureti conjecturam, *per ceram & lignum*, recte tuetur Rob. Titius Locor. Controv. 14. 14.

27 *Nomine*] Manu non potuit, nisi imitatrice.

Lætus] An aliquid de arcanis, & ad consilia tecta ambigue de industria insertum, ut exploraretur affectus? *Raderus.*

Tum ejus latus gladio haurit Cleander, &c.] Ne te in errorem inducat Iustin. 12. 5. *Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur.* quasi Parmenionem eodem tempore locoque, quibus filium, ipsum quoq; pariter tortum interiisse scribat. intellige, mentem ejus breviter ista & proinde

ejus latus [a] gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit; ceteri exanimem quoque confodiunt. Et ar- 28
migeri,

INTERPRETATIO.

a *Ense transfigit.*

NOTÆ.

inde obscure complexi hanc esse: Sub idem ferme tempus occisum esse Parmenionem (quem ob dignitatem prius nominavit) cum filio: postquam in utriusque caput quæsitum fuisset: non utroque tamen, sed uno Philota tormentis adhibito. *Freinsh.* Solet aliquando conjurationis ac perduellionis crimen absque prævia causæ cognitione & strepitu forensi subito plecti: ut moræ majorisque tumultus periculo occurratur; & illud malum opprimatur, antequam opprimat; sed, si sit manifestum, non dubium crimen. Hic autem in quæstionem non abs re venit, an Parmenio ex noto conjurationis crimine, an vero ex nuda suspicione occisus fuerit ab Alexandro. Hoc certe Historici, non illud asserunt. Alexander quidem apud Curt. 6. 9. 4. dicit: Parmenionem *se ducem tanto sceleri* præbuisse: idque probare conatur partim ex *auctoritate* & *potentia* ejus, apud Cur. 6. 9. 11. & 22. partim ex *occultis consiliis, &* interceptis *literis Parmenionis* ea de re ad filios Nicanorem & Philotam scriptis, apud Curt. 6. 9. 15. Sed quod *auctoritatem & potentiam Parmenionis* attinet, quum ipse Alexander eum tantum fecerit, ut ipse fatetur d. loc. *Meis præpotens viribus.* Item: *In idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi*; utique hoc sibi tanquam auctoritatis illius auctori imputare debuisset; aut si abusus tantæ auctoritatis soli Parmenioni sit imputandus; certe nondum manifestum perduellionis, inauditumque damnari fas non erat: quod Hermolaus, apud Curt. 8. 7. 5. Alexandro exprobrat: *Parmenio indicta causa trucidatus est.* Quod vero *occulta consilia* ferebantur agitasse pater & filius in caput Alexandri, id quoque meris conjecturis, non aliquo certitudinis fundamento nitebatur. Nam, ut Diodorus Siculus lib. 17. p. m. 551. scribit, *Etiamsi tunc non aderat Parmenio, tamen filii opera suas tentare insidias visus est*, vel, ut interpres vertit, *suspicio erat.* Græcus contextus habet, δόξας πεποιῆσθαι τὴν ἐπιβουλήν. Similem in modum Arrianus lib. 3. p. m. 72. scribit, adductum fuisse Alexandrum ad sicarios in caput Parmenionis emittendum: sive quod haud VERISIMILE videretur Alexandro, quum Philotas regi insidias struxisset, Parmenionem patrem consilii ejus ignarum fuisse: sive, ut maxime conscius non esset, periculosum videretur, interfecto filio superesse tantæ auctoritatis apud omnes virum. At verisimilia, suspicio & metus criminis non sufficientes ad occidendum causæ sunt. Pulcre Iulianus apud Ammian. Marcellin. lib. 22. *Non esse imperatorium, obliquis flecti indiciis ad damnandum capitis hominem.* Tandem Alexander ex *literis Parmenionis* ad filios datis argumentum conjurationis ejusdem petebat. Illarum literarum summa hæc erat: *Primum vestri curam agite, deinde vestrorum; sic enim quæ destinavimus, faciemus.* Has literas quamvis ita scriptas dixerit Alexander, ut, *sive ad filios pervenissent, à consciis possent intelligi; sive intercepta essent, fallerent ignaros*, Curtius tamen 6. 9. 14. negat, *eas indicium gravioris consilii præ se tulisse.* Et hoc lib. 7. cap. 2. n. 33. 34. ita de Parmenione præter cetera scribit: *Acer consilio; manu strenuus; carus principibus; vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant; an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti cum magis posset liquere, dubitatum est.* Hinc ergo colligere est, Parmenionem non

ut

migeri, qui ad aditum nemoris adſtiterant; cognita
cæde, cujus cauſa ignorabatur, in caſtra perve-
29 niunt; & tumultuoſo nuncio milites concitant. Illi
armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat,
coëunt: & *ni Polydamas, ceterique ejuſdem noxæ par-
ticipes dedantur; murum circumdatum nemori everſuros*
denunciant; *omniumque ſanguine duci parentaturos.*
30 Cleander *primores eorum intromitti* jubet; literaſque
regis ſcriptas ad milites recitat, quibus *inſidiæ Par-
menionis in regem, preceſque, ut ipſum vindicarent,*
31 continebantur. Igitur cognita regis voluntate, non
quidem indignatio; ſed tamen ſeditio compreſſa eſt.
Dilapſis pluribus pauci remanſerunt, qui, *ſaltem ut
32 corpus ipſius ſepelire permitterent*, precabantur. Diu id
negatum eſt, [a] Cleandri metu, ne offenderet regem.
pertinacius deinde precantibus, materiem conſter-
nationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo truncum
33 humare permiſit. ad regem caput miſſum eſt. Hic
exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri.
Multa ſine rege proſpere; rex ſine illo nihil magnæ
rei

INTERPRETATIO.

a *Quod timeret Cleander, ne &c.*

NOTÆ.

ut manifeſtum conjurationis, ſed ut ſuſpectatum, juſſu Alexandri occiſum fuiſſe. Vid. etiam Boecler. Charact. Polit. Vell. cap. 5. n. 9.

32 *Caput miſſum*] Vide quæ Freinſhemius notavit in Florum 4. 9. 7. h.

33 *Hic exitus*] Seneca Suaſoria 6. *Quoties magni alicujus mors ab hiſtoricis narrata eſt, toties fere totius conſummatio vitæ, & quaſi funebris laudatio redditur. hoc ſemel atque iterum à Thucydide factum, idem in pauciſſimis perſonis uſurpatum à Salluſtio, Livius benignius omnibus magnis viris præſtitit. Sequentes hiſtorici multo id effuſius fecerunt.* Thucydides id feciſſe videtur in Pericle 2. 12. & 7. 16. in Nicia Salluſtiana exempla periiſſe videntur cum hiſtoriis. Tacitum de Arminio vide extremo Annali ſecundo. Noſtri eſt infra etiam 10. 1. 38. Arriani 3. 5. *Atque hic quidem Dario vitæ exitus fuit*, &c. *viro quod ad res bellicas attinet*, &c. Iuſtini 12. 16. *Deceſſit Alexander menſem unum, annos tres & triginta natus: vir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus.*

Sine rege] Elegans formula. Corippus 1. 144. ad Iuſtinum;

——— *nihil ille peregit,*
Te ſine.

Sidonius carm. 255.

——— *omnia tecum.*
Te ſine multa facit.

M. Tull. pro Muræna cap. 9. *hic multas*

rei gesserat. felicissimo regi & [a] omnia ad fortunæ suæ
exigenti modum satisfecit. LXX natus annos, juve-
nis ducis & sæpe etiam [b] gregarii militis munia ex-
plevit. acer consilio; manu strenuus; carus princi-
pibus; vulgo militum acceptior. Hæc impulerint 34
illum ad regni cupiditatem; an tantum suspectum fe-
cerint, ambigi potest. quia Philotas ultimis crucia-
tibus victus verane dixerit, quæ facta probari non
poterant; [c] an falsis tormentorum petierit finem, re
quoque recenti cum magis posset liquere, dubita-
tum est. Alexander, quos mortem Parmenionis 35
conquestos esse compererat, separandos à cetero ex-
ercitu ratus; in unam cohortem secrevit, ducem-
que his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quon-
dam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem 36
erant, quos alioqui rex habuerat invisos. nam quum
experiri vellet militum animos; admonuit, *qui lite-
ras in Macedodiam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mit-
tebat, perlaturis cum fide traderet.* Simpliciter ad ne-
cessarios suos quisque scripserat, quæ sentiebat: aliis
gravis erat; plerisque non ingrata militia. Ita & 37
agen-

INTERPRETATIO.

a *Qui res omnes* volebat *suæ felicitatis magnitudine respondere.*
b *Infimi ordinis militum implevit officia.*
c *An falsa* confitendo *quæsierit finem cruciatuum.*

NOTÆ.

tas res & magnas sine Imperatore gesserat, nullam sine hoc Imperator. Simili formula in Thrasybulo: *primum Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit; ille nullam rem sine hoc.* Sidon. iterum Carm. 5. 237.

Nil sine te gessit, cum plurima tu sine illo.

Hæc Savaro ad Sidonium.

Iuvenis] Talis describitur Pompeius apud Plutarch. cap. 105. *Sicut juvenis exercitationes obibat. Magnum enim erat ad animos excitandos momentum, Pompeium Magnum videre annos duode-sexaginta natum in armis certantem peditem, inde in equo,* &c.

Explevit] Sunt qui nobis hic obtrudant, *explicuit.*

36 *Nam quum experiri vellet militum animos*] Hoc est tentare milites, & fama sui frui Ducem, quod de Germanico refert Tacitus, & consilium ex motu animorum sumere.

Ingrata] Defendenda mihi hæc lectio à sententia Viri eruditi, qui putat, falsum hoc esse, *plerisque non ingratam fuisse militiam:* idque ostendere tot sedi-

agentium gratias; & querentium literæ exceptæ ſunt. Et qui forte tædium laboris per literas erant queſti, [a] *hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa* jubet: fortitudine uſurus in bello; libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. Et conſilium temerarium forſitan (quippe fortiſſimi juvenes contumeliis inritati erant) ſicut omnia alia felicitas regis
38 [b] excepit. nihil illis ad bella promptius fuit. incitabat virtu-

INTERPRETATIO.

a *Separatam à reliquis tabernacula ſua ponere.*
b *Emendavit.*

NOTÆ.

ſeditioſas voces totius exercitus, quæ & tandem mundum enavigaturum Regem retraxerint. Dico enim, illa tempora non eſſe confundenda cum his, de quibus in præſenti ſermo eſt. Ergo nihil hic acutius, ut ille ait, latet: nec ſentit Curtius, pleriſque temporis diuturnitate militiæ amorem evaneſcere cœpiſſe; multo minus, nihil verius quam legendum, *pleriſque non jam grata militia.* Nam receptam lectionem certiſſime affirmant illa quæ ſequuntur: *agentium gratias litteræ exceptæ.* qui enim egiſſent, niſi quibus non ingrata militia? pleroſque autem hos fuiſſe, adverſo alterius partis exemplo conſtat, quos in ſingularem cohortem contribuit, ignominiaque affecit, nec facturus, nec auſurus, ſi adeo fuiſſent multi. *Freinſh.*

Exceptæ ſunt] Idem, præter Iuſt. 12. 5. & Diodor. 17. 81. Polyæn. 4. 3. qui & modum tradit: *Cum tabellarii tres ſtathmos abeſſent, revocatis iis litteras reſignavit,* &c. Simili commento uſus eſt Goas (ſic enim pro *Glos* legendum ex Diod. 15. 3. & 18. oſtendit Caſaub.) Perſa, apud eundem Polyæn. 7. 20. *Idem.*

37 *Et qui forte tædium laboris*] Non inducerem animum credere Viris doctis hæc verba, *Et qui forte tædium laboris per literas erant queſti*, expungenda eſſe, ſi perſpicerem, qua ratione ſenſu non turbato ferri poſſint. *Idem.*

Seorſum] Sic apud Frontin. 4.1.17. 18. & 20. idem feciſſe leges Ap. Claudium, Otacilium Craſſum, & Corbulonem Romanos. De quo poſtremo & Tacit. 13. 36. Comparari cum hoc facto poteſt Cæſaris conſilium apud Dion. lib. 42. cum legionarios, quos exauctoraverat, ſuppliciter id petentes iterum reciperet: *ferociores enim & malis facinoribus edendis idoneos, ex Italia ſecum, ne quid ibi tumultuum concitare poſſent, abduxit, eoſque in Africa aliis alios occaſionibus haud iniquo animo paſſus eſt perire. nam & hoſtibus per eos cladem inferebat, & malis ipſe hominibus levabatur.* Idem.

Libertatem linguæ ab auribus, &c.] Nam ut Tacitus 1 Annal. docet: *Querelæ, ambigui ſermones ſunt turbamenta vulgi.*

Et conſilium temerarium forſitan,&c.] Ne contumeliis ad deſperationem accendantur milites, ignominiæ cauſa à ceteris ſeparari; artis militaris eſt, integros à ſeditioſis ſpecie honoris aut neceſſitatis ſegregare, aliove remittere. de qua arte Vegetius lib. 3. de re milit. c. 4. & hoc *prudentius conſilium* ibidem vocat. ſed conſilium Alexandri fortuna juvit.

38 *Incitabat virtutem*] Vti qui non plane natura ſordidus, inſignem aliquam maculam veſti aſperſam, ſi poteſt, tollit; nec plures adhærere facile patitur: ita non plane conclamatæ ſalutis

virtutem & ignominiæ demendæ cupido; & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

NOTÆ.

lutis nec prorſus improbus ſed erectioris animi homo aliquam ignominiæ labem virtute abſtergere, & culpam eximio decore emendare ſtudebit. Servius Tullius in orat. ad Dictatorem cauſam militum agens apud Liv. lib. 6. *Equidem ſicubi loco ceſſum, ſi terga data hoſti, ſi ſigna fœde amiſſa, tamen hoc à te impetrari æquum cenſerem, ut nos virtute culpam noſtram corrigere, & abolere flagitii memoriam nova gloria patereris.* Lex militaris Ægyptiorum ordinum deſertoribus, aut imperatorum juſſa non exſequentibus, non mortis ſed infamiæ extremæ pœnam decernebat. Quod ſi poſtea ignominiam ſtrenuitate aboleviſſent, in priſtinum ſtatum reſtituebantur. Ita cum ignominiam gravius morte ſupplicium faceret Legumlator, ſimul infamiam pro ſummo malo habendam docere voluit: ſimul mortis pœna affectos, nihil vitæ communi profuturos: honore vero dejectos priſtini nominis & ingenuitatis deſiderio plurimum adhuc boni effecturos cenſebat, ut refert Diodorus Siculus lib. 1. Servius à Q. Mucio objurgatus, turpe eſſe patricio & nobili & cauſas oranti jus in quo verſatur ignorare, *ea velut contumelia tractus*, ita juri civili operam dedit, ut prope centum & octoginta libros relinqueret. Pomponius in l. 2. §. 44. de orig. jur.

Ignominiæ] Nam ignominiam plus horret fortis, quam necem. Nobile hujus paradeigma eſt apud Agathiam lib. 1. de Fulcare: *Cum vero ei etiam ſic adhuc integrum eſſet quam facillime fugam capeſſere, ſuique, ut ita faceret, hortarentur; & quo pacto, inquit, Narſetis linguam ſuſtinuerim, temeritatis me inſimulantem?* Rader. Sic & apud Flor. 4. 2. Curioni *victo patebat fuga, ſed pudor ſuaſit, ut amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſequeretur.* Ceterum etiam Cannenſes legiones, item captivi à Pyrrho redditi, aliique ſic ignominioſi, præ ceteris forti fideliqúe opera remp. deinceps ad eluendam probri ſui maculam juverunt, ut à ſcriptoribus hiſt. Roman. paſſim traditur. Eamque animi affectionem puerilibus etiam ingeniis inſitam oſtendit Quintil. 1. 2. *dolor victum ad depellendam ignominiam concitabat.* Freinsh.

Cap.

CAP. III.

Varios populos sub jugum mittit Alexander, ac XVI diebus cum exercitu Caucasum superat.

1 HIs ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, *iter pronunciari* jubet in *Agriaspas*, quos jam tunc mutato nomine *Euergetas* appellabant; ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum, tectis & commeatibus

NOTÆ.

1 ARianorum] Quos hic Arianos vocat, supr. 6. 6. 20. & infra 7. 3. 2. Arios appellat, quibus Satibarzanem prætorem seu Satrapen dederat, qui à Besso ad Alexand. defecerat, & rursum ab Alexandro ad Bessum, de quo mox infra 7. 3. 2. copiosius. Plinius 6. 23. etiam Arianam regionem nominat, & describit. Ne quid tamen dissimulem, Plinius diversos facit Arianos ab Ariis, quos eosdem facere videtur Curtius. *Parthia*, inquit Plin. 6. 25. *habet ab ortu Arios, à meridie Carmaniam & Arianos.* Strabo lib. 15. *Eorum quæ propter Indum sunt, partem habent Indi, cum prius essent Persarum: ea Alexander Arianis ademit, & peculiaria oppida constituit.* Idem distinguit Arios ab Arianis. Arianam fuse describit. Certe Ariani si diversi fuere, non procul tamen ab Ariis coluere, Asiaticæ gentes & Indis proximæ. Mela Ariam & Arienen vocat cap. 1. *Inde proxima est Ariene, deinde Aria, & Gedrosis & Persis ad sinum Persicum.* Solinus etiam cap. 55. Arios & Arianos vicinos facit, ubi de Parthia loquitur. *Raderus.* Qui etiam pro *Arianorum* in Curtio legendum putat *Ariorum*: cui non adsentior. De Ariis & Arianis plura & exquisitiora Cl. Salmasius ad Solin. cap. 55.

Satrape] Arsace, ut Arrianus 3. 5. 17. auctor est, quem Alexander infra 8. 3. prætorem in Mediam misit, Oxidati successurum. *Raderus.*

Agriaspas] Imo puto Ἀριάσπας vocatos, non Ἀγριάσπας, ut & apud Curtium, & Arrian. 3. *Ariaspa*, ab urbe Ariaspa; quam in Drangiana locat Ptolemæus. Drangiana autem Arachosiæ ad orientem vicina. Vrbs autem *Ariaspa* sita in confinio Drangianæ & Arachosiæ. Hi sunt Ariaspæ, quorum oppidum *Prophthasiam* esse tradit Plinius, quam in Drangiana ponit Ptolemæus. *Prophthasia oppidum Ariasparum, Dranga, Argetæ.* Ita legendum, non *Zarasparum*. Alii *Zariaspa* populi in Bactriana à Ptolemæo ponuntur. *Salmas. in Solin. pag.* 1175. Georgius Alexandrinus apud Aldum legebat *Arimaspas*, videlicet ex Diod. Siculo 17. 81. vel Cedreno. Quomodo & Iustinus scripsit 12. 5. si tam vera est Soceri mei conjectura, quam profecto est similis veræ. Nam quod ibi legitur, *Drancas, Euergetas, Parymas, Parapammenos*, &c. sic reformabat: *Drancas, Euergetas, Arimaspos, Parapam, &c.* Freinshemius.

Euergetas] Interpretato nomine Persico sic vocabant Græci. non etiam populares, ne fallare; non magis hercle quam *Mesopotamiam* ita vocaverint incolæ: aut Africæ illi populi se ipsos *Nomades* aut *Numidas* apud Sallust. Iugurth. 18. 4. Persis igitur *Orosangæ* erant illi benefici, ut ex Herod. 8. 85. tradunt Briss. lib. 1. de regno Pers. & Desid. Herald. adversar. 1. 9. ubi multa de regum Persicorum gratitudine in bene

bus juverant. Quintus dies erat, ut in eam regio- 2
nem pervenerat. cognoscit, *Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios.* Itaque Caranum, & Erigyium cum Artabazo & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum DC equites sequebantur. Ipse LX diebus gen- 3
tem Euergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, 4
qui iis præesset, Amenide (scriba is Darii fuerat) Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione

NOTÆ.

bene meritos. Euergetarum & Cyri, præter Alexandrinæ hist. scriptores, etiam Strabo lib. 15. meminit.

2 *Caranum*] Pro Carano Diod. 17. 81. suggerit *Stasanora*, qui certe notior: est enim cui hi ipsi Arii vicinique Drangæ post mortem regis obvenerunt. Idque vel eo videtur factum, quod ante iis locis res gessisset, incolisque notus esset, vicissimque notos haberet. Iustinus tamen 13. 4. *Statanorem* vocat: Sed *Stasanorem* Diod. etiam 18. 3. & Strabo fine lib. 14. ubi & patria ejus proditur. fuit enim Solius ex Cypro. Curtium tamen tuetur Arrianus 3. qui & ipse Caranum Erigyio conjunxit. Artabazum & Andronicum Alexander antea ad Græcos milites, qui post Darii cædem se dedebant, miserat, ut tradit Arrian. 3. Ergo horum etiam hic conjunctim mentionem fecit Curtius. *Idem.*

Sequebantur] Vbi igitur verbum *misit*, aut aliud simile, ex quo tota ista narratio pendeat?

4 *Qui iis praeesset*] Immo *liberos dimisit*, secundum Arrianum 3. 5. 25.

Scriba] Principe fere loco apud Persarum regem hoc genus scribarū erat, regemque etiam in castra sequebantur. De quibus Brisson. l. 1. Sic inf. 8. 11. est Alexandri scriba Mullinus. Eumenes quoque scriba Alexandri fuit, in quo notat Probus, id officium *apud Græcos honorificentius esse, quam apud Romanos. nam apud nos,* inquit, *revera, sicut sunt, mercenarii, scribæ existimantur. at apud illos è contrario, nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, & fide, & industria cognita, quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem.* Vbi Lambinum vid. Hos ergo scribas inter amicos regum fuisse etiam ex Arriano constat: *Scribam*, ait, *præterea exteris adjunxit, Eugnostum Xenophanti filium, ex amicis.* Freinsh. Vide l. 3. cap. 2. p. 136.

Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit] Verius *ad Indicum.* quamquam ne sic quidem vere. nam Gedrosi in medio. Nisi potius ipsius auctoris error est, quem ex hoc loco & alio, hoc cap. Glareanus, & Ortelius in *Arachosia*, dubitant Ponticum pro Hyrcano accipere. quod Freinshemio vix credibile videtur, tantopere aberrasse auctorem, harum rerum, quod satis constat, non usque adeo imperitum. Quin & illo loco *Indicum* pro *Pontico* scripsisse potuit, quod cum Hyrcano eum conjunxisse, nihil mirum est, quando supr. 6. 4. videtur cum aliis credere, mare, quod Hyrcaniam alluit, *non Caspium esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere.* Et hæc Freinshemii quidem conjectura est: quam tamen non antehabeo Salmasianæ: Curtium fortassis in Græco auctore legisse μέχρι Πόντου παρήκειν

regio-

ne fuerat, occupavit. ſex millia Macedonum erant, & CC nobiles, & quinque millia Græcorum cum equitibus ducentis; haud dubie robur omnium vi-
5 rium regis. Arachoſiis datus Menon prætor; IV millibus peditum, & DC equitibus, in præſidium relictis. Ipſe rex nationem, ne finitimis quidem ſatis notam, quippe [a] nullo commercio volentem
6 mutuos uſus, cum exercitu intravit. *Parapamiſadæ* adpellantur, agreſte hominum genus, & inter

INTERPRETATIO.

a *Quæ nulla mercium permutatione ſocietatem* cum aliis *habet*.

NOTÆ.

regionem Arachotorum. qui de mari Indico intelligebat. Ille Πόντον ſpeciali appellatione pro mari Pontico acceperit. Arrianus ſæpe Πόντον vocat Indicum mare. Hæc ſcripſit ad Solini c. 54. pag. 1176. Infra tamen 7.4. denuo inculcat ſuum *mare Ponticum*. ut ea conſtantia incertam faciat non meam modo conjecturam, ſed quicquid de ejus mente dici aut cogitari poſſe videatur.

Ducentis] Alii libri *ſexcentis*, quod eſt probabilius.

5 *Menon*] Μένωνα vocat Arrian. 3. 5.26. Atque ita etiam in Curtio ſcribendum arbitratus ſum, antequam Var. Lect. inſpicerem, quas poſtea deprehendi nullum dubitationi locum relinquere. Nomen id fuit duci Græco in expeditione minoris Cyri apud Xenophontem. Sic & in Strabonis Mſſ. Μένωνα legi, quo loco nunc Μέμνονα edunt, notat Caſaub. in lib. 11. ibi *ſunt & auri metalla in Hyſpiratide apud Cambala, ad quæ Memnonem cum militibus miſit Alexander*. quod de hoc Menone intelligo. quod vocabulum ſolita correctorum temeritate facile in notius illud Memnonis abiit. Eſt igitur, ſi recte conjicio, ille ipſe *Menon Cerdimas*, quem Syriæ, quam Cœlen vocant, præfectum ab Alex. fuiſſe, ſupra ad 4. 1. contra Curtium defendimus, ex Arriano 2. 3. At vero Memnon, cui Alexandrum parcendum judicaſſe Themiſtius orat. 9. refert, non eſt alius, quam ille celeberrimus Rhodius. *Freinsh.*

Ne finitimis] Eadem fere verba in Sen. ep. 59. legi ſup. ad 7.1. notavimus.

Volentem mutuos uſus] Locutionem hanc quis damnet? ac neſcio tamen, *volentem* ſcripſit Curtius, an non omiſſurus illa fuit, *mutuos uſus*. Salluſtius, Tacitus, aliique maluiſſent, ſcio, apud quos crebrum, *volentem eſſe alicui rei*. Nec abſurda conjectura, ſi delenda quis iſta ſuſpicetur. Mihi tamen id nemo perſuadeat, nec ego ulli velim. Illud credo potius, ac credent facile mecum omnes, pro *volentem*, *colentem* reponendum. *Acidalius*. Modius vero Novantiq. 8,7. perſuadet ſibi Curtium ſcripſiſſe *nullo commercio volentem*, omiſſis illis, *mutuos uſus*. idque multis defendere conatur Palmerius ad Salluſt. Iug. 73. 2. *volentia de ambobus acceperant*. Sed ne unum quidem exemplum affert hoc poſitu *volens commercio eſt*, ſed omnia iſto longe diverſo, *volenti eſt commercium*. Vt ita violentæ ejus conjecturæ longe præferat Acidalianam Freinshemius, quamvis Acidalius quoque ipſe ſentiat, vulgatam lectionem damnari non oportere.

6 *Parapamiſadæ*] Apud Gemiſtum Plethonem duplici M ſcribuntur Παραπαμμισάδαι. Fera gens Gemiſti etiam ætate voluit vindictam exigere à

Pe-

inter barbaros maxime inconditum. locorum asperitas, hominum quoque ingenia duraverat. gelidis- 7
simum Septentrionis axem ex magna parte spectant: Bactrianis ad Occidentem conjuncti sunt: Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tugu- 8
ria latere primo struunt, & quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso, usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Ceterum [a] structura latior ab imo, pau- 9
latim incremento operis in arctius cogitur; ad ultimum

INTERPRETATIO.

a *Ædificium ab infima parte latius, sensim dum assurgit in angustius coarctatur.*

NOTÆ.

Peloponnesiis tanquam Græcis, ob illatum sibi à Macedonibus olim bellum. Gemistus Pletho in poster. orat. ad Theodorum principem. *Loccenius.* *Paropanitas* vocat Cedrenus: alii aliter.

Inter barbaros] Videtur dicere, ipsis etiam barbaris fuisse pro barbaris, ut de Mysis Flor. 4. 12. *Mysi quam feri, quam truces fuerint, quam ipsorum etiam barbari barbarorum, horribile dictu est.*

Locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat] *Tales sunt hominum mores, qualis est locorum situs ubi degunt.* ut præter ipsam experientiam, multis auctorum testimoniis ostendit Gruterus toto discursu 45. ad illa Taciti Agric. 11. *Positio cœli corporibus habitum dedit.* Eodem modo intelligenda verba Flori 4. 12. 10. *Dalmatæ plerumque sub silvis agunt: inde in latrocinia promptissimi.* Atque id in delectu militum attendendum, ex vero docet Lipsius Polit. 5. 12. Ceterum in unoquoque ipsius potius natura dotesq; quam patria, spectandæ sunt. Nam in ejusmodi judiciis sæpius cum magna arrogantia, juncta non minor imperitia offensiones non iniquas provocat, quas caute simul & graviter declinat Merula Cosmogr. 2. 1. ubi agit *de moribus Europæorum.* Sic Florus lib. 3. cap. 4. *Silvarum & montium situs cum ingenio consentiebat.* Sed recta educatio non parum illam ingeniorum asperitatem mitigare potest.

8 *Tuguria*] Totum hunc locum, ut passim alios, desumpsit Curtius ex Diodoro 17. 82.

Latere primo] *Laterarias domos constituerunt primi Euryalus & Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus,* si fides Plinio 7. 56. Illud autem *primo* non bene concoquo, an fuit *ab imo?* hoc est, ex ipso fundamento ad summum usque culmen, ut deinde adjicit. *Freinsh.*

Etiam montis] Et hoc parum liquide. Vnde Bongars. legend. dubitabat *etiam montium.* Vulcan. ad illa Arriani 3. 6. 2. *Ejus* (Caucasi) *ab ea parte tum temporis ut plurimum nudum dorsum erat*: in margine notat Curtium ita concipere: *in nudo ejus montis dorso.* Sed cum nullum adhuc montem nominaverit, putat Freinshemius non habere istud pronomen quo referatur. Quin etiam vulgatam lectionem sic exponi posse, ut ostendat totam eam regionem caruisse arboribus, non jacentis solum, sed *etiam* ipsos montes, in quibus tamen fere lætius proveniunt silvæ. *Idem.*

mum in carinæ maxime modum coït. ibi foramine
10 relicto ſuperne lumen accipiunt ad medium. Vites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent. quum nive diſcuſſa aperiri humus cœpit, a cœ-
11 lo ſolique redduntur. Ceterum adeo altæ nives premunt terram, gelu & perpetuo pene rigore conſtrictæ, ut ne avium quidem, feræve ullius veſtigium exſtet. Obſcura cœli verius umbra, quam lux, nocti ſimilis premit terram; vix ut quæ prope

INTERPRETATIO.

a *Aëri & ſolis* luci *exponuntur.*

NOTÆ.

9 *Carinæ*] Nec aliter pleraque in Germania tecta, quam in carinæ aut ſepulchri aggeſti formam fiunt & clauduntur, latera tamen æquali ſpacio uſque ad tecta ſurgunt; tecta ipſa carinam inverſam imitantur. *Rad.* Vnde autem forma iſta ædificiorum Numidis familiaris fuerit, docet Salluſt. Iugurth. 18. 2. *Ex eo numero* (Herculis exercitu) *Medi, Perſæ, & Armenii navibus in Africam trans vecti, proximos mari noſtro locos occupavere. Sed Perſæ intra Oceanum magis: iique alveos navium inverſos, pro tuguriis habuere, &c. Ceterum adhuc ædificia Numidarum agreſtium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſunt.* Vt illi navium alveis, ita Scythæ apud Iuſtin. 2. 2. *plauſtris, coriis, imbrium hyemiſque cauſa tectis, pro domibus utuntur.* Antiquiſſimis hominibus *ſpecus erant pro domibus,* ut putat Plin. 7. 56. & Ovid. Metam. 1. 121.

Ad medium] Hunc locum, de quo Modius quid ſtatuendum ſibi ſit, ſe neſcire candide fatetur, diſtinctiuncula ſaltem juvat Loccenius, & ſic legendum putat: *foramine relicto ſuperne, lumen accipiunt ad medium. Vites, &c.* Diodor. 17. 82, κατὰ δὲ μέσην τὴν ὀροφὴν ἀπολελειμμένης διαυγείας. *in medio foramen luci excipiundæ eſt relictum.* ut hodieque in locis quibuſdam ſeptentrionalibus videre eſt. Mox addit Curtius: *Vites & arbores, ſi quæ in t. t. r. d. potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent.* vel ſic: *obruunt penitus. hyeme d. l.* Itaq; non ad medium obruunt vites, ut hyeme plane conſpici nequeant, ſed penitus defoſſæ lateant. Deod. *Vites & arbores aggeſta tellure operiunt, &c.* Loc.

10 *Vites*] Quod etiam fit in toto Mœni tractu & Nicri. Minus autem in Alſatia, ut notat Colerus ad Alex. dies genial. 4. 7. ubi rem miram, ſed tamen, ut illi videtur, certam, recenſet, ideo referendam hic quoque: *In citeriori Germania intra Danubium loca eſſe, in quibus, niſi contra frigora & gelu ac feram ſævamque hyemem, vites maxima parte anni ſub nivibus humo contecta jaceant, quum nulla his contra immodica frigora tempeſtateſque firmitas ſit, utpote in tractu gelidiſſimo, prorſus algore intereant. Eas demum liquatis nivibus, æſtate anni ingruente, & calore cœli, mirifice germinare, & frondes geniculatas emittere, ſed vini parum effundere. Interque eas nonnullas, neſcio qua cœli temperie, ſeu occulta & cæca origine, vites exiſtere peculiari miraculo, & admirationis præcipuæ: quæ claviculos & plerumque candicantia folia ex puro auro germinent, & ſimul coaleſcant, illoſq; vidiſſe* (amicum, qui retulerit Alexandro) *& manibus attrectaſſe, &c.*

12 Ta-

pe sunt conspici possint. In hac tamen omnis hu- 12
mani cultus solitudine destitutus exercitus, quid-
quid malorum tolerari potest, pertulit; inopiam,
frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exa- 13
nimavit rigor insolitus nivis; multorum adussit pe-
des: plurimorum oculis præcipue perniciabilis fuit.
fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora ster-
nebant; quæ quum moveri desissent, vis frigoris ita
adstringebat, ut rursus ad surgendum conniti non
possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. 14
neque aliud remedium erat, quam ut ingredi coge-
rentur. Tum demum vitali calore moto, membris
aliquis redibat vigor. Si qui tuguria barbarorum 15
adire potuerunt, celeriter refecti sunt. sed tanta ca-
ligo erat, ut ædificia nulla alia res quam fumus osten-
deret. Illi numquam ante in terris suis advena viso, 16
quum armatos repente conspicerent; exanimati me-
tu, quidquid in tuguriis erat, adferebant: *ut cor-
poribus ipsorum parceretur* orantes. Rex agmen circum- 17
ibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios,
quum

NOTÆ.

12 *Tamen*] Mavult Freinsh. *tum*, quas particulas sæpe vicissim permutari video.

13 *Plurimorum oculis præcipue*, &c.] Hujus rei causam discussi in Indice Philologico. Remedio fuit Cyri militibus, ut inter pergendum nigri quid ante oculos gestarent. veluti Xenophon libr. 4. de exped. Cyri scribit. ut enim albedo plus, ita nigredo minus lucis habere umbræque plenior esse statuitur ab Opticis. *Loccen.*

Quippe] Acidal. volebat, *fatigatique in ipso gelu*, &c. Sed istud *quippe* ostendit quomodo acciderit, quod modo præfatus fuerat.

14 *Ingredi*] Idem apud Xenoph. d. loc. Vnicum pedibus præsidium, si corpus assidue moverent.

15 *Fumus*] In Bactrianis id accidisse refert Ælian. hist. var. 12. 37. ubi *milites ipsos vicos ceperunt, ex fumo inhabitari conjicientes, & nivem à foribus auferentes.*

17 *Rex agmen circumibat pedes*] Hoc est quod præcepit Leo Imp. cap. 9. Tactic. sectione 12. *Sin admodum lubrica difficiliaque loca fuerint, te ipsum oportet primum eo transire; deinde ibi consistere & commorari, donec omnes sine offensione transierint.* Similia leguntur de Iuliano, Iphicrate, Corbulone, quæ refert Grut. discurs. cap. 15. ad Tac. 14. 24. *Sola Ducis patientia mitigabantur; eodem plura quam gregario milite tolerante.* Eximium est preceptum, quod Cambysem Cyro tradidisse fingit Xenoph. παιδ. lib. 1. *In rebus agendis, si per æstatem gerendæ sint, solem Imperator in omnium oculis perpeti supra ceteros debet:*

quum ægre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. nunc ad prima signa; nunc in medium; nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore
18 aderat. Tandem ad cultiora perventum loca est, commeatuque largo recreatus exercitus: simul & qui consequi non potuerant, in illa castra venerunt.
19 Inde agmen processit ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit: hinc simul, quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum, & amnem

NOTÆ.

per hyemem frigus: quum laborandum est, labores, &c.

In medium] Potius alicui sit, in *medio.* nam cur non eodem flexu addat *in ultimum?* Mihi ut obscurum, cur hoc noluerit; ita clarum, illud maluisse. Sic & 3. 11. 4. *Itaque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur.* Et delectatur alias ea forma 6. 5. 26. *ut primum rex in conspectum fuit.* Iterum 3. 5. *in Ciliciam fore.* Quæ nec Ciceroni infrequens. ad Attic. 15. 4. *quo die in Tusculanum essem futurus.* Acidalius.

18 *Loca est*] Poterat abesse, sed cum libri scripti editique teneant, quid nos possumus?

Potuerant] Ita scribendum Acidalio monenti ob ipsius rei evidentiam paruimus.

19 *Caucasum*] Omnes opinor terrarum descriptores Caucasum cum Tauro jungunt, & confundunt: Strabo lib. 11. Plin. 5. 27. Ptolemæus, Diodorus, Philostratus, Apollon. 3. 1. Solinus cap. 38. Curtius, Aristobulus, & ex illo Arrianus 3. 6. Mela 1. 15. Eustathius ad Periegetem. Sed nemo accuratius & planius super eo disputat atque Goropius in Indo-Scythicis, pag. 474. qui & ex Plinio rationem nominis & discrimen duorum montium Tauri & Caucasi aperte ostendit, & omnia diserte exponit. cujus hoc loco pro interpretatione Curtii verba apponerem, nisi pluscula essent; quæ tute leges. *Rad.* Ceterum negant peritissimi auctores, Caucasum Alexandro visum, sed aliis montibus id inditum nomen ab adulatoribus, ob causam, quam Eustathius in Dionys. vers. 1159. refert. Quæ magnam partem hausisse videtur ex Arriano 5. 1. Certe quæ hoc capite aliisque seqq. scripsit Curtius, dubitare non sinunt, quin per hunc Caucasum, ad quem jam *agmen pervenit*, intelligendus sit Paropamisus. Idque diserte tradit Arrian. 5. 1. 21. *Taurus, &c. Paropamiso monti committitur, quem Macedones Alexandro militantes Caucasum appellabant, studio (ut fertur) Alexand. res gestas amplificandi. quasi Caucasum continuata victoria Alexander superasset. Fieri autem potest ut hic ipse mons cum altero Scytharum Caucaso coëat, quemadmodum Taurus cum hoc. atque ego quidem idcirco superius (3. 6. 1.) hunc montem Caucasum vocavi, & deinceps hoc nomine appellabo.* Quæ postrema ad evitandam confusionem probe notanda sunt tam Arrianum legenti, quam alios auctores; nam & alios consilio usos, & forte hunc ipsum Curtium, licet animadvertere. Ceterum hoc modo non tam auxisse eos gloriam Alexandri, quam minuisse, docet maximus auctor Strabo lib. 11. qui dignus est audiri: *Quæ autem augendæ gloriæ vulgata sunt* (sic enim verto τὰ πρὸς τὸ ἔνδοξον θρυλληθέντα) *etsi in iis consentiant omnes, tamen qui confinxere, adulandi quam veritatis fuerunt studiosiores. Quale est, quod Caucasum in montes Indicos eisque vicinum mare orientale*

nem Araxem, aliaque regions Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ magnitudinis mons committitur 20
Caucaſo, à Cappadocia ſe adtollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter ſe 21
tot juga velut ſerie cohærentia perpetuum habent dorſum, ex quo Aſiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. XVII dierum ſpatio Cauca- 22
ſum ſuperavit exercitus. Rupes in eo X in circumitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit,

NOTÆ

tale tranſtulerunt, à montibus qui ſupra Colchidem & Euxinum mare ſiti ſunt, quos Græci Caucaſum nominant, amplius 30 ſtadiorum millibus ab India diſtantes: ibique Prometheum vinctum fabuloſe tradunt, cum nihil ulterius verſus ortum Solis cognoviſſent, &c. Atque eadem fere repetit lib. 5. Ceterum iſta nominum confuſio tam Curtium hoc loco, quam & Ptolemæum, in graves errores induxit: illum ut uni monti adſcriberet ſimul, quæ ſeparatim ad alterutrum pertinent: hunc ut Ἀλεξάνδρȣ στήλας ultra ſeptentrionalem Caucaſum poneret: quas ultra hunc Indicum fuiſſe ponendas Salmaſius ille ad Solini cap. 38. pag. 789. docet. idque etiam oſtendunt illa Dionyſii, verſu 1162. *Emodos montes adiit, quorum ſub radice volvitur orientalis ingens unda Oceani. Vbi duabus columnis poſitis in finibus terræ, exultans ad fluentum rediit Iſmeni.* Ex eodem fonte illum quoque Curtii errorem manare, quod ex hoc ſuo Caucaſo orta flumina in Ponticum decidere mare ſcribit, mox demonſtrabimus. Multa etiam de utroque hoc Caucaſo diſputat in periplum Ariani Stuckius. *Freinsh.*

21 *Et ponticum*] Supra ad 7. 3. 4. Curtium defendi poſſe diximus, ſi emendes *& Indicum:* ſed verius eſt ipſius eſſe hallucinationem, ex confuſione ea ortam, quam fecit communicatum Indicis montibus Caucaſi vocabulum. Hoc ut manifeſtius fiat, conſideremus quod modo monuimus, quot res diverſis montibus adſcribendas uni tribuerit. Primo dicit Alexandrum veniſſe ad Caucaſum montem, Indicum intelligens: mox, *cujus dorſum Aſiam perpetuo jugo dividit:* quod de Indico eſt falſiſſimum: de Pontico dubium. ea enim res ab aliis Tauro tribuitur. Ideo in pace Antiochi jubetur rex, *Aſia omni, quæ cis Taurum eſt, decedere* apud Liv. 37. 45. idem judicium eſt de ſequentibus mox; *ſic inter ſe tot juga.* id de Caucaſo Pontico & Tauro verum eſt ſic connecti; ſed de Indico hoc Caucaſo vel Paropamiſo, docendum fuerat. Ergo cum de fluminibus ex his montibus exortis verba facit, toto animo ab Indico Caucaſo averſus, Ponticum magis videtur cogitaſſe. Quem iterum in ſequentibus amandat, Indicumque recipit, cum eo ipſo tempore 17 *dierum ſpatio ſuperatum* ſcribit. Et ſta im tamen ad verum Caucaſum redit, quando *de Promethei* fabula ſubjicit. Denique cum *Alexandriam* ibi conditam ait, iterum de Indico monte intelligendus eſt. Ergo & quod de Pontico mari ſcribit, id excipere flumina ex his montibus naſcentia, ſic capiendum eſt, ut intelligantur ea, quæ ex Caucaſo proprie ita dicto continentibuſque jugis orta, in mare Ponticum influunt. *Idem.*

dit, in qua *vinctum Promethea fuisse* antiquitas tradit.
23 Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est. VII millibus seniorum Macedonum & præterea militibus, quorum opera uti desisset, permissum, in novam urbem considere. Hanc quoque *Alexandriam* incolæ adpellaverunt.

NOTÆ.

22 *Promethea*] Quid Prometheus commiserit, ut in crucem ageretur, docent omnes veterum fabulæ. Æschylus tragicus primo dramate *Prometheus* inscripto. Hesiodus in ἔργοις & θεογονίᾳ. Lucian. duob. dialogis, *Prometheus seu Caucasus*, & *Promethei ac Iovis*. Claudianus in 4 panegyrico consulatus Honorii Augusti. Sed præter hos Corop. novo more, ratione, ingenio, sensu ab omnibus diverso, fabulam doctissime in Indoscyth. explanat, omniaque ad Noam arcæ fabricatorem refert. de Prometheo etiam Salianus An. Mundi 1557. num. 24. *Raderus*. Porro fabulam Promethei non ad hunc Caucasum pertinere, jam in superioribus notis explicatum est. Nec tamen nocet addere, verum locum ejus visum ab Arriano, ut ipse testatur in periplo Ponti Euxini 1. 34. Item à Pompeio, cum res iis locis gereret. Appianus in Mithrid. & Apollonio apud Philostratum in vita 2. 2. *Freinsh.*

23 *Seniorum*] Vnus Mſ. *servorum*. quod verum putat Freinsh. nam cur idem bis diceret? *Seniores* & *ii quorum opera uti desisset*, nonne iidem sunt? Scribit igitur: *Septem millibus servorum, & Macedonum præterea inutilibus, quorum, &c.* Sic omnino fuit: Duo genera hominum in ea oppida imposuit, servos, & milites inutiles. infra 7. 6. 27. *Incolæ novæ urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis, liberavit.* De inutilibus militibus, tam Cambysi ante Alexandrum, quam ipsi, sæpius ita visum est. Sic enim colonia *fuit Cambisu* (Cambysis) *inter Nelos & Marchadas, deductis eo agris exercitus.* Plin. 9. 29. apud eund. 6. 27. Charax oppidum *conditum est primum ab Alexandro Magno: qui colonis ex urbe regia Durine (quæ tum interiit) deductis, militumque inutilibus ibi relictis, Alexandriam appellari jusserat.* Hanc ipsam urbem denuo sic auxit colonis, ut tradit Arrian. 4. 4. 12. Idem fecit in Alexandria ad Tanaïm: *Vrbem, quam condere statuerat, viginti dierum spatio muro circumplexus, eam Græcis mercenariis habitandam dat, & finitimis barbaris, quibus sua sponte eo commigrandi voluntas fuit, nonnullis etiam Macedonibus, qui inepti bello erant.* Arrian. 4. 1. Idem observavit in urbe Arabica quam condidit, nam *coloniam eo deduxit ex Græcis mercenariis, voluntariis, & qui aut senectute, aut casu aliquo inepti bello facti erant.* Arrian. 7. 4.

Alexandriam] Quam deinceps propter errorem supra notatum ex Indicis finibus transtulerunt ad Septentrionalem Caucasum; ut Sanutus in secretis fidel. cruc. 3. 13. ex Haythono. *Alexandri oppidum* appellat Plin. 6. 17. ex Bione & Diogneto: additque *hanc urbem sub ipso Caucaso esse positam*: quod de Indico Caucaso sive Paropamiso capiendum; ut patet ex dictis, & Arriano 3. 6. & 4. 4. De ea sentit Strabo lib. 15. *Exacta ibi* (in Paropamisadis) *hyeme, & urbe condita, habent Indiam superne ad dextram, per summa montium transivit Bactrianam.* Freinsh.

Cap. IV.

Bessus de bello adversus Alexandrum inter epulas consultat, sapientique Cobaris consilio minime acquiescit. Interim rex Bactra pervenit. ubi de Græcorum defectione, Satibarzane singulari certamine occiso, advenit ei nuncius.

At Bessus, Alexandri celeritate perterritus, 1
diis patriis sacrificio rite facto; sicut illis
gentibus mos est, cum amicis ducibusque
copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves 2
mero *suas vires* extollere: *hostium* nunc *temeritatem*;
nunc *paucitatem* spernere. præcipue Bessus, ferox 3
verbis, & parto per scelus regno superbus, ac vix
potens mentis, dicere; *Socordia Darii crevisse hostium*
famam. occurrisse enim in Ciliciæ angustissimis faucibus; 4
quum retrocedendo posset perducere incautos in loca naturæ situ invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, nedum resistendi occasionem fuerit habiturus. *Sibi placere* 5
in Sogdianos recedere, Oxum amnem velut murum objectu-

Notæ.

1 Mos est] Quem ex aliis quoque auctoribus, puto Herod. 1.1.33. Athen. 4.6. Scholiaste Aristoph. in Equites, ad verba Οἴνου γὰρ εὕροις. Suida in Οἴνου πιεῖν. Maximo Tyri. Orat. 12. Ammiano 18.10. Strabone lib. 15. docet Brisson. de regno Pers. lib. 2. Idem majoribus nostris tribuit Tac. Germ. cap. 22. Illud notandum, quod apud Athenæum 10.10. Ctesias & Duris scribunt: *Ex omnibus festis diebus eo solo quo Persæ Mithræ sacra faciunt regem inebriari.* Eum ergo morem etiam Curtium hoc loco in animo habuisse putem: eoque præmisisse de sacrificio diis facto, ut ita Bessus, qui pro rege se tum gerebat, nihil tum præter legem Persarum fecisse videatur. Noli ad consuetudinem populi Rom. transferre, quod Æmil. Paulus apud Liv. 44.22. queritur: *in omnibus circulis, atque etiam, si diis placet, in conviviis esse, qui exercitus in Macedoniam ducant, &c.* nec enim de iis loquitur, quibus de ratione belli serio deliberandum erat; sed conditionem ducum miseratur, quorum consilia gestaque ab otiosis &, ut fere solet, imperitis inter pocula & mensas reprehendi examinarique consuevissent. *Freinsh.*

3 *Famam*] Acidalius nihil mutat, sed, quid si *fortunam?* inquit. Imo utramque lectionem constare putat Blanckardus, cum Darii socordia & fama & fortuna creverint.

5 *Murum*] Sic Persæ apud Xenoph. ἀναβασ. 2. *verebantur, ut Græci pon-* tem

jecturum hosti; dum ex finitimis gentibus valida auxilia
6 *concurrerent. Venturos autem Chorasmios, & Dahas, Sacasque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedonis militis verticem æquare.*
7 Conclamant temulenti, *unam hanc sententiam salubrem esse:* & Bessus *circumferri merum largius* jubet,
8 debellaturus super mensam Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, [a] non vanissimi cujusque ludibrium)

INTERPRETATIO.

a *Potiusquam mendacissimi cujusque fallacia.*

NOTÆ.

tem transirent, ac in insula manerent, in qua ex parte una Tigri fluvio, ex altera alveo (fossa) *pro munimento uterentur.*

7 *Et Bessus circumferri merum largius jubet,* &c.] Hoc est Thrasonum & ignavorum ingenium, ut inter pocula tantum fortes sint: promptiores in mensa quam acie debellare hostem, ipsi jam debellati victique à vino. quales & Tyrrheni apud Virgilium 11. Æn. ad quos sic Tarchon: vers. 733.

Quo ferrum quidve hac geritis tela irrita dextris?
At non in Venerem segnes nocturnaque bella,
Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi,
Exspectare dapes & plena pocula mensæ.
Hic amor, hoc studium.

Sic ille apud Comicum: *ubi adbibit plus paulo sua quæ narrat facinora?*

8 *Cobares*] Diodorus Siculus 17.83. *Bagadaram* appellat; qui rem copiosius exponit.

Magicæ artis] Multa super magis & magia supra ex Brissonii regno Persico allata & disputata, quæ tu apud eundem videbis lib. 2. Hic Curtius videtur de Magia superstitiosa, præstigiatrice & dæmoniaca loqui. Omnis magiæ naturalis, artificialis, & præstigiatricis formas describit doctissimus noster Delrius disquis. mag. lib. 1. cap. 2. quem consules. Curtius de artificiali videtur loqui, cum *artem* appellat. *Rad.* Qui intercedentibus paucissimis lineis, aliter atque aliter de mente Curtii pronunciat. quem de magica arte, qualis apud Persas fuerat, sentire, hoc est mixta ex naturali & præstigiatrice, facile quivis intelligat. Nam quod propter vocabulum *artis*, de artificiali sentire putat, nimis leve argumentum est: cum & aliæ species, vel ab uno Plinio compluribus locis *artis* nomine appellentur. Vide de ea & Beroaldi præfationem in Asinum Apuleianum. *Freinsh.*

Vanissimi] Idem de ea arte judicium est Plinii, infinitis prope locis: unum ex potioribus adscribam. Sic ergo librum 30 orditur: *Magicas vanitates sæpius quidem antecedentis operis parte, ubicunque causa locusque poscebant, coarguimus, detegemusque etiamnum: in paucis tamen digna res est, de qua plura dicantur, vel eo ipso, quod fraudulentissima artium, plurimum in toto terrarum orbe, plurimisque sæculis, valuit,* &c. Ipsosque adeo Magos atque circulatores vulgari appellatione *vanos* appellatos, ex verbis Capitolini in M. Antonino c. 13. *Vano cuidam, qui diripiendæ urbis occasionem cum*

brium) magis professione, quam scientia celeber; alioquin moderatus & probus. Is quum præfatus 9
esset; *scire servo utilius parere dicto, quam adferre consilium; quum illos, qui pareant, idem quod ceteros maneat: qui vero suadeant, proprium periculum.* poculum ei,

NOTÆ.

cum consciis requirens, &c. putat Heraldus ad ista Arnobii lib. 1. *Magicarum artium ludi*. Sed in Capitolini loco aliam lectionem, *Plano cuidam*, ex libris vett. & ratione, præferunt eruditissimi commentatores. Ceterum artis magicæ ludibrium etiam agnoscit Propertius illo versu, Eleg. 1. 1. v. 19.

At vos deductæ quibus est fallacia Lunæ.

Vbi *fallaciam* dicit Lunæ deductæ, recte sentiens Magorum carminibus non ipsam Lunam sede sua detrahi, sed mortalium oculos vana specie deludi, ut id fieri arbitrentur. *Freinsh.*

9 *Servo utilius parere dicto, quam adferre consilium*] Eadem fere sententia in istis Plauti Mil. Glor. 2. 2.

——— Sc. *quid propius fuit,*
Quam ut perirem si locutus fuissem hero! PA. *ergo si sapis,*
Mussitabis. Plus oportet scire servum, quam loqui.

M. Terentius apud Tacit. 6. Annal. ad Tiberium Imp. *Tibi summum rerum judicium Dii dedere, nobis obsequii gloria relicta est.* Consilium tamen non tam ex persona quam per se æstimandum, non à quo sed quale sit. Cato:

Vtile consilium dominus ne despice servi.
Nullius sensum, si prodest, temseris unquam.

Macrobius 1 Saturnal. 11. *Non est, quod amicum tantum in foro & in curia quæras. si diligenter attenderis, invenies & domi. tu modo vive cum servo clementer, comiter quoque & in sermonem illum, & nonnunquam in necessarium admitte consilium.* Loccen.

Proprium periculum] Quæ res efficit, ut dum illud timendo prudentes silent, resp. maximis damnis afficiatur. Eleganter id ostendit Lycurgus Orator in princ. contra Leocratem, querens: τὸ ἰδίᾳ κινδυνεύοντα, καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον, οὐ φιλόπολιν, ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι. *cum qui suo periculo rem gerat, & pro communi bono inimicitas suscipiat, non civitatis, sed negotiorum amantem videri.* Quam vulgi opinionem & iniquam, & publice noxiam esse, latius prosequitur. *Idem.*

Poculum ei] Bessus Cobari tradidit poculum, ut colligitur ex sequentibus: Forte ipsum etiam nomen ejus inserendum: *Bessus poculum ei*, &c. est enim in nonnullis lib. magna hic lacuna. Nescio autem an non interpretandum hoc sit de more, qui & apud Græcos fuit, ut in symposiis audiretur ille, qui haberet calicem. Vnde acutissimus ille locus in Demosthenem apud Plutarch. c. 35. Cum enim ille, calice insignis cælaturæ, aliisque donis ab Harpalo acceptis, male audiret, seque purgare volentem *non audiret populus, exurgens quidam salse ait: Non audietis, Athenienses, istum, qui calicem habet?* Vbi inter varias lectiones à Stephano subnexas egregium est scholium: ἐν γὰρ τοῖς συμποσίοις τὴν κύλικα ἔχοντες ἦδον τὰ λεγόμενα σκολιά. *Nam in compotationibus, qui calicem habebant, canebant scolia quæ appellantur.* Vt nimirum eo quasi insigni totum sodalitium agnosceret, cujus esset cantilena, adque eum se obverteret. quem morem in nonnullis Galliæ locis exacte observari vidi. Sunt autem σκολιὰ, μέλη παροίνια, sive cantiunculæ potatoriæ, interdum & amatoriæ, quales inter vinum cani solent. cujus generis sunt pleraque, si non omnia, Anacreontica. Vide eruditissimas animadvers. Casaub. in Athenæum 15. 14. An

Hh 5 igitur

ei, quod habebat in manu, tradidit. quo accepto
10 Cobares: *Natura*, inquit, *mortalium hoc quoque no-mine prava & sinistra dici potest; quod in suo quisque*
11 *negotio hebetior est, quam in alieno. turbida sunt consi-lia eorum, qui sibi suadent. obstat metus; aliis cupidi-tas;*

NOTÆ.

igitur & apud Persas talis consuetudo fuerit, an, ut sæpe fieri solet, ab una gente ad aliam transtulerit Curtius, doctorum esto judicium.

10 *Dici*] Antonius hist. part. 1. tit. 3. cap. 2. §. 14. verba hæc recensens scribit *duci*. quod fieri possit. Illud non perinde, Cobari ea tribui tamquam ad Alexandrum Babylonem contra magorum placitum ingredientem prolata. Illam autem lectionem *dici*, etiam probare videtur Cunæus, qui sic expressit ista Curtiana in Sardis venalibus, à Mirandula pronunciari faciens. *Freinsh.*

In suo quisque negotio hebetior est, quam in alieno] Ideoque recte Sirachides 32.20. monet: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* & magnus ille Salomon Prov. 3.7. & 12. 15. *Ne sis sapiens apud temet ipsum.* Nempe, quod a Sophocle scriptum est,

Rebus in arduis sapienti
Quid consilii capiat, sæpe est
Difficile. Chokier.

Hic Curtius pulchre aperit causas, cur homines sæpe melius aliis quam sibi ipsis consulere queant; causæ istæ verba sunt affectus, quibus erga nos magis quam alios movemur. Nam in adversis dolor, in secundis lætitia major æquo, & rerum propriarum amor impediunt sana consilia. Sed in alienis animus affectibus solutior ac liberior, etiam rectius in medium consulit. Tullius apud Dionem Cassium l. 38. *Longe*, inquit, *aliud est pro aliis verba facere, quam sibi ipsi consulere. Nam quæ pro aliis dicimus, ea cum à recta atque integra ratione proficiscantur, utique vim suam obtinent. verum animus, ubi quis eum morbus occupavit, obtunditur, caligoque ei offunditur, ita ut nihil idoneum excogitare possit.* Ille morbus est perturbatio animi. Idem comprobat Terentius Heaut. act. 3. sc. 1. *Itan' comparatam esse hominum naturam omnium, aliena melius ut videant & judicent quam sua? An eo fit, quia in re nostra aut gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine?* Sen. in lib. de tranq. an. *Familiariter domestica aspicimus, & semper judicio favor officit.* Proinde affectus rationis habenis sunt regendi, & in nostro negotio cogitandum quid judicaturi essemus, si id esset alterius. *Loccen.*

11 *Turbida*] Quod hic sequebatur vocabulum, *facta*, cum Bong. Cod. & Radero dispunxi.

Obstat metus] Affine est quod notat Tacit. 3. 67. in Silano reo: *proprio in metu qui exercitam quoque eloquentiam debilitat.* Et ex apologia Demetrii locus prolixior apud Livium 40. 15. unde pauca hæc exscribam: *attonitus repentino atque inopinato malo, vix quid objiceretur, intelligere potui: nedum satis sciam quo modo me tuear.* Omisi autem vocem *aliis*, quæ hic præcedebat in quibusdam edd. elegantius enim sic dixit; *obstat metus, alii cupiditas*; quam si dixisset: *aliis metus, aliis cupid.* quales formæ loquendi Taciti dictionem valde commendant peritis & adsuetis. *Freinsh.*

Cupiditas] Cupidinem atque iram pessumos consultores vocat Sallust. Iug. 64. & in fine capitis: *animo cupienti nihil satis festinatur.* Quomodo & Claudian. de raptu Proserp. 3.137.

——— *nulla ruenti*
Mobilitas, tardos queritur non ire jugales, &c.

& Liv. 29. 35. *desiderio indigentium auxilii tardius cuncta movebantur:* Ita cupido festinationem parit. quo nihil rectis consiliis cogitari possit iniquius.

tas; nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. nam in te superbia non cadit. expertus es unumquemque, quod ipse repererit, aut solum aut optimum ducere. Ma- 12
gnum onus sustines capite, regium insigne. hoc aut moderate perferendum est, aut quod abominor, in te ruet. consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod 13
apud Bactrianos vulgo usurpabant: *canem timidum vehe-*

NOTÆ.

Id sapientissime ex Fabii persona Livius 22.39. expressit: *Omnia non properanti clara certaque erunt: festinatio impavida est & cæca.* Idem.

Quæ cogitaveris] Quo ingenio Laconem describit Tacit. H. 1. 26. *consilii quamvis egregii, quod non ipse afferret, inimicus; & adversus peritos pervicax.*

12 *Magnum onus sustines capite, regium insigne*] Vide Gruteri discurs. ad Tacit. c. 5. Summam totius rei complectitur illa ex intima sapientiæ medulla educta sententia Socratica in l. 1. Platonis, de rep. *si ex bonis viris constaret civitas, in ea ita certatim eo cives incumberent ne imperarent, veluti hodie pugnant ut imperent.* Vere corona est splendidum onus, cui ferendo non est nisi magnus & æquus animus. Varro lib. 4. de ling. Lat. *Onus est honos qui sustinet remp.* Seneca de tranq. an. c. 5. *Debet semper plus esse virium in latore, quam onere. Necesse est opprimant onera, quæ ferente majora sunt.* Horat. lib. 1. epist. 17. v. 39.

——— *hic onus horret,*
Vt parvis animis & parvo corpore majus:
Hic subit & perfert.

Scite Schickardus cap. 4. theor. 12. de jure reg. Hebr. *Diadema situlis comparo, quibus ancillæ aquam in capite gestant. ut enim sub illis subsilire non licet, nisi ab aquarum mole opprimi velint, & tota conspergi: sic regis coronam censeo tale onus esse, quod nisi moderate feratur, ipsum gestantem & quotquot in propinquo sunt, ruina sua graviter ferire queat,* Loccenius.

Non impetu] Vell. 2. 31. *Dissuadebant optimates; sed consilia impetu victa sunt.*

13 *Canem timidum vehementius latrare, quam mordere*] Thrasonum est, turgidis minis dira moliri. at Chremes (Terentianus) ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienses (de quibus Liv. 31. 44.) ad bene dicendum, quam ad gnaviter agendum accommodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptum fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedæmonii verbis parcissimi, virtute longe præcelluerunt. apud Homerum Il. 3. 8. Græci taciti pugnam ineunt, sed vim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quam viri belligerantur. Erasmus Adag. 3. 7. Nobile hujus dicti Curtiani documentum infra est 9. 1. *Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt, latratu abstinere dicuntur, &c.* Raderus. Pertinet eo nota, quam communi Græcorum inurit Livius 8. 22. *Græci, gens lingua magis strenua, quam factis.* Et hæc de jactantia ante prælium potius accipienda: eorum videlicet, *quorum omnis vis virtusque in lingua sita est.* ut ait Sallust. de Rep. ord. Orat. 2. Nam in ipso prælio clamorem haud parvi momenti sæpe fuisse, supra ad 3. 10. annotatum est. *Freinshemius.* Elegans Bactrianorum adagii & allegoricus sensus facile patet: Ignavum verborum minis, quam factis acriorem esse. Ita Cicero pro Roscio de impudentibus accusatoribus: *Alii vestrum anseres sunt, qui tantummodo clamant, nocere non possunt. alii canes, qui & latrare & mordere*

vehementius latrare, quam mordere. altißima quæque flumina minimo sono labi. Quæ inserui, ut qualiscumque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur.
14 In his audientium suspensam dederat exspectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Besso quam gratius. *In vestibulo*, inquit, *regiæ tuæ velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam mo-*
15 *vebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses, & armis flumina oppones. scilicet qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest? iter utrique commune est; victori tutius. Licet*

NOTÆ.

dere possunt. Richardus Stanihurstus de suis Hibernis lib. 1 Hist. *Minas non jactant; latrare nolunt; mordere volunt.* A. Vitellius apud Tacitum 14 Annal. *Optimum quemque jurgiis lacessens, & respondenti reticens; ut pavida ingenia solent.* Iul. Cæsar Scaliger lib. 1 Epidorp. augusto, qualis ipse, carmine:

FACERE NON DICERE.

Qualis tener ætate juvencula catellus,
Causa vacuus, murmure baubatur acuto.
Contra vetulus non nisi præsensa resignat.
Sic est stolidus, sic sapiens. Ille minatur
Cunctis sine causa, temere, semper, ubique.
Sapiens faciet vulnera. post facta loquetur.

Altißima quæque flumina minimo sono labi] Hoç Bactrianorum proverbium apud nos quoque pervagatum de illis qui paucorum verborum, sed reconditæ sunt sapientiæ, aut virtutis. Id Cato lib. 4. distich. 27. sic expressit:

Qua flumen placidum est, forsan latet altius unda.

Alfonsus Arragoniæ rex aliquando interrogatus, Cur, qui vere saperet, taciturnior esset; qui minus, loquacior? prudenter respondit: Qui vere sapit, habet intus unde gaudeat, alitur quippe ejus animus sapientia: quo pabulo contentus acquiescit. Ex diverso qui minime sapit, ejus animus quum intus non habeat quidquam unde impleatur gaudeatve, foris quærit unde vana saltem ostentatione sapere videatur. Confer proverb. *Profundum sulcum*, &c. Sed sapientiæ, qua quis sibi solum domi sapit, exigua est utilitas, nisi per decentem sermonem atque usum in alios diffundatur. Sirachides cap. 20. v. 30. *Sapientia absconsa & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?* Ceterum Alfonsus hic non mutum sapientem intelligit, sed illum qui in tempore tacere, in tempus loqui potest, & elegantibus notis ab insipiente garrulo discriminat. *Loccen.*

14 *Suspensam dederat*, &c.] Acidalius vere emendavit: *In his audientis* (quod est, *audientes*) *suspenderat exspectatione sui.* cui suffragatur ipse Curtius 9. 7. eodem modo locutus: *Ea ipsa res omnium animos exspectatione suspenderat.* Rader. Offenditur tamen adhuc illo principio Freinshemius, *In his.* forte igitur fuit: *Vt his audientis susp. exp. sui; tum cons. aperit.* Aliter enim ne quidem probe cohæreant.

Quam tu mensam] Ὑπερβολικῶς hoc. *Dictum factum.* paroemia est de re dicto citius perfecta, &c. Erasmi adag. 2. 9. 82. & 3. 6. 85. consule.

15 *Li-*

Licet strenuum metum putes esse; velocior tamen spes est.
[a] *Quin validioris occupas gratiam, dedisque te, utcum-* 16
que cesserit, meliorem fortunam deditus quam hostis ha-
biturus? Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. 17
incipies forsitan justus esse rex, quum ipse fecerit, qui ti-
bi & dare potest regnum & eripere. Consilium habes fi- 18
dele, quod [b] *diutius exsequi supervacuum est. Nobilis*
equus umbra quoque virgæ regitur: ignavus ne calcari
quidem concitari potest. Bessus & ingenio & multo 19
mero ferox, adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo
minus occideret eum (nam strinxerat quoque acina-
cem) contineretur. Certe è convivio prosilivit
haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumul- 20
tum elapsus, ad Alexandrum transfugit. VIII mil-
lia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ quam-
diu propter cœli intemperiem, Indiam potius Ma-
cedones petituros crediderant, obedienter imperata
fecerunt: postquam adventare Alexandrum com-
pertum est: in suos quisque vicos dilapsi, Bessum
reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mu- 21
taverant fidem, Oxo amne superato, exustisque na-
vigiis,

INTERPRETATIO.

a *Cur non ultro expetis amicitiam* Alexandri *potentioris.*
b *Quod pluribus verbis inculcare inutile foret.*

NOTÆ.

15 *Licet strenuum metum putes esse*] Inde illud vulgo notum:

——— *pedibus timor addidit alas*,

ex Virg. Æneid. 8. 224. Respexit Euripid. in supp. φόβος με ἀναπτεροῖ. Gebhardus in Corn. Nep. Themistocl. pag. 74. *Servit Cobares, cum ista dicit, causæ. Metus profecto ignavorum ac timidorum pedibus celeres addere alas solet.*

18 *Nobilis equus umbra quoque*, &c.] Elegans comparatio strenui & ignavi cum nobili & degenere equo. Scite quoque Horat. lib. 1. ep. 15. v. 13.

Equi frenato est auris in ore.

21 *Clientium*] Hi erant, qui propius magnatibus devincti, magna beneficia fere perpetua fide pensabant, ne in extremis quidem patronos suos deserentes. Ergo olim stante re Rom. *ut quisque opibus, domo, paratu speciosus, per nomen & clientelas inlustrior habebatur.* Tacit. 3. 55. Proin apud eundem 13. 37. maxima Tiridatis erat vis in *propriis clientelis*. Et Pompeii filio graviter inculcat *clientelas* à patre relictas Cato apud Hirtium de bell. Afr. c. 22. Nihil ergo mirum, si vicissim pro ipsis omnem lapidem movebant patroni. illustri Cæsaris exemplo. quem ita de

se

vigiis, quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur;
22 novas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander
Caucasum quidem, ut supra dictum est, transierat;
sed inopia frumenti prope ad famem ventum erat.
23 Succo ex sesama expresso, haud secus quam oleo ar-
tus perungebant. Sed hujus succi ducenis quadrage-
nis denariis amphoræ singulæ; mellis, denariis tre-
centis nonagenis; trecenis vini æstimabantur; triti-
24 ci nihil aut admodum exiguum reperiebatur. *Siros*
vocabant barbari: quos ita solerter abscondunt, ut
nisi qui defoderunt, invenire non possint. In iis
conditæ fruges erant. In quarum penuria milites flu-
25 viatili pisce & herbis sustinebantur. Iamque hæc
ipsa alimenta defecerant; quum jumenta, quibus
one-

NOTÆ.

se dixisse ex Agell. 5.13. comperimus: *neque clientes sine summa infamia deseri possunt, quibus etiam à propinquis nostris opem ferre instituimus.* Freinsh.

22 *Ad famem*] Malo legere *prope famem.* ut apud Tacit. H. 3. 21. *prope seditionem ventum.* Berneggerus.

23 *Sesama*] Sesama & Sesamum Latinis. Plinius 18. 10. *Sesama ab Indis venit.* Columell. 11. 7. Græcis *Σήσαμον* apud Theophrast. 8. 5. & Dioscoridem 2. 121. Arabibus *Semsem* aut *Sensera.* Italis *Sesamo.* Hispanis *Iorgilium* & *Alegria.* Gallis *Iugeoline.* Vide Matthiol. ad Dioscorid. 2. 92. Videntur, ut est in notis ad illa Petronii, *mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa,* antiqui dulciariis operibus, palati gratia sesamum aspersisse. Macedones tamen ab esu Sesami abstinuere; sed liquore inde expresso, velut oleo artus inunxere. *Raderus.*

Perungebant] Ad mitigandum frigus, quod uncta membra commodius ferunt, tum quia oleum habet calorem, quem corpori communicat: tum etiam quod eo obliti pori facilius excludunt externum frigus. Ea ratione Annibal ad Trebiam vicisse Romanos legitur apud Florum 2. 6. *Hostes frigidum & nivalem nacti diem, quum se ignibus prius oleoque fovissent, &c. nostra nos hyeme vicerunt.* De creberrimo apud veteres olei usu etiam vulgo notissimum. *Freinsh.*

Amphora] Veniebat ergo amphora una 24 Philippicis numis: ita ut Philippicus 20 victoriatis seu 40 sestertiis numis æstimetur, hoc est, argenteo, qui 80 cruciferis seu 20 baziis, ut vulgo appellantur, constabat. Amphora vulgaris continebat 48 sextarios, qui efficiunt hodie 24 mensuras nostrates. Denarius 8 staurophoris seu cruciferis permutatur: qui 10 olim assibus respondebat, unde & nomen denarii à 10 assibus accepit. Qua de re copiose disputavi in commentar. ad Martial. ut & de amphora. *Raderus.*

24 *Siros*] Fuerunt scrobes subterraneæ, vel speluncæ, vel cryptæ, vel putei, in quibus triticum etiam ad 50 ann. poterat incorruptum servari. De Siris Varro de re rust. 1. 57. *Quidam granaria habent sub terris uti speluncas, quas vocant σειροὺς ut in Cappadocia ac Thracia.* Vitruv. 6. 8. *Qui autem fructibus rusticis serviunt, in eorum vestibulis stabula, tabernæ, in adibus cryptæ, horrea,* apo-

onera portabant, cædere jussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Ba- 26
ctrianæ terræ multiplex & varia natura est. alibi multa arbor & vitis largos mitesque fructus alit: solum pingue crebri fontes rigant: quæ mitiora sunt, frumento conseruntur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ ste- 27
riles arenæ tenent: squalida siccitate regio non hominem, non frugem alit: quum vero venti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis jacet, converrunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, 28
navi-

NOTÆ.

apotheca, ceteraque quæ ad fructus servandos. Columell. 1. 6. *Possunt etiam defossa frumenta servari, sicut transmarinis quibusdam provinciis, ubi puteorum in modum, quos appellant Siros, exhausta humus, editos à se fructus recipit.* Plin. 18. 30. *Servantur in scrobibus, quos Siros vocant, ut in Cappadocia & Thracia, &c. Varro auctor est, sic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium vero centum.* Observa interim, apud scriptores nunc Latina vocali scribi *Siros*, nunc Græca *Syros*: Suidæ Σιῤῥὸς duplici ρ, & Σεῖρος, *Sirrhus fossa in qua semina conduntur.* Etymologus vocem παρὰ τὸ τὸν σίτους τηρεῖν deducit, quasi vox sit composita pro σιτηρὸς, à conservandis frumentis ficta & dicta. *Rad. Conditoria frugum occulta* sunt Marcellino 31. 18. ubi de Thracia loquitur. Quod magis etiam firmet sententiam Casauboni in Athen. 4. 3. in verba Anaxandridæ, βολβῶν σιρὸν δωδεκάπηχον. ubi ait: Σιρὸς *est fovea in usum granarii vel apothecæ cavata. Hesych. etiam* πίθον *interpretatur: quia in doliis præter vinum etiam alia servabant.* Siros *vocant auctores rei rusticæ Varro & Columella. Varro hoc amplius, sirorum in Thracia plurimum fuisse usum scribit. cur igitur hic* (in Athenæo) *mutemus, ubi de rege Thraciæ sermo est?* In Vngaria autem vina frumentaque sic recondi usitatissimum esse, ex indigenis regionis comperio. *Freinsh.*

25 *Carne*] De hoc itinere Strabo lib. 15. *Via erat nuda arborum, nisi quod rari aderant terebinthi frutices, summa alimenti inopia, ut jumentorum carnibus vescerentur. atque iis crudis propter lignorum penuriam: sed ad hanc cruditatem concoquendam silphii copia præsens auxilio erat.* Silphium autem Latinis *laserpitium* vocari ex Plinio 19. 3. notum est: & ex eodem 12. 17. longe aliud esse *masticheu.* Ergo non recte confundit Silvius in hist. de Asia cap. 79. ubi dicit, quosdam putare *Silphium, id est, mastichen*, alibi non nasci, quam in Chio insula. *Idem.*

27 *Venti*] Sic fere Plutarch. Alex. cap. 46. Arrianus 3. 1. describit Ammonitidem: *Quotiescunque Auster ea in regione spirat, magna vi arena viam obruit, ita ut omnia virûm vestigia obducantur, & perinde ut in pelago, quà eundum sit, cerni præ arena non possit. Neque enim signa ulla sive notæ ad viam extant, non collis, non arbor, non certi tumuli, ex quibus viatores itineris rationem colligere ut nautæ ex astris, possint.* Et de his regionibus 6. 5. *Duces deletis à vento via*

equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. protinus certe recesserunt dato libero spatio; [a] intenti in eventum, non duorum modo, sed etiam suæ sortis, quippe alienum
36 discrimen sequuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam Erigyius modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam equo calcaribus concito in medio barbari gutture ita fixit, [b] ut per cervicem
37 emineret. Præcipitatus ex equo barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis
38 adjuvit. & barbari duce amisso, quem magis necessitate quam sponte sequuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyio tradunt. Rex

INTERPRETATIO.

a *Intuentes quis foret exitus fortunæ non* suorum *solum ducum, sed etiam suæ* universorum, *quia ducis* quique *sortem participaturi* erant.

b *Vt trans collum extaret* hasta.

NOTÆ.

rant ad morem alloquendi regem, de quo infra 9. 5. Non enim hac causa caput nudavit Erigyius, sed accepta barbari conditione, qui sic obtulerat certamen, ostentandæ virtutis causa. quomodo Paul. Warnefrid. de gest. Langobard. 1. 20. Herulos omnino nudos pugnasse scribit, *operientes solummodo corporis verecunda.* Sed de capite intecto usitatius. ita *spectatus & Sacrovir pugnam pro Romanis ciens, ostentandæ, ut ferebat, virtutis.* apud Tacit. 3. 41. Ita minor *Cyrus nudo capite pugnam exspectans constitit. Aiunt ceteros etiam Persas capitibus nudis aleam prælii subire.* Xenophon lib. 1. ἀναβάσ. Vt ita hic quoque Satibarzanes eam observarit consuetudinem, hostique provocanti morem gesserit Erigyius, ne deterior virtute vel periculi metuentior videretur. *Freinsh.*

35 *Imperatum*] Nam certe aliter difficile est ab utraque acie id obtinere. quod egregie repræsentavit Barclai. Argen. lib. 4. apud quem in duello Radirobanis & Poliarchi *ægre tandem, nec antea quam sæpius jussus, recessit è medio miles, Regibusque arenam restituit.*

Duorum] Non displicet. Vide tamen num fuerit, *ducum?*

38 *Necessitate*] Sic apud Liv. 45. 26. Passarone *nemo adversus præpotentes viros hiscere audebat* & 29. 3. *culpam in auctores belli, Indibilem, ceterosque principes, &c. conferentibus, &c.* à quibus videlicet coacti essent. Ammian. 21. 23. de Aquileiensibus: *Residui omnes abierunt innoxii, quos in certaminum rabiem necessitas egerat, non voluntas.* Sic apud Plutarch. Pompeio cap. 17. Sthenes profitetur *se amicis persuasisse, inimicos vi adegisse ad factionem Marianam.*

Arma Erigyio tradunt] Quod deditionis non signum modo, sed pignus,

Idem

Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam 39
securus, magno tamen animo defectionem eorum
tulit; dicens, *non ante ausos consilia nudare, quam ipsum
ad fines Indiæ pervenisse cognovissent.* Ipse Bessum per- 40
sequens copias movit: cui Erigyius spolia barbari,
ceu opimum belli decus, præferens occurrit.

NOTÆ.

Idem aliquoties reperias apud Livium, ut 29. 3. *tradentibusque arma & dedentibus sese.* 40. 41. *in deditionem venerunt, armaque tradiderunt.* 40. 16. *per deditionem Ligures recipi, & receptis arma adimi.* Per duellum finire arma non probatur, quum ab ancipiti fortuna pendeat, & in præjudicium belli fiat, cujus eventus Deo inprimis committendus est. licet nonnulli probent, si ex publico pacto & communi auctoritate ineatur. Alias in duello verum decus & gloria esse nequit, quum gloriæ Dei & mandatis ejus repugnet; veluti de duello respondebat Henricus Borbonius Princeps Condæus. *Loccen.*

39 *Cognovissent*] Hoc ita dicentem Curtius facit Alexandrum, non quod revera sic esset; nec enim principio motus sui Lacones cognoscere poterant, ubi futurus esset Alexander, cum ejus rei nuncius ad eum perveniret: sed quia tum primum de defectione diu ante facta audit; tanquam de re nova, & quæ modo accidisset, ex communi hominum more pronunciat. *Freinsh.*

CAP. V.

Exercitus Alexandri, siti liberatus, Oxum amnem industrie trajicit. Bessus, dolo captus, ad Alexandrum adducitur. à quo & Darii fratri Oxatri crucifigendus traditur.

IGITUR Bactrianorum regione Artabazo 1
tradita; sarcinas & impedimenta ibi cum
præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Sogdianorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut ante dictum est, 2
penuria, prius desperatione, quam desiderio bibendi sitim accendit. Per CCCC stadia, ne modicus
quidem humor exsistit. Arenas vapor æstivi solis ac- 3
cen-

NOTÆ.

1 *Sogdianorum*] Certissimam Glareani emendationem quidni recipiam? Qui enim illi *Susitani*, quos hic legebamus? De Sogdianis autem sermonem esse, evidentissima nota ostendit in hoc cap. *quæ in Susitanis acta erant cognoscit.* ea autem in Sogdianis acta fuisse, extra dubitationem est.

 5 *Noctur-*

cendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud ſecus quam
4 continenti incendio cuncta torrentur. Caligo dein-
de immodico terræ fervore excitata, lucem tegit:
camporumque non alia quam vaſti & profundi æquo-
5 ris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur,
quia rore & matutino frigore corpora levabantur.
Ceterum cum ipſa luce æſtus oritur: omnemque
naturalem abſorbet humorem ſiccitas; ora viſcera-
6 que penitus uruntur. Itaque primum animi; deinde
corpora deficere cœperunt. pigebat & conſiſtere &
7 progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpa-
rarant aquam. hæc paulisper repreſſit ſitim: deinde
creſcente æſtu rurſum deſiderium humoris accenſum
eſt. Ergo quicquid vini oleique erat, hominibus in-
gerebatur; tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in po-
8 ſterum ſitis non timeretur. Graves deinde avide
hauſto humore non ſuſtinere arma; non ingredi po-
terant; & feliciores videbantur, quos aqua defece-
rat, quum ipſi ſine modo infuſam vomitu cogeren-
9 tur egerere. Anxium regem tantis malis, circumfuſi
ami-

NOTÆ.

5 *Nocturnum*] Sic poſtea in Gadroſis plurimum itineris noctu confecit. Arrian. 6.4. quem cum hoc loco comparare poſſis.

Matutino] Cauſa, cur matutino tempore majus ſit frigus, quam nocte, cum tamen ſol ſit mane propinquior, triplex eſt. 1. *quia tunc majus eſt tempus abſentiæ ſolis, unde magis refrigerata eſt terra; Cum enim ſol ſui præſentia terram calefaciat & aërem, abſentia certe longiore ſolis, majus frigus exoritur, diutius autem abfuit à nobis ſol mane, quam media nocte. Licet ergo in aurora rurſus ſol accedat, tamen calorem ſuum tam cito non poteſt aëri communicare.* 2. *quia die appetente ros & pruina cadit. hæc autem natura frigida ſunt, & aërem frigidiorem reddunt.* 3. *quia tunc acrius nobis videtur frigus, quod concocti jam ſint cibi, & ſtomachus mane vacuus. quo autem inaniores ſumus, eo magis perſentiſcimus frigus ambiens. Ariſtot. ſect.* 8. *problem.* 17. Forerus.

7 *Quidquid vini oleique erat*] Parum hoc eſt. Hoc mirum, quod Cretenſes, dum à Metello obſiderentur, *ſua jumentorumque ſuorum urina ſitim torſerunt, juſtius dixerim, quam ſuſtentarunt.* Val. Maximus 7. 6. ext. *Rad.*

Hominibus] Venuſtius abſit: nec eſt forte niſi è gloſſa. *Acidalius.*

8 *Aqua*] Hic quidem non dubium, quin additamentum ſit *aqua*. Non enim jam aquam, ſed vinum & oleum ingurgitarant. Dele, & mox *infuſum* etiam ſcribe, ut humorem utrobique capias. Ad finem fors fiat, an *regerere* ſcriptum auctori. *Acidal.* Cujus conjectura de *aqua* potior videtur explicatione

EXERCITVS ALEXANDRI PENVRIA AQVARVM LABORANS LIBERATVR.

amici, *ut meminisset sui* orabant; *animi sui magnitu-*
dinem unicum remedium deficientis exercitus esse: quum 10
ex iis qui præcesserant ad capiendum locum castris,
duo occurrunt utribus aquam gestantes, ut filiis
suis, quos in eodem agmine esse, & ægre pati sitim
non ignorabant, occurrerent: qui quum in regem 11
incidissent; alter ex iis utre resoluto, vas, quod simul
ferebat, implet, porrigens regi. Ille accipit: per-
contatus *quibus aquam portarent*, *filiis ferre* cognoscit.
Tunc poculo pleno, sicut oblatum est, reddito; *nec* 12
solus, inquit, *bibere sustineo*; *nec tam exiguum divi-*
dere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris,
quod propter illos adtulistis, date. Tandem ad flumen 13
Oxum ipse pervenit prima fere vespera. sed exerci-
tus magna pars non potuerat consequi: *in edito mon-*
te

NOTÆ.

tione Raderi, cui ibi ea vox pro quovis humore putatur posita. in seq. fortean fuit, *sine modo infusa vom. cog. regerere.* ut sic verbo neutro, omnia quæ prius dixerat, complecteretur. *Freinsh.*

9 *Animi sui magnitudinem*, &c.] Magnus & erectus Ducis animus deficientibus militibus animos reddit. Tacitus 14. Annal. *Ducis patientia mitigat adversa militum.* Vegetius 3. 9. *Desperantibus crescit audacia adhortatione Ducis, & si nihil ipse timere videatur.* Plura alii in hanc sententiam notarunt.

12 *Nec solus*, inquit, *bibere sustineo*, &c.] In toleranda siti primus omnium, quod equidem meminerim, præivit exemplo fortissimus Hebræorum rex David 2 Reg. cap. 23. 1. [imo illa Davidis non sitis, sed lubido fuit.] Cato proximus huic, si verus Lucan. 9. 497. quem historicum potius quam poëtam egisse veteres (Mart. 14.194.) censuerunt: qui in siccis Nasamonum arenis sitibundus, oblata aqua,

Excussit galeam, suffecitque omnibus unda.

quam nemo post respuentem ducem sitivit, adeoque omnibus suffecit. ut & in Alexandri alio simili facto Plutarch. cap. 76. notavit. Ab eodem facto laudatur Theodosius minor, de quo vide Sozomeni interpretem præfat. in lib. 1. hist. Ecclesiast. Non eadem tolerantia fuit Lysimachus, sed *apud Getas siti eo redactus, ut se cum toto exercitu in potestatem hostium dederet, postea cum frigidam bibisset, dii boni, inquit, quam ob brevem voluptatem summam amisi felicitatem!* Plutarch. Apophth. cap. 49. & cap. 16. de sanit. tuenda. Catonis exemplum supra ex Lucano citatum, historica fide firmat idem Plut. in Cat. cap. 12. Inter ceteras virtutes etiam à sitis tolerantia laudat Annibalem suum Silius 1. 261.

Exercetque sitim, & spectato fonte recedit.

Præclarum exemplum regiæ abstinentiæ, cum militum abstinentia sitisque tolerantia certantis, Regem nolle bibere. omnium militum potu destitutorum sitim domat. vide hic fuse Raderum & Freinshemium. Quot autem hodie cum suis non abstinentia, sed luxu certant? *Loccen.*

te ignes jubet *fieri*, *ut ii*, *qui ægre ſequebantur*, *haud*
14 *procul caſtris ſe abeſſe cognoſcerent. Eos* autem, *qui primi agminis erant*, *mature cibo ac potione firmatos*, *implere alios utres*, *alios vaſa*, *quibuſcumque aqua poſſit*
15 *portari*, juſſit, *ac ſuis opem ferre.* Sed qui intemperantius hauſerant, intercluſo ſpiritu extincti ſunt: multoque major horum numerus fuit, quam ullo
16 amiſerat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu; qua veniebat exercitus, conſtitit. nec ante ad curandum corpus receſſit, quam prætererant, qui agmen ſequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu per-
17 petuis vigiliis egit. Nec poſtero die lætior erat, quia nec navigia habebat; nec pons erigi poterat [a] circum amnem nudo ſolo, & materia maxime ſterili.

INTERPRETATIO.

a Cum undique *circa fluvium nuda* eſſet *humus*, *& lignis potiſſimum deſtituta.*

NOTÆ.

15 *Sed qui intemperantius hauſerant*] Quum non turbida ſolum, ſed & limpida aqua avidius hauſta noceat; quod præter experientiam etiam teſtatur Florus 4. 10. contra gratior ſit,

——— *modicis hauſtibus unda ſiti*,

velut Rutilius in Itinerario loquitur, cura Ducis hoc quoque providendum erit; cui ex ſervato milite non exiguum decus & emolumentum. Quomodo autem aqua turbida & paluſtris, ſi non alia adſit, purganda & ſalubris reddenda ſit; nimirum ut in dolia infundatur & ſub aerem exponatur, donec reſederit, poſtea in alia vaſa leviter diffundatur, relicta fæce ſubſidente; vel ut laurus in aqua hujuſmodi madefiat; pluribus notavit Stewechius ad Veget. 3. 2.

Intercluſo ſpiritu] Cauſam hujus reddunt ἀντιπερίστασιν caloris interioris, qui primum æſtu diffuſus, repente per frigidum humorem & aquam copioſius hauſtam opprimitur & extinguitur, non ſecus ac ſi ignem infuſa largius unda ſuffoces. Galenus de tremore, &c. cap. 15. *Conſidera mihi ſane flammam externam, quæ aliquando inopia materiæ, unde accendebatur, corrumpitur: aliquando in ſole ſplendido marceſcit: & rurſus ab aqua multa extinguitur: aut copia lignorum ſuper ipſam congeſtorum ſuffocatur.* Plura ex Galeno adderem, ſi res exigeret. *Raderus.* Sic poſtea in Gadroſis Alexandri militum *multi*, *ardore ſitique preſſi*, *aquarum copiam nacti*, *immodico potu interierunt.* Arrian. 6. 4. Idem etiam evenit M. Antonio copias è Media reducente in Armeniam, ubi poſt diutinam inopiam avide inhiantes cibo potuique milites, ſupra duodecim millia morbo perierunt. Plutarch. Anton. cap. 66. Hoc igitur caſu edoctus Alexander, *deinceps nequaquam caſtra prope fluvios locavit*, *ſed viginti minimum ſtadiis remota*, ut Arrian. 6. 4. obſer-

rili. Consilium igitur, quod unum necessitas subjecerat, init. utres quamplurimos stramentis refertos 18
dividit. his incubantes transnavere amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum trajicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit. Iamque ad perse- 19
quendum Bessum statuerat progredi; quum ea quæ in Sogdianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Besso. sed nullis meritis perfidia mitigari potest. quæ ta- 20
men

Notæ.

observat. Et aliud etiam elegans ejus factum narrat Polyæn. strat. 4. 3. quo à bibendo milites absterruit, per præconem jusso proclamari, amnem præter quem tum ducebat, mortiferam aquam habere. *Freinsh.*

18 *Vtres*] Vnde acceptos? ex pellibus & papilionibus, sub quibus miles in tentoriis degebat, inquit Arrian. 3. 6. *Raderus.* Habuerunt etiam sine dubio jam confectos plurimos utres, quibus aquam aliaque portaverant, ut in Africano itinere, supra 4. 7. Porro de ea ratione trajiciendorum fluminum multa congessere Stewech. ad Veget. 3. 7. Casaub. in Sueton. Cæsar. 57. & Lipsius Poliorcet. 2. 5. Quibus non habeo quod addam, præter locum Gregoræ 2. 8. de barbaris nationibus Scytharum potentia pulsis: *διφθέραις ἀντ' ἄλλης σχεδίας κάρφης πεπληρωμέναις τὸν Ἴστρον διέβησαν.* ubi *κάρφη*, quo vocabulo & Arrian. 5. 2. in eadem re utitur, nostro *stramenta* sunt, significantissimo vocabulo, ut testatur Vulcanius in præfat. in Arrianum, quam etiam vocem inepte in *sarmenta* mutari à quibusdam Casaubonus citato loco judicat. *Freinsh.*

20 *Nullis meritis perfidia mitigari potest*] *Occultum*, inquit Val. Max. 9. 6. pr. *& insidiosum malum perfidia, cujus efficacissimæ vires sunt, mentiri ac fallere: fructus in admisso scelere consistit, tum certus, cum credulitatem nefariis vinculis circumdedit: tantum incommodi humano generi afferens, quantum salutis bona fides præstat. Inde dubitatum est de Hannibale, majorne an pejor vir haberi deberet.* Sic lib. 4. Craterus de Philota: *Nec est quod existimes eum qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumserunt, amplius sperare non posse.* Exempla in Absolone, in Besso lib. 6. Curt. in Bicone lib. 9. auctoribus salutis ac dignitatis suæ insidiantibus; ut vere de hujusmodi perfidis dixerit Tacitus: *Plura peccant dum demeremur, quam dum offendimus.* Quod perpendens Ant. Diadumenus ad patrem Macrinum de duce Armeniæ aliisque dimissis ita scribit apud Ælium Lampridium: *Non satis, mi pater, videris in amore nostro tenuisse tuos mores, qui tyrannidis affectatæ conscios reservasti, sperans eos vel amiciores tibi futuros, si iis parceres, vel ob antiquam familiaritatem demittendos: quod nec debuit fieri, nec potuit. Nam primum omnium jam te exulcerati suspicionibus amare non possunt. denique crudeliores inimici sunt, qui obliti veteris familiaritatis se inimicissimis tuis junxerunt.* Etenim ut æthiops etiam optimo smegmate & aqua mundissima dealbari non potest: ut caro ferina quæcunque etiam condimenta adhibeas, tamen ferinum quid sapit; ita mali & perfidi quibuscunque beneficiis non solum non meliores, sed & deteriores sæpe-

men jam minus in eo invisa esse poterat, quia nihil illi nefastum in Bessum interfectorem regis sui videbatur. [a] Titulus facinoris speciosus præferebatur, *vindicta Darii:* sed [b] fortunam non scelus oderant
21 Bessi. Nam ut Alexandrum Oxum flumen superasse cognovit; Dataphernem & Catenem, quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatem rei adsciscit. Illi promptius adeunt, quam rogabantur; adsumptisque octo fortissimis juvenibus, talem dolum
22 intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis arbitris, *comperisse* ait *se*, *insidiari ei Dataphernem & Catenem; ut vivum Alexandro traderent agitantes,*
23 *à semet occupatos esse, & vinctos teneri.* Bessus tanto merito, ut credebat, obligatus, partim gratias agit,
24 partim avidus explendi supplicii *adduci eos* jubet. Illi manibus sua sponte religatis, à participibus consilii trahebantur; quos Bessus truci vultu intuens consurgit, [c] manibus non temperaturus. At illi simulatione omissa circumsistunt eum, & frustra repugnantem vinciunt; direpto ex capite regni insigni, lacerataque veste, quam spoliis occisi regis in-
25 duerat. Ille *deos sui sceleris ultores adesse* confessus, adjecit, *non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur;* *sed*

INTERPRETATIO.

a *Speciosa sceleris causa obtendebatur*, nempe *ultio Darii.*

b *Sed* Spitamenes *regiæ potestati Bessi* invidebat, *non parricidium* ejus *oderat.*

c *Nequaquam abstenturus* ab iis *manus* violentas.

NOTÆ.

sæpenumero evadunt. Isocrates orat. ad Demonic. scite dixit, illis qui de malis bene merentur, idem usuvenire quod iis qui alienos canes pascunt. Nam & hi æque allatrant eos qui dant quam quoslibet: & improbi non minus eos qui bene de ipsis merentur, quam illos, qui eis nocent, lædunt. Elegans etiam *in hanc sententiam Sueonum exstat adagium*: Gör wal widh en skalk, och bedh til Gudh, at han lönar tigh aldrigh, id est, *Benefac homini nequam, & roga Deum, ne ille* (nequam) *tibi unquam referat gratiam.*

Oderant] Malim *oderat* cum Acidalio: maxime ob id quod statim sequitur; *Nam ut cognovit, &c.*

21 *Adeunt*] Forte *adsunt.* Sebesius.

27 *Ele-*

ſed Alexandro propitios, cujus victoriam ſemper etiam hoſtis adjuviſſet. Multitudo an vindicatura Beſſum 26
fuerit, incertum eſt; niſi illi, qui vinxerant, *juſſu Alexandri feciſſe ipſos* ementiti, [a] dubios adhuc animi terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro traditur ducunt. Inter hæc rex, quibus [b] matura erat 27
miſſio, electis DCCCC fere, equiti bina talenta dedit; pediti terna denarium millia: monitoſque *ut liberos generarent*, remiſit domum. Ceteris gratiæ actæ, quod *ad reliqua belli navaturos operam* pollicebantur. [Tum Beſſus perducitur.] Perventum erat in 28
parvulum oppidum, Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam juſſu Xerxis, quum è Græcia rediret,

INTERPRETATIO.

a *Adhuc incertos conſilii* capiendi.
b *Selectis iis quibus vacatio militiæ debebatur.*

NOTÆ.

27 *Electis* DCCCC *fere*] Modius ita recte. nam & Arrian. 3. 6. ἐκλέξας τῶν Μακεδόνων τοὺς πρεσβυτάτους, *eligens ſeniores Macedonum.* Loccenius. Sic & edd. nonnullæ, quas ſecuti ſumus.

28 *Tum Beſſus perducitur*] Beſſus ad regem perducitur infra 7. 5. cum jam agmen perveniſſet ad Tanaïm amnem. nulla igitur cauſa eſt, cur per hanc gloſſam interveniat rebus Branchidarum. Qui autem *Tum* in *Cum* mutant; mentem auctoris in alienum ſenſum transferunt.

Branchidæ] *Strab. lib.* 11. *teſtis*: Circa hæc loca eum etiam Branchidarum urbem excidiſſe, quos eo Xerxes collocarat, ultro eum à patria ſecutos, quod pecuniam Dei in Didymis & donaria prodidiſſent: at Alexandrum ſacrilegia eorum & proditionem abominatum, urbem deleviſſe. *Calliſthenes apud Strab. lib.* 17. cum Apollo Branchidarum oraculum deſeruiſſet, ab eo tempore quo templum à Branchidis Xerxem ſequentibus ſpoliatum fuit, & fons defeciſſet. Et vide *Strab. lib.* 14. Fuerunt autem hi Branchidæ non populus aliquis, aut civitas, ſed familia Mileſia, cui creditum erat templi illius ſacerdotium, Paphii Cinyrabus, apud Tacit. H. 2. 3. ita dicta à Brancho generis auctore. Strab. lib. 9. ubi de Delphis, & cæde Pyrrhi: *Hujus Machærei de ſtirpe poſtea natum ferunt Branchum, qui templo apud Didyma præfuit.* Inde templum hoc Statius Theb. 8. 198. vocat,

——— *intonſi penetralia Branchi.*

Et Theb. 3. 478.

———*patrioque æqualis honori Branchus.*

Plura de eo Cœl. Rhodig. A. L. 4. 23. His ergo &, ut facile colligitur, clientibus & ſervitiis eorum ſedem ultra Oxum attribuit Xerxes, quorum poſteri deinceps aucti, in parvuli oppidi frequentiam excreverunt. *Freinsh.*

Iuſſu Xerxis] Qui idem etiam ceteris Græcis mandavit, ut patria tradita, meliores terras præbiturum ſequerentur. Herodotum vide. Item ex Bœotia traduxit nonnullos, de quibus Diodor. 17. 110. Ejuſmodi tranſlationes gentium plures leguntur. Sic enim Philippum Iuſtinus 7. 5. ait

ret, transierant, & in ea sede constiterant, quia templum, quod Didymeon adpellatur, in gratiam
29 Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant; sed jam bilingues erant, paulatim à domestico externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio

NOTÆ.

populos & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæque loca videbantur, ad libidinem suam transtulisse. quo loco plura ejus generis exempla notavit amantiss. Socer. quibus adde Eusebium de Ocho, qui Iudæos ita transtulerit: sicut prius eorundem partem Theglatphalasar 4 Reg. 15. 29. & Herodotum 5. 15. & Pæonas. & 6. 119. de Dario qui Erythræos. *Idem.*

Didymeon] Rescribe *Didymæon.* quamvis apud Strab. lib. 14. etiam Ἀπόλλωνος Διδυμέως legatur, ab recto Ἀπόλλων Διδυμεὺς, *Apollo Didymeus.* Becanus Goropius rursus exoticam adfert Didymei vocis originem, quam Noacho attribuit, multisque paginis de Didymæo, & Brancho, & Philesio disputat in Francicis, & aliis. Ceterum, cur Apollo *Didymæus* sit appellatus, docet Macrobius Saturn. 1. 17. Ἀπόλλωνα Διδυμαῖον *vocant, quod geminam speciem sui numinis præfert ipsi, illuminando formandoque lunam. Etenim ex uno fonte lucis, gemino sidere spatia diei & noctis illustrat. Vnde & Romani solem sub nomine & specie Iani, Didymæi Apollinis appellatione venerantur.* Est mentio hujus Apollinis apud Sozomenum hist. Eccles. 1. 7. Apulei. l. 5. Lactantium Firmian. de vera sapient. 4. 13. ubi extat de Christo oraculum, quis fuerit. *Raderus.* Nos *Didymion* scripsimus Διδυμεῖον. qua terminatione finire solent ædificiorum vocabula, à propriis nominibus appellationem habentia, ut ab Ἀχιλλεὺς Ἀχίλλειον, apud Plin. 5. 12. sic à Διδυμεὺς, quomodo præter alios & Origeni, sine lib. 1. contra Celsum, vocatur, Διδυμεῖον. Id ergo templum, ut vidimus, non uno nomine innotuit. Plinius, & ex eo Mela 1. 17. *Branchidarum* appellationem vetustiorem fuisse scribunt, *Didymæi Apollinis* recentem. *Didymæa limina* vocat Statius Theb. 8. 199. Lucianus de eo loquens, contentus est *Branchidas* appellare, post pr. Pseudomantis. quomodo & Herodot. 1. 46. & 157. quem valde miror de isto sacrilegio & transjectis Branchidis tacuisse. Videtur autem locus ubi Branchidæ templumque fuerunt, quamquam à sacerdotibus vulgo nominaretur, vero nomine *Didyma* fuisse dictus. Ita certe Stephanus. Sed & Strab. lib. 9. *templo apud Didyma.* & alibi etiam Didyma, ut loci ejus nomen profert. Imo Pausanias lib. 2. diserte τὸν ἐν Διδύμοις τοῖς Μιλησίων Ἀπόλλωνα à Canacho Sicyonio fabricatum refert: & lib. 5. iterum *in Didymis Milesiorum* aram sanguine victimarum ab Hercule exstructam. Sed & Froben. hoc loco sic edidit: *Didyma.* Ab iis igitur Didymis videtur appellatus fuisse deaster ille *Didymæus*, sive *Didymeus*, ut vulgo solebant à loco vocari, ubi colebantur. Magnam autem ejus dignationem postea quoque fuisse constat ex Plin. 6. 16. ubi Demonax, Herculis, Liberi, & Alexandri terminis superatis, *aras Apollini Didymæo statuit:* unde forte conjici possit Demonactis patria. Deinde ex Vlpiano tit. 20. ubi scribit, *Apollinem Didymæum*, cum paucis aliis diis, quibus SCtis aut Principum constitut. id beneficii concessum erat, hæredem posse scribi. Quamquam oraculum illud, cum multis aliis, quæ ibi nominantur, adventu Christi conticuerit, ut refert Nazianzenus in Carm. ad Nemesium sub finem. *Freinsh.*

29 *Mi-*

gaudio regem excipiunt, urbem ſeque dedentes. Il-
le *Mileſios*, *qui apud ipſum militarent*, *convocari* jubet.
Vetus odium Mileſii gerebant in Branchidarum gen- 30
tem. Proditis ergo, *ſive injuriæ*, *ſive originis memi-
niſſe mallent*; *liberum de Branchidis* permittit *arbitrium*.
Variantibus deinde ſententiis; *ſeipſum conſideraturum* 31
quod optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die oc-
currentibus, *Branchidas ſecum procedere* jubet. Quum-
que ad urbem ventum eſſet; ipſe cum expedita ma-
nu portam intrat. Phalanx *mœnia oppidi circumire* 32
juſſa; *& dato ſigno diripere urbem proditorum recepta-
culum*, *ipſoſque ad unum cædere*. Illi inermes paſſim 33
trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut ſup-
plicum velamentis precibuſque inhiberi crudelitas
poteſt. Tandem ut dejicerent, fundamenta muro-
rum [a] ab imo moliuntur, ne quod urbis veſtigium
exſtaret. Nec mora, lucos quoque ſacros non cæ- 34
dunt

INTERPRETATIO.

a Ab ima parte *ſuffodiunt*.

NOTÆ.

29 *Militarent*] Sic rectius quam *militabant*: loquitur enim tanquam ex verbis regis, convocate Mileſios qui militant mihi: quæ referens aliter vix recte narret, quam: *juſſit*, *ut qui militarent*, &c.

30 *Mileſii gerebant*] Ita ſine dubio legendum eſſet, etiamſi non addiceret B. 1. ex Ms. codicibus. Sequitur ergo ſtatim: *His ſive*, &c. *mallent*, ut ſentias ſermonem eſſe de pluribus.

Injuriæ, *ſive originis*] Quorum illud ad pœnam valebat, hoc ad veniam. Similiter apud Tacit. 1. 58. Segeſtes: *Tuum erit conſultare*, *utrum prævaleat*, *quod ex Arminio concepit*, *an quod ex me genita eſt*.

31 *Occurrentibus*] Militibus Alexandri Mileſiis ad audiendam regis ſententiam.

33 *Vt dejicerent*] Hoc pro gloſſemate habent Acidalius & Raderus; me non offendit: ſic enim conſtruo. *Tandem*, *ut dejicerent fundamenta murorum*, *ab imo* (ea ſcilicet) *moliuntur*. Vt ne fund. quidem urbis ſupereſſent, adeoque tota ſolo æquaretur. ex fund. ab imo moliuntur. plano, ni fallor, ſenſu. *Freinsh.*

34 *Lucos quoque ſacros non cædunt modo*; *ſed etiam exſtirpant*] Tacitus in Germania: *Lucos ac nemora veteres conſecrant*, *Deorumque nominibus appellant ſecretum illud*, *quod ſola reverentia vident*. Sic & Plin. 12. 1. *Arbores fuere numinum templa*, *priſcoque ritu ſimplicia rura. etiam nunc præcellentem arborem Deo dicant*, *nec magis auro fulgentia & ebore ſimulachra*, *quam lucos*, *& in ipſis ſilentia ipſa adoramus*. Cole-

dunt modo; sed etiam exstirpant: ut vasta solitudo
& sterilis humus, excussis etiam radicibus, linque-
35 retur. Quæ si in ipsos proditionis auctores excogi-
tata essent; justa ultio esse, non crudelitas videre-
tur: nunc culpam majorum posteri luere, qui ne
viderant quidem Miletum, adeo Xerxi non potue-
rant prodere. Inde processit ad Tanaïm amnem.
36 Quo perductus est Bessus non vinctus modo; sed
etiam

NOTÆ.

Colebant vero unam sæpe arborem. Qualis illa platanus Theocriti, quæ Helenæ sacrata fuit. Tyrius Maximus, *Celtas excelsam quercum coluisse* ait, *& Iovis nomine sollenniter appellasse.* Ad has arbores hostias humanas, quæ plerumque alienigenæ immolari conconsueverunt. Hosce lucos violare vel subvertere, nefas erat & capitale. Lucanus 3. v. 429. de luco quem Cæsar exscindere volebat:

Sed fortes tremuere manus, motique verenda
Majestate loci, si robora sacra ferirent,
In sua credebant redituras membra secures. Blanck.

35 *Iusta ultio esse*] Incusat ergo hoc Alexandri factum. *Nec sane & qui maxime Alexandrum admirantur & amant, ex quorum numero nos quoque sumus, laudare solent*, ait Timo apud Plutarch. cap. 27. de his qui sero à numine puniuntur. ipse tamen velut excusare videtur, quod æquum sit ut bonorum posteris bene esse; sic malorum, male. Sed ut pœna in malorum posteros justa esset (& certe esse divinis literis approbatur) non ideo statim quivis eam juste exigeret. haud magis quam eodem loco Agathocles, *subsannans Corcyræos quærentes cur ipsorum insulam popularetur, respondit: Quia mehercle majores vestri Vlyssem hospitio exceperunt. & Ithacensibus itidem expostulantibus quod milites ipsius eorum oves auferrent: At vester*, inquit, *rex, cum ad nos venisset, præterea etiam excæcavit pastorem.* Ita supra ex Gemisto de Parapamisadis audivimus, eos post tot sæcula injurias ab Alexandro illatas in Peloponnesiis ulcisci voluisse. Sic etiam usitatissimum est, & in omnibus fere Curtianis concionibus observatum, instigari exercitus in mutuam perniciem commemorandis majorum injuriis. at si quæ interim beneficia intervenere, altum de his silentium est, ne forte remittat furor, & vindictæ cupido. Similis ultionis specimen idem Alexander edidit incensa Persarum regia. de quo facto quid alii, quid ipse postea senserit, supra ad 5. 6. notavimus. *Freinsh.*

36 *Ad Tanaïm amnem*] Plin. 6. 16. *Finis amnium eorum ductus ab illa parte terrarum, includente flumine Iaxarte, quod Scythæ Silyn vocant: Alexander militesque ejus Tanaïm putavere esse.* atque idem fere Strabo lib. 11. & Arrianus 3. 6. ubi hunc *Alexandri Tanaïm alio nomine Orxantem à finitimis barbaris appellari Aristobulus dicit*, eumque è Caucaso oriri: itidem Alexandrinum Caucasum, hoc est, Paropamisum montem, intelliges. *Orexartem* appellabat Plutarch. Alexand. cap. 80. quem pro Tanaï Macedones habuerint. Quidam apud Stephanum in Τάναϊς *Iaxartem*, alii longius, opinor, à vero discedentes *Acesinem.* Esse vero eundem quem hodie *Rha* vocant, inter alios & Volaterranus affirmat lib. 13. Anthropologiæ, ubi de Alexandro agit: & Bonfin. à pr. Hist. Vngar. *Idem.*

Omni

etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes cum tenebat collo inſerta catena; tam barbaris, quam Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spi- 37
tamenes *& te*, inquit, *& Darium reges meos ultus, interfectorem domini ſui adduxi, eo modo captum, cujus ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius. Exſiſtat ab inferis, qui illo ſupplicio indignus fuit; & hoc ſolatio dignus eſt.* Alexander multum 38
conlaudato Spitamene converſus ad Beſſum, *Cujus*, inquit, *feræ rabies occupavit animum tuum, quum regem de te optime meritum prius vincire, deinde occidere ſuſtinuiſti?* [a] *Sed hujus parricidii mercedem falſo regis nomine perſolviſti.* Ibi ille facinus purgare non auſus; 39
regis titulum ſe uſurpare dixit, ut gentem ſuam tradere ipſi poſſit; qui [b] *ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum.* At Alexander Oxathrem fratrem Darii, 40
quem inter corporis cuſtodes habebat, *propius* juſſit ac-

INTERPRETATIO.

a *Sed* tu *hujus ſceleris præmium tibi uſurpaſti*, nempe *vanum regis titulum*.

b *Si* id facere *diſtuliſſet*.

NOTÆ.

Omni velamento corporis ſpoliatus] Hoc ad ſummam Beſſi ignominiam & contumeliam factum. Perſis enim tanta verecundia eſt, ut hominem nudum videre capitale ſit. *Alexand. Neapol.* 2. 25. Et mirum ſane omnibus gentibus tum Chriſtianis, tum paganis inſitum à natura pudorem. Moſchi nec Chriſtum in cruce, quamvis natura velata, nudum ſpectare ſuſtinent, quod Poſſevinus tradit. Mileſiæ virgines cum neſcio qua phreneſi aut furore correptæ certatim ſibi gulam laqueo frangerent, nec ullis ſuppliciis, aut cuſtodiis ab ea mente deduci poſſent, tandem decreto edito, ut poſt ſuſpendium eodem laqueo inde per publicas civitatis vias ad ſpectaculum traherentur, pudore deterritæ deinceps ab infami more abſtinuerunt. *Agell.* 15. 10. Tanta cura verecundiæ eſt, ut à morte etiam ſumma ejus ratio habeatur. quod in Lucretia, Iulio Cæſare, aliiſque [ut Olympiade apud Iuſtin. 14. 6. ubi Soceri mei nota] eſt memoriæ proditum. Chriſtus tamen omnis auctor patientiæ nudus omnino in cruce pependit, quod majorem ignominiam Hebræi nec Hebræis puniendis reis excogitare poſſent. *Raderus.*

38 *Perſolviſti, Ibi*] Nihil proclivius fuerat emendare : *perſolviſti tibi. Ille facinus*, &c. Ipſe invaſo regno, & nomine regis aſſumpto, mercedem ſibi eam parricidii perſolverat. *Acidal.*

39 *Vſurpare*] Bongarſius malebat *uſurpaſſe*: idque præſenti Beſſi conditioni videatur aptius.

40 *Vt*

accedere; *tradique Bessum ei, ut cruci adfixum mutilatis auribus naribusque sagittis configerent barbari; adservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent.*
41 Oxathres *cetera sibi curæ fore pollicetur. Aves non ab alio, quam à Catene posse prohiberi* adjicit; eximiam ejus artem cupiens ostendere. namque adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam

NOTÆ.

40 *Vt cruci affixum*] Eventus hic fidem fecit speratæ à Dario vindictæ pœnæque à Besso regicida per regem Alexandrum expetendæ. Bessus enim, ut cum Iuvenale loquar Sat. 13. vers. 103.

Crucem pretium sceleris tulit, haud diadema.

Tum & hoc exemplum fidem facit dicto Taciti: *Sceleris ultor est, quisquis successit,* sibi in munimentum, aliis in terrorem. Conferatur etiam Clapmarius de arcanis rerumpubl. 3. 17.

Auribus] De aurium mutilatione supr. pag. 437. dictum. Non autem est dubium in hoc tam vario tamque exquisito Bessi supplicio respexisse Alexandrum id, quod apud Iustin. 11. 15. monuisse scribitur deficiens jam Darius: *Quod ad ultionem pertineat, jam non suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi & indecorum & periculosum esse: quippe cum in altero justitiæ ejus, in altera etiam utilitatis causa versetur.* Vbi Berneggerus. Mutilationem autem membrorum etiam in Besso non probat Arrian. 4. 2. barbari moris eam esse judicans. *Freinsh.*

Sagittis configerent] Diodor. 17. 83. refert, cum in Bessum Oxathres Darii frater & consanguinei ejus omnia contumeliarum & cruciatus genera exercuissent, minutatim etiam corpus ejus concidisse, & membrorum frusta fundis in partes varias projecisse. Arrian. 4. 2. Bessum prius auribus naribusque mutilatum, deinde capitali supplicio affectum. Plutarchus c. 48. narrat, Bessum reclinatis duabus arboribus Alexandri jussu alligatum, ut ad naturalem statum valido cum impetu redeunte utraque, ille in diversa avelleretur. *Topma.* Hoc supplicii genere lacerabant noxios Derbices, nec multum ab hoc diversum genus mortis Metii Suffetii quadrigis illigati, & in diversa actis lacerati. *Raderus.* Diodorum sequitur Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ subjuncta Eusebio. Plutarchum Sabellicus Exemplo 8. 4. ubi notat *Disphendonem Græcis vocari id genus supplicii, à duplici fundæ excussione.* & Fulgos. 6. 5. De Metii supplicio & aliis similibus, dictum ad Flor. 1. 3. Bessi supplicium imitatus est Aurelianus in milite, qui cum hospitis uxore adulterium commiserat. Vopiscus in vita cap. 7. Sic etiam sanctos Christi martyres in Thebaïde à sævis & sacrilegis hominibus fuisse peremptos tradit Euseb. Histor. Eccles. 8. 9. & cum eo Nicephorus Histor. Eccl. 7. 8.

41 *Certo ictu*] A peritia sagittandi laudatur & *Domitianus* apud Suet. 19. *Theodoricus* apud Sidon. Ep. 1. 2. *Commodus* apud Herodian. *Philoctetes* apud Homer. Iliad. β. 718. ubi Eustath. & Dictym Cretens. princ. lib. 3. *Gratianus* apud Auson. in panegyr. Victorem, & Paul. Diaconum. *Honorius* apud Claudian. in IV Cons. ejus, vers. 528. *Mopsus Cretensis* apud Silium. *Hormisda* apud Zonaram tom. 3. Aliique plurimi quos producit *Zwingerus theatri volum. 2. lib. 5. pag. 393.*

Aves] Intellige volantes, quomodo Harpyias intercepisse Hercules fingitur. Ita Eurytion,

Plau-

Nam etsi forsitan sagittandi tam celebri usu minus 42
admirabilis videri hæc ars possit; tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit.
Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, da- 43
ta sunt. Ceterum supplicium ejus distulit, *ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.*

NOTÆ.

Plaudentem nigra figit sub nube columbam.

apud Virgil. Æn. 5.516. quod expressum ex Homero Iliad. 23. 874. *Freinshemius.*

42 *Celebri usu*] Apud Persas enim *publice instituta erant jaculandi sagitandique certamina.* Xenophon l. 1. παιδ. & Herodot. 1. 136. *Liberos suos à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui.* Quod sagittandi studium, ut pleraque alia, ex Persarum institutis hausere Parthi, de quibus Iustin. 41. 2. *Idem.*

43 *Eo loco*] Amabant enim homines injuriam passo ita exhibere solatium. eoque respiciebat Sophocles sub fin. Electræ, ubi introducit Ægisthum atque Orestem ita verbigerantes:

Æg. *Quid attinet in domum me duci? nam si honestum est,*
Quod agitis, cur tenebris opus est? quin statim interficis?
Or. *Ne impera, sed vade ad eum locum ubi interfecisti*
Patrem meum, ut ibidem & tu cadas.

Hæc ex Grutero ad ista Sueton. Galba 20. caput Galbæ, *eo loco ubi jussu Galbæ animadversum in patronum fuerat, abjecit.* Sic enim *famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos, compluribus placuit: ut & conspectu deterreantur alii ab iisdem facinoribus, & solatio sit cognatis & adfinibus interemptorum eodem loco pœna reddita, in quo latrones homicidia fecissent.* l. 28. §. pen. de pœnis. Idem etiam divinam justitiam aliquoties observasse. Nam non forte, sed ex decreto Dei vivi, jam ante per Prophetam suum enunciato, *linxerunt canes sanguinem Achabi in loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Nabothi.* 3 Reg. 21. 19. & 22. 38. Sic & Ioseph. 13. 19. notat; sanguinem Aristobuli effusum fuisse in loco, qui fraterno cruore rubebat. *Freinsh.*

Cap. VI.

Barbarorum & Macedonum benevolentia varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaim condit amnem, brevissimoque temporis absolvit spatio.

INTEREA Macedones ad petendum pabu- 1
lum incomposito agmine egressi, à barbaris,
qui de proximis montibus decurrerunt, op-
primuntur; pluresque capti sunt quam occisi. bar- 2
bari autem captivos præ se agentes, rursus in montem

tem recesserunt. xx millia latronum erant. fun-
3 dis sagittisque pugnam invadunt. Quos dum ob-
sidet rex, inter promptissimos dimicans sagitta ictus
4 est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Il-
lum quidem mœsti & adtoniti Macedones in castra re-
ferebant: sed[a] nec barbaros fefellit subductus ex acie
rex; quippe ex edito monte cuncta prospexerant.
5 Itaque postero die misere legatos ad regem, quos il-
le *protinus* jussit *admitti*; solutisque fasciis magnitu-
dinem vulneris dissimulans, crus barbaris ostendit.
6 Illi jussi *considere* adfirmant *non Macedonas, quam*
ipsos fuisse tristiores cognito vulnere ipsius: cujus si aucto-
7 *ctorem reperissent, dedituros fuisse. cum diis enim pugna-*
re sacrilegos tantum. Ceterum se gentem in fidem dedere,
superatos virtute illius. Rex fide data, & captivis re-
8 ceptis, gentem in deditionem accepit. Castris inde
motis lectica militari ferebatur, quam pro se quis-
que eques pedesque subire certabant. Equites, *cum*
quibus rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse
censebant. Pedites contra, *quum saucios commilitones*
ipsi

INTERPRETATIO.

a *Nec barbaros latuit Alexandrum ex prælio asportatum esse.*

NOTÆ.

2 *Viginti millia*] Arrianus sub fin. lib. 3. triginta millia numeravit. *Raderus.*

3 *Sagitta ictus est*] Plutarchus de fort. Alexand. 2. 21. hoc vulnus miris modis auget. *In Maracandis*, inquit, *sagitta crus vulneratus, ita ut à tibia radio fractum os dissiliret.* In Græco est pro Maracandis *ἐν Μαλλοῖς in Mallis.* sed Malli & Oxydracæ procul absunt à Maracandis. Malli apud Indos sunt. Maracanda regio est Sogdianorum. Interpres ergo verior, quam Plutarchus. sed verba auctoris erant ponenda: in ora vero notandus error, & Maracanda nominanda. In primo de Fortuna cap. 2. gentem *Maracadartas* appellat: *Apud Maracadartas*, inquit, *sagitta suræ osse diffisso defunctus sum.* Idem.

4 *Misere legatos*] Ab ejusmodi enim hominibus legatos admitti posse, hoc exemplo probat Paschal. de legat. c. 12. additis etiam rationibus.

6 *Cum diis pugnare sacrilegos tantum*] Vid. Boecler. in Vellei. pag. 277. De θεομαχίᾳ autem vid. 1 Sam. 15. vers. 23. 2 Paralip. 13. vers. 12. Heinsius in 1 Epist. Petri cap. 3. Exempla passim, in historia sacra & civili, tragica illorum exstant, qui contra stimulum conati sunt calcitrare. de quibus alibi.

8 *Lectica*] De lecticis late Lipsius Elect.

ipsi gestare adsuevissent; eripi sibi proprium officium tum
potissimum, quum rex gestandus esset, querebantur.
Rex in tanto utriusque partis certamine, [a] & sibi dif- 9
ficilem, & præteritis gravem electionem futuram
ratus; *invicem subire eos* jussit. Hinc quarto die ad 10
urbem Maracanda perventum est. LXX stadia mu-
rus urbis amplectitur. arx nullo cingitur muro. Præ- 11
sidio urbi relicto, proximos vicos depopulatur at-
que urit. Legati deinde Abiorum Scytharum super-
veniunt; liberi ex quo decesserat Cyrus; tum im-
perata facturi. Iustissimos barbarorum constabat:
armis abstinebant nisi lacessiti. [b] Libertatis modico &
æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt.
Hos benigne adloquutus, ad eos Scythas, qui Eu- 12
ropam

INTERPRETATIO.

a *Existimans delectum* suum *fore odiosum iis qui* ab eo *exclusi essent, voluit utrosque alternis* lecticam *gestare*.

b *Moderato & pari* inter omnes *jure libertatis utentes, eos qui primoribus inferiores erant*, ipsis *æquales reddiderunt*.

NOTÆ.

Elect. 1. 14. & Marcell. Donat. in Sueton. August. cap. 78.

9 *Sibi difficilem*] Sic Tiberius apud Tacit. 2. 36. & 6. 3. *Grave moderationi suæ tot eligere, tot differre.* & 6. 2. *quos omitti posse? quos deligi?*

10 *Maracanda*] Regiam Sogdianorum Arrian. 3. 6. Apud Strab. lib. 11. mendose scriptum est Παράκανδα. vetus enim codex Μαράκανθα habet, quamvis nec ipse satis emendatus, cum Μαράκανδα, non Μαράκανθα legendum sit. Variat tamen etiam apud Arrianum calamus, qui modo *Paracada* (ut 4. 1.) modo 4. 1. *Maracanda* scripsit. Plutarchus constanter *Maracanda. Rader.* In quibusdam Codic. urbs hæc *Marupenta* vocatur; quasi usum fuisse apparet Bonfinium, cum decad. 1. lib. 1. rer. Vngar. conscriberet, & Sabellicum Ennead. 4. 5. Vnde videtur in Plinii codicibus natus error; quem deinde & Soliniani receperint. Plin. 6. 16. *Vltra Sogdiani, oppidum Panda.* Vides enim oppidum præcipuum fuisse Maracanda, præsertim post dirutam Cyropolim. *Freinsh.*

Nullo cingitur muro] Contenta naturali loci munitione. Modius tamen pro *nullo* in suis lib. reperit *illinc*; unde Acidalius faciebat *illius*, approbante Radero.

11 *Abiorum*] Hos cum *justissimos barbarorum* vocat Curtius, respexit ad Homeri Iliad. 13. 6. sic & Arrian. 4. 1. *quos & Homerus, justissimos mortalium appellans in suo opere laudat.* quem cum Eustathio videbis: multa enim hic de Abiis. Observandum etiam quod recte Casaubonus ad Strabon. lib. 7. p. 211. animadvertit, Abios, Arriano, Curtio, Ammiano nomen proprium videri, non epitheton, quemadmodum etiam Ἀγαυοὺς, Hesychio teste. Proinde inter-

tor-

ropam incolunt, Penidam quemdam misit ex amicis, qui denunciaret eis, *ne Tanaïm amnem regionis injussu regis transirent.* eidem mandatum, *ut contemplaretur locorum situm; & illos quoque Scythas, qui su-*
13 *per Bosphoro incolunt, viseret. Condendæ urbis sedem super*

NOTÆ.

terpretem Homeri Latinum, *Abios* non recte vertisse arbitror *longævos*, quamvis etiam Eustathius in quibusdam ita Græcis intellectam vocem moneat. Ceterum Latini hos Scythas nunc *Abios*, nunc *Avios* appellant, propter vicinitatem *B* & *V* literarum. De his Strabo lib. 7. copiose disputat: Iustin. 2. 2. eosdem, quamvis communi Scytharum nomine comprehensos paucis describit. Ex Loccenio & Radero Glareanus suspicabatur legendum *Albanorum*, cum esset scriptum *Aulorum* (quomodo & Sabellicus legit) ut sit, *i* litera in *l* transeunte, continuata cum puncto lineola. Aldus edidit *Albiorum*, unde ingeniose Bongarsius *Olbiorum*. Ipsi tamen illi viri potius ad ulteriorem inquisitionem cogitationes suas annotaverant, quam ut penitus ita sentire crederentur. *Freinsh.*

12 *Penidam*] Popma legendum putat *Menidam*, quem Arrianus & Curtius unum ex Alexandri amicis & ducibus fuisse tradunt, cujus & Curtius lib. 4. sæpe meminit. Freinshemius posteriorem quoque vocem *quendam* deleri debere putat. est enim corrupta ex nomine ejus prætoris; & pro varia lectione adpicta. quod prope certo constat ex Aventino lib. 1. qui Curtiana verba de suis nationibus interpretatus, ait Alexandrum *misisse ad Germanos finitimosque* quendam *ex amicis, qui denunciaret ne Tanaïm atque Histrum amnes* (nam & hoc addit de suo) *injussu Regis transirent*, &c. Bonfin. lib. 1. dec. 1. *Penindam* vocat. Sed hic idem cur infra 8. 1 *Berdes* vocatur? Neq; enim de alio ibi potest esse sermo; & omnia probe considerata non permittunt ut mox, pro *eidem mandatum*, legamus, *Berdi mandatum*. an potius ille locus hinc emendandus?

Ne Tanaïm] Fere ubivis amnes quoque cujusq; regionis termini. Tac. 1. 9. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis septum imperium.* Fit id aut natura, vel mutuo consensu. Hujus meminit Diod. 11. 83. & 16. 83. Polyb. Excer. legat. 1. 4. princ. Tac. 11. 10. & 15. 17. Alterius mentio, apud Herod. 6. 108. Polyb. 15. 6. Iulianum apostatam in Cæsaribus ubi fatur Octavianus. Ex quibus intelligimus cur Alex. Mag. legatum miserit ad Scythas Europæos, *qui denunciaret eis ne Tanaïm, &c.* Voluit enim, abstinerent terris Macedonum. Hunc ad morem respexit Spartianus in Hadriano cap. 12. *In plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus dividuntur; stipitibus magnis, in modum muralis sepis funditus jactis ac connexis, barbaros separavit.* Allusit & istis Plutarch. in vita P. Æmilii cap. 7. *Hujus temporis fratres & cognati, nisi regionibus, fluminibus, murorum divortiis distinxerint communia, & multum inter se spatii interjecerint, non cessant à mutuis contentionibus.* Hæc Gruterus ad ista Livii 1. 3. *Pax ita convenerat; ut Etruscis Latinisque fluvius Albula, quem nunc Tiberim vocant, finis esset.* Quibus adde Tacit. pr. Germaniæ, Senec. præfat. natur. quæst. Florum 4. 12. Arrianum 6. 3.

Bosphoro incolunt] Bona, & si vis amplius, optima lectio. nec hilo deterior alia tamen: *qui super Bosphorum colunt.* Sic infra 8. 1. *Scythas super Bosphorum colentes.* Acidalius.

13 *Condendæ urbis sedem*] Lego; *Condendæ urbi sedem.* *s* ex sequenti voce ascitum. Sic supra 7. 3. *Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est.* Gronov. Idem Freinsh. visum. Sane sæpissime accidit ut ex antecedentibus sequentibusve verbis aliqua assuantur. quod profectum credit ex more dictandi.

El-

per ripam Tanaïs elegerat; claustrum etiam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed consilium distulit *Sogdianorum* nunciata *defectio*, quæ Bactrianos quoque traxit. VII millia equitum erant, quo- 14
rum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander *Spitamenem & Catenem*, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coërcendo eos, qui novaverant res, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coër- 15
cendam evocabantur, auctores, vulgaverant famam; *Bactrianos equites a rege omnes, ut occiderentur accersiri:* [a] *idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exsequi; ne inexpiabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri sævitiam; quam Bessi parricidium ferre potuisse.* Itaque sua sponte jam motos, metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander 16
transfugarum defectione comperta, *Craterum obsidere*

INTERPRETATIO.

a *Et cùm hoc sibi mandatum esset* ab Alexandro, *noluisse* ipsos *facere.*

NOTÆ.

Elegerat] Ita rectè: quamquam Impressi fere *eligeret.* patet hoc ex seq. *consilium distulit.* hoc est, urbis condendæ. quæ demum etiam conditur infra 7.6. At exploratoris, sive ut ipse appellabat, legati mittendi consilium non fuisse dilatum; cum ratio docet, tum etiam infra 8.1. evidenter probat. *Freinsh.*

Et jam perdomitorum] Hactenus editi, *etiam perdomitorum.* Ego sic legendum ex sensu vidi, quomodo & dudum Sebisium monuisse reperio, & diu ante Acidalium.

14 *Qui novaverant res*] Non omisit Curtius voculam *res,* quæ addita in vulgatis infra 10. 8. *Ni occupetur impotens animus, res novaturum.* ipso ibi Modio sic emendante. Sed ita sumus quidam, quod placuit modo, displicet; quod displicuit, mox placet: utcunque se novitatis aut raritatis aliquid specie commendat. Sæpe phrasi hac usus Curtius; nunquam aliter, nisi ut juncta suo verbo ea ipsa vox legatur. Ceterum nec τὸ *moverant* usque adeo malum: quomodo idem tamen ait flagitiosissime scribi. *Acidalius.*

16 *Cyropolim*] Caput regionis: Alio nomine *Cyreschata* dictam; ut contra Ptolemæum, qui duo nomina duas urbes putaverat, ostendit Salmasius in Solin. pag. 1193. Ælian. hist. anim. 16. 3. sibi persuadet urbem hanc ab Alexandro restitutam. ait enim; in India nasci avem, quæ ab incolis Cyropoleos aliarumque urbium, quibus ibi colonos Alexander dederat, Græco nomine vocetur Κερκίων. Quod autem Indiæ adscribit urbem Sogdianam, seu memoriæ lapsu facit; seu quod Indiæ nomen usque ad eas regiones extendi repererat. *Freinsh.*

re Cyropolim jubet: ipſe aliam urbem regionis ejuſdem corona capit; ſignoque, ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam ceſſere victoris: urbs diruta eſt, ut ceteri cladis exemplo continerentur.
17 Memaceni valida gens obſidionem non ut honeſtiorem modo, ſed etiam ut tutiorem ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex L equites præmiſit; qui *clementiam ipſius in deditos, ſimulque inexorabilem animum in devictos*, oſtenderent.
18 Illi, *nec de fide, nec de potentia regis ipſos dubitare* reſpondent; equiteſque *tendere extra munimenta urbis* jubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, graveſque epulis & ſomno intempeſta nocte adorti interfecerunt.
19 Alexander haud ſecus, quam par erat, motus, urbem corona circumdedit; munitiorem, quam ut primo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum & Perdiccam in obſidionem jungit, Cyropolim, ut ante
20 dictum eſt, obſidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum

NOTÆ.

Aliam urbem] Arrian. 4. 1. ſeptem urbes in Sogdianis ordine expugnatas ait ab Alexandro.

Corona] Lipſii Poliorcet. 1. 4. conſule. Apud quem & deſcriptam in charta ejus imaginem cognoſces. Apud Græcos non diſſimile eſt *τὸ σαγηνεύειν* apud Herodot. l. 6. & Plat. l. 3. de legibus. *urbem quaſi ſagena & indagine includere*, ut & Herodianus loquitur. *Raderus.* vide pag. 295.

Puberes interficerentur] His & ſequentibus admodum ſimilia ſunt iſta Salluſtii Iug. 91. de Capſa: *Oppidum incenſum: Numidæ puberes interfecti, alii omnes venundati: præda militibus diviſa, &c.* & hæc Tacit. 13. 39. de Volando caſtello: *capta exſcenſu munimenta, omneſque puberes trucidati, &c. imbelle vulgus ſub corona venundatum: reliqua præda victoribus ceſſit.*

Vrbs diruta eſt] Hoc eſt Tacito *conſulere ſecuritati juſta ultione.* Sed vide Grotium lib. 3. de jure belli & pac. cap. 11. num. 16.

17 *Vt tutiorem*] Eadem ergo mens ipſis, quæ apud Tacit. H. 1. 33. T. Vinio: *proinde intuta, quæ indecora.*

Præmiſit] Non ut legatos: ſed ut præcurſores. Sic fere ſupra 3. 13.

19 *Vt ante dictum eſt*] Quis non videt merito viros doctos conqueri, diſſentaneam & intricatam hanc totam Curtii narrationem eſſe? quam magis etiam turbat Explanator, dum conatur explicare. Freinshemio probe conſtat lacunam eſſe in ſuperioribus. Omnia quidem prona & prodivia erunt, ſi ſic expleas: *Itaque Meleagrum & Perdiccam in obſidione ejus relinquit: ipſe cum reliquis profectus, Crateri quoq; copias ſuis jungit, Cyropolim (ut ante dictum eſt) obſidentes.* Similis fere res & oratio infra 8. 10.

20 Hunc

rum magis admiratus est, quam hunc regem, & Semiramim, in quîs & *magnitudinem animi*, & *claritatem rerum longe emicuisse* credebat. Ceterum perti- 21
nacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque *captam urbem diripere* jussit *delectos Macedones*, haud injuria infestos; & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: 22
quippe & militum promptissimi cecidere; & ipse rex ad ultimum periculum venit. namque cervix ejus saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa conlaberetur, ne mentis quidem compos. exercitus certe velut

NOTÆ.

20 *Hunc regem*] Quem etiam primo statim loco nominat Cœlius Rhodig. A.L. 22.20. quo loco præstantissimorum ex veteri memoria regum facta breviter percurrit. Semiramis autem celebratissima quoque fama fuit. Iustinum 1.1.& ibi notatos consule. Hos igitur præcipue veneratus dicitur Alexander, alias quoque virtutis in hoste mirator. A quo ejus ingenio multum abhorret fabula, quam ex Tarich Regum Persicorum recitat Schickhardus, *Homay* viduam Longimani *mille pyramides exstruxisse, quas deinde Alex. Macedo, gloria ejus invidens, diruerit.* Freinsh.

21 *Delectos Macedones, haud injuria infestos*] Variant nonnihil libri scripti: *urbem diripi jussit. Deleta Macedones haud injuria infestos, &c.* ex quibus Acidalius ingeniose: *dir. jussit. Deleta, Memacenis haud injuria infestus, ad Meleag. &c. redit.* Si tamen pondus aliquod nostræ conjecturæ, qua supra quæ ibi deerant supplevimus, vulgata lectio extra vitium est. *Delectos Macedones* diripere jussit Cyropolim, *haud injuria infestos*; sive ob exantlatos in obsidione labores & pericula; sive ob scelus etiam Memacenorum: fieri enim solet, ut unius oppidi, immo singulorum interdum hominum facinora toti nationi imputentur. rediit autem ipse ad obsidionem Memacenorum, quam urbem supra corona circumdederat; ideoque *ad Meleagrum & Perdiccam,* nempe quos ibi reliquerat. *Idem.*

22 *Fortius*] Desperatione scilicet veniæ, ob admissum facinus, quam ob causam inexpiabile bellum suscepturi, studebant illigare populares magno aliquo scelere, quod quasi vinculum illis foret mansuræ fidei. Vide quæ ad Florum 1. 9. observavimus. *Freinsh.* Sic apud eundem auctorem 4. 12. Germani *viginti centurionibus incrematis, hoc velut sacramento sumpserant bellum. Hasdrubal omnes Rom. captivos occidit, ut cives desperata venia hosti alacrius resisterent.* Zonar. tom. 2. ex Appiani Punico. Agrippinensibus has conditiones ferunt Germani: *Romanos omnes, in finibus vestris, trucidetis, &c. Bona interfectorum, in medium cedant, ne quis occulere quidquam*, aut segregare causam *suam possit.* Tacit. H.4. 64. Sic Aristides Græcis deserere Spartanos & Atheniensibus parere volentibus, *respondet, orationem ipsorum plenam esse necessitatis & æquitatis, ceterum ad fidei pignus opus esse facto, quod perpetratam* sententiam mutare *non esset permissurum multitudini.* Plut. in Aristide. c. 46.

Cervix ejus] Plutarchus de fortuna Alex. 2. 21. in Hyrcania factum dicit, civitatem nullam exprimit: *In Hyrcania,*

23 [a] velut erepto eo ingemuit. Sed invictus adversus ea,
quæ ceteros terrent, nondum percurato vulnere, a-
crius obsidioni institit, naturalem celeritatem ira con-
citante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nu-
davere spatium, per quod inrupit, victorque ur-
24 bem dirui jussit. Hinc Menedemum cum III mil-
libus peditum & DCCC equitibus ad urbem Mara-
canda misit. Spitamenes transfuga præsidio Mace-
donum inde dejecto, muris urbis ejus incluserat se;
haud oppidanis consilium defectionis adprobantibus.
sequi tamen videbantur, quia prohibere non pote-
25 rant. Interim Alexander ad Tanaïm amnem redit,
& quantum soli occupaverant castris, muro circum-
dedit. LX stadiorum urbis murus fuit, hanc quo-
26 que urbem *Alexandriam* adpellari jussit. Opus tanta ce-
leritate perfectum est, ut decimo septimo die, qua mu-
nimenta excitata erant, tecta quoque urbis absolveren-
tur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut
suum

INTERPRETATIO.

a *Quasi mortuus foret.*

NOTÆ.

nia, inquit, *oblæso lapide collo, quo ictu tenebris ob oculos effusis, ad dies multos cæcitatem timuit.* Raderus.

23 *Vrbem dirui jussit*] Par & sceleris & calamitatis exemplum est in Dionis lib. 40. *Zenodotiæ cives, accersitis Romanis aliquot militibus, quasi se in fidem eorum daturi, eos, quum intra muros accepissent, obtruncaverunt: quæ ipsis causa, ut urbs everteretur, fuit.*

25 *Muro circumdedit*] Adde Arrian. 4. 1. Iustin. 12. 5. Oros. 3. 18. Plin. 6. 16. *Vltra Sogdiani, oppidum Panda* (an Maracanda?) *& in ultimis eorum finibus Alexandria, ab Alexandro magno conditum.* Aræ ibi sunt ab Hercule ac Libero patre constitutæ, item Cyro & Semiramide atque Alexandro. De istis aris copiosissime simul & suo more eruditissime differentem vide Salmasium ad Solini cap. 38. ubi etiam notat, hanc urbem videri eandem quam Stephanus decimo tertio loco recitat. quem corrigit, ut legatur: Τεσσαρεσκαιδεκάτη ἐν Σογδιανῇ. ἣν παραρρεῖ ποταμὸς Ἰαξάρτης. ut ita eadem esset cum illa quam ex Ptolemæi lib. 3. ad Tanaïdis ripam conditam scripsit idem Stephanus, quem hic, & alibi ex una urbe duas facere observat. Scilicet erroris fons fuit geminata locorum appellatio; ut idem circa Tanaïm acciderit, quod supra de Caucaso notavimus: ut videlicet quod alterutri proprium est, invicem communicent. Bonfin. lib. 1. Decad. 1. Vrbem Alexandriam eam esse reputat, quam *Exapolim* Ptolemæus appellat.

26 *Militum*] Nam milites, cum adhuc vigeret disciplina, hi etiam ope-

ſuum quiſque munus (nam diviſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos red- 27
dito precio dominis liberavit, quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

NOTÆ.

operibus admovebant manus. Vide multa de ea re ſuccincte tradentem Gruterum ad iſta Livii 1. 31. *Salubriora militia quam domi corpora.* & Lipſii Mil. Roman. 5. 13. *Freinsh.*

Nam diviſum erat] Quod utiliter obſervatum ſæpius. Æneas Silv. cap. 7. de Europa, ubi de expugnatione Conſtantinopoleos: Sua cuique legioni murorum pars, ac portarum attributa, ut diſcretus labor fortes atque ignavos diſtingueret, & ipſa contentione decoris, militum virtus magis ac magis accenderetur: pari modo & navales ſocii attributas partes invadere juſſi. Quæ verba accepit à Tacito noſtro H. 3. 27. ubi Antonium ea arte uſum tradit, in oppugnanda Cremona. Ita fere apud eundem H. 3. 23. *Batavi, Transrhenanique, quo diſcreta virtus manifeſtius ſpectaretur, ſibi quæque gens conſiſtunt.* Sic etiam Acilius conſul in obſidione Heracleæ munia partitus eſt in plures. Inde *horum magno certamine intra paucos dies turres arieteſque, & alius omnis apparatus oppugnandarum urbium perficitur.* apud Livium 36. 22. & 36. 25. ſcribit, cum ab Romanis ſimul & Philippo bellum Ætolis eſſet illatum, *enixe, velut propoſito certamine, Romanos Macedoneſque diem ac noctem aut in operibus aut in præliis fuiſſe.* Vide eundem 10. 41. *Idem.*

CAP. VII.

De bello Scythis inferendo Alexander æger ex vulnere cum ſuis init conſilium. Ariſtander vates regis voluntati extorum accommodat ſignificata. Menedemus à Spitamene per inſidias cum duobus & CCC equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum diſſimulat Alexander.

REx Scytharum, cujus tum ultra Tanaïm 1
imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe cervicibus; fratrem Cartaſim nomine cum

NOTÆ.

1 *REx Scytharum*] In hoc large falli puto virum alias eruditum & diligentiſſimum, qui in regno Scythico putat hunc Ateæ, quo cum nimirum Philippus bellavit, fuiſſe filium. quaſi vero tota Scytharum gens, quæ tam late patebat, uni regi paruiſſet. Curtius caute addit: *cujus tum ultra Tanaïm imperium erat*, hoc eſt, ille ex regibus Scytharum, qui ibi locorum imperabat. Nam Ateas ille immenſum quantum ab hoc terrarum tractu remotum imperium tenuit. *Freinsh.*

cum magna equitum manu misit *ad diruendam eam,*
2 *proculque amne submovendas Macedonum copias.* Bactrianos Tanaïs ab Scythis quos Europæos vocant, dividit. Idem Asiam & Europam finis interfluit.
3 Ceterum Scytharum gens haud procul Thracia sita ab Oriente ad Septentrionem se vertit; Sarmatarumque, ut quidam credidere, non finitima, sed pars
4 est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum jacentem

NOTÆ.

Ad diruendam eam] Inde patet juris esse gentium, ne quis impositam suis cervicibus munitionem ferre teneatur: præsertim ubi pacta vel privilegia (de quibus Gail. pract. observ. 2. 69.) intercedunt. nam si in privatis servitutibus id excipi potest, ne altius tollere ædes liceat, neve vicini luminibus officere; quanto magis in rebus tam arduis, unde non modica damna, sed urbium civitatumque exitia metuuntur. Interim Alber. Gentil. de jure belli 3. 21. & quos ibi citat, introspice. *Freinsh.*

2 *Tanaïs*] Imo Iaxartes, ut docet Strabo lib. 11. Asiam autem & Europam medius interfluit Tanaïs, verus nimirum ille & antiquitus ita vocatus, non hic Alexandrinus. Gemini erroris exempla, ex confusione harum appellationum orti, sæpe jam notavimus: ex quibus & hæc, & si quæ porro occurrent, facile dijudicari poterunt. *Freinsh.*

Europæos vocant] Reperimus enim Scythiam duplicem, Asiaticam, & Europæam. Legendi de hoc argumento Strabo lib. 2. & 11. Plin. 4. 12. & 17. Solinus cap. 19. Curtius, Iustinus 2. 2. Iornandes de rebus Gotic. cap. 5. Descripsit etiam Europæam accurate Herodotus lib. 4. ubi quidem veteris ei cognomentum apponit. Additur à Romanis scriptoribus tertia cis Istrum, &c. Reineccius tomo I. in regno Scythico Asiatico à pr. Item tomo II. in regno Scyth. Europæo.

4 *Recta deinde regionem aliam ultra Istrum jacentem colit*] Omnia hic vitiosa sunt. at unde petemus remedium? a libris nullum est, à conjectura anceps & invalidum. Sed tentemus, quod unum possumus: *Recta deinde regione in aliam ultra Istrum jacentem coït: Vltima Asiæ qua Bactra sunt stringit, quæ septentrioni proxima sunt. Profundæ inde silvæ, &c.* Hoc dicit, *recta regione* (qua phrasi & alias ut infra 7. 10. 1. utitur) hoc est, perpetuo, & in longum porrecto tractu, coit in aliam gentem, seu cum alia regione, sive in unum continuatur cum illa Scythia quæ ultra Istrum est, cujus in superiori nota obiter injecta est mentio. Prætexitur autem ei parti Asiæ qua Bactra sunt, (sic enim non *quæ Bactra sunt*, legendum recte vidit Acidalius) quæ, videlicet Bactra, ex omnibus Asiæ partibus proxime accedunt ad septentrionem. *inde*, id est, penitius; & remotius à Bactris silvæ sunt & paludes: contra, quæ Tanaim, sive Iaxartem, & Bactra spectant, coluntur, feruntur que. Alium sensum effecerunt editores variorum codicum, in quibus est: *habitant quæ septentrioni proxima sunt. Profundæ inde sylva, &c.* quem non puto esse similem vero. quippe constat ex contrario, ea maxime loca quæ ad septentrionem vergunt, aspera & cultus expertia deprehendi. Tubingensis editio, quæ sequitur Merulam, *Alaunos* hic interserit: *Recta deinde regione Alaunum, &c.* quod non omnino spernendum puto. Nam Alauni Scytharum pars fuerunt, ut notum est.

Quæ

centem colit: ultima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtrin-
git. quæ Septentrioni proxima ſunt, profundæ in-
de ſylvæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt. Rurſus
quæ ad Tanaïm & Bactra ſpectant, [a] humano cultu
haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non pro- 5
viſum bellum Alexander geſturus, quum in conſpe-
ctu ejus obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere,
præcipue voce deficiens, quam & modicus cibus &
cervicis extenuabat dolor, *amicos in conſilium advo-
cari* jubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas 6
temporis. Bactriani defecerant: Scythæ etiam laceſ-
ſebant: ipſe non inſiſtere in terra; non equo vehi,
non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti pe- 7
riculo implicitus, deos quoque incuſans, querebatur, *ſe jacere ſegnem, cujus velocitatem nemo antea valuiſſet*

INTERPRETATIO.

a *Non diſſimilia ſunt* iis terris *quas homines colunt.*

NOTÆ.

Quæ ad] Al. *quæ &c.* utrumque omittendum putem, ſcribendumque, *quæ Tanaïm, &c.*

5 *Primus*] Haud immerito dubitavit de hoc loco Raderus. Cui diu ſuper hac re cogitanti, nec variam ſcripturam ullam ex codicibus inter ſe conjurantibus reperienti, tandem conjectura ſuccurrit, non improbabilis: *Primus*, inquit, *Alexand. non proviſum* ante *bellum* Scythis fecit. quod id antea non providerat, nec ſtatuerat, ſicut contra Darium, Beſſum, &c. Sed cum ad Tanaïm ſeu Iaxartem, urbem condere ſtatuiſſet, & Scythæ obniterentur, coactus eſt ex improviſo movere in Scythas. alii vero reges ſeu Ægypti, ſeu Syriæ, ſeu Medorum & Perſarum ex inſtituto, nec laceſſiti quidem, Scythis ingentes exercitus infudere. Hactenus Raderus. haud abſurde. Freinshemio olim in mentem fuit, legendum eſſe *primum* adverbialiter, unde hic reſultet ſenſus: Alexander cum nova gente, nec injuria nec beneficio cognita, tum primum bellum, idque ex improviſo oblatum, geſturus, amicos convocat. Nec magnopere curat, quod ubique libri *primus* tenent. Profectum enim id antiquitus à quodam ſciolo, qui noverat ſubſtantivum & adjectivum eodem caſu jungi, nec ferebat ita dici *Primum Alexander*, ſed *Primus Al.* Eadem cauſa corrumpendo fuit Livio 36. 25. de Damocrito: *majus victoribus gaudium traditum fuit.* Scripſit enim Liv. *traditus fuit.* Eadem forma noſter ſupra 7. 5. *Spitamenes eum tenebat, &c. gratum ſpectaculum.*

6 *Docere*] Hoc eſt præcipere quid in quoque caſu faciendum eſſet, quod non poterat commode fieri, ſi ipſe non intereſſet agmini. quandoque enim ſubitum conſilium res poſcebat: ut in illo Panico tumultu ſupra 4. 12. Non igitur audiam, ſi quis hic reſcribat *ducere.* Freinsh.

luisset effugere. [a] *vix suos credere non simulari valetudi-*
8 *nem.* Itaque qui post Darium victum ariolos & vates consulere desierat; rursus ad superstitionem, humanarum gentium ludibria, revolutus, *Aristandrum*, cui credulitatem suam addixerat, *explorare eventum rerum sacrificiis* jubet. Mos erat aruspicibus exta sine
9 rege spectare; & quæ portenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, *propius ipsum considere amicos* jubet, *ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet.* Hephæstion, Craterus, & Erigyius erant
10 cum custodibus in tabernaculum admissi. [b] *Discrimen*, inquit, *me occupavit meliore hostium, quam meo tempore.*

INTERPRETATIO.

a *Macedones tantum non putare morbum* ab ipso *fingi.*

b *Bellum mihi exortum est, tempore hostibus opportuniore quam mihi.*

NOTÆ.

8 *Rursus ad superstitionem*] Idem vitium in eo deinceps penitus invaluit, teste Plutarcho cap. 127. postquam ejus animus semel religione obstrictus fuit, etiam levissima quæque & à communi consuetudine utcunque aliena, in prodigium traxit. itaque sacrificantium, expiantium, vaticinantium, plena esse regia. *Sic apud Livium* 1. 31. *Hostilius*, qui nihil ante ratus esset minus regium, quam sacris dedere animum, [longinquo morbo implicitus] repente omnibus magnis parvisque superstitionibus obnoxius degit, religionibusque etiam populum implet. *Idem in sese urbane excusavit Cleomenes.* Nam diuturno vexatus morbo, cum animum lustratoribus nonnullis atque ariolis, de quibus ante diversum senserat adverteret, miranti factum: Quid, ait, miraris? non sum idem qui ante; mutatus itaque & sententiam mutavi. Plut. Lacon. apophth. cap. 75. Ceterum etiam lectionem Curtiani loci turbant. Sunt enim libri, in quibus pro *mentium* reperias *gentium.* forsan utrumque spurium est; legendumque opinatur Freinshemius, *ad superstitionum vanarum ludibria revolutus.*

Sine rege spectare] Videntur & Romanis sine Imperatore. Inde enim frequens phrasis, *exta nunciare*, ut apud Sueton. Cæs. 77. *Haruspice tristia & sine corde exta sacro quodam nunciante.* Ita nec auspiciis intererant, claro pullarii exemplo apud Livium 10. 40. qui *auspicium mentiri ausus, tripudium solidissimum consuli nunciavit.* Reperias tamen ubi ipsi interfuerint. Nam & Pertinax, ut scribit Capitolin. cap. 11. *cum omen lævum vellet procurare, caput extorum non deprehendit.* Sic & apud Veientes ipsum regem exta prosecuisse colligo ex Livio 5. 21. Sic apud Tacitum H. 4. 53. Helvidius; H. 1. 27. Galba; apud Livium 29. 27. Scipio; apud Sueton. August. 1. Octavius, interfuerunt extispicio. *Freinsh.*

10 *Sed*

pore. Sed necessitas ante rationem est: maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, 11
[a] *in quorum cervicibus stamus; &* [b] *quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie si omiserimus Scythas ultro arma inferentes; contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim transierimus, &* 12
ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Falli-

INTERPRETATIO.

a *Quorum colla* servitute *premimus.*
b *Scytharum bello probare* volunt *quanta virtus nostra sit.*

NOTÆ.

10 *Sed necessitas ante rationem est: maxime in bello,* &c.] *Tempori parendum,* Fl. Theodosius Iunior usurpare est solitus. Repetit noster infr. 8.4.11. eandem suam sententiam. Qua etiam Clapmar. de arcan. 1.22. firmat opinionem suam, damnosum & stultum esse, ducibus adimere liberam administrationem belli, iisque præscribere, prælio contendere debeant nec ne, idque illo vel illo loco aut tempore, cum ratio belli hoc non permittat. Nam ut apud Herodot. 7.49. sapientissime Xerxem monet Artabanus: *homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum esse.* Longe autem stultius veteres, qui ob superstitionem, nisi addicentibus auspiciis, pugnare verebantur, pluribus exemplis eorum, qui sic vicerunt: nonnullis & horum qui per ejusmodi ludibria falsæ religionis maximas incurrerunt calamitates. Nam & Flaminius, Marcellus, Lucullus, aliique contemptis hoc genus observatiunculis prospere pugnaverunt. & Germani apud Cæsar. de Bell. Gall. 1. 50. insigni clade affecti sunt, quod sibi persuasissent, non esse fas Germanos superare, si ante novam Lunam prælio contendissent. Tamen *ut Macrob. Saturn.* 1. 16. *notat*, sciendum est, eligendi ad pugnam diem Romanis non fuisse licentiam, si ipsi inferrent bellum: at cum exciperent, nullum obstitisse diem, quo minus vel salutem suam, vel publicam defenderent dignitatem. Quis enim observationi locus, cum eligendi facultas non supersit? Atque idem fere Iudæis post Machabæorum monita fuit observatum. De captanda temporis opportunitate sunt etiam Lipsii monita Polit. 5. 16. Ex quibus intelligas, quid sibi voluerit acerrimus ducum Corbulo apud Tacit. 11. 20. cum Claudii mandata cœptis ejus intercederent; *beatos quondam duces Romanos!* Freinsh.

Necessitas] Videtur auctor ante oculos habuisse præclarum illum Thucydidis locum lib. 1. *Belli progressus non semper certa ratione ac lege fieri, sed ipsum per se in singulis occasionibus oblatis multa comminisci.* Aurengius ad Carolum VIII Regem Galliæ apud Guiciardinum lib. 2 Hist. *In omnibus humanis rebus, ac bellicis præsertim, consilia sæpe ex necessitate capienda sunt.* Non itaque certum tempus ac definitus pugnandi modus imperatoribus semper præscribi potest. *Loccenius.*

11 *Haud dubie, si omiserimus Scythas*] Acidalius lectionem aliorum codicum amplexus, ita distinguit: *alieno Marte experiuntur, haud dubia fortuna. Si omiserimus,* &c. ut sit sensus, Bactrianos animum Macedonum alieno periculo experiri, neque fortunam belli extimescendam habere, qui eam tendent discrimine aliorum. Quæ conjectura & Radero proba videtur, & Freinshemio non improba.

14 *Tro-*

13 *Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spacio, quod transituri sumus. Vnus amnis interfluit, quem si trajici-*
14 *mus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est; dum Asiam subigimus, in alio quodammodo orbe trophæa statuere: & quæ tam longo intervallo natura videtur diremisse,* [a] *una victoria subito committere?*
15 *At hercule si paululum cessaverimus; in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli sumus qui flumina transnare possumus? Multa in nosmetipsos recident,* [b] *quibus ad-*
16 *huc vicimus. Fortuna, belli artem victos quoque docet. Vtribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper: hoc*
17 *ut Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, ceteri exspectantur.*

INTERPRETATIO.

a *Repente unicæ victoriæ beneficio conjungere.*
b *Quorum ope hactenus victores sumus.*

NOTÆ.

14 *Trophæa statuere*] Diodorus Siculus 16. 87. affirmat trophæum de victis Atheniensibus erectum. & 16. 4. de fusis Illyriis. nisi velis Siculum quoque ἀκύρως locutum, ut & Herodianum, ubi urbem ad Issum exstructam, *trophæum* Alexandri improprie nominat. Suffragatur Siculo & Herodiano etiam Philostrat. de vita Apollon. l. 2. extremo, qui disertissime arcum triumphalem apud Indos ab Alexandro erectum, ubi Porum vicit, testatur. *Raderus.*

Vna victoria subito committere] Eundem sensum expressit Florus 2. 2. in pari animo pop. Romani. Quum videret opulentissimam in proximo prædam, &c. adeo cupiditate ejus exarsit, ut quatenus nec mole jungi, nec pontibus posset, armis belloque jungenda, & ad continentem suum revocanda videretur.

16 *Fortuna, belli artem victos quoque docet*] Quod reputans Lycurgus legem tulit vetantem eosdem hostes sæpius impugnare, ne repugnare assuefacti, ipsi quoque bellicosi evaderent. *Plutarch. in Lycurgo cap.* 24. & *apophth. Lacon.* c. 90. Itaque inferioribus temporibus Antalcidas Agesilao vulnerato dixit, præclara eum doctrinæ præmia à Thebanis reportare, quos invitos exercuerit, docueritque bellum gerere. *Sic apud Herodian.* 8. 11. Aquileienses magis magisque indies virium atque animorum implebantur, assiduitate pugnandi peritiam pariter audaciamque consequuti. *Vide Forstnerum ad ista Taciti* 1. 10. Pompeium imagine pacis deceptum. Tacitus 5. Hist. *A Pompeio expugnatis metus atque usus pleraque monstravere.* Plura Zevecotius in Flori lib. 2. cap. 3. & Forstnerus in C. Tacitum p. m. 36. 37. eruditis & vere Politicis uterque Notis. Si vero consilia artesque nostras adversariis cognitas intellexerimus, dispositionem mutare convenit. Veget. de re milit. 3. 26.

17 Ita

TROPAEVM

AB ALEXANDRO STATVTVM

ctantur. [a] *Ita bellum vitando alemus; & quod inferre
possemus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei
ratio: Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo,* 18
*dubito; quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo ve-
ctus sum, non pedibus ingressus. sed si me sequi vultis,* 19
*valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista. aut si
jam adest vitæ meæ finis, in quo tandem opere melius ex-
stinguar?* Hæc quassa adhuc voce subdeficiens, vix 20
proximis exaudientibus dixerat; quum omnes à tam
præcipiti consilio regem deterrere cœperunt. Eri- 21
gyius maxime: qui haud sane auctoritate proficiens
apud obstinatum animum; [b] superstitionem, cujus
potens non erat rex, incutere tentavit; dicendo *deos
quoque obstare consilio; magnumque periculum, si flu-
men transisset, ostendi.* Intranti Erigyio tabernaculum 22
regis Aristander occurrerat, *tristia exta fuisse* signifi-
cans: hæc ex vate comperta Erigyius nunciabat.
Quo inhibito, Alexander, non ira solum, sed etiam 23
pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat,
detegebatur; *Aristandrum vocari* jubet. Qui ut ve- 24
nit, intuens eum; *non rex*, inquit, *sed privatus sum.
sacrificium ut faceres, mandavi. quid eo portenderetur,
cur apud alium, quam apud me professus es? Erigyius
arcana mea & secreta te prodente cognovit. Quem cer-
tum*

INTERPRETATIO.

a *Bellum* Scythicum *accersemus* illud *fugiendo, & quod* nunc *inci-
pere primi possumus*, postea *sustinere cogemur* illatum.

b *Superstitiosum metum, cui rex summe obnoxius erat, injicere co-
natus est.*

NOTÆ.

17 *Ita bellum vitando alemus, &c.*] Tacit. 3. 41. *Tiberius aluit dubitatione bellum.* Sic & Livii 31. 15. judicio, Attalus Rhodiique, *gaudentes utrumque composita cum Philippo pace, &c. bellum aluere.* Velut olim Massilienses, de quibus Florus 4. 2. *Misera Massilia, dum cupit pacem, belli metu in bellum incidit.* Itaque ubi pax magis timetur quam speratur, tutius est, post Deum, in armis justis præsidium, quibus tamen pax fida quæratur. *Loccenius.*

23 *Pudore*] Videbat enim multorum esse sententiam, quæ & Flaminii apud Silium 5. 124.

de-

tum mehercule habeo extorum interprete uti metu suo.
25 *Tibi autem quam potest, denuncio, ipse mihi indices, quid ex extis cognoveris; ne possis inficiari dixisse, quæ*
26 *dixeris.* Ille exsanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa: tandemque eodem metu stimulante, ne regis exspectationem moraretur; [a] *magni*, inquit, *laboris, non inriti discrimen instare*
27 *prædixi.* [b] *nec mea ars, quam benevolentia me perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video, & quantum in uno te sit scio. Vereor ne non præsenti fortunæ tuæ sufficere*
28 *possis.* Rex jussum *confidere felicitati suæ* remisit. *Sibi*
29 *enim ad alia gloriam concedere deos.* Consultanti deinde

INTERPRETATIO.

a *Laboriosum, sed non infaustum bellum imminere.*
b *Plus me sollicitum facit amor* tui, *quam quæ arte mea prospicio.*

NOTÆ.

——— *deforme sub armis*
Vana superstitio.

24 *Interprete uti*] Sic restituo ex Mss. hactenus longe deterius: *Quem certum meherc. habeo extorum interpretem metu suo.* Quod de metu ait, in eo & Claudianum habet assertorem, de bello Getico vers. 262.

Sed malus interpres rerum metus, omne trahebat
Augurium pejore via.

Hinc & Onosandri Strategicus c. 24. monet, ὅτι ὁ φόβος ψευδὴς μάντις ἐστὶν, hoc est, metum falsum esse vatem. quod & noster jam attigit supra 4. 10. *ubi vera explorari non possunt, falsa per metum augurantur.* ubi conjeci leg. *figurantur*; quod nec dum displicet. licet enim *augurare* sæpe reperias, ut apud Sidonium epist. 8. 6. in simili argumento, *promptius de actionibus longinquis ambigendisque sinistra quæque metus augurat*: tamen, ut citato loco recte monet Rad. *augurari* παθητικῶς positū, vix ac ne vix quidem reperias. *Freinsh.*

25 *Quam potest*] Priora exemplaria *sæpius quam potest.* Sed merito *sæpius* proscripsit Modius ex glossemate insertum; hoc vero eleganter, *tibi quam potest, denuncio.* Raderus.

26 *Voce suppressa*] Sic apud Tacit. Hist. 1. 42. de T. Vinio *ambigitur, consumpserit ne vocem ejus instans metus.*

Ne regis] Haud procul abludunt ista Taciti nostri 3. 67. *sæpe etiam confitendum erat, ne frustra quæsivisset.*

27 *Perturbat*] Alii, *magis perturbat.* sed potest abesse. & apud Tacitum quidem solet. de Curtio ambigerem nisi Modii correctionem, nam eam voculam primus rejecit, Constantiensi quoque Ms. niti testaretur Raderus; Lipsiusque inter ejus locutionis exempla produceret ad Tacit. H. 3. 8. & Vechnerus Hellenolex. 1. 5. in quibus plurima variorum auctorum testimonia.

28 *Felicitati suæ remisit*] Idem ille Alexandri dicta factaque æmulus Cæsar inculcavit trepido gubernatori, cum speculatorio navigio solus Brundisium trajiceret; *quid times? Cæsarem vehis.* Flor. 4. 2. Lucan. 5. 580.

Sibi enim ad alia gloriam concedere deos] Locus hic Cimmeriis tenebris involutus, singulari face & luce indiget. Fecit hunc obscuriorem Modius omisso verbo *remisit*, quod in antiquis

de cum iisdem, *quonam modo flumen transirent?* supervenit Aristander, *non alias lætiora exta vidisse se adfirmans: utique prioribus longe diversa. tum solicitudinis causas apparuisse; nunc prorsus egregie litatum esse.*
Ceterum quæ subinde nunciata sunt regi, [a] conti- 30
nuæ felicitati rerum ejus imposuerant labem. Me- 31
nedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hostis adventu, ne muris urbis include-

INTERPRETATIO.

a *Perpetuam prosperitatem bellorum ipsius* aliquo *dedecore corruperant.*

NOTÆ.

quis exemplaribus legitur, & aliis mutatis. Vetus scriptura habet: *Rex juss. c. f. sua remisit, sibi enim,* &c. Potest hic sensus elici: Rex Aristandrum, remissum ad periclitandum, jussit habere bonum animum, neque ex inspectis extis tristia ominari; sibi extra ordinem favere deos, & ostenta sacrificiorum negligere, studereque felicitati & gloriæ suæ, quod alias sæpe factum senserit. Sed obstrepit Modius, cui respondentem Acidalium audiamus. *Modius*, inquit, *pro sua sapientia locum sic ait constituisse: Rex jusso conf. f. sua ait, alia sibi ad glor.* &c. cui male tamen adhuc esse, quoniam pessime fuerit, nec satis dum conditum, vel ad publici saporis, vel eruditissimorum palatum. Est ita vero: sed ad gustum acriorem subtilioremque hominum delicatorum nos eum temperare non possumus, nisi è vulgari ac damnata lectione vocem pro insipida derelictam condimenti vicem iterum accersamus, tum de nostro superaddamus aliquid, &c. Vulgo est: *Rex jussum conf. f. sua remisit. Sibi enim ad alia glor. concedere deos.* Revocamus inde verbum *remisit*, quod necessarium. nam remittebat Aristandrum rex ad sacrificium iterandum, si perlitari posset. Reliqua leviter mutamus, & sic scribimus: *Rex jussum c. f. s. remisit: alias sibi ad glor. c. deos.* Alta & Alexandro digna sententia. quæ hæc, etiam alias mala omina & discrimina imminentia deos avertisse in gloriæ suæ gratiam. Alias quoque deos ipsa fata, ne gloriæ obsisterent suæ, immutasse, sive potius flexisse. Sæpe jam deos sibi cedere, ne gloriæ suæ cursus impediretur. Acquiesco, si non meæ interpretationi retentæque veteri lectioni, saltem Acidalii judicio & explanationi. *Raderus.* Forte commodus etiam oriatur sensus, si legas: *sibi & alia ad gloriam concedere deos.* ergo ne desperet; lætiora quoque exta concessuros.

29 *Apparuisse*] Videlicet in extis. alii ediderunt *aperuisse*, quod quidem referre possis ad Aristandrum, sed non sine damno melioris sententiæ.

31 *Menedemum*] Ita quidem & supra 7.6. dixerat, sed longe aliter Arrianus 4.1. Ubi quidem & Menedemi facit mentionem, sed non ut summi ea in expeditione ducis. *Alexander adversus Spitamenem, Andromachum mittit & Menedemum, ac Caranum &c. His adjungit Pharnuchem.* quæ non tam adduco, ut in quo hi auctores discrepent, indicarem (id enim, cum per se cuilibet promptum sit cognoscere, supra etiam professus sum non facturum) quam, ut sensum suum restituam Arriano: quem obscurant illa; *His adjungit Pharnuchem.* putes enim tam-

deretur; [a] ſimul fretus excipi poſſe; qua venturum
32 ſciebat, conſedit occultus. Sylveſtre iter aptum in-
ſidiis tegendis erat: ibi Dahas condidit. Equi bi-
nos armatos vehunt, [b] quorum invicem ſinguli re-
33 pente deſiliunt: equeſtris pugnæ ordinem turbant.
equorum velocitati par eſt hominum pernicitas. Hos
Spitamenes ſaltum circumire juſſos pariter & à late-
34 ribus, & à fronte, & à tergo hoſti oſtendit. Me-
nedemus undique incluſus, ne numero quidem par,
diu tamen reſtitit; clamitans *nihil aliud ſupereſſe loco-
rum fraude deceptis, quam honeſtæ mortis ſolatium ex*
35 *hoſtium cæde.* Ipſum prævalens equus vehebat, quo
ſæpius in cuneos barbarorum effuſis habenis evectus,
36 magna ſtrage eos fuderat. Sed quum unum omnes
peterent, multis vulneribus exſanguis Hypſidem
quemdam ex amicis hortatus eſt, *ut in equum ſuum*
ad-

INTERPRETATIO.

a *Præterea confiſus occupari poſſe incautum, in inſidiis ſeſe occuluit.*
b *Quorum ſinguli alternatim* ex equo *deſcendunt.*

NOTÆ.

tantum adjunctum ut interpretem: nec injuria, niſi evidentiſſime oſtenderet ipſe Arrian. infr. 4. 1. Pharnuchi ſummam expeditionis fuiſſe creditam. Ergo illa verba, Ἐπιτάττει δὲ αὐτοῖς Φαρνούχην, valent: *imponit:* ſive *præponit eis Pharnuchem.* Freinsh.

Qua venturum] Sic expreſſi cum Radero, cum non Bongarſio tantum & Acidalio, ſed aliis etiam ita legendum abſque dubitatione videretur.

32 *Sylveſtre iter aptum inſidiis tegendis erat*] Vtile præceptum Vegetii de præcavendis inſidiis ſilveſtris itineris lib. 3. cap. 22. *Multi cum ab hoſte diſcedunt, ſi per ſilvas ituri ſint, præmittunt* (ſpeculatores & milites) *qui anguſta vel abrupta occupent loca: ne ibidem patiantur inſidias. Et rurſus poſt ſe præciſis arboribus vias claudunt, quas concædes vocant, ut adverſariis adimant facultatem perſequendi.*

Binos armatos vehunt] Hic locus acceptiſſimus eſſe poſſet his qui pulcherrime de majoribus noſtris mereri autumant, ſi Germaniæ poſſint accenſere, quicquid ubique barbarorum fuit. Nam iſte fere mos militiæ etiam inter nos olim obtinuit, ut ad Florum 4. 2. 28. oſtendi, eo ipſo argumento, contra Magni Viri ſententiam, Cæſarianæ de Pompeio victoriæ gloriam Germanis noſtris conatus aſſerere: in quo & faventem habeo Marcellin. 16. 26. Equitibus ſparſim pedites miſcuere diſcurſatores & leves, profecto ratione tuta (an *tota*) poſcente. Norant enim, licet prudentem ex equo bellatorem cum clibanario noſtro congreſſum, fræna retinentem & ſcutum, haſta una manu vibrata, tegminibus ferreis abſcondito bellatori nocere non poſſe: peditem vero inter ipſos diſcriminum vertices, cum nihil caveri ſoleat, præter id quod occurrit, humi occulte reptantem, latere forato jumenti, incautum

ta-

adſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpuſque ex equo defluxit in terram. Hy- 37
pſides poterat quidem effugere; ſed amiſſo amico mori ſtatuit. una erat cura ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo in medios hoſtes ſe immiſit, & memorabili edita pugna obrutus telis eſt. Quod 38
ubi videre, qui cædi ſupererant; tumulum paulo quam cetera editiorem capiunt. quos Spitamenes fame in deditionem ſubacturus obſedit. Cecidere eo 39
prælio peditum II millia, CCC equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, *morte* denunciata iis, qui ex prælio venerant, *ſi acta vulgaſſent.*

NOTÆ.

rectorem præcipitem agere, levi negotio trucidandum. *Nec omitto inſignem Cæſaris locum de B. Gall.* 1.48. Equitum (*Arioviſto*) millia erant 6. totidem numero pedites velociſſimi, ac fortiſſimi, quos ex omni copia ſinguli ſingulos, ſuæ ſalutis cauſa, delegerant. cum his in præliis verſabantur: ad hos ſe equites recipiebant: hi, ſi quid erat durius, concurrebant: ſi qui, graviore vulnere accepto, equo deciderant, circumſiſtebant: ſi quo erat longius prodeundum, aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas, ut jubis equorum ſublevati curſum adæquarent. Olim tamen apud Romanos idem fere uſurpatum Livius 26.4. tradit. *Freinſh.*

36 *Hæc agentem*] Sive *aientem*, Acidalius.

39 *Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit*] Hoc congruit Cæſaris monito: Ut corporis vulnera, ita exercitus incommoda eſſe tegenda: ne ſpem adverſariis augeamus. In tempore tamen de remedio cogitandum. *Loccen.*

Morte denunciata iis] Elegans eſt caput apud Frontin. 2. 7. de diſſimulandis adverſis. *Raderus.* Merito autem hoc Alexandri conſilium laudat Curtius, cum detecta clades metum injectura fuerit militibus; nulli autem rei uſui futura. E contrario idem Vitellii conſilium (tantum valet temporis, loci aliarumque rerum diverſitas) haud minus merito culpat Tacit. H. 3. 54. Ergo probe videndum, ea res pluſne damni nobis allatura ſit, an commodi, ut pro tempore conſilia noſtra moderemur. *Freinſh.*

CAP. VIII.

Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt, ac de pace prorsus egregiam ad Alexandrum orationem habent.

1 CETERVM quum animo disparem vultum diutius ferre non posset; in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum
2 secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi adlevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus conjectare poterat, quanta hominum multi-
3 tudo esset. Iamque lux adparebat, quum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post
4 vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis; ut facile periculi, quod horrebant,
5 cogitationem præsentia ejus excuteret. Læti ergo & manantibus præ gaudio lachrymis, consalutant eum; & quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt.
6 Ille *se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse*
7 pronunciat; *super utres* jubet *nare levius armatos.* Plura nec dici res desideravit; nec rex dicere per vale-
8 tudinem potuit. Ceterum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad XII millia effectæ sint. Iamque ad transeundum omnia aptaverant, quum legati Scytharum XX more gentis per castra equis vecti, *nunciari* jubent *regi*, *velle ipsos ad*
9 *eum mandata perferre.* Admissi in tabernaculum, jussique

NOTÆ.

3 T*Horacem indutus*] Quem alias tantum in discrimine, nec fere nisi rogatu amicorum, sumere solebat, supra 4.13. at nunc induit ad spem militis intendendam, si videret regem jam laboribus bellicis parem esse. *Freinsh.*

5 *Læti ergo & manantibus præ gaudio lachrymis*] Pari exultatione Alcibiadem post exilium à plerisque popularium fuisse susceptum tradunt Xenophon Ἑλλην. lib. 1. & Iustin. 5.4. Sic de Tib. Cæsare Velleius lib. 2. *Militum, aspectu ejus, elicitæ gaudio lachrymæ alacritasque & nova quædam salutationis exultatio & contingendi manum cupiditas.*

8 *Scytharum*] Hos Germanos fuisse scribit Aventinus lib. 1. *Adfuerunt &*

sique *considere*, in vultu regis defixerant oculos,
credo quia magnitudine corporis animum æstimanti-
bus modicus haudquaquam famæ par videbatur.
[a] Scythis autem non ut ceteris barbaris rudis & in- 10
conditus sensus est: quidam eorum sapientiam ca-
pere dicuntur, quantamcumque gens capit semper
armata. Sicque loquutos esse apud regem memoriæ 11
proditum est. Abhorrent forsitan moribus nostris &
tempora & ingenia cultiora sortitis, sed ut possit
oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet,
[b] quæ utcumque tradita sunt, incorrupta perferemus.
Igitur unum ex his maximum natu ita loquutum ac- 12
ce-

Interpretatio.

a *Scythæ porro non agresti & inculto sunt ingenio, ut reliqui barbari.*

b *Qui* eorum verba, *quoquo modo scripta* à veteribus, *nihil mutando referemus.*

Notæ.

& Germanorum Orientalium (quos Sarmatas & Scythas scriptores rerum, nos Venedos, ipsi se Sclavos vocant) oratores.

9 *Modicus*] Veteres una voce auctiores; *Modicus animus.* eam statim exturbavit Modius. at melius Acidal. qui correxit legitque *modicus habitus.* quæ vox & alibi in nostro simili narrationi deservit. Nisi forte rectius ex Mss. ubi est, *mod. annis, aut animis quamquam*, fiat, *modicus animi, quam famæ par videbatur*, hoc est, mod. animi potius, quam famæ par. *modicus animi* sicut apud Tacit. H. 1. 53. *immodicus animi.*

10 *Ut ceteris barbaris*] De qua re insigne testimonium Herod. 4. 46. quem credo respicit noster: *Pontus Euxinus nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta*, &c. & certe quæ tam hic quam in aliis auctoribus de hac gente leguntur, non infimam ingenii sapientiæque vim, præsertim in acutis, & interdum ænigmaticis eorum aut sermonibus, aut responsionibus, aut etiam factis, ostendunt. *Freinsh.*

11 *Sicque loquutos*] Putes statim incipere orationem Scytharum, sicut & in Aldina editione notatum est. & sane verba hæc id requirerent: at quæ proxime sequuntur haud dubie nullam orationis ejus partem faciunt. Sed mox iterum repetitur, *unum ita locutum accepimus.* Quæ indicia facile detexissent hujus loci vitium: sed accedunt Mss. in quibus: *Si qua loquutos*, &c. & mox *abhorrent*, non *abhorrentia.* Videtur itaque legendum: *Si qua loquutos e. a. r. m. proditum est, abhorrent f. m. n. e. t. e. i. e. sortitis; ut possit*, &c. *Idem.*

Oratio eorum sperni] Scytharum oratio apud Græcos etiam in proverbium abiit, ut rudis, inculta, & nihil præ se ferens humanitatis. ad id respexit Curtius. Originem hujus referunt, quod Scythæ Dario Persarum regi postulanti, ut sibi parerent, nihil aliud responderint, quam κλαίειν, id est, plorare. *Popma.*

Quæ utcumque] Vere conjecit Bongarsius,

cepimus. *Si dii habitum corporis tui aviditati animi parem esse voluißent; orbis te non caperet: altera manu Orientem; altera Occidentem contingeres. & hoc adsequutus scire velles,*
13 *[a] ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque [b] concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam; ex Asia transsis*

INTERPRETATIO.

a *Quo se solis lumen reciperet* in occasu.
b Plura *expetis quam continere* possis.

NOTÆ.

garsius, *qui utcumque.* Freinshemius etiam omisso verbo substantivo, sic ista concipit; *qui utcumque tradita incorrupta perferemus.* Sic de se Tacit. 15. 53. *Nobis quoquo modo traditum non occultare in animo fuit.*

12 *Si dii habitum*] In his orationibus non facit Curtius, quod in exponendis Iustini Imp. verbis profitetur Simocatta 4.3. nolle se *dictionis simplicitatem expolire: nec quod minus eleganter prolatum est, in formam aliam commutare: sed nuda ejus verba suis narrationibus intexere.* Quod tamen nec ipsum ubiq; decet, sed delectu opus est: & utrobique fere peccari solet. *Freinsh.*

Altera manu Orientem] In animo habuit fabulam Typhonis, cujus *manuum altera ad Hesperum usque, & altera ad Orientem pertinebant.* Apollodor. lib. 1.

Tanti numinis] Non placet ut *nominis* legas, ut nonnemo putat, quamvis apud Ovid. Trist. 5. 13. v. 39. legas:

Nominis & famæ quondam fulgore trahebar.

Nec Aventini scriptura arridet, qui pro *tanti numinis* posuit *solis.* Bene habet usitata lectio. Sensus est; si totum orbem occupares, quæreres ubi tui numinis gloriam & fulgorem finires & conderes. pro numine enim se gerebat, & coli passim volebat. & majus numen apparuisset, si totum orbem subegisset. Hermolaüs inf. 8.7. *Si quis deorum ante Iovem haberetur, fastidires etiam Iovem.* Rad. Cujus de lectione sententiam probo; de sensu non item. Aventinum potius sequor, qui explicavit vicario verbo mentem Curtii, quid per tantum numen intelligat. Non enim hercule Alexandrum, nec illi fulgorem suum condi volebat, aut finiri, sed sine modo terminoque clarere. Solem ergo innuit, quem & à Scythis cultum, vel ex Herodoti extremo lib. 1. satis constat. & nisi fallor, his verborum involucris Oceanum designant, quem & ipsum studiosa cura lustrare mox cœpit Alexander; ibi enim condi solem veteres crediderunt. Et de poëtis quidem ita notum est, ut nihil æque. nec tamen ipsorum hoc figmentum fuit, sed gentium consensus. Vide quæ notat Lipsius ad Tac. Germ. 45. Qua etiam mente *conscium occidui solis Oceanum* nominat Mamert. paneg. cap. 2. Vt autem Oceano Gaditano occasum solis, ita Indico ortum tribuerunt, qui uterque locus est, ubi tanti numinis fulgor ipsorum opinione condebatur. Hic sensus inest illis Alexandri: *pervenimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia.* Id autem Scythis absurdum vanumque videbatur, fortassis & impium. nam & Florus 2.17. ait, Dec. Brutum *cadentem in maria solem, obrutumque aquis ignem, non sine quodam sacrilegii metu & horrore deprehendisse.* Freinsh.

13 *Concupiscis, quæ non capis*] De Parmenione Alexander lib. 6. Curtii: *Majora quam capit spirat.* Infeliciter autem desiderantur, quæ capi nequeunt; felicius, quibus sis ferendo. vide de Antiocho Valer. 4. 1. *Loccen.*

transis in Europam: deinde si humanum genus omne superaveris, cum sylvis & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid tu, ignoras AR- 14
BORES magnas diu crescere; una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen pervenire contendis; cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quo- 15
que aliquando minimarum avium pabulum fuit: & ferrum rubigo consumit. nihil tam firmum est, cui periculum

NOTÆ.

Deinde] Cogita an non *Denique* pro *Deinde*. Acidalius.

14 *Arbores magnas diu crescere; una hora extirpari*] Hoc genus similitudines occinit Xerxi patruus Artabanus apud Herodot. 7. 10. *Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parva vero nihil lædit? Vides ut magna semper ædificia magnasque arbores hujusmodi fulminum tela percutiunt?* Horat. l. 2. Carm. Od. 10. v. 10.

——— celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulmina montes.

Exemplo memorabili sit Nabuchodonosor, magnæ arbori comparatus Ezech. 31. Dan. 4. Sed fastigio regio ob fastum dejectus. Lucianus lib. 1. Antholog. in Fortunam:

Οὐ δρύον, ἐ μαλάχlω ἄνεμός ποτε, τὰς ἢ μεγίστα.
Ἤ δρύας, ἢ πλατάνυς οἶδε χαμαὶ κατάγειν.
Adspicis ut soleat quercus platanosque proceras,
Non malvam aut juncum sternere ventus humi.

Ita superbi & elati animi, non humiles casibus obnoxii sunt. Scimus picturis procerarum arborum adscriptum à nonnullis: *Noli altum sapere; sed time.* quæ verba ex epistola Pauli ad Roman. cap. 11. vers. 20. deprompta sunt. Hoc superbi sibi dictum putent, ne fastus eos dejiciat, ut ventus ac fulmen altas arbores. *Loccen.*

Stultus est, qui fructus earum spectat] Lege: *qui fructus earum affectat*. Faber.

15 *Leo*] A leonis, aliorumque animantium robore argumentum sumpsit & mimus ille, qui Maximino subindicabat argute, non esse fidendum robori, quo ille stolide ferox erat:

Elephas grandis est & occiditur:
Leo fortis est, & occiditur:
Tigris fortis est, & occiditur.

Capitolin. in Maxim. cap. 9. Leones autem etiam à culicibus magnopere vexari, qui & mortis causam eis præbeant, testatur Marcell. 18. 17. *Freinsh.*

Rubigo] Ovid. de Ponto 1. 1.

Roditur ut scabra positum rubigine ferrum.

Eleganter Plinius 34. 14. Obstitit eadem naturæ benignitas, exigentis à ferro pœnas rubigine, eademque providentia, nihil in rebus mortalius facientis quam quod infestissimũ mortalitati. *& mox:* A ferro sanguis humanus se ulciscitur. contactum namque eo, celerius subinde rubiginem trahit. *Mirum est, quod idem Plinius* 34. 15. *refert:* Extare ferream catenam apud Euphratem amnem, in urbe quæ Zeugma appellatur, qua Alexander Magnus ibi vinxerat pontem; cujus annulos, qui refecti sunt, rubigine infestari, carentibus ea prioribus.

Nihil tam firmum est] Non est, quod quis viribus aut robore ferociat, quum natura nihil voluerit esse sine pari. Quin validissimis etiam ab invalidis sæpe periculum esse, exemplum in ani-

16 *lum non sit etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Qui sis, unde venias, licetne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec servire*
17 *ulli possumus; nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum, & sagitta, & patera. His utimur & cum ami-*
18 *cis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quæsitas: Patera, cum his vinum diis libamus: Inimi-*

NOTÆ.

animalibus brutis habemus. in culicibus & gallo gallinaceo leoni, scarabæo aquilæ, scorpio pisciculo thynnis, ichneumone crocodilo infestis. vide Vossium lib. 15. Theolog. gentil. c. 59. & Erasmi Colloquia in Amicitia. Nec in brutis solum, sed etiam hominibus exempla dantur: in Goliatho gigante à Davide prostrato: in Ionathane filio Saulis cum armigero suo viginti hostium cædente; idque vi divina in ultionem insolescentis potentiæ ac roboris. Vt nunc prætercam illos, qui parva manu sæpe magnas hostium copias fuderunt. Seneca l. 3. de ira c. 28. *Imbecillos valentissimis alias dolor, alias casus exæquat.* Et cap. 42. *Quid imbecillitatis obliti ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus?* Loccenius.

Ab invalido] Vere enim Seneca de ira 3. 28. *Nihil tam imbecille natum est, ut sine elidentis periculo pereat.* inde à contemptissimis animalibus haud ignobiles populos patriis sedibus fuisse pulsos, notatum est ad Iustin. 15. 2.

16 *Sylvis*] Aventinus lib. 1. ubi verba hæc recenset, adjicit *paludibusque:* quod si ex libro quopiam haberet, quod ut sit vereor, non rejicerem.

Nec servire ulli possumus; nec imperare desideramus] Plinius lib. 16. nat. hist. cap. 1. ubi Scytharum tenuem sortem descripsit, addit: *Et hæ gentes si vincantur hodie à populo Romano, servire se dicunt.* Seneca lib. 2. de ira cap. 15. *Omnes ista feritate liberæ gentes leonum luporumque ritu, ut servire non possunt, ita nec imperare.* Attamen modestioris voti sunt, quam illi quibus non placet libertas nisi cum imperio vel dominatu; de quibus Tacitus lib. 4. Hist. *Pleræque civitates adversum nos armatæ spe libertatis, &, si exuissent servitium, cupidine imperitandi.* Confer Aristotelem 7 Polit. 14. *Loccen.*

17 *Dona nobis data sunt*] Acidalius legit, *Bona nobis data sunt.* quam conjecturam mirifice commendat Raderus. Nec enim vult dona fuisse data ab his Scythis Alexandro. quod quidem etiam in animo habuisse apparet Bongarsium, cum conjiceret induci debere tria verba; ut esset: *Nobis sunt, ne Scytharum gentem ignores:* quod placeat præ illo. Paschal. legati cap. 5. putat optionem hic dare Scythas Alexandro, bellum an pacem cum iis habere malit. Sed optime locum explicat Loccenius. cujus verba subjicio: *Male*, inquit, *excusum*, dona à nobis data sunt. *Horum donorum originem aperit* Herodot. 4. 5. *ubi refert, olim cœlo in Scythiam demissa, puta ut ancile Romanorum.* Targitai dicunt tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxoin, & novissime Colaxain. His regnantibus demissa cœlitus in Scythiam regionem ex auro facta, aratrum, jugum, securim, phialam. *Hanc historiam, vel verius fabulam hic tangit Curtius.*

Aratrum] Non displiceat quod hic conjicit Acidalius: *boum aratorum.* Βοῦν ἀροτῆρα vocat & Hesiodus.

18 *Vinum*] Id unde acceperint, non immerito quæras. ipsi non colebant vites; commercia non curabant. Credo quod de singulis eorum nationibus

Inimicos ſagitta eminus; haſta cominus petimus. Sic Syriæ regem, & poſtea Perſarum, Medorumque ſuperavimus; patuitque nobis iter uſque in Ægyptum. At tu, 19
qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es. Lydiam cepiſti: Syriam occupaſti: Perſidem tenes: Bactrianos habes in poteſtate: Indos petiſti: jam etiam ad pecora noſtra avaras & in-

NOTÆ.

bus vere ſeu falſo creditum fuit, toti deinceps Scytharum nomini temere fuiſſe adſignatum. Ergo de ἀκρατοποσίᾳ eorum, quod mero gaviſi fuerunt, quæ traduntur, ad eos pertinere putem, qui forte ad Pontum, Græcis urbibus finitimi, à vicinis id habuerint. Quamquam & Bactriana, quæ his Scythis contermina eſt, vini mire ferax fuerit. Et notum eſt quam proclives in hoc vitium ab omni ætate fuerint ad ſeptentrionem vergentes populi: ipſo corporum temperamento ad id tantum non cogente. De Scythis ergo idem memoratur apud Athenæum, ubi & adagii vice jactatum Sparte notat verbum ἐπισκυθίζειν, *Scythicum in morem bibere.* Notum eſt quid de Anacharſide referat Diog. Laertius. vide & Eraſmi adag. Chil. 2. 3. 17. *Freinsh.*

Syriæ] *Scythiæ regem* vulgati codices. Sed quid Scythæ ſuum regem viciſſent? *Syriæ* Modius vere repoſuit pro *Scythiæ.* Quis autem hic Syriæ rex fuerit, Ninuſne, an prior aliquis, quod equidem reor, non conſtat. Nam à Belo primo Aſſyriorum rege (quos Latini Syros vocant; ut eſt apud Iuſtin. 1. 2.) uſque ad Sardanapalum, unus & quadraginta reges numerantur. Vexori Ægypti rege ab Scythis victo, Aſia quoque in poteſtatem Scytharum fuit per annos admodum mille. *Scalig. in Canon. Iſagog.* Ninus tributa Scythis primus negavit. Fuere ergo ante Ninum, quibus Scythæ in Aſia imperitarunt. Adverſus Vexorim rex Scytharum Tanaïs in bellum profectus eſt. Iuſt. 2. 3. *Raderus.*

19 *Omnium gentium, quas adiſti*] Satis quidem libere legatus. Sed ſecundum illud Auguſtini de civ. Dei. 4. 4. *Remota juſtitia quid ſunt bella, niſi magna latrocinia?* Quam juſtitiam ubicunque neglexit Alexander, fas bellorum aſſerere nequit. *Loccen.*

Latro es] Hoc ut de omnibus gentibus ab Alexandro ſubactis dici forte non conveniat, ita poſſe de pleriſque, pro comperto habeo. Idem Lucani ſenſus fuit 10. 20. cui *terrarum felix prædo* vocatur, idem Senecæ de benef. 1. 13. & epiſt. 94. Contra quorum auctoritatem, ipſa naturali æquitate ſubnixam, qui jure belli tuentur Alexandrum; non intelligunt, quantum hoc illi cedere debeat: & tamen in hoc quoque ut juſtum jus ſit, honeſtam aliquam cauſam requiri, non ſolam dominandi cupidinem; quam in Alexandro fuiſſe ſummam, inficiari ne quidem ii poſſunt, qui maxime eum laudant. Pari autem audacia reſpondit Alexandro, quiſquis fuit, pirata: ex quo cum quæſiſſet, *quo ſcelere impulſus mare haberet infeſtum? eodem, inquit, quo tu orbem terræ.* Cicero de rep. lib. 3. *Eleganter & veraciter*, judicio. D. Auguſtini de Civ. 4. 4. *Freinsh.*

Indos petiſti] An? *Indos petis.* Nondum adierat Indos, ſed mox aditurus erat. Bactriani enim proximi Indis. *Raderus.* Ne quid mutari patiar, prohibet Curt. infra 7. 11. ubi iterum Indiam jam tum acceſſam narrat: *Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus.* Vtrobique tamen per exaggerationem Indiæ nomen propinquis regionibus tribui crediderim. Sic enim & Ariorum terra, & Sogdianorum, Indiæ nomine quandoque intelligitur, ut alibi

& instabiles manus porrigis. QVID tibi divitiis opus est,
20 *quæ te esurire cogunt?* [a] *Primus omnium satietate parasti famem; ut quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cu-*
21 *peres.* [b] *Non succurrit tibi, quamdiu circum Bactra hæreas? dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut major fortiorque sis quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo*

INTERPRETATIO.

a *Primus es hominum cui saturitas esuriem attulerit.*

b *Nonne advertis quam dudum* jam *moreris ad Bactrianam* subigendam?

NOTÆ.

alibi jam notavimus. Sane enim Curtius nondum Indiæ proprie sic dictæ meminit, quasi Alexander eam fuerit ingressus: sed quæ de frigore tolerato jactat, aperte referenda sunt ad iter per Parapamisadas, de quo supra 7. 3. *Freinsh.*

Et instabiles manus porrigis] Videatur fortasse corrigendum, *avaras & insatiabiles manus*: nisi, quod certe puto, notare utrumque voluerunt [hoc est, Scythæ in Alexandro notarunt tam avaritiam, quam morem passim in quosvis incurrendi: non enim ait Acidal. unam vocem *instabiles* utrumque valere, ut putat explanator,] & inexpletam, & vagam rapacitatem Alexandri, qui nullo fine contentus, loco nullo constans, ex aliis alia subinde invadat. Atque huc respiciunt eorundem superiora illa: *Ab Europa petis Asiam; ex Asia transis in Europam.* Acidalius. Aliorum conjecturas; *intestabiles, incessabiles, instabiles, vacuas,* merito respuit Raderus.

20 *Vt quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes*] Eadem mente dixit Claudianus:

——— *Semper inops quicunque cupit.*

Genus autem egestatis gravissimum est, in divitiis inopem esse, teste Seneca epist. 47. Graviter hoc ipsum proponit Seneca epist. 119. Post Darium & Indos pauper est Alexander Macedo: quærit quod suum faciat, scrutatur maria ignota, in Oceanum classes mittit novas, &, ut ita dicam, mundi claustra perrumpit. Quod naturæ satis est, homini non est. Qua tota epistola de veris divitiis disputat, verissime dicerem, si ibi compareret, quod & in Platonis aliorumque Philosophorum libris D. August. unice desiderabat, CHRISTVS, Eædem cogitationes fuerunt Æliano de hist. an. 6. 13. cum enim narrasset, cervos in colle quodam ad Hellespontum, extra illius fines nunquam progredi, subjicit: *Quid ad hæc homines? quos sane nunquam ne orbis quidem terræ explere queat.* sic enim vertit interpres versum Homeri Iliad. 9. 404. quem adducit Ælianus:

Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς Ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει. *Freinsh.*

21 *Bellare*] Ad vitandas ejusmodi rebelliones, qua re opus esset, sic apud Plut. cap. 114. monuit Alexandrum Calanus: Corium in medium conjecit siccum & retorridum, cujus oram calcavit. Id uno loco pressum ceteris partibus extulit se. Idem circulans undique & pedibus stringens, in quaque parte ostendit evenire, quod medium pedibus occupavit, tunc omnes partes quievere.

Alienigenam dominum pati nemo vult] Parthi, licet *petitum Roma acceptumque regem, quamvis gentis Arsacidarum, ut externum aspernabantur.* Tacit. 2. 1. Vide notas ad ista lib. 4. *Suis quisque paret placidius, &c.*

22 *Quam*

nemo vult. Transi modo Tanaïm : scies quam late pa- 22
teant ; nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas
nostra velocior erit , quam exercitus tuus ; qui prædam
tot nationum vehit. Rursus quum procul abesse nos cre- 23
des , videbis in tuis castris , eadem velocitate & sequi-
mur , & fugimus. Scytharum solitudines Græcis etiam
proverbiis audio eludi. at nos deserta & humano cultu 24
vacua , magis quam urbes & opulentos agros sequimur.
Proinde fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica
est , nec invita teneri potest. [a] *Salubre consilium sequens*
quam

INTERPRETATIO.

a *Consilii hujus utilitas apertius olim , quam nunc , apparebit.*

NOTÆ.

22 *Quam late pateant*] Hunc locum velut lacunosum explet Acidalius : *Scies quam late pateat fuga. Insequere, nunquam tamen consequeris Scythas.* Sed cum sententiæ ratio satis absque insertis verbis appareat, religio est, contra omnium codicum tam chirographorum, quam editorum fidem ingerere aliena. *Raderus.* Sententia , opinor , est : si transeas Tanaïm, videbis quidem quantum terrarum occupent Scythæ , nunquam tamen si ipsi nolint , eos consequeris , aut reperies. Quam rem etiam cum admiratione testatur antiquissimus Herodot. 4. 46. De amplitudine autem Scythiæ collegit nonnulla Barthius Adversar. 56. 15.

Paupertas nostra velocior erit] Hoc ante expertus erat Darius in Scythis , & Lysimachus in Dromichete Getarum rege , de quo præter ceteros Fulgos. lib. 5.

23 *Proverbiis*] Σκυθῶν ἐρημία , *pro summis calamitatibus , exitioque ,* dictum est apud Aristophanem *in Acharnensib. act. 2. scena 6. Quo loco commentator indicat , proverbium dici solitum de ingenti solitudine , &c. Usurpat & Plutarch. de Stoïcis contrariet. cap 33.* Chrysippus sapientem fœnoris gratia præcipitem dat in Panticapæum , & Scytharum solitudinem. *Erasmus Adag. Chil. ad.* 3. 5. 94. Refert & Schottus in prov. è Vaticana biblioth. append. 3. 79. Earum solitudinum conditionem describit Hippocrates lib. de aëre, &c. citatus ab Radero.

At nos deserta] Arrianus apud Eustathium ad Dion. Periegetem, v. 675. docet , Scythas olim urbes habitasse , domos incoluisse, terram arasse, vescique pane solitos , sed victos à Thracibus mores mutasse , omnibusque diris se devovisse , ubi vel ædes exædificassent, vel aratro terram proscidissent, aut urbes condidissent , aut opes aurumve possedissent. Plostra igitur sibi comparasse , ferinam in cibum adhibuisse, lac potasse. Iumentis duntaxat illis solis usos quibus veherentur , & quæ terras terris commutantes sequerentur. Indeque dictos *Nomadas.* quasi tu diceres pascuales , seu pastores. *Raderus.*

24 *Fortunam tuam pressis manibus tene*] Eadem allegoria Seneca epist. 101. *Nihil sibi quisquam de futuro debet promittere : id quoque quod tenetur , per manus exit.* Et Hieronymus in Esai. cap. 38. *Nulla res longa mortalium est , omnisque felicitas seculi dum tenetur, amittitur.* Loccen.

Salubre] Totam hanc pericopen miror cur ejecerint ; cum sit genuina & germana sine dubio ; insuper elegan-

quam præsens tempus, ostendit melius. impone felicitati
25 *tuæ frænos, facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus & pennas tantum habet; quum manus porrigit, pennas quoque comprehendere non*
26 *sinit. Denique SI DEVS es, tribuere mortalibus beneficia*

NOTÆ.

tem contineat sententiam, quam puto juves adhuc, si pro *ostendit* legas *ostendet*. Sensus: ex ipso eventu evidentius cognosces, quam salubre fuerit hoc consilium. *Freinsh.*

Impone felicitati tuæ frænos, facilius illam reges] Multi fortunatorum si sibi permittantur, instar indomitorum equorum sunt rectu difficiles. Itaque aureum Palladis frænum (de quo Homerus) i. e. recta ratio adhibeatur, qua possit cohiberi. Pythagoræ dictum circumfertur: *Nec equos sine fræno, nec fortunam absque prudentia gubernari posse.* quo forte respexit Curtius. Hunc credo locum respexit politissimus Politianus, cum illa Herodiani 1. 8. χαλεπὸν δὲ μετρῆσαί τε καὶ ὅρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις ὑπερεχούσης ἐξουσίας. ita verteret: *Est autem difficile in maxima licentia moderari sibi, quasique frænos imponere cupiditatibus.* Loccen.

25 *Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam*] Multas fortunæ formas, multa ejusdem symbola, figuras, statuas alio atque alio modo effigiatas, nomina & cognomina recenset Alexander Neapol. genial. dier. 1. 13. (quem juvabit hoc loco cum Tiraquello consulere) & inter alias effigies etiam hanc à Curtio hic expressam. Tiraquellus hoc modo fictam & depictam non nisi ex hoc Curtii loco docet. Alatam quidem & pinnatam apud Euseb. Horat. Od. 3. 29. & fortasse alias cognosces, sed ἄποδα nusquam nisi hic. Habes generatim de fortuna apud Alciatum & ejus scholiasten in symbolo Fortunæ, multa etiam apud Pierium, ut taceam Pausaniam, Plutarchum, & alios. *Raderus.* Elegans imago Fortunæ, *Sine pedibus* picta, quod consistere nequeat, volucremque ejus levitatem signat: unde & pinnas ei addidere. *Dum manus porrigit, pinnas comprehendere non sinit.* eo fortunæ lusus adumbratur, quæ se non uni totam, nec simpliciter semper dat. Seneca epist. 82. *Non habet fortuna longas manus; neminem occupat, nisi hærentem sibi.* Idem epist. 42. de homine inconstanti: *Meministi quum quendam affirmares in tua potestate esse, dixisse me volaticum esse & levem, & te non pedem ejus tenere, sed pennam. Mentitus sum: pluma tenebatur, quam remisit & fugit.* Loccen.

26 *Si Deus es*] Homerus:

——— Θεοὶ δωτῆρες ἐάων.

Curtii locum allusit Owenus:

Est homo qui locuples inopi nil donat amico;
Qui rapit, hic lupus est; qui dabit, ille Deus.

Tribuere mortalibus beneficia debes] Id enim maxime divinum est, unde & Dei nomen deduxere veteres à dando, quia omnia commoda hominibus det. Festum vide. Ea de re contra Epicureos graviter & prolixe disputat Seneca post princ. lib. 4. de benef. Ergo sapienter *Pythagoras dicebat, hæc duo divinitus hominibus data esse longe pulcherrima: veritatem amplecti, & beneficiis operam dare: & addebat, utrumque cum deorum immortalium operibus comparari posse.* Ælian. hist. var. 12. 59. Quam deinde sententiam certatim arripuerunt retuleruntque Philo lib. de judice: Clemens Stromat. lib. 2. Synesius epist. 31. Damascius apud Suidam in Ἀγαθοεργία. Senec. de benef. 3. 15. *Qui dat beneficia, deos imitatur.* Ceterum Alexandri beneficentiam cum alii commendant, de quibus forte infra ad 10. 5. tum & Polyænus 4. 3. ridiculo hoc beneficii genere, quod constituerit omnes non *homi-*

neficia debes; non sua eripere: sin autem homo es; id quod es, semper esse te, cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non 27
intuleris, bonis amicis poteris uti. nam & FIRMISSIMA est inter pares amicitia; & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, 28
amicos tibi esse cave credas. inter dominum & servum nulla amicitia est, etiam in pace, belli tamen jura servantur. [a] *Iurando gratiam Scythas sancire ne credideris.* 29
colendo

INTERPRETATIO.

a *Ne putes Scythas amicitiam jurejurando firmare.*

NOTÆ.

homines sed *Alexandros* vocare. cujus muneris gratiam haud gravate, puto, fecisset ei Diogenes. Sed hæc beneficentia non proficiscebatur ex voluntate juvandi alios; sed tantum ex cupiditate nominis & gloriæ. Absque eo enim esset, non utique spoliaret magnam terrarum orbis partem, ut paucos locupletaret, &c. *Freinsh.*

Sin autem homo es] Id in Trajano laudat Plinius paneg. *quod unum se ex civibus putarit, nec minus hominem se, quam hominibus praesse meminerit.* Et Æmilius Probus in Theodosio Imp.

Communis cunctis, hominem sed regna tenere
Se meminit, vincit hinc magis ille homines.

Semper esse te, cogita] Hoc à patre Philippo Alexander discere poterat, qui ex ephebis uni præcepit, ut quotidie prima luce ad lectum cubicularem adesset, regemque his verbis de hominis mortalitate admoneret: Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ. *Philippe, homo es.* Ita Ælian. hist. var. 8. 15. *Raderus.*

27 *Firmissima est inter pares amicitia*] Itaque melius est amicos quam servos quærere, & tutius volentibus quam coactis imperitare, ut docet Sallustius bell. Iug. cap. 102. Vi subacti raro fidi sunt, aut esse metu simulant; nisi eos ita tractes, ut mutati imperii ipsos non pœniteat. Probe Cæsar Pompeium moneri jubet de bel. Civ. 3. 10. *hoc unum esse tempus de pace agendi, dum sibi uterque confideret, & pares ambo viderentur.* Sic apud Florum 4. 10. *Expertis invicem Parthis atque Romanis, quum Crassus atque Pacorus utrimque virium mutuarum documenta fecissent; pari rursus reverentia integrata amicitia.* Quod alterum genus esse fœderum de tribus, dicit Menippus apud Liv. 34. 56.

Et videntur pares] Idem Menippus eodem loco: *Tertium esse genus, quum qui hostes nunquam fuerint, ad amicitiam sociali fœdere inter se jungendam coëant. eos neque dicere, neque accipere leges; id enim victoris & victi esse.*

28 *Quos viceris*] Eadem mens illis Tacit. H. 2. 7. *victores victosque nunquam solida fide coalescere.* Plinius Paneg. 85. *Nam quæ poterat esse inter eos amicitia, quorum sibi alii domini, alii servi videbantur?* Ergo & Molo apud Polyb. 5. 52. *Susianæ & Babyloniæ populis recens à se & inopinata victoria subactis parum fidebat.* Adi Gruterum ad illa Liv. 8. 21. *Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarii pacati sint.* & Alb. Gentil. de jure belli 3. 13.

Etiam in pace] Victi enim victoribus parere coguntur, servi domino, subjecti magistratibus. Nam quæ leges & conditiones victis belli tempore latæ

colendo fidem, jurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & deos invocant. [a] *nos RELIGIONEM in ipsa fide novimus. qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cujus benevolentia dubites. Ceterum nos & Asiæ & Europæ custodes*

stodes

INTERPRETATIO.

a *Nostra religio in fidelitate posita est.*

NOTÆ.

tæ datæque sunt, deinceps perpetrato bello observantur. *Raderus.*

29 *Colendo fidem, jurant*] Vid. Lucianum in Toxare. Isocrates orat. ad Demonic. monet, hoc esse bonorum virorum, ut eorum integritas fide dignior, quam jusjurandum esse videatur. Istud nunc multis artificium est, juramento & fidei simulatione fallere homines, & ipsum, si possent, Deum.

Græcorum] Injuratis Scythis plus ait credendum, quam juratissimis & testatissimis Græcis. Quia apud Græcos, ut Euripides in Iphigenia Taurica canit: πιςὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν. *Nihil fidi novit Græcia.* Græcorum vanitatem miris modis exagitat Sat. 3. Iuvenalis. Cicero ad Q. Fratrem, epist. 1. *Græci fallaces, & leves, & diuturna servitute ad nimiam assentationem eruditi.* Virgil. Æn. 2. 106.

Ignari scelerum tantorum, artisque Pelasgæ.

Et vers. 152.

——— *ille dolis instructus & arte Pelasga.* Raderus.

Græcorum autem tantum mentionem hic facit ex persona Scythæ Curtius, quod illa natio tum maxime innotescebat Græcis, cumque ea in præsentia res erat. Non tempero adscribere mellitissima Senecæ in hunc morem verba de benef. 3. 15. *Vtinam nulla stipulatio emptorem venditori obligaret! nec pacta conventaque impressis signis custodirentur! fides potius illa servaret, & æquum colens animus. Sed necessaria optimis prætulerunt, & cogere fidem, quam spectare, malunt, &c.* Ergo Scythis *natura dedit, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisque philosophorum consequi nequiverunt.* teste Iustino 2. 2. Græcæ lubricitatis suggillatio etiam in illis est apud Plautum Asin. 1. 3. v. 47.

——— *quæque volumus uti,*
Græca mercamur fide.

hoc est, præsenti pecunia opus est: nemo fidem nostram sequitur, non magis quam si Græci essemus. *Freinsh.*

Acta consignant] Alii *facta.* unde Bongars. *pacta.* quæ emendatio firmari possit ex Senecæ verbis modo relatis.

In ipsa fide novimus] Quæ nobis, ut dea, religiose colitur. ridiculum ergo putamus, advocatis per jusjurandum diis religionis metu nos adstringere, si ii simus, ut fidei numen possimus contemnere. Sane jurandi parum validum videbatur vinculum Augusto apud Dion. lib. 54. *Quæ sponte fiunt, ea etiam citra jurisjurandi vinculum observantur: at quæ fiunt ingratiis, non si millies jurata sunt, præstantur.* nisi videlicet cum Scythis religionem in ipsa fide noveris. *Freinsh.*

Qui non reverentur homines, fallunt deos] Hinc concinnatum illud in Florileg. Ethico Polit. Gruteri:

Qui pejerat, timet homines, contemnit Deos.

Qui vero non timent Deum, nec etiam reverentur homines, veluti describitur injustus judex Luc. 18. v. 2. 4. Et vice versa qui non reverentur homines quos vident, quomodo timebunt Deum, quem non vident? *Loccenius.*

30 *Vtri-*

stodes habebis: Bactra, nisi dividat Tanaïs contingimus: ultra Tanaïm usque ad Thraciam colimus; Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. Vtrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse considera. Hæc barbarus.

NOTÆ.

30 *Vtrique imperio tuo finitimos*] Bongarsii, Acidalii, Sebisiique conjectura conspirabat in unum, ut *utrimque* legeretur. Nec sane ineptum hoc esset. sed cum haud minus proba sit vulgata, cur non tueri se possit interdicto uti possidetis? Agnovit hoc idem Acidalius, duo posse imperia tribui Alexandro. idque solere probat Raderus veteri epigramm. Parmenionis:

Τύμβον Ἀλεξάνδροιο Μακηδόνος ἤν τις ἀείδῃ,
Ἠπείρους κείνου σῆμα λέγ' ἀμφοτέρας.
Quisquis aves tumulum Pellæo ponere regi:
Europam atque Asiam ponito pro tumulo.

& quod Curtio infr. 8. 4. *Asiæ Europæque* rex dicitur. sed & 9. 6. *Victor utriusque regionis* à semet ipso appellatur. At Iustin. 12. 16. disertissime duo imperia ei adsignat. *ea die qua natus est, duæ aquilæ tota die perpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii, Europæ Asiæque, præferentes.* Freinshemius. Vicinos amicos habere si potes, securitatis publicæ & commerciorum maxime interest. Contra *mala gente vicina quid periculosius?* ut Polybius lib. 4. ait. Et mutuas inter vicinos injurias gravissimorum odiorum causam existere veteres dixerunt. *Loccenius.*

CAP. IX.

Alexander legatis dimissis Tanaïm trajicit: bellum Scythis infert: & cum victis benigne agit.

CONTRA rex *fortuna sua & consiliis suorum se* 1
usurum esse respondet. *nam & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere & audacter faciat, sequuturum.* Dimissisque le- 2
gatis,

NOTÆ.

1 *Consiliis suorum*] Legendum olim sic conjeci: quod postea & Rutgersio Var. Lect. 3. 4. ita visum deprehendi; & jam ante Aventino. sic enim ille locum hunc refert lib. 1. pag. 25. *Quid enim levius aut turpius, quam auctore hoste de summis rebus capere consilium?* judicio Aurunculeii aliorumque apud Cæsar. de bell. Gall. 5. 28. Ita Cæsar Pothino respondet, minime *se Ægyptiorum consilium requirere.* Plutarch. in vita c. 70. Ergo cum Pal. 1. cum duobus editis adstipularentur; haud dubitavi scripturam eam recipere. Vulgata tamen lectio ferri possit, si recipias explicationem Acidalii quam seq. statim nota proponimus. *Freinshemius.*

Et audacter faciat] Attende ut recte capias. *Ne* particula non referenda tibi ad *audacter* pariter, ut ad *temere.* Sensus iste, distributis in sua membra ver-

gatis, in præparatas exercitum impoſuit. In proris clypeatos locaverat; juſſos *in genua ſubſidere, quo*
3 *tutiores eſſent adverſus ictus ſagittarum.* Poſt hos [a] qui tormenta intenderent, ſtabant; & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui qui poſt tormenta conſtiterant; remigem lorica indutum ſcu-
4 torum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, ſervatus eſt. major pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres ſtramento repleti vehe-
5 bant, objectæ rates tuebantur. Ipſe rex cum delectis [b] primus ratem ſolvit, & *in ripam dirigi* juſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt; ut ne adplicari quidem terræ
6 rates poſſent. Ceterum præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus, ingens navigantes terror invaſerat: namque curſum gubernatores, quum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant; vacillanteſque milites, & ne excuterentur ſoliciti,
7 nautarum miniſteria turbaverant. Ne tela quidem conati nixu vibrare poterant; quum prior ſtandi ſine periculo, quam hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt. quibus in confertos ac temere
8 ſe offerentes, haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari

INTERPRETATIO.

a *Qui machinis* tela *contorquerent.*

b *Primus navigii* funem *reſcidit.*

NOTÆ.

verbis: Secuturum ſe & conſilium eorum, ne quid temere: & fortunam ſuam, ut audacter faciat. *Acidalius.* Aventinus expreſſit, *aut audacter*, longe diverſo ſenſu. probo tamen: & quem illi præferam? *Freinsh.*

3 *Et à fronte*] Quomodo à fronte, ut tela nullum ex armatis circumſtantibus læderent? intervalla relinquebant armati, per quæ tela exibant. *Raderus.* Ibidem ſtatim legit Freinshemius. *circumdati armatis: reliqui poſt tormenta conſtiterant. Remigem*, &c.

4 *Objectæ rates tuebantur*] Mſſ. male *objectæ erant rates*: illuſtri anadiploſeos exemplo, quale ſupra ad 7. 6. ex Livio retulimus. notatque Rutgerſius in noſtro infra ad 10. 1.

7 *Tormenta*] Quorum ſubſidio & Corbulo propoſitum tenuit. Tac. 15. 9. ne ponti (Euphrati) injiciendo impedimentum hoſtiles turmæ afferrent, (jam enim ſubjectis campis, magna ſpecie volitabant) naves magnitudine præ-

ri quoque ingentem vim ſagittarum infudere ratibus.
vixque ullum fuit ſcutum, quod non pluribus ſimul
ſpiculis perforaretur. Iamque terræ rates adplicaban- 9
tur, quum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo
ictu, utpote libero nixu, mittit è ratibus. Et ut ter-
ritos recipienteſque equos videre; alacres mutua ad-
hortatione in terram deſiliere. [a] Turbatis acriter pe- 10
dem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ
frænatos habebant equos, perfregere barbarorum
aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti apta-
vere ſe pugnæ. Ipſe rex, quod vigoris, ægro ad- 11
huc corpore, deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox
adhortantis non poterat audiri, nondum bene ob-
ducta cicatrice cervicis; ſed dimicantem cuncti vide-
bant. Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio; 12
aliuſque alium adhortati, in hoſtem ſalutis imme-
mores ruere cœperunt. Tum vero non ora, non ar- 13
ma, non clamorem hoſtium barbari tolerare potue-
runt: omneſque effuſis habenis (namque equeſtris
acies erat) capeſſunt fugam. quos rex, quamquam
vexa-

INTERPRETATIO.

a *In Scythas jam territos ſtrenue invadunt.*

NOTÆ.

præſtantes, & connexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis proturbat barbaros. in quos ſaxa & haſtæ longius permeabant, quam ut contrario ſagittarum jactu adæquarentur. *Sic & Arrian.* 4. 1. *ait Scythas fuiſſe* longinquo telorum jactu perterritos.

10. *Frænatos habebant*] Multi enim equitum, qui à puppi equos nantes trahebant, tardius ad pugnam venere. *Rad.* Equeſtris itaque fuit hæc pugna.

12 *Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio*] Quippe cum ad tam periculoſum bellum exercitum legeret, non juvenes robuſtos, nec primum florem ætatis, ſed veteranos; pleroſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruiſque militaverant, elegit, ut non tam milites, quam magiſtros militiæ electos putares. Iuſt. 11. 6. Merito ergo commendat eos Charidemus ſup. 3. 2. Ex quo tempore, jã continua exercitatione, multũ etiam adhuc acceſſerat illorũ peritiæ. Sic in prælio cum Nerviis, milites *nihil jam Cæſaris imperium ſpectabant, ſed per ſe, quæ videbantur, adminiſtrabant.* ea enim erat eorum, ut paulo ſupra dixerat, *ſcientia atque uſus, ut ſuperioribus præliis exercitati, quid fieri oporteret, non minus commode ipſi ſibi præſcribere, quam ab aliis doceri poterant.* Cæſar de bel. Gall. 2. 20. *Freinsh.*

13 *Equeſtris acies erat*] Cujus & in Lu-

vexationem invalidi corporis pati non poterat, per
14 LXXX tamen ſtadia inſequi perſeveravit. Iamque linquente animo ſuis præcepit, *ut donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent:* ipſe exhauſtis etiam animi viribus, in caſtra ſe recepit, reliquum
15 ſubſtitit. Tranſierant jam Liberi patris terminos; quorum monumenta lapides erant crebris intervallis diſpoſiti, arboreſque proceræ, quarum ſtipites hedera con-
16 texerat. Sed Macedonas ira longius provexit: quippe media fere nocte in caſtra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equoſque MDCCC abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites
17 C fere, mille ſaucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Invictos Scythas eſſe crediderant; *quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore* confitebantur. Itaque Sacæ miſere legatos, qui
18 pollicerentur *gentem mandata facturam.* Moverat eos regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes ſine pretio remiſerat; ut fidem faceret ſibi cum ferociſſimis gentium de

NOTÆ.

Luciani dialog. mortuorum, dial. 12. mentio. ait Alexander: *Scythas homines certe non ſpernendos, Tanaïm* (Iaxartem) *tranſiens, magna equitum pugna vici.*

Per LXXX tamen ſtadia] Plutarch. in Alex. cap. 80. centum numeravit; de fortuna Alex. 2. 21. centum quinquaginta: adeo incertus vacillavit Plutarchi calamus. nec in notis error obſervari potuit; integras enim voces poſuit. Ceterum 80 ſtadia efficiunt milliaria noſtratia duo & ſemis: centum vero, tria cum dimidio quadrante: centum denique quinquaginta, quatuor prope cum triente. *Raderus.* Non igitur longius penetravit Scythicas ſolitudines. Quod cauſæ fuiſſe crediderim, cur eum intraſſe Scythiam plane negent Iuſtinus 38. 7. & apud Io. Magnum hiſt. Gothor. 3. 11. Strabo, & neſcio quis Arrianus Campanus. *Freinsh.*

14 *Reliquum*] Non intelligo quid ſibi velit: Annon fuit? *ibique ſubſtitit.*

15 *Liberi patris terminos*] Non illos in India, notos & fama inſignes, quos infra 9. 4. necdum tranſierat; ſed alios, quibus expeditionem in Scythas ſignaverat: quorum ſi alibi eſt mentio, mihi jam non ſuccurrit. *Freinsh.*

19 *Captivos*] Imitatus eum hic, ut in aliis multis, Pyrrhus apud Cicer. de off. 1. 12. & Flor. 1. 18. apud quem & Hannibal 2. 6. quem ea arte plurimos ſibi conciliaſſe, multaſque & magnas ur-

de fortitudine, [a] non de ira fuisse certamen. Beni- 19
gne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Exci-
pinum dedit, admodum juvenem ætatis flore conci-
liatum sibi; qui quum specie corporis æquaret He-
phæstionem, lepore haud sane illi par erat. Ipse, 20
*Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus se-
qui* jusso, ad Maracanda urbem pervenit; ex qua
Spitamenes cognito ejus adventu Bactra perfugerat.
Itaque quatriduo Rex longum itineris spatium emen- 21
sus, pervenerat in eum locum, in quo Menedemo
duce, II millia peditum, & CCC equites amiserat.
horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more 22
patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi
jussus, ad regem pervenerat. itaque ut omnes, qui
defecerant, pariter belli clade premerentur, copias
divisit; *urique agros, & interfici puberes* jussit.

Interpretatio.

a *Non ut vindicta, sed ut virtute* eos vinceret.

Notæ.

urbes eorum opera in ditionem redegisse, ex lib. 22. 23. & 24. Livii abunde constat. Inspice etiam Gruteri discurs. in Tacit. cap. 25.

19 *Illi par erat*] Alii: *lepore haud sane virili par non erat*. unde fortassis haud ineptus prodeat sensus: par non erat Hephæstioni, quod esset lepore haud sane virili. Hephæstioni pulchra quidem species erat: sed tamen viriliter decora. Excipino non item. *Freinshemius.*

22 *Interfici puberes*] Occisorum ingens fuit numerus, ut ex lemmate Diodori in alteram partem lib. 17. constat. Ὡς Ἀλέξανδρος ἀποστάντας τοὺς Σογδιανοὺς κατεπολέμησε, καὶ κατέσφαξεν αὐτῶν πλείους τῶν δώδεκα μυριάδων. *Vt Alexander Sogdianos perduelles armis subegerit, & plures quam* 120000 *interfecerit*. Id enim caput ex historia Diodorea periit. Vide & Arrianum 4. 1.

CAP. X.

Sogdianorum nobilium invictus animus. Bessi supplicium. Novo milite auctus Alexandri exercitus.

1 SOGDIANA regio majori ex parte deserta est: octingenta fere stadia in latitudinem
2 vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis, *Polytimetum* vocant incolæ, fertur torrens. [a] Eum ripæ in tenuem alveum cogunt; deinde caverna accipit, & sub ter-
3 ram rapit. Cursus absconditi indicium est aquæ meantis sonus; quum ipsum solum, sub quo tantus
4 amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad regem xxx nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant; qui ut per interpretem cognoverunt jussu *regis ipsos ad supplicium trahi*, carmen lætantium more canere, tripu-

INTERPRETATIO.

a *Hunc* fluvium *suæ ripæ premunt intra angustum canalem.*

NOTÆ.

1 *Octingenta*] Aldina editio habet LXXX. Manuscriptum Pithœi *septuaginta*, longe pejus lectione priore. Quomodo enim vastæ solitudines tenerent tam pauca stadia? Repugnant etiam veteres, inter quos Plinius & Arrianus. Quare omnino cum Glareano rescribo *octingenta*. Et Raderus & Freinshemius hanc scripturam probant.

2 *Vocant incolæ*] Casaubonus, in lib. 11. Strab. pag. 357. affirmat Strabonem & Curtium dissentire in auctoribus hujus nominis Polytimeti. à Strabone enim Macedonibus adscribi nominis impositionem, à Curtio incolis: quod verum est; sed verum non est illos dissentire: Curtius enim non respexit tempus quod Alexandrum præcessit, sed secutum est. Incertum est enim, quo nomine vocitatus prius fuerit, postea à Græcis Polytimetus appellatus. quis enim non videt vocem esse Græcam, non barbaram? ab incolis ergo, ætatem Alexandri secutis, qui plerique fuere Græci (sex enim oppida Alexander non procul ea regione condidit, infra 7. 10. Græcis potissimum habitata) & nomen à Macedonibus fluvio inditum acceperunt, & in posteros propagarunt. *Raderus.*

Torrens] Sic retinuit cum pluribus Freinshemius, cum nihilo deterius sic legatur, quam ut est in aliis, *fertur, Torrentem eum.* immo aliquanto propius ad veram lectionem: quam esse putat, *fertur torrens; cum ripæ*, &c. ea particula creberrime sic utitur hoc ipso cap. *Nec exsistebat humor, cum in ipso*, &c.

4 *XXX nobilissimi*] Hoc absque dubio

SOGDIANI AD SVPPLICIVM TRACTI LÆTANTVR.

pudiisque & lasciviori corporis motu gaudium
quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus rex 5
tanta magnitudine animi oppetere mortem, *revocari*
eos jussit, *causam tam effusæ lætitiæ, quum supplicium*
ante oculos haberent, requirens. Illi *si ab alio occide-* 6
rentur, tristes morituros fuisse respondent; *nunc à tan-*
to rege, victore omnium gentium majoribus suis redditos,
honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expete-
rent, carminibus sui moris lætitiaque celebrare. Tum rex, 7
quæro itaque, inquit, *an vivere velitis non inimici mi-*
hi, cujus beneficio victuri estis? Illi *nunquam se inimi-* 8
cos ei; sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. *SI*
QVIS ipsos beneficio, quam injuria experiri maluisset;
certaturos fuisse, ne vincerentur officio. Interroganti- 9
que *quo pignore fidem obligaturi essent? vitam quam ac-*
ciperent, pignori futuram esse dixerunt. *reddituros quan-*
doque repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam qui
remissi domos ierant, in fide continuere populares:
quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Ma-
cedonum in regem caritate cesserunt. In Sogdianis 10
Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim
majori præsidio indigebat) relicto; Bactra pervenit.
Inde *Bessum Ecbatana duci* jussit, *interfecto Dario pœ-*
nas capite persoluturum. Iisdem fere diebus Ptolemæus 11
&

NOTÆ.

bio prodidit etiam Diodorus lib. 17. ut ex argumento ejus libri conjicio. nam ipsa narratio intercidit. *Freinshemius.*

6 *Si ab alio occiderentur*] Ab adversario magno vinci, aliquod cladis solatium esse suevit. Sic reges Midianitarum Gideonis manu, quam ejus filii, cadere malunt, Iudic. 8. Velleius Patercul. lib. 2. *Non esse turpe ab eo vinci quem vincere nefas esset; neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna supra omnes extulisset*: Epigramma à nonnullis Martiali attributum:

Cedere majori, virtutis fama secunda est.
Illa gravis palma est, quam minor hostis habet. Loccen.

A tanto rege] Virg. Æn. 10. v. 79.

Hoc tamen infelix miseram solabere mortem,
Æneæ magni dextra cadis.

9 *Quandoque*] Forte *quandocunque.* Sebisius.

10 *Peucolao*] Ab hoc duce, regio postea nomen accepit, dictaque est *Peucolaotis*, ut est apud Arrian. lib. 4. *Raderus.* Hinc ergo intelligas, alium

& Menidas peditum tria millia, & equites mille ad-
12 duxerunt mercede militaturos. Alexander quoque
ex Lycia cum pari numero peditum, & D equitibus
venit. Totidem è Syria Aſclepiodorum ſequeban-
tur: Antipater Græcorum VIII millia in queis
13 D equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad
ea quæ defectione turbata erant, componenda pro-
ceſſit; interfectiſque conſternationis auctoribus,
quarto die ad flumen Oxum perventum eſt. hic quia
limum vehit, turbidus ſemper & inſalubris eſt po-
14 tu. Itaque puteos miles cœperat fodere. nec tamen
humo alte egeſta exſiſtebat humor; quum in ipſo ta-
bernaculo regis conſpectus eſt fons, quem quia tar-
de notaverant, *ſubito exſtitiſſe* finxerunt. rexque
15 ipſe credi voluit *donum dei id fuiſſe.* Superatis deinde
amni-

NOTÆ.

fuiſſe Peucolaum, qui ſupra 6.7. inter conjuratos nominatur. *Freinsh.*

11 *Menidas*] *Menidæ* apud Arrian. 4. 2. nulla hic mentio, ſed cujuſdam *Melamnidæ*, ſeu *Melanidæ*. Menidam Curtius ſupra laudat.

12 *Alexander*] Cognominis hic Alexandro regi fortaſſe ille fuit, de quo Curtius 8. 11. *Duces his dati ſunt Charus & Alexander, quem rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit.*

13 *Conſternationis auctoribus*] Defectionis principibus, Arſace, Barzane, & aliis. Arrianus 4. 2. Interea ad eum venerunt Phrataphernes Parthorum Satrapa, & Staſanor ad Areos miſſus, ut Arſacem comprehenderent, quem quidem vinctum adduxerunt, & Barzanem, quem Beſſus Parthis Satrapam dederat, ac nonnullos alios, qui tum temporis una cum Beſſo defecerant. *Raderus.* Ego vereor ne fallatur Raderus. nam Curtio, ut puto, de Sogdiana defectione ſermo eſt: iterum enim atque etiam tertio defecerunt, ut ex lemmatibus Diodoreis promptum eſt cognoſcere. Arrianus autem agit de ſeditione, auctore Satibarzane in Areis concitata. Deinde nihil hic Arrianus de nece illorum, quam expreſſe tradit Curtius. nec enim neceſſe eſt, ut ſtatim interfectos credamus, quos audimus captos. Sic enim hunc ipſum Alexandrum evaſit Sandrocottus, poſtea ad ampliſſimum imperium provectus, Iuſtin. 15. 4. quem neſcio quis auctor, Strabo, ni fallor, prodit, deinde quoties meminiſſet Alexandri, toto corpore inhorreſcere ſolitum. *Freinsh.*

Oxum] Magnopere falluntur apud Alciat. parerg. juris 12. 4. Grammatici, qui flumen hoc Meſopotamiæ faciunt, & interpretantur de eo vexatum Virgilii verſum eclog. 1. 66.

Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

14 *Conſpectus eſt fons*] Plutarchus in vita cap. 101. ſcribit, eum fontem fuiſſe pinguis liquoris, non guſtu quicquam ab oleo differentis. Strabo autem lib. 11. refert, Macedones qui in exercitu Alexandri erant, prope Ochum effodientes, olei fontem inveniſſe. *Nam veriſimile eſt*, inquit, *ut nitroſa quadam & aluminoſa, & ſulphurea*
&

amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam VI oppidis condendis electa sedes est. Duo ad Meridiem versa; quatuor spectantia Orientem; modicis inter se spatiis distabant; ne procul repetendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia 16
sita sunt in editis collibus: tum velut fræni domitarum gentium; nunc originis suæ oblita serviunt, quibus imperaverunt. Et cetera quidem pacaverat rex.

NOTÆ.

& bituminosa terram perfluunt, ita quoque pinguia inveniantur: raritas autem efficit admirationem. Idem Athen. 2. 2. *Apud alios*, inquit, *sunt fontes, qui pingue nescio quid habent, velut qui in Asia, de quo Alexander scripsit, se olei fontem invenisse.* Tiraquel. ad Alexand. Neapol. 1. 12. Eustathius ad Dionys. vers. 747. ex Arriano 4. 3. geminos fontes prosiluisse tradit, aquæ & olei.

15 *Marginiam*] *Pro Antiochia Margiana habeo, in Margiana regione; &* Margiana *restituo.* Ortelius. Ego quidem *Margiana* leg. puto. sicque expressisse video Sabellicum in hac historia: sed non sat scio, an recte pro Antiochia habeatur. Curtius enim de hac Margiana loquitur, quasi tum urbs fuerit: at Antiochia postea exstructa est, ortumque suum Alexandro debet, si recte capio Plin. 6. 16. Eam igitur Margianam puto tum fuisse caput regionis, ipsique cognominem. ita supra *urbem Hyrcaniam* habuimus ad 6. 5. Notabile autem est quod lib. 11. tradit Strabo, Antiochum totum eum tractum inclusisse muro stadiorum 1500. *Freinsh.*

VI *oppidis*] Strabo lib. 11. testatur, octo urbes in Bactriana & Sogdiana ab Alexandro conditas. Iustin. 12. 5. In Bactrianis quoque Sogdianisque duodecim urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat. *Rad.* Has etiam intelligere videtur Ælian. hist. anim. 16. 3. Deduxit eas colonias Hephæstion. Arrian. 4. 3.

16 *Originis suæ oblita*] Gruteri discurs. in Tacit. cap. 35.

CAP. XI.

Petram, urbem amplissimam, situ naturaque loci fere inexpugnabilem, ad deditionem cogit Alexander.

1 VNA erat petra, quam Arimazes Sogdianus
cum xxx millibus armatorum obtinebat;
alimentis ante congestis, quæ tantæ multi-
2 tudini vel per biennium suppeterent. Petra in alti-
tudinem xxx eminet stadia, circumitu c & l
complectitur undique abscissa & abrupta, semita
3 perangusta aditur. In medio altitudinis spatio ha-
bet specum, cujus os arctum & obscurum est; pau-
latim deinde ulteriora panduntur: [a] ultima etiam al-
tos recessus habent. fontes per totum fere specum
manant; è quibus conlatæ aquæ per prona montis
4 flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata sta-
tuerat inde abire: [b] cupido deinde incessit animo na-
5 turam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortu-
nam obsidionis experiretur, Cophan (Artabazi hic
filius erat) misit ad barbaros, qui suaderet, *ut de-
derent rupem.* Arimazes loco fretus superbe multa
respondit. ad ultimum *an Alexander volare possit?*
inter-

INTERPRETATIO.

a *Extrema pars* specûs *habet quoque profundos recessus.*
b *Subortum est desiderium vincendæ etiam naturæ* loci.

NOTÆ.

1 ARimazes] Strabo lib. 11. Ferunt etiam, Petras eum admodum altas atque munitas, proditione interveniente, cepisse: qualis fuit Sisimithræ in Bactriana, in qua Oxyartes filiam habuit Roxanem: & in Sogdiana alia. item Oxi petra, quam alii Ariamazæ nominant. Polyæno 4. 3. est Ariomazes.

5 *An Alexander volare possit*] Arrianus 4. 3. à quo paululum diverse narrat Eustath. in Dionys. v. 747. Allusit eodem Polyænus 4. 3. in descriptione hujus Petræ, *solis volucrum alis perviam prædicans.* Et ut puto, Florus 2. 12. Perses ita Macedoniam suam armis ferroque vallaverat, ut non reliquisse aditum, nisi cœlo venturis hostibus videretur. & 4. 12. Noricis animos dabant Alpes atque nives, quo bellum non posset adscendere. Annibal in oratione sua qua milites

interrogat. Quæ nunciata regi, sic accendere ani- 6
mum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat so-
litus indicaret *insolentiam barbari, eludentis ipsos, quia*
pennas non haberent. Se autem proxima nocte effectu-
rum, ut crederet Macedones etiam volare. Trecen- 7
tos, inquit, *pernicissimos juvenes ex suis quisque copiis*
perducite ad me, qui per calles & pene invias rupes do-
mi pecora agere consueverint. Illi præstantes & levi- 8
tate corporum, & ardore animorum strenue addu-
cunt: quos intuens rex, *vobiscum*, inquit, *ô juve-*
nes, & mei æquales, urbium invictarum ante muni-
menta superavi; montium juga perenni nive obruta emen-
sus sum; angustias Ciliciæ intravi: Indiæ sine lassitudine
vim frigoris sum perpessus. & mei documenta vobis de-
di, & vestri habeo. Petra, quam videtis, unum adi- 9
tum habet, quem barbari obsident; cetera negli-
gunt: *nullæ vigiliæ sunt, nisi quæ castra nostra spectant.*
invenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ferentis 10
ad cacumen. NIHIL tam alte natura constituit, quo
virtus non possit eniti. Experiendo quæ ceteri desperave-
runt,

NOTÆ.

tes suos ad invadendam Italiam hortatur apud Livium lib. 21. *Alpes pervias paucis esse, exercitibus invias? eos ipsos quos cernant legatos, non pennis sublime elatos Alpes transgressos.* Confer. Not. lib. 8. ad verba *Inops consilii*, &c. *Loccen.*

7 *Pecora agere*] Hi enim ad scandenda prærupta erant exercitatissimi, & in ignotis quoque montibus investigandæ viæ gnari. Tali duce jam supra 5. 4. Persidem intraverat. qui ibi ait; pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse. Quomodo apud Livium 32. 11. pastor quidam à Charopo principe Epirotarum missus ad T. Quintium, se in eo saltu, qui regiis tunc oneratus castris erat, armentum pascere ait: omnes montium eorum anfractus callesque nosse; si secum aliquot mittere velit; non iniquo, nec perdifficili aditu supra caput hostium deducturum. Qui locus eventusque non sine fructu atque delectatione cum hoc comparetur. *Freinsh.*

8 *Et mei documenta*] Quæ res immensum ultro citroque nectit animos. & mutuæ confidentiæ implet. Non ignoravit hoc Hannibal apud Liv. 21. 44. Non ego illud parvi æstimo, milites, quod nemo vestrum est, cujus non ante oculos ipse sæpe militare aliquod ediderim facinus, cui non idem ego virtutis spectator ac testis, notata temporibus locisque referre sua possim decora.

10 *Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti*] De Nerviis Cæsar de bello Gall. 2. 27. ubi virtutem eorum exposuisset, addit: ut non nequi-

11 *runt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen; quod quum ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis. ego copiis admotis hostem in nos a vobis conver-*
12 *tam. Præmium erit ei qui primus occupaverit verticem, talenta X: uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines servabitur portio. Certum autem habeo, vos non tam liberalitatem intueri*
13 *meam, quam voluntatem.* His animis regem audierunt, ut jam cepisse verticem viderentur. Dimissique ferreos cuneos, quos inter saxa defigerent, va-
14 lidosque funes parabant. Rex circumvectus petram, qua minime asper ac præruptus aditus videbatur; secunda vigilia, quod bene verteret, ingredi jubet. Illi alimentis in biduum sumptis, gladiis mo-
15 do atque hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: deinde ut in prærupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi levavere semet; alii adjectis funium laqueis evasere, quum

NOTÆ.

nequidquam tantæ virtutis homines judicari deberent, ausos esse transire latissimum flumen, adscendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum: quæ facilia ex difficillimis animi magnitudo redegerat. Eumenius ad imitationem (ut videtur) Curtii in paneg. *Nihil tam insuperabili vallo natura præclusit, quod non penetret audacia, cui aliqua conandi spes relinquatur. illi est inexpugnabilis murus, quem exstruit fama virtutis.* Annibal in modo dicta ad suos oratione: *Quid aliud Alpes esse, quam montium altitudines? fingerent altiores Pyrenæis jugis, nullas profecto terras cœlum contingere, nec inexsuperabiles humano generi esse.* Et mox 16. *Militi quidem armato nihil secum præter instrumenta belli portanti quod invium aut inexsuperabile esse? Romam orbis terrarum caput petentibus quicquam adeo asperum atque arduum videri, quod inceptum moretur?* Tacitus 12. Annal. *Cuncta virtute expugnabilia.* Loccen.

Experiendo] Theocrit. Idyll. 15. 61.
——— *Conando Græci Troïam pervenerunt.*
Optima filia, conando omnia perficiuntur.

ubi Casaub. notat, sic locutum Herodot. 7. 9. fin. ἔστιν δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον. αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι. Nihil fit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueverunt. Hinc Tacitus 15. 59. Multa experiendo confieri, quæ segnibus ardua videantur.

12 *Ad decem homines*] Arrian. 4. 2. scribit, ultimum 300 Daricos accepisse, quod eodem recurrit. Daricus enim duobus Philippæis æstimabatur. vide pag. 331.

Certum autem] Aberat particula, non-

quum cuneos inter ſaxa defigerent, queis gradus ſubinde inſiſterent. diem inter metum laboremque conſumpſerunt. Per aſpera enixis duriora reſta- 16
bant, & creſcere altitudo petræ videbatur. [a]illa vero miſerabilis erat facies, quum ii, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur. mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur 17
in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris adfecti; quidam multati parte membrorum, pariterque eos & nox & ſomnus oppreſſit. Stratis 18
paſſim corporibus in inviis & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubjectaſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta vis hoſtium condita eſſet: fumum ſpecus infra ſe ipſos evolutum notaverunt. Ex 19
quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere, quod convenerat ſignum: totoque è numero duos & XXX in adſcenſu interiiſſe

Interpretatio.

a *Erat autem triſte illud ſpectaculum, cum, &c.*

Notæ.

nonnullo ſententiæ damno; quam volentibus Mſſ. reſtitui.

15 *Quum cuneos inter ſaxa defigerent*] Quis ita barde loquutum fuiſſe credat Curtium? *cuneos defixerunt, queis inſiſterent gradus.* qua enim notione gradus hic accipias, ut non ridiculus exeat ſenſus? Mſſ. habent; *defigerent gradus ſubinde quis inſiſterent.* Vnde certum eſt ſcripſiſſe Curtium: *quum cuneis inter ſaxa defigerent gradus ſubinde, quis inſiſterent.* Nec ſinit dubitare Livius 28. 20. *ſic ubi nimis arduum & læve ſaxum occurrebat, clavos per modica intervalla figentes, quum velut gradus feciſſent.* cuneis igitur defixis fecerunt gradus, tanquam in ſcalas quibus inſiſterent ipſi. *Freinsh.* Quo genere ſcandendi exercitatiſſimus fuit Eurybatus fur. quem ferunt dum in carcerem eſſet conjectus, & cuſtodiretur, à ſuis cuſtodibus compotantibus ſolutum fuiſſe, & juſſum edere ſpecimen ſuæ ſolertiæ in ædibus conſcendendis. primum quidem hoc recuſaſſe, deinde vero, ipſis ipſum recuſantem rogantibus, cum hoc ipſi ægre perſuaſiſſent, tandem circumpoſitis ſpongiis, & ſtimulis, vel retinaculis ferreis, in parietes curſim aſcendiſſe. Illis autem ſuſpicientibus, & has artes admirantibus, ipſum occupaſſe tectum, eoque ſuperato, priuſquam illi domum circumiviſſent, de tecto deſiliiſſe. *Suidas.*

20 riisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, [a] quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus: toto die cacumina montis intuens restitit. noctu demum quum obscuritas conspectum oculorum ademisset; ad cu-
21 randum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, nunc internitente lucis fulgore, nunc condito. Verum ut liquidior lux adparuit cœlo,
22 dubitatio exempta est. vocatumque Cophan, per quem barbarorum animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret, *nunc saltem salubrius consilium inirent.* sin autem fiducia loci perseverarent, *ostendi à tergo*
23 jussit, *qui ceperant verticem.* Cophas admissus suadere

INTERPRETATIO.

a *Quam de illorum sorte anxius.*

NOTÆ.

21 *Nunc internitente lucis*] Certissima hæc est lectio ex Mss. Contra illa quam vana: *dubitare cogebat varietas cœli, internitente lucis fulgore conditi.* Qui primus hunc locum corrupit, videbatur sibi, credo, acutule rem proposuisse: internitente lucis fulgore oculos fuisse præstrictos, ut cœlum intueri non possent, essetque iis pro condito. Sed ut largiamur ita fuisse, fatendum erit, *varietatem* quam cœlo tribuit Curtius, non congruere. At quanto melius Mss. *dub. cog. varietas cœli, nunc internitente lucis fulgore, nunc condito.* Plane vel unus hic locus (sunt autem plures hac ope restituti) efficiat, ut persolutum mihi credam laboris operæque, quæ in varias Curtii contuli, pretium. Ita suaviter depingit nobis rem ipsam, nec auditores modo sed spectatores facit. Sic enim solet esse cœli facies: diluculo, crepusculoque, unde Latinis *dubia lux* appellatur. Seneca Hippol. 1. 1. sic describit diluculum:

——— *dum lux dubia est,*
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet.

Sic apud Ovid. Metam. 11. 597.

——— *dubia crepuscula lucis.*

Sed & voci crepusculi eadem inest significatio. *Freinsh.*

22 *Ostendi à tergo.*] Vt inde metus ei injiceretur, si videret alios superiorem tenere verticem. quod accidit. Simile exemplum in Liv. 4. 22. & 32. 12. Thucyd. 4. 7. ubi & Thermopylarum mentio. Sallust. Iug.

23 *Admissis*] Verissima lectio unius ex Mss. *admissus*, nimirum in conspectum colloquiumque barbari. sic alibi hoc verbi eodem significatu in Curtio. mox eadem recte legi puto in recentioribus, *Petram traderet*, non *tradere.* consequenter etiam pro *inituro*, legam *initurus*. nam & eam vocem haud commodam hic esse, vidit etiam Sebisius, mutavitque *initurum*. non inepte. Mihi tamen etiam Mss. favere comperio. *Freinsh.*

25 *Tle-*

dere cœpit Arimazi *petram tradere*, *gratiam regis ini-*
turo, *ſi tantas res molientem in unius rupis obſidione hæ-*
rere non coëgiſſet. Ille ferocius ſuperbiuſque quam
antea loquutus *abire* Cophan jubet. At is prehen- 24
ſum manu Barbarum rogat, *ut ſecum extra ſpecum*
prodeat : quo impetrato juvenes in cacumine oſten-
dit, ejuſque ſuperbiæ haud immerito inludens, *pen-*
nas ait *habere milites Alexandri.* Iamque è Macedo- 25
num caſtris ſignorum concentus & totius exercitus
clamor audiebatur. Ea res ſicut pleraque belli va-
na & inania barbaros ad deditionem traxit. quippe
occupati metu, paucitatem eorum qui à tergo erant
æſtimare non poterant. Itaque Cophan (nam tre- 26
pidantes reliquerat) ſtrenue revocant; & cum eo
XXX principes mittunt, qui petram tradant, &
ut incolumibus abire liceat, paciſcantur. Ille quam- 27
quam verebatur ne conſpecta juvenum paucitate de-
turbarent eos barbari; tamen & fortunæ ſuæ confi-
ſus, & Arimazi ſuperbiæ infenſus, *nullam ſe condi-*
tionem deditionis accipere reſpondit. Arimazes deſpe- 28
ratis magis quam perditis rebus, cum propinquis
nobiliſſimiſque gentis ſuæ deſcendit in caſtra: quos
omnes *verberibus adfectos ſub ipſis radicibus petræ cruci-*
bus juſſit *adfigi.* Multitudo deditorum incolis nova- 29
rum urbium cum pecunia capta dono data eſt: Ar-
taba-

NOTÆ.

25 *Pleraque belli vana & inania*] Diodorus Siculus lib. 20. πολλὰ τȣ͂ πολέμȣ κενὰ, *multa in bello vana.* Et tamen *vanis & inanibus ſæpe miles magis quam juſtis formidinis cauſis movetur*, ut Parmenio apud Curt. lib. 4. diſſerit. vid. Clapmar. de arcanis rerum publ. 6. 3. *Loccen.*

27 *Ille, quamquam*] Recte vidit Raderus, pronomen ad Alexandrum pertinere, quem jam adierint iſti oratores; nam Acidalio, qui ad Cophen referebat, immerito ſuſpecta fuit hæc lectio.

28 *Verberibus adfectos*] Id enim ſolitum ante crucem oſtendit Lipſius de Cruce 2. 2. & 3.

Crucibus] Arrianus longe diverſa à Curtio tradit; Nihil enim de cruciariis, ſed multas ibi multorum uxores & liberos captos, atque inter has etiam Roxanem, quam poſtea rex duxit in uxorem, Oxyartæ filiam, de qua Strabo lib. 11. Curtius 8. 4. & alii

tabazus in petræ regionisque, quæ adposita esset ei, tutela relictus.

NOTÆ.

& alii in Sysimithræ Petra, longe alia ab hac, postea capta, prodiderunt. Arrianus omnia fere in unum contulit, & unum chaos confecit. *Raderus.*

29 *Esset ei*] Melius, quæ *apposita est ei.* Acidalius. Posset tamen & vulgata lectio defendi, eadem ratione qua defensa est supra 7. 5. 29.

Q. CVR-

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER VIII.

CAP. I.

Massagetis, Dahis, & Sogdianis subactis, Scythæ sui regis filiam Alexandro conjugem offerunt. qui, leone interfecto, & IV. millibus ferarum in venatione dejectis, Clytum solenni convivio adhibitum, & liberius loquentem, interficit.

ALEXANDER majore fama, quam gloria 1
in ditionem redacta petra; quum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephæstionem uni, Cœnon alteri duces dederat: ipse ceteris præerat. Sed non eadem mens omnibus barbaris 2
fuit. armis quidam subacti; plures ante certamen imperata fecerunt. quibus *eorum qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque* jussit *adtribui.* At exules 3
Bactriani cum DCCC equitibus Massagetarum proximos vicos vastaverunt. Ad quos coërcendos Attinas regionis ejus præfectus, CCC equites insidiarum,

NOTÆ.

1 ALexander] Liber hic Curtii ordine octavus omnium longe nobilissimus, & rerum majestate admirandus, & argumenti varietate jucundissimus, & fortunæ casuumque admirabilitate plane stupendus est. *Raderus.*

Quum propter vagum hostem spargendæ manus essent, &c.] Vago hosti, ne nos circumveniat, divisis copiis diversisque locis occurrendum. Sic Tacit. de Agricola: *Cum interim cognoscit, hostes pluribus agminibus irrupturos, ne superante numero & peritia locorum circumiretur, diviso & ipse in tres partes exercitu incessit.* de isto loci adi quæst. Polit. cl. Berneggeri 198. Conferatur etiam 1 Sam. 11. 11. & cap. 13. 17. Trivultius apud Guicciardinum: *Diversionis,* inquit, *remedium in bellis valentissimum.* Loccen.

4 Præ-

4 rum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Namque hostis in sylvis, quæ erant forte campo junctæ, armatum militem condidit; paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad insidias præda perduceret.
5 Itaque incomposito agmine, solutisque ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur; quem prætergressum sylvam, qui in ea consederant, ex improviso
6 adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est; qui cum omni equitatu supervenit: & Massagetæ quidem jam refugerant; Dahæ mille oppressi sunt: quorum cla-
7 de totius regionis finita defectio. Alexander quoque Sogdianis rursus subactis, Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit. Phra-

NOTÆ.

4 *Præda*] Hanc vocem male à Modio ejectam restituit Acidalius. Sic apud Liv. 2. 50. Fabiis *pecora prædantibus aliquoties, velut casu incidissent, obviam acta, &c.* & apud eundem 28. 33. arte Scipionis *Hispani in conspectu procul pecora, velites in Hispanos præda occupatos incurrere.* Sic Ibancus, cum Græcis insidias eadem ratione collocasset, *illis prædam rapientibus inopinatus advenit, & Protostratorem cepit.* Nicetas lib. 3. de Alexio. Quibus locis omnibus in simili narratione *prædæ* vocabulum comparet. Interdum tamen contrarium evenit, ut ejusmodi insidiatores suis artibus caperentur. Sic apud Frontin. 3. 10. & 6. 7. Viriatus Segobrigenses, Scordisci Lucullum *Heraclea duarum partium præsidio præpositum* (estne leg. *suarum:* an *duar. cohortium?*) deceperunt: quos *pecora abigere simulantes, fugam deinde mentiti in insidias deduxerunt.* Freinsh.

5 *Cum omnibus interemerunt*] Aliter paulo Arrianus 4. 3. quem ea causa advoco, ut moneam apud eum legi: καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τ βασιλικῆς θεραπείας τοῖς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος. ubi primo velim τὸ ἐν Ζαριάσπ. Zariaspa enim erant Bactrianæ caput. consentaneum igitur, tam ibi, quam in aliis præcipuis urbibus habuisse Alexandrum suam rem privatam, curatoresque rei dominicæ, ut posteriora sæcula vocaverunt. Idque exemplo regis Persarum: cujus in omni imperio passim erant σταθμοὶ βασιλήιοι, sive *mansiones regiæ.* Herodot. 5. 52. nam de regiis per provincias sparsis sup. ad 5. 8. dictũ. Talis igitur ille Pithon fuit: non ergo numerandus *in his, qui invaletudinis causa ibi relicti erant*; quod fecerunt interpretes: sed credendum, præter eos, ibi fuisse Pithonem, &, qui adjicitur, Aristonicum citharœdum, qui quacunque de causa ibi tum morari potuit. *Idem.*

7 *Berdes*] Acidalius hic legit, *Penides:* Popma *Menides* ex 7. 6. Sabellicus in Enneadibus retinet *Berdes*; sed sequentia, *Scythas super Bosphorum colentes*, falsi damnat, eo quod procul à Bosphoro res tum gererentur. Quam tamen rationem Freinshemius putat haud esse magni ponderis, inspecto superiori loco 7. 6.

8 *Phra-*

Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis præerat, 8
Massagetis, & Dahis regionum confinio adjunctus
miserat, qui *facturum imperata* pollicerentur. Scy- 9
thæ petebant, *ut regis sui filiam matrimonio sibi jungeret. si dedignaretur adfinitatem; principes Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio coire pateretur. Ipsum quoque regem venturum ad eum* pollicebantur.
Vtraque legatione benigne audita, Hephæstionem 10
& Artabazum opperiens, stativa habuit; quibus
adjunctis, in regionem, quæ adpellatur *Bazaria*,
pervenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ul- 11
la sunt majora indicia, quam magnis nemoribus
saltibusque nobilium ferarum greges clausi. Spatio- 12
sas

NOTÆ.

8 *Phraaphernes*] Non recte hic à quibusdam confunditur cum alio cognomine Hyrcaniæ Satrapa, qui perpetuo in fide mansit, in quam hic jamprimum venit. *Freinsh.*

Chorasmiis praerat] Cur non amplectar hanc vocem, ex MSS. satis feliciter erutam à Radero? Nam illi, Modiani, inquam, & Constantiensis, habebant; *qui Choras praerat Massagetis & Dahis regionum confinio adjunctus*, &c. Quam quidem scripturam etiam in ultimo vocabulo retinui. Sensus: debellatis Massagetis & Dahis, finitimus eorum Phrataphernes qui Chorasmiis præerat, misit legatos. Porro firmatur mentio Chorasmiorum hoc loco etiam ex Strabonis lib. 11. in quo tradit, ad eos quoque inter istas turbas confugisse Spitamenem, ut ita illi quoque ejus causæ illigati, transiturum ad se belli incendium missa legatione anteverterint. *Idem.*

9 *Regis sui filiam*] De hac loquitur Plutarchus cap. 181. Hunc autem potius regulum quendam Scytharum fuisse consentaneum est, quam regem: ut omnia in majus efferentes Macedones vocaverunt. Nam certum est, *maximas illas Scythicas gentes, formidatasque cunctis majoribus, Alexandro quoque illi magno, sicut Pompeius Corneliusque testati sunt, evitatas.* Hist. Misc. 12. 19.

10 *Vtraque legatione benigne audita*] Arriannus lib. 4. refert Alexandrum humaniter respondisse Legatis Scythicis, oratione tempori illi accommodata, præsertim de nuptiis. & quidem recte: quum fastidiosa ac superba nuptiarum oblatarum rejectio ac repulsa sæpe fuerit odii gravissimi & tandem belli causa. Exemplo sint nuptiæ Cambysis ab Amasi Ægyptiorum rege elusæ apud Herodotum lib. 3. Nuptiæ Tomyris Scytharum reginæ à Persarum rege Cyro delusæ apud Herodotum lib. 1. Dionysii Siculorum regis nuptiæ à Rheginis rejectæ apud Diodorum lib. 14. ut recentiora exempla non tangam. *Loccen.*

Bazaria] Nusquam extra Curtium hanc regionem apud ullum scriptorem reperio. neque enim est Bazira Arrian. 4. 5. *Raderus.*

11 *Ferarum greges clausi*] Vide Brisson. de regno Persar. lib. 1. Apud Romanos *Vivaria aprorum, ceterorumque sylvestrium, primus togati generis invenit Fulvius Lippinus, qui in Tarquiniensi feras pascere instituit, nec diu imitatores defuere L. Lucullus & Q. Horten-*

sas ad hoc eligunt sylvas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. muris nemora cinguntur,
13 turresque habent venantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat. quem Alexander cum toto exercitu ingressus *agitari*
14 *undique feras* jussit. Inter quas quum leo magnitudinis raræ ipsum regem invasurus incurreret; forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum objicere feræ cœperat. Quo rex repulso, & *abire* jusso, adjecit, *tam à semet uno* *quam*

NOTÆ.

tensius. Plin. 8. 52. qui tamen 9. 56. eundem appellat *Fulv. Hirpinum*.

13 *Alexander* Nam studiosissimus venationis fuit: adeoque *dies totos à prandio in ea absumpsit*. Plutarch. c. 39. Idque ex more gentis. nam *apud Macedonas neminem in cœna accumbere solitum qui aprum extra retia non interemisset; verum sedentes cœnasse, quoad feram confecissent: ideoque Cassandrum jam natum annos quinque & triginta, sedentem cum patre cœnasse, quod nondum defungi eo certamine potuisset, quamvis & validus & peritus venator*, ex Hegesandro Athenæus 1. 11. narrat.

14 *Qui postea regnavit*] Eadem verba infr. 9. 5. de Ptolemæo recurrunt. utrobique suspecta habet Sebisius, cui non adsentitur Freinshemius. cum & aliis ab auctoribus viris illis hic character apponatur. Arrian. 5. 2. Σέλευκος, τῶν ἑταίρων ὁ βασιλεύσας ὕστερον. Plutarchus Alexandro cap. 69. Θαΐς, ἡ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον ἑταίρα.

Venabulum objicere] Eorum qui pro Regibus suis ita objecerunt feris corpora, varii eventus aliquot exempla leguntur. Nam referente Constantino Porphyrog. in libro περὶ θεμάτων, themate primo, Polybius scripsit Cappadociam habere nomen hominis Persæ, cui donata fuerit, quod leonem, in venatione in regem irruentem, acinace occupasset. Teribazus duobus leonibus sic occisis Artaxerxem exemit discrimini, eoque *summum inter amicos gradum promeruit*. Diodor. 15. 10. Contra Basilius Macedo Græcorum Imp. cum in venatione à cervo sublatum, & incisa zona quam cornua comprehenderant, unus ex stipatoribus liberasset, salutis suæ auctorem, ob districtum velut in se gladium, capitali affecit supplicio. *Zonaras*. Alexander Hermolaüm verberari jussit, quod aprum, quem rex ferire destinaverat, occupasset, infra 8. 6. hic Lysimachum cum indignatione rejicit: ejusmodi auxilium velut exprobrationem ducens timoris aut infirmitatis. *Freinsh.*

A semet uno] Multi nominantur, qui leones occiderint soli. Samson, David, atque nonnulli ex ejus heroibus, item Hercules, neminem latet. Præter hos autem fertur Peredeus quidam Longobardus Constantinopoli *in spectaculo populi coram Imperatore leonem miræ magnitudinis occidisse*. Paul. Warnefrid. de gestis Longob. 2. 30. Polydamas Scotussæus leonem in Olympo monte inermis confecit. *Pausan. lib. 6. & Suidas*. Alcathous Pelopis F. Cithæronium leonem interemit, ut Megarensium regis filiæ nuptiis potiretur. *Pausan. in Atticis*. Paris gloriæ sunt, quod Perdiccas Alexandri comes, in leænæ speluncam ausus ingredi, cum illam non reperiret, catulos extulit. *Ælian. hist. var.* 12. 39.

15 *Ad*

quam à Lysimacho leonem interfici posse. Lysimachus 15
enim quondam quum venaretur in Syria, occiderat
eximiæ magnitudinis feram solus: sed lævo humero
usque ad ossa laceratus ad ultimum periculi perve-
nerat. Id ipsum exprobrans ei rex, fortius quam lo- 16
quutus est, fecit. nam feram non excepit modo;
sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quæ *obje-* 17
ctum leoni à rege Lysimachum temere vulgavit, ab eo
casu, quem supra diximus, ortam esse crediderim.
Ceterum Macedones [a] quanquam prospero eventu 18
defunctus erat Alexander; tamen scivere gentis suæ
more, ne pedes venaretur, aut sine delectis princi-
pum amicorumque. Ille IV millibus ferarum deje- 19
ctis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.
Inde Maracanda reditum est: acceptaque ætatis ex-
cusatione ab Artabazo; provinciam ejus destinat
Clito. Hic erat qui apud Granicum amnem 20

INTERPRETATIO.

a *Etsi felicem exitum habuerat* venationis, *tamen decreverunt*, &c.

NOTÆ.

15 *Ad ossa laceratus*] Vnde Plut. in Demetrio cap. 34. *Venerunt ad Lysimachum aliqui ab Demetrio legati, quibus ille per otium altas in cruribus & brachiis suis leoninorum unguium cicatrices ostendit, exposuitque suam cum leone pugnam, quam ab Alexandro rege* (vides in hoc differre à nostro) *cum illo conclusus conseruerat.*

17 *Fabulam*] Tamen in hac opinione sunt Iustinus 15. 3. & Plin. 8. 16. Val. Max. 9. 3. ext. citati à Popma ad h. l. quibus adde Senec. de ira 3. 17. & de clem. 1. 25. & ibi Lipsium. Zamosius in analectis Dacic. pag. 39. & Lazius p. 447. rem firmant numis Lysimacheis 1. 5. qui adhuc inveniuntur. Pausan. lib. 1. ita scribit: *Alexander ira incensus Lysimachum in eandem cum leone caveam conjici jussit: sed cum ab eo feram exanimatam intellexisset, admiratione virtutem ejus prosecutus est.* His adstipulari credas Æmilium Probum in Lysimachi vita, si Patricium Senens. 1. 11. sequaris: mihi quidem vitam Lysimachi Probo scriptam nunquam videre contigit. *Freinsh.*

18 *Macedones, quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander*] Partim honoris, ut videtur, partim avertendi venationis periculi, quantum possent, à corpore Regis, causa. *Loc.*

Aut sine delectis principum amicorumque] Restitui locum interposita particula dividente. nam Pal. 1. habebat; *haud sine*. duplex ergo fuit Macedonum scitum. ne pedes venaretur, neve sine delectis amicorum. ex vulgata lectione male interpolata nasceretur sensus, prohibitum venari peditem sine amicis, equitem venari licuisse. *Freinsh.*

20 *Hic erat*] Nomini Cliti subjungit hoc γνώρισμα, ut dignosceretur ab

nudo capite regem dimicantem clypeo ſuo texit; &
Rhoſacis manum capiti regis imminentem gladio
amputavit: vetus Philippi miles, multiſque bellicis
21 operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum edu-
caverat, ſoror ejus, haud ſecus quam mater à re-
ge diligebatur. Ob has cauſas validiſſimam imperii
22 partem fidei ejus tutelæque commiſit. jamque *iter pa-
rare in poſterum* juſſus, ſolenni & tempeſtivo adhi-
betur convivio. In quo rex quum multo incaluiſſet
mero, immodicus æſtimator ſui, celebrare, quæ
geſſerat, cœpit; [a] gravis etiam eorum auribus, qui
23 ſentiebant vera memorari. Silentium tamen habue-
re ſeniores, donec Philippi res orſus obterere, *no-
bilem apud Chæroneam victoriam ſui operis fuiſſe* jacta-
vit; *ademptamque ſibi malignitate & invidia patris tan-
24 tæ rei gloriam. Illum quidem ſeditione inter Macedo-
nes milites, & Græcos mercenarios orta; debilitatum vul-
nere, quod in ea conſternatione acceperat, jacuiſſe, non
alias quam ſimulatione mortis tutiorem; ſe corpus ejus
protexiſſe clypeo ſuo, ruenteſque in illum ſua manu occi-
25 ſos. Quæ patrem nunquam æquo animo eſſe confeſſum, in-
vitum filio debentem ſalutem ſuam. Itaque poſt expedi-
tio-*

INTERPRETATIO.

a *Moleſtus iis ipſis qui ſciebant vera eſſe quæ dicebat.*

NOTÆ.

aliis Clitis ejus coætaneis. Fuit enim Clitus Bardylei filius, qui inter initia Alexand. deſciſcit à Macedonibus, apud Arrian. 1. 2. Fuit & alius cognomine *candidus*, ὁ λευκὸς καλούμενος, homo ſupra modum arrogans & elatus, apud Athenæum 12. 9. Ad quem fortaſſe pertinet quod Plutarch. de fort. Alexand. 2. 12. ſcribit, paucis Græcorum navibus depreſſis Neptunum adire voluiſſe. nam ad Curtianum ſane non pertinet; qui nec Alexandro ſuperfuit; nec ante vel ſub eo tam immanis arrogantiæ fiduciam aut occaſionem habere potuit. Ad illius autem differentiam noſter ille Dropidis filius videtur dictus *niger*, ὁ μέλας apud Diodor. 17. 20. unde ſic apud Plutarch. in vita Alexand. c. 26. olim notavi legendum, quo loco nunc exſtat ὁ μέγας. *Idem.*

Nudo capite] Nempe galea priori ictu jam perfracta. Vide Plut. cap. 25. Cujus ut & Arriani Diodorique diſſonantias qui cognoſcere volet, ab ipſis petere poterit.

21 *Hellanice*] Cliti ſororem *Lanicen* vocat Ælianus de var. hiſt. 12. 26. quo-

tionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri fusos fugatosque hostes. nec adfuisse unquam Philippum. Laude dignos esse non qui Samothra- 26
cum initia viserent, quum Asiam uri vastarique oporteret; sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent.
Hæc & his similia læti audiere juvenes: ingrata se- 27
nioribus erant, maxime propter Philippum, sub
quo diutius vixerant. Tum Clitus, ne ipse quidem 28
satis sobrius, ad eos qui infra ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis, quam sermo exaudiri posset à rege. Quo si- 29
gni-

NOTÆ.

quomodo & Arrian. 4. 11. Athenæus vero 4. 1. *Lacnicnen.* ubi refert, Proteam, ex Proteo filio illo Lacnicnæ oriundum; quæ Regis Alexandri fuit nutrix, fuisse valde bibacem. *Popma.* Freinshemius ita sentit, Hellanicen fuisse vocatam fortassis à victoria aliqua, quam quidem priorum Macedoniæ regum de Græcis reportaverit. idque nomen postea seu more gentis (quod hodie nobis Græcisque etiam est usitatissimum) seu quo alio casu, capite minutum fuisse. Celebratur & ejusdem etymi historicus Hellanicus, quem Stephanus de urbibus, aliique citant.

25 *In Illyrios*] Non potest sentire Curtius de bellis post Philippi mortem ab Alexandro contra Illyrios gestis: multo minus de ejus profectione in Illyricum, quo tempore cum patre simultatem exercuit. Nec sane alia ejus reperiuntur ibi gentium bella. Nisi forte capiendum hoc de expeditione in nescio quos Medaros, quibus hærente ad Byzantium Philippo bellum cladem que intulit: quanquam id videatur accidisse ante Chæronense prælium; Curtius autem victos Illyrios dicere post illud. Plutarch. Alexand. cap. 14. vide. *Freinsh.*

26 *Samothracum initia viserent*] *Fama est, in Samothrace initiatum cum Olympiade Philippum, quum esset ipse tum adolescens, illam item puellam parentibus orbam amasse,* &c. De eo tempore, opinor, Alexander hic loquitur. Pater enim ipsius ea ætate hæc egerit, qua hic res maximas jam gesserat. *Idem.*

28 *Euripidis retulit carmen*] Ex Euripide, vers. 693. Sunt verba Pelei. Ceterum hoc Cliti judicium refutat Gruterus discurs. in Tacit. cap. 1. §. 6. & cap. 32. omnia ex principis fortuna pendere demonstrans. qua de re & supra dictum ad 3. 2. Locum eum Euripidis allusit (judicio Victorii Var. Lect. 28. 22.) Cicero pro M. Marcello cap. 2. *bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus, communicare cum multis, ne propriæ sint imperatorum.* Certius autem Iulianus in Cæsaribus, in examine Alexandri: *Non enim sicut in ædificationibus quæ publicis impensis fiunt, accidit, quibus aliorum opera & sumptu ad exitum perductis, opus alterius, qui ei præest, nomine inscribitur, licet in ejus confectione minimum laboris impenderit, ita isti aliena egregia facta sibi adscripserunt.* Aperte autem illo ejusdem scripti festivissimo loco, ubi Alexander ait se Mallorum urbem diruisse; Minime vero tu beate, inquit Silenus, quippe jacebas quemadmodum Hector ille Homericus, sensim deficiens & animam agens; alii vero pugnabant &

gnificabatur, *male instituisse Græcos, quod trophæis regum duntaxat nomina inscriberentur.* [a] *alieno enim sanguine partam gloriam intercipi.* Itaque rex quum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, per-
30 contari proximos cœpit, *quid ex Clito audissent.* Et illis ad silentium obstinatis, Clitus paulatim majore voce *Philippi acta bellaque in Græcia gesta* comme-
31 morat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter ju-

INTERPRETATIO.

a *Quoniam* reges *vindicant sibi gloriam quæsitam aliorum cruore.*

NOTÆ.

& vincebant. Nempe nobis ducibus hoc fiebat, inquit Alexander. Qui fieri poterat, inquit Silenus, ut te sequerentur, cum parum abesset quin mortuus esses? Deinde ex Euripide hæc cecinit:

Male quam positum est in more apud Græcos,
Cum exercitus trophæa de hostibus ponit, &c.

Ad hæc Dionysius: *Desine*, inquit, *ô patercule, ista loqui, ne te eodem iste, quo Clitum, malo afficiat.* Iacobus Nicolaus Loënsis miscel. epiph. 5. 17. suggillat Curtium, quod hunc locum Eurip. male expresserit: sed ille, judicio Popmæ, non animadvertit *Intercipi* hic significare totum capi, ut exponit Donatus in illo Terentii Eunucho act. 1. sc. 1. vers. ult.

——— *quod nos capere oportet, hæc intercipit.*

vid. pag. 221. & 222. *Idem.*

29 *Male instituisse Græcos*] Huc oculum intendit Strada lib. 7. belli Belg. *Inique agi cum militibus, dum omnia transferuntur ad Duces. perinde ac si solu oculis tribuenda sit pugnæ laus, quod primi designaverint in hoste vulneri locum, præliaribus vero decretoriisque victoriæ manibus nihil debeatur.* Attamen quum Principum auspiciis bella gerantur, ea quoque suo nomini & auctoritati præcipue transscribi, Duces & milites pro instrumentis agnosci, non abs re volunt. Quum Pausanias dux Spartanorum aureo tripodi Apollini dicato nomen suum & victoriæ à Persis reportatæ titulum inscripsisset, erasere Spartani, & sua ac sociorum nomina inscripserunt, ut est apud Cornelium Nepotem in Pausania. At modestior Germanicus, qui trophæo Cæsaris titulum inscripsit; de se nihil addidit, metu invidiæ; an ratus conscientiam facti satis esse. *Loccen.*

Regum nomina inscriberentur] Regum vocabulo etiam ceteros imperatores intellige. falsum enim, regum tantum non etiam aliorum prætorum nomina trophæis inscribi. Vnicum ex plurimis exemplis adducam alias etiam observatu dignum. Polybius 2. 2. &c. narrat, cum Ætoli Mydionios obsidione premerent, jamque dies instaret qua novum prætorem creari oporteret, eum qui hactenus res administrasset petivisse, *ut capta urbe & prædæ administratio & armorum* (trophæi) *inscriptio sibi tribueretur:* alios maxime qui eum honorem peterent, contra nisos, æquum censuisse, ut ejus illud decus foret, quo imperante occupari urbem contingeret: tandem placuisse *Ætolis, ut futurus Prætor jus prædæ administrandæ, & arma inscribendi, cum priore communicaret.* Interim insperato subsidio liberati Mydionii, cum Ætolos cum clade rejecissent, trophæumque de iis statuere vellent, cognito eorum consilio, itidem decreverunt; ut & præsentis Ætolorum prætoris nomen

juniores senesque orta contentio est. Et Rex velut patienter audiret, queis Clitus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Ceterum quum animo 32
videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret, nihil eo remittente magis exasperabatur. jamque Clitus etiam Parmenionem 33
defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præferebat excidio; [a] non vino modo, sed etiam animi prava contentione provectus. Ad ultimum, *si moriendum*, inquit, *est pro te*; 34
Clitus est primus: at quum victoriæ arbitrium agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissime patris tui memoriæ inludunt. Sogdianam regionem mihi adtribuis, to- 35
ties rebellem, & non modo indomitam, sed quæ ne subigi

INTERPRETATIO.

a *Non solum ebrietate, verum etiam improba ingenii pervicacia abreptus.*

NOTÆ.

men exprimerent, & successoris ejus. *Freinshem.*

31 *Iuniores senesque*] Iuniores pro Alexandro ejusque rebus gestis pugnabant, seniores pro Philippo: quovis ad suam ætatem summam gloriam trahente: & sane non facile dictu fuerit, quorum sententiæ standum putes.

Rex, velut patienter audiret] Aliorum, etiam majorum facta Principes immodice, præsertim in compotatione, ab ipsis gestorum extolli non ferunt. id enim suarum laudum depressionem aut diminutionem interpretantur. Famianus Strada lib. 4. belli Belgici: *Cardinalem Granvellanum Philipp. II offendisse compertum habeo: dum apud eum Caroli Imp. facinora immodice prædicando, quidve ille in re consimili egerat, identidem admonendo; exigere præsentia videbatur ad superiorum normam, odiosa dominantibus libertate; quæque vel primarios olim viros Philippi Macedonis facta apud Alexandrum filium extollentes afflixit.* Loccen.

32 *Nihil eo remittente*] Sic olim legit Acidalius; quo nec viso idem conjecimus: & Raderus expressit. Ceterum assentior Plutarcho cap. 71. de discrim. adulat. & amici: *non tam ebrietatem fecisse, quod ita graviter commotus Cliti objurgatione fuerit Alexander, quam quod multis coram testibus eam usurpavit:* si tamen addas quod Curtius hic notat, obstinatam ejus pervicaciam, & continuationem odiosissimæ cantiunculæ. *Idem.*

33 *Thebarum præferebat excidio*] Quod memorant Plutarchus in Alexandro cap. 20. & Demosthenes c. 32. Arrianus 1. 5. Polybius 4. 23. Iustin. 11. 4. Diodorus 17. 9. &c.

34 *Quum victoriæ arbitrium agis*] Recepit Freinsh. lectionem Acidalii, quam ex membranis eruit, quæ sic habebant: *At cum victoriæ arbitrium magis præcipuum fuerunt.* unde Modius fecit: *At victoriæ majus præmium ferunt.* quem deinde secuti sunt editores.

35 *Mihi adtribuis*] Vt mos princi-

 pum,

gi quidem possit. mittor ad feras bestias [a] *præcipitia inge-*
36 *nia sortitas. Sed quæ ad me pertinent transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicar-*
37 *nassum hæsuros fuisse. Quo modo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subjecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum in Italia dixisse constat*, ipsum in vi-
38 ros incidisse, te in feminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem ta-

INTERPRETATIO.

a *Quæ ferocem indolem* à natura *acceperunt.*

NOTÆ.

pum, invisos sibi periculis objectandi. Vide Grut. disc. in Tacit. cap. 35.

36 *Atharias*] Diodorus 17. 27. in genere veteranis hoc tribuit. De nomine Athariæ dictum supra ad 5. 2. est & Attarras supra 6. 8. quem pro eodem hoc nomine habeo. *Freinshemius.*

37 *Avunculum tuum*] Alexandrum Epiri regem intelligit, cui cognomentum Molosso [hoc est Epirotæ] fuit. Is bellum pop. Romano facturus cum in Italiam transiret, dixit, se quidem ad Romanos, quasi in ἀνδρωνῖτιν, Macedonem ire ad Persas, quasi in γυναικωνῖτιν, ut tradit A. Gellius 17. 22. *Popma.* Dictum id Alexandri etiam alludit prior Curtio Livius 9. 19. *Ne ille sæpe, etiamsi prima prospere evenissent, Persas & Indos, & imbellem Asiam quæsisset, & cum feminis sibi bellum fuisse dixisset: quod Epiri regem Alexandrum mortifero vulnere ictum dixisse ferunt, sortem bellorum in Asia gestorum ab hoc ipso juvene cum sua conferentem.* Iam dudum enim Græcis innotuerat homines Asiaticos molles & ignavos esse. Ergo apud Lucian. in dialogo 12. mortuor. Hannibal, item dialog. 14. Philippus pater objiciunt Alexandro facilem ex imbelli genere victoriam. quorum hic etiam Clearchi exemplum suggerit, quo duce decem millia Græcorum ingentes barbarorum copias propulsaverint. quam rem Xenophon secundo & seqq. libris ἀναβάσ. narrat. Sed & jam ante ad Thermopylas Xerxis *agmina palam fecerunt, se quidem multos homines esse, at paucos viros.* Herod. 7. 210. quod dictum paucis mutatis ipsi Xerxi tribuit Front. strateg. 4. 2. *Feminarum* autem vocabulo imbelles & timidos notant, quod eas natura his ingeniis corporibusque fecerit. Silius 14. 130. de Siculis Romano militi occurrentibus:

Femineum credas maribus concurrere vulgum.

Inde legitur Sesostris Ægypti rex, domitis longe lateque gentibus, trophæa in quibusque finibus erexisse, membris maribus insignia, ubi fortiter repugnatum esset; alia femineis. Herod. 2. 102. inde contumeliæ causa virorum nomina frequenter detorta reperiuntur in muliebrem terminationem: in qua re constitisse Messalini scomma in C. Cæsarem, ut nimirum *Caiam Cæsarem*, pro *Caio* vocaverit, haud vana, ni fallor, conjectura deprehendi ad Tacit. 6. 5. Sic apud Iosephum antiq. 14. 28. Sosius regem Iudæorum pro *Antigono* vocat *Antigonam*: apud Simocattam 3. 8. *Freinshemius.*

38 *Rex*

tamen rex pressit, contentus jussisse *ut convivio exce-*
deret. Nec quidquam aliud adjecit, quam *forsitan eum,* 39
si diutius loquutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam
à semetipso datam; hoc enim superbe sæpe jactasse. At- 40
que illum contantem adhuc surgere, qui proximi ei
cubuerant, injectis manibus jurgantes monentesque
conabantur abducere. Clitus quum abstraheretur, 41
ad pristinam violentiam ira quoque adjecta, *suo pe-*
ctore tergum illius esse defensum; nunc postquam tanti
meriti præteriit tempus, etiam memoriam invisam esse
proclamat. *Attali* quoque *cædem* objiciebat; & ad ul- 42
timum Iovis, quem patrem sibi Alexander adsere-
ret, oraculum eludens, *veriora se regi, quam patrem*
ejus respondisse dicebat. Iam [a] tantum iræ conceperat 43
rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enim-
vero mero sensibus victis, ex lecto repente prosiluit.
Adtoniti amici ne positis quidem, sed abjectis pocu- 44
lis

INTERPRETATIO.

a *Tantam iracundiam sentiebat, ut eam difficile moderari potuisset, etiam non ebrius.*

NOTÆ.

38 *Rex pressit*] Inclementer abjecerunt voculam *rex*, quam adjungi verbo sequenti æquius erat, ut, *repressit* scriberetur. *Acidalius.*

39 *Hoc enim superbe sæpe jactasse*] Ita lib.6. Curtius de Philota: *Sæpe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis atque operæ gravem fuisse.* Iactationem superbam virtutis aut beneficiorum in suis ministris ferre nequeunt Principes: quod nolunt suorum virtuti nimium videri debere, dum suæ potiora vendicant: quod quantum ministris debeant, seipsos, quam ministros æstimare malunt. præter isthæc, superba prædicatio meritorum admirationem sui, & fastidium aliorum, præsertim si coram Principe fiat, parum reverens erga illum obsequium præ se ferre videtur. Tacitus 4. Hist. de Antonio: *Arrogantia sibi accersivit offensas, nimius commemorandis quæ meruisset.* De Philippo II. Strada lib.3. Hist. Belg. Hactenus suorum gratiæ tribuisse, dum illi se *consiliorum ministros, non auctores* jactarent. Sane qui beneficis ac faventibus Principibus uti volunt, caveant tumide jactare operam illis præstitam; sed quidquid boni patrarunt, id tanquam ex officiis Principi ac Reip. debitis patratum ad famam illorum ac dignitatem publicam referant; ipsi patrasse modeste contenti, longe plura se debere, quam præstiterunt ostendant. Imo præstent potius, quia sic præstanda, quam ut videantur. ita quo minus ipsi consectantur, eo magis ipsos sequetur gloria mercesque virtutum. *Loccenius.*

41 *Defensum*] Monet hic locus, ut in hac historia corrigam insignem illum Orosii 3.18. Clitus cum in con-

lis consurgunt, in eventum rei, quam tanto impetu
45 acturus esset, intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri, Clitum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo
46 & Perdicca inhibetur. medium complexi & obluctari perseverantem morabantur: Lysimachus, & Leon-
47 natus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, *comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset*, exclamat; *signumque tuba dari,*
48 *ut ad regiam armati coïrent*, jubet. Tum vero Ptolemæus & Perdiccas genibus advoluti orant, *ne in tam præcipiti ira perseveret*, [a] *spatiumque potius animo det.*
49 *omnia postero die justius exsequuturum.* Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis,
50 qui simul cœnaverant, egredi. Abierant ceteri, Clitus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, *quisnam esset?* interrogat. Eminebat etiam in voce, sceleris,
51 quod parabat, atrocitas. & ille jam non suæ, sed regis iræ memor, *Clitum esse, & de convivio exire* re-
52 spondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque

INTERPRETATIO.

a *Tempus iræ suæ* mitigandæ *concedat.*

NOTÆ.

convivio fiducia amicitiæ regiæ, adversus regem, sua opera patri Philippo præponentem, memoriam patris tueretur, ab offenso frustra rege venabulo transfossus, commune convivium moriens cruentavit. Vides in nonnullis diversum abire à Curtio; tum omnia in Alexandri invidiam intendere. Sed ista mitto: illud autem, *ab offenso frustra rege*, ineptum est. fuit *ab defenso.* quod mutavit qui historiam defensi ad Granicum ab Clito regis hic tangi non animadvertebat. *Freinsh.*

48 *Orant, ne in tam præcipiti ira perseveret*] Videtur imitatio Livii, qui sic l. 8. *Orabant, ut rem in posterum diem differret, & iræ suæ spatium & tempus consilio daret.* Seneca lib. 3. de ira, cap. 12. *Maximum remedium iræ dilatio est: ut primus ejus fervor relanguescat, & caligo, quæ premit mentem, aut residat, aut minus densa sit.* Et c. 25. *Si iratus est, demus illi spatium, quo dispicere quid fecit possit: seipse castigabit.* Et passim in istis luculentis libris. *Loccen.*

Spatiumque potius animo det] Iuvenal. Sat. 6. 222.

Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.

52 *Hasta transfixit*] Orosius 3. 18. *vena-*

tiſque ſanguine aſperſus: *I nunc*, inquit, *ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

NOTÆ.

venabulo transfoſſum facit. quidam apud Arrian. 4. 2. *haſta*, alii *ſariſſa*: Seneca de ira 3. 22. *lancea.* Plutarchus cap. 92. αἰχμὴν vocat.

Ad Philippum] Pal. 1. una voce auctior; *ad Phil. pergem:* forte fuit *ad Philippum regem.* quippe quem præfers Alexandro regi. Illis *i nunc, &c.* reſpicit Curtius Virgil. 2. 547.

——— *referes ergo hæc, & nuncius ibis*
Pelidæ genitori: illi mea triſtia facta,
Degeneremque Neoptolemum narrare memento.

Affinia ſunt Marcelli accuſatoria iſta in Thraſeam apud Tacit. 16. 28. *Non illi conſulta hæc, non magiſtratus, aut Romanam urbem videri. Abrumperet vitam ab ea civitate, cujus caritatem olim, nunc & aſpectum exuiſſet.*

CAP. II.

Sera Alexandri pœnitentia. quam ſequuntur bellicæ expeditiones adverſus Bactrianos transfugas & Syſimithren. Philippi item ſtrenuiſſimi juvenis, & Erigyii clariſſimi ducis, obitus.

MALE humanis ingeniis natura conſuluit, 1
quod plerumque non futura, ſed tranſacta perpendimus. Quippe rex poſtquam ira mente

NOTÆ.

1 M*Ale humanis ingeniis natura conſuluit*] Sic Homerus: Il. ρ. v. 32.

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.
Rem excors intelligit actam.

Verum conſilium non ſequatur, ſed præcedat factum: ne fiat, quod velles infectum; & quod facilius caſtigari quam revocari poteſt. Democrates Philoſophus: προβουλεύεσθαι κρεῖσσον τῶν πράξεων, ἢ μετανοεῖν. *Præſtat conſilium actiones præcedere, quam pœnitentiam ſubſequi.* Huic reſpondet ſcitum Germanorum proverbium:

——— *Thu nichts ohne raht,*
So gerewts dir nicht nach der taht.

Nec minus elegans illud Sueonum vetus:

Ar bätre wara firi war, ân âpte ſuar.
Loccen.

Sed tranſacta perpendimus] Gnome inſignis. quam eandem, à Menandro expreſſam ad Tacitum, Taciti Salus notavit, dignam cum ipſa Taciti iterum hic notari, ut & Curtii cum iis, & hæ cum Curtii contendantur, lucem à ſe invicem lucraturæ univerſæ. Menander, ut Stobæus citat;

Οὐδεὶς ξύνοιδεν ἐξαμαρτάνων πόσον
Ἁμαρτάνει τὸ μέγεθος, ὕστερον δ' ὁρᾷ.
Peccando molem nemo peccati videt;
Commiſſa demum mente ſera reſpicit.

Tacit. 14. 10. *A Cæſare perfecto demum ſcelere magnitudo ejus intellecta eſt, &c.* Quid autem, ni Lipſii etiam ipſius adſcribam? non hercule venuſte minus elatam, & quam ſprevisse ſane nefas, religio autem mihi vel prætenisse. Ille ibidem: *Currimus ad ſcelus præcipites, quod ſedente impetu, veris mox pretiis æſtimamus.* Acidalius.

Rex] Hoc emphatice dictum accipe: rex quum eſſet, carnificis operam exercuit. *Freinsh.*

mente decesserat, etiam ebrietate discussa, *magni-
2 tudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat rex: verborum licentiam, quæ
3 vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat

INTERPRETATIO.

a *Iam* nimis *sera consideratione agnovit facti* sui *indignitatem*.

NOTÆ.

2 *Verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus*] Clitus quidem non plane potest ab intemperantia linguæ excusari, quæ licet vino aut ebrietati videatur imputanda, tamen quum nosset animum Alexandri hujusmodi libertatis dicendi intolerantiorem; vel modestius loqui, vel parcius bibere, vel in tempore abire potuisset, antequam incaluisset mero, & tam libera effudisset verba. quibus inter pocula abstinendum, præsertim apud Principes, monet Plutarchus in lib. de adulatoris & amici discrimine, ob tres inprimis caussas: primo quod serenitati vel hilaritati nubilum non sit obducendum: dein quod Principes vino madidi sæpe sint procliviores ad iram: tandem quod ignavum sit ac minime generosum, eum qui sobrius loqui non audet, id in mensa facere. Sed & Alexander verba temulentiæ condonare Clito potuisset; velut ipse tyrannus Pisistratus, in cujus crudelitatem cum ebrius conviva multa dixisset, *Non magis illi se succensere* respondit, *quam si quis obligatis oculis in se incurrisset*, ut est apud Senecam lib. 3. de Ira, cap. 11. Imperatores Theodosius, Arcadius & Honorius peculiari lege constituerunt in tit. Cod. si quis Imp. maled. temulentum obtrectatorem Principum, non esse pœnæ subjiciendum. Plutarchus in lib. *An inter pocula sit philosophandum* notat, à veteribus ideo Baccho Oblivionem ac Ferulam fuisse consecratam: quod non oporteat verborum inter pocula temere jactorum adeo meminisse; aut, si forte erratum, non atrociter castigare. Verum Alexander non remisit, nec leni castigatione contentus fuit, nec vinum vino, sed ferro vindicavit, ut loquitur Themistius orat. 5. dum ab ira & vino se vinci passus est. Seneca de Ira 3. 17. *Hæc barbaris regibus feritas in ira fuit, quos nulla eruditio, nullus literarum cultus imbuerat. dabo tibi ex Aristotelis sinu regem Alexandrum, qui Clitum carissimum sibi & una educatum inter epulas transfodit, & manu quidem sua, parum adulantem, & pigre ex Macedone ac libero in Persicam servitutem transeuntem.* Non alienum fuerit hic commemorare, quod Androcydes sapientia clarus ad Alexandrum scripsit, intemperantiam ejus cohibens: *Vinum potaturus, Rex, memento te bibere sanguinem terræ. sicut cicuta homini venenum est, sic cicuta vinum.* Sic quædam editiones Plinii (apud quem lib. 14. cap. 5. hoc monitum Androcydis exstat) habent. Sed aliæ hoc modo: *Sicut venenum cicuta vinum est, sic & vinum cicutæ homini:* Et quidem rectius, Vinum, præsertim tepidum, esse antidotum cicutæ, aut illam conficere volunt Medici; quo etiam allusit Pseudo-Macer in lib. de Herbis, ubi de cicuta agit:

Hac sumta, si quis morti sit proximus, herba,
Forte merum tepidum bibat, evadetque periclum.

Sed hæc in transcursu. redeamus ad præcepta Androcydis. *Quibus præceptis,* inquit

bat toto vestibulo cruor, paulo ante convivæ: vigi-
les adtoniti & stupentibus similes procul stabant,
[a] liberioremque pœnitentiam solitudo exciebat. Er- 4
go hastam ex corpore jacentis evulsam retorsit in se-
met: jamque admoverat pectori; quum advolant
vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, adle-
vatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi pro- 5
straverat corpus, gemitu ejulatuque miserabili tota
personante regia. Laniare deinde os unguibus, &
circumstantes rogare, *ne se tanto dedecori superstitem*
esse paterentur. In has preces tota nox exacta est. 6
[b] Scrutantemque *num ira deorum ad tantum nefas actus*
esset? subit *anniversarium sacrificium Libero patri non*
esse redditum statuto tempore. itaque inter vinum & epu-
las cæde commissa, iram dei fuisse manifestam. Cete- 7
rum magis eo movebatur, quod omnium amicorum
animos

INTERPRETATIO.

a *Solitudo* regiæ *opportuniorem pœnitendi locum* ei *dabat.*

b *Dum cogitat an non Deorum vindicta impulsus fuisset ad tam grave facinus, venit* in mentem &c.

NOTÆ.

inquit Plinius d. loco, *si Alexander obtemperavisset, profecto amicos in temulentia non interemisset; prorsus ut jure dici possit, neque viribus corporis utilius,* (scilicet vino, si modus adsit) *neque aliud perniciosius, si modus absit.* Loccen.

3 *Pœnitentiam*] Quo nomine laudat Alexandrum Arrianus 4. 2. quod statim maleficii pœnitentia ductus fuerit. & 7. 5. id soli ipsi inter veteres reges tanquam eximium ac genuinum quiddam adscribit. Plerique enim, tametsi alicujus delicti conscii sibi sint, tuentes id ut recte factum, obtegere culpam suam putant: inique statuentes, &c.

4 *Ergo hastam*] Scripsit Ianus Gruterus ad illum Taciti locum 15. 36. *Facinorum recordatione nunquam timore vacuus.* nobile caput, cui fecit hanc inscriptionem: *Conscientia eis pro pœna, qui supra pœnam.* quem ego locum indigito tantum, quia totus huc facit, licet eum ipsum Curtii locum à Grutero præteritum miror, cum vel maxime ad institutum faceret, & interim alia ex eodem producat.

6 *Anniversarium sacrificium*] Arrianus 4. 2. Diem quendam apud Macedones Baccho sacrum esse ferunt, atque Alexandrum quotannis eo die Baccho sacrificare solitum, tum temporis neglecto Baccho Dioscuris sacrum fecisse. *Aliam rationem assignat Plut. cap.* 21. admissum per temulentiam in Clitum facinus, illamque contra Indos Macedonum ignaviam, quasi rudem relinquentium expeditionem suam & gloriam, ad iram & invidiam retulit Liberi patris: nempe quod patriam ejus, Thebas, evertisset.

8 *Duo*

animos videbat adtonitos: neminem cum ipſo ſocia-
re ſermonem poſtea auſurum. vivendum eſſe in ſoli-
tudine velut feræ beſtiæ, terrenti alias, alias timen-
8 ti. Prima deinde luce *tabernaculo corpus*, ſicut adhuc
cruentum erat, juſſit *inferri*. Quo poſito ante ipſum,
lachrymis obortis, *hanc*, inquit, *nutrici meæ gratiam
retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria oc-
cubuere mortem: hic frater unicum orbitatis ſolatium à
9 me inter epulas occiſus eſt. Quo nunc ſe conferet miſera?
Omnibus ejus unus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis
videre non poterit.* [a] *Et ego ſervatorum meorum latro,
revertar in patriam, ut ne dextram quidem nutrici, ſine
10 memoria calamitatis ejus offerre poſſim?* Et cum finis la-
chrymis querelisque non fieret; juſſu amicorum cor-
11 pus ablatum eſt. rex triduum jacuit incluſus. quem
ut armigeri corporiſque cuſtodes ad moriendum ob-
ſtinatum eſſe cognoverunt; univerſi in tabernacu-
lum inrumpunt, diuque precibus ipſorum reluctatum
12 ægre vicerunt, ut cibum caperet. quoque minus cæ-
dis

INTERPRETATIO.

a *Ego interfector* eorum *à quibus ſervatus ſum.*

NOTÆ.

8 *Duo filii*] Mileti oppugnationem Arrianus 1.6. Plutarch. cap. 27. & Diodorus 17. 22. exponunt, ſed nullus filiorum Hellanices ullam mentionem fecit, contenti caput rerum, ſingularibus, quod plerumque fit, neglectis, attigiſſe. *Raderus*. Meminit tamen ejus rei, eodem fere quo Curtius modo, Arrian. 4. 2. niſi quod locum, ubi occubuerint, non ſignat.

9 *Servatorum*] Vnum Clitum intelligens, pro recepta loquendi conſuetudine plurali utitur. Sicut plane apud Arria. 4. 2. φονέα τε τῶν φίλων *amicorum interfectorem* ſe appellat, cum præter Clitum neminem ex amicis interemiſſet. Ita Livius 9. 18. *Freinsh.*

12 *Quoque minus cædis puderet*] Sed hic cum Papiniano dicendum, Non tam facile homicidium excuſari quam fieri; licet Ærodius lib. 5. rerum judicatar. tit. 4. pro tempore prudenter id excuſaſſe Macedonas velit. Verba ejus hæc ſunt: *In iniquo judicio latet æquitas nonnunquam, & quod damnatione aſſequi non poſſumus, contrario judicio utile eſt quandoque experiri. quod Macedones jure eum caſum eſſe pronunciarunt, ideo ſapienter inique decretum eſt, ut, quod detrimento erat valetudini, minus impoſterum cædis puderet atque pœniteret Alexandrum, quam veluti jure eis commiſiſſe videretur. Nam ut ex malis nociviſque interdum etiam medici componunt ac miſcent ſalutaria pharmaca, ſic quandoque iniquiore jure ad ſalutem & majorem æquitatem abutimur: dum utile juſto atque honeſto componimus.*

dis puderet, *jure interfectum Clitum* Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni rex humari juſſiſſet. Igitur decem diebus maxime ad con- 13
firmandum pudorem apud Maracanda conſumptis; cum parte exercitus Hephæſtionem in regionem Bactrianam miſit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clito autem deſtinaverat provinciam, Amyn- 14
tæ dedit: Ipſe Xenippa pervenit. Scythiæ confinis eſt regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet; ſed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui 15
ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. ſed poſt-

NOTÆ.

mus. Præterea qui non poſſunt puniri aut interrogari legibus, annon præſtat eos lenire quoquo modo? Inique igitur Alexander & imprudenter; Macedones ſi inique, attamen prudenter. Hæc ita quidem ſpecioſe dicuntur; verum ſi ad verbi divini examen revocentur, non ſubſiſtent; quippe ex eo ſcimus, non eſſe malum bonum appellandum; nec facienda mala, ut inde ſperentur bona. *Loccen.*

Iure interfectum] Præcipuo inſtinctore Anaxarcho, ut teſtatur Arrianus 4. 2. cujus verba bona fide referentem Popmam non opus erat reprehendi. Dixit enim Anaxarchus, *fingi juſtitiam Iovi aſſidere, quia quidquid a Iove decernitur, id juſte factum eſſe cenſeri debeat. oportere igitur, quæ à magno rege fierent, juſta exiſtimari.* nimirum quia regis poteſtas atque etiam nomen inprimis tribuebatur Iovi, Anaxarchus alios quoque magnos reges eodem jure cenſeri æquum putabat. quod vel ex Plutarchi Themiſt. cap. 48. colligas. nec ulla eſt ſuſpicio, eum reſtringi hæc voluiſſe ad eum tantummodo regem, qui Iovis filius eſſet. Nec ſane pro hac interpretatione unum verbum in Diogenis Anaxarcho. Eodemque modo refertur id apud Plutarch. cap. 5. ad princip. indoctum: *Anaxarchus Alexandrum conſolans ob Cliti cædem animi ſe angentem, aiebat, Ius & Fas Iovi aſſidere, ut quicquid rex* (nimirum quilibet abſoluta poteſtate præditus) *agat, id fas juſtumque putetur.* & in Alexand. cap. 93. πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος, θεμιτὸν, *quicquid agatur à dominante, juſtum eſſe.* Ceterum Curtius infra 8. 8. à Calliſthene revocatum ad vitam Alexandrum ſcribit, nulla Anaxarchi mentione. quod quomodo concilies, diſcas ex Plutarcho Alexand. cap. 93. nimirum & Anaxarchum quo dictum eſt modo eum erexiſſe, & Calliſthenem *placida & modeſta oratione.* Idem.

Sepultura prohibituri] Quaſi damnatum & jure occiſum: quæ ſumma apud Græcos ignominia, caruiſſe ſepultura. nam αὐτόχειρες, tyranni, proditores, & hoc infame & execratum genus hominum, ſepultura prohibebantur. quod ex variis ſcriptoribus teſtatur *Alexander Neapolitanus.*

14 *Xenippa*] Nec iſta Xenippa uſquam extra Curtium reperienda, ab nullo geographo, ſcriptore, hiſtorico conſignata vel expreſſa. Fides tota penes Curtium eſt, qui haud dubie ex Græcis auctoribus, qui hodie deſiderantur, hæc Xenippa accepta in ſuo volumine impoſuit. *Raderus.*

18 Ve-

poſtquam Regem adventare compertum eſt; pulſi ab
16 incolis II millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniis adſueti. tum ferocia ingenia non bellum modo; ſed etiam veniæ deſperatio efferaverat. Itaque ex improviſo adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps
17 prælium fecerant. Ad ultimum DCC ſuorum amiſſis, quorum CCC hoſtis cepit; dedere terga victoribus: haud ſane inulti, quippe LXXX Macedonum interfecerunt, præterque eos CCC & L ſaucii
18 facti ſunt. Veniam tamen etiam poſt alteram defe-
19 ctionem impetraverunt. His in fidem acceptis in regionem, quam Naura adpellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syſimithres duobus ex ſua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro

NOTÆ.

18 *Veniam tamen etiam poſt alteram defectionem impetraverunt*] Hic Alexander magis quid ſuam clementiam deceret, & quid tempora poſtularent quam quid illi promeriti eſſent, attendit. Simile quid Ovidius lib. 2. Triſt. de Auguſto: diſt. 22.

Tu veniam parti ſuperatæ ſæpe dediſti,
Non conceſſurus quam tibi victor erat.

Conferatur etiam Suetonius in vita Auguſti, cap. 21. Maximilianus I. Imp. quærenti cuidam cur Morinos male de ſe meritos & rebelles non male mulctaret perderetque? heroïce & clementiſſime reſpondit: *Quoniam parcendum his eſt, ut rurſus victis ſæpius queam ignoſcere.* Prudens hic monitum Theodoti apud Thucydidem l. 3. obſervandum: Potius antevertere oportere, & ſic tractare atque obſervare liberos homines, ne in cogitationem defectionis veniant, quam deficientes ſevere punire. *Loccen.*

19 *Naura*] Apud Arrianum 4. 3. eſt *Nautaca*, ſtatim poſt Spitamenis cædem. Apud alios quidem nihil prorſus de hoc nomine. *Glareanus.* At ego apud Arrianum in Erythræi maris periplo lego hanc vocem: *Deinde Naura & Tyndis prima ſeu maxima Limyricæ provinciæ emporia.* Tyndis autem eſt Ptolemæo civitas & fluvius intra Gangem in India, ſicut & Naura regio Arriano videtur intra Gangem, ut magnopere dubitem, utrum hic non ſit potius cum Glareano *Nautaca* legendum, de quo loco etiam Arrianus infra, non certe multum à Bactris & Maracanda remoto. Favet etiam huic ſcripturæ codex Conſtantienſis Mſ. qui *Nauta* habet pro *Nautaca*; ultima credo ſyllaba amiſſa vel omiſſa. Sed *Nautacas* aliam provinciam apud Siculum 17. & Arrianum reperio. Arrianus autem 4. 4. hanc Petram ejuſque dominum communi nomine *Chorienem* appellat. Hunc Chorienem Strabo lib. 2. cum Curtio *Syſimithrem* vocat. *Raderus.*

Quippe apud eos parentibus] A quo tamen reverentia ſanguinis & lex naturæ eos deterrere debuiſſent: niſi prava educatione & malo more ita corrupti fuiſſent. vid. Grot. de jure bell. & p. 2. 5. 12. *Loccen.*

Curt.

pro coïre cum liberis fas eſt. 11 millibus armatis 20
popularibus fauces regionis, [a] qua in arctiſſimum
cogitur, valido munimento ſepſerant. Præterflue-
bat torrens amnis; à tergo petra claudebat: hanc ma-
nu perviam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecus acci- 21
pit lucem; interiora niſi inlato lumine obſcura ſunt.
perpetuus cuniculus iter præbet in campos, igno-
tum niſi indigenis. At Alexander quamquam angu- 22
ſtias naturali ſitu munitas ac validas, manu barbari
tuebantur; tamen arietibus admotis munimenta,
quæ manu adjuncta erant, concuſſit, fundiſque &
ſagittis propugnantium pleroſque dejecit: quos ubi
diſperſos fugavit, ruinas munimentorum ſupergreſ-
ſus ad petram admovit exercitum. Ceterum interve- 23
nie-

Interpretatio.

a *Ubi in anguſtiſſimum* ſpatium *coarctatur.*

Notæ.

Coïre cum liberis fas eſt] Infandum ſcelus, & per quod jure gentium inceſtus committitur. l. fin. de R. N. ſed viderit ibi Paulus, quid appellet jus gentium. Ecce enim, quod nos merito quidem abhorremus, probabatur *Arabibus, Perſis, Aſſyriis, Parthis, Medis, Ægyptiis, Phrygibus, Galatis, Æthiopibus, Indis, Scotis, Hibernis, Nauræ regionis incolis, Nomadibus.* ut ex variis auctoribus oſtendit Tiraquellus leg. Connub. 7. 30. 32. 33. & Alexandri dies Genial. 1. 24. Quibus accedunt haud pauci ex incolis terrarum recens repertarum. Eo reſpicit Ovidianum illud Metamorph. 10. 331.

——— *gentes tamen eſſe feruntur,*
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur.

Oroſius 1. 4. à Semiramide hunc motem introductum ait. Theodoretus contra Græcos Orat. 9. de legib. ait, Perſas ex Zaradæ cujuſdam inſtituto matribus miſceri. Apud Laërtium, Pyrrho, hac conſuetudine & aliis ſimilibus demonſtratur, *idem aliis bonum, aliis malum putari.* Quomodo & Probus Æmilius procemio: *non eadem omnibus eſſe honeſta atque turpia, ſed omnia majorum inſtitutis judicari.* Eodemque ſenſu Artabanus in Plutarch. Themiſt. cap. 46. Summus gentilium philoſophus Ethicor. 1. 3. Τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια τοσαύτην ἔχει διαφορὰν, ὥστε δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή. Quorſum hæc? ut nempe conſtet, certos indubitatoſque bonorum & malorum fines conſtituere non eſſe naturæ, ſed gratiæ. *Freinsh.*

20 *Tergo petra claudebat*] Fauces regionis à fronte præterfluens torrens, à tergo petra objecta, muniebat. hæc vera lectio, quam fruſtra impugnant alii.

22 *Ac validas*] Conſenſum librorum ſecutus ita reſtitui: fecerant alii, *munitas valida manu barbari tuebantur.* non male, niſi quod Curtio ſuum abſtulerunt ſenſum, qui æque bonus: *anguſtias munitas, ac validas, barbari manu tuebantur.* manu dixit, id eſt, vi & armis.

25 *Oxar-*

niebat fluvius coëuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem; magnique operis videbatur tam vaſtam
24 voraginem explere. *Cædi* tamen *arbores & ſaxa congeri* juſſit. ingenſque barbaros pavor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molem ſubito cernen-
25 tes. Itaque rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxarten miſit nationis ejuſdem, ſed ditionis
26 ſuæ, qui ſuaderet duci, *ut traderet petram.* Interim ad augendam formidinem, & turres admovebantur; & excuſſa tormentis tela emicabant. Itaque verticem petræ [a] omni alio præſidio damnato petiverunt.
27 At Oxartes trepidum diffidentemque rebus ſuis Syſimethrem cœpit hortari, *ut fidem quam vim Macedonum mallet experiri; neu moraretur feſtinationem victoris exercitus, in Indiam tendentis: cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum.*
28 Et ipſe quidem Syſimethres deditionem adnuebat: ceterum mater eademque conjux morituram ſe ante denuncians, quam in ullius veniret poteſtatem; barbari animum ad honeſtiora quam tutiora converterat: pudebatque, libertatis majus eſſe apud feminas quam

INTERPRETATIO.

a *Nullis aliis munimentis confiſi.*

NOTÆ.

25 *Oxarten*] Hoc nomen multis modis ſcribitur: nec enim puto diverſa eſſe omnia iſta, ſed unum, Oxartes, Oxathres, Oxyartes. ut apud hunc aut illum auctorem, ſolenni in barbaris nominibus dubitatione, varie reperias. Interim unum illud nomen pluribus fuiſſe commune, non nego.

26 *Ad augendam formidinem*] Sæpius uſurpatum, ut ſuadentes vim etiam oſtentent: *miſtis precibus minisque*, ut apud Liv. 4. 25. quod epiſt. 7. Plato vocat δεήσεις μεμιγμένας ἀνάγκαις. Fecit idem Alexander ſupra 7. 11. unde magis clareat, recte me emendaſſe in Tacito 15. 27. *Simul ut conſilio terrorem adjiceret, Megiſtanes Armenios qui primi à nobis defecerant, pellit ſedibus*, &c.

27 *Vt fidem quam vim Macedonum mallet experiri*] Vid. notas ad illa lib. 4. *Facilius ſocietatem Alexandri, quam imperium acceptura videbatur.* Loccenenius.

28 *Pudebatque, libertatis majus eſſe apud feminas*, &c.] Ita Demoſth. orat. 22. funeb. de occiſis Athenienſibus ad Chæronæam in bello contra Philippum: *Audierant Leontidæ Leocoras etiam à Poëtis celebrari, quod ſe victimas civibus pro patria obtuliſſent. cum igitur earum mulierum tanta fuiſ-*

quam apud viros pretium. Itaque dimiſſo internun- 29
cio pacis, obſidionem ferre decreverat. Sed quum
hoſtis vires ſuaſque penſaret; rurſus muliebris con-
ſilii, quod præceps magis quam neceſſarium eſſe cre-
debat, pœnitere eum cœpit. Revocatoque ſtrenue 30
Oxarte, *futurum ſe in regis poteſtate* reſpondit; unum
precatus, *ne voluntatem & conſilium matris ſuæ prode-
ret, quo facilius venia illi quoque impetraretur*. Præmiſ- 31
ſum igitur Oxartem cum matre liberiſque & totius
cognationis grege ſequebatur, ne exſpectato quidem
fidei pignore quod Oxartes promiſerat. Rex equite 32
præmiſſo, qui *reverti eos* juberet, *opperirique præſen-
tiam ipſius*, ſupervenit; & victimis Minervæ ac Vi-
ctoriæ cæſis imperium Syſimithri reſtituit; ſpe *majo-
ris etiam provinciæ* facta, *ſi cum fide amicitiam ipſius
coluiſſet*. Duos illi juvenes patre tradente *ſecum mili- 33
taturos ſequi* juſſit. relicta deinde phalange ad ſubi-
gendos, qui defecerant, cum equite proceſſit. Ar- 34
duum & impeditum ſaxis iter primo utcumque tole-
rabant. mox equorum non ungulis modo adtritis;
ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi plerique non
poterant, & rarius ſubinde agmen fiebat, pudorem,
ut fere fit, immodico labore vincente. Rex tamen 35
ſubinde equos mutans, ſine intermiſſione fugientes
inſequebatur. Nobiles juvenes comitari eum ſoliti
defecerant præter Philippum. Lyſimachi erat frater,
tum primum adultus, & quod facile adpareret indo-
lis

NOTÆ.

fuiſſe fortitudo (ὅτε δὴ ἂν γυναῖκες ἐκεῖναι τοιαύτην ἔχον ἀνδρείαν) *nefas eſſe putabant, ſe qui viri eſſent, illis deteriores videri*. Herodotus, lib.9.p.m.552. ſcribit apud Perſas ſummo probro datum, audire muliere ignaviorem. nec, ut credo, probro vacat apud alias gentes. *Loccen.*

29 *Muliebris conſilii, quod præceps magis quam neceſſarium eſſe credebat*] Tac.15.Annal. *Muliebre conſilium plerumque deterius*. vid. & Ariſtot. 1.Pol. 13. Interdum tamen rem acu tangunt, & ex femineo pectore maſcula ac prudentia conſilia promunt: quia Deus etiam in impotentiore ſexu, quoties ipſi placet, potens eſt. Vide. Berneggeri Quæſt. Polit. 44. *Loccen.*

36 lis raræ. Is pedes, incredibile dictu, per D stadia vectum regem comitatus est; sæpe equum suum offerente Lysimacho, nec tamen ut digrederetur à rege effici potuit, quum lorica indutus arma gestaret.
37 Idem quum perventum esset in saltum, in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam; regem-
38 que cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed postquam barbari in fugam effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentaverat, liquit; subitoque ex omnibus membris profuso su-
39 dore, arboris proximæ stipiti se adplicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus regis exceptus est, inter quas conlapsus extinguitur.
40 Mœstum regem alius haud levis dolor excepit. Erigyius inter claros duces fuerat; quem extinctum esse paulo antequam reverteretur in castra, cognovit. utriusque funus omni adparatu atque honore celebratum est.

NOTÆ.

36 *Is pedes*] Iustinus 15. 3. de Lysimacho: In India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum à satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas harenarum moles comes cursus fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset inter manus regis exspiraverat. *Simile Suet. de Galba, c. 6.* campestrem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedum Imperatoris per viginti passuum millia cucurrit. *Capitolinus de Maximino c. 3.* Ad pedes Imperatoris equitantis accessit. Tum volens Severus explorare quantus in currendo esset, equum admisit multis circuitionibus, & cum Imperator laborasset, neque ille accurrendo per multa spatia desisset, ait ei, Quid vis, Threcisce? numquid delectat luctari post cursum? Tum ille, Quantum libet (inquit) Imperator. De aliorum mirandis cursibus vide epist. 59. Lipsii ad Italos & Hispanos. Nescio autem an de hac historia capiendus Ælian. hist. var. 10. 4. Alexander tertium quadringentis stadiis continuo itinere confectis, antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus conflixit, & eos vicit. *tertium* reddi illud τρὶς, quod est in textu, cum vocula *ter*, ubicunque poneretur, ambiguum faceret sensum. *Freinsh.*

D stadia] Ex variis numeris hic visus est maxime consentaneus: essent milliaria nostratia sedecim fere, minus triente. *Idem.*

CAP.

CAP. III.

Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander castris excedere jubet: provincias quasdam à præfectorum suorum injuriis vindicat.

DAHAS deinde statuerat petere; ibi nam- 1
que Spitamenem esse cognoverat. Sed hanc
quoque expeditionem ut pleraque alia for-
tuna indulgendo ei numquam fatigata, [a] pro absen-
te transegit. Spitamenes uxoris immodico amore fla-
grabat; quam ægre fugam, & nova subinde exilia
tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat.
Illa malis fatigata idemtidem muliebres adhibere 2
blanditias; *ut tandem fugam sisteret, victorisque Alex-
andri clementiam expertus, placaret quem effugere non
posset.* Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos 3
quum pectori patris admovisset, *ut saltem eorum mi-
sereri vellet*, orabat; & quo efficaciores essent pre-
ces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non 4
moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam
quamprimum dedi Alexandro; acinacem strinxit,
percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum
ejus occursu. Ceterum *abire conspectu* jubet; addito 5
metu *mortis, si se oculis ejus obtulisset*: & ad deside-
rium levandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed 6
penitus hærens amor fastidio præsentium accensus est.
ita-

INTERPRETATIO.

a *Loco* ipsius *absentis confecit*.

NOTÆ.

1 *NVnquam fatigata*] Quod alias solenne. Lucan. 2. v. 10. à fin.
—— *lassata triumphis*
Descivit fortuna.
Livius 9. 17. Vt alios reges claros ducesque omittam; magna exempla casuum humanorum: Cyrum, quem maxime Græci laudibus celebrant, quid nisi longa vita, sicut Magnum modo Pompeium, vertenti præbuit fortunæ? *Quod aspexisse videatur Seneca ad Marciam* 26. 4. Regesne tibi nominem felicissimos futuros, si maturius illos mors instantibus subtraxisset malis? An Romanos duces, quorum nihil magnitudini deerit, si aliquid ætati detraxeris? *Sic intellige Tacitum* 15. 6

2 *Comitem trahebat*] Quomodo Rhadamistus apud Tacitum 12. 51.

itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit, *ut tali consilio abstineret, patereturque sortem quamcumque eis fortuna fecisset. sibi mortem deditione esse leviorem.*
7 At illa purgare se, *quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset; de cete-*
8 *ro futuram in viri potestate.* Spitamenes simulato captus obsequio, de die *convivium adparari* jubet; vinoque & epulis gravis, semisomnus in cubiculum fer-
9 tur. Quem ut alto & gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste occultaverat, stringit, caputque ejus abscissum cruore respersa, servo
10 suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante, sicut erat cruenta veste, in Macedonum castra pervenit, nunciarique Alexandro jubet, [a] *esse, quæ ex ipsa deberet cognoscere.* Ille *protinus barbaram* jussit *admitti.*
11 quam ut adspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, *dicere quæ vellet*, ju-
12 bet. At illa *servum*, quem stare in vestibulo jusserat, *introduci* desideravit. qui quia caput Spitamenis veste tectum habebat; suspectus scrutantibus, quid
13 occuleret, ostendit. Confuderat oris exsanguis notas pallor, nec quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior factus *humanum caput adferre eum*, tabernaculo

INTERPRETATIO.

a Aliquid *esse quod ab ea doceri* ipsum *oporteret.*

NOTÆ.

6 *Eis fortuna fecisset*] Vulgo *his*. neutrum Curtius voluit præ *ipsis:* si tamen hoc saltem voluit, neque omnibus omissis sic potius scripsit: *quamcumque fortuna fecisset sibi. Mortem ded. esse leviorem.* Neq; tamen vel hoc affirmaro. *Acidalius.* De pronominis rejectione adsentitur Freinshemius: de distinctione mutata non item.

8 *Spitamenes simulato captus obsequio*] Ita Mithridates à Rhadamisto circumventus est simulato obsequio, apud Tacitum 12 Annal. vid. plura ad illa verba lib. 6. *Nabarzanes, &c. titulum solennis officii occulto sceleri praeferens.* Loccen.

9 *Gladium, quem veste occultaverat, stringit*] Iudithæ similimum facinus, similimoque modo patratum, nisi quod illa sanctissima herois, hostem numinis & patriæ, hæc amantissimum sui maritum; illa pie, hæc impie interfecerit. *Raderus.* Sic etiam Belides quinquaginta, una excepta Hypermnestra, viros suos occidisse leguntur. Ovid. Epist. Heroïd. 14.

15 *Exem-*

SPITAMENES AB VXORE INTERFICITVR.

naculo excessit, percontatusque *quid rei sit*? illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes invicem 14
animum diversa agitantem commoverant. meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga & proditor, tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur, quum optime meritum de ipsa, communium parentem liberorum, per insidias interemisset.
[a] Vicit tamen gratiam meriti, sceleris atrocitas, de- 15
nunciarique jussit, ut *excederet castris.* [b] *neu licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia transferret.* Dahæ Spitamenis cæde comperta Data- 16
phernem defectionis ejus participem, vinctum Alexandro seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à prætoribus suis avare

INTERPRETATIO.

a *Sceleris* ejus *gravitas vicit meritum beneficii.*

b *Ne barbaricæ perfidiæ exemplo humaniores Græcorum animos ac mores inficeret.*

NOTÆ.

15 *Exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia, transferret*] Non paucas gentes ex commercio aliarum nationum corruptas legas. In literis sacris habes Israëlitas apud Ægyptios, Babylonios, Tyrios & alios vicinos idololatriam aliasque pessimas artes doctos. Diu Græci Romanique sancte frugaliterque vixere, postea paulatim mores defluxere, paupertasque probro haberi cœpit, luxuriæque peregrinæ invictum malum, ad effœminandos animos ab exercitu Asiatico in urbem primum invectæ, mores infecit: sicut aurum Persicum fugato Mardonio Atheniensium animos labefactavit, & dira tabe infecit. Inde illecebræ libidinum; & rerum secundarum luxus in omnem licentiam grassati. Plura Alexander ab Alexandro. Plinium 33. 11. & 34. 7. licet consulas; & Livium 39. 6. Valerium Maximum; Sallustium in exordio belli Catilinarii [Florum 3. 12.] Herodot. 1. 155. narrat quomodo fortissima gens Lydorum, Persarum consuetudine [imo potius fraude & artibus] penitus fuerit effœminata. Inde factum, ut multæ gentes, quæ cum exteris nationibus nihil habuere commercii, mores incorruptos tuerentur. Documentum ex Cæsare accipe, qui de bell. Gall. 2. 1. de Belgis similia prodidit. Ab iisdem fere virtutibus celebrat Usipetes Germanos 4. 2. *Raderus*. De Laconum ξενηλασίᾳ seu peregrinorum expulsione notum.

16 *Dataphernem*] Sic etiam appellatur supra 7. 5. & Arrian. 3. 6. At hoc loco quidam Mſ. *Phrataphernem* legit: quod incertum me fecit, an non supra quo-

17 avare ac superbe imperabatur. Ergo Phrataphernı Hyrcaniam & Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsani Drancarum præfecto substitutus est Stasanor. Arsaces in Mediam missus, ut Oxydates inde discederet. Babylonia mortuo Mazæo Deditameni subjecta est.

NOTÆ.

quoque 8. 1. pari commisso expulsus Dataphernes cesserit Phratapherni. Tamen cum diligentius rem inspicerem, diversos fuisse reperi. hunc de quo hic agitur, Spitamenis individuum socium, qui cum eo Bessum tradidit: illum autem Chorasmiorum principem, quem Arrin. 4. 3. *Pharamanem* vocat, Φαρασμάνην. quod nomen proxime accedit ad *Pharasmanem*, ex Tacito notum. At *Chorasmios* superiori Curtii loco recte nos in textum admisisse ex citato Arriani capite liquet: itemque ex Orosio 3. 18. *Freinsh.*

17 *Arsani Drangarum*] De homine hoc singulariter monendum, tum de populo. *Arsanes* iste sive *Arsaces*, non est cujus supra 3. 4. mentio. nam ille in prælio ad Issum cecidit. Quam rem frustra occultat mendum in Arrian. 2. 2. ubi Ἀρσάμης legitur pro Ἀρσάνης. quod cuilibet, qui eum locum cum ejusdem auctoris 1. 5. contulerit, clarebit. Puto autem hic intelligi Artabazi filium Arsanem, de quo Arrian. 3. 5. Certe Artabazo *Bactrianorum regionem reliquosque vicinos Satrapatus Alexander commiserat:* Arrian. 4. 3. In iis ergo & Drangæ fuere, quos capularis ille senex interim filio commiserit, dum aliter ea de re constitueret Alexander. Nam de *Caria*, quam hic præferunt editiones, aliena res est: multas ob rationes: ex quibus, quod certum est nulli barbaro illas provincias Græciæ proximas unquam ab Alexandro commissas fuisse: deinde in finibus Indiæ agentem quis putet sollicitum fuisse de Carum Satrapia: cum præsertim tam longe abiturus dudum, ut verisimile est, isti rei prospexisset: haberetque ibi ex primariis amicis, quibus ista & aliquanto majora permitteret. Nec sane alia hic provincia nominatur tam longe à locis, ubi Alexander agebat, dissita, sed Hyrcania, Mardi, &c. Cares igitur istos, omnibus fere libris volentibus, indicantibusque non obscure quid vellent dicere, expuli. Varias Lectiones vide. Est & aliud quantivis pretii argumentum, quod eam Satrapiam Stasanori ait creditam. At Drangarum hunc fuisse prætorem vel ex Iustino 13. 4. patet: si ei jungas nostrum infra 10. 10. ut eo loco explanatius ostendemus, immo ex Arrian. 4. 3. liquido *Stasanorem in Drangas præsidem mittit*. Idem.

CAP.

CAP. IV.

Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri constantia, & erga gregarium militem humanitas, ejusdemque cum Roxane matrimonium.

HIs compositis tertio mense ex hibernis mo- 1
vit exercitum, regionem, quæ *Gabaza* ad-
pellatur, aditurus. Primus dies quietum iter 2
præbuit: proximus ei nondum quidem procellosus
& tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis
crescentis mali præteriit. tertio ab omni parte cœli 3
emicare fulgura, & nunc internitente luce, nunc
condita, non oculos modo meantis exercitus, sed
etiam animos terrere cœperunt. Erat prope conti- 4
nuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum
species visebatur. adtonitisque auribus stupens
agmen, nec progredi, nec consistere audebat. Tum 5
repente imber grandinem incutiens torrentis modo
effunditur. ac primo quidem armis suis tecti exce-
perant, sed jam nec retinere arma lubricæ & rigen-
tes manus poterant; nec ipsi destinare, in quam re-
gionem obverterent corpora, quum undique tempe-
statis violentia major, quam vitabatur, occurreret.
Ergo ordinibus solutis per totum saltum errabun- 6
dum agmen ferebatur; multique prius metu, quam
labore defatigati, prostraverant humi corpora,
quam-

NOTÆ.

1 G*Abaza*] *Gabazam* reperiit Sabellic. Nostra excerpta fere *Gabaza*. Ald. *Babas*. quod proxime accedit ad *Gabas* Arriani 4. 3, quas superiori capite pro *Dabis* repositum ibat Vir Doctus, me quidem non adsentiente. Nec magis probo quod alii hanc *Gabazam* habent pro *Nautacis* Arriani & Diodori.

2 *Non sine minis crescentis mali præteriit*] Probat hanc Modii lectionem Acidalius: & Freinshemianis etiam lectionum excerptis juvatur. Quamquam alii omissa voce *minis*, addant aliam *damna*, quam perperam alii junxerunt alteri. quidam tamen repetita vocula *sine*, non male fecerunt: *non sine minis crescentis mali, sine damno præteriit*. quod tamen vereor ut sit ex libris.

quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu ad-
7 ſtrinxerat. Alii ſe ſtipitibus arborum admoverant.
8 id plurimis & adminiculum & ſuffugium erat. Nec
fallebat ipſos morti locum eligere, cum immobiles
vitalis calor linqueret: ſed grata erat pigritia corpo-
rum fatigatis; nec recuſabant exſtingui quieſcendo.
[a]quippe non vehemens modo, ſed etiam pertinax
vis mali inſiſtebat; lucemque naturale ſolatium præ-
ter tempeſtatem haud diſparem nocti, [b]ſylvarum
9 quoque umbra ſuppreſſerat. Rex unus tanti mali
patiens circumire milites, contrahere diſperſos, ad-
levare proſtratos, oſtendere procul evolutum ex tu-
guriis fumum, hortarique *ut proxima quæque ſuffu-*
10 *gia occuparent.* Nec ulla res magis ſaluti fuit, [c]quam
quod multiplicato labore ſufficientem malis, quibus
11 ipſi ceſſerant, regem deſerere erubeſcebant. Cete-
rum efficacior in adverſis neceſſitas, quam ratio,
frigoris remedium invenit. dolabris enim ſylvas
ſternere adgreſſi, paſſim acervos ſtrueſque accende-
12 runt. Continenti incendio ardere crederes ſaltum,
& vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic
calor ſtupentia membra commovit, paulatimque
[d]ſpiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœ-
13 pit. Excepere alios tecta barbarorum, [e]quæ in ulti-
mo

INTERPRETATIO.

a *Non tantum violentus, ſed etiam diuturnus impetus procellæ durabat.*

b Diei *lumen opacitas arborum etiam occultabat.*

c *Quam quod eos pudebat à rege diſcedere,* quem videbant *non frangi incommodis,* quamvis *labor augeretur.*

d *Spiritus* animales, *quos frigus torpeſecerat, commeare* per membra *cœperunt nullo obice.*

e *Quæ,* licet *occulta* eſſent *in extrema ſylvæ ora, neceſſitas quærere docuerat.*

NOTÆ.

11 *Ceterum efficacior in adverſis neceſſitas*] Ioſephus Scaliger in Iambis Gnomicis hoc ita expreſſit:

Ad moliendum maxime efficacior
Neceſſitatis norma, quam virtutis eſt.
Loccenius.

14 *Me-*

mo ſaltu abdita neceſſitas inveſtigaverat: alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed jam cœli miteſcente ſævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calonumque [a] peſtis illa conſumpſit. Memoriæ proditum 14
eſt, quoſdam adplicatos arborum truncis, & non ſolum viventibus, ſed & inter ſe conloquentibus ſimiles eſſe conſpectos; [b] durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo 15
gregarius miles ſeque & arma ſuſtentans, tandem in caſtra pervenerat. Quo viſo rex, quamquam ipſe tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex ſella ſua exſiluit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, 16
demptis armis *in ſua ſede* juſſit *conſidere.* Ille diu nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, adgnovit. tandem recepto calore vitali, ut regiam ſedem regemque 17
vidit, territus ſurgit. quem intuens Alexander. *ecquid intelligis, miles*, inquit, *quanto meliore ſorte, quam Perſæ ſub rege vivatis? Illis enim in ſella regis conſediſſe capi-*

INTERPRETATIO.

a *Illud frigus enecavit.*

b *Nondum mutato ſtatu* corporis.

NOTÆ.

14 *Memoriæ proditum eſt*] Nihil horum vel Arrianus, vel Plutarchus prodidit. Diodorus in 17 libri Indice indicat rem verbo, quam haud dubie ſuo loco explicavit, ſed locus ille vetuſtate abolitus nobis lacunam duntaxat exhibet. *Rader.* Idem in noſtris terris accidiſſe Conſtantiæ ann. 1420. atque ſe vidiſſe ſcribit Poggius lib. 1. de Miſer. human. hominem temperie frigoris mortuum equo inſidentem in publicum hoſpitium delatum, ita ſtantem ut vivus videretur. Obriguerant membra ſingula, adeo ut corpus equo in hoſpitium deveheretur. In Moſchovia, Tartaria, &c. nihil id novi. De Armeniæ frigoribus Tacit. 13.

15 *Gregarius miles*] Hoc egregium Alexandri factum inter Clementiæ exempla refert Valerius Max. 5. 1. 11. ext. & Frontinus 4. 6. 3. Haud omnino diſſimile eſt illud Cæſaris apud Suet. 72. qui C. Oppio comitanti ſe per ſylveſtre iter, correptoque ſubita valetudine, è diverſoriolo quod unum erat, ceſſerit, ac ipſe humi ac ſub dio cubuerit.

17 *In ſella regis conſediſſe capitale foret*] Vide Briſſonium de regno Perſarum lib. 1. de Romanis Impp. Spartianus in Severo cap. 1. Sedit & in ſella imperatoria temere à miniſtro poſita, ignarus quod non liceret. *Et Marcellinus Chron. ad ann. Chr.* 462. Iacobus natione Achaius, religione Paganus, medicinæ artis peritia, tam ingenio quam literatura, claruit. Hic ob medendum Leonem Aug. febre defatigatum, ſacrum Palatii cubiculum intravit, ſtatimque regia in ſella juxta torum imperialem poſita, ſine ullo Augusti

18 *capitale foret; tibi saluti fuit.* Postero die convocatis amicis copiarumque ducibus, pronunciari jussit *ipsum omnia, quæ amissa essent, redditurum.* & [a] promisso
19 fides extitit. nam Sysimithres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta; quæ distributa pariter militem & damno & fame
20 liberaverunt. Rex *gratiam sibi relatam a Sysimithre* præfatus, *sex dierum cocta cibaria ferre milites* jussit, Sacas petens. Totam hanc regionem depopulatus, XXX millia pecorum ex præda Sysimithri dono dat.
21 Inde pervenit in regionem, cui *Cohortanus* satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati fideique permisit.

INTERPRETATIO.

a *Promisso veritas non defuit.*

NOTÆ.

gusti nutu consedit, &c. Hoc inter *dominationis arcana* refert Clapmarius, quem vide lib. 3. de arcan. Rerumpubl. cap. 9. *Loccen.*

Tibi saluti fuit] Hoc Valerius Maximus egregio, quod meret, elogio ornat, 5. 1. & sic concludit: *Quid ergo mirum est, si sub eo duce tot annis militare jucundum ducebant, cui gregarii militis incolumitas proprio fastigio charior erat?* Præter eximiam beneficentiam & comitatem Alexandri, habemus hic etiam exemplar boni fidique Ducis, qui (ut docet Vegetius lib. 3. de re mil. cap. 10.) non tantum pro universo exercitu, sed & pro singulis contubernalibus debet esse sollicitus. Si quid enim illis eveniat in bello, & ipsius culpa, & publica videtur injuria. *Loccen.*

20 *Sacas*] Cur hic vastatas ait ab Alexandro Sacarum terras, cum supra 7. 9. se ipsi per legatos dediderint, misso ad ipsos Excipino? Defecisse illos cum Sogdianis non dubito. *Rad.* In hac expeditione urbem quoque iis in locis condidisse consentaneum est. de quibus Isidorus in Σταθμοῖς Parthicis: *Inde Sacarum, & prope Alexandria urbs, & prope Alexandropolis urbs.* Salmasium in Solin. pag. 794. consule.

21 *Cohortanus*] Ego jam diu mecum disputo, &, Homeri verbis,

——— κατὰ φρένα μερμηρίζω,
(*Studiose in pectore verso*)

quid ita Roxanem Cohortani Satrapæ filiam Q. Curtius faciat, quam alii consensu Oxatris vel Oxyartis. Verba ejus sunt hæc: *Inde pervenit in regionem cui Cohortanus Satrapa, &c.* Vides ex contextu & serie, palam appellari Roxanem. Atqui Arrianus cautus & veri diligens historicus ita scribit 4. 3. *Erat Oxyartis filia virgo jam viro matura, Roxane dicta.* Atque adeo Alexander apud Curtium 10. 3. *Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi.* Iterumque Curtius indicat 9. 8. *Oxatres præter Bactrianorum non absolutus modo, sed etiam jure amoris, amplioris imperii donatus est finibus.* Vbi Curtius sane quam eleganter *jus amoris* dicit, quia non ex merito promotus, sed ab hoc in filiam affectu. Quid igitur? illum pro Cohortano substituimus? [ut Aldus fecit] temerarium sit & falsum. Nam quæ hic narrantur non congruunt Oxyatri, qui jam diu in fide regis. Puto hiatum aliquem & defectum esse, & post

misit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quam
ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satra- 22
pes etiam eum, qui penes ipsum relinquebatur, tra-
dit. Barbara opulentia convivium quo regem acci-
piebat, instruxerat. id quum multa comitate cele- 23
braret, *introduci XXX nobiles virgines* jussit. Inter
quas erat filia ipsius *Roxane* nomine, eximia corpo-
ris specie & [a] decore habitus in barbaris raro. Quæ 24
quanquam inter electas processerat, omnium tamen
oculos convertit in se; maxime regis, *MINUS*
jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia for-
tunæ, [b] contra quam non satis cauta mortalitas est.
Itaque ille qui uxorem Darii, qui duas filias virgi- 25
nes,

INTERPRETATIO.

a *Et staturæ elegantia inter barbaros insueta.*
b *A cujus* blanditiis *hominum natura parum sibi cavet.*

NOTÆ.

post illa de Cohortano, narrationem fuisse de Oxatris comitate & convivio, cujus causa sive occasio deest. Ponamus igitur ἐκλείψεως notam inter hæc verba: *tradit barbara opulentia.* Nam ut aliter nunc suppetias feram, non est copia. *Rubenius Elector.* 1. 29. Freinshemio *Cohortanus* ille natus videtur ex aliorum *Choriene.* Ceterum Roxanem Oxyatris filiam iterum appellat Arrianus 7. 1. Strabo lib. 11. In Bactriana, *inquit*, sumptuose admodum hospitio exceptum Alexandrum, cum Roxane Oxyartæ filia nuptias peregisse. *Diodorus* 18. 3. *vocat* Oxyartem Bactrianorum regem, cujus natam Roxanem duxerat Alexander. *Strabo lib.* 11. Petra Sysimithræ in Bactriana, in qua Oxyartes filiam habuit Roxanem. *Arriani priorem locum refert & Suidas in* Ἀλέξανδρος. Eamque sententiam sequi videtur Plutarch. de fort. Alex. 1. 17. quem qui erroris arguit, errat: fuit enim Roxane, secundum nonnullos auctores, ipsumque Curtium, mox inter captivas: nam saltasse & cecinisse in convivio, ne Curtius quidem tacuit.

Quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit] Paulo inf. h. lib. *Ex omnibus provinciis XXX millia juniorum legi jussit & ad se armata perduci, obsides simul habiturus & milites.* Prudens hoc artificium & modus devictos in fide retinendi per traditos obsides, & majorum spirituum juvenes à rebus novandis per expeditionem bellicam avocandi; & simul exercitam selectamque militum & ducum manum ad omnem necessitatem in promtu habendi. *Loccen.*

24 *Oculos convertit in se*] Vetus est versus Terent. Eunucho 2. 3. v. 4. Facies pulchra,

—— *ubi ubi est, diu celari non potest.*

Heliodorus lib. 2. sive cap. 6. *Pulchritudo neque sub terram occultata latuerit.* Sed de *conversis oculis* Aristænetus Ep. 2. 2. *simul vidi, simul me forma sauciavit tua. nam ex quo vidi, vertere oculos alio non fuit.* & 2. 21. *Tu solum visa cunctorum oculos rapis.* ἁρπάζεις τὰ πάντων ὄμματα. Heliodorus 1. 1. *Oculos vero ipsius dolor deprimebat, vultus autem virginis ad sese trahebat.* Plutarchus in vita cap. 36. ὡς εἶπεν ἀλγηδόνας ὀμμάτων

nes, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, quam parentis adspexerat; tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi comparetur, ignobilis, ita effusus est, ut diceret [a] *ad stabiliendum regnum pertinere, Persas & Macedones connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & su-*
26 *perbiam victoribus detrahi posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret, cum captiva coïsse:* [b] *Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii jure velle jungi.*
27 Insperato gaudio lætus pater sermonem ejus excepit: &

INTERPRETATIO.

a *Ad imperium firmandum necessarium esse.*
b *Ac ne existimarent stuprum* à se *afferri* Roxanæ.

NOTÆ.

μάτων αἱ Περσίδες. *Quam magni oculorum dolores sunt Persides!*

25 *Præter Roxanem*] An hæc inducenda? Sane Darii uxorem omnes ætatis suæ fœminas supergressam, alii prædicant. Arrianus quidem 4. 3. ei Roxanen haud dubie postponit. Ipse tamen Curtius supra 3. 12. *quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit.* quòd quidem adhuc comparationem æqualis formæ patitur, & hunc Curtii locum defendit. *Freinsh.*

Vt diceret, ad stabiliendum regnum pertinere] Idem repetit lib. 10. Curt. *Proximis amicorum auctor fui ex captivis generandi liberos: ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victoris excluderem.* Matrimonium etiam firmioris inter indigenas & advenas amicitiæ vinculum esse Claudius apud Tac. 11. Annal. disserit, ostendens peregrinos & indigenas moribus, artibus, AFFINITATIBVS misceri. Iacobus magnæ Britanniæ Rex idem consilium dat Filio suo in uniendis Anglis & Scotis: *Sed adverte, ne cogere eos velis, quos ducere possis: in quo temporis & occasionis commoditas tibi captanda est, & opportunitati inserviendum; in quo plurimum juvabit, assidua conversatione & mutuis connubiis incolas cujusque provinciæ ita inter se consociare, ut temporis progressu facile in unum coalescant.* Reg. instit. p. m. 184. 185. Turcicus Imperator hoc arcano imperii inter alia utitur, ut Bassas Visirios affinitate sibi obstrictos habeat. Busbequius in Consilio de re militari contra Turcam instituend. p. m. 328. 329. Clapmar. de arcan. rerumpub. lib. 6. cap. 20.

Superbiam victoribus] Si scilicet connubiis & consanguinitate mixti, quos antea pro victis sprevissent, inciperent amare ut affines & necessarios. Quod quidem ad stabiliendum regnum pertinere, vere dixit: testaturque Plutarchus cap. 83. magnopere eo facto devinxisse sibi barbarorum animos. in re impari par dictum Megadori apud Plaut. Aulularia 3. 5. v. 4.

Nam meo quidem animo, si idem faciant ceteri,
Opulentiores pauperiorum filias
Vt indotatas ducant uxores domum:
Et multo fiat civitas concordior;
Et invidia nos minore utamur, quam utimur. Idem.

26 *Ne inferri nefas arbitrarentur*] Male sollicitatus ab Acidalio locus, paulo melius defenditur. Ille voluerat:

& rex medio cupiditatis ardore jussit *adferri* patrio more *panem*. hoc erat apud Macedones sanctissimum coëuntium pignus; quem divisum gladio, uterque libabat. Credo eos [a] qui gentis mores condiderunt, 28
parco & parabili victu ostendere voluisse [b] jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc 29
modo rex Asiæ & Europæ introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, è captiva geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos 30
super vinum & epulas socerum ex deditis esse electum:

INTERPRETATIO.

a *Qui* Macedonici *populi consuetudines sanxerunt.*
b *Illis qui fortunas consociabant* per matrimonium.

NOTÆ.

rat: *ne in se fore nefas arbitrarentur: & tamen matrimonii jure velle jungi.* haud simplici peccato. Melius enim utique, *ne inferri*; dum tamen ad Roxanem non trahas, quasi ei illatum fuisset nefas, si ea concubina usus fuisset Alexander. nam certe ne id quidem parum sibi honorificum duxissent ejus propinqui. Sed ad ipsum & Macedonas respicit: ne arbitrentur in mores & jura ipsorum inferri nefas, eosque contaminari, si captivam duceret; cum idem & Achilles fecisset. In reliquis autem vulgata lectio, *ita matr. jure velle jungi*, bene propugnatur. *ita* enim est, eodem modo. Nam & Achilles Briseïde captiva non pro concubina & pellice abusus est, sed quemadmodum illi Patroclus deductor promiserat, in legitimam uxorem duxerat: quod ex Homero & epitome rerum Troicarum observ. *Raderus.*

27 *Patrio more panem*] Cælius Lect. Ant. 28. 15. *in re uxoria gentium ritus varios* adnotat. Plures Alex. dier. genial. 2. 5. Similem fere morem apud suos observari scribit Aurelianus ad Tacit. 11. 272. *sub velo stantibus duobus conjugatis panem & vinum à sacerdote benedictum edendum & bibendum dari.* Alium Dalecampius *ad Plinium* 18. 3. Festo & Boetio matrimonia contrahebantur farreo libo adhibito Plinio prælato. Itaque farreum hic libum plures ejusmodi exponunt. Servatur mos ille præferendi libum ante prodeuntes sponsas etiamnum apud rusticos Lugdunenses. Alium Stuckius Tigurinus *Convival. Antiquit.* 1. 30. *cujus verba:* Panis, postquam sponsus atque sponsa cum suo comitatu è templo post nuptiarum consecrationem ad sponsi ædes pervenerunt, ex ædibus affertur in frusta dissectus, ex quo sponsus primo frustum accipit, ac degustat, deinde illum sponsæ porrigit. quæ & ipsa postquam similiter partem accepit, & degustavit, reliquum panem post tergum rejicit, qui à pueris ac reliquis nuptialis pompæ spectatoribus certatim arripitur. Nullus enim dubito, significare voluisse veteres, rerum communionem: quæ deberet inter conjuges observari, mutuamque fidem; ut monerentur, communicanda sibi partiendaque invicem omnia commoda, etiam ad usque buccellam panis. *Freinsh.*

28 *Parco & parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes*] In eandem sententiam Strabo l. 15. *οἰκίαν ἀρίστην εἶναι, ἥτις ἂν ἐπισκευῆς ἐλαχίστης δέηται. Optimam esse domum, quæ quam minimo apparatu indiget.* Si hoc ethnicis per-

ctum: sed post Cliti cædem libertate sublata; [a] vultu, qui maxime servit, adsentiebantur.

INTERPRETATIO.

a *Assensum* simulabant *vultu qui facillime* ad arbitrium *fingitur.*

NOTÆ.

persuasum, quanto magis Christianis erit, quibus magnas & veras *in pietate & animo sua sorte contento* promittit divitias S. Paulus? Illi autem minimo egent, qui minimum cupiunt imo non egent, quia non plus cupiunt, quam sufficit: sufficit autem, quantum necesse est. Qui autem fidem & concors conjugium habent, illis etiam frustum panis & potum aquæ concordia dulcem, suavem ac sapidum reddit. *Loccen.*

30 *Vultu, qui maxime servit, adsentiebantur*] Sic apud Tacit. 4. 12. *Senatus populusque habitum ac voces dolentum imitatione magis quam lubens induebat.* Multa huc pertinentia Gruterus discursu 28. in Tacitum; quibus probat, *maxime laudari, qui minime merentur.* Quod autem dicit vultum maxime servire, testem habet Ciceronem epist. fam. 1. 9. *Fronte atque vultu simulatio facillime sustinetur.* Quod Paulus Ephes. 6. 6. Coloss. 3. 22. ὀφθαλμοδουλείαν vocat. Philostratus lib. 5. de vita Apollonii cap. 12. πλάττειν ὄψιν πρόσωπον. Cæsar, lib. 1. de bello Gall. cap. 39. *vultum fingere* dixit. quod arte, sed mala, possunt adulatores & simulatores. *Loccen.*

CAP. V.

Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude, nimia superbia elatus Alexander, Iovis filius vult salutari: quod Callisthenes gravi oratione improbat.

1 CETERUM Indiam & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur; *ex omnibus provinciis XXX millia juniorum legi* jussit, *& ad se armata perduci:* obsides simul habiturus, & milites. Cra-
2 terum autem ad persequendos Haustanem & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit: quorum Hausta-

NOTÆ.

1 OBsides simul habiturus, & milites] Callidissimum consilium. quo & postea usus Hannibal apud Livium 21. 21. in Hispania, *conquisitoribus in civitates missis, quatuor millia conscripta delectæ juventutis, præsidium eosdem & obsides, duci Carthaginem jubet.* Sic enim interpretatur illa Polybii 3. 33. ὁμηρείας ἔχοντας καὶ βοηθείας ἅμα τάξιν.

2 *Craterum*] Idem tradit Arrianus 4. 4. *Craterum adversus Catanem & Au-*

ſtanes captus eſt; Catenes in prælio occiſus. Poly-
percon quoque regionem, quæ *Bubacene* adpellatur,
in ditionem redegit. Itaque omnibus compoſitis co- 3
gitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio
habebatur non auro modo, ſed gemmis quoque mar-
garitiſque, [a] ad luxum magis quam ad magnificen-
tiam exculta. *Clypei militares auro & ebore fulgere* di- 4
cebantur: itaque [b] necubi vinceretur, cum ceteris
præſtaret; ſcutis argenteas laminas, equis frænos au-
reos addidit, loricas quoque alias auro, alias argen-
to

INTERPRETATIO.

a *Non tantum ad ſplendorem, ſed etiam ad luxum.*

b *Cum* jam *aliis in rebus ſuperior eſſes, ne in ullo ſuperaretur* ab Indis, *&c.*

NOTÆ.

& Auſtanem, qui ſoli ex Paritacenis defecerant. verti debuit: *qui ſoli ex defectoribus in Paratacene* (nam & Παραιτακηνῶν ſcribend. pro παρειτ.) *ſupererant.* Ceteri enim qui ſimul defecerant, jam erant domiti, ut ex antecedentibus apud Arrianum conſtat. *Freinsh.*

Bubacene] Hanc regionem nemo præter Curtium laudat. Cogitandum an non dicere voluerit *Paratacene?* Si Arrianum introſpicias, videbitur.

3 *In bellum Indicum vertit*] Quod jam dudum agitabat animo, ſupra 8. 2. Et apud Arrian. 4. 3. reſpondet Pharaſmani, ducem ſe comitemque Ponticæ expeditionis fore pollicito; *ſibi res Indicas in animo eſſe.* Freinsh.

4 *Clypei militares auro*] Vett. libri *Pereti* vel *periti:* an fuit, *periti militare?* ut ipſi homines, auro & ebore fulgere dicerentur, non tantum clypei illorum. nam & alibi quam in clypeis tantum, ſic ornatos fuiſſe conſentaneum eſt. Sic de exercitu Perſico ſupra 3. 10. *fulget auro purpuraque.* Idem.

Itaque necubi vinceretur] Zevecotius Obſervat. Polit. in Flori lib. 1. cap. 16. *Aliqui cælata auro vel argento arma militi concedi volunt; alii nolunt. Priores Cæſaris ſe exemplo tuentur, qui ſuos habuit tam cultos, ut argento & auro politis armis ornaret, ſimul & ad ſpeciem, & quo tenaciores eorum in prælio eſſent, metu damni. Nec aliis rationibus commotum fuiſſe Alexandrum probabile eſt, ut Indos aggreſſurus equorum phaleras & militũ arma argento inſigniret.* Auctor tamen hoc loco & inf. in oratione Alexandri pag. 267. motum inprimis æmulatione & pompæ certamine oſtendit: ut, quum aliis eſſet victor, hac re non vinceretur à barbaris: ſimul ut oculos eorum impleret, doceretque Macedonas non auri & argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe. quamvis in d. orat. etiam velificetur cauſæ ſuæ Alexander. *Loccen.*

Argenteas laminas] Hæc verba non advertit Raderus, cum Iuſtin. 12. 7. 6. erroris arceſſit, quod Argyraſpidas demum fecerit Alexander, cum in Indiam moveret. quid enim aliud hic expreſſiſſimis verbis Curtius? Ergo hic potius arguendus erat, quod ſibi ipſi contraria ſcriberet, Argyraſpidum ſupra 4. 13. in prælio Arbelitico facta mentione: deceptus, ut conjicere licet, à Diodoro 17. 57. nam Arrianus 3. 2. *ὑπασπιστῶν ἄγημα, ſcutatorum agmen,* non ut Diod. *ἀργυρασπίδων* appellat. Poſſet tamen dici Diodorum id hau-
ſiſſe

to adornavit. CXX millia armatorum erant, quæ re-
5 gem ad id bellum sequebantur. Iamque omnibus præparatis, quod olim prava mente conceperat, tunc esse maturum, *quonam modo cœlestes honores usurparet*, cœpit agitare. *Iovis filium* non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tamquam perinde animis impe-
6 rare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi

NOTÆ.

sisse ex antiquo scriptore, temporibus illis coævo, qui cum istud prælium describeret aliquanto post quam acciderat, nomen illi agmini indiderit, quod tunc habebat, utpote notissimum, non illud quod pugnæ tempore habuisset, jam desuetum & oblivioni traditum. Ejusmodi προλήψεως exempla multa passim observantur. De argenteis armis supra dictum ad 3. 13. *Idem.*

CXX *millia*] Intellige cum triginta millibus istis, quorum à pr. capitis hujus mentio, aliisque barbaris, impedimentorum potius loco, quam militum habitis à Liv. 9. 19. Nam si robur exercitus computes, verum reperies quod quidam in Panegyrico Constantino dicto adfirmat, nunquam ultra 40000 militum, duxisse. cui & dicto loco Livius, & Iustin. 11. 6. adsentiuntur. ubi Bongarsii notam vide.

5 *Maturum*] Quod multos in exercitu haberet Persas, qui ex avita consuetudine adorare eum incipientes, facilius permoturi essent Macedonas, ut exemplum sequerentur, quos alias ad id pesuaderi, nullo, vel paucis præeuntibus, arduum videbatur. Post hanc vocem Acidalius inserit *ratus*, exigente sensu: putem tamen potius absorptam fuisse à consimili sono superiori linea: *omnibus præparatis, ratus quod olim,* &c.

Sed etiam credi volebat] Cum tamen ipse non crederet, nec expresse auderet jubere, ut crederetur. vide infra 8. 8. & Gruteri discurs. in Tacit. 29. *Quis enim imponat mihi (aut cuivis) necessitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?* In quibus putari possit cogitasse Tertullianum, qui hoc appellat, *interdicere opinionem divinitatis, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar colere quem nolim.* Freinsh.

Tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis] Linguis quidem imperare possunt aliquando reges, ut Tryzus apud Ælian. Var. Hist. 14. 22. non vero animis. Vnde Calanus philosophus ad Alexandrum apud Philonem in lib. *quod omnis probus liber:* ψυχὰς ἐ δύναται ποιεῖν ἃ μὴ βέλονται. *Animos non coges quæ nolunt facere.* Soli Deo in illos imperium. unde 1 Ioh. 3. 20. μείζων τῆς καρδίας ἡμῶν *major* aut *potentior corde nostro* dicitur. Et Maximilianus Imp. recte dixit, Cœli arcem invadere qui conscientiis imperare conaretur. *Loccen.*

6 *More Persarum*] De quo exacte Brissonius post pr. libri primi de regno Persarum. Et post eum Cordoua, Didascaliæ cap. 3. Quibus adde Philonem de legat. ad Caium. *Quidam barbaricum adorationis morem in Italiam intulerunt: nativam Romanorum libertatem corrumpentes.* Dio libro 60. de Claudio: *Edixit, ne quis eum adoraret, ne quis ipsi sacrificaret.*

Macedonas] Hactenus enim civilius erga hos se gesserat, ut supra ad 6. 6. notatum est. quo alludit Lucianus in voto Samippi, omnino ad exemplum hujus regis expresso; *Barbari me adorent: ego juxta Græcorum legem imperabo:* vel potius, trajecta vocula: τῶν Ἑλλήνων κατὰ νόμον ἄρξω, *Græcis*

humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, nemo enim illo- 7
rum [a] quidquam ex patrio more labare sustinuit; sed Græcorum, qui professionem honestarum artium ma-

Interpretatio.

a *Aliquid de Macedonica consuetudine immutari passus est.*

Notæ.

cis secundum leges imperabo. Hoc est secundum fas Græcorum, quibus indignissimum semper visum quemquam adorare. Id ergo jam à Macedonibus etiam audebat postulare, rem gravissimam, etiamsi non victores cum eo gentium, sed ab hostibus victi fuissent. Sic enim illa Livii 9. 18. capio: *desideratas humi jacentium adulationes, etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus.* Freinsh.

Adulatio] Alexander *mellito* hoc *laqueo* (sic enim apud Laërtium appellat Diogenes) captus fuit: nec est quod inde se extricasse putemus, cum aut Dinocratis commentum, de monte Atho in ejus effigiem transfigurando, respueret; aut librum Aristobuli, in quo singulare ejus cum Poro certamen supra veri fidem tradiderat, in Hydaspem projiceret: ut narrat Lucian. de conscrib. hist. tanquam infensus adulationi. Non enim irascebatur assentationi, sed quod nullo artificio mendacium tegens, risum potius atque contemptum sibi apud homines; quam admirationem excitatura videretur. Nam in aliis sane evenit ei quod ejusmodi hominibus solet, ut nimirum *illos in præceps agat exstincta libertas, & fides in obsequium servile submissa, &c.* Seneca de Benef. 6. 30. In tantum ut *quos Dionysocolacas nominare solebant, Alexandrocolacas* (Alexandri assentatores) *nuncupari* palam pateretur. Chares apud Athenæum 12.9. Quamquam enim in iis hominibus aliud paulo significaret id vocabulum: ipso tamen nominis sono gavisus videbatur. *Freinsh.*

Perpetuum malum] Adsentior plane Bernartio his verbis adstruenti lectionem Cod. Mſ. apud Statium 11. 257. *Non desunt regni comites*, hoc est adulatores, qui perpetuo hærent regno, non regi, & fortunam potius magnatum; quam ipsum amant, ut innuit Germanicus apud Tacit. 3. 71.

Regum, quorum opes] Itaque vere Salomon Prov. 27. 6. Meliora amici vulnera, quam inimici oscula. *Loccenius.*

Sæpius assentatio] Capitol. in Gordianis cap. 25. *Miser est imperator, apud quem vera reticentur:* Agatharchides apud Photium: *Novi enim ut natu grandior, multarumque rerum experientiam consecutus; per assentationem eos qui excellerent dignitate, regnaque simul, funditus deleta; Cassandri, Lysimachi, & Alexandri, tanta cum fuerint, Medorum, Syrorum, & Persarum: ut neque generis semina reliquerint, &c.* Diphilus apud Athenæum 6. 16.

Nam assentator imperatores, dynastas, amicos,
Ac denique civitates evertit:
Sermone damnoso brevi tempore oblectans.

7 *Græcorum, qui professionem*] Senex Spartanus de Atheniensibus vere prædicavit, ipsos quidem scire quid rectum esset, sed non facere. Sed, ut versus Nazianzeni habet:

Ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τοῖς τρόποις.
Vel non docendum, vel docendum moribus. Loccen.

Honestarum artium] Philosophiæ,

8 malis corruperant moribus. Agis quidam Argivus pessimorum carminum [a] post Chœrilum conditor, & ex Sicilia Cleo: hic quidem non ingenii solum, sed etiam

INTERPRETATIO.

a *Si Chœrilum excipias.*

NOTÆ.

poëtices, oratoriæ. Tales in Romana aula apud Tacit. 14. 16. & Philonem de legatione ad Caium. Vide Plutarchum de discrimine adulatoris & amici, sapientissimo opere.

8 *Agis quidam Argivus*] Sic & apud Arrian. 4. 2. scribitur. & in Plut. de discrim. adul. & amici c. 34. ubi insigne ejus specimen notatur. Nam *cum Alexander cuidam scurræ magna daret dona, præ invidia ac dolore exclamavit, Proh rem absurdissimam! cumque iratus rex se ad eum convertisset, & Quid ais? dixisset. Fateor, inquit, indignari me ac moleste ferre, quod vos Iove genitos omnes video hominibus adulantibus ac ridiculis uti. nam & Hercules Cercopibus quibusdam, & Bacchus Silenis sese oblectavit, & tales apud te in pretio esse manifestum est.* Et ibid. cap. 51. nescio quos *Agesias* nominat; nam & ibi nostrum hunc alludere videtur: qui in nonnullis Curtii libris etiam *Hages* scribitur. Nisi forte propius accedat ad *Nicesia* nomen; nam & ille inter adulatores Alexandri fuit. Athenæus 6. 13. *Freinsh.*

Post Chœrilum conditor] Gyraldus de Poëtis Dial. 3. duos fuisse statuit hoc nomine poëtas epicos: alium qui 75. Olympiade floruerit; & hunc qui cum Alexandro circa Olymp. 113. vixerit. Prioris etiam Suidas meminit, non sine eximiis laudibus. At hic de quo Curtius, ab illo & Horatio pro omnium ineptissimo traducitur. Quod quidem contra Scaligeri sententiam (nam unum tantum asserit fuisse Chœrilum, summum poëtam; Horatiique judicium maximopere reprehendit, ad Eusebian. num. 1534.) contraque Mureti Var. Lect. 12. 14. & Cl. Vossii de Historic. Græcis 4. 7. evidentissime ostendit magni illius Viri, non tam librorum quam eruditionis heres *D. Heinsius lib. 2. de Satyra Horatiana.*

Cleo] Mirum dictu, quicquid à Cleone Siculo disputatum ait Curtius, hoc totum Anaxarcho Sophistæ Abderitano assignat Arrian. 4. 2. Nec apud Plutarchum ulla Cleonis mentio, & multa Anaxarchi. *Raderus.* De L. Vitellio Suetonius in vita A. Vitellii. Imp. cap. 2. *L. Vitellius miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem adorari ut Deum instituit,* quæ est pessima corrumpendi Principes via. Nam, ut Iuven. sat. 4. 69. ait,

——— *Nihil est quod credere de se*
Non possit, cum laudatur dis aqua potestas. Loccenius.

Nationis vitio adulator] Ergo Siculi adulatores? non memini ab aliis scriptoribus hac laude insignitos. Quod semibarbare locuti sint, scriptores testantur. Firmicus Astronomic. 1. 1. *acutos:* Cicero in Verrem lib. 1. *genus hominum acutum & suspiciosum* dicit: & de Orat. 2. 54. & in Verrem lib. 6. *Siculos facetos.* Σικελίζειν vero apud parœmiographum de vafris & improbis dicitur. De variarum porro gentium virtutibus & vitiis tractat Alexand. Neapol. 4. 13. Ceterum Siculi multorum sententia pessimi mortalium sunt habiti. Tritum, inquit Taisnierius in Chiromantia sua, est proverbium, inter totius orbis homines, insulares esse pessimos: inter insulares, Siculos: inter Siculos, Catanæos: Cataneæ in larga platea pessimos esse cives: inter illius plateæ habitatores, esse pessimos eos, qui domum quandam, quæ pilei gerit insigne, inhabitant. *Facellus de reb. Sicul.* 1. 1. Omnes Insulani mali: pessimi autem Siculi.

Et

etiam nationis vitio adulator; & cetera urbium ſua-
rum purgamenta, quæ propinquis etiam maximo-
rumque exercituum ducibus à rege præferebantur.
Hi tum cœlum illi aperiebant, *Herculemque & Pa-*
trem Liberum, & cum Polluce Caſtorem novo numini
ceſſuros eſſe jactabant. Igitur feſto die *omni opulentia* 9
convivium exornari jubet; cui non Macedones modo
& Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles ad-
hiberentur. Cum quibus cum diſcubuiſſet rex, pau-
liſper epulatus convivio egreditur. Cleo, ſicut præ- 10
paraverat, ſermonem *cum admiratione laudum ejus in-*
ſtituit. merita deinde percenſuit: *quibus uno modo re-*
ferri gratia poſſet, ſi quem intelligerent deum eſſe, con-
fiterentur, exigua thuris impenſa tanta beneficia penſatu-
ri. Perſas quidem non pie ſolum, ſed etiam prudenter re- 11
ges

NOTÆ.

Et cetera] Eodem enim Plutarchi loco nominatur *Agnon Bagoas*, & *Demetrius*. Item, *Medius*, de quo infra ad 10. 4. Apud Athenæum 6. 16. *Gergithius*. quo vocabulo librum inſcripſit Clearchus Solenſis. quod tamen non viri nomen videtur fuiſſe, ſed patriæ. *Gergitha* enim urbs Troadis fuit, ut eo loco porro traditur. Apud eundem Athenæum 6. 13. *Dioxippus pugil*. cujus & in Curtio 9. 7. eſt mentio. nec eximendus ex hoc albo Anaxarchus, de cujus adulatoria conſolatione ſupra ad 8. 2. *Freinsh.*

Quæ propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus à rege præferebantur] Exemplum dicti Taciti: *Quanto quis ſervitio promtior, opibus & honoribus extolli.* qui tamen incorruptæ libertati & fidei debentur. *Loccen.*

Caſtorem] Hanc orationem Arrianus 4. 2. adſcribit Anaxarcho. Item 4. 2. jam ante in convivio Cliti cæde inſignito, idem fert jactatum à nonnullis. A talibus aſſentationum portentis infatuatus Caligula, *primo æmulabatur ſemideos quos vocant, Liberum, Herculem, Caſtores, Trophonium. Amphiaraum, Amphilochum, & ſimiles, irridens eorum oracula orgiaque, ad ſuam collata potentiam.* Philo de legat. ad Caium.

Ceſſuros eſſe jactabant] Similis in Cæſarem adulatio Virg. Georg. 1. 34.

——— *tibi brachia contrahit ardens*
Scorpius, & cœli juſta plus parte relinquit.

10 *Thuris impenſa*] Alios veteres honores hominibus, alios heroibus, alios diis adhibebant. De quibus Gyraldus ſyntagm. 17. hujus loci memor, etiam ex Arriano oſtendit. *Raderus.*

11 *Perſas*] De quibus Briſſonius poſt pr. lib. 1. exacte. Quin in hanc uſque diem Perſarum rex pro deo colitur à ſuis, adpellaturque dominus, qui cœlum ac terram fulciat, ſuſtineatque; & aqua, qua ille pedes abluit, religioſe, ceu res ſacra, ac ſalutare morborum omnium medicamentum, adſervatur. Cluverius German. antiquæ 1. 25. Sed & Æthiopes *reges ut deos colunt.* Strabo lib. 17. Diodorus 3. 5. de Romanis Impp. notum. Quorum Auguſtus, princeps introducendi moris ejus, *accepiſſe honores ejuſmodi, non quod proba-*

ges suos inter deos colere: majestatem enim imperii salutis esse tutelam. Nec Herculem quidem & Patrem Liberum prius dicatos deos, quam vicissent secum viventium invidiam. tantundem quoque posteros credere, quantum
12 *præsens ætas spopondisset. Quod si ceteri dubitent; semetipsum, quum rex inisset convivium, prostraturum humi corpus. debere idem facere ceteros, & inprimis sapientia præditos. ab illis enim cultus in regem esse prodendum exem-*

NOTÆ.

tet; sed quia id postularet amplitudo imperii, cui veneratio quædam parabatur his artibus, videatur Philo de legat. ad Caium. quæ sententia eadem vi est cum ea quæ mox sequitur. Ægyptii reges suos mortuos in deos reposuerunt; solum Xerxem vivum adhuc deum adpellarunt. Diodor lib. 2. Quod idem Romanis usitatum fuisse suis temporibus, adnotat Tacitus extremo annalium quintodecimo. *Freinsh.*

Majestatem enim imperii salutis esse tutelam] Incidit in parem sensum Plinius 11. 17. ubi de apibus: *Non constat inter auctores, rex nullumne solus habeat aculeum, majestate tantum armatus.* De majestate pulchre Ovidius ab initio quinti Fastorum, v. 45.

Assidet inde Iovi; Iovis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptra tenenda Iovi.

Item v. 51:

Illa datos fasces commendat, eburque curule;
Illa coronatis alta triumphat equis.

Vide Clapm. arcan. 3. 12. & accuratum Lipsium Polit. 4. 9. Nec omitto ex Brissonio de regno Pers. lib. 1. adscribere, quod Imperaroris Iuliani, qui Eunuchos, Cocos, Tonsores, palatio exegit, factum à plerisque hoc nomine improbatum. Socrates hist. Eccles. 3. 1. tradit. ὅτι παυομένη ἡ ἐκ τῦ βασιλικῦ πλέτε τοῖς πολλοῖς ἐγγινομένη κατάπληξις, εὐκαταφρόνητον ἐποίει βασιλείαν. id est ut Cassiodor. hist. Tripart. 6. 1. vertit, *quod remoto fastu palatii, contemptibile videretur imperium.* Freinsh. Vegetius lib. 3. de re milit. cap. 10. *Potestas ac vis imperii possessorium fortunæ; tutela urbium, salus militum, reip. gloria.* Quod brachium absque dextera, corpus absque vigore animi, hoc imperium est sine auctoritate & majestate. *Loccen.*

Nec Herculem quidem & patrem Liberum prius dicatos deos] Horat. lib. 2. epist. 1. v. 10.

—— Diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari. Loccen.

Vicissent secum viventium invidiam] Vere enim vetus Panegyrista: *difficilimum est, invidiam virtute superare.* aut, ut Iustin. 1. 2. loquitur, *amplitudine rerum.* nam ut ait Ovid. Amorum 1. 15. v. 4. à fine.

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.
Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.

Nempe teste Horatio Carm. 3. 24 31.

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Ergo *apud posteros, cum obtrectationis invidia decessisset, industriæ testimonium* redditur, ut Iustin. fine præfationis ait. Soletque fieri, ut cujus, *si inter eos, quos nunquam vidimus, floruisset, non solum libros, sed etiam imagines conquireremus, ejusdem nunc honor præsentis & gratia, quasi satietate languescat.* ut Plinii verbis utar epist. 1. 16. Nam in omni laudis genere, *illustres atque admirandæ actiones graves invidias & acres calumnias conflare solent.* Polyb. 1. 36. Verum qui virtutem sectamini, si tamen hac quo-

exemplum. [a]Haud perplexe in Calliſthenem dirige- 13
batur oratio. gravitas viri & prompta libertas invi-
ſa erat regi, quaſi ſolus Macedonas paratos ad tale
obſequium moraretur. is tum ſilentio facto, unum 14
illum intuentibus ceteris; *Si rex*, inquit, *ſermoni*
tuo adfuiſſet; [b]*nullius profecto vox reſponſuri tibi deſide-*
raretur: ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degene-
rare ſe cogeres, neu rebus feliciſſime geſtis invidiam tali
adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro 15
illo reſpondeo: NVLLVM eſſe eundem & diutur-
num & præcocem fructum; cæleſteſque honores non dare
te

INTERPRETATIO.

a *Non obſcure Calliſthenem* ille *ſermo ſpectabat.*
b *Nullius* noſtrum *oratione opus eſſet qui reſponderet tibi.*

NOTÆ.

quoque mercede gaudere poteſtis, ne dubitate, quin, *etiamſi noſtra judicia malignitas & invidia tardaverit, verum de nobis dicturi ſint poſteri noſtri.* Auctor de cauſſ. corruptæ eloq. 23. 6. ut ait Tacit. 4. 35. *Poſteritas ſuum cuique decus rependit.* Idem.

13 *In Calliſthenem*] Quare cum ex hac cauſa (*gravitatis & promptæ libertatis*) non poſſet, ſub ſpecie inſidiarum interfectus eſt. Quod mali quoque prævidens præceptor ejus Ariſtoteles, παῤῥησίᾳ ſua & fandi libertate ut parcius uteretur ad Regem, vitæ poteſtatem & necis in acie linguæ portantem, monuit. Diog. Laërt. in Ariſtot. Val. Max. 7. 2. 8. ext. Ammian. Marcell. 18. *Loccen.* At Philoſtratus in Apollonio 7. 2. & 2. interfectum ait, quod *uno eodemque die Macedones laudavit, & accuſavit.* Adde Plutarch. Alex. cap. 95. Vnde conſtat, eo quoque facto, nam & ibi libertatis incautæ ſpecimen dederat, incurriſſe regis odium. Forte & illo, quod Athenæus 10. 9. ex pluribus ſcriptoribus memorat: *Alexandro convivante, cum meri poculum, quod ad eum pervenerat, aſpelleret, rogante quodam cur non biberet? reſpondit: nolle ſe, dum Alexandri poculum ebiberet, Æſculapio indigere.* Quod etiam Plutarch. de ira cohib. cap. 6. & Sympoſ. 1. 6. loco nunc mutilo retulit. *Freinsh.*

14 *Si rex*, inquit, *ſermoni tuo adfuiſſet*] Conjunge cum Arriano 4. 2. Ceterum hoc exordio per artem uſus eſt, ut ipſi etiam regi pudorem faceret ejus rei cupiendæ: non quod ignoraret regis animum, quem homo non ſtupidus, aut ignarus aulæ, ſed conſilio & animi conſtantia liber; ex tot indiciis facilime deprehendere poterat. *Idem.*

15 *Et præcocem fructum*] Nam cito nata, cito pereunt. ſumpta eſt comparatio ab arboribus præcocibus, quales ſunt amygdalus, nuciperſicæ præcoces. de quibus Plinius 15. 14. & 16. 25. & ſingillatim de pomo nuciperſico: quia non aliud fugacius: *Longiſſima namque decerpto bidui mora eſt, cogitque ſe venundari.* Floret prima omnium amygdala menſe Ianuario: Martio vero pomum maturat. Transferuntur hæc in ingenia præcocia, honores præproperos, & hoc genus alia. Quintilianus enim lib. 1. in initio capitis 3. teſtatur, præcox ingeniorum genus nunquam fere pervenire ad frugem. & Accius apud Gellium. 13. 2. ait:

te regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri
16 *reddunt. Ego autem* [a]*seram immortalitatem precor regi, ut vita diuturna sit, & æterna majestas.* [b]*Hominem consequitur aliquando, numquam comitatur divinitas.*
17 *Herculem modo & Patrem Liberum consecratæ immortalitatis exempla referebas. Credisne illos unius convivii decreto deos factos?* [c]*prius ab oculis mortalium amolita*
18 *natura est, quam in cœlum fama perveheret. Scilicet ego & tu, Cleo, deos facimus! a nobis divinitatis suæ auctoritatem accepturus est rex! potentiam tuam experiri libet. fac aliquem regem, si deum potes facere: facilius*
19 *est imperium dare, quam cœlum.* [d]*Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ,* [e]*nec desidero, ad quem modum*

INTERPRETATIO.

a *Regem opto sero in Deos recipi.*
b *Humanæ* vitæ *quandoque succedit divinitas.*
c Illos *ab hominum conspectu mors abstulit, ante quam, &c.*
d Vtinam *faventes Dii sine ira audierint, &c.*
e *Nec doceri cupio à Persis quatenus regem venerari debeam.*

NOTÆ.

ait: *In juvenilibus ingeniis itidem sibi placere; ut in pomis immaturis acerbitas ipsa placet; ea enim demum maturescere (maturitas enim tempestivam adfert suavitatem,) reliqua ante tempus putrescere.* Raderus.

18 *Scilicet ego & tu, Cleo, deos*] Sane ridiculum, deum aliquem declarari ab hominibus, ut scilicet excellens potentia opus habeat tam imbecillo auxilio. Quod argumentum præclare urgent omnes isti Patres, qui contra factitios deos Christiani cultus veritatem propugnaverunt. Quin & ethnicorum multi satis intellexerunt. quid enim aliud Ælianus hist. var. 2. 19? Alexander Græcis scripsit, ut se deum facerent: satis equidem stulte. neque enim quæ natura ei largita non fuerat, hæc ab hominibus petendo lucri faciebat. *Et ibidem Lacedæmonii:* Quoniam Alexander deus esse vult, esto deus. *Apud eundem* 5. 12. Pop. Atheniensis Demadi irrogavit mulctam centum talentorum, quod Alexandrum mortalem & hominem ascripsisset Olympicis. *Freinsh.*

Fac aliquem regem, si deum potes facere] Cic. lib. 2 de nat. Deor. *Suscepit vita hominum consuetudoque communis, ut beneficiis excellentes viros in cœlum fama ac voluntate tollerent.* Voluntate, inquit, non facultate. Operæ pretium erit cum his conferre Sap. cap. 14. v. 15, 16, 17. Ierem. cap. 16. v. 20. *An facturus esset sibi homo Deos? atque isti non sunt dii.* vid. & vers. 21.

&

modum rex mihi colendus sit, discere. quos equidem VICTORES esse confiteor, si ab illis leges quis vivamus, accipimus. Æquis auribus Callisthenes veluti 20
vindex publicæ libertatis audiebatur. expresserat non adsensionem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum, [a] quæ invicem 21
jactata erant, rex ignorabat; quum [b] post aulæam, quæ lectos obduxerat, staret. Igitur ad Agin & Cleonem misit, *ut sermone finito barbaros tantum quum intrasset, procumbere suo more paterentur:* & paulo post quasi potiora quædam egisset, convivium repetit. Quem venerantibus Persis; Polypercon, qui 22
cubabat super regem, unum ex iis mento contingentem

INTERPRETATIO.

a *Quæ utrimque dicta fuerant.*
b *Pone tapetum quod circum lectos cœnatorios prætensum erat.*

NOTÆ.

& Berneggeri Quæst. Polit. 45. *Loccen.*

19 *Discere*] Olim vidi excidisse aliquid, atque nunc etiam sentio scripsisse Curtium, *à victis discere.* Quod & Acidalium non fugisse postea vidi, qui supplet *à Persis.* Sicut & Bongarsius in suo cod. notarat. Ceterum ut talia à victis disci revera absurdum fuerit, ita contra laudabile & usu egregium in suam remp. *transferre, quod usquam egregium fuerit*, ut loquitur Claudius Imp. apud Tac. 11.24. Quam rem de civibus suis deprædicat, apud Lucian. in lib. de Gymnasiis, Solon ad Anacharsidem: *Persuasissimum habe, Athenienses sibi nequaquam dedecori ducturos, ab homine peregrino ac barbaro ea perdiscere.* Adde infr. ad 8. 8. *Idem.*

21 *Post aulæam*] De aulæis ejusmodi late Brisson. lib. 2. & Dempsterus in Paralip. ad Ros. antiq. 5. 10.

Barbaros tantum] Simile discrimen observaverat supra 6. 6. quod absurdum fore dixerat apud Arrian. 4. 2. Callisthenes: An tibi diversi plane honores sint decernendi: Græcis quidem humanos honores Græcorum more tibi deferentibus: barbaris autem barbarice te colentibus?

22 *Super regem*] Revocabo paucis in memoriam quæ ad illos Martialis Scazontes edidi Epig. 6. 50.

Medio recumbit imus ille qui lecto.

In cœnaculis Romanorum (imo & Græcorum) ut plurimum tres lecti erant, in quibus discumbebatur ad mensam, unde triclinia sunt appellata; nonnunquam duo tantum, ut apud Plaut. 4. 4. 69. legas *biclinium* à duobus lectis. Porro singuli lecti capiebant binos, ternos, quaternos aut quinos etiam convivas, quanquam apud Romanos quini in uno lecto, raro aut nunquam accubuerint. Inter tres ergo lectos, medius lectus erat honoratissimus, & medius locus in medio lecto omnibus dignior. Tribus accumbentibus in uno lecto, summus dicebatur, qui ad caput lecti cubabat, imus,

gentem humum per ludibrium cœpit hortari, *ut vehementius id quateret ad terram*; [a] eliciuitque iram Ale-
23 xandri; quam olim animo capere non poterat. Itaque rex, *Tu autem*, inquit, *non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse ludibrio?* Ille *nec regem lu-*
24 *dibrio*; *nec se contemptu dignum esse* respondit. Tum detractum cum lecto rex præcipitat in terram. & quum is pronus corruisset; *Vides ne*, inquit, *idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas? Et tradi eo in custodiam* jusso convivium solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu, ignovit.

INTERPRETATIO.

a *Commovit Alexandri iracundiam*, *quam* hic etiam *ab antiquo continere nequibat*.

NOTÆ.

imus, qui ad medii & dignissimi pedes. Quando duo tantum, summus dignissimus habebatur. Si quatuor, proximus à summo honoratissimus, imus vero, qui ad tertii pedes jacebat. Hæc ut ne ficta nobis putes, accurate tractant accuratissimus Lipsius lib. 3. antiq. lect. Ciacconius lib. de Triclinio. Stuckius l. 2. convival. cap. 34. Intelligis ergo in lecto triclinari Alexandri medium accubuisse Alexandrum, qui locus erat honoratissimus; super Alexandrum Polypercontem, ut Curtio placet; sive Leonnatum, ut Arri. 4. 2. in imo, seu ad pedes Alexandri alium aliquem ex amicis, quem ego Hephæstionem fuisse, ex Plutarcho Alex. c. 96. & Arriano disco; cum hoc enim inter epulas familiariter quasi seorsum est locutus. *Rad.* De Hephæstione magnopere dubitat Freinshemius, nam ille certe haudquaquam infra Polypercontem aut Leonnatum accubuisset.

24 *Castigato diu*] Ægre fero istud *diu*, & vix abstineo interpolare: *Polyp. quidem postea, castigato prius, ignovit.* Tamen diu multumque castigatum ceperis ex vulgato. *Acidalius.*

CAP.

CAP. VI.

Ex ignominia Hermolao nobili puero illata nascitur in caput Alexandri conjuratio. qua detecta, inter auctores sceleris innocens Callisthenes conjicitur.

IN Callisthenem olim contumaciæ suspectum 1
pervicacioris iræ fuit. cujus explendæ matura obvenit occasio. Mos erat, ut supra di- 2
ctum est, principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere, [a]ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium 3
vicibus proximi foribus ædis, in qua rex adquiescebat. per hos pellices introducebantur alio aditu, quam

INTERPRETATIO.

a *Ad officia paulum discrepantia propriis servorum obsequiis.*

NOTÆ.

1 IN *Callisthenem*] Hinc orsi sunt novum caput; quod quia receptum est, turbare non sustinuimus. Alias enim recte Raderus conjunxit hæc cum prioribus, ita distinguens: Polyperconti quidem postea castigato diu, ignovit: in Callisthenem olim contumaciæ suspectum pervicacioris iræ fuit, &c. Estque par omnino membrorum constitutio, quam reperias in illis Tacit. 1. 13. *In Haterium statim invectus est, Scaurum, cui implacabilius irascebatur, silentio transmisit.* de Tiberio loquitur. *Freinsh.*

2 *Mos erat*] Institutus à Philippo, ut præter Arrian. 4. 2. auctor est Ælianus hist. var. 14. 49. Philippus, clarissimorum in Macedonia hominum liberis assumptis, sui curam ministeriumque ipsis imposuit: non per injuriam aut contemptum, sed ut patientes eos laborum, & ad ea quæ fieri opus esset peragenda promptos atque paratos redderet. *At Valer. Max.* 3. 3. 3. Vetusto Macedoniæ more regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant. *Quod verum puto: sic enim & noster infra* 8. 8. more patrio & ab antiquissimis Macedoniæ regum usurpato. Sic & hodie pueri nobiles in comitatu & familia procerum, dum ex ephebis excedant, arctissimo famulitio distinentur. quod & Pollet. de foro Rom. 2. 7. notat: unaque morem Romanum, adolescentulos, post prætextam puerilem depositam, dandi in contubernium viris magnis & gravibus. Hæc ergo puerorum cohors delecta erat ex nobilissimis adolescentibus. Alii longe fuere *epigoni*, de quibus ad 10. 4. infra. alii & Βασίλειοι apud Suidam: alli denique *Principes juventutis* supra 6. 9. *Idem.*

3 *Excubabant*] Sic apud Sueton. Galba 10. delegit & equestris ordinis juvenes, qui manente annulorum aureorum usu, *Evocati* appellarentur, excubiasque circa cubiculum suum vice militum agerent. At *Gaudæ Masinissæ nepoti* petenti custodiæ causa turmam equitum Rom. negavit *Metellus*, quod contumeliosum in eos foret, si equites Romani, satellites Numidæ traderentur. Sallust. Iug.

4 quam quem armati obsidebant. Iidem acceptos ab
agasonibus equos quum rex adscensurus esset, ad-
movebant; comitabanturque & venantem, & in
præliis: omnibus artibus studiorum liberalium ex-
5 culti. Præcipuus honor habebatur, quod lice-
bat sedentibus vesci cum rege. castigandi verberi-
6 bus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc
cohors velut seminarium ducum præfectorumque
apud

NOTÆ.

4 *Agasonibus*] Equos agentes interpretatur *Festus*.

5 *Sedentibus vesci cum rege*] Rex accubabat, & cum rege majores principes & amici; nobiles pueri principum filii sedebant: ut & ii qui feram extra retia nullam adhuc confecerant, ut supra ad 8.1.13. demonstratum est. *Rad.* Olim autem *sedebant in cœnis heroës, non accumbebant: qui mos, ut inquit Duris, Alexandro etiam interdum servabatur. Is enim aliquando quadringentos duces in sellis aureis & argenteis veste purpurea stratis sedentes ac reclinatos convivio excepit.* Athenæus 1. 14. Philo de Iosepho: Iussit deinde sedere juxta ætatis ordinem, nondum enim discumbendi mos receptus erat, &c. *Vlpianus apud Athenæum pr. lib.* 11. Idem quod in Macedonicis pueris Alexander, in suis nepotibus observavit Augustus: *neque* enim *cœnavit una, nisi ut in imo lecto assiderent.* Suet. 64. Nam & apud Romanos *mos habebatur, Principum liberos cum ceteris idem ætatis nobilibus sedentes vesci in aspectu propinquorum, propria & parciore mensa:* Tacit. 13. 16. ubi multa Lipsius. Notandum autem quod Val. Max. 21. 2. scribit: Feminæ cum viris cubantibus sedentes cœnitabant. quæ consuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit. nam Iovis epulo ipse in lectulum; Iuno & Minerva in sellas ad cœnam invitantur. Quod genus severitatis ætas nostra diligentius in Capitolio, quam in suis domibus servat, &c. *Isidor. Etymolog.* 20. 2. Apud veteres Rom. usus non erat accumbendi, unde & considere dicebantur. Postea, *ut Varro ait de vita pop. Rom.* viri discumbere cœperunt, mulieres sedere: quia turpis visus est in muliere accubitus. De Laconibus & Cretensibus (quorum institutum majoribus suis hæsisse Varro affirmat) vide Athen. 4. 6. &c. & inprimis 4. 10. ubi *Tyrgion l.* 3. *Cretensium institutorum: In conviviis Cretenses, ait, hilariter sedentes epulantur.* Idem.

Verberibus eos] Sic apud Ælian. 14. 49. Philippus *Aphthonetum flagris cecidit, quod cum sitivisset, acie deserta, digressus ab itinere, ad publicum hospitium divertisset.* Nec Acidalium audio; qui volebat: *Cast. verb. nulli jus, nisi potestas per ipsum erat.* Quasi scilicet periculum esset, ne quis sic acciperet, ipsum regem admovere manus debuisse: & quasi non ipse videretur fecisse, quod ipsius jussu alius. Quomodo enim aliter Hermolaüs mox apud Callisthenem *verberatum se à rege quereretur?* quem mox constat tantum jussu ipsius verberatum. *Idem.*

6 *Hæc cohors velut seminarium*] Livius lib. 10. *Iuniores seniorum gloria succrescere debent.* Egregium autem institutum Principum est, selecta ingenia à teneris bene præparari & institui ad pacis bellique artes: ut senibus deficientibus paulatim cum fructu succedere queant. vide Lipsium in Notis ad lib. 3. Polit. cap. 3. *Loccenius.*

Reges

apud Macedonas fuit. [a]hinc habuere posteri reges, quorum stirpi post multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaüs puer nobilis ex regia co- 7
horte, quum aprum [b] telo occupasset, quem rex ferire destinaverat; jussu ejus verberibus adfectus est. quam ignominiam ægre ferens, deflere apud Sostratum

INTERPRETATIO.

a *Ex horum numero postea reges* illi *facti quorum successores à Romanis regno exuti sunt multis* post Alexandrum *ætatibus.*

b *Prior* quam Alexander *appetivisset jaculo aprum.*

NOTÆ.

Reges] Nam Cassander Antipatri haud dubie ex hac cohorte fuit.

Post multas ætates] Constat ex regum singulorum, qui Alexandrum secuti sunt in Macedonia, ætatibus sive annis quibus imperaverunt, non nisi sex & quinquaginta annos supra centum colligi. *Scaliger in Thesauro Euseb. Canon. Isag. lib.* 3. *pag.* 335. ita ut si ætatem pro sæculo accipias, nec duabus quidem totis regnarint, nedum multis. Si ætatem triginta annos interpreteris, erunt quinque, nec, ipse ut vides, multæ. Si singulorum tempora quibus regno præfuerunt, respicias; erunt quindecim: atque ita multæ videri possunt. Itaque accipiendam hic ætatem suadet res ipsa, & mos loquendi apud Græcos, uti γενεὰς habes apud Diodorum Siculum, id est ætates, ubi de successione Carani usque ad Alexandrum agit, & ἐνδεκαίδεκα γενεὰς ætates seu generationes ponit. *Raderus*

Romani] Vide Florum 242. & ibi citatos.

7 *Hermolaüs*] Confer Arrian. 4. 2. 31. Quod autem ob aprum occupatum sic indignatus est rex, affectum nosce qui inest venantibus, ut nempe ægre ferant, gloriam sibi venationis ab alio præripi. Nota in eam rem est Meleagri fabula. Sed & ex verioribus historiis constat, apud Persas in venatione feram ferire non licuisse, priusquam telum misisset rex. Nam, si fides Plutarcho, apophth. cap. 7. Artaxerxes Longimanus *primus permisit, in venatione eum qui vellet ac posset, primum conjicere telum.* Verum Xenophon παιδ. lib. 1. Cyaxarem edicentem facit, *ne quis feriret prius, quam Cyrus feriendo satiatus esset:* negatque Cyrum id permittere voluisse. quod si verum, jam ante Artaxerxem promiscue licuerit occupare feras. *Sic de eodem tam benigno Artaxerxe contrarium plane Plutarcho factum narrat Ctesias:* Egressus post hæc aliquando ad venationem rex, à leone invaditur. quem in sublime sese attollentem, jaculo percutiens Megabyzus interficit. Id factum graviter tulit Artaxerxes, quod antequam ipse feram nactus esset, eam Megabyzus confecisset. quare caput ei abscindi imperat. Nisi dicamus, intelligi posse, regem post hoc factum pœnitentia ductum, liberam postea percutiendi potestatem cuivis venanti secum fecisse. Sed & alia Ctesiæ, auctori ne veteribus quidem valde probato, lis movetur à Diodoro 15. 10. ubi scribit, hunc regem sic à Teribazo servatum, summum homini honorem habuisse: tantum abest ut caput præcidi jusserit. *Freinsh.*

Quam ignominiam ægre ferens, &c.] Liberis hominibus grave est verberari, præsertim inspectantibus aliis, & in

8 tum cœpit. Ex eadem cohorte erat Sostratus amore ejus ardens. Qui quum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque caussam regi infestus; juvenem sua sponte jam motum, data fide acceptaque perpulit, ut occidendi
9 regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exsequuti sunt: quippe solerter legerunt, quos in societatem sceleris adsciscerent; Nicostratum, Antipatrum Asclepiodorumque, & Philotam placuit adsumi. per hos adjecti sunt Anticles, Elaptonius, &
10 Epimenes. Ceterum agendæ rei haud sane facilis patebat via. opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne [a] ab expertibus consilii impedirentur;
11 forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, ceteroque apparatu exsequendæ rei, triginta & duo dies absumpti
12 sunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant, mutua fide læti; cujus documentum tot dies fuerant.

INTERPRETATIO.

a *Ab ignaris conjurationis.*

NOTÆ.

in contumeliam. Tacitus 3. Hist. *Verberibus fœdari liberos homines.* Conferatur oratio Catonis de Q. Termo apud Gellium lib. 10. cap. 3. circa finem. & lib. 16. §. 6. de pœnis. lib. 8. §. 2. Cod. de repud. Aristotel. 5. Polit. 10 & 11. ubi inter causas conjurationis refert. *Loccen.*

8 *Amore ejus ardens*] Ab ejusmodi hominibus multas conspirationes factas notat Plutarchus in Amatorio cap. 24. Aristogeitonis exemplo, qui Pisistratidas nullam aliam ob causam aggressus sit, quam ob amasii injuriam. Sic & supra 6. 7. Dymnus conspirationem suam in regem tuto se detegere posse putat amasio suo.

9 *Asclepiodorumque*] Aldus; *Asclepiodori filium*, Arrianum, ut puto, sequutus potius, quam Curtium.

Per hos] Sic apud Tacitum 14. 40. *Fabianus subdidit testamentum, ascitis Vicio Rufino, & Terentio Lentino, equitibus Romanis. Illi Antonium Primum & Asinium Marcellum sociaverant.*

10 *Ab expertibus*] Tacit. 14. 5. ubi de insidiis in Agrippinam: *nec dissolutio navigii sequebatur, turbatis omnibus, & quod plerique ignari etiam conscios impediebant, &c.*

Alius alia nocte excubabat] Novem in conjurationis societatem coiere, septima quaque nocte ad eos redibat officium excubandi: tres ergo & sexaginta erant excubitores. *Raderus.*

12 *Omni-*

fuerant. neminem metus ſpeſve mutaverat : tanta
omnibus vel in regem ira, vel fides inter ipſos fuit.
Stabant igitur ad fores ædis ejus, in qua rex veſce- 13
batur; ut convivio egreſſum in cubiculum deduce-
rent. Sed fortuna ipſius, ſimulque epulantium co- 14
mitas provexit omnes ad largius vinum; ludi etiam
convivales extraxere tempus : nunc lætis conjuratis,
quod ſopitum adgreſſuri eſſent; nunc ſolicitis, *ne in lu-
cem convivium extraheretur.* quippe alios in ſtationem 15
oportebat prima luce ſuccedere; ipſorum poſt VII
dies reditura vice. nec ſperare poterant in illud tem-
pus omnibus duraturam fidem. Ceterum quum jam 16
lux adpeteret, & convivium ſolvitur, & conjurati
exceperunt regem, læti occaſionem exſequendi ſce-
leris adnotam; quum mulier [a] adtonitæ, ut credi-
tum eſt, mentis, converſari in regia ſolita, [b] quia
inſtinctu videbatur futura prædicere; non occurrit
modo abeunti, ſed etiam ſemet objecit : vultuque
& oculis motum præferens animi, *ut rediret in con-
vivium* monuit; & ille per ludum, *bene deos ſuadere* 17
re-

INTERPRETATIO.

a *Quæ credita fuit mente capta eſſe.*
b *Quia* Deorum *impulſu vaticinari putabatur.*

NOTÆ.

12 *Omnibus*] Non abs re hoc miratur: magis etiam merito Iuſtin. 10. 1. 6. de conſpiratione quinquaginta filiorum in Artaxerxem : *Oſtenti prorſus genus, ubi* (forte rectius, *uti*) *in tanto populo non ſolum ſociari, verum etiam ſileri parricidium potuit* (an *potuerit*) *ut ex quinquaginta liberis nemo inventus ſit, quem aut paterna majeſtas* (de regno cape) *aut veneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate revocaret.* Ergo & Tyrannicidæ Athenienſes apud Thucyd. 6. 9. *cum paucis conjuraverunt, ut res tutius gereretur.* Vnde referente Tacito 15. 59. Piſoni quidam inculcabant, *fruſtra ſilentium & fidem in tot conſciorum animis & corporibus ſperari.* Ipſique hi pueri Curtiani mox, *ſperare* non *poterant, in illud tempus* (ſeptem dierum) *omnibus duraturam fidem.* Freinsh.

16 *Mulier adtonita*] *Syram* fuiſſe prodit Arrianus 4. 2. natione puto, non nomine. Feminas autem plerumque fata præcinuiſſe paſſim legitur. Tacit. 14. 32. *feminæ in furore turbatæ adeſſe exitium canebant.* In ſacris etiam reperiuntur vaticinatæ feminæ, ſed parcius. Vnde Clemens Stromat. lib. 1. ſatis amplo virorum vatum enarrato catalogo, ſex tantum feminas ſubjicit : Saram, Rebeccam, Mariam, Deboram,

Ol-

respondit; revocatisque amicis in horam diei ferme
18 secundam convivii tempus extraxit. Iam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubituri; adhuc tamen conjurati stabant vice officii sui expleta; adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devove-
19 runt. Rex benignius quam alias adloquutus, *discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent*, jubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia, conlaudatisque, *quod etiam aliis tradita vice, tamen excu-*
20 *bare perseverassent*. Illi tanta spe destituti domos abeunt: & ceteri quidem exspectabant stationis suæ noctem: Epimenes, sive comitate regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus; sive quia

NOTÆ.

Oldam, & Annam. Nostri majores huic sexui *inesse sanctum aliquid & providum putabant* ætate Taciti. ipsum vide Germ. Notandum quod Zonaras narrat tomo tertio. Michaële Rangabe imperante, muliercula quædam ex gynæceo imperatorio ad lunares circuitus furore percita, ad eum clamitabat, Descende, alienis cedito. Id non semel, sed sæpissime factum, turbavit imperatorem: itaque Theodoto, quo familiariter utebatur, mulierculæ vociferationes exponit. Inter omina imperii Tacito oblata fuit & quod *fanaticus quidam in templo Sylvani tensis membris exclamavit, Tacita purpura, Tacita purpura, idque septimo*: ut refert Vopiscus in Floriano cap. 4. *Idem.*

17 *In horam diei*] Diem alii aliter observavere. Babylonii inter duos solis exortus: Athenienses inter duos occasus. Ægyptii & Romani, qui diem definivere civilem, à media nocte in mediam; vulgus omne à luce ad tenebras; quomodo & Curtius à prima luce horam primam numerando, in horam diei ferme secundam Alexandrum convivii tempus extraxisse narrat. *Popma.* Eam Raderus ait intelligi, quæ apud nos est ante meridiem octava. Sed hæc ratio non constat, nisi sub æquinoctio: quantoque longius ab iis receditur, tanto major ejus deprehenditur inæqualitas. *Freinsh.*

18 *Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoverunt*] Ego legebam: *Adeo p. res* (an *spes*) *est, quam humanæ mentes ingenti concupiscentia devoraverant.* Cic. in Epist. ad Attic. *Spe devorare hæreditatem.* Loc. Sed Acidalius: *quam humanæ mentes tam ingenti concup. devorav.* ita tamen ut unice probet illud Modianum: *Adeo pertinax spes est, quam hum. mentes devoraverunt* habetque pro glossemate verba ista, *quam ingentes concupiscentiæ.* Quod judicium ab Radero, Constantiensis Cod. auctoritate, plane comprobatur. Nec tamen Freinshemius credit lectionem eam mendo carere: cum spe aliquid devorare non semel legerit; at ipsam spem, neutiquam. Perseverantia quidem in re licita ac honesta laudabilis, sed in re turpi etiam incepisse nefas est; quanto majus perseverasse? nec solum nefas, sed & perniciosum auctori. Val. Max. 7. 2. in fin. *Inutiliter aliquid concupiscere, & in eo perseveranter morari, exitio vicina dulcedo est.* Loccen.

19 *Quin-*

quia cœptis deos obstare credebat; fratri suo Eurylocho, quem antea [a] expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, 21
& in regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, [b] *ad salutem regis pertinere, quæ adferret*, adfirmat. Et tempus, quo venerant; & vultus haud sa- 22
ne securi animi index; & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt: Itaque apertis foribus, & lumine inlato sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente conlecta, *quid adferrent*, interrogat. Nec contatus Eurylochus, [c] *non ex toto do-* 23
mum suam aversari deos dixit, *quia frater ipsius quanquam impium facinus ausus foret; tamen & pœnitentiam ejus ageret;* [d] *& per se potissimum profiteretur indicium. in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse: auctores scelesti consilii esse, quos minime crederet rex.* Tum Epimenes cuncta ordine consciorum- 24
que nomina exponit. Callisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat; sed *solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque regem*

INTERPRETATIO.

a *Ignarum conspirationis.*
b *Ad regis caput spectare quæ nunciabat.*
c *Non penitus familiæ suæ infensos esse Deos.*
d *Ipse ultro* conjurationis *delatorem se offerret.*

NOTÆ.

19 *Quinquaginta sestertia*] Efficiunt mille ducentos quinquaginta Philippæos, sive florenos mille sexcentos sexaginta sex. Unum in neutro sestertium continet mille sestertios: sestertius est dimidiatus victoriatus, sive duo cruciferi. *Raderus.*

22 *Alterius*] Epimenis, qui reus nesciebat quid rex de ipso esset decreturus. *Raderus.*

Excitaverunt] Potius *excitaverant.* Si tamen ipsa vox sincera. quam etsi fero (acceptam non trito illo significatu, sed quo inferius etiam est 8. 8. *Nolo singulos vestrum excitare*) tamen ejusdem crebra repetitio suspicionem movet. Etenim & vix præcessit, *Excitatisque custodibus corporis:* & statim sequitur: *excitant regem.* Acidalius.

23 *Et per se*] Ipsum qui loquebatur: nam & hoc pertinebat ad exculpandam domum; ut scilicet alter fratrum

25 *gem faciles aures præbere.* Quidam adjiciunt, *quum Hermolaüs apud eum quoque verberatum se à rege quereretur, dixisse Callisthenem: meminisse debere eos jam viros esse. idque an ad consolandam patientiam verberum; an ad incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse.*

26 Rex animi corporisque sopore discusso, quum tanti periculi, quod evaserat, imago oculis oberraret; Eurylochum L talentis & cujusdam Tyridatis opulenti bonis donat protinus; fratremque,

27 antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem *vinctos adservari* jubet: quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima, [a] mero ac vigiliis gravis,

28 adquievit. Postero autem frequens consilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant; ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, [b] omnium devotis capitibus, qui sanguine contigissent

29 eos. Rex *introduci conjuratos præter Callisthenem* jussit: atque quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Incre-

INTERPRETATIO.

a *Compotatione & vigiliis gravatus.*

b *Cum universorum ipsis cognatorum vita proscripta esset.*

NOTÆ.

trum pœnitentiam ageret, alter non innoxius tantum, sed etiam indicii delator atque minister esset. Reliquum sensus distinctione juvimus. *Freinsh.*

24 *Aures præbere*] Quod æque periculosum. Mercurius apud Lucianum ad Martem de Iove sinistre opinantem. *Tace, bona verba! Neque enim tutum est ista vel tibi dicere, vel mihi audire.* Senecæ de Tranquill. animi 12. 6 appellatur *teterrimum vitium, auscultatio, & publicorum secretorumque inquisitio, & multarum rerum scientia, quæ nec tuto narratur, nec tuto audiuntur.*

25 *Iam viros esse*] Auctor est Plutarchus cap. 97. eos consuluisse Callisthenem, qua ratione clarissimi possent evadere: Callisthenem, si clarissimum è medio tollerent, respondisse. Valerius Max. tamen 8. 14. ext. hoc non dictum vel quæsitum vult de interimendo Alexandro, sed Philippo, nisi idem quoque de Alexandro repetitum, vel Valerius memoria lapsus fuerit. Ille sic, *Pausaniam Hermocratem percontatum esse, quomodo subito clarus posset evadere, atque is* (cum) *respondisset, Si illustrem virum aliquem occidisset, continuo Philippum interfecisse.* Loccen.

28 *Qui sanguine*] vide supra ad 6. 11. 20.

Increpantibus deinde universis eos; ipse rex, *quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus?* interrogat. 30

CAP. VII.

Hermolai, Callisthenem justum esse asseverantis, adversus crudelem Alexandri superbiam invectiva.

STUPENTIBUS ceteris, Hermolaüs; *Nos* 1
vero, inquit, *quoniam, quasi nescias, quæris; occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris.*
Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis *parricidam* 2
etiam parentis sui clamitans esse, consurgit; & ad os manu objecta, *scelere & malis insanientem, ultra* negat *audiendum.* Rex inhibito patre *dicere Hermolaüm* 3
jubet, *quæ ex magistro didicisset Callisthene.* & Hermolaüs, *Vtor*, inquit, *beneficio tuo, &* [a] *dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitiæ tuæ* 4
superest? quotusquisque non è vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clitus, [b] *quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo adspersit: alius* 5
[c] *ne simplici quidem morte defunctus est. duces exercituum tuorum in equuleum impositi, Persis quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus*

INTERPRETATIO.

a *Dico quæ nostris calamitatibus edoctus sum.*
b *Quandiu cum* solis *hostibus res* illis *fuit, stabant, &c.*
c *Non uno supplicio necatus est.*

NOTÆ.

1 HErmolaüs] Similis libertatis exempla in damnatis moriturisque congessit Gruterus ad Tacitum discurs. 30. 6.

2 Etiam parentis] Quia lege Maced. omnes propinqui rei occidebantur.

5 Ne simplici quidem morte] De simplici morte Indicem consule.

6 *datus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia: & quos paulo ante ministros cædis habuisti; subito ab aliis jubes*
7 *trucidari.* Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. [a] pater supremum strinxerat ferrum percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à rege: quippe Hermolaüm *dicere* jussit; petiitque *ut causas supplicii augentem pa-*
8 *tienter audirent.* Ægre ergo coërcitis, rursus Hermolaüs: *quam liberaliter*, inquit, *pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Callisthenis vox carcere inclusa*
9 *est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, quum etiam confessi audiuntur? nempe quia LIBERAM vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum*
10 *quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat. quum morti olim destinatus sit a justissimo & patientissimo rege.*
11 *Hæc ergo sunt Macedonum præmia, quorum ut superva-*

INTERPRETATIO.

a *Sopolis capulo ensis manum admoverat.*

NOTÆ.

6 *Et quos paulo ante ministros cædis habuisti, &c.*] Ministri cædis sæpe ipsi tandem evertuntur aut palam aut clandestinis artibus: dum quasi exprobrantes facinus adspiciuntur, aut metuuntur, qui tam promti ad ministerium ejus fuerunt. vide Aulic. inculp. c. 39. §. 3. 4. 5. *Loccen.*

7 *Obstrepunt*] Sic apud Tac. 4. 42. 2. *Æmilius è militaribus viris, dum studio probandi cuncta refert; & quamquam inter obstrepentes magna adseveratione nititur, audivit Tiberius probra, queis per occultum lacerabatur.*

10 *Rem pulcherrimam cogitaverunt*] Sic ipse æstimabat. alii contra. Ita Romæ *occisus dictator Cæsar, aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videbatur.* Tacitus 1. 8. 7.

11 *XXX millia mulorum captivum aurum vehunt*] Si ad solam, quæ Persepoli capta est, pecuniam requirebantur mulorum ac camelorum tria millia, ut Diodorus in sexto Alexandri anno supputat; certe etiam hic numerus aliquo modo ad veram rationem deduci posse videtur. Si enim omnes summas Susis, Ecbatanis, Pasargadis, Arbelis, Babyloniæ, & Persepoli inventas computare volemus, tum cogitare non aurum solum, sed & argentum vectum, & preciosa alia, ut lapillos, gemmas ac margaritas: denique, exaggerationem factam ab hoste perituro Hermolao: non parvum adjumentum habebimus ad hunc locum stabiliendum. Sed primum Diodori locum in abacum revocemus. *Persepoli* (inquit 17. 71.) *inventa sunt, auri ad argenti ra-*

tio-

vacuo & sordido abuteris sanguine! At tibi XXX millia mulorum captivum aurum vehunt, quum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, & novo more victores sub jugum mitteres. 12 *Persarum te vestis & disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo non Macedonum regem occidere voluimus; & te transfugam belli jure persequimur.* 13 *Tu Ma-*

NOTÆ.

tionem deducto, centum ac viginti millia talentûm: qui numerus per sexcenta ductus, producit summam 72000000 coronatorum. [septuagies bis millena millia: non, ut solenni errore enunciat Explanator, septuagies bis millies centena millia.] Iam quod ad pondus attinet (portabant enim eam pecuniam mulorum ac camelorum tria millia) in Romanæ libræ besse comprehenduntur septuaginta duo coronati: est autem bes libræ Romanæ dimidium libræ zygostaticæ, quæ habet coron. 144. per quos si 72000000 dividantur, erunt libræ zygostaticæ 500000. Hæ libræ si per 3000 mulorum dividantur, singulis mulis evenient libræ 166. ac supersunt 2000 libræ: quas si addamus, incedent mulorum ac camelorum duo millia, centenis sexagenis septenis: alia millia, centenis sexagenis senis libris. Nostra quidem ætate equi vehunt ducenas libras: sed fortassis non in tam longum iter. Sed & vasa ipsa non tam commode, quam pecunia duci potuere: nec omnia in auro erant fortassis, sed & in ebore, argento; aliisque rebus pretiosis: ut non omnino absonum sit veritati, 30000 mulorum aurum captum vehere Alexandro. *Glareanus.* Adstipulatur Curtio Plutarchus de fortuna Alex. 2. *aurum ab innumeris circumferendum camelis.* μυρίοις dixit Plutarchus; quod illi *innumeros* reddiderunt; veriti fortasse, ne dictu nimium aut incredibile foret, decem millia camelorum auro onusta. Sed decem ea millia nondum accederent ad Curtii rationem, si uni camelo duorum mulorum onus deputes. Apud eundem in Alexandro c. 68. Persepoli repertum *instrumentum regium & opes decem millibus jugorum mularum, & quinque millibus camelorum egesta.* Ecbatanis habebat centies octies millena millia Philippæorum: sed hæc vix sextadecima pars fuerit ejus summæ. Aliunde quidem eum magnam pecuniæ vim habuisse dubitari non potest, cum Cyrus olim devicta Asia, hoc est, Lydorum atque sociorum ditionibus, quæ minima portio Persici deinceps imperii fuit, *argenti quingenta millia talentorum reportaverit*, teste Plinio 33. 3. hoc est, trecenties millena Philippæorum millia. Sed hæc quoque summa longe ab illa abest quam diximus. *Freinsh.*

12 *Patrios mores exosus es*] Firmari hinc possit felix conjectura Boxhornii in Iustin. 12. 4. *A Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam patriæ morem ejuraret.* qua etiam de causa hic ab Hermolao perbelle appellatur *transfuga.* Adstipulatur & Valer. Max. 9. 5. ext. Fastidio Philippi Iovem Hammonem patrem ascivit: tædio morum & cultus Macedonici, vestem & instituta Persica assumpsit: spreto mortali habitu, divinum æmulatus est: nec fuit ei pudori, filium, civem, hominem dissimulare.

Belli jure persequimur] *Transfugas licet, ubicumque inventi fuerint, quasi hostes interficere.* l. 3. in fine ad L. Corn. de Sic. etiam torquere: *nam pro hoste, non pro milite habentur.* l. 7. de re mil. Vide Cujac. observ. 4. 9.

Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te
ut deum: Tu Philippum patrem aversaris, & siquis deo-
14 *rum* [a] *ante Iovem haberetur, fastidires etiam Iovem. Mi-*
raris si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus?
Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum
est; aut quod TRISTIVS morte est, in servitute vi-
15 *vendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mi-*
hi debes. ex me enim scire cœpisti, quod ingenui homines
ferre non possunt. De cetero parce, quorum orbam sene-
ctutem suppliciis ne oneraveris. [b] *nos jube duci, ut quod*
ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc
Hermolaüs.

INTERPRETATIO.

a *Iove major putaretur.*
a *Impera nos trahi* ad supplicium.

NOTÆ.

13 *Patrem aversaris*] Ægila duarum urbium unum nomen est, apud quas *olim Ammoni & Alexandro ædes posita erant, quibus usque ad Iustiniani imperium hostias mactabant indigenæ.* Procop. serm. 6. de ædific. Iustiniani.

14 *Miraris si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus*] Livius lib. 1. *Invisa superbia regia civibus, eam ferre liberi non possunt.* Scite Hanno apud Liv. lib. 23. *Superbum esse, est hominis alienæ libertatis obliti; obnoxium, suæ.* Loccen.

Tristius] Falsum hoc apud plerosque: rari quippe sunt quibus ista cordi: *aliud sibi reliquum quam tenere libertatem, aut mori ante servitium?* Tacit. 2. 5. deprompta ex istis Sallustii Histor. 1. 2. *Estne viris reliqui aliud, quam solvere injuriam, aut mori per virtutem?*

15 *Si emendari potes*] Gruterus ad Tacit. discurs. 41. plus amarulentiæ subesse putat his verbis, quam prima fronte videatur; & sic exponit, quasi velit Hermolaüs quod apud Tacit. 15. 68. Sulpicius Asper ad Neronem: *Non aliter tot flagitiis ejus subveniri posse.* vel, ut Sueton. Ner. 36. effert: *aliter illi non posse nisi morte succurri.* Freinsh. tamen non videt quomodo Curtii verba hanc explicationem patiantur: cum non imputet Alexandro, ut illi apud Suetonium, quod eum voluisset occidere: sed quod utilibus eum præceptis ad bene imperandum, si ea monitione corrigi posset, instruxisset. ad quam rem utique non morte regis festinata, sed longiore vita opus erat.

Parce] Deest *parentibus*, aut tale quid. Bongars. suspicabatur legendum: *De cetero parce: aliorum orbam sen. suppliciis ne oneraveris.* Melius Rad. edidit: *parce his quorum orbam*, &c. si tamen ex libris id supplevit Modius; eum enim ille sequitur. aliis quidem libris abest pronomen. Aspicit autem Hermolaüs morem Macedonum, quo parricidarum propinqui etiam puniebantur. De quo mirifice disputat Grotius de jure belli 2. 21. & sequent.

Quod petieramus] Libertatem: ut saltem morte liberemur à servitute tua & tyrannide.

CAP. VIII.

Alexandri ad Hermolai invectivam responsio: conjuratorum item, atque innocentis Callisthenis supplicium.

AT rex: *Quam falsa sint*, inquit, *quæ iste* 1
tradita à magistro suo dixit; patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus, tamen 2
[a] ut vos quoque, non solum ipse, audiretis, expressi; non imprudens, quum permisissem huic latroni dicere, usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper quum 3
procacius se in venatione gessisset; more patrio, & ab antiquissimis Macedoniæ regibus usurpato, eum castigari jussi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros hujus ætatis verberare con-

INTERPRETATIO.

a *Effeci ut non ego solus, sed etiam vos auscultaretis; quamvis non ignarus essem, si paterer sicarium istum loqui, usurum, &c.*

NOTÆ.

1 A *Magistro suo*] Invidiose sic appellat Callisthenem, quasi auctor ei doctorque parricidii fuisset.

Patientia mea] Si enim essem istis moribus, quibus me videri iste voluit, jam pridem indicta causa eum occidissem.

2 *Ut vos quoque*] Male affectus locus: omnes istas voces omittunt Mss. at sequentes, *non solum ipse*, recentiores impressi. Freinsh. legit, *ut vos quoque ipsi audiretis*. Vulgo *non solum ipse*. quod de se dicere Alexandrum intelligas.

3 *Ab antiquissimis*] Non ergo cœpit illud institutum à Philippo, ut volebat Ælianus supr. ad 8. 6. ubi vide.

A tutoribus] Hæc ita concepta fuisse opinatur Freinshemius, *Hoc & oportet fieri; & fit: tutoribus pupillos, maritis uxores, servis quoque hujus ætatis pueros verberare concedimus*. At Acidalius: *& fit à tutoribus pupillis, à maritis uxoribus*. aut potius, ut idem ait, minori mutatione sic: *Hoc & oportet fieri* (dubitat, an & hoc mutandum *ferri*;) *& ferunt à tutoribus pupilli, à maritis uxores: servis quoque*, &c. Acidalio favet Blanckardus. Tutoribus autem id jus in pupillos apud Romanos quoque fuisse, conjici potest ex definitione tutelæ, quod sit *vis ac potestas in capite libero*. Nam *tutor non rebus duntaxat, sed etiam moribus pupilli præponitur*. l. 12. §. 3. de administr. tut. Iuvat & ratio legis unicæ C. de emend. propinquorum.

Uxores] Ne tamen sine legitimis caussis, neve flagellis aut fustibus id fiat, arg. l. 8. §. 2. C. de repud. & Nov. 117. cap. 14.

Servis] Imprimis pædagogis: exemplum in Plauti Bacchid. 3. 3.

4 *concedimus. Hæc est sævitia in ipsum mea, quam impia*
cæde voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt
uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis; & com-
5 *memorare supervacuum est. Hermolao parricidarum sup-*
plicia non probari, quum eadem ipse meruerit, minime
hercule admiror. nam quum Parmenionem & Philotam
6 *laudat, suæ servit causæ. Lyncesten vero Alexandrum*
bis insidiatum capiti meo à duobus indicibus liberavi: rur-
sus convictum, per biennium tamen distuli: donec vos
7 *postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. At-*
talum, ante quam rex essem, hostem meo capiti fuisse
meministis. Clitus utinam non coëgisset me sibi irasci. cu-
jus temerariam linguam probra dicentem mihi & vobis
8 *diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset.* R*E-*
GVM ducumque clementia, non in ipsorum modo, sed
etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio
mitigantur imperia: ubi vero reverentia excessit animis,
& summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repel-
lamus.

NOTÆ.

5 *Suæ servit causæ*] Parricidas enim defendit.

6 *Rursus*] Intellige primum à duobus indicibus nominatum veniam impetrasse: iterum deinde convictum pœnas luisse. Turbat tamen supr. 7. 1. ibi enim etiam in easdem cogitationes occidendi regis post veniam relapsum scribit: sed id de duobus indicibus, non ut hic priori, sed posteriori ejus consilio attribuit. *Freinsh.*

8 *Regum ducumque clementia, non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent*, &c.] Extat nobilissimum apophthegma Theopompi apud Plutarch. apoph. Lac. c. 65. qui interrogatus, quid ita Sparta floreret? quiane reges recte imperare scirent? Imo, inquit, quia cives parere. *Laudat in Agricola suo dexteritatem istam Tacitus* 42. Domitiani vero natura præceps in iram, & quo obscurior, eo irrevocabilior, moderatione tamen prudentiaque Agricolæ leniebatur, quia non contumacia, neque inani jactatione libertatis, famam fatumque provocabat. Expressius hic locus ex Isocratis Nicocle. Μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε, τοῦ χαλεποὺς ἢ πράους εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν, *Non solum ingenia Regum in caussa esse, ut difficiles vel mansueti sint crediti, sed etiam mores ac ingenia civium.* Et addit: *Multi enim jam ob improbitatem civium asperius imperare quam vellent sunt coacti.* Alfonsus rex Arragoniæ apud Panormitanum eadem mente: Perniciosos esse cives, qui Regum innocentia, bonitate, lenitate abuterentur. Plerumque enim usu venire, ut perversis civium moribus reges præter ingenium asperiore uti imperio cogantur. Contra, eos probos spectatosque cives esse, qui Principis benignum atque humanum ingenium virtute atque prudentia foverent augerentque. Conferatur Lipsius Polit. 6. 5. 43. & seqq. *Loccenius.*

9 *Quid*

lamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi obje- 9
cisse; qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum adspicite: qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis; mensas auro onerant; greges servorum ducunt: [a]spolia de hostibus sustinere non possunt.
At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt 10
apud

INTERPRETATIO.

a *Exuvias ex hostibus relatas ferre non valent.*

NOTÆ.

9 *Quid ego mirer*] Arguto genere defensionis utitur. insimulatum se crimine avaritiæ, à quo nemo dubitet, eum esse alienissimum: facile igitur judicari posse, ne ceteris quidem criminationibus fidem adhibendam. Eodem modo purgare se conatur Nero apud Sueton. 41. *cetera convitia ut falsa non alio argumento refellebat, quam quod etiam inscitia tantopere laborata perfectaque à se artis objiceretur: singulos subinde rogitans, nossentne quemquam præstantiorem?* Freinsh.

Ne invisam liberalitatem meam faciam] Gravem nimirum repetendo, & exprobrantis specie. Magdeburga imagines Charitum dona sibi invicem averso vultu porrigentium, ne viderentur beneficia objectari vel exprobrari, inter alia monumenta quondam habuit, ut memini me apud Krantzium in Saxonia legisse. *Loccen.*

Pudori vestro gravem fecero] Ostentando publice, & velut exprobrando. Inde lex in Chronosolone Luciani: *De muneribus quam modestissima simul & paucissima verba fiunto: neque grave quicquam in literis quisquam ascribito, nec quæ mittuntur laudato.* Quod late deducit Seneca de beneficiis.

Argenteis cubat lectis] *Post Alexandrum maximum, quia Asiæ thesauros diripuit, prorsus exorta est, quæ, ut Pindarus inquit, late dominatur opulentia,* ait Athenæus 6. 4. cum paulo supra narrasset, adeo rarum antea Græcis usum auri fuisse, ut *Philippum Alexandri patrem Duris scripserit, exiguam auream phialam, quam penes se habebat, in lecto cubantem, pulvinari semper subdidisse.* Quod tamen non credam nisi ante excultas aurifodinas Macedoniæ, de quibus Diod. 16. 8. Addam pauca ex Dionis orat. 25. sub finem. *Alexander in Asiam ducens exercitum, Macedones ditissimos omnium hominum effecit, simul & pauperrimos: & pariter fortes & pariter infirmos: exulesque & reges eosdem: Ægyptum & Babylonem & Susa & Ecbatana imperio addens, Ægas vero & Pellam & Dion auferens.* Sed mirum est quod de argenteis lectis ait Curtius: & quidem tam vulgatos fuisse, ut toti exercitui tribuantur. Certe de Heliogabalo Imperatore rem inusitatam prodere sibi videtur Lampridius cap. 20. *Hic solido argento factos habuit lectos & triclinares & cubiculares.* Forsan hi solidi argento fuerint, illi militum leviter ornati vel inducti & bracteati. *Freinsh.*

10 *At enim*] Suspicatur Freinshemius quædam hujus orationis membra parumper esse luxata. quæ sic in ordinem redigit: *Spolia de hostibus suis sustinere non possunt, & sane plus habemus quam capimus: insatiabilis autem avaritiæ, est adhuc implere velle, quod jam circumfluit. At enim Persæ,* &c. Nam illa intermedia, *& sane plus habemus, &c.* infra interveniunt alieno argumento, cum ibi de Persis eorumque

apud me! Equidem moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes; nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem; sed VT ILLOS quoque, quos bello subegissem, victoriæ
11 *meæ non pœniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. NON EST diuturna possessio,* [a] *in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempiterna est.* [b] *Si*
12 *habere Asiam, non transire volumus; cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stabile & æternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam capimus. insatiabilis autem avaritiæ est, adhuc implere velle,*
13 *quod jam circumfluit. Verum tamen eorum mores in Macedonas transfundo! In multis enim gentibus esse video, quæ*

INTERPRETATIO.

a *Quam* solis *armis paramus.*

b *Si Asiam retinere, non percurrere* solum *cupimus, his* gentibus *nostra mansuetudo impertienda est.*

NOTÆ.

que moribus imitandis instituta sit tractatio.

Solitudinem facerem] Camillus apud Liv. 8. 13. ad Patres Romanos: Pacem vobis, quod ad Latinos attinet, parare in perpetuum vel sæviendo vel ignoscendo potestis. Vultis crudeliter consulere in deditos victosque? licet delere omne Latium: vastas inde solitudines facere, &c. Quod tum prudenter consideravit senatus. At in Taciti Agric. 30. Romanis invidiose objicit Britannus ille, quod, *ubi solitudinem fecere, pacem appellent.*

Sed ut illos quoque quos bello subegissem] Egregius est ille victoriæ fructus, & constans, ubi nec victorem fidei subactorum, nec devictos imperii victoris pœnitet; veluti Falisci apud Livium lib. 5. dedentes se Romanis fatentur. *Loccenius.*

Non pœniteret] Theodoricus apud Cassiodor. Var. Epist. 3. 43. *Nobis propositum est, Deo juvante, sic vincere, ut subjecti se doleant nostrum dominum tardius acquisiisse.* Sane *firmissimum est imperium quo obedientes gaudent*, ut ait Liv. 8. 13.

11 *Non est diuturna possessio*] Sallustius ad Cæsarem de Rep. ord. *Ego cuncta imperia crudelia magis acerba, quam diuturna esse arbitror.* quod Christiernus II tyrannus in his regnis Septentrionalibus satis expertus est, & quidem suo merito. *Loccenius.*

13 *In multis enim gentibus esse video*] Imitari quæ alibi præclara, non pudori, sed decori & usui est. Isocrates or. 2. monet Nicoclem, ut optimorum ipse sit inventor; quod si per omnia non possit, imitetur ab aliis recte constituta. Varro præter alios libros fertur scripsisse de gente populi Romani, in quo argumento ostendit, quid à quaque gente Romani traxerint per imitationem. *Loccenius.*

Imitari

quæ non erubescamus imitari: NEC ALITER tan-
tum imperium apte regi potest, quam ut quædam & tra-
damus illis, & ab iisdem discamus. Illud pene dignum 14
risu fuit, quod Hermolaüs postulabat à me, ut aversarer
Iovem, cujus oraculo adgnoscor. An etiam quid dii re- 15
spondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mi-
hi: [a] recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit.
Vtinam Indi quoque deum esse me credant. FAMA
enim

INTERPRETATIO.

a *Non inutile fuit bellis quæ gerimus, ut* illud *acceptarem.*

NOTÆ.

Imitari] Vide supra ad 8. 5. 19. Sic à Rom. veteribus, *accitis quæ usquam egregia, compositæ duodecim tabulæ.* Tacit. 3.27. Præclare Cæsar apud Sallust. Catil. 51.22. *Majores nostri, P.C. neque consilii, neque audaciæ unquam eguere: neque superbia obstabat, quo minus aliena instituta, si modo proba erant, imitarentur,* &c. Plato hac potissimum de causa & ipse suscepit peregrinationem, & civibus suis, non uno loco libri 12 de leg. commendavit, *ut patriæ urbi communicarent, si quid alibi reperissent ei futurum & usui & ornamento.* Merito autem ab hoc consilio laudat Alexandrum Plutarch. de fortuna ejus 1. 8. quod Aristotelem non esset sequutus, *qui eum jubebat Græcis se tanquam principem, barbaris ut dominum præbere* &c. Iudicium Strabonis idem est sub finem libri primi. *Freinsh.*

15 *Haud alienum fuit*] Tum opportunum ad res gerendas; tum etiam, quod tacite innuit, rebus suis haud male conveniens. Quomodo Livius præfat. 7. Ea belli gloria est pop. Romano, ut quum suum conditorisque sui parentem Martem potissimum ferat; tam & hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quam imperium patiuntur. *Sic in Luciano apud Minoem:* Si vero deus hominibus videbar, parcendum illis erat: nam rerum magnitudine, ut tale aliquid de me crederent, inducti sunt. Haud tamen omnino vanam istam vanitatem fuisse probari possit exemplo quod refertur supra 7. 6. Easdem fere ob rationes Varro apud Augustin. de Civ. Dei 3. 4. utile esse civitatibus *dicit*, etsi falsum sit, ut se deorum filios credant. & 4. 31. multa sunt vera, quæ non modo vulgo sciri non est utile, sed etiam tametsi falsa sint, aliter existimare populum expedit. *Ergo apud eundem Lucianum Diogenes ad Alexandrum:* Sacerdotum Ammoniorum mendacium ad res gerendas tibi haudquaquam fuit inutile: propterea quod vulgus te verebatur metuebatque quum deum esse crederet. Sic fere omnes populi referebant originem suam ad deorum aliquem, ut *primordia urbium augustiora facerent.* Livius proœmio. ad quem locum exempla multa Gruterus notat. Atque hæc pro Alexandro ipse aliique dixere, haudquaquam paria futura contrariis argumentis, si quis ex diverso urgeat. *Idem.*

Vtinam Indi quoque deum esse me credant] Huic voto Alexandri respondit eventus. Nam sic inf. scribit Noster: *Alexandro Indiæ fines ingresso reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Iove genitum ad ipsos pervenisse memorantes.* Sed æmulationi divinitatis hic fama ab Alexandro prætexitur; nec humana sorte contentus est. quod etiam ipsi mater Olympias in sua epistola apud Gellium 13. 4. non obscure exprobrat. Inprimis adeatur Augustinus lib. 3. de Civ. Dei cap. 4.

enim bella constant; & sæpe etiam, quod falso creditum
16 *est, ^a veri vicem obtinuit. ^b An me luxuriæ indulgentem putatis arma vestra auro argentoque adornasse? Adsuetis nihil vilius hac videre materia, volui ostendere,*
17 *Macedonas invictos ceteris nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum, eorum sordida omnia & humilia spectantium capiam; & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, & Macedonas re-*
18 *ge adempto devictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam! Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria & cura est: sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque solvi. & profiteor in eodem honore futuros omnes*
19 *eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram*

INTERPRETATIO.

a Parem *veritati vim habuit.*
b *An creditis me, ut luxum foverem, ornasse &c.*

NOTÆ.

& Berneggerus in Iustinum 2. 4. 13. Freinshemii Notæ in Curt. 8. 8. 14. *Loccen.*

Et sæpe etiam, quod falso creditum est] Apud vulgum valet non semper quod est, sed etiam quod esse videtur: dum specie inanium ducitur, & opinione plura quam vero æstimat. vid. Cl. Boxhornii Emblemata politica 10. 19. & Berneggeri Quæst. Polit. 68. *Loccenius.*

Veri vicem obtinuit] Livius 34. 12. accinit: *Sæpe vana pro veris, maxime in bello, valuisse.* remque exemplo subjecto testatam facit. de fama autem supra ad 3. 8. dictum. quibus jungi potest Lipsius Polit. 5. 16.

16 *Volui ostendere*] Revocavit Acidalius ultimum verbum ex vulgatis editionibus, unde Modius pepulerat; & *videre* legendum, non *videri*, docuit: hæsit tamen in explicatione sequentium: *Oculos ergo* &c. nec mirum. nullus enim inde sanus exeat sensus, si pro *spectantium* non scribas *exspectantium.* nisi tamen & simplex illud hoc significatu capitur, quod pene inducor, ut credam, cum toties hujus loco reperiam. Sensus igitur est: Capiam (tanquam ex insidiis) præstringamque Indorum oculos, qui nihil expectant adventu nostro, quam sordida & humilia omnia, arma ære aut ferro rubigioso squalentia, nihil opulenti, nihil ornati. Ergo cum hæc species nec opinantibus fuerit objecta, cum alias etiam melius honorificentiusque de nobis opinabuntur; tum quoque deprehendent non auri argentive inopia vel cupidine, sed per virtutem, & ob gloriam, istam expeditionem nos suscepisse. *Freinsh.*

19 *Modo*

coram his probra, quæ modo in me jecisti, modo audisti,
illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset,
tecum introduxissem; dignissimum te discipulo magistrum:
nunc Olynthio non idem juris est. Post hæc consilium 20
dimisit, *tradique damnatos hominibus, qui ex eadem*
cohorte erant, jussit. Illi [a] ut fidem suam sævitia regi
adprobarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes 21
quoque tortus interiit: initi consilii in caput regis
in-

Interpretatio.

a *Ut suam fidelitatem regi ostenderent crudelitate* in reos.

Notæ.

19 *Modo audisti*] Suspecta hæc verba, nec video quomodo tolerentur, nisi non explices de præsenti tempore, sed ita; quæ vicissim apud Callisthenem de me nunc dixisti, nunc ipsum dicentem audivisti: hæc enim probra jam diu magister iste tuus tibi præcinuit. *Freinsh.*

Olynthio] Id est, cum Olynthius sit. Odiose autem nomen patriæ ejus inducit, ad exasperandos Macedonum animos, memoria vetustissimæ simultatis, quam ea cum urbe exercuit Macedonia, donec Philippus eam exscinderet. qua de re Dio Chrysost. orat. 25. Philippus Macedonas humiles & infirmos, suoque patre concedente Olynthiis principatum, fortes fecit & bellicosos, & propemodum totius Europæ dominos. Callisthenem autem Olynthium fuisse, & discipulum, ac cognatum Aristotelis, ex Hero consobrina ejus editum, præter Plutarchum in Sylla 72. Alex. 98. & Suidam, Diogenes Laertius in vita Aristotelis refert. *Popma.*

20 *Hominibus*] Freinshemius conjicit *omnibus*: toti cohorti, non parti, vel certis quibusdam. ut nimirum ita vindictam expeterent illatæ in societatem suam infamiæ.

Excruciatos necaverunt] Arrian. 4. 2. 28. & apud Plutarch. cap. 98. ipse Alexander, more Macedonum saxis obrutos scribunt: quod tamen non impedit, quin ante mortem excruciati fuerint, exemplo Philotæ supra lib. 6. extr. Crudelitas enim illa maxime in usu fuit apud veteres. unde quasi solennis scriptorum formula *excruciatum necare.* Liv. 25. 23. *necati omnes excruciati sunt.* Suetonius Aug. 14. *discruciatum necare.* Cicero pro L. Manil. cap. 5. alia addit augendæ indignitati: *Legatum pop. Romani consularem, vinculis ac verberibus, atque omni supplicio excruciatum necavit.* Græcis est στρεβλωθέντα aut βασανιζόμενον ἀποθανεῖν, *tortum mori:* ut Plutarcho Phocione cap. 47. Zonaræ tom. 2. αἰκισάμενον ἀποκτείνειν, *prius excruciatum interficere:* de Hannibale & captivis Romanis loquitur.

21 *Tortus interiit*] Aristobulus apud Arrian. 4. 2. tradit, compedibus vinctum in exercitu ductum fuisse, ac postea morbo interiisse; Ptolemæus tortum ac denique suspensum vitam finisse. Iustin. 15. 33. singulatum supplicium ejus exponit: Cum Alexander Callisthenem, truncatis crudeliter omnibus membris, abscissisque auribus ac naso labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset, insuper cum cane in cavea clausum, ad metum ceterorum circumferret; tunc Lysimachus venenum ei in remedia calamitatum dedit. Seneca pater suasor. 1. præceptorem Alexandri appellat, & lancea trajectum scribit. Philostr. 7. 1. à Macedonibus ait interfectum, quod ipsos vituperasset. Diog. Laertius in vita Aristotelis in cavea circumductum ad spectaculum, morboque pediculari corre-

innoxius; sed haudquaquam aulæ & adsentantium ac-
22 commodatus ingenio. Itaque nullius cædes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quod præditum optimis moribus artibusque, à quo revocatus ad vitam erat, [a] quum interfecto Clito mori perseveraret; non tantum occiderit, sed etiam tor-
23 serit indicta quidem causa. quam crudelitatem sera pœnitentia consequuta est.

INTERPRETATIO.

a *Quando ipse post Cliti cædem obstinate volebat mori.*

NOTÆ.

correptum, ac demum leoni objectum. Suidas quoque cavea una cum Nearcho inclusum, & phthiriasi absumptum ait. Hanc autem scriptorum de Callisthenis morte diversitatem vitabundus Curtius, consulto videtur usus omnia ista complexo vocabulo, *interiit*. quomodo & Valer. Max. 7.2. ext. *spiritu carere jussum* scribit, non adjecto, quo supplicii genere. item 9. 3. ext. *Callisthenem mori jussum*. Seneca Nat. quæst. 6.23. *occidit Callisthenem*. Quomodo & Orosius 3.18. & Dio Chrysost. Orat. 64. ubi etiam, perinde ut Seneca Rhetor, Alexandri præceptorem appellat Callisthenem. Quid Diodor. de eo scripserit, interitu capitis ejus incertum est. *Freinsh.*

Sed haudquaquam aulæ & adsentantium accommodatus ingenio] Callisthenes nihil minus quam adulator erat, nec solum liber in dicendo, sed & contumax; aliquando nimis rigidus & intempestive præfractus, modestiæ etiam oblitus: quod ipsi tandem apud Alexandrum exitio fuit. quum si voluisset, inter abruptam contumaciam & deforme obsequium, potuisset medium iter ambitione ac periculis vacuum pergere. Vide Lipsium Politic. 3.5.12. & ibi in Notis, & Aulicum inculpatum Pastorii, c. 6. §. 8.9. Ego de his quoque fusius in Dissertatione de Decoro Orationis. *Loccenius.*

22 *Revocatus ad vitam erat*] Supra ad 8.2.12.

CAP.

CAP. IX.

Indi, Gangis, Dyardenis, Indiæ, ejus incolarum, luxu diffluentium regum, ac ſapientum, luculenta deſcriptio.

SED [a] ne otium ferendis rumoribus natum 1
aleret, in Indiam movit; ſemper bello
quam poſt victoriam clarior. India tota fer- 2
me ſpectat Orientem, minus in latitudinem, quam
recta regione ſpatioſa. [b] Quæ Auſtrum accipiunt, in 3
altius terræ faſtigium excedunt; plana ſunt cetera,
multiſque inclitis amnibus Caucaſo monte ortis pla-
ci-

INTERPRETATIO.

a *Ne otioſitatem foveret, quæ ſpargendis* ſeditioſis *ſermonibus opportuna eſt.*

b *Quæ Meridiem ſpectant, excelſiore terrarum ſitu attolluntur.*

NOTÆ.

1 *Sed ne otium ferendis rumoribus natum aleret*] Tacitus Germ. *Otioſæ armatorum manus facile laſciviunt.* Otium ferendis turbidis rumoribus aptum eſſe Tacitus exemplo quoque Pannonicarum legionum probat. lib. 1 Annal. *Iunius Blæſus fine Auguſti & initiis Tiberii auditis, ob juſtitiam aut gaudium intermiſerat ſolita munia. Eo principio laſcivire miles, diſcordare, peſſimi cujuſque ſermonibus præbere aures.* Loccen.

In Indiam movit] Plinius 6.17. Indiam *patefactam eſſe* ſcribit *Alexandri Magni armis*, quod & Strabo & Plutarchus aliique memorant.

3 *Quæ Auſtrum accipiunt*] Hunc locũ carpit Glareanus. Ego Curtiũ nihil hic contra Geographiam peccaſſe exiſtimo & doceo, primum haud ignorandum, quod affirmat, minus in latitudinem, quam recta regione patere, hoc eſt, magis longam quam latam eſſe, quod veriſſimum eſt, ſi procurrens e Septentrione in Auſtrum ſpectes promontorium: ſi, inquam, diametrum à monte Imao uſq; ad promontorium Comorinum, quæ ſunt duo extrema Indiæ, dimetiare. minimum enim quadringentis inter ſe leucis diſtant, ut Iarricus oſtendit, quæ Germanica efficiunt milliaria viginti ſupra trecenta. Iam quod dicit Curtius, *ea quæ Auſtrum accipiunt, in altius terræ faſtigium excedere*, hoc eſt, promontorium Comorinum eſſe altius terra reliqua Indiæ media, quæ plana eſt, veriſſimum eſt. extrema enim utrinque ſunt alta, Imaüs mons & promontorium Comorinum: cum inter utrumq; hunc angulum montes interjaceant continua per Indiam ſerie, uſq; ad caput Comorinum. Quod continua ſerie dicit, hoc eſt, per totam Indiam extendi montes: accipe latus occidentale totum, quod ſeptentrio ſtringit, & ab alto alluitur. Atque inde eſt quod Herodotus in Thalia affirmat, Indiam Auſtro obnoxiam. *Rad.* Iuvat etiam illud Arriani in periplo maris Erythræi 3. 28. *Poſt Barygazam* (Indiæ provinciam) ſtatim continens vicina à Borea in Meridianum cardinem flectitur: unde regio illa *Dachinabadis* appellatur. Auſter enim illorum lingua *Dachanus* dicitur. Hujus pars ſuperior mediterranea ad Orientem vergens, multas regiones, deſerta, montes ingentes, &c. complectitur.

Cap.

4 cidum per campos iter præbent. Indus gelidior eſt quam ceteri. aquas vehit à colore maris haud mul-
5 tum abhorrentes. Ganges amnis ab ortu eximius ad Meridianam regionem decurrit, & [a] magnorum montium

INTERPRETATIO.

a *Super altos montes recto curſu labitur.*

NOTÆ.

Caucaſo] *Nimirum Indico, non Pontico* (Vide ſupra ad 7.3.) quem & Paropamiſum vocant. Ita certe de Indi fonte Plinius 6. 20. *in jugo Caucaſi montis, quod vocatur Paropamiſus, adverſus ſolis ortum effuſus.* Arrianus 5. 1. *Fontes ejus ex Paropamiſo vel Caucaſo monte oriuntur.* Freinſh.

4 *Indus*] Teſte Plinio 6.20. olim ab incolis *Sandus* fuit appellatus, *Sinthum* Ptolemæus inter ſeptem Indi oſtia numerat. Veriſimile eſt igitur oſtium illud ceu omnium maximum [ab Arriano in periplo maris Erythræi 2.46] ſynecdochice pro toto fluvio fuiſſe uſurpatum. Hodie vulgo ab Indis, atque aliis populis *Indu* appellatur. In eundem Resbutos à Cambaienſibus diſterminantem, atque per mediam Cambaiam decurrentem, incolæ ejus regionis, teſte Odoardo Barboſa, & *Cerceten*, & *Indes* appellant. Sic enim fluminum nomina pro regionibus per quas fluunt, crebro mutantur, ut de Danubio dictum eſt. Hunc vero fluvium prius *Mauſolum* dictum, poſtea ab Indo quodam juvene egregio, qui Damaſulcida regis Oxyalci filia corrupta ad mortem quæſitus, in eum ſe præcipitarat, appellatum fuiſſe, fabulatur ille auctor libelli de fluminibus, quem nonnulli volunt eſſe Plutarchum. *Stuckius.*

A colore maris] Sed Andreas Corſalius apud Stuckium in univerſum affirmat, in ſua navigatione mare vicinum Indiæ lacteo colore ſibi apparuiſſe. Verum Io. Caſtrius apud Barrium ait, partem tantum ejus maris candidam; aliam rubram; aliam viridem ſe reperiſſe. Vide infra. Ceterum Arrianus citato loco ait, Sinthi vel Indi aquas eſſe candidas: quod quidem conſentiat narrationi Curtii, ni adderet, *longo admodum ſpatio in alto mari, antequam regionem attingas, aquam ex illo fluvio candidam accurrere.* quod notari non poſſet, ſi nihil à colore maris differret: ſi nihil inquam. poſſet tamen, ſi aliquantum. Idque vult Curtius. non enim vult plane eundem eſſe colorem, ſed *haud multum abhorrentem.*

5 *Ganges*] Satis perplexum me facit hic locus, vitii quidem mihi manifeſtus, ſed quod indicare facilius poſſim, quam tollere. Nunc ſingula conſideremus. *Ganges.*] nihil mirum omnia hic eſſe obſcura, cum de fluvio veteribus & recentioribus nihil dum certi conſtiterit. Nec nos quoque veritatem rei promittimus, ſed Curtii mentem per verborum ejus veſtigia ſcrutamur.

Amnis] Sic diſerte Pal. 1.

Ab ortu eximius] Sic quoque Mſſ. alii, *Ganges omnium ab ortu maximus*: quaſi dicat omnium fluviorum eſſe maximum. quod quidem verum eſt, ſed non illud hic aſpexit Curtius: nec enim addidiſſet *ab ortu*, cum non modo omnium Orientis fluviorum maximus ſit habitus, ſed in univerſum omnium. Itaque *ab ortu* hic ſonat à fonte, ab origine. Arrianus hunc ipſum Gangem Indic. rerum 1.11. *μέγαν ἀνίχειν ἐκ τῶν πηγέων* ſcribit, & eodem ſenſu Plin. 6. 18. *cum magno fragore ipſius ſtatim fontis erumpere* ait.

Ad Meridianam regionem decurrit] Sic unus ex editis, quos vidi, Merula: cujus editio eſt inter vetuſtiſſimas. Idque verum eſt, ipſumque Strabonem (quem tamen Glareano vulgatam lectionem non bene concoquenti Raderus opponit) adſertorem habet, qui diferte

tium juga recto alveo ſtringit. Inde eum objectæ rupes inclinant ad Orientem. Vtque rubro mari acci- 6
pitur,

Notæ.

ferte ait: *omnia Indica flumina è Caucaſo primo ad meridiem ferri*: & quamquam addat, *poſtea alia ad Orientẽ flecti, ut Gangem*; nihil tamen obeſt. Quippe ſic quoque non deſinit verſus meridiem ferri, quamquam in ortum flexus. Vnde & Dionyſius verſu 1148. Gangeticam regionem *ad auſtrum* collocat, reſpectu montium unde fluvii illi oriuntur. Sed ut maxime in Orientem iret Ganges, nondum hoc voluit Curtius dicere, qui eum adhuc à fonte profluentem narrat. neque enim ſubjungeret: *magnorum montium juga recto alveo ſtringit.* quæ utique non demum adſcendit, quo loco ad Orientem vertitur: ſed ſtatim ab ortu ſuo eximius amnis recto alveo, per declivia paulatim, attamen adhuc magnorum montium juga provolvitur. Multo minus, ſi Raderi opinio valida foret, debuiſſet addere Curtius: *Inde eum objecta rupes inclinant ad Orientem*: Cur enim denuo inclinatum eum narraret, & quidem *inde*, hoc eſt, ex eo loco; ſi modo dixiſſet eo curſu illum ferri? Nimirum ergo vera hæc eſt hujus loci lectio, cui & per omnia conſentit Strabo: *Ganges à montibus deſcendens, cum in planiciem pervenit, ad Orientem converſus.* Ergo dum juga montium ſtringit, adhuc in meridiem fertur: *inde* ait Curtius, hoc eſt explicante Strabone, *cum in planiciem pervenit*. Quæ verba viciſſim intelligas ex Curtio; & noveris planiciem eam ita fuiſſe comparatam, ut à meridie rupibus incluſa, pateret ad Orientem, eoque recta regione ruentis amnis alveum à Meridie ad Orientem obliquaret. Vnde demum inſignis lux Plin. 6. 18. qui ait: *cum magno fragore ipſius ſtatim fontis erumpere; dejectumque per ſcopuloſa & abrupta, ubi primum mollis planicies contingat, in quodam lacu hoſpitari, &c.*

6 *Vtque rubro mari accipitur*] Nunc oſtium in mare exeuntis enarrat. Sed hic turbant libri, & pro *Vtque*, reponunt *Vterque*, cui equidem lectioni & Conſtantienſem Codicem, & veterem poëtam Gualterum his verſibus,

Totius fluvius Orientis major, uterque
Turbidus extenſis rubrum mare verberat undis,

ſuffragari Raderus ait. Qui tamen vere oſtendit, eam nullo modo ferri poſſe: nec enim quæ ſubjiciuntur, omnia utrique fluviorum horum, Indo nimirum & Gangi, convenire, præſertim illa: *Aceſines eum auget.* Quæro, ait, quem *eum?* Indum, an Gangem, an utrumque? Atque alii tantum in Indum ferri tradunt; ſolus Curtius à Gange intercipi affirmat; nemo ab utroque; quod ne fieri quidem poteſt. Sed ſi Gangem per vocem *eum* accipias, quid eſt, quod ſtatim ſubjiciat Curtius: *Ganges decurſurum in mare intercipit*, quaſi antea de alio eſſet locutus? Atque non potuit aliter loqui Curtius, niſi dubiam faceret orationem; etenim ſi dixiſſet, *decurſurum in mare intercipit*, incertum erat an τὸ *qui* ad Aceſinem, an ad Gangem referendum eſſet: expreſſit ergo Gangem, quamvis eandem per vocem *eum* intellexiſſet. Atque ita diluitur etiam alter error, qui ex priore membro extiterat, ſi legeres *uterque*. Neque enim dixit Curtius Indum rubro mari excipi. Si legas, *utque*, omnia erunt ſalva. Hactenus Raderus. Adſtruamus recte ſic legi: *Vtque rubro mari accipitur*: *Vtque* propterea, quod de uno Gange hic ſermonem eſſe, ſequentia declarant: *Rubro mari*, quia apud veteres hoc nomine non tantum Arabicus & Perſicus ſinus, ſed & vaſtum illud & magnum mare Indicum veniebat, ut in admirandis 1. 3. docet Lipſius: licet in hoc fallus, quod Indum atque Gangem in id mare derivare Curtium ſenſit; qui-pe *uterque* legendum putavit hoc loco. Rectius Barthol. Barrientus, Annotat. ſylva cap. 7. ubi idem illud de mari rubro pluribus etiam ſcriptorum dicta

pitur, findens ripas, multas arbores cum magna so-
7 li parte exsorbet. saxis quoque impeditus, crebro
reverberatur, ubi mollius solum reperit, [a] stagnat,
8 insulasque molitur. Acesines eum auget. [b] Ganges
decursurum in mare intercipit: magnoque motu a-
mnis uterque colliditur. quippe Ganges [c] asperum os
9 influenti objicit; nec repercussæ aquæ cedunt. Dy-
ardenes minus celeber auditu est, quia per ultima
Indiæ currit: ceterum non crocodilos modo uti Ni-
lus,

INTERPRETATIO.

a *In stagni* morem *quiescit*, ibique *insulas efficit*.

b Eum *Ganges excipit, cum ingressurus esset in pelagus*.

c *Difficile ostium et confluenti jacit*, *nec impulsæ* ejus *undæ locum dant* Acesini.

NOTÆ.

ctis adstruitur, de uno Gange Curtium interpretatur. vide & Cordovæ didascal. multipl. cap. 49. quamquam dissentire videatur Fullerus Miscellan. sacror. 4. 20. Tametsi, ne quid dissimulem, ut extendamus rubri maris appellationem usque eo ubi Indus exoneratur; tamen immensum adhuc superest spatium, ad sinum usque Gangeticum, quod ab aliis præter Curtium rubri maris nomine vocatum fuisse non reperio.

Findens ripas] Hoc ego de diversis ejus ostiis accipio, non de juncto alveo: de quo rectius dixisset, radens ripas, aut proluens, quam findens. quod insinuatum penitus vult, & ripas plurifariam intercurrentem. Tribuit autem ei ostia quinque Ptolemæus Geogr. 7. 1.

Multas] Sic præferunt veteres edd. quod ipsum argumento est supra legendum *utque:* nec enim si legas *uterque*, recte connecterentur. Quod qui viderunt, contra libros hic addiderunt conjunctionem, *multasque*.

7 *Saxis quoque impeditus*] Exposito summatim Gangis decursu, nunc paulo supra aliud repetit, quod ei accidat, nimirum crebro *reverberari*, sive retorqueri in saxa incurrentem, inde tortuosum ire, & objectu frequenti saxorum etiam impetuosiorem. nam & hoc videtur velle (supra idem de Euphrate 5. 1.) ex antithesi *mollioris soli*. Ait enim: *Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur*. Plin. 6. 19. *Insula in Gange est amplæ magnitudinis, gentem continens unam Modogalicam nomine*. Restat de Acesine.

8 *Acesines eum auget*] Glareanus haud injuria dubitavit de hoc loco, reponendumque censuit *Commeneses*, vel *Erineses*, quos ex Arriano rer. Ind. 1. 12. constat in Gangem influere. Contra idem ibid. 2. 13. & hist. Alex. 6. 1. Acesinem apud Mallos Indo misceri tradit. cui junge Plin. 6. 20. & Strabon. lib. 15. Imo ipse Curt. infra 9. 4. ita sentire videtur. Verum cum omnia exemplaria sic constanter præferant, auctori potius hoc quicquid est erroris imputandum putem, quam librariis. Certe quod de motu collisorum amnium hic dicit, confluenti Hydaspis & Acesinis congruit, de quo suo loco. *Freinsh.*

9 *Crocodilos*] Arrian. rer. Ind. 1. 26. generatim: *Indiæ fluvii perinde ac Nilus crocodilos gignunt; & pisces ac balænas ejusdem generis ac Nilus, excepto hippopotamo, seu equo fluviatili. sed & has*

gi

lus, sed etiam delphines ignotasque aliis gentibus
belluas alit. Erymanthus crebris flexibus subinde 10
curvatus, [a] ab accolis rigantibus carpitur. ea causa
est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare
emittat. Multis præter hos amnibus tota regio divi- 11
ditur, sed ignobilibus, quia [b] non adeo interfluunt.
Ceterum quæ propiora sunt mari, aquilones maxi- 12
me deürunt: ii cohibiti jugis montium ad interiora
non penetrant, [c] ita alendis frugibus mitia. Sed adeo 13
in illa plaga mundus [d] statas temporum vices mutat,
ut

INTERPRETATIO.

a *Dividitur in plures alveos ab incolis* ut campos *irrigent.*
b *Non tantum spatii percurrunt.*
c *Inde* fit ut *nutriendis frugibus opportuna sint.*
d *Consuetas anni tempestates invertit.*

NOTÆ.

gignere Onesicritus tradit. Idem lib. 15. Strabo narrat. *Raderus.* Eo argumento putavit Alexander se Nili caput reperisse, cum in Indo crocodilos vidisset. Arrian. 6. 1. De Indo etiam Pausanias lib. 4. *Indus & Nilus crocodilos uterque habent: sed Nilus fluviatiles etiam equos, haud minus illos quidem infensos quam crocodili sint.*

10 *Erymanthus*] Alii: *Ethimanthus.* Ethymandrum fluvium per Euergetas labentem ex Arriano 4. 1. novi: Sed hunc Indiæ non possum magis vindicare quam *Dyriodorin* Plinii 6. 11. qui alias vocabuli sono proxime abesset à Curtiano *Dyardene.* Freinsh.

Ab accolis rigantibus carpitur] Sic Euphrates *distrahitur in irrigua.* Plinius 6. 26. Quem explicant illa Arriani 7. 2. Multi ex Euphrate alvei derivantur: alii quidem perennes, ex quibus utriusque ripæ accolæ aquam petunt, alii certo tempore fiunt, quum aquæ ad irrigandam terram inopia premuntur. (raro enim iis in locis imbres è cœlo cadunt) quo fit, ut in aquam non omnino magnam, & vadosam alioqui, Euphrates desinat.

11 *Multis præter hos amnibus tota*] Arrianus rer. Ind. 1. 17. dicit 58. *in universum esse Indiæ fluvios omnes navigabiles.* Plin. 6. 17. *Seneca tentata Indiæ commentatione sexaginta amnes ejus prodidit.*

12 *Aquilones maxime deürunt*] Hic quoque Glareano plus credam quam Curtio; & immane amplius quam defendenti Curtium Radero: qui Glareani rationem non percepit. Est autem hæc: Mare Indicum ad meridiem vergit, Aquilones à septentrione spirant. qui igitur potest ut loca ad meridiem urantur Aquilonibus, interiora autem, hoc est, mediterranea Indiæ, quæ maxime sunt septentrionalia, non urantur? aut quomodo montes illi ventũ eum à septentrionalibus Indiæ partibus arcent, à meridianis non arcent? Vna tamen occurrit defensio, ut dicamus, *interiora* non capienda de tota regione, sed tantum de ejus parte in qua Aquilones plurimum pollent, ut ibi quidem juga montium ventis sint aspera, sed interiora, hoc est, valles, defensa objectu montium, mitiorem sentiant aërem. quod quidem & alibi accidit, ut inter rigidos montes reperiantur fertiles & opulentæ valles. *Freinsh.*

ut quum alia fervore solis exæstuant, Indiam nives obruant: rursusque ubi cetera rigent, illic intolerandus æstus exsistat. [a] nec cur, ulli se naturæ cau-
14 sa ingessit. Mare certe quo alluitur, ne colore quidem abhorret à ceteris. ab Erythra Rege inditum est nomen: propter quod ignari rubere aquas cre-
15 dunt. Terra lini ferax; inde plerisque sunt vestes.

INTERPRETATIO.

a *Nec cuiquam se obtulit ratio quare* id ita fiat.

NOTÆ.

14 *Ab Erythra Rege inditum est nomen*] Curtii sententiam confirmant Agatharchides apud Strabonem & Ctesiam & Photium pag. 458. qui tres aliorum priscorum opiniones & caussas refutat, negatque aquas rubere, neque ullum, vel ex montium, vel arenarum rubentium, vel solis repercussu colorem trahere, sed ab Erythra domino illius maris, *Erythra*, vel *Erythraum* dici. Eandem nominis caussam reddidit Stephanus περὶ πόλεων, ab Erythro Heroë appellatum *Erythraum*: quamvis ex Vranii vetustissimi scriptoris mente addat, à montium rubentium, & imbrium, inde in mare decurrentium, colore dici *Erythraum*. Philostratus de Apollon. 3. 15. & Arrianus rer. Ind. 6. 19. cum Curtio faciunt: sicut & Xyphilinus in Trajano, & Plinius 6. 23. cum Mela 3. 7. qui tamen non negant colorem. Alphonsus Albuquercius se vidisse rubentem aquam, & ab incolis ejus rei caussam in arenam rubram, quæ moto ex imo mari non admodum profundo misceatur undis, esse relatam, teste I. Barrio Asiæ decade 2. lib. 1. cap. 1. ad Emmanuelem regem scripsit. Apud eundem Barrium I. Castrius, qui postea pro rege Indiam obtinuit, testatur, vidisse se maximas rubri coloris maculas in eo mari, sæpiusque ex illa aqua cados aliquot extrahi jussisse, reperisseque claram atque pellucidam, nec rubro colore infectam. Vrinatores autem suos è profundo materiam quandam rubram coralio similem protulisse, & aliam sanguine fulvi coloris coopertam. Alibi autem, ubi virides apparebant fluctus, extraxisse lapides quosdam viridis coloris, ubi vero aquæ videbantur albæ, candidissimas arenas. Simul arguit mendacii eos, qui mari talem provenire colorem, dixere à litoribus quæ rubri essent coloris: se enim ibi locorum nullum ejus coloris neque litus, neque promontorium vidisse, saltem quod relatu dignum esset. Odoardus tamen Barbossa (in summario Regnorum Orient. tom. 1. navigat. Rhamusi) prodit in ejus *maris litoribus Arsinoem versus (vulgo Suez) terram videri rubescere.* Imo Becman. de orig. Lat. linguæ, in *Erythraum* scribit, *sibi retulisse Ioachimum Frencelium Cotheno-Anhaltinum, se anno 1622 mare hoc rubrum ingressum, arenam rubrã in litoribus sparsam ipsum suis manibus oculisque usurpasse.* Verum ambagibus omnibus remotis, ipsam rem hactenus incognitam aperuisse videtur Fullerus Miscell. Sacror. 4. 20. ab Esavo qui & Edom, appellatum fuisse hoc mare, qui potentiam suam hucusque protenderit. *Edom* enim Hebræi rubrum vocant, quem Græci Ἐρυθρὸν vocaverint: eodem modo quo *Cephan Petro*, *Thomam Didymo* sunt interpretati. *Freinsh.*

15 *Terra lini ferax*] Plinius aliud lini genus Indicum prodidit vivum, Græcis ἄσβεστον dictum, quod igne non exuritur, sed splendescit magis quam si lavaretur. Sed de hoc nihil opi-

stes. * Libri arborum teneri, haud secus quam chartæ literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata ceteris gentibus, nisi invecta. Eadem terra & rhinoce- 16

INTERPRETATIO.

a *Mollis arborum cortex literarum characteres* inscriptos *admittit, quemadmodum charta.*

NOTÆ.

opinor Curtius. *Raderus.* Verum Hierocles apud Stephanum Brachmanas hinc amicit: quod fabulosum puto: & potius credo Plinio, rarissimum inventu id lini genus esse. *Freinsh.*

Libri arborum teneri] Tam teneri, quam tenerrima nostra charta. nisi quod candor desideretur in his quos ego vidi, sed colores omnis generis tam avide accipiunt & bibunt, quam ulla charta. Ostendunt hoc etiam icones impressi, & libri. Sed de philyris seu libris arborum disputatum est copiosius ad Martialis epigr. 14. 10. *Rad.*

16 *Aves*] Psittacos intelligit, de quibus ad Martialem 14. 73.

Psittacus à vobis aliorum nomina discam.

Hoc didici per me dicere, Cæsar ave.

Multa ex scriptoribus allata. Quibus addes quæ Aldrovandus lib. 11. Ornithologiæ tradidit, ubi formas iconibus expressas tredecim lectori spectandas proponit; quatuordecim descripsit. Sed elegantissimum adjecit Carolus Clusius in Auctario exoticorum, cujus iconem ibi expressam miraberis; mihi indigitasse satis. De corvis & picis avibus, vocum quoque humanarum imitatricibus, etiam ad Martialem dictum. *Rad.* De avibus his hodie nemo dubitat; olim pro fabula id habitum: ut nunc alia quæ vulgo non credun tur, & tamen fortasse vera sunt. In quam rem digna judico verba Stephani, quæ ex præfatione ejus in Ctesiam, ibi legi poterunt. De his avibus accipio; quod *apud Indos eas videns Alexander, admiratione earum commotus, in eos qui has occiderent, gravem pœnam constituit.* Quamquam Ælianus de hist. var. 5. 21. pavonibus id tribuit. Sed cum, ut ipse ibidem addit, jam ante Alexandrum (prior enim eo fuit Antiphon) pavones Athenis visi fuerint, haud dubium est, quin Alexander, vel in ipsa Græcia, vel certe in Asia priusquam in Indiam transiret, aves eas satis vulgares esse viderit. Vnde crediderim, Ælianum, quæ apud veterem scriptorem de avibus Indicis repererit, propterea quod à pulchitudine eas commendari videret, immemorem psittacis idem convenire, protinus de pavonibus sit interpretatus. Nec sententiæ me falli patitur vetus auctor, qui tradit, Alexandrum ob eam caussam aliquem severe punivisse, quod avem humanas voces imitantem in convivio apposuisset. Quod quidem postea Æsopus tragicus apud Plinium 10. 51. & Valer. Max. 9. 1. impune fecit. Apparet enim, si ob formam avibus parcendum judicavit, magis id facturum fuisse ob vocem quam imitantur. Psittacum egregie describit Apulei. in floridis. quem vide. *Freinsh.*

Animalia] Ex inusitatis & Europæ invisis Martichoras est, quam in palatio nostri sereniss. Electoris cum effigie Alexandri M. inspexi, quam ex Ctesiæ Indicis Ælian. hist. anim. cap. 21. & Euseb. in Hieroclem describit. Iarchas tamen rex Indorum in 3. 14. Philostrati de hac prodigiosa fera rogatus, negavit se quicquam inaudisse. Plinius 8. 21. *Manticholam*, non *Martichoram* appellat. Meminit & in Bœoticis Pausanias. Ceterum de feris Indicis testatur Philostratus 4. 12. esse & multas & multorum. Breviter Solin. c. 55. *Sunt illic multæ ac mirabiles bestiæ, &c.* Rad.

17 nocerotas alit, non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant; & viri-
18 bus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, [a] quæ leni modicoque lapsu segnes aquas du-
19 cunt. Gemmas margaritasque mare [b] litoribus infundit.

INTERPRETATIO.

a *Quæ tranquillo & lento cursu pigras aquas volvunt.*
b *In litora* copiose *ejicit.*

NOTÆ.

17 *Non generat*] Quæ ergo terra, inquies, aut regio creat rhinocerotas, si India non generat? Æthiopia, opinor, quod Pausanias in Eliacis & Bœoticis rhinocerotem taurum Æthiopicum appellet. Nam ita Pausanias: *Vidi etiam Æthiopicos tauros, quos ex re ipsa rhinocerotas* (quasi tu diceres *naricornes*) *nominant, quod illis è nare extrema cornu prominet, & paulo superius alterum non sane magnum: in capite nullum prorsus habent.* Sed de hac immani bellua pluribus actum commentario ad spectacula Martialis ep. 8. & 21. Hic pluribus nil opus. effigiem habes apud Gesnerum. *Raderus.*

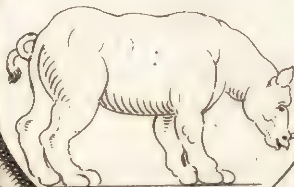
Elephantorum] Idem Strabo lib. 16. per Onesicritum testatur. & Diodor. 2. 42. *Elephantes fert Africa*, inquit Plinius 8. 11. *ultra Syrticas solitudines, & in Mauritania, ferunt Æthiopes & Troglodytæ, ut dictum est, sed maximos India, bellantesque cum iis perpetua discordia dracones.* In Taprobane vero *Onesicritus elephantos majores bellicosioresque, quam in India gigni, scripsit.* Plin. 6. 22. Curtius communi nomine *Indos*, omnes extra Africam & Æthiopiam natos appellavit. Plura de elephantis ex instituto Plinius 8. 1. usque ad cap. 13. Nos etiam ex variis aliis scriptoribus ad Martial. spectac. epigr. 16. & 18. Plurima de elephantis Indicis Arrianus rer. Ind. 2. 22. ubi de venatione, & mira illorum docilitate. *Rad. Libycos elephantes neque odorem neque barritum ferre Indicorum:* scribit Polyb. 5. 84. ubi de prœlio Ptolemæi & Antiochi.

18 *Aurum flumina vehunt*] Plinius 33. 4. de auriferis fluminibus: Aurum, *inquit*, invenitur in nostro orbe, ut omittamus Indicum, atque à formicis aut gryphibus apud Scythas erutum. Apud nos tribus modis: fluminum ramentis, ut in Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Asiæ, Gange Indiæ, &c. addidisset Plinius *Rheno* (Martial. epigr. 10. 7.) *Germaniæ, Istro Pannoniæ.* Sed hic de Indico auro & fontibus & fluminibus agamus. Plin. ult. cap. ult. libri: *Gemmiferi amnes sunt Acesines & Ganges.* Ctesias antiquissimus scriptor in Indicis apud Photium, scripsit de fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum urcei fictiles singulis annis hauriuntur, &c. Sed Iarchas rex Indorum apud Philostrat. 3. 14. negat se quidquam de hoc fonte cognovisse. Sed negat Ctesias etiam quod Curtius affirmat, in fluminibus reperiri aurum, ut in Pactolo, sed quod multi & vasti montes illud suppeditent, & gryphes custodiant. Contra Tzetzes Chiliadum 12. 404. Megasthenes apud Arrian. rer. Ind. 3. 33. testantur, aurum apud Indos à formicis, quæ magnitudine vulpes superent, erui. Arrianus rem in medio relinquit: Herod. 3. 102. affirmat, & copiose explicat. De gryphibus aurum custodientibus, & ab Indis decipi solitis, etiam Ælianus 4. 27. copiose. De formicis etiam Strabo lib. 15. Curtius doctorem ejus rei Megasthenem apud Strab. lib. 15. habere potuit: *flumina auri micas deferre, ex quibus regi tributum advehatur; quod & in Iberia contingit.* Rad.

19 *Gemmas margaritasque*] De margari-

SEVTHES REX. Pag. 764.

ΣΕΥΘΟΥ.

RHINOCEROS.
Pag. 628.

dit. neque alia illis major opulentiæ causa est: utique [a] postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes: quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti precio, quod libido constituit. [a] In-

INTERPRETATIO.

a *Ex quo per commercium sua vitia communicarunt aliis nationibus.*

NOTÆ.

garitarum natura, nobilitate, precio, loco & patria, plurima Plin. 9. 35. toto capite. De gemmis vero & lapillis idem toto libro 37. sive extremo. Addam de unica gemma è Ctesia Cnidio miraculi loco, quæ magnetis vim habet, non ut ferrum, sed gemmas trahat: *De pantarba gemma*, inquit Photius in excerptis, *scripsit Ctesias, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides preciosos in flumen projectos, quæ omnia erant cujusdam Bactriani institoris, pantarba retraxerit inter se cohærentes.* Arrianus rer. Ind. 2. 4. ex Megasthene docet concham margaritæ marinæ retibus capi solitam. [Idem Ælianus hist. anim. 15. 8. Plinius 9. 35.] Ceterum de preciosis lapidibus scripsit antiquissimus poëtarum Orpheus nobilem libellum, qui hodieque legitur. *Raderus.* De margaritis multa, etiam ex Alexandrinæ hist. scriptoribus, Athenæus 3. 13 & 14.

Opulentiæ causa est] Miror hoc. quid enim pro iis accipiant, aurum an argentum? at his abundant. pecora, armenta, fruges? ne his quidem indigent. Ego potius mercatorum eum fuisse quæstum puto, qui ab Indis vilium rerum precio gemmas ejusmodi permutare potuerunt. quod & posterioribus sæculis in India Americana factum: cujus incolis etiam accidit, ut pro auro & gemmis *precium mirantes acciperent*, ut ex succino suo olim Germani, apud Tacit. Germ. Hodie tamen ibi quoque aurum est in precio. *Freinsh.*

Vitiorum commercium] Melius hoc, quam quod vulgo legitur, *vicinorum.* Plin. 9. 35. audiamus. Principium ergo culmenque omnium rerum precii margaritæ tenent. Indicus maxime has mittit Oceanus, inter illas belluas tales tantasque quas diximus, per tot maria venientes, tam longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus: atque Indis quoque in insulas petuntur, & admodum paucas. Fertilissima est Taprobane & Toidis, ut diximus in circuitu mundi: item Perimula, promontorium Indiæ. Ex Iarrico lib. 5, epist. 38. intelliges, ad oram piscariam Indiæ margaritarum causa subinde ex variis terris & gentibus 60000 mercatorum confluere. *Sed & quotquot apud Græcos olim & nunc apud Romanos ditiores sunt, majore adhuc studio emunt margaritam marinam, ita Indorum lingua dictam.* Arrian. rer. Ind. 2. 3. *Raderus.* In Plinii verbis obiter nota promontorium illud Indiæ aliis scribi *Perimuda.* ut Æliano 15. 8. Stuckius, in Arriani periplum maris Erythræi, hodie *Tatane Caxaldo* vocari scribit. Vbi multa etiam de margaritis. *Freinsh.*

Precio quod libido constituit] Cleopatræ unio seu margarita aceto macerata & hausta 700000 aureorum fuit æstimata: volebat alteram aceto frangere, ut pretium duplicaret. Plin. 9. 35. Considera Tiberii verba apud Tacit. 3. 53. *illa feminis propria, quis lapidum causa pecunia nostra ad externas aut hostiles gentes transferuntur.* Ita Plinius lib. 9. cap. 35. in fin. *Mater luxuria margaritis precia fecit.* Et Tertullianus in lib. de habitu mulieb. *Concupiscentia precia rebus inflammavit, ut se quoque accenderent.* Loccen.

20 ᵃIngenia hominum ficut ubique, apud illos locorum
21 quoque fitus format. Corpora ufque pedes carbafo velant: foleis pedes, capita linteis vinciunt. lapilli ex

INTERPRETATIO.

a *Inter illas* gentes, *ut apud omnes alias, regionis naturæ refpondet incolarum indoles.*

NOTÆ.

20 *Ingenia hominum*] *Hominum quoque diverfitates funt, ut locorum.* Marcellin. 23. 30. Vide Florum 3. 2. Tangit aliquam ejus rei caufam Iuftinus 2. 1. *naturam ad locorum patientiam animalia quoque generaffe.* Regredere ad 7. 3. *In inftitutione autem puerili, non dicam multum momenti, fed pene dixerim, τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν effe pofitum,* mirifice dixit Caufab. pr. comment. ad Theophrafti character. cui potius affentior, quam Gentili de legat. 3. 8. contendenti non eam effe vim educationi, ut *quod natura infitum eft, velut ingenio terræ,* poffit vincere. *Freinsh.*

21 *Corpora*] Strabo l. 15. *Et ut verbo dicam, Indos vefte candida, & findonibus, & carbafis uti.* Et idem fupra: *In cultu corporu contra nimii funt: nam & aurum geftant, & diftincto lapillis ornatu utuntur, & findonas floridas induunt. Carbafus* autem eft tenuiffimæ & delicatiffimæ telæ feu lini genus, multum à poëtis celebratum. Ctefias ditiffimos lino tegi affirmat. *Raderus.* Arrian. de reb. Ind. 3. 1. Linea vefte utuntur Indi, ut ait Nearchus, lino ex arboribus facto: qua de re mihi jam dictum eft. & hoc quidem linum, aut reliquis omnibus linis candidius eft; aut nigri ipfi quum fint, faciunt ut candidius id quam eft, effe videatur. Eft autem ipfis fubucula linea crure medio tenus: amiculum autem partim humeris, partim capiti circumjectum. De carbafo Arrian. peripl. Mar. Erythr. 3. 2. *Fertilis eft illa regio* (Mambari) *carbafi, & quæ ex illo conficiuntur telarum Indicarum,* κάρπασοι vocat Arrianus, pro quo Rhamnufus refcribebat κάρβασοι. fed κάρπασοι fcribitur etiam apud Strabonem. In Paufaniæ Atticis καρπάσιον λίνον, ubi de lucerna aurea Minervæ. *Freinsh.*

Soleis pedes] Arrianus, Ind. 3. 2. *Calceos ex corio albo geftant, eofque accurate atque eleganter confectos, ita ut altiores variifque coloribus diftinctas foleas habeant, quo proceriores effe videantur.* Philoftratus 2. 9. *calceamenta ex arborum corticibus facta geftare,* monet.

Lapilli ex auribus] Arrianus Ind. 3. 1. inaures ex ebore factas Indis fufpendit, & has locupletiores, quibus vulgus non utitur, ferunt. Sed de inauribus antiqua res eft, uti & de armillis & brachialibus. Nec apud Indos tantum, ubi aurum, lapilli & margaritæ nafcuntur, fed in omni fere orbe. de quibus Plin. 9. 35. quem videbis. Reges Perfarum etiam inaures geftabant: teftis Arrianus 6. 5. qui fepulchro Cyri etiam ἐνώτια five inaures illatas memorat. Et Procopius lib. 1. de bell. Perf. de Perofa Perfarum rege teftatur: *Margarita candore & magnitudine eximia & preciofa ex aure dextra pendebat.* Quod & Parthorum genti familiare fuiffe, Tertullian. de cultu feminar. cap. 10. tradit. De inauribus Chares apud Athenæum 3. 13. *Ex unionibus fiunt inaures, monilia, & armillæ brachiorum, pedumque ornamenta, apud Medos, Perfas, & Afiaticos omnes pluris æftimata, quam quæ ex auro conficiuntur.* De Babyloniis Iuvenal. Sat. 1. 104.

Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneftræ
Arguerent, licet ipfe negem.

Afris autem ufitatiffimum id fuiffe Ciceronis fcomma oftendit apud Macrobium Saturn. 7. 3. *Octavius, qui natu nobilis videbatur, Ciceroni recitanti ait,*

LVXVRIA REGVM INDORVM.

ex auribus pendent; brachia quoque & lacertos [a] auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius, quam ton- 22
dent. mentum semper intonsum est: [b] reliquam oris cutem ad speciem lævitatis exæquant. Regum ta- 23
men luxuria, quam ipsi magnificentiam adpellant, supra omnium gentium vitia. Quum rex se in publico

Interpretatio.

a *Aureis monilibus ornant ii quorum nobilitas, &c.*
b *In reliquo vultu cutem radunt ut nitida appareat.*

Notæ.

ait, Non audio quæ dicis. ille respondit, Certe solebas bene foratas habere aures. Mulieres antiquæ *ex auribus longas inaures dependentes habebant.* Ælian. hist. var. 1. 18. Viri nequaquam. Quamquam etiam pueros Græcorum inaures gestasse scribat Isidorus Orig. 19. 31. sed hoc discrimine, ut *puellæ utraque aure, pueri tantum dextra ferrent.* Id *nobilitatis insigne* fuisse Athenis, docet Apulei. lib. 1. de habit. Doctrinæ Platon. Originem ejus rei tradit Dio orat. 32. Quum *Athenienfibus* respondisset Apollo, si vellent bonos viros in civitate provenire, ut optimum quod esset puerorum auribus inserereut: illi autem aure perforata, aurum inseruerunt: dei videlicet responso non intellecto. Hoc enim puellas magis decebat, & Lydorum aut Phrygum pueros. De Iudæis clarum ex Exodi 32. 2. Esaiæ 3. 19. & alibi in sacris literis. *Freinsh.*

Brachia] Armillas gestarunt etiam Medi, ut ex Xenophonte lib. 1. παιδ. constat: item Persæ, ex ejusdem lib. 1. ἀναβασ.

22 *Capillum*] *Indis omnibus promissa cæsaries, non sine fuco cærulei aut crocei coloris.* Solin. Diodor. Sic. 4. 5. scribit, Indorum moris esse per omnem vitam barbam nutrire: huncque morem à Dionysio accepisse, quem barbatum nominaverunt. Strabo lib. 15. scribit, Indos comam & barbam nutrire. Quin & multum posuisse studii in pectendo, testimonio Ovidii Fastor. 3. 465. innotescit, epitheto isto hos insignientis:

Interea Liber depexos crinibus Indos
Vincit.

Tiraquellus ad Alex. ab Alex. 5. 18. ubi variarum gentium instituta circa capillum & barbam enarrantur.

23 *Luxuria, quam ipsi magnificentiam adpellant*] Non solum moribus & usu, sed & ingenio barbaris ac prodigis luxuria magnificentiæ titulum mentiri solet. Horatius lib. 1. sat. 2. v. 7. de Tigellino:

Hunc si percuncteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluvie rem.
Sordidus atque animi parvi quot nolit haberi,
Respondet.

Et Meherdates apud Tacitum *summam fortunam in luxu* ratus. Apud eundem Valens *urbanitatis famam per lasciviam* petit. Helmondus de Slavis: *Eo fortiorem quemque, quo profusiorem jactitant.* Sed hoc est vitium amictu virtutis induere, ut speciosius fallat; aut potius induens fallatur. Piso apud Tacitum 1 Hist. *Falluntur quibus luxuria specie liberalitatis imponit.* Loccenius.

Supra omnium gentium] Ælianum audi de animal. 13. 18. In regiis ædibus Indiæ, ubi regum maximus illic regna tenentium ætatem degit, quum alia per-

co conſpici patitur, thuribula argentea miniſtri ferunt, totumque iter, per quod ferri deſtinavit,
24 odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt: lecticam ſequuntur
25 armati corporiſque cuſtodes: inter quos ramis aves pendent, [a] quas cantu ſeriis rebus obſtrepere docue-
26 runt. Regia auratas columnas habet: [b] totas eas vitis auro cælata percurrit, aviumque quarum viſu maxi-

INTERPRETATIO.

a *Quas ſic inſtituerunt, ut etiam inter ſeria negotia ſuo concentu interpellent.*

b *Vitis ex auro ſculpta undique illas circumplectitur.*

NOTÆ.

permulta & magnam hominum admirationem, & nullam comparationem habent. quibus cum ſane nec Memnonia Suſa, neque tota eorum ſumptuoſitas conferri poſſunt: neq; Ecbatanorum magnificentia cum his in comparatione conjungenda eſt. etenim illa Perſici faſtus, vanitas, ſi cum iis comparentur, videri poſſint. *Raderus.*

In publico] Fuere qui nunquam in publicum prodirent. ut Herod. 1. 99. de Dejoce Medorum rege prolixe narrat. & Diodor. Siculus 3. 47. de Sabæorum regibus: *Infelix horum conditio eſt, quatenus nunquam è regia exire illis licet. Si contra egerint, plebs lapidum jactu juſſu veteris oraculi, eos obruit.* Eadem ratio apud Sinas hodie ſervatur, niſi quod ab Eunuchis & domeſticis adeatur. Apud Indos quatuor ob cauſas prodibat in publicum: cum bellum urgeret: cum jus diceret; cum ſacrum faceret: cum venaretur. ex quibus Curtius tres duntaxat profert, bellum, venationes, judicia. De pompa vero & publicis ſolennitatibus ex Clitarcho & aliis ita Strabo lib. 15. *In ſolennibus pompis multos elephantes mittit auro & argento ornatos, & multas quadrigas, & boum paria: deinde exercitum inſtructum ſequi, & ingentes lebetes deauratos, & magnos crateras, & menſas ex Indico ære,* &c. *Rad.* Rarus autem adſpectus in publico, eo pertinebat, *ut venerationis plus ineſſet.* Ad quæ verba Taciti H. 4. 65. Gruterus diſcurſ. cap. 44. docet melius eſſe, *Regem omnibus potius patere, quam nemini.*

24 *Armati*] Leviter dubitat Freinshemius, an ſcripſit: *armigeri corporiſque cuſtodes.* Hos ſane alibi ſæpe jungit.

25 *Aves*] Quemadmodum Homerus regium decus & oblectamentum eſſe ſcribit, frenum & reliquum ornatum equi: ita Indorum rex amores & delicias ſuas upupam facit. Hanc manibus geſtat; ea ſe oblectat; & nativam ejus venuſtatem ſumma admiratione frequenter intuens, magnam inde lætitiam voluptatemque capit. *Ælian. hiſt. anim.* 16. 5. Clitarchus (*apud Strabon. lib.* 15.) refert, magnis præditas frondibus arbores in plauſtris quaternarum rotarum deportari, & ex eis aves manſuetas excuti, quarum canoriſſimum dicit orionem, &c.

26 *Auratas columnas habet*] Qualis apud Naſonem erat Solis, Metamorph. 2. 1.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, &c.

27 *Quum*

maxime gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt.
Regia adeuntibus patet, quum capillum pectit atque 27
ornat; tunc responsa legationibus, tunc jura popu-
laribus reddit. Demptis solcis, odoribus inlinuntur
pedes. Venatus maximus labor est, inclusa vivario 28
animalia

NOTÆ.

27 *Quum capillum pectit atque ornat*] Strabo lib. 15. *Præter exitum regis ad bellum, alius est, cum ad jus dicendum exit, per diem totum audiens, etiamsi hora sit ut corpus curet. id autem fit strigilum perfrictione: nam simul & audit, & à tribus frictoribus perfricatur.* Idem de Vespasiano Sueton. c. 21. Loccen. Principes autem judices fuisse, variis gentium exemplis probat Dempsterus in paralipom. ad Rosin. 9. 31. De legationibus cito etiam à Trajano expeditis Plinii panegyr. *Adeunt statim, dimittuntur statim. Tandemque principis fores exclusa legationum turba non obsidet.* De variis gentium moribus in admittendis audiendisque legatis vide Gentilem de leg. cap. 19. Capillum quod attinet, notandum quod apud Strab. lib. 15. legitur; *cum rex capillos abluit, magnam festivitatem celebrari, & maxima dona mitti.* Qui locus magnopere firmat opinionem Casauboni, qui in simili Persarum more, forte ab Indis vicinis accepto, apud Athenæum 4. 10. ex Herod. 9. 109. legendum dicit: *Quæ cœna (Tycta* vocata) *semel quotannis eo die quo rex creatus est, instituebatur: tunc solum rex caput cum cura abluitur, Persasque strenis donat.* τὴν κεφαλὴν σμᾶται. non ut Valla & Dalecampius volebant, κοσμεῖται, *ornatur caput.* Egregius scilicet & gnavus rex, qui res tam serias tam remisse & obiter agit; qui in cultu corporis, inter graviora tam occupatus fuit. Cum tamen Principis, dum publica tractat, nihil præterea sit agendum; ne videatur illa præ privatis vilia habere: nec perperam agat, quæ raptim agit. Pulcre Dio: *Nihil decet Imperatorem in transcursu agere.* οὐδὲν αὐτοσχεδιάζοντα πράττειν. Et Aristoteles 8. Polit. 3. *Omne negotium cum labore & contentione agendum,* μετὰ πόνου καὶ συντονίας· & quo majus negotium, eo majori cum labore & animi contentione. Tullius lib. 4 Acad. Quæst. *Privatis studiis non debemus aliquid de opera publica detrahere.* multo minus studiis ac rebus otiosis. quod qui facit, & se ipsum prostituit, & aliorum spem ac votum destituit. *Loccen.*

Inlinuntur pedes] Hic mos ungendi pedes non apud Indos tantum, sed Hebræos, Græcos, & Romanos usurpatus fuit. Magdalena apud S. Luc. 7. 38. unguento unxit pedes Christi. Apud Rom. in balneis totum etiam corpus, in conviviis caput inunctum fuit. Antiquos in unguentorum usu fuisse curiosos & diligentes, hoc est indicio, quod privatim unicuique parti corporis idonea scirent. Antiphanes in Vinosis, aut Fossore: Lavat is in aureo quodam solio: unguento Ægyptio pedes linit & crura: Phœnicio buccas & ubera: Sisymbrino vero utrumque brachium: Amaracino supercilium & comam: Serpyllino cervicem atque genua. Athenæus 15. 12. Apud Plinium 13. 3. M. Otho Neroni monstravit pedum vestigia unguentis tingere. Diogenes apud Laertium aliquando unguentatis pedibus incessit: quod à capite odor in aerem dissipetur, à pedibus vero in caput recta feratur. In Aulularia Plauti 3. 5. *Myrobathrarii* sunt, qui calceamenta muliebria, ut bene olerent, unguentis imbuebant. *Rad.*

28 *Venatus*] Strabo lib. 15. Tertio ad venationem (*procedit:*) ubi Bacchico more maxima mulierum caterva circumfunditur, stipatores exterius manent; nam via funibus obtexitur: quod

animalia inter vota cantusque pellicum figere. Bi-
nûm cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore
nixu quam effectu. quippe telum, cujus in levitate
29 vis omnis est, [a] inhabili pondere oneratur. Breviora
itinera equo conficit: longior ubi expeditio est,
elephanti vehunt currum; & tantarum belluarum
corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis
moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo
sequitur: separatum à reginæ ordine agmen est, æ-
30 quatque luxuria. Feminæ epulas parant. ab iisdem
vinum ministratur, cujus omnibus Indis largus est
usus. Regem mero somnoque sopitum in cubiculum
pelli-

INTERPRETATIO.

a *Incommoda gravitate* sua *tardatur*.

NOTÆ.

quod si quis interius ad mulieres usque accedit, interficitur. Præcedunt regem tympana & tintinnabula. Cum in locis septis venatur, è solio sagittat, assistentibus ei duabus tribusve mulieribus armatis. cum in locis non clausis venatur, sagittat ab elephante. Ceterum vivaria ista etiam apud Persicos reges fuisse venatus causa, ex Xenophonte, Philostrato, Ammiano &c. notat Brissonius lib. 1. de regno Persarum.

Quam effectu] Arrianum Ind. 3. 3. alia narrantem audi: *Sagittis utuntur trium paulo minus cubitorum, nihilque est quod non Indici sagittarii telum penetret: non scutum, non thorax, aut aliud armaturæ genus, quantumvis validum.* Rad. Nec omisit armaturam hanc Indicam narrare Strabo l. 15. Arabibus etiam Suidas tribuit *sagittas hominis longitudinem æquantes*, dicitque *arcum intendere non manibus, sed pedibus insistentes nervo.* quod idem & de Indis Arrianus. *Freinsh.*

29 *Contegunt auro*] De distinctione nondum assentior Acidalio, scribenti, *elephanti vehunt currum*, &c. vel, *vehunt curru:* quamquam Radero placere non dissimulo. *Idem.*

A reginæ ordine agmen est] Vulgo *aliud reginæ.* Forte mutandum fuit *separatum illud à reginæ ordine*, &c. Ego non offendo: Pellicum, inquit, agmen separatum est ab ordine reginæ, nihil differens luxu. Quod & Persicorum morum fuit, ut supr. 3. 3. vidimus. *Idem.*

30 *Largus est usus*] Contra, ut Strabo lib. 15. innuit, Indis parcus fuit vini usus. præsertim Regi. nam si qua mulier Regem bene madidum occiderat, hoc præmii ferebat, ut cum illius successore matrimonio jungeretur, succederent vero filii in regnum. De Scythis vero & Persis Plato lib. 1. de LL. tradit, eos vino præter modum & modestiam uti, ac perfundere vestes, beatum hoc vitæ genus existimantes. Diversa de Turcis Busbequius in Epistolis. *Loccenius.* Verum Chares apud Athenæum 10. 10. ait, Alexandrum in honorem Calani, *quoniam Indi bibaces erant, meræ potionis certamen proposuisse.* quod & Ælian. hist. var. 2. 41. refert. Et videtur tale quid innuere Plutarch. Alex. cap. 119. ubi Calanus hortatur Macedonas, ut cum rege perpotare pergant. *Freinsh.*

Patrio

pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes
deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapien- 31
tiæ? Vnum agreste & horridum genus est, quos sa-
pientes vocant. [a]apud hos occupare fati diem pul-
chrum; & *vivos se cremari* jubent, [b]quibus aut segnis 32
ætas, aut incommoda valetudo est: exspectatam
mortem pro dedecore vitæ habent. [c]nec ullus cor-
poribus, quæ senectus solvit, honos redditur: in-
quinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Il- 33
li, qui in urbibus publicis moribus degunt, side-
rum motus scite spectare dicuntur, & futura præ-
dicere. [d]nec quemquam admovere lethi diem cre-
dunt, cui exspectare interrito liceat. Deos putant 34
quidquid colere cœperunt; arbores maxime, quas
violare

INTERPRETATIO.

a *Inter illos gloriosum* ducitur *antevertere mortis tempus.*

b *Ii quorum ætas provectior est aut sanitas infirma, inhonestam vitam* fore *putant, si mortem* naturalem *opperiantur.*

c *Nullæ exequiæ celebrantur* eorum *cadavera qui senio mortui sunt.*

d *Putant nullum qui mortis tempus prævertat, posse illam opperiri, sine metu.*

NOTÆ.

Patrio carmine] Cujus præcipuum argumentum fuit, ut Rex bonis somniis uteretur, & benignus erga subditos ac ξύμβουλος surgeret. lege sis Philostrat. Apollon. 2. 14. *Loccen.*

Noctium invocantes deos] Indos puta, non Græcos. Nihil ergo huc Erebus, Eumenides, Erinnyes & similia monstra. *Freinsh.*

31 *Quis credat*] Cicero Tuscul. 5. 27. *Quæ Barbaria India vastior aut agrestior? In ea tamen gente primum hi, qui sapientes habentur, &c.*

Sapientes vocant] Ipsorum lingua *Brachmanes*. de quibus late Strabo lib. 15. Plin. 6. 19. Arrianus 6. 3. & Ind. 2. 12. Diod. Sic. 2. 40. Vide & Osorium, Suidam, Stephanum, & Plutarchum; Philonem in lib. de Abrahamo.

32 *Vivos se cremari*] Illustre hujus rei exemplum extat de Calano Indo apud Plutarchum cap. 119. ubi & de alio Indo, Cæsaris comite. Diod. 17. 91. Arrian. 7. 1. Suidam, Ælianum hist. var. 5. 6. De spontaneo autem illo Indorum vivicomburio plura Porphyrius lib. 4. de abstinentia animal. Casaub. in Animadvers. ad Athen. 12. 7. Io. Meursius & Kirchman. de Funeribus. *Loccen.* Apud Strabonem tamen lib. 15. *Megasthenes nullum philosophis decretum esse de morte sibi consciscenda affirmat; sed temerarios haberi, qui hoc in se admittant.* Scilicet loquitur de iis qui in urbibus habitant. quibus etiam idem decretum assignat Curtius. *Freinshemius.*

33 *Admovere lethi diem credunt*] Mortem sibi consciscere neminem, nisi ex imbecillitate animi. *Freinsh.*

34 *Arbores maxime*] Alexander Neapol.

35 violare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcri-
36 pſerunt dies. anni plena ſpatia ſervant. Lunæ curſu
notant tempora, non ut plerique, [a] quum orbem ſidus implevit; ſed quum ſe curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menſes, qui ſpatium
37 eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia tra-

INTERPRETATIO.

a *Cum Lunæ diſcus plenus eſt luce: cum Lunæ facies tota* lumine *plena eſt.*

NOTÆ.

Neapol. 6. 26. videtur legiſſe, *arb. maximas*, vitioſe. Variis autem gentibus in more fuit arbores colere: quibuſdam nuper: aliis necdum omnino deceſſit. In Aſiana Sarmatia arbores adhuc coli, itidem apud alios penitioris barbariæ populos, pro comperto habetur, vetuſtiſſima ſuperſtitione. quippe antiquitus *hæc fuere numinum templa*, *priſcoque ritu ſimplicia rura etiam nunc deo præcellentem arborem dicant*; ait Plinius 12. 1. De lucis Germanorum, Græcorum, & Romanorum commemorare ſupervacuum eſt: fecit jam Dempſterus ad antiq. Roſini 1. 13. *Freinsh.*

25 *Menſes in quinos denos deſcripſerunt dies*] Sane verum eſt breviores menſes eſſe, quam aliorum, cum quiniſdenis tantum diebus conſtant. Sed quomodo à Luna corniculata, ſi non etiam à plenilunio alternatim? & ſi à plenilunio, quomodo conſtant ea, quæ dicit non ab eo tempore putari, cum implevit orbem ſidus? quid enim aliud eſt, quam à plenilunio? ſi quinideni dies menſi attribuuntur, quomodo conſtanter ſervabitur ille numerus, ut tandem rationes Lunæ non labaſcant? ſiquidem Lunares menſes alternis pleni & cavi. De his rebus ita temere etiam doctiſſimi veterum pronunciare ſolent. Si igitur ſemper à Luna corniculata, ergo menſes non quindenis diebus, ut perperam ſcribit auctor alioquin facundiſſimus, ſed tricenis & undetricenis alternatim conſtabant. Et ſane Ignatius, Patriarcha Antiochenus ſcribebat olim mihi, Indos & Sinas annum ad Lunæ curſum deſcribere, eorumque neomenias putari الهلال سمن روية id eſt, ἀπὸ τῆς φάσεως φεγγαρίου. *Scaliger.*

36 *Se curvare cœpit in cornua*] Verum ſane, cum Luna curvatur in cornua, Indos menſes ſuos ordiri. Sed in ceteris quid velit Curtius, cur ego intellexerim, cum ipſe qui ſcribebat, non intelligeret? Videtur tamen innuere eos annum ſuum in 24 menſes tribuere ſolitos, quod facile credo, ut à novilunio una neomenia putetur, altera à plenilunio. *Scaliger de emend. temp. lib.* 2. ubi plura *de anno Indorum priſcorum*. Idem in prolegom. Canonum Iſag. demonſtrat errare Curtium, eo quod corniculatam Lunam, quæ Græce eſt μηνοειδὴς pro dimidiata, ἀντὶ τῆς διχοτόμου acceperit: ſcribendum ei fuiſſe, *non utique ab orbe completo, ſed à dimidiato* menſes Indorum computari. Varias autem annorum apud antiquos rationes tam ex Alexandro Neapolitano 3. 24. notiſque ad eum Tiraquelli, quam præcipue ex dicto Scaligeri opere cognoſces.

Modum dirigunt] Bongarſ. conjiciebat *motum*. ſicque recenſuit Scaliger de emend. temporum. At vulgata lectio ſatis conſtat, & Freinshemio mihique probatur. *Blanck.*

37 *Et alia traduntur*] Quorum præcipuum, quod marito defuncto, uxores

traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud sane operæ videbatur.

NOTÆ.

res vivæ in rogum ejus insiliant. Quem morem adhuc nostra ætate durare notat Pontanus in hist. Vrbis Amstelodam. 2. 24. ubi etiam Propertius & Strabo citantur.

Operæ] Alii, *operæ precium.*

CAP. X.

Varios Indiæ populos, mira felicitate, non tamen sine sanguine, Alexander subjicit.

IGITVR Alexandro fines Indiæ ingresso 1
gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi; *illum tertium Iove genitum ad ipsos pervenisse* memorantes; *Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos esse: ipsum coram adesse cernique.* Rex benigne exceptos *sequi* jussit iisdem itine- 2
rum ducibus usurus. Ceterum quum amplius nemo occurreret; Hephæstionem & Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad subigendos, qui aversarentur imperium: jussitque *ad flumen Indum procedere, & navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus.* Illi quia plura flumina superanda erant, sic 3
junxere naves, ut solutæ plaustris vehi possent, rursusque conjungi. *Post se Cratero cum phalange* jusso 4
sequi, equitatum ac levem armaturam eduxit; eosque

NOTÆ.

1 *Fines Indiæ*] India trans Indum incipit, ut Arrian. in Indicis docet. Curtius Indicæ gentis nomine eas etiam gentes complectitur, quæ cis Indum sedes habent, ut sunt Astaceni, Assaceni, Nisæi, Peucelatæ, Turæi. Idem Strabo l. 15. docet Indum fuisse limitem Indiæ, sed addit post ab Alexandro etiam ea quæ cis Indum sunt, Indis accensa. *Raderus.*

Herculem] De hoc tamen dubitat Arrian. 4. 5. & alii. Maximus Tyrius orat. 38. ne dubitat quidem: *terram Indorum petiit, qua nunquam, ut dicebant ipsi, exercitum externum præterquam Bacchi & ipsius Alexandri admiserat.*

2 *Hephæstionem*] Sabellicus notat nostrum supr. 8. 2. tradidisse, illum ab Alex. in Bactrianam missum, *expeditionis*, ait, *causa, an præsidii, parum liquet.* At expresse Curtius, *commeatus in hyemem paraturum.* Intelligendum igitur, eum mandato isto perfunctum interim ad Alexandrum revertisse. Nam & Arrianus 4. 4. consentit Curtio. *Freinsh.*

3 *Iunxere naves*] Vide an non rectius *struxere*, & forte an Curtius sic scripserit. Hoc autem modo etiam Annibal Tarentinos naves, verum integras, plaustris transvehere docuit apud Liv. 25. 11. Argonautæ suam humeris

que, qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit.
5 Iam supervenerat Craterus. itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ; præcipit *ne cui parceretur*, mu-
6 nimentis urbis quam obsidebat, incensis. Ceterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus trucidatis
7 etiam in tecta sævitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbem pervenit. Forte castris ante mœnia ipsa in sylvestri loco positis, nocturnum frigus vehementius quam alias horrore corpora adfecit, opportunumque remedium ignis oblatum est.
8 Cæsis quippe sylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita oppidanorum sepulchra comprehendit. vetusta cedro facta erant, conceptumque ignem late fude-
9 re; donec omnia solo æquata sunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem; & Ma-
10 cedones ipsos ad urbem venisse cognoscunt. Iamque Rex eduxerat copias, & mœnia obsidebat; quum [a] hostium, qui discrimen tentaverant, obruti telis sunt. Aliis ergo deditionem; aliis pugnam experiri placebat; quorum dubitatione comperta *circumsideri tantum eos, & abstineri cædibus* jussit. tandem-

INTERPRETATIO.

a Illi *ex Nysæis, qui pugnam experiri* voluerant, *obruti sunt jaculis* Macedonum.

NOTÆ.

meris transportarunt. Iustin. 32. 3. eorumque exemplo Istrorum conditores Colchi. Apud Nilum Æthiopes naves suas *plicatiles humeris transferunt, quoties ad cataractas ventum est.* Plinius 5. 9. *Idem.*

5 *Terrorem incuteret*] *Pro belli initiis, dux aut timetur, aut spernitur.* Gruterus in Tacitum discursu octavo, ubi vide.

7 *Ignobili gente*] Non video quomodo hujus regia sit Mazagæ, quam urbem Assacani fuisse infr. 8. 10. tradit, nec ignobilis gentis, nec dum Alexandro aditæ. Arrianus 4. 4. Aspios, Thyræos, & Arsacos tum temporis expugnatos narrat. *Freinshemius.*

8 *Quæ igni aliter*] Lege, *quæ lignis alita. Faber.*

11 *A Li-*

demque obsidionis malis fatigati dedidere se. *A Libero patre conditos se esse* dicebant; & vera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem *Meron* incolæ adpellant. inde Græci mentiendi traxere licentiam, *Iovis femine Liberum patrem esse celatum.* Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmissis commeatibus, verticem ejus adscendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte; multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii

(Margin: 11 at "A Li-"; 12 at "Meron"; 13 at "exer-"; 14 at "quoque")

NOTÆ.

11 *A Libero*] Idem Arrianus Indicorum principio. Philostrat. 2.1.& 4. Isidorus 15. 1. Stephanus περὶ πόλεων. De Bacchi in Indos expeditione longam fabulam conscripsit Nonnus. Goropius in Indo-Scythicis Liberum illum Noam fuisse contendit. Ego cum Arriano 5.1. (ubi illi hac de re sermo) *censuerim, ea quæ de diis veteres fabulis suis conscripsere, non esse nimium curiose investiganda.* Freinsh.

12 *Meron*] Quasi diceres *femur*. Vnde nota Græcorum fabula: extincta fulminis ictu Semele gravida, Iovem imperfectum adhuc infantem femori suo insuisse, donec completis mensibus Bacchum eniteretur. Arrianum Indic. 1.2. nec interpretes perceperunt, nec Raderus recte exponere visus est: *Mons vero urbi vicinus, ad cujus radicem sita est Nysa, Merus, hoc est femur, vocatur ob infortunium, quod illi statim ac natus est accidit.* Infortunium, ait Raderus, Diodorus Sic. 3.64. explicat: Cum ergo Semele precibus à Iove extorsisset, ut pari se atque Iunonem honore dignaretur, tonitru & fulmine armatus ille accessit, quorum vim cum puella sufferre non posset, exanimata abortum fecit. Infantem vero Iupiter confestim exceptum femori insuit, eumque ad justi incrementi tempus enixus Nysam Arabiæ deportavit, &c. Sed induxit eos in errorem unius voculæ mutatio, quam inconsulto commiserunt, quibus fabulam de Baccho bis genito tangi non suboluerat. Scripsit Arrianus: Τὸ ὄρος, &c. Μηρὸς κληΐζεται, ἐπὶ τῇ συμφορῇ ἧ τινι ἐχρήσατο αὖθις γινόμενος. *Mons, &c. vocatus est Femur, ab eventu qui Baccho acciderat, ut iterum nasceretur.* αὖθις ergo scribendum, non εὐθύς. Non enim ex priore partu, si ita vocandus est abortus, mons ille nomen accepit, sed ex sequenti. Ab eo eventu Διμάτωρ appellatus est Bacchus apud Athenæum 2.2. Qua de causa & Διθύραμβον vocari in Etymologico scribitur. Μηρόρραφῆ quoque hinc vocatum fuisse, sive *femori insutum*, Eustath. ad Dionys. vers. 1159. notat. Sic ergo legendum apud Arrianum. At ipsam hanc, omnesque reliquas de Baccho fabulas ab Oriente in Græciam pervenisse, ipsis quoque nominum argumentis erudite probat Heinsius à pr. Aristarchi sacri. Vbi ait, ex femore Iovis editum nihil aliud significare, quam à deo satum, Hebræo loquendi more. Fabulam autem illam suo more suaviter ridet Lucianus in dialogis deorum dial. 9. Ceterum eundem montem etiam communi cum urbe vocabulo *Nysam* vocaverunt Sidonius epist. 2.9. & quos ibi citat Savaro: quibus adde Plinium 8.39. & Philostrat. 2.4. *Freinsh.*

13 *Adscendit*] Idem Arrian. 5.1. tradidit, & Iustinus 12.7. Sed negat Philostratus 2.4. Alex. Macedonem affirmant orgia in monte Nysa celebrasse: veruntamen qui Nysam incolunt, asserunt Alexandrum nequaquam mon-

varii ſalubreſque ſucci ſunt, [a] ſua ſponte fortuitorum ſeminum fruges humo nutriente. Lauri baccæque &
15 multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylva. Credo equidem non divino inſtinctu, ſed laſcivia eſſe provectos, ut paſſim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore ſimiles Bacchantibus
16 vagarentur. Vocibus ergo tot millium, præſidem nemoris ejus deum adorantium, juga montis colleſque reſonabant; [b] quum orta licentia à paucis, ut
17 fere fit, in omnes ſe repente vulgaſſet. Quippe velut in media pace, per herbas congeſtamque frondem proſtraverant corpora. Et Rex [c] fortuitam licentiam non averſatus, large ad epulas omnibus præ-

INTERPRETATIO.

a *Cum terra ſine cultu alat fructus ſeminum fortuito incidentium.*

b *Cum hæc laſcivia* bacchantium *à paucis exorta, inter univerſos extemplo ſe diffudiſſet.*

c *Caſu inchoatam bacchationem non damnans.*

NOTÆ.

montem aſcendiſſe, quamquam id vehementer cuperet, quod eſſet tum honoris cupidus, tum etiam vetuſtatis amator. timuiſſe autem, ne vitibus conſpectis Macedones (qui eas longo jam tempore non viderant) domeſticarum rerum deſiderio caperentur, neve cupiditas vini eos invaderet, jamdiu bibendæ aquæ aſſuefactos. His de cauſis Nyſam prætergreſſus, in radicibus montis vota ſacraque peregit, &c. Addit deinde: ſe non ignarum eorum quæ de Alexandro proderentur, ſcriptorum auctoritatem veritati poſthabuiſſe.

Hederæ] Quæ *nuſquam alibi apud Indos naſcitur.* Arrian. 5. 1. Qui pro argumento id habet Nyſæ à Baccho conditæ, cujus inſigne eſt hedera. Rationem ejus rei forte expiſcemur ex Plutarchi Alex. cap. 66. *Harpalo qui regionis* Babylonicæ *relictus præfectus fuit, ſtudenti Græcis plantis regiam & ambulationes excolere, cetera reſponderunt, unam reſpuit tellus hederam, quam ſemper corrumpit impatientem ejus intemperiei, quod hæc frigidis gaudeat, illa ferveat.* Vtrique auctori tradita complectuntur iſta Plinii 16. 34. Edera jam dicitur in Aſia naſci. negaverat Theophraſtus: nec in India, niſi in monte Mero. Quin & Harpalum omni cura laboraſſe, ut sereret eam in Medis fruſtra. Alexandrum vero ob raritatem ita coronato exercitu, victorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi patris. *Freinsh.*

16 *Quum orta licentia à paucis*] Quod plures paucioribus impune abire vident, idem ſtrenue audent. Tac. 1. Annal. *Audito fine Auguſti, multitudo exercitus laſcivia ſueta, laborum intolerans, implere ceterorum rudes animos.* Proinde licentiæ repagula in principio ſunt ponenda: ne tempore robuſta fiat. *Loccen.*

Vt fere fit] *Non enim ibi conſiſtunt exempla, unde cœperunt, ſed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime evagandi ſibi viam faciunt.* Fellei. 2. 3. *Inſita mortalibus natura, propere ſequi, quæ piget inchoare.* Tacit. H. 1. 55.

Se repente vulgaſſet] Mſ. Dan. *in homi-*

BACCHVS INDICVS

BACCHANTIVM CHORVS.

DIONYSIACA SALTATIO.

præbitis, per decem dies a Libero Patri operatum
habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque 18
gloriam sæpius fortunæ, quam virtutis esse benefi-
cium? quippe ne epulantes quidem, & sopitos me-
ro adgredi ausus est hostis, haud secus Bacchantium
ululantiumque fremitu perterritus, quam si prælian-
tium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano
revertentes temulentos comessantesque inter ora ho-
stium texit. Hinc ad regionem, quæ *Dædala* voca- 19
tur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes; &
in avios sylvestresque montes confugerant. Ergo
Aca-

INTERPRETATIO.

a *Bacchi mysteria celebrantem sustinuit.*

NOTÆ.

mines serpente. Pal. 1. *in hom. serpen.* relicto interstitio ad illa usque *Quippe, &c.* Vnde conjicit Freinshemius scripsisse Curtium, *resombant, erta licentia à paucis (ut fere fit) in omnes serpente. Quippe, &c.* nec revera inepte.

18 *Gloriam sæpius fortunæ*] lib. 10. noster: *Alexandrum plus debuisse fortunæ quam virtuti.* ubi fusius. *Loccen.*

Quam virtutis esse beneficium] Sunt enim quidam hoc astro, ut iis ad *amplitudinem, & gloriam, & ad res magnas bene gerendas, divinitus adjuncta Fortuna videatur.* Cicero pro L. Manil. cap. 16. Homines ad Pompeianum illud elogium, *majore fortuna quam sapientia.* Sallust. de Rep. orat. 1. 8. Quibus *dormientibus dii omnia conficiunt.* Terent. Adelph. 4. 5. vers. 59. *Reti urbes capiunt.* Probus Timoleonte. *Et in sinum iis de cælo Victoria devolat.* Livius 7. 12. Quos poëta quoque depinxit Theognis vers. 161.

Multis mens læva est, sed eisdem numina dextra;
Queis male quod cœptum est, vertit & in melius.

Hæc Lipsius Polit. 4. 9. Eleganter etiam Plinius 7. 28. post enumerata plura insignis fortitudinis exempla. *Sunt in his quidem virtutis opera magna; sed majora fortunæ.* Apud Tacit. H. 3. 59. *fortuna Flavianis ducibus non minus sæpe quam ratio adfuit.* Contra *Inguiomerum fortuna magis quam virtus deseruit.* Idem Tacit. 2. 21.

Hostis] Non *quia in gratiam deditione acceptus*, ut explanant; sed quia ob gloriam exercitus Macedonici nihil, etiam contra securos & imparatos, audebat moliri.

19 *Dædala*] Dædala Dædalorum, ut Glareanus arbitratur, numero multitudinis, gens & regio nostro Curtio Indica. Iustinus 12. 7. *Dædalos montes* appellat. Ptolemæus 7. 1. Dædala facit civitatem Caspiræorum intra Gangem. Stephanus multas hujus nominis civitates enumerat. Hic ergo civitas aut regio est Indiæ cis Indum Curtio: Ptolemæus paulo latius regionem intra Gangem accipit, cui præter Arriani Ind. rer. 1, 4. sententiam etiam populos cis Indum adjungit. *Raderus.*

Deseruerant sedes] Ea Germanis olim bellandi ratio. Dicemus ad Tacit. 1. 56. *omissis pagis vicisque in sylvas disperguntur.*

Acadera transit, æque usta & destituta incolentium
20 fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. divisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit; oppressique, & qui exspectaverant hostem, omni
21 clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes; Alexander maximas cepit: rursusque, quas distri-
22 buerat, copias junxit. Superato deinde Choaspe amne Cœnon in obsidione urbis opulentæ, Beziram incolæ vocant, reliquit. ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cujus regnum fuerat, demortuo; re-
23 gioni urbique præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem,

NOTÆ.

Acadera] Quidam Impr. *Adaca*. Viderentur *Andaca* Arriani 4. 4. Quam tamen urbem hic non desertam à suis, sed deditam scribit.

Usta] Non credo huic verbo. Non enim incendisse apparet, saltem reliquisse. Scribam ergo *vasta:* quod & tu scribe, si quid mihi credes. *Acidalius*. Quem sequitur editio Raderi.

20 *Rationem belli necessitas mutavit*] Vere dictum à Stephano Rege Poloniæ, experientia bellica probat: *Pugnæ locum, aliter in campo eligi, aliter in ædium penetralibus cogitatione designari.* Pro loco enim, tempore & occasione, belli ratio vel instituenda, vel mutanda est. *Loccen.*

Et qui] Bongarsii Codd. *urbi non:* unde ille: *oppressique ubi non exspectaverant hostem, &c.* valde probabiliter. At ed. Modii: *& qui non*, ejecta voce *urbe*, quæ aliis hæret. Ex quo Acidalius: *oppressique orbe, qui non exspect. hostem.* Id est, in circulum, undequaque, ab omnibus partibus. ut supr. 4. 13. *totam aciem orbe munire.* Cui simile esset illud Iuliani Orat. 1. Cum delectam ex omni exercitu armatorum manum misisses, posteaquam ad hostem eam pervenisse sensisti, tum cum omnibus copiis progressus es, iisque in orbem circumdatis, κύκλῳ περιέχων, de omnibus victoriam reportasti.

22 *Choaspe amne*] *Choën* vocare videtur Arrianus 4. 4. Eundem esse cum Persico Choaspe nemo mihi facile persuaserit. eaque opinio à Cordoua in Didascalia cap. 31. abunde refutatur. Nec procul adeo absum, ut credam, in Curtio & Strabone lib. 15. *Choën* pro *Choaspen* legendum, verumque nomen audacia correctorum in notius transiisse, quod sexcentis aliis accidit. Strabo *Choaspen* hunc Indicum *in Cophem exire* tradit: Choën etiam suum Arrianus haud procul à Cophe disjungit. *Freinshemius.*

Beziram] Arrian. 4. 5. *Bazira*, non *Baziram* appellat.

Mazagas] Arrianus 4. 5. & Ind. 1. 3. *Massaga* vocat: *Massaca* Siculus Ind. lib. 17. Μάσογα Strabo lib. 15. maximam Assacenorum seu Assacanorum, seu Massacanorum urbem. *Raderus.* Animadverto autem plurima hujus regionis urbium vocabula plurative in *a* terminari: Dædala, Acadera, Bezira, Massaga. unde apparet non sponte Curtii *Beziram* & *Mazagas* hic legi. *Freinsh.*

Cleophes] Arrianus non parum discrepans, regem *Asacenum* appellat, & ejusdem vocabuli gentem inculcat. Ac tametsi & matrem, & uxorem & filiam

tem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrim-
que ripis aditum ad urbem impedit. ad Occidentem, 24
& à Meridie velut de industria [a] rupes præaltas ad-
molita natura est, infra quas cavernæ & voragines
longa vetustate in altum cavatæ jacent: quaque desi-
nunt, fossa ingentis operis objecta est. XXXV stadia 25
murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, su-
periora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum
lapides sunt, quos interposuere, ut duriori mate-
riæ fragilis incumberet, simulque terra [b] humore di-
luta. Ne tamen universa consideret, impositæ erant 26
trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & te-
gebant, & pervios fecerant. Hæc munimenta con- 27
templantem Alexandrum, consiliique incertum, quia
nec cavernas nisi aggere poterat implere, nec tor-
menta aliter muris admovere; quidam è muro sagit-
ta percussit. Tum forte in suram incidit telum: cu- 28
jus spiculo evulso *admoveri equum* jussit; quo vectus
ne obligato quidem vulnere, haud segnius destinata
exsequebatur. Ceterum quum crus saucium pende- 29
ret,

INTERPRETATIO.

a *Præcelsis saxis* urbem *cinxit*.
b *Ne lateres* crudi *pluvia exesi penitus collaberentur*.

NOTÆ.

liam in Alexandri potestatem venisse dicat, tamen nomina omnium supprimit. Nobis è Iustino *uxorem Cleophidem* esse placet. Quæ cum concubitu suo regnum ab Alexandro redemisset, filium ex eo natum itidem Alexandrum nuncupavit; postquam successorem reliquit. Legendi Strab. l. 15. Arrian. 4. 5. Curtius. Iust. 12. 7. Orosius 3. 19. Qui ut præterea inter se discordent, inde qui volet, cum repetat, tum conciliet. *Reineccius in regno Indico.*

23 *Ripis*] Ex MSS. est. alii *rupibus*, inepte.

25 *Vrbem*] Conjeceram *urbis* legendum, ut exiret ea fere phrasis, qua supra 5. 1. *Totius operis ambitus* 358. *stadia complectitur*. Postea cognovi Bongarsio quoque idem visum. Nisi forte scriptum fuit 35. *stadia murus*, quod legerunt; *Triginta quinque stadia murus*: cum debuissent; *Trig. quinque stadiorum murus.* Freinsh.

Simulque terra] Clarius, & fortasse verius ita: *simulque terra humore diluta tandem universa consideret, impositæ trabes, &c.*

28 *Tum forte*] Alii: *Cum forte*. utrumque ineptum delendumque bene judicavit Acidalius.

ret, & cruore ſiccato frigeſcens vulnus adgravaret dolorem, dixiſſe fertur; *ſe quidem Iovis filium dici,*
30 *ſed corporis ægri vitia ſentire.* Non tamen ante ſe recepit in caſtra, quam cuncta proſpexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo ſicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alii magnarum arborum ſtipites cumulis ac moles ſaxorum in caver-
31 nas dejiciebant. Iamque agger æquaverat ſummæ faſtigium terræ; itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem abſoluta ſunt. Ad ea viſenda rex nondum obducta vulneri cicatrice proceſſit; laudatiſque militibus *admoveri machinas* juſſit: è quibus ingens vis telorum in
32 propugnatores effuſa eſt. Præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, [a] tantaſque moles nulla ope quæ cerneretur adductas, deorum numine agi credebant. *pila quoque muralia, & excuſſas tormentis prægraves haſtas* [b] negabant *convenire mortalibus.* Ita-

INTERPRETATIO.

a *Tam ingentes machinas* ad urbem *admotas nullius opera qui* ab ipſis *videretur, putabant impelli divina poteſtate.*

b *Aiebant hominum* vires *ſuperare.*

NOTÆ.

29 *Frigeſcens vulnus*] Dum enim calet, abeſt dolor: ut ſupra 4.15. Statius 11. 544.

Ille dolens nondum, ſed ferri frigore primo
Territus.

Corporis ægri vitia] Plutarch. cap. 50. *Poſtea ſagitta ictus, atque ingenti preſſus dolore, Hic, inquit, amici, qui fluit ſanguis eſt* (humanus.)

Non talis diis ut ſolitus manare beatis.

Verſus hic Homericus eſt Iliad. 5.340. ubi Poëta Venerem canit à Diomede vulneratam. Idem Plut. de Fort. Alexand. 2. 21. adducit eundem Homeri locum, ubi de eodem vulnere loquitur. *Rad.* Idem in apophtheg. cap. 39. Alexandro dictum hoc tribuit. Sed & Seneca epiſt. 59. *Omnes jurant me Iovis eſſe filium, ſed vulnus hoc hominem eſſe me clamat.* Scilicet Seneca & Curtius rem expreſſerunt, verbis neglectis. Verſum autem iſtum Homericum non ab ipſo Alexandro, ſed ab Anaxarcho velut exprobrante ementitam divinitatem prolatum Laërtius tradit. Alii Calliſtheni vel Dioxippo adſcribunt. *Fre.*

30 *Cumulis*] Hoc non intelligo, niſi quis exponat pro cumulatim. quod quidem feram. malim autem hic repeiſſe, *arborum ſtipites cum ramis.* ut è ſimili negotio ad Tyrum ſupra 4. 3. ac mox 8. 11. *nudos ſtipites jaci juſſit,* ob cauſſam quæ ibi exponitur. *Idem.*

32 *Deorum numine agi credebant*] Sic Galli

Itaque desperata urbis tutela concessere in arcem. 33
Inde, quia nihil obsessis præter deditionem placebat, legati ad regem descenderunt veniam petituri.
Qua impetrata, regina cum magno nobilium femi- 34
narum grege aureis pateris vina libantium processit.
Ipsa genibus regis parvo filio admoto, non veniam 35
modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit decus. quippe adpellata *regina* est; & credidere qui-
dam, *plus formæ, quam miserationi datum.* Puero 36
quoque certe postea ex ea utcumque genito, *Alexandro* fuit nomen.

N o t æ.

Galli apud Cæs. de bel. Gall. 2. 31. dicebant: *non se existimare Romanos sine deorum ope bellum gerere, qui tantæ altitudinis machinationes, tanta celeritate promovere, & ex propinquitate pugnare possent.*

34 *Qua impetrata*] Diodorus 17. 48. qui ex alta lacuna hic rursum emersus persequitur historiam, rem hic perfide gestam ab Alexandro memorat, & inustam gloriæ ipsius notam etiam Plutarchus cap. 103. testatur: Arrianus 4. 5, colorem factis inducit, & scelus Alexandri dissimulat. Alexander ergo cum regina pactus illam in gratiam recepit: sed mercenariis militibus, quibus data fide promiserat se incolumes dimissurum, necem attulit. *Raderus.*

36 *Alexandro*] Quem & successorem habuit. Iustin. 12. 7. Vnde forsan nata fabula de Balascia provincia, cujus *Reges, qui jure hereditatorio sibi invicem succedunt, ab Alex. Magno originem duxisse feruntur.* M. Paul. Venetus 1. 34.

C a p. XI.

Aornus petra & arx inaccessa ab Alexandro oppugnatur, & ab obsessis relicta capitur.

Hinc Polypercon ad urbem Oram cum exer- 1
citu missus inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos sequutus
urbem in ditionem redigit. Multa ignobilia oppida 2
deserta à suis, venere in regis potestatem. Quorum incolæ

N o t æ.

1 Oram] Alios oportet esse *Oritas* apud Arrian. 6. 4. Gadrosis conterminos. de quibus infra 9. 10.

incolæ armati petram *Aornon* nomine occupaverunt. Hanc *ab Hercule frustra obsessam esse: terræque motu*
3 *coactum absistere* fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps & abrupta rupes erat; senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, [a] *si precium operi esset, aditum se mon-*
4 *straturum esse* promittens. *LXXX talenta* constituit *daturum* Alexander; & altero ex juvenibus obside re-

INTERPRETATIO.

a *Si mercedem laboris acciperet.*

NOTÆ.

2 *Aornon*] Petra ἄορνος est Averna, qua non transmittunt aves, aut illico pereunt. Ejusmodi plures variis in regionibus traduntur. Lycophron apud Eustathium circa Adiabenem hujusmodi pestilentem locum esse testatur, os nempe fontis cujusdam avernum & aornum, avibus invium, quod inde pestifer spiritus exhalet, qui statim exanimet, quicquid spirans deprehenderit. *Quapropter* (inquit Dionysius versu 1151.) *illum Aornin appellant.* loquitur de hac ipsa Curtiana petra. [Non propterea eam sic vocatam ait Dionysius; sed quod sit *ardua, Veloces quam vix ingrediuntur aves.*] De hujusmodi locis avernis eleganter Lucretius canit 6. 788.

Nunc age, Averna tibi quæ sint loca cunque, lacusque,
Expediam, quali natura prædita constent.
Principio, quod averna vocantur, nomen id ab re
Impositum est, quia sunt avibus contraria cunctis, &c.

Et princeps poetarum Æneid. 6. 237.

Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu, &c.
Unde locum Graii dixerunt nomine Avernum.

De Cumano lacu loquuntur, cujus etiam Aristoteles περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων mentionem fecit, quem & ipse ἄορνον ab avibus appellat. quamquam ibi nullam nominis rationem reddit. Sed in eodem libro haud procul ab Eridano de alio loco tradit, cujus aqua calens aves supervolantes dejiciat & enecet. *Raderus.*

Ab Hercule] Cum Arrianus 4. 5. idem quod alii de Hercule frustra Aornon tentante scripsisset? aliud tamen in Indicis 1. 20. prodidit, ubi affirmat, tantum *Macedonicam fuisse jactantiam.* Strabo lib. 15. ter ab Hercule frustra tentatam scripsit. *Raderus.*

Terraque motu] Quasi divinitus immisso. sic apud Xenoph. lib. 3. hist. Græc. *Exercitum Agis ducens per Achaiam non procul à Larissa, Eleorum agrum est ingressus. Quumque jam in hostico esset exercitus, ac regio vastaretur, terra concuti cœpit. Tum Agis, qui divinitus hoc accidisse prodigii duceret, relicto Eleorum agro, dimisit exercitum.* Nec valde abit, quod Hannibale cum Romanis ad urbem pugnaturo, tempestas intercessit prælio. Vide Livium 26. 11.

4 *LXXX talenta*] Glareano nimium hoc videbatur, eoque reponebat octo. nam 80 talenta 48000 Philippæos efficiunt: nimium sane, nisi Alexander fuisset qui promiserat. Equidem Diodorus etiam 17. 85. *ingens operæ precium* promissum ait. Certe notum est, quam & dives & liberalis fuerit Alexander: ne sui dissimilem fuisse putemus, in negotio unde tanta gloria speraretur. *Freinsh.*

5 Qui

retento, ipsum ad exsequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus scriba 5
regis. [a]Hos enim circumitu, qui fallerent hostem, in summum jugum placebat evadere. Petra non, ut 6
pleræque, [b]modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit; sed in metæ maxime modum erecta est: cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coëunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Ra- 7
dices ejus Indus amnis subit, præaltus utrimque asperis ripis: ab altera parte voragines eluviesque præruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum sylva erat, quam 8
rex *ita cædi* jussit; *ut nudi stipites jacerentur:* quippe rami

Interpretatio.

a *Volebat eos obliquo itinere ascendere in supremum* petræ *verticem, ut ne ab hoste conspicerentur.*

b *Parum arduo, & inclinato dorso.*

Notæ.

5 *Qui fallerent*] Potius *quo fallerent:* aut, *qui falleret.*

7 *Indus amnis subit*] Idem Diodorus 17. 85. Idem quoque Strabo lib. 15. *cujus radices Indus non procul à fontibus his alluit.* Nec verum est quod Glareanus ait, à Siculo tradi hæc in Bactris acta. diserte ait, in India Aornum sitam, & post Nysam expugnatam. Si legisset Glareanus capita Indicis lib. 17. animadvertisset, & quæ desiderantur, & illud sigillatim, ἐμβολὴ εἰς τὴν Ἰνδικὴν, & quæ sequuntur de Nysa & Massacis, de Aorno & Taxili. Nec fuit quod negligentiæ notaret & rideret auctores, & inter hos Curtium hoc loco, qui dixerit Aorni *radices ab Indo allui*; deinde 8. 12. *sextisdecimis* demum *castris* Alexandrum expugnata Petra ad Indum pervenisse. Curtius enim signavit locum Indi quo trajecit, illum jam grandem & altum & latum. Petra autem Aornos non procul à fontibus Indi sita erat, ut docet Strabo. Recessit enim Alexander rursus ab Indo profectus ad Embolima, & angustias cis Indum adhuc ab Eryce cum 20000 obsessas, quem hostem noluit à tergo relinquere Alexander, ne cis Indum occupata & pacata Eryx turbaret & reciperet. Atque inde demum sextisdecimis castris, sive 16. die ad Indum, ubi illum Hephæstion ponte jam facto expectabat, Alexander pervenit. *Raderus.*

8 *Nudi stipites jacerentur*] Precium est comparare locum ex 33. lib. Livii, quem agnosco genuinum magni scriptoris istius partum: Vallo & Macedones & Græci usi sunt, sed usum nec ad commoditatem ferendi, nec ad ipsius munitionis firmamentum aptaverunt. Nam & majores & magis ramosas arbores cædebant, quam quas ferre cum armis miles posset, &c. Romanus læves & bifurcos plerosque & trium, aut complurium quatuor ramorum vallos cædit, ut & suspensis ab tergo armis ferat plures apte miles, &c. *In quibus verbis pro* & trium, aut complurium, *lege*, vel trium, aut cum plurimum. Polyb. 17. 14. unde hæc

rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem jecit; clamorque exercitus index alacritatis sequutus est, nullo detrectante munus,
9 [a] quod rex occupasset. Intra septimum diem cavernas expleverant; quum rex sagittarios & Agrianos jubet [b] per ardua niti. juvenesque promptissimos ex sua co-
10 horte XXX delegit. Duces his dati sunt Charus & Alexander; quem rex *nominis, quod sibi cum eo commune esset*, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum

INTERPRETATIO.

a *Quod rex primus* omnium *impleverat.*

b *Per montis dorsum ascendere.*

NOTÆ.

hæc desumpta, ut plurima apud Liv. Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχουσιν οἱ χάρακες, ὅτι δὲ πλεῖστας, τέτταρας. Tales stipites hic ergo parari jussit Alexander, quos & Arrianus 4. 5. χάρακας appellat: *Sub lucem milites singulos centum palos* (Romanis *vallos*) *cadere jubet. Freinsh.*

Ipse primus truncam arborem jecit] Perficit Dux laborem militarem, dum tantum inchoat. Nam primæ imperatoris manui libenter supremam addunt milites, & nefas ducunt non sequi sic præeuntem. Alexander Farnesius in obsidione Sichemii comportatis quotquot in exercitu erant ferramentis, arrepto ipse ligone, intuitusque præcipuos, qui adelant, copiarum duces, moliri terram primus occepit. Ac statim facinus æmulatos ingenti alacritate nobilissimos quosque ordinum ductores, tum demum centuriones ac reliqui milites, qui aversari opus initio videbantur, tanta contentione secuti sunt, ut ea ipsa nocte, quamvis fatigati diurna pugna, quatuor horarum spatio non modo tumulum portæ obicem depresserint, sed illa eadem aggesta intra opidum terra, munitionem adversus arcem, collocatis in ea tormentis exstruxerint. Vnde defensores rei admiratione metuque exanimati se dediderunt, ut facundus ille Strada lib. 9 bell. Belg. refert. Vere Sallustius dixit: *Militibus exæquatus cum imperatore labor volentibus est.* Loccenius.

Index alacritatis] Qualis apud Tacitum 3. 46. exercitus Romani: & Livium 3. 63. *ingenti alacritate clamor est sublatus.* Ita Curtius alibi. De clamore in præliis edito supra ad 3. 10.

10 *Quem rex nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit*] Non exiguus est virtutis stimulus in generosis animis, nomen ipsis cum excellenti viro commune, vel rei insignioris notam continens: cujus enim personæ vel rei nomen participant, ejus facta decoraque æmulari student. Hinc Hesiodus:

Πολλάκι καὶ τοὔνομα τέρπει.

Nomen sæpe afficit ipsum.

Inter Stoicorum placita erat, ut unusquisque suo nomine velut officii admonitore uteretur: qua de re lectu digna exstat Epicteti dissertatio apud Arrianum lib. 2. Dissert. c. 10. Cassiodorus lib. 8. Var. ep. 11. *Cum omnis appellatio ad declarandas res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen alienum; & aliud dici quam possit in moribus inveniri.* Vnde Alexander M. incidens in adolescentem sibi cognominem, sed malis moribus præditum, dixisse fertur: *Adolescens, aut nomen muta, aut mores.* Loccenius.

13 Qui

ſtum periculum erat; ipſum regem diſcrimen ſubire
non placuit: ſed ut ſignum tuba datum eſt, vir au- 11
daciæ promptæ converſus ad corporis cuſtodes *ſequi*
ſe jubet, primuſque invadit in rupem. Nec deinde
quiſquam Macedonum ſubſtitit: relictiſque ſtationi-
bus ſua ſponte regem ſequebantur. Multorum miſe- 12
rabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos
amnis præterfluens hauſit; triſte ſpectaculum etiam
non periclitantibus: quum vero alieno exitio, quid
ipſis timendum foret, admonerentur: in metum mi-
ſericordia verſa, non exſtinctos, ſed ſemetipſos de-
flebant. Et jam eo perventum erat, unde ſine per- 13
nicie niſi victores redire non poſſent; ingentia ſaxa
in ſubeuntes provolventibus barbaris, qui perculſi
inſtabili & lubrico gradu præcipites recidebant.
Evaſerant tamen Alexander & Charus, quos cum 14
xxx delectis præmiſerat rex, & jam pugnare comi-
nus cœperant: ſed quum ſuperne tela barbari inge-
rerent. ſæpius ipſi feriebantur, quam vulnerabant.
Ergo Alexander & nominis ſui & promiſſi memor; 15
dum acrius quam cautius dimicat, confoſſus undi-
que obruitur. Quem ut Charus jacentem conſpexit, 16
ruere in hoſtem omnium præter ultionem immemor
cœpit; multoſque haſta, quoſdam gladio interemit.
Sed quum tot unum inceſſerent manus, ſuper amici
corpus procubuit exanimis. Haud ſecus quam par 17
erat, promptiſſimorum juvenum ceterorumque mi-
litum interitu commotus rex ſignum receptui dedit.
Saluti fuit, quod ſenſim & intrepidi ſe receperunt; 18
& barbari hoſtem depuliſſe contenti, [a] non inſtitere
ceden-

INTERPRETATIO.

a *Perſecuti non ſunt eos qui ſe recipiebant.*

NOTÆ.

13 *Qui perculſi inſtabili*] Imo *quis perculſi*, pro *quibus*, nimirum ſaxis.

 20 *Tym-*

19 cedentibus. Ceterum Alexander quum ſtatuiſſet de-
ſiſtere incepto (quippe nulla ſpes potiundæ petræ of-
ferebatur) tamen ſpeciem oſtendit in obſidione per-
ſeverantis. Nam *& itinera obſideri* juſſit; *& turres*
20 *admoveri*; *& fatigatis alios ſuccedere.* Cujus pertinacia
cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes,
cum oſtentatione non fiduciæ modo, ſed etiam vi-
ctoriæ, epulati ſunt; tympana ſuo more pulſantes.
21 tertia vero nocte tympanorum quidem ſtrepitus de-
ſierat audiri: ceterum ex tota petra faces refulge-
bant, quas accenderant barbari, ut tutior eſſet ipſis
22 fuga, obſcura nocte per invia ſaxa curſuris. Rex
Balacro, qui ſpecularetur, præmiſſo, cognoſcit *pe-
tram fuga Indorum eſſe deſertam.* tum dato ſigno, ut
univerſi conclamarent, incompoſite fugientibus me-
23 tum incuſſit. multique, tamquam adeſſet hoſtis, per
lubrica ſaxa, perque invias cotes præcipitati occi-
derunt: plures aliqua membrorum parte mulctati,
24 [a] ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quam
hoſtium victor, [b] tamen magnæ victoriæ ſacrificiis &
cultu

INTERPRETATIO.

a *Ab iis qui illæſi erant, relicti ſunt.*
b *Quaſi pro ingenti victoria Diis victimas & honorem rependit.*

NOTÆ.

20 *Tympana*] Id veriſimile eſt ex Dionyſio Baccho didiciſſe, qui apud eos regnavit, & uſus eſt in bello tympanis & cymbalis, tuba nondum reperta, ut ſcribit Diodor. Sicul. 3. 10. [Adde Polyæn. 1. 1.] Strabo autem lib. 15. tradit, in India nullam eſſe tibiam, nec aliud inſtrumentum muſicum, præter cymbala, tympana & crotala. Arrianus vero Ind. 1. 19. *Expeditionis*, inquit, *Dionyſii in Indiam, Nyſa urbs Indiæ non obſcurum monimentum eſt, tympana præterea & cymbala, quibus in præliis Nyſæi utuntur.* Sed & poſtea tradit, verſ. 30. *Indos, utique uſque ad Alexandri in ea loca adventum cum cymbalis tympaniſque in pugnam ire ſolitos.* Tiraquellus ad Alex. dies genial. 4. 2. Suidas in *Tympana*: *Indi habebant tympana, quæ bombum quendam horribilem emittebant*, &c. Vide Lipſii Mil. Rom. 4. 10.

24 *Magnæ victoriæ ſacrificiis*] Palmerius in ſpicileg. & Modius Victoriam hic pro dea habuerunt: ſed recte vidit Acidalius non debere, cum ſtatim ſequatur de dea Victoria. Idem commentum eorundem, quo pro *ſatisfecit*, legebant ex Mſſ. q. *fecit*, ſacrificandi ſignificatu, retundit eo, quod inepte diceretur *facere ſacrificiis & cultu deorum.* Nec ipſius tamen conjecturam,

cultu diis satisfecit. Aræ in Petra locatæ sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos [a] subire 25
jusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, precium cum fide redditum est. Petræ regionisque ei adjunctæ, Sisocosto tutela permissa.

INTERPRETATIO.

a *Ascendere* in petram.

NOTÆ.

ram, suo quoque auctori non nimium certam visam probo: *magno victor*, quasi diceret, victoriam eam Alexandro magno constitisse, amissis juvenum acerrimis. Ego locum integrum esse credo, si cum Pal. 1. & quibusd. Edd. legamus *diis*: *magna victoria sacrificiis & cultu diis satisfecit.* Habuit diis honores, sacraque fecit, quæ solebat in magnis victoriis. *cultum victoriæ* vocavit tum ceteram magnificentiam in ostentanda ea, tum aras de quibus sequitur. *Freinsh.*

Victoriaque] Idem factum & supra 8. 2. Ejus deæ imaginem numis quoque expressit. de quibus Lazius lib. 1. rer. Græcarum.

25 *Sisocosto*] Arriano 4. 5. est *Sisicoptus*. Popma.

CAP. XII.

Omphis Rex potentissimus se regnumque suum Alexandro permittit. à quo in integrum restituitur: unde mutua dona regia.

INDE processit Ecbolima: & quum *angu- 1
stias itineris obsideri XX millibus armatorum ab Eryce quodam* comperisset; gravius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. ipse prægressus cum funditore ac sagittario, de- 2
turbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi sive odio ducis, sive gratiam 3
victoris regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit; honorem

NOTÆ.

1 E*Cbolima*] Arrianus 4. 5. ante Aorni obsidionem *Embolima* (sic ipse appellat urbem) venisse Alexandrum scripsit. urbis hujus nomen expressit etiam Ptolemæus. *Raderus.*

Eryce] Diodor. 17. 86. *Aphricen* appellat, & fortasse binominis fuit. *Idem.*

4 *Ad*

4 norem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextisdecumis castris pervenit, omniaque, ut præceperat, ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro.
5 Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, *regnare si interim vellet*; *an privatum*
6 *opperiri ejus adventum.* permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat,
7 ne fidem ullius nisi regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est; elephanti quoque per modica intervalla militum agmini
8 immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem adventare credebat. Iamque & ipse *arma milites capere*, *& equites* [a] *discedere in cornua* jusserat, paratos ad pugnam. at

INTERPRETATIO.

a *Vtrinque abire ad* phalangis *cornua.*

NOTÆ.

4 *Ad trajiciendum*] Hæc ex Diodoro 17. 86. Curtius, *Hinc*, inquit, *ad Indum progressus, naves quas à triginta remorum usu triacontoros appellant, constructas, & fluvium ponte junctum invenit.* Idem paucis etiam Arrianus 5. 1. *Vbi ad Indum pervenit, pontem jam ab Hephæstione perfectum reperit, multaque minora navigia, duas vero naves triginta remorum.* Sed quærit deinde 5. 1. quomodo pons ille confectus fuerit: *Quonam autem modo Alexander Indum amnem ponte junxerit, neque Aristobulus neque Ptolemæus, quos ego maxime secutus sum, scribunt. neque ego certi aliquid affirmare ausim,* &c. Rad. Pontis etiam mentionem facit Strabo lib. 15. *ad Indum est alia civitas Peucolaitis, juxta quam Alexander per pontem trajecit exercitum.* Curtius non meminit.

Omphis] Siculus 17. 86. permutatis duabus primis literis *Mophim* vocat. uter verius, haud dispicio. quod ex linguæ cognitione pendet. *Rad.*

Patri] Qui fuit ille Taxiles, quem Diodor. 17. 86. scribit hærenti adhuc in Sogdianis Alexandro societatem armorum obtulisse: Arrian. 4. 4. Indiæ fines ingresso cum donis occurrisse. Id autem qua causa fecerit, in promptu est conjicere. quippe duorum potentissimorum regum armis pressus, ab externo rege præsidium sibi circumspiciebat. *Freinsh.*

5 *Regnare si interim vellet*] Hoc genus reges *inservientes* vocat Tacit. H. 2. 81. *Ejus nominis* (regis) *honorem pro magnis erga se regum meritis dare populum Romanum consuesse,* Livius 13. 11. tradit. Cujus rei multa passim exempla.

8 *Paratos ad pugnam*] Dudum enim sic

at Indus cognito Macedonum errore, juſſis ſubſiſte-
re ceteris, ipſe concitat equum, quo vehebatur:
idem Alexander quoque fecit, ſive hoſtis, ſive ami-
cus occurreret, vel ſua virtute, vel illius fide tu-
tus. Coivere, quod ex utriuſque vultu poſſet intel- 9
ligi, amicis animis: ceterum ſine interprete non po-
terat conſeri ſermo. itaque adhibito eo, barbarus
occurriſſe ſe dixit *cum exercitu, totas imperii vires pro-
tinus traditurum; nec exſpectaſſe dum per nuncios dare-
tur fides. Corpus ſuum & regnum permittere illi, quem* 10
*ſciret gloriæ militantem, nihil magis quam famam timere
perfidiæ.* Lætus ſimplicitate barbari Rex, & dextram
fidei ſuæ pignus dedit; & regnum reſtituit. LVI 11
elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multa-
que pecora eximiæ magnitudinis: tauros ad III
millia, preciosum in ea regione, acceptumque ani-
mis regnantium armentum. Quærenti Alexandro *plu-* 12
*res agricultores haberet an milites? cum duobus regibus
bellanti ſibi majore militum quam agreſtium manu opus
eſſe* reſpondit. Abiſares & Porus erant; ſed in Poro 13
eminebat auctoritas. uterque ultra Hydaſpen amnem
regnabat; & belli fortunam, quiſquis arma infer-
ret, experiri decreverat. Omphis permittente Alex-
andro, & regium inſigne ſumpſit, & more gentis
ſuæ

NOTÆ.

ſic aſſuefecerat ſuos. Apud Plutarch. Apophth. cap. 38. *explicatis jam aciei ordinibus, militum quendam videns amento haſtile aptare, è phalange ut inutilem ejecit, qui tum demum arma pararet, cum iis eſſet utendum.*

10 *Quem ſciret gloriæ militantem, nihil magis quam famam timere perfidiæ*] Eodem animo Marius apud Salluſtium: *Se nihil metuere niſi turpem famam.* Qui vero ſic affecti ſunt, non poſſunt non ad honeſta & fortia exſtimulari. Davus apud Comicum de Pamphilo. in Andr. act. 2. ſc. 6. v. 13. *Cavit, ne unquam infamiæ ea res ſibi eſſet, ut virum fortem decet.* Loccen.

11 *LVI elephanti erant*] Arrianus 4. 4. non tantum Taxili, ſed vicinis quoque regulis, XXV. elephantos fuiſſe innuit. poſtea tamen 5. 1. narrat ab uno Taxile dono miſſa ad XXX elephantos. *Freinsh.*

13 *Et Porus*] *Gravi eo tempore inter ſe contentione diſſidebant duo reges, Porus & Taxiles.* Maximus Tyrius orat. 38.

14 Quod

suæ nomen quod patris fuerat, *Taxilen* adpellavere populares, sequente nomine imperium in quemcum-
15 que transiret. Ergo cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die, & *quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum a se esset* ostendit; & aureas coronas ipsi amicisque omnibus, præter hæc signati argenti LXXX talenta do-
16 no dedit. qua benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præ-

NOTÆ.

14 *Quod patris fuerat*] Potest quidem ferri, & fero: sed si examines acutius, fatebere non sic fuisse loquendum Curtio. si enim de proprio patris ejus nomine accipis, apparet illud non recepisse novum hunc regem: si de communi regum, *Taxile*, non magis patris ejus fuerit, quam avi & proavi, & sic deinceps. imo nullius eorum fuit, sed ipsius urbis; ut hic propemodum ducam scribere, *quod patriæ fuerat*. non quin videam illud verbi non admodum hic quadrare: sed quia mihi verisimile fit, Curtium hic tetigisse morem, quo apud nonnullas gentes regibus à præcipuis urbibus inditur nomen. In re plane simili Tacit. 8. 56. *Igitur Germanicus in urbe Artaxata adprobantibus nobilibus, circumfusa multitudine, insigne regium capiti ejus imposuit. ceteri venerantes regem* Artaxiam *consalutavere; quod illi vocabulum indiderant ex nomine urbis.* Eoque pertinere arbitror, quod multos Armeniæ reges hoc nomine reperimus. Sed & alibi in India hoc usitatum. Apud Prasios utique Strabo lib. 15. notat: *regem præter proprium nomen quod à natalibus habet, de nomine urbis* Palibothrum *appellari: quemadmodum &* Sandrocottum. *ad quem missus Megasthenes fuit.* Sic ergo & Taxilem ab urbe Taxilis appellatum fuisse quis dubitet? adque id exemplum *Assacenos* etiam *Musicanosque* reges nomen accepisse recte conjicit Reineccius in Indico regno. *Freinsh.*

Sequente nomine imperium] Quibus accenseas Armeniorum *Artaxias* ex antedictis: Farganorum *Achsidos*, & Persarum *Casroës*, ex Elmacino 3. 4. Bavarorum *Cacannos*, ex Ioan. Bohemo de moribus gent. Sic à Turcis Serviæ Despotas omnes vocatos fuisse *Lazaros*; Constantinopoleos Imperatores *Constantinos*, notat Leunclav. Pandect. hist. Turc. cap. 46. & cap. 51. 54. 68. 73. & 90. D. Basilius tradidit *Abimelech* commune fuisse Palæstinorum regum nomen. Tzetzes Chil. 5. 10. Ionum *Palmis*. Paul. Diac. hist. Langob. 3. 16. & Regino in Chronico, Langobardorum *Flavius*. Servius ad Virg. Æn. 6. 529. Albanorum *Murranus*. Gregor. Turon. 4. 24. Hunnorum *Cahanus*, vel *Chaganus*. Qui autem ex eo quod apud Capitolin. c. 5. Gordiano acclamatum fuit, *novo Scipioni*, procoss. Africæ *Scipiones* vocatos fuisse asserunt, haud magis verum dicunt, quam qui Hispanorum Duces *Romulos* dictos contenderet ex Floro 2. 17. *Idem.*

15 *Ipsi amicisque omnibus*] Sic apud Tacitum 2. 57. *in convivio* Nabathæi regis, *coronæ aureæ magno pondere Cæsari & Agrippinæ, leves Pisoni & ceteris offeruntur.* Quod discrimen hic etiam observatum fuisse puta.

16 *Et mille talenta ex præda*] Alexander cum Omphi certat beneficiis more regio, iisdemque Omphim superat. Ita Salomon cum Regina Arabiæ muneribus certabat. Illa multum auri

præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, xxx equos ex suis, cum iisdem insignibus, quis adsueverant, quum ipsum veherent. Quæ libe- 17
ralitas, sicut barbarum obstrinxerat; ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino usus, *gratulari se Alexandro* dixit, *quod saltem in India reperisset dignum talentis mille.* Rex haud oblitus quam ægre tulisset, quod Cli- 18
tum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, *invidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta.*

NOTÆ.

auri & gemmarum ad Regem dono adfert; Rex non solum regia dona reddit,& quæ petit;sed etiam quæ non petit, ultro adjicit. Hoc magnanimitatis, Principum virorum propriæ virtutis, esse docet Aristotel. in Ethic. prolixe beneficia conferre, sed verecunde accipere. Salluft.in bell. Iug. *Regem armis quam munificentia vinci flagitiosum minus*. Et Sulla apud eundem ait: *Nunquam populum Romanum beneficiis victum esse.* Loccen.

Adjecit] *Operam* enim *dabat, ut omnes homines benevolentia superaret.* Polyæn. 4. 3. *Gloriari* quin etiam *solebat, à nullo se beneficiis victum.* teste Seneca de benef. 5. 6. Plutarchus c. 103. narrat, huic ipsi Taxili in primo eorum congressu sua omnia offerenti respondisse: *contendam tecum beneficiis, ne me superes benignitate. Ac muneribus acceptis multis* (addit ibi Plut.) *datisque pluribus, denique mille talentûm argenti signati ei propinavit* (προέπιεν.) *Qua re torsit amicos acriter,* &c. Idem Strabo lib. 15. *adeo ut Macedones invidia correpti dicerent: Quasi vero Alexander non habuisset quibus benefaceret, priusquam Indum trajiceret!* Freinsh.

18 *Invidos homines nihil aliud,* &c.] Idem testatur Epigrammatographus, quisquis ille est, anthol. 1. 83.

Ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ.
Τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Grande malum livor, tamen est bonitatis in ipso
Nonnihil; osorum lumina corque vorat.

Forte respexit illud Horatii:

Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum.

Lactantius lib. 4. div. instit. c. 4. *Aliis inspirat diabolus invidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitent, quam eorum quos oderint, felicitatem.* Quod enim aliis bene est, invidis male est. Aliorum florens fortuna, est invidorum spina, qua seipsos pungunt.

CAP.

CAP. XIII.

Porum Regem, Omphis suasu, Alexander ancipiti quidem & sub initia periculosissimo aggreditur bello.

1 POSTERO die legati Abisaræ adiere regem.
omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, *per-*
mittebant: firmataque invicem fide remittun-
2 tur ad regem. Porum quoque nominis sui fama ra-
tus ad deditionem posse compelli, misit ad eum
Cleocharem, qui denunciaret ei, *ut stipendium pen-*
deret, & in primo finium suorum aditu occurreret regi.
Porus *alterum ex his facturum sese* respondit; *ut intran-*
3 *ti regnum suum præsto esset, sed armatus.* Iam Hyda-
spen Alexander superare decreverat; quum Barzen-
tes defectionis Arachosiis auctor vinctus, trigintaque
que elephanti simul capti perducuntur, opportunum
adversus Indos auxilium: quippe plus in belluis,
4 quam in exercitu spei ac virium illis erat. Gamaxus-
que rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se
5 conjunxerat, vinctus adductus est. Igitur transfuga
& regulo in custodiam, elephantis autem Taxili tra-
ditis, ad amnem Hydaspen pervenit: in cujus ul-
teriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus
ho-

NOTÆ.

1 A*Bisaræ*] *Ambisarum* Arrianus 5. 2. & 5. 3. *Abissarem.* alibi *Abiasarem* appellat. *Abisarum* Strabo lib. 15. Diodorus 17. 90. *Embisarum.* Rader. Hunc etiam intelligit Arrian. 4. 5. quamvis ibi legatur *Barisades.* transpositis, ut sæpe & alias, literis. apud Ælian. de hist. anim. 16. 39. *Aposisares.* Suidas *Abisarum* loci nomen fecit. *Freinsh.*

Ditioni ejus] Se suaque permittebat Alexandro.

3 *Barzentes*] Drangarum satrapa & finitimorum Arachosiorum. Qui adventante eas in regiones Alexandro profugit in Indiam, supra 6. 6. inde sollicitans Arachosios, in qua nempe gente multos adhuc haberet clientes & amicos: donec ab Indis comprehensus Alexandroque deditus est. Arrianus 3. 4. quæ diversis temporibus facta distincte prodidit Curtius, conjunxit: Barsaëntes vero, qui tum eam regionem obtinebat, (*Drangas puta*; *ipse* Zarangæos *vocat*) unus ex iis qui Darium in fuga oppresserant, cognito Alexandri adventu, ad Indos qui cis Indum flumen incolunt, fugit. quem Indi

hoſtem. LXXXV elephantos objecerat eximio corpo- 6
rum robore; ultraque eos currus CCC & peditum
XXX fere millia, in quîs erant ſagittarii, ſicuti ante di-
ctum eſt, gravioribus telis, quam ut apte excuti
poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper ceteras bel- 7
luas eminens; armaque auro & argento diſtincta
corpus raræ magnitudinis honeſtabant. par animus
robori corporis; & quanta inter rudes poterat eſſe
ſapientia. Macedonas non conſpectus hoſtium ſo- 8
lum; ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat,
magnitudo terrebat. quatuor in latitudinem ſtadia
diffuſum, profundo alveo, & nuſquam vada ape-
riente, ſpeciem vaſti maris fecerat. [a] Nec pro ſpa- 9
tio aquarum late ſtagnantium impetum coërcebat;
ſed quaſi in arctum coëuntibus ripis, torrens, & eli-
ſus ferebatur: occultaque ſaxa ineſſe oſtendebant
pluribus locis undæ repercuſſæ. Terribilior erat fa- 10
cies ripæ, quam equi virique compleverant. Sta-
bant ingentes vaſtorum corporum moles, & de in-
duſtria inritatæ horrendo ſtridore auras fatigabant.
Hinc hoſtis, hinc amnis [b] capacia quidem bonæ ſpei 11
pe-

Interpretatio.

a *Nec celeritatem ſuam minuebat proportione undarum late diffuſarum; ſed quaſi ejus ripæ anguſto intervallo diſtarent, rapidus & coarctatus decurrebat.*

b *Animos* Macedonum *quamvis fiduciæ concipiendæ aptos, tamen repentino metu perculerant.*

Notæ.

Indi comprehenſum ad Alexandrum mittunt. Alexander illum, ob perfidiam qua erga Darium uſus fuerat, interſici juſſit. ἀποθνήσκει πρὸς Ἀλεξάνδρου, habent Græca: Curtius nihil de ejus interitu tradit. Plutarchus cap. 100. videtur velle ipſius Alexandri manu peremptum: *Ex rebellantibus barbaris Orſodatem ipſemet confixit jaculis.* Hunc enim intelligi non quidem affirmo, ſed tamen dubito. Scimus enim quantum variationis in ejuſmodi barbaris nominibus in ſcriptorum libris reperiatur. Ipſi quidem Arriano 3. 2. *Barſaëtes Arachotorum ſatrapa* dicitur. *Freinsh.*

8 *Fluminis*] Hydaſpis. Auctor de fluminibus, qui Plutarchus falſo inſcribitur, cum nominis etymon, ſeu fabulam potius de rege ſe in flumen injiciente expoſuiſſet, ex Dercyllo 3. de montibus refert, mon-

Tt tem

pectora, & sæpe se experta, improviso tamen pavore percusserant. quippe instabiles rates, nec diri-
12 gi ad ripam nec tuto adplicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes levatis super capita armis transibant. Ibi levia prælia conserebant; & uterque rex [a] parvæ rei discrimine, summæ experiebatur even-
13 tum. Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. quis ducibus promptissimi juvenum lanceis modo armati transnavere in insulam, quam frequens hostis tenebat; multosque Indorum, nulla re magis quam audacia ar-
15 mati, interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix [b] inveniret modum; sed dum supervenientes contemptim & superbe quoque exspectant, circumventi ab iis, qui occulti enataverant,
16 rant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem,

INTERPRETATIO.

a *Levium præliorum successu tentabant* quæ futura esset *ultimi fortuna.*

b *Moderationem admitteret.*

NOTÆ.

tem flumini subjectum appellari elephantem hanc ob causam. Alexandro cum exercitu Indiam invadenti, visum incolis, armis occurrendum esse. Pori vero terrarum illarum regis elephas quo vehebatur, repente œstro percitus tumulum Solis conscendit, ibique humana voce usus, Domine rex, inquit, qui genus ab Gegasio ducis, nihil contra Alexandrum moliare, est enim Iove natus: & cum dicto occubuit. Quo Porus audito, trepidus ad Alexandri genua accidit, pacemque oravit, qua potitus montem à bellua elephantem appellavit. *Raderus.*

Et uterque rex parvæ rei discrimine] Notum est, solere Duces velitationibus prætentare vires & animos hostium, antequam integro congrediantur prælio. vid. Berneggeri Quæst. Polit. 152. *Loccen.*

13 *Et perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi*] Cautior hic Cæsar erat, qui quo sæpius vicisset, hoc minus experiundos casus opinabatur: nihilque se tantum adquisiturum victoria, quantum auferre calamitas posset. *Loccen.*

15 *Inveniret modum*] Vide Gruterum ad ista Livii 30.30.19. *Inter pauca felicitatis virtutisque exempla M. Attilius quondam in hac eadem terra fuisset, si victor pacem petentibus, dedisset patribus*

ſtem, aut impetu amnis ablati ſunt; aut vorticibus
impliciti. eaque pugna multum fiduciam Pori ere-
xit cuncta cernentis è ripa. Alexander inops conſi- 17
lii tandem ad fallendum hoſtem [a] talem dolum inten-
dit. Erat inſula in flumine amplior ceteris, ſylve-
ſtris eadem & tegendis inſidiis apta. foſſa quoque
præalta haud procul ripa, quam tenebat ipſe, non
pedites modo, ſed etiam cum equis viros poterat
abſcondere. Igitur ut à cuſtodia hujus opportunita- 18
tis

INTERPRETATIO.

a *Hoc ſtratagema excogitavit.*

NOTÆ.

bus noſtris: ſed non ſtatuendo eundem felicitati modum, nec cohibendo efferentem ſe fortunam, quanto altius elatus erat, eo fœdius corruit.

17 *Alexander inops conſilii tandem ad fallendum hoſtem talem dolum intendit*] Simili dolo eluſit olim Orangius Albanum; de quo ſic refert Strada lib. 7. belli Belg. *Intentior Albanus munitis quæ in limite erant, & quibus præcipue timebat oppidis, Trajectum ad Moſam cum exercitu properavit, ut ex ea urbe occurreret Orangii conſiliis, illumque à tranſmittendo flumine, diſpoſito per Moſæ ripas milite deterreret. Sed vicit Orangii ſagacitas & confidentia. Invento enim per equites vado inter Ruremundam ac Trajectum, quam forte Moſa aqua tum modicus fluebat; arte fortunam adjuvat in hunc modum. Equitatum qui vim fluminis refringeret, tranſverſum adſtringit, quam late alveus patebat (quod in tranſvehendis per Ligerim Sicorimque copiis olim fecerat Iulius Cæſar, aliique poſt illum) ſimul per extenuatum ea ratione retentumque amnem feſtinare ſub veſperam ſilentio pedites jubet: eaque nocte, regiis excubiis inobſervabili celeritate, aut potius incredibili auſo deceptis, exercitum incolumem traduxit. Idque adeo inopinatum obveniſſe Albano ferunt, ut Barlamontium renunciantem tranſiiſſe jam hoſtes, interrogaverit: Num putaret hoſtium aciem phalangem avium eſſe, quæ Moſam tranſvolaret?* Quod autem notat Strada de Iulii Cæſaris facto in tranſvehendis per Ligerim Sicorimque copiis: illud exſtat in Commentar. Iul. Cæſaris lib. 7. de bello Gall. p. m. 96. ubi refert ſe *diſpoſito equitatu qui vim fluminis refringeret, milites per Ligeris vadum ita traduxiſſe, ut brachia modo atque humeri ad ſuſtinenda arma liberi ab aqua eſſe poſſent.* Et lib. 1. de bello civ. p. m. 144. ait ſe per vadum Sicoris traduxiſſe incolumem exercitum, *magno numero jumentorum in flumine ſupra atque infra conſtituto*, quæ vim fluminis refringerent. Confer Freinſhemii Commentarium in Curtium 4. 9. 17. & ibidem 8. 13. 8. Simili autem arte, qua hic Alexander & Orangius, uſus etiam Auguſtæ noſtræ imperator exercitus, ſtrenuus heros Bannerius, quum moveret in Pomeraniam; & ipſi tranſitus Oderæ fluvii à Cæſarianis eſſet interclufus; per vadum inter Cuſtrinum & Francofurtum hoſti ignotum incolumi exercitu evaſit, & prudenter eluſit hoſtis tunc potentioris inſidias. qui jactabat, ſe ſacco jam incluſum tenere Bannerium. hic autem argute reſpondit, oblitum eſſe hoſtem conſtringere vinculis ſaccum. qua de re in ipſis Annalibus plura. *Loccen.* Quem etiam deſcribunt Arrianus 5. 2. Plutarchus cap. 104. Po-

 lyæn.

tis oculos hoſtium averteret; Ptolemæum *cum omnibus turmis obequitare* juſſit *procul ab inſula*, *& ſubinde*
19 *Indos clamore terrere quaſi flumen tranſnaturus foret.* Per
complures dies Ptolemæus id fecit; eoque conſilio
Porum quoque agmen ſuum ei parti, quam ſe pete-
20 re ſimulabat, coëgit [a] advertere. Iam extra conſpe-
ctum hoſtis inſula erat: Alexander *in diverſa parte*
ripæ ſtatui ſuum tabernaculum juſſit, *adſuetamque comi-*
tari ipſum cohortem ante id tabernaculum ſtare; *& o-*
mnem adparatum regiæ magnificentiæ, *hoſtium oculis de*
21 *induſtria oſtendi.* Attalum & æqualem ſibi, & haud
diſparem habitu oris & corporis, utique cum pro-
cul viſeretur; veſte regia exornat, præbiturum ſpe-
ciem ipſum regem illi ripæ præſidere, nec agitare
22 de tranſitu. Hujus conſilii effectum primo morata
tempeſtas eſt, mox adjuvit; incommoda quoque ad
23 bonos eventus vertente fortuna. [b] Trajicere amnem
cum ceteris copiis in regionem inſulæ, de qua ante
dictum eſt, parabat, averſo hoſte in eos, qui cum
Ptolemæo inferiorem obſederant ripam; quum pro-
cella

INTERPRETATIO.

a *Admovere.*

NOTÆ.

lyæn. 4.3. & Front. 4. 1. quo toto capite *de tranſducendo exercitu per loca hoſtibus infeſta* agit.

18 *Averteret*] Liv. 38. 33. de Scipione: *moram pugnandi nullam fecit, ut ipſo certamine averteret a conſpectu tranſeuntium per colles equitum.* Idem 30.4. de eodem: *ut ab eo quod parabat, in alterius rei curam converteret hoſtium animos.* Hieronis ſtratagema ſimile refert Polyænus 1.29. vide quæ ſupra notavi 4. 6. 9.

19 *Advertere*] Mavult Freinshemius *obvertere.* non male.

21 *Veſte regia exornat*] Sic Gelon per *Pediarchum ſagittariorum præfectum, ſibi forma & aſpectu ſimilem, tyrannica veſte indutum*, fraudem paravit Himilconi apud Polyæn. ſtrat. 1. 27. Sic apud Diodor. 19. 5. *Agathocles, quid animo dux* (Aceſtorides) *moliretur, conjectans, è juvenum cœtu ſtatura formaque ſibi quam ſimillimum delegit. Huic armis, equo, veſtibuſque traditis, ad cædem ſui miſſos aſtute circumvenit.* Quippe ſuccidanea illa hoſtia relicta, ipſe evaſit incolumis. Sicut apud Polyænum 1. 12. ancilla Helenæ cultus heræ induta, vicem illius occubuit. item alia Arſinoës, apud eundem 8. 56. Harmoniæ, apud Val. Max. 3. 2. ext. Servus Panopionis, ibid. 6. 8. quod paulo aliter narrat Dio in Auguſto. *Freinsh.* Simile quid in vitandis inſidiis Datames tentavit apud Cornel. Nepotem; & plures alii de quibus
Freins

cella imbrem vix ſub tectis tolerabilem effudit.
obrutique milites nimbo in terram refugerunt, na-
vigiis ratibuſque deſertis. ſed tumultuantium fremi-
tus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte non poterat au-
diri. Deinde momento temporis repreſſus eſt imber;
ceterum adeo ſpiſſæ intendere ſe nubes, ut conde- 24
rent lucem, vixque conloquentium inter ipſos facies
noſcitaretur. Terruiſſet alium obducta nox cœlo,
quum ignoto amne navigandum eſſet, forſitan hoſte 25
eam ipſam ripam, quam cæci atque improvidi, &
ex periculo gloriam accerſentes petebant, occupan-
te. obſcuritatem, quæ ceteros terrebat, [a] ſuam oc-
caſionem ratus, dato ſigno, ut omnes ſilentio ad- 26
ſcenderent in rates, *eam qua ipſe vehebatur, primam*
juſſit *expelli.* Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ pe-
tebatur; quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum 27
intuebatur. una ergo navi, quam petræ fluctus inli-
ſerat, hærente, ceteræ evadunt; *armaque capere mi-
lites, & ire in ordines* juſſit.

Interpretatio.

a *Arbitratus caliginem* illam *opportunam ſibi eſſe.*

Notæ.

Freinshemius in Notis ad Curtium, & Zevecotius in Suetonii Iul. Cæſar. Obſerv. Polit. cap. 65. qui notat, opportunius in bello adverſus hoſtes, vel ad fallendum inſidiantes, vel ad opprimendum ſecuros mutationem ac diſſimulationem habitus inſtitui, quam in pace inter ſubditos à bono & dilecto Principe: qui hoc modo de ſuorum fide dubitare videatur. cum tamen nemo à ſuis ignorari velit, niſi qui proderetur. *Loccen.*

24 *Spiſſæ intendere ſe nubes*] Petronius: Tam ſpiſſæ repente tenebræ lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Vide notata ad 4. 3. 16.

CAP. XIV.

Indorum & Macedonum insignis & cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas, & Alexandri Regis clementia.

1 IAMQVE agmen in cornua divisum ipse ducebat: quum Poro nunciatur *armis virisque ripam obtineri, & rerum adesse discrimen.* Ac primo humani ingenii vitio spei suæ indulgens, Abisarem belli socium (& ita convenerat) adventare
2 credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, c quadrigas, & III millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages

NOTÆ.

1 IAmque agmen] Sequitur ipsius pugnæ descriptio, commissæ bidui itinere à Taxilis, si Philostrato 2. 15. credimus.

2 *Centum quadrigas*] Mira hic scriptorum rursus dissensio. aliud Curtius, Plutarchus c. 105. aliud Aristobulus, aliud Ptolemæus apud Arrianum 5. 2. narrant; quos ipse adibis. *Raderus.* Adde Polyænum 4. 3. 21 & 22. qui eum quem noster *Hagen fratrem* Pori, videtur appellare *Pittacum nepotem.* Dignus autem hac in re locus Arriani 5. 2. qui explanetur: præsertim cum nullo modo à nostro instituto alienum id sit futurum. Ait, vel potius Interpretes: *Ptolemæus, cui ego assentior, aliter sentit. Nam & ipse filium à Poro missum fuisse scribit, non autem LX solum currus ducentem. neque enim versimile est, Porum, quum jam per speculatores certior factus esset, aut ipsum Alexandrum, aut certe partem exercitus Hydaspen transiisse, filium suum cum sexaginta tantum curribus emisisse. qui quidem veluti ad speculandum missi, satis multi etiam, non bene instructi erant, ut nimirum expeditius sese recipere possent: at vero ad arcendum hostes nondum transgressos, aut cum eis jam transgressis confligendum, nequaquam pares erant.* Sensu cum per se ridiculo, tum inprimis ab Arriani mente egregie alieno: *satis multi*; nam pauciores, puta triginta currus, ad explorandum non erant futuri satis multi, *etiam non bene instructi*, hoc enim, opinor, magnopere expediebat ad receptum, ut male instructi essent, *ut nimirum expeditius sese recipere possent.* quasi vero ea potius caussa, quam ad arcendum hostem missi forent. Arrianus: ἃ δὴ ὡς μὲν ἐπὶ κατασκοπὴν ἐκπεμπόμενα, πολλά τε καὶ οὐκ εὔζωνα ἐς τὴν ἀποχώρησιν ἦν. ὡς δὲ εἰς τὸ εἶρξαί τε τοὺς οὔπω πεπεραικότας τῶν πολεμίων, καὶ τοῖς ἤδη ἐκβεβηκόσιν ἐπιθέσθαι, οὐδαμῇ ἀξιόμαχα. Nimirum confutat narrationem eorum qui tradiderunt, Porum audito Macedonum transitu filium suum misisse cum sexaginta admodum curribus. Quod quidem teste Plutarcho cap. 105. ipse Alexander in epistola quadam scripsit. verum Arrianus negat verisimile sibi videri, belli peritum hominem id fuisse commissurum, cum nulla appareret ratio: aut enim explorandi causa eos miserit, aut pugnæ: non illud; nec enim tam multos misisset: non hoc; nec enim misisset tam paucos. Vertendum ergo fuit:

Hages frater ipſius: ſumma virium in curribus. ſe- 3
nos viros ſinguli vehebant, duos clypeatos, duos
ſagittarios ab utroque latere diſpoſitos; ceteri auri-
gæ erant, haud ſane inermes, quippe jacula com-
plura, ubi cominus prœliandum erat, omiſſis habe-
nis in hoſtem ingerebant. Ceterum vix ullus uſus 4
hujus auxilii eo die fuit. namque, ut ſupra dictum
eſt, imber violentius quam alias fuſus campos lu-
bricos & inequitabiles fecerat: graveſque, & pro-
pemodum immobiles currus inluvie & voraginibus
hærebant. Contra Alexander [a] expedito ac levi agmi- 5
ne ſtrenue invectus eſt. Scythæ & Dahæ primi
omnium invaſere Indos: Perdiccam deinde cum
equitibus in dextrum cornu hoſtium emiſit. Iam un- 6
dique [b] pugna ſe moverat; quum ii: qui currus age-
bant, illud ultimum auxilium ſuorum rati, effuſis
habe-

Interpretatio.

a *Cum expeditis agilibuſque copiis celeriter pugnam iniit.*
b *Prœlium inchoatum erat.*

Notæ.

fuit: *filium ſuum cum LX tantum curribus emiſiſſe. qui, ſi ad ſpeculandum miſſi forent, nimis multi, neque ad receptum expediti fuiſſent: ſi ad arcendum, &c.* Habuit nimirum aut habere potuit in animo illud Xenophontis extremo lib. 6. Hiſt. Græcæ, quod redimendi temporis chartæque cauſa tantum Latinum adſcribo: *Pauci æque aliquid, ac multi, videre poſſunt: ac ſi pedem referre neceſſe ſit, multo facilius pauci, quam plures, tum viam idoneam reperire, tum quiete diſcedere poſſunt. At multos adducere, neque tamen hoſtibus pares, qui non ingens dementia ſit?* Nec abludit Tigranis ſcomma in exercitum Rom. apud Plutarch. Lucullo cap. 56. Ei μὲν ὡς πρεσβευταὶ, πολλοὶ πάρεισιν. εἰ δ' ὡς στρατιῶται, ὀλίγοι. *Siquidem legationis cauſſa venerunt, multi nimis ſunt: ſin pugnæ, nimis pauci.* Lubet adnotare, Ptolemæum & Ariſtobulum citato Arriani loco in hoc conſentire, filium Pori miſſum eſſe, quod ii ſane, quippe viderunt Porum, aut ſcire potuerunt, aut credere. Quin & duos ejus filios occubuiſſe ea pugna ſcripſerunt: adſtipulante quoque Diodoro 17. 89. quæ res manifeſtæ falſitatis convincit nugas Philoſtrati 2.10. Porum *fuiſſe admodum adoleſcentem, quando cum Alexandro pugnavit.* Freinsh.

3 *In curribus*] De equis, curribus, elephantis Indicis, Ælian. hiſt. animal. 13. 9. qui binos tantum epibatas, ſive adſcenſores, ſingulis curribus tribuit. Quod & Strabo firmat lib. 15. δύο δ' εἰσὶν ἐπὶ τῷ ἅρματι ἀναβάται πρὸς ἡνιόχῳ. *currus præter aurigam vectores duos habet.* idque magis credam quam ut Curtius narrat. *Idem.*

7 habenis in medium discrimen ruere cœperunt. [a] An-
ceps id malum utrisque erat: nam & Macedonum
pedites primō impetu obterebantur; & per lubrica
atque invia immissi currus excutiebant eos, à qui-
8 bus regebantur. aliorum turbati equi non in vora-
gines modo lacunasque, sed etiam in amnem præ-
9 cipitavere curricula. Pauci tamen [b] hostium tenus ex-
acti penetravere ad Porum acerrime pugnam cien-
tem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine re-
ctoribus vidit; proximis amicorum distribuit ele-
10 phantes. post eos posuerat pedites ac sagittarios tym-
pana pulsare solitos. id pro cantu turbarum Indis
erat: nec strepitu eorum movebantur, [c] olim ad no-
11 tum sonum auribus mitigatis. Herculis simulachrum
agmini peditum præferebatur. id maximum erat bel-
lanti-

INTERPRETATIO.

a *Erat utrisque ex equo incommodum.*
b Currum *qui ad Macedones usque impulsi* fuerunt.
c *Iamdiu cicuratis ad assuetum* tympanorum *strepitum auribus* elephantorum.

NOTÆ.

9 *Pauci tamen hostium tenus exacti penetravere ad Porum, &c.*] Non expedio me ex verbis: sensum teneo. qui utique non ille, *paucos ex curribus & aurigis ex hostibus elapsos ad Porum properasse, ex tota hostium acie exactos seu in fugam conjectos.* Sed quem supr. 4. 15. concepit his verbis: *Paucæ tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem, &c.* Vult ergo; curruum aliquos per interjectam hostium aciem penetrasse ad Porum. Observandum enim duplicem fuisse pugnam, majorem illam quæ mox describetur, & hanc Hagis nepotis regii, quem à rege interclusum habuisse Macedones, significare videtur auctor. An autem particula *tenus* hoc interpretamentum patiatur, ipse quidem dubito: sensum autem alium non esse liquido perspicio. Est autem locus hic in aliis Codd. aliter expressus. quod quidem argumentum solet esse corruptionis. Nec sane placet, quod facit Porum *acerrime pugnam cientem*: deinde postea demum aciem instruentem.

10 *Ad notum sonum*] Nam & primum captos mitigari scripsit Arrian. Ind. 2.29. *tympanorum ac cymbalorum pulsu.* Alias enim fere impatiens esse solet insueti sonitus hoc animal. quare sæpe etiam consternati, inque fugam acti leguntur. *Freinsh.*

11 *Herculis*] Hujus rei testem Curtius vix inveniat ex iis qui hodie leguntur. *Rad.* Ernstius observ. 2. 22. credit se reperisse ejus rei indicium Florentiæ in hac inscriptione corrupta. *Hercules * Dor * * * For * ** quam supplet: *Hercules Indorum Fortitudo.* ipse viderit.

De-

lantibus incitamentum, & [a] deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant 12
pœnam iis, qui ex acie non retulissent: metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius regis adspectus parumper inhibuit. Belluæ dispositæ inter armatos spe- 13
ciem turrium procul fecerant. ipse Porus humanæ magni-

Interpretatio.

a *Crimen erat in militia leges si quis reliquisset eos à quibus serebatur.*

Notæ.

Deseruisse] Quomodo & alibi, *primum militiæ vinculum est, religio, & signorum amor, & deserendi nefas.* Vide Florum 1. 11.

12 *Pœnam iis qui*] Acidalius malebat, *capitis etiam sanxerant pœna, si qui ex acie, &c.* & mox pro *etiam in religionem*, idem, *jam in religionem.*

Hoste quondam] De Herculis in Indos expeditione nota scriptis antiquorum fabula. quam cramben non recoquo. tantum miror hodieque apud incolas durare famam ejus rei. Anno 1509. Almeida *in fluvium delatus est, qui per Cambaiæ regnum in mare influit, Fluvium appellant Maim* (antiquo nomine. nam & apud Arrianum periplo maris Erythr. 3. 5. ingens est fluvius qui Mais dicitur.) Ibi vidit in oppido pervetusto maximum & amplissimum templum, & campum latissimum, in quo erant sepulchra innumerabilia. Cum ab incolis sciscitaretur, quid infinita illa mortuorum monimenta designarent: responderunt illi qui sapientes existimabantur, antiquissimis regionis illius scriptis atque monimentis contineri: Herculem in Indiam cum maximo exercitu penetrasse: & in eo loco bis cum Rege quodam potentissimo collatis signis conflixisse, & utroque prœlio superatum fuisse. Vt autem tam præclari facinoris memoria seculis innumerabilibus conservari posset, institutum ab antiquis fuisse, ut locus ille, in quo milites Herculis ceciderant, religione consecraretur, & illa sepulchra inviolata permanerent. Hæc quidem illi prædicabant. quibus quanta sit habenda fides, liberum sit ei qui velit, judicasse. Osorius de reb. Emmanuelis lib. 6. 6. In hac autem narratione multa insunt, quæ propter à Lusitanis potius quam Indis confictam esse suspicetur Freinshemius.

13 *Speciem turrium*] Eadem similitudine supra 8. 12. utitur. eadem Diodorus 17. 87. Arrian. 5. 2. & Polyæn. 4. 3. Apud Marcellinum 24. 22. *Elephanti gradientium collium specie motuque immanium corporum propinquantibus exitium intentabant.* In confesso est Porum hoc bello elephantis usum. Quo argumento Photius ostendit, Agatharchidem lib. 1. de mari rubro, vel memoria lapsum fuisse, vel ad Ægyptios tantum reges, aut saltem Alexandri successores respexisse, cum Ptolemæum Philadelphum primum fuisse scriberet, qui elephantorum venationem instituerit. *Freinsh.*

Ipse Porus] *Erat enim quinque cubitos altus.* Arrian. 5. 2. Diod. 17. 88. adjicit: *crassitudine autem tanta, ut thorax ejus duplo excederet loricas aliorum, qui robore excellerent.* At apud Plutarchum cap. 106. *Porum plerique scriptores consentiunt quatuor cubitos palmo excedentem.* quem locum merito suspectum habet Raderus, & pro παλαίςων πηχῶν

magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adjicere videbatur bellua qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quanto aliis ipse
14 præstabat. Itaque Alexander, contemplatus & regem & agmen Indorum, *tandem*, inquit, *par animo meo periculum video. cum bestiis simul, & cum egregiis*
15 *viris res est.* Intuensque Cœnon, *Quum ego*, inquit, *Ptolemæo Perdiccaque, & Hephæstione comitatus in lævum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis; ipse dextrum move, & turba-*

NOTÆ.

πηχῶν reponit πέντε. cum etiam Eustathius ad Dionys. vers. 1027. multos Indorum tradat πενταπήχεις quinque cubitales reperiri: Porum autem excessisse quinque cubitos. Sane majorem quatuor cubitis oporteat fuisse, qui, ut ibidem addit Plutarchus, elephanto suo proportione equitis insideret. Philostr. 2. 10. ait fuisse *proceritate corporis tanta, quanta, post Trojana tempora, nemo.* Arrianus peripl. mar. Erythræi 3.2. ait in illis regionibus reperiri ἄνδρας ὑπὲρ μεγέθεις τῷ σώματι, *viros excedentibus modum corporibus præditos.* Ceterum de Mithridate similia fere notasse credo Sallustium, si extarent quæ juxta hoc fragmentum scripsit: *Mithridates corpore ingenti, perinde & armatus.* Idem.

Formam] Rutgersius Var. lect. 3. 4. emendabat *normam*: haud absurde: Potius tamen assentiar Bongarsio glossema hoc esse: ut scilicet divisa voce, *prope modum*, legatur; *magnitudinis prope modum excesserat.* Moveor etiam nonnihil versu Galteri:

Humanique modum transgressum corporis.

Solet enim ille ipsa fere Curtii verba in numeros redigere. Si tamen vulgatam lectionem teneas, interpretabere *formam*, ut fere accepit Probus in Eumene, *multi etiam qui ejus formam cognoscere studebant, qualis esset.* Tac. 2. 39. *forma haud dissimili in dominum erat.* Quid tamen, si legas; *magn. prope modum excesserat. formam magnitudini Pori adjiciebat belua*, &c. id est, decorem, speciem. si enim legas, ut editur, *magnitudini adjiciebat*, falsa est sententia: quanto enim major est elephantus, tanto minorem apparere necesse est qui eo vehitur. dextrum enim suum cornu ipse duxit. *Idem.*

14 *Par animo meo*] Sic fere apud Lucanum 5. 165. à fine.

Credit jam digna pericula Cæsar
Fatis esse suis.

15 *Ipse dextrum*] Acidalius, probante Radero, legit: *ipse in dextrum move.* Nam Alexander jam in lævum se irruere velle significarat. Negari tamen non potest in describendis aciebus Curtio non nimium esse tribuendum. Certe causam haud unam habuit Glareanus, sin hic dixit auctorem nihil habuisse pensi, quid scriberet. Sunt enim ubi merito quis offendat, quæ Raderus, præter Acidalianam conjecturam, hac quoque ratione submovet, ut dicat pro Cœnum *in lævum cornu invectum*, quamquam sic etiam MSS. habeant, legi debere, *in dextrum.* Sed hoc quidem satis violentum est. Qui autem hoc loco, *ipse dextrum move*, Alexandri, non hostium dextrum cornu accipit, sane valde fallitur. Non igitur video, qua causa Glareano sic insultet Raderus, qui dum errorem ejus detegere satagit, inter alia etiam objicit, non distinguere eum duas pugnas,

turbatis signa infer. Tu Antigenes, & tu Leonnate, & Tauron, invehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ & validæ non alias magis 16
quam adversus belluas rectoresque earum usui esse poterunt; deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas confundite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius furit. In hostem enim imperio; in suos pavore agitur. Hæc eloqu- 17
tus

NOTÆ.

gnas, alteram cum Hage, alteram cum ipso Poro. Id quidem haud falso, nisi ipse eandem culpam incurreret: nam aciem Alexandri contra Porum, quam Arrian. 5. 2. describit, referre volens, narrat nobis aliam contra Hagen, quam Arrianus superius num. 20. proposuerat. Polyænus quoque aciem utramque aliquo modo depingit: ubi tamen vix invenies, quo Curtio opem feras.

Antigenes] Vulgo *Antigone*. Sed Antigonus Phrygiæ vicinæque Lydiæ satrapa relictus fuerat, de quo supr. 4. 1. ubi locorum etiam res gessit circa prælium Arbeliticum. Atque deinceps ibi mansisse argumento est, quod infr. 10. 10. illæ regiones ei decernuntur: quod forte non fuisset factum, nisi jam tum in possessione earum fuisset. Sed & ex Diodoro 18. 23. colligo eum ab eo statim tempore satrapia sua non excessisse. *Antigenes* autem Argyraspidum phalangitarum dux fuit, ut ex Diodoro 18. 62. aliisque locis liquet. Recte igitur sic restituimus. & omnino certum illud est ex Arriano. *Freinsh.*

In mediam aciem] Modius interpolabat, *non in mediam aciem, sed urgebitis frontem*. At vetustam lectionem *in med. aciem*, omissa negativa, & *urg. frontem*, merito restituit Acidalius. mediam aciem intelligit, quæ inter duo cornua erat disposita: quæ simul etiam *frons* exercitus instructi dicitur, eadem figura, qua partes à læva dextraque, *cornua*. Tamen Pal. 8. habet, *non inveh. in med. ac. sed urg. frontem*. Verum negativam natam putat Freinshemius ex præcedenti voce *Tauron*, collisa cum sequenti *invehimini*: qua demum recepta proclive fuit, & in *sed* mutare.

16 *Anceps genus auxilii est*] Ita Livius de falcatis curribus 37. 41. *Eumenes haud ignarus pugnæ, & quam anceps esset auxilii genus.* Sed elephantos Lucret. 5. 1349. *commune malum* nominat. De hac re Stewechius in Veget. 3. 24. Illud, *inquit*, certe silentio prætereundum non est, sæpe communi partis utriusque periculo productos in campum elephantos. testis mihi Hirtius de bello Africano cap. 27. Plutarchus in Pyrrho cap. 55. Q. Curtius. eo quod hæ bestiæ in suos frequenter se converterent. testis Appianus de bellis Punicis. luculentissimum quoque ejusdem testimonium laudandum puto ex libro de bello Hispaniensi. Unus, inquit, elephantorum gravi percussus saxo de muro caput, furere atque effrenate ferri cœpit, inque amicos horrendo clamore furens se conjecit, quemvis obvium trudens ac proterens. similiter & reliqui elephanti, illius clamoribus exterriti, fecerunt. quod quidem sæpe numero solent, cum insaniunt, quemvis ut inimicum accipientes, ob quam eorum perfidiam quibusdam communes hostes appellati. Arrianus certe 5. 2. ita etiam in hoc prœlio usu venisse docet. Idem Siculus 17. 88. narrat, & Curtius ipse mox infra. Plin. 8. 9. *minimo suis stridore terrentur, vulneratique & territi retro semper cedunt, haud minore partium suarum pernicie.* Raderus. Adde Florum 1. 18.

In hostem enim imperio] Hoc Alexander in orat. ad milites lib. 9. Curtii pluribus ostendit, & Livius probat exem-

tus concitat equum primus. Iamque, ut destinatum erat, invaserat ordines hostium; quum Cœnus in-
18 genti vi in lævum cornu invehitur. phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus, qua equitem invehi senserat, *belluas agi* jussit: sed tardum & pene immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat. ne sagittarum qui-
19 dem ullus erat barbaris usus. quippe longæ & prægraves nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis apte & commode imponunt. Tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, [a] molientes ictus,
20 celeritate hostium occupabantur. Ergo spreto regis imperio (quod fere fit ubi turbatis acrius metus quam dux imperare cœpit) totidem erant imperato-
21 res, quod agmina errabant. alius *jungere aciem*; alius *dividere*; *stare* quidam; & nonnulli *circumvehi terga hostium* jubebant. [b] nihil in medium consulebatur.
22 Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, conligere dispersos, obvius hosti ire pergit,
23 *elephantosque ante agmen suorum agi* jubet. Magnum belluæ injecere terrorem; insolitusque stridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal; sed viros

INTERPRETATIO.

a *Dum sagittas* in hostem *destinant*.
b *Nihil communi consilio decernebatur*.

NOTÆ.

exemplo pugnæ inter Marcellum & Annibalem: *Eo magis ruere in suos belluæ, tantoque majorem stragem edere, quam inter hostes ediderunt, quanto acrius pavor consternatas agit, quam insidentis magistri imperio reguntur.* Hermannum Hugonem confer. lib. 1. de militia equestri capite 5. *Loccenius.*

17 *In lævum cornu*] Ex mente Curtii, si non ex calamo, certissimo legendum, *in dextrum*. ita etiam Arrianus 5.2. *Cœnum ad dextrum cornu mittit.* Raderus.

19 *Imponunt*] MSS. *Q. imponuntur.* sicut divinaveram, volueramque part. *tum* expungi.

23 *Non equos modo, tam pavidum ad omnia animal*] Qui stridorem elephantorum ferre non possunt. Vide quæ notavi ad Florum 1.18. Quare Cæsar in Africa bellum gerens contra Scipionem & Iubam, qui elephantos habebant, ipse quoque nonnullos ex Italia adduci jussit, non alio fine, nisi ut milites eos ex quotidiano conspectu metuere desinerent, atque *ut jumenta bestiarum odorem, stridorem, speciem,*

viros quoque ordinesque turbaverat. Iam fugæ cir- 24
cumspiciebant locum paulo ante victores; quum
Alexander Agrianos & Thracas leviter armatos,
[a] meliorem concursatione quam cominus militem,
emisit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere & 25
elephantis, & regentibus eos. phalanx quoque instare
constanter territis cœpit. Sed quidam avidius persequu- 26
ti belluas in semet inritavere vulneribus. obtriti ergo
pedibus earum, ceteris, ut parcius instarent, fuere do-
cumentum. Præcipue [b] terribilis illa facies erat, quum 27
manu arma virosque contriperent, & super se re-
gentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc se- 28
quentium, nunc fugientium elephantos, in [c] mul-
tum diei varium certamen extraxit: donec securi-
bus [id namque genus auxilii præparatum erat] pe-
des amputare cœperunt. *Copidas* vocant gladios le- 29
viter curvatos falcibus similes, quîs adpetebant bel-
lua-

INTERPRETATIO.

a *Aptiorem velitationi* equestri, *quam pugnæ statariæ.*
b *Formidabile spectalum erat.*
c *In magnam diei* partem *produxit ancipitem pugnam.*

NOTÆ.

ciem, consuetudine captarum, non reformidarent. Hirtius de bello Afr. cap. 72. Atque hæc ratio potissimam difficultatem transeundi Hydaspis objecit Alexandro, notante Arriano 5. 2. solum hoc timuisse, ne equi specie & clamore belluarum territi rem turbarent. Ibid. editum est: *neque enim putabat* (Porus) *quenquam hostium per illa elephantorum interstitia penetrare ausurum, sed ne equites quidem, equitum metu.* nescio an typothetæ vitio. legendum enim: *equorum metu.* Scipio contra Annibalis elephantos *equitatum Numidarum in utroque cornu locavit, assuetum ferre odorem & aspectum elephantorum. Italico vero non assueto, talibus postremam aciem clausit.* Appian. de bell. Punicis. Quod autem *pavidum ad omnia animal* vocat, de insolito tumultu aut specie interpretare: cujus rei exemplum in Livio 10. 28. *Freinsh.* Hoc ita capiendum, quod pavor equorum ex insolitis, assuetudine dediscendus. vide Hermann. Hug. lib. 11. de mil. equ. cap. 3. *Loccenius.*

24 *Agrianos & Thracas*] Hos ut equites sagittarios crederet Explanator, in causa fuit Arrianus 5. 2. ut conjicio, qui tradit Alexandrum in Indos immisisse mille hippotoxotas. Sed eos ex eodem loco *Daas* fuisse crediderim. certe Agriani & Thraces non magis equestri rei studere potuerunt, quam apud nos Helvetii aut Rhæti. *Idem.*

29 *Belluarum manus*] Probosci-
des,

luarum manus. nec quidquam inexpertum non mortis modo, ſed etiam in ipſa morte novi ſupplicii ti-
30 mor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati ſuos impetu ſternunt, & qui rexerant eos præcipitati in terram, ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pavidi, quam infeſti, ul-
31 tra aciem exigebantur; quum Porus deſtitutus à pluribus, tela multo ante præparata in circumfuſos ex elephanto ſuo cœpit ingerere, multiſque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus undique petebatur.
32 Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoque ſanguine profuſo [a] languidis ma-
33 nibus magis elapſa, quam excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius bellua inſtincta rabie, nondum ſaucia invehebatur ordinibus; donec rector belluæ regem conſpexit fluentibus membris omiſſiſq; armis vix compo-
34 tem mentis. Tum belluam in fugam concitat ſequente Alexandro: ſed equus ejus multis vulneribus confoſſus deficienſque procubuit poſito magis rege, [b] quam effuſo. itaque dum equum mutat, tardius inſequutus
35 eſt. Interim frater Taxilis regis Indorum præmiſſus ab

INTERPRETATIO.

a *Quæ defeſſis* ejus *manibus excidebant potius quam vi conjiciebantur.*

b Leniter *potius deponens Alexandrum, quam projiciens.*

NOTÆ.

des, amputatu non ita difficiles, ut bello Pyrrhi Tarentino C. Minucius oſtendit apud Florum 1. 18. & Plinium 8. 7. Sic veteranus Cæſaris ab elephanto in altum ſublatus, proboſcidem cecidit. Hirtius de bell. Afr. cap. 85.

32 *Novem jam vulnera*] Arrian. 5. 2. nonnihil à Curtio divertit: Cum in dextro humero, quem quidem ſolum in pugna nudum ferebat, vulnus accepiſſet (nam à reliquo corpore thorax facile tela propulſabat) ipſe alioqui inſigni & robore & membrorum convenientia præditus, ut poſtea ejus conſpectus docuit, converſo elephante receſſit. *Siculus* 17. 88. Porus tandem cum heroïce depugnaſſet, præ multitudine vulnerum exſanguis animo deficit, & viribus infractis è bellua ad terram delabitur. *Rader.* Themiſtius quoque orat. 9. multis vulneribus affectum fuiſſe tradit. item Iuſtinus 12. 8. In Arriani loco eſt quod obiter moneam, illa verba, περιττὸς ὢν κατά τε τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν ἁρμονίαν, de ipſo Poro

ab Alexandro, monere cœpit Porum, *ne ultima experiri perseveraret, dederetque se victori.* At ille quam- 36
quam exhaustæ erant vires, deficiebatque sanguis;
tamen ad notam vocem excitatus: *agnosco*, inquit,
Taxilis fratrem imperii regnique sui proditorem: & telum, [a] quod unum forte non effluxerat, contorsit
in eum, quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito fugere acrius 37
cœpit: sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. itaque sistit fugam, peditemque
sequenti hosti objecit. Iam Alexander consequutus 38
erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat *resistentibus parci.* Ergo undique & in pedites, & in ipsum
Porum tela congesta sunt: quîs tandem gravatus labi ex bellua cœpit. Indus qui elephantum regebat, 39
descendere eum ratus, more solito elephantum *procumbere* jussit *in genua*; qui ut se submisit, ceteri
quo-

INTERPRETATIO.

a *Quod solum fortuito non exciderat* Poro.

NOTÆ.

Poro perperam accipi, reddique, *ipse alioqui insigni & robore*, &c. nam de thorace loquitur auctor: *firmitudinis & operis eximii thorax, ut postea intuentibus apparuit, facile tela propulsabat.* Freinsh.

34 *Equus*] Bucephalus.

36 *Proditorem*] Sed qui illud in fratrem Taxilis convenerit? in ipsum potius. ergo *proditoris* repono. volentibus etiam MSS. quos postea inspexi. *Freinsh.*

37 *Virtutis opere*] Simili re styloque Livius 30. 35. *Hoc edito velut ultimo virtutis opere, Annibal quum Adrumetum refugisset*, &c. Quod hi *ultimum virtutis opus*, id *extremam virtutem* appellat Statius; ubi Tydeus,

—— *nec me virtus extrema fefellit.*

39 *Procumbere jussit*] De elephantorum indole, docilitate, &c. habes apud Plinium lib. 8. multis à principio capitibus, & Lipsium singulari epistola 50. cent. I. Sed de Pori elephanto ex Plutarcho cap. 106. cognosces, quomodo regi in terram demisso è vulneribus tela sensim & leniter extraxerit. Audi quæ de eodem forte (quem tamen Curtius confossum prodit) tradat Philostratus 2. 6. nullo modo prætermittenda, mira sane & memoranda. De elephantorum, *inquit*, ætate, & quod longissimæ vitæ sint, ab aliis pluribus scriptum est: veruntamen hi penes Taxila urbem omnium urbium, quæ apud Indos sunt, maximam, elephantum invenisse perhibent, quem inungebant, & vittis ac myrteis coronis indigenæ ornabant: asserentes unum ex his esse qui pro rege Poro adversus Alexandrum pugnaverat, quem propterea quod in pugna promptissime versatus esset, Alexander Soli dedica-

quoque, ita enim instituti erant, demisere corpora
in terram. ea res & Porum, & ceteros victoribus
40 tradidit. Rex *spoliari corpus Pori*, interemptum esse
credens, jussit, & qui detraherent loricam vestem-
que, concurrere; quum bellua dominum tueri &
spoliantes cœpit adpetere, levatumque corpus ejus
rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique ob-
ruitur, confossoque eo in vehiculum Porus imponi-
41 tur. Quem Rex ut vidit adlevantem oculos, non
odio, sed miseratione commotus, *quæ malum*, in-
quit, *amentia te coëgit rerum mearum cognita fama,*
belli fortunam experiri; quum Taxiles esset in deditos cle-
42 *mentiæ meæ tam propinquum tibi exemplum?* At ille,
quoniam, inquit, *percontaris, respondebo ea libertate,*
quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse
censebam. meas enim noveram vires, nondum expertus
tuas: fortiorem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic
quidem parum felix sum, [a] *secundus tibi.* Rursus inter-
ro-

INTERPRETATIO.

a Qui *primus à te* sim fortitudine.

NOTÆ.

dicavit. esse autem illi torques aureos circa dentes, seu potius cornua libeat appellare, & in torquibus literas Græcas insculptas hæc verba referre: *Alexander Iovis F. Ajacem Soli.* hoc enim Ajacis nomen ipse elephanto imposuit, magnum magno nomine exornans. Conjiciunt autem indigenæ annos quinquaginta supra trecentos, ab ea, quam diximus, pugna, ad ea tempora intercessisse: cum tamen scire non possint, quot fuerit natus annos, quando pugnæ interfuit. *Raderus.* Multa de elephantis Bulenger. de Venat. Circi, toto cap. 21. ubi miror inter plurima Æliani loca me non reperire cap. 37. lib. 7. de animal. ubi de Pori elephanto idem quod Plutarchus tradit, adjicitque semet ipsum inclinasse, quasi diceret, sua sponte, non à magistro jussum, procubuisse. Sed Curtio potius credam. sic enim edocebantur. Seneca epist. 85. *elephantum minimus Æthiops jubet subsidere in genua.* Vide Marcil. ad Martial. 1.17. Idem Ælianus 3.46. similia fere quæ de Pori elephanto Curtius, de alio Indico narrat, qui dominum suum protexerit, & labentem promuscide sustulerit. *Freinsh.*

Qui ut se submisit, ceteri quoque, &c.] Sic olim Sybaritarum equi, cantu tibicinis excitati saltantes (ita enim in pace edocti erant) ordines turbarunt, & sessoribus excussis hosti victoriam dederunt. quod documento erit, belluas, quarum usus in bello erit, non otii ludicris, sed militiæ commodis instituere. *Loccen.*

41 *Quæ malum*] Similiter fere Perseum percontatur Æmilius, apud Livium 45.8.

43 *Quid*

PORI CAPTIVI MAGNANIMITAS.

rogatus, *quid ipse victorem statuere debere* censeret;
quod hic, inquit, *dies tibi suadet : quo expertus es*,
quam caduca felicitas esset. Plus monendo profecit, 44
quam si precatus esset. quippe magnitudinem animi
ejus interritam, ac ne fortuna quidem infractam,
non misericordia modo, sed etiam honore excipere
dignatus est. ægrum curavit haud secus, quam si pro 45
ipso pugnasset: [b] confirmatum contra spem omnium
in amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore

INTERPRETATIO.

a Postquam *præter omnium opinionem convaluit.*

NOTÆ.

43 *Quid ipse*] Avet & audet animus pro *ipse*, *in se* rescribere, nisi utramque simul forsan aliis videatur. *Acidalius.*

Quod hic dies] Plutarchus cap. 106. & de ira cohib. cap. 16. cum Arrianus 5. 2. simpliciter tradit, rogatum ab Alexandro Porum respondisse βασιλικῶς, *regie*, seu *regaliter*, atque *in eo esse omnia.* multo elegantior & urbanior est narratio Curtii. *Raderus.* Ego Curtio irascor quod interpolaverit responsum Pori à Græcis relatum, quod & credibilius est, & admirandæ majestatis gravitatisque plenum. Egregie de eo disserentem Themistium vide, orat. 9.

44 *Monendo profecit, quam si precatus esset*] Sic apud Valer. Max. 3. 8. *Mævius quo vitam constantius contempsit, eo facilius impetravit.* Plutarch. Lucullo cap. 28. *Pomponius, non obscurus vir, saucius captus est, atque ad Mithridatem vulneribus gravis pertractus. Quem ubi rogavit rex, an, si ipsum conservasset, amicus sibi esset futurus? Sane, inquit, si pacem cum pop. Romano feceris : sin secus, hostis. Cujus rex admiratus virtutem, nihil eum læsit.* Eximie Seneca ad Helviam 13,7. *Qui adversus sævissimos casus casu se extollit, & ea mala quibus alii opprimuntur, evertit, ipsas miserias infularum loco habet: quando ita affecti sumus, ut nihil æque magnam apud nos admirationem occupet, quam homo fortiter miser.* De Q. Mucio Scævola notum ex Livio 2. 12. Non superbum, nec abjectum, sed cordatum & generosum devicti responsum ut forti clementique victori virtutis argumentum habetur, ita ipsi victo prodest: dum victor probat ejus animum fortunæ parem, & talem esse deprehendit, qui non contaminet ejus victoriam degenere spiritu. qua de re fuse Scipio Amiratus lib. 12. disc. 2. *Loccenius.*

45 *Mox donavit ampliore regno quam tenuit*] Suffragatur Plutarch. cap. 107. *Adjecit liberorum ibi populorum, quos subegit, regionem, in qua nationes quindecim, urbium non mediocrium quinque millia, & vicos quamplurimos memorant fuisse.* Arrian. 5. 2. *Aliam ei regionem vetere ampliorem adjecit.* Raderus. Habuit Plutarchus in animo, quod, teste Plinio 6. 17. *Alexandri Magni comites in eo tractu Indiæ quem subegerant, scripserunt quinque millia oppidorum fuisse, nullum Cominus, gentium IX.* adjicit Strabo l. 15. *regionem hanc totam ab Alexandro subactam; ac Poro esse traditam.* Est autem quod in utroque corrigendum putem; gentium numerum in Plutarcho. nam in novem Plinius cum Strabone consentiunt. in Plinio, quod non satis determinate descripserit tractum eum Indiæ,

46 pliore regno, quam tenuit. Nec sane quidquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriæ: [a] simplicius tamen famam æstimabat in hoste, quam in cive, quippe à suis credebat magnitudinem suam destrui posse; eamdem clariorem fore, quo majores fuissent, quos ipse vicisset.

INTERPRETATIO.

a *Æquius tamen de hostium gloria judicabat, quam Macedonum.*

NOTÆ.

diæ, lectoremque in hunc errorem inducat, in quo fortassis & ipse fuit, ut putet totum Indiæ tractum ab Alexandro domitum intelligi, cum ejus comites hunc modo intellexerint, qui inter Hydaspem & Hypanim est, ut diserte tradit Strabo & juvat Arrian. 5. 3. Nam inter Indum & Hydaspem multum terrarum subegerat, quas Poro non tradidit. *Freinsh.* Hoc Alexandri factum insigni laudis præconio ornat Seneca lib. 1. de Clement. cap. 21. *Si regnum quoque suum tuto relinqui apud victum potuit reponique eo unde deciderat, ingenti incremento surgit laus ejus, qui contentus fuit ex rege victo nihil præter gloriam sumere.* Tullius pro Marcello, *animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, adversarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem non modo extollere jacentem, sed etiam amplificare pristinam ejus dignitatem, simile quid divinitati* statuit. *Loccenius.*

46 *In hoste*] Habet enim hoc virtus, ut mirentur eam & hostes. Alexander hic supra 4. 6. *virtutis in hoste mirator* prædicatur. Vibius Virius apud Livium 26. 13. *& ipsi virtutem mirabuntur hostes.* Cicero in L. Pisonem cap. 32. *Habet hoc virtus, ut viros fortes species & pulchritudo etiam in hoste posita delectet.*

Quam in cive] Hoc animo ferunt & Herculem fuisse. Apollod. lib. 2. *Vbi Telamonem prius intrasse* (Trojam) *videt, stricto in eum ense vadit: Nam is meliorem se ipso volebat neminem.* De Saülis in Davidem invidia sacræ literæ testantur; profanæ de Antiochi in Hannibalem, Dionysii in Dionem, Tiberii in Germanicum, Claudii & Neronis in Corbulonem, Constantii in Iulianum, &c. Alias certe verum est Plutarchi, cap. 63. testimonium de Alexandro: *Candidus erga omnem virtutem erat, factorumque ad memoriam custos & fautor honestorum.* Freinsh.

Quo majores fuissent, quos ipse vicisset] Maximam è victoria Pori laudem sibi quæsisse visus est, quem regum & hostium maximum & potentissimum videri voluit, cum dixit sup. num. 14. *Tandem par animo meo periculum video.* Addam huic libro coronidem ex Taricio Mircondo Persa (Tarich Mircondi Persæ) cujus de rebus Persarum historia magnopere laudatur, in Hispanum sermonem à Petro Teixeira nobili Lusitano translata, è qua hæc decerpta sunt. Porus (qui Indis *For* appellatur) primo prælio fusus reparatis viribus viginti diebus cum hoste velitatus est. & cum Macedo videret se viribus Poro imparem & victum, ad singulare certamen Indum provocavit: nec Porus duellum detrectavit. In patenti ergo campo paribus armis & animis congressi, cũ in medio conflictu ingens ex Pori castris clamor accideret, miratus quid esset, respexit; simulq; vulnere ab Alexandro occupatus concidit. In hac historia, quædam vera, quædam fabulosa credi possunt, aut contra reli-

reliquorum ſcriptorum fidem. De ſecundo nimirum prælio & viginti dierum velitatione, quam tamen ad ripam Hydaſpis ab utroque rege obſeſſam, & tranſitum tentatum, poſſis referre. De duello etiam non caret Teixeira ſuffragatore. Iuſtin. 12. 8. audi: Porus *ſibi regem privatum hoſtem depoſcit. nec Alexander pugnæ moram fecit, ſed prima congreſſione vulnerato equo cum præceps ad terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur.* Sed quo tempore, anno, ætate Alexandri hæc perpetrata? Annum & anni tempus ſignavit Arrianus 5. 2. *Hujuſmodi*, inquit, *exitum habuit pugna Alexandri adverſus Porum & Indos trans Hydaſpen amnem colentes, Archonte Athenis Hegemone, menſe Martio.* At enim ſup. idem Arrian. de hoc ipſo tempore, quo Hydaſpen trajecit, ſui immemor, ut videtur, ſcripſit, fuiſſe tum *ſolſtitium æſtivum.* Itaque auctori hæc concilianda relinquo & remitto. Diodor. 17. 87. nonum hunc imperii annum Alexandri, & nonum & vigeſimum ætatis, Chremete Archonte Athenis, non Hegemone, ut Arrianus, ſcripſit. cum Diodoro facit ἀναγραφὴ ὀλυμπιάδων: Ω'Λ ΡΙΓ. Χρέμης. Ἀλέξανδρος παρατάξει τῷ Πῶρον νικᾷ. *Raderus.* Conſule Meurſium de Archont. Athen. 4. 14.

Q. CVRTII RVFI,

DE
REBVS GESTIS
ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER IX.

CAP. I.

Devicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasque gentes & urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit.

1 ALEXANDER tam memorabili victoria
lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse
censebat, Soli victimis cæsis; milites quo-
que, quo promptioribus animis reliqua
belli munia obirent, pro concione laudatos docuit,
quidquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostra-
2 *tum. ceteram opimam prædam fore* [a] *celebratasque opes in*
ea regione eminere, quam peterent. proinde jam vilia &
obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque, &
auro atque ebore Macedoniam Græciamque, non suas
3 *tantum domos repleturum.* Avidi milites & pecuniæ &
gloriæ; simul quia nunquam adfirmatio ejus fefelle-
rat eos, pollicentur operam: dimissisque eum bona
spe,

INTERPRETATIO.

a *Divitias* rumore *majores esse in iis locis quæ adituri erant.*

NOTÆ.

1 *Soli victimis cæsis; milites quoque*] *Cujus beneficio partes Orientis subegisset.* Diodor. 17. 89. Eodem pertinet elephantus Soli consecratus, ut ex Philostr. 2. 6. patet. Apud eundem 2. 15. legimus eum etiam aras, de quibus infra, *Soli Indico* inscripsisse. Quod fortasse ansam præbuerit fabulosis narrationibus de arbore solis fatidica. *Freinsh.*

2 *Ceteram*] Freinshemius divinatur: *ceterum opimam prædam, vel op. in ea regione manere, &c. repleturos.*

3 *Nunquam adfirmatio ejus fefellerat eos*] Eo sibi maxime devincit suorum animos Princeps; si quod verbis promisit, facto præstet; &, ut Pindarus loqui amat, linguam faciat æneam incude

ſpe, *navigia ædificari* jubet, *ut quum totam Aſiam per-*
curriſſent, finem terrarum mare inviſeret. multa mate- 4
ria navalis in proximis montibus erat; quam cæde-
re adgreſſi, magnitudinis inuſitatæ repperere ſerpentes.
Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iiſdem 5
montibus erant. ceterum hoc nomen belluis eis in-
ditum à Græcis: ſermonis ejus ignari aliud lingua
ſua uſurpant. Rex duabus urbibus conditis in utra- 6
que fluminis, quod ſuperaverat, ripa; copiarum du-
ces coronis & mille aureis ſingulos donat: ceteris
quo-

Notæ.

cude non mentiente. Quotuſquiſque fidem ſervabit, ſi Princeps eam fallat? cujus exemplo facile alii ludent promiſſis. quod tamen honeſtis viris indignum, Principe indigniſſimum eſt. Iſocrates orat. ad Nicoclem docet, Principis eſſe tanti facere veritatem, ut plus habeatur fidei ſimplici ejus adfirmationi, quam aliorum dejerationi. *Loccen.*

4 *Serpentes*] *Ad ſedecim uſque cubitorum longitudinem porrectos.* Diodor. 17. 90. hoc eſt, quatuor & viginti pedes. Idem | Ælian. hiſt. an. 17. 2. ex Clitarcho, & | Arrian. Ind. 2. 35. teſtatur, qui tamen addit etiam multo majores ex Indorum narratione reperiri. Sed quid hæc ad Strabon. lib. 15. qui ex Oneſicrito refert, in Abiſari regione duos dracones nutritos, quorum alter 80 cubitos, alter 140 longitudine æquaret, qui ducentos decem pedes efficiunt. Adde Plin. 8. 14. Megaſthenes ſcribit, in India ſerpentes in tantam magnitudinem adoleſcere, ut ſolidos hauriant cervos tauroſque. Metrodorus circa Rhindacum amnem in ponto, ut ſupervolantes, quamvis alte perniciterque, alites hauſtu raptas abſorbeant. Nota eſt in Punicis bellis ad flumen Bagradam à Regulo Imperatore baliſtis tormentiſque, ut oppidum aliquod, expugnata ſerpens 120 pedum longitudinis: pellis ejus maxillæque uſque ad bellum Numantinum duravere Romæ in templo: [Cur non addidit quo templo. an Capitolino: an rectius apud Obſequentem cap. 29. legitur, *in publico?* Vide & Florum 2. 2. | Polyhiſtor. cap. 55. de Indicis ſerpentibus: *Enormitas in ſerpentibus tanta eſt, ut cervos & animantium alia ad parem molem tota hauriant, &c.* Sed omnium narrationes vincit Maximus Tyrius diſſertatione 38. Taxiles Alexandro varia mira oſtendit. *in his animal erat maximum Baccho ſacrum, cui victimas quotidie Indi mactabant. hoc animal draco erat, qui jugera terræ quinque corpore æquaret.* Raderus. De draconibus & elephantis quos illi enecent, Plin. 8. 11. & alii. *Freinsh.*

5 *A Græcis*] A cornu quod è naribus exiat. | Ælian. hiſt. anim. 17. 44. | *Sandabenamet* Indi vocant, ut docet Geſnerus; *Reem* Hebræi, *Karas* Chaldæi nominant, vel *Karaſu*, Latinis *Bos* vel *Taurus Æthiopicus.* Raderus.

6 *Copiarum duces*] Horatius:

Auro repenſus miles acrior redibit.

Sed munera ac præmia cum delectu ac judicio, habita ratione non ſolum perſonarum, ſed & meritorum cujuſvis, diſtribuenda ſunt. *Loccen.*

Coronis] Sic etiam poſtea *Nearchum & Leonnatum aureis coronis coronavit.* Arrian. Ind. 7. 13.

Mille aureis] Quos eandem ſummam conficere ſcribit Scaliger, quam ſupra 8. 6. *quinquaginta ſeſtertia.*

 Corpus

quoque proportione, aut gradus, quem in militia obtinebant; aut navatæ operæ, honos habitus est.
7 Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat; rursus alios misit, pollicentes *omnia facturum quæ imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere; neque enim aut sine regio*
8 *imperio victurum: aut regnaturum esse captivum.* Cui Alexander *nunciari* jussit; *si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.* Hinc Poro amneque supera-

NOTÆ.

Corpus suum dedere] Ita Iugurtha apud Sallust. *præter suam liberorumque vitam omnia Metello dedebat.* Apud Hirtium de bell. Gall. 8. *Comius legatos ad Antonium mittit, seque ibi futurum, ubi præscripserit, & ea facturum, quæ imperaverit, obsidibus datis firmat: unum illud erat* (scrib. *orat.*) *ut timori suo concedatur, ne in conspectum veniat cujusquam Romani.* Ceterum de Abisare non prosequitur Curtius, quid postea acciderit. nec enim si hæc ita fuissent acta, distulisset in eum movere Alexander. Quod cum non evenerit, verior omnino mihi videtur Arriani, 5.4. narratio: Abisarem per legatos excusasse valetudinem, Alexandrum excusationem accepisse. *Freinsh.*

8 *Si gravaretur ad se venire*, &c.] Occursus, honoris vel officii causa debitus, si negligatur, contemtus, superbi vel inimici animi signum haberi solet, ut notum est. Vid. Cicer. 3. fam. epist. 7. Casaubon. ad Suetonii Caligulam pag. 434. 435. & alii. *Loccen.*

Toro amneque] Sic omnes editiones Modianis antiquiores habent, quæ lectio, inquit Modius, ab iis procul dubio manavit, qui amnem etiam hoc nomine in India ignorabant. Sed velim discere ex Modio, apud quem geographum, aut historicum, aut scriptorem, amnem Porum legerit? Ptolemæus quidem *Porvaros* Indiæ populos laudat, sed de ipso flumine Poro nulla apud ipsum vox, nisi dicas Porvaros à Poro amne derivari. In chirographo Constantiensi *Poro amne superato* scriptum est: quomodo legit etiam in suis MSS. Modius, & edidit. Si Porus amnis non fuit, quæro, quem amnem victo Poro superavit, cum ante conflictum Hydaspen, ad quem castra habebat Porus, trajecisset, Pori autem nulla prius facta sit mentio. Sequor ergo Modium, quoad in meliorem rei cognitionem veniam. *Raderus.* Multa mihi succurrunt, stabiliendo huic loco vel subvertendo. Possis enim dicere Curtium, reliquam Alexandri expeditionem relaturum, repetisse illa *Toro amneque* (Hydaspe) *superato*: ut sciretur quo porro fuerit profectus. Sed magis est ut de Acesine transmisso hic agat. Nam inter Hydaspen & Hyraoten, de quo mox, Acesinem esse constat ex Strabone. Quin & diserte Arrian. 5.3. narrat, eum hoc tempore Acesinem transiisse. fortassis igitur scribendum: *Hinc Toro Acesineque superato.* notandum enim Curtium in his postremis libris valde properare: quædam magna negotia omnino prætermittere; alia leviter attingere. quod hic quoque factum puto, & expeditionem in alterum Porum, illius magni nepotem, cujus præter Arrianum etiam Strabo meminit, verbo signatam. Eodem enim tempore Acesinem transmisit, istique Poro arma intulit. Arrianum inspice: qui tamen cum Strabone illi Poro regionem intra Hyaroten & Hypasin tribuit. Nec tamen absurdum eum ad Acesinem quoque imperasse. videtur utique vicinus alteri Poro fuisse. *Freinsh.*

10 *Flexi*

perato ad interiora Indiæ proceſſit. Sylvæ erant pro- 9
pe in immenſum ſpatium diffuſæ, proceriſque & in
eximiam altitudinem editis arboribus umbroſæ. ple- 10
rique rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum,
rurſus, qua ſe curvaverant, erigebantur adeo, ut
ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua
radice generatæ. Cœli temperies ſalubris: quippe & 11
[a] vim ſolis umbræ levant; & aquæ largæ manant è
fontibus. Ceterum hic quoque ſerpentium magna 12
vis erat, ſquamis fulgorem auri reddentibus; virus
haud ullum magis noxium eſt: quippe morſum præ-
ſens mors ſequebatur; donec ab incolis remedium
obla-

Interpretatio.

a *Ardorem ſolis umbracula* nemorum *imminuunt*.

Notæ.

10 *Flexi in humum*] Goropius in Indoſcythicis pag. 485. quoque de his arboribus multa & mira; putatque ficum fuiſſe, ſub qua Adam decerpſerit exitiale ſibi & humano generi malum. Habes porro harum arborum iconiſmum apud Carolum Cluſium Exotic. lib. 2. ubi hunc quoque Curtii locum adducit. *Rad.* Neſcio an intelligat Cluſii notas in Garciæ hiſtoriam aromatum. Ibi enim prolixe deſcribit arboris genus ex narratione Fabricii Mordentis Salernitani, qui ei narravit, *interdum octingentos aut mille viros, quo in numero ipſe fuiſſet, unius hujuſcemodi arboris umbra tegi: atque affirmabat terna etiam hominum millia ſub tali arbore latere poſſe.* Additque, veteribus etiam cognitam arborem, teſtimonio Curtii, Plinii 12. 5. & 7. 2. Strabonis lib. 15. Theophraſti de plantis 4. 5. Porro ut iſtæ Indicæ arbores ſua ſponte tellurem rurſus ſubeunt: ſic arte & cura effecerunt Hunni, ut arbuſtis varie implicantibus frondes, tota eorum regio in ſepis modum cingeretur. *Munſter. Coſmogr.* 4. 2. Cujus generis ſupra quoque 6. 5. Mardorum munitio deſcribitur. Et illi quidem ſecuritatis cauſa hoc faciebant, alii voluptatis. Quam & ipſam lectori non invideam, ex amœniſſimo loco Vallæ l. 3. Hiſt. Valentiæ in Hiſpania horti non tantum citris conſiti, ſed etiam citreis parietibus vivente materia concluſi: ut dubites horti ne ſint, an ædes. Sunt enim parietes ex truncis citriorum confecti, & tamen frondibus veſtiti, ut perſpici introrſum nequeat, nedum intrari. *Videtur iis verbis,* ut perſpici introrſum nequeat, &c. *reſpexiſſe Cæſarem de bell. Gall.* 2. 17. *ubi Nervii* teneris arboribus inciſis, atque inflexis, crebriſque in latitudinem ramis enatis, & rubis ſentibuſque interjectis effecerant, ut, inſtar muri, hæ ſepes munimenta præberent: quo modo non intrari ſed ne perſpici quidem poſſet. *Freinsh.*

12 *Fulgorem auri*] Diodor. 17. 90. *aëris.* res eodem recidit. Addit deinde idem quod Curtius, *ab incolis* remedium veneni accepiſſe Macedonas. Illi enim, ut tradit Ælian. hiſt. anim. 12. 32. *quodnam medicamentum cuique ſerpentum adverſetur, probe tenent. Neminem autem Græcorum medicorum remedium adverſus Indici ſerpentis venenum reperiſſe.* Nearchus apud Arrian. Ind. 2. 35. tradidit. *Idem.*

 13 *Hy-*

13 oblatum eſt. Hinc per deſerta ventum eſt ad flumen
Hydraoten. junctum erat flumini nemus, opacum
arboribus alibi inuſitatis, agreſtiumque pavonum
14 multitudine frequens. Caſtris inde motis oppidum
haud procul poſitum corona capit; obſidibuſque ac-
ceptis ſtipendium imponit. Ad magnam deinde, ut
in ea regione, urbem pervenit, non muro ſolum,
15 ſed etiam palude munitam. Ceterum barbari vehi-
culis inter ſe junctis dimicaturi occurrerunt: aliis
tela, aliis haſtæ, aliis ſecures erant; tranſiliebant-
que in vehicula ſtrenuo ſaltu, quum ſuccurrere la-
16 borantibus ſuis vellent. Ac primo inſolitum genus
pugnæ

NOTÆ.

13 *Hydraoten*] *Hydraoten* Arrianus 5. 3. appellat. *Hyarotidem* Geograph. lib. 15.

Arboribus] Quarum alias prætermitto; unam ex Ariſtobulo apud Strabonem adnoto, ut recentioribus comparem. Eſt autem iſte locus aliquantum corruptus, ut tamen appareat, deſcribi eam *magnas ſiliquas habentem fabarum ſimiles denorum digitorum longitudine, mellis plenas: quas qui ederint, non facile evadant mortem.* Confer Ovied. hiſt. Ind. lib. 9. qui arborem occidentalis Indiæ *Mangle* vocatam inter alia ſic deſcribit: habet ſiliquas duorum palmorum longitudinis aut majores, craſſaſque Caſſiæ ſolutivæ fructui pares, fuſci coloris, pulpam medullæ oſſium ſimilem continentes, qua Indi aliorum eduliorum inopia veſcuntur. etenim ſatis amara eſt. ſalubrem tamen cibum eſſe ferunt. Ego ejus nihilominus eſu in morbum incidi, licet adeo delicati palati non ſim, &c. *Freinsh.*

Agreſtium pavonum] Horum iconiſmum ſpectabis apud Vlyſſem Aldrovandum l. 20. Ornithol. Græcis ταὼς ἄγριος vocatur, Latinis recentioribus *vanellus*, Ariſtoteli αἲξ, vulgo *capella*. *Avis eſt pulchra, columbina magnitudine, criſtato capite; ut pavo, in collo viridi colore & lucente, reliquo corpore varia, &c.* Plura Ornithologus & Bellonius, cognitu ſane jucunda: ſed hæc nobis ſatis. *Raderus.*

14 *Magnam urbem*] Arrian. 5. 3. & Polyæn. 4. 3. *Sangala* vocant.

15 *Barbari vehiculis*] Vetus mos junctis vehiculis dimicare. Vegetius de re milit. 3. 10. *Omnes barbari carris ſuis in orbem connexis, ad ſimilitudinem caſtrorum ſecuras à ſupervenientibus exigunt noctes.* Loccen.

Aliis tela] Credo leg. ex Mſſ. *tela aliis haſtæ, aliis ſecures erant.* pro quolibet armorum quibus hoſtis petitur, genere *tela* poni, notum eſt.

16 *Inſolitum genus pugnæ*] Cæſar bell. Gall. 4. 34. *perturbatis noſtris novitate pugnæ.* deſcribit autem prælium cum Britannorum eſſedariis. Adde Livium 4. 33. in prœlio Fidenatium cum Romanis. Scilicet *ſubita conterrent hoſtes, uſitata vileſcunt*, ut Vegetius 3. 26. ait. Livius 10. 28. *Bis avertere Gallicum equitatum: iterum longius evectos, & jam inter media equitum agmina prælium cientes, novum pugnæ conterruit genus: eſſedis, carriſque ſuperſtans armatus hoſtis, ingenti ſonitu equorum rotarumque advenit; & inſolitus ejus tumultus Romanorum conterruit equos, &c.*

17 Et

pugnæ Macedonas terruit, quum eminus vulnera-
rentur: deinde [a] ſpreto tam incondito auxilio, ab
utroque latere vehiculis circumfuſi repugnantes fo-
dere cœperunt. Et *vincula, quis conſerta erant*, juſſit 17
incidi, quo facilius ſingula circumvenirentur. itaque
VIII millibus ſuorum amiſſis in oppidum refuge-
runt. Poſtero die ſcalis undique admotis muri occu- 18
pantur: paucis pernicitas ſaluti fuit. qui cognito
urbis excidio paludem tranſnavere, & in vicina op-
pida ingentem intulere terrorem; *invictum exerci-
tum, & deorum profecto adveniſſe* memorantes. Alex- 19
ander ad vaſtandam eam regionem Perdicca cum ex-
pedita manu miſſo; partem copiarum Eumeni tra-
dit, ut is quoque barbaros ad deditionem compel-
leret: ipſe ceteros ad urbem validam, in quam alia-
rum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani 20
miſſis, qui regem deprecarentur, nihilominus bel-
lum parabant. quippe orta ſeditio in diverſa conſi-
lia diduxerat vulgum; alii omnia deditione po-
tiora; quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant.
Sed

Interpretatio.

a *Contemnentes tam incompoſitum ſubſidium* hoſtium.

Notæ.

17 *Et vincula*] Raderus inſerta voce legit, *Et rex vincula quæ conſerta erant juſſit incidi:* nec enim aliter cohærere orationem. probo, niſi quod ejus vice expungendam credo particulam *&*, quæ videtur ejus locum occupaſſe. *fodere cœperunt. Rex vincula, &c.* Et tamen auctores interdum diligentiam hanc connectendi prætermittunt, evidentia ſenſus & judicio lectorum ſatis confiſi. Præbet exemplum ejus rei Catilina Salluſtii cap. penultimo. *Freinsh.*

18 *Scalis undique admotis*] Arrianus 5.3. paulo copioſius: Indos prælio fuſos de fuga cogitaſſe. Alexandrum id præſentientem duplici vallo oppidum cinxiſſe, præterquam qua ſtagnum obſtabat. ea parte erumpentes à Ptolemæo qui ibi præſidebat cum clade rejectos: cum etiam currus priore pugna captos ad impediendam fugam tranſverſos collocaſſet: *ἵνα πολλὰ ἐν νυκτὶ τὰ ἄπορα φαίνηται τοῖς φεύγουσιν, quo plures per noctem fugientibus difficultates apparerent.*

19 *Partem copiarum*] *Trecentos equites* Arrianus 5. 3.

20 *Orta ſeditio in diverſa conſilia*] Tale ſeditionis eſt ingenium:

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Vnde diſcordia modo *ſciſſa palla*, modo *ſciſſis crinibus* à poëtis comparatur. *Loccen.*

21 Sed [a] dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt.
22 Alexander quamquam belli auctoribus jure poterat irasci; tamen omnibus venia data, & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit.
23 Obsides ducebantur ante agmen. quos quum è muris adgnovissent, utpote gentis ejusdem, in colloquium convocaverunt. Illi *clementiam regis simulque vim* commemorando, ad deditionem eos compulere: ceterasque urbes simili modo deditas in fidem ac-
24 cepit. Hinc in regnum Sophitis perventum est. Gens, [b] ut barbari, sapientia excellit, bonisque mo-
25 ribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio

INTERPRETATIO.

a *Cum nihil communi consilio deliberaretur, qui dedere se tentabant, &c.*

b *Quantum barbari* possunt.

NOTÆ.

21 *Dum nihil in commune consulitur*] Exemplum dicti Vegetii: *Civile odium ad inimicorum perniciem præceps, ad utilitatem suæ defensionis incautum.* Loccen.

22 *Ad proximam deinde urbem castra movit*] Quam nescio unde expiscatus sit interpres Polyæni 4.3. *Patam* fuisse vocatam: nisi forte pro τρίτην πόλιν, tum legebatur πατίτην corrupte. Narrat enim, Alexandrum, Sangalis dirutis, cum sævitiæ fama apud barbaros labo raret, eamque amoliri cuperet, aliam deinceps urbem occupasse: cives benigne habuisse, obsidibusque acceptis ad tertiam urbem, ἐπὶ τρίτην πόλιν, movisse: ante eam obsides ostendisse clementiæ suæ argumentum, eoque illos quoque hostes ad deditionem compulisse. *Freinsh.*

23 *Simulque vim*] Ita Tacit. 4. 50. *Dinis provectus senecta, & longo usu vim atque clementiam Romanam edoctus, ponenda arma, unum adflictis id remedium differebat.* Et apud eundem scriptorem 2. 10. Flavius: *magnitudinem Romanam, opes Cæsaris, & victis graves pœnas, in deditionem venienti paratam clementiam* extollit.

Ad deditionem eos compulere] Sic apud Livium 43. 19. Romanis *magno usui Carvilius Spoletinus erat in colloquiis, dicendo nihil in ipsos sævitum.* Marcellinus 17. 26. de Iuliano: *Hortante hoc exemplo clementiæ, advolaverunt regales cum suis omnibus, &c.*

Ceterasque] An *ceteras quoque*, ut supra ad 8. 13. 3.

24 *Sophitis*] Strab. lib. 15. Diodoro 17. 91. & Arriano 6. 1. est Σωπείθης. Radero videtur Curtius ad σοφίαν respiciens, immutato paulisper nomine, pro Sopite Sophiten dixisse. Sed Curtium ejus acuminis capacem fuisse non existimat Freinshemius.

Sapientia excellit] Cujus specimen habes apud Plutarch. cap. 112. de decem Gymnosophistis, quibus quæstiones proposuit Alexander. Idem narrat Clemens Alex. lib. 6. Stromatum.

25 *Genitos liberos*] Multa de hoc more & similibus aliarum gentium, impri-

trio tollunt aluntque ; ſed eorum quibus ſpectandi infantium habitum cura mandata eſt. Si quos inſignes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coëunt, non genere 26
ac nobilitate conjunctis, [a] ſed electa corporum ſpecie ; quia eadem æſtimatur in liberis. Hujus gentis 27
oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipſo Sophite obtinebatur. clauſæ erant portæ ; ſed nulli in muris turribuſque ſe armati oſtendebant : dubitabantque Macedones, deſeruiſſentne urbem incolæ, an fraude ſe occulerent : quum ſubito patefacta por- 28
ta, rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraque diſtincta, quæ 29
etiam crura velabat : aureis ſoleis inſeruerat gemmas : lacerti

INTERPRETATIO.

a *Sed æſtimata corporis pulchritudine.*

NOTÆ.

imprimis de expoſitione infantium, Lipſius in epiſt. ad Belgas I. 85. Contra *Lex* erat *Thebanorum*, vero judicio Æliani 2.7. *rectiſſime & humaniſſime*, ut illis temporibus, *poſita : Ne civi Thebano liceat infantem exponere, neque in ſolitudinem abjicere, capitis ſupplicio conſtituto, &c.*

Inſignes] Hoc eſt, inuſitato naturæ dehoneſtamento notabiles. ut exponit Gebhard. crepund. I. 5. ubi locum hunc ita à Modio dicit divine emendatum, firmatque aliis locis, & imprimis illo Suetonii Aug. 38. *Senio vel aliqua corporis labe inſignibus.* Gloſſa: *Inſignis*, Ἐπίσημος. Sic fere apud Liv. 6. I. Allienſis dies *inſignis rei nulli publice privatimque agendæ.* Veram etiam hanc videri lectionem, res ipſa, & collata aliorum populorum inſtituta faciunt. Romulus apud Dionyſ. lib. I. lege ſanxit, nihil quod natum eſſet occidere ante triennii tempus : niſi aliquid mutilum, aut monſtroſum ſtatim à partu eſſet. *Seneca de ira* I. 15. portentoſos fœtus exſtinguimus : liberos quoque, ſi debiles monſtroſique editi ſunt, abjicimus. *Alter Seneca Controv.* 33. Naſcuntur quidam aliqua parte corporis multati, infirmi, & in nullam ſpem idonei : quos parentes ſui projiciunt magis, quam exponunt. Aliqui etiam vernulas, aut omine infauſto editos, aut corpore invalidos abjiciunt. *Freinsh.*

Aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, &c.] Hoc plane barbarum & plus quam brutum. nam bruta ſi quid ex progenie ſua parum proſperum ſit, haut abjiciunt vel enecant, ſed nihilominus alunt foventque. *Loccenius.*

26 *Electa corporum ſpecie*] De qua, an in conjugio ineundo ſpectanda ſit, late diſputat Arniſæus de jure Connub. 3. 7. 7.

28 *Eminens*] Quatuor cubitorum facit Diodor. 17. 91.

29 *Inſeruerat gemmas*] Locum hunc de aureis gemmatiſve calceamentis, ſimiiibus exemplis explicant Bulenger. de Imp. Rom. 2. 7. & inprimis Rube-

lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant:
30 Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudi-
ne lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant; quo
tradito precatus, *ut sospes acciperet*, se liberosque &
31 gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in
ea regione sunt; *latratu abstinere* dicuntur *quum videre*
32 *feram*, leonibus maxime infesti. Horum vim ut osten-
deret Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magni-
tudinis jussit emitti, & IV omnino admoveri canes,
qui celeriter occupaverunt feram; quum ex iis qui
adsueverant talibus ministeriis, unus, canis leoni
cum aliis inhærentis crus avellere; & quia non seque-
33 batur, ferro amputare cœpit: nec sic quidem per-
tinacia victa, rursus aliam partem secare institit;
& deinde non segnius inhærentem ferro subinde cæ-
debat.

NOTÆ.

Rubenius 2. 14. quibus adde Martial. 12. 50. v. 4.

Calcatusque tuo sub pede lucet onyx.

Cyprian. de habitu virg. *sint à compedibus aureis pedes liberi.* Senec. de benef. 2. 12. *socculum auratum, imo aureum, margaritis distinctum, ostendere eum* (Caligulam) *voluisse*, &c. Plin. 37. 2. Caius Princeps, *super omnia muliebria, socculos induebat è margaritis.* Tertull. de cultu feminar. 2. 10. *grana nescio quæ* (margaritas intelligit) *quæ plane Parthi peronibus quoque suis bullarum vice inserunt.* Freinsh.

30 *Ex auribus*] Plin. 9. 35. de unionibus Cleopatræ: *Gerebat auribus cum maxime singulare illud & vere unicum naturæ opus.* Ad cujus imitationem apud Horat. lib. 2 Serm. sat 3. v. 139.

Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies solidum exsorberet, aceto
Diluit insignem baccam.

Hieronym. ad Demetriadem: *ut taceam de inaurium pretiis candore margaritarum rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, cerauniorum flammis, hyacinthorum pelago; ad quæ ardent & insaniunt studia matronarum.* Inspicere poteris Hieronymi epist. 10. & de instit. filiæ ad Lætam. Cyprian. de hab. virgin. Laërt. in Xenophonte, Lucilium l. 26. de auro & arg. leg. Petronius: *pertunde aures, ut imitemur Arabes.* Vide etiam quæ notavit Dempster. ad antiquit. Rom. Rosini 1. 20.

Candore] Alii *colore*, sed illud rectum. nam margaritas intelligit, quorum præcipuas inter dotes candor. nec moveare quod lapillos ait. Sic enim Silius describit uniones. De candidissimo unione, quem Iustinianus centum auri libris licitatus est, miram narrationem apud Cedrenum vide. *Freinshemius.*

Berylli] De his Solinus c. 55. *Beryllos in sexangulas formas Indi atterunt. ut hebetem coloris lenitatem angulorum repercussu excitent ad vigorem. Beryllorum genus dividitur in speciem multifariam*, &c. Vide & Plinium 37, 5. Periegetes vers. 1012. etiam in Babylonia ex ophite lapide nasci canit: ad quem locum plura Eustathius. *Raderus.*

31 *Canes*] Adi Geographum lib. 15. Diodor.

debat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. *tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam* memoriæ proditum eſt.
Equidem plura transſcribo, quam credo: nam nec 34
adfirmare ſuſtineo, de quibus dubito; nec ſubducere quæ accepi. Relicto igitur Sophite in ſuo regno, 35
ad fluvium Hypaſin proceſſit, Hephæſtione, qui diverſam regionem ſubegerat, conjuncto. Phegelas 36
erat gentis proximæ rex, qui popularibus ſuis *colere agros ut adſueverant*, juſſis, Alexandro cum donis occurrit; nihil quod imperaret detrectans.

CAP.

NOTÆ.

Diodor. 17. 92. Ælian. de anim. 8. 1. optime hæc deſcribentem. Plin. 8. 40. Solin. cap. 25. Vide & Pollucem 5. 5. Ælian. 4. 19. Cteſiam apud Photium. Plutarch. de ſolertia animal. c. 35. ubi πρὸς Ἀλέξανδρον, valet, *apud Alexandrum*. Inſigni robore canis Moloſſorum regi fuit, ex quo Cerberum ſuum confinxere poëtæ, qui Pirithoum laceravit. ſive potius Palæphato credendum, Geryonis fuiſſe. Alyattes Lydus Cimmerios ex Aſia exegit canum auxilio, ut in adjunctis ad Euſebium legimus, & in Polyæni ſtratag. 7. 2. Similia exempla vide apud Lipſ. in ep. ad Belgas 1. 44. ubi multa egregia de canibus. Canes autem eos Indicos ex cane & tigride naſci Diodor. 17. 92. & Ælian. hiſt. anim. 8. 1. tradiderunt. Sic ex lupis canes Gallorum generari, Patricius ſcribit. In provincia Gingui Cathæis finitima hoc genus canes reperiri teſtatur Paulus Venetus 2. 49. *ut duo canes & vir ſagittarius equo inſidens leonem ſternant*. Freinsh.

33 *Moribundus*] An *moribundos*? ut apud Flor. *moribunda manus*.

34 *Plura transſcribo*] Dignus animadverſione locus: cui parallelus in Pauſaniæ lib. 6. ubi de Oibota: Ea quidem quæ vulgarint hac de re Græci, neceſſe habui commemorare; credere vero omnia nulla me res cogit. *Sueton. Claud.* 1. 15. Quod equidem magis, ne prætermitterem, retuli, quam quia verum aut veriſimile putem. *Sic Tacit.* 4. 10. cum in tradenda morte Druſi, quæ plurimis maximeque fidis auctoribus memorata ſunt, *retuliſſet*, non omittit eorumdem temporum rumorem. *Et* 2. 50. ut conquirere fabuloſa, & fictis oblectare legentium animos, procul gravitate cœpti operis credit; ita vulgatis traditiſque demere fidem non audet.

Nam nec adfirmare ſuſtineo, &c.] Hæc boni ac fidelis Hiſtorici nota eſt, ut in rebus dubiis ſuſpendat aſſenſum potius, quam ut temere quid aſſerendo peccet in leges hiſtoriæ, ipſamque veritatem. vide præter alios eruditos, inprimis Voſſium in eximio opere de arte Hiſtorica, cap. 9. *Loccen.*

35 *Hypaſin*] Ptolemæus Plin. 6. 17. Curtius hoc loco, & Arrianus *Hypaſin* vocant; at Strabo lib. 15. Dionyſius Afer, Martianus Capella, Solinus capite 52. & alii, *Hypanim*. Plin. 4. 12. jam ſuo tempore hanc controverſiam inter ſcriptores fuiſſe tradit, vehementerque eos erraſſe, qui Hypanim in parte Aſiæ prodidere. In India autem ſupra flumen Hypaſin ſolſtitii die medio nullam umbram jaci Oneſicritus refert, ut idem Plinius 2. 73. auctor eſt. *Popma.* Arrianus 5. 4. & Philoſtratus *Hyphaſin* appellant.

36 *Phegelas*] Rutgerſ. var. lect. 6. 14. in

in aliis exemplaribus repererat *Phegelis*: Id si verum, inquit, ejus principis nomen est, non video quomodo Curtius Orbilii ferulam effugiat iis verbis, *Percontatus igitur Phegela*. A. *Phegelis* enim non nisi *Phegelim* & *Phegelida* declinari potest. Freinshemius legit, *Phegel, is erat gentis proxima rex*, &c. Apud Diodorum quoque 17. 93. quo loco *αὐτὸς δ' εἰς τὴν Φηγέως δυναστείαν ἐμβαλὼν* legitur, Φήγελος legendum est. Quidam tamen MSS. etiam apud Curtium habent *Phegeas*, & seq. cap. in quarto casu *Phegea*. Nec, utri credendum, facile dixeris.

CAP. II.

Gangaridas & Pharrasios aggressurus, milites, fatigatos & bellum detrectantes, prolixa oratione ad perseverantiam hortatur.

1 BIDVVM apud eum substitit rex: tertio die amnem superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum,
2 sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam, quæ noscenda erant, *XI dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse* cognoscit: *excipere dein-*
3 *de Gangem, maximum totius Indiæ fluminum: ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas & Pharrasios*; eorum-

NOTÆ.

2 G*Angem*] Arrian. 5. 1. *Indus omnium Asiæ atque Europæ fluviorum maximus est, præter Gangem.* Idem Indic. 1. 10. *Ex duobus maximis fluminibus, Gange atque Indo, Megasthenes Gangem Indo longe majorem esse scribit. Idem sentiunt alii omnes qui Gangis mentionem in scriptis suis faciunt.* Strabo l. 15. Gangem omnium fluminum maximum, secundum Indum, tertium Istrum, quartum Nilum, consensu tradi scribit. Diod. 17. 93. *latitudinem ei stadiorum* 32 tribuit; *profunditatem tantam, ut omnia per Indiam flumina superet*. Plin. 6. 17. *Proditur Alexandrum nullo die minus stadia sexcenta navigasse in Indo, nec potuisse ante menses quinque enavigare, adjectis paucis diebus: & tamen minorem Gange esse constat.* Gangis igitur oblitus erat Cicero de natura deorum 2. Indum *omnium fluminum maximum esse* prædicans. Verum Iosephus à Costa in libro de novo orbe, ubi Peruanam regionem describit, Maranonium, Paraguayanum, & Magdalenianum flumina testatur singula majora esse Nilo & Gange, quamvis in unum alveum collectis. *Freinsh.*

3 *Gangaridas*] Hos Periegetes versu 1144. *Gargaridas* vocat, Bacchi cultores. Strabo l. 15. Diod. 17. 93. Plutarch. cap. 108. Stephanus *Gandaridas*. cum Curtio autem *Gangaridas* appellat Virgil. Georg. 3. 27. Ptolemæus, Vibius Sequester. Plin. 6. 19. Solin. c. 54. Iust. 12. 8. Oros. 3. 19. haud dubie à Gange, cujus accolæ sunt, ut docent cum Curtio omnes. *Rad. Gandaridas* defendit Salmasius ad Solinum. Hodie *Bengalam* id regnum appellari credit Stuckius in peripl. maris Erythræi.

Phar-

rumque regem esse Aggrammem, XX millibus equitum
ducentisque peditum obsidentem vias. ad hæc quadriga- 4
rum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephan-
tos, quos trium millium numerum explere dicebat. In- 5
credibilia regi omnia videbantur. igitur Porum (nam
cum eo erat) percontatur, *an vera essent, quæ dice-*
rentur? Ille *vires quidem gentis & regni haud falso ja-* 6
ctari adfirmat; *ceterum qui regnaret, non modo ignobi-*
lem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus,
tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, [a] *pro-*
pter habitum haud indecorum, cordi fuisse reginæ. [b] *ab* 7
ea in propiorem ejus, qui tum regnasset, amicitiæ locum
admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ li-
berum-

INTERPRETATIO.

a *Ob speciem* corporis *non invenustam amatum à regina fuisse.*

b *Cum ab illa adductus esset ad proximum favoris gradum apud* regem *qui tunc imperabat.*

NOTÆ.

Pharrasios] Hos Plutarch. cap. 108. *Prasios, Prasidas* seu *Prasidias:* Iustin. 12.8. Diodor. 17. 93. *Tabrasios: Prasios* Strabo lib. 15. & Solin. cap. 55. nominat, qui Palibothra urbem incolunt. *Raderus.* Salmasius ad dictum Solini locum in Curtio quoque *Prasios* legendum censet.

4 *Dicebat*] Expungit hanc vocem Acidalius, mihi potius innoxia videtur quam necessaria.

6 *Patrem ejus tonsorem*] Eam rem non adeo raram videri vult Æn. Sylvius hist. de Europa cap. 6. extremo, ubi exserte clamat: *sæpe tonsoru filios regio defungi honore vidimus.* Porro *de humili loco natis qui clari evaserunt*, toto cap. 4. lib. 3. Valer. Maxim. egit. Nos ex Helladio apud Photium Cod. 279. huc propius pertinentia adpingemus. Dionysius filius fuit agasonis, qui Siciliæ annis duodequadraginta præfuit. Agathocles figuli filius multos etiam annos Siciliæ præfuit. Hermeas castratus & servus cum esset, Atarnæ (quæ Thraciæ civitas est) rex fuit. Porus Indorum rex filius tonsoris. Bradyllis carbonarius cum fuisset, Illyricum duxit exercitum. Orthagoras coquus Sicyoniæ dominatus est. Vbi facile advertis errorem in nomine regis Indici. *Freinsh.* Ita refert I. Hug. Linscotanus in Itinerario suo cap. 14. chirurgum quendam, præcipuum è regibus insulæ Asiaticæ Zeilan, e medio sustulisse, sibique imperium sumsisse, pulsis insigni tyrannide reliquis. Sed tales fortuna elati, non solum tondere, sed etiam deglubere suum gregem deprehensi. *Loccen.*

7 *Sub specie tutelæ*] Qua arte usus Tarquinius Priscus, de quo Liv. 1. 34. & 1. 40. quem ad locum Gruterus; *nihil usquam esse usitatius quam ut tutores regnum invadant pupillorum suorum, mille exemplis demonstrari poterat. quadam proposuimus ad Epitomen* 55. ubi Tryphonis scelus, qui pupillum suum Syriæ regem interfecit, proque eo regnum invasit, narratur. Ad eum ergo locum notat exemplum *Archelai* Macedonis, ex Platonis Gorgia. *Agram-*
mis

berum ejus invasisse regnum; necatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus,
8 *magis paternæ fortunæ, quam suæ memorem.* Adfirmatio Pori multiplicem animo regis injecerat curam: hostem belluasque spernebat: situm locorum, &
9 vim fluminum extimescebat: [a] relegatos in ultimum pene rerum humanarum persequi terminum, & eruere arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ & insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum
10 videri sinebat. & interdum dubitabat; *an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie & in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates sequuturi essent? abundantes onustosque præda, magis parta frui velle, quam adquirenda fatigari.*
11 [b] *Non idem sibi & militibus animi esse: se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare: militem labore defatigatum,* [c] *proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere.*
12 Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum disseruit. *Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab*
13 *incolis Indiæ per hos dies de industria esse jactata: sed non est*

INTERPRETATIO.

a *Difficile* esse *censebat invadere gentes ad extremum prope habitabilis orbis limitem ejectas, &* eas inde *extrahere.*
b *Aliud ipsi, aliud militibus propositum esse.*
c *Quam primum* posset, *præmio* victoriæ *frui velle.*

NOTÆ.

mis ex Curtio, *Agemonis* Corinthii ex Diodoro apud Georgium Monachum. Deinde conatus *Agathoclis*, qui apud Ptolemæum in summum potentiæ gradum adscenderat, ex Polybio 15. 26. & *Alexandri*, qui frater erat Leonis, ex Zonaræ tomo tertio. Potest his addi *Antigonus* Macedo, cui & cognomentum *tutoris* mansit, apud Iustin. 28. 3. *Antiochi Eupatoris tutores*, apud eundem 34. 3. quos tamen crimine liberat Appiani Syriaca. Quantum his omnibus præferenda Lycurgi moderatio? qui *cum fratri suo Polybitæ Spartanorum regi successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charillo filio ejus, qui natus posthumus fuerat, cum ad ætatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit: ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valerent.*

11 *Labore defatigatum*] Labore scilicet

est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fau-
ces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem,
quorum alterum vado transivimus, alterum ponte; ter-
ribilem fecerant Persæ. [a] *NVNQVAM ad liquidum* 14
fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt ve-
ro. nostra quoque gloria, [b] *quum sit ex solido; plus ta-*
men habet nominis, quam operis. Modo quis belluas of- 15
ferentes mœnium speciem; quis Hydaspen amnem; quis
cetera auditu majora quam vero, sustinere posse crede-
bat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ de-
bellare potuissent. Creditisne elephantorum greges majores 16
esse, quam usquam armentorum sunt? quum & rarum
sit animal; nec facile capiatur; multoque difficilius miti-
getur.

INTERPRETATIO.

a *Nunquam pura* mendacio *fama* ad nos *pervenit.*

b *Quamvis ex vera* virtute *profecta sit, tamen major est à fama, quam à* nostris *facinoribus.*

NOTÆ.

licet octo annorum. Tamdiu enim Alexandrum secutus erat. *Loccen.*

14 *Nunquam ad liquidum fama, &c.*] Ovid. Metamorph. 12. 54.

Mixtaque cum veris passim commenta vagantur,
Millia rumorum, confusaque verba volutant, &c.

Et lib. 9. 138.

—— *Veris addere falsa*
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit.

Nam: *Fama, ne tum quidem cum aliquid veri afferit, sine mendacii vitio est.* Tertullian.

Nostra quoque gloria] Boëtius de consol. Philos. *Plures magnum sæpe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt.* Nam fama non semper judicii, sæpe affectus, non semper virtutis aut meritorum, sæpe fortunæ res est. Vnde Curtius lib. 8. *Quis neget eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ quam virtutis beneficium esse?* Quod autem hic ait Curtius: *Nunquam ad liquidum fama perducitur,* &c. convenit cum illo Tullii 2 ad Att. ep. 19. *Non tantum est in re, quantus sermo est.* Notum illud Poëtæ de fama: lib. 4. Æneid. v. 187.

Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri. Loccen.

15 *Mœnium speciem*] Sebisius dubitabat *montium* substituere, propter Marcellini 24. 22. locum. ubi *collibus* comparantur. Olim etiam Bongarsius id conjecerat, inductus Codicis Pith. scriptura, *mentium.* Sed illud nimis tumidum esse, recte opinatur Freinshemius, murisque etiam assimilatos ibidem reperies. *Ceterum Indici elephanti novem cubitorum altitudine, latitudine vero quinque habentur.* Ælian. 13. 8.

Si nos fabulæ] Sic apud Senec. suasor. 2. Porcius Latro: *Arma nobis fabulæ excutiunt.*

16 *Rarum animal*] Vtique necesse foret rarissimum esse inventu, tandemque in universum extingui, si verum esset quod Plin. 8. 10. Aristotelem ait scribere. *non amplius quam semel gignere, pluresve quam singulos.* Cer-

17 *getur. Atqui* [a] *eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat; quippe angustis ripis coërcita, &* [b] *in angustiorem alveum elisa torrentes aquas invehunt: con-*
18 *tra spatio alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi adplicantes navigia hostis exspectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum*
19 *discrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt, tam vasta corpora securibus falcibus-*
20 *que mutilata sunt. Quid autem interest totidem sint, quot Porus habuit, an tria millia? quum uno aut altero vulneratis ceteros in fugam declinare videamus. inde*
21 *paucos quoque incommode regunt: congregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut quum haberem, ipse non opposuerim;*

INTERPRETATIO.

a *Simili mendacio aucta sunt copiæ.*

b *Intra arctiorem canalem compressa* flumina *rapidiores undas volvunt.*

NOTÆ.

te nec Aristoteles tam fatuam sententiam prodidit; nec adeo retulit Plinius. legendum ergo, ut innuunt alii Cod. *nec amplius quam singulos semel* (hoc est, eadem vice) *gignere: pluresque vivere ducentis annis; & quosdam trecentis.* Eadem fere notio particulæ *semel* est in his quoque Plinii 7. 48. M. Valer. Corvinus *sella curuli semel ac vicies sedit.* Elephantos autem porro non esse raros in India, tam ex veteribus, quam etiam hodiernis constat. Certe Plin. 6. 19. & 20. Partalidis regi 700 elephantos, Taluctarum 400. Andaris mille, aliis plures aut pauciores tribuit. Prasiorum *regi peditum sexcenta millia, equitum triginta millia, elephantorum novem millia, per omnes dies stipendiari* scribit. *Freinsh.*

Nec facile capiatur] Quomodo capiantur, docet Strabo lib. 15. Arrian. Ind. 2. 22. Diodor. 3. 26. Ælian. 8. 10. & 15. Tzetzes Chiliad. 4. 122. Plinius 8. 8.

Difficilius mitigetur] Hoc singulari capite docet Ælianus 10. 10. Plurima super hac re Gesnerus ex antiquis scriptoribus adducit, lib. 1. de quadruped. voce *de elephanto*, lit. E. pag. 432. ubi superioribus sequentibusque paginis totam de elephantis, & jucundam sane auditu historiam cognosces. *Rad.*

21 *Elidunt*] Freinshemius *elident.* quod & Sebisio visum.

26 *Et*

rim; ſatis gnarus plus ſuis, quam hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commo- 22
vet! cum paucis enim pugnare ſoliti eſtis, & nunc primum [a] *inconditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis adverſus* 23
multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis; & Cilicia inundata cruore Perſarum; & Arbela,
cujus campi devictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Sero 24
hoſtium legiones numerare cœpiſtis, poſtquam ſolitudinem in Aſia vincendo feciſtis: quum per Helleſpontum navigaremus, de paucitate noſtra cogitandum fuit. nunc nos Scythæ ſequuntur; Bactriana auxilia præſto ſunt; Dahæ
Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ con- 25
fido. veſtras manus intueor; veſtram virtutem rerum, quas geſturus ſum, vadem prædemque habeo. quamdiu vobiſcum in acie ſtabo, nec meos nec hoſtium exercitus numeravero: vos modo animos mihi plenos alacritatis ac
fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque no- 26
ſtrorum; ſed in exitu ſtamus: pervenimus ad ſolis ortum & Oceanum, niſi obſtat ignavia: inde victores perdomito fine terrarum revertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolæ faciunt, maturos fructus per inertiam amit-
tere è manibus. Majora ſunt periculis præmia; dives ea- 27
dem, & imbellis eſt regio. itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. digni eſtis, qui opes, quas illud

INTERPRETATIO.

a *Incompoſito agmini reſiſtetis.*

NOTÆ.

26 *Et oceanum, niſi*] Ita diſtinguerem: *Oceanum: niſi obſtet ignavia, inde victores*, &c. Sebiſius. Ego non aſſentior: nondum enim tum ad Oceanum pervenerat, ſed eo ibat: uſus eſt autem præteriti voce *pervenimus*, paulo poſt futuri ſignificatione, quam ei tribuit vocula *niſi*, ut fere ſupra 4. 14. *niſi quid in vobis eſt, ipſe ego majore parte captivus ſum*: hoc eſt, ero & permanebo captivus majore mei parte (uxorem, liberos ſignificat) niſi veſtra virtute velut pendentem adhuc captivitatem avertatis. *Freinsh.*

Nolite, quod pigri agricolæ faciunt] Per ignaviam res præclaras negligentes, pro fructu caſſa reportant vota, ut pigri agricolæ. Scaliger. 3. Epidorp.

Ignava pigri falcula ſolam metet umbram. Loccen.

27 *Dives eadem, & imbellis*] Idem Gallorum elogium apud Tacit. 11. 18.

lud mare litoribus invehit, referatis in patriam: digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis.
28 *Per vos gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis; perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonem-*
29 *que vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperavi; hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil umquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim: qui sæpe aciem clypeo meo texi: ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque pa-*

NOTÆ.

28 *Per vos*] Concipi hoc eadem formula debuit, qua similes obtestationes solent: *Per ego vos.* Ita Modius 4. 14. emendabat: *Per ego vos deos patrios, &c.* Et multa talia cum alii pridem, tum nuper in elegantissimis suspicionum libris V. Cl. Ian. Gruterus collegit. *Acidalius.* Ita etiam concipit Cl. Gronovius.

Commilitonemque] Sueton. Cæs. 67. *nec* milites *eos pro concione, sed blandiori nomine* commilitones *appellabat.* Sic apud Tacit. 33. 3. Agricola. Aliorum exempla plura vide apud Brisson. lib. 4. de formulis: rationem apud Clapmar. de arcan. 6. 16. *Sacrati commilitones, immo etiam mei consecranei, &c.* Maximinus apud Capitolin. in Gordianis cap. 14. ubi appareat *consecraneos* majus aliquid esse quam *commilitones.* Non ergo idem, ut putarunt viri docti. ridicule enim ita dixisset Maximinus, nec alia vi, quam si sic; *commilitones, immo etiam mei commilitones.* Potius suspicor eo sic vocasse, ut revocaret in mentem ipsos se consecrasse fecisseque Imperatorem. *Freinsh.*

29 *Qui nihil unquam*] Ita Scipio suos hortatur, *ut à se sumant exemplum morum ac industriæ.* apud Appian. in Punicis. similia exempla reperies apud Fabrum Semestr. 3. 20. & Gruter. discurs. in Tacit. cap. 15. Pertinent huc illa Taciti H. 2. 76. *simul ipse qui suadet considerandus est, adjiciatne consilio periculum suum.* istaque Livii 7. 32. *debere etiam intueri cujus ductu auspicioque ineunda pugna sit: utrum qui audiendus, duntaxat magnificus adhortator sit, verbis tantum ferox, operum militarium expers; an qui & ipse tela tractare, procedere ante signa, versari media in mole pugnæ sciat.* Quibus in verbis dispice, an pro *qui audiendus*, reponendum sit, *qui audiendi.* Idem.

In manibus meis] Paschalius de coronis 6. 20. hoc Curtii, pluribusque aliorum auctorum locis probat, victores palmas non capite tantum, sed etiam dextra manu prætulisse: quod diserte tradit Pausanias lib. 8.

Herculem Liberumque] Quorum amborum columnæ, expeditionum suarum termini memorantur: in comparatione Liberi & Herculis Epigr. 4. 12. Ἀμφοῖν δὲ στῆλαι ξυντέρμονες. ubi certe non Gaditanæ Herculis columnæ intelligi possunt, sed aliæ in India quæri debent. quomodo etiam alias *contermina* Bacchicis? Herculem autem ibi quoque monumentum itinerum laborumque suorum erexisse, consentaneum est: & ex Strabonis tertio, tum Solini cap. 52. firmatur. In Strabone: *aras pro termino posuit* Alexander, *imitatus Herculem & Bacchum.* Nam illi quoque aris signaverunt expeditionis suæ terminos. vide mox ad

patrem, si invidia absuerit, æquabo. Date hoc precibus 30
meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est
ille clamor alacritatis vestræ index? ubi ille meorum Ma-
cedonum vultus? Non agnosco vos, milites; nec agnosci
videor à vobis. Surdas jamdudum aures pulso: aversos
animos & infractos excitare conor. Cumque illi in ter- 31
ram demissis capitibus tacere perseverarent; *Nescio*
quid, inquit, *imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri*
quidem vultis! in solitudine mihi videor esse. nemo respondet;
nemo saltem negat. Quos alloquor? quid autem postulo? 32
vestram gloriam & magnitudinem vindicamus. Ubi sunt
illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium,
qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? deser-
tus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque 33
ire perseverabo. objicite me fluminibus, & belluis, & il-
lis gentibus, quarum nomina horretis. inveniam qui de-
sertum à vobis sequantur: Scythæ Bactrianique erunt
mecum; hostes paulo ante, nunc milites nostri. MO- 34
RI

Notæ.

ad 9. 3. Senec. de benef. 7. 3. *Alexandrum per Liberi Herculisque vestigia felix temeritas egit.* Longe hinc abest apophthegma quod ei, nescio quam bona fide, tribuit Plutarch. apophth. cap. 41. se omnia sua opera, ne cum uno quidem dicto Herculis conferenda censere. Idne dixisset *homo gloriæ deditus, cujus nec naturam nec modum noverat, Herculis Liberique vestigia sequens, ac ne ibi quidem resistens ubi illa defecerant*; ut ait Seneca de benef. 1. 13. Et epist. 94. *ultra Oceanum, solemque, indignatur ab Herculis Liberique vestigiis flectere.* Declamatores apud Senecam alterum Suasoria I. *Intra has terras cœlum Hercules meruit.* Et: *Ultra Liberi patris tropæa constitimus.* Solent autem, ut vides, Hercules & Bacchus fere conjungi, quod uterque in iisdem oris longinquam militiam exercuisse feratur. quibuscum Alexander, tum alii qui procul ab domo bella gessere, comparati sunt. Sic apud Plin. 7. 26. de Pompeio: *æquato non modo Alexandri Magni rerum fulgore, sed etiam Herculis prope ac Liberi patris.* Quod judicium etiam ex parte fuit Petronii in carm. de bello civ. versu 269. *totis similis Tirynthius actis.* nam ad Pompeium hæc refert. quapropter versu præcedente pro *Magnaque* absque ullo dubio legendum est *Magnum*, nempe Pompeium:

Magnum cum Phœbo soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.

Freinshemius.

34 *Mori præstat, quam precario imperatorem esse*] Tacitus 1. Histor. de Galba: *Precarium seni imperium, & brevi transiturum.* Sed imperium vi sua nixum, & quod nomine & jure regio est nec licentiæ ventis abripitur, firmius est. *Locce.*

RI præstat, [a] *quam precario imperatorem esse. ite reduces domos; ite deserto rege ovantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inveniam.*

INTERPRETATIO.

a *Quam precibus* emendicatum *imperium obtinere.*

NOTÆ.

Ite deserto rege] Paria sunt illa Cerialis apud Tacit. H. 4.77. *Ite, nunciate Vespasiano, vel quod propius est, Civili & Classico, relictum à vobis in acie ducem.* Cui simile Syllæ apophth. relatum à Plutarcho cap. 43.

CAP. III.

Cœnus, militum nomine, Alexandro respondet, & paulo post morbo extinguitur.

1 [a] NE sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. exspectabant ut duces principesque ad regem perferrent, *vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse.* Ceterum illi metu adtoniti in terram ora
2 defixerant. Ergo primo fremitus sua sponte; deinde gemitus quoque oritur: paulatimque liberius [b] dolor erigi cœpit, manantibus lachrymis, adeo ut rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quamquam cuperet, [c] temperare oculis potuerit.
3 Tandem universa concione effusius flente, Cœnus ausus

INTERPRETATIO.

a *Ne hac quidem* oratione *potuit ab ullo militum responsum extorquere.*
b *Tristitia prodere se cœpit.*
c *Abstinere lacrymis.*

NOTÆ.

2 DOlor erigi cœpit] Gebhardus Crepund. 3.26. mallet *egeri*, ut Ovid. Trist. 4. 3. v. 38.

Expletur lachrymis, egeriturque dolor.

quam rem pluribus exemplis firmat. Vulgatam autem defendit Barthius adverf. 28. 6. his fere verbis. Cum in Ovidii loco de longo dolore & in ejus solatium datis lachrymis sermo sit, nulla inter duos similitudo est. hic enim locus non egestionem aut attenuationem doloris ingerit, sed libertatem illi datam testandi se per fletus,

ausus est contantibus ceteris, propius tribunal acce-
dere; significans se loqui velle. Quem ut videre mi- 4
lites detrahentem galeam capiti (ita enim regem ad-
loqui mos est) hortari cœperunt, *ut causam exerci-
tus ageret.* Tum Cœnus: *Dii prohibeant*, inquit, *à* 5
*nobis impias mentes; & profecto prohibent. Idem animus
est tuis, qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, pe-
riclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum
nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque & nudi
& exsangues, utcumque tibi cordi est, sequimur vel an-
tecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum* 6
*voces, verum necessitate ultima expressas; præbe, quæso,
propitias aures imperium atque auspicium tuum constan-
tissime sequutis, & quocumque pergis sequuturis. Vici-* 7
*sti, rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam
milites. quidquid mortalitas capere poterat, implevimus.
emensis maria terrasque melius nobis, quam incolis omnia
nota sunt. pene in ultimo mundi fine consistimus. In alium* 8
*orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoque igno-
tam: inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris
& cubilibus suis expetis, ut plura, quam sol videt, vi-
ctoria*

NOTÆ.

tus. quare penitus nihil mutandum credimus. *Liberius.* non ad copiam, sed ad *libertatem* jacentis antea ob timorem mœroris intelligendum est. Erigitur ergo penitus cordibus impressus dolor, & hactenus fremitu obscuro gemituque conceptus tacito, cum in oculos venit, & metu paullum victo in lachrymas velut ruptis catenis aut vinculis exit.

4 *Detrahentem galeam*] Possevinus de Magno Moschorum duce Basilio, si rite memini, legato, sibi consuetum honorem non exhibenti, pileum clavo adacto jussit capiti affigi. *Raderus.* Draculæ Valacho tribuit Bonfinius 3. 10. Observatu dignam rem ex Luitprandi legatione non præteribimus. *Cum pileatus equitarem, meque Coroplates à longe prospiceret, filio celeriter directo, mihi mandavit, fas non esse, quempiam, ubi Imperator* (Constantinopolitanus) *esset, pileatum, sed terristratum, incedere, &c. quod nostris omnibus nimis turpe videtur, ipsi soli* (de legatis Græcis loquitur) *capite operto Imperatores nostros deosculantur.* Antiquum autem exhibendæ venerationis morem fuisse caput alicujus causa nudare, cum res ferret, ostendetur ad illa Sallust. Hist. 5. 1. *Quibus de caussis Sullam in victoria dictatorem, equo descendere, sibi uni assurgere de sella, caput aperire solitum.* Freinsh.

5 *Tum Cœnus*] Confer cum hac oratione Græcam Arriani 5. 4. & Senecæ Suasor. 1. ab initio.

9 *ctoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo; sed al-*
tior nostro. virtus enim tua semper in incremento erit;
10 *nostra vis in fine jam est. Intuere corpora exsanguia, tot*
perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela he-
betia sunt: jam arma deficiunt. Vestem Persicam indui-
mus, quia domestica subvehi non potest. in externum de-
11 *generavimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum*
habet? jube quæri quam multos servi ipsorum persequuti
sunt, quid cuique supersit ex præda. OMNIVM
victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus,
12 *sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pul-*
cherrimum exercitum nudum objicies belluis? quarum
ut multitudinem augeant de industria barbari, magnum
13 *tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod*
si adhuc penetrare in Indiam certum est; regio à Meri-
die minus vasta est. qua subacta licebit decurrere in il-
lud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse na-
14 *tura. Cur circumitu petis gloriam, quæ ad manum posi-*
ta est? hic quoque occurrit Oceanus. nisi mavis errare,
15 *pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam*
sine te cum his, loqui malui; non uti inirem circum-
stantis exercitus gratiam; sed ut vocem loquentium po-
16 *tius, quam ut gemitum murmurantium audires.* Vt fi-
nem

NOTÆ.

9 *Digna prorsus cogitatio animo tuo*] Satis quidem creverant res & fortuna Alexandri, sed cupiditas gloriæ modum & finem nesciebat. Seneca de tranq.an.c.10 pulchrium hic dat remedium: *Nihil alta spirantes æque ab his animi fluctibus vindicaverit, quam semper aliquem incrementis terminum figere; nec fortunæ arbitrium desinendi dare; sed ipsos & quidem ultro citra extrema consistere. sic & aliquæ cupiditates animum acuent, sed finitæ, non in immensum incertumque producent.* Loccen.

10 *Cicatricibus putria*] Acidalius emendat *turpia*; non equidem male: sed Modiana scriptura æque commoda. *Raderus.* Rem quod attinet, simillimum huic negotium apud Tacit. 1. 34. quo loco veterani *quidam prensa manu* (Germanici) *per speciem osculandi, inseruerunt digitos, ut vacua dentibus ora contingeret: alii curvata senio membra ostendebant.* mox: *nudant universi corpora, cicatrices ex vulneribus, &c. exprobrant.* Pertinent huc apud Senec. Suasor. 2. à pr. *arma non passuræ manus, hebetataque senio an vulneribus corpora.* Adde infra 10. 2. Iustin. 12. 8. *Freinshemius.*

15 *Tecum quam sine te*] Seneca epist. 47. *sit, ut isti de domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet.*

19 *XII aras*]

nem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum
ploratu oritur, *regem*, *patrem*, *dominum*, confusis
appellantium vocibus. Iamque & alii duces, præ- 17
cipueque seniores, quîs ob ætatem & excusatio ho-
nestior erat, & auctoritas major, eadem precaban-
tur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare pote- 18
rat iratos. itaque inops consilii desiluit è tribunali,
claudique regiam jussit, omnibus præter adsuetos,
adire prohibitis. Biduum iræ datum est; tertio die 19
processit, erigique XII aras ex quadrato saxo, mo-
numentum expeditionis suæ; *munimenta quoque ca-
strorum* jussit *extendi*, *cubiliaque amplioris formæ, quam
pro corporum habitu relinqui*; ut speciem omnium au-
ge-

NOTÆ.

19 XII *aras*] *Ingentes instar turrium*, Arrian. 5. 4. L *cubitorum*, Diodor. 17. 95. Fecit harum etiam mentionem Geographus in tertio. Plutarch. cap. 109. narrat Præsiorum reges, trajecto flumine, posteris temporibus ibi hostias immolasse, Græcoque ritu aras illas Alexandri veneratos esse. Fixæ sunt hæ aræ *in ripa*, ut Solinus cap. 52. ostendit. & expresse Philostratus lib. 2 extremo, qui alia quidem addit illustria. *Raderus*. Iustinus 12. 10. aras has aliquanto postea statutas innuit. haud dubie falso. Sic autem antiquitus limites fuisse positos nonnullis exemplis ostendit Strabo lib. 3. Ita Solinus cap. 49. Bacchi, Herculis, Semiramidis Cyrique aras apud Pandam in Sogdiana statuit, quos credere possis fuisse *terminos Liberi Patris* Alexandri militi superatos, sup. 7. 9. Sed & in ingressu Asiæ duodecim aras statuit Alexander. Iustin. 11. 5. *duodecim aras deorum*. nisi forte numerus ad deos pertinet, ut aræ dicatæ fuerint duodecim diis: nempe majoribus, qui *Consentes* dicti Latinis. Arrian. 1. 4. numero non definito *altaria struxisse* ait *Iovi descensori, & Minervæ & Herculi, ibi unde ex Europa solvit, & in eo Asiæ loco in quem descendit*. Sed hoc, pro descensu, voti causa fecerat. *Aram Druso sitam* ejusmodi initium habuisse, certe ab ipso, non ab alio, in illius honorem, exstructam videri, ad Tacit. 2. 7. notavimus. & Lucan. 3. 230. & 233.

Qua colitur Ganges, &c.
Hic, ubi Pellæus post Tethyos æquora ductor
Constitit, & magno vinci se fassus ab orbe est.

Ceterum Plinius 6. 25. alias etiam *aras Alexandri in promontorio* Carmaniæ collocat. Ptolemæus etiam in Scythia trans Caucasum columnas Alexandri. Sed erroris eum convincit Salmasius ad Solin. pag. 789. ubi prolixe quoque de aris his Alexandri disputatur: quem locum, quia per angustiam temporis relegere non possum, apposui quæ ad Curtium mihi observata erant; quamquam vix putem aliquid nos allaturos, quod ille admirabili industria simul & doctrina non præceperit.

Iussit extendi] Idem Iustin. 12. 8. Diodor. 17. 95. Plutarch. cap. 109. Orosius 3. 19. Apud Senec. Suasor. 2. Senecio qui non nisi grandia probabat, *calceos quoque majores sumebat, &c.* invenit cognomen, ut diceretur *Grandio*. Freinsh.

Speciem omnium] Acidalius leviter dubitat

20 geret, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo exstinctus est. cujus morte ingemuit rex quidem; adjecit tamen, *propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tam-*
21 *quam solus Macedoniam visurus esset.* Iam in aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum sex millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat; armaque XXV millia auro & argento cælata pertu-
22 lerat, quîs distributis vetera cremari jussit. Mille navigiis aditurus Oceanum, discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem, Indiæ reges, firmata per adfinitatem gratia reliquit in suis regnis; sum-
23 mo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam adpel-

NOTÆ.

dubitat reponendum, *hominum*, ex Diodori verbis: ἀπολιπεῖν σημεῖα μεγάλων ἀνδρῶν, *relinquere indicia magnorum virorum*. Ego putem vulgatam lectionem optime sibi constare, ut vox *omnium*, tam ad cubilia amplioris formæ, quam ad munimenta castrorum referatur. Hoc fieri non posset, si Acidaliana dubitatio locum inveniret. *Blanck.*

20 *Cœnus*] Confirmat hoc Arrianus 6. 1. quapropter Scaligerum memoria lapsum fuisse credidi, cum in Iustino 13. 4. pro *Scyno Cœnum* repostum iret. infra tamen 10. 1. Cœni mentio est, sed suspecta: quam examinabimus suo loco. *Freinsh.*

21 *Memnon*] Hunc tamen multo ante desciviſſe ab Alexandro, scribit Diodorus 17. 62. nisi de alio sentiat.

Peditum septem millia] Imo plusquam 30000. si credimus Diodoro 17. 95.

22 *Mille navigiis*] Arrianus 6. 1. *bis mille* navigia numerat, inter quæ *triginta remorum naves octoginta*. forte etiam quædam *duodecim ordinum*. quales *instituisse Alexandrum Magnum ferunt* apud Plin. 7. 56. nisi forte id postea fecerit, cum Babylonem reversus, omnia in luxum magis quam magnificentiam verteret. Ceterum *mille navium classem* molita quoque dicitur Persepolis supra 5. 7. Totidem, aut paulo plures, Græcos Trojano bello habuisse ex Homero constat, totidem adversus Germanos comparavit Germanicus apud Tac. 2. 6. 2. 23. *Freinshemius.*

23 *Nicæam*] A victoria de Poro reportata dictam. Diodor. 17. 95. Arrian. 5. 3. Strabo lib. 15. Stephanus περὶ πόλεων octo cognomines Nicæas enumerat. *Rad.* Tale δεῖγμα τῆς νίκης quo loco pugnatum est primum cum Dario, in Issico sinu excitasse Alexandrum, auctor est Herodianus 3. 12. urbem nimirum, Alexandriam quidem nomine, sed tamen in victoriæ monimentum conditam. Multis autem urbibus ab ejusmodi eventu nomen est inditum. Sic ab Augusto post Actiacam victoriam appellata Nicopolis apud Sueton. 18. Est & in Mœsia *Nicæ-*

adpellavit, alterum *Bucephalon*, equi, quem amiserat, memoriæ ac nomine dedicans urbem. *Elephantis* deinde, *& impedimentis terra sequi* jussis, secundo amne defluxit; 24

NOTÆ.

Nicopolis, quam indicium victoriæ contra Dacos Trajanus condidit. Marcell. 31. 16. teste. Sic à Variana Arminii victoria campum ad oppidulum Hornam Westfaliæ *Winfeldt* appellari, Lipsius ad Tacit. 1. 60. adnotat. Nec dubium, cetera quoque loca; saltem pleraque eorum, quæ à victoriæ appellatione quacunque lingua nomen trahunt, id ejusmodi origini debere. *Idem.*

Bucephalon] Seu *Bucephalan*, seu *Bucephalea*, seu *Bucephalen*, seu *Bucephaliam*, varie scriptam reperies. Stephanus Βουκεφάλειαν scribit. Strabo lib. 15. Βουκεφαλίαν. Porro Bucephalum Onesicritus & Arrian. 5. 3. senio confectum sine vulnere defecisse memorant. Plutarch. cap. 107. ex prælio cum Poro, non extemplo, sed post, ut plerique produnt, sub vulnerum curatione: ut Onesicritus est auctor, ob senium labore confectus. nam triginta annorum ætate ait eum decessisse. Mortem ejus tulit Alexander graviter, non aliter existimans quam si familiarem & amicum amisisset. In memoriam ejus super Hydaspen condidit urbem, quam appellavit Bucephaliam. *Rad.* De Bucephalo vide supra ad 6. 5. De urbe ejus cognomine vide etiam Melam 2. 47. Plin. 6. 20. Solin. 47. aut ut allii numerant 57. Iustin. 12. 8. Vrbs autem ista vocata fuit *Bucephalos* à Curtio. in quo assertorem habet Arrian. peripl. mar. Erythr. 3. 21. ἡ Βουκέφαλος Ἀλεξάνδρεια. ubi notat, huic quoque urbi nomen fuisse Alexandriæ, sed ad distinctionem aliarum Bucephali cognomen additum, ut utrumque exprimeret, à quo condita fuisset, & cujus in honorem. quod quidem etiam ex scholiis in Aristophanis Nubes vers. 22. firmatur: τελευτήσαντος τοῦ Βουκεφάλου Ἀλεξάνδρειαν ἔκτισεν, ἐντάφιον αὐτῷ τῆς ἀρετῆς χαριζόμενος πόλιν. *Regem defuncto equo duxisse exequias* addit Plinius 6. 42. ubi hujus etiam urbis meminit. Quomodo Hadrianus apud Spartian. cap. 20. *Equos & canes sic amavit, ut eis sepulchra constitueret.* Alexandrum etiam canem *Peritam* nomine eodem honore affecisse, urbe quoque cognomine ei condita, Plutarch. cap. 107. narrat. Eum ex Indico genere fuisse, leonibus congredi solitum, centum minis emptum, ex Theopompo refert Iulius Pollux 5. 5. *Freinsh.*

24 *Secundo amne defluxit*] Hydaspe, non Acesine. Verum ut hic locus recte percipiatur, paulo longius inhærendum est. Sciendum ergo, Curtium per properantiam confudisse iter Alexandri. Supra *ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus, &c.* omisit enim dicere quod Arrianus fine quinti, *Acesine transmisso, ad Hydaspem venisse.* ibi enim mortuus est Cœnus. Arrian. 6. 1. Quod si quis haud satis validum argumentum putet, quia nihil necesse est Curtium eadem sentire cum Arriano, ex ipso producam argumenta, quæ sententiam meam affirment. ait: *Iam in aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat.* at ubi exædificata classis illa? *in proximis* Hydaspi fluvio *montibus*, ipsius iudicio, supra 9. 1. quod constat ex hoc cap. quod dicit *in ædificanda classe summo* Pori Taxilisque *studio usum.* ædificata ergo fuit in Hydaspe fluvio, qui amborum finibus medius interfluebat. Supplementa quoque variarum nationum, Arriano teste Indic. 3. 15. juxta Hydaspen Alexandro conjunctæ sunt. Sic & *discordes, & vetera odia retractantes*, Porum atque Taxilem, *reliquisse in suis regnis* intelligis, non ad Acesinis fluenta, sed Hydaspis. *Oppida quoque duo* quæ *condidisse* hic iterum inculcat (oblitus, quod supra 9. 1. de iis tradidisset: & in errorem inductus eo negotio, quod sicut etiam fine lib. 5. Arrianus tradit, Alexander tum temporis non

fluxit; quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

NOTÆ.

non quidem de novo ista oppida condidit, sed quæ ibi imbres corruperant, instauravit) non in Acesinis, sed Hydaspis ripa fuisse, certissimum est. posita enim sunt juxta locum, in quo cum Poro pugnaverat. Quæ cum omnia certissima sint, hoc accedit inprimis magnum argumentum, quod cap. seq. addit: *Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur.* Quod diserte Arrian. Indic. 3. 15. *Ipse inde oram solvens per Hydaspen ad Acesinis & Hydaspis confluentem navigavit.* Confirmat hæc omnia Strabo lib. 15. cui in hoc negotio merito plurimum tribuas, non uno loco; sed hoc potissimum: *Sylva ad Emodos montes, ex qua Alexander multam abietem, &c. compingendis navibus in Hydaspem deduxit, ex quibus classem construxit juxta urbes in utraque fluminis ripa à se conditas, ubi eo transmisso Porum vicit, &c.* Idem ex Aristobulo paulo supra: *Postquam in Hydaspem venissent, & Porum superassent, iter ad Hypanim facientes ad orientem, atque inde ad Hydaspem rursum, continue pluisse, &c. & cum navium fabricationi ad Hydaspem immorati essent, & non multis diebus ante Pleiadum occasum navigare cœpissent, &c.* Ex quo testimonio multa firmantur: Alexandrum, ab Hydaspe ad Hypanin itinere facto, per eadem fere loca reversum esse: pluisse continuo per id tempus: inde fides Arriano de instauratis oppidis; naves in Hydaspe fuisse confectas: ibi & navigationis initium factum. Quod satis puto confirmatum: quamquam Curtius cum Iustino 12. 9. & auctore suo Diod. 17. 94. (nam eum, ut multis aliis locis, ita hic quoque, non secus ac Polybium Livius, interpretatur,) Acesinen velut principium navigationis fuisse. *Freinsh.*

Quadraginta ferme stadia] Vnde hoc hauserit Curtius, non reperio. nam Diodorus, quem sequi solet, nihil tale. Quadraginta stadia milliare Germanicum unum admodum cum quadrante conficiunt. quis credat uno die non majus confectum fuisse spatium, prono alveo? cum præsertim Plin. 6. 17. tradiderit, *Alexandrum nullo die minus stadia sexcenta navigasse in Indo, nec potuisse ante menses quinque enavigare, adjectis paucis diebus.* Quando igitur absolvisset navigationem integram, uno die non plus 40 stadiis promovens, si 600 diurna conficienti unus Indus supra quinque menses absumpsit? Scimus autem ex Aristobulo apud Strabonem, totum iter ab Hydaspe ad Pattalenam insulam, quam Indus mari jam vicinior efficit, decem mensibus fuisse confectum: cum interim sæpe propter varia bella exscensiones expeditionesque essent faciendæ. Plutarch. c. 115. septem modo numerat. Numquid igitur pro *quadraginta stadia* reponendum in Curtio, *quadringenta?* Certe necesse est, vel ob sequentia, *ut opportunis locis exponi copiæ possent.* hæc enim caussa esse solet, ut intendantur itinera; raro etiam ut minuantur: ubi nimirum inter duo loca commoda nimis magna est distantia, quæ nec facile attingi possit. At si per singula 40 stadia loca opportuna occurrant, nihil opus erat ad earum rationem iter moderari, cum vel dormientibus in ea fuisset incidendum. Hæc igitur est celeberrima illa Alexandri navigatio, quam levi brachio tangit Curtius. Arrianus autem à pr. lib. 6. & inprimis Indic. cap. 3. accurate describit. ad cujus meliorem intellectum usui erunt duo loca. quorum alterum supra ad 3. 13. alterum *de equitatu sociorum octo millium,* alibi emaculavimus. *Idem.*

CAP.

Cap. IV.

Sobiis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracarum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habita, Barbaros fugat, eorumque oppidum, contempto Demophoonte Vate, obsidet.

Perventum erat in regionem, in qua Hy- 1
daspes amnis Acesini committitur. Hinc de- 2
currit in fines Sobiorum. hi *de exercitu Herculis majores suos esse* commemorant, *agros relictos esse; cepisse sedem, quam ipsi obtinebant.* Pelles ferarum pro 3
veste; clavæ pro telo erant: multaque etiam quum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hic exscensione facta CC & L stadia processit, 4
depopulatusque regionem, oppidum caput ejus corona cepit. XL peditum millia alia gens in ripa 5
flu-

Notæ.

1 *Sobiorum*] Malim cum Strabone lib. 15. & Arriano Indic. 1. 21. *Sibarum.* Diodor. 17. 96. *Ibos* appellat. *Raderus.* In Diodoro sibilus præcedentis vocis ademit eum sequenti. τῶν ὀνομαζομένους Ἴβους. animadvertit vitium ad Iustin. 12. 9. Bongarsius. in Iustino *Silei* vocantur, quos idem recte docet *Sibos* intelligi: nam & Orosius 3. 19. sic appellat. Stephano sunt *Sibæ.* Reineccius eosdem esse credit *Surasenos* Arriani Indic. 2. 1. nimirum quod illi præcipue Herculem colere dicantur: sed argumentum hoc nimis leve videtur. coluerunt enim eum & alii Indi, nec tamen omnes fuere Sibæ. Pori quidem exercitus Herculis effigiem pro signo sequebatur. Imo est ex Arriano concludere, plane diversos fuisse populos. Sibæ enim ad Hydaspen coluisse creduntur; Arrianus Surasenos ad Iobarem (*Iomanem* Plin. 6. 19.) ponit. qui forte *Oxydracæ* fuerint: qui Orosio 3. 19. *Subagræ*; Plin. 12. 6. *Sydracæ*; Diodor. 17. 98. Συρακούσαι etiam Curtianis Mss. 9. 4. *Sudracæ.* Idem.

2 *Ægros relictos esse*] Alii *agros relictos se*, vitiose. *majores suos esse de exercitu Herculis, se* (nimirum qui Alexandri tempore vivebant) *agros relictos* (ubi? aut à quo?) *cepisse sedem, quam ipsi* (qui ipsi? qui loquebantur? an majores eorum?) *obtinebant.* Melius utique aliæ editt. & Mss. *agros relictos esse.* nimirum majores suos. ad quos necessario hæc referenda. Quæ quidem & Acidalio in mentem veniebant. quare utrumque illud *se* & *esse* delendum putabat; *agros relictos cepisse sedem.* quod & Bongarsio visum. & verũ puto. quin & superiori *esse* itidem eliminato, sic concepta hæc fuisse primitus. *Hi de exercitu Herculis majores suos commemorant agros relictos cepisse sedem,* &c. Nam si verbo illo uti voluisset, non *esse* magis, quam *fuisse* dixisset. Ægros autem in coloniis ejusmodi relinqui solitos supr. ad 7. 3. observatum est. Sic urbem ad Acesinẽ Alexandri jussu conditam, *mercenariorum ad militiã ineptis,* senio puta, aut vulneribus, attribuit Arrian. 5. 4. Pompeius apud Dion. l. 36. *urbem eo loco quo Mithridatem vicerat, condidit, quam vulnerati aut ætate confecti milites sui haberent.* Idem.

5 *Alia gens Agalassenses*] vocat Diodor.

fluminum opposuerat, quam amne superato in fugam compulit, inclusosque mœnibus expugnat. pu-
6 beres interfecti sunt, ceteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed quum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subjecere tectis, se quoque ac libe-
7 ros conjugesque incendio cremant. Quod quum ipsi augerent, hostes exstinguerent, nova forma pugnæ erat. delebant incolæ urbem; hostes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat.
8 Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit: ipse navigio circumvectus est arcem. quippe

NOTÆ.

dor. 17. 96. à quibus longe absunt Malli, qui Hydraoten transgressi ab Alexandro victi expugnatique sunt: apud Arrian. 6. 1. nam hæc adhuc ad Hydaspen gesta; quæ Arrianus 6. 1. concise: *Indos Hydaspis ripam accolentes partim deditionem facientes in amicitiam ac fidem recipiebat* (Sibas sive Sobios intelligit) *partim ad arma confugientes* (Agalassenses aliosque vicinos innuit) *vi subigebat. Porro magna celeritate in Mallos & Oxydracas contendebat*, &c. Sed fefellit explanatorem Curtius, qui statim subjicit, *Alteram deinde urbem*, &c. quam historiam cum narret Arrian. 6. 1. credidit Explanator debuisse eandem seriem rerum secutum, in proxime præcedentibus eadem narrare, quæ Curtius ante dicta verba, *Alteram deinde*, &c. narraverat. Sed nimirum noster cum Diodoro hanc alteram urbem supra Mallorum regionem positam fuisse volunt; Arrianus in ipsis Mallis.

Fluminum] Quorum enim? Ex Curtii mente, necesse est accipias Acesinem & Hydaspen, jam non seorsim fluentes, sed unum in alveum redactos. *Freinsh.*

6 *Desperata salute*] Diodor. 17. 96. contra. *Oppido per iram* (Alexandri) *incenso, maximam illorum partem combusit.* Arrian. 6. 1. cum Curtio facit. *Raderus.*

7 *Delebant incolæ*] *Adjuvantibus ignem, qui alias ad extinguendum opem ferre solent*, ut loquitur Livius 34. 38. de incensis ædificiis in oppugnatione Lacedæmonis, jussu ducis Spartani, ad hostium incursum inhibendum. Cui negotio similis est Iudæorum dolus, quem de bello Iud. 7. d. refert Iosephus.

Adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat] Gronovius in diatribe ad Statii Silv. cap. 61. Naturæ vera. *Sic omnes Modii, & duo, quorum nos excerpta habemus. Scioli ex glossa suppofuerunt* jura. Verum Acidalius ait nimium nos membranis tribuere, si contra verum iis niti sustineamus. Gronovius probat *verum* pro æquo sæpe poni. quod etiam nonnullis exemplis ostendit Brantius ad illa Cæsaris de bell. Gall. 4. 8. *Neque verum esse, qui suos fines tueri non potuerint, alienos invadere.* Vtrum eo Curtius hic uti voluerit, ambigo. Nec omittendum est, quod excerpta Pal. 1. & D. quæ eadem putamus esse, quorum Gronovius mentionem facit, confirmant vulgatam

quippe III flumina tota India præter Gangem maxi-
ma [a] munimento arcis adplicant undas. A Septem-
trione Indus adluit; à meridie Acesines Hydaspi
confunditur. Ceterum amnium coïtus maritimis si- 9
miles fluctus movent, multoque ac turbido limo,
quod aquarum concursu subinde turbatur, iter qua
meant navigia, [b] in tenuem alveum cogitur. Itaque 10
quum crebri fluctus se inveherent, & navium hinc
proras, hinc latera pulsarent; [c] subducere nautæ
cœperunt. sed [d] ministeria eorum hinc metu, hinc
prærapida celeritate fluminum occupantur. In ocu- 11
lis duo majora omnium navigia submersa sunt; le-
viora quum & ipsa nequirent regi, in ripam tamen
innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos vorti-
ces incidit: quibus intorta navis, [e] obliqua, & gu-
bernaculi impatiens agebatur. Iam vestem detraxe- 12
rat corpori; projecturus semet in flumen; amicique
ut exciperent eum, haud procul nabant. [f] adpare-
bat-

INTERPRETATIO.

a *Arcis munitiones aquis alluunt.*
b *In angustum canalem constringitur* Acesines.
c Ad terram *appellere navigia.*
d *Illorum labor prævenitur.*
e *In transversum ferebatur, nec clavo* regi *poterat.*
f *Æquale utrimque discrimen* fore *videbatur.*

NOTÆ.

tam lectionem, *jura.* Hoc Maro 3. Georg. paucis sed nervosis verbis exprimit: ubi de belli malis agit:

FAS VERSUM ATQUE NEFAS.

vid. Clapmar. de arcan. rerump. lib. 4. cap. 50.

8 *Quippe III flumina*] Vide infra ad num. 15.

10 *Hinc metu*] Non constituo, membranarum *cætu*, an excusorum *metu* verius: quorum & neutrum fortasse verum. *Acidalius.* *Cœtu* servat Raderus, & explicat de coitu fluminum. Freinshemius *metu* præfert, idque interpretatur de ipsis nautis in periculo trepidantibus, nisi forte de metu militum hic fuit, ut supra 4. 9. & infra 9. 9.

11 *Majora omnium*] Mihi cum Acidalio & Sebisio potius videtur, factam hic verborum transpositionem, legendumque, *In oculis omnium duo majora navigia submersa sunt.* tum quod Curtium hæc magis sapiunt, qui non delectatur insolentia phrasium, quæ hic duplex, &, *in oculis*, non adjecto cujus; & *majora omnium*: tum quod rei veritas hunc sensum non patitur. *Duas longas naves* submersas Diodor. 17. 97. tradit:

batque anceps periculum tam nataturi, quam navi-
13 gare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat admota est, [a] ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur.
14 Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ adplicabatur, sed in proximum vadum inliditur. Cum amne bellum fuisse crederes. ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioque facto, XXX
15 stadia processit. Inde ventum est in regionem Oxy-

INTERPRETATIO.

a *Ut fluctus qui se* in navim *illidebant*, remis *frangerentur*.

NOTÆ.

dit: cui plane consentit Arriani narratio 6. 1. si recte perpendas. Fuerunt ergo naves illæ ex octoginta triacontoris Arriani 6. 1. qualibet illarum, ut consentaneum est, nihil superiores magnitudine. *longas* appellat noster 9. 9. *Freinsh.*

12 *Tam nataturi*] Sunt qui negent, scivisse. Zonaras ex Plutarcho c. 102. & forte hac de causa *amici, ut exciperent eum, haud procul nabant*: sive, ut Sebisius volebat, *navigabant*. Cui tamen non assentitur Freinshemius, cum in communi periculo non vacasset ipsis suo arbitrio navigare. Ergo de amicis qui in eadem nave erant, probe interpretatur.

15 *Inde ventum*] Iterum nobis occurrit haud parvæ difficultatis nodus. Ait Macedonem venisse in regionem Mallorum, cum jam reliquisset confluentes Acesinis & Hydaspis, post urbem ab incolis crematam, cujus arcem tria flumina stringerent; postque periculum in confluente trium istorum superatum. Secutus est, ut licet credere, Diodor. 17. 97. nisi qua illum non cepit. Sed ambos erroris convincit diligentissimi scriptoris Arriani narratio, 6. 1. cui penes me fides eo firmior, quod non, ut aliæ, vel cum geographorum sententia, vel secum ipsa pugnat. Nam ecce postquam navigationem Alexander per Hydaspen orsus est, accolas utriusque ripæ perdomuit. inter quos & Sibas Arrianum innuere, paulo ante dictum est. Periculum autem classis in confluente Acesinis & Hydaspis accidisse narrat Arrianus, post quod alias ab Alexandro gentes subactas, donec reparata classe, iter in Mallos persequeretur: in quibus locis urbem illam summa vi defensam per desperationem incenderint incolæ. Quæ quidem nullam plane contradictionem continent. At Curtii narratio de confluente trium amnium, ne Diodoro quidem consentit. ille enim non, ut Curtius, tres diversos amnes uno loco jungit, quam insignem observationem nec alii prætermisissent; sed Acesinen cum Hydaspe, quem jam ille receperat, in Indum effundi. De periculo autem classis uterque falsus videtur. nam si ad Indi confluentes id accidit; non postea demum ad Mallos pervenit. si hoc verum est; in confluentibus Acesinis & Hydaspis Alexandrum periclitatum apparet. Apud Mallos enim Acesines in Indum exit, ut Arrian. Ind. 1. 13. scribit. quia tamen addit in Oxydracis (qui forte Δαρδανέες Dionysio v. 1138.) Acesini Hydaspen misceri, quos populos conterminos fuisse consensu traditur; non adeo longe distare potuerint Acesinis & Hy-

Oxydracarum Mallorumque, quos alias bellare in-
ter ſe ſolitos tunc periculi ſocietas junxerat. Nona-
ginta millia juniorum peditum in armis erant; præ-
ter hos equitum x millia nongentæque quadrigæ.
At Macedones, qui omni diſcrimine jam defunctos 16
ſe eſſe crediderant, poſtquam integrum bellum cum
ferociſſimis Indiæ gentibus ſupereſſe cognoverunt,
improviſo metu territi, rurſus ſeditioſis vocibus re-
gem increpare cœperunt. *Gangem amnem, & quæ ul-* 17
tra eſſent, coactos tranſmittere; non tamen finiſſe, ſed
mutaſſe bellum. Indomitis gentibus ſe objectos, ut ſan-
guine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſidera & 18
ſolem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura ſub-
duxe-

NOTÆ.

& Hydaſpis confluentes, à confluentibus Aceſinis & Indi. Eadem confuſio cauſſam alii quoque contradictioni dedit: nam infra 9.8. dicit eum ſecundo flumine in fines Mallorum perveniſſe; poſtquam hic jam tum idem aſſeruiſſet, totque res in ea regione interim geſtas expoſuiſſet. *Freinsh.*

Oxydracarum] Aliis aliter appellari diximus ad 9. 4. 1.

Quos alias bellare inter ſe ſolitos] Notum, quos privata ſeparat inimicitia, eos publicum ac commune periculum ex neceſſitate conjungere. Adi Eraſmi adagia in *Syncretiſmus*. Loccenius.

Periculi ſocietas junxerat] Notavit id de Hieroſolymitanis Tacit. H. 5. 12. *in duas factiones civitas diſceſſit, donec propinquantibus Romanis bellum externum concordiam pareret.*

X millia] Alii *novem millia*. Id cum falſum eſſe nemo dubitet; Curtio redonandum putavi. quod ipſum ſcripſiſſe, etiamſi aliorum ſcriptorum ope non juvaremur, totus hic locus clamat. Diodor. 17. 98. unde hæc deſumpta, totidem numerat. & quamquam ad novenarium numerum inclinent alii libri; tamen ex Pal. 1. qui VIII M. habet, Curtium à Diodor. non diſceſſiſſe deprehendi. *Freinshemius.*

17 *Gangem amnem*] Non latuit hujus loci difficultas Glareanum, quippe videbat nec præcedenti Curtii narrationi convenire iſthæc poſſe, nec illis quæ paulo poſt ſubjiciuntur: *Ceſſiſſe illis metuentibus Gangem*, &c. ideo conjecerat legendum: *Gangem amnem & quæ ultra eſſent coactum tranſmittere, ut τὸ coactum* ad Alexandrum referatur. Id valde abſurdum viſum Radero, qui veram Curtii ſcripturam certo definire autumat; *Non quidem Gangem amnem & q. u. e. coactos transmittere.* Sed pro Glareano poſſemus dicere, Radero non veniſſe in mentem *transmittere* idem interdum eſſe quod omittere, prætermittere. apud Romanos *vis imperii valet, inania tranſmittuntur*, ait Tacit. 15. 31. Ipſius autem conjectura merito ſuſpecta eſt nimiæ liberalitatis: nec enim unam modo voculam, ut affirmat, ſed duas adjecit. Ergo Glareani conjecturam merito prætulerim. Niſi forte pro *Gangem* ſcripſit aut ſenſit Curtius *Indum*. Diſtinctionem etiam mutem. *Indum & q. u. ſ. c. t. n. t. f. ſ. m. bellum, indomitis gentibus objectos, ut ſ. ſ. a. ei Oceanum, trahi extra ſidera,* &c. *Idem.*

duxerit. [a] *Novis idemtidem armis novos hostes exsistere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem, ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem; repletum immanium belluarum gregibus fretum: immobiles undas, in quibus emo-*
19 *riens natura defecerit.* Rex non sua, sed militum solicitudine anxius, concione advocata docet, *imbelles esse, quos metuant. nihil deinde præter has gentes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul*
20 *mundi laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus pericu-*
21 *lum esset. Iam prospicere se Oceanum: jam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituro illos regi suo, parvo impendio immortalitatem famæ daturos.*
22 *paterentur se ex India redire, non fugere.* Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. ita seditionis non remedia quam principia majora
23 sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est red-

INTERPRETATIO.

a *Pro novis*, quæ *subinde* mutabant, *armis novos hostes occurrere.*

NOTÆ.

18 *Novis idemtidem armis*] Ad sua respiciunt, opinor, non hostilia. vide supra 9. 3. 21.

Caliginem, ac tenebras] Declamatoria sunt, qualia apud Senec. suasor. 1. Lucan. 5. v. 442.

Sæva quies pelagi, &c. *Loccen.*

Acidalius Virgil. Æn. 1. 93. respici putat. illis *noctem profundo incubantem.* quibus tamen addi vocem *mari* nihil attinet.

21 *Quam peteret*] Melius Acidalius: *Ne inviderent sibi laudem, quam peteret. Herc. & Lib. patris terminos transiturus. Ipsos regi suo*, &c.

22 *Omnis multitudo*] Recte seditiosus populus maris fluctibus, nunc intumescentibus, nunc residentibus, à scriptoribus comparatur, sicut Maro fluctus ipsos cum populo tumultuante composuit. Æn. 1. 152.

Ac veluti magno in populo, cum sæpe coorta est
Seditio, &c. *Raderus.*

Nihil tam incertum, nec tam inæstimabile est, quam animi multitudinis. Liv. 31. 34. *Multitudo omnis, sicut natura maris, per se immobilis est: ut venti & auræ cient, aut tranquilli, aut procellosi.*

Seditionis non remedia quam principia majora sunt] Quo vero illa majora, eo citius principiis obstandum: ne incrementa spem medelæ absorbeant, aut eam

redditus, jubentium *duceret diis secundis, & aquaret gloria, quos æmularetur.* Lætus his adclamationibus ad hostes protinus castra movit. Validissimæ Indorum 24
gentes erant, & bellum impigre parabant; ducemque ex natione Oxydracarum spectatæ virtutis elegerant. Qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque ac sui moris ululatu identidem adquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux adparebat; quum rex fiduciæ ac spei 25
plenus alacres milites *arma capere, & exire in aciem* jubet. Sed metune, an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt. quorum agmen rex frustra 26
persequutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, [a] haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Iam admovebat rex, quum vates mone- 27
re eum cœpit, *ne committeret, aut certe differret obsi-*

INTERPRETATIO.

a *Non minus armis* suis *quam muris confisi.*

NOTÆ.

eam difficiliorem reddant. qua de re passim Politici. *Loccen.*

24 *Speciem multitudinis*] Simile stratagema Eumenis adnotat Diodorus 19. 37. & scriptores vitæ, cum Polyæno 4. 8. Ignibus accensis speciem auctorum aut manentium castrorum objectam hosti reperies apud Liv. 27. 44. & alibi passim. *Freinsh.*

25 *Sed, metune*] Aliæ edit. addunt, *sed, non traditur metune*, quod eliminandum censuit Palmerius cum Modio; defendit Acidalius: & sane tolerari potest. Habet quidam, *sed ut traditur*, ex quo Acid. *sed haud traditur.* Freinshemio placet, *profugerint.*

26 *Oxydracarum*] Negat Arrianus 6. 2. Infortunium hoc in Oxydracis Alexandro obtigisse, communis opinio est: quod tamen apud Mallos, liberam Indorum gentem, accidit. Nam & urbs Mallorum erat, & à Mallis ictus fuit Alexander. Porro statuerant quidem Malli Oxydracis sese conjungere, atque ita prœlium inire, sed Alexander itinere per arida & siticulosa loca facto eos præverterat, priusquam aut Malli Oxydracis, aut Oxydracæ Mallis adjumento esse possent. Inter eos qui apud Oxydracas hoc accidisse tradunt, est etiam Lucian. Dial. Mortuor. 14. & Stephanus in Ὀξυδράκαι, & Pausanias in Atticis. Verum Plut. cap. 110. & de fort. Alex. 1. 1. & 2. 29. item Strabo, scribunt in Mallis hoc esse gestum. *Freinsh.*

27 *Ne committeret*] Istud *committere* absolute dictum volebat eruditissimus

28 *dionem. vitæ ejus periculum ostendi.* Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, *si quis*, inquit, *arti tuæ intentum & exta spectantem sic interpellet; non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit.*
29 Et quum ille *ita prorsus futurum* respondisset; *Censesne*, inquit, *tantas res, non pecudum fibras ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum quam va-*
30 *tem superstitione captum?* Nec diutius quam respondit moratus, *admoveri* jubet *scalas:* contantibusque ceteris evadit in murum. Angusta muri corona erat: [a] non pinnæ sicut alibi fastigium ejus distinxerant;
31 sed perpetua lorica obducta, transitum sepserat. Itaque rex hærebat magis, quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans; nam ubi-
32 que eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant contatione sua dedi hostibus regem. Sed

INTERPRETATIO.

a Muri *summitas non erat pinnis alternatim fastigiata ut in aliis solet.*

NOTÆ.

simus Vir ad Albinum Capitolini, ut in glossis *Committere*, συμβάλλειν μάχην. Sed cum hic sequatur vox *obsidionem*, ad ipsam *committendi* verbum referri videbatur. Numquid autem scripsit Curtius, *monere cœpit*, (*ut*) *omitteret, aut certe differret obsidionem.* Idem.

29 *Censesne, inquit, tantas res, non pecudum fibras*] Magna viri magni molientes & saniores homines in superstitione nihil momenti ponunt; nec eam res arduas morari patiuntur; sed omnia prosperitatis momenta in Deo locant, & animo intrepido: cujus augurium optimum, pugnare pro patria, ut Hector apud Homerum Iliad. M. heroïce respondet, rejiciens augurium: *Aves*, inquit, *minime moror, sive ad dextram versus orientem volent, sive ad sinistram versus occasum. Nos autem magni Iovis pareamus consilio:*

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Vnum augurium optimum, pugnare pro patria.

quo procul dubio Alexander respexit. Varro *non solum otiosos, sed sordidissimos fuisse deos* ait, *si in jecorum & viscerum sterquilinio sua occuluissent consilia, hominibus ab insanis sacerdotibus manifestanda.* Loccen.

Non pecudum fibras] Sensit igitur eo tempore (nam alias & ipse superstitioni deditus fuit) quod apud Cicero. de divin. 2. Hannibal. *Rex* enim *Prusias, cum Hannibali apud eum exsulanti pugnari placeret: negabat se auderet,*

Sed festinando morabantur auxilia. nam dum pro se 33
quisque certat evadere, oneravere scalas; [a] quîs non sufficientibus devoluti unicam spem regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

INTERPRETATIO.

a *Quæ cum* eos *destituissent, illi deorsum præcipitati &c.*

NOTÆ.

re, quod exta prohiberent. Antu, inquit, caruncula vitulinæ mavis, quam imperatori veteri credere?

33 *Sed festinando morabantur auxilia*] Nimia festinatio cunctationis aut remoræ sæpe causa est: dum præceps & tumultuaria opera sibi impedimento est. Liv. lib. 26. de Scipionis militibus oppugnationem novæ Carthaginis aggredientibus: *Ceterum tumultus inde major quam vis videri poterat, dum applicant, dum partem exponunt scalas milites que, dum qua cuique proximum est in terram evadere properant: ipsa festinatione & certamine alii alios impediunt.* Lente ergo festinandum. *Loccen.*

Velut in solitudine] Sic apud Ioseph. de bel. Iud. 7. 6. Romani incendio porticus intercepti, in oculis suorum perierunt.

CAP. V.

Præcipiti saltu in Oxydracarum oppidum se immittens, graviter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratis, oppidoque post aliquot dies expugnato, sibi suisque restituitur.

IAMQVE lævam, qua clypeum ad ictus cir- 1
cumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, *ut ad ipsos desiliret*, stabantque excepturi; quum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ

NOTÆ.

1 EXcepturi] Iosephus de B. I. 7. 6. narrat Artorium quendam ita salutem sibi paravisse inclamato Lucio contubernali, ut desilientem exciperet: si faceret, heredem ex asse sibi fore. Lucius ergo eum excepit, sed pondere desilientis, strato lapidibus solo illisus, statim exspiravit.

Quum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, &c.] De eximio Coclitis Horatii facto Livius 2. 20. *rem ausus plus famæ habituram ad posteros, quam fidei.* Ovidius in epist. Paridis sive ep. 15. versu 60.

Vera loquar: veri non habitura fidem.

Sic enim lego. vulgo *vero non hab. fidem.* Seneca epist. 94. *Duæ res plurimum roboris animo dant, fides veri, & fiducia: utramque admonitio facit. Nam & creditur illi, &c.* Sic explicat quid sit *fides veri.* Ipse Ovid. Fastor. 3. 662.

 — *nostras*

2 gloriæ insignem. Namque in urbem hostium plenam præcipiti saltu semetipse immisit; quum vix sperare posset dimicantem certe, & non inultum esse moriturum: quippe antequam adsurgeret, opprimi poterat,

NOTÆ.

——— *nostras pervenit ad aures*
Fama, nec à veri dissidet illa fide.

Freinsh. Hunc Alexandri impetum ingentis animi vigor & gloriæ ardor suasit, ac fortuna juvit. non tamen in exemplum trahi temere debet. Nam:

Cæca est temeritas, quæ petit casum ducem.

ut Seneca in Agamemnone a. 2. loquitur; & quia cæca, exitio propinqua. Vnde Lucianus in dialogo Philippi & Alexandri φιλοκίνδυνον Alexandrum vocat. Simile fere exemplum alterius Alexandri nimirum Farnesii, qui (forte nostri Alexandri exemplo incitatus) arrepto, cui vibrando adsueverat, prægrandi gladio, in hostilem Turcorum triremem saltu se projecit; ac furenti similis, circumducto utraque manu ferro, latam per hostium stragem aperuit militibus suis viam, præda ingenti cum victoria potitus. Post finem pugnæ; inter gratulantium officia ferunt Iohannem Austriacum suscepisse quidem illum singulari benevolentia atque præconio; cum ea tamen exceptione laudasse, quod eventu meliore quam consilio sese in hostes consertos & adhuc validos, dubio regressu, conjecisset, ut refert Strada lib. 9. Præstat itaque ex prudentium judicio cautus dux feroci; qui nec timeat pericula, nec iisdem temere suum caput, unde tot civum salus pendet, objiciat. Tullius 1. offic. *Animus paratus ad periculum, si sua cupiditate, non utilitate communi impellitur, audacia potius nomen habet, quam fortitudinis.* Id. ib. *Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidique videamur. sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine caussa, quo esse nihil potest stultius.* Martialis: lib. 6. epigr. 25. v. 5.

Cauta sit ut virtus, non te temerarius ardor
In medios enses sævaque bella ferat.

Loccenius.

2 *Namque*] Vox nihili ab ineptis correctoribus intrusa. Sic cohæret oratio, *rem ausus incredibilem, in urbem hostium se immisit.* nec habet illud *quum* (*quum ille rem ausus, &c.*) unde se sustentet, nisi perperam inserta removeas. *Idem.*

Saltu semetipse immisit] Male narrat Orosius 3. 19. *cum murum ascendisset primus, vacuam civitatem ratus, solus introrsum desiluit.* Melius tamen auctore suo Iustino 12. 9. *ad urbem eorum ducit. Quam desertam à defensoribus cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planiciem sine ullo satellite desilit.* Si enim hoc verum, unde illi hostes, qui statim, *cum eum solum conspexissent, undique concurrunt?* Vidit absurditatem Orosius, & lenivit, non sustulit. nec enim credibile est, quicquam evenisse, unde vacuam urbem putare potuisset Alexander. Alexandri factum, quo auctore nescio, sic recenset Fulgos. 3. 2. *cum effractis scalis cum duobus tantum remansisset comitibus, quamquam multis acceptis vulneribus, nunquam de se hostibus dedendo verbum fecit. sed ut erat confossus, à muris saltu ad suos se recepit.* Porro temeritatis eam ob causam arguitur ab amicis apud Arrian. ex Nearcho 6. 2. à Philippo apud Lucian. dial. mortuor. 14. 15. & ab Hegesippo 5. 19. ubi hæc res non incommode exponitur. Notandum etiam, quod Eustathius ad Homer. Iliad. 5. 4. scribit, Indos aspectu desilientis territos recessisse paulisper, ex splendore armorum, non hominem quendam, sed spectrum in eos ferri arbitratos. Quod ex Plutarchi c. 110. desumptum est. *Idem.*

5 *Vnum*

poterat, & capi vivus. Sed forte ita libraverat cor- 3
pus, [a]ut ſe pedibus exciperet. itaque ſtans init pu-
gnam; & ne circumiri poſſet, fortuna providerat.
Vetuſta arbor, haud procul muro, ramos multa 4
fronde veſtitos velut de induſtria regem protegentes,
objecerat: [b]hujus ſpatioſo ſtipiti corpus, ne circum-
iri poſſet, adplicuit; clypeo tela, quæ ex adverſo
ingerebantur, excipiens. Nam quum unum procul 5
tot manus peterent; nemo tamen audebat propius
accedere: miſſilia ramis plura, quam clypeo incide-
bant. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis 6
fama: deinde deſperatio, magnum ad honeſte mo-
riendum incitamentum. Sed quum ſubinde hoſtis 7
adflueret, jam ingentem vim telorum exceperat cly-
peo: jam galeam ſaxa perfregerant; jam continuo
labore gravia genua ſucciderant. Itaque contemptim 8
& incaute, qui proximi ſteterant, incurrerunt: è
quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipſum exa-
nimes procumberent. nec cuiquam deinde propius
inceſſendi eum animus fuit: procul jacula ſagittaſ-
que mittebant. Ille ad omnes ictus expoſitus, [c]ægre 9
jam exceptum poplitibus corpus tuebatur; donec
Indus duorum cubitorum ſagittam (namque Indis,
ut

INTERPRETATIO.

a *Vt in pedes caderet.*
b *Illius* arboris *trunco admodum craſſo ſeſe admovit.*
c *Difficile corpus deſendebat genibus ſubnixum.*

NOTÆ.

5 *Vnum*] Plutarch. cap. 110. *Aſſiſtebant ei Peuceſtas & Limmaus* (qui noſtro *Timaus*) quaſi ſtatim à principio ipſi adfuiſſent. quod & ſimilius vero. Nam & Arrian. 6, 2. narrat, in eadem ſcala poſt Alexandrum ſtatim adſcendiſſe Peuceſtan, Leonnatumque & Abrean. deinde ceteros feſtinantes pondere ſuo rupiſſe ſcalas. *Idem.*

Propius accedere] Ejuſmodi pugnæ multæ narrantur ab auctoribus. de Agide Spartano habes ſupra 6.1. de Alcibiade apud Plutarch. in extrema vita. Adde Ioſephum Iud. 7. 1. de Sabino.

9 *Hujus magnitudinis ſagittæ*] Xenophon ἀναβάσ. lib. 4. de Carduchis: Arcus ternum fere cubitum habebant, ſagittas binis cubitis longiores. Nervos, emiſſuri ſagittas, verſus imam partem arcus tendebant, pedem ſiniſtrum adplicantes. ſagittæ ipſos clypeos & loricas penetrabant.

 12 *Pro-*

ut antea diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant)
ita excussit, ut per thoracem paulum super latus
10 dextrum infigeretur. [a] Quo vulnere adflictus, magna
vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo si-
milis, [b] adeoque resolutus, ut ne ad vellendum qui-
11 dem telum sufficeret dextra. Itaque ad exspoliandum
corpus, qui vulneraverat alacer gaudio adcurrit.
quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo,
ultimi dedecoris indignitate commotus; linquentem
revocavit animum, & nudum hostis latus [c] subjecto
12 mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora,
procul stupentibus ceteris: ille ut, antequam ulti-
mus spiritus deficeret, dimicans jam exstingueretur,
13 clypeo se adlevare conatus est: & postquam ad con-
nitendum nihil supererat virium, dextra impenden-
tes ramos complexus tentabat adsurgere. Sed ne sic
quidem [d] potens corporis, rursus in genua pro-
cumbit; manu provocans hostes si quis congredi au-
14 deret. Tandem Peucestas per aliam oppidi partem
deturbatis propugnatoribus [e] muri vestigia persequens
15 regi supervenit. quo conspecto Alexander jam non
vitæ

INTERPRETATIO.

a *Hoc ictu prostratus, arma* è manibus *dimisit.*
b *Ita debilis, ut ne dextra quidem valeret &c.*
c *Sursum adacto gladio transfixit.*
d *Ad corpus* erigendum *sufficiens.*
e *Iter* quod *per muros erat secutus.*

NOTÆ.

12 *Procul stupentibus ceteris*] Statius 9. 538.

Non tamen aut ensem, galeamve audacia cuiquam
Tangere; vix credunt oculis, ingentiaque horrent
Funera.

14 *Tandem Peucestas*] Hunc omnes testantur Alexandro periclitanti adstitisse. Plutarchus cap. 110. Arrian. 6. 2. Diodor. 17. 99. De Leonnato non omnes consentiunt, ut nec de Abrea Duplario. De Aristono nulla apud alios mentio in hoc Alexandri discrimine, alioqui inter primos etiam Alexandri duces, qui infra 10. 6. de creando rege dixit sententiam. *Raderus.* *Peucestas Alexandri Magni servator* hinc appellatur Plinio 34. 8. Meminit ejus solius in hoc negotio Iulianus in Cæsaribus. *Freinsh.*

15 *Ari-*

vitæ ſuæ, ſed mortis ſolatium ſuperveniſſe ratus, ᵃclypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus: & paulo poſt Leonnatus: huic Ariſtonus ſu-
pervenit. Indi quoque quum intra mœnia regem eſſe 16
comperiſſent, omiſſis ceteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. ex quibus Timæus multis adverſo corpore vulneribus acceptis egregiaque edita
pugna cecidit: Peuceſtas quoque tribus jaculis con- 17
toſſus non ſe tamen ſcuto, ſed regem tuebatur: Leonnatus dum avide ruentes barbaros ſubmovet, cervice graviter icta ſemianimis procubuit ante regis
pedes. Iam & Peuceſtas vulneribus fatigatus ſubmi- 18
ſerat clypeum: in Ariſtono ſpes ultima hærebat. hic quoque graviter ſaucius tantam vim hoſtium ultra
ſuſtinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas *re-* 19
gem cecidiſſe fama perlata eſt. Terruiſſet alios, quod illos

INTERPRETATIO.

a *Languida membra in ſcutum* ſuum *reclinavit.*

NOTÆ.

15 *Ariſtonus*] Ἀριστόνους Πεισαίου Πελλαῖος. Arrian. 6. 5. ubi inter corporis cuſtodes numeratur. Apud Sabellicum vitioſe *Ariſtonius.* Diverſus ab hoc Ariſton Pæonum præfectus ſupra 4. 9.

16 *Timæus*] Plutarcho cap. 110. eſt *Limnæus*, & orat. de fort. Alex. 2. 29. *Lemnæus.*

18 *Submiſerat clypeum*] *Palladis Iliacæ ſcuto interjecto, regem protexerat.* Arrian. 6. 2. Detraxerat id templo Minervæ, cum primum in Ilium veniſſet. *Arrian.* 1. 5. Ceterum feſtinabundus, ut apparet, Sabellicus, ex hoc Curtii loco male intellecto, ſcripſit, *Timæo & Peuceſta cadentibus, duces reliquos graviter vulneratos.* Cui tamen eodem libro in diſtributione provinciarum poſt Alexandri mortem Babylonios eveniſſe tradit. *Freinsh.*

19 *Terruiſſet alios*] Livius 10. 29. de P. Decio: *Romani duce amiſſo, quæ res terrori alias eſſe ſolet, ſiſtere fugam, &c.* Nam *etiam fama occiſi vulnerative ducis, exercitui pernicioſa*, ut Gruterus diſcurſ. in Tacit. cap. 11. plurimis exemplis oſtendit. Apud Chryſoſtomum περὶ παρθενίας cap. 14. virginitatem impugnantes inquiunt: τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος, πᾶσα ἀνάγκη τὸ στράτευμα διασπασθῆναι τὴν διαταξίαν. *Duce cadente inevitabilem eſſe confuſionem exercitus.* Liv. 29. 34. *ceteros, ducis præcipue territos cæde, effuſe fugientes, &c.* Silius 4. 302.

Ductore amiſſo pedibus ſe credere Celtæ.

Apud Marcellin. 16. 29. *cataphracti equites viſo rectore ſuo leviter vulnerato, &c. dilapſi qua quiſque poterat, peditesque calcando cuncta turbaſſent, &c.* Duo etiam exempla Zonaras, in Conſtantino Leonis, & Baſilio Porphyrogenito refert, ubi propter equum ducis fortuito elapſum, exercitus occiſum Imp. ratus fugeret. Hinc ergo occultare ducis caſum conſueverunt viri pru-

illos incitavit. namque periculi omnis immemores dolabris perfregere murum; & [a]qua moliti erant aditum, inrupere in urbem; Indoſque plures fu-
20 gientes quam congredi auſos ceciderunt. Non ſenibus, non feminis, non infantibus parcitur: quiſquis occurrerat, ab illo vulneratum regem eſſe credebant. tandemque internecione hoſtium juſtæ iræ
21 parentatum eſt. *Ptolemæum, qui poſtea regnavit, huic pugnæ adfuiſſe*, auctor eſt Clitarchus, & Timagenes. Sed ipſe, ſcilicet gloriæ ſuæ non refragatus, *abſuiſſe ſe,*

INTERPRETATIO.

a *Qua* parte *ingreſſum tentaverant.*

NOTÆ.

dentes, ut præter eos, quos Gruter. §. 11. ejus diſcurſ. adducit, in Braſida exemplum eſt apud Thucydid. 5. 2. Huc autem proprie pertinet obſervatio Gruteri in extremo illo capite: *Vix inveniemus viciſſe ſine duce militem, niſi ira & indignatione ita recenti, ut ſenſum mali ſui minime aut ſentiret, aut perpenderet.* Subjicit deinde cum hoc Curtiano exemplum C. Attilii ex Polyb. 2. 28. & Samnitium ducis ex Livio 9. 22.

20 *Non ſenibus, non feminis, non infantibus parcitur*] Idem Arrian. 6. 2. Livius 28. 30. Tum vero apparuit ab ira & ab odio urbem oppugnatam eſſe. nemo capiendi vivos, nemo, patentibus ad direptionem omnibus, prædæ memor eſt: trucidant inermes juxta atque armatos, feminas pariter ac viros: uſque ad infantium cædem ira crudelis pervenit, ignem deinde tectis injiciunt, ac diruunt quæ incendio abſumi nequeunt: adeo veſtigia quoque urbis exſtinguere, ac delere memoriam hoſtium ſedis, cordi eſt.

21 *Ptolemæum*] In eo autem præcipue mihi erraſſe videntur qui Alexandri res conſcripſerunt, quod Ptolemæum Lagi F. una cum Alexandro & Peuceſta ſcalam conſcendiſſe ſcribant, jacentemque objecto ſcuto protexiſſe. ideoque Ptolemæum Soterem, id eſt, ſervatorem, à militibus appellatum fuiſſe. quum alioqui Ptolemæus ipſe ſcribat ſe huic pugnæ non interfuiſſe: ſed eo tempore copiarum ducem adverſus alios barbaros pugnaſſe. At enim Pauſanias in Atticis pag. 10. tradit, Ptolemæum *Alexandro in Oxydracis periclitanti præ cunctis regis amicis auxilio fuiſſe.* Rad. Stephanus in Ὀξυδράκαι, utramque opinionem tangit.

Sed ipſe, ſcilicet gloriæ ſuæ non refragatus, &c.] De Ptolemæo Ægypti rege, quem res geſtas Alexandri ſcripſiſſe notum eſt, hæc Curtius. ſed legend. *non refragaturus*, hoc ſenſu: Si quidem Ptolemæus ei pugnæ adfuiſſet, id etiam de ſe memoriæ prodidiſſet, neque enim credibile ſit illum ſuæ ſibi gloriæ refragaturum fuiſſe, ut qui præclara aliorum facinora ſcriberet, idem ſua omitteret. *Faber.*

Non refragatus] Acidalius exturbat *non*, ego retinendum judicem, niſi membranis abſit. Non enim opus eſt, ut ironiam ſuſpicemur, quoties occurrit vocula *ſcilicet*: interdum enim eſt ſerio valde affirmantis pro certo, rem ita ſe habere: ut apud Ciceron. Epiſt. Famil. 13. 26. *Peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere, &c.* Eadem notio vocis *videlicet* in corrupto loco Livii 23. 12. *Hoſtium cepi*

se, *missum in expeditionem* memoriæ tradidit. Tanta
componentium vetusta rerum monumenta, vel se-
curitas, vel par huic vitium, credulitas! Rege in 22
tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori
infixum, ita ne spiculum moveretur, abscindunt.
corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse 23
telo; nec aliter id sine pernicie corporis extrahi pos-
se, quam ut secando vulnus augerent. Ceterum ne 24
secantes profluvium sanguinis occuparet, vereban-
tur; quippe ingens telum adactum erat, & penetras-
se in viscera videbatur. Critobulus, inter medicos 25
artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus
admo-

NOTÆ.

cepi bina castra, præda videlicet plena: & commeatum: frumentum & pecuniam date. Legendum: *præda videlicet plena & commeatuum: frumentum & pec. date.* nec vero historici gravitatem ejusmodi ironiæ decent. Similis est locus Livii 34. 15. *Cato ipse, haud sane detrectator laudum suarum, multos cæsos ait, numerum non scribit.* De Catone obiter addo, idem elogium ei tribuere Plutarchum in vita, cap. 27. *Freinsh.*

Tanta componentium] Arrian. 6. 2. de hac ipsa re: *Hæc mihi per digressionem dicta sint, ut in tantorum facinorum & casuum expositione posteri plus diligentiæ adhibeant.* Eadem querela Taciti 3. 19. *Adeo maxima quæque ambigua sunt, dum alii quoquo modo audita pro compertis habent, alii vera in contrarium vertunt: & gliscit utrumque posteritati.* Et 4. 11. *Mihi tradendi arguendique rumoris causa fuit, ut claro sub exemplo falsas auditiones depellerem, &c.* Sic Thucydides 1. 4.

Vel securitas, vel par huic vitium] In eo securitas & credulitas paria sunt, ut hoc loco innuitur, quum incerta pro compertis sine cura ac delectu accipiuntur & creduntur. *Loccen.*

25 *Critobulus*] *Critodemus* Arriano 6. 3. Vbi Philippus Acarnan, qui in Cilicia ad Tarsum curaverat Alexandrum? supra 3. 6. an extinctus interim, an clinicam tantum, non vulnerariam professus? alii enim medicorum ophthalmici, alii clinici, alii vulnerarii, raro unus omnes medecinæ partes profitebatur aut exercebat, uti nec hodie. Vbi Osthanes? de quo Plin. 30. 1. *Non levem & Alexandri M. temporibus auctoritatem addidit professioni secundus Osthanes, comitatu ejus exornatus, planeque, quod nemo dubitat, orbem terrarum peragravit.* Sed Philippus Acarnan etiam vulnerarius fuit, ut ex 4. 6. apparet. Sed postea extinctum credo, quando nulla amplius ejus mentio. *Raderus.* De Osthane quod ait, dupliciter fallitur. nec enim eum medicum fuisse dicit Plinius, sed magum: nec de ipso ultima verba Plinii, *orbem terrarum peragravit*, accipiunda, sed de arte seu professione magiæ. quod sequentia clamant: *Extant itaque & apud Italas gentes vestigia ejus, &c.* Sed ad Critobulum revertimur: ejusque nomen secundum Popmam ex Plin. 7. 37. affirmamus. *Magna & Critobulo fama est extracta Philippi regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis.* Philippo id acciderat in obsidio Methonæ apud Diodor. 16. 34. Iustin. 7. 6. Hunc igitur etiam ex paternis medicis secum duxerat Alexander. *Freinsh.*

Ne

admovere metuebat, ne in ipsius caput parum pro-
26 speræ curationis recideret eventus. Lachrymantem eum ac metuentem, & sollicitudine propemodum exsanguem rex conspexerat. *Quid*, inquit, *quodve tempus exspectas, & non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, quum*
27 *insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito, vel dissimulato metu hortari eum cœpit, *ut se continendum præberet, dum spiculum evelleret: etiam*
28 *levem corporis motum noxium fore.* Rex quum adfirmasset *nihil opus esse iis, qui semet continerent*; sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cœpit; linquique animo rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus exten-
29 di. Quumque profluvium medicamentis frustra inhiberent; clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem exspirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit, & circum-
30 stantes cœpit adgnoscere. Toto eo die ac nocte, quæ sequuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper adquiescere. hinc certiorem spem salutis ejus in castra retulerunt.

NOTÆ.

Ne in ipsius caput parum prosperæ] Sed *medico* (si suum ex fide fecerit officium) *eventus mortalitatis* (qui in solius Dei manu est) *imputari non debet*, ut loquitur Vlpianus in lib. 6. D. de officio præsid. *Loccen.*

28 *Sine motu præbuit corpus*] Cicer. Tuscul. quæst. 2. 22. *C. Marius, cum secaretur, vetuit se alligari: nec quisquam ante Marium solutus dicitur esse sectus.* ubi multa præclara de dolore tolerando, virisque digna.

30 *Confessus omnes unius spiritu vivere*] Vt capitis spiritus, membrorum est, ita regis, subditorum: qui non prodige habendus est. Aurel. Victor de Iuliano; *Audax plus quam imperatorem decet, cui salus propria cum semper ad securitatem omnium, tum maxime in bello conservanda est.* Ea contemplatione nolunt Hebræi regem suum una secum contra Absolonem rebellem exire: quod illis rex instar decem millium esset. *Loccen.*

Certiorem spem] Sive: *certiore spe salutis ejus in castra se retulerunt.* Acidalius. Videtur non necessaria mutatio. Castra autem intellige, quæ ad urbem erant, ne confundas cum iis quæ ad confluentes Acesinis & Hydraotis apud Arrianum 6. 2. *Freinsh.*

CAP.

Cap. VI.

Ab amicis rogatus, ut saluti suæ publicæque parceret, generose respondet, in instituto suo de domando orbe perseverans.

Rex septem diebus curato vulnere, nec dum 1
obducta cicatrice, quum audisset *convaluisse*
apud barbaros famam mortis suæ; *duobus na-*
vigiis junctis, statui in medium undique conspicuum ta-
bernaculum jussit, *ex quo se ostenderet perisse credenti-*
bus. Conspectusque ab incolis spem hostium falso
nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne 2
defluxit, [a] aliquantum intervalli à cetera classe præ-
cipiens, ne quies corpori invalido adhuc necessaria
pulsu remorum impediretur. Quarto, postquam na- 3
vigare cœperat, die, pervenit in regionem deser-
tam quidem ab incolis; sed frumento & pecoribus
abundantem. placuit is locus & ad suam, & ad mili-
tum requiem. Mos erat principibus amicorum, & 4
custodibus corporis, excubare ante prætorium, quo-
ties regi adversa valetudo incidisset. hoc tum more
quoque servato universi cubiculum ejus intrant.
Ille solicitus, ne quid novi adferrent, quia simul 5
venerant; perconatatur, *num hostium recens nuncia-*
retur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut 6
amicorum preces perferret ad eum; *Credisne*, inquit,
ad-

Interpretatio.

a *Nonnullo spatio reliquam classem prævertens.*

Notæ.

1 F*Amam mortis suæ*] Aliter paulo Arrian. 6. 2. Diodor. 17. 99. hanc etiam inter causas numerat seditionis à Græcis concitatæ, quæ seq. cap. exponitur. *Idem.*

5 *At Craterus*] Apud Arrian. 6. 2. *Nearchus auctor est, amicos qui eum deducebant, factum ejus reprehendisse, quod se tanto discrimini pro exercitu objecisset: neque enim id ducis, sed militis officium esse.* Eadem Suidas in Ἀλέξανδρος, ex Arriano. Confer simillimum locum Lucani 5. 680.

Circumfusa duci flevit, gemituque suorum
Et non ingratis incessit turba querelis:
Quo

adventu magis hostium, [a] ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tuæ, ut nunc est tibi vilis, nos esse so-
7 *licitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos; impleat armis virisque totum orbem; classibus maria consternat; inusitatas belluas inducat: tu nos præsta-*
8 *bis invictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest; quum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus [b] tot civium ani-*
9 *mas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? eo pervenimus, auspicium atque imperium sequuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est.*
10 *Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares; etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ: nam VBI PARIA sunt periculum ac præmium, & [c] secundis rebus amplior fru-*
11 *ctus est, & adversis solatium majus. Tuo vero capite igno-*

INTERPRETATIO.

a *Quamvis jam* nostrum *vallum occupassent.*
b *Tot Macedonum vitam à te in discrimen adduci.*
c *In prosperitate major est gaudii sensus.*

NOTÆ.

Quo te dure tulit virtus temeraria Cæsar? &c.

Vt nunc est tibi vilis] Acidalius τὸ *tibi vilis*, expungit, putatque sufficere, *ut nunc est.* probatque simili loco Curtii 5. 5. 10.

8 *Tot civium animas*] Quæ omnes unius spiritu trahuntur. Lucan. 5. 685.

Cum tot in hac anima populorum vita salusque
Pendeat, & tantum caput hoc sibi fecerit orbis, &c.

10 *De Persidis regno*] Crimen hoc fortunæ facit Plutarch. de fort. Alex. 2. 28. Feræ in modum cassibus implicatæ, desertus & auxilii inops agebat: non eo redactus, ut Susis, Babylone, vel Bactris potiretur, aut præclaram de Poro illam victoriam reportaret. nam qui arduas ac gloriosas res gerendas suscipiunt, ab illorum infortunio, si quod habent, saltem dedecus abest. Vide & quæ sequuntur; est enim prolixus locus.

Ne admirari quidem] Nemo quidem vellet, ut periculis te exponeres: nec tamen, si faceres, miraretur. quippe cogitaret, non iniquum esse, ut magnum ob præmium, magnum etiam periculum susciperetur. Nihil ergo mutandum: nec Acidalio credendum. qui pro *ne admirari*, reponebat *admittere.* Freinsh.

Vbi paria sunt periculum] Augustus prælii discrimina adeunda negabat imperatori, nisi cum major emolumenti spes quam damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes esse aiebat aureo hamo piscantibus, cujus abrupti damno nulla captura pensari posset, ut est apud Sueton. in Au-

ignobilem vicum emi, quis ferat, non tuorum modo mi-
litum, sed ullius etiam gentis barbaræ civis, qui tuam
magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, 12
quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corpo-
ris spoliis inertissimos manus fuisse injecturos, nisi te in-
terceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem
proditores, totidem desertores sumus, quot te non potui-
mus persequi. Universos licet milites ignominia notes, ne- 13
mo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare non
potuit. Patere nos quæso alio modo esse viles tibi. Quo- 14
cunque jusseris, ibimus. Obscura bella & ignobiles pu-
gnas nobis deposcimus: temetipsum ad ea serva pericula,
quæ magnitudinem tuam capiunt. CITO gloria obsolescit
in sordidis hostibus: nec quidquam indignius est, quam con-
sumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem fere Ptole- 15
mæus, & similia iis ceteri. jamque confusis vocibus
eum orabant, [a] *ut tandem exsatiatæ laudi modum face-*
ret, ac saluti suæ, id est, publicæ parceret. Grata erat 16
regi pietas amicorum. itaque singulos familiarius
amplexus *considere* jubet. altiusque sermone repetito,
Vobis quidem, inquit, *ô fidissimi piissimique civium at-* 17
que amicorum, grates ago habeoque, non solum eo no-
mine, quod hodie salutem meam vestræ præponitis; sed
quod

INTERPRETATIO.

a *Ut aliquando limites poneret sat cumulatæ gloriæ* desiderio.

NOTÆ.

August. cap. 25. Catull. ep. 63. vers. 15.
— *Amat victoria curam.*
Horat. 1. ep. 1. v. 51.
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Loccenius.

11 *Novit*] Ante hac *norit.*

13 *Ignominia notes*] De pœnis militaribus, & ignominiosis dimissionibus copiose ex Polybio Lipsius Mil. Rom. 5. 18. & 19.

14 *Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus*] Alexandrum adhuc puerum ministri interrogantes, quia pernix erat pedibus; an Olympiis certare curriculo vellet: *Sane*, inquit, *si habiturus sim adversarios reges.* Heroica & excelsa virtus dignam laudis materiam dignumque se theatrum exigit, hostium ignobilitate laudem deteri credit. Ut quoddam fulminis genus, cera & lana illæsis, æs & ferrum validius penetrat. Et ut Martialis lib. 12. epigrammate 62.

In tauros Libyci ruunt leones;
Non sunt papilionibus molesti.

vel,

quod à primordiis belli nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omisistis. adeo ut confitendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam es-
18 *se cœpit, ut vobis diu frui possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant, & mea: qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupitis:* [a] *ego me metior*
19 *non ætatis spatio, sed gloriæ. Licuit paternis opibus contento intra Macedoniæ terminos per otium corporis exspectare obscuram & ignobilem senectutem. Quamquam NE PIGRI quidem sibi fata disponunt: sed unicum bo-*

INTERPRETATIO.

a *Ego meam* fortunam *æstimo non diuturnitate vitæ, sed gloriæ* amplitudine.

NOTÆ.

vel, ut Claudian. lib. 2. de laud. Stilich. expressit,

— Alacres audent qui frangere tauros,
Transiliunt prædas humiles;

ita fortiores ac generosiores animi non cum vilibus & ignavis, sed strenuis congredi audent hostibus: ut aptam virtutis cotem habeant. C. Val. Maximini symbolum fuit (quod alias habet auctorem Senecam lib. de provid. cap. 2.) *Marcet sine adversario virtus*, præsertim digno adversario. *Loccen.*

18 *Ego me metior non ætatis spatio, sed gloriæ*] Non quamdiu, sed quam bene vixeris, refert. Pedo:

Quid numeras annos? vixti maturior annis.
Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi.

Valerius Max. lib. 9. c.12. *Si tempore vitæ bene uti voles, etiam parvum amplissimum facies, numerum annorum multitudine operum superando. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere, si magis vitam exigis quam approbas?* Sed Alexandro hic in mente, quod Scipio dixit in oratione apud Livium lib. 28. *Tanquam non longius, quam quantum vitæ humanæ spatium est, cupiditas gloriæ se extenderet.* Loccen.

19 *Licuit paternis opibus contento*] Hic quoque secutus est auctorem generis Achillem: qui cum fatum suum ex matre didicisset, ut vel inglorius ad extremam senectutem pervenire posset, vel magna gloria compos, sed brevis ævi foret, elegit gloriam. Paria Curtianis his dixit apud Arrian. 5. 4. *Quidnam magnum ac memorabile in vita egissemus, si desides in Macedonia satis habuissemus laboris expertes domos nostras tueri?*

Ne pigri quidem] Arellius in Senecæ Suasor. 2. Erratis, si metuendam creditis mortem. Nulli natura in æternum spiritum dedit, statutaque nascentibus in finem vitæ dies est. Imbecilla enim nos materia Deus orsus est, quippe minimis succidunt corpora: indenunciata sorte rapimur: sub eodem pueritia fato est; eadem juventus causa cadit.

Vnicum bonum diuturnam, &c.] Idem est quod Seneca dixit cap. 2. de brev. vit. *Quibusdam nihil quo cursum dirigant placet, sed marcentes oscitantesque fata deprehendunt.* Loccen.

Non

bonum diuturnam vitam æstimantes sæpe acerba mors oc-
cupat. Verum ego, qui non annos meos, sed victorias
numero; si munera fortunæ bene computo, diu vixi. Or- 20
sus à Macedonia imperium, Græciam teneo: Thra-
ciam, & Illyrios subegi: Triballis, Medisque imperito;
Asiam, qua Hellesponto, qua rubro mari adluitur, possi-
deo. jamque haud procul absum à fine mundi, quem
egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi sta-
tui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius horæ 21
tran-

NOTÆ.

Non annos meos] Cestius apud Senec. Suas. 6. Si ad desiderium populi respicis, Cicero, quandocunque perieris, parum vixisti: si ad res gestas, satis vixisti: si ad injurias fortunæ & præsentem Reipub. statum, nimium diu vixisti: si ad memoriam operum tuorum, semper victurus es. Ad eam formam Senec. epist. 78. ait ex Posidonio: *unum diem hominum eruditorum plus patere, quam imperiti longissimam ætatem.* Vbi Lipsium & Muretum consule. Sic etiam Agricola Taciti 44. *Quantum ad gloriam, longissimum ævum peregit.* Mamertinus in gratiar. actione cap. 14. *Itaque grandævum jam Imperium videbitur his, qui non ratione dierum, aut mensium, sed operum multitudine, & effectarum rerum modo Iuliani tempora metientur.* Idem sensus in his Martial. 10. 53.

Invida quem Lachesis raptum trieteride nona,
Dum numerat palmas, credidit esse senem.

20 *Imperium*] Credo Pal. 1. rectius habere: *Orsus à Macedonia, imperium Græciæ teneo.* Freinshemius.

Medisque] Nulla horum apud ullos scriptores, qui de Alexandro tradidere, mentio est, Radero teste. Esse autem Thraciæ gentem hoc nomine, Macedoniæ vicinam, ex Stephano & Ptolemæo 3. 11. notum. Vide etiam Ortelium. Verum de his sermonem esse Curtio non videtur. cur enim post totam Thraciam, unius nationis vocabulum nominet? Quare potius hic legerim, *Mæsisque.* quæ gens vicina Triballis, & armis virisque valida: quamquam Raderus *Medos* retinendos arbitretur. *Idem.*

Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui] Seneca de benef. 7. 2. *Non satis apparebat inopem esse, qui extra naturæ terminos arma proferret?* Sic Romani apud Tacit. Agric. 30. *Postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare scrutantur.* Videtur autem Curtius alludere ad notam fabulam de pluribus mundis, de qua infra 10. 5. Iuvenalis 10. 167.

Vnus Pellæo juveni non sufficit orbis.

Freinshemius. Quam vana ambitio regis! dum cupiditates suas in immensum emittit, & gloriatur se non procul abesse à fine mundi; non cogitat se prope abesse à fine vitæ. dum aliam naturam, alium orbem quærit, se domi non quærit, nec terminum cupiditati suæ. Pulcre Senec. epist. 119. *Nunquam parum est, quod satis est: nunquam multum est quod satis non est. Post Darium & Indos pauper est Alexander Macedo: quærit quod suum faciat, scrutatur maria ignota, in Oceanum classes mittit novas, &, ut ita dicam, mundi claustra perrumpit. Quod naturæ satis est, homini non est.* Loccen.

transivi. Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post vigesimum atque octavum ætatis annum; videor-ne vobis [a] *in excolenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, & ubicumque pugnabo, in*
22 *theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis: aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus exstingui me, si fors ita feret, pulchrum est: ea stirpe sum genitus, VT MVLTAM prius, quam longam vitam debeam op-*
23 *tare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus feminæ ob virtutem celeberrimum nomen est. quas urbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum feminam æquavimus gloria, & jam nos laudis satietas cepit? Dii fa-*
24 *veant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quæ nondum adtigimus; si NIHIL parvum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude & domesticorum insidiis præstate securum; belli*
25 *Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior,*

INTERPRETATIO.

a *Ab extendenda fama posse quiescere.*

NOTÆ.

21 *Vigesimum atque octavum ætatis annum*] Non ergo convenit Iustinus 11.1. cui *viginti annos natus* regnum orditur. nec Raderus prolusion. c. 7. qui hoc gestum in vigesimum nonum Alexandri annum conjicit. Chronologos consule. *Idem.*

22 *Dabo nobilitatem ignobilibus locis*] Aristippum Dionysius jussit in convivio infimum omnium accumbere. hic Aristippus nihil offensus: Hunc, inquit, locum, ô rex, illustrare vis ac honorificum reddere. significans, non locum reddere hominem meliorem; sed ex dignitate hominis, honorem addi loco. Veluti Sol etiam obscura & vilia loca lumine suo illustrat; ita præclara hominum facta. qua de re plura Freinshem. hic 9.6.22. & 4.99. *Loccen.*

Aperiam cunctis] Id quoque præstitit. Nam ante ejus expeditionem India, & quæ circa sunt, vix fando Græcis cognita. Plutarchum & Strabonem non uno loco testes ejus rei habes.

24 *Nihil parvum*] Hieronymus ad Lætam, in re dissimili, similem fere sententiam dixit: *Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt.*

25 *Philippus in acie tutior*] Henricus IV. duo regna protegere potuit à vi & insidiis externorum hostium; ipsum solum ne duo quidem regna contra insidias domesticas. Owenus lib. 2. ad Henricum principem epigr. 57. Regis dictum, *Duo protegit unus* sic allusit:

Gal-

tutior, quam in theatro fuit: hostium manus sæpe vitavit; suorum effugere non valuit. aliorum quoque regum exitus, si reputaveritis, PLVRES à suis, quam ab hoste interemptos numerabitis.
26 *Ceterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo nunc promendæ occasio oblata est; mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocumque excesserit vita. Si licuerit, ipse præstabo hoc: si me præceperit fatum; vos mandasse mementote.* At tum quidem amicos dimisit: ceterum per complures dies ibi stativa habuit.

NOTÆ.

Gallorum rex regna, inquis, duo protegit unus;
Protexere tuum nec duo regna caput.

Senec. ep. 4. *Recognosce exemplum eorum qui domesticis insidiis perierunt, aut aperta vi & dolo: & intelliges non pauciores ira servorum cecidisse, quam regum.* Loccen.

In theatro fuit] Ad ostium ejus cæsus. Diodor. 16. 95. *occupatis* ejus *angustiis* à Pausania, ut loquitur Iustinus 9. 6. *Freinsh.*

Plures à suis] Saturninus apud Vopiscum cap. 10. *Nescitis, amici, quid mali sit imperare. gladii & tela nostris cervicibus impendent: imminent hastæ undique, undique spicula: ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur.* Sulpicius Ciceron. epist. ad famil. 4. 12. de nece M. Marcelli. *cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus, qui ei mortem afferret.*

CAP. VII.

Græcorum quorundam in Bactris defectio repressa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratam & Dioxippum, qui tandem imparibus armis & duello certant, rixa oritur. Paulo post Dioxippus, inimicorum calumniis ultra modum irritatus, semetipsum interimit.

HÆc dum in India geruntur, Græci milites 1
in colonias à rege deducti Garabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant; non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii. 2
Quippe

NOTÆ.

1 G*Arabactra*] Ortelius corruptam putat vocem, & *circa Bactra* legendum existimat. Constantiensis Mſ. habet *Garabactra.* Glareanus existimat com-

pe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt; & Bactriana arce, quæ quasi negligentius adservata erat, occupata, barbaros quoque in societatem defectionis impule-
3 rant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adsumpserat; non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui
4 auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas per Bo-
5 xum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata Bicon *ultro insidiatum sibi Athenodorum* plerisque persuaserat: sed aliis suspecta fraus erat Biconis; & paulatim in plures cœ-
6 pit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. ceterum principes eorum, iram multitudinis mitigave-
7 runt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo cre-

NOTÆ.

compositum ex *Cara* & *Bactra*, propter coloniam novam eo deductam. Ortelii tamen conjecturæ favet Raderus, quod Curtius ipse addat: *Hac circa Bactra gesta*. Iuvat etiam Diodor. 17. 99. *Græci per Bactrianam & Sogdianam in colonias distributi*, &c. Bongarsius etiam ita leg. conjecerat.

2 *Popularium*] Glareanus de Bactrianis interpretatur, Loccenius de Græcis. quod Freinshemius probat, ex verbis, *qui validiores erant*. quæ res notat dissensum in eodem hominum genere. accedit, quod illi Bactrianos etiam ad defectionem perpulerunt: at quomodo potuissent, si quibusdam eorum occisis, genti tantam intulissent injuriam.

Quasi] Quid sibi vult in ista re *quasi?* Emendat Acidalius *casu*: pro quo solenni mutatione literarum in antiquioribus libris scriptum erat *quasu*. Recepit in textum Raderus.

4 *Bicon quidam*] Forte *Nicon*. aut cum Pal. 1. *Biton*. Græcum enim fuisse, tametsi Glareanus dubitet, omnia probant. *Freinsh.*

Invitatumque] Non ergo duæ erant factiones, alterius Athenodorus princeps, alterius Bicon, ut putabat Raderus: sed Bicon ille sub Athenodoro erat. qui enim aliter ille regis nomen adsciisceret, valida adhuc diversa factione? aut qui fideret inimico invitanti? Ceterum exempla quædam hoc modo occisorum reperies supra ad 6. 8. quibus adde insigne illud apud Plutarch. in Demetrio cap. 47. item in Sertorio cap. 44. *Idem.*

Macerianum] *Marcianum* putat legendum Glareanus, quod Marciani Medi essent. Omnia exemplaria habent *Maceriani*. unde conjicit Raderus à *Macis* apud Stephanum dictos Macerianos. At ego non video ut à Μάκαι, quorum quidem & apud Pli-

nium

ereptus, paulo poſt inſidiatus auctoribus ſalutis ſuæ eſt: cujus dolo cognito & ipſum comprehenderunt, & Boxum. Ceterum *Boxum protinus* placuit *interfici*: 8
Biconem etiam per cruciatum necari. jamque corpori tormenta admovebantur; quum Græci milites, incertum ob quam cauſam, lymphatis ſimiles ad arma diſcurrunt. Quorum fremitu exaudito, qui torquere 9
Biconem juſſi erant, omiſere; veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, ſicut 10
nudatus erat, pervenit ad Græcos; & miſerabilis facies ſupplicio deſtinati in diverſum animos repente mutavit, *dimittique eum* juſſerunt. Hoc modo pœna 11
bis liberatus, cum ceteris, qui colonias à rege adtributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra

NOTÆ.

nium 6.23. mentio, fiat Μαυρειανὸς gentile nomen: deinde certum habeo, nullam tam obſcuram gentem hic innui. quippe tam ignotum patriæ nomen abſque ulla explicatione proferre, perinde fuerat, ac ſi plane reticuiſſet. Ceterum nec magni momenti res eſt, & in ſola conjectura poſita: nec enim alii ſcriptores hujus Boxi meminerunt. ergo proclive aberrare à ſcopo. Non igitur auſim affirmare *Mauritanum* eſſe legendum, cum nihil habeam, quo id aſſeram, præter ductum literarum, niſi unum vocabulum Boxi, quod, niſi fallor, Mauruſium eſt. *Freinsh.*

8 *Per cruciatum*] Vtrumque rectum, ſive diviſim duabus, ſive una voce junctim legas *percruciatum*. hoc tamen opinor elegantius. Ita ſupra 4. 9. corrigebam *perarmatos*: & adducebam familiaria Curtio, *percuratum*, itemque *perſanatum vulnus*. Eadem facie *percruciatum*, valet, totum excruciatum. *Acidalius.*

Iamque corpori tormenta] Iuvat narrare ſimilimum fortunæ luſum verbis Polybii 15. 25. de Mœragene: quum nihil eorum quæ dicebantur fateretur eſt exutus. & erant jam qui torquendi inſtrumenta diſponerent aptarentque: alii flagra manibus tenentes ſuis eum chlamydibus denudabant. Inter hæc accurrit aliquis apparitorum ad Nicoſtratum, & poſtquam aliquid ei in aures immurmuraſſet, quicquid tandem illud eſſet, feſtinanter ab eo diſceſſit. Nicoſtratus abeuntem è veſtigio ſequitur, tacitus ille quidem, ſed femur aſſidue feriens. Mœrageni vero res tunc evenit dictu difficilis & ſtupenda. Stabant prope ipſum hinc illi qui flagra tantum non ad feriendum jam intenderant: inde illi qui inſtrumenta ad torquendum diſponebant & concinnabant. Poſtquam loco exceſſit Nicoſtratus, omnes ſeſe invicem intuentes, ſtupore ſunt defixi, reditum Nicoſtrati præſtolantes. Vbi aliquandiu eſt exſpectatum, paulatim qui aderant, dilabi cœperunt, & Mœragenes nudus eſt relictus, qui poſtea per regiam tranſiens præter ſpem ſuam, nudus ad Macedonum quoddam tentorium regiæ vicinum devenit.

9 *Iuſſi erant*] Antehac *juſſerant*.

11 *Revertit in patriam*] Diodorus 17. 99. contra, omnes poſt Alexandri mortem conciſos affirmat. *Rader* Exitum eorum narrat Diodorus 18. 7.

12 Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim regem duarum gentium, de quibus ante dictum est, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu, lineæ
13 vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei *se dedere ipsos, urbes agrosque* referebant; *per tot ætates inviolatam libertatem illius primum fidei ditionique permissuros. Deos sibi deditionis auctores, non metum; quip-*
14 *pe intactis viribus jugum excipere.* Rex consilio habito deditos in fidem accepit; stipendio, quod Arachosiis utraque natio pensitabat, imposito. præterea *II millia & D equites* imperat, & omnia obedienter
15 à barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium regulisque *exornari convivium* jussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant; lectis

NOTÆ.

Redierunt tandem etiam multi ex aliis coloniis in patriam, cum quibus forte confudit Curtius quos non oportuit. *Freinsh.*

Scytharum] Est qui reponat *Sogdianorum*, ex Diodoro. Sed nihil opus. Vere enim *circa Scytharum terminos gesta*, quæ in Bactris & Sogdianis acciderunt. Scythis enim hi populi finitimi. *Freinsh.*

12 *Centum legati adeunt*] Probat hunc numerum Paschal. de Legat. c. 9. ubi multa exempla numerosarum legationum. Verum Gentilis de Legat. cap. 3. monet moderationem tempori convenientem adhibendam esse.

Intextæ auro] Mss. nihilo deterius, *intexto auro.*

14 *Stipendio, quod Arachosiis*] Si Malli & Oxydracæ Arachosiorum stipendiarii fuere, quomodo libertatem per tot ætates inviolatam jactabant? Stipendiarii quidem fuere, sed non servi, nec regem ullum, nec magistratum extra suam gentem agnovere, nec ipsi uni alicui parebant, sed rempub. liberam habuere, suisque legibus vivebant, quamvis Arachosiorum imperium adgnoscerent, illisque stipendia penderent, ut Pœni Romanis, qui tamen nullum ex Romanis vel prætorem, vel præsidem provinciæ, vel proconsulem ad excidium usque suum admisere. *Raderus.*

15 *Invitatis deinde ad epulas legatis*] Id recte & more factum ostendit Paschal. de Legat. cap. 68.

Aurei lecti] Athenæus 1. 14. *Aliquando* (Alex.) *quadringentos duces in sellis aureis & argenteis, veste purpurea stratis, sedentes ac reclinatos, convivio excepit.* Curtius tamen lectis recubuisse hic tradit. Et Athenæum reor de Susianis nuptiis locutum. *Raderus.* Ejusmodi convivia non reprehendit Plutarchus cum alibi, tum etiam in Non posse suaviter vivi secund. Epicur. cap. 39. Ceterum maximo luxu celebrantur ejus convivia. *Agatharchides Cnidius* apud Athen. 4. 14. *octavo libro Asiaticorum scribit, cum Alexandrum Philippi filium exciperent amici convivio, quæ bellaria mensis apponi debebant, inaurata* (auro bracteata) *fuisse, & convivas illis uti qui cuperent, aurum detrahere solitos, & cum ciborum purga-*

ctis circumdederat aulæa, purpura auroque fulgentia; quidquid aut apud Perſas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confuſis utriuſque gentis vitiis in illo convivio oſtendens.
Intererat epulis Dioxippus Athenienſis, pu- 16
gil nobilis, & ob eximiam virtutem virium, regi pernotus & gratus. Invidi malignique increpabant per ſeria & ludum, *ſaginati corporis ſequi inutilem belluam. quum ipſi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis.* Eadem igitur in convivio Horra- 17
tas Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit; & poſtulare, *ut ſi vir eſſet, poſtero die ſecum ferro decerneret: regem tandem vel de ſua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum.* Et à Dioxippo contemptim mi- 18
litarem eludente ferociam accepta conditio eſt. Ac poſte-

NOTÆ.

purgamentis abjicere, ut ejus luxus eſſent ac impenſa ſpectatores amici, famuli vero domini. Freinsh.

Aulæa] Hoc eſt *tabernaculum*, de quo Ælian. hiſt. var. 9. 2. *centum lectorum ſpacii capax, quinquaginta columnis aureis interſtinctum, quibus tectum ſuffulciebatur. Ipſum vero tectum erat inauratum, & magnifica arte varietateque concinnatum.* Athenæo 12. 2. *εἶκος ἑκατοντάκλινος.*

Nova immutatione] Tolerat Acidalius; ut tamen præferat *imitatione.* quam hic non poſſum admittere. jam enim id conſumpſit priore membro, *aut apud Perſas vetere luxu*, ſubjungitque *confuſis utriuſque gentis vitiis.* at ſi vetus Perſarum luxus tantum adfuiſſet, cum imitatione Macedonum, unius gentis fuiſſent vitia, non duarum. nec enim imitari potuiſſent Macedones, niſi quod jam apud Perſas obtinuiſſet. At *nova immutatione* etiam ab ipſis quædam reperta vult oſtentandæ luxuriæ, Perſis incognita. Denique vocula *nova* rectius *immutationi* jungitur, quam *imitationi.* quamquam ita præferat Pal. I. *Freinsh.*

16 *Dioxippus*] Hunc Athenæus 6. 13. *παγκρατιαστὴν, quinquertionem,* appellat. Ælian. 12. 58. de eodem; *Dioxippus pugil Olympionices Athenienſis, &c.* Plin. 35. 11. pinxit. *Alcimachus Dioxippum, qui pancratio Olympiæ citra pulveris jactum (quod vocant ἀκονιτὶ) vicit.* Raderus. Certamen autem hoc cum milite Macedone narrat etiam Ælian. hiſt. var. 10. 22. & Diodorus 17. 100.

Et gratus] Sed tamen Plutarch. aſſerit, Alexandrum hujuſmodi hominibus haud magnopere delectatum fuiſſe.

Saginati corporis] Douſa Plautin. Explan. 4. 24. f. legit, *Saginam corporis.* certe Iuſtinus non uno loco, *ut* 21. 2. 34. 2. 38. 8. *ſaginam corporis dixit.*

17 *Horratas Macedo*] Diodorus ſimul Ælianuſque *Corragum* appellant, quod verum hominis nomen fuiſſe credam. eſt enim Macedonicum: quo etiam apud Liv. 42. 67. eſt Eumenis præfectus: quem Macedonem fuiſſe certum eſt ex eodem 38. 13. *Freinsh.*

 19 *Gla-*

poſtero die rex quum etiam acrius certamen expoſcerent, quia deterrere non poterat, deſtinata exſequi
19 paſſus eſt. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo ſtudebant, convenerat multitudo. Macedo juſta arma ſumpſerat; æreum clypeum, haſtam, quam *ſariſſam* vocant, læva tenens, dextra lanceam: gladioque cinctus, velut cum plu-
20 ribus ſimul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læva puniceum amiculum, dextra validum nodoſumque ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omnium animos exſpectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi nudum, dementia non temeritas
21 videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit; quam Dioxippus quum exigua corporis declinatione vitaſſet; antequam ille haſtam transferret in dextram, adſiluit, & ſtipite
22 mediam eam fregit. Amiſſo utroque telo Macedo, gladium

NOTÆ.

19 *Gladioque*] Convenientius *gladio quoque*, niſi iſtud *que*, valeat *quoque*, ut obſervare viſus ſum in Tacito. *Freinsh.*

20 *Oleo nitens, & coronatus*] Luctatores & pancratiaſtæ potiſſimum ungebantur, non item pugiles, aut curſores, ut docet Mercurialis de arte gymnaſt. 1. 8. Faber tamen etiam pugiles ait inunctas geſtaſſe veſtes, ſed non niſi ad ſubligaculum aut campeſtre. vocem veſtis refert lib. 2. cap. 2. Agoniſtici. Nudum certe ait Dioxippum Curtius fuiſſe, niſi nudum exponas inermem comparatione Horratæ. coronatus autem, veluti vel prioribus olim certaminibus victor, vel quaſi certus de futura etiam cum Horrata victoria. De coronis multa Faber in Agoniſticis. *Raderus.*

Armato congredi nudum] Narrant tamen Polydamanta Scotuſſæum Pancratiaſten eo fuiſſe corporis robore ſimul & agilitate, ut leones interficeret, & cum armatis nudus congrederetur. Euſebius λόγῳ προτέρῳ· Πολυδάμας Σκοτουσαῖος παγκράτιον νικήσας παρ' Ὤχῳ τῷ Περσῶν βασιλεῖ γέγονε μετὰ χρόνον λέοντα διαχειρόμενος καὶ ὡπλισμένος, γυμνὸς πολεμῶν, παμμεγέθης ὑπάρχων καὶ ἀλκιμώτατος. lege, λέοντα διαχειρόμενος, καὶ ὡπλισμένοις γυμνὸς πολεμῶν. Sic in catalogo Olympionicarum, Olymp. 103. ὃς ἐν Πέρσαις παρὰ Ὤχῳ γενόμενος λέοντας ἀνῄρει, καὶ ὡπλισμένους γυμνὸς κατηγωνίσατο. Quibus confer Pauſaniam lib. 6. *Freinsh.*

21 *Lanceam emiſit*] Sic apud Homer. Iliad. 3. 355. Dioxippus hoc inprimis callebat, quippe pugil: quorum præcipua *ars: ictum vitare non fuga, ſed corporis inclinationibus & flexionibus.* Scaligerum poëtic. 1. 22. & Cœlium Antiq. Lect. 13. 30. inprimis autem Fabri Agoniſticon: & de arte gymnaſtica Mercurialem inſpice. *Idem.*

23 Tri-

gladium cœperat ſtringere, [a] quem occupatum complexu, pedibus repente ſubductis Dioxippus arietavit in terram; ereptoque gladio pedem ſuper cervicem jacentis impoſuit, [b] ſtipitem intentans, eliſuruſque eo victum, ni prohibitus eſſet à rege. Tri- 23
ſtis ſpectaculi eventus, non Macedonibus modo, ſed etiam Alexandro fuit; maxime quia barbari adfuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe verebatur. Hinc ad cri- 24
minationem invidorum adapertæ ſunt aures regis. & poſt paucos dies inter epulas aureum poculum [c] ex compoſito ſubducitur; miniſtrique, quaſi amiſiſſent, quod amoverant, regem adeunt. [d] SÆPE minus eſt 25
conſtantiæ in rubore, quam in culpa. conjectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur, Dioxippus ferre

INTERPRETATIO.

a Sed *illum Dioxippus prævenit amplectens* medium, *&* *diſturbatis* ejus *pedibus* ipſum *humi proſtravit.*

b *Clava minitans.*

c *Inito* inter eos *conſilio* clam *ſublatum eſt.*

d *Facilius perturbatur verecundus* innocens, *quam reus.*

NOTÆ.

23 *Triſtis ſpectaculi eventus*] Hoc eſt moleſtus & ingratus. Triſtior autem re ipſa apud Tacit. H. 2. 68. *duobus militibus, altero legionis quintæ, altero è Gallis auxiliaribus, per laſciviam ad certamen luctandi accenſis, poſtquam legionarius prodierat, inſultante Gallo, & iis qui ad ſpectandum convenerant in ſtudia diductis; erupere legionarii in perniciem auxiliorum, ac duæ cohortes interfectæ.*

24 *Aureum poculum*] Eodem fere modo furti ſuſpicio inpacta Ioſephi fratribus: tum Æſopo.

25 *Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quam in culpa*] Rubor non eſt conſtans ac perpetua malæ conſcientiæ nota. interdum enim ex ſubita oritur commotione propter ſuſpicionem in innocentem inopinato jactam, aut ex phantaſia ſubito & vi quadam ſe inferente; aut ex imbecillitate frontis. Seneca ep. 11. de Fabiano: *Fabianum, cum in Senatum teſtis eſſet inductus, erubuiſſe memini: & hic mire illum pudor decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei: quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. Nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ita quidam incitati, & mobilis, & cito ad os prodeuntis.* Non itaque ſemper ex rubore facti conſcientia arguenda eſt; niſi alia urgentia indicia concurrant. Alias Claudius Imp. convivæ, qui pridie ſcyphum aureum ſurripuiſſe exiſtimabatur, revocato in diem poſterum calicem fictilem appoſuit, teſte Suetonio in vita Claudii c. 32. quo tacite hominem indicavit, ſuſpectum magis furti quam manifeſtum. *Loccen.*

ferre non potuit: & quum excessisset convivio, literis conscriptis, quæ regi redderentur, ferro se in-
26 teremit. Graviter mortem ejus tulit rex, existimans indignationis esse, non pœnitentiæ testem: utique postquam falso insimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

NOTÆ.

26 *Indignationis esse, non pœnitentiæ testem*] Potius indignitate ficti in se criminis, quam ulla veri pœnitentia commotum, necem sibi consciviſſe. Aliorum explanationem haud admittunt sequentia; *utique postquam falso insimulatum, &c.* eo enim cognito non mutavit priorem opinionem, sed confirmavit. Vtique enim cogitabat plus in pectore ingenuo posse indignationem, quam in polluto pœnitentiam.

CAP. VIII.

Donis à legatis Indorum acceptis, Sabracas, Musicanos, Præstos, aliosque populos debellat: Ptolemæo venenata plaga accepta curato, ope cujusdam herbæ, cujus species in somnis Alexandro est oblata.

1 INDORVM legati dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur. trecenti erant equi, mille triginta currus, quos quadrijugi equi ducebant, lineæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talen-
2 ta centum; leonesque raræ magnitudinis & tigres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum: la-

NOTÆ.

1 *Mille triginta currus*] Valde mihi probabilis videtur Acidalii conjectura. 300 *erant currus, quos quadrijugi equi ducebant.* Quæ delevi, ait, è glossa puto irrupisse, sed glossa nec ipsa incorrupta. Fuerit & huic, & corruptioni ejus origo talis. Ad marginem libri sui computarat aliquis & notarat numerum equorum, quot confierent, si quadrijugi traxissent trecentos currus. Itaque scripserat *Equi mille* 200. quot omnino exsistunt è multiplicatione. Mox deinde librariorum errore centenarii notæ in denarii, quod facile, & passim in aliis sæpissime factum, conversæ, &c. Acidalii conjectura eo videtur fide dignior, quod lectionem hanc corruptam esse satis ex 9. 4. supra constat: ubi ambabus hisce gentibus in universum *nongenti* tantum currus tribuuntur. *Quingentos* tamen Alexandro misisse tradit Arrianus 6. 3. *Freinsh.*

2 *Ad mansuetudinem*] De domitis tigribus multa à nobis dicta ex Æliano & aliis, ad 18 epigramm. Martial. lib. Spectac.

Lambere securi dextram consueta magistri
Tigris ab Hyrcano gloria rara jugo.

De

lacertarum quoque ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deinde imperat rex, *haud procul* 3
amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves, & in fines Mallorum secundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, 4
quæ populi, non regum imperio regebatur. sexaginta millia peditum habebant, equitum sex millia: has copias currus quingenti sequebantur. tres duces spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris 5
erant proximi flumini (frequentes autem vicos; maxime

NOTÆ.

De leone dictum etiam Spectac. epigr. 10. Et lib. 1 epigr. 101.

Lacertarum] In Nysa Indiæ monte Plin. 8. 39. 4. lacertas ait longitudine 24 pedum reperiri.

Dorsa testudinum] Concharum, conchyliorum, &c. tanta est varietas, ut prope innumeræ horum sint formæ & discrimina. terga horum & cutes, & testacea operimenta Curtius vocat dorsa, quorum haud dubie ingens numerus est Alexandro collatus, ut regi admirationem moverent. accedebat magnitudo & varietas testarum, de quibus toto lib. 3. copiosissime Vlysses Aldrovandus de Testaceis, ubi & iconas fere sexcentas testudinum & ostreorum expressit. Tu tantum Plinii 9. 10. locum de Indicis testudinibus inspicias. *Raderus.*

3 *Haud procul amne*] Indo, ex Curtii sententia, jam Hydaspe & Acesine aucto, ut supra 9. 4. docuerat. Sed Arrian. 6. 3. (cui facile hic subscribas) per amnem Hydraotem à Mallis navigasse, donec veniret ad confluentem Acesinis & Hydraotis, tum perrexisse donec ad Indi & Acesinis confluentem appelleret. *Raderus.* Res secundum Arrianum ita habet. Hydraotes Acesini miscetur. eo subvectus Alexander locaverat castra: deinde expeditionem in qua ad periculum mortis venit, suscipiens, secundo amne defluxit in Acesinem, qui Mallos alluit. ibi cum ex vulneribus mortuus crederetur, veritus ne in castris ad Hydraotem tumultus existeret, eo navigavit. Sed hæc interim facta Curtius jam percurrit, aut præteriit: persequiturque Alexandri navigationem per Indum flumen. in quo nihil dissentit ab Arriano: nam ille 6. 3. ait Craterum in ripa Indi jussum incedere.

In fines Mallorum] Nam omnia ante hac gesta apud Oxydracas Curtius acta docuit, cum, ut monui, alii apud Mallos facta affirmarint. *Raderus.* Rectius tamen scripsisset *per fines.* jam enim supra 9. 4. *in regionem Oxydracarum Mallorumque* pervenisse scripsit. *Freinsh.*

4 *Sabracas*] *Abastanos* Arrian. 6. 3. appellat. *Sambestas* Diodor. 17. 102. qui de his plura. *Raderus.* Nominat quidem eo loco Arrian. *Abastanas*, sed ut potius de alia gente loqui videatur. Bongarsius ad Iustin. 12. 9. non dixit emendandum in Curtio *Sudracas*; minus hunc locum respexit; sed sup. 9. 4. pro *Oxydracis* in suis exemplaribus *Sudracas* reperit. Nam ita multi codices præferunt. lusit ergo operam Vir doctus, qui vel Bongarsium reprehendendum sibi putavit, vel in Curtio aliquid mutandum. Illud enim certum est fieri non debuisse; hoc debuisse, incertum est. *Freinsh.*

5 Ter-

me in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua proſpici poterat, navigiis conſtratum, & tot millium arma fulgentia; [a] territi nova facie, deorum exercitum, & alium Liberum patrem, celebre in illis
6 gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, variæque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant.
7 Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, *furere* clamitantes, *cum diis prælium inituros. navigia non poſſe numerari, quæ invictos veherent.* tantumque in exercitum ſuorum intulere terroris, ut lega-
8 tos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris fuerat. itaque oppido ibi condito, quod *Alexandriam* adpellari juſſerat, fines eorum, qui *Muſicani* adpellantur, in-
9 travit. Hic de Teriolte ſatrape, quem Paropamiſadis

INTERPRETATIO.

a *Pavidi ad inſuetum ſpectaculum.*

NOTÆ.

5 *Territi nova facie*] Quam auxit & velorum verſicolorium aſpectus. Nam, ut ait Plinius 19. 1. *Tentatum eſt tingi linum quoque, & veſtium inſaniam accipere, in Alexandri Magni primum claſſibus, Indo amne navigantis, cum duces ejus ac præfecti (in) certamine quodam variaſſent inſignia navium: ſtupueruntque litora flatu verſicoloria implente.*

8 *Alexandriam*] Teſtes Siculus 17. 102. & Arrian. 6. 3. Idem Arrian. 6. 3. aliam ab eo conditam ſcripſit, ad confluentes Indi & Aceſinis. quæ huc non pertinere videtur. Hæc enim, ut ille ait, in *Sogdis* fuit exſtructa: quos Diodor. 17. 102. *Sodras* videtur appellare. quod notandum, ne quis urbem hanc ex numero earum putet, quas in Sogdiana condidit Alexander, ſupra 7. 10. *Freinsh.*

Eorum qui Muſicani] Scribe *fines, qui Muſicani appellantur.* & mox: *Finibus Muſicani deinde in ditionem redactis.* Non enim gentis nomen eſt *Muſicanus*, ſed regis. Non inquam Μουσικανοὶ ſunt populi, ſed οἱ ὑπὸ Μουσικανῷ τεταγμένοι. *Fines Muſicani* dixit, quod Arrianus 6. 3. τὴν Μουσικανοῦ ἐπικράτειαν· Diodor. 17. 102. τὴν Μουσικανοῦ χώραν. Strabo lib. 15. ſimpliciter τὴν Μουσικανοῦ· & ſemel etiam τὴν Μουσικανοῦ χώραν. Ex quibus dubitari non poteſt, quin duo hæc Curtii loca inſcitia correctorum ſint contaminata. Quæ res etiam labefactat ſpecioſam Rubenii lectionem; quam mox proponemus. Infra tamen legitur, *Rurſus Muſicani defecerunt.* ut hæream an ipſi potius Curtio ſit imputandum hoc παρόραμα. *Idem.*

9 *Teriolte*] Hic *Tityeſtes* eſt Arrian. 6. 3.

10 *Iure*

dis præfecerat, [a] iiſdem arguentibus cognovit: mul-
taque avare ac ſuperbe feciſſe convictum interfici
juſſit. Oxathres prætor Bactrianorum, non abſolu- 10
tus modo, ſed etiam jure amplioris imperii donatus
eſt. Finibus Muſicanis deinde in ditionem redactis,
urbi eorum præſidium impoſuit. Inde Præſtos & 11
ipſam Indiæ gentem perventum eſt. Oxycanus rex
erat, qui ſe munitæ urbi cum magna manu popula-
rium incluſerat. Hanc Alexander tertio die quam
cœperat obſidere, expugnavit. Et Oxycanus, quum 12
in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditio-
nis miſit ad regem: ſed antequam adirent eum, duæ
turres cum ingenti fragore prociderant, per qua-
rum ruinas Macedones evaſere in arcem; qua capta
Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta 13
igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabi
re-

Interpretatio.

a *Iudicium inſtituit ipſis accuſantibus.*

Notæ.

10 *Iure amplioris imperii*] Rubenius ſupra ad 8. 4. locum hunc ita retulit: *jure amoris, amplioris imperii donatus eſt finibus. Muſicanis deinde in ditionem redactis, &c.* Verum ſive conjectura hæc eſt, ſive cujus codicis ſcriptura, adſentiri ei non poſſum, quia populi iſti non dicuntur *Muſicani*, primo caſu plurativi numeri, ſed ſecundo ſingularis, *Muſicani* videlicet regis ſubditi. deinde ſane vix placeat iſtud *jure amoris*, & multo rectius magiſque maſcule ſonat periodus, ſi cum vulgari diſtinctione ſic concipias, *jure amplioris imperii donatus eſt.* taceo quod ſi de jure amoris dicturus fuiſſet, priori membro, ubi de abſolutione agitur, potius inſerturus fuiſſe videatur. *Freinsh.*

Præſidium impoſuit] Arce in ejus urbe exſtrui juſſa. Arrianum vide 6. 3.

11 *Oxycanus*] Sic etiam Arriano 6. 3. 13. vocatur. Aliis Curtii editionibus cum Siculo 17. 102. & Strabone libr. 15. *Porticanus.*

12 *Miſit ad regem*] Eodem fere modo Eretria à Quintio capitur, apud Liv. 32. 16.

13 *Diruta igitur arce*] Sic repoſuerunt pro *dirupta*, quæ quidem ſæpe ſcio confundi: hic tamen inclino, ut legatur, *direpta arce.*

Sabi regis] *Sambum* appellat Arrian. 6. 3. Fuit Sambus etiam Indiæ fluvius Arriano, Indic. 1. 11. à quo terra & rex fortaſſe nomen traxerunt. Plura Siculus 17. 102. de rege *Sambo.* Plutarch. cap. 112. *Sabbam* appellat. Iuſtin. 12. 10. *Ambigerum.* Oroſ. 1. 19. *Ambiram.* Raderus. Corruptum hoc nomen apud Strab. l. 15. *Ad ipſam vero jam Patalenam Muſicani terram dicunt; & Sabuta Sindonaliam.* ϗ τὴν Σαϐοῦτα Σινδοναλίαν. ubi eruditiſſimo interpreti *Sabuta terra videtur eſſe quam Diodor. 17. 102. appellat* τὴν χώραν τῶν ὀνομαζομένων Σαμβαστῶν.

regis fines ingressus est; multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit.
14 Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum; quippe in media ferme urbe è terra exsistebant, [a] nullo suffossi specus ante vestigio fa-
15 cto. *Octoginta millia Indorum in ea regione cæsa* Clitarchus est auctor, *multosque captivos* [b] *sub corona venis-*
16 *se.* Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis, eumdemque defectionis auctorem, adduxit ad regem. quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo *classem exspectare se* jusserat, repetit.
17 Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum, qua iter in regnum erat Sabi. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperium, &
18 clauserant portas. Quorum paucitate contempta rex, *quingentos Agrianos mœnia subire* jusserat, *& sensim re-ceden-*

INTERPRETATIO.

a *Cum nullam effossi* sub terra *cuniculi indicium prius apparuisset.*
b *Auctione venditos fuisse.*

NOTÆ.

ςῶν. Nequaquam. Sed legendum in Strabo. ἐ τὴν Σάβε, τὰ Σινδονάλια. vel ex Arriano 6. 3. τὰ Σινδόμανα. ea enim urbs caput erat istius regionis. *Sabum* ergo Strabo vocat hunc, ut Curtius, in quo tamen mox etiam *Samus* est. *Freinsh.*

16 *Pithon*] Arrianus 6. 3. Πίθωνα vocat. quem supra earum regionum Satrapam constitutum fuisse dixerat. rectius tamen apud eundem Indic. 3. 11. scribitur *Pithon*, Πείθων. quomodo & aliis appellatur. Aliæ edit. Curtius pessime, *Phyton.*

In crucem sublato] Arrian. 6. 3. καὶ τοῦτον κρεμάσαι κελεύει. interpres, *laqueo suspendi jubet.* Verum Lipsius de Cruce cap. 4. vertendum fuisse docet, *crucifigi jubet.*

17 *Oppidum*] *Harmatelia* dictum Diodoro 17. 103.

Qua iter in regnum erat Sabi] Non capio. forte *qua iterum regnum erat Sami.* ut velit, supra etiam Indum accoluisse Sami, vel Sabi, ut antea vocavit, subditos, deinde interjectis, ut fit, aliorum dominiis, hic denuo regnum Sami fuisse. Ita sup. 7. 7. *qua Bactra sunt.* Alii satis audacter mutant, *quod in regno erat Sami.* Freinshemius.

18 *Agrianos mœnia subire*] Levis armaturæ equites, sed expeditos, ut hodie Pannones seu Vngari sunt, videntur Radero fuisse. Sed mirum si equites jussi sunt mœnia conscendere. hoc enim vox ista, *subire*, notat. sed supra quoque diximus, pedites fuisse Agrianos, quod vel unius Arriani compluribus locis evidentissime probari posset. *Idem.*

20 *Sed*

cedentes elicere extra muros hostem, sequuturum profecto si fugere eos crederet. Agriani, sicut imperatum 19
erat, lacessito hoste subito terga vertunt; quos barbari effuse sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio ex tribus millibus barbarorum quingenti cæsi sunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis inclusi. Sed non ut prima spe- 20
cie læta victoria; ita eventu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. itaque saucii subinde exspirabant; nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, quum etiam leves plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraverant in- 21
cautum & temerarium regem [a] excipi posse. & forte inter promptissimos dimicans intactus evaserat. Præ-
cipue Ptolemæus lævo humero, leviter quidem sau- 22
cius, sed majore periculo quam vulnere adfectus, regis

Interpretatio.

a Simili vulnere *interimi posse*.

Notæ.

20 *Sed non ut prima specie læta victoria*] Non enim semper, ut ait Cato lib. 1. dist. 18.

Eodem cursu respondent ultima primis. Polybius lib. 10. Sæpe est cernere eos qui superiores jam videbantur evasisse, mox universo prælio esse victos. alios contra qui per initia offenderant, postmodum mutata rerum facie summæ rei victoriam suâ solertiâ & ex hostium erratis sapiendo præter opinionem omnium consequutos esse. Verissimum idcirco dictum Achabi ad Benhadad Assyriorum regem: *Ne glorietur accinctus æque ac discinctus.* Loccen.

Quippe barbari veneno tinxerant gladios] Acriter invehitur Plin. in eos, qui venenis ad hominum exitium abusi sunt, quasi non sat multæ ad interitum hominis viæ sint. nullam feram alieno veneno pugnare. & Ovid. Trist. 3. dist. 31. 10. de Sarmatis seu Getis queritur:

Pars cadit hamatis misere confixa sagittis,
Nam volucri ferro tinctile virus inest. Raderus.

Adde Orosium 3. 19. ex Iustino 12. 10. Hinc etiam *Toxici* vocabulum ortum, quasi sagittarii veneni, præter Dioscoridem, Paul. Æginetam, Aëtium, &c. à Stephano in ea voce citatos, Festus, ut à Scaligero restitutus est, asserit. Lucan. 8. 303. de Scythis:

Spicula nec solo spargunt fidentia ferro;
Stridula sed multo saturantur tela veneno:
Vulnera parva nocent, fatumque in sanguine summo est.

velut explicans quod dixerat 3. 266.

——— *tinxere sagittas*
Errantes Scythiæ populi.

Adde Ælian. 9. 15. Leonis Tactica cap. 18. tmemate 108. de Sclavis: *sagittas habent veneno imbutas efficacissimo. Nisi enim, qui plagam accepit, vel theriacam bibat, vel aliud aliquod salutare præsidium, vel statim plagam omnem præ-*

regis solicitudinem in se converterat. Sangine conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse cre-
23 debant; certe pellice ejus ortum constabat. Idem corporis custos, promptissimusque bellator; & pacis artibus quam militiæ major & clarior, [a] modico civilique cultu, liberalis inprimis, adituque facilis,
24 nihil ex fastu regio adsumpserat Ob hæc regi an popularibus carior esset, dubitari poterat: tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam, in quam postea adscendit, in illo periculo Macedo-
25 nes ominati esse videantur. quippe non levior illis Pto-

INTERPRETATIO.

a *Moderata & vulgari ratione vivendi.*

NOTÆ.

præcidat, ne latius serpat, universum corpus pereat necesse est. Ex Æliano histor. anim. 6. 18. patet, Indos venenatis telis etiam in venatione usos. Idem de Elephantophagis Libycis prodit Agatharchides, excerptorum apud Photium cap. 25. *Freinshem.* Plinius lib. 18. c. 1. scite: *Genuit terra venena; sed quis invenit illa, præter hominem? Cavere ac refugere alitibus ferisque satis est: atque cum arbore exacuant limentque cornua elephanti, & saxo rhinoceros, & utroque apri dentium sicas, sciantque ad nocendum se præparare animalia: quod tamen eorum tela sua, excepto homine, venenis tingit? Nos & sagittas ungimus, ac ferro ipso nocentius aliquid damus.* Hoc tamen contra jus gentium cultiorum esse probant Grotius lib. 3. de jure belli & pac. cap. 4. n. 16. & Alb. Gentilis lib. 2. de jure belli, cap. 6. Et generosius est apertis justisque armis, quam venenatis adversus hostem pugnare. *Loccen.*

22 *Sanguine conjunctus erat*] Eadem de re Pausanias in Atticis disertius explicans, *nomine Lagi, re Philippi filium fuisse* dicit, propterea, quod Arsinoë mater jam è Philippo gravida, Lago tradita esset: qui quidem Lagus & eam ob causam exposuisse Ptolemæum postea videtur, ut narrat Suidas. Contra Iustin. 13. 4. *è gregario milite*, ab Alexandro tantummodo *virtutis causa provectum* refert. Libenter iis assentimur, qui à Philippi familia haud alienum censent. Quod totum etsi Theophilus Antiochen. lib. 2. ad maternam prosapiam restrinxit, tamen nihil vetat, ut simul in Pausaniæ & Curtii placitis acquiescamus. Estque hinc forte, quod Theocritus Idyll. 17. Alexandrum Magnum & Ptolemæum generis conditores Herculem & Hyllum habuisse scripsit. Tametsi ipse Ptolemæus Lago patre se genitum credi maluerit: unde & posteri Lagidarum nomen retinuere. *Reineccius in regno Ægyptio Lagidarum.* Hinc apud Propert. 3. 10. v. 40.

Vna Philippæo sanguine adusta nota

dicitur Cleopatra. Lagum vero non valde nobilem fuisse, argumento possit esse quod Plutarch. de ira cohibenda cap. 16. narrat: *Ptolemæus grammaticum ob inscitiam subsannans, interrogabat quis Pelei fuisset pater? respondit ille, Tu prius dic, quis Lagi fuerit pater. id dicterium obscuritatem generis regi exprobrabat.* Freinsh.

23 *Et pacis artibus*] Par fere encomium P. Licinii apud Liv. 30. 1. Syllæ apud

Ptolemæi fuit cura, quam regis: qui & prœlio &
ſolicitudine fatigatus cum Ptolemæo adſideret, *le-*
ctum, in quo ipſe adquieſceret, juſſit *inferri*. In quem 26
ut ſe recepit, protinus altior inſequutus eſt ſomnus.
Ex quo excitatus *per quietem vidiſſe ſe* exponit *ſpeciem*
draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni re-
medium eſſe monſtraſſet. colorem quoque herbæ refere- 27
bat, *adgniturum ſi quis reperiſſet* adfirmans. inven-
tamque deinde, quippe à multis erat requiſita, vul-
neri impoſuit: protinuſque dolore finito, intra bre-
ve ſpatium cicatrix quoque obducta eſt. Barbaros ut 28
prima ſpes fefellerat, ſe ipſos urbemque dediderunt.
Hinc in proximam gentem Pathaliam perventum eſt.
Rex erat Mœris, qui urbe deſerta in montes pro-
fugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agroſ- 29
que populatur. Magnæ inde prædæ actæ ſunt peco-
rum armentorumque, magna vis reperta frumenti.
Ducibus deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad 30
inſulam a medio ferme alveo enatam.

CAP.

INTERPRETATIO.

a *Quæ in medio prope flumine* ſenſim *coaluerat*.

NOTÆ.

apud Salluſt. Iugurth. 96. Ælian. 12. 16. Alexandrum Ptolemæo ſcribit invidiſſe, fuiſſeque offenſum illius τῆς δεξιᾶς. quod de dexteritate ingenii ſolertiaque potius, quam aut de proſperitate ejus, aut comitate interpreter. Vide etiam quæ notat Gruterus ad illa Livii 1. 34. de Tarquinio Priſco: *fortunam benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiiſque, quos poterat, ſibi conciliando, adjuvabat*.

25 *Quam regis*] Scio quid velint dicere. Sed ſi recte examines, nihil opus eſſe deprehendes. Credo fuiſſe *regi*: Cum eo Macedonas certaſſe in Ptolemæum cura. Cum autem exponat regis ſolicitudinem pro Ptolemæo, ſatis etiam intelligitur, quanta reliquorum fuerit. *Idem*.

26 *Per quietem vidiſſe*] Idem Cicero de divinat. 2. 66. Strabo lib. 15. Iuſtin. 12. 10. Oroſ. 3. 19. Omnium clariſſime Diodor. 17. 103. *Raderus*. Eundem Alexandrum imaginatum eſſe Caſſandrum poculum venenatum ſibi miſcentem, tradit Valer. Max. 1. 7. ext. Vide inprimis cap. 46. Tertulliani de anima. ubi inter alia: *Revelantur & honores & ingenia per quietem, præſtantur & medelæ, &c.* Freinsh.

30 *Defluxit ad inſulam*] Dictam *Cillulam* [immo *Cilluta* pluraliter] ut Arrian. 6. 3. habet; ut Plutarch. c. 115. *Scilluſtin* vel *Pſiltucin*. Loccenius. Ego putabam *Cilluta* nomen eſſe inſulæ, quam infra 9. 9. deſignat. Compara auctores: videbis Cilluta ne unius

quidem diei itinere ab Oceano abfuisse; cum hæc ex descriptione Curtii, quatridui circiter itinere absuerit. Non vacat Arriani narrationem cū hac prolixius conferre, nec ostendere, quomodo ab ejus mente, præsertim ubi de Leonnato loquitur, aberrarint interpretes. Monitus lector ipse dispiciat.

CAP. IX.

Cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.

1 IBI diutius subsistere coactus, quia duces socordius adservati profugerant, misit qui conquirerent alios; nec repertis, pervicax cupido incessit visendi Oceanum, adeundique terminos mundi, sine regionis peritis, flumini ignoto caput suum, totque fortissimorum virorum salutem
2 permittere. Navigabant ergo [a] omnium per quæ ferebantur ignari. quantum inde abesset mare; quæ gentes colerent; quam placidum amnis os, [b] quam patiens longarum navium esset, anceps & cæca æstimatio augurabatur. VNVM erat temeritatis solatium
3 perpetua felicitas. Iam CCCC stadia processerant; quum gubernatores *adgnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse*, indicant regi.
4 Lætus ille hortari nauticos cœpit, *incumberent remis. adesse finem laboris omnibus votis expetitum. Iam nihil gloriæ deesse; nihil obstare virtuti: sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Ne natu-*

INTERPRETATIO.

a *Locorum omnium, per quæ transibant, imperiti.*

b *Quam esset opportunum triremibus, incertis ac temerariis conjecturis divinabant.*

NOTÆ.

1 CVpido incessit visendi Oceanum] Inconcinna structura, *visendi, adeundi*, & mox, *permittere*. Nisi alia desint (forte ista, *ut non vereretur sine regionis peritis*, &c.) ausim tentare: *ut flumini ign. c. s. &c. permitteret* vel potius *perv. cupido visendi Oc. ad. t. mundi, ingessit, sine reg. per. fl. ign. &c. permittere.* Acidalius. Credit Freinshemius excidisse nonnulla verba: aut fortassis unum in fine sensus. Nam MSS. quidam omittunt *incessit*. quod sane vix tolerari etiam potest. eo igitur abjecto videatur leg. *pervicax cupido visendi, &c. permittere coëgit*, aut quid simile.

4 *Ne naturam*] Tacitus Agric. 33. *In*

turam quidem longius poſſe procedere. brevi incognita niſi
immortalibus eſſe viſuros. Paucos tamen navigio emi- 5
ſit in ripam, qui agreſtes vagos exciperent; è quibus
certiora noſci poſſe ſperabat. illi ſcrutati omnia tu-
guria, tandem latentes reperere. Qui interrogati 6
quam procul abeſſet mare? reſponderunt *nullum ipſos*
mare ne fama quidem accepiſſe: ceterum tertio die per-
veniri poſſe ad aquam amaram, quæ corrumperet dul-
cem. Intellectum eſt mare deſtinari ab ignaris natu-
ræ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, 7
& proximo quoque die, quo propius ſpes admove-
batur, creſcebat ardor animorum. tertio jam die
mixtum flumini ſubibat mare, [a] leni adhuc æſtu con-
fundente diſpares undas. Tum aliam inſulam medio 8
amni ſitam evecti paulo lentius, quia curſus æſtu re-
verberberabatur, adplicant claſſem: & ad commeatus
petendos diſcurrunt, [b] ſecuri caſus ejus; qui ſuper-
venit ignaris. Tertia ferme hora erat, quum ſtata 9
vice Oceanus exæſtuans invehi cœpit, & retro flu-
men urgere. [c] quod primo coërcitum, deinde vehe-
men-

INTERPRETATIO.

a *Cum adbuc placidus* maris *fluxus miſceret diſſimiles aquas* fluvii & ſuas.

b *Nihil metuentes periculum quod incautos occupavit.*

c *Quod initio repreſſum* æſtu, *poſtea violentius repulſum, rapidiore curſu retrorſum ferebatur, quam* quo *torrentes per præcipitia ruunt.*

NOTÆ.

In ipſo terrarum ac naturæ fine. Ad quæ Virdungus ita notat: *Ridiculum: quaſi illuc uſque tantum Natura: ſed hæ ſunt veterum hallucinationes, neſcientium Terram eſſe conditam,*

——— in Orbem
Vndique ſurgentem pariter pariterque cadentem.

Manil. Aſtronom. Leges, ſi lubet, multa hujuſmodi ineptiarum & anilium delirationum apud Senecam patrem, Suaſor. 1. *Ipſe etiam Alexander apud Curtium* Κρονίων ὄζῃ, *quum ſuis ingerit,* ne Naturam quidem longius poſſe procedere, &c. Ex eodem fonte ſunt & iſthæc Taciti Agric. 12. *extrema & plana terrarum humili umbra non erigunt tenebras.* Item Germ. 45. *illuc uſque tantum natura.* Liv. 28. 39. *Terrarum ultimus finis Oceanus.* Freinshemius.

8 *Aliam inſulam*] De qua ſupra ad 9. 8. opinati ſumus.

9 *Oceanus exæſtuans*] Tota prope ſapientum, & veterum, & recentium natio, rationes æſtus Lunæ impreſſio-

nibus

mentius pulſum, majore impetu adverſum agebatur,
10 quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monſtraque & iræ deum indicia cernere videbantur. Idemtidem intumeſcere mare, & in campos paulo ante ſiccos deſcendere ſu-
11 perfuſum. Iamque levatis navigiis, & tota claſſe diſperſa, [a] qui expoſiti erant, undique ad naves tre-
12 pidi & improviſo malo adtoniti recurrunt. Sed in tumultu feſtinatio quoque tarda eſt. hi contis navigia adpellebant; hi dum remos aptari prohibebant,
13 conſederant. quidam enavigare properantes, ſed non exſpectatis, qui ſimul eſſe debebant, [b] clauda & inhabilia navigia languide moliebantur; aliæ navium inconſulte ruentes non receperant; pariterque &
14 multitudo, & paucitas feſtinantes morabatur. Clamor hinc *exſpectare*, hinc *ire* jubentium, [c] diſſonæque voces nuſquam idem ac unum tendentium, non oculorum modo uſum, ſed etiam aurium abſtulerant.

INTERPRETATIO.

a *Qui è navibus in terram deſcenderant.*

b Quaſi *mutilas* remorum parte *naves*, adeoque *minus expeditas lente movebant.*

c *Oppoſitæ voces* hominum *penitus contraria poſtulantium.*

NOTÆ.

nibus aſſignat. Vide etiam Ariſtot. in Problem. ſect. 23. Meteor. lib. 2 ſumma 1. Ptolem. 2. 12. Plutarch. de placitis Philoſophorum. Senec. Natural. quæſt. 2. 28. Plin. 2. 97.

10 *Ignota vulgo*] Imo ipſi Alexandro, nec in principe talium notitiam magnopere neceſſariam eſſe probat Alb. Gentil. de Legat. cap. 3. Vtilem tamen interdum eſſe, ſi abſque majoris momenti rerum jactura poſſit comparari, vel hoc exemplo claret. *Freinsh.*

12 *Feſtinatio quoque tarda*] Liv. 22. 39. *feſtinatio improvida eſt & cæca.* Quæ porro ſubjicit, iis ſimilia ſunt iſta Taciti 2. 23. Miles pavidus, & caſuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtive juvat, officia prudentium corrumpebat. *Livii* 22. 19. Ruentibus in naves ſimul remigibus militibuſque, fugientium magis à terra, quam in pugnam euntium modo. Vix dum omnes conſcenderant, quum alii reſolvunt oras, aut ancoram vellunt: alii, ne quid teneat, ancoralia incidunt: raptimque omnia præpropere agendo, militum apparatu nautica miniſteria impediuntur, trepidatione nautarum capere & aptare arma miles prohibetur.

Hi dum remos aptari] Manifeſte vitioſa. quæ traductione unius verbi corrigimus in hunc modum. *hi dum conſide-*

ALEXANDER CAPTVS CVPIDINE VISENDI OCEANVM PROPTER NAVTARVM IMPERITIAM MAXIME PERICLITAT.

rant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis 15
erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat; nec imperium à territis incompositisque servari. Ergo [a] conlidi inter se naves, abstergerique 16
invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur pup- 17
pibus proræ; premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant: jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Iamque æstus totos circa flumen 18
campos inundaverat, tumulis dumtaxat eminentibus, velut insulis parvis; in quos plerique trepidi omissis navigiis enare cœperunt. Dispersa classis partim 19
in præalta aqua stabat, [b] qua subsederant valles; partim in vado hærebat, [c] utcumque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ: quum subito novus, & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœ- 20
pit mare magno tractu aquis in suum fretum recurren-

INTERPRETATIO.

a *Inter se mutuo concursu frangi.*
b *Vbi depressiores campi erant.*
c *Vbicumque editior erat terra quam aqua inundaverant.*

NOTÆ.

siderent, remos aptari prohibebant. Acidalius. Ex cujus mente sic etiam edidit Raderus.

20 *Reciprocare cœpit mare magno tractu aquis in suum fretum*] Adscribam insignem locum Arriani peripl. Erythr. 3. 15. Iuxta Barygazam derepente ipsum profundum, ac quædam continentis partes apparent siccæ & aridæ. quæ paulo ante navigabantur. Ipsa quoque flumina hoc universi maris æstu atque inundatione vehementissima sursum contra naturalem suum cursum feruntur ac rapiuntur. Quam sane ob causam ii, qui sunt hujus ignari, primumque ad emporium illud appellunt, magno periculo in navibus vel subducendis vel educendis conflictant. Quoniam enim anchoræ propter inundationis nihil quicquam remittentis vim atque impetum navibus retinendis minime pares esse possunt: idcirco ipsæ naves, vi repentina in obliquum sive transversum rapido præcipitique fluxu, cursuque abreptæ, atque ad paludes allisæ, franguntur, minores vero evertuntur. Nonnullæ etiam ubi inundationis tempore ad fossas deflexerint, nisi statim trajiciant, æstu subito implentur atque obruuntur. *Quod de fossis ait*, intelliges ex his verbis ejusdem loci paulo supra: Flectunt cursum statim ab ipso fluvli ostio per paludes navibus illis ante commemoratis; deinde remulco eas trahunt per certas quasdam & ordinatas mansiones: & accedente quidam æstu solvunt;

rentibus; [a] reddebatque terras paulo ante profundo
salo mersas. Igitur [b] destituta navigia alia præcipi-
tantur in proras; alia in latera procumbunt. Strati
erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum
21 remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram
nec in naves subsistere audebat; identidem præsen-
tibus graviora, quæ sequerentur, exspectans. Vix
quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant, in sic-
22 co naufragia, in amni mare. Nec finis malorum.
quippe [c] æstum paulo post mare relaturum, quo na-
vigia adlevarentur, ignari, famem & ultima sibimet
ominabantur. belluæ quoque fluctibus destitutæ ter-
23 ribiles vagabantur. Iamque nox adpetebat, & regem
quoque desperatio salutis ægritudine adfecerat. non
tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota
nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret
ad os amnis, ut quum mare rursus exæstuare sensis-
24 sent, procederent. *Navigia* quoque *lacerata refici*,
& eversa fluctibus, *erigi* jubet, *paratosque esse & inten-*
25 *tos*, *quum rursus mare terras inundasset*. Tota ea nocte
inter

INTERPRETATIO.

a *Campos retegebat quos paulo ante altis aquis texerat.*
b *Deserta* ab undis *naves aliæ in* suas *proras cadunt*, *aliæ &c.*
c *Cum ignorarent brevi rediturum mare* simili *æstu.*

NOTÆ.

vunt; recedente autem, in portus quosdam & in Cythrinos se recipiunt. Sunt autem Cythrini loca quædam fluvii profundiora. Hinc forte intelligendus idem de expedit. Alex. 6. 3. ξυμφεύγουσιν αὖ ἐς διώρυχα, *in fossam quandam confugiunt*. Idem Indic. cap. 4. 2. *fossa quinque stadiorum perducta naves traduxerunt æstu marino accedente.* Sed cur *accedente?* Diversæ videntur fuisse fossæ: aliæ in transversam ripam actæ portuum instar, ut ibi ab accedente æstu naves tutiores forent; aliæ in altum depressæ, ut eo recedente non destituerentur in sicco.

De eodem æstu quædam etiam excerpamus ex Plinio 13. 25. Qui navigavere in Indos (*lege* Indo) Alexandri milites, &c. tradidere, &c. Eodem tractu insularum sylvas operit æstus. quanquam altiores platanis populisque altissimis, &c. Harum minores totas integit mare: maximarum cacumina extant, ad quæ naves religantur; & cum recessit æstus, ad radices. *Freinsh.*

23 *Procederent*] Imo *retrocederent*: si de equitibus capis hæc. illud tamen rectum, si de classe & navibus. Sed quia de his sequitur, illud ad equites videbatur referendum.

27 *Pro-*

inter vigilias adhortationesque consumpta, celeriter & equites ingenti cursu refugere; & sequutus est æstus. qui primo aquis leni tractu subeuntibus cœpit levare navigia, mox totis campis inundans etiam impulit classem. plaususque militum nauticorumque 26
insperatam salutem immodico celebrantium gaudio litoribus ripisque resonabat. *unde tantum redisset subito mare? quo pridie refugisset? quænam esset ejusdem elementi natura*, [a] *modo discors, modo imperio temporum obnoxia*, mirabundi requirebant. Rex quum ex 27
eo, quod acciderat, conjectaret post solis ortum statum tempus esse; media nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. [b] Evectusque os ejus quadringenta stadia processit in mare, tandem voti sui compos: præsidibusque maris & locorum diis sacrificio facto, ad classem rediit.

INTERPRETATIO.

a *Nunc pugnans temporum conditioni, nunc iis subjecta.*
b *Et ostium ejus ingressus.*

NOTÆ.

27 *Processit in mare*] Arrian. 6. 3. Ipse Indi amnis ostia prætergressus in vasto pelago navigavit, exploraturus (ut ipse quidem dicebat) an aliqua regio vicina mari appareret: meo vero judicio præcipue, ut in Oceano qui ultra Indos est, navigasse diceretur. *Idem innuit Curtius in quo sic scribo:* processit in mare, tandem voti sui compos: præsidibusque maris & locorum diis, &c. Distinctio enervaverat sensum. nam illa *voti sui compos* cum sequentibus jungebantur. Quod sæpe fit egregiorum sensuum insigni damno. *Freinsh.*

CAP. X.

Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum & Indorum fines revertitur: ubi cum fame & pestilentia luctatur exercitus. deinde liberatur, planeque restituitur. Inde sequutus est probrosus bacchantium lusus, supplicio Aspastis Satrapis cruentatus.

1 [a] HInc adversum flumen subiit classis; & altero die adpulsa est haud procul lacu salso, cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam. quippe scabies corpora invasit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum est.
2 oleum remedio fuit. Leonnato deinde præmisso ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur, quippe sicca erat regio; ipse cum copiis substitit, vernum tempus exspectans. Interim
3 & urbes plerasque condidit. Nearcho atque Onesicrito

INTERPRETATIO.

a *Adverso* eodem *fluvio progressa est*.

NOTÆ.

2 VT *puteos foderet*] Iustin. 12.10. *Vrbes plerasque*] *Et in his una Barce nomine, ut Trogus scribit*. Sabellicus. Iustinum 12. 10. vide. Forsitan & Xylenepolis, Plin. 6. 23. Cui forte hinc aliqua lux commodari possit. *Onesicriti & Nearchi navigatio nec nomina habet mansionum, nec spatia. primumque Xylenepolis ab Alexandro condita, unde ceperunt exordium. juxta quod flumen, aut ubi fuerit, non satis explanatur*. Credibile enim est fuisse juxta Indum. nam inde cœpit illorum navigatio. Arrian. Indic. 4. 1. *Primo itaque die quum è portu solvissent, per fluvium Indum ad amplum quendam alveum appulerunt*, &c. Necesse igitur est, ut ad Indum sita fuerit Xylenepolis, & quidem trecenta circiter stadia à mari, hoc est, in ipsa regione, ubi has urbes conditas narrat Curtius. Interim nota, mansionum spatia notari ab Arriano, quem id accepisse credibile est ex Nearchi & Onesicriti commentariis, in quibus tamen ea comparere negat Plinius. Sed ad Curtium revertimur. Quid est, quod ait *urbes plerasque condidit?* An *plerasque* urbium quas usquam condidit? nugæ. anearum quæ unquam in ea regione fuerunt? quis ex his verbis hunc exsculpet sensum? Arrianus 6, 4. narrat nobis, in Pattalis arcem ædificasse, portusque & navalia, itidem ad lacum quendam haud procul ostiis Indi, alia navalia, portusque, ibi etiam præsidium reliquisse. qui ni fallor ipse locus est, ubi Xylenepolis sita esse debuit: sicut ex horum collatione auctorum ipse deprehendes. De quo fortasse Agatharchides excerpt. apud Photium c. 51. sentit: *In his* (insulis Fortunatis) *mercatorias accolarum naves stationem habere videas, plerasque inde profectas, ubi juxta Indum amnem navale instituit Alexander*. Crediderim ergo pro *urbes plerasque*, legendum, *urbes portusque*. Freinsh.

3 *Nearcho atque Onesicrito*] Nearchus

crito nauticæ rei peritis imperavit, *ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progreßique quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate subire eos posse, quum reverti ad se vellent.* Iamque mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles 4
videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. No- 5
nis castris in regionem Arabitarum; inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem perventum est. Liber hic populus concilio habito dedidit se; [a]nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, *Arabum* incolæ 6
adpellant. Regio deserta & aquarum inops excipit: quam emensus in Horitas transit. ibi majorem exercitus

INTERPRETATIO.

a *Ab iis qui se dediderant, nihil exactum est præter cibaria.*

NOTÆ.

chus præfectus erat totius classis, Onesicritus gubernatorum, ut Arrian. Indic. 1. 8. & Plutarch. cap. 115. docent. *Raderus.* De iisdem supra dictum inter scriptores Alexandrinæ historiæ. Plinius 6. 22. Onesicritum *classis* Alexandri *præfectum* vocat. Scilicet ipse sibi in scriptis suis honorem eum tribuit; sed falsi ab aliis arguitur. Nearchum in Pattalis sepultum tradit Philostratus 3. 15. ubi & *classem Alexandri convenisse tradit.* Quod haud multum aberrat à vero, & aliquomodo pro vero haberi potest. Certius tamen arbitror quod modo de Xylenepoli disputavimus. *Idem.*

Vel Euphrate] *Nam & is in Oceanum se exonerat.* Raderus.

5 *Arabitarum*] Alii *Abaritarum*, quod non tantum Strabo, Diodor. Arrian. Plin. quanquam leviter dissentientes, falsum ostendunt, sed ipse Curtius mox: flumen *Arabum* incolæ appellant. à quo denominatos istos Arabitas certissimum est ex Arriano Indic. 4. 3. ubi *Arabium* vocatur. *Freinsh.*

Gedrosiorum] Ita lege, non *Cedrosiorum*. est ubique Γ apud Græcos. [vide tamen Diodorum 17. 104.] Gedrosiam describit Marcianus Heracleotes Ponticus in suo periplo I. Gedrosia, *inquit*, à septentrione Drangiana & Arachosia circumscribitur, ab occasu usque ad mare Carmaniam habet, ab Oriente parte Indiæ, quoad Indum flumen pertinet. usque ad Arachosiæ jam dictæ terminos definitur. A meridie Indico Oceano clauditur. *Raderus.*

6 *Horitas*] Aliis *Noritæ* sunt; apud Diodor. 17. 105. Νεωρεῖται· Plutarcho cap. 115. *Oreitæ*, ut & Arrian. 6. 4. Strab. & Philostr. 3. 15. Stephano in Alexandria Νοάρται. *Noritas* & Sabellicus vocat. Verum Dionysius versu 1096. Ὠρεῖτας· quomodo scribendum ait Eustathius, ad discrimen τῶν Ὠρειτῶν Euboïci populi. ut dubium non sit *Noritas* nihil huc pertinere. Ejus tamen vitii fontem deprehendisse videor, simul cum vero & antiquo hujus gentis nomine. *Horitas* dictos arbitror. id antique scriptum, H Ω-Ρ Ι΄ Τ Α Ι, ut H saltem esset ἐπίσημον, & adspiratio, non litera, cujus rei

citus partem Hephæſtioni tradidit; levem armaturam cum Ptolemæo Leonnatoque partitus eſt.
7 Tria ſimul agmina populabantur Indos; magnæque prædæ actæ ſunt: maritimos Ptolemæus; ceteros ipſe rex, & ab alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique ſunt in
8 eam Arachoſii. Hinc pervenit ad maritimos Indos. deſer-

NOTÆ.

exempla apud Scaliger. in Euſebium. Alii ergo iſtud H cujus uſum non intelligebant, facile in proximæ figuræ literam N mutare potuerunt. *Freinſhemius.*

7 *Tria ſimul agmina*] Teſtatur hoc Geographus: *Copiis trifariam diviſis, ipſe cum exercitus parte per Gedroſiam profectus eſt, à mari quingentis ſtadiis, ubi plurimum, iter faciens: ut ſimul & claſſi oram commodam pararet. ſæpe etiam mari appropinquavit, tametſi id inopes difficileſque & aſperas actas habebat.* Sæpiſſime autem ſic diviſiſſe exercitum, vel in uno Curtio multa habemus documenta. Idque obſervat Marcellin. 21. 15. *Conſilio ſolerti prævidit: & agminibus diſtributis, &c. qui diffuſi per varia opinionem numeri praberent immenſi, formidineque cuncta complerent. Id enim & Alexander Magnus, & deinde alii plures, negotio ita poſcente, periti fecere ductores.*

Vrbem condidit] Quam veriſimile eſt fuiſſe Alexandriam Arianæ, cujus mentio apud Strabon. lib. 11. quæ fortaſſe eſt *Alexandria condita à Leonnato juſſu Alexandri in finibus gentis Arianæ, portu ſalubri.* Sic enim apud Plin. 6. 23. legendum videatur, certe ſitus non abludit. Nec quicquam vetat eandem credere, quam Stephanus quintodecimo loco recenſet in Ἀλεξάνδρεια, *in Arachoſiis, juxta Indiam.* Arachoſii enim modo diſtinguebantur ab Arianis, modo ſub ipſorum appellatione comprehendebantur. Locuples ejus rei teſtis Plin. 6. 20 & 21. Firmatur hoc negotium eo, quod Arachoſios in illam deductam auctor addit, qui male apud Sabellicum *Amerchoſei* leguntur. Nam quod eos Arachoſios à Pontico mari ſecutos Alexandrum Raderus putat, error eſt ex corrupto Curtii loco 7. 3. natus, ubi pro *Pontico* mari nos *Indicum* ſubſtituiſſe, minus minuſque pœnitet. Nam etiam ſequentia: *Hinc pervenit ad maritimos Indos*: id clare teſtantur: quippe Ichthyophagis (nam hos intelligit Curtius) Arachoſii finitimi. *Freinſh.*

8 *Ad maritimos Indos*] Omnia ex Diodor. 17. 102. hauſiſſe videtur. De tuguriis etiam Arrian. 6. 4. & Indic. 5. 15. *Iam tuguria ex conchis congeſtis facta, tecta ex piſcium ſpinis.* De hujus generis tectis è piſcium oſſibus erectis leges etiam apud Olaüm Magnum. Idem Arrian. Indic. 4. 18. *erant captivi craſſis corporibus, capite & unguibus ferinis: ſiquidem unguibus loco ferri uti dicebantur, piſceſque iis diſcindentes: ligna etiam molliora iis ſecabant; ad duriora ſaxis acutis utebantur: ferrum apud eos non erat. Ferarum, aut grandium piſcium pellibus ſeſe veſtiebant.* Raderus. Arriani verba ſunt: ἦσαν δὲ οἱ ἁλόντες τά τε ἄλλα σώματα δασέες, καὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ τοὺς ὄνυχας θηριώδεες. quæ ſic interpretor: *erant autem captivi tum reliquo corpore, tum etiam capite hirti: unguibus autem quaſi ferinis.* Sic ſane reddidit Curtius, undeunde acceperit. *Prominent ungues nunquam reciſi: coma hirſuta & intonſa ſunt.* De iiſdem hominibus multa enim Strabo, Ælianus, & Agatharchides apud Photium cap. 12, &c. Plinius 9. 3. *Gedroſos qui Arbin amnem accolunt, Alexan-*

desertam vastamque regionem late tenent, ac ne cum
finitimis quidem ullo commercii jure miscentur.
[a] Ipsa solitudo natura quoque immitia efferavit inge- 9
nia: prominent ungues nunquam recisi; comæ hir-
sutæ & intonsæ sunt. tuguria conchis, & ceteris pur- 10
gamentis maris instruunt. ferarum pellibus tecti,
piscibus sole duratis, & majorum quoque bellua-
rum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Con- 11
sumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam,
deinde ad ultimum famem sentire cœperunt, radices
palmarum, namque sola ea arbor gignitur, ubique
rimantes. Sed quum hæc quoque alimenta defece- 12
rant, jumenta cædere adgressi, ne equis quidem abs-
tinebant; & quum deessent quæ sarcinas veherent,
spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis per-
agraverant, cremabant incendio. Famem deinde pe- 13
stilentia sequuta est: quippe insalubrium ciborum
novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo ani-
mi, [b] vulgaverant morbos; & nec manere sine cla-
de, nec progredi poterant: manentes fames; pro-
gressos

INTERPRETATIO.

a *Solitaria* vita *ferociores reddidit* eorum *animos*, *indole* sua *jam feroces*.

b *Contagionem sparserant*.

NOTÆ.

Alexandri Magni classium præfecti prodidere in domibus fores maxillis belluarum facere, ossibus tecta contignare, ex quibus multa quadrigenum cubitorum longitudinis reperta. Freinshemius.

11 *Radices palmarum*] Strabo lib. 15. *Palmarum tamen & fructus & cerebrum saluti fuit.* At Plin. 13. 4. ait, *milites Alexandri palmis viridibus strangulatos fuisse.* Idemque ante Geographus docuerat: *cruda palma multos suffocabant.* Arrian. 6. 4. imperatum ait indigenis, *ut palmarum dactylos adferrent.* Raderus.

12 *Ne equis quidem*] Iam etiam alia peste vexatos. Nam, ut ait Plin. 12. 8. In Ariana *frutex pestilens raphani folio; lauri odore, equos invitante, pene equitatu orbavit Alexandrum primo introïtu: quod & in Gedrosis accidit.* Bis vult accidisse. vereor ut ex vero. cur enim primo periculo edocti, non abstinuissent equos? Suspicor reperisse apud alios in Ariana id accidisse; apud alios in Gedrosis. Sed illi de eadem re sentire potuerunt: cum Ariana interdum strictius intelligatur; interdum latissime, quod ex ipso paulo ante asseruimus. *Freinsh.*

17 *Tu-*

14 gressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant
campi pene pluribus semivivis, quam cadaveribus.
Ac ne levius quidem ægri sequi poterant: quippe
[a] agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem
salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris
15 festinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosque, *ut adlevarentur*, orabant. Sed nec
jumenta erant, [b] quibus excipi possent; & miles vix
arma portabat, imminentisque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo [c] sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant; misericordia in for-
16 midinem versa. Illi relicti *deos testes*, [d] *sacra communia*, *regisque* implorabant *opem*: quumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem désperatione versi,
parem suo exitum, *similesque ipsis amicos & contuberna-*
17 *les* precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius,
quia caussa tantæ cladis ipse esset; ad Phrataphernen
Parthorum satrapen misit, qui juberet *camelis cocta
cibaria adferre:* alios quoque finitimarum regionum
18 præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque [e] fame duntaxat vindicatus
exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur.
Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua stativa
habuit,

INTERPRETATIO.

a *Exercitus festinanter ducebatur, cum unusquisque tanto propius ad spem incolumitatis se accedere putaret, quanto plus properando alios antevertisset.*

b *In quæ imponi possent.*

c Quamvis *frequenter implorati* à tergo, *ne volebant quidem ad suos* amicos *vultum convertere.*

d *Communem utrisque religionem.*

e *A fame sola liberatus.*

NOTÆ.

17 *Pudore anxius*] Omnia ab Alexandro simulata, testibus Arriano 6. 4. & Strabone, existimata sunt, illumque hæc studio superandi Cyri & Semiramidis famam, non ignarum futurorum malorum, aggressum. *Raderus.*

Finitimarum regionum] *Drangenem* & *Arian* nominat Diodor. 17. 105.

18 *Sola fertilis*] An *soli?* Sebisius.

Acidalius

habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leon- 19
nati literas accipit, *conflixisse ipsum cum octo millibus peditum & quingentis equitibus Horitarum, prospero eventu.* A Cratero quoque nuncius venit, *Ozinem & Zariaspem nobiles Persas, defectionem molientes oppressos a se, in vinculis esse.* Præposito igitur regioni Sibyrtio 20
(namque Menon præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat 21
satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India rex esset. Quem occurrentem dissimulata ira 22
comi-

NOTÆ.

Acidalius corrigit *solo fertili.* quod quanquam edidit Raderus, vix præferendum puto Sebisiano. Ceterum Strabo, & Arrian. 6. 4. non valde fertile solum Gedrosiæ tribuunt: melius tamen quam vicinis Ichthyophagis. Vulgata lectio sensum haberet contrarium illi,

—— non omnis fert omnia tellus:

quem quidem Curtii fuisse non puto. *Freinsh.*

19 *Prospero eventu*] Confirmat hoc Arrian. 7. 1. & Indic. 4. 12. Nam Diodor. 17. 105. damnum accepisse scribit.

Ozinem] Arrian. 6. 5. *Ordonem* appellat: *Alexandro jam Carmaniam ingresso, Craterus ad eum venit, reliquum exercitum & elephantos secum ducens, unaque Ordonem, quem quod defectionem molitus esset, ceperat.* De Zariaspe Satrapa nihil memini apud alios legere, nisi forte sit Baryaxes Medus apud Arrian. 6. 5. affectati regni postulatus, & interfectus. *Raderus.* Videntur dissentire auctores: sed non dissentiunt. Tantum enim abest ut neget Curtius ab ipso Cratero adductos eos Persas, ut ipse quoque expresse id dicat 10. 1. sed intellige primo nuncium misisse; mox ipsum venisse. *Freinsh.*

23 *Sibyrtio*] *Sisyrtim* est Arriano 6. 5. *Raderus.* Mendum est absque dubio, ut priscum sigma forma parum differens à beta, hujus locum occupaverit. Non enim Diodorus tantum, Iustin. 13. 4. & ibi notati, Σιβύρτιον vocant; sed ipse Arrian. 5. 1. *Freinsh.*

Menon] Hunc supra 7. 4. innuit primum Arachosiorum, vicinorumque Gedrosorum, ut intelligi datur, prætorem fuisse, ut ab Alexandro subacti sunt. at Arrian. 6. 5. longe aliter: *Postquam vero in Gedrosorum regiam pervenit, militibus ibi quietem dedit: Apollophanem, quod nihil eorum quæ imperata ei fuerant, perfecisset, satrapatu deponit, Thoante in ejus locum suffecto: qui quum ex morbo decessit, Sibyrtius ei successor est datus.* Verum ipse Arrian. Indic. 4. 12. *Apollophanem in prælio Leonnati cum Oritis casum* ait. quæ loca non video quomodo concilientur, nisi dicas, postquam satrapia privatus fuit, statim ad Leonnatum se contulisse, sponte an jussu regis. *Idem.*

In Carmaniam] Strabo lib. 15. *Die sexagesimo in Gedrosiorum regiam à finibus veniens, cum exercitum paululum quiete refecisset, in Carmaniam profectus est.*

21 *Aspastes*] Arrian. 6. 5. de Sibyrtio: *Carmaniæ satrapa erat, nuper admodum id muneris ab Alexandro consequutus: tum vero Arachotorum & Gadrosorum imperium illi collatum est. Carmaniam vero Tlepolemus Pythophanis filius tenuit.* Idem Indic. 6. 17. *Collecti undequaque barbari tuta munitaque Carmaniæ loca occupaverant. Nam satrapa eorum jussu Alexandri interfectus fuerat. Tlepolemus autem qui recens satrapatum inie-*

comiter adloquutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Quum India profecti, sicut imperatum erat, equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quæ sub imperio erat regione misissent; quibus deerant im-
23 pedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul à Perside
24 aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur, ut supra dictum est, æmulatus Patris Liberi non

NOTÆ.

inierat, nondum firmum imperium nactus erat. Quæ non modo cum Curtio, sed nec inter se consentiunt.

22 *Impedimenta*] An *ad imp.* restituit equos & jumenta ad impedimenta vehenda, quibus *deessent quæ sarcinas veherent*, ut dixerat paulo supra.

24 *Æmulatus patris Liberi*] Arrian. 6. 5. negat; Diodor. 17. 106. affirmat: testatur & Plutarch. cap. 116. Bacchi vero seu Liberi patris ex India redeuntis triumphum Siculus 4. 3. paucis hisce verbis spectandum proponit: *Liberum memorant impiis ubique graviter multatis, & benigne habitis ceteris hominibus, ex India in elephanto sublimem Thebas rediisse, & quia totum expeditionis intervallum trienne fuerat, Græcos propterea trieteridas celebrasse asserunt. Primum quoque omnium spoliis tantæ expeditionis onustum, cum triumpho in patriam esse invectum.* Raderus. De Alexandro adde Liv. 9. 18. Plutarch. orat. 1. 15. ubi in magna gloria ponit hoc factum. Secus visum Athenæo 12. 9. ubi ex Ephippo narrat alios quoque deos æmulatum esse Alexandrum; Ammonem, Dianam, Mercurium, Herculem. Ibidem etiam de Commodo narratur, Herculem dici voluisse. Quod & ex scriptoribus vitæ constat. Bacchus autem præcipue ad imitandum placuit multis: Mithridatem, Antigonum, C. Marium, M. Antonium in scenam producit Schottus Observ. Histor. 3. 3. Vbi ex Valer. Maxim. 3. 6. & Plinio 33. 11. notat, Marium post victoriam Cimbricam cantharis potasse, quod in inclyto suo per Asiam triumpho Liber eo poculi genere fuisset usus. Vt mirum sit, in hoc triumpho Plutarchum, cum varia pocula nominaret, cantharos omisisse. Memorabile autem inprimis est, quod in Avito, sive potius *Vario*, Xiphilinus narrat: Genius aliquis, quum se Alexandrum Macedonem esse diceret, haberetque formam ejus, atque omnem ipsius ferret apparatum, profectus ex iis locis quæ ad Istrum sunt, (ubi quemadmodum extiterit, mihi quidem non constat) Asiam atque Thraciam pertransiit bacchantium more, cum quadringentis hominibus qui thyrsis ornati erant nervisque, faciebantque injuriam nemini. Huic, ut uno ore asseruerunt omnes qui tum fuerunt in Thracia, diversoria ceteræque res necessariæ publice suppeditatæ sunt, nec ei contradicere quisquam est ausus aut resistere, non prætor, non miles, non procurator, non præsides provinciarum, sed interdiu tanquam in pompa, ut edixerat, Byzantium venit: post inde profectus, appulit ad regionem Chalcedonensium, ubi de nocte creato quodam sacerdote, obrutoque equo ligneo evanuit. Insignis locus, sed & insigni mendo conspurcatus, ibi: *thyrsis ornati erant nervisque*, *τύρσους τε καὶ νευρίδας ἐνεσκευασμένοις.* Sed *νευρὶς* nervus esse non videtur; aut doceatur exemplis: & si maxime foret, quid ad rem? Scribe *θύρσους τε καὶ νεβρί-*

non gloriam ſolum, quam ex illis gentibus deportaverat; ſed etiam famam (ſive illud triumphus fuit ab eo primum inſtitutus, ſive bacchantium luſus) ſtatuit imitari, animo ſuper humanum faſtigium
elato. *Vicos, per quos iter erat, floribus coroniſque ſter-* 25
ni jubet: *liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vaſa diſponi: vehicula deinde conſtrata, ut plures capere milites poſſent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veſte precioſa.*
Primi ibant amici & cohors regia, variis redimita 26
floribus coroniſque, alibi tibicinum cantus; alibi lyræ ſonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujuſque adornatis, comeſſabundus exercitus, armis quæ maxime decora erant circumpendentibus. Ipſum convivaſque currus vehebat, crateris aureis ejuſdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc 27
mo-

NOTÆ.

νεβρίδας, thyrſis & hinnulorum pellibus. Hic enim bacchantium habitus fuit, ipſiuſque Bacchi. Dionyſius verſu 996. *At vero ille hinnuli pellem* (νεβρίδα) *in humeros extendit: Ebrius autem vino implexos quaſſavit thyrſos.* Vbi Euſtathius: νεβρίδα. ὅ ἐστι δέρμα νεβροῦ, ἤτοι νεογνοῦ ἐλάφου, πολύστικτον, &c. Papinius Sylvar. I. 2. Baccho cum thyrſis attribuit.

— *flavam maculoſo nebrida tergo.*

& Achillem Baccho comparans Achillid. I. 8.

Vt vero à tereti demiſit nebrida collo.

Sic & Polyæn. I. I. Bacchi comitibus νεβρίδας tribuit: & alii paſſim. Admirandi luxus pompam Bacchicam, inſtitutam Alexandriæ imperante Ptolemæo, prolixe deſcribit Athen. 5. 7. *Freinsh.*

Bacchantium luſus] Polyænus I. I. haud abſurde, omnia Bacchi orgia ſtratagemata fuiſſe aſſerit.

25 *Floribus coroniſque*] Dictum ſupra ad 5. I. Ælian. Var. 9. 8. *Dionyſius junior in Locrenſium urbem veniens,* &c. *maximas civitatis domus occupavit, eaſque roſis, ſerpyllis, aliiſque id genus floribus ſtravit.* & cap. 9. Demetrio *ſingulis anni partibus flores recentes ſubſternebantur, ut in ipſis veſtigia poneret.*

Alia candidis velis] Quid, ſi legas; *ornari candidis velis, aliaque veſte precioſa.* Veſtis nomen late patens, etiam vela iſta candida, quæ intellige ex Indica byſſo confecta, comprehendit. *Freinsh.*

26 *Coroniſque*] Præſertim ex hedera. Plin. 16. 34. ex Theophraſto ſcribit, *Alexandrum ob raritatem* (hederæ in illis partibus) *ita coronato exercitu, victorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi patris.*

Tibicinum cantus] *Polycletus* apud Athenæum 12. 9. ſcribit. *tibicinas ſemper & tibicines ſecutos eum in exercitu,* αὐλητρίδας καὶ αὐλητάς. Etiam in hoc triumpho apud Arrianum 6. 5. legitur καταυλούμενος. Plutarch. cap. 116. *Circumſonabant omnia loca fiſtulis, tibiis, &c.* Freinshemius.

27 *Par-*

modo per dies ſeptem bacchabundum agmen inceſſit; [a] parta præda ſi quid victis ſaltem adverſus comeſſantes animi fuiſſet: mille hercule, [b] viri modo & ſobrii, ſeptem dierum crapula graves in ſuo trium-
28 pho, capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam preciumque conſtituit; hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præſens ætas, & poſteritas deinde mirata eſt, *per gentes nondum ſatis domitas inceſſiſſe temulentos, barbaris, quod temeritas erat,*
29 *fiduciam eſſe credentibus.* Hunc adparatum carnifex ſequebatur: quippe ſatrapes Aſpaſtes, de quo ante
30 dictum eſt, interfici juſſus eſt. adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas; nec crudelitati luxuria obſtat.

INTERPRETATIO.

a Qui *facilis præda* fuiſſet, *ſi &c.*
b *Qui modo fortes ac non temulenti forent.*

NOTÆ.

27 *Parta præda*] An *parata?* quomodo & editi quidam. ſic ſup. 4. 14. Tacit. H. 1. 6. *parata audenti materia.* quia tamen illud eundem prope ſenſum reddit, loco movere non ſuſtinuimus: præſertim cum & auctoritate nitatur maximi poëtæ Virg. Eclog. 3. 68.
Parta mea Veneri ſunt munera:
maximique Hiſtorici Salluſt. Iugurth. 10. utroque verbo ſine diſcrimine utitur: *neque auro parare queas, officio & fide pariuntur.* Idem.

Septem dierum] Totidem & alii, ut Diodor. 17. 106.

30 *Adeo nec luxuria quidquam crudelitas*] Cum tyrannus ad commodum & voluptatem ſuam omnia referat, inde utrumque in illo vitium. Trebellius Pollio in 30 Tyrannis. de Ingenuo 8. *Exſtat ſane epiſtola Gallieni, quam ad Celerem Verianum ſcripſit, qua ejus nimietas crudelitatis oſtenditur. quam ego idcirco interpoſui, ut omnes intelligerent, hominem luxurioſum crudeliſſimum eſſe, ſi neceſſitas poſtulet.* Corn. Nepos in Timoleonte: *Et manu fortis & belli peritus fuit; &, id quod in tyranno non facile reperitur, minime libidinoſus, non luxurioſus, non avarus, nullius rei denique cupidus, niſi ſingularis perpetuique imperii, ob eamque crudelis.* Loccen.

Q. CVRTII RVFI, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI REGIS MACEDONVM, LIBER X.

CAP. I.

Cleander & alii duces delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinorosi puniuntur. Alexandri consilium de Occidentali Europæ parte lustranda: liberalitas erga Abisaris filium: & in Orsinem crudelitas.

IISDEM fere diebus Cleander & Sitalces, 1
& cum Agathone Heracon superveniunt,
qui Parmenionem jussu regis occiderant;
quinque millia peditum cum equitibus mil-
le. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfue- 2
rant, sequebantur; nec tot facinora, quot admise-
rant, compensare poterant cædis perquam gratæ re-
gi ministerio. Quippe quum omnia profana spoliaſ- 3
sent; ne sacris quidem abstinuerant: virginesque
& principes feminarum stupra perpessæ, corporum
ludibria deflebant. Invisum Macedonum nomen a- 4
varitia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter o- 5
mnes tamen eminebat Cleandri furor; qui nobilem
virginem constupratam servo suo pellicem dederat.
Ple-

NOTÆ.

5 *Cleandri furor*] Vt eodem nomine, ita haud multum dispari fortuna vitæque exitu fuit Cleander Commodi libertus. De quo Lamprid. cap. 7. & Marcellin. 26. 15. *Freinsh.*

Servo suo pellicem dederat] Quum majorem indignioremq; injuriam ne excogitare quidem posset. Graphice describit Iust. 16. 5. in Clearchi Heracliensis tyrannide: *Ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorũ filiasq; nubere servis suis, proposita recusantibus morte, compellit,* &c. additq; multas huic dedecori mortem antetulisse. *Id.*

6 *Pre-*

6 Plerique amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam objiciebantur, atrocitatem; quam memoriam occiſi per eos Parmenionis, quod tacitum prodeſſe reis apud regem poterat, intuebantur: læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, NEC VLLAM potentiam ſcelere quæſitam cuiquam eſſe diuturnam.

7 Rex cognita cauſa pronunciavit *ab accuſatoribus unum, & id maximum crimen eſſe præteritum,* [a] *deſperationem ſalutis ſuæ: nunquam enim talia auſuros, qui ipſum*

INTERPRETATIO.

a *Quod de ipſius* regis *vita deſperaſſent.*

NOTÆ.

6 *Prodeſſe reis*] Quemadmodum Catum liberavit ſeveriori ſententia Tiberius apud Tacit. 4. 31. *ſimilis operæ* ſibi præſtitæ *memor.*

Læti recidiſſe iram] Vide Tacit. 6. 3. 6. 4. & 6. 10. *quo lætius acceptum ſua exempla in conſultores recidiſſe.* Lucretius lib. 5. v. 304. à fine:

Circumretit enim vis atque injuria quemque,
Atque unde exorta eſt, ad eum plerumque revertit.

Hiſtoria tam ſacra quam profana hujus rei exemplis abundat. *Loccen.*

Nec ullam potentiam ſcelere] Livius id probat exemplo Tarquinii Superbi, cujus *ultimum regnum, quod ſcelere partum* erat. Et veritas conſtat inſigni monito Demoſthenis Olynth. 2. ὅταν ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικοῦντα καὶ ἐπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν βεβαίαν κτήσασθαι. *Si quis per avaritiam & improbitatem fiat potens, prima quæq; occaſio & parvum erratum omnia retrahit & diſſolvit. Non enim fieri, non fieri poteſt viri Athenienſes, ut per injurias & perjuria & mendacia ſtabilis potentia comparetur.* Loccen.

7 *Maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ*] Mercerus ad illa Taciti 2. 50. *Cæſarique connexa ad ulterio teneretur*, oſtendit, familiare principibus eſſe, ut omnia perperam facta ad crimen majeſtatis trahant. Quamquam hoc loco veriſſima fuerit vox Alexandri. conſentiunt enim ſcriptores, famam mortis ejus, ex periculo apud Mallos Oxydracas, ſpiritus feciſſe præfectis ejus, ut poteſtate ſua, tanquam rationem non reddituri, pro libitu abuterentur. Scipio Gentilis lib. 1. de Conjurat. p. m. 32. 33. notat, *etiam de vita Principis inquirere, præſertim per aſtrologos & mathematicos, capitale eſſe: neque hoc ſolum, ſed etiam de ea dubitare vel deſperare, pro crimine majeſtatis habitum eſſe, ſi ea deſperatio indiciis eſſet aliquibus patefacta.* Hoc ibidem declarat exemplo C. Lutorii Priſci ex lib. 3. Annal. Taciti. mox addit: *Alexander Magnus id ipſum pro maximo crimine majeſtatis habuit, non ex ira vel ebrietate, ſed tanquam recepto jure. Sic enim Q. Curtius lib. 10. ait: Rex, cognita cauſa, pronunciavit, ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritum, &c. Nunquam hoc ita Alexander pronunciaſſet & cauſa cognita, niſi lex Macedoniæ de hac ſpecie majeſtatis fuiſſet.* Crimen auxit ex deſperatione ſalutis regiæ orta violatio dignitatis regiæ, & quod tam vilis illis eſſet ſalus & vita regia, & quod inde acceſſerat abuſus poteſtatis ſuæ. Scipio apud

ipsum ex India sospitem, aut optassent reverti, aut cre-
didissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit; *DC* 8
autem militum, qui sævitiæ eorum ministri fuerant, in-
terfici jussit. Eodem die sumptum est supplicium de 9
iis quoque, quos auctores defectionis Persarum Cra-
terus adduxerat. Haud multo post Nearchus & One- 10
sicritus, quos *longius in Oceanum procedere* jusserat,
superveniunt. Nunciabant autem quædam audita, 11
alia comperta; *insulam ostio amnis subjectam auro abun-*
dare; inopem equorum esse: singulos equos ab iis, qui
ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi.
Ple-

NOTÆ.

apud Livium lib. 28. in orat. ad seditiosos milites in præsidio positos, acriter nec semel illis objectat *famam mortis suæ non acceptam solum temere, sed etiam speratam*; eoque se non parum violatum ostendit: *Nihil ultra facile creditam mortem meam à vobis VIOLATUS SIM.* Augustus pædagogum ministrosque Caji filii, *per occasionem valetudinis mortisque ejus superbe avareque in provincia grassantes*, oneratis gravi pondere cervicibus, præcipitavit in flumen, ut refert Suetonius in vita Augusti cap. 67. Quod autem Sc. Gentilis peculiarem hac de re legem Macedonum exstitisse scribit, de hoc dubito: cum nihil tale auctores prodiderint memoriæ. *Loccenius.*

8 *Hos quidem vinxit*] Et, quod apud Curtium deest, Arriano 6. 5. teste, occidit. Fallitur enim editor Curtii Allobrox, qui ad oram annotavit: *Dat veniam scelerum auctoribus humana censura, sed vexat & opprimit scelerum ministros.* Non dedit veniam Cleandro, Sitalci, Agathoni, Eraconi Alexander, sed omnes interfecit. *Raderus.* Firmant id reliqui scriptores, licet occisos non nominent. Iustin. 12. 10. Multæ devictæ gentes præfectos suos accusaverunt; quos sine respectu amicitiæ, Alexander in conspectu legatorum necari jussit. *Diodor.* 17. 106. Cum multos Satraparum & ducum per vim & injuriam potestate abusos cognovisset, meritas illis pœnas irrogavit. *Plut. cap.* 118. Sumpsit de ducibus, qui deliquerant, supplicium.

10 *Nearchus & Onesicritus*] Plin. 6. 23. *Festos dies ibi* (apud Susa) *agentem Alexandrum invenerunt septimo mense, postquam digressus ab iis fuerat Pattalis, tertio navigationis.* Qui Diodor. 17. 106. cetera concors, urbem maritimam nomine *Salmuntem* vocat. Reliqui, & præsertim Arrianus in Indicis, quem prolixe hæc omnia exponentem per te leges, ut solet fieri, varie dissentiunt. Qui tamen conciliari nonnihil possunt ex eo, quod bis ad Alexandrum pervenit Nearchus: semel in Gedrosis, iterum Susis. *Freinshemius.*

11 *Insulam ostio*] De hac Plinius 6. 21. *Extra ostium Indi Chryse & Argyre, fertiles metallis, ut credo; nam quod aliqui tradidere aureum argenteumque iis solum esse, haud facile crediderim.* Periegetes versu 589. plura Mela 3. 7. *Ad Tamum insula est Chryse, ad Gangem Argyre, altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei.* Raderus.

12 *Plenum esse belluarum mare;* [a] *æstu secundo eas ferri magnarum navium corpora æquantes:* [b] *truci cantu deterritas sequi classem: cum magno æquoris strepitu, ve-*
13 *lut demersa navigia, subisse aquas.* Cetera incolis crediderant: inter quæ *rubrum mare non à colore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythra rege adpella-*
14 *ri. Esse haud procul à continenti insulam palmis frequentibus consitam, & in medio fere nemore columnam eminere, Erythræ regis monumentum, literis gentis ejus scriptam.*

INTERPRETATIO.

a Eas *sequi* maris *æstuantis cursum.*
b *Horridis clamoribus fugatas* ne *classem sequerentur.*

NOTÆ.

12 *Plenum esse belluarum mare*] De his Strabo lib. 15. Diodor. 17. 106. Plin. 6. 23. paucis: *Circa has* (insulas) *hydri marini vicenûm cubitorum adnatantes, terruere classem.* Solinus c. 55. *Indica maria balænas habent ultra spacia quatuor jugerum,* &c. Consulendus hic Arrian. Indic. c. 5. De belluis hisce & harum iconibus Rondeletius, & alii. Plurima Gesnerus lib. 4. lit. B. & C. in Balænis & Cetis. *Raderus.* Etiam apud Senec. suasor. 1. exaggeratur *fœda belluarum magnitudo.*

Truci cantu] Sebisius malit *tubæ cantu*, & quodammodo juvant Arrianus Ind. 5. 18. *quantum capita ferre poterant, acclamasse, tubisque clanxisse.* & Strabo lib. 15. *tubis belluas exterruit.* Verum tamen nihil incommodi habet vulgata lectio; sed eo melior est quod non tubam tantum, sed alium quoque clamorem non excludit; quo præter tubam usos Macedonas, ex scriptoribus constat. Quamquam ne clamori quidem cesserint, sed fragori navium obviam venientium. Plin. 9. 3. Sed in mari belluæ circa solstitia maxime visuntur. Tunc illi ruunt turbines, tunc imbres, tunc dejectæ montium jugis procellæ ab imo vertunt maria, pulsatasque ex profundo belluas cum fluctibus volvunt (*hoc est quod* æstu secundo eas ferri *dixit Curtius*) & alias tanta thynnorum multitudine, ut Magni Alexandri classis haud alio modo, quam hostium acie obvia contrarium agmen adversa fronte direxerit: aliter sparsis non erat evadere. non voce, non sonitu, non ictu, sed fragore terrentur, nec nisi ruina turbantur. thynnis tribuit Plinius, si tamen vitio caret locus; quod alii rectius physeteribus. *Freinsh.*

Deterritas sequi classem] Hoc sine Græcis vix intelligas. Quorum Strabo, *tubis belluas exterruit. Illas undas subeuntes, navale certamen à puppi minabantur: verum subito cessavere.* Arrian. Ind. 5. 18. *cete exterrita in profundum sese abdidisse: neque multo post ad puppes emersisse.*

14 *Erythræ regis monumentum*] De loci istius nomine non parum discrepat inter auctores. *Oaractam* vocat Arrian. Ind. 6. 18. *Ogyris* dicitur Plinio 6. 28. Melæ 3. 8. Stephano, & Dionysio τῷ περιηγητῇ vers. 607. Eratostheni apud Strabon. lib. 16. *Tyrina*; Nearcho apud eundem *Doracta:* denique Ptolemæo (Οὐορέχθα) *Vorochtha* vel *Borochtha:* unde fortasse mendosum illud *Doracta.* Nec de certo compertoque loci positu quicquam habent, quod plane liqueat. Nam Ogyrin sive Tyrinam

ptam. Adjiciebant, *navigia, quæ lixas mercatoresque vexis-* 15
sent, famam auri sequutis gubernatoribus in insulam esse
transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi 16
plura cupidine accensus, *rursus eos terram legere* ju-
bet, *donec ad Euphraten adpellerent classem; inde ad-*
verso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita 17
complexus, statuerat omni ad Orientem maritima
regione perdomita, ex Syria petere Africam, Car-
thagini infensus: inde Numidiæ solitudinibus pera-
gratis

NOTÆ.

rinam alii paulo longius intra sinum Persicum collocant: alii eam inde duobus stadiorum millibus in altum mare: Oceanum scilicet, austrum versus submovent, Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης, uti canit Dionysius, *extra Carmaniæ promontorium:* quo, tanquam obice altero, sinus Persicus clauditur. *Fullerus Miscell. Sacror.* 4. 20.

15 *Adjiciebant*] Incolæ [immo ipsi, Nearchus & Onesicritus] adjiciebant, seu referebant inter alia. De hac Insula, in quam lixæ & mercatores trajecerunt, exacte Arrianus rerum Indicarum 5. 20. & *Nosalam* appellatam, Solique sacram fuisse docet, sed fabulosa esse quæ de illa narrentur. *Raderus.* Quod eo loco de Nereïde quadam addit Arrianus, fidem facit, eandem insulam hic intelligi, quæ Philostrato 3. 16. Σέληρα vocatur: itidemque centum à continente stadiis abesse dicitur. *Freinsh.*

17 *Animo infinita complexus*] De his Alexandri molitionibus paulo fusius Arrian. l. 7. initio. Plutarch. cap. 117. paucissimis: *Instituit Arabiam & Africam abire, atque per columnas Herculis in mare mediterraneum decurrere.* Raderus. Apud Diodor. 18. 4. hæc aliaque multa ardua atque magnifica in commentariis ejus reperta enarrantur. Belle Lucan. 10. 36.

——— Oceano classes inferre parabat
Exteriore mari. non illi flamma nec unda,
Nec sterilis Libye, nec Syrticus obstitit Ammon.
Isset in occasus, mundi devexa secutus,
Ambissetque polos, Nilumque à fonte bibisset:
Occurrit suprema dies; naturaque solum
Hunc potuit finem vesano ponere regi.

Ita Cæsar apud Plutarch. cap. 82. instituebat Parthos bello petere. His subjugatis per Hyrcaniam secundum mare Caspium & Caucasum ambire Pontum, atque ita Scythiam invadere, incursatisque quæ Germaniæ circumjecta sunt, ac Germania ipsa, per Galliam regredi in Italiam, atque hunc committere Imperii Romani Oceano undique circumscripti orbem. Similis Pyrrhi vesania apud Plutarch. cap. 29.

Maritima regione] Arabia. Quam *nec Persarum, nec Macedonum postea reges, quamvis potentissimi, subigere valuerunt.* Diodor. 2. 1. Vide præcipue Arrian. qui unus plura intelligendo huic libro conferet, quam omnes alii. Eustathius ad Dionys. vers. 995. notat, Alexandrum ibi sedem imperii constituere decrevisse. Verum eam non perdomuit, quicquid dicant de thurifera regione, qui apophthegma ejus adnotarunt, Leonidæ magnum thuris modum mittentis, ut ea regione subacta. Plutarch. apophth. c. 36. *Freinsh.*

Carthagini infensus] Supr. 4. 4. Nec igno-

gratis cursum Gadis dirigere. *ibi* namque *columnam*
18 *Herculis esse* fama vulgaverat. Hispanias deinde, quas *Iberiam* Græci à flumine Ibero vocabant, adire; & prætervehi Alpes, Italiæque oram, unde in Epirum
19 brevis cursus est. Igitur Mesopotamiæ prætoribus imperavit, *materia in Libano monte cæsa, devectaque ad urbem Syriæ Thapsacum, ingentium carinas navium ponere: septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum regibus imperatum, ut æs stuppamque & vela*
20 *præberent.* Hæc agenti Pori & Taxilis regum literæ traduntur, *Abisarem morbo; Philippum præfectum ipsius ex*

NOTÆ.

ignorabant aut negligebant astutissimi mortalium; sed cum animadvertissent Alexandri ita magnas opes, ut Aphricæ quoque immineret, unum ex civibus virum acrem, nomine Hamilcarem Rhodinum, jusserunt simulato exilio ire ad regem, omnique studio in amicitiam ejus pervenire: qua is potitus, consilia ejus nota civibus suis faciebat. Frontin. 1. 2. Iustin. 21. 6.

Cursum Gadis dirigere] Quin & eo venisse, etiam in Britanniam & Orcadas, scripsit Cedrenus, reprehensus eo nomine à Camdeno in Britannia cap. de Britannorum moribus.

Columnas Herculis] Mira de his columnis, sed incerta. nam alii pro columnis promontoria ponunt. alii montes, alii statuas Herculis, alii turres, alii columnas octo cubitorum: alii freti claustra, alii Gades, alii etiam quippiam ultra Gades situm. Nonnulli pro columnis habent Calpen, & Abilam, qui est mons ex adverso Calpæ in Africa, quem Eratosthenes ait situm esse in Metagoniis Numidica gente. Strabo lib. 3. de Gadibus & columnis copiosissime disputat, quem lector ipse, si placuerit, videbit; locus enim est prolixior, quam ut huc transferatur. Interim Melam 2. 6. Solin. cap. 26. Philostrat. 11. 97. Periegetem, & ad illum Eustathium, Pindarum in Pythiis, Isthmiis & Nemeis inspice. Nam quæ à Strabone & Eustathio ex Pindaro laudantur, hodie non apparent. *Raderus.* Non temere autem de *columnis Herculis* mentionem injicit, sed designans, quod jam aliquoties dixit, Alexandrum *cupisse expeditione ultra terminos Bacchi & Herculis progredi*: ut de hoc ipso ejus consilio judicat Plutarchus de fort. Rom. c. 26. *Freinshemius.*

18 *Italiæque oram*] Plutarch. ibidem: Ego vero etiam Alexandri Magni mortem in parte felicitatis Romanæ pono, nisi magnis successibus & rebus clarissime gestis, insuperabili confidentia & elatione animi, qui stellæ instar ab ortu Solis in occasum transiliebat, ac jam in Italiam fulgorem armorum jaciebat, &c. Liv. autem 9. 17. sentit, si in Italiam transmisisset Alexander, Romanos non fuisse superaturum.

19 *Septiremes omnes esse*] Vltimam vocem expungit Rutgers. Var. Lect. 3. 4.

Cypriorum regibus] Ammian. 14. 27. Tanta autem tamque multiplici fertilitate abundat rerum omnium eadem Cyprus, ut nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus, à fundamento ipso carinæ, ad supremos usque carbasos ædificet onerariam navem, omnibusque armamentis instructam mari committat.

20 *Philippum præfectum*] Reor eundem olim Thessalorum equitatui præfuisse

ex vulnere interisse, oppressosque qui vulnerassent eum.
Igitur Philippo substituit Eudæmonem. dux erat 21
Thracum. Abisaris regnum filio ejus adtribuit. Ven- 22
tum est deinde Persagadas. Persica est gens, cujus
satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter
omnes barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro 23
quondam rege Persarum: opes & à majoribus tra-
ditas habebat; & ipse longa imperii possessione cu-
mulaverat. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi 24
modo ea, sed etiam amicis ejus daturus occurrit.
Equorum domiti greges sequebantur, currusque ar-
gento & auro adornati, preciosa supellex, & no-
biles gemmæ, aurea magni ponderis vasa, vestesque
purpureæ, & signati argenti talentûm quatuor millia.
Ceterum tanta benignitas barbaro causa mortis fuit. 25
nam quum omnes amicos regis donis super ipsorum
vota coluisset; Bagoæ spadoni, qui Alexandrum ob-
sequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem
ha-

NOTÆ.

fuisse ad Arbela, Balacro natum, de quo etiam Diodor. 17. 57. *Raderus.* Quem erroris convincit Arrian. 5. 2. *Philippo Machatæ F. præside illius regionis constituto.*

24 *Talentum quatuor millia*] Vix credibiles opes unius Satrapæ. mox Bagoas rem exaggerans, ut suspicari licet, ait *tria millia talentûm condita esse cum Cyro.* Vultque illa ab Orsine sublata: atque hinc hominem prædivitem factum. Quod consideranti utique videbitur falso aucta 4000 talentorum summa. præsertim cum adjiciat multa alia dona præciosissima; veroque simile sit, non omnia largitum esse, sed sibi quædam retinuisse. Regias igitur opes possederit: quod vix concedas, & si concedas, utique non pertendas, eo fuisse deventurum, ut munificentia Alexandrum supergrederetur. At hujus mille talenta Taxili dono data, quanta non admiratione modo, sed etiam invidia prosecuti sunt amici? Vide supra 8. 12. *Freinsh.*

25 *Obsequio corporis*] Quam scelestè deperiret propudium illud hominis, ex Dicæarcho apud Athenæum 13. 8. & Plutarcho cap. 116. constat. Non omnino dissimilis est vesania L. Quintii, qui itidem in scorti sui gratiam nobilem barbarum occidit. Auctor Liv. 39. 42. & Plutarch. Catone Maj. c. 32. Sed quid ibi animadverto monstri? De Catone censore lego: *Allegit in senatum collegam & amicum L. Valerium Flaccum.* Quid? ergo Flaccus censor erat, senator non erat? Ne dubita scribere: *Principem senatus legit*, &c. & in textu: προέγραψε μὲν αὐτὸ Κάτων τῇ συγκλήτῳ τ συνάρχοντα, &c. fuerat προσέγραψε, una literula temere inculcata eas excitavit turbas. Correctionis hujus quem meliorem dabo prædem vademque ipso Plutarcho? In Æmilio cap. 65.

26 habuit. admonitusque à quibusdam *quam Alexandro cordi esset*; respondit, *amicos regis, non scorta se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effe-*
27 *minarentur*. His auditis spado potentiam flagitio & dedecore quæsitam, in caput nobilissimi & insontis exercuit. Namque gentis ejusdem levissimos [a] falsis criminibus adstruxit, monitos tum demum ea de-
28 ferre, quum ipse jussisset. Interim quoties sine arbi-

INTERPRETATIO.

a *Fictis criminationibus instruxit.*

NOTÆ.

τῆς δὲ βουλῆς προέγραψε μὲν Μάρκον Αἰμίλιον Λέπιδον, ἤδη τετράκις καρπούμενον τὴν προεδρίαν. ubi simul explicatam vides eam phrasin. *Freinsh.*

27 *Spado potentiam flagitio & dedecore quæsitam*] Iste spado etiam suo firmat exemplo, licet indignissimo; Pisonis effatum apud Tac. 1 Hist. *Nemo unquam imperium flagitio quæsitum, bonis artibus exercuit.* Et illud Senecæ in Hercule OEtæo v. 637. & seqq.

Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet:
Tantum ut noceat, cupit esse potens.

Loccenius.

Adstruxit] Negat Acidalius verbum *adstruere* reperiri pro subornare, submittere. vel si inveniatur, rectius tamen scribi *instruxit*, existimat. Freinshemius libentius ad crimina verbum struendi refert, si exemplaria patiantur: *Nam per gentis e. l. falsis criminibus structis (monitos tum d. e, d. q. ipse jussisset) interim*, &c. sed nihil asseverare audet.

28 *Quoties sine arbitris erat*] Hoc exemplo gratiosorum in aula facilitate Principis abutentium, & pravæ calumniantium artes accuratè describuntur; Vel ex ambitione & æmulatione, vel ex honoris & præmiorum non satis æstimato, ut putant, ac præstito sibi debito causas iræ odiique adversus innocentem, & inde calumniæ ansam arripiunt. Senec. de ira 3. 30. *Inquieta ac stolida ingenia interdum injurias vocant modica beneficia: in quibus frequentissima, certe acerbissima iracundiæ materia est.* Dum vero strenue calumniantur, veram iræ suæ odiique causam dissimulant; fictam, speciosam tamen, afferunt: quo gravior sit criminantium auctoritas, & facilius fidem calumniæ inveniant: eaque apud credulum Principem, in secreto, absque arbitris, inauditum reum evertant. Inprimis hoc sceleratum artificium olim usurpabatur à spadonibus in aula Principum frequentibus & charis. Ammian. Marcell. lib. 14. Gallum virum fortissimum simili fraude in regia Constantini oppressum refert: *Spadonum ea tempestate plus habendi cupiditas ultra mortalem modum adolescebat, inter ministeria vitæ secretioris per arcanos susurros nutrimenta fictis criminibus subferentes: qui ponderibus invidiæ gravioris virum fortissimum opprimebant.* Hodie etiam in aula Turcica ferunt à purpuratis eunuchorum, qui Sultano in deliciis, gratiam magnis & crebris muneribus esse mercandam, si incolumi fortuna apud Imperatorem suum stare velint. Alexander Severus hujusmodi tineas ac sorices palatii (ita vocabat Licinius) aulæ suæ secreto virilibusque ministeriis recte submovebat, nec patulas aures insontes absentesque calumniantibus præbebat, ut notat Ælius Lampridius in ejus vita. *Loccenius.*

30 Se-

bitris erat, credulas regis aures implebat; dissimu-
lans causam iræ, quo gravior criminantis auctoritas
esset. Nondum suspectus erat Orsines, jam tamen 29
vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis pe-
riculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in
stupro quidem & dedecoris patientia fraudis obli-
tum, quoties amorem regis in se accenderat, Orsi-
nem modo *avaritiæ*, interdum etiam *defectionis*, ar-
guebat. Iam matura erant in perniciem innocentis 30
mendacia, & fatum, cujus inevitabilis sors est, ad-
petebat. Forte enim *sepulchrum Cyri* Alexander jus-
sit *aperiri*, in quo erat conditum ejus corpus, cui
[a] dare volebat inferias. Auro argentoque repletum 31
esse crediderat, quippe ita fama Persæ vulgaverant;
sed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scy-
thicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterum corona 32
aurea imposita amiculo, cui adsueverat ipse, so-
lium, in quo corpus jacebat, velavit; miratus *tanti
nominis regem, tantis præditum opibus, haud preciosius
sepultum esse, quam si fuisset è plebe.* Proximus erat la- 33
teri spado, qui regem intuens, *quid mirum*, inquit,
*est inania sepulchra esse regum, quum satraparum domus
aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me ad-* 34
*tinet, ipse hoc bustum antea non videram: sed ex Dario
ita accepi tria millia talentûm condita esse cum Cyro.*

Hinc

INTERPRETATIO.

a *Funebres honores persolvere.*

NOTÆ.

30 *Sepulchrum Cyri*] De sepulchro Cyri, quidque in eo repertum & lectum sit, præter Curtium docent Strabo lib. 15. Arrian. 6. 5. Plut. cap. 118. quos citat & confert Brissonius lib. 1. Forte ex hoc facto nata fabula, Kainan magni regis prioris mundi sepulchrum Alexandro M. in India monstratum fuisse: quod ex Iuchasin refert Schickardus in Tarich pag. 25.

31 *Auro argentoque repletum*] Morem fuisse apud varias gentes tumulis inferendi thesauros, ostendit Rosinus antiq. Rom. 6. 31.

32 *Corona aurea*] Sic etiam *Achillis monumentum coronavit, & Hephæstion Patrocli.* Ælian. hist. var. 12. 7. Eundem postea honorem ipse consecutus ab Augusto. adi Sueton. in vita 18. & Caracalla apud Herod. 4. 15. *Freinsh.*

35 *Quod*

35 *Hinc illa benignitas in te; ut quod impune habere non*
36 *poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret.* Concitaverat jam animum in iram; quum ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt. hinc Bagoas; hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant au-
37 res. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula est traditus. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum injecit. Quem Orsines intuens, *audieram*, inquit, *in Asia olim regnas-*
38 *se feminas; hoc vero novum est, regnare castratum!* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo,
39 sed eximiæ quoque benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnum adfectasse suspectus occiditur.

NOTÆ.

35 *Quod impune habere*] Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται. Lampridius in Alex. Severo cap. 18. Idem sensus in his Livianis 1.17. *offerendum ultro rati quod amissuri erant.* & 6. 17. *refracturosque carcerem minabantur: quum remisso, id quod erepturi erant, ex SCto Manlius vinculis liberatur.* Pulchra ars & interdum utilis, quæ servare non possis, donasse potius videri, quam perdidisse. Himerius apud Photium, ubi Demosthenem inducit de revocando Æschine consultantem: *Cum utrumque acerbum sit, & edictum sponte solvere, & hæc sustinere præter voluntatem ex mandato: minus malum existimavi sponte solvere, quam invite tolerare.* Freinsh.

37 *Supplicio insontis spado*] Arrianus 6. 5. non excusat Orsinis innocentiam. Plutarch. cap. 118. à Macedone quodam apertum ait sepulchrum: *Hinc*, inquit, *cum Cyri conditorium apertum comperisset, interfecit auctorem, quamvis Pellæus esset non ex obscurissimis, qui id admiserat, Polymachus nomine.* Raderus. Apud Strab. culpa confertur in prædones ignotos.

Audieram, inquit, in Asia olim] Inprimis Semiramin & Amazonas; quod etiam Cæsar fatetur apud Suetonium cap. 22. Præter has etiam alibi Reginarum virtute & prudentia insignium exempla præbet historia sacra in Abigail & Esther, externa in Arthemisia, Sarina, Zenobia & aliis, de quibus Politici, ubi agunt de gynæcocratia, apud Gothos extra patriam in Amalasuentha, intra patriam hodie in CHRISTINA, Reginarum exemplo. *Loccen.*

Regnasse feminas] Iunge quæ de Amazonibus notata sunt sup. ad 6. 5. Addit, *olim regnasse feminas*: at si Arriano 1. 7. credimus, Alexandri tempore *usitatum erat in Asia, jam inde à Semiramide, ut & virorum uxores regnarent.* Freinsh.

Hoc vero novum est, regnare castratum] Imo secundum Plin. 13. 3. nihil novi: *Clarissimæ omnium* palmæ, *quas regias appellavere ab honore, quoniam regibus tantum Persidis servabantur, Babylone natæ uno in horto Bagoæ, ita enim vocant spadones; qui apud eos etiam regnavere.* Intelligit, opinor, eum qui Dario regnum dedit sup. 6.3. Non est novum duntaxat, sed & indignissimum, semiviros reges esse virorum, imo ipsorum regum in nonnullis exterorum aulis. *Loccen.*

40 *Res*

ditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda sup-
plicia; idem ad deteriora credenda. Scilicet RES 40
SECVNDÆ valent commutare naturam; & raro quis-
quam [a]erga bona sua satis cautus est. Idem enim
paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum à duobus
indicibus damnare non sustinuerat: humiliores quo- 41
que reos contra suam voluntatem, quia ceteris vi-
debantur insontes, passus absolvi: hostibus victis 42
regna reduxerat. ad ultimum à semetipso degenera-
vit usque adeo, ut adversus libidinem animi, arbi-
trio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam.
Iisdem fere diebus literas à Cœno accepit de rebus 43
in Europa & Asia gestis, dum ipse Indiam subigit.
Zopyrio Thraciæ præpositus dum expeditionem in 44
Getas faceret, tempestatibus procellisque subito
coortis

INTERPRETATIO.

a *Contra prosperitatem suam.*

NOTÆ.

40 *Res secundæ, &c.*] Vide Gruteri discurs. in Tacit. cap. 5.

41 *Regna reduxerat*] Vulgati ante Modium *regnare dixerat*. Acidalius corrigit *regnare didicerat*: ut sit acerba irrisio, in contrarium accipienda. Summæ antea moderationis rex, & vere rex, victor tandem rex esse didicerat, quasi id vero regium, non ex æquo & jure agere, sed pro sua aut aliorum libidine grassari. Addit deinde aliam conjecturam, *regnari didicerat*. quasi diceret, hostibus victis ipsum victum regnatumque fuisse, *ut ad scorti arbitrium aliis regna daret, aliis adimeret vitam.* At hanc correctionem respuit Raderus; illam sinceram & germanam scripturam arbitratur. Freinshemius miratur, Acidalium, quo fuit acumine, non vidisse legendum, *hostibus victis regna reddiderat.* Notum de Poro: sed & aliorum exempla suggeret Arrianus.

43 *Literas à Cœno accepit de rebus in Europa & Asia gestis*] Vulgo *literas à Cœno accepit.* Ad quod Raderus. A quo Cœno? nonne Cœnum 9. 3. extulimus? Dicam quod sentio. Hæc Curtii verba, *Iisdem fere diebus, &c.* usque ad illa, *Igitur XXX navibus Sunium, &c.* esse loco mota, & ad initium sexti libri, quod ibi desideratur revocanda. Sub illud enim tempus hæc à Zopyrione gesta Iustinus 12. 1. docet. Itaque pro *Cœno*, hic lego *Antipatro*: & pro *India* (*dum ipse Indiam subigit*) *Asia* recipienda: quæ vox in aliis codicibus hic desideratur apud Curtium, scribiturque tantum de *rebus in Europa gestis*, ut *Asia* pro *India* sit reponenda. Hæc certa meo animo conjectura est. *Raderus.* Mihi præter insignem violentiam, nihil habere videtur certi. Vt enim patiamur ex Cœno Antipatrum, ex India Asiam, ex decimo libro sextum fieri, unicum quo omnia ista quomodocumque niti videntur argumentum, valde lubricum est. Quippe Iustinus multa alio tempore gesta refert, ac Cur-

45 coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem compulerat. Amissa propemodum Thracia, ne Græcia quidem. *

NOTÆ.

Curtius verbi gratia, cum primum Persidem subigeret, instituisse eum cum alia Iustinus 12. 4. narrat, tum, ut *pupilli stipendia patrum traherent*; at secundum Curtium 10.4. diu postea id evenit. Ergo secutus MSS. Editorumque nonnullos importuna duo verba *à Cœno* eliminavi: quo facto tota ratio loci hujus constare potest. *Freinsh.*

CAP. II.

Dum turbatum Græciæ statum pacare, ex militibus ære alieno liberatis alios remittere domum, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio: quam gravi oratione & regia auctoritate compescit.

1 * IGITVR triginta navibus Sunium trans-
2 mittunt. promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis rex Harpalo Atheniensibusque juxta infestus *classem parari* jubet; Athenas protinus petiturus. Quod consilium dum agitat clam, literæ ei red-
3 duntur; *Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox concilio plebis habito jussum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, à quibus interceptum & trucidatum à quodam viatore
4 per insidias.* His lætus in Europam trajiciendi consilium

NOTÆ.

1 *Sunium transmittunt*] Accipio de mercenariis Harpali. De exulibus quidem Græcis haud accipiendum, vel cæcus videat. *Freinsh.*

3 *Dum agitat clam*] Rectius sic distinguitur, quam in aliis; *Quod cons. dum agitat, clam litteræ ei redduntur.* quid enim attinebat clam literas reddi Alexandro. & quidem ejusmodi literas? Sec nec illud placet: qui non possim credere, Alexandrum in ea magnitudine fortunæ atque gloriæ clam fuisse habiturum quem hostem peteret, etiamsi maxime potuisset. si tamen texit, omnibus aliis præfero scripturam B 1. *Quod consilium clam agitanti literæ redduntur.* Idem.

A quodam viatore per insidias] *A Thimbrone, uno ex amicis*, Diodor. 17. 108. *à servis suis*, Pausanias lib. 2. qui quidem addit: *Sunt tamen qui dicant Pausaniæ Macedonis dolo interiisse.* Quomodo autem hic exponemus viatore? nonne rectius in MSS. *auctore?* qui

lium omisit: sed *exsules præter eos, qui civili sangui-*
ne adspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitati-
bus, quis pulsi erant, jussit. Et Græci haud ausi im- 5
perium aspernari, quamquam solvendarum legum id
principium esse censebant; bona quoque, quæ ex-
starent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non 6
suæ modo, sed etiam publicæ vindices liberta-
tis, conluvionem hominum, quia ægre ferebant,
non regio imperio, sed legibus moribusque patriis 7
regi adsueti, prohibuere finibus: Omnia potius
toleraturi, quam purgamenta quondam urbis suæ, 8
tunc etiam exilii, admitterent. Alexander seniori-
bus militum in patriam remissis; *tredecim millia pedi-*
tum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eli-
gi jussit: existimans modico exercitu continere pos-
se Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset;
nuperque conditas urbes, quas colonis replesset, 9
res renovare cupientibus obstare. Ceterum prius
quam

Notæ.

qui forte ad veram scripturam nos ducent: *à quibus interceptum Thymbrone quodam auctore per insidias.* Idem.

4 *Exsules præter eos*] Plutarchus apophth. Lacon. cap. 59. addit eximios etiam Thebanos fuisse. unde Eudamidæ Laconis dictum extat: Cum Olympiis præconio jus fecisset omnibus exulibus, in suam cuique patriam redeundi, præterquam Thebanis: Infortunatum quidem, inquit, præconium, sed vobis, ô Thebani, gloriosum: solos enim vos metuit Alexander. *Raderus.*

6 *Athenienses*] Ex hac occasione nata est Himerii oratio apud Photium, *in qua Demosthenem inducit de revocando Æschine consultantem: vulgato rumore Alexandrum exsules revocaturum.* in cujus fine ista ὁ τὰς ἀπ' Ἰνδῶν φήμας ὡς ὅπλα καὶ μάχας φοβούμενος, interpretor: *rumores ab Indis usque huc perlatos, tanquam arma pugnasque præsentes metuens.* Freinshemius.

8 *Senioribus militum in patriam remissis*] Ostendit hic locus, recte me conjecisse supra 7. 5. pro *seniorum* legend. *servorum.* Septem enim millibus Macedonum quomodo carere potuisset, ut uni coloniæ tot assignaret? Vides hic post omnia fere bella profligata ex toto exercitu dimitti seniores, & tamen ex Diodoro 17. 109. & 18. 4. constat, eos decem millium numerum non excessisse: aut si Iustin. 12. 12. sequimur, undecim. *Idem.*

Præsidia disposuisset] Quæ sunt fræni domitarum gentium. adi Notas Berneggeri in Iustin. 43. 3. 13. *Loccenius.*

Quas colonis replesset] Appianus lib. 1. Civil. Apud Romanos *coloniæ tanquam præsidia partis bello provinciis imponebantur.* Vnde opportuno situ tres urbes *Philippum non contumeliosius, quam verius, compedes Græciæ appellasse*, Livius 32. 37. refert.

11 Pro-

quam fecerneret, quos erat retenturus, edixit, *ut*
omnes milites [a] *æs alienum profiterentur.* [b] Grave pleris-
que esse compererat: & quamquam ipsorum luxu
contractum erat, dissolvere tamen, ipse decreverat.
10 Illi tentari ipsos rati, quo facilius [c] ab integris sum-
ptuosos discerneret; prolatando aliquantum extraxe-
rant temporis. & rex satis gnarus [d] professioni æris
pudorem, non contumaciam obstare; *mensas totis*
castris poni jussit, *& decem millia talentorum proferri.*
11 Tum demum fide facta professi sunt, nec amplius
ex tanta pecunia quam centum & triginta talenta su-
perfuere. adeo ille exercitus, tot ditissimarum gen-
tium victor, plus tamen victoriæ, quam prædæ de-
12 portavit ex Asia. Ceterum ut cognitum est, *alios*
mitti domum, *alios retineri*; perpetuam eum regni se-
dem in Asia habiturum rati, vecordes & discipli-
næ militaris immemores, seditiosis vocibus castra
complent, regemque ferocius quam alias adorti, o-
mnes

INTERPRETATIO.

a *Debita sua* publice *agnoscerent.*
b *Plerosque* militum *oneratos debitis sciebat esse.*
c *Prodigos à frugalibus dignosceret.*
d Quo minus *debita sua faterentur.*

NOTÆ.

13 *Professioni æris pudorem*] Quæ intelligas ex his Senecæ de benef. 2. 7. *Tiberius Cæsar rogatus à Nepote M. Allio prætorio, ut æri alieno succurreret; edere illum sibi nomina creditorum jussit. Hoc non est donare, sed creditores convocare.*

Decem millia talentorum] Iustin. 12. 11. *XX. millia.* Diodor. 17. 109. cum Curtio: *Multosque ære alieno obstrictos esse edoctus, id totum uno die X millibus talentûm paullo minus dissolvit.* Quo Diodorus *paulo minus* addit, hoc Plutarch. cap. 120. & Curtius expresse è decem millibus talentûm tantum 130. post exsoluta nomina superfuisse testatur. Arrian. 7. 2. dimissis tantum in viaticum tot ait talenta donata, singulis nempe singula. Ergo cum decem millia, ut Diodorus numerat, undecim, ut Iustinus, essent in patriam remissi, & singulis talentum esset oblatum, idem numerus talentorum cum Curtio & Diodoro & Plutarcho est expressus. Sed hic Plutarchus addit singulare quiddam de quodam Antigene Lusco, falsa creditorum nomina professo, ut majorem inde vim pecuniæ auferret. *Raderus.* De Arriani consensu fallitur. Ille enim 7. 1. diserte scribit, largitionem hanc dissolutorum munerum *X X M talentûm fuisse tradi.* Alia est largitio, de qua loco à Radero citato narrat. *Freinshemius.*

12 *Ca-*

mnes simul *missionem* postulare cœperunt; deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum ostentantes.
Nec aut præfectorum castigatione, aut verecundia 13
regis deterriti, tumultuoso clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant; palam professi *nusquam inde, nisi in patriam vestigium esse moturos.*
Tandem silentio facto, magis quia motum esse cre- 14
debant, quam quia ipsi moveri poterant; quidnam acturus esset, exspectabant. Ille, *quid hæc*, inquit, 15
[a] repens consternatio, & tam procax atque effusa licentia denunciat? Eloqui timeo, palam certe rupistis imperium, & [b] precario rex sum: cui non adloquendi, non noscendi monendique, aut intuendi vos jus reliquistis.
Equidem quum alios dimittere in patriam; alios mecum 16
paulo post deportare statuerim: tam illos adclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? dispari in causa idem 17
omnium

INTERPRETATIO.

a *Subita seditio.*
b *Emendicata* potestate impero.

NOTÆ.

12 *Canitiemque capitum ostentantes*] Nondum enim dimissi erant seniores; sed id cum maxime agebatur, ut dimitterentur. Ipsum auctorem inspice. *Idem.*

13 *Nusquam inde, nisi in patriam vestigium esse moturos*] Tacitus 4. Hist. *Longa militia fessis patriæ atque otii cupido est.* Lucilius apud Nonium; *Domuitionis cupidi imperium regis pæne imminuimus.* Respicit autem Græcos domuitionem apud Regem pertinaciter urgentes: quum diutius ad Trojam frustra sedere viderentur. *Loccenius.*

16 *Mecum paulo post deportare*] Præ se ferebat enim reditum in patriam agitare, dubium an ex animo: sunt enim complures qui in Asia sedem imperii fuisse constituturum arbitrantur. Illud autem palam testabatur: pertinetque eo quod Plutarchus de liber. educand. cap. 34. refert, *Græcis mandasse, ut purpureas sibi vestes pararent, quippe domum reversum è bello sacrificium de parta è barbaris victoria peracturum.* Quod tamen diversum narrat Athenæus 12. 9. Verum, ut dixi, Asiam potius habebat in animo, sive Arabiam regni sedem habiturus, ut tradit Eustathius ad Dionys. versum 995. ex Strabonis extremo sexto decimo: sive potius Babylonem, ut asserit idem Strabo lib. 15. *Idem.*

Adclamantes] *Occlamantes* mavult cum Acidalio Raderus.

17 *Dispari in causa idem omnium clamor est*] Vnanimis militum ad seditionem consensus, qui speciem imperii habet, indicium est periculosi motus. quod ipse Alexander fatetur: *Subest nimirum altius malum, quod omnes aver-*

omnium clamor est! pervelim scire, utrum qui disce-
18 *dunt, an qui retinentur, de me querantur.* Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem; ita pariter ex
19 tota concione responsum est, *omnes queri.* Tum ille, *non hercule,* inquit, *potest fieri,* [a] *ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis; in qua major pars exercitus non est, utpote quum plures di-*
20 *miserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit a me. quando enim regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos; sed est quidam in illis pudor a cete-*
21 *ris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis, jam enim esse desti-*
22 *tistis, sed ut cum ingratissimis oportet, agere decrevi.* SECVN-

INTERPRETATIO.

a *Vt mihi persuadeam.*

NOTÆ.

avertit à me. Sallustius bello Iugurth. *Omnes eadem cupere, eadem odisse, eadem metuere, hæc inter bonos amicitia, inter malos factio est.* Loccen.

Discedunt] Mss. *descendunt*, probante Bongarsio. Cujus manum qui descripsit, hoc loco non potuit assequi. Video autem ἀνάβασιν Xenophontis allegari: credo quod inde nomen illi historiæ sit, *ascensus*, quia mediterranea loca altiora sunt mari. Vnde profectio ad mare κατάβασις, *descensus*, vocatur; à mari ἀνάβασις. *Freinsh.*

18 *Vno ore omnes sustulisse clamorem*] Id militares animos altius conjectantibus præcipuum indicium magni atque implacabilis motus, quod neque disjecti, vel paucorum instinctu, sed pariter ardescerent, pariter silerent; tanta æqualitate & constantia, ut regi crederes. *Tacit.* 1.33.

Omnes queri] Poterat abesse verbum *queri* relicto *omnes* solo. ut apud scriptores Hist. Augustæ. Pollio in Valeriano cap. 1. *Quæ quum essent sæpius dicta, addiderunt OMNES: atque ita discessum est.*

20 *Quando enim regem universus exercitus*] Hoc esset extremæ perfidiæ. Piso in orat. ad milites apud Tacitum 1. Hist. *Legionum seditio adversum duces suos audita est aliquando. vestra fides famaque illæsa ad hunc diem mansit, & Nero quoque vos destituit, non vos Neronem.* Loccen.

21 *Esse destitistis*] Alii *desistis*, aut *desiistis*. Freinshemius, expuncto verbo substantivo, legendum putat, *me destituistis.* supra 9. 2. *desertus, destitutus sum, hostibus proditus.*

Cum ingratissimis oportet] Legas; *cum ingr. operis.* Non ultra vobiscum, inquit, quasi cum militibus aut ingenuis agere mihi decretum est, neque præmia dare aut munera; sed ut vilibus mercenariis, appendere debitam modo diurnamque vestram mercedem. *Operarum* scilicet vox ignominiam

CVNDIS rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. digni hercule qui in eodem consenescatis; quoniam facilius est vobis adversam, quam secundam regere fortunam. 23 *En tandem! Illyriorum paulo ante & Persarum tributariis Asia & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent; aurum & argentum oculi ferre non possunt: lignea enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiorum.* 24 *a Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni: quum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta. quibus tamen (absit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui.* 25 *Asiæne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum diis pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, quum pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luissem. nempe in Asiatica præ-*

INTERPRETATIO.

a *Tali ornatu splendentes.*

NOTÆ.

niam habet, quadratque in eos, qui viles & lucello tantum inhiant. Σύστοιχον est huic istud Cic. pro Sextio cap. 17. *Erat mihi contentio; non cum victore exercitu, sed cum operis conductis, & ad diripiendam urbem concitatis.* Freinsh.

22 *Facilius est vobis adversam,* &c.] Quod milites facilius adversam quam secundam regere possint fortunam, in causa sunt labor ac disciplina militaris, quæ in officio eos continent; prosperitatis autem abusus, & otium eosdem corrumpunt. Aristot. 7. Polit. 15. Hinc Attalus optare solitus: *Malo me fortuna in castris quam in deliciis habeat.* Inde etiam quibusdam populis utilius bellum pace: vel in pace æque ac in bello laboris ac disciplinæ paci convenientium assiduitas necessaria est. *Loccen.*

23 *Illyriorum paulo ante*] Diodor. 16. 2. Bello fractus ab Illyriis Amyntas vectigalia pendere victoribus cogebatur. Hi filium ejus natu minimum Philippum, obsidis loco acceptum, Thebanis asservandum tradiderunt. *Iustinus* 7. 5. Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis, pacta mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. *Ac de ipso Philippo* 7. 6. bella alia interposita pactione componit, alia redimit.

Ex cratibus scuta] Qualia paupertas & indigentia rerum necessariarum facit. Lipsium de Mil. Rom. 3. 2. vide. cui addes Frontin. 1. 7. & Flor. 3. 20. de Spartaco.

24 *Quingenta talenta*] Vide Plutarch. cap. 23. & de fort. Alex. 1. 3. *ubi ducenta talenta* produntur.

25 *Nempe in Asiatica præda*] Sic scilicet hoc dictum fuerit, ut apud Sen. epist. 19. *In aspero & probro accipere:* & apud

26 *præda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes, reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere.* [a] *Nam ceterorum, dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quo-*
27 *que pignori sunt. Bonis vero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibu me pateant limites; facessite hinc ocius: ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate ocu-*
28 *los meos ingratissimi cives. Læti vos excipient parentes liberique sine vestro rege redeuntes! obviam ibunt desertoribus*

INTERPRETATIO.

a *Reliqui enim* ex vobis *arma sua oppignerarunt, spem* reditus *antevertentes.*

NOTÆ.

apud alios cum idem hoc, tum alia ad eam faciem plura. *Acidalius.* Nam Modius fecerat *ex As. præda.* quæ res induxit alios ut totum hoc pro glossemate haberent: sed non est. ostendit enim, injuria fastidire Asiam, quibus inde tot tantaque fuissent commoda. Habetque illa vocula *nempe* insignem vim inculcandi, cum quadam exprobratione personæ causæve de qua agitur meritum. Apud Liv. 34. 5. Valerius abrogari L. Oppiam suadens, pro matronis: *Iam urbe capta à Gallis, quo redempta urbs est? nempe aurum matronæ consensu omnium in publicum contulerunt.* Freinsh.

26 *Etiam spei vestræ*] Non præsentia modo dilapidarunt, sed ne spem quidem, quæ omnia in armis, plura acquirendi sibi reliquerunt, ipsa arma pignori tradentes. Mirum autem hoc sub Alexandro licuisse. Sane Romanis moribus, ipsaque evidenti ratione, id vetitum. l. 3. §. 13. de R. M. *Miles, qui in bello arma amisit, vel alienavit, capite punitur.* Vbi verbum *alienandi*, quod in lib. 14. §. 1. eod. repetitur, etiam ad pignoris nexum extendi docet l. ult. Cod. de rebus alien. non alien. *Idem.*

27 *Quod impenditur*] Scilicet ventri. *Sebisius.*

Facessite hinc ocius: ego cum Persis abeuntium terga tutabor] Valde pathetica ac severa Alexandri oratio, quæ ferro acrius scindit penetratque militum animos. cui par exstat Cæsaris oratio ad suos milites, missionem urgentes apud Lucanum lib. 5. v. 321.

Hinc fuge, si belli finis placet, ense relicto.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa
Seditio, tantumque fugam meditata juventus,
Ac ducis invicti rebus lassata secundis.
Vadite, meque meis ad bella relinquite fatis:
Invenient hæc arma manus, vobisque repulsis
Tot reddet fortuna viros, quot tela vacabunt.

Ecce quot verba, tot fulmina. Contumacia enim militum mitissimo etiam Duci interdum atrocia extorquet verba. Laberius:

Mutat se bonitas irritata injuria.

Loccen.

Cum Persis] Nempe de quibus Diodor-

ribus transfugisque! Triumphabo mehercule de fuga ve- 29
stra, & ubicumque ero, expetam pœnas; hos, cum qui-
bus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Iam
autem scietis, & QVANTVM sine rege valeat ex-
ercitus, & quid opis in me uno sit. Desiluit deinde 30
frendens de tribunali, & in medium armatorum
agmen se immisit; notatos quoque, qui ferocissi-
me oblocuti erant, singulos manu corripuit: nec
ausos repugnare, tredecim adservandos custodibus
corporis tradidit.

NOTÆ.

dor. 17. 108. & ipse Curtius 10. 3.

29 *Quantum sine rege valeat exercitus*] Polyæn. 4. 3. Mandavit, ut armati Macedones seorsim à ceteris starent: è regione vero Persæ. Qui cum discessissent: Deligite, inquit, Macedones, ducem quem volueritis. ego vero Persis utar militibus. si viceritis, faciam omnia quæ volueritis: sin victi fueritis, experti vos nihil per vosmet ipsos posse quidem, quietem agite.

30 *Desiluit deinde frendens de tribunali*] Alexandri factum hoc, non tam animi magnitudini, quamquam & huic, quam prudentiæ adscribo: nec enim aliud supererat vindicandæ majestati, quam neque suadendo neque minando periclitantem conservare poterat, ut ita necessario ad ultimum ei præsidium deveniendum, & velut de summa rerum cum militibus suis decernendum fuerit. Hoc ergo, aut similia, non unus ille fecit, sed Cæsar, & Alexander Severus, & Augustus, *Quirites* appellando suos milites, unoque verbo omnes non sine quadam ignominia exauctorando eandem plane jacientes aleam. Quin & minorum ducum constantia, paucorum pœna, sæpe tumultuantium agminum repressit audaciam. Vide Tac. 1. 38. *Puniri enim quandoque possunt, qui cohiberi non possunt.* Idem H. 4. 27. *Freinsh.*

Notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit] Similis constantiæ ac severitatis exemplum refert Tacitus 4. Hist. de Vocula: *Conscendit tribunal mira constantia, prehensumque militem ac vociferantem duci ad supplicium jussit. Et dum mali pavent, optimus quisque jussis paruere.* Inf. noster de Perdicca: *Sic animi vultusque constantia terruit milites, ut vix mentis compotes fugerent.* Hoc ex vi majestatis & auctoritatis, ultimum præsidium ab audacia & animi fiducia petentis: qui dum nihil timet, timetur. Suetonius de militibus Iulii Cæsaris, in vita ejus, cap. 69. *Seditionem per decem annos Gallicis bellis nullam omnino moverunt; civilibus aliquas: sed ut celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis, quam auctoritate: Non enim cessit unquam tumultuantibus, atque etiam obviam semper iit.* Confer hic Freinshemium 10. 2. 30. & Boecleri Charact. Polit. Vellei. 2. 68. Zevecotii Observat. Polit. in Suetonii Iulium Cæsarem cap. 69. *Loccenius.* Raderus ex Acidalio, *notatisque.*

Nec ausos] Forte, *nec ausi.*

CAP. III.

Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corporis sui custodiam.

1 QVIS crederet sævam paulo ante concionem
obtorpuisse subito metu, & quum ad sup-
plicium videret trahi nihil ausos graviora
2 quam ceteros * [tam effusam antea licentiam, atque
seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non
modo nullus ex omnibus irruenti regi restiterit; ve-
rum etiam cuncti pavore exanimati adtonitis similes,
quid de ipsis quoque rex statuendum censeret, sus-
3 pensa mente exspectarent. Itaque *] sive nominis,
quod gentes, quæ sub regibus sunt, inter deos co-
lunt; sive propria ipsius veneratio; sive fiducia tan-
4 ta vi exercentis imperium conterruit eos: singulare
certe ediderunt patientiæ exemplum; adeoque non
sunt accensi supplicio commilitonum, quum sub no-
ctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint, quod
5 singuli magis obedienter ac pie facerent. Nam quum
postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modo
militibus admissis, lugubrem totis castris edidere cla-
morem, denunciantes *se protinus esse morituros, si rex*
6 *perseveraret irasci.* At ille pervicacis ad omnia quæ
agitasset animi, *peregrinorum militum concionem advo-
cari* jubet, *Macedonibus intra castra cohibitis*: & quum
frequentes coissent, adhibito interprete talem oratio-
7 nem habuit. *Quum ex Europa trajicerem in Asiam,
multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio
meo*

NOTÆ.

1 N*ihilo ausos graviora*] Sic scribe. De cetero; sublata hic à Modio deinceps recte, quæ pro Curtianis diu se gesserant, etiam post indicium Glareani: nec obest, quin paucula quædam auctoris absint & desint. *Abs-dal.* Quem sequitur Raderus. sed & Aldus illa omisit. Nos ad vitandam confusionem alias orituram non rejecimus, sed ut aliis locis supra, inclusimus uncis.

4 *Obedienter ac pie facerent*] De Macedo-

meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, 8
quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram; & NIMIA fe- 9
licitate mergi in voluptates. at hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore æque impigre toleratis; & quum fortes viri sitis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim scio. 10
Itaque & delectum è vobis juniorum habui; & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: obsequium vero & patientia imperii longe præstantior est, quam ceteris. Ergo ipse Oxathris Per- 11
sæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox deinde quum stirpem generis 12
mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi; proxi-

NOTÆ.

cedonibus sermo est, at de Persis acceperat Brisson.

8 *Fortes viros erga reges suos pietatis invictæ*] Et mox: *Cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis.* Tacit. 1 Annal. de Germanis: *Quanto quis audacia promtus, tanto magis fidus.* Fortis enim honesti & gloriæ causa strenue agit, illam vero contaminat perfidia. Contra ignavi ac vecordes plerumque infidi sunt. Tacitus 14 Annal. *Gnarus facilem mutatu gentem, ut segnem ad pericula, ita infidam ad occasiones.* Et 4 Hist. *Seditiosissimus quisque ignavus.* Vnde hæc allocutionis formula olim ad militem: FORTIS ESSET ET FIDVS. vid. cl. Lindenbrog. ad 15. lib. Ammiani Marcellini. Sane, post pietatem fortitudo ac fides duæ sunt præcipuæ virtutes militum & bonorum civium, fortitudo adversus hostem, fides erga Principem suum & Rempub. *Loccen.*

10 *Nunc primum profiteor*] Alii *non nunc primum.* sed negationem illam ejiciendam alibi monueram: & jam video monuisse sic Acidalium. qui jure miratur aliis id non animadversum. Est autem profecta illa corruptio ab iis, qui *sed* absque *non* reperiri nefas existimarent: nec sentirent eam esse formam, qua Cic. ad Attic. 12. 4. *Occidimus, inquit, occidimus, Attice, jam pridem nos quidem, sed nunc fatemur.* Nec longe abit Demetrius apud Liv. 40. 15. *Non hodie me primum frater accusat: sed hodie primum aperte.* Cyrus apud Xenoph. lib. 1. παιδ. *Cooptavi vos equidem, amici, non quod nunc primum vos probaverim, sed quod viderim vos inde usque à pueris ea quæ civitas nostra honesta censet, studiose facere.* Freinsh.

Delectum è vobis juniorum habui] Triginta Persarum millia Macedonicis armis disciplinaque institui jussit. Vide Plutarch. cap. 83. Diodor. 17. 108. Arrian. 7. 1. Iustin. 12. 12.

Obsequium vero & patientia imperii] Satis hoc ostendit Brissonius lib. 2. de regno Pers.

12 *Darii filiam duxi*] Diodor. 17. 107. Susam profectus Statiram Darii filiam natu majorem sibi matrimonio junxit: minorem vero Drypetim Hephæstioni uxorem tradidit: amicorum

 etiam

proximisque amicorum auctor fui ex captivis generandi liberos: ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victo-
13 *ris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non adscitos milites credite. Asiæ & Europæ unum atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do.* [a] *Inveteravi peregrinam novitatem; & cives mei estis & milites, omnia*
14 *eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum morem adumbrare; nec Macedonibus Persas imitari indecorum est. Ejusdem juris esse debent, qui sub eodem rege victuri sunt.*

SVPPLEMENTVM.

15 HAc oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas adparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia

INTERPRETATIO.

a *Ex novis* ac *peregrinis* quasi *vetustos* milites *vos feci.*

NOTÆ.

etiam nobilissimis novi conjugii auctor fuit, & generosissimas Persarum virgines in matrimonium collocavit. Adde Iustin. 12. 10. Plutarch. c. 120. M. Paul. Venetus 1. 31. contractas eas nuptias scribit in civitate Balac, quam veterum Susa fuisse, ex eo conjicit Reineccius. Cratero tum temporis Amestrin, Oxathræ fratris Darii filiam in matrimonium dedit; Diodor. 23. 110. quam Amastrinem vocat Arrian. 7. 1. ubi de his nuptiis plura. Vide & Ælian. 8, 7. cum Athenæo 12. 9. Depingi eas curarunt Hispani in arcu suo triumphali, quem erexerunt inauguration Alberti & Isabellæ principum, initio hujus seculi, Antverpiæ. Statuerat etiam *homines multos ex Asia in Europam, & rursum ex Europa in Asiam transferre: ut per connubia etiam necessitudines continentis orbis maximas concordia mutua & cognationis amicitia inter se devinciret.* Diodor. 18, 4.

Vt hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victoris excluderem] Hujus rei satis gnarus, non minus callidus, quam sævus Dux Albanus, in Hollandia ne quidem unius oppidi cives, cum alterius urbis incolis matrimonium contrahere permisit: ut amicitiæ citius distraherentur. *Loccen.*

13 *Genitos esse vos mihi*] Quia nunc in unam velut gentem coaluimus: gerite vos pro popularibus civibusque meis potius, quam pro extraneis: illorumque numero mihi haberi credite. Nihil huc pertinent liberi Macedonum ex captivis geniti: quos frustra nituntur huc trahere. *Freinsh.*

14 *Ejusdem juris esse debent*] Idque concordiæ firmandæ & æquabilitatis causa. Varronis proverbium est: *Idem Accii quod Titii.* Livius lib. 7. de Latinis: *Ne sub eodem jure solum, sed etiam nomine omnes essent.* Loccen.

15 *Hac oratione habita*] Recte hæc & sequentia, ad ea: *Quousque animo tuo*, &c. omittit Raderus. Est enim manifestum supplementum, quod tamen

cia traherentur, unum ex iis auctoritate & ætate gravem, ad Regem ita locutum ferunt.

NOTÆ.

men etiam cum auctore nostro pugnat. ille enim supra ostendit ante concionem hanc interfectos fuisse seditiosos, aut potius contumaces illos: hoc Supplementum vero affirmat postea demum id accidisse.

CAP. IV.

Oratio Macedoni militis vincti. Conjuratio in Alexandrum. qui veneno extinguitur.

QVOVSQVE, inquit, [a] *animo tuo* 1
etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa, captivis suis ducentibus trahuntur ad pœnam? Si mortem meruisse judicas, saltem ministros supplicii muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, ad- 2
monebatur; sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus (nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant) *mergi in amnem, sicut vincti erant*, jussit.
Nec hoc quidem supplicium seditionem militum mo- 3
vit. Namque copiarum duces atque amicos ejus, manipuli adeunt, petentes, *ut si quos adhuc pristina noxa judicaret esse contactos, juberet interfici, offerre se corpora iræ, trucidaret.*

SVP-

INTERPRETATIO.

a *Iram tuam exples.*

NOTÆ.

2 *Mergi in amnem*] Quod hic *externi moris supplicium*, idem apud Liv. I. 51. *novum genus lethi* vocatur. de Turno Herdonio: *ut indicta causa, novo genere lethi, dejectus ad caput aquæ Ferentinæ, crate superne injecta, saxisque congestis mergeretur.* Apud Germanos olim *ignavos, & imbelles, & corpore infames, cœno ac palude, injecta insuper crate, mergebant.* Tacit. Germ. 12. Vnde fortassis manavit hodieque receptus mos, meretrices in amnes mergendi; quem tantopere mirabantur in Concilio Basil. Italici Proceres. Sic & Amulius Romulum Remumque spurios in *profluentem abjici* jussit. Flor. I. *Freinshemius.*

3 *Offerre se corpora iræ, trucidaret*] Lucanus lib. 5. d. loco: v. nempe 369.

——— *Vicit patientia sævi*
Spem ducis, & jugulos, non tantum præstitit enses.

Severitatis tamen Ducis modus sit, ne omnis veniæ desperatio rursus efferet ingenia. *Loccenius.*

 4 *Post-*

SVPPLEMENTVM.

4 POstquam vero cognitum est, Persis ducatus datos, Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonica iis imposita nomina, se vero ignominiose penitus rejectos esse, non jam amplius
5 conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante januam, pœnitentiæ signum, projecerunt, ac præ foribus stantes, intromitti se, sibique ignosci suppliciter atque flentes orabant, utque rex suppliciis suis potius saturet se quam contumeliis. ipsos nisi ve-
6 nia impetrata non discessuros. Quæ cum Alexandro nunciata essent, apertis regiæ foribus ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum ejulatum atque pœnitentiam, nec non miserandum atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collachrymatus est. Eaque modestia,
7 ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedoniæ præfectum, eis ad spectanda certamina priores
8 in theatro sedes assignari, coronatosque sedere jussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paterna contrahere stipendia voluit. Cratero iis

NOTÆ.

4 *Postquam vero cognitum est*] Omnia hinc ad finem usque capitis inserta sunt ab alio quodam, qui lacunam hanc sic explevit. absunt ab antiquioribus exemplaribus, & Radero. Nos, quia historiæ nonnihil lucis addunt, reliquimus: insignita tamen notis supplementi, uncisque inclusa, ne deinceps fallant viros doctos etiam pro Curtianis.

Persis ducatus datos] Sic apud Tacit. 1. 41. 5. seditiosos milites *nihil aque flexit quam invidia in Treviros*; quorum fidem suæ præferri indignabantur.

6 *Eaque modestia*] Hoc respondet ingenio Alexandri, quod Zonaras tom. 1 Annal. adversus vim & imperata contumax (δυσεικτον) ad suasiones & modestiam suorum tractabile fuisse scribit. *Loccenius*.

7 *Priores in theatro sedes*] Quo exemplo *Augustus etiam milites à plebe discretos habuit*. apud Sueton. 44. Scaliger poëtic. 1. 21.

Coronatosque sedere] Nam in triumphis non ipse tantum Imp. sed & milites coronati fuerunt.

8 *Defunctorum quoque liberos*] Atheniensibus lex erat, ut liberi eorum qui pro patria cecidissent, publice educarentur. Cujus meminerunt Plato extremo Menexeno: Thucydides 2. 8. & Aristides Panathenaïco. Qua in re dignum visum cap. 56. centur. 2. Subcisiv. Camerarii, quod pene totum exscriberem. Præ ceteris autem Veneti, longissimi temporis recepta observatione, non tam grati, quam liberales & munifici ita erga patres sunt, ut etiam in liberos eorum, ea liberalitas propagetur, qui vel in toga, vel sago, patriæ utilem operam præstiterunt. Non solum enim stipendia & salaria parentum defunctorum filiis superstitibus, veluti hæreditario jure, conferuntur: sed etiam filiæ nubiles ex fisco honorifice ditantur, ut studium & cupiditas inserviendi, & etiam moriendi pro patria & rep. spe recompensationis, ceu stimulis, exacuatur. Hi ergo proprie dicuntur *epigoni* Iustino 12. 4. *Sic*

iis præposito, quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis Thracibusque præesse jussit, Antipatrumque cum supplemento
tironum in Crateri locum vocavit. Iam pridem quidem Alexandro 9
literæ, & ab Olympiade matre & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipsos simultatem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa
præter ipsius decorum gerere scripserat. Itaque evocari se valde ini- 10
quo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus, regni necessaria disposuit, spectacula denuo & solennes indixit dies.
Illis forte diebus Hephæstion, quem Rex unice ac fratris loco dili- 11
gebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore multa quæ regiam majestatem minime decerent, admisisse dicitur.

Notæ.

Sic etiam *vocabantur eorum posteri, qui cum Adrasto & Polynice Thebas oppugnaverant:* ut notat Diodor. 4. 68. Strabo lib. 7. & Euseb. num. 822. Ad horum igitur exemplum *Epigonos* illos vocari voluit Alexander, quasi in perpetuum Macedonica militia stabilita, ut scilicet ætate aut vulneribus fessi capti-ve subinde à *posteris* suis, hoc enim sunt *epigoni*, exciperentur. Arrian. autem 7. 1. & 7. 2. appellationem eam restringit ad 30 Persarum millia Macedonicis artibus instituta. Videntur autem & hi & illi, tanquam in unum corpus coalituri, eodem hoc nomine fuisse vocati. Ceterum *militum bello cæsorum* uxores pecuniæ distributione consolatus est Michaël Rangebe apud Zonaram. Romanæ leges etiam pupillis ejusmodi varia solatia constituerunt. *Freinsh.*

9 *Et ab Olympiade matre*] Quo tempore accidit illud fama celebratissimum, ut nimirum Hephæstione literas secum inspiciente, annulum quem digito detrahebat, ori ejus imprimeret. Vide Plutarch. Apoph. c. 39. & orat. de fort. Alex. 2. 17. Criminationes autem matris hæsisse in regis animo, argumento est illud ejus apophthegma: cum enim Antipatrum nonnulli commendarent, quod severam integramque vitam degeret: ait, Antipatri quidem exteriora dealbata sunt; intus vero totus est purpureus Plutarch. Apoph. c. 39. *Idem.*

Itaque evocari se] Præter hanc caussam, alia longe fortior fuit, metus nimirum ex rege, quem aperit ejus vox apud Plutarch. c. 50. *Si Parmenion insidiatus est Alexandro, cui tandem credendum erit? sin vero, qui agendum est?*

11 *Hephæstion*] Mortem eam prædixit Pythagoras vates apud Appianum de bell. Civ. lib. 2. Arrian. 7. 3. & Plutarch. c. 124. Mortuus autem est *ad Ecbatana.* Ælian. hist. var. 7. 8.

Vnice ac fratris loco diligebat] Ælian. histor. var. 12. 7. *Alexander Achillis monumentum coronavit, Hephæstion Patrocli: significans, se ita charum Alexandro esse, ut Patroclus fuisset Achilli:* Testatur & Probus in Eumene, Alexandrum eum semper *plurimi fecisse.*

Incredibili affectus dolore] Sen. Epist. 113. *Alexander modo occiso amico* (Clito) *modo amisso* (Hephæstione) *jacebat in tenebris: alias scelus, alias desiderium suum mærens. victor tot regum atque populorum, iræ tristitiæque succubuit.*

Quæ regiam majestatem] Iustin. 12. 12. *contra decus regium* ait fecisse. Adde Plut. cap. 123. & ceteros. Id, opinor, voluit Lucianus in dial. Mortuor. objiciens ex persona Philippi, *quod Hephæstionem plus quam esset satis amavit.* Nam in luctu quoque modus servandus, præsertim imperantibus. *Non enim eadem decora principibus viris & imperatori populo, quæ modicis domibus aut civitatibus:* ut recte dixit apud Ta-

 cit.

12 dicitur. Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligen-
tior fuisset, suspendi jussit. Super amici corpus exanime ejulans
procubuit, vixque inde ab amicis abstractus est. Diem atque no-
ctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem
13 ego minime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander He-
phæstioni, tanquam Heroï, sacrificari jusserit. In funus atque
monu-

NOTÆ.

cit. 3.6. Tiberius. Ideo Gregoras consolans Andronicum Iun. in obitu matris, hortatur eum, ut potius ceteram Alexandri constantiam, quam hanc in lugendo mollitiem imitaretur. *Freinshem.*

12 *Suspendi jussit*] Plin. 29. 1. hoc non meminit. Ait enim: *Nulla lex, quæ puniat inscitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ*, &c. Sed fortassis suum tantum ævum respicit. Medici nomen fuisse *Glaucias*, ex Arriano 7.3. discimus. Plut. c. 123. *Glaucum* vocat. Illud autem *suspendi*, de cruce intellige, collatis quæ reperies sup. ad 9. 8.

Luctum continuavit] Rectius, *diem atque noctem luctu contin.* Sed de his, quando Curtium non habent auctorem, soliciti non sumus. Ceterum Polyænus 4. 1. Arrian. 7. 3. & reliqui scribunt, Alexandrum, ad minuendum luctum, Cossæorum terram subegisse. Nimirum *negotia pro solatio* fuere, ut est apud Tacit. 4. 13. *Idem.*

Alia nonnulla] Qualia enumerat Arrian. 7. 3, &c. Vbi post alia cum Plutarcho cap. 123. & Arriano 7. 8. scribit, inter cetera mœstitiæ signa jussisse, non homines modo, sed *equos & mulos etiam tonderi.* quod etiam in Masistii morte Persas fecisse narrat Herodot. 9. 24. & Plutarch. Aristide c.29. & in Pelopidæ nece Plutarch. in vita cap.61. Item jussisse *passim incendi Æsculapii fana.* Arrianus in Epictetum 2. 22. Exprobrasse casum illum Æsculapio apud legatos Epidauriorum Arrian. 7. 3. narrat. *Muros Ecbatanorum arcis evertisse.* Ælian. 7. 8.

13 *Sacrificari jusserit*] Describit eam rem, præter auctores hist. Alexandrinæ, Lucianus, in *Calumnia non temere credendum*, non minus eleganter, quam copiose: *Apud* Alexandrum gravissimi criminis reus fiebat, qui colere & adorare Hephestiona nollet. nam posteaquam is vivis excessit, amore victus Alexander, effuso animo ad reliquam funeris magnificentiam additum voluit, ut mortuus inter deos Hephæstion haberetur. Continuo ei templa civitates pleræque dicarunt, delubra condiderunt, aras, sacra, ferias, novo deo sanxerunt. Iusjurandum omnium religiosissimum Hephæstionis nomine fuit. Capitale erat si quis hac parte vel contaretur, vel neglectim coleret. Hic eviratus affectus, hæc vesania, fuit assentatoribus occasioni accendendi inflammandique regis. Narrabantur insomnia, visæ Hephæstionis umbræ, prædicabantur illius responsa. Denique aræ & sacra dicata sunt familiari & malorum vindici deo. Proinde cum his Alexander initio mire oblectaretur, tandem ita captus est, ut fidem quoque adhiberet, gloriareturque, quod non modo diis genitus esset, sed deos quoque ipse faceret. Quo tempore quantum putamus amicorum Alexandri afflixit Hephæstionis divinitas? *Subjicit* deinde de Agathocle Samio memorabile exemplum, ob eam rem valde periclitati. Eandem insaniam insanivit in Antinoo suo Hadrianus, de quo præter alios multos Theodoretus lib. 8. de Martyribus ita: *Hadrianum Imper. Rom. ferunt puerum Antinoum in deos retulisse, temploque illi extructo, omnibus imperii Rom. subjectis, ut divinis honoribus eum prosequerentur, edixisse.* Tertull. l. 2. ad nationes, eam rem acerbe exprobrat gentilibus. *Freinsh.*

In funus] Quod late describit Diodor. 17. 115. ubi itidem 12000 *talentûm* constitisse traditur: adsentiente Iustino 12. 12. Nam Plutarch. c. 24. & Arrian. 7. 3. rotundiore *myriadis* numero *decem* tantum *millia talentûm* nume-

monumentum ei faciendum, plusquam duodecim millia talentorum impensa sunt. Revertenti Babylonem, Chaldæi vates occurre- 14
runt, monentes ne Babylonem ingrederetur. Profectionem enim ejus per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, 15
quo destinaverat ire pergit. Nunciabatur enim ei, legatos ex diversis terrarum orbis partibus, undique Babylonem confluxisse, ejusque adventum exspectare. Adeo totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi, adularentur.

NOTÆ.

numerant. quod precium exacte supputat Georg. Agricola lib. 3. de precio veterum monetarum, *Vngaricorum* 5090909. *duodenarios tres, duplum unum, simplum unum.* Idem.

14 *Ne Babylonem ingrederetur*] Ex hac historia nata est apud Senec. Suasoria 4. unde multa peti possunt huc facientia. Meminit & Appianus lib. 2. civilium.

Vitæ periculum ei portendere] Quam rem variis etiam ominibus testatam ferunt. Inter quæ Nicephor. Gregor. fin. libri 10. scribit, triremi conscensa e capite excidisse regium capitis tegumentum circa medium fluvium, quod unus aliquis è nautis cito accepit natans, & id manu ferre simul & natare non potis, capiti suo imposuit, enatavit, ad regem attulit. Rex ei, quia regium capitis decus servarat, talentum dedit, sed quia capiti suo imposuerat, hominem capite mulctat. Sed Gregoras fabellam narrat nullo certo auctore, ait Cæs. Bulengerus. Imo Diodor. 17. 116. idem tradidit; & Arrian. 7. 3. ab omnibus fere Alex. historiæ scriptoribus proditum innuit. Sed & *cum mœnibus* Babylonis *propinquasset, corvos, inter se dimicantes, coram eo concidisse* Zonaras narrat. Somnio quoque præmonitum ferunt, ut à Cassandro caveret. Valer. Max. 1. 7. ext. vide. Plura apud ordinarios auctores: quæ quia per se manifesta, raro monemus. Fabulam autem putamus, quæ de arboribus in India fatidicis commentitia Alexandri epistola, aliique nugatores garriunt. *Freinsh.*

Quibus spretis] Præcipue confirmatus à philosophis, isthæc elevantibus, & contemnenda judicantibus. Diodor. 17. 112. Sic apud Marcellin. 23. 12. Hetrusci aruspices, qui leonem occisum Iuliani mortem portendere significabant, *calcabantur, philosophis refragantibus, quorum reverenda tunc erat auctoritas, errantium subinde, & in parum cognitis perseverantium diu.*

15 *Legatos ex*] Diodor. 17. 113. explicat causas harum legationum, ut & Arrian. 7. 3, ubi etiam disquiritur, an & Romani in iis fuerint. Oros. 3. 20. (in quo & ridiculo mendo *Hispanus Maurinus*, pro *Hisp. & Maurus*) ex *plurima parte Italiæ* venisse tradit: Iustin. 12. 13. *nonnullas quoque ex Italia.* Livius 9. 18. studio extollendi Romam, temere videtur prolapsus ut diceret, *Alexandrum M. ne fama quidem populo R. cognitum fuisse.* Quod tamen persuasit Viro Magno in notis ad Lampridium. Verum *ex iis qui de Alexandri rebus gestis scripserunt, Aristus & Asclepiades* legatorum Rom. expressam mentionem fecerunt apud Arrianum. Quibus addi potest Clitarchus apud Plin. 3. 5. Hispanos quidem & Gallos Babylonem tum misisse, ait Hist. Miscella 7. 14. ex Orosii 6. 21. loco notabili: ubi cum Alexandri gloria comparat Augustum, itidem longinquis remotissimarum gentium legationibus aditi. Ceterum ut ex istis legationibus ceteraque frequentia Babylonem tum confluentium immensas opes sibi comparaverit Antimenes Rhodius, apud Aristot. lib. 2. *οἰκονομικῶν* perscriptum habes. *Freinsh.*

Vt cunctæ gentes] Hæc quoque ex Iustino ad verbum desumpta. Excipiuntur tamen Romani, multorum vindiciis. utique vero Arabes, quamquam vicini. quos ideo bello aggredi meditabatur, *quod soli ex omnibus gentibus*

16 tur. Igitur tanquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cum venisset, legatos omnes beni-
17 gne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est, ad quod Rex quoque cum so-
18 dalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repente, velut telo confixus, ingemuit. Elatus è convivio semianimis, tan-
19 to dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi, intemperiem ebrietatis, divulgarunt; Revera autem insidiæ

NOTÆ.

tibus legatos ad eum non misissent, ut tradit Strabo lib. 16. post pr. & in fine, cum Arriano 7. 4. *Idem.*

16 *Legatos omnes benigne susceptos domum remisit*] Quos quo ordine audiverit, enarrat Diodor. 17. 113. Athenæus 12. 9. tradit, *in hortis ipsi statutum fuisse aureum solium & lectos argenteis fultos pedibus, in quibus, sedens cum amicis, legationibus responsa dabat.*

17 *Convivium*] Alexander Babylone sedem imperii collocare destinaverat, *videns eam & magnitudine & rebus ceteris excellere:* ut ait Strab. lib. 15. Ibi ergo dum esset, variis oblectamentis animum recreare, opumque magnitudinem ostentare cœperat. Præterea *thronum aureum*, varieque gemmatum effigiatumque, in quo *titulus sequens & Græcis &* (ne quid ad fidem deesset) *Latinis literis sculptus inhærebat:*

Ortus & occasus, Aquilo mihi servit & Auster.

Illud constat, ex toto fere orbe varii generis artifices ad eum venisse, & ingentia munera promeruisse. Quo tempore & ridiculum illud accidisse puto, quod Maxim. Tyrius narrat dissert. 19. venisse Babylonem Ionem quendam, qui *offulas parvas rotundasque quas in hunc usum fecerat, tam certo ictu in mucronem acus ex distanti loco dirigebat, ut nunquam ab acie ejus aberraret.* Ait venisse παρὰ τὸν μέγαν βασιλέα, *Ad magnum regem.* Id non de Persarum rege, sed Alexandro accipiendum apparebit ex Quintiliano 2. 20. ubi itidem de hac ματαιοτεχνία mentio habetur. Præcipue autem frequenter per eos dies convivatus est, *centum quotidie minas impendens*, ut apud Atheneum 4. 10. Ephippus scribit. Adde Athen. 12. 9. pag. 537. Tum & instituta *melomachia*, apud eundem 7. 1. *Freinsh.*

Thessalum medicum institutum est] Lege *Thessalum Medium.* Μήδιος nomen erat homini; Thessalia patria. Indicavimus hunc errorem jam supra 3. 13. eoque in nomine locum Arriani emendavimus. Hausit hæc homo, quisquis fuit, ex Iustino 12. 13. ubi mendum hoc pridem sustulit Leopard. emend. 17. 10. m. Larissæum autem fuisse, ut in Arriano correximus, etiam Strabo auctor. lib. 11. *Ab Armeno nomen habere Armeniam, affirmant Cyrsilus Pharsalius, & Medius Larissæus, qui cum Alexandro militarunt.* Eum inprimis fuisse solitum cum Alexandro compotare, Plutarchus de animi Tranquill. c. 22. memorat, & de sanitate tuenda c. 8. ubi itidem in quibusdam exemplaribus editur *Medicus.* Etiam Zonaras in hoc nomine corrigendus, qui Μηδίαν vocat. Summum adulatorem fuisse testatur Plutarch. de adul. & amici discr. cap. 51. cum quo familiariter ceteroqui versatus, in ultima sibi valetudine tesseris quoque lusit. Idem de fort. Alex. 2. 14. Μήδειον appellat Athenæus 10. 9. ubi & convivium hoc describitur. *Idem.*

18 *Herculis scypho epoto*] De quo plura Dempsterus in Rosini antiq. 5. 30. ex variis auctoribus. Quibus adde Lipsium ad Senecæ epist. 38. *Alexandrum intemperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis scyphus condidit.* & Tiraqell. ad Alex. ab Alex. 3. 10. Athen. 10. 9. tradit, poculum, quod ultimum ebibit Alexander, duos congios cepisse.

20 *In*

MORS ALEXANDRI.

insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo & Iolla Regi ministrare solebat, dederat,
præmonito eo, ne aliis quam Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Iollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret orantes, atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt. 20

NOTÆ.

20 *In aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt*] Frustra prægustantur cibus & potus ad mensas regias, si prægustatores gustum malitiæ ac perfidiæ habeant; aut insidiæ domesticæ obrepant. cujus rei Plinius lib. 21. cap. 3. tale exemplum refert: *Apparatu belli Actiaci gratificationem ipsius reginæ Antonio timente, nec nisi prægustatos cibos sumente, fertur scelerata Cleopatræ solertia pavore ejus lusisse, extremis coronæ floribus veneno illitis, ipsaque capiti imposita. mox procedente hilaritate invitavit Antonium ut coronas biberent. Quis ita timeret insidias? Ergo concerpta in scyphum incipienti haurire, opposita manu, En ego sum, inquit, illa, chare Antoni, quam tu nova prægustantium diligentia caves: adeo mihi, si possim sine te vivere, occasio aut ratio deest? Inde eductum custodia bibere jussit, illico expirantem.* Loccenius. Sic apud Tacit. 13. 16. *Innoxia adhuc [ac præcalida] & libata gustu potio, traditur Britannico: dein postquam fervore aspernabatur, frigida in aqua affunditur venenum.*

CAP. V.

Dicta & gesta ejus ante obitum. Quantum à suis fuerit desideratus: præcipue vero à Darii matre; quæ dolore succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium.

INTUENTIBUS lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non regem, sed funus ejus visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat: quos ut rex adspexit, *Invenietis*, inquit, *quum excessero, dignum talibus viris*
1
2

NOTÆ.

2 *Dignum talibus viris regem*] Intererat sensus, non omitti signum interrogationis, quod omnino addi debere certum ex Iustino 12. 15. Ita apud Vellei. Patercul. 2. 14. Livius Drusus, *cum ultimum redderet spiritum, intuens circumstantium mœrentiumque frequentiam, effudit vocem convenientissimam conscientiæ suæ: Ecquando, inquit, propinqui, amicique, similem mei civem habebit respublica?* Sic apud Sueton. 99. Augustus *amicos admissos percun-*

3 *ris regem?* Incredibile dictu audituque. in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, quum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo velut omni vitæ debito liberatus, fatigata
4 membra rejecit. *Propiusque adire* jussis amicis, nam & vox deficere jam cœperat; detractum annulum digito, Perdiccæ tradidit; adjectis mandatis, *ut*
5 *corpus suum ad Hammonem ferri juberet.* Quærentibus his, *cui relinqueret regnum?* respondit, *EI, QVI*

NOTÆ.

cunctatus legitur, *Ecquid iis videretur nimium vita commode transegisse?* Freinsh.

3 *Incredibile dictu audituque*] Miratus & Valer. Max. 5. 1. ext. *quamquam violentia morbi dilabebatur, in cubitum tamen erectus, dextram omnibus, qui eam contingere vellent, porrexit. Quis autem illam osculari non cuperet, quæ jam fato oppressa, maximi exercitus complexui, humanitate, quam spiritu vividiore, sufficit?* Ceterum qui ad eum salutandum ingressi erant, transibant, aliaque janua egrediebantur. Lucianus Pseudomant. *Eratque è regione januæ patefactum aliud ostium ad exeundum: cujusmodi ægrotante Alexandro Macedonas in Babylone fecisse ferunt: cum illi gravissime affectum ipsum, obsessa regia, intueri, & supremum alloqui cuperent.*

4 *Detractum annulum digito, Perdiccæ tradidit*] Consentit Lucian. in dial. Diogenis & Alexandri: Dexippus apud Eusebium: Iustinus, & reliqui. Probus in Eumene: *Alexander moriens anulum suum dederat Perdiccæ. ex quo omnes conjecerant, eum regnum ei commendasse, quoad liberi ejus in suam tutelam pervenissent.* Ex hoc actu, & aliis exemplis, observat Kirchman. in Cancellario, 4. 2. priscos principes sigilli sui custodes ipsos fuisse. Hereditatis autem transmissæ indicium id habitum, ex Valer. Max. 7. 8. 5. 8. & 9. Casaubonus ad Sueton. Aug. 94. tradit, putatque id causæ fuisse, cur Tiberio morienti Caius annulum adimeret, apud Suet. 73. Quod nec analogia privati juris caret, ut scilicet ita videretur totius patrimonii jus traditum, quomodo *clavibus traditis mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur.* lib. 44. de contrah. empt. Ergo Alexandri exemplo Augustus undecimo consulatu ægrotans, *Agrippæ annulum porrexit*, apud Zonaram. Vide Kirchmann. de annul. cap. 22. Testamentum autem ab Alexandro factum negant & hæc Lucani 10. 43.

Qui secum invidia, qua totum ceperat orbem,
Abstulit imperium; nulloque herede relicto
Totius fati, lacerandas præbuit urbes.

Inf. 10. 10. *Freinsh.* Non videtur Perdiccas annuli traditione successor regni Macedonici designatus: quum Alexander quæsitus de successore regni, illud indefinite *optimo* deferendum responderit: sed custos annuli ac temporarius regni administrator, donec adolescerent Alexandri liberi, constitutus est: quod ex Perdiccæ & Meleagri oratione colligere licet. Præter alios adi quoque Cl. Boxhornii Emblemata Politica, acutæ elegantiæ plena, inprimis embl. 10. Idem quoque liquet ex istis Ælii Spartiani verbis: *Multi quidem dicunt, Trajanum in animo id habuisse, ut exemplo Alexandri Macedonis sine certo successore moreretur.* quem

QVI esset optimus. Ceterum providere jam ob id certamen, magnos funebres ludos parari sibi. Rursus 6
Perdicca interrogante, *quando cælestes honores haberi sibi vellet?* dixit *tum velle, quum ipsi felices essent.*
Suprema hæc vox fuit regis, & paulo post exstinguitur. Ac primo ploratu lamentisque & planctibus 7
tota regia personabat: mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant; ad cogitationes quid deinde futurum esset dolore converso. Nobiles pueri custodiæ corporis ejus adsueti, 8
nec

NOTÆ.

quem tamen certum esse reip. expedit. De *Optimi* vero sensu vide Berneggeri accuratas in Iustinum Notas, 12. 15. 8. *Loccen.*

5 *Qui esset optimus*] *Non volebat dicere, se heredem constituere, qui maxime dignus imperio foret: sed regnum suum fore in potestate occupantis, fortioris scilicet.* Nicol. Loënsis Miscell. Ephil. 5. 18. Vbi ostendit, *optimum* esse ἄριστον, Diodor. 17. 117. & 18. qui nempe bello sit optimus. male autem *dignissimum* reddidisse Iustinum 12. 15. Loccenius ait, omnes istas voces eodem recidere: nec sane multum interest: nisi quod interpretatione sua Iustinus ostendit se verum ejus vocis sensum non percepisse.

6 *Exstinguitur*] Dum duodecim annos regnasset, ut docent Machab. 1. 1. S. Hieronymus ad 11. Daniel. Tertull. contra Iudæos cap. 8. Non plures numerant, nec mensem addunt. Addit annis 12. Sicul. 17. 117. menses septem. item Olympiadum descriptio in Olymp. 114. anno primo. Lamprid. in Alexandro cap. 5. eo die decessisse ait, quo Alexander Severus est natus. Arrian. 7. 5. vitæ annos 32. menses 8. regni, annos 12. menses 8. tribuit. Probus in Eumene. Liv. 9. 19. & 45. 9. annos 13. Cic. Philipp. 5. 17. vitæ annos 33. assignat. quibus Iustin. 12. 16. mensem addit. Eusebius 32. dat ætati, duodecim imperio. Clemens Alexandrin. lib. 1. 18. (12.) Nicephorus Constantinop. dat illi ann. vitæ 35. vel 36. quod omnino falsum est, inquit Andr. Schottus. Habet tamen suffragatorem Taricium Mircondum in Persicis. qui: *Vixit triginta sex annis, regnavit septendecim.* Chronic Alexandrin. 32. annos vitæ duntaxat dedit. [Item Hieronym. in Daniel. cap. 8. & 11.] Salianus ostendit Alexandrum obiisse anno Mundi 3730. Sextæ ætatis 214. Anno imperii Asiæ 7. regni 13. Iaddi pontificis ultimo, Olymp. 116. Anno 1. Archonte Hegesia, Vrbis Conditæ anno 429. Dictatore L. Papyrio Cursore, Mag. Eq. Q. Fabio Max. Rutiliano, & mox L. Papyrio Crasso sine Coss. Ante Christum natum 323. Cui velut exactissimo Chronologo libenter subscribimus, præsertim cum sententiam multis rationibus & testibus confirmet. *Raderus.* Agell. 17. 21. Alexandri regnum includit annis undecim. Prophyrius apud Euseb. duodecim. cum quo consentit supputatio Clementis in 1. Stromatum, & Hieron. ad cap 11. Danielis. Butingus computat *vixisse præcise annos 32. menses 10. & dies 22. mortuum 9. die Iunii, si annos Iulianos retro cogitemus, die Saturni. Anno Mundi 3646. ab Vrbe Cond.* 430. Funccius & Chytræus obitum ejus ponunt ad ann. V. C. CCCCXXVIII. Bucholcerus & Beroaldus ad ann. 429. adsentiente Censorino cap. 21. Sleidanus de quatuor monarch. 409. Nicephori

nec doloris magnitudinem capere; nec ſe ipſos in-
tra veſtibulum regiæ retinere potuerunt: vagique &
furentibus ſimiles totam urbem luctu ac mœrore
compleverant; nullis queſtibus omiſſis, quos in ta-
9 li caſu dolor ſuggerit. Ergo qui extra regiam adſti-
terant Macedones pariter barbarique concurrunt;
nec poterant victi à victoribus in communi dolore
diſcerni. Perſæ *juſtiſſimum ac mitiſſimum dominum*;
Macedones *optimum ac fortiſſimum regem* invocantes,
10 certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſto-
rum ſolum, ſed etiam indignantium voces exaudie-
bantur; *tam viridem, & in flore ætatis fortunæque invi-
dia deûm ereptum eſſe rebus humanis.* Vigor ejus &
vultus educentis in prælium milites, obſidentis ur-
bes, evadentis in muros, fortes viros [a] pro concio-
11 ne donantis occurrebant oculis. Tum Macedones *di-
vinos honores negaſſe* ei pœnitebat; *impioſque & ingra-
tos fuiſſe* ſe confitebantur, *quod aures ejus debita ad-
pellatione fraudaſſent.* Et quum diu nunc in veneratio-
ne, nunc in deſiderio regis hæſiſſent; [b] in ipſos ver-
ſa

INTERPRETATIO.

a *In medio* militum *conventu remunerantis.*
b *Commiſerationem* ſuam *in ſe ipſos converterunt.*

NOTÆ.

phori Patriarchæ Chronographia tribuit illi ætatis annos 35. aut ſecundum alios 36. imperii 18. Plutarchus Sympoſ. 8. 1. refert, eodem die exceſſiſſe, quo & Diogenem. Scalig. de emend. tempor. libr. 1. conſtanter affirmat deceſſiſſe Alexandrum feria quinta 25. Iulii. Ceterum *inter omnes* (certe præcipuos) *conſtat anno vitæ trigeſimo tertio eum obiiſſe.* Salmaſ. ad Solin. cap. 40. ex Ioſephi lib. 1. adverſus Appion. Non igitur immerito Scaliger, ad Euſebium 2262. dicit *diem obitus Alexandri* doctis ignorari, cum in tot ſententias diverſi abeant. ex quibus eligat quivis quam maxime probandam putet. Certum eſt, ut apud Tacit. 2. 73. dicitur, obiiſſe *haud multum triginta annos egreſſum*: ob quam rem, inter alias, ibi comparatur Germanico. Sed & patrum memoria multi egregii principes, ut eſt nunc ſæculi captus, intra id ſpatium expiraverunt. Continuat. Sleidani lib. 32. vide. *Freinsh.*

10 *Invidia deûm*] Vide Gruterum ad iſta Livii 10. 13. 6. *Fortunam ipſam vereri, ne cui deorum nimia jam in ſe & conſtantior, quam velint humanæ res, videatur.*

ſa miſeratio eſt. Macedonia profecti ultra Euphra- 12
ten mediis hoſtibus novum imperium aſpernantibus
deſtitutos ſe eſſe cernebant; ſine certo regis herede,
ſine herede regni publicas vires ad ſe quemque tra-
cturum. Bella deinde civilia, quæ ſequuta ſunt, men- 13
tibus augurabantur: *iterum, non de regno Aſiæ, ſed
de rege, ipſis ſanguinem eſſe fundendum; novis vulneri-
bus veteres rumpendas cicatrices, ſenes, debiles, modo* 14
*petita miſſione a juſto rege, nunc morituros pro potentia
forſitan ſatellitis alicujus ignobilis.* Has cogitationes vol- 15
ventibus nox ſupervenit, terroremque auxit. mili-
tes in armis vigilabant: Babylonii alius è muris,
alius culmine ſui quiſque tecti proſpectabant, quaſi
certiora viſuri. nec quiſquam lumina audebat accen- 16
dere, & quia oculorum ceſſabat uſus; fremitus, vo-
ceſque auribus captabant: ac plerumque vano metu
territi per obſcuras ſemitas, alius alii occurſantes,
invicem ſuſpecti & ſoliciti ferebantur. Perſæ comis 17
ſuo more detonſis, in lugubri veſte, cum conjugi-
bus ac liberis, non ut victorem & modo hoſtem,
ſed ut gentis ſuæ juſtiſſimum regem vero deſiderio
lugebant. Adſueti ſub rege vivere, *non alium, qui
im-*

NOTÆ.

12 *Sine herede regni*] Suffecerat hoc, aut illud, *ſine certo regis herede.* Certe utrumque conjunxiſſe non videtur Curtius. Eſſe autem inprimis magnum imperii munimentum, ſi ſucceſſor certus ſit, omnes norunt. Vnde Eliſabetham, gravatim de herede regni agi ferentem, donec exorarent ſtatus regni Britannici, ut ſucceſſorem declararet, non deſtiterunt. Vide Cambdenum, & Savilium in dedicat. Chryſoſtomi.

15 *Certiora viſuri*] Forte *certamina.* Sebiſius. Non aſſentior. proſpectabant tanquam viſuri auditurive certiora de morte regis, quam, ut ſolet in ejuſmodi affectibus, quia non putaverant tam cito adfuturam, jam etiam cum adveniſſet, vix poterant credere. *Freinsh.*

17 *Comis ſuo more detonſis*] De hoc more Briſſon. de regno Perſ. l. 3. Alexander ab Alex. 3. 7. & ibi Tiraquellus. Vide inprimis Kirchm. de funer. Rom. qui omnem iſtum apparatum lugubrem fuſe exponit. & quæ obſervat Gronov. ad Statium Sylv. c. 54. In ſacris quoque literis ejus moris exempla & veſtigia ſunt, Iobi 1. 20. & Eſaiæ 15. 2. Confer luctum ob mortem Germanici in Sueton. Calig. 5.

Aſſueti ſub rege vivere] Inde *ſuetus regibus oriens* apud Tac. H. 4. 17. Plutarch. Anton. cap. 13. Orientales vo-

18 *imperaret ipsis, digniorem fuisse* confitebantur. Nec
muris urbis luctus continebatur; sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Eu-
19 phratem tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. abscissa ergo veste,
qua induta erat, lugubrem sumpsit; laceratisque cri-
20 nibus humi corpus abjecit. Adsidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens; [a] propriasque causas doloris in com-
21 muni mœstitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sisygambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exsequias esse ducendas.
22 Flebat mortuos simul vivosque. *Quem enim puellarum aliurum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum se captas, iterum excidisse regno. qui mortuo Dario ipsas tueretur reperisse; qui post Alexan-*
23 *drum respiceret, utique non reperturas.* Subibat inter hæc animum, *octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem: è septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse: ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius*
24 *posset exstingui.* Ad ultimum dolori succumbit, obvolutoque capite accidentes genibus suis neptem nepotem-

INTERPRETATIO.

a *Præter publicum luctum*, Drypetis *recogitabat causam dolendi sibi propriam.*

NOTÆ.

cat *homines servire assuetos, & regnari quærentes.* Vide Flor. 2. 20.

20 *Altera ex neptibus*] Arrian. 7. 1. hanc vocat *Drypetin.*

23 *Ocho sævissimo regum trucidatos*] Ochus cognomento Artaxerxes *sævitia & atrocitate*, ut Plut. in vita cap. 49. ait, *omnes superavit*, qui *regiam cognatorum cæde & strage principum replevit.* Iustin. 10. 3. Ocham sororem atque eandem socrum, vivam capite defodit, & patruum cum centum & amplius filiis ac nepotibus eodem die interemit. Vide Val. Max. 9. 2. ext. Ælian. hist. var. 6. 8. Athenæum 4. 10. & Diodor. 16. *Popma.*

Vnum superesse] Oxathrem scilicet, inter amicos ab Alexandro receptum. *Loccenius.*

24 *Accidentes*] Hoc est, prociden tes

temque aversata, cibo pariter abstinuit & luce. quin-
to, postquam mori statuerat, die exstincta. Ma- 25
gnum profecto Alexandro indulgentiæ in eam, ju-
stitiæque in omnes captivos, documentum est mors
hujus; quæ quum sustinuisset post Darium vivere;
Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule, [a]juste 26
æstimantibus regem liquet, bona naturæ ejus fuisse;
vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi: 27
laboris patientia propemodum nimia; fortitudo non
inter reges modo excellens, sed inter illos quoque,
quorum hæc sola virtus fuit: liberalitas sæpe majo- 28
ra tribuentis, quam à diis petuntur: clementia in
devictos, tot regna aut reddita, quibus ea dempse-
rat bello, aut dono data: mortis, cujus metus ce- 29
teros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ lau-
disque ut justo major cupido; ita ut juveni & in tan-
tis admittenda rebus. jam pietas erga parentes, quo- 30
rum Olympiada immortalitati consecrare decreve-
rat;

INTERPRETATIO.

a *Qui recto judicio Alexandrum considerant, agnoscunt eximias* ejus *dotes ab indole* ipsius ortas *fuisse*.

NOTÆ.

tes ad genua ejus, exorandi scil. causa, ut ipsorum miserta cibum caperet. Vulgo *adsidentes*, male.

Quinto, postquam mori statuerat, die exstincta] Vulgo septimus inediæ dies, ut criticus, habetur lethalis. Macrob. in Somn. Scipion. 1. 6. *Hoc observatum est, quod sine haustu spiritus ultra horas septem, sine cibo ultra totidem dies vita non durat.* Ctesias tamen in Persicis tradit OEbaram *decem dierum inedia se confecisse.* Freinsh.

26 *Bona naturæ ejus fuisse; vitia vel fortunæ, vel ætatis*] Aliter Suetonius de Nerone: *Vitia ejus naturæ fuisse, non ætatis.* Quæ boni semina insunt ingenio, studio virtutis, cultu ac industria sunt educenda. quæ vero vel à fortuna vel ætate vitia, ratio ac dies corrigent: imo ratio, antequam dies, ne tempore ac pravo usu invalescant. *Loccenius.*

28 *Liberalitas*] Cujus testes Laërtius in Xenocrate: Fulgos. 4. 8. 1. cap. *de liberalitate*, cujus principatum Alexandro tribuit. Plutarch. apophth. cap. 37.

Clementia in devictos] Aliosque, ut insigne exemplum est apud Marcellin. 14. 38.

29 *Gloriæ laudisque ut justo major cupido*] De qua Valer. Maxim. 8. 14. 2. Qua de causa optavit sibi plures mundos, quos subigeret. Ælian. histor. var. 4. 29.

30 *Olympiada*] Quam charissimam ipsi fuisse, præter alia docet Curtius 3. 6. ubi medicus, ejus nomine sæpius ingesto, vitales ægroti spiritus excitat. quomodo & Fabianus apud Sen. Suasor.

31 rat; Philippum ultus erat: jam in omnes fere amicos benignitas; erga milites benevolentia; consilium par magnitudini animi, & quantam vix pote-
32 rat ætas ejus capere, solertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus, nec ulla nisi ex permisso voluptas, ingentes profe-
33 cto dotes erant. Illa fortunæ: diis æquare se, & cœlestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum vehementius quam par esset irasci; [a] in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum
34 gentium mores, quas ante victoriam spreverat. Nam iracundiam & cupidinem vini sicuti juventa inrita-
35 verat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, quum plurimum virtuti debuerit, plus de-

INTERPRETATIO.

a *Vestes mutare in morem peregrinum.*

NOTÆ.

for. 1. idoneum locum censet, unde argumentum dissuadendi, ne Oceano se credat, sumatur: *Memento, Alexander; matrem in orbe victo adhuc magis, quam pacato, relinquis.* Item Cestius ibidem. Ejus igitur causa etiam cum patre simultates exercuit. Arrian. 3. 1. omniaque deinceps illius impotenter facta tulit; quanquam sentiret esse prægravia. Idem 7. 3. *Freins.*

31 *Philippum ultus erat*] Quæ tamen ultio non tam ex pietate profecta creditur, quam ad suspicionem (nam ipse paternæ necis particeps habebatur) diluendam: vel etiam ne cuiquam regem occidisse impune foret. *Idem.*

In omnes fere amicos benignitas] Hephæstion apud Photium Cod. 190. de Alexandro rege commemorat, dum Ephesi Palamedem per dolum occisum in tabula spectaret, turbatum animo fuisse, quod illi per fraudem interempto similis esset Aristonicus Alexandri in pilæ lusu socius. Tanta nimirum erat Alexandri animi mansuetudo, tantumque amicorum studium. Osculandi ejus jus amicis fuisse, etiam cum deus credi vellet, constat ex Arriano 4. 2. & aliis.

32 *Veneris, &c.*] De conjugibus, sed & concubinis Alexandri, vide Reineccium. *Ad insaniam amore puerorum exarsisse*, tradit Athen. lib. 13. pag. 603.

33 *Illa fortunæ*] Quæ *plerumque suam naturam corrumpit*, supra 3. 2. 17. Tac. H. 1. 15. 5. *felicitate corrumpimur.*

Diis æquare se] Quapropter Mandanim ex Indicis philosophis *Alexandri nuncii ad Iovis filium vocabant* apud Strabon. lib. 15. sed ille nec paruit, & negavit esse filium Iovis. Eadem de causa vituperatur à Dione Chrysost. orat. 64. *Freinsh.*

34 *Cupidinem vini*] De Alexandri bibacitate, vide Plutarch. Sympos. 6. 1. Athenæum 10. 10. Ælian. hist. var. 2. 41. Liv. 9. 18. 4. &c.

35 *Plus debuisse fortunæ*] Pausan. in Co-

debuisse fortunæ; quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eumdem illi, quem 36
gloriæ statuit. Exspectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoque Oceano, [a] quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi ducique succes- 37
sor quærebatur: sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus & fama rerum in totum propemodum orbem, reges ac regna diffudit; clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

INTERPRETATIO.

a *Perficeret quæcumque mortalis natura poterat.*

NOTÆ.

Corinth. ait, id unum ex sententia non cessisse, quod Mimantem fodere non potuit. Vnde Nicetas in Balduino: *Ne Alexandro quidem ferunt omnia successisse ex sententia.* Verum auctori subscribit Gentilis de arm. Rom. 2. 12. ubi exactissime quæstionem hanc pertractat. Contra Plutarch. duabus orat. de fortuna Alexandri pertendit, virtutem in eo priorem fuisse. quam ei laudem elegantissimis his verbis vindicat & Apuleius l. 1 Florid. Solus à condito ævo, quantum hominum memoria extat, inexuperabili imperio orbis auctus fortuna sua major fuit: successusque ejus amplissimos & provocavit ut strenuus, & æquiparavit ut meritus, & superavit ut melior: solusque sine æmulo clarus. adeo ut nemo ejus audeat vel sperare virtutem, vel optare fortunam. Qui locupletem insuper testem habent Demosthenem epist. 1. de concordia: *Si quis Alexandrum eo fortunatum putat, quod ei prospere successerunt omnia: is illud reputet, eum agendo & laborando, & audendo, non desidendo fuisse fortunatum.* Invidenda laus Syllæ apud Sallust. Iug. 95. *Felicissimo omnium ante civilem victoriam, nunquam super industriam fortuna fuit.* Freinsh.

Solus omnium] Imo apud Vellei. 2. 35. Cato *semper fortunam in sua potestate habuit.* Sed longe diverso modo. Alexandro solebat evenire, quod malebat; Cato malebat quod evenerat. *Freinshem.*

37 *Quam ut unus subire eam posset*] De Imperio Rom. Tiberius apud Tacit. 1. 11. *Solam Augusti mentem tantæ molis capacem, &c. Quam difficile sit imperatorem in locum boni principis legere*, ostendit dignus notatu locus in Vopisci Aureliano, cap. 40.

Minimæ parti] Plutarch. de fort. Alex. 2. 12. *Demetrius, cui Alexandreæ potentiæ parvam Fortuna portiunculam contulerat, passus est se Catabatem* (*Iovem Elicium* reddit Turneb. avers. 9. 9.) *tanquam deum qui in terras descendisset, appellari*, &c. Vide eundem in Demetrio, cap. 20.

CAP. VI.

De successore Alexandri inter Magnates consultatio, & variæ sententiæ.

1 CETERVM Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocavere. sequuta est militum turba, cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura.
2 Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant; quum præco *exceptis, qui nominatim citarentur, adire* prohibuit. sed precarium sper-
3 nebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens, ploratusque renovatus est: deinde futuri exspectatio in-
4 hibitis lachrymis silentium fecit. Tunc Perdicca regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant; annulum sibi pridie traditum à rege in eadem sede posuit; quorum adspectu rursus obortæ omnibus lachrymæ, in-
5 tegravere luctum. Et Perdicca, *ego quidem*, inquit, *annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare erat*
6 *solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis.* Ceterum quam-

NOTÆ.

1 *Ceterum*] His quæ postea narrantur, ingens haud dubie lumen accenderent decem libri quos de rebus post Alexandrum gestis Arrianus, aut quatuor quos Dexippus conscripsit. Iuvant sic quoque nonnihil à Photio inde excerpta; quem vide 82. & 92. *Freinsh.*

4 *Regia sella in conspectum vulgi data*] Eumenem etiam à morte Alexandri aureum solium cum sceptro, corona & armis regiis in tribunali collocasse, ubi sub exortum diei duces consessu juxta sellam habito mandata quasi regis acceperint, refert Diodor. Lib. 18. 1. & Cornel. Nepos in Eumene. Idem Ptolemæum suasisse, auctor inf. h. lib. notat. Hæc externa imperii simulacra ad movendum populum, & auctoritatem conciliandam non exiguum habent momentum. Horatius lib. 1. sat. 6. v. 17. de populo:

Qui stupet in titulis & imaginibus.

Hac de re cum Deo plura ad Cornel. Nepotem. *Loccenius.*

Diadema] Quod primus Macedonum usurpavit, si verus Iustin. 12. 3. Postea duces quoque ejus, sumpto regio nomine, usurparunt. de qua re Plutarch. in Demetrio cap. 20. *Freinsh.*

6 Ad-

quamquam nulla clades huic, qua adfecti sumus, par ab iratis diis excogitari potest; tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum deos adcommodasse rebus humanis, [a] quarum sorte completa, cito repeterent eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil 7
aliud ex eo superest, [b] quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quam primum justa solvamus; haud obliti, in qua urbe, inter quos simus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est, commilitones, 8
cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. hoc ne uno an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est; opta- 9
mus

INTERPRETATIO.

a *Vt his* rebus *expletis revocarent illum ad* Deos *ipsi cognatos.*
b *Præter* corpus *quod semper immortalitati eripitur* per mortem.

NOTÆ.

6 *Adcommodasse rebus humanis*] Quemadmodum vates de Catone:

Tertius è cœlo cecidit Cato.

Et de I. Cæsare Pelignus olor Ovid. Metamorph. 15. v. 64. à fine.

Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis, quos terris debuit, annis,
Vt decus accedat cœlo, templisque colatur. Raderus.

Eodem tendit illud Virgilii de Marcello, Æn. 6. v. 33. à fine.

Ostendent terris hunc tantum fata.

& usitata acclamatio:

Serus in cœlum redeas.

Horat. Carm. 1. 2. v. 45. *Freinsh.*

7 *Ab immortalitate subducitur*] Fateor me non intelligere hoc ænigma: nisi quod de corpore capiendum autumo. eum sensum rectius efficias ita, *quod semper immortalitati subducitur*, quia nempe mors & sepulchrum istud sibi vendicat. Sciebant enim, eos qui pro diis tum colebantur, fuisse mortuos. *Idem.*

8 *Vt victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus*] Non satis est vicisse, nisi & partam victoriam retinere scias. Quin ex mente Claudiani:

—— *Plus est servasse repertum,*
Quam quæsisse novum. Loccen.

Corpus esse sine spiritu.] Maximus serm. 9. *Epaminondas cum magnum & pulchrum videret exercitum sine duce, Quanta, inquit, bellua! caput nullum habet.* Vide Polit. Lipsii 5.14. Scitum illud sive Demadis sive Leosthenis dictum; nam utrique tribuit Plutarch. in apophth.c.42. & de fort. Alex. 2.9. de hoc Macedonum exercitu, similem esse Cyclopi excæcato.

9 *Roxane prægnans est*] Consentit his Plut. cap. 130. Iustin. 12.15. Quæ mox peperit filium. cujus nomen quærit Lambinus ad Probi Eumenem, nota 108. putatque, ex Probi Phocione conjici posse, Philippum fuisse appellatum, Trogo autem Herculem nominari: At Herculem Iustin. 11. 10. ex Barsine filium Alexandri facit.

 quod

mus [a] *ut marem enitatur: ejus regnum diis adprobantibus futurum, quando adoleverit. interim à quibus regi velitis destinate.* Hæc Perdicca. Tum Nearchus, *Alexandri modo sanguinem ac stirpem regiæ majestati convenire neminem* ait *posse mirari.*
11 *Ceterum exspectari nondum ortum regem, & qui jam sit præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum. Esse è Bar-*
12 *sine filium regis, huic diadema dandum.* Nulli placebat oratio. itaque suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseverabant. Iamque prope seditionem pervenerant, Nearcho pervicacius tuente sententiam.
13 Tum Ptolemæus; *digna prorsus est soboles*, inquit, *quæ Macedonum imperet genti Roxanes vel Barsinæ filius; cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, ma-*
14 *jore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? quod justi illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus* [b] *nequidquam petive-*

INTERPRETATIO.

a *Vt masculum pariat.*
b *Frustra tentarunt* efficere.

NOTÆ.

quod agnoscit ipse Lambin. ex Diod. 20. 20. ad illum Probi locum in Phocione, nota 42. ubi verba auctoris: *causam apud Philippum regem verbo, re ipsa quidem apud Polyperchontem jussus est dicere*, mavult accipere de Philippo Alexandri, ut ei videtur, filio, quam de Aridæo Philippo Alexandri fratre: ad quem tamen haud dubie pertinent. Verum autem nomen filio Roxanes fuit Alexander. quod certum est ex Pausaniæ Atticis & Bœoticis, item Dexippo apud Photium & Eusebium. Adde Porphyrium mox ad 10. 6. Diodor. 19. 115. *Freinsh.*

A quibus regi velitis destinate] Infantibus enim & pueris regibus tutores & curatores dantur etiam invitis. quod pluribus I C. auctoritatibus multisque ex antiquitate exemplis prolixe ostendit Tiraquellus de jure primogenitorum, 40, 207, &c.

11 *E Barsine filium regis*] Is Hercules dictus. Iustin. 12. 15. quem postea Cassander occidi jussit. Iustin. 15. 2. Diodor. 20. 28. Pausan. in Bœoticis. Corrigendus in ejus mulieris nomine Porphyrius apud Euseb. in regno Macedonico: Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλέα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναβάζου. Ἀλέξανδρόν τε ἐκ Ῥωξάνης τοῦ Ὀξυάρτου τοῦ Βάκτρων βασιλέως. scribe ἐκ Βαρσίνης. quam hic Pharnabazi filiam facit Plutarch. cap. 36. & Eumene cap. 2. Artabazi: Arrian. 7. 1. Darii regis. Sed in nomine consentiunt. *Freinsh.*

14 *Cur Persas vicerimus*] Acutius foret omittere particulam interrogantem: aut si tenere malis, rescribere *vicimus*.

15 *Se-*

petiverunt. Mea ſententia hæc eſt, ut ſede Alexandri 15
in regia poſita, qui conſiliis ejus adhibebantur, coëant,
quoties in commune conſulto opus fuerit: eoque, quod
major pars eorum decreverit, ſtetur. duces, præfectique
copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, potiores 16
Perdiccæ adſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt
dicere, *Alexandrum conſultum, cui relinqueret re-*
gnum, voluiſſe optimum deligi. judicatum autem ab ipſo
optimum Perdiccam, cui annulum tradidiſſet. Neque 17
enim unum eum adſediſſe morienti; ſed circumferentem
oculos, ex turba amicorum delegiſſe cui traderet. Place-
re igitur ſummam imperii ad Perdiccam deferri. Nec 18
dubitavere, quin vera cenſeret. itaque univerſi *pro-*
cedere in medium Perdiccam, & regis annulum tollere
jubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremque,
& quo modeſtius, quod exſpectabat, adpeteret,
pervicacius oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus, 19
diuque, quid ageret incertus; ad ultimum tamen re-
ceſſit, & poſt eos, qui ſederant proximi, conſtitit.
At Meleager unus è ducibus confirmato animo, 20
quem Perdiccæ cunctatio erexerat, *nec dii ſiverint,*
inquit, *ut Alexandri fortuna, tantique regni faſtigium*
in iſtos humeros ruat; homines certe non ferent. Nihil
dico

NOTÆ.

15 *Sede Alexandri in regia poſita*] Si noſter ex fide hæc narrat, hinc ſtratagema ſuum deſumpſit Eumenes, cujus hominem prudentiſſimum, ipſum architectum fuiſſe libens credebam: ut nempe ab Argyraſpidibus receptus, cum ſatis ſciret haud in longum dicto audientes ſibi habiturum, niſi arte exprimeret obſequium, quod auctoritate non poterat; in caſtris ſuis aureum ſolium cum diademate & ſceptro, armiſque quibus Alexander ſolebat uti, collocari juberet; juxta quod de communibus rebus conſilia capientes, non ab Eumene, ſed Alexandro regi ſibi viderentur. Vide Diodor. 18,60. Probum & Plutarch. in Eumene cap. 23. & Polyænum 4. 8. *Freinsh.*

18 *Pervicacius oblaturos*] Tacit. 1.3. Auguſtus nepotes ſuos *principes juventutis appellari, deſtinare conſules, ſpecie recuſantis flagrantiſſime cupiverat.* Eodem etiam libro Tiberii diſſimulata cupiditas traditur. Ibidem 3,35. Blæſus procoſ. Africæ nominatus *reſpondit ſpecie recuſantis, &c.*

20 *Homines certe non ferent*] Suſpectum hoc mihi: nequedum iſtud plane probo: *in iſtius humeros ruat hominis: certe non ferent.* Acidalius. Ego nihil mutandum arbitror: nec enervandam vim violentiſſimi ſenſus:

dico de nobilioribus quam hic est, [a]*sed de viris tantum;*
21 *quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest,*
Roxanes filium, quandoque genitus erit, an Perdiccam
regem habeatis; quum iste sub tutelæ specie regnum occu-
paturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum
natus est: & in tanta omnium festinatione, non justa
modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus exspectat,
& jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubi-
22 *tatis paratum esse vel subdere. Si medius fidius Alexan-*
der hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis,
23 *quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin*
igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim
24 *opum regiarum utique populus est heres.* Hæc eloquutus
per medios armatos erupit, & qui abeunti viam de-
derant, ipsum ad pronunciatam prædam sequeban-
tur.

INTERPRETATIO.

a *Sed de* quibusvis *qui modo viri sint*: *quos nulla res cogit* hoc *pati invitos.*

NOTÆ.

Perdiccam regnare prohibeant dii, & prohibebunt ut auguror. quidquid autem illis tandem decretum sit, id certo mihi constat, homines non passuros. nec jam loquor de nobilioribus quam Perdicca est, quorum quidem maxime refert obviam iri conatibus hominis, sed omnino de aliis cujuscunque conditionis Alexandri commilitonibus; modo viri sint, animosque mares habeant. Ego quidem meique similes, qui servitio mortem anteponimus, compertum habemus, viros fortes nihil invitos perpeti, nec posse cogi, ut quod nolint faciant. Hic illorum verborum sensus est haud dubius. *Freinsh.*

De nobilioribus] Quorum ut dixi maxime interest, vilioribus non subjici. Tendunt eo verba Augusti apud Senec. de clementia 1. 9. ad Cinnam: *Cedo, si spes tuas solus impedio. Paulusne te, & Fabius Maximus, & Cossi, & Servilii ferent, tantumque agmen nobilium, non inania nomina præferentium, sed eorum qui imaginibus suis decori sunt?* Sed quinam amicorum Alexandri nobiliores Perdicca? erat enim *stirpe regia genitus*, ut patet ex 10. 7. Sed Leonnatus ibidem itidem; & forte proximiori gradu Alexandrum hic contigerit. Aridæus autem Alexandri frater erat, Ptolemæus credebatur. Quin & Neoptolemus Alexandri avunculus adhuc supererat, de quo Arrian. fine lib. 2. cujus nullam à Curtio mentionem fieri miror. *Idem.*

CAP.

CAP. VII.

Aridæus, Philippo genitus, Meleagro promovente, à quibusdam Rex salutatur. Unde civilis belli semina.

IAMQUE armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione; quum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus est*, inquit, *armis, civilique bello habentibus regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater, sacrorum, cærimoniarumque consors modo, nunc solus heres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis, nunquam reperietis; si proximum, hic solus est.* His auditis concio primo silentium velut jussa habuit: conclamant deinde pariter *Aridæum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent.* Tum Pithon plenus lachrymarum orditur dicere, *Nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu, & præsentia fraudatus esset. Nomen*

NOTÆ.

2 *ARidæus Philippo genitus*] Ex Philinna Larissæa: quam Ptolemæus apud Athenæum 13. 5. saltatricem fuisse refert; at Iustin. 13. 2. 13. 3. Larissæum scortum. *Popma.* Adde Plutarch. cap. 130.

Nunc solus heres] Nam Barsines filius Hercules, velut captivæ, negligebatur. *Raderus.* Non modo velut captivæ, nam & Roxane captiva fuit, sup. 8. 5. & 10. 3. sed quia Barsinen justæ uxoris loco non habuerat. Porro militis istius, quisquis ille fuit, sententiæ velut data opera contradicit Themistius orat. 12. *Alexandro apud Babylonem defuncto, Macedones successorem nullum idoneum repererunt: sed Ptolemæo Lagi filio Aridæum stolidum prætulerunt, tanquam pecunias, mortui fratris loco, superstiti persolverent, non imperium conferrent, cujus heres ille unicus est, qui illud conservare ac tueri noverit.* Quæ sequuntur in Curtio: *præteritur à vobis*, in memoriam revocant ista Taciti 3. 18. *Mihi quanto plura recentium seu veterum revolvo, tanto magis ludibria mortalium cunctis in negotiis obversantur. quippe fama, spe, veneratione potius omnes destinabantur imperio, quam quem futurum principem fortuna in occulto tenebat.* Etiam providentiæ id tribuit Sen. de benef. 4. 31. *Interdum solemus dicere: Quid sibi voluit providentia, quæ Aridæum regno imposuit? Illi putas hoc datum? patri ejus datum est, & fratri.* Freinsh.

Nomen enim memoriamque regis sui tantum intuentes,
5 *ad cetera caligare eos.* * Haud ambigue in juvenem,
cui regnum destinabatur, impensa probra; quæ ma-
gis ipsi odium, quam Aridæo contemptum adtule-
runt: quippe dum miserentur, etiam favere cœpe-
6 runt. Igitur *non alium se quam eum, qui ad hanc spem
genitus esset, regnare passuros* pertinaci adclamatione
7 declarant, *vocarique Aridæum* jubent. Quem Me-
leager infestus invisusque Perdiccæ strenue perducit
in regiam; & milites *Philippum* consalutatum, *regem*
8 adpellant. Ceterum hæc vulgi erat vox; principum
alia sententia. E quibus Pithon consilium Perdiccæ
exsequi cœpit, *tutoresque* destinat *filio ex Roxane fu-
turo, Perdiccam, & Leonnatum stirpe regia genitos.*
9 Adjecit, *ut in Europa Craterus & Antipater res admi-
nistrarent.* Dum jusjurandum à singulis exactum *fu-*
10 *turos in potestate regis geniti Alexandro.* Meleager haud
injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat.
rursus Philippum trahens secum inrupit regiam, cla-
mitans *suffragari reipubl. de novo rege paulo ante con-
cepto: robur ætatis experirentur; modo stirpem Philippi,
& filium, ac fratrem regum duorum sibimetipsis potissi-*
11 *mum crederent.* Nullum profundum mare, nullum
vastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus,
quantos multitudo motus habet. utique si nova &
brevi

NOTÆ.

5 *Impensa probra*] Malim *intensa*, hoc est, intenta. Quæ Pithon oblique jecerat, eo tendebant, ut Aridæum probris & contumeliis exagitaret, invisumque popularibus redderet. verum id contra evenit. Signum defectus, quod hic notarant, *qua * magis ipsi*, sustuli: nihil enim deest. *Idem.*

Dum miserentur] Solet hoc fieri, & plerumque perperam. Est enim etiam misericordia affectus, ut reliqui, cæcus & improvidus, & in deteriora ferri pronus, quoties ratione non regitur. Vide Sen. de Clement. 2. 4. Ergo & in sacris interdicitur, Deuter. 19. 13. & 21. Favorem autem ex commiseratione nasci solere certum est. Quo intuitu sic emendandum putabam in Tacit. 14. 58. *magni nominis miseratione reperturum bonos, &c.* Interim Iustin. 37. 2. & ibi citatos vide. *Idem.*

20 *Suffragari reip.*] Locus sane difficilis: quem sic restituere conatus Acidalius: *Suffragari reip. de novo rege paulo*

brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ 12
modo electo; plures Philippo quam speraverat,
imperium dabant. Nec velle, nec nolle, quidquam diu poterant; pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concio- 13
ne Aridæus principum auctoritate conterritus; & abeunte illo conticuerat magis, quam languërat militaris favor. Itaque revocatus vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Me- 14
leager thorace sumpto capit arma, novique regis satelles sequitur. Phalanx hastis clypeos quatiens *expleverant*

NOTÆ.

paulo ante recepto robur ætatis: experirentur modo stirpem Philippi, & filium ac fratrem regum duorum: sibimet ipsis potissimum crederent. quod quidem in textum recepit Raderus. Freinshemius præfert Sebisii conjecturam. *suffragari* (sic enim habent impressi quidam) *reip. de novo rege paulo ante concepto, robur ætatis experirentur: modo st. Ph. e. f. a. fr. r. d. sibimet* (*semet* voluit scribere) *ipsis potiorem crederent.* Rectius enim utique *robur ætatis* opponitur *regi paulo ante concepto* (Roxanes uterum intelligit) quam verbo *suffragari* jungitur. ultima autem invidiæ plena sunt, in tutores pueri regis, si tamen puer nasceretur, jacta: quos & mox arguit *affectasse nihil ad ipsos pertinens regnum*, & supra 10. 6. *sub tutelæ specie regnum occupaturos esse.*

12 *Quam speraverat*] *Quem spreverant* legendum contendit Acidalius. Cujus sententiam, ut solet, in textum recepit Raderus.

Pœnitebat pœnitentiæ] Salvianus lib. 5. hac fere loquendi forma de perversis pœnitentibus: *Quomodo igitur tales istos pœnitentiam se egisse non pœnitet?* Qui fortean respexerit ista Tertulliani de pœnitentia cap. 5. *Ita, qui per delictorum pœnitentiam instituerat Domino satisfacere, diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam satisfaciat.* Scilicet hæc non est μετάνοια ἡ ἀμεταμέλητος Apostoli 2 ad Corint. 7. 10. qua non fruuntur, nisi quos erratis cognitis, secundum præscripta Domini dolor mœrorque & pudor intraverit. Ceterum rebus adversis ita fieri, ut nulli consilio acquiescant homines, pulchre ostendit Virdungus ad Taciti Agric. 38. 2. *eligere latebras, ac statim relinquere.* Freinsh.

14 *Novique regis satelles*] Mss. delent conjunctionem, cum sequenti verbo, *minabatur.* probe. Sed si cui vulgata potior, tamen hoc de ipso Meleagro capio, eoque jungendum puto sequenti verbo; *novique regis satelles sequitur. Phalanx, &c. imperii vires remansuras esse.* Quamquam Modius, Acidalio probante: *satelles. Sequitur phalanx, &c.* Sed ut dixi *satelles* hic intelligitur Meleager. nec enim *turbam satellitum*, cujus postea mentio, habuit, priusquam plurium consensu rex esset declaratus. Itaque vulgatis ante Modium assentior. nisi quod cum illo τὸ *gaudebant* eliminem. *Idem.*

Hastis clypeos quatiens] Morem eum sæpe expressit Ammian. quæ loca observavit doctissimus Lindenbrogius ad auctorem istum 14. 8. *Hastisque feriens scuta; qui habitus iram pugnantium concitat*, ubi alii quoque scripto-

res

pleturam se sanguine illorum, qui adfectaverant nihil ad
15 *ipsos pertinens regnum*, minabatur. *in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse* gaudebant; *hereditarium imperium stirpem regiam vindicaturam adsuetos se nomen ipsum colere, venerarique, nec quemquam*
16 *id capere, nisi genitum ut regnaret.* Igitur Perdicca territus, *conclave in quo Alexandri corpus jacebat, adservari* jubet. Sexcenti cum ipso erant, spectatæ virtutis: Ptolemæus quoque se adjunxerat ei, puero-
17 rumque regia cohors. Ceterum haud difficulter à tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque inruperat stipatus satellitum turba, quorum
18 princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, *hos, qui Alexandri corpus tueri vellent*, sevocat; sed qui inruperant, eminus tela in ipsum jaciebant. multisque vulneratis, tandem seniores demptis galeis, quo facilius nosci possent, precari, qui cum Perdicca erant,

NOTÆ.

res citantur. Quibus adde Polyb. 15. 12. *Romani more patrio clamorem tollunt, & gladiis ad scuta concrepant.* Fit autem hoc nimirum ad terrorem adversariis incutiendum, ut indicat ex Polybio Livius 28. 29. *Ex præparato simul omnium rerum terror oculis auribusque est offusus. Exercitus qui corona concionem circumdederat, gladiis ad scuta concrepuit, &c.* Quapropter & venatoribus elephantorum observari scribit Ælian. hist. anim. 8. 10. Eodemque opere 16. 25. tradit, Persas, ne strepitum ejusmodi pavescerent, equos suos adsuetudine condocefecisse; quod si fecissent Scythæ fratres, equos eorum terrere non potuisset Ajax, & pedestre certamen inire coactos vincere. apud Philostratum in Heroïcis. *Idem.*

15 *Imperii vires*] *Vices* malim cum Acidalio & Freinshemio.

16 *Conclave adservari*] MSS. *observari.* unde Palmerius *obserari.* quod verbum hic optime convenire judicat Freinshemius. & firmatur è seq. versu; *claustra perfracta sunt.* Et sane facilis est verborum illorum permutatio.

Ptolemæus quoque] *Eundem etiam* Pausanias in Atticis affirmat, *Alexandro mortuo, iis qui ad Aridæum Philippi F. regnum universum deferebant, restitisse, regnumque in plures dividendi auctorem in primis extitisse.*

18 *Demptis galeis*] Quod & fecit Craterus, in prælio quo occisus est. Arrianus apud Photium. Item Sacrovir apud Tacitum 3. 41.

Qui cum Perdicca erant] In Græco auctore, unde hæc transtulit Curtius, videtur fuisse, τῶν ἀμφὶ Περδίκκαν, ut ex toto negotio hic prodiret sensus: *precari Perdiccam cæpere, ut abstineret bello, regique & pluribus cederet. Prior Perdicca cum suis arma deposuit, regique idem fecere.* Freinsh.

19 Ne

erant, cœpere, *ut abstinerent bello, regique & pluri-*
bus cederent. Primus Perdicca arma deposuit; cete- 19
rique idem fecere. Meleagro deinde suadente *ne à cor-*
pore Alexandri discederent; insidiis locum quæri ra-
ti, diversa regiæ parte ad Euphratem fugam inten-
dunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum con- 20
stabat, Perdiccam & Leonnatum frequens sequeba-
tur; placebatque *excedere urbe, &* [a] *tendere in campos.*
Sed Perdicca ne pedites quidem sequuturos ipsum 21
desperabat: itaque ne abducendo equites abrupisse à
cetero exercitu videretur, in urbe substitit.

INTERPRETATIO.

a *Castra in agris ponere.*

NOTÆ.

19 *Ne à corpore*] Raderus, nescio quo auctore, negationem expulit: voluitque Meleagrum suasisse Perdiccæ ut discederent à corpore Alexandri, quo nimirum facilius circumvenirentur, quos defuncti regis reverentia hactenus texisset. Sed certe præstat ille sensus, *ne discederent*: Sic enim putabant, se certo loco, velut carceri includi, ubi, quando inimicis libuisset, injuriæ opportuni forent. Nam de reverentia defuncti regis supervacuum est dicere, quum jam effracta claustra, commissam pugnam, illata vicissim acceptaque vulnera legeris. Deinde credibile magis est, ne à corpore discederent suasisse, ut scilicet tanquam honoris causa defuncto hærerent, ut apud Tacit. 3. 5. nam locum ejusdem 1. 7. huc non trahendum, in notis ad locum istum defendi. *Idem.*

20 *In campos*] Alii *in campos. Et Perd.* Vnde Freinshemius, *in campo: sed, &c.*

21 *Abrupisse*] Forte *abrupisse se.*

CAP. VIII.

Primarii duces Meleagri artibus occurrunt. Aridæus autem, pacis studiosus, tumultum componere media quadam ratione conatur.

AT Meleager regem monere non destitit, *jus* 1
imperii Perdiccæ morte sanciendum esse: ni oc-
cupetur impotens animus, res novaturum. Me-
minis-

NOTÆ.

1 MEminisse eum] Perdiccam. falsus est qui hoc *eum* ad Aridæum refert. sequentia satis id evincunt.

Ne-

2 *miniſſe eum quid de rege meruiſſet, neminem autem ei*
ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis,
quam adſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro
imperio habuit, miſitque regis nomine, qui Perdic-
3 cam accerſerent. iiſdem mandatum, *ut occiderent, ſi*
venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum adven-
tu, ſexdecim omnino pueris regiæ cohortis comita-
tus in limine domus ſuæ conſtitit; caſtigatoſque, &
Meleagri mancipia idemtidem adpellans, ſic animi vul-
tuſque conſtantia terruit, ut vix mentis compotes fu-
4 gerent. Perdicca pueros *equos* juſſit *conſcendere*; &
cum paucis amicorum ad Leonnatum pervenit; jam
firmiore præſidio vim propulſaturus, ſi quis infer-
5 ret. Poſtero die indigna res Macedonibus videbatur,
Perdiccam ad mortis periculum adductum; & Me-
6 leagri temeritatem armis ultum ire decreverant. at-
que

NOTÆ.

Neminem autem ei ſatis fidum eſſe quem metuat] Curtius lib. 5. *Nemo fideliter diliget, quem faſtidit.* P. Syrus: *Amor miſceri cum timore non poteſt.* Idem Macrob. 1. Saturn. 11. *Loccenius.*

2 *Patiebatur magis, quam adſentiebatur*] Non tam conſilio, quam ignavia, & imbecillitate animi. ut in ipſum quoque jure expetat Vitellianum elogium, *non jam imperator, ſed tantum belli cauſa erat.* Tacit. H. 3. 70. Quantum diverſus ab eo frater? qui *mori mavult quam precario rex eſſe*, ſup 9. 2. Interdum tamen acres etiam principes multa præter animi ſui ſententiam pati coguntur, quomodo Tacit. 1. 10. prodit, Auguſtum *multa Antonio, dum interfectores patris ulciſceretur, multa Lepido conceſſiſſe.* Freinsh. Vnde Meleager ſilentium pro imperio habuit, Cicero lib. 11. F. ep. 7. *Voluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet: quum auctoritas impeditur metu.* Ne tamen ſilentium ſpeciem conſenſus habeat, & ſub eo velo prava admittantur, præſtat animi ſententiam diſerte promere, quam per calliditatem, metum aut ignaviam occultare. vide Sueton. in Claud. cap. 29. quandoque tamen ea tempora incidunt, ut quæ nec probari debent, nec mutari poſſunt, tamen pati cogaris: ut Tullius de Planco notat lib. 10. ep. 3. *Loccen.*

Silentium pro imperio habuit] Vulgo *qui tacet conſentire videtur.* utique ſi poſſet contradicere. Imbecillis autem ſtulteque verecundi ſilentii nonnulla exempla, interque ea, hoc ipſum Aridæi, refert Gruterus ad iſta Liv. 42. 1. 8. *ſilentium nimis aut modeſtum, aut timidum.*

3 *Animi vultuſque conſtantia terruit*] Non diſſimile exemplum eſt apud Sicul. 19. 51. de Olympiade, ad quam interficiendam cum Caſſander ducentos ſatellites miſiſſet, omnes ejus conſpectu & majeſtate territi refugerunt. Iam de Mario Velleius 2. 19. ad quem interficiendum miſſus cum gladio ſervus publicus, natione Germanus, qui forte (ab) imperatore eo
bello

que ille ſeditione proviſa, quum regem adiſſet, interrogare eum cœpit, *an Perdiccam comprehendi ipſe juſſiſſet.* ille *Meleagri inſtinctu ſe juſſiſſe* reſpondit. *Ceterum non debere tumultuari eos; Perdiccam enim vivere.* Igitur concione dimiſſa Meleager equitum maxi- 7
me defectione perterritus, inopſque conſilii (quippe in ipſum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere conſumpſit incerta conſilia volvendo. Et priſtina quidem regiæ ſpecies manebat. nam & legati gentium regem adibant: 8
& copiarum duces aderant: & veſtibulum ſatellites armatique compleverant. Sed ingens ſua ſponte mœ- 9
ſtitia ultimæ deſperationis index erat: ſuſpectique invicem non adire propius, non conloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque volventes, & ex

NOTÆ.

bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, magno ejulatu, exprobrmenti indignationem caſus tanti viri, abjecto gladio, profugit e carcere. Scripſere de eodem Mario Val. Max. 2. 10. Plut. in ejus vita cap. 65. & Appian. de bell. civilibus. *Rad.* Adde Iuſtin. 32. 1. de Philopœmene: de Pyrrho, Plutarch. in vita cap. 72. de Dario, eundem in Artaxerxe cap. 47.

6 *Seditione proviſa*] Aldini exemplaris lectionem hic ſequimur, cui & Mſſ. favent. at illa vulgatis aliis, Acidalioque maxime diſplicet. omnia igitur mutarunt, voluntque regem à militibus interrogatum, non à Meleagro. quod quidem ipſis plane abſurdum videtur. Ergo ut ſuam ſententiam tueantur, illud *proviſa* mutarunt in *profeſſà*, aliaque fecere; quæ nunc non exequor. Tantum aio recte ſcribi: *Atque ille ſeditione proviſa, cum regem adiſſet, interrogare eum cœpit; an Perdiccam comprehendi ipſe juſſiſſet? Ille Meleagri inſtinctu ſe juſſiſſe reſpondit.* Totum negotium ſic ſe habuerit. Leonnatus cum equitibus in campos ſe receperat: at Perdicca, ſperans pedites quoque ſe pellecturum, in urbe ſubſtitit. ubi Meleagri inſidiis petitus, ad Leonnatum & equites ſe recipit. Interim percrebuerat rumor, Perdiccam juſſu Meleagri interemptum eſſe. Macedones igitur, pedites inquam, indigne ferentes viri tam clari gravem caſum, ut eſt vulgus mutabile ſubitis, conceptum paulo ante odium in commiſerationem viri vertit, & præ ſe fert velle necem ejus ulciſci. Eam rem in ſuam perniciem erupturam prævidens Meleager, adit regem, & militibus coram interrogat, an Perdiccam prehendi ipſe juſſiſſet? ſperans, confitente rege, omnem invidiam, omneque periculum poſſe declinari. Quo fere fine Tiberius apud Tacit. 1. 8. quærit ex Meſſala, *num ſe mandante eam ſententiam dixiſſet?* ad invidiam, inquam, appetitæ dominationis evitandam, ſi ejus ſententiæ alium auctorem, ipſo confitente, poſſet oſtendere. *Friensh.*

9 *Intra ſe quoque volventes*] Vel *quiſque volventes*, vel *quoque* (id eſt, unoquoque) *volvente* legendum putat Acidalius.

ex comparatione regis novi, desiderium excitaba-
10 tur amissi. *Ubi ille esset, cujus imperium, cujus auspi-*
cium sequuti erant, requirebant. *destitutos se inter in-*
festas indomitasque gentes, expetituras tot cladium sua-
11 *rum pœnas, quandocumque oblata esset occasio.* His co-
gitationibus animos exedebant, quum annunciatur
equites, qui sub Perdicca essent, occupatis circa Baby-
lonem campis, frumentum, quod in urbem inveheba-
12 *tur, retinuisse.* Itaque inopia primum; deinde fames
esse cœpit; & qui in urbe erant, *aut reconciliandam*
gratiam cum Perdicca; aut armis certandum esse cense-
13 bant. Forte ita acciderat, ut qui in agris erant, po-
pulationem villarum vicorumque veriti, confuge-
rent in urbem: oppidani, quum ipsos alimenta de-
ficerent, urbe excederent: & utrique generi tutior
14 aliena sedes, quam sua videretur. Quorum conster-
nationem Macedones veriti, in regiam coëunt; quæ-
que ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat
autem *legatos ad equites mitti de finienda discordia, ar-*
15 *misque ponendis.* Igitur à rege legatur Pasas Thessa-
lus, & Amissas Megalopolitanus, & Perilaüs: qui
quum mandata regis edidissent; *non aliter posituros ar-*
ma equites, quam si rex discordiæ auctores dedidisset, tu-
16 lere responsum. His renunciatis sua sponte milites
arma capiunt; quorum tumultu è regia Philippus
ex-

NOTÆ.

Ex comparatione regis novi] Sic apud Suetonium Calig. 6. *auxit gloriam desideriumque defuncti* (Germanici) *etiam atrocitas insequentium temporum.* Plutarch. extremo Artaxerxe: *Clemens habitus est & popularium amans, præcipue ob filium Ochum, qui sævitia & atrocitate omnes superavit.* Plura forte aliquando ad ista Tacit. 14. 51. de Burro: *civitati grande desiderium ejus mansit, per memoriam virtutis, & successorum alterius segnem innocentiam,* (quod apprime quadrat in Aridæum) *alterius flagrantissima flagitia & adulteria.* Freinsh.

12 *Fames esse cœpit*] Tentat Acidalius, nec tamen probat, *fames excepit.*

13 *Tutior aliena sedes*] Non omnino dissimile, quod & narratur Tacit. 2. 17. [illegible] & idem H. 3. [illegible] 2. Scilicet *omnia nova* [illegible] *præsentia maxime displicent.*

16 Nam

excitus, *Nihil*, inquit, *ſeditione eſt opus. nam inter ſe*
certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul 17
mementote rem eſſe cum civibus; [a] *quibus ſpem gratiæ cito*
abrumpere ad bellum civile properantium eſt. Altera le- 18
gatione an mitigari poſſint, experiamur: & credo non-
dum regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei juſta omnes eſ-
ſe coituros. Quod ad me adtinet, reddere hoc imperium 19
malo; quam exercere civium ſanguine: & ſi nulla alia
concordiæ ſpes eſt, oro quæſoque eligite potiorem. Obor- 20
tis deinde lachrymis diadema detrahit capiti; dex-
tram, qua id tenebat, protendens, ut *ſi quis ſe di-*
gniorem profiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indo- 21
lis ante eum diem [b] fratris claritate ſuppreſſam, ea
moderata excitavit oratio. itaque cuncti inſtare cœ-
perunt, *ut quæ agitaſſet, exſequi vellet.* Eoſdem rur- 22
ſus legat petituros, *ut Meleagrum tertium ducem ac-*
ciperent. Haud ægre id impetratum eſt. nam & ab-
ducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat; &
unum

INTERPRETATIO.

a *Quibus ſi ſpem pacis adimitis, civile bellum accelerabitis.*
b *Quam Alexandri gloria hactenus obſcuraverat.*

NOTÆ.

16 *Nam inter ſe certantium præmia*] Salluſt. Iug. 79. *ne mox victos victoreſque defeſſos alius aggrederetur, per inducias ſponſionem faciunt.*

17 *Civibus; quibus ſpem gratiæ cito abrumpere ad bellum civile properantium eſt*] Tacitus 4. Hiſt. *Plerique interficiendos cenſebant, turbidos, infidos, ſanguine ducum pollutos. Vicit ratio parcendi: ne ſublata ſpe veniæ, pertinacia accenderentur.* Loccen.

18 *Altera legatione*] Caſſiodor. Var. 3. ep. 4. *Impatiens ſenſus eſt, ad primam legationem protinus arma movere.*

19 *Reddere hoc imperium malo, quam exercere civium ſanguine*] Si hoc ex animo prolatum, eſt exemplum modeſti, fidi & quietis publicæ amantis animi, malle nullum imperium; quam cruentum. Pari nomine Xiphilinus laudat M. Salvium Othonem, quod negaverit ſe imperium vitamque tanti facere, ut belli civilis ullam occaſionem daret. Tacit. 3. Hiſt. *Apud ſapientes caſſa habentur, quæ neque dari neque accipi ſalva repub. poſſunt.* Loccen.

21 *Fratris claritate ſuppreſſam*] Acidalius mavult *ſuppreſſæ*: quod Freinshemius probat, præſertim ſi & ſequentia leviter emendes: *Ingentem ſpem indolis, ante eum diem fr. cl. ſuppreſſæ, in eo moderata excitavit oratio.* Si tamen pro *ſpem* legas *ſpeciem*: quæ ſæpe ſe invicem loco pellunt, quadrabit *ſuppreſſam*.

23 unum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egreſſo, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrumque agmen mutua ſalutatione facta coit; in perpetuum, ut arbitrabantur, concordia & pace firmata.

CAP. IX.

Perdiccas Meleagrum & trecentos fere alios, qui eum ſequuti fuerant, dolo opprimit.

1 SED [a] jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & inſociabile eſt regnum; & à pluribus expetebatur.
2 Primum ergo conlegere vires; deinde diſperſerunt: &

INTERPRETATIO.

a *Iam fata properabant movere inter Macedonas bellum civile.*

NOTÆ.

1 I*Nſociabile eſt regnum; & à pluribus expetebatur*] Ita Alexander Dario pacem petenti reſpondet ſupra 4. 11. ex Iuſtino 11. 12. *neque mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſalvo terrarum ſtatu habere.* Ita Ennius quoque apud Ciceronem offic. 1. 8. *Nulla ſancta ſocietas nec fides regni eſt.* Homer. Iliad. 2. 204.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς.

Vbi Scholiaſtes. Hanc cauſam eſſe voluit (ut ex Ariſtotele annotavit Delrius) Muſæus, cur aquila tres pullos excludens duos nido deturbet, unum educet. Senec. in Agamemn. verſ. 259.

Nec regna ſocium ferre, nec tæda ſciunt.

Lucan. 1. 93.

Nulla fides regni ſociis, omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Statius Theb. 1. 129.

——— *& ſummo dulcius unum*
Stare loco, ſociiſque comes diſcordia regnis.

Idem ſuprema docet, apud Matth. 12. 25. Veritas: *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* Eleganter etiam Cyprianus; *unquam regni ſocietas aut cum fide cœpit, aut ſine cruore cœpit? (deſiit?)* Hinc illa Ciceronis in Cæſarem invectio, quam primo de officiis legas. *Raderus.* Inde apud Tacitum 13. 17. Neroni Britannicum opprimenti *plerique ignoſcebant, antiquas fratrum diſcordias, & inſociabile regnum exiſtimantes.* Adde Lipſ. polit. 2. 2. Clapmar. arcan. cap. 22. & latiſſime Tiraquel. de jure primogen. 4. 13. & ſeqq. Nihil minus ſociorum patiens eſt quam torus & regnum; & ille tamen ſocietatis principium, hoc complementum vel incrementum eſt. *Loc.*

Conlegere vires] MSſ. *Conliſere.* quod poſſis

& quum pluribus corpus, quàm capiebat, onerassent; cetera membra deficere cœperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset: dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque populus 3
Romanus *salutem se principi suo debere* profitetur, cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus inluxit. Hujus hercule, non solis ortus, lu- 4
cem

NOTÆ.

possis explicare, primo inter se depugnasse, & commisisse communes vires; mox dispersisse in regna plura. *Freinshem.*

Quodque imperium sub uno stare potuisset: dum à pluribus sustinetur, ruit] Guil. Barclaus lib. 1. de reg. potestate p. m. 226. *Ferunt qui res Polonorum literis mandarunt, postquam à primo ejus gentis rege Lecho, & ejus posteritate, centum & quinquaginta circiter annos fuisset regnatum, deficiente tandem stirpe regia, summam gubernationis publicæ ad Duodecim viros vulgo Vayvodas dictos, fuisse delatam. Qui licet initio susceptæ administrationis specimen aliquod egregium procurationis reip. ediderant, tamen brevi post muneris sui obliti, cum ambitionis, tum res suas familiares amplificandi studio, ita discordibus inter se animis rempubl. vexabant, ut nisi Populus universus de republ. ad regnum revocanda conventum celeriter indixisset, misera omnium ordinum confusio, bellique civilis funesti exitus subsequuti fuissent. Id enim regno sæpe, quod alii vix ulli rei accidit, ut, quod imperium scilicet sub uno stare posset, dum à pluribus sustinetur, ruat.* Locc.

3 *Proinde jure*] Hic est locus, unde potissimum de Curtii nostri ævo conjectura capitur. De qua re cum diversæ doctorum opiniones sint, eam quæ Vespasiani temporibus adscribit, meliorem deprehendisse videor: hoc etiam argumento, quod Augusto posteriorem fuisse constet ex eo, quod plurimis locis Diodorum aperte, non secus atque Polybium Livius, interpretatus est: priorem autem Trajano conjicio ex iis quæ de mari rubro adfert. omnia ex antiquis petita; cum sub Trajano tamen eo usque pateret imperium, & quædam magis comperta afferri potuissent, ipsiusque principis, aut Romani certe populi, honorifica haberi mentio; quam per optimam occasionem non videatur omissurus fuisse. Cum iis qui sub Augusto vixisse putant, sentit Wolfius rer. memor. centur. 1. & sentire videtur Barthius ad Claudiani Rufin. 1. 275. Verum adversar. 54. 7. non vult esse tam veterem ut plerisque videtur. Ioan. Isac. Pontanus eleganti ad Vossium epistola, tendit de Trajani temporibus hæc interpretari. Verum Rutgersii sententiam (Vespasiano coævum facit) auctoris verbis apprime convenire, ostendit clarissimum literarum lumen Ger. Vossius, in eximio illo opere de historicis Græcis & Latinis, Latin. 1. 28. *Freinsh.*

Novum sidus inluxit] Similima hæc Senecæ de Claudio: *Sidus hoc quod præcipitato in profundum, ac demerso in tenebras orbi refulsit, semper luceat.* imo dicas ab alterutro desumpta. Lipsius ad Senecæ consol. ad Polyb. cap. 32. Agnoscas in pluribus scriptoribus multa, alia aliis Curtianis componenda. quæ occurrerint, dabo. Florus præfatione, 8. *movet lacertos, & præter spem omnium, senectus imperii, quasi reddita juventute, revirescit.* Prudentius lib. 2. contra Symmachum, in prosopopœia Romæ:

——— Senium omne renascens
Deposui, vidique meam flavescere rursum
Caniciem.

Symmachus Epist. 10. 22. *Fecistis ut urbi*

cem caliganti reddidit mundo; quum ſine ſuo capite
5 diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum exſtinxit faces? quod condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo revireſcit
6 ſolum; ſed etiam floret imperium. Abſit modo invidia, excipiet hujus ſæculi tempora, ejuſdem do-
7 mus utinam perpetua, certe diuturna poſteritas. Ceterum ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam; Perdicca unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: *vanum eumdem & infidum, celeriterque res novaturum,*
8 *& ſibi maxime infeſtum occupandum eſſe.* Sed alta diſſimulatione conſilium premebat; ut opprimeret incautum. Ergo clam quoſdam ex copiis, quibus præerat, ſubornavit, *ut quaſi ignoraret ipſe, conquereren-*

NOTÆ.

urbs cana luxuriet, in primam reducta lætitiam, & ver illud quondam vigentis ætatis. Virgil. Georg. 1. verſ. 47. à fine.

Impiaque æternam timuerunt ſæcula noctem.

Quem verſum ſublegit Sedulius 2, 244. leviter mutans; *Impia perpetuam, &c.* Cic. pro Flacco cap. 40. *O nox illa, quæ pene æternas huic urbi tenebras attuliſti*, &c. Liv. 6. 17. *Non obſervatam eſſe memoriam noctis illius, quæ pene ultima atque æterna nomini Romano fuerit?* Tacit. H. 1. 11. *inchoavere annum ſibi ultimum, Reip. prope ſupremum.* Eumenius paneg. ad Conſtantium Cæſ. cap. 2. *De te igitur mihi* (obiter corrigo, *Det ig. mihi*) *Cæſar invicte, hodiernæ gratulationis exordium, divinus ille veſtræ majeſtatis ortus, ipſo quo illuxit auſpicio veris illuſtrior.* Idem.

6 *Certe diuturna poſteritas*] Ea dici potuere Veſpaſiano, non parenti modo, ſed jam avo. Sane ſimilis Curtiano iſti eſt locus Silii Italici. 3. 625. ubi Jupiter ſic Veſpaſiani hujus filium compellat:

Tunc, ô nate deûm, divoſque dature, beatas
Imperio terras patrio rege: tarda ſenectam
Hoſpitia excipient cœli, ſolioque Quirinus
Concedet, mediumque parens fraterque locabunt,
Siderei juxta radiabunt tempora nati.

Clare Domitianum, non divi modo filium appellat; ſed etiam divos daturum ait. Nec aliter Papinius Silv. 1. 1. ad eundem Domitianum:

Salve magnorum proles genitorque deorum.

Item 4. 3.

Salve dux hominum, & parens deorum.

Quare palpus iſte Curtii optime convenit Veſpaſiano; non item Trajano ἄπαυδι. *Voſſius.*

7 *Forte deponebat*] Freinshemius mavult *morte ponebat.*

8 *Sed alta diſſimulatione conſilium premebat*] Dolus hoſtium frequens, occultam vim premere, donec occaſio ſit proferendi. Ita Polybius de Philippo lib. 5. quod diſſimulaverit aſtute mentem, donec maturum eſſet conſilium in inſidiatoribus & hoſtibus opprimendis. *Loccen.*

9 *Oſten-*

rerentur palam, Meleagrum æquatum esse Perdiccæ. Quo- 9
rum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Per-
diccæ quæ comperisset, exponit. Ille velut nova re
exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem
ostentare ei cœpit; ad ultimum convenit, *ut com-
prehenderentur tam seditiosæ vocis auctores.* Agit Me- 10
leager gratias, amplexusque Perdiccam, *fidem ejus
in se, ac benevolentiam* conlaudat. Tum communi 11
consilio rationem opprimendi noxios ineunt. placet
exercitum patrio more [a] *lustrari.* & probabilis causa vi-
debatur præterita discordia. Macedonum reges ita 12
lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera
ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus,
ab

INTERPRETATIO.

a *Expiari.*

NOTÆ.

9 *Ostentare ei cœpit*] Suffecerat *ostentare*, nec dubitat Freinshemius quin reliqua sint ab aliena manu. Mss. tamen tenent.

12 *Lustrare soliti erant milites*] Illustrat hunc Curtii locum Io. Meursius Vir Græce Latineque egregie doctus, in Græcia Feriata, voce *Xantica*, his verbis: ΞΑΝΘΙΚΑ *Macedones celebrabant, eratque militum lustratio.* Hesychius: Ξανθικὰ, ἑορτὴ Μακεδόνων, Ξανθικοῦ μηνὸς, ἡ Ξανθικοῦ ἀγομένη. ἔστι δὲ καθάρσιον τῶν στρατευμάτων. Sed corruptus ille locus. *Nam cur Xanthici mensis nomen bis commemorat? deinde, quonam mensis die actum festum? Rejicio illud posterius* Ξανθικοῦ, *à librario oscitante geminatum, & restituo,* Ξανθικοῦ μηνὸς ἡ ἀγομένη. *Nempe ad diem VIII Xanthici* [quem Aprili fere respondere putant] *celebrari id festum solitum Hesychius scripserat. De lustratione militum, quod subjungit, tunc peracta; eam ita describit Liv.* 40. 6. Forte lustrandi exercitus venit tempus; cujus solenne est tale. Caput mediæ canis præcisæ & prior pars ad dextram eam extis, posterior ad lævam viæ ponitur: inter hanc divisam hostiam copiæ armatæ traducuntur. præferuntur primo agmini arma insignia omnium ab ultima origine Macedoniæ regum, deinde rex ipse cum liberis sequitur: proxima est regia cohors: custodesque corporis: postremum agmen Macedonum cetera multitudo claudit. Mos erat, lustrationis sacro peracto, exercitum decurrere; & divisas bifariam duas acies concurrere ad simulacrum pugnæ. *Et mox* 40. 13. *in Demetrii Oratione ad patrem Philippum.* Quis dies? quo lustratus exercitus, quo inter divisam victimam, prælatis omnium qui unquam fuere Macedoniæ regum armis regiis, duo soli, tua tegentes latera, pater, prævecti sumus, & secutum est Macedonum agmen. *De eadem lustratione, sed non adeo plene, Curtius,* &c. *Raderus.*

Ultimo in campo] Partes illæ præcisæ utrimque in ultimis campi illius, in quo lustrabatur exercitus, partibus ponebantur. *ultimo* ergo hic pro extremis campi partibus accipitur. *Raderus.* Ponebantur in dextro sinistroque latere, aut quasi margine, campi.

ab utraque abjicerentur parte : intra id ſpatium armati omnes ſtarent, hinc equites, illinc phalanx.
13 Itaque eo die, quem huic ſacro deſtinaverant, rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedi-
14 tes, quîs Meleager præerat. Iam equeſtre agmen movebatur, & pedites ſubita formidine ob recentem diſcordiam, [a]haud ſane pacati quidquam exſpectantes, parumper addubitavere, *an in urbem ſubduce-*
15 *rent copias?* quippe [b]pro equitibus planicies erat. Ceterum veriti ne temere commilitonum fidem damnarent; ſubſtitere, præparatis ad dimicandum animis, ſi quis vim inferret. Iam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divide-
16 ret. Itaque rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, *diſcordiæ auctores*, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu Perdiccæ *ad ſupplicia* depoſcens : minabaturque *omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recu-*
17 *ſantes.* Stupebant improviſo malo pedites ; nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilii, aut animi. tutiſſimum ex præſentibus videbatur, [c]exſpectare potius, quam

INTERPRETATIO.

a *Nihil amicum* ab equitibus *ſperantes.*
b *Planus campi ſitus erat opportunus equitatui.*
c *Opperiri* qualemcumque *ſortem potius quam* illam *accerſere.*

NOTÆ.

13 *Rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites*] Iam hoc erat ſuſpectum phalangi; quod Rex contra morem, cum equitatu contra pedites in campo ſtaret. nam alias primum inſignia gentis regumque omnium Macedoniæ primo equitum agmini præferebantur. deinde Rex cum regia cohorte & cuſtodibus corporis ſequebatur. phalanx demum totum agmen & pompam claudebant. tum decurſiones & ſimulacra belli fiebant. *Raderus.*

14 *An in urbem ſubducerent copias*] Animadvertit Meleager cum ſua phalange non ludicram decurſionem, ſed ſeriam pugnam & prælium imminere. proinde ne ab equitatu in patenti campo circumvenirentur & opprimerentur, ad urbem redeundum exiſtimabant. Ne tamen ſeceſſu ſuo cauſam darent Regi, equitibus & Perdiccæ; deque illorum fide dubitaſſe viderentur, in campo perſtitere, vim vi repulſuri, ſi quis quid contra illos moliretur. *Raderus.*

17 *Improviſo malo*] Medios delapſi in hoſtes, quos amicos putabant.

Tutiſſimum ex præſentibus videbatur] Si ſe tibi fortuna ex voto dare nolit, tu

quam movere fortunam. Tum Perdicca ut torpentes 18
& obnoxios vidit; ccc fere, qui Meleagrum erum-
pentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mor-
tem Alexandri, ſequuti erant, à ceteris diſcretos,
elephantis in conſpectu totius exercitus objicit; o-
mneſque belluarum pedibus obtriti ſunt, nec pro-
hibente Philippo, nec auctore. adparebatque [a]id 19
modo pro ſuo vindicaturum, quod adprobaſſet even-
tus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen
& principium fuit. Meleager ſero intellecta fraude 20
Perdiccæ, tum quidem, quia ipſius corpori vis non
adferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox; da- 21
mnata ſpe ſalutis, quum ejus nomine, quem ipſe
fecerat regem, in perniciem ſuam abutentes videret
inimicos; confugit in templum: ac ne loci quidem
religione defenſus, occiditur.

INTERPRETATIO.

a *Philippum nihil approbaturum* tanquam *ſe auctore factum, quam quod exitus* felix *approbaret.*

NOTÆ.

tu te illi decenter accommodabis: ita commodius feres. Scalig. lib. 3. Epidorp.

Ne quære tibi res fieri, ut velis & optes.
Optes potius res tibi velle, quomodo ſunt.
Non illa movebis? nec ea ipſa te movebunt. Loccen.

21 *Ejus nomine*] *Rex nomine eſt quis ſæpe, vim alter obtinet*, inquit ſenarius apud Gruterum, quem ex Tacit. 6. 43. ſubjicit: *Tum Hiero pueritiam Tiridatis increpat: neque penes Arſacidem imperium, ſed inane nomen: apud imbellem externa mollitia, vim in Abdageſis domo.* Conſulatur Plin. orat. ad Trajan. cap. 88. *Raderus. Abutentis* editi, pro *abutentes*, ut in Mſſ. fere ſemper ſcribi comperio: quod hoc loco monuiſſe, in ſimilium etiam patrocinium valere poſtulo. *Freinsh.*

Loci quidem religione defenſus] Nihil ſacrum aut religioſum impiis & hoſtibus. Sic Virg. Æn. 2. 560. Pyrrhus Priamum,

——— *altaria ad ipſa trementem*
Traxit, &c.

[Adde Xenophont. lib. 6. hiſt. Græc. de Mantineis in templum Dianæ confugientibus.] Modeſte & pie Alexander ſup. 4. 4. victoria in Tyrios uſus. De aris & aſylis templorum ſtatuarumque copioſe Alexander Neapol. 3. 20. De confugiis Chriſtianorum etiam juriſconſulti. Alii tamen ſcriptores, Iuſtin. Arrian. Diod. Oroſ. negant interfectum, additque Diodorus, 18. 3. Lydiæ prætorem factum. *Raderus.* Alii quidem ſcriptores interfectum nec tradunt, nec negant: at Diodorus expreſſe affirmat ſequenti ſtatim capite: itemque Arrianus apud Photium. *Freinsh.*

CAP. X.

Alexandri imperium in partes divisum, cujus summa Aridæo tributa: Provinciæ autem Magnatibus. Defuncti corpus ab amicis curatum, & tandem Alexandriam Ægypti translatum est.

1 PERDICCA perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo *imperium ita dividi placuit, ut rex quidem summam ejus obtineret; satrapes Ptolemaus Ægypti & Aphrica*

NOTÆ.

1 REx quidem summam ejus obtineret, &c.] Aridæus toti imperio cum regia potestate, sive nomine potius, præfectus est.

Amyntas Nicolai F. ut conjicio, *Sogdianos* accipit. Iustin. 13. 4.

Antigonus præficitur *Susis*.

Antigonus Philippi F. cum *Pamphylia* & *Lycia Phrygiam* obtinere jussus. Diodorus 18. 2. Postea vero toti fere *Asiæ* imperavit: ut fere omnes produnt.

Antipater sub Alexandro *Macedonibus, Thessalis, Thracibusque* præfuerat, supra 10. 4. Tum exercitus per *Europam* dux constituitur. Arrianus lib. 1. apud Phot. Iustinus *Macedoniam* & *Græciam*. Diodor. *Macedoniam cum vicinis populis* attributam ei ait: quod eodem recidit. Dexippus apud Photium Cod. 82. latius *universæ Macedoniæ & Græciæ, Illyriis item, & Triballis, atque Arrianis, omnibusque adeo iis, quibus in continente* [Europæ] *fuerat ab Alexandro adhuc superstite cum plena & summa potestate imperator præfectus*.

Arcesilaüs sortitur *Mesopotamiam*.

Archo Babyloniam. Diodorus.

Aridæus quidam apud Arrian. & Diodor. *Phrygiæ* ab Antipatro præponitur: postquam Alexandri corpus in Ægyptum transportasset.

Atropates Mediæ majori præficitur.

Axiarches. Vide *Oxyartes*.

Cassander Antipatri F. in *Cariam* mittitur.

Cleomenes additur Ptolemæo, qui provinciam *Ægypti* adsignatam illi traderet.

Clitus Lydiam accepit ab Antipatro.

Craterus Alexandri F. ex Orestide, quæ Macedoniæ pars est. Arrian. Indic. 10. 11. Alexandri jussu in Europam proficiscebatur, *Antipatri loco Macedonibus, Thessalis Thracibusque præfuturus*, sup. 10. 4. hoc interim mortuo, regiæ pecuniæ custos constitutus. *Iustin.* & cum Antipatro *Macedoniam* vicinaque regna obtinere jubetur. *Arrianus*. Curatoris etiam officio, quæque ad regiam pertinent tutelam, mandatis. *Dexippus*.

Eumenes Hieronymi F. Cardianus, Arrian. Ind. 3. 12. *Cappadociam* cum *Paphlagonia* habuit, cum præcepto *ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, & bellum cum Ariarathe gereret*; qui solus detrectabat imperium Macedonum, & Alexandro alibi occupato jus regni retinuerat. *Curtius*.

Laomedon Mitylenæus Syriam cum *Phœnice*. Curtius.

Leonnatus Euni F. Pellæus; Arrian. Ind. 3. 12. *Phrygiam* minorem Hellesponto adjunctam. *Curtius*.

Lysimachus Agathoclis F. Pellæus, Arrian. Indic. 3. 12. *Thraciam adpositasque Thraciæ Ponticas gentes* obtinere jussus. *Curtius*.

Meleager Neoptolemi F. Arrian. 3. 2. secundum Curtium & Arrian. occisus est

cæ gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum 2.
Phœnice data est: *Philotæ Cilicia* destinata: *Lyciam cum Pam-*

NOTÆ.

est ante divisionem factam. quod veritati consonum arbitror: nec enim ante hunc occisum Perdicca tantum potuisset. Non ergo miror de provincia ei tradita dissentire scriptores, cum ei qui non amplius in rebus humanis exstabat, nulla fuerit adsignata. Cedrenus ergo cum Eusebianis *Paphlagoniam* ei tribuit, Diodorus *Lydiam*, Latino-barbarus *Syriam* quæ *Cœle* dicitur, *& Phœnicem.*

Menander in *Lydiam* mittitur. vel potius remittitur.

Nearchus Androtimi F. Cretensis, Arrian. Indic. 2. 12. *Lyciam* & *Pamphyliam* sortitur. *Iustinus.*

Neoptolemeus ex Æacidarum gente, Arrian. 2. 5. *Carmaniæ* præficitur. *Dexippus.*

Nicanor nominatur apud Iustinum. Cujus tamen Mss. magnopere turbant. Immo *Stagnorem* quendam signare videntur, cui & 41. 5. *Parthos* ait traditos. Ceterum *Nicanori* cuidam *Cappadociam* in altera divisione tribuit Antipater. Arrian. lib. 9. Diod. 18. 39.

Oropius partem *Sogdianæ* tenuit. *Dexippus.*

Oxyartes sive *Oxathres* Alexandri socer *Bactrianam*. Cedrenus. *Paropamisadas.* Diodorus.

Perdiccas Orontis F. Macedo ex Orestide, Arrian. Indic. 3. 12. imperium dividens suo arbitratu; Curtius. sibi sumit, *ut cum rege esset, copiisque præesset quæ regem sequebantur.* hoc est, ut rex esset. *Curtius.*

Peucestas Alexandri F. Miezæus. Persidis satrapa constitutus ab Alexandro, Arrian. 6. 5. in ea provincia remanet. *Diodorus.*

Philippus præficitur *Drangianæ*. Diodorus Philippo *Bactrianam & Sogdianam* tribuit.

Philo accipit *Illyrios*. Iustinus. *Mediam* dant Cedren. & Eusebiana.

Philotas obtinet *Ciliciam*. Curtius. Sed provincia ei haud multo post adimitur. *Iustin.* 13. 6. ob amicitiam Antigoni, ut conjicio ex Diodoro 18. 62. *Ciliciæ* autem imponitur.

Philoxenus, Iustin. ibid. Qui sub Alexandro oræ maritimæ præfectus fuerat. *Plutarch. cap.* 37.

Phrataphernes sub Dario quoque prætor *Hyrcanorum* fuerat, Arrian. 3. 2. dedit se Alexandro, apud nostrum 6. 4. à quo in provinciam restituitur, 8. 3.

Pithon Agenoris F. Dexippus: *Pithon quidam horum* (Pori & Taxilis) *finitimis imperavit, exceptis Paropamisadis.* Hujus etiam sortem ratam habuit Antipater. *Arrian.* 9.

Pithon Crateæ F. Alcomenæus. Arrian. Indic. 3. 11. *Mediam obtinere jussus.* Curtius.

Porus regnum suum retinuit. *Iustinus.*

Ptolemæus Lagi F. Eordensis, Arrianus 6. 5. *Satrapiam Ægypti & Africæ gentium, quæ in ditione erant.* Curtius.

Seleucus Antiochi F., Iustin. 15. 4. *Syria* & *Babylone* potitur. *Cedrenus.* quod quidem Arrianus & Diodor. 18. 3. docent in posteriori divisione demum accidisse.

Sibyrtius nanciscitur *Arachosiam* & *Gedrosiam*. Diodor.

Stasander Cyprius consequitur *Arians* & *Drangianam* ab Antipatro. *Diod.*

Taxiles regnum suum retinuit.

Tlepolemus Pytophanis F. Carmaniam, Alexandro largiente, tenuit. *Arrian.* 6. 5.

Nunc provincias, &c. percurramus. Notandum autem plurimam istarum provinciarum partem brevi in pauca regna cessisse: Macedoniæ Antipatri, Asiæ Antigoni, Ægypti Ptolemæi, Syriæ Seleuci, Thraciæ Lysimachi, & Indiæ Sandrocotti. qui ceteros commilitones suos potentia vitaque multum supergressi feruntur. Igitur

Ægyptus

Pamphylia & majore Phrygia obtinere jussus *Antigonus*: *In Cariam Cassander*, *Menander in Lydiam missi. Phry-*

NOTÆ.

Ægyptus ab Alexandro pluribus præsidibus credita, Curtius 4. 8. post mortem ejus tota traditur *Ptolemæo*.

Africa etiam, quoad perdomita erat, eidem tribuitur.

Agriani jussi *Cratero* & *Antipatro* parere; post mortem Crateri cum ceteris Macedonici regni accessionibus, in unius *Antipatri* arbitrium concedunt.

Arabia quatenus perdomita fuerat, *Ptolemæo* assignatur. Majorem tamen ejus partem *Seleucus* tenuit, Appiano teste.

Arachosia diu sub *Sibyrtio* fuit. postea accessit etiam imperio *Seleuci*.

Arbelitis regio apud Diodor. 18. 39. & Arrian. lib. 9. *Amphimacho* traditur; mox cum vicinis regionibus in *Seleuci* potestatem concedit.

Aria Stasanori primum à Perdicca: deinde ab Antipatro *Stasandro* subjicitur. Inter utramque divisionem biennio minus interfuit.

Armeniam Tlepolemo obvenisse Iustinus videtur tradere, sive potius *Neoptolemo*, ut in eo nomine disquisitum est nobis postea & ipsa concessit in *Seleuci* ditionem. *Appianus*.

Asia minor *Antigono* fere tota diu paruit. cujus ἐπίσκοπ☉ & curator factus fuerat Appian. sed &

Assyria aliquamdiu.

Babyloniam prius *Archon* habuisse videtur: mox *Seleucus*, qui etiam invasum *Antigono* recuperavit. Appianus.

Bactriana ulterior, priores præfectos retinuit. Inter quos eminebat *Oxathres* vel *Oxyarthes*, Alexandri socer. Ergo totam postea possedisse fertur *Seleucus*.

Cappadocia Eumeni data est vel potius dicta: nam tum in hostium erat potestate. Probus. Ariarathis nimirum. Quo interfecto, ademptæ provinciæ *Nicanor* quidam præficitur. Postremo *Seleucus* obtinuit.

Caria data *Cassandro*: mox *Eumeni*, Iustin. 13. 6. cui illam cum vita extorsit *Antigonus*.

Carmania commissa *Tlepolemo*. videtur mox *Seleuci* imperio accessisse.

Cherronesus Thracia *Lysimacho* paruit. Arrianus.

Cilicia Philotæ primum, mox *Philoxeno* tradita. Ad postremum *Seleucus* ea potitus est.

Drangiana Philippo obvenit, plures *Stasanori* tribuunt. Altera divisione *Stasandro* fuit commissa.

Epirus cum Macedonia adhæsit *Antipatro*.

Gedrosiam Sibyrtius habuit.

Græciam Antipater: dein *Polyperchon*. Iustinus 13. 6. A quo translata in *Cassandrum* filium.

Hyrcania Phratapherni mansit. quo pulso aut mortuo adjicitur imperio *Seleuci*.

Illyrii cum Macedonia manserunt penes *Antipatrum*.

India major pars sub *Taxile* & *Poro* mansit: adjectis etiam aliis quæ prius non possederant.

Isauria Philotæ tribuitur, cum Cilicia.

Lycaonia Antigono data. Arrian. l. 9. unaque vicina *Lycia*.

Lydia cessit in ditionem *Antigoni*, ejecto *Clito*, quem Antipater præfecerat. Diodor. 18. 52.

Macedonia demandatur *Cratero* & *Antipatro*. penes quem post mortem illius manet, & in *Cassandrum* transmittitur.

Mediam Atropates rexit. Ideo quamvis *Pithon* Mediæ præficeretur, ipse tamen permissu Macedonum, dein etiam invitis ipsis, portionem ejus tenuit, quæ ab ipso vocata fuit Atropatia. Strabo lib. 11. Cetera *Seleucus* postea occupavit, occiso *Antigoni* Satrapa *Nicatore*, secundum Appianum.

Mesopotamia post *Arcesilaum* & *Am-*

Phrygiam minorem Hellespont adjunctam Leonnati provinciam esse jusserunt. *Cappadocia Eumeni cum Pa-* 3
phlagonia cessit. Præceptum est, *ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret.* solus hic detrectabat imperium. *Python Mediam, Lysimachus Thraciam, adpositasque Thraciæ Pon-* 4
ticas gentes obtinere jussi. *Qui Indiæ, quique Bactris & Sogdianis, ceterisque aut Oceani aut rubri maris accolis præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obtineret.* Decretum est, *ut Perdicca cum rege esset, copiisque præesset, quæ regem sequebantur.* Cre- 5
didere quidam *testamento Alexandri distributas esse provincias*; sed famam ejus rei, quanquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse comperimus. Et 6
qui-

NOTÆ.

Amphimachum Satrapam accipit *Blitorem*, imponente *Antigono*. Ad postremum *Seleuco* subjicitur.

Palæstina in Eusebianis *Antigono* tribuitur. At ex Iosepho constat *Ptolemæo* paruisse, cum vicina Syriæ parte. Ejus tamen præsidia ejecerat Antigonus; Appian. diuque inter eos, postea etiam inter Seleucidas Syriæ reges, & Ptolemæos Ægypti, de ejus possessione pugnatum est.

Pamphylia Antigono data, retentaque contra *Eumenem*. Iustin. 13. 6.

Paphlagonia cum Cappadocia eosdem dominos habuit.

Paropamisadæ commissi *Oxyartæ* cui videntur à *Sandrocotto* fuisse erepti.

Parthia Phratapherni tradita erat: mox *Philippo*, vel secundum Iustin. *Stagnori* mandata; tandem accessit *Seleuco*.

Patala traduntur *Poro*. Arrian. lib. 9.

Persidem Tripolemo quidam (*Tlepolemum* videntur velle) potiores *Peucestæ* tribuunt. Postea cum omnibus circa regnis *Seleuco* paruit.

Phœnice cum Syria & forte Palæstina *Laomedonti* obvenit.

Phrygiam majorem accepit *Antigonus*; quæ ad Hellespontum, pertinet, *Leonnatus*. *Eumeni* Perdiccas postea adjecerat; sed obtinuit validior *Antigonus*: cum interim *Leonnatus* occubuisset.

Pontus majori ex parte *Lysimacho* obtigit. *Eumenes* tamen etiam partem ejus acceperat.

Sogdiana Philippo prius, vel *Amyntæ*: dein *Stasanori* data fuit. At Dexippus *Oropium* præficit, ignoratum aliis. Ad ultimum *Seleucus* possedit.

Susiana post Perdiccæ finem, in præmium navatæ operæ *Antigono* traditur.

Syria Laomedonti fuerat tradita; quem *Ptolemæus* expulit: vicissim pulsus ab *Antigono*. postea *Seleucus* totam obtinuit.

Tapyri, amissis Satrapis suis, cum Parthis & Hyrcanis accesserunt *Seleuco*. Appianus.

Thracia quidem *Lysimacho* obvenerat, qui & magnam ejus partem obtinuit: superabant tamen adhuc nationes regesque liberi, à quorum Scutha ipse captus fuit. *Plut. apophth. c. 49.*

Triballi cum Macedonia paruerunt *Antipatro*. Freinsh.

8 *Sordent*

quidem ſuas quiſque opes diviſis imperii partibus tuebantur. quas ipſi fundaverant, [a] ſi unquam ad-
7 verſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. Quippe paulo ante regis miniſtri, ſpecie imperii alieni procurandi, ſinguli ingentia invaſerant regna; ſublatis certaminum cauſis, quum & omnes ejuſdem gentis eſſent, & à ceteris ſui quiſque imperii regione diſ-
8 creti. Sed difficile erat eo contentos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima quæque, quum majora ſperantur. Itaque omnibus expeditius
9 videbatur augere regna; quam fuiſſet accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis jacebat in ſolio; [b] curis omnium ad formandum publicum ſta-
10 tum à tam ſolenni munere averſis. Et non aliis quam Meſopotamiæ regione fervidior æſtus exiſtit, adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, exſtinguat; tantus eſt vapor ſolis & cœli,
11 quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt; & incolentium fraude celantur: ipſis u-
12 ſus patet; ignotus eſt advenis. [c] Vt tandem curare cor-

INTERPRETATIO.

a *Si ullus eſſet limes* ſatis *firmus contra effrænatam* regnandi *cupidinem.*

b *Cum omnium* procerum *cogitationes converſæ forent ad imperii adminiſtrationem ordinandam*; omiſſo *tam conſueto* exequiarum *officio.*

c *Poſtquam demum per otium licuit amicis* Alexandri *ſepelire* ejus *cadaver.*

NOTÆ.

8 *Sordent prima quæque, quum majora ſperantur*] Sed præſentibus recte & modeſte utere, ſic tranquillius ages. nec majora aliquando deerunt, ſi tibi ſint ſalutaria; & ad ea vero itinere contendatur. Tullius ad Papyrium Pætum lib. 9. epiſt. 17. *Tu pro tua ſapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcunque erunt.* Corbulo ad Tiridatem apud Tacit. 13. Annal. *Poſſet illi regnum ſtabile & res incruenta contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera, præſentem potioremque ſequeretur.* Loccen.

9 *Septimus dies erat*] Ælian. Hiſt. var. 12. 64. *triginta diebus inhumatum jacuiſſe* narrat. Fieri poteſt, ut neuter fallat. *Raderus.* Qui mox ſubjicit de corpore in Ægyptum avecto, quaſi ſentiret Ælianum triginta dies compu-

corpus exanimum amicis vacavit; nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. [a] vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque *Ægyptii*, *Chaldæique* 13
jussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admovere velut spiranti manus: deinde precati, *ut jus fasque esset mortalibus adtrectare eum*; purgavere corpus, repletumque est odoribus aureum solium, & ca-

Interpretatio.

a *Etiam vividus color qui ex animæ* præsentia *oritur, remanserat* in corpore.

Notæ.

putasse à morte Alexandri, donec Alexandriæ humaretur: sed ex Diod. 18. 28. patet, biennium extractum fuisse, antequam id fieret. Luctum ea super re Olympiadis exponit Ælian. histor. var. 13. 30. Apud Lucianum in Dial. mort. ait Diogeni: *Etiamnum in Babylone jaceo tertium jam diem: porro Ptolemæus ille satelles meus, si quando detur ocium ab his rerum tumultibus qui nunc instant, pollicetur in Ægyptum deportaturum me.* Freinsh.

12 *Nulla tabe*] Contra Lucianus, in dial. Philippi & Alexandri, facit, *istius cadaver porrectum jacere, turgidum sane, & juxta aliorum corporum morem contactu suo omnia labefactans.* Pro Curtio tamen, & qui alii cum eo sentiunt, sit; quod constat eximia corporis temperie fuisse præditum eum hominem, ut ex ejus ore ac membris omnibus fragrantia mire suavis defluxerit, auctore Zonara, ex Plutarchi Sympos. 1. 6. *ita ut tuniculæ fragrantia replerentur, aromatum odorem æmulante.* Credibile tamen est, non ita plane neglectum jacuisse, præsertim in tanto æstu. id enim contra omnem morem atque rationem fuisset factum: nec impedire poterant istæ turbæ, quin saltem ad durationem melle perfunderetur: quod etiam ita gestum, non absurde propugnes, adjuvante Statio Sylv. 3. 2.

Duc etiam Æmathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblæo perfusus nectare durat.

Fabulam autem illam fuisse sparsam verisimile est, ad eximendam opinionem de veneno regi dato. *Freinsh.*

13 *Ægyptii Chaldæique*] Morem Ægyptiorum hunc purgandi cadavera, & odoribus imbuendi, exponit diserte Herodot. 2. 86. Scripsit & Lucianus de hoc more περὶ πένθους, *de luctu.* Usi sunt veteres in condiendis corporibus mortuorum sale, nitro, cedro, asphalto, melle, cera, myrrha, balsamo, gypso, calce. Caput octavum I. Kirchmanni lib. 2. de funer. Rom. consule. Alexandrum quoque Neap. 3. 7. & Tiraquellum. *Raderus.*

Adtrectare eum] Quid, si legas *deum*? comparat enim quodammodo hic mortales cum diis. *Raderus.* Idem Freinshemio videbatur. eadem antithesis in Iustin. 2. 12. *quam nullæ sint mortalium adversus deos vires.* & quod illi jus fasque esse precantur, eodem tendit, quo Vitellii adulatio apud Dionem lib. 59. qui interrogatus à Caio, num se vidisset cum Luna congredi, respondet, ὑμῖν τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνοις ἀλλήλους ὁρᾶν ἔξεστι. *Solis vobis diis, domine, fas est invicem videre & conspici.* sic ergo & attrectare.

Repletumque est odoribus aureum solium, & capiti adjecta fortunæ ejus insignia] Diodor. 18. 26. *cadaveri loculus malleo*

14 & capiti adjecta fortunæ ejus insignia. *Veneno necatum esse credidere plerique: filium Antipatri inter ministros Iollam nomine patris jussu dedisse.* Sæpe certe audita erat vox Alexandri, *Antipatrum regium adfectare fastigium*; [a] *majoremque esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à se data adse-*
15 *rentem sibi.* Credebant etiam *Craterum cum veterum*
16 *militum manu ad interficiendum eum missum.* Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse

INTERPRETATIO.

a *Potentiorem esse* quam postularet *prætoris fortuna; eumque superbum victoriæ nomine de Spartanis relata, vindicare sibi cuncta quæ* ipsi *ab Alexandro data erant.*

NOTÆ.

mallei ductura ita fabricatus erat, ut probe quadraret; quam usque ad medium aromatis, quæ & fragrantiam & durationem cadaveri præberent, refferserant. Supra capulum, &c. pergit exponere quod dicit Curtius, *capiti adjecta fortunæ ejus insignia.* Aureum autem fuit hoc solium, ex more Persarum. de quo Brissonius. Sic apud Florum 4. 11. Cleopatra *in differto odoribus solio, juxta suum scilicet, collocavit Antonium.* Ceterum aureum istud solium diu postea sublegit Ptolemæus Cocces, aut *Coccyx* (si recte Strabonem lib. 17. emendavi in prologis Trogi) substituto vitreo. Apud Eustathium in Dionysii vers. 254. idem narratur verbis Strabonis. *Freinsh.*

14 *Veneno plerique esse*] Ex quibus hodie supersunt Iustin. 12. 14. Ovid. in Ibin. vers. 297. Suidas. Plin. 30. 16. Vitruvius 8. 3. nonnulli apud Diodor. 17. 118. Plutarch. cap. 129. Tac. 2. 73. Arrian. 7. 5. Bassianus Caracalla apud Dionem. Iornandes de reb. Get. c. 10. Ælian. hist. anim. 5. 29. Oros. 3. 20. Plutarch. de invidia cap. 5. Constantinus Manasses. Dio Chrysost. de fortuna orat. 6. 4. ex emendatione Casauboni. Pausanias in Arcadicis dubitat an veneno ex Stygis fonte perierit. Alii morbo ex vinolentia contracto decessisse tradunt; ut Ephippus apud Athenæum 10. 9. Probus de regibus. Plutarch. cap. 129. Euseb. de vita Constant. 1. 3. Ælian. hist. var. 3. 23. Solinus. Zonaras. Liv. 8. 3. Arrian. 7. 5. Sen. epist. 83. Statius Sylv. 4. 6. utram opinionem sequatur his verbis;

Cum traheret lethale merum.

in incerto est.

Iollam nomine patris jussu dedisse] Idem reperies apud Plutarch. cap. 129. & in Hyperide cap. 4. Arrian. 7. 5. Iustin. 12. 14. Oros. 3. 30. Vitruvium 8. 3. Qui omnes egregie confirmant emendationem Casauboni in Dionis orat. 64. legentis, ὅτι τὸν Ἀλέξανδρον (ἀποκτενεῖ) Ἰόλας ὁ κύλιξ. pro δοῦλος καὶ Κίλιξ. Tamen à Cassandro poculum illud traditum significant Valer. Maxim. 1. 7. ext. & Suidas. Diodor. 17. 118. filium Antipatri poculum regi tradidisse scribit: nomen haud adjicit.

Antipatrum] Dio Chrys. dicto loco ait de occidendo eo deliberasse Alexandrum, cujus apophthegma relatum supra 10. 4.

16 *In Macedonia gignitur*] Imo in Arcadia. Locum hunc Curtii diligentissime explicat Nicol. Loënsis epiphyll. 3. 10. Item Leopard. emendat. 4. 8. Vide & Iustin. 12. 14. Adde Tze-

se constat, ut ferrum quoque exurat, [a] ungulæ jumenti duntaxat patiens. *Stygem* adpellant fontem, 17
ex quo pestiferum virus emanat. *Hoc per Cassandrum adlatum, traditumque fratri Iollæ, & ab eo supremæ regis potioni inditum.* Hæc utcumque sunt tra- 18
dita, EORUM, [b] quos rumor adsperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater; & Græciam quoque invasit. soboles deinde ex- 19
cepit; interfectis omnibus quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Ceterum 20
corpus ejus à Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat, Mem-

INTERPRETATIO.

a *Et solum intra cornu* ex *jumenti* pede *contineri possit.*
b *Quos fama* hujus rei *insimulaverat.*

NOTÆ.

Tzetzem in Lycophronis Alexandrum, Virgil. Æneid. 7. Didymum Homeri interpretem, Iliad. 10. Vibium Sequestrum citatos á Philandro ad Vitruvium 8. 3. Item Tertull. cap. 50. de anima.

Ungulæ jumenti duntaxat patiens] De hac re vide modo citatos. Hoc modo noto, Aristotelem invidia gravari, quasi ipse Antipatro consilium id dederit, venenique ejus naturam detexerit. Sane & Alexandrum ab eo alienum fuisse, & ab Alexandro ipsum, constare potest ex Plutarch. cap. 98. item de sui laude cap. 19. & de profect. virtut. sent. cap. 10. Ergo Plin. 30. 16. *Ungulas tantum mularum repertas, neque aliam ullam materiam quæ non pervaderetur à veneno Stygis aquæ cum id dandum Alexandro Magno Antipater mitteret, memoria dignum est, magna Aristotelis infamia excogitatum.* Adde Plutarch. cap. 129. Arrian. 7. 5. Diodor. 17. 118. Quod quidem utcunque traditum, in sectam Aristotelis post multa sæcula acerbe vindicavit Bassianus Caracalla apud Dionem.

18 *Hæc utcumque sunt tradita, &c.*] Ita supra h. lib. *Revera insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.* Sed frustra potentiæ metu teguntur ac supprimuntur, quæ Omnipotentis oculos latere ac vindictam effugere nequeunt. Nam, ut ait Horatius libr. 3 Carm. ode 1. in initio:

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est DEI.

Loccenius.

19 *Interfectis omnibus quicunque*] Cassander Antipatri interfecit Olympiadem Alexandri matrem, Diodor. 19. 61. Iustin. 14. 6. Eusebius. Pausan. in Atticis. Alexandrum ejus ex Roxane filium, cum ipsa matre. Diodor. 19. 104. Eusebius. Herculem, alterum ejus filium. Pausan. in Bœoticis. Ergo Iustin. 16. 2. ait: *Cassandri domum Alexandro M. stirpis extinctæ pœnas luisse.* Raderus.

20 *Corpus ejus*] Pompa qua translatum fuit, exacte describitur à Diodoro, 18. 26.

A Ptolemæo] Ælian. hist. var. 12. 64. elegantem fabulam narrat: cum diu jacuisset insepultus Alexander, Aristandrum vatem rem exprobrasse ducibus, adjecto, felicem fore, qui cor-

Memphim; & inde paucis post annis Alexandrum translatum est: omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

NOTÆ.

corpus Alexandri in sua provincia haberet. Quo inductum Ptolemæum id clam avexisse, decepto etiam Perdicca, qui persecutus eum fuerat. legendum enim, Πτολεμαῖος ᾗ τὸ σῶμα ἐξέκλεψε, non, ut vulgo, ἐξεκόλυψε, *Freinsh.*

Memphin] Pausanias in Atticis: Ptolemæus *iis Macedonibus, quibus negotium datum erat, ut Alexandri cadaver Ægas reportarent, ut sibi illud traderent persuasit, acceptumque Macedonico ritu in Memphi condidit.* Adde Diodor. 18. 29. Arrian. apud Photium.

Alexandriam] Secus quam voluit Alexander, apud Iustin. 13. 4.

Nomini honos habetur] Varius atque multiplex; præsertim gesta ejus extollendo. de qua re Iulianus orat. 1. haud inepte judicasse videtur; *omnia illa & responsa, aut per visum objectas species*, de Alexandro vulgata, *à poëtica licentia non multum recedere.* Ceterum quantus ejus memoriæ sit honor habitus, ex subjectis passim cognosces. *Dicuntur juvari in omni actu suo, qui Alexandrum expressum vel auro gestitant, vel argento.* idque Macrianorum familiam observasse tradit Pollio in Quieto ex XXX tyrannis. Ejus effigie Augustus signavit. Sueton. Aug. 50. Idem ejus sepulchrum curiose inspexit; corpusque honore affecit. *Magnus* est cognominatus; quod cognomen *externorum nulli verius justiusque contigit*, judicio Sabellici, exemplor. 6. 3. Creditus est in somnis apparere, & quæ agenda essent præcipere. quam famam commento suo firmavit Eumenes, & Plutarchus cap. 11. de alio insomnio. item Antiochus Soter, qui cum Gallis pugnaturus, militibus hoc somnio audaciam fecit, Alexandrum adstitisse sibi, utque tesseram daret ὑγιαίνειν jussisse; ita victoria potiturum. Iam æra Alexandri in *Orientis partibus* observata, haud levis honor est.

FINIS.

LIVIVS IN PRÆFATIONE

HISTORIÆ ROMANÆ.

HOC. ILLVD. EST. PRÆCIPVE. IN. COGNITIONE. RERVM. SALVBRE. AC. FRVGIFERVM. OMNIS. TE. EXEMPLI. DOCVMENTA. IN. ILLVSTRI. POSITA. MONVMENTO. INTVERI. INDE. TIBI. TVÆQVE. REIPVBLICÆ. QVOD. IMITERE. CAPIAS. INDE. FOEDVM. INCEPTV. FOEDVM. EXITV. QVOD. VITES.

I. FREINSHEMII

SVPPLEMENTORVM IN Q. CVRTIVM

LIBER PRIMVS.

ALEXANDRI, qui ademptum Perſis imperium in Græciam intulit, vitam atque res geſtas plurimi Græcorum memoraverunt. Ex quibus pleroſque operum ſuorum ſpectatores; quoſdam etiam ſocios atque miniſtros habuit: nonnullos, ut erat avidus manſuræ poſt mortem gloriæ, ad hoc ipſum evocavit, ut res ſuas traderent poſteritati. Ceterum præter ipſam rerum magnitudinem, innata genti fabularum cupido effecit, ut eorum complures monſtris quam vero ſimiliora proderent. fide autem digniſſimi videntur Ptolemæus, qui poſtea regnavit, & Ariſtobulus. Etenim exſtincto jam Alexandro ſua edentibus metus & adſentationis cauſæ deceſſerant, quibus fere narrandarum rerum veritas conrumpi ſolet: nam Ptolemæum etiam regii nominis dignitatem mendaci hiſtoria polluere voluiſſe, quis crederet? Vterque autem quum multis ad res Alexandri pertinentibus negotiis non interfuerint modo, verum etiam præfuerint; veriſſima præ aliis tradere potuiſſe liquet. Quoties igitur conſentiunt, ceteris antehabuimus: ubi in diverſum abeunt, ex copia rerum ea potiſſimum ſecrevimus, quæ diligenter inter ſe compoſita proxime ad rerum geſtarum fidem videbantur accedere. Quod etiam poſt ætatem Alexandri alios Græcorum ſequutos video, quibus aliqua veri cura fuit; & nuper ex Sicilia Diodorum. Nam qui ex Romanis animum ad hiſtoriam applicuerunt, ii patriis rebus contenti, externa neglectui habuere: quia victoris populi geſta componentibus neque majeſtas rerum deerat; & plus utilitatis adlatura videbantur in eadem republica degentibus. Quorum ſtudium ut laude digniſſimum arbitror; ſic extra reprehenſionem fore confido, ſi noſtris etiam homini-

[Margin notes: Iuſtin. 12. 6. 17. — Arrin. in præfat. — Quem maxime ſequi videtur Curt.]

minibus ostendam eum regem, qui unus omnium mortalium, intra brevissimum ævi spatium, plurimum terrarum occupavit. quo adpareat, NON FORTE neque temere res humanas ferri; sed plerumque fortunam pro moribus; neque diuturnam esse felicitatem, quæ virtute destituatur. Igitur Alexandrum omnibus ingenii fortunæque dotibus abunde auctum ornatumque fuisse comperio, quibus fatalem tantæ potentiæ virum oportebat instrui. Genus ab Hercule repetebant Macedonum reges; Olympias Alexandri mater initia suæ gentis ad Achillem referebat. Puero neque incitamenta exemplaque gloriæ; neque virtutis magister aut exercitatio deerant. quippe Philippus pater continuis bellis contemptam ante Macedonum gentem extulit, & coacta in ordinem Græcia, cunctis formidabilem fecit. Denique non solum operum post se gestorum fundamenta posuit; verum etiam quum decederet, Persico bello intentus, delectus habuerat, commeatus, pecuniam, exercitum paraverat; & Parmenionis opera jam Asiam aperuerat. Sed in eo rerum momento subductus est, ut & maxima gerendi belli subsidia filio; & plenam gesti gloriam relinqueret: quadam fortunæ industria, quam unus hic perpetuo obsequentem sibi habuit. Cujus admiratione non postea modo, sed statim ab initio dubitatum est, rectiusne foret, non per Æacidas aut Herculem, sed ab ipso protinus Iove, tanto homini divinæ stirpis originem adserere. Ipse quidem, quum Hammonem Libycum adiret, ejus filium se appellari voluit, ut postea trademus. Ceterum *draconem in cubili matris ejus visum, quem Iupiter induerit, eoque genitum fuisse Alexandrum*, multi crediderunt: *insomniis etiam, vatumque responsis fidem generis factam: & quum Philippus Delphos sciscitatum misisset, oraculo monitum*, ut Hammonem inprimis revereretur. Nec desunt qui *fabulosum id quidem; non tamen adulterium matris falso jactatum* adserant. *Quippe pulsum Ægypti regno Nectanebum, non, ut vulgo arbitrantur, in Æthiopas concessisse; sed quum adversus vim Persicam in Philippo maxime præsidium speraret, in Macedoniam vectum, magicis præstigiis inluisse Olympiadi, torumque hospitis temeravisse. Suspectam quidem exinde Philippo, neque aliam tam intimam divortii quod inter eos sequutum est, caussam, pro comperto postea fuisse. Etiam quo die Philippus Cleopatram domum deduxerat, Attalum sponsæ avunculum, Alexandro*

Diod. 17. 1. Vellei. 1. 6. 6. Oros. 3. 12. Arria. 2. 1. 34. Pausan. lib. 1. Iulian. Cæsar.

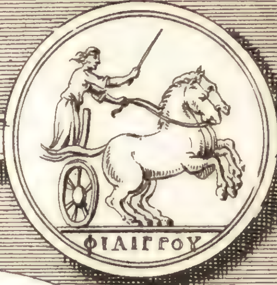
Curt. 7. 1. 3.

Curt. 10. 5. 35.

4. 7. 30. Lucia. dial. mort. Silius lib. 13. Victor in Galerio. Dio Chrysost. orat. 4. Sido. carm. 2. & 9. Plut. c. 2. Iust. 11. 11. & 12. 16. Solin. c. 14.

Εὐσέβ. λόγῳ α. Anton. Otto Frising. 2. 25. Cedrenus. Glycas.

VVLTVS
PHILIPPI
MACEDONIS

dro natalium dedecus exprobrare ausum, ipso quoque rege ex sese genitum negante: denique de Olympiadis adulterio non in nostro solum orbe; sed apud devictas quoque nationes, pertinacem rumorem obtinuisse. Verum velandæ ignominiæ repetitum ex antiquis fabulis de dracone commentum: idem enim olim de Aristomene Messenios, de Aristomada Sicyonios jactavisse. Sane apud majores nostros de Scipione, qui Carthaginem prior adflixit, eadem ferme fama fuit: similisque divinitatis opinionem Romani modo principis ortus habuit. nam de conditore Vrbis Romulo quid attinet dicere; quum nulla gens tam vilis reperiatur, quæ sui generis auctorem non faciat deum, aut deo editum? Ceterum Nectanebi fuga temporibus hisce non congruit: sexennis enim jam erat Alexander, quum ille ab Ocho victus, avitis opibus excideret. Nec ideo minus vanum est, quod de Iove fertur. Ipsa quidem Olympias dempto post mariti necem metu, adseverationem filii Iove se genitum credi volentis irrisisse dicitur, missaque epistola petivisse, *ne se, nihil tale commeritam, odiis Iunonis objectare pergeret.* Antea enim ipsa maxime fabulam confirmasse creditur; proficiscentemque in Asiam Alexandrum monuisse, *ut memor originis digna tanto genitore capesseret.* Verum tamen ostentis deûm variisque præsagiis inter conceptum editumque partum significatum fuisse, quantus homo nasceretur, consensu traditur. Obsignatam Olympiadis alvum annulo, cujus sculptura leonem præferret, per quietem Philippus vidit. Cujus rei memoriam servavit Alexandria, quam in Ægypto conditam, aliquamdiu Leontopolim appellavere. Nam de Alexandri magnanimitate & robore somnium illud interpretatus erat Aristander peritissimus vatum, qui postea comes ei hæsit, sacrisque ejus præfuit. Qua autem nocte Olympias peperit, maximi per Asiam nominis templum Ephesiæ Dianæ ignis hausit. Intulerat eum cujusdam hominis perditi furor; qui comprehensus tortusque, non alia mente id commisisse fassus est, quam ut magno aliquo facinore memoriam sui diuturnam efficeret. Ergo tam fœdi exempli cladem non istius tantum ædis damno æstimavere Magi, qui tum Ephesi degebant; verum pro majoris ruinæ præsagio habentes, totam urbem mœstis implevere clamoribus: *exortam alicubi facem, cujus incendio, similem ob causam, totus olim Oriens conflagraturus esset.* Forte per idem tempus Potidæam Atheniensium coloniam Philippus subegerat; quum & Olympia quadrigis se vicisse cognovit: & à Parmenione, quem in Illy-

Iustin. 11. 11. 4. Texeira Hist. Pers. 1. 22. Liv. 26. 19. 6. Silius lib. 9. Agell. 7. 1. Valer. Max. 1. 2. 2. Quintil. 2. 4. Suet. August. c. 94. Livius in præfat. Plut. c. 3. Agel. 13. 4. Solin c. 14. Plut. c. 3. Plutarch. c. 2. Ephorus apud Tertull. de anima. c. 46. Steph. v. Ἀλεξάνδρεια. Eustat. ad Perieget. 254. Plutarch. c. 4. Cicer. de divin. 1. 23. & de nat. deor. 2. 27. Solin. c. 43. Val. Max. 8, 14. Zonaras. Hier. advers. Helvidium. Plutarch. c. 4 Iustin. 12. 16, 6.

Illyrios miserat, majoris momenti nuncius venit, *fusis ingenti prœlio barbaris, Macedonas prospere pugnavisse.* Exsultanti tam læto ubique votorum exitu etiam de Olympiadis partu renunciatum est: nec dubitavere vates, *invictum fore, qui inter tot victoriarum palmas nasceretur.* Ferunt tot simul prosperarum rerum cumulo adtonitum regem, & invidiam Deum veritum, oravisse Nemesin, *ut hoc fortunæ obsequium, modica aliqua calamitate ulcisci contenta foret.* Proditum etiam est memoriæ, *in oppido* * *Pella, duas aquilas in culmine domus, ubi puerum enixa erat regina, tota die persedisse, gemini per Europam Asiamque imperii augurium id fuisse,* POST eventum facile interpretati sunt. *Terram quoque tum movisse, magnamque tonitruorum fulminumque vim erupisse cœlo,* auctores habeo. Natus est * autem, ut accuratiores tradunt, incipiente Olympiade sexta supra centesimam, prætore Athenis Elpine, A. D. XII. Kalend. Sextil. quem tum mensem Macedones *Loum* vocabant: quo tempore pop. Rom. quadringentesimum fere annum agens, vicinorum bellis exercebatur, & subjugando terrarum orbi quotidianis incrementis præludebat.

Plut. consol. ad Apoll. c. 9. & Apopth. cap. 9.
* Mela 2. 3. Serv. ad Virg. Georg. 4. 278. Antonin.
* Ὀνομ. ἀναγραφῆ. Bunting. Chronol. Iac. Cappel. in hist. sacra & ex. Plutarch. cap. 4. Demosth. de corona. A. gell. 17. 21. Histor. Misc. 2. 4.

CAP. II.

AT Philippus auctus filio, de quo propter oblata tot omina spem amplissimam conceperat, in educationem curamque ejus omnes cogitationes convertit. Quippe vir prudens & amans patriæ, NIHIL molitionibus suis profectum facile sentiebat, si rebus undique motis, hominem imperitum aut segnem Macedoniæ post se relinqueret. suam quoque gloriam haud durabilem futuram, si maximarum rerum instrumenta, quæ tanta industria parabat, successoris inertia conrupisset. Leguntur inter epistolas ejus, venustatis & prudentiæ plenas, literæ, quas tum ad Aristotelem, qui cum Platone exercebatur, Athenas misit, in hunc fere modum scriptæ. *Philippus Aristoteli salutem dicit. Certiorem te facio, filium mihi genitum esse. Nec perinde diis gratiam habeo, quod omnino natus est; quam quod te florente nasci illum contigit. à quo educatum institutumque neque nobis indignum spero evasurum, neque successioni tantarum rerum imparem. Satius enim existimo carere liberis, quam opprobria majorum suorum tollentem, in pœnam genuisse.* Neque fefellit eum opinio. Quippe puer Aristotele doctore diu usus, ad res in ea ætate gerendas insigne præsidium sibi comparavit. Sed hæc postea acciderunt. interim constituti sunt infanti nutriores atque pædagogi, Leonidas Olympiadis propinquus, & Lysimachus Acarnan. Philippus nationis ejus-

Agellius 9. 3.
Curt. 3. 6. 1.

jusdem adjectus, qui valetudinem pueri regeret: Hellanicæ (Dropidis erat filia, ex inlustrioribus Macedonum feminis) corporis & morum recta temperie probatæ nutricis munus demandatum est. Hac cura paucos intra annos effectum est, ut jam tum polliceri videretur eum regem, quem postmodum exhibuit. nam & in puerilibus membris indomitus eminebat vigor; & eximiæ indolis argumenta ætatem longe prævenerant. Excellens nativa & genuina venustate corporis, cultum aspernabatur; *ANXIAM formæ curam feminis convenire* dictitans, *quæ nulla alia dote* æque commendarentur: *si virtutis potiri contigisset, satis se speciosum fore.* Fuit autem quum adolevisset, justa membrorum proportione conspicuus, artubus robustis, probeque compactis: viri tamen, quam specie validior; quippe corporis ejus habitus intra proceritatem stetit. Cutem habuit candidam, nisi quod in malis, itemque pectore, grato rubore suffundebatur: capillum flavum, leniter intortum: nasum aquilinum: oculos varios, nam lævus glaucus fuisse traditur, altero nigerrimo. Inerat autem ipsis occulta quædam vis, ut sine veneratione atque horrore quodam intuentium non adspiceretur. Pernicitate pedum admirabili fuit; quam ut magnæ in expeditionibus utilitatis, etiam rex non omisit exercere, sæpeque cum velocissimis suorum cursu certare visus est: patientia laboris supra fidem eximia; qua sæpe una, difficilimis temporibus, sibi exercitibusque suis salutem peperit. Exercitationibus crebris, & calidissima corporis temperie, adeo quidquid vitiosi humoris sub cute conlegi solet, expugnavit; ut suavem ex ore membrisque exhalaret odorem, eoque etiam tunicas quibus uteretur impleret: ob easdem causas, ut quidam putant, ad vinum iramque proclivior. Visuntur adhuc imagines ejus statuæque, summorum artificum opera. ne enim vulgarium sculptorum pictorumve temeritate oris sui honor obsolesceret, studiose cavit; *pœnam* comminatus, *si quis injussu suo conaretur.* Ergo abundante tum artificum copia, volentem unus Apelles pinxit, sculpsit Pyrgoteles, Lysippus & Polycletus ære duxerunt. *Citatiorem gressum Leonidæ vitium fuisse*, * ferunt; *ex ipsius consuetudine id hæsisse Alexandro: quod postea quum enixe vellet, corrigere non potuerit.* Equidem EDUCATIONI plurimum tribui debere non infiteor; ceterum hoc quidem naturæ potius adolescentis, quam adsuetudini deputo. etenim in homine velocissimæ mentis, necessum erat, ut ardorem animi, corporis etiam motus seque-

Iust. 12. 6. 10. Arrian. 4. 2. 12. Curt. 8. 2. 8.

Eumc. Paneg. Const. c. 17. Ælian. hist. var. 12. 14. Arrian. 7. 15. 18. Solin. cap. 14. Curt. 3. 12. 16. 6. 5. 29.

Solin. c. 14. Plut. c. 5. Tzetzes. Glycas. Æl. hist. var. 12. 14. Plut. de adul. & amici discrim. c. 29. & de animi tranquil. c. 20.

Plut. Sympos. 1. 6. Apulei. 1. Florid. Horat. epist. 2. 1. Himerius apud Phot. Plin. 7. 37. 6. 35. 10. 25. 37. 1. 7. Cic. epist. fam. 5. 12.

* Hier. ad Lætam. Hincma. epist. 3. 1.

Plut. Pyrrho c. 14. & Alex. c. 5. & de fort. 2. 5. & Pomp. c. 2. Tzetzez Chil. 8. 200. & 11. 368. Victor in Caracalla. Hist. Misc. 10. 23. sequeretur. Quem adeo non in vitio posuere successores ipsius, ut etiam studiose æmularentur; simul depressiore in lævum collo, obtutum ejus vibrantem, & elatiorem vocem imitati: quum animum non exprimerent. quippe plurimorum ex illis longa vita vix quidquam habuit dignum, quod cum hujus pueritia compararetur. Neque enim quidquam aut loquebatur, aut agebat humile: sed dictis factisque par fortunæ suæ, vel etiam supra erat. Nam quum esset laudis avidissimus, non undecumque eam adfectabat, sed optimis quibusque comparari gaudebat:

Plut. c. 6. & de fort. Alex. 1 13. & Apopht. c. 36. Herod. 5. 22. INGLORIAM ex vilibus palmam intelligens, tantoque inlustriorem victoriam, quanto quos vicisset pluris haberentur. Ergo dicentibus, *quoniam cursu plurimum valeret, debere profiteri nomen suum inter eos qui Olympicis ludis certaturi essent, cognominis sibi regis exemplo; magnam ea re per Græciam sibi famam comparaturum:*

Plut. c. 6. & Apophth. c. 36. Gregor. lib. 9. *facerem*, inquit, *si reges haberem adversarios.* Quoties aut præclara aliqua pugna Philippus vicerat, aut oppidum opulentum in potestatem redegerat; lætantibus aliis, ipse haud obscure indolescebat. exceptaque vox est querentis inter æquales; *nihil reliqui facturum patrem sibi ipsisque, quum adolevissent.* Quippe deperiturum gloriæ verebatur, quidquid adcessisset opibus. nec tam harum possessione quam istius cupidine movebatur. Somni natura parcissimus, etiam arte vigilantiam adjuvabat. si quid occurrisset, quod seria meditatione dignum videretur; comprehensa pila argentea, brachium extra

Marcell. 16. 6. lectum porrigebat, ut in subjectam pelvim inlapsa, excitato sonitu, torporem in somnum deficientis discuteret. Deos ab ineunte ætate magnifice coluit. Sacro quodam

Plut. c. 44. Apophth. c. 37. Plin. 12. 14. 17. ita liberaliter thura flammis intulit, ut Leonidas vir severus & parcus, profusionem istam non ferens, exclamaret; *sic adolebis, quum regiones subegeris, ubi hæc nascuntur.* Cujus vocis memor, quum postea thuriferam Arabiam pacaret, multa odorum talenta misit Leonidæ, cum mandatis; *ne posthac in deorum honoribus adstrictior esse vellet, quos intelligeret dona hilariter oblata tam larga manu rependere.* Animi sublimis & magna conaturi documenta mature dedit. Persis ea tempestate Artaxerxes

Diod. 16. 53. Curt. 6. 4. 25. cognomento Ochus præerat. Eum Artabazus & Menapis satrapæ, Memnonque Rhodius, egregius dux, bello lacessiverant; sed potentia regis oppressi, deserta Asia ad Philippum profugerant. His tum Alexander septenni minor mire delectabatur; crebroque de rebus Persicis

Plut. c. 7. interrogabat, nihil quidem puerile & sordidum, sed *quibus*

bus maxime firmamentis opes regiæ niterentur? quis armorum usus, quæ audacia viris; quanta equis pernicitas esset? quot dierum itinere Macedonia distaret Susis? quæ regi morum via, quæque exercitatio corporis, atque opinio virtutis foret? Postea, quum deprecante fratre Memnonis Mentore, cujus sororem in matrimonio Artabazus habebat, cum exulibus in gratiam rediisset Ochus, eosque à Philippo repeteret; Alexander legatos eximiæ in tantilla ætate indolis admiratione ita perculit, ut unus eorum in hæc verba prorumperet: *Hic quidem puer Magnus est Rex; noster vero, dives.* Hæc autem quum merito quidem naturæ suæ debere videretur, haut minus institutioni debuit. Nam pater satis gnarus, quantum Epaminondæ commercium sibi profuisset, quantoque plura eloquentia, quam vi confecisset, summa cura incubuerat, ut à tenera statim ætate liberalium artium studiis probe imbueretur. Igitur Aristotelem, magni nominis philosophum, ingentibus præmiis evocatum perpulit, ut etiam prima literarum elementa puero traderet. Nec abnuit Vir doctissimus, quum intelligeret, quantum esset à principio recte instrui multis imperaturum; FRVSTRAQVE contemni pro parvis sine quibus ad majora profectus non esset. Variis deinde magistris, ut alius arte excellebat, usus, non modo mentem egregiis implevit disciplinis; verum etiam corpus omnis generis exercitationibus, ad usum bellorum, & patientiam laboris edomuit: ne tum quidem vacuus, quum otiari videretur; quippe pila, vel saltatione virili, non tam laxabat animum, quam seriis obsequiis membra præparabat.

Diod. 16. 53.
Plut. de fort. Alex. 2. 24.
Diod. 16. 96.
Quintil. 1. 1. 20. Hiero. ad Lætam. Erasmus lib. 2. de ratione concion.
Dexippus apud Cedrenum. Plut. c. 70. Athenæus 1. 15. & 19. Dio orat. 2. Suidas v. Ὄρχησις.

CAP. III.

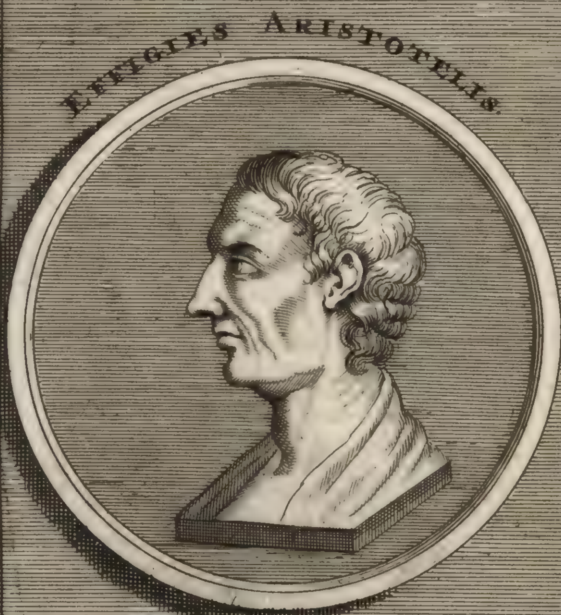
POstquam deinde ætas & ingenium paulisper adolevit, jamque severioribus studiis idoneus visus est, revocatum, qui tum apud Mitylenæos agebat, Aristotelem continuo secum habuit, donec post mortem patris rerum potitus, in Asiam transjiceret. Quo temporis spatio quicquid à tanto præceptore tradi potuit, perdidicit. Cognoscendæ rerum naturæ tanto avidius incubuit, quanto pertinaciore spe imperium universi orbis præceperat. Cujus indagationem postea quoque adjuvit, plane regio & animo, & sumptu. Aristoteli, quo naturas animalium certius atque perspectius commentari posset, tota Asia Græciaque parere jussit, quotquot venatu, aucupio, piscatuve vitam tolerabant, aut aliquam in ejusmodi negotiis peritiam adsequuti

Laert. in Arist. Ὀλυμπ. ἀναγραφή. Dionys. περὶ Δημοσθένους.
Plin. 8. 16. 5.

Athen. 9. 13. Plin. 8. 22. 15.

quuti fuerant. Constat in ejus operis impensas octingenta talenta philosophum accepisse. Adeo autem cognitionem illam dilexit, ut in eam sumptum faceret, curamque impenderet, cujus fructum visurus non erat. Post centum annos capti sunt cervi cum torquibus aureis, quos addiderat, ut vel posteri cognoscerent, quanta fides habenda foret iis, quæ de istorum animalium longævitate ferebantur. Sublimioribus quoque disciplinis, quas *acroamaticas* appellant, eruditum fuisse, ipsius testatur epistola: qua queritur Aristotelem *dignitatem earum evulgatis præceptis profanasse*. Et ille excusavit; rescribens, ita libros illos esse editos, ut haberi possint pro ineditis. nec enim quemquam sententiam ipsorum magnopere percepturum esse, nisi quæ iis continerentur, jam antea didicisset. Idem, quum Rhetorica ab eo exigeret, solicite vetuit, ne aliorum etiam in manus pervenire pateretur. NEQVE enim minus honestis artibus, quam potentia ceteros præstare cupiebat: indignabaturque communicari laudem illam cum humilimis. Medicinæ quoque studio imbutum ab Aristotele filio medici, ex gente Asclepiadarum, fidem ipsius epistolæ faciunt. Eam autem philosophiæ partem, quæ sibi aliisque probe imperare docet, ita coluit, ut magnanimitate, prudentia, temperantia, fortitudine, quam armis & opibus instructior, tantam imperii Persici molem subruere adgressus censeatur. Ipse quidem prædicavit, *non minus se debere Aristoteli, quam Philippo; hujus enim munus fuisse, quod viveret; illius, quod honeste viveret*. Ingenium tamen ardens ambitione, nimia honoris gloriæque prædicatione, quam inter genera bonorum referendam esse Aristoteles sciverat, elatum fuisse, ut non modo imperii prorogandi gratia bella ex bellis sereret, verum etiam deus haberi vellet, quidam non immerito credidere. Ceterum non solum imperante Alexandro eximio honore, maximisque muneribus affectus est Aristoteles; sed & vivo adhuc Philippo ingens institutionis suæ precium tulerat: impetrato, ut in ipsius gratiam patria instauraretur. Olynthios Philippus acerrimos hostes expertus fuerat; nam vicini Macedoniæ, & potentia hactenus haud impares, ægerrime tulerant, sub rege bellicoso vafroque regni opes crescere, adcolis perniciem, aut servitium adlaturas. Ergo quo infensioribus animis certatum est; eo asperior victoria fuit. urbem captam direptamque solo æquavit Philippus; cives veniere. in reliqua etiam ditionis eorum oppida sævitum est. Inter quæ Stagiram, unde Aristoteles genus ducebat, par calamitas obruerat. Eam tum regis

Plut. c. 12. Agell. 20. 4. Zonaras. Aristot. c. 1. Rhetor. de Alex. Plut. c. 13. Laert. in Arist. Plut. c. 13. Ethic. 4. 7. Zamosc. analect. antiquit. Daciæ c. 11. Ælian. hist. var. 12. 54. Tzetzes Chil. 7. 140. Dio Chrys. orat. 2. f. Laert. in Aristot. Plin. 7. 29. 3. Val. Max. 5. 6. 5. ext. Plut. c. 51. advers. Colotem.

EFFIGIES ARISTOTELIS.

regis permiſſu atque opibus ex integro condidit; reſtitutæque leges tulit; quibus poſtmodum uſa eſt. Ita quam ſtantem florentemque tot fortium virorum manus ab excidio prohibere non potuerant; eam incenſam atque dirutam unius civis excitavit ingenium. Quanti autem Ariſtotelem fecerit Philippus, hinc etiam æſtimari poteſt, quod ſæpe filium monuit, ut ſub tam idoneo magiſtro ſapientiæ gnavam operam daret; ne mox multa committeret, qualium cauſa ipſe pudore & pœnitentia augeretur. Igitur poſtea quoque maximis rebus intentus Alexander, non omiſit magiſtrum venerari; crebroque per litteras compellavit hominem, nec diſciplinarum modo arcana, ſed & morum remedia petiit. Atque ille reſcripſit, quibus ipſius atque ſubditorum felicitati conſultum opinabatur: *meminiſſet, TANTAM ipſi conceſſam eſſe potentiam, ut prodeſſet hominibus, non ut eos læderet. iræ quoque*, in quam maxime præcipitem noverat, *modum poneret; neque enim iraſcendum inferioribus: parem autem ipſi eſſe neminem.* Ad poſtremum tamen animo jam elatior ſpernere eum cœpit: præſertim quum ob Calliſthenis exitum infeſtum ſibi, & præter ſapientiæ præcepta, etiam vindictæ cauſa, ambitionem humanum faſtigium deſpicientis, diſputationibus exagitare crederet. Certe paulo ante mortem, Caſſandro objecta patri ſuo crimina purgante, exclamaſſe fertur; *Ariſtotelicæ verſutiæ machinationibus inſtructum veniſſe, ut juſtas aliorum querelas fallacibus argutiis eluderet.* deinde *utrique, ſi vera quæ deferrentur comperiſſet, malum* minatum eſſe: tam vehementi vultu, ut diu poſt ejus interitum, quum forte Caſſander, tum rerum in Græcia potens, imaginem Alexandri Delphis poſitam intueretur, revocatus in periculi ſui memoriam, toto corpore cohorruerit. Quæ res Ariſtoteli etiam magnæ infamiæ occaſio fuit: quippe venenum quo Alexander periiſſe creditus eſt, non alterius ingenio equinæ ungulæ inditum, & Babylonem deportatum, rumor ſuſpicatus eſt. Adamavit & muſicam, eique ſeriam initio operam dedit: donec contumelioſa interrogatione patris, *ecquid puderet tam ſcite canere?* velut artem ſuæ majeſtati indecoram, negligentius tractare cœpit. Quo quidem tempore magiſtro chordam quandam ex artis præſcripto pulſare jubenti, *quid autem referat*, inquit, *ſi hanc pulſavero!* in aliam intendens digitum. At ille, *nihil referre futuri regis, futuri autem citharœdi referre*, reſpondit. Delectatus deinceps eſt maſculo cantu, quum molles fractaſque modulationes ut perniciem morum averſaretur.

Plutarch. ad verſ. Colot. c. 50. Laertius.

Plutarch. apophth. cap. 33.

Caſaub. in Athenæum 14.22. Proleg. not. in Curt. c.4.v. Alexandri. Melanch. in Chron.

Ælian. hiſt. var. 12.54. Rutgerſius var. lect. 1.6. Plut. c. 13. & 94.

Plut. de prof. virt. ſent. c. 10. & de laude ſui cap. 19. Plut. cap. 126.

Curt. 10. 10. 16.

Plut. Pericle c. 2. Gregoras lib. 9. Ælian. hiſt. var. 3. 32.

Dio Chryſ. orat. 2.

Suidas v. Τιμόθ. Dio pr. orat. 1. Erasm. adag. *à Dorio ad Phrygium.* Plut. de fort. Alex. 2. 4. Pausan. lib. 6. Val. Max. 7. 3. 4. Suidas v. Ἀναξιμ.

Quo nomine maxime amplexus est Timotheum, artis ejus professione celebrem. Ille enim accommodata ad ingenium, illius scientia, modo, quem *Phrygium* appellant, ita aliquando eum rapuit, ut tamquam divino instinctu exardesceret animo, &, velut propinquo jam hoste, ad arma capienda prosiliret. Eloquentiæ etiam sub Anaximene Lampsaceno studuit. quæ res postmodum incolumitatem urbi attulit, quum Persarum opibus studentem Alexander diruere constituisset. Conspicatus enim Anaximenem extra mœnia prodeuntem, nec dubitans, quin pro patria deprecatum venisset, *Græcorum deos* testatus est, *non facturum se quod petisset.* Quo audito callidus ille rogavit, *ut Lampsacum dirueret.* Ille & jurisjurandi religione adstrictus, & magis etiam præceptoris olim sui sagacitate dilinitus, gratiam delictorum Lampsacenis fecit.

Athen. pr. lib. 13. Dio Chrysost. orat. 2. Plut. cap. 6.

Comœdos ut instituto suo parum congruentia tractantes, corrumpendisque moribus natos, contempsit. Neglexit & pugiles, quamquam maximi tum in Græcia fierent. forte quod otiosos & saginæ addictos, valida membra spectaculorum potius ludibriis, quam patriæ necessitatibus commodare, non probabat.

Plut. de fort. Alex. orat. 2. Schoner. c. 1. Algebræ. Quintilia. 2. 20. 5. Vitruv. præf. lib. 2. Lucian. pro imagin. Laert. in Xenocrate. Plut. advers. Colot. c. 50. & in Phocione. c. 120. & de fort. Alex. 1. 14. & 2. 1. & 4.

Reliquas artes, etiam quas ipse non attigerat, impense fovit. Unde ex toto fere orbe passim ad ipsum confluebant, quicumque insigni aliqua peritia præcellere sibi videbantur: eique vel ingenii sui monumenta dedicabant; vel exhibito artis suæ specimine. à munificentissimo regum, & cujus animo fortuna responderet, immensas plerumque divitias consequebantur. Etiam quos procul positos præclara eruditio aut virtus commendabat, iis ingentia munera ultro largiri consueverat. Igitur tantus ea tempestate doctorum atque solertium hominum proventus fuit; ut vix ulla ætas bonis artibus copiosior exstiterit. SOLENT enim ingenia moresque componi ad principum mentem; omnisque fere temporum inclinatio regnantium infamia, vel decus est.

CAP. IV.

Dio Chrysost. tota orat. 2.

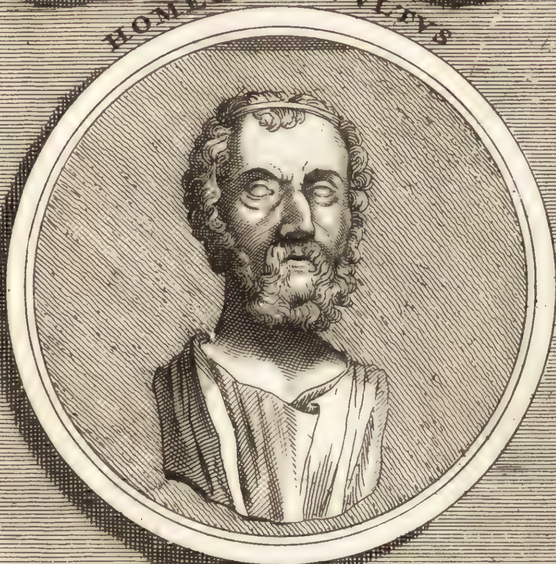
EX veterum monumentis nihil antehabuit Homero; quem unum omnem sapientiam, qua imperia constant, optime complexum esse autumabat. adeoque eum cordi habuit, ut Græco cognomento *amator Homeri* diceretur. Libros ejus semper secum ferre solitus, etiam quum quiesceret, una cum pugione sub cervicali reponebat; *militiæ suæ viaticum,* & *institutionem bellicæ virtutis* appellans. *Achillem* prædicabat *felicem*, *quod tantum virtu-*

Plut. c. 13. & de fort.

HOMERICI VVLTVS

virtutis suæ præconem invenisset. Reperto inter Damascenam prædam materiæ curæque exquisitissimæ scrinio, & disquirentibus amicis, *cuinam usui convenientissime destinaretur?* ipse, *Homero*, inquit, dedicabimus; *ut preciosissimum humani ingenii monumentum, elegantissimo etiam opere servetur.* Inde obtinuit, ut emendatissima poëtæ editio, quam magna cura comparaverat Alexander, *è narthecio* vocaretur. quippe scrinium illud, quum adhuc Persarum esset, unguentis & odoribus adservandis serviverat. Quidam prospere gestæ rei nuncius, quum citato cursu ad eum ferretur, dextramque porrigeret, vultu maximæ lætitiæ notas præferente: *Quid mihi nunciaturus es tanto gaudio dignum*, inquit, *nisi forsan Homerus revixit!* Sed tum eo jam felicitatis pervenerat, ut propemodum exsatiatæ gloriæ nihil deesse putaret, præter idoneum buccinatorem. Crebra autem lectione totum fere edidicit, ut nemo neque promptius eo familiariusque uteretur; neque exactius de eo judicaret. Ex omnibus autem ejus carminibus maxime probabat versum, quo boni simul imperatoris, robustique militis laudes Agamemnoni tribuuntur; eumque præcipuum virtutis incitamentum, & veluti morum suorum magistrum habuit. His itaque disciplinis imbutus, summæ fortunæ vim atque dignitatem egregie tutatus est; superbia & licentia, qua quidam sola principes agunt, abstinuit. Cultu curaque corporis haut multum supra privati modum eminens, virtute potius quam vestium ornatu anteire suos, imperatorium censebat: hilaris, humanus, adfabilis; ut tamen contemptum excluderet: vino deditus; sed citra ebrietatem. nam si otium nactus esset, sermonibus magis quam compotatione tempus extrahebat. Voluptates ita contempsit, ut matri curam injiceret, ne plane ad generandum inhabilis esset. Illud inprimis religiose tenuit, ne cujus thorum violaret. Quibus vitæ morumque institutis diu inhæsit; magnumque & memorabilem regem egit: donec impetu quodam, & velut torrente fortunæ convulsus & mutatus, pristinam animi moderationem paulatim exueret. Animi robur cum insigni dexteritate, magna patris & aliorum admiratione ostendit in equo bucephala; nam id nomen bubuli capitis figura insignitus acceperat. Plurimum tum equestri laude pollebat Thessalia? nobiliumque equorum greges multis locis alebantur. Eminebat tamen inter omnes viribus & specie bucephalas, quem Philonicus ex Pharsalia oriundus, maximo in illis regionibus principe dignum existimans,

Alex. 1. 4. Vopisc. pr. Probi. Cicero pro Archia cap. 10. Plut. c. 44. Strabo lib. 13. Plutarch. c. 13. Plin. 7. 29. Lucian. dial. mort. Plutarch. de fort. Alex. 1. 13. Homer. Iliad. 3. 179. Curt. 3. 6. 19. Athen. 10. 10. Plutarch. Apophth. c. 36. Scholiast. Aristoph. in nubib. Plin. 8. 42. Iustin. 7. 6. 8. Plin. 8. 42. Plut. c. 9.

mans, ad Philippum adduxerat, ſedecim talentis venalem. Quum autem velocitatem equi obſequiumque experturi in campum deſcendiſſent; nemo amicorum ſatellitumque regis tractare eum potuit. quin inſurgebat in omnes, & conſcendere conatos ferocia exterrebat. Iamque pro indomito, & ob feritatem inutili, relinquebatur; quum ſuſpirans Alexander, *Qualem iſti equum perdunt, per mollitiem animi, & tractandi imperitiam!* Quo ſæpius repetito à parte increpitus, *quod ob negotium, quod emendare non poſſet, majores peritioreſque conviciis inceſſeret; ego vero,* inquit, *emendabo pater, ſi permiſeris.* Atque illo ſubjiciente; *fruſtratus autem quam pœnam pendes? equi,* inquit, *precium luam;* exortoque omnium riſu, convenit, *ut victor equum patre emente haberet, victus amitteret pecuniam.* Tum Alexander comprehenſis equi habenis, eum ita ſtatuit, ut in adverſos ſolis radios converſus, umbram ſuam conſpicere non poſſet: ea enim antea exterritum acrius ferociſſe obſervaverat. quumque nihilominus æſtuaret, jubam demulcens, demiſſaque ſenſim chlamyde, in ſævientem adhuc inſilit. Ille parendi inſolens cervicem & calces jactare, multaque pervicacia contra frenum niti; denique proripere ſe conari, & ingenti violentia curſum moliri. Spatioſa & equitabilis planicies ſuberat; ergo ferocientem exultantemque effuſis in collum habenis, adactiſque calcaneis cum ingenti clamore in curſum permittit. Ingens deinde campi ſpatium evectus, jam laſſatum & conſiſtere volentem impellere non antea deſtitit, quam exhauſtum curſu, & labore domitum, manſuetiorem jam mitioremque reduxiſſet. Deſcendentem manantibus gaudio lachrymis complexus eſt pater; oſculoque capiti impreſſo, *majus imperium ſibi circumſpicere* juſſit, *nec enim Macedoniæ regnum tantam indolem capere.* Poſthæc * bucephalas quum in ceteros ferociam ſuam retineret, uni Alexandro mira ſubmiſſione paruit; multorumque mox laborum atque diſcriminum ſocius, in prælio adverſus Porum periit. Dignum id argumentum viſum eſt, quo inluſtrarent opera ſua nobiliſſimi artifices. * duas ex marmore ſtatuas equum domantis oſtentant; Praxitelis & Phidiæ certamen. Alexandri eas imagines eſſe, quamvis ambigi poſſit, auctores haud obſcuri crediderunt.

* Curt. 6. 5. 18. 8. 14. 34.
* Blondus l. 1. Romæ inſtauratæ. Merulæ Coſmogr. in regione urbis ſexta. Ant. Lafrerus Sequanus formis æneis excudit Bern. Gamucci lib. 3. dell' antichità di Roma. Roſin. antiquit. 1. 6.

CAP. V.

Plut. cap. 14.

HIs atque talibus ingenii animique experimentis eam apud Philippum exiſtimationem nactus eſt, ut quum

ALEXANDER BVCEPHALVM CONSCENDIT.

quum ipſe Byzantinos obſidione urgeret, idoneum jam crediderit filium, cui libera cum poteſtate Macedoniæ curam committeret, annos omnino ſedecim habentem. Quo comperto Medarorum quidam, Thracia natio, Macedoniæ ſubjecta, opportunum defectioni quam dudum agitabant tempus adveniſſe rati, conſilia nudavere. Sed adoleſcens oſtentandæ virtutis occaſione lætus, cum ducibus à patre relictis propere in eos movit: victiſque & ejectis rebellibus, urbem eorum varii generis convenis habitandam dedit: illi Alexandropolin ex nomine auctoris ſui appellavere. Philippus eventu rei gaudens, ceterum ſolicitus ne ſuo arbitrio permiſſus adoleſcentis animus, majora viribus cum exitio capeſſeret; evocavit eum, ut ſe magiſtro, ardorem prudentia temperare diſceret: & in ſubigendis Cherſoneſi oppidis, ſtrenua promptaque opera ejus uſus eſt. Ceterum quum ad Byzantium, validam urbem, hæreret obſidio, civibus egregie pro libertate pugnantibus; *iiſque Græci barbarique, quibus incrementa Philippi ſuſpecta erant, certatim auxilio venturi* nunciarentur; deſperata victoria, id unum agitabat, quanam ratione quam minimo copiarum atque famæ damno ab obſidione diſcederet. Imperabat eo tempore Getis, Scythico populo, Atheas: qui armis Iſtrianorum preſſus, auxilium à Philippo petiverat, ſpe adoptionis facta, ſi feſſis Getarum rebus ſuccurreret. Idem quum hoſtium imperator deceſſiſſet, belli metu liberatus, Macedonas vacuos remiſerat, negans *vel ipſorum auxilio, vel adoptione Philippi eguiſſe; cui adverſus hoſtes ſatis propriarum virium, & in ſucceſſionem regni filius eſſet.* Eam barbari contumeliam ulturum ferens Philippus, omiſſo Byzantio in Schythiam convertit agmen. Vbi conſerto prœlio, quum numero ſuperiores Scythæ eſſent; nec virtutis pœniteret, arte Philippi Macedonibus victoria ceſſit. Cujus omne precium pecorum equorumque maximi greges, & infirmioris ætatis ſexuſque captivi fuere: ceteræ prædæ nihil exceptum eſt, quippe opibus minime ſtudebant Getæ; ſed quotidiano victu contenti, paupertatem inter vitæ commoda numerabant. Ceterum quum ex Scythia regrediens, longo impedimentorum agmine, per Triballos iter faceret; illi opportunis locis occupatis tranſitum negabant, niſi prædæ partem accepturi. Erant in exercitu Philippi mercenarii Græcorum milites, qui & ipſi, quum in diſcriminis partem veniſſent, commodorum exſortes haberi moleſte ferebant. Inde orta ſeditione ad manus ventum eſt: tam acri certamine, ut multis utrimque

Paul. Diac. de geſt. Longobard. 5. 40.

Stephanus v. Ἀλεξάνδρεια.

Iuſtin. 9. 1. 8.

Iuſtin. 9. 2. Oroſ. 3. 13.

Otto Friſing. 2. 24. Iohan. Magnus hiſt. Goth. 3. 10. Æſchines contra Cteſiphontem.

Curt. 8. 1. 24.

que cadentibus etiam rex sauciaretur; transfosso femore, eodemque vulnere interfecto equo: tanta vis adacti teli, tantaque virtus inferentis ictum fuit. Ibi tum ante omnes prosiluit Alexander, jacentemque clypeo protegens, inruentium in eum alios occidit, alios avertit in fugam. Ita filii pietate servatus est, abscedentibus qui oppressuri fuerant; eo promptius, quod interfectum crediderant: sic ipsi vulneris atrocitati vitam debuisse visus, mortis opinione mortem effugit. præda inter consternationem amissa est. Ceterum ex vulnere claudicare coactus, quum initio eam corporis deformationem ægro animo ferret, memorabili ad posteritatem adolescentis voce monitus est, *non irasci vulneri, cujus opera ad singulos gressus suæ virtutis admoneretur*. Satis jam gloriæ potentiæque Philippo quæsitum erat; satis etiam periculorum atque vulnerum pertulerat, si quietem pati posset animus ambitione vecors. Tributarios Illyriorum Macedonas, omnium non vicinorum modo, sed etiam longe dissitorum dominos effecerat: Triballos subegerat: Thraciam habebat in potestate: multis Græcorum populis imperabat, alios metu, aut largitionibus tenebat obnoxios. Thessalos Daochus, Cineas, Thrasydæus, cum Eudico & Simo Larissæis; Arcades Cercidas, Hieronymus, Eucalpidas: Argivos Myrtis, Teledamus, Mnaseas; Eleos Euxitheus, Cleotimus, Aristæchmus, regio jugo subdiderant: Messenios Philiadæ liberi, Neon & Thrasylochus; Sicyonios Aristratus & Demaratus; Megarenses Ptœodorus, Helixus, Perilaüs; Eubœenses Hipparchus, Clitarchus, & Sosistratus, suæ quique civitatis principes, conciliabant: Olynthum Euthycrates & Lasthenes prodiderant. Vna Spartanorum civitas veteris disciplinæ egregie tenax, & proditionis immunis fuit. Sed quum imperio totius Græciæ immineret, Atheniensium maxime opes morari destinata cernebat. nec deerant in civitate qui res ad ipsum traherent; sed populus, qui omnia poterat, impellente Demosthene contra Macedonum opes nitebatur: crebrisque ut inter potentes vicinos contentionibus, ingenium Philippi callidum, audax, & ob dominationem fidei famæque negligens cognoverat. Maxime urebat regem recens dolor, quod ad Byzantium, Atheniensium opera, spe sua excidisset: qui non modo centum & viginti navium classem obsessis auxilio miserant; sed & Chiis Rhodiisque eadem audendi auctores fuerant. Igitur dum percuratur vulnus in Triballis acceptum, omnia occulte præparabat, quo Athenienses improvisus opprimeret. exercitum retinenti ob-

Plutarch. de fort. Alex. 1. 13.

Demosth. de corona. Curt. 10. 2. 23.

Demosth. de corona. Plut. Demosth. cap. 24.

Demosth. de falsa legat. Diodor. 16. 54. Pausan. lib. 7.

Demosth. de corona. Diodor. 16. 78.

obtentui erant Illyriorum nationes, quæ ingenio feroces, & servitutis insuetæ, impositum nuper jugum excutere tentabant. In eos Alexander missus, barbaris fusis fugatisque, eam de fortuna atque virtute sua spem, & reliquis fecit, & ipse concepit, ut jam sine patre rebus gerundis se parem existimaret. Hæc per biennium gesta. Philippus autem præparatis omnibus, quæ olim destinaverat exsequi maturum ratus, exoptatissima occasione oblata, ante initium veris cum exercitu in Græciam venit: convocatis etiam ex Peloponneso copiis sociorum. Quippe Amphictyonum decreto creatus erat imperator Græcorum. ut insolentiam Locrorum, qui Amphissam incolunt, castigaret: namque Cyrrhæum agrum Apollini dicatum, Amphictyonum auctoritate contempta, colere perseverabant, ducemque ab his creatum, interemtis quibusdam, vulneraverant. Erat tum Philippo fœdus cum Atheniensibus, sed parum in eo præsidii futurum arbitrabantur, si regi violandæ fidei merces adfulsisset. Igitur legatos ad ipsum mittunt, petituros *ut pactis staret; aut certe ante ver adultum nihil hostile moliretur. deliberaturum interea populum Atheniensem, qua ratione controversiæ*, quæ inciderant, *componi possent.* Thebas quoque legationem decernunt, quæ exposito *communi periculo*, hortaretur *ut simul cum ipsis tutelam Græciæ susciperent.* Sed Philippus per hospites & amicos, quorum Timolaüs, Theogitonque & Anemœtas plurimum apud cives suos poterant, Thebanos in amicitia Macedonum continuit. Ratusque si cum solis Atheniensibus futura res esset, facile se superiorem fore, victis ad Amphissam Locris eorumque sociis; in Phocidem raptim ducto agmine, Elateam finibus Thebanorum simul Atheniensiumque imminentem occupat, impositoque præsidio, velut in belli sedem, operibus munit. Ejus rei nuncius noctu Athenas perlatus tanta trepidatione urbem implevit; ut quum primo diluculo populus in concionem venisset, invitante ex more præcone, *qui salutare patriæ consilium haberet, uti diceret*, nemo surrexerit. Donec Demosthenes congruentia tempori differens, persuasit, *ut è vestigio classis & exercitus educerentur; & legati tum ad ceteros Græcos, tum imprimis ad Thebanos mitterentur.* in hanc sententiam decreto facto, Chares & Lysicles copiarum imperatores constituti; Demosthenes legationis ad Thebanos princeps ire jussus est. Non fefellerat ea res Macedonis solertiam, satisque prospiciebat, quanta belli moles oritura esset, si inter istos populos fœdus convenisset.

Quippe

Curt. 8. 1. 25.

Æschines contra Ctesiphontem.

Demosth. de corona.

Plutarch. Demosth. c. 24.

Diodor. 16. 86.

Quippe Athenienſium civitas tunc etiam opibus & auctoritate ſatis pollebat: nec Thebanorum aut potentia contemnenda erat, aut opinio. necdum exoleverat memoria Leuctricæ pugnæ, qua principatum Græciæ Lacedæmoniis extorſerant. Igitur ut & ſociorum confirmaret animos, & diverſæ factionis machinationes præverteret, Amyntam & Clearchum Macedonas eo miſit; addito, cujus eloquentiæ plurimum fidebat, Pythone Byzantio: quem in concilio Bœotorum ita loquutum accepimus.

Probus Epaminonda.

Plutarch. Demoſth. c.24. Diod. 16. 86.

CAP. VI.

SI Philippo in Macedonia deſidente, Elateam Athenienſis exercitus haberet; neque vobis ullum cum rege fœderis aut amicitiæ jus eſſet: tamen dubitare non debeo, quin illius ſocietatem eſſetis optaturi. quis enim illum tanta potentia, tantiſque rebus geſtis, civitati fama quam viribus validiori non præponeret? Nunc autem quum illo, qui victricibus copiis velut veſtibulum urbis veſtræ obtinet; ſocio atque amico utamini; ab Athenienſibus multis veteribus atque novis injuriis affecti ſitis; horum amicitiam, neglecto rege, vobis ſuadere, profecto contumelia eſt, Thebani. Sed ſuperbiſſimi mortalium ſibi ſolis ingenium conſiliumque ſupereſſe autumant; reliquos, & inprimis Bœotos (vobis enim præ ceteris inſultant) ineptos & rudes eſſe, nec quæ utilia honeſtaque factu ſint, dignoſcere. Itaque quo nihil eſt dementius, id ſe vobis perſuaſuros putant, ut ex ipſorum potius arbitrio, quam utilitate veſtra hoſtes atque amicos habeatis; verbis confiſi, in quibus omnis ipſorum vis eſt. Sed VERBA nemo ſanus ante facta habuit; præſertim in bello. ubi res manu geritur; linguæ promptitudo ſupervacanea eſt. Vt ſibi diſerti videantur, virtus & fortuna Philippi, tantis ſuis ſociorumque viribus ſubnixa plus poterit. Nec enim facile dixerim ſtolidior an impudentior ſit eorum poſtulatio. Intentatum Atticæ fulmen excipite Thebani: ſocio atque amico regi bellum cum exitio veſtro facite, ut nos in tuto ſimus: veſtros agros, veſtra corpora objicite, ne injuriarum ſuarum vindictam ab Athenienſibus Philippus exigat. *Hæccine ſunt poſtulata hominum, qui aut ipſi ſano judicio utantur, aut alios uti credant! Qui modo nullam premendi vos occaſionem prætermiſerunt; qui vos contumeliis, injuriis, armis quantum potuerunt perſequuti; veſtras clades atque pericula felicitatem ſuam rati ſunt: ii nunc à vobis petere audent, ut cum ipſis peri-*

Iuſtin. 5.3.5. Plutarch. Alcibiad. c. 4.

Liv. 21.20.1.

perire malitis, quam cum Philippo vincere. At iste hospes & alumnus vester, educatus in contubernio Epaminondæ clarissimi imperatoris, sanctissimique viri, cum ipsius moribus à tenera ætate caritatem urbis vestræ imbibit: vestras & Apollinis injurias Phocensi bello ultus est; quum Athenienses odio vestri sacrilegis auxilia mitterent: iterum communi Amphictyonum decreto exoratus, ejusdem numinis contumeliam in Locros vindicavit; huc quoque profectus est, ut vestris commodis consuleret, non abscessurus, donec vos metu æmulæ inimicæque civitatis solverit. Id sive communibus consiliis viribusque lubet exsequi; non vetat, quo minus in prædæ verius quam belli societatem veniatis; sive quiescitis, transitum concedite: ipse communium injuriarum idoneus ultor erit. neque minus ad vos redibit emolumentum victoriæ: greges, armenta, mancipia quæ ex hostibus capientur, maxima ex parte penes vos, ut vicinos, erunt: inde Phocensis belli damna sarcietis. Id magis ex usu vestro sit, an vestros agros uri, vestra oppida expugnari, incendi, diripi, vestras denique res agi ferrique, quod Athenienses optant, expendite. Nam IRACVNDA res est suspectus immerito candor, quoque pronior benivolentia fuerit, acrioribus stimulis in vindictam agitur. Ceterum hæc ita refero, non quo vobis ingratitudinem exprobrem, de qua nihil vereor; nec ut formidinem incutiam, qua nihil opus futurum existimo: sed ut Philippi in vos beneficia, & vicissim in illum vestra cogitantes, admoneamini, EA DEMVM firma atque perpetua esse fœdera, quæ servari utriusque intersit. Quod si majora sunt illius merita, vobis curæ erit, ut mutuo in illum animo sitis: ille maximum laborum præmium putat, subvenisse Græciæ, pro cujus salute atque dignitate perpetua cum barbaris bella gerit. Atque utinam illum Atheniensium furor ingenio suo uti passus esset, jam in Asia audiretis arma ipsius esse, quæ nunc coërcendis improborum motibus, invitus per Græciam circumferre cogitur. Poterat quidem amicis Atheniensibus uti, nisi huic Demostheni, atque aliis quibusdam, qui imperitam multitudinem, ut expositum ventis mare, orationum suarum aura, quo volunt, impellunt, vectigalem se facere indignum, usuque & exemplo fœdum existimasset. Quippe si apud illos honestati precium esset, gratuito boni forent. QVIBVS honesta vendere mos est, si eadem flagitii merces detur, utilia à noxiis, recta ab inhonestis non distinguunt: lucro, non affectu virtutis aut patriæ, neque deorum hominumve reverentia ducuntur. Nolite honesti aliquid aut egregii exspectare ab his homini-

Iustin. 7.5.3.
Plutarch. Demosth. c.24.
Iustin. 8.1.11.
Demosth. de corona.
Demosth. de Haloneso.
Literæ Phil. ad Athen. apud Demosth.

bus: vestris utilitatibus non moventur, qui patriæ tam male consulunt. Implicare vos volunt iisdem calamitatibus, ex quibus modo Macedonum virtute atque fide liberati estis: tantoque majoribus, quanto formidabilior hostis futurus esset Philippus, quam Philomelus, aut Onomarchus fuere. Nam in PRECARIO *imperio etiam boni ducis conatus haud minus cives quam hostes præpediunt: regum jussis nemo intercedit, nemo refragatur: unius arbitrio cuncti reguntur. In quo, quantum in rebus bellicis momentum sit, non ignoratis. Nec jam in uno corpore Macedonibus id præsidium est. Philippum etsi fatum auferret, Alexander regenerat. qui jam in adolescenti hac ætate, ea animi ingeniique documenta edidit, ut prope constet, summis imperatoribus parem esse futurum. Contra apud Athenienses pacis bellique arbitrium, quia penes omnes est, velut in medio positum audacissimus quisque ad se trahit; impetu magis quam consilio cuncta aguntur: homines maligni suadent, imperiti decernunt: bellum sumitur animosius, quam geritur: fœdera haud minori facilitate quam junxere violant. Nam & cum Philippo fœdus ipsis est. quod quam sancte servent, re ipsa declarant. nec enim pro se fidem violasse satis habent; nisi per ipsos latius serpat ista contagio. Vestra autem constantia, Thebani, qua non minus quam rebus fortiter feliciterque gestis magni clarique habemini, non sinit ambigere, quin multis experimentis cognitam regis amicitiam, semper infestæ æmulæque civitati prælaturi sitis. Neque vero averruncator malorum Hercules siverit, ut quem indigenam civemque deum præcipua religione colitis, ejus sanguinem impio injustoque bello persequamini. Nam ceteros quidem socios, quam amicitiæ regiæ non pœniteat, ex ipsis vos malo cognoscere.* Hæc Python. Auditi dein sociorum legati, prolixe commendato regis animo, petiverunt, *ut ipsum potius Græciæ vindicem, quam perturbatores ejus Athenienses sequeretur.*

Demosth. de corona.

CAP. VII.

AT Demosthenes facta dicendi potestate, *Non ignorabam*, inquit, *istos Philippi mercenarios, neque laudibus in ipsum; neque in nos conviciis esse temperaturos. nam* QVI PVDOREM *consumpserunt, quid loquantur aut faciant parum pensi habent, dum cupitis potiantur. Sed illi quidem, si bene vos novi, Thebani, spe sua egregie falsi, dignum virtute vestra, Græcorumque moribus, responsum ad Macedonem referent: vos autem ad ea quæ nunc agenda sunt*

sunt, animum diligenter advertite. nam vestrorum quoque negotiorum summam nunc agi ipsis rerum argumentis ostendemus, non verborum præstigiis, quibus isti vereri se dicunt ne capiamini. Sed quando sic pro vobis sunt soliciti, ponant metum, nihil faciemus quo eloquentiores videamur. malam quandoque causam adjuvit facundia: VBI NVDAM veritatem spectari dicentis interest, verba nemo prudens appendit. Nec de Philippo laboramus; sit sane per nos qualem isti fingunt: sit etiam pulcher, eloquens, atque adeo in conviviis etiam hilaris. nam & hinc eum commendavere quidam; adeo inanem veræ gloriæ fatebantur. Ceterum legatos ejus miror ea civitati nostræ coram vobis objecisse, quæ si crimina sunt, non magis Atheniensibus, quam Thebanis, defendenda esse, in confesso est. popularis enim status incommoda exagitant: quæ licet non ignoremus utrique, tamen regio dominatui merito præferimus. Atqui illi sic loquuti sunt, tamquam in circulis & conviviis Macedonum adulatione gratiam quærerent; non apud liberam civitatem officio legatorum fungerentur. Scimus quidem regum regiorumque mancipiorum adversus gentes urbesque liberas pertinacia odia; & simpliciter fecerunt isti, qui detegunt: sed eo magis adnitendum nobis est, Thebani, ut jura legesque nostras tueamur. Et optandum inprimis esset, ut qui rempublicam attigerunt, iis unum idemque pulcherrimum certamen foret, quinam rectius civitati suæ consulerent, aut consulta exsequerentur: nemo communia commoda posthaberet privatis; nemo acciperet munera; nemo istorum exemplo patriam Philippo proderet. Verum, Thebani, NVLLI unquam non civitati modo, sed etiam homini integra perfectaque felicitas obtigit: beatissimus habetur, cujus fortuna minimum ex adverso trahit. Malos autem nobis cives esse, neminem fugit: ne vos quidem caruistis, aut caretis, Thebani: nam sine eo esset, non jam Elateæ Philippus libertati nostræ plagas tenderet; sed de regno Macedoniæ nobiscum decertaret. Habemus tamen & bonos; eosque plures malis, & potiores. Argumentum poscis? liberi sumus: non servimus Philippo, sicut tu Python Byzantios tuos servire voluisti; tu autem Daoche, & tu Thrasidæe Thessalos regi vendidistis. Thessaliam enim servitute Philippi premi, videtis Thebani, & nisi fallor, juxta nobiscum ingemiscitis: Byzantium, quantum in Pythone fuit, idem manebat exitium, quod Olynthus perpessa est: nos liberavimus. Quippe Græciæ civitatem, cum maxime sociam atque fœderatam, ille religiosus atque venerabilis adsertor Græciæ nec opinantem opprimere adgres-

Plutarch. cap. 24.

Demosth. de coron. Ὀλυμπ. ἀναχ.

gressus fuerat. Hæc est nimirum præclara ipsius prudentia. calliditatem pro ingenio habet: perjurium artem putat: perfidia tamquam virtute utitur. Aut dicat denique quo alio pacto formidabilem illam potentiam nactus est: si Græcos fraudibus, insidiis, proditione non cepit; si barbaros etiam non auro magis quam ferro vicit; si denique cuiquam mortalium aut fidem dare gravatus est, aut datam fallere non sustinuit. Istis tamen ille Græciæ vindex, nos perturbatores sumus! Sed quid istos pudeat, qui sua crimina nobis objectare malunt, quam non admonere vos eorum, quorum ipsi manifesti sunt? Si quis captorum munerum aut proditionis reus esset, illum tuendo, propugnando, legibus & pœnis eripiendo, vestrum negotium ageretis: nunc alios accusando, in vos sententiam dicitis. Quod si ignari, quorsum ea res pertineret, id admisistis; prudentiam in vobis requiro: si scientes prudentesque; verecundiam. Pro mea, quique in eadem mecum causa sunt, innocentia suffecerit, quod nos à Philippo nihil accepisse ipsi fatemini. nec enim si quid petivissemus, vacuos abire passus esset liberalissimus rex, ut à vobis quidem prædicatur. An qui vos conrupisse operæ precium putavit, nobis, etiam petentibus, non largiretur? At Thebanos modo monuistis; ne consilium eorum sequerentur, qui patriæ male consuluerunt. Ego vero desino adversari illis, Thebani, si ita sentiunt: in ipsorum opinionem transeo; vosque quanto maximo potest opere hortor, oro, obsecro, perque vestram & communem Græciæ salutem obtestor, ut hoc ipsorum decretum amplectamini. Id si feceritis, neque pecorum atque armentorum gratia vos ipsos venire patiemini; neque ut ergastulis ager vester frequentetur, inter cetera Philippi mancipia Pæonibus & Triballis servietis. Nam isti greges & mancipia intueri vos jubent, egregia servitutis præmia; uxores, liberos, parentes, libertatem, famam, fidem denique & fas Græcorum vilia habere. Hæc enim profecto perdidistis, Thebani, nisi fraudi violentiæque Philippi una nobiscum resistitis. Quod si alienis laboribus tutos vos fore persuasum habetis, vereor ne magnopere decipiamini. Etenim (quod abominor) Philippo victore, cui dubium est, quin neque vos, neque quisquam Græcorum libertatem tueri possitis (nam in fide Philippi multum reponere, eorum est qui perire velint); ac si nos Victoria respexerit, quid ab hominibus, quos in extremo salutis atque dignitatis discrimine deserueritis, exspectandum vobis putetis, considerate. Nam quæcumque vobis sententia sederit, Atheniensibus certe omnia experiri, neque libertatem prius quam vitam

amit-

*amittere decretum est. Quamquam etiam viribus non diffidimus: quibus si vestras sociatis, conjuncti utique superiores erimus hosti, cui singuli pares esse possumus. Non ignoramus potentiam ejus Athenienses, quam olim nascentem augescentemque prævidimus; &, si ceteris Græcorum eadem mens fuisset, præcaveramus. Diu enim bellum cum eo gessimus, non de Amphipoli, aut Haloneso, ut plerisque credebatur; sed pro salute & libertate Græciæ: donec destituti ab omnibus; à nonnullis etiam oppugnati, pacem necessariam magis quam honestam fecimus. Sed nunc, opinor, præses arcis nostræ Minerva, & Apollo Pythius patrium nobis numen, ceterique Græcorum dii * aperuerunt oculos, & in vindictam avitæ libertatis populorum suorum animos excitant. Certe Herculem non sine indignatione verba legatorum audivisse arbitror, Philippo stirpem ab illo deo repetentium. Ille enim adgnoscat deus, omnium religionum contemptorem; Græcus, Macedonem; tyrannum, osor, punitor, exstirpator tyrannidis! Nullo enim alio argumento clariora sunt Herculis opera. at ille Græciam dominatu premit; quibusdam etiam civitatibus domesticos tyrannos imposuit, Philistidem Oreo, Hipparchum Eretriæ, Chalcidi Taurosthenem. Ergo jam * Eubœi, Achæi, Corinthii, Megarenses, Leucadii, Corcyræi nobis favent: alii fortunam spectant, * quæ hactenus unicum Macedoniæ potentiæ vinculum fuit, quo leviter abrupto, ultro dilabetur; Quippe Thessali, * unde Philippo robur equitatus est, * nemini unquam diu favere: Illyrii ceterique Macedoniam adcolentes barbari, quorum & natura ferox est animus, & indignatione recentis servitii inritatus, si principia belli Philippo sequius evenerint, reliqua pro nobis conficient. Vos modo nobiscum acriter in hanc curam incumbite: sepositis interim contentionibus, quas inter vicinas urbes sæpe levis occasio concitat. odia privata, post rem bene gestam, communis lætitia in benivolentiam vertet, aut quum porro insanire vacabit, cum dedecore forte damnoque utrorumque, sed tamen citra exitium resumentur. Neque dolos Philippi timueritis: modo promissis ejus aures occludite; manus continete à muneribus. Si NIHIL ante libertatem habueritis, calliditas & largitiones frustra erunt. potentiam ut discordiæ Græcorum extulerunt, ita consensus obruet. Quin & ipse, ut est temerarius, excipi potest: quod si accidat, nihil à ceteris est periculi. nam ipse gloriam atque dominationem; qui sub eo sunt, quietem expetunt. Nisi forte Alexandrum veremini: quoniam isti quidem ita vos contemnunt, ut idoneos putent, quibus etiam pueri nomen formidinem possit incutere.*

Demosth. de corona. Plut. Alcib. c.4. *Curt. 5.5.8.

Demosth. Philipp. 4. Dinarch. contra Demosth. * Demosth. de coron. Plutarch. Demosth. cap. 24. * Demosth. ad Philippi epistolam. * Iust. 7.6.8. * Demosth. adversus Aristocratem.

Demosth. Olynth. 2. Plut. c.19.

CAP. VIII.

Plutarch. Demosth. c. 25. CRederes alios repente factos Thebanos, qui modo regios legatos attente, atque etiam cum adſenſu audiverant, adeo in contrarium mutati ſunt, ut Philippum hoſtem judicarent, ni quamprimum ſuis ſociorumque finibus decederet: Macedonicæ factionis homines urbe pellerent: & Athenienſium copias eo reciperent. At Philippus inopinata Thebanorum defectione turbatus magis quam territus, inſiſtere deſtinatis non omiſit. Duobus levibus prœliis commiſſis, quam Athenienſes ſucceſſus non pœniteret; tandem utrique ad Chæroneam Bœotiæ oppidum totis viribus conſedere. Græcos decora majorum, & cura libertatis accendebant: Philippus egregiis copiis, totque bellorum victoribus fidebat. in ſe quoque non parum momenti conlocabat, quod imperatoriis artibus ipſe præcelleret; Græcorum celebratiſſimi duces jam deceſſerant. Theagenes Thebanis præerat, modico militiæ uſu, neque ſatis firmus adverſus pecuniam: Athenienſium quoque imperatorum virtutem atque peritiam ipſe animo uſuque rerum longe anteibat. Sed duorum potentium populorum in unum converſæ vires, quorum auctoritatem Corinthii quoque aliique ſequebantur, injecerant curam, minima unius diei parte, de capite fortuniſque omnibus dimicaturo. Ne Thebanorum quidem principes à pacis conſiliis abhorrebant; ſed Athenienſium ardor evicit, ut omnes Græciæ ſpes opeſque unius prœlii fortunæ permitterentur. Alexander etiam immodicus animi teſtabatur patrem, ne tantam gloriæ occaſionem è manibus elabi ſineret: eoque tandem impulſo, primus in hoſtem impetum fecit. Pugnatum eſt acriter ambigua diu victoria, donec adoleſcens, quem cum delectis alteri cornuum præfecerat pater, ſumma animi viriumque contentione connixus, ſacra Thebanorum cohorte, quæ ex optimis conſtabat, loco mota, victoriæ viam aperuit. Nam & Athenienſes ſociorum calamitate fracti, æſtuque & vulneribus fatigati, non amplius ſuſtinuere Macedonum impetum. quippe Philippus æmulatione, & pudore ſi filio adoleſcente deterior videretur, gravis intoleranduſque incubuerat. Ita de libertate Græciæ iſta pugna decretum eſt. Ceciderunt ex Athenienſibus amplius mille, ſupra duo millia capti fuere. ſociorum quoque multi aut pugnando mortem occubuerunt, aut vivi venerunt in poteſtatem victoris. Miſſus

Iuſtin. 9.4.8. Demoſth. de corona.

Diodor. 16. 86. Dinarch. contra Demoſth.

Strab. lib. 9.

Æſchines contra Cteſiph. Plut. Demoſt. cap. 25. Dio pr. orat. 2.

Plut. cap. 14. Curt. 8.1.23. Arrian. 7.2. 23.

Diodor. 16. 87. Pauſan. lib. 7.

Missus posthæc Athenas Alexander *veniam delictorum pacemque Atheniensibus Philippum dare* pronunciavit; *captivos etiam gratis reddere; nec vetare, quin occisi tumularentur.* quippe rex intentus in Persicum bellum, Græcorum fidem atque studia, clementia & moderatione provocabat. Imperio tamen maris & insularum Athenienses exuit: in Thebanos immitior. quorum subita defectione in summum rerum omnium discrimen se adductum fuisse meminerat; nec judicabat veteribus sociis, post beneficia sua causam fuisse contra ipsum cum Atheniensibus sentiendi. Ergo quum urbem dedidissent; præsidio Macedonum imposito, interfectisque quos maxime invisos suspectosque habuerat, aliis solum vertere jussis; reductis suæ factionis exulibus magistratus & judicia tradidit. Reliquos deinde populos, qui adversus ipsum arma ceperant, eodem victoriæ impetu perdomuit. Nec quisquam tota Græcia præter Spartanos & Arcades dominationis ejus expers mansit: alios armis, alios impari societate imperiis suis obnoxios habebat. Igitur conventu totius Græciæ Corinthum indicto, *de bello Persis inferendo* disseruit. *obviam eundum esse barbaris; IMPERIUM orbis immani superbia sibi destinantibus, aut parendum semper; aut mature resistendum esse. Nec enim hoc agi, bellum an pacem habeant Græci; sed utrum in hostiles agros id transferre malint, an domi accipere. Non veteres tantum injurias vindicandas esse; sed præsens dedecus amoliendum, ereptis ex Persarum servitute Græcis civitatibus, quæ Asiam incolerent. Commodissime id fieri posse, dum compositis in Græcia rebus, universas vires in transmarinum bellum convertere liberum esset. DOMESTICÆ etiam quieti ea ratione prospectum iri, amotis occupatisque longinqua militia, qui otiosi discordiis & audacia res turbare consuevissent. Constituerent igitur quo imperatore, quibusque copiis bellum istud administrandum videretur.* Non fallebat plerosque quantum è republica peteretur: sed ARMIS amissam libertatem intempestivum, videbatur verbis repetere. Nihil ergo dubitatum est, quin faustis adclamationibus *Philippus imperator Græciæ ad liberandum orbem terrarum in Asiam proficisci* juberetur. Descriptæ deinde singulorum opes; & quantum quisque militum frumentique & pecuniæ mitteret, in tabulas relatum est. Ducenta peditum, & quindecim equitum millia promissa fuisse reperio; quum in eo numero neque Macedones, neque parentes Macedonibus barbari censerentur.

Iustin. 9.4.5 Plut. apopht. cap. 30. Pausan. lib. 1. Pausan. lib. 9. Diodor 16. 88. Iustin. 9. 4. 6. Ælian. 6. 1. 8. Iustin. 9. 5. 3. Arrian. 1. 1. 3. Diod. 17. 3. Diod. 16. 90. Iustin. 9. 5. Curt. 3. 10. 5. Iustin. 9. 5. 6.

CAP. IX.

CEterum, ut SINE mixtura calamitatis nulla in rebus humanis felicitas est, res foris prosperas domesticæ turbæ exceperunt. Animum conjugis olim, ut diximus, alieniorem Olympias morositate & adrogantia indies magis magisque avertebat. Inde *repudiatam* nonnulli tradunt: ego in eodem matrimonio manenti Cleopatram superinductam comperio. Nec enim in tanto dedecore dulcissimæ matris, cujus pudor ad ipsum quoque pertineret (nam *ob stupri suspicionem expulsam* addunt) interfuisset novercæ nuptiis. interfuit autem, & demum post contentionem, quæ in eo convivio exarserat, matrem abduxit. Quippe quum avunculus sponsæ Attalus, post longam compotationem spem male tegens, *orandos Macedonibus deos diceret, ut ex nova nupta legitimum regni successorem Philippus tolleret:* Alexander in iram alioqui præceps, & tunc injuria irritatior, *nos ergo, scelefte, spurii tibi videmur?* inquit: simul calicem, quem forte dextra tenebat, in os illius impegit; ille quoque invicem conjecit poculum. Exorto tumultu, Philippus qui in alio lecto adcubuerat, ejus diei lætitiam turbari moleste ferens, ense stricto Alexandrum petit: occideratque filium, nisi claudicantem ex vulnere pridem accepto gressum, ira vinumque præpedivissent. Prolapsus amicis subita re exterritis spatium dedit, ut precibus, & utrisque medios interponendo, Alexandrum eriperent. Nec minoris operæ fuit illum exorare, ut salvus esse vellet. multiplici injuria adfectus sibi videbatur; & quamquam *patris regisque* nomina, *naturæque & gentium decreta* ingererentur, non abstinuit, quin insultans Philippo juberet *intueri Macedonas egregium transmittendi in Asiam belli auctorem, qui ex lecto in lectum transiliens procidisset.* Inde sibi matrique juxta timens, in Epiro, cui frater Olympiadis præerat, eam reliquit; ipse ad Illyriorum regem profectus est. Postea quoque quum reconciliatore Demarato Corinthio in Macedoniam reversi essent; pervicacis ingenii mulier filium, suopte ingenio potentiæ anxium, incitare non destitit, *ut quos posset, humanitate aut pecunia in amicitiam inliceret; & adversus iracundiam patris, etiam adfinitate potentium hominum se muniret.* Sane olim monuerat Philippus, ut adfabilitate sibi conciliaret hominum studia; largitiones

[Margin notes: 1. 1.16. Plut. cap. 14. Iustin. 9.5.9. Versio Arriani 3. 1.14. Curt. 5.1.22. — Plut. c. 15. Iustin. 9.7.3. — Athenæus pr. lib. 13. — Plut. c. 15. & Apopht. c. 33. — Plut. Apoph. cap. 31.]

nes autem non usquequaque probaverat: etiam per literas increpito instituto ejus, *quod benivolentiam auderet sperare ab hominibus, quos muneribus corrupisset. FALLI qui regium id putaret. ministri & diribitoris officium esse.* Verum quum ipse *pecuniæ omnia penetrabilia* jactaret, eaque haud minus sæpe quam armis uteretur, non tam recta præcipiendi studio ita scripsisse visus est, quam metu, ne ab adolescente filio suis artibus oppugnaretur. Idem objurgavit Alexandrum, quod Pexodori filiam, quam Aridæo destinaverat pater, ambivisset. *degenerem, & fortuna, in cujus spem educaretur, indignum* appellando, *qui Carem barbarum, barbaroque regi subjectum, socerum optaret.* Sed ipse ut potentiam suam firmaret, nullam conditionem aspernatus erat, quin ex asperrima barbarie Illyrias Geticasque mulieres matrimonio jungeret. quamquam ex aliis etiam uxoribus pellicibusque complures liberos suscepisset. Quod quum Alexandro molestum accideret, urbane adolescentem corripuit; hortatus, *VT MVLTOS imperii æmulos habiturus, operam daret, quo omnibus melior præstantiorque, non ob Philippum patrem, sed ex suo merito rerum potiri videretur.* Quum autem ob has similesque causas crebra inciderent jurgia, nec abrupta semel benivolentia fido affectu coalesceret; ad extrema prolapsi sunt. præcipua Olympiadis violentia, in qua contumaciam sexus ingenium vastum & vehemens virili scelere in vindictam armabat. Stimulaverat ea fratrem Alexandrum, ut Philippo bellum faceret. Id ne alieno tempore excipere cogeretur, callidus rex, quamquam viribus plus poterat; firmata per novam adfinitatem gratia prævenire studuit, desponsa Epirotæ Alexandri germana, Cleopatra. Ad istas nuptias celebrandas finitimarum gentium reguli, Græcarumque civitatum legati frequentes Ægas convenerant. id oppidum elegerat Philippus, non sine quodam omine eorum quæ postea accidere: nam ibi Macedonum reges sepeliri mos erat. Ferunt etiam Apollinem Delphicum de bello Persico consulenti maturum interitum cecinisse. Sed ambiguum, ut mos oraculis, responsum Philippus ad barbarorum exitium blanda interpretatione traxerat. Alia quoque præsagia, quæ tum nemo animadverterat, eventus monstravit. Erat inter custodes regii corporis Pausanias quidam, quem in solatium acceptæ ab Attalo injuriæ, rex in eum dignitatis gradum provexerat. Quippe Pausaniam Attalus mero onustum nefariis convivarum ludibriis exposue-

Cicero de offic. 2. 15.
Valer. Max. 7. 2. 8.
Diodor. 16. 55. Plutarch. Apoph. c. 31.
Demosth. de corona. Plut. cap. 16.
Athenæus pr. lib. 13. Steph. v. γετία.
Ælian. hist. var. 13. 36.
Iornand. de reb. Get. cap. 10.
Io. Magnus 3. 11.
Plut. Apoph. cap. 33.
Iust. 9. 7. 7.
Diod. 16. 93.
Plin. 4. 10. 3.
Athen. 4. 14.
Tacit. 2. 54. 5.
Pausan. lib. 8.
Arrian. 1. 3. 25.

rat. Hujus ultionem quum à rege peteret, honorem accepit. Etenim Philippus virum ſpectatæ in bello fortitudinis, ad hoc nuper propinqua adfinitate conjunctum puni-
Diod. 16.92. re adeo non ſuſtinuit; ut inſuper copiarum parti præfe-
Iuſt. 9.5.8. ctum cum Parmenione & Amynta in Aſiam præmitteret, opera ejus uſurus in expeditione Perſica. Pauſaniam autem rogatum, *ut ipſi temporibuſque reipublicæ dolorem ſuum condonaret*, comitate adloqui & honeſtiore ſtipendio placare conatus eſt. Sed adoleſcens majorem contumeliæ, quam beneficii rationem habuit: odiumque ab auctore injuriæ, in negligentem ejus vindicem convertit.
Plut. cap. 17. Cum iis etiam, quos infenſos Attali domui, nec Philippo concordes eſſe noverat, conſilia communicaſſe non præter rationem creditum eſt; poſtquam ab Olympiade parricidæ in cruce pendenti coronam auream impoſitam
Iuſtin. 9.7.10. nemo dubitavit, aliaque facinora perpetrata ſunt, ex quibus totius ſceleris ordo cauſæque haud obſcure perſpi-
Diod. 16.93. cerentur. Dubia adhuc luce theatrum ingens hominum multitudo impleverat, ſpectatura ludos, qui ſuperiorum dierum ſpectacula luxu & magnificentia longe ſuperaturi dicebantur. Inter alia quibus divitiis inludere ſolent opulenti reges, & fortunæ ſuæ magnitudinem non capientes, duodecim deorum effigies eminebant, in quibus artificum induſtria cum materiæ dignitate certaverat. Tertiadecima Philippi thenſa adceſſerat; nulla in re ceteris vilior. Id mortalitatis faſtidium matura ultio conſequuta eſt: & ſucceſſu rerum inſoleſcentem, ſeque diis immortalibus æquantem, priuſquam indebito honore frueretur, fatum occupavit. Pauſanias theatrum intrare volentem obſervaverat: utque præmiſſis amicis qui eum deduxerant, relictiſque à tergo ſatellitibus (nam in tanta omnium benevolentia nihil iis opus eſſe volebat oſtendere) ſolus ingrediebatur; percuſſor improviſus adſilit, gladioque barbarico, quem ſub veſte habuerat, latus nihil tale exſpectantis haurit. Hic fuit exitus maximi ætatis ſuæ regum. Macedoniæ regnum magnum ex inopi reddiderat: circumjectam barbariem domuerat: Græciæ impoſuerat jugum: tum etiam Perſico imperio imminebat. jam auxilia Græcorum coibant; jam in Aſiam trajecerant præmiſſi ab eo duces; quum in ipſo rerum gerendarum articulo, prolixum victoriæ fructum ſibi pollicentem vita deſtituit. Ita MAXIMA quæque in lubrico ſunt; & audaciſſimas
Iuſt. 9.7.12. ſpes hominum quilibet ex improviſo caſus eludit. Olym-
Diod. 17.2. pias comperta morte regis Cleopatram Attali neptem ad
Pauſan. lib. 8. ſuſpendium adegit; natum ex ea paucis ante patris necem diebus

diebus puerum in ænea pelvi torruit: in clientes etiam propinquosque ejus atrocibus suppliciis sæviit, & occasione vindictæ per muliebrem impotentiam crudelissime usa est.

CAP. X.

SEd Alexander, per cujus absentiam mater ista perpe- Plutarch.
traverat, tanquam salutare sidus, compescendis tan- c. 17.
tis fluctibus tempestivus adfulsit. Quippe erectis in spem
libertatis Græcorum animis, quos Philippus oppresserat;
& tumultuantibus in vicinia barbaris; ne Macedoniæ qui-
dem tranquillæ res erant. Attalus haud spernendi exercitus Diod. 17.2.
prætor, ambitioso imperio mirum sibi favorem apud mi-
litum vulgus conciliaverat: principibus Macedonum pro-
pinquitate innexus, etiam Philotæ sororem sibi despon- Curt. 6.9.17.
derat: neque post tantas utrimque offensas inviso infe-
stoque fides haberi poterat. Amyntas, quem fratre Per-
dicca genitum, data in matrimonium Cyna Philippus ge- 1. 12. 15.
nerum legerat, ad paterni regni successionem per Alexan- Plut. de fort.
dri cædem adspirabat. Populi magna pars Olympiadis Alex. 1. 3.
tyrannidem exosa, alii rerum novarum cupidine, varie Curt. 6.9.17.
in hunc aut illum inclinabant studiis: nec deerant qui
Alexandro Æropi filio restituendum dicerent fastigium, Plut. de fort.
quod excluso legitimo regni hærede, Amyntas prius, Alex. 1. 3.
deinde Philippus, vi ac fraude invasissent. Exercitus Arrian. 1.3.6.
quoque variis ex nationibus compositus, ut cuique ani- Iust. 11.1.1.
mus aut spes erat, discordibus consiliis & sermonibus
agitabatur. Contra Alexandro novum imperium, ac
subito Philippi casu nihil adversus ingruentes motus pro-
visum erat: & quanquam indolis haud pœniteret; ætas Iust. 11.1.19.
spernebatur. Viginti annorum adolescentem tantæ re- Arrian. 1.1.7.
rum moli humeros subjecturum; aut si recepisset, pa- 7.5.17. Sui-
rem futurum non arbitrabantur. Etiam nervus gerenda- das. v.
rum rerum pecunia defecerat; qua abundantes Persæ in Ἀλέξανδρος.
omnem fere Græciam corruptores miserant: & ne quid Plutarch. de
malis deesset, Macedoniæ maritima * Tusci piratæ de- fort. Alex. 1.
prædabantur. Convocatis amicis, * quum de præsenti 3.
rerum statu deliberatio instituta esset, non defuerunt qui Iustin. 11.2.
censerent, *omissa Græciæ cura, quanta posset lenitate* 7.
deficientes barbaros in officio continendos esse: POST- Arrian. 2.3. 18.
QUAM intestini motus consedissent, longinqua faci- Diod. 17.4.
lius compositurum. Verum adolescens insigni animi ma- * Strabo lib. 5.
gnitudine, cauta consilia pro ignavis fastidiebat. *Perpetuo* * Plut. c. 18.
omnium contemptui obnoxium fore, si in principio regni Iust. 11.1.5.
impune

impune se sperni pateretur. AD OMNEM deinceps vitam pertinere, qualem de se opinionem in animis hominum incipiens imperator excitet. Philippi necem haud magis sibi, quam rebellibus inexspectatam adcidisse: trepidantes adhuc, & consilii incertos nullo negotio opprimi posse: per Macedonum cunctationem erigi seditionis auctores; & qui nunc etiam nutarent animis, tumultuantibus adcessuros. Ita contra paratos confirmatosque anceps discrimen subeundum: nunc celeritatis magis, quam virium certamen esse. QVOD si adversus singulos audacia non esset; quid deinde futurum, si metum confesso omnes uno impetu superfunderentur?

Diod. 17.2. His deinde congruentia ad populum loquutus, adjecit; Iustin. 11.1. 10. *effecturum se, ut cives hostesque fateri cogerentur, erepto patre corpus nomenque regis mutatum esse; consilium animumque non desiderari. Eam rerum conversionem nonnullos occasionem tumultuandi putavisse; sed brevi pœnas daturos. Modo Macedones eosdem animos, eosdem lacertos sibi commodarent, quos tanta cum ipsorum gloria, tantoque victoriæ fructu, patri suo per tot annos præstitissent. Id quo promptius alacriusque facerent, omnium præter militiæ vacationem ipsis concedere.* Iust. 11.1.8. Consilium regis fortuna comprobavit. Non segnius quam loquutus fuerat, singula adgressum felicissimus omnium exitus sequutus est. Et Amyntam quidem, patefactis quas ille struxerat insidiis, occupavit: Attalum per Hecatæum & Parmenionem sustulit. Ex iis quos in Philippi necem consensisse rumor arguebat, unum Alexandrum Lyncestem exemit supplicio, quod imperium suscipienti adfuisset, primusque *regem* salutasset; ceteros occidit. Ea severitate suam salutem in vindicta Philippi muniri credebat; simul aboleri famam, qua ut conscius paternæ cædis notabatur. Crebræ inter eos discordiæ fidem suspicioni fecerant; & questum injurias Pausaniam ad facinus confirmasse ferebatur: prolato ex Tragœdia carmine, quo Medea *pariter pellici suæ, quique eam in matrimonium Iasoni tradidisset, & cujus in manum convenisset, idem exitium* minabatur. Verum ipse quum aliquando Darii epistolæ responderet, invidiam in Persas transferre conatus est; *illorum auro percussores Philippo comparatos fuisse.* Quoque magis omnem culpæ suspicionem extergeret, postremo vitæ tempore magnificum Philippo templum exstruere cogitaverat: id, inter alia in commentariis ejus reperta, successores neglexere.

Marginal notes: Diod. 17. 2. & 5. Curt. 7. 1. 3. Arrian. 1. 8. 2. Curt. 7. 1. 6. Iust. 11. 2. 2. Plut. cap. 17. Arrian. 2. 3. 18. Curt. 4. 1. 12. Diod. 18. 4.

CAP. XI.

QVum autem ad perficienda quæ animo agitabat, maximum in eo momentum positum arbitraretur, ut Græciæ principatum, quem Philippus comparaverat, retineret, raptim exercitu ducto Thessaliam improvisus inrupit. Sustulerant animos Thessalorum quidam, & insessis ad Tempe angustiis iter ex Macedonia venienti occludebant. Quippe eas regiones Olympus atque Ossa celebrati montes dirimunt: per quorum convalles Peneus amnis labitur, mira amœnitate solen- Maxim. Tyr.
nia gentis sacrificia meritus. Lætis utrimque nemoribus orat. 38.
obumbratus incedit; multoque cum fremitu ruenti, ex Plin. 4. 8.
vicinis arboribus avicularum garritus obstrepit. Angusta Liv. 44. 6. 5.
semita per quinque fere millia passuum protenditur, vix onusto jumento sufficiens iter præbens: quod adversus quemcumque numerum hominum vel decem armati sepiant. Sed ille qua minime perviæ rupes existimabantur, Polyæn. 4. 3.
scalarum in modum exciso montis Ossæ latere, circumitu 23.
penetravit; adeoque celeritate sua cunctos exterruit, ut Iust. 11. 3. 2.
omnia ei vectigalia reditusque, simul universæ gentis imperium, quibus id legibus Philippus habuisset, nullo jam repugnante decernerentur. Phthiam, quæ generis Philostrat. in
sui auctorem Achillem *protulisset, immunem esse jussit.* Heroïcis.
eumque heroëm expeditionis adversus Persas socium atque commilitonem eligere se dixit. Ex Thessalia Thermo- Plin. 35. 9. 3.
pylas petiit, publicum Græciæ concilium, *Pylaïcum* ap- Liv. 31. 32. 3.
pellant. ibi quum frequens per eos dies conventus esset, 33. 21. 4.
in locum Patris Amphictyonum decreto summus Græcorum imperator creatus; *Ambraciotis ratam esse liber-* Diod. 17. 4
tatem jussit, quam nuper expulso Macedonum præsidio Diod. 17. 3.
receperant: *ultro redditurum fuisse* dictitans, *ni paucis diebus ipsum antevertissent.* Exinde Thebis admoto Diod. 17. 4.
exercitu, fractaque Bœotorum & Atheniensium contumacia, qui populi maxime suis consiliis obstiterant; *apud Corinthum Græcorum legatos occurrere sibi* jussit. Iust. 11. 2. 4.
Ibi confirmato Amphictyonum decreto, communi o- Arrian. 1. 1. 2.
mnium sententia, in Philippi patris locum imperator Græciæ suffectus est: & in bellum Persicum auxilia decreta. Forte in eadem urbe Diogenes degebat, qui Cynico instituto spontaneam paupertatem amplexus, liberum & sui juris animum opibus curisque prætulerat. Pausan lib. 2.
Apricabatur ille in Craneo, Corinthi suburbio, ubi cupressorum lucus est. eo quum Alexander videndi ejus de-

Plut. c. 22. & ad pr. in doct. cap. 7. Dio orat. 4. Seneca de benef. 5.4.& 6. Laert. in Diog. Iuvenal.14. 309. Arrian.7.1.6. Val. Max. 4. 3. f.

desiderio venisset, optionemque faceret *qua vellet ab ipso petendi: parumper discedere* jussit regem, *ne solem interciperet*. Inopinatum responsum, hominemque, in quem in tanta sua fortuna ne beneficii quidem jus haberet, admiratus Macedo dixisse fertur, *Diogenem esse voluisse, ni Alexander esset*. Scilicet magnitudo animi, qui ex alto despiceret omnia, quorum causa reliqui mortales semetipsos cupide perdunt, non plane fallebat mentem acerrimi juvenis; sed obcæcata cupiditatibus pervidere non poterat: quanto MELIVS esset carere supervacuis opibus, quam habere necessarias. Ex Peloponneso Delphos invisit; Apollinem de eventu belli, quod moliebatur, consulturus.

Plutarch. c. 22.

Sed virgo fatidica negabat *per eos dies adiri deum fas esse*: donec ipse eo profectus, vi corripuit virginem, & ad templum traxit. Sed quum inter eundum illa patrium

Diod.17. 93.

morem pertinacia regis victum reputans, exclamasset, *invictus es, fili*; *accipere omen*, dixit, *nec alio oraculo sibi opus esse*. His rebus celeriter confectis in regnum regressus, summo studio in vindictam spretæ Macedonum ma-

Arrian.1.1.5.

jestatis incubuit. Iamque præparatis omnibus, vere novo ex Amphipoli movens, adversus liberas Thraciæ gentes, decimis castris ad montem Æmum pervenit. Magna Thracum manus jugum occupaverat, transitu prohibitura regem. castra plaustris in modum valli circumdederant;

Polyæn.4. 3. 11.

propulsuri in hostem, si vis inferretur. Alexander barbarorum astu cognito edixit militibus, *ut plaustris irruentibus, diducta phalange innoxia dilabi paterentur; aut, si deprehensi essent, humi strati, clypeis arcte commissis, testudine se protegerent*. Ita hostium dolus irritus fuit. magna plaustrorum pars per intervalla ordinum devoluta est; quæ armatis incidere, clypeis impacta, suoque impetu subsilientia nihil ponderis ad obterendum habuere:

Arrian. 1. 1. 13.

omnisque illa tempestas citra noxam detonuit. Quo metu liberati Macedones, alacri clamore edito, impressionem faciunt. Procurrentes barbaros prægressi à dextro cornu sagittarii frequentibus telis incessabant: ita sine periculo phalanx in verticem enisa, ut primum æquo loco consistere potuit, haud ambigua victoria hostem nudum aut leviter armatum disjecit. Sed eadem res quæ barbaros in prœlio prodiderat, in fuga adjuvit. armis haud sane onerati per nota loca facile dilapsi sunt. ita desideratis ex omni numero mille quingentis, ceteros fuga abstulit: mulierum puerorumque ingenti multitudine, prædaque pro locorum conditione satis ampla, victor potitus est. Sic aperto montis Æmi transitu, in interiora Thraciæ penetratum est.

EXANDER DIOGENEM CORINTHI VISIT.

est. Lucus est in iis gentibus, quem Libero Patri dicatum prisca religione colunt. ibi quum Alexander barbaro ritu sacrificans, vinum aris infunderet, tanta flammæ vis erupit, ut superato ædis culmine, in cœlum emicare videretur. *eosdem gloriæ fines regi ostendi*, omnes credidere. Alia subinde res nunciata prioris prodigii fidem adfirmavit. In Thracibus qui *Odrysæ* appellantur, Libethrus mons & civitas est, Orphei natalibus inclyta: *ejus sacram effigiem ex cupresso fabricatam multo sudore manasse*, qui viderant, ad regem retulere. De interpretatione solicitis Aristander exemit metum, *ad res Alexandri pertinere* adseverans, *quibus decantandis alumni filiique Musarum multum desudaturi essent*. Triballi valida natio trans montem Æmum colunt. in eos quum descenderet Alexander, rex gentis Syrmus in Peucen Istri insulam confugerat, expeditione Macedonis multo ante comperta; seque & quidquid ætate vel sexu invalidum erat, objecto amnis munimento tuebatur. Quippe Alexandro paucæ naves erant; & in aspera præruptaque ripa difficilis exscensio, ab hoste intento validoque haud ægre impediebatur. Ita Macedones re infecta discesserunt, contenti inlata paucis ante diebus clade. nam priusquam eo processissent, alium Triballorum exercitum adorti, vix quinquaginta suorum amissis, tria hominum millia occiderant.

Suet. August. 49. 7.
Tzetzes Chil. 7. 91.
Plut. c. 22.
Arrian. 1. 1. 17.
Strabo lib. 7.
Arrian. 1. 1. 28.
Plut. c. 10.
Arrian. 1. 1. 25.

CAP. XII.

SYrmo rege nequidquam oppugnato, in Getas convertit impetum, qui in ulteriore ripa quatuor equitum, decem peditum millia instruxerant. Id periculum non tam ex usu belli sumpsit, quam cupidine famæ; ut *maximum Europæ flumen, defendentibus ferocissimis gentibus transivisse* gloriari posset. Igitur equitibus quotquot capere navigia poterant impositis, pedestrium copiarum partem lintribus, quorum ibi magna erat copia, alios utribus transduxit. Improvisa Macedonum impressione (quippe transmittentes nox, & in ripa quam petebant, densa frumenti seges texerat) territi Getæ vix primum emissi equitatus impetum tulere. Vt deinde cum phalange Nicanor successit; effuso cursu urbem quatuor ferme passuum millibus à flumine distantem petiverunt: mox, instante Alexandro, avectis conjugibus liberisque, quot eorum equis eripere potuerant, ceteros reliquere victori. Eos rex Meleagro & Philippo abducendos dedit: excisaque urbe, & in ripa fluminis Iovi Herculique & ipsi Istro, qui transeunti pro-

Io. Magnus hist. Goth. 3. 12.
Arrian. 1. 1. 29.
Strabo lib. 7.
Arrian. 1. 1. 35.

propitius fuisset, aris consecratis eodem die reduxit exercitum, incruenta victoria potitus. Venerunt deinde finitimarum gentium, Syrmique regis oratores cum donis, quæ apud ipsos in precio habentur. Germani quoque, qui usque à fontibus Istri terras ad sinum Adriaticum spectantes habitant, legatos miserant. Nam Ister in Germania oritur: ipsi patrio vocabulo *Danubium* appellant. Magnitudinem corporum animorumque alacritatem admiratus Alexander interrogavit, *quidnam omnium maxime vererentur?* putans suam potentiam formidabilem ipsis esse, eamque se confessionem expressurum. illi *nihil se magnopere vereri* responderunt, *nisi forte, ne cœlum in ipsos rueret. ceterum virorum fortium amicitiam plurimi facere.* Perculsus improviso responso paulum reticuit; deinde hoc unum effatus, *Germanos adrogantes esse*, fœdus, ut petiere, junxit; Syrmoque & reliquis pacem dedit: satis gloriæ ea expeditione partum existimans, & in Persicum bellum animo conversus, unde cum leviori discrimine longe majus operæ precium exspectabatur. Taxasse id avunculum ejus Alexandrum constat, quum paulo post bello in Italia gerendo fatigaretur: nam *inæqualem utriusque sortem questus, sibi cum viris pugnam evenisse* dixit, *Macedoni cum mulieribus.* Ceterum regulos Thracum, quique alii ad res novandas opibus aut animis idonei videbantur, specie honoris, tamquam commilitones adversus Persas adsciscere, abduxit; capitaque ademit factionibus, sine principipibus nihil ausuris. Per Agrianos & Pæonas Macedoniam repetenti Illyriorum motus nunciatur. Bardylis ex carbonario multarum in eo tractu nationum rex, etiam Macedoniæ gravis incubuerat, donec magno prœlio à Philippo victus, atque instaurato deinde bello fractis omnino viribus, in ditionem victoris concederet. Atque ille jam obierat, vita ad nonagesimum ætatis annum producta: ceterum filius ejus Clitus *opportunum recuperandæ libertatis tempus advenisse* dictitans, *dum asperrimarum gentium armis Alexander trans Istrum adtineretur*; populares ad arma capienda impulit: inita societate cum Glaucia rege Illyriorum, qui Taulantii vocantur. Autariatæ alia natio iter facientes Macedonas adgressuri fuerant: sed Langarus Agrianorum rex Alexandro fidus, petiit *ut sibi curam eam permitteret: sese domi eorum tantum negotii ipsis comparaturum, ut animum à vexandis Macedonibus ad sua tuenda conversuri essent.* Conlaudatum donisque magnifice cultum juvenem dimisit rex; etiam sororis Cynæ nuptias pollicitus, quam ex Illyria muliere susceptam Amyn-

Tacit. Germ. 1.4.
Arrian. 1. 1. 37.
Liv. 9. 19. 11.
Agell. 17. 21.
Frontin. stratag. 2. 11. 3.
Iust. 11. 5. 3.
Arrian. 1. 2. 1.
Hellad. apud Photium.
Diod. 16. 4. & 22.
Iust. 7. 6. 7.
Lucian. in Macrob.
Arrian. 1. 2. 2.

Amyntæ in matrimonium dederat pater. Et Agrianus quidem promissam operam præstitit; sed morbo correptum, 1. 10. 4.
ne pacta mercede frueretur, brevi consequuta mors prævenit. Arrian. 1. 2. 3.
Ita cohibitis Autariatis sine certamine Pelium perventum est, Dessaretiæ oppidum, Eordaïco flumini imminens. Liv. 31. 40. 1.
Speciem pugnam expetentium præbebant hostes, & velut manus conserturi extra præsidia sua ferociter procurrerant. sed priusquam prœlium committi posset; refugerunt; licet opportuna loca, sylvisque & collibus impedita præcepissent. Fœdum ibi spectaculum Macedonum oculis objectum est. tres pueri, totidemque puellæ cum tribus nigris arietibus confusa strage jacebant; quos barbari Arria. 1. 2. 6.
sacrilegio sacro diis suis immolaverant, quo pugnaturis audaciam inspirarent. Sed vindex numen scelestis mentibus pro virtute vecordiam injecit. Rex intra mœnia compulsos ducto exteriore muro intercludere statuerat; quum postridie cum magnis Taulantiorum copiis Glaucias advenit. ita spe capiendæ urbis abjecta, quomodo tuto discederet, cogitabat. Interim Philota cum jumentis castrensibus, & præsidio equitum frumentatum misso, comperit *suos in discrimine versari*; quippe Glaucias colles campo circumdatos occupaverat, in occasionem gerendæ rei intentus. Igitur adversus oppidanorum eruptionem parte exercitus in castris relicta, cum ceteris copiis impigre profectus est; territisque Illyriis, suos recepit incolumes. Ceterum iter facturo maximum periculum imminebat. hinc flumen, inde prærupti arduique colles viam coarctabant, relicto itinere quod multis locis vix quaternos armatos caperet: montium jugis Clitus atque Glaucias sagittariorum & funditorum cohortes magnamque gravis armaturæ manum imposuerant. Alexander ducentis equitibus ante utrumque phalangis cornu conlocatis, imperat *ut erigerent hastas; mox signo dato versus hostes tamquam impetum facturi, infestas protenderent, modo in dextrum, modo in sinistrum latus invicem conversi.* Suspensis eo commento hostibus, phalangem raptim progressam nunc in plures acies diducit, nunc divisam conligit; ad extremum cuneo facto, in læva Illyriorum præsidia strenue infert. Illi celeritate & peritia Macedonum in stuporem versi, desertis quos tenuerant montibus, versus urbem refugerunt. Pauci restiterant in edito colle, qua jam transierat Macedonum agmen: iis dejectis, Alexander duobus fere millibus Agrianorum sagittariorumque locum capit; phalangi quam flumen transmittere jusserat, præsidio futurus. Ea re conspecta universa hostium

ſtium multitudo iter ad montes adripuit; eo conſilio, ut transjecta gravi armatura, extremum agmen, in quo ipſe rex tranſiturus erat, adorirentur. Ille nihil territus, venientes fortiter excipit: ſimul phalanx ſublato clamore, quaſi iterum tranſmiſſo amne ſubſidio ſuis itura, metum incuſſit hoſti. nam rex quæ evenerunt futura ratus, præceperat ut in adverſam ripam delati ſtatim aciem inſtruerent, lævum cornu, quod à flumine hoſtibuſque propius aberat, in ſpeciem multitudinis quantum poſſent explicantes. Itaque quum univerſum exercitum incumbere ſibi putarent Taulantii, pauliſper retroceſſerunt. Id ſpatium nactus Alexander, ſuos raptim ad flumen ducit; quo ubi ventum eſt, ipſe inter primos tranſgreditur; & quum eos qui agmen claudebant reverſus hoſtis urgeret, machinis diſpoſitis quæ trans amnem miſſilia ſpargerent, eum ſubmovit: ſimul qui jam ingreſſi flumen erant, è mediis aquis tela conjecere. ita nemine deſiderato ceterum iter quietum habuit. Triduum interceſſerat; quum *hoſtes tanquam fugato Macedone metu vacuos, paſſim nullo ordine tendere, neque more militari vallum foſſamve pro caſtris habere, neque vigilias & ſtationes obire* nunciatur. Igitur adſumptis ſagittariis Agrianiſque, & ea Macedonum militum manu, quam Perdiccas & Cœnos ducebant, noctu ſuperato flumine, celeriter ad eos contendit; reliquo exercitu ſequi juſſo. nec exſpectato eo, ne occaſionem mora conſumeret, levis armaturæ militem præmittit: mox ipſe cum ceteris impetu facto ſemiſomnos & inermes magna ſtrage adficiunt: multos vivos capiunt; reliquos conjiciunt in fugam, & ad Taulantiorum uſque montes perſequuntur. Clitus in ea conſternatione in oppidum Pelium ſe recepit; deinde ſive munimentis urbis, ſive ſuorum animis diffiſus, incenſa urbe, in Taulantios exſulatum abiit.

CAP. XIII.

Iuſt. 11. 2. 8. INterea per univerſam Græciam diffuſus rumor, *Alexandrum in Triballis cecidiſſe*, omnes Macedonicis opibus adverſos in ſpem rerum novandarum erexit. EA QUOQUE in rebus humanis haud poſtrema calamitas eſt, quod utcumque levi auctori, quæ facta optamus, tam enixe creduntur, quaſi veritati vim adferre poſſit pertinax & impatiens rationis opinio. Repertus eſt qui *ſe inſpiciente circumventum regem*, &, quo minus ambigeretur, *ſe in ea pugna vulneratum eſſe* adfirmaret: id pronis auribus acceptum vulgatumque, civitati Thebanorum extremæ cala-

calamitatis initium exstitit. Quippe eo nuncio exciti quidam exsulum, quos à Philippo ejectos diximus, ducibus Phœnice & Prothyte, præfectos Macedonum qui Cadmeam obtinebant, quum nulla doli suspicione extra arcem progressi essent, obtruncant: civibus ad speciosum liberandæ patriæ titulum strenue concurrentibus, præsidium obsident; & duplici vallo fossaque, ne commeatus aut auxilia submitti possent, circumdant. Legatis deinde supplicum habitu circum civitates Græciæ missis orabant, *ne deesse vellent indigne ereptam libertatem repetentibus*. Et Demosthenes quidem veteri in Macedonas odio Athenienses permovit, ut auxilia prompte decernerent. missa tamen non sunt, quia subito Alexandri adventu perculsis exspectanda fortunæ inclinatio videbatur. Demosthenes privatis copiis Thebanos adjuvit, magnumque armorum numerum gratis subministravit. quibus perarmati qui Philippo adimente sua amiserant, Cadmeæ præsidiariis acriter institerunt. Peloponnesiorum haud invalida manus ad Isthmum convenerat. ad quos quum Antipater, quem interim dum abesset, Macedoniæ præfecerat rex, misisset petitum, *ne contra commune Græciæ decretum cum professis Alexandri hostibus consilia miscerent*; nihilominus Thebanorum oratores admiserunt. Quumque vulgus militum misericordia permoveretur, dux eorum Astylus, Arcas genere, moras nectebat; non tam incepti difficultate territus, quam per avaritiam, ut à festinantibus & necessitate anxiis majus stipendium acciperet. Decem talenta poscebantur; ea quum Thebani non conficerent, à Macedonicæ factionis hominibus oblata sunt, ut quiesceret. Ita de Arcadum auxiliis Thebanorum spes in nihilum recidit. Alias tamen ex Peloponneso copias, ne adversus Thebas militarent, pecunia Demosthenes avertit. Namque trecenta talenta à Persis accepisse dicebatur, quîs ad facessendum Alexandro negotium uteretur. His ita nunciatis, Alexander præter Eordeam & Elymiotin, rupesque Stymphæas & Paryæas rapit exercitum; septimoque post die quam à Pelio movisset, Pellenen Thessaliæ oppidum pervenit. Post sextum deinde diem in Bœotiam venit; mox Onchestum, sex circiter passuum millibus à Thebis distantem processit. Inter hæc Thebani majore animo quam consilio administratis rebus, omnium ignari agebant; nec dum intra Pylas esse credebant Macedonum copias; ipsum vero regem adventare adeo fidem superabat; ut *potius alium Alexandrum Æropi filium exercitui præesse* contenderent. Rex ad fanum

Arrian. 1. 3. 2. Plut. c. 19. Diod. 17. 8. Arrian. 1. 3. 10. Dinarc. contra Demosth. Diod. 17. 8. Plutarch. Demosth. c. 32. & in X Oratoribus. 8. 9. Dinarc. contra Demosth. Diod. 17. 8. Plut. in X. Orat. 11. 2. Dinarc. contra Demosth. Iust. 11. 2. 7. Arrian. 1. 3. 5. Pausan. lib. 9. Arrian. 1. 3. 5.

Pauſan.lib.9. num Iolai poſitis caſtris, quod ante Prœtidem portam eſt, pœnitentiæ eorum locum dare conſtituerat; quum Arrian.1.3.8. illi eruptione facta, in ſtationes Macedonum invecti, quoſdam interficiunt, alios loco pellunt, donec ad ipſa jam caſtra ſuggreſſos emiſſa regis juſſu levis armatura rejecit. Poſtero die ad portas, quibus in Atticam euntibus iter eſt, promoto exercitu, ut ſuis in arce concluſis præſto eſſet; adhuc contabatur, & ſi pœniteret erroris, veniam oſtentabat. Sed quibus pax placebat, potentia exſulum eorumque per quos revocati fuerant, opprimebantur: qui, nulla ſpe ſalutis reliqua ſi Macedones urbe potirentur, patriæ ruinis obrui malebant, quam illius incolumitatem ſuo interitu emere: & ex Bœotarchis nonnullos in conſilium traxerant. Quantaque hominum vecordia fuerit, vel hinc Plut. c.19. cognoſci poteſt, quod Alexandro poſtulante, *ut defectionis auctores dederent, duobus capitibus omnem civitatis noxam expiaturi*; ipſi viciſſim Philotam & Antipatrum principes amicorum regis depoſcere ſint auſi, & per præ- Diod.17.9. conem pronunciare, *ſi qui cum magno rege & Thebanis Græcorum libertatem adverſus tyrannum adſerere vellent* Arria.1.3.12. *eos apud Thebas perfugium habituros*. Nec tamen Alexandri imperio oppugnata urbs eſt; ſed, ut Ptolemæus tradidit (nam quidam aliter narrant) Perdiccas, qui in ea Polyæn.4.3.12.Sabellic. ex Plut.c.19. Diod.17.11. caſtrorum parte curabat, quæ vallo hoſtium, quo Cadmeam incluſerant, obverſa erat, non exſpectato ſigno impetum in eos fecit: ſuperatoque munimento manus cum hoſte conſerere cœpit; & Amyntam, qui cum ſua cohorte juxta ipſum tendebat, ut idem auderet, exemplo permovit. Mox Alexander ſuis timens, cum tota copia- Arr.1.3.13. rum mole adfuit, & *leviter armatis perrumpere, ſuiſque auxilio ire* juſſis, ipſe cum reliquis pro vallo ſubſtitit. Acri conſerto prœlio Perdiccas dum interius vallum molitur, graviter ſaucius pugna effertur; & Cretenſium ſagittariorum multi, cum Eurybota duce ſuo cadunt. Thebani perculſis inſtant, & ad Alexandrum refugientes inſequuntur. Ibi quum rex inſtructa phalange diſperſos & turbatos hoſtium ordines invaderet, ſtatim verſa pugnæ fortuna, tanta Thebanorum trepidatio fuit, ut ne ad portas quidem, per quas in urbem ſe receperant, occludendas mente competerent: ſimul qui Cadmeam tenebant, in ſubjectos arci vicos excurrerunt. Ita nobiliſſima Græciæ urbs intra eundem diem oppugnata & capta eſt. Nullum in ea crudelitatis exemplum prætermiſſum conſtat: viros feminaſque promiſcua ſtrages hauſit; nec ab impuberum cæde tem- Diod.17.13. peratum eſt. Phocenſium Platæenſiumque & Orchomenio-

niorum & Thespiensium ea infamia fuit; quibus olim, dum Thebana res valebat, vicinæ civitatis opulentia exitiosa fuerat: Macedones ultra fas belli non sævierе. Tandem, *ut cædibus abstineretur*, proclamatum est, quum jam sex hominum millia periissent; ceteris captis, ad triginta millia liberorum capitum venierunt. *Ex omni præda quadringenta & quadraginta talenta redacta fuisse* Clitarchus tradidit. alii, *ex precio captivorum id pecuniæ effectum.* Centum talenta quæ Thebanis Thessali debebant, Alexander sociis accepto tulit. Pauci * quos bellum dissuasisse constabat, servitutem effugerunt: item sacerdotes, & quorum hospitio rex paterve ejus usus esset. Ex reliquis Timoclea nobilis facinoris mercedem, cum præsenti libertate, famam apud posteros tulit. Inter Thracas, qui Alexandro militabant, quidam * equitum ductor post vim mulieri inlatam, *ubi preciosissima quæque occuluisset*, minitabundus interrogabat. Illa non tam opum quam pudoris damno mœsta, avaritiam barbari in occasionem vindictæ convertit: ostensoque puteo, in quem mundum suum conjecisse simulabat, hominem cupide eo despicientem subductis pedibus impulit; conjectisque desuper saxis, quum ex angusto profundoque loco adscensum frustra moliretur, obruit. Comprehensa à turmalibus occisi, ad Alexandrum trahitur, ut interfecti ducis pœnas daret. Ibi interrogante rege, *quænam esset, & ob quod delictum adduceretur?* intrepido vultu & voce, *Theagenis*, inquit, *soror sum: ejus, qui pro libertate Græciæ Thebanorum imperator occubuit. Injuriam meam ulta castitatis meæ prædonem interemi. cui si meo supplicio parentari jubeas, scies HONESTÆ mulieri post extortam pudicitiam spiritu nihil vilius esse. quem utcumque expellere festinaveris, sero moriar, pudori patriæque superstes.* Alexander cognita causa, *Thracem jure cæsum* pronunciavit; *neque sibi placere ingenuis mulieribus vim fieri:* conlaudatamque *feminam, cum omnibus qui cognatione ipsam adtingerent, liberam esse* jussit; & *quo quisque vellet discedendi* potestatem fecit. Pepercit & Pindari posteris, in honorem vatis, qui proavum regis Alexandrum carminibus suis inseruerat: ipsiusque domum cremari vetuit. Non enim præsentem tantum virtutem adamavit; verum memoriam magnorum virorum reverentia, & progeniem illorum beneficiis prosequutus est. Nam & postea quum postremo prœlio Darium vicisset, Crotoniatis prædæ partem misit, quod Xerxis bello, ceteris Græcorum coloniis de Græcia desperantibus, Phayllo duce triremem unam ad Sala-

Arrian. 1. 3. 17. Plutarch. de virt. mulier. c. 48. Diod. 17. 14. Athen. lib. 4. Diod. 17. 14. Grotius de jur. bell. 3. 8. f. ex Quintil. * Plut. c. 20. Ælian. hist. var. 13. 7. Arrian. 3. 1. 26. * Polyæn. strat. 8. 39. Plut. c. 20. & de virt. mulier. c. 46.

Arrian. 1. 3. 26. Ælian. hist. var. 13. 7. Dio Chrysost. orat. 4. Tzetzes Chil. 7. 139. Plut. cap. 63. Herod. 8. 47.

Plut. Aristide cap. 25. Salaminem misissent: & Platæenses honore donisque adfecit, quia majores eorum Græcis adversus Mardonium prœliantibus agrum suum dono dederant.

CAP. XIV.

Diod. 17.10. Pausan. lib. 9. HAnc Thebanorum cladem multa ostenta præcessere. Tribus ante mensibus quam Alexander advenisset, in fano Cereris, quæ *Thesmophoros* adpellatur, conspecta est araneæ tela nigra, quum circa tempus Leuctricæ pugnæ, qua res Thebana ad summum felicitatis evecta fuit, candida comparuisset. Adhæc sub adventum Macedonum sudantes in foro statuæ, éque lacu apud Onchestum tristis mugitus, & prodigioso sanguine fluens Dirce, terrere obstinatos poterant, nisi destinatos sorti suæ superbia perdidisset. Quippe majorum gloriam intuentes, à quorum moribus longe recesserant, & in disparibus artibus eandem sibi fortunam polliciti, patriæ ruinam adceleraverunt; quum adversus triginta peditum, tria equitum millia, eumque veteranum & toties victorem exercitum, paulo plus decem armatorum millibus opponere non essent veriti.

Diod. 17.9. Iulian. in Cæsar. Arrian. 1.3. 26. 1.13.24. Iustin. 11.3. 8. Diod 17. 14. Plut. c. 20. Ceterum Alexander urbe capta ad consilium sociorum retulit, *quomodo ea utendum videretur*. Erant inter eos Phocenses, multique ex Bœotis, quibus antiquissimæ cum Thebanis discordiæ gravibus sæpe damnis constiterant: neque dum Thebæ starent, aut odiis suis satisfactum, aut securitati prospectum rebantur. Horum auctoritas valuit, ut muri atque ædificia diruerentur; ager arbitrio regis inter victores divideretur. Ita nobilissimam urbem, non hominum modo clarissimorum, verum etiam ★ deorum natales adserentem sibi, è media ★ Græcia una dies eripuit. postquam octingentos fere annos post oraculum ★ de corvis, eosdem incolas habuisset. Olim enim pulsis à gente Thracum atque Pelasgorum Bœotis edita sors fuerat, *post quartam demum ætatem patrias sedes recepturi, considerent interim, quo loco corvos albos conspicati forent.* Ita quum ad Arnen Thessaliæ oppidum venissent, corvis conspectis, quos pueri gypso inleverant, ibi substiterunt. Diruta urbs est ad tibiæ ★ cantum; quomodo sexagesimum ante annum Athenas ★ Lysander deleverat. Templis tamen aliisque sacris ædificiis abstineri jussit Alexander; etiam ne quod per incuriam damnum iis daretur, solicitus. Præter insitam in deos venerationem recens religio permoverat: quia militum quosdam

* Iustin. 11. 4. 4. * Æschin. contra Ctesiph. Dinarchus contra Demosth. Agatharchides apud Photium. * Diod. 19. 51. Ὀλυμπ. αἰάζῃ. Strab. lib. 9. Cœlius Lect. Ant. 17. 31. * Tzetzes Chil. 7. 139. * Plutarch.

Cabi-

Cabirorum fanum, quod ante urbem eſt, ſpoliare adgreſſos, ſubita tempeſtas fulminibus & flamma cœleſti conſumpſerat. Relictæ ſunt etiam effigies ſtatuæque, diis, vel hominibus virtute præcellentibus, per loca publica poſitæ. proditumque eſt memoriæ, fuiſſe qui inter conſternationem captæ direptæque urbis aurum in ſinus aut amicula ſtatuarum abdiderint; idque ſalvum repererint, quum vigeſimo poſt anno Caſſander Antipatri filius Thebas inſtauraret. Quod quidem non tam miſericordia in profugos feciſſe creditur; quam ut Alexandri, quem oderat, gloriam detrectaret. Quamquam autem veterem murorum ambitum urbi reſtituiſſet; neque mores antiquos neque fortunam reddere potuit. nunquam poſtea reſurrexit, ut convaleſceret: ſed multis ſubinde calamitatibus vexata, vix tenuis oppidi ſpeciem ad memoriam noſtram retinuit. Pœnituiſſe poſtea ferunt Alexandrum, quod exciſis Thebis velut alterum Græciæ * oculum eruiſſet. utique poſtquam Cliti cædem, & Macedonum ignaviam, expeditionem in penitiores Indos pertinaciter recuſantium, *iram Liberi patris* interpretatus eſt, *ob adflictam patriam ejuſmodi pœnas repetentis.* & reperti ſunt, qui ipſam regis mortem, non ſine vindicta Bacchi, ab ebrietate & vino profectam crederent. His ita perpetratis, Athenas miſit, nunciatum *ut oratores qui populum adverſus Macedonas concitare non deſinerent, traderentur; aut ſi illos amittere gravarentur, eadem cotumaciæ præmia exſpectarent, quorum exemplum in Thebanorum calamitate conſpicerent.* Ibi quum Phocium, cujus ob integritatem vitæ maxima ad populum auctoritas erat, *non irritandum adoleſcentis victoriſque animum* diceret, hortareturque eos ad quos periculum maxime pertinebat, *ut Lei & Hyacinthi filias imitati, ſpiritum pro patriæ ſalute profundere ne dubitarent;* Demoſthenes, qui nominatim petebatur, ſurrexit, docuitque *falli Athenienſes, ſi paucorum deditione periculo defungi poſſe crederent: callidos Macedonas eos expoſcere, quorum vigilantiam atque virtutem maxime inviſam ſuſpectamque haberent. amotis publicæ libertatis cuſtodibus, in orbam indefenſamque civitatem tamquam lupos in oves canibus deſtitutas, impetum facturos eſſe.* Multa commiſerat in Macedonas Demoſthenes, ob quæ haud injuria nullum apud eos veniæ locum relictum arbitrabatur. Philippo occiſo auctor exſtiterat, ut Pauſaniæ ſacellum exſtrueretur; apud pulvinaria Deum ſupplicationes haberentur, aliaque ob inſignem lætitiam decerni ſolita curarentur.

Lyſ. c. 28. Suidas ex Polyb. 5. 10. Pauſanias lib. 9.

Plin. 34. 8. 15. Athen. 1. 15. Emmii Græcia. Diod. 19. 53. Pauſan. lib. 9. Plut. Demetrio c. 53. Strab. lib. 9. Emmii Græcia.

* Agathar. apud Phot. Plut. cap. 21. Arrian. 4. 2. 13.

Athenæus 10. 9. Diod. 17. 15. Arrian. 1. 4. 29.

Plutarch. Phoc. c. 21.

Plutarch. Demoſth. cap. 33. Æſchines contra Cteſiphont. Iuſt. 11. 3. 4.

Suidas Μαργίτης. Plutarch. Demosth. cap. 32. Erasmi adag. in *Margites.* * Curt. 6. 9. 17. * Diod. 17. 5. Dio orat. 38.

tur. Alexandrum alias *puerum*, alias prodigiosæ vecordiæ vocabulo *Margiten* adpellaverat: Persico auro conruptus, omnium fere bellorum, quæ contra Alexandrum patremque ejus Philippum Græci depugnaverunt, fax atque concitor fuerat. Attalum, quo graviorem * adversarium non habuerat Alexander, Atheniensium * societatem pollicitus, ad bellum regi palam inferendum exstimulaverat. Neque civitas Atheniensium mediocriter deliquerat, detractis Philippi statuis, earumque materia in fœdos usus conversa: aliisque admissis, quæ vulgus imperitum & mobile, nulla futuri cura, ex arbitrio suasuque paucorum animose perpetrat. Sed nihil ex iis quæ præfracte & contumaciter fecerant æque commovit regem, quam in Thebanos humanitas; quos inter patriæ ruinam elapsos, contra ipsius edictum receperant, tantum ob eorum vicem doloris præ se ferentes, ut etiam mysteriorum solennia, quæ in honorem Liberi Patris præcipua religione quotannis celebrant, ob publicam mœstitiam intermitterent. Verum cupidine belli Persici, condonare Græcis injurias suas, quam exsequi malebat. Igitur quum Demades, qui Philippo quoque gratus acceptusque fuerat, preces civitatis ad eum detulisset, Atheniensibus indulsit, *ut Demosthene, Lycurgoque, & aliis quos depoposcerat retentis, unum Charidemum in exsilium mitterent.* Ille ad Persas se contulit; magnoque ipsis usui fuit, donec ob libertatem * linguæ Darii jussu interfectus est. Alii quoque non postremi nominis viri, odio regis urbe deserta, ad hostes illius * profecti, multum negotii Macedonibus exhibuerunt. Post eum rerum impetum cursumque, nemo supererat in Græcia, qui aut viribus suis post Thebanos (quorum gravis * armatura celebris olim fuerat) aut occupata Leucadia, munimentis confideret. Namque Leucadios situ oppidi, & proviso in longam obsidionem commeatu feroces, fame domuit; quum expugnatis quæ circa erant castellis, homines Leucadiam abire passus, adaucta per singulos dies multitudine, omnem eorum penum exhausisset. Igitur ex Peloponneso quoque legationes venerunt, gratulatum quod confectis ex animi sententia barbaricis bellis, etiam Græcorum quorundam insolentiam & temeritatem castigasset. Arcades, qui Thebanis auxilio futuri se commoverant, *duces, quorum instinctu ad eum furorem prolapsi essent, capitis se condemnavisse* exponebant. Elei *exsulibus suis reditum concessisse, non ob aliud, nisi quod Alexandro charos accepissent.* Et Ætoli excusaverunt;

Æschines contra Ctesiph. Pausan. lib. 9. Plut. c. 19. & Camillo c. 31.

Diod. 17. 35. Plutarch. Demosth. cap. 33. Plut. in X. Orat. 7. 2. 8. 9. Demosth. epist. 3. Arrian. 1. 13. 31. Iustin. 11. 4. 12. Dinarch. contra Demost. * Curt. 3. 2. 10. * Diod. 17. 25. Curt. 3. 13. 15. * Dio orat. 64. Frontin. 3. 4. 5. Arrian. 1. 3. 27.

runt;

runt, *quod in tantis Græciæ turbis, ipſorum quoque gens novorum conſiliorum expers non fuiſſet.* Megarenſes novi generis honore riſum regi, quique circa eum erant, commoverant, referentes *ob ſtudium & beneficia Alexandri in Græcos, Megarenſis populi ſcito civitatem illi decretam eſſe:* donec intellecto *nemini ad eum diem, excepto Hercule, id honoris habitum*, lætus accepit. Ceteris reſpondit, *nihil ſibi quiete & incolumitate Græciæ antiquius eſſe; modo in poſterum novis rebus abſtinerent: præteritorum veniam facile concedere.* Verum Spartanis maxime diffiſus, Philiadæ liberos Meſſenen, unde pulſi fuerant, reſtituit: Pellenen Achæorum Chæroni tradidit: Sicyonem, aliaque Peloponneſi oppida per clientes ſuos habuit, qui conſilia Lacedæmoniorum ex propinquo ſpecularentur. Tot tantiſque rebus perficiendis pauci menſes ſuffecerunt. Intra quos tam grave atque multiplex bellum leviore negotio confecit, quam alius paraviſſet. Ipſe quidem eam victoriam celeritati ſe debere confeſſus, interroganti, *quonam maxime modo Græciam ſubegiſſet? nihil contando*, reſpondit.

Plut. de Monarch. c. 2. Seneca de benef. 1.13.

Demoſth. de Alexandreo fœdere. Pauſ. fin. lib. 7.

Capell. in hiſt. ſacra & exotica.

Homeri Scholia Il. β.

I. FREINSHEMII

SVPPLEMENTORVM IN Q. CVRTIVM

LIBER SECVNDVS.

ERSARVM ea tempestate Darius rex erat, paulo ante Philippi necem evectus in id fastigium à Bagoa spadone; qui Ocho rege, & deinde filio ejus Arse, cum tota eorum domo exstinctis, imperium quod sibi vindicare non poterat, sui beneficii fecit; perennem sibi gratiam pollicitus apud eum quem tanto munere devinxisset. Nec tamen indignus ea fortuna Darius apud populares habebatur; nam etiam à gente regia non alienus erat. quippe Ostanes Ochi patruus Arsanen genuerat, Arsanes Codmannum. Sic enim vocabatur, dum privatus esset; sed in Cyri solium collocatus, more quodam Persarum, ejurato veteri nomine, Darius appellari voluit. Bello quoque spectatus, cæso ex provocatione hoste, * quum adversus Cadusios bellum gereret Ochus, magnam virtutis opinionem pepererat. Hic à conditore regni, * Cyro decimus imperio Persarum præfuit. Nam Ochus Artaxerxem patrem, ille Darium exceperat. Huic Artaxerxes regnum reliquit, Xerxis filius. Xerxes Dario patri successit; qui Hystaspe genitus, post exstinctum in Cambyse Cyri sanguinem, inlustri septem * Persarum conspiratione, imperium Magis extorsit. Sub his regibus per ducentos & triginta ferme annos res Persarum mira felicitate floruit: acribus initiis, dum rudis ad voluptates natio pro libertate, gloriaque, & opibus animose dimicabat. procedente tempore, postquam præmia virtutis adepti videbantur, ipsam posthabuere; non tam suis viribus tuti, quam fama potentiæ à majoribus partæ, usuque divitiarum, quibus haud paulo felicius contra Græcos, quam armis decertavere. Ad postremum itaque, quum adversus Alexandri vim auro parum proficeretur, omnique ex-

terna

Diod. 17.17. Diod. 17.5. Arrian. 2.3. 18. Curtius 6.3.12. Strabo fin. lib.

Scalig. de emendat. temporum lib. 6. Curt. 4.1.10. *Iust. 10.3.3. Diod. 17.6. * Sleidan. lib. 1. de 4. monarch. Scalig. lib. 6. de emend. tempor. Schubert. lib. 2. de scrupulis chronol. * Herodot. 3. 70. Iustin. 1. 9. 19. Xen. παιδ. lib. 1. Arrian. 5.1.19. Plut. Agesilao c. 24. & Artaxerxe cap. 30.

terna ope abſcedente, ſibimet ipſis innitendum eſſet, animi deliciis & mollitie fracti effeminatique fortunæ ruentis impetum non ſuſtinuerunt. Quippe INDVSTRIAM egeſtas acuit; adfluentiam rerum luxus & inertia ſequitur. Igitur audito fine Philippi, cujus fortuna & adparatibus exterriti fuerant, metu ſoluti, Alexandri adoleſcentiam deſpiciebant; contentum fore arbitrati, ſi ſecuro Pellæ obambulare liceret. Verum quum de bellis ipſius victoriiſque alia ſuper alia nunciarentur; contemptum hactenus juvenem impenſius formidantes, ſumma cura, ut in bellum atrox atque diuturnum, auxilia comparabant. Et quoniam ſuperiorum prœliorum experimentis imparem Aſiaticum militem Europæo didicerant, miſſis in Græciam conquiſitoribus, ad quinquaginta millia egregiæ juventutis mercede conduxerunt. His copiis Memnon Rhodius prætor datus eſt; qui multis ante bellis fidem virtutemque ſuam Perſis abunde probaverat. Is ad occupandam Cyzicum miſſus; citatis itineribus, per Phrygiam; qua Troadi committitur, ad Idam montem pervenit, ipſo nomine naturam ſitus ſui præferentem. nam condenſa arboribus loca *Idas* antiqui dixere. Exſurgit iſte celſiore cacumine, quam ceteri ad Helleſpontum montes. In medio ſpecum habet religioſo horrore famam in fabulis nactum; ut *ibi dearum formas arbiter Trojanus ſpectaſſe* prædicetur, quum imperio patris expoſitus, in Ida monte adoleviſſet. Eadem Idæorum Dactylorum patria eſſe fertur, qui primi, Magna Matre docente, ambiguum ferri uſum, neque minus utile neceſſitatis laboriſque ſolatium, quam acerrimum furoris inſtrumentum, invexerint vitæ. Illud etiam admiratione dignum proditur, quod circa canis exortum, ventis depreſſiora turbantibus in ſummo Idæi jugi cacumine quietus aër eſt: quodque *multa adhuc nocte terris incubante, ſolem* aiunt *conſpici, non globi figura: ſed in ampliſſimam latitudinem ſparſum, & velut diverſis ignium agminibus utrumque montis latus amplexum, coire paulatim, & propinquante jam luce jugero paulo majus ſpatium implere; pauloque poſt in ſolitum orbem conlectum deſtinatum iter percurrere.* Credo per aërem nocturno gelu adſtrictum, nulliſque ventorum flatibus disjectum, ſolis orientis, adhuc imperfecta imagine late ſparſa, fallax oculis miraculum adparere; donec eo paulatim vi caloris abſumpto diſſipatoque, liber ad ipſum ſideris orbem adſpectus permittatur. nam ſereno liquidoque cœlo radii tranſmittuntur: ubi coactus aër eſt, ſiſtit exceptos,

Diod. 17.7.
Æſchin. contra Cteſiph.
Curt. 5.11.5.
Curt. 3.2.9.
Diod. 17.7.
Pauſan. lib. 10.
Diod. 17.7.
Apollod. lib. 2.
Diod. 17.7.
Plin. 34.14.
Diod. 17.7.
Luc. 5.662.
Mela 1.18.
Plin. 2.11.3.
Diod. 17.7.

exceptos, & tamquam in speculum incidentes cum incremento splendoris diffundit. Sub Idæ radicibus Cyzicenus ager in Propontidem excurrit: ipsum oppidum in mediocri insula situm gemino ponte continenti adnectitur. Sed id opus paulo post Alexander molitus est: sub Memnonis expeditionem navibus commeabatur. Qui quum Cyzicenos improviso impetu nequidquam terruisset, muros gnaviter tuentibus oppidanis: eorum regionem hostiliter populatus, magnam inde prædam coëgit. Nec à Macedonum ducibus cessabatur: Parmenio Grynium Æolidis oppidum expugnat, incolas servituti addicit. Deinde Gaïcum amnem transgressus, Pitanen adoritur, urbem opulentam: & duplici portu accipiendis ab Europa copiis opportunam. sed propero adventu Memnonis statim soluta obsidio est. Calas deinde, qui cum modicis Macedonum atque mercenariorum copiis in Troade res gerebat, cum Persis prœlio certavit: & impar hostium multitudini in Rhœteum se recepit.

Strabo, lib. 13. Plin. 5.32.2. Diod. 17.7.

CAP. II.

Diod. 17.16.

INterea Alexander constitutis in Græcia rebus, in Macedoniam reversus, *quæ tantam belli molem adgressuro cavenda vel administranda essent*, cum amicis deliberabat. Antipater ac Parmenio ætate & dignitate præcipui obtestabantur, *NE IN VNO corpore totius imperii salutem fortunæ insidiis exponeret: quin prius operam daret liberis; & incolumitate patriæ firmata, ita demum de incremento ejus cogitaret*. Quippe præter Alexandrum nemo ex Philippi sanguine dignus imperio supererat, Cleopatræ sobole per Olympiadem intercepta: Aridæus sordibus materni generis, & turbata mente Macedoniam dedecere putabatur. Verum ille quietis impatiens, nihil nisi bellum, & ex victoria gloriam adsidua cogitatione volvebat. Igitur, *Vos quidem*, inquit, *ut probos & amantes patriæ viros decet, de commodis adversisque illius haud sine causa soliciti estis. Arduum enim, quis neget? opus ordimur, quod semel temere cœptum, si eventus arguat, sera pœnitentia nequaquam emendaverit. Nam antequam vela solvamus, navigare velimus, an quiescere, nostra consultatio est: quum ventis fluctibusque nos crediderimus, in ipsorum arbitrio omnis noster cursus erit. Itaque non moleste fero vestram opinionem à sententia mea dissidere; quin potius simplicitatem laudo, vosque precor ut in iis etiam de quibus porro referetur, eodem instituto utamini.*

1. 9. 29. Comment. in Curt. 10. 7. 2.

utamini. AMICI regum, si qui eo nomine digni sunt, non tam gratiam eorum, quam utilitatem atque decus in consilio habent. QVI ALITER fieri censet, quam ipse facturus erat, non instruit consultorem, sed decipit. Ceterum ut & vobis consilii mei ratio pateat: certum habeo nihil minus convenire rebus meis, quam dilationem. Omni quæ circa Macedoniam colit barbarie pacata, exstinctisque Græcorum motibus, fortissimum florentissimumque exercitum ocio & desidia dilabi patimur: an potius in opulentissimas Asiæ regiones inducimus, olim possessionem ejus spe complexum, & præmia laborum, quos diu sub patre meo, deinde nobis imperantibus tertium jam annum exhausit, ex Persarum spoliis expetentem? Novum adhuc imperium Darii est, & interfecto Bagoa, cujus beneficio regnat, crudelitatis & ingratitudinis suspicionem apud suos incurrit: quæ res optimos eorum qui parent, odio adversus imperantes implent, & ad obsequia segniores, aut etiam præfractos reddunt. Numquid sedebimus dum auctoritas ejus confirmetur; & rebus domi per otium compositis, ultro bellum in Macedoniam transferat? MVLTA celeritatis præmia sunt, quæ nobis cessantibus ad hostem pertinebunt. MAGNVM in ejusmodi negotiis momentum post se trahit prima animorum inclinatio: at illa semper occupanti parata est. Quippe NEMO constanter adpetit fortioris gratiam: porro FORTIOR habetur, qui infert bellum, quam qui excipit. Quanto autem existimationis nostræ periculo falliemus spem eorum, qui adolescentibus nobis eum honorem deferendum judicaverunt, quem maximus imperator, pater meus, post tot virtutis experimenta paulo ante obitum obtinuit? Non enim ideo Græcorum Concilium imperium nobis decrevit, ut in Macedonia desides & ignavis voluptatibus addicti, injurias olim & nuper Græco nomini inlatas negligeremus; sed ut eorum, quæ per summam superbiam improbe & petulanter in nos commiserunt, pœnas penderent. Quid dicam de iis Græcorum nationibus, quas late per Asiam diffusas impotentium barbarorum intoleranda servitus premit? Equidem quibus nuper precibus, quibusque argumentis causam eorum Delius Ephesius egerit, quum ipsi memineritis, non repetam. Id sane constat, eos omnes, ut primum signa nostra conspexerint, protinus ad nos esse transituros, & pro liberatoribus adsertoribusque suis adversus graves iniquosque dominos quodlibet periculum impigre suscepturos. Quamquam quid nostri pariter hostiumque obliti auxilia circumspicimus adversus gentes,

quas

Zosimus lib. 1. Curt. 6. 4. 10. Diod. 17. 5.

Diod. 17. 16.

Plut. adversf. Coloten. cap. 50.

Plut. Agesil. c.8. & seqq. *quas etiam paulo lentius vicisse à pudore quam gloria propius abfuerit? Patrum ævo in Asiam projectis Lacedæmoniorum paucis ingentes hostium exercitus frustra restiterunt: Phrygiam, Lydiam, Paphlagoniam, agi ferrique passi; aut quoties vetare voluerunt, ad hostium satietatem cæsi sunt: donec à suis revocatus Agesilaüs, ob exortos in Græcia tumultus, trepidantibus & consilii incertis animi ex tanto errore recipiendi spatium concederet.* Xenoph. ἀναβάσ. l.2. & seqq. *Paucis ante istum annis vix decem Græcorum millia, sine ducibus, sine commeatu, ex intimis Persici imperii partibus, per tot infestas nationes iter in patriam ferro aperuerunt. quum eos persequeretur universus regis exercitus, quo modo cum Cyro fratre de regno dimicaverat, victorque exstiterat: quem illi quidem ubicumque congressum fuderunt fugaveruntque. Nos igitur, quibus universa Græcia tot victoriis edomita paret, qui eorum fortissimos aut in acie cecidimus, aut habemus in castris; timebimus scilicet Asiam, quam eorum quos vicimus, pauci pudendis cladibus adfecerunt?* Aliis deinde in eandem sententiam adjectis, adeo permovit animos, ut omnibus adsentientibus etiam Parmenio, qui maxime bellum differri voluerat, maxime adcelerandum censeret, ultroque jam Alexandrum hortaretur. Plut. Alex. cap. 88. Diod.17.16. Arrian.1.4.1. Iustin. 11. 5.6. Itaque omni cura ad maturandam profectionem conversa, ad Dium Macedoniæ urbem Iovi Olympio sacrum fecit, institutum ab Archelao, qui post Perdiccam Alexandri filium regnavit. Musis quoque ludos scenicos fecit, per novem dies, pro numero dearum. Posthæc convivium summa magnificentia celebratum est; Diod.17.16. tabernaculo quod centum lectos caperet, adornato. ibi cum amicis ducibusque, & civitatum legatis adcubuit. per exercitum quoque victimas dividi jussit, aliaque præberi, quibus destinatus hilaritati dies festivis epulis, & faustis instantis belli ominibus transigeretur.

CAP. III.

Arrian.1.4.3. Plut. c 23. & de fort. Alex. 1.3. Iustin. 11.6.2. Polyb.12.10. Liv.9.19.4. & 42.51.11. Front.4.2.4. Paneg. Constantino dictus. Diod. 17.17. * Curt. 6.9. 21.

VEre novo contractis undique copiis in Asiam trajecit: exercitum robore quam numero validiorem ducens. Triginta peditum millia Parmenio ducebat: quorum Macedones tredecim expleverant, quinque erant mercede militantium; ceteram multitudinem socii fœderatique miserant. Has copias Illyrii Thracesque & Triballi, ad quinque hominum millia sequebantur; additis mille Agrianorum sagittariis. Equitatum Macedonum mille octingentorum *Philotas ducebat; & totidem ex Thessalia

lia Calas: à reliqua Græcia sexcenti omnino equites venerunt, quibus Erigyium præposuit: agmen ducebat Cassander cum nongentis Thracum atque Pæonum antecursoribus. Hunc exercitum, non ultra quam in triginta dies proviso commeatu, infinitis barbarorum copiis opponere non dubitavit; virtute suorum fretus, qui vincendo senes facti robore animorum armorumque usu cuilibet multitudini hostium insuperabiles erant. Antipatro, quem cum duodecim millibus peditum, & mille quingentis equitibus Macedoniæ Græciæque rebus præfecerat, injunctum, ut continuos in Europa delectus ageret, quibus adversus prœliorum fatique detrimenta exercitus subinde novaretur. Hoc unum sibi exceperat, quum cetera amicis largiretur. Quidquid enim salva majestate regni abesse poterat, priusquam naves conscenderet, inter suos distribuit. Perdiccas prædium quod dabatur non accepit, interrogato rege, *quid tandem sibi ipsi reliqui faceret?* atque illo subjiciente, *spes: earumdem ergo*, inquit, *& nos participes erimus, qui tuis auspiciis militamus.* Pauci hunc sequuti sunt: per ceteros non stetit, quin interrogatus, *ubi thesauri ipsius essent?* vere responderet, *apud amicos.* Sane de summa rerum alea jacta, non absurde conlocasse videtur opes quas habebat: quippe aut victor multo majores adepturus erat; aut si victus esset, istas quoque amissurus. atque interim alacrioribus ministris utebatur. neque multum abscedebat præsentibus necessitatibus, quum agros & prædia, & redditus quorum dies multo post venturi erant, donaret: pecunia in belli usum seposita, cujus quanto minor copia erat, diligentius administrabatur. Quippe Philippo interfecto, minus sexaginta talentis pecuniæ signatæ, paucaque ex auro & argento pocula in thesauris ejus reperta sunt: quum æris alieni quingenta ferme talenta relinqueret. Quamquam enim iste rem Macedonicam insignibus incrementis auxisset, auri quoque metallis apud Crenidas (ipse Philippos appellavit) ita excultis, ut inde mille talenta annui proventus cogerentur; continuis bellis, neque minus largitionibus, ærarium exhauserat. Macedoniæ etiam instaurandæ ornandæque magnos sumptus fecerat, quum pauperrimam accepisset. Ipsum inter initia regni tenuem fuisse, & quum ex quinquaginta drachmis auri poculum haberet, id cubitum euntem capiti subjecisse plerique meminerant. Hujus ergo filius bello lacessivit regem Persarum, cui somnum capienti quinque talentorum auri millia pro cervicali, tria argenti pro scabello, sub capite pedibusque lectuli, pe-

culia-

Diod. 17. 17. Plut. c. 23. & de fort. Alex. 1. 3. 2. 24. Curt. 3. 2. 13. 3. 3. 27. Arrian. 14. 3.

Diod. 17. 17. Curt. 5. 1. 39. Iust. 11. 5. 5. Plut. c. 23. & de fort. Alex. 2. 24.

Marcel. 25. 14.

Arrian. 7. 2. 15. Curt. 10. 2. 24. Plut. c. 2. 3. & de fort. Alex. 1. 3. & 2. 24. Diod. 16. 8.

Athen. 4. 14. & 6. 4.

Athen. 12. 2. Arrian. 7. 2. 15.

Plut. c. 23. & de fort. Alex. l. 3. & 2. 24. * Himer. apud Photium. * Iustin. 11. 5. 8. Arrian. 1. 4. 3. Arrian. 7. 2. 15. Iustin. 11. 6. 2. Orof. 3. 16. Otto Frising. 2. 25. Diod. 17. 22. Plut. in X. Orat. 8. 9. & 9. 1. Arrian. 1. 4. 4.

culiaribus cubiculis servabantur: quamquam ad paternum æs alienum octingenta insuper talenta, quæ ipse mutuo sumserat, adjecisset. ex quibus vix decima portio supererat. Solvisse autem dicitur Timotheo * tibiis concinente, summaque militum alacritate, opes barbarorum quos oppugnatum irent, * certa fiducia sibi destinantium. Hoc modo per lacum quem à vicini montis nomine *Cercinitem* vocant, ubi classem habebat, in Strymonem invectus, Amphipolin; & deinde ad ostia Strymonis processit: quo trajecto, præter montem Pangæum, viam ingressus est, quæ Abderam & Maroneam ducit. Nam in litore iter facere instituerat, ut navibus suis, quæ juxta ducebantur, præsidio esset, si Persæ forte occurrissent, quippe isti tum etiam maris imperium obtinebant. Ipsi enim modica classis; at apud hostes Cypriæ Phœniciæque naves, adsuetique maritimis rebus classiarii, & exercitatissimi remiges erant. Nam Macedonia nuper tentato maris imperio, nondum abundabat navibus; & à sociis maligne præbebantur. Etiam Athenienses, quum ab ipsis triremes peterentur, tantum XX miserunt: suggerentibus eorum oratoribus, *periculum esse, ne classe accepta contra eos qui misissent, uteretur.* Ex iis locis ad Hebrum fluvium contendit: quo haud difficulter transmisso, in Pæticam Thraciæ regionem pervenit: inde superato amne quem *Melanem* appellant, vigesimo postquam à domo profectus fuerat die, Seston adtigit in extremis continentis finibus Hellesponto imminentem, qua angustis fluctibus insinuatum mare Asiam ab Europa dirimit. Quippe Macedonia Thraciam conjunctam habet; quæ procurrens in ortum duobus capitibus Asiam tangeret, nisi intercedente pelago submoveretur: dextra Hellespontus arcet; ulterius Bosphorus, quem Thracium appellant, Byzantium à Chalcedone separat. Inter has angustias intercepta Propontis jam laxiore spatio juxta Bithyniam & Ponticas regiones diffunditur. Infra Bithyniam Mysia est; deinde Phrygia, Phrygiamque contingens Lydia, longius à mari remotæ. Interius spatiosas regiones celebratæ fecunditatis & opulentiæ gentes habitant. Litora quæ Thraciæ Græciæque obversa sunt, Hellespontii; deinde Troës colunt, calamitatibus inclyti. Infra hos Æolis & Ionia per longa litorum spatia Lydiæ prætenduntur. Caria deinde cum adnexa Doride, magna ex parte mari circumfusa, non minus amplo tractu introrsum recedit. His terris nobilissimæ insulæ adjacent: Lesbus Æolica, Chius & Samus Ioniæ, & Dorica Rhodus, aliæque multæ quarum nomi-

na

na Græcorum monumentis inclaruerunt. Nam antiquis temporibus omnem hanc oram Græcia frequentibus coloniis insederat: quæ tum quoque manebant; sed Persarum regi satrapisque subjectæ, priscam gentis libertatem barbarica servitute mutaverant. Alexander ubi Seston pervenit, maximam copiarum partem Parmenione * duce, Abydum in adverso litore sitam petere jubet, adtributis ad hoc centum sexaginta triremibus, multisque onerariis: ipse cum reliquis Eleuntem proficiscitur, Protesilao sacrum, cujus ibi sepulchrum adgesto tumulo tegitur. Circa tumulum crebræ ulmi sunt, quarum mira natura est. quippe ramis qui Ilium spectant matutino diei tempore enata folia statim defluunt; quum ceteris stabilis viriditas sit: Ita acerbum heroïs fatum exprimere creduntur; qui in ipso ætatis flore cum Græcis in Asiam profectus, prima Trojani belli victima fuit. Huic tum Alexander inferias dedit; precatus, *ut melioribus auspiciis hostile litus tangeret*. Inde cum quinquaginta longis navibus Sigeum petiit, portumque nomen ab Achivis nactum, quorum classem Trojanis temporibus exceperat. Quum jam in mediis Hellesponti fluctibus navigaret (namque suæ navis ipse gubernator erat) taurum Neptuno ac Nereïdibus immolat, auream que phialam, ex qua libaverat, diis marinis donum, in pelagus abjicit. Iam in portu erat classis; quum rex conjecta in litus hasta, primus è navi librato corpore terram saltu contigit; testatus, *se possessionem Asiæ diis bene juvantibus justo pioque bello sibi adserere*. Aræ deinde constitutæ sunt, ubi exscensionem fecerat, Iovi descensori, Minervæque & Herculi: *eo quoque loco, unde ex Europa solverat, aras exstrui* jussit.

Arrian. 1. 4. 4. * Curt. 7. 1. 2. 2. 4. 13. Arrian. 1. 4. 6. Herod. 9. 115. Pausan. lib. 1. & 3. Philost. Heroica. Arrian. 1. 4. 6. Diod. 17. 17. Arria. 1. 4. 7. Plin. 5. 30. 7. Mela 1. 18. Herod. 7. 54. Diod. 17. 17. Arrian. 1. 4. 8. Iust. 11. 5. 10.

CAP. IV.

INde processit in campos ubi veteris Ilii sedes monstrabatur. Ibi dum heroïcorum operum monumenta avide perlustrat, quidam ex incolis, Paridis ei lyram pollicitus est. At ille, *nihil*, inquit, *moror imbellium deliciarum vile instrumentum: at Achillis lyram cedo, fortium virorum laudes eadem personantis manu, qua facta superabat*. Nam Achillem, cujus origine gloriabatur, inprimis mirari solitus, etiam circum cippum ejus cum amicis nudus decucurrit, unctoque coronam imposuit. Hephæstion * Patrocli tumulum coronavit: eumdem amicitiæ locum apud Alexandrum sibi esse significans, quem is apud Achil-

Strabo, l. 13. Plut. c. 24. & de fort. Alex. 1. 14. Ælian. hist. var. 9. 38. Plut. c. 24. Arrian. 1. 4. 10. Cicero, pro Archia c. 10. & ep. 5. 12. Vopiscus pr. Probi. * Ælian. hist. var. 12. 7.

lem habuisset. Inter multos de Achille sermones *duplici nomine beatum sibi videri* dixit rex, *quod vivus fidum amicum nactus esset; exstinctus magnum praconem.* Ceteris etiam heroibus, quorum iis in terris sepulchra ostenduntur, parentavit. Sacrificavit & Priamo ad Hercii aram, sive ut placaret manes ab Æacida interempti; sive ob cognationem, quam sibi cum Iliensibus intercedere arbitrabatur, quia viduam Hectoris Andromachen Neoptolemus in matrimonio habuerat. Minervæ, quam præcipua religione venerabatur, studiose sacrum fecit: suspensisque in templo armis suis, alia detraxit, quæ *à Trojani belli temporibus duravisse* dicebantur. *Hæc ab armigeris praferri* jubebat, *tamquam à propitio numine ad subigendam Asiam commodata: iisque indutum* ferunt *ad Granicum cum satrapis decertasse.* Alioquin elegantibus armis gaudebat; nullius mundiciei studiosior. Cetra usum reperio splendida; galea eleganter cristata, utrimque dependentibus pinnis candore & magnitudine insignibus: thorace lineo duplici. galeam habebat ferream quidem, sed in purissimi argenti speciem splendoremque politam, Theophili opus. collare ferreum internitentes gemmæ distinguebant. gladio cingebatur acumine & duritie in paucis notabili; augebatque pretium ejus, quod in tanto ferri robore, levis & tractanti habilis erat. Huic armaturæ interdum amiculum militare injiciebat, quod genus tum *Siculum* appellabatur. Ceterum quibusdam horum post id tempus potitus est: nam thorax, quem diximus, inter spolia pugnati ad Issum prœlii fuit; gladium Citieorum rex Cyprius dono dedit; Rhodii balteum, quem incomparabili industria conspicuum Helicon fecerat, egregius inter priscos artifices. Neque pœnitet talia memorare, quæ veteribus scriptoribus digna relatu videbantur; alioqui magnorum regum dicta factaque, etiam quæ leviora haberi solent, non sine fructu aut voluptate recoluntur. Certe arma Alexandri sequens ætas diu venerata est: quibus adeo pepercit vetustas, ut ex Romanis imperatoribus alius post subacta Pontica regna chlamyde illius triumphum suum ornaret; alius thoracem Alexandri indutus percurreret pontem, quem æmulatione Darii Xerxisque in pelago struxerat. Posthæc Alexander à Minervæ fano digressus Arisban processit, ubi castra habebant Macedones qui cum Parmenione transierant. Postero die præter Percoten & Lampsacon ad Practium flumen contendit; quod ex Idæis montibus ortum, Lampsacenum Abydenumque agrum interfluit, deinde paulisper ad Septemtrionem flexum, in Pro-

Iustin. 11. 5. 12. Arrian. 1. 4. 9. Iust. 17. 3. 6. Strab. lib. 13. Comment. in Curt. 3. 7. 3. Plut. cap. 25. Arrian. 1. 4. 9. & 2. 8. & 13. Diod. 17. 18. & 21. Plut. cap. 25. Plut. cap. 60. Appian. de bellis Mithridaticis. Dio lib. 59. Zonaras tomo 2. Arrian. 1. 5. 16. 2. 3. 23. Arrian. 1. 5. 16. Strabo. l. 13.

Propontidem exit. Inde Hermotum prætergressus rex, ad Colonas duxit, in mediterraneis Lampsacenorum situm oppidum. Omnibus istis in deditionem acceptis (nam & Lampsacenis ignoverat) Panegorum misit, qui Priapenorum urbem, quam incolæ dedebant, reciperet: Amyntas Arrabæi filius cum quatuor antecursorum turmis, una Apolloniatum, quam Socrates ducebat, speculatum ire jussus est; quippe hostes in propinquo versabantur, summa solicitudine curaque bellum instruentes. Inter eos rei militaris peritia longe eminebat Memnon. is magnopere suadebat, *ut retrocedentes, omne quod usui hostibus esse posset, longe lateque corrumperent; quicquid in campo herbidum esset, equitatu conculcarent: vicos urbesque incenderent, nihil præter nudum solum relicturi. Vix unius mensis commeatu instructum venisse Macedonem, deinceps rapto victurum. ea copia si eripiatur, brevi recessurum esse. ita parvo impendio toti Asiæ salutem quæri. Triste id quidem: sed IN OMNI negotio, ubi periculum immineat, id spectare prudentes, ut quam minimo damno defungantur. ita medicos si correpta parte corporis morbum in ceteras transjici videant, unius membri jactura pro reliqui corporis incolumitate pacisci. Neque id sine exemplo facturos Persas. Sic olim Darium regem ipsas illas regiones urbesque vastavisse, ne Scythis isthac transiturus receptus esset. At si prœlio contenderent, de summa rerum aleam jaci. pulsis semel Persis, omnem eam oram Alexandri fore: victores nihil amplius habituros. Neque hercule parvum discrimen impendere ob vim Macedonicæ phalangis, cui suum peditatum, quamquam numero superiorem frustra opposituri essent. Ipsius deinde regis præsentiam haud parum valere ad victoriam; stimulari milites spe, pudore, gloria, in conspectu imperatoris dimicantes: quæ omnia haberent Macedones; ipsis abesse Darium. Neminem ambigere quin BELLUM in aliena terra gerere præstet, quam in sua: id commodum adepturos, si consilium suum sequuti de invadenda Macedonia cogitarent.* Nulli ceterorum ducum grata oratio fuit. *Id fortasse Memnoni Rhodio probari posse, cui expediat bellum trahi, quo diutius honoribus, stipendiisque regiis perfrueretur; Persis commissos fidei suæ populos prodere pudendum videri: neque apud regem excusari posse; qui longe aliam belli gerendi rationem præscripsisset.* Quippe Darius audito Alexandrum ex Macedonia movisse, literas ad præfectos suos miserat, imperans *ut insanientem Philippi adolescentulum puerili verbere ætatis & conditionis admonitum; deinde purpurea veste indutum, quamprimum sibi vinctum adduce-*

Arrian. 1. 5. 16.
Strabo, l. 13. 1. 3. 27.
Arrian. 1. 5. 17.
Curt. 3. 4. 3.
Diod. 17. 18.
Arrian. 1. 5. 19.
2. 3. 3.
Comment. in Curt. 5. 9. 3.
Strabo, l. 13.
Arrian. 1. 5. 19.
Comment. in Curt. 3. 6. 3.
Arrin. 1. 5. 19.
2. 5. 10.
Arrian. 1. 5. 20.
Diod. 17. 18.
Comment. in Curt. 3. 5. 12.

ducerent: naves ipsius una cum nautis mari demergerent: milites omnes ad ultima maris Erythræi loca deportarent. adeo præ superbia futuri securus, & ignarus sortis suæ, omnem humanæ imbecillitatis sensum exuerat, *consanguineum deûm* se ferens, magis quod potentia non dispar ipsis videretur, quam ob veterem fabulam, qua Persarum reges
Herod. 7. 150. à Perseo Iovis filio nomen atque genus traxisse ferebatur.
Plato in Alcibiade. Eodem fastu plenam epistolam ad Athenienses paulo ante scribi jusserat, addideratque, *quando Macedonis amicitiam
Æschines contra Ctesiph. præiulissent, à se deinceps aurum ne peterent, non enim missurum esse, etiam rogantibus.*

CAP. V.

AT Alexander quum inter progrediendum agrum à rege Persarum Memnoni dono datum adtigisset,
Polyæn. 4.3.15. *maleficio abstineri* jubet, *colonisque & fructibus parci:* callido commento suspectum facturus hominem indu-
Curt. 3.1.21. strium, & quem ex omnibus hostium ducibus unum non contemneret, si in suas partes transducere nequivisset. Quumque *lenitatem regis* admirati quidam, *acerrimum callidissimumque Macedonum hostem, quamprimum in potestatem redactus esset, interficiendum;*
Themist. orat. 9. *atque interim quibus posset cladibus vexandum esse* dicerent: *quin*, inquit, *potius beneficiis supplantamus hominem, & amicum ex inimico facimus, eadem virtu-*
Strabo. l. 13. Plut. cap. 25. Arrian. 1. 5. 2. *te & solertia pro nobis staturum.* Ventum erat in campos Adrasteæ, per quæ Granicus amnis præcipiti cursu volvitur. Ibi quidam ex speculatoribus quos cum Hegelocho præmiserat, reversi nunciant; *Persas instructis ad prœlium ordinibus in ulteriore ripa consistere.* Paulisper commoratus, dum de transitu consilium caperet,
Plut. cap. 24. *duces convocari* jubet. Plerisque *præcipitis & inriti conatus* videbatur, *fluvium profundum perrumpere, ripam sua natura arduam atque impeditam obtinentibus tot equitum peditumque millibus.* nec deerant qui inge-
Curt. 4.9.22. rerent *Dæsium mensem* (is enim agebatur Iunio respon-
Plut. cap. 24. dens) *infaustum res gerentibus apud Macedonas haberi.* De periculo non anxius, superstitionem haud contempsit: gnarus QUANTUM in rudibus animis valeret etiam
Scalig. de emendat. temporum, lib. 1. vanæ religionis opinio. Igitur edixit, ut repetito prioris mensis nomine, pro Dæsio alter Artemisius haberetur. Et quo efficacius confirmarentur adtonitæ mentes, Aristandrum (nam is forte pro transitu sacrificabat) secreto moneri jubet, *ut excepturam exta ma-*

num

num inscriberet medicamento, literis inversis, quas impositum jecur recenti adhuc calore adtraheret, rectasque exprimeret. iis significabatur, *Alexandro victoriam concedere deos.* Vulgatum id miraculum tanta futuri spe omnes implevit, ut *post hæc tam certa cœlestis favoris pignora nihil dubitandum* conclamarent. ita in maximam bene gerendæ rei fiduciam astu inducti, victoriam quia suam esse arbitrabantur, rapuerunt. Rex IMPETU animorum utendum ratus, quamquam monente Parmenione, *ut saltem proximam lucem operiretur* (jam enim major diei pars effluxerat,) statim transduxit copias, Parmenionis solicitudinem joco prosecutus; *erubescendum Hellesponto fore, si illo superato rivum hunc transire contarentur.* Tredecim equitum turmæ cum ipso rege per obluctantes undas vix enisæ, priusquam stabile certumque solum adtigissent, aut ordines inter transeundum luxatos instaurassent; circumfuso Persarum equitatu urgebantur. Quippe quum repudiato Memnonis consilio pugnare placuisset (nam Arsites Phrygiæ satrapa *ne unum quidem tugurium eorum qui sibi subessent incendi se passurum* adfirmaverat, inque ejus sententiam à ceteris itum erat) ad Granicum amnem cum centum peditum millibus, viginti equitum consederant, flumine pro munimento usuri, & vicissim eam velut Asiæ portam venienti Alexandro obseraturi. Cujus adventu cognito, equitatum in quo robur erat virium, ita conlocant, ut contra dextrum Macedonum cornu, quod ipse rex ducebat (nam sinistrum Parmenioni commiserat) Memnon cum filiis & Arsane Persa consisterent: in eadem parte Arsites curabat cum Paphlagonum equitum auxiliis. in subsidiis Spithridates erat gener regis, Libyæ Ioniæque satrapa Rhœsace fratre, & Hyrcanis equitibus comitatus. In dextra acie Rheomithrem duo Medorum millia, totidemque Bactriani sequebantur: Medium agmen Pharnaces reginæ frater, Arbupalesque Artaxerxis ex Dario nepos, & Mithrobarzanes Cappadociæ prætor regebant: iis Niphates Petanesque, cum Arsace & Atizye variarum gentium turmas adplicuerant. Ii tum multitudine & loco potiores graviter premebant hostem, acrisque pugna conserebatur; maximo omnium regis periculo, quem armis manuque & imperiis conspicuum plures petebant. Sed tragula quidem, quæ in promiscuo pugnæ ardore desinentis loricæ plicis inciderat, vulnus haud intulit: ceterum à Rhœsace & Spithridate fortissimis ducum simul impetitus, extremum discrimen adiit. Dum enim lancea in thorace

Front. strateg. 1.11.14. Plut. c. 25. Arrian. 1.5.3. Diod. 17.19. 2.4.24. Arrian. 1.4.20. Diod. 17.19. Iust. 11.6.10. Plut. c. 24. Diod. 17.19. Arrian. 1.5.15. Diodor. 17.20. & 21. Arrian. 1.4.18. Diod. 17.19. Arrian. 1.4.18. 1.5.25. 2.2.37. Diod. 17.21. Arrian. 1.5.10. Plut. c. 25. Diod. 17.20. Arrian. 1.5.20. Plut. c. 25.

race

race Spithridatis confracta, conatumque destituente, gladium stringit; frater illius à latere adequitans acinacem incauto impingit, tanto nisu, ut cristam galeæ & pinnarum alteram decuteret, acieſque gladii summos regis capillos perstringeret. Iamque repetito ictu, qua discussa cassis nudum caput ostendebat, descendere parabat;
Curt. 8. 41. Arrian. 4. 2. 8. quum illum Clitus occupat; qui animadverso regis periculo amenti similis advolaverat, interceptumque barbari brachium cum ipso gladio dejicit. simul Alexandri ense Spithridates occubuit. Nihilo tamen segnius repugnabant Persæ: donec interitu ducum quorum plerique jam ceciderant, consternati, & quia jam etiam phalanx
Diod. 17. 21. Plut. c. 26. Macedonum transierat amnem, equos in fugam averterunt. Neque pedestris acies diu restitit. equitatum suum ad obterendum hostem satis superque validum arbitrati, potius de præda quam de discrimine cogitabant, ita subito eventu deprehensorum cædes magis quam prœlium
Arrian. 1. 5. 25. Plut. c. 26. fuit. Mercenarii tamen, quibus Omares præerat, occupato quodam tumulo strenue se tuebantur: quia conditionibus in fidem venturos ille non receperat. Ergo Macedonum plures in eo conflictu desiderati sunt, quam equestri prœlio ceciderant: ipse quoque rex, dum inter primos impetum in eos facit, tam propinquus discrimini fuit, ut equum cui tum insidebat, ictu gladii per latus adacto confossum amiserit. Quibus rebus vehementer irritatus, equitatu simul & phalange circumdatos occidione occidit, exceptis duobus fere millibus, qui in deditionem venerunt.
Arrian. 1. 5. 24. Diod. 16. 21. Plut. cap. 26. Arrian. 2. 2. 37. Arrian. 1. 5. 25. In universum cæsa sunt ex hostibus viginti peditum millia, duo equitum: captorum par ferme numerus fuit. Ex ducibus Memnon effugit, cum Arsace, Rheomithre & Atizye; ceteri honestis vulneribus occubuerunt. Arsites, quum in Phrygiam se recepisset, pudore, & pœnitentia, quod hujus cladis causa non immerito haberetur, sibi manus intulit. Alexander paucos quidem, sed promptissimos eo prœlio perdidit. triginta admodum pedites, septuaginta quinque equites ceciderant. Igitur ut ostenderet omnibus in utraque fortuna apud se virtuti præmium
Iust. 11. 6. 13. Diod. 17. 21. Arrian. 1. 5. 27. fore; superstites Persarum spoliis ditat: occisorum corpora cum armis ceteroque cultu magnifice sepelit: parentibus eorum liberisque vacationem munerum concedit. vulneratorum etiam cura ambitiose acta est; quum ipse rex obeundo tentoria & inspiciendo singulos solicitudinem suam pro gregariis etiam militibus ostentaret; ac gravem cujusque casum munificentia laudibusque aut promissis solaretur. Quæ comitas in omnia deinceps pericula

ricula fidissimos ei præstitit: nec quisquam recusavit spiritum pro eo rege profundere, qui neque vitam suorum inopem neque mortem inhonoratam pateretur. Insignis præ ceteris honor fuit viginti quinque equitum ex turma amicorum; quos primo statim congressu ex iniquo loco pugnantes multitudo Persarum oppresserat. Nam Lysippo, à quo uno, propter hominis peritiam, in ære fingi voluerat, imperavit, ut equestres ipsis statuas faceret: quas apud Dion Macedoniæ oppidum conlocatas post longam ætatem abolito Macedonum regno, Q. Metellus Romam transtulit. Primum hujus victoriæ decus penes ipsum regem fuit. aciem optime instruxerat, observataque loci natura, obliquos per flumen ordines duxerat, ne statim quum ex aqua evasissent, à Persis invaderentur. Turbatos deinde, territosque excitavit, hortatus *ut saltem semel adhuc strenue adorirentur hostes*. Neque minus manu fortiter usus erat; multos lancea, alios ense confecerat: primique ex hostibus fugam adripuerunt, qui contra ipsum constiterant. Consilium quoque ipsius audaci specie, plus tamen rationis quam temeritatis habuit. pugnaturos adversus hostem novum, numeroque longe superiorem, etiam desperatione armare voluerat, ut præcisam objectu fluminis fugam conspicati, omnem salutis spem in victoria conlocarent. Thessalorum etiam, nam id robur equitatus erat, insignis eo die opera exstitit. neque ceteri officio suo defuerunt: præsertim equites, nam equestri potissimum prœlio transacta res est; pedites è vestigio cesserunt. Ceterum Alexander Persarum etiam nobilissimos sepulturæ tradidit; & quotquot ex Græcis mercenariis hostibus merentes ceciderant: qui autem eorum vivi in potestatem redacti fuerant, *eos per Macedoniam in ergastula distribui* jussit, *quod contra commune Græcorum decretum, pro barbarorum dominatione adversus patriam pugnavissent*. Thebanos tamen dimisit, qui excisa urbe, ademptis agris necessitate magis quam sponte peccassent. jam enim tot illorum calamitatibus expleta odia misericordiæ locum fecerant. Posthæc de manubiis trecentos clypeos selegit, qui Minervæ Atheniensi dedicarentur, superbo cum titulo: *Alexandrum Philippi F. Græcosque, exceptis Lacedæmoniis, de barbaris Asiam incolentibus suspendisse*. Id eo fecerat, ut communicata victoriæ laude Græcis ad ceteras belli necessitates obsequentioribus uteretur: simul Lacedæmoniorum contumaciam traducebat, qui seorsum initis consiliis à cetero Græciæ corpore abrupti, tantique decoris expertes

Val. Max. 8. 11. 1. 2. 13. Plut. cap. 26. Arrian. 1. 5. 26. Liv. 44. 7. 2. Vellei. 1. 11. 4. Plin. 34. 8. 20. Arrian. 1. 5. 13. Polyæn. 4. 3. 16. Polyæn. 4. 3. 8. Diod. 17. 21. Diod. 17. 23. Liv. 9. 19. 4. Diod. 16. 4. 17. 21. Arrian. 1. 5. 29. Plut. Apoph. cap. 40. Arrian. 1. 5. 30. Plut. c. 26.

Curt. 10. 5. Plut.c.26. manſiſſent. Neque matris quam eximia pietate ſemper coluit, oblitus, pocula, purpuram, aliaque id genus precioſa ſpolia, paucis demptis, ad illam tranſmiſit.

CAP. VI.

Strabo l. 3. POſt hoc prælium denuo ad Ilium profectus Alexander, deæ gratias egit, quæ graviſſimi belli diſcrimen aditurum, armis & ominibus juviſſet. Quippe ſuperiori
2.4.5. tempore quum ſtatim poſt tranſmiſſum Helleſpontum eo contendiſſet, uti ſupra retulimus, ante fanum Minervæ
Diod.17.17. ſtatuam equeſtrem humi proſtratam vidit, Ariobarzanis ora referentem, qui Phrygiæ quondam ſatrapa fuerat. Idque omen interpretatus Ariſtander *inluſtrem ex equeſtri pugna victoriam* promiſerat Alexandro, *maxime, ſi haud procul Phrygia dimicaretur: ipſius etiam dextra nobilem hoſtium ducem caſurum.* Neque fefellit ſpem vatis eventus prœlii, ſtratuſque regis enſe Spithridates prædictionis fi-
2.5.16. dem implevit. Igitur & templum donariis exquiſite co-
Strabo l.13. luit; & Ilio, quod tum haud multum ſupra modici pagi ſpeciem eminebat, nomen urbis addidit: utque id cum dignitate tueretur, reliquit qui inſtaurandæ ejus ampliandæque curam agerent: liberamque & immunem eſſe juſſit. Quumque delubrum Deæ pro religione loci nimis an-
Diod.18.4. guſtum neglectumque videret, eximium illi templum exſtruere poſtea ſtatuit. ſed hoc aliaque magnifica meditantem, fatum occupavit; neque ſucceſſores exſequuti ſunt.
1.10.22. Ceterum illa victoria totam Aſiam cis Taurum & Eu-
Strabo l.13. phratem aperuit regi. Adtoniti inſperata clade, non copiis modo, ſed & ducibus amiſſis, nullam præterquam in clementia victoris ſpem habebant; eamque feſtinata deditione certatim promereri ſatagebant. Phrygiam Arſites voluntario exitu vacuam fecerat; ei Calas Theſ-
Arrian. 1.6. ſalorum ductor præponitur. Ex montanis quoque locis
1.1.5.8. plerique deſcenderunt ſeque & ſua dedentes Alexandro. eos in fidem acceptos domum remiſit: Zelitiſque ignovit, quos à Perſis coactos adverſus ipſum militaſſe cognoverat. Tributum omnibus impoſitum eſt, quod Dario pendere conſueviſſent: idque poſtea conſtanter ſer-
Curt.6.3.10. vavit, quum ceteras Aſiæ regiones ſubigeret. OMNE peregrinum imperium invidiæ ſubjectum eſſe noverat; etiam quum domeſtico mitius eſt; at ſi vetera ſubditorum onera novis cumulentur, intolerandum haberi. Igi-
Hippol. à Collibus tur monenti cuidam *longe plus tributorum vectigaliumque ex tanto imperio redigi poſſe*; reſpondit, *etiam olito-*

rem

rem se odisse, qui radicitus exscinderet olera, quæ carpere debuisset. Dascyleum præsidio Persarum teneri audiverat. eo Parmenionem misit, quem oppidani statim receperunt: quum audito Macedonum adventu, Persæ excessissent. ipse Sardes processit, caput omnium quæ præfectis oræ maritimæ Persarum reges parere jusserant. Iamque haud amplius septuaginta stadiis ab urbe aberat; quum ad eum Mithrenes venit, cui tutelam arcis Sardianæ Darius crediderat, cum principibus Sardianorum, urbem arcemque, & pecuniam quæ in ea custodiebatur, tradituri. Quibus benigne exceptis ad Hermum fluvium progreditur, viginti fere stadiis ab urbe distantem. ibi castris positis Amyntam Andromenis filium ad recipiendam arcem præmittit. Ea præcelso loco sita, difficili undiquaque aditu, adversus quamcumque vim teneri potuerat, etiamsi murus, qui triplici munimento illam circumibat, abfuisset. Ergo felicitati suæ gratulatus, quod amplissimas res animo volventem, arx munitissima longa obsidione non implicasset; Iovi Olympio templum ibi ponere decrevit, Quumque solicite circumspiceret; quinam locus accipiendæ ædi maxime opportunus foret, confestim exorta vehemens tempestas multo imbre partem arcis perfudit, ubi vetus Lydorum regia fuerat. Eam itaque sedem nutu deorum destinari credens, *templum ibi constitui* jussit. Arci deinde Pausaniam ex amicorum cohorte præponit; adtributis Argivorum auxiliis; ceteras sociorum copias cum Cala & Alexandro Æropi filio in Memnonis præfecturam immittit. vectigalibus tributisque conligendis Niciam quemdam præficit; Asandrum Philotæ filium Lydiæ, quibus finibus Spithridates tenuisset. dati ad id equites cum expeditis cohortibus, quot in præsentia suffecturi putabantur. Lydos omnes suis legibus libere uti permisit; & quia Sardianos Dianæ quam *Coloënen* vocant, cultui deditos cognoverat, illius templo jus asyli gratificatus est. Mithrenen honorifice secum habuit, ut ejus exemplo & alios ad proditionem inliceret: procedente tempore & Armeniam homini regendam commisit. Ceterum repertis in arce libellis, in quibus inter cetera perscriptæ erant largitiones, ob bellum Macedonibus in Græcia conflandum à satrapis factæ, cognovit Demosthenem eam ob causam magnum auri pondus accepisse; cujus etiam epistolæ ibi servabantur. Sed quia pace cum Atheniensibus inita translacta res erat, nihil ea de re palam conquestus est; ceterum intentiore cura agitandum censuit, quomodo adversus efficacem viri eloquen-

Princeps cap. 33. ex Maximo Tyrio. Arrian. 1. 6. 2.
Plut. c. 27. Pausan. lib. 3.
Arrian. 1. 6. 3. Diod. 17. 21.
Arrian. 1. 6. 4.
Strabo l. 13. Tac. 3. 63. 4. Curt. 5. 8. 9. Curt. 5. 1. 44. Arrian. 3. 3. 17. Diod. 17. 64.
Plut. Demost. cap. 28.

tiam Athenæ in officio continerentur, sua defectione universam Græciam in partes tracturæ. nemo occurrebat Phocione dignior, cujus mira innocentia, & ob constantiam virtutis honorata paupertas erat. Eum ergo, primum ob usum, deinde ut hominis magnanimitatem multis experimentis cognovit, admiratione virtutis ita coluit, ut
Plut. Phocione cap. 22. Ælian. hist. var. 1. 25. quum post eversum Darii imperium animo elatus, neminem jam salute dignaretur, ad quem scribebat; eximium eum honorem duobus tantum, Antipatro & Phocioni habuerit. Constat huic aliquando centum talenta dono
Plut. Phocione c. 23. Plut. Phocion. cap. 24. misisse regem: deinde optionem fecisse inter quatuor haud ignobiles Asiæ urbes unam eligendi. Cius, Elæa, Mylassaque & Gergetho fuere: quidam ultimo loco Patara nomi-
Ælian. hist. var. 1. 25. nant. At ille nihil horum accepit: sed ne tanti regis amicitiam fastidio se sprevisse videretur, petiit, *ut Echecratides sophista, & Athenodorus Imbrius, cum Demarato & Spartone Rhodiis*, qui in arce Sardiana captivi tenebantur, *custodia liberarentur.* Sed hæc in sequens tem-
Arrian. 1. 6. 6. pus excurrere. tum ad Ephesum itum est, quam accepto cladis Persicæ nuncio præsidiarii deseruerant, duabus E-
Curt. 3. 11. 18. phesiorum triremibus avecti. Erat inter eos Amyntas Antiochi filius, qui ex Macedonia profugerat, nulla quidem injuria adfectus, sed quod periclum à rege metueret: quem quia invisum exosumque habebat, illius animum ex suo
Arrian. 1. 6. 7. metiebatur. Quarto postquam Sardibus movisset die, Ephesum introiit Alexander: restitutisque exulibus, qui paucorum dominatione pulsi fuerant, rempublicam populo tradidit. Ille libertatis diu desideratæ compos, eos qui Memnonem advocavissent, quique templum Dianæ spoliassent, inque eo Philippi statuam dejecissent, aut Heropythi monumentum effodissent, quod liberatori civitatis in foro positum fuerat, ad supplicium poscit. Ex quibus Pelagon cum fratre Syrphace & patruelibus, ex ipsa æde in quam confugerant, rapti sunt, statimque lapidibus obruti. Iamque in cædes injurias ibatur, quum Alexander inhibita vulgi licentia, ulterius eo de negotio inquiri, aut cuique molestiam exhiberi vetuit. id optimis quibusque saluti fuit; quos per causam veri fictive criminis, ipsorum dignitas aut opulentia, furibundæ plebis odiis avaritiæque objecisset. Inter hæc Magnetes & Tralliani legatos mittunt, imperium accepturi. eo *Parmenione cum quinque peditum millibus, equitibusque ducentis ire* jusso: Alcimalum cum paribus fere copiis circum Æo-
2. 7. 9. licas Ionicasque Persici juris urbes mittit. utrique injunctum, *ut abolito paucorum dominatu; popularem ubique*

statum

statum introducerent. quippe multitudinem suis rebus studere compererat: obque eam rem tyrannos à barbaris impositos, per quos coërceretur. Per eos dies, dum Ephesi commoratur Alexander, ut ex instantibus curis recrearet animum, frequenter in officinam Apellis ventitavit, à quo uno effigiem suam penicillo exprimi volebat: tanto favore complexus, ut dilectissimam pellicum, amore ejus deperire sentiens artificem, dono dederit. Pancasta vocabatur, ex Larissa nobili Thessaliæ urbe genus ducens: amabatque eam rex ardenti adfectu, ob formæ pulchritudinem; & quoniam adolescenti prima mulierum ad libidinem placuerat. Hoc ut magnanimitatem Alexandri non dedecet; ita non crediderim, *in officina imperite multa differentem ab Apelle mordaci dicterio repressum fuisse*: nam id neque majestati tanti regis, neque modestiæ pictoris, hominis non stupidi nec indocti, convenisset: & Alexander liberalibus studiis ab extrema ætate imbutus, etiam de artibus quas non calleret, haud inepte judicare didicerat. Illud propius vero est, quod alii tradiderunt; *quemdam ex Ephesiæ Dianæ sacerdotibus, quos* Megabyzos * *appellari mos erat, reprehensum*: quum quidem ei diceret Apelles, *quoad tacuisti, aurum hoc atque purpura venerabilem te faciebant imperitis; at nunc de rebus quas non intelligis incipientem loqui, etiam pueri rident qui colores terunt*. In ea urbe longe celeberrimam ædem, ut supra * relatum est, Herostratus incenderat. Ea tum summa Ephesiorum cura maximisque impensis instaurabatur. Quorum studiis juvandis Alexander *tributa quæ Persis dare consueverant, Dianæ pendi* jussit: confirmavitque jus asyli, quod antiquitus etiam Liberum patrem Herculemque servavisse cognoverat; addito etiam spatio, ut quaquaversum in unius stadii amplitudinem extenderetur. postea quoque, quum Asiam perpacasset, scripsit Ephesiis, *se omnes sumptus qui in id ædificium facti essent, restituturum; quique porro requirerentur, præbiturum de suo: ita tamen ut ipsius nomen instaurato operi inscriberetur*. idque deprecati sunt Ephesii. quo tempore, quia Alexandro petenti aliquid denegare arduum erat, legatus eorum ad adulationem confugit, qua maxime expugnabilem norat, dixitque *dedecere culmen ipsius, si diis aliquid consecraret, quum ipse deus esset. nam eum honorem ab hominibus haberi potiori naturæ*. Ea gloriæ contentio inter maximum regem, & unam civitatem fuit. obtinuerunt Ephesii; & maluerunt ingenti pecunia carere, quam instaurati templi titulo regi cedere. Nam quantos in id

opus

Plin. 35.10. 25.1.2.13. Ælian. hist. var. 12.34. Plin. 35.10. 25. Ælian. hist. var. 2.3. Plut. de animi tranquill. c.21. Ælian. hist. var. 2.2. * Strab. l. 14. Quint. 5.12. Plin. 35.10. 34. & 35.11. 14. Laërt. in Xenoph. * 1. 1. 21. Arrian. 1.6.7. Tac. 3.61.3. Pausan. l. 7. Strabo, l. 14.

opus sumptus contulerint, vel ex una tabula æstimare licet, quam ibi dedicaverunt, viginti talentis auri redemptam. Alexander erat, fulmen tenens, quem inimitabili dexteritate Apelles expresserat; quatuor tantum coloribus usus, quo majus peritis miraculum esset.

Plin. 35. 10. 33.

CAP. VII.

Strabo l. 14.

SVb idem tempus antiqui splendoris sedem Smyrnæi receperunt, postquam Lydorum armis excisa vetere Smyrna, quadringentos per annos vicatim habitavissent. Restituit eam rex viginti ferme stadiis à solo antiquæ urbis, somnio monitus. Solebat Alexander, quum à majoribus negotiis vacaret, otium venando eximere. forte exercito corpore fessus in Pago monte obdormiverat: ibi per quietem visus est audire Nemeses (quarum in proximo fanum erat) imperantes *ut eo ipso loco urbem conderet, inque eam Smyrnæos deduceret.* Id insomnium mox Clarii Apollinis oraculum confirmavit, Smyrnæis consulentibus *prospere cessuram migrationem* promittens. Ita fundamenta novæ urbis imperio regis jacta sunt; absolutæ gloriam Antigonus tulit, quum ipsum paulo post Alexander Lydiæ Phrygiæque, & vicinis regionibus præposuisset. In Smyrnæo sinu Clazomenii habitant, qua angustissimum est solum; quod procurrentes in mare terras per sexaginta ferme stadia continenti adnectens, peninsulæ speciem efficit. Alterum isthmi latus ex adverso Clazomeniorum Teos occupat. in extremo peninsulæ cornu Erythræ sunt, tum quoque fatidicis mulieribus inclytæ: juxta quas mons altissimus Mimas, insulæ Chiorum oppositus mare prospectat; deinde paulatim depressior, haud procul angustiis Clazomeniorum in æquales campos desinit. Eam loci naturam contemplatus Alexander, faucibus intercisis auferre continenti decrevit, ut Erythris & Mimanti mare circumfunderet, ac superiorem inferioremque sinum conjungeret. Id unum regi ex sententia successisse negant, quum ceteros ejus conatus fortuna enixe juvaret, abiitque res in religionem, *nec fas esse mortalibus* existimatum est, *mutare faciem, quam natura locis indiderit:* utique postquam alios similia molitos ubique successus destituit. Clazomenas tamen, mole duorum stadiorum adgesta continenti junxit, quas olim metu Persarum Clazomenii in insulam transtulerant. Sed hæc quidem opera regiis præfectis commissa sunt. Ipse sacrificiis Ephesi magnifice celebratis, in honorem deæ cum universo exercitu qui aderat,

Plut. cap. 39. Pausan. lib. 7. Strabo l. 14. Curt. 4. 4. 35. Arrian. 1. 8. 27. Plin. 5. 29. 21. Strabo l. 14. Pausan. lib. 7. Ælian. hist. var. 5. 27. Plin. 5. 29. 21. Pausan. lib. 2. Herod. 1. 174. Plin. 4. 4. 4. Plin. 5. 29. 22. Arrian. 1. 6. 11.

in

in armis decucurrit; postero deinde die cum peditatu 2. 6. 25.
quem secum habebat, adsumptis Thracum equitibus, & quatuor amicorum turmis, inter quas & regia erat, Miletum contendit. Quippe Hegesistratus præsidii præfe- Arria. 1. 6. 2.
ctus literis ad eum missis, spem deditionis fecerat: sed postquam Persarum classem in propinquo versari cognoverat, mutata sententia oppidum Dario conservare nitebatur. nam & commeatuum telorumque, & si qua alia ad Diod. 17. 22.
tolerandam obsidionem requiruntur, magnam habebat copiam; & propugnatorum multitudine abundabat: quia Memnon quum ex prœlio Miletum perfugisset, multis ibi suorum relictis præsidium firmaverat. Igitur infesto Arrian. 1. 6.
agmine suggressus, exteriorem urbem, ut ipsi vocabant, 12.
ex itinere cepit: nam oppidani militesque, ne vires spargerent, in interiorem urbem concesserant, auxilium suorum, quod haud procul abesse rebantur, opperituri. Verum vanam exspectationem fecit Macedonicæ classis adventus, quæ Nicanore duce Laden insulam supra Miletum Herod. 6. 7.
sitam occupavit: deinde quum jam hostium classis ad Strabo l. 14.
Mycalen montem hæreret; ipsum Milesiorum portum in- Arrian. 1. 6.
gressa Persici auxilii spem oppidanis ademit. Neque pro- 22.
hibebant barbari, quamquam numero navium longe præstarent: quippe paulo minus quadringentis habebant, quum Nicanor tantum sexaginta supra centum adduxisset. Interea Glaucippus princeps civitatis ad Alexandrum missus, petito, *ut urbem & portus Macedonibus Persisque communes esse pateretur*; triste responsum re- Senec. epist.
tulerat: *Non se venisse in Asiam, ut acciperet, quod alii* 53. 10.
concederent; sed ut quisque haberet, quod ipse reliquisset. itaque scirent omnium fortunarum arbitrium meliori permittendum; aut in proximam lucem de eo certandum esse. Sed qui in civitate erant, primum invadentium impetum Arrian. 1. 6.
fortiter retuderunt, cæsis inter alios duobus Hellanicæ fi- 20.
liis, quæ nutrix Alexandri fuerat, & Clitum, qui rege servato eximium decus meruit, fratrem habebat: Sed Curt. 8. 1. 8.
quum dolore iraque incensi hostes machinis admotis ma- Arria. 4. 2. 12.
gnam murorum partem dejecissent, jamque in oppidum irrupturi viderentur, conspectisque in portu Macedonum triremibus, novus terror ingrueret; pars scutis incubantes in parvam insulam urbi objacentem enatave- 2. 8. 4.
runt, alii scaphis conscensis, quum idem molirentur, in Arrian. 1. 6.
ipso portus aditu ab hostium navigiis intercepti sunt. A- 23.
lexander oppido in potestatem redacto; contra eos qui insulam tenebant, naves expediri jussit, quibus impositæ proris scalæ ferebantur, ut in abruptam insulæ oram, velut

lut in muros hostilis oppidi transscenderet miles. At quum mercenarios Græcos qui eo confugerant, quamvis haud plures trecentis essent, ultima pati paratos conspiceret, misertus virorum fortium, & qui pro fide in eos à quibus conducti erant, haud procul exitio abessent, iis pepercit, & *secum militare* jussit. Barbaros in urbe deprehensos in servitutem redegit; Milesiis qui superfuerant, libertatem restituit, ob veterem urbis gloriam. Tantum enim aliquando opibus gloriaque Miletus floruerat, ut per vicina maria supra septuaginta colonias deduxerit. multis quoque civibus nobilis, qui in sacris certaminibus palmam adepti, patriæ celebritatem auxerant; nam ejusmodi victoriæ, more quodam Græcorum inter prima virtutis decora censentur. In quem jocatus Alexander, magna multitudine statuarum conspecta; *ubi erant istorum lacerti*, inquit, *quum Persarum jugum recepistis?* quippe vir strenuus, & ad bellandi usum cuncta referens, ignominiosum ducebat, debitum seriis certaminibus robur, ad voluptatem inertis vulgi, inani ostentatione consumere. Interea milites, quia vi introitum erat, obvia quæque diripientes, ad fanum Cereris pervenerant; quod quum exspoliaturi quidam irrupissent, ignis ex penetralibus ædis repente emicans, sacrilegorum oculos exstinxit. Hic etiam progenitorum suorum monumenta Alexander reperit, inspecto fonte, cujus aqua ex ipso scaturiginis labro hausta salsum saporem habet, eadem dulcissima, quum profluxit in rivulos. *Achilleum* Milesii nominant, inque eo lustratum heroëm rumor tenuit, quum Strambelum Telamonis filium Lesbiis auxilium ferentem oppressisset. Apud Milesios Didymei Apollinis oraculum erat, divitiis famaque celebre. Id tum Seleucus, cujus maximæ post Alexandrum opes fuere, de reditu in Macedoniam consuluisse dicitur, & responsum accepisse, *ut Europa valere jussa, Asiam complecteretur.* Aliud subinde miraculum adtentum habuit regem, cujus curiosum ingenium, & cognoscendi avidum, novitate rerum mire adficiebatur. *Amatum à delphine puerum ex Iasso*, quod haud procul Mileto in insula situm oppidum est, acceperat; *ejusque vocem agnovisse piscem, & quoties evocaretur, vehi cupientem excepisse dorso.* Igitur gratum acceptumque Neptuno hominem interpretatus rex, sacerdotio ejus dei illum præfecit.

Diod. 17. 22. Strabo l. 14. Plin. 5. 29. 15. Sen. consol. ad Helviam 6. 14. Lucian. de gymnasiis. Plut. Apoph. cap. 37.

1. 3. 29.

Strabo l. 14. Val. Max. 1. 1. 5. ext. Lactant. 2. 8.

Athenæus 2. 6.

Parthenius in Eroticis. Comment. in Curt. 5. 7. 28.

Appiani Syriaca sub fin.

Strabo l. 14. Plin. 9. 8. 10.

CAP. VIII.

Occupata hunc in modum Mileto, quum adhuc barbarorum numerosa classis in mari vagaretur, & fiducia multitudinis suæ, quodque peritia rei nauticæ Macedonas anteiret, hostem ad navale prœlium provocaret, obque ipsum urbis portum, in quem naves suas abduxerat rex, frequenter obversaretur; Alexander Philotam cum equitatu & tribus peditum cohortibus ad Mycalen montem mittit, ubi Persicarum navium statio erat, ut exscendere volentes submoveret, neque aquari lignarive, aut cetera necessaria è terra petere permitteret. Ea res barbaros in maximas angustias conjecit: obsessis similes hærebant in portu, neque terram ubi volebant capere, aut necessariis rebus refici poterant. itaque consilio habito, Samum averterunt cursum, petitoque inde commeatu, Miletum revecti ante ostium portus instructa acie constiterunt. Inter hæc, quinque Persarum naves in portu quodam qui inter parvam illam insulam, de qua supra dictum est, & stationem Macedonicæ classis medius erat, multa hostiùm navigia conspicati, plenis velis eo ferebantur: nam maximam sociorum navalium partem ob varios usus abesse conjecerant; vacuarumque navium haud difficilem occupationem fore arbitrabantur. At rex iis qui aderant celeriter in decem triremes impositis, *obviam ire hostibus* jubet. illi tum numero navium, tum inopinata re perterriti, quum ultro se peti conspicerent ab iis, quos imperatos oppressuri venerant, terga vertunt; una tamen navis, quæ Iassios vehebat, deprehensa est: ceteræ velociores ad suam classem effugerunt. ita nullo eorum quæ intenderant effecto, Mileto discessum est. Alexander, quum suam classem neque hostili parem, & ad alios usus supervacuam sibi cerneret, multique & graves ad eam sumptus requirerentur, dimittere eam statuit; paucis navium retentis, quibus ad obsidiones urbium machinæ tormentaque portarentur. Dissuaserat illud Parmenio, monueratque ut navali prœlio contenderetur. *Macedonibus enim victoribus magnum ad cetera emolumentum adcessurum esse: at victos nihil sane amissuros, nam imperium maris jam tum esse penes Persas; & litora facile tutaturos, qui pedestribus copiis plus possent.* quoque expeditius quod videbatur obtineret, idem qui consilium dederat, *exsequi illud paratum* ostendebat, *conscensisque navibus quam rex jussisset discri-*

[Margin notes: Arrian. 1. 6. 25. — 2. 7. 17. — Diod. 17. 23. — Arrian. 1. 6. 31. — 2. 9. 1. — Arrian. 1. 6. 16.]

discriminis partem capessere. Confirmabatur etiam augurio, quod superioribus diebus à tergo regiæ classis aquila in litore consistens adparuisset. Contra Alexander *falli Parmenionem* adseverabat, *qui paucas suorum naves tantæ hostium multitudini, imperitosque remiges & rudes classiarios, exercitatissimis hominibus, reique nauticæ peritissimis objiciendos duceret. se quidem virtuti suorum non diffidere, ceterum scire illam in navalibus pugnis minimum conferre ad victoriam. multo enim plura ventorum fluctuumque ludibriis permitti, quæ gubernatorum atque remigum peritia vitaret, aut suis partibus opportuna redigeret. nec in ipsarum navium constructione nihil aut parum situm: ita Macedonum conatus vanos fore, quum eos barbari impune aut eludere; aut etiam, si casus daretur, opprimere possent. Neque vero exiguum id detrimentum futurum. totam Asiam adrecturam animos, si inter initia belli clades accepta foret. PLEROSQVE mortalium ita comparatos esse, ut eum rerum eventum exspectandum putent, quem ex principio successuum spe aut formidine præceperunt. Et ne de Asia dubitemus,* inquit, *quis mihi præstabit Græcos in fide mansuros, si felicitatem illam exspiravisse credant, quam, si verum amamus, unam in nobis reverentur? Plane ad fortunam meam pertinere arbitror, quod aquila pone classem conspecta est, idque boni successus omen accipio. sed hoc manifesto promittit augurium, nos hostium naves è continenti expugnaturos esse. nam præsaga victoriæ ales, non in navibus, sed in litore constitit; nec magis eventum,*
2. 11. 1. *quam locum ostendit belli. Nam si, ut cœpimus, maritimas*
Arrian. 1. 6. 31. *urbes nostri juris efficimus, Persarum classis ultro dilabetur. neque enim supplementum, aut commeatus, aut securæ etiam stationes in promptu erunt; & si hæc adimas, quo plus in mari habent virium, eo celerius consumentur.*
Plut. cap. 27. *Atque sic implebimus fidem vaticinii, quod æreæ tabulæ inscriptum nuper ex quodam in Lycia fonte ebullivisse comperimus, instare terminum Persici imperii.* Ita dissoluta classe, Pontum adjacentesque Ponto regiones prætoribus suis subjugandas reliquit; ipse institutum iter prosequutus, in Cariam movit: nam *eo magnam vim hostium confluxisse* cognoverat. Quippe Halicarnassus * natura loci munitissima, duplicique * arce tuta, spem præbebat Macedonem torrentis more ruentem, ea urbe tamquam crepidine opposita coërceri posse. Maxima in Memnone spes erat, qui omnia ad ferendam obsidionem opportuna summa cura præparabat. Nuper enim à Dario maritimæ oræ to-

Appian. de bel. Mithridatic. Iust. 38. 7. 2. Curt. 6. 3. 3. & 10. 10. 3. *Vitruv. 2. 8. * Strab. l. 14. Diod. 17. 23. Arria. 1. 7. 2.

totiusq; classis prætor creatus erat. Nam homo callidus temporumq; prudens, quum se omnes Persicos duces bellicis artibus superantem, unam ob caussam infra meritum honorari intelligeret, quod Græcus genere, & olim Macedonicæ regiæ hospes de proditione suspectus haberi poterat; uxorem suam liberosq; ad Darium misit, quasi de securitate illorum solicitus, revera ut his velut obsidibus fiduciam regis obligaret. Ceterum Alexander Cariam introgressus, omnia inter Miletum & Halicarnassum oppida brevi in potestatem redegit. Pleraque enim Græcis incolis habitabantur, quibus immunitatem suasque leges restituere consueverat, *ob liberandos eos in Asiam venisse* professus. Neq; minorem mox à barbaris iniit gratiam, comiter excepta Ada, regii generis muliere, quæ iter per ea loca facientem convenerat, illiusque fidem implorans *in regnum restitui* oraverat. Nam Hecatomnus Cariæ rex tres filios habuit, duas filias: ex quîs maximus natu Mausolus Artemisiam duxerat. minor ex sororibus Ada fratri Hidrico nupsit. Sed Mausolo quidem soror eademq; conjunx successit, more gentis, quo in matrimonium regnumque sociari fas est, iisdem parentibus genitos. at postquam Artemisia desiderio defuncti extabuit; Hidrieus regno potitus, & sine subole mortuus, Adæ reliquit imperium. Hanc Pexodarus expulit, qui unus de Hecatomni filiis supererat: & quãquam is decessisset, exclusa manebat; quia Orontobaten nobilem Persam Pexodarus generum adsciverat, ut in novo & vi parto imperio illius opibus & gratia protegeretur. atq; ille extincto socero, velut dotale regnum retinebat. Eam injuriã deplorans mulier, simul Alindis deditis (munitissimum id castellum erat) impetravit, ut nomen filii quod deferebat, lubens acciperet; strenuamq; ei operam ad antiquę dignitatis decus mature recipiendum polliceretur. Neq; promisso fides defuit; expugnataque deinde Halicarnasso, totam illi Cariam parere jussit. Interim fama benigne exceptę reginæ per omnẽ illum tractum diffusa, multas civitates Alexandro conciliavit; nam pleræq; à necessariis aut familiaribus Adæ tenebantur: ii per legatos obtulerunt aureas coronas, *futurosq; in fide ac potestate regis, & imperata facturos* promiserunt. Dum hæc ita geruntur, exquisitæ artis saporisque cibos atque bellaria solicite confici curabat Ada, eaque cum ipsis coquis & cupediariis regi dono mittebat; tamquam benemerenti gratiam relatura, si muniis armorum fessum fatigatumque Asiatici luxus deliciis exciperet. At ille prudens INTEMPERANTIAM gulæ seria tractanti intempestivam esse, benivolentiæ quidem muliebri comiter gratias egit; ceterum *non adtinuisse* respondit, *ut pro ipso solicita esset, meliores habente coquos, quibus ipsum olim pædagogus suus Leonidas instruxisset; ad prandium iter antelucanum, ad cœnam frugale prandium.*

I. 2. 22.
Comment. in Curt. 3. 13. 4.
Arria. I. 7. I.
Diod. 17. 23.
Strabo. l. 14.
Tacit. 2. 3. 5.
Strabo l. 14.
Arrian. I. 7. 26.
Plut. cap. 38.
Arrian. I. 7. 26.
Strabo l. 14.
Diod. 17. 24.
Plut. c. 38. & Apophth. c. 37. & in Non Posse suaviter vivi secundum Epicurum, cap. 40.

CAP. IX.

Diod.17.24. 2.8.6. IAm tota ferme Caria in ditionem Alexandri concesserat; sed caput regni Halicarnassus firmo præsidio tenebatur. Itaque diuturnam obsidionē fore conjectans, *commeatum, & machinas quæ ad oppugnationem pertinerent, navibus eo deportari* jubet; ipse cum pedestri exercitu quinto ab urbe stadio castra
Arria.1.7.1. communit. Deinde muros adortum juxta portam qua Mylassa iter est, improvisa oppidanorum eruptio excepit: sed Macedonibus fortiter conserentibus manum, quibusdam suorum amissis haud magno negotio rejecti sunt. Pauci deinde dies intercesserant; quum Alexander objecta spe Myndensium oppido per proditionem potiundi, nocte intempesta cum parte copiarum proficiscitur. Sed nihil quoquam movente, admota gravi armatura murum suffodi imperat: neque enim scalas aut machinas adtulerat, quum oppugnandi consilio urbem non adcessisset. Et illi quidem una turrium dejecta, nihil tamen aperuerunt loci, quo intra perrumperent. Nam forte ita prociderat turris, ut quam murorum partem stans protexerat, non minus ruina sepiret. civesq; summa ope resistebant, & ab Halicarnassensibus adjuvabantur, quos audito vicinæ civitatis periculo, maritimo itinere Memnon submiserat. Ita conatus Macedonum irritus fuit. Alexander ad obsidionē Halicarnassi reversus, ante omnia fossam triginta maxime cubitos latam, altam quindecim, quam hostes pro urbe duxerant, expleturus, tres testudines adparat, quibus protectus miles materiā terramq; sine noxa congereret. Æquata
Diod.17.24. Vitruv.10. 20.&21. fossa, *turres machinasq; quibus muri sternuntur, admoveri* jussit. Iamq; strata mœniorum parte, qua ruinæ viam aperiebant, in urbem penetrare nitebantur; sed hostes, quum ob multitudinem integri subinde fessis succederent, ducumq; præsentia ad o-
Arria.1.7.8. mnia audenda confirmarentur, strenue repugnabant. Luce per varia certamina consumpta, quum diurno labore fatigatos hostes Memnon segnius custodias agere crederet, cū valida manu prorumpit oppido, ignemq; operibus injicit. Sed Macedonibus ad incendiū concurrentibus, quum hi exstinguere flammas conarentur, illi augerent, & prohibentibus vim intentarent, acre prœlium coortum est. quippe Macedones robore virtutis & adsuetudine periculorum longe præstantes hostibus, numero adparatuque Persarum urgebantur: & quia haud procul muris res gerebatur, ballistis catapultisque per mœnia dispositis eminus impetiti, multa vulnera accipiebant. Atrox inter hæc utrimque clamor, hortantium suos, increpantium adversos; tum sauciorum & morientium gemitus, inter nocturnas tenebras omnia terrore tumultuque impleverant: augebantur hæc vocibus ceteræ multitudinis, quæ dum alii pugnant, operi inten-
Diod.17.25. ta, muris qui pulsu machinarum corruerant, reparandis occupabatur. Tandem acrius admissi Macedones hostem intra mœnia redegerunt; centum septuaginta interfectis, inter quos & Neo-

& Neoptolemus, qui cum Amynta fratre ad Darium perfugerat, occubuit. Macedonum non quidem ultra sedecim perierunt, sed trecenti ferme vulnerati sunt, quia nocturna pugna fuerat, neque adversus cæcos ictus & incidentia temere tela quidquam satis provideri potuerat. Post aliquot deinde dies, levis & ludicra res ingenti certamini caussam præbuit, orto initio à duobus veteranis ex Perdiccæ agmine. Ii contubernales quum essent, unaque genio indulsissent, ut fit inter sermones familiares, jactantia militari sua fortia facta vicissim extollentes, altercari cœperant, uter alteri anteferretur; quum alter eorum, *quid inani strepitu verborum fœdamus honestissimam contentionem?* inquit; *non cui lingua, sed cui dextra sit melior, hoc agitur. & adest occasio: ea optime de controversiis nostris judicabit. age si vir es, & exeuntem sequere.* Vino & ambitione incaluerant; itaque privato consilio arma capiunt, & ad muros juxta arcem quæ Mylassis obversa est, excurrunt. Horum temeritate animadversa, statim ex oppido globus hostium effunditur. Illi firmato gradu certamen conserunt. propius incurrentes gladiis excipiunt, in recedentes tela conjiciunt. sed adversus multos & ex superiore loco dimicantes haud diu impunita duorum audacia fuisset; nisi conspecto ipsorum periculo, commilitonum pauci primo, deinde alii atque alii laborantibus subvenissent: eodem modo & oppidanis subinde ad locum ubi pugnabatur confluentibus. Ita nunc his, nunc illis robore numeroque superioribus, varie pugnatum est: donec Alexander cum manu quæ circa ipsum erat progressus, metum hostibus incussit, statimque intra munimenta compulsi sunt: nec multum abfuit, quin hostes simul inrumperent. Forte enim intentis omnibus in ea quæ ante urbem gerebantur, mœnia negligenter servari contigerat: & duæ turres cum continenti murorum parte crebris arietum ictibus cesserant; tertia quoque laxata jam & concussa compage, fodientibus haud in longum resistere potuisset. At quia tumultuarium id prœlium, neque universus exercitus instructus fuerat, opportunitas ejus rei è manibus amissa est. Alexander, quamquam ea res opinione Græcorum de victoria concedentis videretur, corpora suorum, qui sub ipsis mœnibus oppetierant, induciis postulatis ab hoste repetere, quam inhumata dimittere maluit. At qui cum Persis erant, Ephialtes & Thrasybulus Athenienses, quum plus apud ipsos odium adversus Macedonas, quam humanitatis ratio valeret, negabant *indulgendum hoc esse infestissimis hostibus.*

Arrian. 1. 7. 9. Arrian. 1. 7. 13. Diod. 17. 25. Cæsar, de bell. Gall. 5. 44. Arrian. 1. 7. 10. Diod. 17. 25. Arrian. 1. 7. 13. Iustin. 6. 6. 9. Diod. 17. 25.

bus. Non tamen permoverunt Memnonem, quin *Græcorum moribus indignum esse* diceret, *sepulturam invidere cæsis hostibus. ARMIS ET viribus in adversos & obsistentes utendum: neque contumeliis pugnandum in eos, quos bonis malisque nostris sua dies exemisset.* Sane præter alias Memnonis virtutes, etiam moderatio ejus insignis fuit. neque enim per vecordiam conviciis insectari hostem pulchrum ducebat; sed virtute & consiliis vires illius animosque contundere. Igitur quum aliquando in agmine quemdam ex mercenariis nonnulla contumeliose & petulanter in Alexandrum jacientem audisset, conversa hasta hominem pulsans, *non te conduxi,* inquit, *ut malediceres Alexandro, sed ut adversus illum dimicares.*

Plutarch. apophth. cap. 12.

CAP. X.

Arrian. 1. 7. 14. 2. 10. 4.

INterea obsessi summo studio securitati suæ providentes, pro diruto muro alium interiorem ex cocto latere eduxerunt, non recta regione, sed in nascentis lunæ figuram sinuatum. eaque res, quum inter multos distributum munus esset, celerrime confecta est. Hunc murum Alexander postero statim die machinis quassare cœpit, quo minore negotio recens adhuc opus labefactaret. in eo labore occupatis Macedonibus, iterum ex urbe valida eruptio facta est: cratiumque quibus opera tegebantur nonnihil, & unius turris ligneæ partem flamma comprehendit. ne ad cetera opera transiret incendium Philotas & Hellanicus obstiterunt, quibus in eam diem machinarum custodia cesserat: & Alexander mature conspectus, tantum trepidationis injecit hostium animis, ut omissis facibus quibus armati procurrerant, quidam etiam arma jacientes, effusa fuga oppidum repeterent. Inde vim facile propellebant, adjuti commoditate loci, quem multo æquiorem obtinebant; & quia murus, sicut diximus, ita constructus erat, ut quamcumque partem invasisset hostis, non à fronte tantum; sed ex utroque laterum missilibus adpeti posset. Posthæc Persarum duces, quum omnia sibi in dies arctiora esse viderent, constaretque non abscessurum Macedonem donec urbis potiretur; de summa rerum consilium habebant. ibi Ephialtes vir animi corporisque robore in paucis conspicuus, incommoda longa obsidionis disseruit: negabatque *exspectandum, donec paulatim adcisis viribus exhausti fractique cum ipsa urbe in victoris arbitrium concederent; sed dum aliquid virium superesset, cum robore con-*

Arrian. 1. 7. 14.

2. 10. 1.

Diod. 17. 26.

du-

ductitii militis erumpendum, & alacribus animis cum hoste confligendum esse. Consilium suum quo in speciem audacius esset, eo plus in exsequendo facilitatis habiturum. hostibus enim alia omnia exspectantibus, & adversus casum de quo nihil dubitarent imparatis, superfusum iri suos. Neque Memnon, quamquam cauta consilia speciosis præferre solitus, restitit. nam etiamsi nihil novaretur, nulla propinqua auxilii spe, tristem obsidionis exitum fore prospiciebat; &, ut in tanto discrimine, non inconsultum rebatur, experiri virum acrem, & qui velut instinctu quodam ad extrema audenda ageretur. Igitur Ephialtes duobus millibus ex omni mercenariorum numero delectis, *faces mille parare* jubet, *primaque luce adesse, & armatos exspectare imperium.* Cœpta die quum Alexander iterum muro lateritio machinas admovisset, instarentque Macedones operi; Ephialtes porta subito patefacta dimidium suorum immittit cum facibus; ipse cum ceteris denso agmine subsequitur, ut hostes incendium prohibituros submoveret. Alexander intellecto quid ageretur, aciem celeriter instruit, subsidia delecto milite firmat. *quumque alios ad exstinguendum ignem ire* jussisset, in eos qui cum Ephialte advenerant impetum facit. At ille insigni corporis robore, quotquot conferre pedem audebant, obtruncans, suos voce, nutu, & imprimis exemplo ad virtutem animabat. neque parum molestiæ è muris exhibebatur hosti. quippe turrem centum cubitorum obsessi erexerant, tormentisque commode dispositis hastas & saxa jaculabantur. Inter hæc ex diversa parte urbis (ipsi *Tripylon* vocabant) duce Memnone alius oppidanorum globus, qua minime exspectabatur, erupit. tantusque tumultus incessit castris, ut ipse etiam rex consilii incertus efficeretur. Sed animi magnitudine, & opportunis imperiis omnia pericula propulsabat; & fortuna in tempore subvenit. Igitur & qui machinas incenderant, à Macedonibus qui ibi curabant, quique à rege missi subsidio venerant, cum magna clade repulsi sunt; & Memnonem Ptolemæus excepit Philippi filius, regii corporis custos, præter propriam manum Addæi Timandrique cohortibus stipatus. eaque parte egregie vicerunt Macedones, quamquam Ptolemæum Addæumque, & sagittariorum ducem Clearchum cum quadraginta ferme manipularibus amisissent; & hostes cum tanta trepidatione recesserunt, ut angustum pontem, quem ad fossam superandam construxerant, multitudo festinantium ruperit, iis qui superstiterant, in præceps devolutis. ex quibus nonnulli

Arrian. 1. 7. 16.

Diod. 17. 26.

Arrian. 1. 7. 16.

Diod. 17. 26.

Arrian. 1. 5. 12. 1. 7. 18.

nulli à suis conculcati interierunt; alios Macedones ex superiore loco telis confixere. multi quibus ista calamitas pepercerat, sub ipsa urbis porta necem invenerunt: quippe exterritis omnibus, metuentibusque ne una Macedones inrumperent, porta præpropere occlusa, magnam oppidanorum partem ad exitium hosti tradidit. Inter hæc Ephialtes non spe magis quam desperatione formidabilis, cum regiis ferociter dimicabat: & ancipitem fecisset victoriam, ni laborantibus suis seniores Macedonum

Diod. 17.27. mature succurrissent. Ii in castris habebantur immunes operum periculorumque, nisi ubi necessitas exigeret; quum stipendiis præmiisque nihilominus perfruerentur. meruerant eum honorem fortibus factis, & sub superioribus regibus ipsoque Alexandro bellicis laboribus ætate exacta. Ii quum suos periculis territos detrectare pugnam, &

Curt. 5.2 5. 8.1.36. receptui locum circumspicere intelligerent, Atharia quodam duce, in primam aciem provolant; adcensoque quod elanguerat prælio, juniores conviciis & pudore flagitii ad resumendos animos compellunt. Ita simul acerrimo nisu incumbentibus omnibus, quum æmulationem suam hostium damnis exercerent, momento temporis inclinata fortuna; Ephialtes cum plurimis fortissimisque suorum cæsus, reliqui in urbem repulsi sunt.

Diod. 17.27. Arrian. 1.7. 20. Introierant etiam Macedonum multi, & oppidum vi capiebatur; quum receptui cani rex jussit; sive ut urbi parceret; sive præcipiti jam in vesperam die, noctem, & occultas ignotis locis insidias metuebat. Hoc prœ-

2.8.21. lium præcipuas obsessorum vires consumpsit. Igitur Memnon re cum Orontobate qui urbem tenebat, ceterisque ducibus deliberata, nocte intempesta turrim ligneam

Arrian. 1.7. 21. & porticus, ubi tela servabantur, incendunt, ædificiisque muro vicinis ignem supponunt: quo celeriter concepto, quum & ex porticibus turrique flamma vento agitata adcederet, late fuderunt incendium. Oppidanorum militumque validissima pars arcem in insula sitam occu-

Vitruvius, 2.8. pavit; alii in Salmacidem se contulere: alterius arcis id nomen, inditum à fonte, qui ibi est, vulgatissimæ famæ. Re-

Diod. 17.27. Arrian. 1.7. 23. liquam multitudinem resque preciosas duces avexerunt in Con insulam. Alexander indicio transfugarum, & objecta oculis specie, quæ in urbe gesta fuissent cognitis, quamquam media nocte, Macedonas *in urbem inruere, & quos incendium augentes deprehendissent, interficere; si qui domi se continerent, ab eorum cæde temperare* jubet. Luce oborta arces à Persis & mercenariis insessas contemplatus, quum obsidionem earum longi operis futuram suspicare-

caretur, neque precium putaret capite gentis expugnato, duabus arcibus adſidentem, agendi tempus per otium & inertiam terere; urbem ipſam exſcindit, arces muro foſſaque circumſeptas Ptolemæum obſervare jubet, quem Diod. 17.27.
cum tribus millibus peregrinorum militum, & equitibus Arrian. 1.7.
ducentis ad Cariam tuendam relinquebat. Is non longo 25.
poſt tempore, copiis cum Aſandro Lydiæ prætore conjun- Arrian. 1. 6.
ctis Orontobatem acie vicit: & Macedonibus ira tædioque 5. Curt. 3.7.4.
diuturnioris moræ, oppugnationi acriter incumbentibus, Arrian. 2. 1.
arces in poteſtatem redactæ ſunt. At rex Phrygiam conti- 32. Strabo,
nenteſque provincias animo complexus, Parmenionem lib. 14.
cum amicorum turmis & auxiliariis equitibus, Theſſaliſque quibus Alexander Lynceſtes præerat, Sardes mittit; Arrian. 1.7.
ut inde in Phrygiam inrueret, venturoque exercitui com- 29.
meatum & pabulum ex hoſtico pararet. data ad hoc plau- 2. 11. 10. 2. 11. 15.
ſtra, quæ ſimul ducerentur. Quum deinde multos Mace- Diod. 7. 27.
donum paulo ante eam expeditionem ductis uxoribus, de- Arrian. 1. 7.
ſiderium earum impatienter ferre cognoviſſet; Ptolemæum 29.
Seleuci filium corporis cuſtodem iis præfecit, *domumque deducere* juſſit, *cum uxoribus hybernaturos.* duo quoque ex ducibus Cœnos atque Meleager ob eamdem cauſam una profecti ſunt. Id regi magnæ apud milites commendationi fuit, promptioreſque deinde eos ad longinquam militiam reddidit, quum ſui rationem habitam viderent, ſperarentque deinceps etiam ad ſuos viſendos ſubinde commeatum impetraturos eſſe. Ducibus injunctum eſt, *ut interim, dum in Macedonia morarentur, ſtrenue delectus agerent; quantaſque maximas poſſent equitum peditumque copias, cum iis qui tum abibant, ſub initium veris adducerent.* Animadverſo autem exercitum Aſiaticis moribus infici, magnamque vulgo per caſtra impudicorum multitudinem haberi, probroſos omnes conquiri juſſit, &
in parvam quamdam Ceramici ſinus inſulam ſepoſuit: hæ- Plin. 5. 31.
ſitque infamia loco, & ob ejus rei memoriam Cinædopo- 11.
lis adpellatur.

CAP. XI.

HIs ita geſtis inſiſtens conſilio ſuo, ut omni maritima 2. 8. 14.
ora ſui juris effecta, claſſem hoſtium inutilem redderet, Hyparnis receptis, quæ arcem tenentes mercenarii
dediderant, in Lyciam contendit. Ibi pacta cum Telmiſ- Arrian. 1.7.
ſenſibus amicitia, Xanthoque flumine tranſmiſſo, cogno- 30.
minem amni urbem, Pinaraque & Patara, nobilia iis regionibus oppida, cum aliis minoribus circiter triginta, in

 fidem

fidem accipit : rebusque satis in præsens compositis, in
Diod. 17.27. Myliada procedit. Phrygiæ majoris portio Mylas est; sed
Arrian. 1.7. Persarum regibus placuerat Lyciæ eam contribui. Eam
31. dum recipit, adfuere Phaselitarum legati, amicitiam orantes, aureamque coronam hospitale donum adferebant: idem petebant multarum urbium oratores ex inferiore Lycia. Itaque rex præmissis, quibus oppida sua Phaselitæ Lyciique traderent; paucis post diebus, Phaselin profectus est. oppugnabant illi tum maxime validum præsidium, quod in ipsorum ditione Pisidæ construxerant, multasque inde injurias intulerant adcolis. id adventu Alexandri bre-
Plut. cap. 28. vi captum fuit. Apud Phaselitas plusculos dies, ut seque
Arrian. 1.7. & exercitum reficeret, quieti dedit. invitabat etiam tem-
31. pus anni; quippe media jam hyems difficiles progre-
Plut. cap. 28. dienti vias effecerat. Ibi per hilaritatem & epulas laxato animo, quum statuam Theodecti à civibus suis in foro positam vidisset, ut à cœna temulentus surrexerat, saltabundus eo processit, frequentesque ei coronas in-
Suidas v. jecit. Nam Theodecten, quum Aristotelem una audiret,
Θεοδέκτης. familiarem gratumque habuerat. Sed otiosos juvenilis animi lusus atrox à Parmenione nuncius cito discussit. Comprehenderat ille Persam quemdam Asisinem nomine, à rege Dario palam quidem ad Atyziem Phrygiæ
Arrian. 1.8. satrapam missum; sed cum occultis mandatis, *ut Ale-*
4. *xandrum Lyncestem captata occasione secreto conveniret, eique si destinata effecisset, Macedoniæ regnum & mille insuper auri talenta polliceretur.* Nam is cum Amynta transfuga scelesto consilio inito, occidendi regis partes
Arrian. 1.8. sibi sumpserat; Oderat eum tum aliis de causis; tum quod
1. Heromenem & Arrabæum, fratres hujus Alexandri, in-
1.9.18. ter paternæ necis conscios supplicio adfecisset. Et quamquam ipse pœna exemptus, multisque postea honoribus ornatus, non simplex beneficium regi deberet, insita animo ferocia & dominandi cupidine nihil nefas putabat, per
Arrian. 1.8. quod ad regnum via sterneretur. Re in consilium dedu-
4. cta, *facilitatem regis* arguebant amici, *quod hominem in manifesto maleficio deprehensum, non modo punire non sustinuisset; verum etiam præmiis & honoribus auctum optimæ equitatus parti præposuisset.*
2.9.25. *Quem deinceps & fidum futurum, si præter impunitatem propior amicitiæ gradus, maximæ dignitates, honorificæ præfecturæ, parricidii merces essent? Igitur mature emendandum, quod nimia lenitate peccatum esset: priusquam ille, consilium emanasse sentiens, Thessalorum mobiles animos ad res no-*
1.7.31. *vandas induceret. Non contemnendum esse periculum, quo*

majus

majus ne excogitari quidem possit: neque spernenda deorum ostenta, qui regem de cavendis insidiis evidenter monuissent. Nuper enim, dum Halicarnassum obsidens, post longos magnosque labores meridiatione reficitur, hirundo, nota auspiciis avis, magno cum garritu, circum caput quiescentis volitaverat, & modo in hoc, modo illud lectuli latus se demiserat, turbulentiorem solito cantum exorsa. Et rex quidem defatigato corpore non penitus excussit somnum, sed tamen avem continuo strepitu molestam sentiens, manu obiter repulit. Illa adeo non exterrita est, ut etiam in ipsius capite consederit, neque prius strepere desierit, quam ab experrecto demum abacta est. Idque sic interpretatus fuerat Aristander, ut *instare periculum* diceret *ab amico regis; sed insidias in occulto non mansuras. hoc enim monere naturam avis, quæ præ ceteris homini familiaris, eademque supra modum garrula esset.* His itaque diligenter expensis, quum indicium Asinis cum vatis responso convenire cerneret, meminissetque se matris literis anxie monitum, *ut ab hoc homine sibi caveret;* nihil ultra differendum ratus, quid fieri vellet, Parmenioni significat: nam, ut diximus, cum ipso in Phrygiam iverat Lyncestes Alexander. Sed ne quo casu consilium regis parum in tempore proderetur, literas scribi non placuit; sed per hominem fidum atque honoratum mandata perferri. electus est Amphoterus Crateri frater, qui cum Macedonicum habitum Phrygio mutasset, adsumptis Pergensibus aliquot itineris gnaris, ad Parmenionem occultus penetrat. Ita Alexander comprehenditur: & quum ob veterem suam familiæque dignitatem & gratiam diu dilatus esset; tertio post anno, dum à Philotæ consciis supplicium sumitur, societate criminis, & pœna sontium in exitium abreptus periit. Regi ex Phaselide moventi, supra detectas insidias, propitius numinis favor alio statim beneficio patuit. Parte exercitus ad Pergensium urbem per montes præmissa; ceteros ipse per litus ducebat, qua Climax mons Pamphylio mari imminens, angustam euntibus semitam relinquit, quoties mare tranquillum est; at quum æstus incubuit, fluctibus operitur. idque hyeme frequens & prope perpetuum est. At Alexander nihil æque ac moram metuens exercitum per æqua, per iniqua, eodem ardore atque impetu rapiebat. Continui per eos dies Austri flaverant, qui mare in litus propellentes, omnia itineris vestigia altis paludibus opplent: adsiduæ etiam magnæque pluviæ, ut ventis istis spirantibus solet, ruebant. sed adventante Alexandro subito exortus Aquilo

Ælian. hist. anim. 10. 34. Arrian. 1. 8. 5.

Diod. 17. 32. 2. 9. 25.

Comment. in Curt. 7. 1. 8. Arrian. 1. 8. 8. Strab. lib. 14. Curt. 5. 3. 22. 6. 3. 16. Artemon in Senecæ suasor. 1.

Arrian. 1. 8. 8. Eustath. in Dionys. v. 855. & 865. Appian. l. 2. de bell. civil.

Ioſeph. antiquit. lib. 2. extremo. Plut. c. 27. & 28.

* Strabo, lib. 14.

Ioſeph. 11. 8. Schikar. in procem. Tarich. reg. Perſiæ.

Zonaras, tom. 1. Tacit. H. 5. 2. 1.

Ioſeph. 11. 8. Εὐσεβ. λόγῳ A.

Ὀλυμπ. αἰάγ. Cedrenus. Glycas. Sulpic. Sever. lib. 2. Ieſaiæ 11. Daniel. 8. 21.

cœlum purgavit imbribus, undas rejecit in mare, & Macedonibus tranſitum aperuit. Sic quoque unius * diei itinere per incerta vada emergendum fuit; aqua ad umbilicum ferme pertingente. Tantam in periculis Alexandri fiduciam, ut ab ipſius ingenio profectam non dubito; ita frequentibus prodigiis & ominibus auctam confirmatamque fuiſſe crediderim: poſtquam decreto numinis, clariſſimis maximiſque rebus ſe deſtinari conjecit. Adhuc in Macedonia degenti ſpecies humana auguſtior adparuiſſe dicitur, monentis *ut ad evertendum imperium Perſicum quamprimum in Aſiam ſequeretur*. atque in memoriam inſomnii revocatum eſſe regem, quum in Phœnice res gereret; obvio Iudæorum ſacerdote in quo recognovit ornatum, quem pridem in objecta imagine per quietem viderat. Nam inter obſidionem Tyri vicinis regibus populiſque deditionem & delectus imperaverat. ſed Iudæi, qui Hieroſolyma famoſam urbem tenebant, fœdus cum Dario cauſati, Macedonum amicitiam detrectabant. Eam gentis contumaciam puniturus, in Iudæam infeſto agmine perrexit. At Hieroſolymitani ut regis iram lenirent, cum uxoribus liberiſque ſupplices in occurſum venientis effunduntur. Sacerdotes primi ibant tenuiſſima byſſo amicti: hos deinde populus candido & ipſe veſtitu ſequebatur. Agmen ducebat Iaddus ſummus ſacrorum antiſtes cum ſolenni ornatu. Adpropinquantis pompæ venuſtatem ſpeciemque miratus rex, equo deſiliens, ſolus proceſſit, adoratoque DEI nomine, quod aureæ laminæ inſculptum cidaris pontificia præferebat, ipſum quoque reverenter ſalutavit. Improviſa res omnium qui cum eo advenerant animos in ſtuporem dedit. Iudæi ex propinqui exitii metu non in ſpem incolumitatis modo, ſed inopinatæ gratiæ fiduciam erecti circumibant regem, laudes gratulationemque & vota miſcentes. Contra Syrorum reguli, qui ob crebras acerbaſque cum Iudæis ſimultates Alexandrum ſequuti fuerant, inimicorum ſuppliciis, ut rebantur, infeſti animi libidinem expleturi, ſtupebant; dubii verane eſſent quæ intuerentur, an aliquod oculorum ludibrium vana imagine ſopitos ſenſus falleret. Neque minus Macedonas inſolentia ſpectaculi ſuſpenſos habuit: donec propius accedens Parmenion interrogare auſus eſt, *quid ita externis cæremoniis honorem deferret, quem à tam fœda gente etiam recipere vix tanto rege dignum eſſet?* Atque ille inſomnium ſuum retulit. Deinde urbem ingreſſus in pulcherrima æde ritu recepto ſacrum DEO fecit, & dona templo intulit. Inſpexit etiam ſacros gentis codices, quibus continebantur diu

diu ante præſcripta vaticinia. inter quæ Tyrum Macedonibus ceſſuram, & Perſas à Græco quodam debellatum iri clare ſignificabatur. eum ſe fore interpretatus. Iudæis conceſſit, *ut domi foriſque ſuis legibus ritibuſque libere uterentur; & quia ſeptimum quemque annum agriculturæ exſortem agunt, etiam tributorum iſta portione ſolverentur.* Naturam quoque regionis admiratus, quæ aliis fructibus inter præſtantiſſimas dives opobalſamum ſola producit, Andromachum iis regionibus præpoſuit: quem Samaritani, perpetui Iudæorum hoſtes, paulo poſt atrociter necaverunt. Sed hæc quidem poſt Tyrum Gazamque expugnatas geſta ſunt: nos per occaſionem præcepimus.

Cedrenus. Plin. 12. 25. Curt. 4. 8. 9. Ioſephus. 11. 8.

CAP. XII.

CEterum anguſtiis ad mare Pamphylium ſuperatis, Alexander Pergis profectus in itinere obvios habuit Aſpendiorum legatos, ex principibus civitatis. ii petentes *ne præſidium recipere cogerentur, quinquaginta talenta in ſtipendium militum, & quantum equorum tributi nomine regi Perſarum alere conſueverant*, promiſerunt. Inde rex ad Sidetas qui Melanem amnem adcolunt, progreſſus eſt; Cumæorum ex Æolide genus, ſed ſermone barbaro: nam Græcus exoleverat, non diuturnitate temporis, ut accidit; verum *majores ſuos, ut in eas regiones venerunt, repente oblitos patriæ linguæ, novam & antea inauditam ſonuiſſe* memorabant. Side recepta, quæ Pamphyliæ metropolis erat, Syllium ibatur, tutum natura ſitus oppidum, & tam peregrino milite, quam barbarorum adcolentium firma manu egregie munitum. Ea res, & quia *Aſpendios rebellare* nunciabatur, avertit iter; Aſpendumque ductus eſt exercitus. Illi ſubita Macedonum inruptione territi, deſertis quæ in plano erant ædificiis, in arcem conceſſere. Alexander vacua urbe potitus, ſub arce caſtra communit; & quum peritiſſimos architectos haberet, adparatu oppugnationis obſeſſos ad pacem prioribus conditionibus repetendam compulit. nihil ad majora properanti optatius adcidere potuiſſet, quam loci haud contemnendi longa obſidione non detineretur; ne tamen impunita defectorum temeritas eſſet, *potiſſimos civium obſides tradi, pecuniæque imperatæ nec exſolutæ ſummam duplicari* præcepit: adjectum eſt, *ut ſatrapæ quem Alexander præfeciſſet, obedirent, annua Macedonibus tributa ſolverent; & de agro*, unde vicinos vi ejeciſſe arguebantur, *judicio contenderent*. His ita geſtis remenſus

Arrian. 1. 8. 9. Pauſan. lib. 8. Arrian. 1. 8. 10. Suid. v. Σίδη. Arrian. 1. 8. 11. Vitruv. 10. 19. Arrian. 1. 8. 13.

Strabo.l.14. mensus iter, quod ad Pergensium oppidum ferebat, inde
Arrian. 1. 8. perrexit in Phrygiam. Sed per ista loca ducenti superandæ
15. erant angustiæ, quas juxta Telmissum urbem Pisidarum duo montes ex adverso concurrentes efficiunt; ita strictis faucibus ut portarum similitudinem referant: easque barbari armata manu utrimque insederant. Alexander in ipso aditu castra poni jubet, ratus, quod evenit, Telmissenses castris locatis periculum differri credentes non diu hæsuros in angustiis, sed modico in illis relicto præsidio ceteros in urbem recessuros esse. Igitur occasione haud segniter usus, protinus sagittarios & funditores, quodque ex gravi armatura maxime expeditum erat, inducit; & præsidio barbarorum deturbato, ante ipsam urbem castra conlocat. Ibi legatos Selgensium audit, qui ob vetustas cum vicinis Telmissensibus simultates quamquam ejusdem nationis essent, amicitiam ac auxilia offerebant regi. Qubus perbenigne exceptis, ne in obsidione unius urbis tempus tereret,
Strab.lib.14. Sagalassum castra movit: validam urbem & juven-
Arrian. 1. 8. tutis robore firmatam. quum enim omnes Pisidæ bellicosi
19. sint, Sagalassenses præ ceteris pugnaces habentur. Ii, quum à Telmisso fœderatæ sociæque copiæ venissent, viris magis quam mœnibus confisi, in vicino colle instruxerant aciem; & præmissos ab Alexandro velites opportunitate loci adjuti repulerant: sed Agriani resistebant, quîs propinqua jam Macedonum phalanx, & ante prima signa rex conspectus audaciam addiderat. Maximus militi labor fuit per ardua conniti: postquam æquioribus paulo locis consistere datum est, semermum montanorum vulgus haud ægre disjecere. Ex Macedonum ducibus Cleander desideratus est, cum viginti ferme militibus; barbarorum ad quingentos cecidere: ceteros expedita fuga, & locorum notitia protexit. Fugientibus tamen instituit rex contentione quanta poterat tam grave agmen: eodemque
Strab. lib.14. impetu urbs eorum capta est. Per cetera deinde Pisidiæ
Arrian. 1.8. munita loca circumtulit bellum: quorum nonnulla pu-
24. Strab.lib.14. gnando cepit; alia conditionibus in fidem venerunt. Tel-
Plin. 5.29.6. missum expugnatam, ob pertinaciam civium, solo æquavit; populo libertatem ademit; & paulo post cum aliis quibusdam Pisidiæ civitatibus, Celænarum præfecturæ contribuit. Pacatis hunc in modum asperrimis nationibus, in Phrygiam processit, qua Ascanius lacus est, cujus aqua
Arrian. 1.8. sua sponte concrescens, necessitate salis è longinquo peten-
25. di solvit adcolas. Dum ea geruntur, Memnon suarum par-
Arrian. 2. tium reliquiis undique conlectis, ut inhærentem Asiæ
1. 1. Alexandrum extorqueret, ad bellum Græciæ Macedoniæ-

que

que inferendum cogitationes convertit. Quippe Darius in hoc uno spem reponens, qui victoris impetum sua virtute suaque prudentia diutissime ad Halicarnassum moratus esset, summæ rerum præfecerat eum, magnamque pecuniæ vim transmiserat. Itaque mercenariorum manu quanta poterat conducta, cum trecentarum navium classe libero mari vagabatur; & quæ tantis conatibus adversa vel æqua futura essent, solerti æstimatione pensabat. Interea locis quæ minus anxie custodiebantur occupatis (inter quæ & Lampsacus fuerat) insulas adgressus est, quibus Macedones, quamquam utrimque continenti potirentur, ob inopiam navium auxilium ferre non poterant. Iuvit consilium ducis animorum mira ubique dissensio; quum aliis ad Alexandrum libertatis auctorem res trahentibus, non deessent qui Persicis opibus aucti, propriam sub veteribus dominis potentiam, quam liberata republica eamdem omnium æqualitatem mallent. Igitur Athenagoras & Apollonides ex Chiorum optimatibus, re cum Phisino Megareoque & aliis suæ factionis hominibus communicata, Memnonem arcessunt. Ita Chius proditione capitur, & præsidio ibi conlocato, urbanarum rerum administratio Apollonidi sociisque traditur. Inde Lesbum petens Antissam, Pyrrham & Eressum nullo negotio capit; Methymnæ Aristonicum tyrannum imponit; totamque insulam excepta Mitylene nobilissima urbe, in potestatem redigit. Ea multis diebus obsidionem constanter pertulit: nec ab ipso Memnone capta est. Ille enim quum jam magnis operibus urbem circumvallasset, & occluso portu, naviumque stationibus per opportuna loca dispositis, ne qua subsidio venientibus aditus pateret, providisset; pestilenti morbo conreptus præclaram Persarum spem, inreparabili cum ipsorum damno, deseruit. Sed quum se jam morti vicinum intelligeret, Pharnabazo sororis suæ filio, quem Artabazo pepererat, imperium suum tradidit, donec Darius re comperta, aliter statueret. Hic cum Autophradate classis præfecto munia partitus, eo tandem obsessos adegit; ut securo præsidii discessu pacto, columnas quis fœderis cum Alexandro leges insculptæ erant, subverterent; Darioque fidem polliciti, dimidiam exsulum suorum partem reciperent. At Persæ non integra fide pactis stetere; sed introductis in urbem militibus Lycomedem Rhodium præesse jusserunt: Diogeni, qui ob studia in Persas exsulaverat, patriæ tyrannis tradita est. Pecunia deinceps privatim ab opulentissimo quoque per vim ablata: neque eo minus im-

2. 9.
Diod. 17. 29.
Arist. οἰκον. lib. 2.
2. 6. 26.
Curt. 4. 5. 15.
Arrian. 3. 1. 7.
Arrian. 2. 1. 1.
Diod. 17. 29.
Curt. 4. 5. 19.
Arrian. 2. 1. 3.
contra
Diod. 17. 29.
1. 2. 24.
Arrian. 2. 1. 4.

imperatum tributum, quod commune Mitylenæorum penderet.

Supplementum in Curtii lib. 5. cap. 13. num. 25.

MIratusque confossa potius quam abacta esse, semivivi hominis gemitum percipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendi quid rei vehiculo isto condere-
Iustin. 11. 15. 5. tur, dimotis pellibus, quibus obtectum erat, Darium multis vulneribus confossum reperit. regius enim cultus, & aureæ catenæ quîs à parricidis vinctus fuerat, dubitationem eximebant. Non erat expers Græci sermonis
Curt. 5. 11. 5. Iust. 11. 15. 6. Darius; gratiasque agebat diis, *qui post tanta mala, tamque gravia, hoc tamen indulsissent solatii, ne omnino in solitudine extremum spiritum effunderet. Itaque te,* inquit, *quisquis es mortalium, per communem hominum sortem, à qua nec maximos regum exemptos esse præsenti spectaculo moneris, rogo quæsoque, ut hæc ad Alexandrum mandata mea perferas; nihil eorum quæ longe tristissima perpessus sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitatis exitum, ita gravem mihi adcidisse, ut hoc unum, quod post tanta in me meosque merita adversus clementissimum victorem inimico vivendum fuit, & nunc ingrato moriendum est. Sed si qua postremis miserorũ votis apud deos vis est, & cum ipso spiritu profusas preces mitius aliquod numen exaudit; ille quidem sospes & incolumis, longeque supra contagium meæ sortis & invidiam fortunæ positus, in solio Cyri gloriosam ætatem exigat: suæque virtutis memor, eum matri liberisque meis locum apud se esse patiatur, quem illi fide & obsequio meruerint. at parricidas promptum exitium consequatur, quod Alexander inrogabit, si non misericordia infelicis hostis, saltem odio facinorum. & ne impunita in alio-*
Plut. cap. 27. Zonaras. *rum etiam regum suumque ipsius exitium erumpant.* Post-hæc, quum siti angeretur, adlata per Polystratum aqua recreatus, *ergo*, ait, *hanc etiam tantis calamitatibus extremam adcedere oportuit, ut benemerito gratiam referre non*
Iust. 11. 15. 13. *possim! at referet Alexander; Alexandro vero dii.* Dextram deinde protendit, *eamque Alexandro, fidei regiæ pignus,*
Arrian. 1. 5. 25. *ferri* jubens, adprehensa Polystrati manu animam efflavit.
Diod. 17. 73. Alexander an spiranti adhuc supervenerit, incertum est: illud constat, miserabili regis opulentissimi exitu comperto, copiosas lachrymas profudisse, statimque chlamyde sibi detracta corpus operuisse, & magno cum honore *ad suos de-*
Iust. 11. 16. 14. *ferri* jussisse, *ut regio Persarum more curatum monumentis*

ma-

majorum inferretur. Ingratitudinem hominum, à quîs pro summis beneficiis crudele exitium Darius pertulit, quamquam suopte ingenio horrendam & exsecrabilem, insigniore ad posteritatem infamia damnavit canis cujusdam mira fides, qui ab omnibus familiaribus derelicto solus adfuit, & quam in vivum præ se tulit benivolentiam, morienti quoque constanter præstitit. Hunc vitæ finem sortitus est ille, quem modo contumelia adfici putabant, nisi *regem regum*, & *deorum consanguineum* salutaret: magnoque iterum experimento adprobatum est, NEMINEM magis patere fortunæ, quam qui pluribus ejusdem blanditiis irretitus, jugum illius tota cervice receperit.

Plut.cap. 78. Zon. tom. 1. p. 230. A. Iust.11.15.8. 2.4.26.

Supplementum in Curtii lib. 6. à principio.

DVm ea per Asiam geruntur, ne in Græcia quidem Macedoniaque tranquillæ res fuere. Regnabat apud Lacedæmonios Agis Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens ceciderat, eodem die quo Philippus Athenienses ad Chæroneam vicit. Is Alexandri per virtutem æmulus, cives suos stimulabat, *ne Græciam servitute Macedonum diutius premi paterentur; nisi in tempore providerent, idem jugum ad ipsos transiturum esse. Adnitendum igitur, dum aliqua adhuc Persis ad resistendum vires essent: illis oppressis, adversus immanem potentiam frustra avitæ libertatis memores fuituros.* Sic instinctis animis occasionem belli ex commodo cœptandi circumspiciebant. Igitur felicitate Memnonis invitati, consilia cum ipso miscere adgressi sunt, & postquam ille rerum lætarum initia, intempestiva morte destruit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum & Autophradaten profectus Agis, triginta argenti talenta, decemque triremes impetravit, quas Agesilao fratri misit; ut in Cretam navigaret, cujus insulæ cultores inter Lacedæmonios & Macedonas diversis studiis distrahebantur. Legati quoque ad Darium missi sunt, qui in usum belli ampliorem vim pecuniæ, pluresque naves peterent. Atque hæc eorum cœpta clades ad Issum (nam ea intervenerat) adeo non interpellavit, ut etiam adjuverit. quippe fugientem insequutus Alexander in longinqua loca magis magisque rapiebatur; & ex ipso prœlio mercenariorum ingens multitudo in Græciam fuga penetraverat. quorum octo millia Persica pecunia conduxit Agis, eorumque opera plerasque Cretensium urbes recepit. Quum deinceps Memnon in Thraciam ab Alexandro missus,

Diod.16.89. Iust.12.1.5. Diod.17.62. Diod.17.29. Arrian.2.3.10. & 18. Curt.4.1.39. Arrian. 2.3.21.3.5.10.

Curt.4.1.39. missus, barbaros ad defectionem impulisset; adque eam
Diod.17.48. comprimendam Antipater exercitum ex Macedonia in
Diod.17.62. Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenue usi Lacedæmonii totam Peloponnesum, paucis urbibus exceptis, in partes traxerunt, confectoque exercitu vigin-
Iust. 12.1.8. ti millium peditum, cum equitibus bis mille, Agidi
Diod.17.63. summam imperii detulerunt. Antipater ea re comperta bellum in Thracia, quibus potest conditionibus componit; raptimque in Græciam regressus, ab amicis sociisque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus,
Frontin. 2. 11.4. ad quadraginta pugnatorum millia recensuit. Advenerat & ex Peloponneso valida manus: sed quia dubiam ipsorum fidem resciverat, dissimulata suspicione gratias egit, *quod ad defendendam adversus Lacedæmonios Alexandri dignitatem adfuissent: scripturum se id regi, gratiam in tempore relaturo. in præsens nihil opus esse majoribus copiis: itaque domos redirent, fœderis neces-*
Curt.7.4.32. *sitate expleta.* Nuncios deinde ad Alexandrum mittit, de motu Græciæ certiorem facturos. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt; quum interim Antipatri victoria, & nece Agidis in Arcadia transactum esset. Sane jam pridem tumultu Lacedæmoniorum cognito, quantum tot terrarum spatiis discretus potuit,
Arrian. 3.1.22. providerat: Amphoterum *cum Cypriis & Phœniciis navibus in Peloponnesum navigare;* Meneten *tria millia*
Arrian. 35.3.20. *talentûm ad mare deferre* jusserat, *ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quanta illum indigere cognovisset.* Probe enim perspexerat, quanti ad omnia momenti motus istius inclinatio futura esset, quamquam deinceps adepto victoriæ nuncio suis operibus id dis-
Plut. Agesilao, cap. 25. Æschines contra Ctesiphontem. crimen comparans, *murium eam pugnam fuisse* cavillatus est. Ceterum principia ejus belli haud improspera Lacedæmoniis fuere. Iuxta Corrhagum Macedoniæ castellum cum Antipatri militibus congressi victores exstiterant: & rei bene gestæ fama etiam qui suspensis mentibus fortunam spectaverant, in societatem eorum pertracti sunt. Vna ex Elæis Achæisque urbibus Pellene fœdus aspernabatur; & in Arcadia Megalopolis, fida Macedonibus ob Philippi memoriam,
Polyb. 2.48. Æschines. à quo beneficiis adfecta fuerat. Sed hæc arcte circumsessa haud procul deditione aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit, seque numero militum alioque adparatu superiorem conspexit, quamprimum de summa rerum prœlio contendere statuit: neque Lacedæmonii detrectavere certamen. Ita commissa est pugna, quæ rem Spartanam majorem in modum adflixit. Quum enim angustiis locorum, in quibus pugnabatur

tur, confisi, ubi hosti nullum multitudinis usum futurum credebant, animose congressi essent, neque Macedones impigre resisterent, multum sanguinis fusum est. Sed postquam Antipater integram subinde manum laborantibus suis subsidio mittebat; impulsa Lacedæmoniorum acies gradum paulisper retulit. Quod conspicatus Agis, cum cohorte regia, quæ ex fortissimis constabat, se in medium pugnæ discrimen immisit, &c.

Pausan. l. 1. Curt. 6. 1. 10.

Supplementum in Q. Curtii lib. 10. cap. 1. num. 45.

AMissa propemodum Thracia, ne Græcia quidem tumultibus inconcussa mansit. Nam Alexander, punita satraparum quorumdam insolentia, quam, dum in extremo orbe Indorum armis adtinetur, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, ceterorum metum intenderat: qui in paribus delictis idem admissorum præmium exspectantes, in mercenariorum militum fidem confugiebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi; aut pecunia quanta poterat coacta, fugam inibant. Ea re cognita literæ ad omnes Asiæ prætores missæ sunt, quibus inspectis *è vestigio omnes peregrinos milites qui stipendia sub ipsis facerent, demittere* jubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod ob ipsius amicitiam olim à Philippo ejectus solum vertisset, inter fidissimos habebat, & post Mazæi mortem satrapia Babylonia donaverat, thesaurorumque custodiæ præfecerat. Is igitur quum fiduciam quam in propensissima regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque talentorum millia ex gaza regia rapit, conductaque sex millium mercenariorum manu, in Europam evadit. Iampridem enim luxu & libidinibus in præceps tractus, desperataque apud regem venia, adversus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere cœperat; & Athenienses, quorum non contemnendam potentiam, & apud ceteros Græcos auctoritatem, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat. Itaque spem suis faciebat; *Athenienses adventu suo cognito, copiisque & pecuniis quas adduceret coram inspectis, protinus arma consiliaque sociaturos esse.* Nam apud populum imperitum & mobilem, per homines improbos * & avaritia venales, omnia se muneribus consequuturum existimabat.

Curt. 10. 1. 8. Plut. c. 1. 17. Diod. 17. 106. Plut. cap. 16. Plut. cap. 74. Arrian. 3. 1. 24. 3. 8. 14. Diod. 17. 108. Athen. 13. 7. Diod. 17. 108. * Plut. Phoc. c. 28. & Demosth. c. 34. Iust. 13. 5. 7. Dinarch. contra Demosth.

Supplementum in Q. Curtii lib. 10. cap. 4. num. 46.

Arrian. 7. 2. 23. Plut. c. 122. Iust. 12. 12. 6. Diod. 17. 109.

TAndem præ dolore vix mentis compotes universi, concurrunt ad regiam, armisque ante fores projectis tunicati adstantes, *nuda & obnoxia pœnis corpora admitti* flentes orabant. *non se deprecari quin suppliciis sentium expiarentur, quæ per contumaciam deliquissent. regis iracundiam sibi morte tristiorem esse.* Quumque dies noctesque ante regiam persistentes, miserabili clamore habituque pœnitentiam suam adprobarent; biduum tamen adversus humilimas suorum preces iracundia regis duravit. tertio die victus constantia supplicum, processit; incusataque leniter exercitus immodestia, non sine multis utrimque lachrymis, *in gratiam se cum ipsis redire* professus est. Digna

Arrian. 7. 2. 27.

tamen res visa est, quæ majoribus hostiis expiaretur. Itaque sacrificio magnifice perpetrato, Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. *Novem millia eo convivio excepisse*, proditum est memoriæ, *eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse, Græcis barbarisque vatibus tum alia fausta vota præeuntibus, tum inprimis ut ea utriusque imperii in idem corpus coalita societas perpetua foret.* Maturata deinde est missio, & infirmissimus quisque exauctorati. amicorum quoque seniorum

Iustin. 12. 12. 8.

quibusdam commeatum dedit. ex quîs Clitus cognomento Albus, Gorgiasque & Polydamas, & Antigenes fuere. Abeuntibus non modo præteriti temporis stipendia cum fide persolvit, verum etiam talentum adjecit in singulos

Arrian. 7. 2. 28. Diod. 17. 110. Diod. 17. 110. Iust. 12. 12. 7. Diod. 17. 109.

milites, viatici nomine. *Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos* (ad decem millia fuisse traditur) *apud se relinqui* jussit, *ne in Macedoniam cum parentibus transgressi, & conjugibus liberisque prioribus permixti familias singulorum contentionibus & discordiis implerent: sibi curæ fore pollicitus, ut patrio more instituti militiæ artes edocerentur.* Ita supra decem veteranorum millia dimissa sunt; additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex præcipuis regis amicis: *isti si quid humanitus contigisset,*

Arrian. 7. 2. 31. Iustin. 12. 12. 9.

Polyperchonti parere jussi sunt. Literis etiam ad Antipatrum scriptis, *honorem emeritis haberi* præcepit: *ut quoties ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent: utque fato functorum liberi, etiam impuberes, in paterna stipendia succederent. Craterum Macedoniæ continentibusque regionibus cum imperio præesse*

Plut. c. 122.

placuit; *Antipatrum cum supplemento juniorum Macedonum*

num ad regem pergere. Verebatur enim ne per discordiam præfecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistolas mater, multas Antipater miserat; vicissimque alter alterum adroganter & acerbe pleraque facere criminabantur, quæ ad dedecus, aut detrimentum regiæ majestatis pertinerent. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam penetravisset, mater ejus sororque Cleopatra tumultuatæ fuerant; & hæc quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaserat. Forte dum ejusmodi literæ redduntur, Hephæstion adsuetus omnium arcanorum se participem haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rex; sed detractum digito annulum ori legentis admovit, nihil eorum quæ perscripta essent, in alios efferendum significans. Incusasse autem ambos fertur, & matris insolentia permotum exclamasse, *eam pro habitatione decem mensium, quam in utero sibi præbuisset, gravem mercedem exigere:* Antipatrum vero suspectum habuisse, quasi parta ex Spartanis victoria tollentem animos, & imperio tot jam in annos prorogato supra præfecti modum elatum. Itaque quum ejus gravitas atque integritas à quibusdam prædicaretur; subjecit, *exterius quidem album videri, sed si penitus introspiciatur, totum esse purpureum*. Pressit tamen suspicionem suam, neque ullum manifestius abalienati animi indicium prætulit. Credidere tamen plerique, *Antipatrum evocari se supplicii caussa ratum, impiis machinationibus, regiæ mortis*, quæ paulo post sequuta est, *auctorem exstitisse*. Interea rex ut imminuti exercitus detrimenta sarciret, optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines adlegit: mille etiam præstantissimos segregavit ad propiorem sui corporis custodiam: aliam *hastatorum manum*, haud pauciores decem millibus, *circa regium tabernaculum excubias agere* jussit. Hæc agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque millibus, quos ex sua provincia coëgerat. his per exercitum distributis profectus est Susis, Tigrique amne transmisso, apud Carrhas castrametatus est; inde quatriduo per Sittacenem ductis copiis Sambana processit; ubi per septem dies quietum agmen tenuit. Tridui deinde itinere emenso Celonas perventum est. oppidum hoc tenent Bœotia profecti, quos Xerxes sedibus suis excitos in Orientem transtulit. servabantque argumentum originis peculiari sermone, ex Græcis plerumque vocibus constante; ceterum ob commerciorum necessitatem finitimorum barba-

Plut. c. 117.

Plut. Apoph. cap. 39. & de fortuna Alex. 2. 17. Arrian. 2. 7. 33. Marcell. 14. 38.

Plut. Apoph. cap. 39.

Arrian. 7. 2. 34.

Diod. 17. 110.

Athen. 12. 9.

Diod. 17. 110. Arrian. 7. 4. 25.

rorum lingua utebantur. Inde Bagistamen ingressus est, regionem opulentam, & abundantem arborum amœno & fecundo fœtu, ceterisque ad vitæ non usum modo, verum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter hæc Eumeni cum Hephæstione simultas inciderat. Nam servos Eumenis diversorio quod pro hero suo anteceperant, Hephæstio proturbavit, ut Evius tibicen eo reciperetur. neque diu post, quum jam sopita odia viderentur, nova exorta contentione adeo recruduerunt, ut etiam in atrox jurgium, & acerba utrimque convicia, prorumperent. Sed Alexandri interventu imperioque inimicitiæ saltem in speciem abolitæ sunt: quum ille quidem Hephæstioni etiam minatus esset, qui in flagrantissima regis gratia positus, quamquam cupidum reconciliationis Eumenem, pertinacius aversabatur. Perventum deinde est in Mediæ campos, ubi maxima equorum armenta pascebantur. *Nisæos* adpellant, magnitudine & specie insignes. *Supra quinquaginta millia ibi reperta, quum Alexander ea transiret*, à comitibus illius adnotatum est: *olim triplo plures fuisse; sed inter bellorum turbas maximam earum partem prædones abegisse.* Ad * triginta dies ibi substitit rex. eo Atropates Mediæ satrapa centum barbaras mulieres adduxit, equitandi peritas, peltisque & securibus armatas: unde quidem crediderunt *Amazonum ex gente reliquias fuisse.* Septimis deinde castris Ecbatana adtigit, Mediæ caput. Ibi solennia diis sacrificia fecit; ludosque edidit, & in convivia festosque dies laxavit animum; ut mox in novorum operum curam atque ministeria validor intenderetur. Sed ista volventem velut injecta manu fatum alio traxit, vitamque carissimo amicorum ejus, neque multo post, ipsi quoque regi extorsit. Pueros in stadia certantes spectabat; quum nunciatur *desicere Hephæstionem*, qui morbo ex crapula contracto, septimum jam diem decumbebat. Exterritus amici periculo statim consurgit, & ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen prius eo pervenit, quam illum mors occupasset. Id regi omnium quæ in vita pertulerat adversorum luctuosissimum adcidisse certum habetur: cumque magnitudine doloris in lachrymas & lamenta victum, multa animi de gradu dejecti argumenta edidisse. Sed ea quidem varie traduntur; illud inter omnes constat, ut quam decentissimas exsequias ei duceret, non voluisse Ecbatanis sepeliri; sed Babylonem, quo ipse concessurus erat, à Perdicca deferri curasse: ibique funus inaudito antehac exemplo duodecim talentum millibus locavis-

Marginal notes: Arrian. 7. 3. 16. Plutarch. Eum. c. 12. — Arrian. 7. 3. 1. — Herod. 3. 106. 7. 40. 9. 120. Strabo, l. 11. Diod. 17. 110. Arrian. 7. 3. 1. — * Diod. 17. 110. — Arrian. 7. 3. 2. Diodor. 17. 110. Arrian. 7. 3. 7. — Arrian. 7. 3. 8. Diodor. 17. 110. Arrian. 7. 3. 8. Plut. c. 123. Arrian. 7. 3. 2. Ælian. hist. var. 7. 8. Arrian. in Epictet. 2. 22. — Diod. 17. 110.

cavisse. Per universum certe imperium lugeri eum jussit: & ne memoria ejus in exercitu exolesceret, equitibus quîs præfuerat, nullum præfecit ducem, sed *Hephæstionis alam* adpellari voluit, & quæ ille signa instituisset, ea non immutari. Funebria certamina ludosque, quales nunquam editi fuissent, meditatus, tria artificum millia coëgit: qui non multo post in ipsius exsequiis certasse feruntur. Nec amici tam effuso adfectu ad conciliandam ejus gratiam segniter usi, certatim reperere per quæ memoria defuncti clarior honoratiorque fieret. Igitur Eumenes, quum se ob simultatem cum Hephæstione regis indignationem incurrisse sensisset, multis auctor fuit, seque & arma sua Hephæstioni consecrandi: pecuniasque ad cohonestandum funus large contulit. Hoc exemplum imitati sunt ceteri; eaque mox processit adsentationum impudentia; ut regi mœrore & desiderio defuncti insanienti persuasum tandem fuerit, *deum esse Hephæstionem*. Quo quidem tempore ex copiarum ducibus Agathocles Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumulum præteriens inlachrymasse visus esset. ac nisi Perdiccas *venanti sibi Hephæstionem adparuisse* ementitus, *per deos omnes, ipsumque Hephæstionem* dejerasset, *ex ipso se cognovisse, Agathoclem non ut mortuum, & vanæ divinitatis titulis frustra ornatum flevisse, verum ob memoriam pristinæ sodalitatis lachrymas non tenuisse*; vir fortis & de rege bene meritus, pietatis in amicum graves pœnas innoxio capite pependisset. Ceterum ut paulisper à luctu avocaret animum, in Gossæorum gentem expeditionem suscepit. Iuga Mediæ vicina Gossæi tenent, asperum & acre genus, & prædando vitam tolerare solitum. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere consueverant, ne in subjecta decurrentes infestam latrociniis regionem facerent. nam vim tentantes Persas facile repulerant, asperitate locorum defensi, in quæ se recipiebant, quoties armis superabantur. iidem muneribus quotannis placabantur, ut regi Ecbatanis, ubi * æstiva solebat agere, Babylonem remigranti, tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine adgressus, intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipso rege, & Ptolemæo, qui partem exercitus ducebat, sæpe cæsi, ut captivos suos reciperent, permisere se victori. Ille *validas urbes opportunis locis exstrui* jussit; *ne abducto exercitu fera gens obedientiam exueret*. Motis inde castris, ut militem expeditione recenti fessum reficeret, lento agmine Babylonem procedebat. Iamque vix triginta ab urbe stadiis

Iustin. 12. 12. 12. Plut. c. 124. Arrian. 7. 3. 15. Diodor. 17. 115. Arrian. 7. 3. 18. Plut. c. 124.

Arrian. 7. 3. 16. Plut. Eum. c. 4. Diod. 17. 115.

Luc. in lib. *Calumniæ non temere credendum.*

Plut. c. 123. Polyænus 4. 3. 31. Strabo, l. 11.

Diodor 17. 111. Arrian. 7. 3. 19. Strabo, l. 11. *Curt. 5. 8. 1. Diodor. 17. 111. Arrian. 7. 3. 20. Diodor. 17. 111.

Curt. 10. 1. 16. Plut. c. 123. Arrian. 7. 3. 20. Diod. 17. 112.

diis aberat; quum Nearchus occurrit, quem per Oceanum & Euphratis ostia Babylonem præmiserat: orabatque, *ne fatalem sibi urbem vellet ingredi. compertum id sibi ex Chaldæis, qui multis jam prædictionum eventibus artis suæ certitudinem abunde probavissent.* Rex fama eorum hominum, constantique adseveratione motus, dimissis in urbem amicorum plerisque, alia via præter Babylonem ducit, ac ducentis inde stadiis stativa locat.

Iust. 12. 13. 5. Diod. 17. 112. Sen. suasor. 4. Iust. 12. 13. 1. Arrian. 7. 3. 2. Diod. 17. 113. Diodor. 17. 114. Arrian. 7. 4. 20.

Sed ab Anaxarcho persuasus, contemptis Chaldæorum monitis, quorum disciplinam inanem aut supervacuam arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eo ex universo ferme orbe confluxerant. quibus per complures dies studiose auditis, deinceps ad Hephæstionis exsequias adjecit animum. Quæ summo omnium studio ita celebratæ sunt, ut nullius ad id tempus regis feralia, magnitudine sumptuum, adparatusque celebritate non vicerint. Post hæc cupido incessit regi per Pellacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus urbi condendæ commoda sede reperta, Græcorum ætate aut vulneribus invalidos, & si qui

Appian. de bell. civil. lib. 2.

sponte remanserant, ibi conlocat. Quibus ex sententia perfectis jam futuri securus, Chaldæos irridebat, *quod Babylonem non ingressus tantum esset incolumis, verum etiam excessisset.* Enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, fœdum omen

Diod. 17. 116. Gregor. fine lib. 10. Comment. in Curt. 10. 4. 14.

oblatum est. Quippe rami desuper impendentes detractum capiti regio diadema projecerunt in fluctus. quum deinde alia super alia prodigiosa & minacia nunciarentur, procurandis iis Græco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. Neque tamen expiari præterquam morte regis potuere. qui quum Nearchum excepisset convivio,

Plut. c. 127.

jamque cubitum iturus esset, Medii Larissæi obnixis precibus dedit, ut ad eum commessatum veniret. Vbi post-

Arrian. 7. 5. 6. Iustin. 12. 15. 1. Arrian. 7. 5. 11.

quam tota nocte perpotasset, male habere cœpit. Ingravescens deinde morbus adeo omnes vires intra sextum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. Interea milites solicitudine desiderioque ejus anxii, quamquam obtestantibus ducibus, *ne valetudinem regis onerarent*, expresserunt, ut in conspectum ejus admitterentur.

Supplementorum in Q. Curtium

FINIS.

IN OPVS CVRTIANVM LOCVPLETISSIMVS INDEX,

IN QVO

E duobus numeris primus Librum notat; secundus Caput Libri.

Adhæ-

ex

g

alta

Ati-

De-

E.

F.

Fre-

I.

Imperio

L.

M.

N.

O.

Pe-

Po-

R.

S.

T.

F I N I S.

SUPPOSITIO SIVE INDEX LIBRORUM QUOS PETRUS VANDER AA IMPRESSIT.

AMmianus Marcellinus, cum notis & Var. Lect. Lindenbrogii, Valesiorum & Gronovii, nec non vetustiss. nummis & figuris adornata, fol. 1693.

—— Idem, fol. Charta Majori 1693.

—— Idem, in magno quarto 1693.

Authores de Cruce, 12. 4. voll. cum fig. 1695.

Leon. Augustini Gemmæ & Sculpturæ antiquæ, cum earum enarratione, in Latinum versa ab Jacobo Gronovio, 4. 2 voll. 1 9[illegible].

Briggs Opthalmographia & nova Visionis Theoria, 12. cum fig. 1686.

Burnet Histoire de la Reformation d'Angleterre, avec la defense de Sanderus & les portraits des Hommes Illustr. en Angleterre, 12. 4. voll.

Beschrijving van Arabien en Mesopotamien, fol. met kopere platen.

Boekelen de div. familiis veterum Jurisconsultorum, orationibus Principum in Senatu Rom. exceptionibus tacitis in pactis publicis. Æmulatione Imperiorum, 12. 1678.

Bebenburg de Juribus Regni & Imperii Romanorum, Item Balbus de Coronatione, cum notis Freheri, 4. 1664.

Ciceronis Opera quæ extant Omnia, ex MSS. codicibus emendata studio atque industria Jani Gulielmi & Jani Gruteri, additis eorum notis integris: nunc denuo recognita ab Jacobo Gronovio, cujus ubique adjectæ sunt emendationes, petitæ partim ex libris MSS. partim ex animadversionibus Virorum Doctorum: etiam Orationibus illustratis accessione Asconii Pediani & doctissimi Veteris Scholiastæ, nunquam antea editi: Appositis in margine ad utentis commodum numeris, non tantum Gruterianis, sed etiam Apparatui Latinæ locutionis Nizoliano respondentibus: cum indicibus aliis correctis, aliis novis & accuratissimis. In magn. quarto, 4. voll. 1692. cum fig.

—— Idem in 12. ut supra cum ejusd. notis sub singul. pagin. positis, XI. voll. 1692. cum fig.

—— Epistolæ ad familiares, cum notis Gronovii, 12. 1692.

—— de Officiis ex recens. Gronovii, 12. 1692.

Crusii ex variis observationibus quæ ad jus civile pertinent Diatribe ex Juliano libro XXX. Dig. de script. & sentent. cap. XL. si pater familias §. de heredib. instit. quarto, 1669.

Coccei Eer en Leer verdedigt tegen Hulsius, 4. 1676.

—— ad Titum, 4. Ch. Maj. 1670.

—— in Johannem, 4. Ch. Maj. 1670.

—— in Catechesin Heidelb. 8. 1671.

Caroli Drelincurtii Homericus Achilles, editio altera auctior, 4.

Enigmes des Dieux, Deesses & Heros representé en 24. figures. 4. 1695.

Hugo Grotius Droit de la Guerre, 12. 3 *voll.* 1692.

Abrahami Gorlæi Antverpiani Dactyliothecæ, seu annulorum sigil-

larium quorum apud Priſcos tam Græcos quam Romanos uſus, ex Ferro, Aëre, Argento & Auro promptuarii Pars Prima, collectis aliunde & ineditis & editis Annulorum figuris auctior: cum explicationibus Jacobi Gronovii, 4. 1695.

——— Dactyliothecæ Pars Secunda, ſeu Variarum Gemmarum, quibus antiquitas in ſignando uti ſolita, Scalpturæ, triplo quam fuerunt, partim ex ſcriptis eruditorum virorum collectarum numero locupletiores, cum ſuccincta ſingularum explicatione Jacobi Gronovii. Accedit Marbodæi, Galli, Cænomanenſis, Carmen de Gemmis & Lapidibus, 4. 1695.

——— Idem 4. Charta Majori 2 voll. 1695.

Lilii Gregorii Gyraldi Opera Omnia, continens Hiſtorias Deorum in XVII. ſyntagmat. diviſ. (cum eorum Iconibus) quorum ultimum eſt de ſacrificiis, Libellum de Muſis. De Herculis Vita. De ſepulchris & ſepeliendi ritibus, cum notis J. Faez. Hiſtoriam Poëtarum Græcorum & Latinorum dialogi, (cum eorum Iconibus & notis Colomeſii) quibus accedunt duo de Poëtis ſui temporis. Progymnaſmata adverſus literas & literatos. Expoſitio Ænignatum antiquorum & Symbolorum Pythagoricorum. Pythagorica præcepta myſtica ab Plutarcho interpreta. Parænefis in ingratos. Liber de annis, menſibus, cœteriſque temporum partibus. Carmina & Epiſtol. fol. 2. vol. cum Numiſmatib. & fig. æneis, 1696.

Gotfried Hiſtoriſche Chronijk vervattende de gedenkwaerdigſte geſchiedeniſſen voorgevallen van 't begin der Wereld tot 1576. *van nieuws na het laeſte hoogduytſe vermeerdert exemplaer in 't nederlands overgeſet, en ſedert vervolght tot op deſe tijd, doorgaens met korte inhouden der Hiſtorien op de kant, en deſtige Regiſters verrijkt, mitſgaders wel* 600. *heerlijke kopere platen, in folio,* 2. *deelen*, werd gedrukt.

Holſtenii notæ in Stephanum de Urbibus, Gr. Lat. ejuſdem Nymphæum, cum fig. Diſſert. de Æneæ adventu, de Gigantibus, &c. fol. 1694.

Hippocratis Opera Omnia, Gr. Lat. cum notis Joh. Ant. vander Linden, 2 voll. 1665.

Houtuyn Monarchia Hebræorum, 24. 1685.

Hiſtoriæ rei nummariæ veteris ſcriptores aliquot inſigniores, nempe M. Hoſti hiſtorica antiquitas Rei Nummariæ, Menſurarum, Ponderum, &c. Seldenus de Nummis. Labbé Bibliotheca Nummaria & Budæus de aſſe & partibus ejus, 4. 4. voll. 1695.

Hofmanni Lexicon Univerſale, Hiſtorico-Geographico-Chronologico-Poëtico-Philologicum, ab ipſo auctore reviſum & quidem demiduo auctum, in magno folio, 4 voll. *ſub prælo.*

Hankius de Byzantinarum rerum Scriptoribus Græcis, 4. 1677.

Herbinii Kijovia ſubterranea, cum figuris, in quibus labyrinthus ſub terra & in eo mortua, a ſexcentis annis Divorum atque Heroum Græco-Ruthenorum, & needum corrupta corpore, 8. 1675.

D. Ju-

D. Junii Juvenalis Aquitanis Satyræ, cum Scholiis veterum, & Commentariis integris, selectis & Conquisitis fere omnium Eruditorum; ut If. Grangæi, Joh. Britannici, Nic. Rigaltii, Pit. Pithoei, Th. Pulmanni, Dom. Calderini, Georg. Vallæ, Eilh. Lubini, B. Autumni, Joh. Ger. Vossii, Oct. Ferrarii, Cl. Salmasii, Jos. Scaligeri, Nic. Heinsii, Joh, Fr. Gronovii, J. G. Grævii, If. Vossii, Lud. d'Orleans, J. A. Gonsalii de Salas, Th. J. Almelovenii, H. C. Henninii, & aliorum, multis figur. æneis illustr. nec non Indice Locupletissimo omnium Vocabulorum, accedit A. Persii Flacci Satirarum Liber, cum ejus vita, vetere Scholiaste, & If. Casauboni notis, qui eum recensuit & commentario libro illustravit, una cum ejusdem Persiana Horatii Imitatione. Editio novissima, auctior & emendatior ex ipsius Auctoris codice: Cura & opera Merici Casauboni If. F. Accessit & Græcorum, ubi opus erat, interpretatio, 4. 1696. 2. voll.

Jacobus Nicolaus de Vulneribus J. Christi, 8. 1686.

Const. Landi Compl. Comitis Numisinatum præcipuæ Romanorum expositiones elegantibus nummorum ectypis, & indicibus necessariis instructæ, 4. 1695.

Justi Lipsii Opera Omnia, 8. 4. voll. cum fig. 1675.

Jac. Lauri elegantissimorum Emblematum corpusculum Latinis Belgicisque versibus elucidatum. 4. 1696

Laurenbergii Græcia antiqua, cum Chartis Geographicis, *in longo quarto sub prælo.*

Paulus Manutius de Civitate Romana, & Carolus Sigonius de antiquo Jure Civium Romanorum, fol. 1695.

Mathæus de Nobilitate, de Advocatis Ecclesiæ, de Comitatu Hollandiæ & Diœcef. Ultraj. 4. 1686.

Munting beschrijving der Aardgewassen, mitsgaders desselfs oeffening, in folio, vol heerlijke platen, van Boomen, Planten, Bloemen, &c. 2. deelen. 1696.

Ovidii Metamorphosis, figuris æneis elegantiss. representata à Bavern, folio longo 1687.

Quatuor Evangelia Gothica Anglo-Saxonica, cum Glossaria & notis Fr. Junii, 4. 1665.

Q. Curtius Rufus de rebus gestis Alexandri Magni, cum Supplementis & Commentariis Freinshemii, Raderi, Salmasii, Gronovii, Bongarsii, Loccenii, Popmæ, Blancardi, aliorumque, nec non locorum difficiliorum interpretatione, indicibus locupletissimis Philologicis, rerum & verborum, Figuris æneis ad Historiam Alexandri Magni illustratæ & adornatæ. 8. 1696.

Recueil sur les differens des Quartiers à Rome, 8. 1688.

Religio Exculpata, 4. 1684.

Ruysch de Valvulis, & observationes Anatomicæ, 12. c. fig. 1687.

Stephanus de Urbibus, Gr. Lat. cum notis Gronovii, Berkelii & aliorum, fol. 1694.

Someren Poëzy of uytspanning van Vernuften, 4. 1685.
Solleysel Mareschal parfait qui enseigne a connoistre la beauté, bonté & defauts des Chevaux, 4. 2 *vol.* 1691.
L. & M. Ann. Senecæ Opera, c. not. Lipsii, fol. 1652.
Sauberti Dissertationes Philologicæ Selectæ, 4. 1678.
— in Matthæum, 4. 1672.
Steno Anatome cerebri, 12. 1671.
Thevet Vies des Hommes Illustres, avec Pourtraits, 12. 8. *voll.* 1695.
Titus Livius, cum notis Varior. 8. 3 voll. 1679.
Thesaurus Antiquitatum Romanarum, in quo continentur lectissimi quique Scriptores, qui superiori aut nostro seculo Romanæ reipublicæ rationem, disciplinam, leges, instituta, sacra, artesque togatas ac sagatas explicarunt & illustrarunt, congestus à Joh. Georgio Grævio: accesserunt variæ & accuratæ tabulæ Æneæ. In magno fol. 8. voll. *sub prelo*, de quo jam quatuor volumina in lucem edita sunt, & duo sequentes in Decemb. 1695. in publicum prodibunt.
Utilité des Voyages, qui concerne la connoissance des Medailles, Inscriptions, Statues. Dieux Lares, Peintures anciennes, & les Bas Reliefs, Pierres precieuses & gravées, Cachets, Talismans, Anneaux, Manuscrits, Langues, & autres choses remarquables. Et l'avantage que la recherche de toutes ces Antiquitez procure aux Sçavans. Avec un Memoire de quelques Observations generales qu'on peut faire pour ne pas voyager inutilement. Par M. Baudelot de Dairval, Avocat en Parlement, enrichis de plusieurs figures en taille douce, en Octavo, 2 *voll.* 1693.
Valerius Maximus, sine notis 24. 1690
Les Voyages de Monsr. de Monconys, en grand 12. 5 *voll. augmentée, avec figures.* 1695
Wesenbecii Paratitla, cum notis Bacchovii, Brederodii, & aliorum, 4. 1665
De Werken van Mars of de konst des Oorlogs verdeeld in drie Deelen, waar van 't I. *Onderwijst den Stijl om allerhande geregelde Plaatsen te versterken.* II. *Verklaart derselver Bouwingen, volgens de Stellingen der alder-vermaartste Autheuren, die tot nu toe daar van gehandelt hebben; benevens de Bouwings-Stijl deses Schrijvers.* III. *Leert de Bedieningen der Ruytery en Voetvolck: handelt vant 't geschut; en geeft den Stijl om de Plaatsen aan te tasten en te verdedigen: Beneffens een omstandige verklaring der Turksche Krijgs-Magt, so tot aantasting als verdediging, verciert met meer dan* 400. *konstige Koopere Plaaten, door Allain Manesson Mallet, Mathematicus van sijn aller-christelijkste Majesteits Pagies der kleyne Ecurie; Eertijts Ingenieur, en Sergeant Majoor van d'Artillerie in Portugaal, uyt het Frans vertaalt, op nieuws gedrukt en met meer dan* 100. *Plaaten vermeerdert, en doorgaans verbetert.* 8. 3 *deelen.* 1695.

Et plures alii.

TA-

TABULÆ GEOGRAPHICÆ, &c.

Antiquæ Urbis Romæ Imago accuratiff. e̶tuftis monumentis, ex veſtigiis videlicet ædificior. mium ruinis, fide numiſmatum, monumentis æneis pluris Saxeis tigliniſque collecta, veter. denique auctorum fide cfirmata, in hanc tabulam redacta atque deſcripta à Pyrrho Lrio Romano per XIV. Regiones in quas urbem diviſit Imp. Cr Auguſtus. 1 folium magn.

Imperium Romanum per Orient. & Occid. AucN. Sanſon. 2 fol.

Imperatores Romani & Conſtantinopolitani inines, a C. Julio Cæſare uſque ad Conſtantinum Porphyrogenin, 1 fol.

Italia antiqua cum Inſulis Sicilia, Sardinea & Ccca, authore N. Sanſon. 1 fol.

——— Idem minora forma.

Nova & exacta chorographica Latii ſive territo Roman, juxta veterem & nov. ſitum parallela nominum comjatione elaborata. 1 fol.

Urbino, Civitas in Italia. ½ fol.

Effigies Caroli Magni, Imp. Roman. 1. fol.

——— Tiberii Cæſar. 1 fol.

——— D. Octavii Auguſti Cæſar. 1 fol.

——— Caroli V. Imperator. 1 fol.

——— Wilhelmi IV. Comes Hollandiæ 1345. 1 fo

——— Alberti Dux Bavariæ 1358. 1 fol.

——— Caroli Egmondan. Dux Gelriæ. 1 fol.

——— ——— ——— ——— ——— Saxoniæ. 1 fol.

——— Georgii Dux Saxoniæ. 1 fol.

——— Henrici Dux Saxoniæ. 1 fol.

——— Guiljelmi Friderici Princeps Naſſov. Gubnator Friſiæ. 1 fol.

——— Guiljelmi Naſſov. I. Princ. Arauſ. 1 fol.

——— Guiljelmi III. Rex Angliæ. ½ fol.

——— Weſſelii Gansfortzii 1. fol.

——— Rudolphi Agricolæ. 1 fol.

——— Viglii Zuichemi. 1 fol.

——— Wilhelmi II. Florentii IV. filius Comes Hollandiæ. 1 fol.

——— Joachimi Hopperi. 1 fol.

——— Theodor. Craanen. 1 fol.

——— Jacobi Gronovii. 1 fol.

——— Joh. Henrici Heideggeri. ½ fol.

Typus veteris picturæ Nymphæum referentis, quædun effodere-

tur

tur terra pro conſtione ædium BARBERINARUM ad Montem Quirinalem repern eiſdem ædibus inter cætera antiquitatis egregiæ monumenaſſervatur, qui Typus priori cœlatura deperdita hac iterum iatiam Illuſtr. D. Nicolai Heinſii. D. fil. reſtituitur. 1 fol.

Proſpectus var. urRomæ antiq. nov.

Imagines Illuſtriuirorum.

——— ———m minori forma.

F I N I S.

Isaac Leonard Baskin.

Ian Hodgkins
£ 152
19.81.

